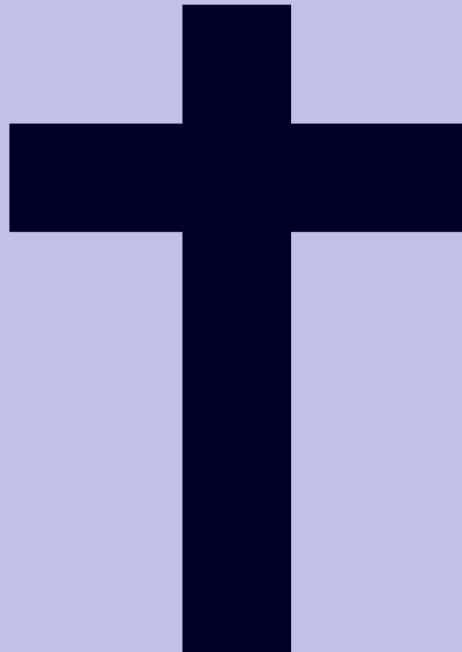

MΞNΞM KOMINJ

The New Testament in the Minimib dialect of the Kalam
language of Papua New Guinea

MINIM KOMIN

**The New Testament in the Minimib dialect of the Kalam language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Minimib long Niugini**

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Minimib (Minimib dialect of Kalam)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
c3b0a7e5-6c23-5e97-9419-62054c911996

Contents

FRT	1
Matyu	2
Mak	54
Luk	85
Jon	140
Aposil	179
Rom	230
1 Korid	255
2 Korid	278
Galesia	291
Epesas	299
Pilipai	306
Kolosi	311
1 Tesalonaika	316
2 Tesalonaika	321
1 Timoti	324
2 Timoti	331
Taitas	336
Pilimon	339
Hibru	341
Jems	361
1 Pita	367
2 Pita	374
1 Jon	378
2 Jon	384
3 Jon	385
Jud	386
Repelesin	388

MİNİM KOMIN

The New Testament in the Minimib dialect of the Kalam language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Minimib long Niugini

Minim Komin

The New Testament in the Minimib dialect of the Kalam language of Papua New Guinea
[kmhM]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 2008 by Wycliffe Bible
Translators

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.

- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.

- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

**God MİNİM Dai Kisen Ni'b
Ak, dai ke ke pes tari tari
mideb ak siŋaul niŋni'mi'b**

MİNİM[tab]MINİM magil ulep[tab]PES

Matyu Jisas Krais Mînim Tep ak Matyu ñu kîl tîkak

*Ebraham tîkek tîk damîl dapîl gel Jisas
Krais nop tîk dolak
(Luk 3:23-38)*

¹ Jisas Krais nop nîsed acîk ne okok tîkel tîk amîl apîl gîl nop tîk dolak rek agnîg gebin. Bî kîb Ebraham tîkek tîk damîl, kinj Depid nop tîk dolak. Depid ne tîkek tîk damîl, Jisas Krais nop tîk dolak.

² Nîg gîlak:

Ebraham Aisak nop tîk dowak.
Aisak Jekop nop tîk dowak.

Jekop ne pen, Juda nop tîkil, nîmam kîsen won ak umîgan tîk dowak.

³ Juda ne bin Dema eip mîdîl, Peres eip Sera eip kîrop tîk dowak.

Peres, Hesron nop tîk dowak.
Hesron, Ram nop tîk dowak.

⁴ Ram, Aminadap nop tîk dowak.
Aminadap, Nason nop tîk dowak.

Nason, Salmon nop tîk dowak.

⁵ Salmon, Boas nop tîk dowak. Boas nonîm ne ak Rehap.

Boas, Obed nop tîk dowak. Obed, nonîm ne ak Rut.

Obed, Jesi nop tîk dowak.

⁶ Jesi, kinj Depid nop tîk dowak.

Depid, Solomon nop tîk dowak.

Solomon nonîm ne ak, ned bî nak Yurâia nop dek kîmek, kîsen Depid nop dîl me, Solomon nop tîk dowak.

⁷ Solomon, Riaboam nop tîk dowak.

Riaboam, Abaija nop tîk dowak.

Abaija, Esa nop tîk dowak.

⁸ Esa, Jihosapat nop tîk dowak.

Jihosapat, Joram nop tîk dowak.

Joram, Asaia nop tîk dowak.

⁹ Asaia, Jodam nop tîk dowak.

Jodam, Ehas nop tîk dowak.

Ehas, Hesekaia nop tîk dowak.

¹⁰ Hesekaia, Manasa nop tîk dowak.

Manasa, Emos nop tîk dowak.

Emos, Josaia nop tîk dowak.

¹¹ Josaia, Jekonaia nop tîk dapîl, nîmam ognap tîk dowak. Nîn nîbak, taun kîb Babilon bin bî apîl, Isrel bin bî kîrop nag li dam Babilon dad amniłak.

¹² Dad amelak, Jekonaia nîb okok mîdîl, Sialtel nop tîk dowak. Isrel bin bî kîri Babilon kîrig gîl karîp lîm Juda adîk gî amniłak ak, Sialtel, Serababel nop tîk dowak.

¹³ Serababel, Abaiad nop tîk dowak. Abaiad, Eliakim nop tîk dowak.

Eliakim, Eso nop tîk dowak.

¹⁴ Eso, Sedok nop tîk dowak.

Sedok, Ekim nop tîk dowak.

Ekim, Elaiad nop tîk dowak.

¹⁵ Elaiad, Eliesa nop tîk dowak.

Eliesa, Matan nop tîk dowak.

Matan, Jekop nop tîk dowak.

¹⁶ Jekop, Josep nop tîk dowak.

Josep me, bin Maria nop ñelak. Maria ne Jisas nop tîk dowak. Jisas nop Krais apal.

¹⁷ Nîb ak me, based cîn Ebraham ne tîkek tîkel tîk dam dapîl gîl aknîb wajrem pîs adan amnak ak, kîsen based kinj Depid nop tîk dolak. Tîk dapel, Depid ne pen tîkek tîkel tîk dam dapîl gîl ak rek nep wajrem pîs adan amek, kîsen Babilon bî ke okok nîb apîl kîrop nag li dam karîp lîm kîri ak dad amniłak. Dad amelak, kîsen pen kauyañ tîk dam dapîl gîl aknîb wajrem pîs adan amnak ak, kîsen Krais nop tîk dolak.

Maria Jisas nop tîk dowak

(Luk 2:1-7)

¹⁸ Jisas Krais nop tîk dolak mînim ak agnîg gebin. Jisas nonîm Maria, Josep nop ñelak, ne eip ajîl mer, kîri nîjîlak Maria ñî kogi mîdek. Kaun Sîj ne ak ke gek, ñî kogi nîbak mîdek. ¹⁹ Pen nîgmîl ne Josep bî tep ak me, mînim kîb ma agak; gos ak nep nîjîl agak, “Ñî kogi mîdeb nîbak, bin bî okok ag ñînîgain, nop nabîñ gînîgab. Nîb ak, kapkap ag yokin,” agak. ²⁰ Josep nîg nîjîk ak pen, kîslîm eyan wîsîn nîjîk, Bî Kîb ejol ne alap nop agak, “Josep, Depid ñî ne! ‘Bin nîbak, tari gînîg dînîm?’ agîl, gos ak ma nîjînîmîn; abramek dînîmîn. Ñî kogi mîdeb ak, Kaun Sîj ak nep gek mîdeb. ²¹ Kîsen ñî ak tîk dapek ne kîb

gıl, bin bı ne okok tap si tap tımel gıpal gac ak lıg gı yoknıgab ak me, yıb ne Jisas agnímın,” agak. ²² Nıg gak nıbak, Bı Kıt ne bı mınım ne agep bı alap nop ag ñak nıñıl ne pen nıg gıñıgab agıl agak. ²³ Ne agak,

“Bin praj bı alap eip ajıl mer, ñı kogi mıdıl, ñı alap tık dapenıgab, yıb ne ak Emanyuel agnígal,” agak.

Emanyuel mınım wagın ak, God cın eip mıdeb.

²⁴ Pen Josep wısin kınıl warıkıl, Bı Kıt ejol ne mınım agak ak dıl, bin Maria nop dınim, agıl gos nıñak. ²⁵ Ned Josep Maria eip ajıl mer, Maria ñı ak tık dapek, Josep ñı nıbak yıb ne Jisas agıl me, Maria nop pı̄s nep dak.

2

Bı gos kıd yık nıñeb okok apıl Jisas nop nıñlak

¹ Pen Herod Judia Propins kiñ mıdoligıp ñıñ ak, Maria Jisas nop tık dowak Betlehem taun, karıp lım Judia nab sıñak. Tık dapek, bı gap kıd yık nıñeb okok, pıb apeb kıd okok nıb Jerusalem apıl, bin bı okok kırop ag nıñıl aglak, ² “Juda bin bı, Kiñ cın, apım ak nop tık dopal! Mıñi lıpal mıdeb akal? Cın karıp lım cın pıb apeb kıd nıb okok mıdıl nıpın gap ak mıseñ lıp; nıñıl me, yıb ne agon ar amnañ agıl opın,” aglak.

³ Nıb agelak, kiñ Herod mınım nıbak nıñıl, bin bı sıñ aul kıri ñı nıbak nop gos nıñıl yıp ma nıñımel rek lıp, agıl, gos par nıñak. Jerusalem bin bı okok magılsekk ak rek nep gos par nıñlak. ⁴ Pen kiñ Herod, God nop tap sobok gep bı kıb okok abe, God lo mınım ag ñeb bı okok abe, kırop sık agek apelak agak, “God mınım agep bı okok Krais nop tık donıgal karıp lım akal aglak?” agak. ⁵ Nıb agek aglak, “Bı God mınım agep alap, bırarık nep mınım ñu kıl tıkkıl agak rek, nop tık donıgal Betlehem taun, karıp lım Judia nab sıñak. God mınım agep bı nıbak God Mınım ñu kıl tıkkıl agak,

⁶ ‘Karıp lım Judia nab okok

karıp lım ke ke konjai mıdeb ak me, karıp lım Betlehem nıñek sıkol rek lıñıgab ak

pen Bı Kıt ak karıp lım nıbak nıb apıl,

bin bı yad Isrel bin bı okok kırop kod mıdenıgab.

Nıg gıñıgab rek, Betlehem yıb kıb mıdenıgab,’ agak,” aglak.

⁷ Nıb agelak, kiñ Herod nıñıl, am bı gos kıd yık nıñeb okok kırop kapkap sık agek apelak agak, “Won akal rek gap nıbak mıseñ lak?” agak. ⁸ Agek, nop mınım nıbak ag ñelak, kırop Betlehem ag yokıl tom agıl agak, “Nıbi am ñı nıbak pıyo nıñ tep yıb gıl, adık gı apıl yıp agem, yad abe amıl yıb ne agen ar amnañ,” agak.

⁹ Kiñ Herod nıb agek, kıri panjel nıñlıg gı, gap kıri pıb apeb kıd okok nıb nıñlak ak ned ned gek nıñlıg gı, kıri kısen gılak. Gap ak amıl amıl, ñıñıañ ak karıp mıdekk nab sıñak alañ nep wös gak. ¹⁰ Nıg gek kıri gap ak nıñel, tep gek nıñlıg gı, mıñ mıñ yıb gılak. ¹¹ Karıp ñınlık mıgan eyan amıl nıñlak, ñıñıañ ak nonım Maria eip mıderek. Kıri am kogım yımlı, ñıñıañ ak yıb agel ar amek nıñlıg gı, wad kıri okok aŋ lıl, nop tap tep ognap ñınlak. Gol ognap, pauða ki tap owep ognap, wel ki tap owep ognap ñınlak.

¹² Pen kıri kıslım nab eyan kınıl wısin nıñlak, God agak, “Adık gı Herod mıdeb ak ma amnímib!” agak. Nıb ak, agak rek nıñıl, kanıb par alap amıl, karıp kıri adık gı amnílak.

Josep Maria amıl mal poj dıl pırik gı karıp lım Ijip dad amnak

¹³ Pen bı gos kıd yık nıñeb okok kıri nıg gıl amnílak nıñlıg gı, Josep wısin nıñak, ejol alap apıl nop agak, “Herod ñıñıañ ak ñıñıañ pak lınim agıl, pıyo nıñıng geb. Nıb ak, ñıñıañ amıl mal kırop kasek pojıd dıl, pırik gı karıp lım Ijip amnímın. Onımın agenım nep, kauyanı adık gı onımın,” agak.

¹⁴ Agek, Josep kıslım nab eyan nep warıkıl, ñıñıañ amıl mal poj dıl karıp lım Ijip dad amnak.

¹⁵ Poj dıl amnak nıbak, Bı Kıt ne bı mınım ne agep alap nop ag ñak nıñıl ne pen ñu kıl tıkkıl agak, “Ñı yad ak Ijip nıb sık agen owıp,” agak.

Pen Josep amılgon am Ijip nep mìdel, Herod kìmek me, kìsen kauyan adık git olak.

16 Pen Herod ne nìñjak, bì gos kìd yìk nìñeb okok, ne agak rek ma gelak, nop mìlik kal yìb yapek agak, “Yìp gìpal nìbak, nìñjan bì kìb mìdenigab ak yad ti gìl nop ñag pak lìnim?” agìl gos nìñjak. Pen ne gos alap nìñil agak, “Bì gos kìd yìk nìñeb okok kìrop gap ak mìsen lak nìñ ak, yìp ag tep gìl amnìlak. Nìb ak yad nìpin, Betlehem ulep sìñjak nìñjan tìk dapel, mì omal yowìp okok abe, nìñjan kìsen tìk dopal okok abe, ñag pak lìnígal ak, nì nìbak abe ñag pak lìnígal,” agak. Nìb agìl me, bì ne ognap ag yokek amıl, nìñjan Betlehem ulep sìñjak okok mìdelak magìlseк ñag pak lì saklak.

17 Betlehem nìñjan ñag pak lìlak nìbak, bì God mìnìm agep Jeremaia gìnìgab agìl nì kìl tìkak rek nep gìlak. Jeremaia mìnìm nìbak nì kìl tìkìl agak,

18 “Rama taun sìñjak cìb gek, mìnìm saköl kìb agìl, sìl kìb agnìgal. Bin Resel tìkek, tìkel tìk amıl apìl gìnìgab okok, mapìn gek sìl agnìgal.

Nì ne kìm saknìgal nìñil bin bì ognap kìrop ag dìnìmel rek ma lìnígab,” agak.

Josep Maria amıl mal eip kauyan adık git amnìlak

19 Pen sain bì kìb Herod kìmek, Josep Ijip okok mìdil kìnlì wìsìn nìñjak, Bì Kìb ejol ne alap apìl nop agak, **20** “Bì nìñjan ñag pak lìníg gelak okok bìr kìmbal ak me, bin nak amıl mal kìrop poñ dìl, adık git karìp lìm Isrel amnìmìn,” agak. **21** Agek, Josep nìñjan amıl mal poñ dìl, adık git Isrel amnak. **22** Pen amjakek, mìnìm alap aglak, “Herod kìmek, nì ne Akeleas Judia Propins bin bì kìrop kod mìdeb,” aglak. Agelak, Josep ne Akeleas mìdeb karìp lìm nìbak tari gìnìg amnìm agìl, pìrkak ak pen, kìnlì wìsìn nìñjak God nop agak, “Nak karìp lìm Judia ma adık git amnìmìn, karìp lìm Galili amnìmìn,” agak. **23** Agek, Josep nìñjan amıl mal kìrop poñ dìl Nasaret taun amıl mìdeligip. Amnìlak nìbak, bì God mìnìm agep okok nìg gìnìgab agìl nì kìl tìklak rek nep gak.

Kìri nì kìl tìkìl aglak, “Nop bì Nasaret nìb alap agnìgal,” aglak.

3

Jon Bì Nìg Pak Nìb ak God mìnìm ag nòligip

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Nasaret mìdelak nìñ nab nìbak, Jon bì nìg pak nìb ak apìl, karìp lìm Judia nab sìñjak, karìp lìm bin bì konjai ma mìdeligip, mìñ mab kab nep mìdoligip nab okok mìdek nìñlig git, bin bì okok apel, ne kìrop mìnìm ag nòligip. **2** Kìrop ag nìl agoligip, “Ulep mìdeb, God bin bì dìl kod mìdenigab. Nìb ak, tap si tap tìmel git pìm ak, tari gìnìg nìg git pìm agìl, kìrig gìnìmìb,” agoligip. **3** Jon kìrop mìnìm ag nòligip nìbak, bì God mìnìm agep Aisaia bìrarìk nep gìnìgab agìl, nì kìl tìkak rek nep gak. Aisaia mìnìm nìbak nì kìl tìkìl agak,

“Bì alap, karìp lìm bin bì konjai ma mìdebal, mìñ mab kab nep mìdeb nab sìñjak am mìdil, sìk agìl agnìgab, ‘Bì Kìb ak apeb! Kanìb mak kìlan kìyan git mìdonimìn okok, dìm gol pìlis git mìdonimìn okok, pìñil pag tep git mìdenimìn,’ agnìgab,” agak.

4 Pen Jon walìj ne ak, kaj kamel kas dìl gìlak walìj alap yìmìl, kaj kau wak sìb nag nab sìñjak pìg loligip. Tap nìñeb ne ak, jon golbìd ak abe, bom nìg ak abe nìboligip. **5** Nìñ nìbak, Jerusalem bin bì mìdelak okok abe, bin bì karìp lìm Judia yokop nìb okok mìdelak okok abe, nìg Jodan ulep okok bin bì mìdelak okok abe, kìri magìlseк Jon mìdek sìñjak amnìlak. **6** Jon mìdek sìñjak amıl, tap si tap tìmel git lìkak okok mìsen ag pìwak pe gel nìñlig git, Jon kìrop nìg Jodan nab sìñjak nìg pak nòligip.

7 Pen bì Perisi okok abe, bì Sadyusi okok abe konjai nep, Jon cìnop nìg pak nìñ agìl apelak, Jon kìrop sìlik ag git agak, “Nìbi soin nìtai pañ sìñ aul! Gos tari nìñil pìrk git apebim? Nìg pakon, God bin bì ke nìb okok kìrop ag gìnìgab nìñ ak, cìnop

ma ag g̃iñigab,’ agıl, p̃irik gi apebim ar? 8 Nĩbi ñig paknig g̃iñigabim ak, tap si tap t̃imel g̃ip̃im ak, tari g̃iñig ñig g̃ip̃in, agıl, k̃irig g̃il, mid̃ tep g̃iñimib. Nĩg g̃iñigabim ak, bin b̃i nĩñigal, nĩbi tap si tap t̃imel g̃olig̃ip̃im ak bir k̃irig g̃ip̃im. 9 Pen nĩbi gos alap nĩñil, ‘Cin based acik Ebraham ñĩ pai ne midobin nĩñil God cinop tap t̃imel alap ma g̃iñigab,’ agıl, gos ak ma nĩñimib. Ebraham ñĩ pai ne midobin ap̃im ak tap yokop! God kab s̃ij aul d̃il, Ebraham ñĩ pai ne okok gĩ liñig g̃il, gĩ lipkop! Nĩb ak, ‘Bĩ tep Ebraham t̃ikil t̃ik amil ap̃il g̃il cin ke t̃ik dap lipal,’ ap̃im ak, minim ak rek ma agñimib.

10 “Nĩñ tep g̃iñimib! God mab ak wagin sek t̃ib junig, tu ak mab wagin eyan k̃id g̃il mid̃eb. Mab alap mag̃il ñĩñeb tep ognap ma pĩlnigab ak, t̃ib gĩ r̃ik dĩ mab yineb eyan yokinigab. 11 Nĩbi tap si tap t̃imel g̃ip̃im ak, tari g̃iñig ñig g̃ip̃in agıl, k̃irig gem me, yad nĩbep ñig nep pak ñiñigain. Pen bĩ yip̃ kisen onigab ak, ne yad rek mer; ne bĩ k̃ib yib, yad bĩ sikol. Yad nop nĩñen nabiñ g̃iñigab. Tob wak ne dad ajenim rek ma lip. Yad nĩbep ñig nep pak ñebeñ, pen bĩ nĩbak ne ap̃il, nĩbep Kaun S̃ij ak pak ñil, mab mĩlan pak ñil g̃iñigab.

12 “Ne wid mag̃il pok gek, t̃ik dap pakpal rek ak g̃iñig geb. Wid mag̃il ñĩñeb okok ke l̃il, wid cög dai dai okok ke liñigab. Nĩg g̃il, wid mag̃il ñĩñeb ne okok dam karip̃ ñilik mĩgan s̃ijak liñigab; pen dai dai okok dam mab per ke yin mid̃eb ak dag̃ilnigab,” agak.

Jon Jisas nop ñig pak ñak (Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Nĩn nĩbak, Jisas ne, Jon yip̃ ñig pak ñan, agıl, karip̃ lim Galili k̃irig g̃il, ñig Jodan amil, 14 Jon nop agak, “Yip̃ ñig pak ñan,” agak. Agek, Jon agak, “Nak nep me yip̃ ñig pak ñibnap. Pen yad titi g̃il nep ñig pak ñinim?” agak.

15 Agek, Jisas agak, “Nak ageban ar ak k̃irig g̃iñimin, yad agebin rek nep g̃il me, God ag̃ip̃ ag̃ip̃ rek nep g̃iñigabir,” agak. Agek Jon, “Nĩñid ageban,” agıl, Jisas nop ñig pak ñak.

16 Jon Jisas nop ñig pak ñek nĩñlig gĩ, Jisas ñig gol s̃ijak alañ ap̃il nĩñak, seb

kab ar alañ mĩgan pag yĩkek, God Kaun ak yakir̃ t̃ibaglem rek ug gĩ nop owak. 17 Kaun S̃ij ñig g̃il apek nĩñlig gĩ, minim alap seb kab ar alañ nĩb ap̃il agak, “Nĩ tep nĩbaul, nĩ midmag̃il yad yib. Yad nop nĩñen, yip̃ tep yib g̃ip̃,” agak.

4

Seten, Jisas nop gos ñen tap si tap t̃imel g̃iñimij agıl nĩñak (Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Nĩn nĩbak God Kaun ak, Jisas nop pon d̃il, karip̃ lim bin bĩ ma midelig̃ipal, miñ mab kab nep midolig̃ip nab okok dad amek, Seten ne Jisas tap si tap t̃imel ognap g̃iñimij akañ agıl gak. 2 Jisas miñ mab nep nab nĩb okok tap nĩbil mer, niñ aknib niñ juñl omal (40) melik abe k̃isl̃im abe yokop nep mid̃ek. Nĩg g̃il yokop nep mid̃ek nĩñlig gĩ, nop yuan k̃ib yib gek,

3 Seten Jisas nop gos ñen, t̃imel g̃iñimij agıl, ap̃il Jisas nop agak, “Yad God Nĩ ne mid̃ebin apan ak, kab ogñil agek, bred rek lañ,” agak. 4 Agek, Jisas pen agak, “God Minim ak nũ k̃il t̃ikil aglak, ‘Bin bĩ okok bred nep nĩbil komiñ ma midenigal;

God minim ageb nĩbak mag̃ilek nĩñ d̃il me, komiñ midenigal,’ aglak,” agak.

5 Jisas nĩb agek, k̃ijeki Jisas nop pon d̃il dam taun k̃ib t̃id Jerusalem amil, God sobok gep karip̃ i ar alañ g̃ilak ak l̃il agak,

6 “Yad God Nĩ ne mid̃ebin apan ak, preñid lim eyan yowan. God Minim ak nũ k̃il t̃ikil aglak,

‘God ejol ne okok agek, ap̃il nep ñinmag̃il k̃iri denigal me,

kab tob nep ak ma piñil g̃iñigab,’ aglak,” agak.

7 Agek, Jisas pen agak, “Mer! God Minim ak minim ognap sek nũ k̃il t̃ikil aglak, ‘God Bĩ K̃ib ak, ne bĩ nĩñid akañ bĩ tom agep, ma agñimib,’ aglak,” agak.

8 Agek, Seten Jisas nop dam dim k̃ib yib alap amil, karip̃ lim tep tep bĩ k̃ib ke ke kod midelak okok Jisas nop yomil agak,

9 “Nak kog̃im yimil, yib yip̃ agek ar alañ amek, yad karip̃ lim nĩb s̃ijaul mag̃ilek nep ñinigain,” agak.

10 Agek, Jisas Seten nop agak, “Nak ke okok amnoŋ! God MİNİM ak ŋu kıl tı̄kıl aglak, ‘God Bİ KİB yİB nop ak nep agem ar amnaŋ; wög nop nep gİNİMİB,’ aglak,” agak.

11 Jisas nİB agek nİŋlıg gİ, kİjeki, Jisas ne tap tİmel ognap gİNİMİŋ agİl, gİ gİ mer nİŋİl, nop kİrİg gİl amek nİŋlıg gİ, ejol ognap apİl, nop ap goŋ lİl kod mİdelak.

Jisas karıp lım Galili wagın gıl bin bİ okok God mİNİM ag ŋak
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 ŋin nİbak Jon bİ ŋİg pak ŋeb ak nop mİñ lİlak. Jisas mİNİM nİbak peyİg nİŋİl, karıp lım Galili adı̄k gİ amnak. **13** Amİl taun ne Nasaret ma am mİdekl; am mİdekl taun sİkol Kapaneam, karıp lım Sebyulan Naptalai nab sİŋak mİdeb ŋİg Cöb Galili gol sİŋak. **14** Jisas karıp lım nİbak amİl, bin bİ okok kİrop mİNİM tep ak ag ŋi ajolı̄gİp ak me, bİ God mİNİM agep Aisaia gİNİgab agİl ŋu kıl tı̄kak rek nep gak. Ne agak,

15-16 “Karıp lım Sebyulan abe Naptalai abe, ŋİg Cöb Galili gol sİŋak,

ŋİg Jodan pİb paŋİd ameb pİs kİd, Juda bin bİ mer karıp lım Galili sİŋak mİdebal okok

kİri melİk kİb yİB nİpal.

KİslİM okok mİdİl kİmnīmel rek lak ak pen melİk kİb ak bİr nİpal,” agak.

17 Jisas ŋin nİbak wagın gıl, bin bİ okok kİrop God mİNİM tep ak ag ŋi ajolı̄g gİ agak, “Tap si tap tİmel gİpİm ar ak, tari gİNİg ŋi gİpİn agİl, kİrİg gİNİMİB. Maŋ mİdeb, God bin bİ dİl seb kab ar alan sİŋak kod mİdenı̄gab; ŋin kİsen nİbi per kod mİdelı̄gİpİm ak mİñi owİp!” agak.

Jisas bİ omal omal, “Nİbi yad eip onİMİB,” agak

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Jisas ŋİg Cöb Galili gol ar sİŋak ap yap amİl nİŋak, bİ kİbsal dep mamİl mal, uben yoklıg gİ kİbsal derek. Bİ mamİl mal, nİmam alap yİB ne ak Saimon, nİmam alap yİB ne ak Edru. Saimon nop yİB alap Pita agölı̄gİpİ. **19** Jisas kİrop mal nİŋİl agak, “YİP sain gir. Yad nİrep gen, nİri mamİl mal, kİbsal dep bİ mer, bin bİ dep

bİ mİdenı̄gair,” agak. **20** Agek, agak rek nep nİŋİl, kİbsal derek uben okok kİrİg gİl, Jisas eip ajolı̄gİpİ.

21 Pen won alap tapın amlı̄g gİ nİŋak, Jems eip Jon eip nap Sebedi eip ŋİg magöb mİgan ak apİlgon mİdlı̄g gİ, uben luöl dİl gİ mİdelak. Jisas nİŋİl, kİrop mal sİk agek, **22** kİri nap Sebedi ŋİg magöb sİŋak kİrİg gİl, Jisas eip amnİrek.

Jisas okok gİ tagıl bin bİ kİrop mİNİM ag ŋak

(Luk 6:17-19)

23 Jisas karıp lım Galili nab sİŋak gİ ajlı̄g gİ, Juda mogİM gep karıp okok okok amİl, God bin bİ dİl kod mİdenı̄gab mİNİM tep ak, bin bİ okok kİrop ag ŋi ajlı̄g gİ, tap tari tari bin bİ okok kİrop gak okok gek komİŋ lolı̄gİp. **24** ŋİg gek, karıp lım Siria bin bİ okok magİlsek mİNİM nİbak nİŋİl, bin bİ kİrop tap tari tari gak okok dad apel, Jisas gek komİŋ lolı̄gİp. Bin bİ nİB okok, ognap tap gak; ognap mİB goŋ yur kİb gak; ognap kİjeki aban ŋagak; ognap udin mİmain apek, ap yap pakİl jep jep dȫlİgİpİ; ognap ŋīn tob kalau gak; pen bin bİ kİrop tap tari tari gak okok dapel, Jisas gek magİlsek komİŋ lolı̄gİp. **25** Pen Galili bin bİ dİl, Dekapolis bin bİ dİl, Jerusalem bin bİ dİl, Judia bin bİ dİl, ŋİg Jodan kİd adaŋ sİŋak bin bİ dİl, konjai nep Jisas amek nİŋlıg gİ, kİsen amnİlak.

5

Jisas dİM yİRİK alaŋ am mİdİl, mİNİM ag ŋak

(Luk 6:20-23)

1 Jisas, bin bİ konjai nep nİB okok nİŋİl, am dİM yİRİK alaŋ bİ ne aknİB umİgan alaŋ dak okok eip bİsİg mİdlı̄g, kİrop mİNİM ag ŋak.

Bin bİ mİñ mİñ gİNİgal

(Luk 6:20-23)

2 Jisas ne bin bİ kİrop mİNİM ag ŋīlİg gİ agak,

3 Bin bİ okok, cİn bin bİ tep mer, God ne nep cİnop gİ ŋīnİgab agİl, God nop ag nİŋnİgal okok, God kİrop dİl seb kab ar alan kod mİdenı̄gab ak me, mİñ mİñ gİNİMEL.

- ⁴ Bin bi sil agebal okok,
God kirop ag dinigab ak me,
miniñ miniñ ginimel.
- ⁵ Bin bi sain kapkap midebal okok,
kiri lim dai wagin aul dinigal ak me,
miniñ miniñ ginimel.
- ⁶ Bin bi, God agak rek nep ginigabin agil,
nipal okok,
God kirop kod midenigab ak me,
miniñ miniñ ginimel.
- ⁷ Bin bi kiri bin bi okok kirop mapin ninijl
di tep ginigal okok,
God kirop pen ak rek nep mapin ninijl di
tep ginigab ak me,
miniñ miniñ ginimel.
- ⁸ Bin bi God nop gos nokim niniebal okok,
God nop nininigal ak me,
miniñ miniñ ginimel.
- ⁹ Bin bi nininigal, bin bi ognap pen pen
ginigal okok,
kiri apil agnigal, ‘Nibi aknib ma
ginimib, kapkap midenimib,’
agnigal okok,
God kirop nit pai yad agnigab ak me,
miniñ miniñ ginimel.
- ¹⁰ Bin bi kiri God ageb rek nep ginigabin
agil midel,
bin bi ognap kirop gi timel genigal ak,
God kirop dil seb kab ar alan kod
midenigab ak me,
miniñ miniñ ginimel.
- ¹¹ “Nibep Jisas bin bi ne agil gi timel gil,
mininm tom agil ag juenimel, nibi miniñ miniñ
yib ginimib. ¹² Bi God mininm agep birarik
ped okok kirop ar nibak nep gilak. Nib
ak, nibep ak rek nep genigal ak, gos par
ma nininimib; God cinop seb kab ar alan
di tep ginigab ag gos ninilg gi, miniñ miniñ
yib ginimib,” agak.

*God bin bi ne okok kiri dek sol rek
midebal; kiri melik rek midebal
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)*

¹³ Jisas mininm nibak agil agak, “Bin bi
lim dai ar wagin aul midebal okok, nibi
dek sol rek kiri midebim. Pen dek sol
kabiam ak am sakek kauyan kabiam ma
ginigab; pis nep timel gip agil, tau cib
jakil di yoknigal.

¹⁴ “Taun kib dim alan midiil, we gil
midenimij rek ma linigab; misen yib

midenigab. Nib ak rek, bin bi lim dai
wagin aul midebal okok kirop sip melik
rek midebiim. ¹⁵ Bin bi okok sip dagil
tin cog migan okok ma we ginigal. Ar
sinak alan tik lel melik gek, bin bi karip
nilik migan okok magilsek nilj tep ginigal.
¹⁶ Nib ak rek, nibi bin bi okok kirop gi
tep gem, bin bi okok nibep ninijl, Nap nibi
seb kab ar alan mideb yib nop nep agel ar
amnigab.

Lo minim ak

¹⁷ “Nibi agnigabim, Jisas owip ak, God
Mosis nop lo minim agak minim ar ak
abe, bi God minim agep ognap aglak
minim ar ak abe, kirig ginimib agnig
owip agnigabim ak pen ak mer! Yad opin
ak, bi God minim agep okok ginigab aglak
rek magilsek ginilm agil opin. ¹⁸ Yad nibep
ninijd yib agebin. Seb kab ar alan abe,
lim dai wagin aul abe pis nep kiri ginigab
ak pen God Minim ne ak minim magil
alap ma kirig ginigab; magilsek per per
nep midenigab. Minim tari tari agak ak,
magilsek agak rek nep ginigab.

¹⁹ “Nib ak, bin bi an an God lo minim ak
ninijl, minim sikol won alap kirig ginilm
agil, bin bi okok abramek ag nek kirig
ginigal ak, God bin bi dil kod midenigab
nin ak, yib kiri ap yonigab. Pen bin bi an
an God lo minim ninijl, nilj tep gil, bin bi
okok kirop ag nit tep ginigal ak, God bin
bi dil kod midenigab nin ak, yib kiri ap
rannigab. ²⁰ Bi Perisi okok abe, God lo
minim ag neb bi okok abe, ‘God minim
ageb ar ak nep gipin,’ apal ak pen kiri
yokop minim agil God minim ageb ar ak
ma gipal, mer. Nibi ke pen, God minim
ageb rek nep yipid gil nep nilj dil kisen
ginimib. Nib ginigabim ak me, God nibep
dil seb kab ar alan sinak kod midenigab.

*Bin bi kaual maual nibi okok eip minim
ag jim nil midenimib
(Luk 12:57-59)*

²¹ Birarik nep napis nased yes okok
God lo minim ageligipal ar ak nibi nipim.
Kiri agoligipal, ‘Cip niag ma paknimb. Bin
bi alap, bin bi alap niag pak linigab ak,
minim kib ninilg, agoligipal. ²² Minim
nibak nipim ak pen nibep mini ag tep
minim. Bin bi alap, bin bi alap nop niniek

miličk yonigab ak, minim kib niñigab. Bin bi alap, bin bi alap yib dap yonigab ak, Juda Kansol okok ap mogim gil, nop minim kib agnigal. Bin bi alap, bin bi alap nop agnigab, ‘Nak bi sakol sek,’ agnigab ak, karip lim mab ke yineb miyan eyan amnimiñ rek lip.

23 “Nib ak, nak tap God nop sobok gi ñeb dam kab bid ar ak sobok gi ñinig, nanai namam nak alap nop gi timel gipan rek minim mideb ag gos niñigan ak, **24** tap God nop sobok gi ñeb nibak kab bid ar siñak kiriç gil, nop eip minim ag tep gil, miñi kapkap jem ñil midor agil, adik gi apil tap nibak God nop sobok gi ñinim.

25 “Tap tari gi timel ginigabim ak, nibep minim kib agnig, dam kanib nab okok kisen dad amel niñig gi, kiroc eip minim nibak ag tig asikil, jem ñil midenim. Mer ak, nibep dam bi kib ak nop ñenigal, ne pen nibep di polisman kai kiroc ñek, nibep dam nag linigal. **26** Yad nibep niñid yib agebin, tap dai nibi midonim. Ak pis nep magilsek dai pag juil me sony amnigabim.

Bin si bi si gipal

27 “Pen minim alap aglak ak, ak rek nep nipiñ. Minim nibak aglak, ‘Bin si bi si ma ginimib,’ aglak. **28** Pen yad nibep agebin, bi alap bin alap nop niñil, nop gi nep agil gos niñigab ak, God niñek, bi nibak gos ne nab eyan bin nibak si ginigab. **29** Nib ak, udin magil yipid kid niñil, tap si tap timel ginim. rek lonim. ak, udin pis nibak tig ju yoknim. Pen udin nibi ak yimig niñigabim ak, tap si tap timel gil, mab ke yineb miyan eyan amnimiñ rek lip. **30** Pen niñmagil yipid kid ak, ak rek nep, tap si tap timel ginim. rek lonim. ak, tib gi rik di yoknim. Niñ gil me, niñ pis kid nep miduk komiñ amnigabim. Mer ak, mab ke yineb miyan eyan amnigabim.

Jisas bin ag yokep minim ag ñak (Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 “Nibi nipiñ, minim alap aglak, ‘Bi alap bin ne nop kiriç ginig, bin aul pis nep kiriç ginim, agil, nu kil bad alap tikil, bin nibak nop ñil me, pis nep kiriç ginigab,’

aglak. **32** Pen yad nibep agebin: bi alap, bin ne bi alap si ma dinigab mer, pen niñgil ne bin ne yokop nep kiriç ginigab ak, gi timel ginigab. Pen bin ak nop niñ gil kiriç gek, am bi kisen nib alap dinigab ak, bi nibak ne bin ne kiriç ginigab ak me, ne niñ gek, bin ne bi si dep bin linigab. Pen bi an bin nibak dinigab ak, ne ak rek nep bin si dep bi linigab.

Minim niñid yib agebin, apal (Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

33 “Birarik nep minim alap aglak ak, ak rek nep nipiñ. Minim nibak aglak, ‘Nibi Bi Kib udin yirik ne minim niñid yib agnigabim ak, agnigabim rek nep ginimib. God ne niñ mideb niñil agnigabim rek nep ginimib,’ aglak. **34** Pen yad nibep agebin: minim alap agnig, ‘God udin yirik ar ak niñid agebin,’ agil ma agnimiñ. ‘Karip lim seb kab ar alan siñak mideb rek niñid agebin,’ agil ma agnimiñ; God ne karip lim nib siñak sea kinj ar siñak bisig mideb. **35** ‘Lim dai wagin aul mideb rek niñid agebin,’ agil ma agnimiñ; God ne sea kinj ar siñak bisig gil, karip lim wagin aul tob ar siñak tau mideb. ‘Jerusalem mideb rek niñid agebin,’ agil ma agnimiñ; ak Kin Kib yib taun kib ne me. **36** ‘Nabiç yad mideb rek, niñid agebin,’ agil ma agnimiñ. Nibi ke gem, nabib kas nibi nokim alap kili aken mosib ma tannigab. **37** Nib ak, ‘Ginigain’ agil, ‘Ginigain’ nep agnimiñ; pen ‘Ma ginigain’ agil, ‘Ma ginigain’ nep agnimiñ. Minim kauyan lil agil, lil agnigabim ak, Seten nibep gos ñek, nib agnigabim.

Jisas pen pen gep minim agak (Luk 6:29-30)

38 “Pen minim alap aglak ak, ak rek nep nipiñ. Minim nibak aglak, ‘Udin magil ak piñil juenimel, kiroc pen abe piñil junimib. Meg magil pipag genimel, kiroc pen abe pipag ginimib,’ aglak. **39** Pen yad nibep agebin: bi alap nibep gi timel genim, nop pen gi timel ma ginimib. Bi alap nibep mikem pak sil genim, adik gem pis kid abe paknim. **40** Bi alap apil nibep minim kib agil, ‘Sior nak ak yip saj gan,’ agenim, sior nep ma

ñinimib, kolsior ak abe ñinimib. ⁴¹ Bi alap nibe ag niñil, ‘Tap wad aul dam kau siñak yokil onimin,’ agenigab ak, ma yo niñnimib; kau agnimel siñak sil gil, dam yokop kau siñak yokil onimib. ⁴² Bin bi ognap nibe, ‘Cinop tap ognap ñim,’ ag niñenimel, abramek ñinimib. Pen bin bi ognap nibe, ‘Cinop tap ognap yokop ñem, kidek nibe pen adik git dam ñinigabin,’ agenimel, ma kiri gñimib, abramek ñinimib.

Kaual maual nibi okok kiroc midmagil linimib
(Luk 6:27-28,32-36)

⁴³ “Minim alap aglak ak, ak rek nep nippim. Minim nibak aglak, ‘Namid namam nibi okok kiroc midmagil linimib; bin bi kaual maual nibi okok kiroc miflik dai niñnimib,’ aglak. ⁴⁴ Pen yad nibe agebin: bin bi kaual maual nibi okok, kiroc midmagil linimib; bin bi nibe gitimel gipal okok, God nop sobok gil, ‘Kiroc kod mid tep gñimin,’ agenimib.

⁴⁵ “Nibi nig gñigabim ak, Nap seb kab ar alan mideb ak, ni pai ne yib midenigabim. Ne gek, pib melik gek, bin bi git tep gipal okok abe, bin bi git timel gipal okok abe, melik geb. Ne gek, miñab pakil, bin bi git tep gipal okok tap wög kiri okok tanil, bin bi git timel gipal okok tap wög kiri okok tanil git. ⁴⁶ Nibi bin bi nibe midmagil lipal okok nep di tep gñigabim ak, bi takis dipal okok gipal rek nep gñigabim. Nig gñigabim ak, God ne titi git min min git nibe tap tep niñigab? ⁴⁷ Nibi nanai namam nibi okok nep ag wasu ag dinigabim ak, bin bi God nop gos ma nopal okok, bin bi yokop okok kiroc gipal rek nep gñigabim.

⁴⁸ “Nib ak, Nap seb kab ar alan git tep yib geb rek, nibi ak rek nep git tep yib gñimib.

6

Bin bi tap ma mideb okok kiroc abramek ñinimib

¹ “Pen nibi, yib kib din agil, bin bi udin yirik ar kiroc ak nep God ageb rek nep gin, agil gipim ak, Nap nibi seb kab ar alan mideb ak niñil nibe pen tap tep alap ma niñigab. ² Bin bi ognap, God

nop niñ dipin, agil, tom nep gipal. Yib kib din, agil, kiri bin bi yim gep rek okok kab magil tap ognap niñig, Juda mogim gep karip bin bi konai midenigal migan ak akan, kanib kib bin bi konai nep ajenigal okok nep amil, bin bi udin yirik ar siñak niñigal. Gñigal nibak yad nibe agebin: yib kib din, agil, tap kiri pen dinigal nibak; Bapi kiroc tap ognap sek ma niñigab. Kiri nig gipal rek ma gñimib.

³ “Pen nibi bin bi yim gep rek okok kiroc tap niñig, misen ma ñinimib; ⁴ kapkap we git rek niñimib. Tap tari kapkap gipim ak, Nap nibi magilsek niñeb rek, tap tari tari gñigabim niñil, nibe pen tap tep niñigab.

Jisas God nop sobok gep minim ag ñak
(Luk 11:2-4)

⁵ “Nibi God nop sobok gñig gñimib ak, bin bi ognap, God nop gos nippin, agil, tom nep gipal rek ma gñimib. Kiri bin bi ognap cinop niñel, yib kib dinigab, agil, am Juda mogim gep karip nab siñak midil akan am kanib tam okok midil, bin bi udin yirik ar siñak God nop sobok gipal. Gipal nibak yad nibe agebin, yib kib din, agil, tap kiri pen dinigal nibak; God ne minim kiroc ak ma dinigab. ⁶ Nib ak, nibi God nop sobok gñig, karip magil niñlik migan nibi ak amil, kijon git niñil, Bapi cin udin ma niñobin ak nop sobok gñimib. Tap tari kapkap gipim ak, Nap nibi magilsek niñeb rek, tari tari gñigabim niñil, minim nibe niñil, nibe pen tap tep niñigab.

⁷ “Bin bi God Minim ma nopal okok, nop sobok gñig, minim par kib yib apal. Gos kiri nep niñil apal, ‘Minim par kib agon me niñigab,’ apal. ⁸ Pen nibi aknib rek ma gñimib. Minim tari Nap nop sobok gñig gebim ak, ne ned niñip. ⁹ Nib ak, God nop sobok gñig, agnimib, Bapi cin seb kab ar alan mideban; yib nak i ar alan mideban.

¹⁰ Nak cinop dil kod midenimin. Seb kab ar alan ageban rek niñil gipal ak, cinop lim dai ar wagin aul git ñinimin, cin abe minim nep niñil kisen gin.

- ¹¹ Cinop tap ñiñeb ognap nonim li
ñiñimim; per ñiban rek ñin nokim nokim
ñiñimim.
- ¹² Bin bi ognap cinop gi timel gipal niñil
kiriñ gipin rek, ciñ gi timel gipin ak rek nep niñil
kiriñ giñimim.
- ¹³ Kijeki lip gek, ciñ gi timel gjijin rek lip
ak, nak cinop kod midek, ciñ gi timel ma
giñ, agnimiñ.
- ¹⁴ “Bin bi ognap nibep gi timel gel
niñil kiriñ giñigabim ak, Nap nibi seb
kab ar alan mideb ak tap si tap timel
nibi giñigabim ak, ak rek nep niñil, kiriñ
giñigab. ¹⁵ Pen bin bi ognap nibep gi timel
gel niñil ma kiriñ giñigabim ak, Nap nibi
tap si tap timel nibi giñigabim ak, ak rek
nep niñil ma kiriñ giñigab.

Tap ñiñeb bil gipal

¹⁶ “Nibi tap ñiñeb kiriñ giñig, bin bi God
nop gos niñipin, agil, tom nep gipal rek, ma
giñimib. Kiri, ‘Ciñ milik agrob gi yapıl
rek midon, bin bi niñil agnigal, ‘God nop
gos niñil, tap ñiñeb bil gil me, milik agrob
gi yapıl midebal,’ agnigal,’ agil, tom gil
niñ gipal. Yad nibep niñid yib agebin: bin
bi cinop niñlaj, agil giñigal nib okok, bin
bi okok niñil yib kirop agel ar amnigab
ak pen God kirop tap tep seb kab ar alan
ma ñiñigab. ¹⁷ Nibi pen tap ñiñeb okok bil
genigabim ak, milik agrob gi yapıl rek ma
midenimib. Niñ pak tap gil, wel lil, kom
gil midenimib. ¹⁸ Niñ genigabim ak me,
nibep bin bi tap magil bil gipal okok, agil,
ma niñigal. Pen tap kapkap giñim ak,
Nap nibi, ciñ udin ma niñobin Bi ak, ne
magilsek kapkap we gil mideb ak niñeb
rek, niñil nibep pen nil tap tep ñiñigab.

Amil God eip midon, agil, niñlig gi midenimib (Luk 12:21,33-34)

¹⁹ “Pen lim dai ar wagin aul tap tep
tep okok di mogim giñ, agil gos ak ma
niñimib. Tari giñig: tap nib okok di
mogim genigabim ak, sipep nibil, ki gil,
si dil giñigal. ²⁰ Nib ak, tap tep nibi
rek okok, God karip lim seb kab ar alan
sijak di mogim gem, sipep ma niñigab,

ki ma giñigab, si ma dinigal, midep nep
midenigab. ²¹ Tap tep nibi lim dai ar
wagin aul di mogim genigabim ak, gos
nibi midenigab lim dai ar wagin aul; tap
tep nibi God karip lim seb kab ar alan
sijak di mogim genigabim ak, gos nibi ak
amnigab nib alan.

Mib goj melik ak (Luk 11:34-36)

²² “Udin magil mib goj sip melik rek
midet. Udin magil nibi ak tep midet,
melik tep gek niñ tep giñigabim. ²³ Pen
udin magil nibi ak timel gek, mib goj nibi
ak kislím giñigab. Melik gipkop pen pis
nep kislím gek, tap alap ma niñigabim.
Nibi melik ma niñim ak, kislím giñ rek
midetim.

Mani tap okok god alap rek ma midenimij

(Luk 16:13; 12:22-31)

²⁴ “Bi nokim alap, bi kib omal kirop wög
gi ñiñimij rek ma lip. Tari giñig: bi kib
alap nop niñek tap genigab, alap nop kiriñ
giñigab: pen bi kib alap nop niñek tap
genigab, alap nop kiriñ giñigab. Nib ak,
nibi mani tap tep lim dai ar wagin aul
midet okok niñem tap gek, God nop kiriñ
giñigabim rek lip ak, niñ tap giñimib.

Gos kib ma niñimib (Luk 12:22-31)

²⁵ “Ar nibak me nibep agebin: tap akal
nib niñil midojin, walij akal nib tol gil
midojin, agil, gos par ak ma niñimib.
Komij midet ak tap kib; tap niñeb tap
sikol. Mifni midobin aul, mib goj tap yib;
mib goj walij tol gep tap sikol. Niñ gek
niñil, God nibep gi lak ak, ne tap niñeb,
walij mib goj tol gep, tap sikol nib okok
ma niñigab ag gos niñebim ar? ²⁶ Nibi
niñim, yakir okok tap yin ma yibal; wid
tap okok tik dap mogim ma gipal. Pen Nap
kiri seb kab ar alan ak kirop kod midet,
tap niñbal. Nib ak, yakir okok tap yokop ak
pen ne tap niñek niñbal rek, nibep ak rek nep
ma niñigab ag gos niñebim ar? ²⁷ Akan,
gos par niñil me, tapin midil kimnígabim
ag gos niñebim ar?

²⁸ “Pen tari giñig walij tap okok gos par
niñebim? Tap pilpil be okok tanib okok,

wög ma gıl, waliј ma gıl, gıpal. ²⁹ Pen kinj Solomon mani konjai midek tib kadig tep yib goligip ak, tap pilpil nib okok rek tib kadig tep ma goligip. ³⁰ Tap pilpil nib okok tap yokop. Per midil mer, miñi rek midil, tol rek tib gi rik dagilpal. Pen God tap yokop nib okok gi lil tib kadig tep gi nib ak, tari ginig cinop ma kod midenigab ag gos niñebim? Nibi nibak rek gos niñigabim ak, nibi God nop niñ di tep ma giñim.

³¹ “Nib ak, tap akal nib niñin, niñ akal nib niñin, waliј tari tol gin, agil, gos par ak ma niñnimib. ³² Bin bi God Minim ma niñpal okok, tap nib okok din, agil, gos par niñbak rek niñpal. Pen nibi niñim, Nap nibi seb kab ar alan mideb ak, nibi tap tari tari ma mideb ak bir niñip. ³³ Nib ak, God bin bi ognap dil kod midenigab ak, cinop ak rek nep dinigab, agil, gos ar nokim niñnimib; God ne ageb rek nep gi midon, agil, gos ar nokim niñnimib; nibi niñ gem amek me, tap niñeb, niñ niñeb, waliј tol gep, tap nib okok magilsek niñbep niñigab. ³⁴ Nib ak, tol menik tari gil midojin, agil, gos par ak ma niñnimib. Niñ miñi ak niñ miñi. Miñi niñ aul nep tap miker ognap mideb ak, ak nep gos niñnimib.

7

*Bin bi ognap kiroq minim kib ma ag ginimib
(Luk 6:37-38,41-42)*

¹ “Cin bin bi tep agil, bin bi ognap kiroq gos timel niñigabim ak, minim niñbak adik gi niñbepe ke onigab. ² Nib ak, niñ tep ginimib. Nibi bin bi ognap kiroq ginigabim rek, God niñbep pen ginigab. Nibi bin bi ognap niñil minim kib ag ginigabim rek, God niñbep ak rek nep minim kib ag ginigab. ³ Mab bog udin niñbi pak karikil mideb ak, tari ginig mab bog niñbak tap yokop agil, namam tap acip udin ne mideb ak niñil agebim? ⁴⁻⁵ Nak bi minim tom agep bi. Mab bog udin niñbi pak karikil mideb ak ned di yokil, udin niñ tep gil, namam tap acip udin nop mideb ak nop, ‘Di yokin’ agil agnimib. ⁶ God tap sin ne okok, kain sapeb okok kiroq ma niñnimib. Kibap milep okok, kaj

okok mideb, agil, ma di yoknimb. Pen tari ginig: di yoknigabim, kiri tau acip acip gi yokil, adik gi apil nibep sunigal.

*Cin titi gil Bi Kib nop sobok gin
(Luk 11:9-13)*

⁷ “Tap tari ma midonimij ak, God nop ag niñem nibep niñigab. Pen tap ognap piyo niñigabim ak, dinigabim. Cinop kijon yikan, agil, pak gu gu gem, niñbep kijon ak yiknigab. ⁸ Pen tari ginig: bin bi God nop ag niñigal ak, ag niñigal rek nep ginigab. Tap piyo niñigal ak kiroq yomnigab. Pen, kijon ak yikan, agil, pak gu gu gel, agnigal rek niñil yiknigab.

⁹ “Nibi bi nap sikop, niñ pai nibi alap bred alap niñ agek, nibi kab niñigabim? ¹⁰ Akan pen, kibsal alap niñ agek, soin alap niñigabim? Aknib gil ma ginigabim. ¹¹ Nibi bin bi tep mer ak pen niñ pai nibi okok, tap tep okok nep niñigabim. Nap nibi seb kab ar alan Bi tep yib ak, esek ma agnigab; nibi ag niñigabim ak, ne niñbep tap tep niñigab.

¹² “Pen nibi ke, cinop ar ak gilan, ar ak ma gilan, agil gos niñim, ar ak nep bin bi okok kiroq ginimib. Mosis God lo minim dil nu kıl tikak minim ak abe, bi God minim agep nu kıl tklak minim ak abe, wagin me niñbak.

*Kijon sikol, kijon kib
(Luk 13:24)*

¹³⁻¹⁴ “Mab ke eyan kijon kib ak misen niñil am tep gipal. Bin bi konjai nep migan niñbak amebal. Nib ak, nibi niñ rep gil, per midep kijon sikol ak niñil amnimb. Kijon sikol niñbak koslam amnigal. Bin bi nokim nokim nep, kanib sikol par niñbak kils gil piyo niñil amnigal.

*Esek agnigal, niñ tep ginimib
(Luk 6:43-46)*

¹⁵ “Pen bin bi God minim agobin agil tom apal okok, kaj sipsip sain tep rek ulek lil onigal ak pen apil midlig gi, kain sapeb bin bi suip rek ak niñbep ginigal. Nib ak, niñ tep ginimib. ¹⁶ Bin bi mid tep gipal rek ulek lil onigal ak pen kiri tap si tap timel ginigal rek niñil, kiroq niñ tep ginigabim. Nibi niñim, nag yokop nu sek okok magil niñeb ak pilek ma ju

ñinigabim. ¹⁷⁻¹⁸ Mab okok ak rek nep gìnigab. Mab magıl ñı̄jeb bı̄d okok, mab magıl ma ñı̄jeb ma pīlnigab. Pen mab magıl ma ñı̄jeb bı̄d okok, magıl ñı̄jeb ma pīlnigab. ¹⁹ Pen mab magıl tep ma pīlnigab okok, tı̄b gī rı̄k marık gī dam mab yı̄neb eyan yoknígal. ²⁰ Nı̄b ak, bin bı̄ okok mīn gìnigal ar ak nı̄jıl, bin bı̄ okok tep, bin bı̄ okok tı̄mel, agıl nı̄jnigabim.

*Jisas “Yad nı̄bep ma nı̄njölgipin,”
agnigab
(Luk 13:25-27)*

²¹ “Bin bı̄ yı̄p, ‘Bı̄ Kıt̄b cın!’ ‘Bı̄ Kıt̄b cın!’ agebal okok magılsek, God kırop dıl kod middenigab, agıl gos ak ma nı̄jnımib. Bapi yad seb kab ar alan mideb ak ageb rek gīpal bin bı̄ okok nep kırop dıl seb kab ar alan sı̄jak kod middenigab. ²² God bin bı̄ mìnım kıt̄b agnigab ñin ak, bin bı̄ konjai nep yı̄p agnigal, ‘Bı̄ Kıt̄b, cın bin bı̄ nak nep. Yı̄b nak nep agıl, mìnım nep ag ñinok. Yı̄b nak nep agıl, tap bin bı̄ kı̄jeki aban ñagak okok ag yoknok. Yı̄b nak nep agıl, tap ma gep rek okok konjai nep gìnok,’ agnigal. ²³ Yı̄p nı̄b agnigal ak pen yad kırop pen agnigain, ‘Yad nı̄bep ma nı̄njölgipin; nı̄bi gī tı̄mel nep gīpim ak, ke okok amnım!’ agnigain.

*Bı̄ omal karıp omal gīrek
(Luk 6:47-49)*

²⁴⁻²⁵ “Bı̄ gos nı̄j tep gìnigab alap, karıp ne ak gìnig, kab middenigab ar alan gìnigab. Kisen yı̄gen kıt̄b apıl, mīnab kıt̄b pakıl, ñig ulık apıl gìnigab ak pen karıp ne kab ar alan gī kılı̄s gìnigab ak, pag jı̄sıpik masıpik gī ma dad amnigab. Nı̄b ak rek me, bin bı̄ mìnım yad nı̄jıl, nı̄j dıl, agebin rek gìnigal bin bı̄ okok.

²⁶⁻²⁷ “Pen bı̄ gos nı̄j tep ma gìnigab alap, karıp ne ak gìnig, lı̄m kab kılı̄p lenigab ar alan gìnigab. Kisen yı̄gen kıt̄b apıl, mīnab kıt̄b pakıl, ñig ulık apıl, karıp ne ak pis nep pag jı̄sıpik masıpik gī dad amnigab. Nı̄b ak rek me, bin bı̄ mìnım yad nı̄jıl agebin rek ma gìnigal bin bı̄ okok,” agak.

²⁸⁻²⁹ Jisas mìnım nı̄bak ag juek nı̄njig gī, bin bı̄ konjai nep ap midebak okok nı̄jıl aglak, “God lo mìnım ag ñeb bı̄ cın okok

mìnım apal rek ma agıp; ne bı̄ mìnım nı̄j tep yı̄b gīp rek agıp,” agıl, wal yı̄b aglak.

8

*Jisas bı̄ soi sapeb lak ak gek, komı̄j lak
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)*

¹ Jisas dım yırık alan midek ak kırı̄g gīl, mak eyan ap yapek nı̄njig gī, bin bı̄ konjai nep nop kisen gīlak. ² Pen bı̄ soi sapeb lak bı̄ alap, Jisas midek ulep sı̄jak amīl, kogım yı̄mıl, kı̄bor kıyan gīl agak, “Bı̄ Kıt̄b. Nak yı̄p cı̄b nı̄jıl komı̄j laj agıl genigan ak, yı̄p soi sapeb lı̄p ak komı̄j lı̄nigab. Yı̄p komı̄j lenigab ak, yad God sobok gep karıp mīgan amnigain ak, yı̄p mer ma agnigal,” agak. ³ Nı̄b agek, Jisas ñinmagıl parsek lıl bı̄ nı̄bak dı̄ nı̄jıl agak, “Yad gìnigain; nep komı̄j laj,” agek, won nı̄bak nep nop komı̄j lek nı̄njig gī, ⁴ Jisas bı̄ nı̄bak nep agak, “Nep gen komı̄j lı̄p nı̄bak, bin bı̄ ognap kırop ma ag ñinımın mer. Am bı̄ God nop tap sobok gep bı̄ okok kırop nep yomıl agnımın, ‘Yı̄p komı̄j lı̄p nı̄njım!’ agnımın. Nı̄b agıl, Mosis agak rek, yakır alap God nop pak sobok gī ñinımın. Nı̄g genigan, bin bı̄ okok nı̄jıl agnigal, ‘Nop komı̄j lı̄p ak me nı̄g geb,’ agnigal,” agak.

*Jisas, ami bı̄ kıt̄b bı̄ wög gī ñeb ne ak nop
gek, komı̄j lak
(Luk 7:1-10)*

⁵ Jisas taun sı̄kol Kapaneam amek nı̄njig gī, ami bı̄ konjai nep kod mı̄doligip bı̄ kıt̄b alap, Jisas yı̄p gī ñinımın agıl apıl Jisas nop agak, ⁶ “Bı̄ Kıt̄b, bı̄ wög gī ñeb yad ak nop mīnık kıt̄b gīl, yur bir gek, kaun ma gīp; karıp sı̄jak kım mideb,” agak. ⁷ Agek, Jisas agak, “Yad am nop gen komı̄j lı̄nigab,” agak. ⁸⁻⁹ Agek, ami bı̄ kıt̄b nı̄bak agak, “Bı̄ Kıt̄b, nı̄njı̄d ageban ak pen yad bı̄ kıt̄b rek karıp yad ak onımın. Yad nı̄pin ak, ami bı̄ kıt̄b ognap yı̄p kod mı̄del, yad pen ami bı̄ ognap kırop kod mı̄del, ‘Amnım,’ agen, ambal sek; ‘Ówım,’ agen, opal sek. Bı̄ yı̄p wög gīp ak nop, wög okok nı̄g gìnımın nı̄g gìnımın agen, gīp. Nı̄b ak rek, nak yokop, ‘Komı̄j laj,’ agenımın, nop komı̄j lı̄nigab,” agak. ¹⁰ Nı̄b agek Jisas wal agıl, bin bı̄ kisen amelak okok kırop agak, “Bı̄ nı̄baul par okok nı̄b ak

pen, God gip rek niñ ter yib gil me, niñ agip. Bi cin Isrel niñ alap, God nop niñ di kiliñ gil agip nibak rek agek, yad ma niñpin. ¹¹ Niñ ak, kisen bin bi par okok niñ okok, God bin bi dil seb kab ar alan kod midenigab nab ak amil, Ebraham, Aisak, Jekop bi eip bisig gil, tap niñeb konai niñbiñ, miñ miñ gilig gi midenigal. ¹² Kiri niñ gil am midenigal, pen bin bi cin Isrel niñ okok, am nab niñbak ma midenigal rek lip. God krop ag yoknigab, am midenigal soñ kislím gip ar eyan. Kiri sil magil agil meg magil su pag pe pag gi niñblig gi midenigal,” agak. ¹³ Niñ agil, Jisas ami bi kib niñbak nop agak, “Nak adik gi amnon! Niñ dil apan rek nep ginigab,” agak. Jisas niñ agek, ne karip amil niñjak, bi ne tap gak ak, Jisas agak won niñbak nep komij lak.

*Jisas Pita niñbor nop gek, komij lak
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

¹⁴ Pen Jisas Pita karip amil niñjak, Pita niñbor ak, miñ goñ okok mab rek yinek, abañ ar alan kim midék. ¹⁵ Jisas niñil, am Pita niñbor niñmagil kid nop di niñek niñlig gi, magil niñbak nep komij lek, ne warikil, Jisas nop tap magil di li rep gak.

*Jisas bin bi konai nep gek, komij lak
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

¹⁶ Digepl won ak, bin bi kijeki aban ñagak okok abe, bin bi tap gak okok abe, dam Jisas midék sijak apelak, ne kijeki okok ag soñ yokil, bin bi niñ pai tap gak okok gek magilsek komij lak. ¹⁷ Ne gak niñbak, bi God minim agep Aisaia, birarik nep ginigab agil nu kıl tikak rek nep gak. Ne nu kıl tikil agak,

“Cinop tap gak okok gek komij lak.

Tap tari tari cinop timel gak okok ag yokek mid ter gipin,” agak.

*Bi alap Jisas nop agak, “Yad eip ajonigabir,” agak
(Luk 9:57-62)*

¹⁸ Jisas niñjak, bin bi konai nep apil nop piñil kis kis gelak, bi ne okok krop agak, “Niñ cöb juil pis adan amnün,” agak. ¹⁹ Niñ agek niñlig gi, God lo minim ag ñeb bi alap apil nop agak, “Minim ag ñeb bi. Nak karip lim akal akal amnigan ak, yad

nak eip amnigain,” agak. ²⁰ Agek, Jisas agak, “Kain sakol okok, kiri lim miñgan okok kinbal. Yakır okok, kau kiri kineb ak midéb. Pen yad Bi Niñ ne kineb miñgan ak ma midéb,” agak. ²¹ Pen bi Jisas nop niñ dak bi alap agak, “Bi Kib, yad nak eip amnim ak pen, yip yau agek, bapi nop kimek tigel gil, nak eip ajenigain,” agak. ²² Agek, Jisas agak, “Bin bi yip ma niñ dipal ognap kimenimel, bin bi yip ma niñpal ognap dam tigel ginimel; pen nak apek yad eip amnir,” agak.

*Jisas agek, yiñgen asad kib kir gak
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)*

²³ Jisas niñ magob dil amniç gek, bi ne okok eip pандилак. ²⁴ Niñ nab sijak amelak niñlig gi, dai yiñgen kib yib ak dil, niñ pag apil, niñ magob ak tig adik ginig rek gak. Pen Jisas ne wisin kinek rek, ²⁵ bi ne okok nop am agel warkek aglak, “Bi Kib! Yiñgen asad kib ak cinop tig adik gek, niñ niñjin rek lip ak, nak cinop di komij yokan,” aglak. ²⁶ Agelak, krop agak, “Tari ginig piri kebim? Niñbi minim yad sicol sicol ognap ma niñ dipim ar?” agak. Niñ agil, warikil, yiñgen asad dek ak agek kir gil, niñ pag apek ak abe pigil gak. ²⁷ Niñ gek, kiri wal agil aglak, “Bi kal yib aul ne bi titi bi rek midil agek yiñgen asad dosip ak kiriç gil, niñ pag aposip ak kiriç gil gip?” aglak.

*Kiyob niñlik sek bi omal Jisas gek, komij lak
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)*

²⁸ Jisas niñ juil, karip lim Gadara pis adan amjakek niñlig gi, bi sakol kijeki aban ñagak omal cip tigel goligipal kab miñgan okok niñ apjakrek. Bi niñ omal krop kijeki kiyob niñlik aban ñagak rek, bi sapeb yib omal miderek. Kiri midoligipir sijak, bin bi ognap kanib par niñbak ma tageligipal. ²⁹ Pen kiri mal apjakil, Jisas nop agrek, “God Niñ ne. Tari ginig apeban? Cinop yur kib niñig apeban aka? Niñ nak cinop karip lim timel ag yokep niñ ak ma owip,” agrek. ³⁰ Pen magil niñbak nep, kaj konai nep amil niñbelak ulep gol niñ sijak me, ³¹ kijeki kiyob niñlik bi niñ omal krop aban ñagak okok, Jisas nop

neb neb gılıg gi aglak, “Cınop ag yokníg genimín ak, agek, cın amił kaj midebal okdan krop yipil sığın,” aglak. ³² Agelak, Jisas “Amním,” agek, bi nıb omal krop yem gi amił kaj okok krop yipil sıklak. Yipil sikel kaj okok piğ ju lım midin gol sığak amił, gi dam nıg cöb eyań pakıl, nıg nıbel, magılsek kim saklak.

³³ Pen bi kaj mikelak okok, gak nıbak nıñıl, kasek taun sığak amił, Jisas tari tari gak ak, bi kijeki aban nıagak omal tari tari gak minim ak, bin bi okok krop magılsek ag nıłak. ³⁴ Ag nıłak, bin bi taun midelak nıb okok magılsek Jisas nop nıñin agıl, ap nop nıñıl, neb neb gılıg gi aglak, “Karip lım cın aul kırıg gi, ke okok amnoń,” aglak.

9

Jisas bi nıñmagıl tob kalau gak ak nop gek, komıñ lak

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Jisas kauyań nıg magöb dıl, nıg cöb juıl, karip lım ne kınoligip ak piş kıl adań amnak. ² Pen bin bi ognap, bi nıñmagıl tob kalau gak alap, Jisas gek komıñ linigab, agıl, nop yır ar lıl dapıl Jisas midek sığak dolak. Pen, Jisas gek komıñ linigab, agıl nıñlak rek, Jisas bi nıñ tob kalau gak nıbak nop agak, “Nı aul! Gos sek midenimın. Tap si tap timel gipan okok nıñıl kırıg gebin,” agak. ³ Jisas nıb agek, God lo minim ag nıeb bi okok ognap aglak, “Bi aul God nop ag julig gi me nıb ageb,” aglak. ⁴ Pen Jisas gos kiri nıñlak nıbak ke nıñıl agak, “Nıbi tari gınig yıp gos timel nıñıl nıb agebim?

⁵ Yad nop, ‘Tap si tap timel gipan okok nıñıl kırıg gebin,’ agen, nıbep tep gınigab, akań ‘Warık amnoń!’ agen, nıbep tep gınigab? Akań minim tari agen, nıbep tep gınigab? ⁶ Mıñi nıbi nıñnigabim, Bapi God yıp Bi Nı ne ag lak nıñıl, yad lım dai wagın aul apıl, tap si tap timel gipal okok nıñıl kırıg gınigain, agnigain ak, kırıg gınigain,” agak. Jisas nıb agıl, bi nıñ tob kalau gak ak nop agak, “Warıkıl, mıj nak bad piyak wıñig dıl, karip nak amnoń!” agak. ⁷ Jisas nıb agek, bi nıbak warıkıl mıj bad ne ak wıñig dıl karip ne amnak.

⁸ Karip ne amek nıñlig gi, bin bi okok nıñıl, God agek Jisas apıl geb, agıl, pırıkitıl, bi alap lım dai wagın aul nıb akniń rek gek ma nıpın agıl, God yıb nop agel ar amnak.

*Jisas bi ne Matyu nop dak
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ Jisas karip lım nıbak kırıg gi, mıgan alap amił nıñak, bi takis dep wög goligip bi alap karip nılik mıgan ak bısig midek. Bi nıbak yıb ne Matyu. Jisas nop nıñıl agak, “Nak owan e, yad eip ajor!” agek, warıkıl Jisas eip amnak.

¹⁰ Jisas bi ne okok eip Matyu karip amił, tap nıbel nıñlig gi, bi takis dep okok abe, bi tap si tap timel göligipal bi okok abe, koŋai nep apıl Jisas bi ne okok eip tap nıbelak. ¹¹ Tap nıbelak, bi Perisi okok nıñıl, Jisas bi ne okok krop aglak, “Minim ag nıeb bi nıbi ak, ne tari gınig, bi takis dep okok abe, bin bi tap si tap timel gipal okok abe, eip jım nıł tap nıbeb?” aglak.

¹² Agelak, Jisas minim nıbak peyig nıñıl agak, “Bin bi tap ma gip okok, soi nıon gep bi okok ma ambal; bin bi tap gip okok nep soi nıon gep bi okok ambal. ¹³ Pen God minim alap agak wagın ak nıñ tep gił midenimib. Ne agak, ‘Yıp tap sobok gi nıñigabim ak, yıp tep ma gınigab; pen bin bi okok krop yımig nıñıl, gi tep genigabim ak, yıp tep gınigab,’ agak. Pen yad onek ak, bin bi, cın bin bi tep, mid tep gipin agıl gos nıpal bin bi okok, krop piyo nıñ dıñig ma onek; yad bin bi, cın tap si tap timel gipin agıl gos nıpal bin bi okok, krop piyo nıñ dıñim agıl onek,” agak.

*Tap magıl bil gep
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

¹⁴ Nıñ alap, Jon nıg pak nıeb bi ne okok, Jisas midek sığak apıl aglak, “Cın abe, bi Perisi okok abe, nıñ ognap, God nop nep gos nıñin, agıl, tap ma nıbın. Pen bi nak okok tari gınig ak rek nep ma gipal?” aglak.

¹⁵ Agelak, Jisas krop agak, “Bin bi okok, bi bin dıñig geb bi ak eip midenigal nıñ ak, mıñ mıñ gılıg gi tap nıñnigal; pen bi ognap apıl bi nıbak nop tıg junigal nıñ ak, yımig gek tap bil gił ma nıñnigal,” agak.

16 Pen Jisas ne krop mìnìm alap sid tìkìl agak, “Walij kisen alap dìl, walij ajìl gi, piìg gi rìk gìnìgab tam ak ñag dör ma gìnìgal. Pen ti gìnìg gi ñag dör ma gìnìgal? Ñig genìgal ak, walij wör gebin agnìgab, mìgan kìb yìb pak bìl bìl gìnìgab. **17** Pen ñig wain ak, ak rek nep. Wain kisen nìb giìl, dì kaj meme wak mìlep mìgan ak ma pag lìnìgal. Pen tarì: ñig genìgal ak, ñig wain komìnìj ak tanìl, bìñ yìb agìl, kaj meme wak ak piìg gi rìk giìl, sonj giìl amnìgab. Nìb ak, ñig wain komìnìj ak dìl, kaj meme wak komìnìj nìb mìgan ak dìl nep me, tep gìnìgab,” agak.

Jisas gek bin kìb alap, pai sìkol alap, komìnìj lak

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Jisas mìnìm nìbak agek ñìnlìg gi, Juda bì kìb alap Jisas mìdek sìnjak apìl, kogìm yìmìl agak, “Pai yad ak piìs nep kìmìb ak pen nak am nop dì ñìñek, warìknìmìn,” agak. **19** Agek, Jisas bì ne okok eip warìkìl, bì nìbak eip amniìlak.

20-21 Pen adìkeyan alap, lakañ yaplıg gi yaplıg gi mìdek, mi aknìb umìgan alan yìnìak. Ñig gek, gos ne ak nep ñìñìl, “Jisas walij ne par kìb gol okok nep dì ñìñen, yìp komìnìj lìnìgab,” agìl, Jisas amek ñìnlìg gi, kìd ken okok amìl, walij nop ak dì ñìñak. **22** Dì ñìñek, Jisas adìk giìl adìkeyan nìbak nop ñìñìl agak, “Yìp ñìñ dìpan ak me, nep komìnìj lìp. Gos sek mìdenìmìn,” agak. Agek, tap nop golìgìp ak won nìbak nep komìnìj lek, lakañ apolìgìp ak mìlep gak.

23 Pen Jisas adìklon adìkeyan nìb okok krop kìrig giìl amìl, bì kìb karìp ak amjakìl ñìñak, akìl magìl piìglìg gi, mìnìm sakòl kìb yìb agelak. **24** Jisas ñìñìl krop agak, “Nìbi ke okok amním! Pai aul ma kìmìb; yokop wiśin kìneb,” agak. Nìb agek, nop sìk aglak. **25** Pen Jisas bin bì nìb okok krop ag söñ yokìl, karìp ñìlìk mìgan eyan amìl, pai kìmak ak nop, ñìnmagìl kìd ak dì ñìñek, warìkak. **26** Ñig gek, mìnìm nìbak yìg dad karìp lìm nìb okok magìlseki dì amniìlak.

Jisas gek, bì udìn kwoi omal udìn ñìl ñìñrek

27 Pen Jisas karìp lìm nìbak kìrig giìl amek ñìnlìg gi, bì udìn magìl kwoi gak omal nop sain giìlìg gi, meg mìgan dap ranlıg gi agrek, “Depid Ñì ne! Cirop mal yìmìg ñìñìn!” agrek. **28** Nìb agerek, pen Jisas ne karìp ñìlìk mìgan eyan amnak. Bì nìb omal sain amìl karìp ak amjakrek, Jisas krop mal agak, “Ñìri mal, yad nìrep gen komìnìj lìnìgab agìl, yìp apìl agebir? Yad yau agnìgain, ñìri gos nìpir udìn ñìri ñìl ñìñìngair aka mer?” agak. Agek, agrek, “Yau. Bì Kìb, cìr mal ñig gos nìpir,” agrek. **29** Agerek, Jisas udìn krop mal dì ñìnlìl agak, “Yìp ñìñ dìpir ak me, apìr rek gìnìgab,” agak. **30** Agek, udìn krop mal komìnìj lek, udìn ñìl ñìñer ñìnlìg gi, Jisas krop mal mìnìm kìlis agìl ag tep giìl agak, “Bin bì nìb okok, Jisas gek cìrop komìnìj lìp, agìl ma ag ñìñìmir,” agak. **31** Nìb agak ak pen kìri mal amìl, bin bì karìp lìm nab nìb okok magìlseki ag ñer amnak.

Jisas aleb adìk gak bì alap nop gek, mìnìm agak

32 Pen kìri mal amer ñìnlìg gi, bin bì ognap, bì kìyob ñìlìk sek aleb adìk gak bì alap, dap Jisas mìdek sìnjak dapelak.

33 Jisas kìyob ñìlìk bì nìbak nop aban ñagak ak ag yokek, mìnìm ag tep gak. Ñig gek, bin bì okok wal agìl aglak, “Karìp lìm Isrel aul, bì alap nìb aknìb rek gek ma nìpìn,” aglak.

34 Pen bì Perisi okok aglak, “Ne kìjeki kìyob ñìlìk nap kìri Seten kìlis ak dìl me, kìyob ñìlìk okok ag söñ yokeb,” aglak.

Jisas bin bì okok krop mapìn ñìñak

35 Pen Jisas ne taun sìkol okok abe, taun kìb okok abe gi ajlıg gi, Juda mogìm gep karìp okok amìl, Kin kìb ke yìb ak bin bì dìl kod mìdenìgab mìnìm tep ak ag ñìñak. Pen bin bì okok krop tap tarì tarì gak ak, ak rek nep gek komìnìj lak. **36** Jisas ñìñìk, bin bì nìb okok kaj sìpsip okok bì kod mìdep kìri alap ma mìdeb rek ak mìdelak. Gos par ñìñìl koslam mìdelak ak pen krop bì gi ñeb alap ma mìdek. Nìb ak ñìñìl, Jisas ne mapìn yìb ñìñìl, **37** bì ne okok krop agak, “Tap magìl konjai yìb nep wög dai sìnjak pìlìl pok gi mìdeb ak pen bin bì pag dowep konjai ma mìdebal.

³⁸ Nib ak, nibi Bi Kib wög dai nap nib ak
nop ag niñem, bi pag dowep ognap sek ag
yokek, pag dap nop piñ ken dolan,” agak.

10

*Jisas minim dad ameb bi ne aknib
umigan alaq*
(Mak 2:12-19; Luk 6:12-16)

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Jisas b̄i ne akn̄ib um̄igan alan k̄rop s̄ik
agek apelak agak, "Yad ke n̄ibep agebin ak
me, k̄ijeki k̄iyob n̄ılık tap okok ag yokn̄ig,
ag yokn̄igabim. Bin b̄i tap tari tari ḡin̄igab
okok ak rek nep gem, kom̄iñ l̄n̄igab,"
agak.

² Bi Jisas mînîm dad ameb aknîb umîgan alan Jisas ag yokak bi okok, yîb kîri okok me, bi alap Saimon, yîb ne alap Pita agölîgîpal; bi alap Edru, Pita nîmam ne ak; bi alap Jems, Sebedi ñî ne; bi alap Jon, Jems nîmam ne; ³ bi alap Pilip; alap Batolomyu; alap Tomas; alap Matyu, ne takîs dolîgîp; bi alap Jems, Alpias ñî ne; bi alap Tadias; ⁴ bi alap Saimon, yîb ne alap Selot agölîgîpal; bi alap Judas Iskariot, ne me kîsen Jisas nop mîmîg nînâk.

*Jisas minim dad ameb bi ne aknib
umigan alaq kiroq ag ke ke yokak*

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Jisas b̄i ne n̄ib okok k̄rop m̄inim̄ tep wög ak ḡin̄im̄el aḡil, k̄rop ag ke ke yoklıg ḡi agak, "N̄ibi Juda bin b̄i mer nab okok abe, Sameria kai m̄idebal nab okok abe, ma amn̄im̄ib. **6** Pen n̄ibi am̄ıl bin b̄i c̄in Isrel, bin b̄i k̄iri God nop gos ma n̄ipal okok, k̄rop ag n̄ılıg ḡi agn̄im̄ib, **7** "God bin b̄i d̄ıl kod m̄idenigab n̄ın ak, bir man apeb," agn̄im̄ib. **8** Bin b̄i tap ḡin̄im̄in okok gem, komiñ l̄in̄im̄in. Bin b̄i p̄is nep k̄imlak okok gem, kauyan warıkn̄im̄el. Bin b̄i soi sapeb l̄in̄im̄in okok gem, komiñ l̄in̄im̄in. Bin b̄i k̄ijeki k̄iyob n̄ılık aban n̄agn̄im̄in okok ag söñ yokem amn̄im̄in. Bapi c̄ır apıl n̄ibep per yokop wög ḡip̄ir rek, n̄ibi ak rek nep bin b̄i n̄ib okok k̄rop yokop wög ḡi n̄in̄im̄ib. **9** Kab maḡıl gol, kab maḡıl silpa, kab maḡıl lakañ ognap ma dad amn̄im̄ib. **10** Wad, walij ognap sek, tob t̄ırıp, yır dai, tap okok ma dad amn̄im̄ib. Pen tari: bin b̄i wög ḡi n̄in̄igal okok pen tap n̄el n̄iñn̄igal.

11 “Pen taun alap akan karıp tırıg tıron
alap amjakem, bin bı nıbep ag wasu
dınımel rek ognap nıñıl, kırop eip nep
mıdıl, karıp lım ke alap okok amníg
gınıgabım nıñ ak nep, kırop kırıg gıl
amnímıt. **12-14** Pen karıp alap amił, “Nıbi
mıdebım!” agem, “Yau, mıdobın; tep
apebım,” agenımel, karıp nıllık mıgan
nıbak amnímıt. Pen kırop mınım yad ag
nıem ag wasu ma denımel ak, kırıg amníg,
acıp acıp tob kıd nıbi cıg dıl mıdonımın
ak, tau lılıg gi yokıl amnímıt. **15** Yad
nıbep nıñıd yıb agebin: mınım kıb agep
nıñ ak, Sodom Gomora bin bı yur sıkol
sıkol dınıgal; bin bı nıbep ma dınıgal nıb
okok, yur kıb yıb dınıgal.

Miker koŋai nep on+iŋab

(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16 "Pen niñim! Yad n̄ibep kaj sipsip rek ak, bin b̄i kain saköl rek m̄idebal nab okok ag yokebin. N̄ib ak, gos niñ rep ḡilig gi, kapkap k̄rop ag n̄ilig gi m̄idenimib.

17 "Pen bin bî ognap nîbep dî wös
gîl, dam Juda mogîm gep karîp okok
amel, kansol kîri okok ap mînîm kîb
agîl, nîbep paknîgal. Nîb ak, nîn̄ tep
gînîmîb. **18** Nîbep bî yad mîdebîm agîl, lîp
gî dam gapman bî kîb akan kinj mîdenîgal
sînâk dad amel, nîbi mînîm tep yad ak,
bî kîb okok abe, Juda bin bî mer karîp
lîm par kîb okok nîb okok abe, kîrop
ag nînîgabîm. **19-20** Nîbep mînîm kîb
agnîgal nîbak, mînîm tari ar agîn akan
mînîm titi gîl agîn, agîl, pîrîkîl, gos par
ma nînîmîb. Nîbi mînîm agem nînîlîg
gî, Nap God Kaun ne nîbep eip mîdeb ak,
gos tep ñek nînîlîg gî, mînîm gos nîbi ke
ma agnîgabîm; Nap God Kaun ne nîbep
agnîgab rek nep agnîgabîm.

21 “Ñin n̄ibak, n̄imam s̄ikop okok war̄ikil, n̄imam kiri ke okok ñag paklan agil, b̄i kib okok k̄rop m̄imig ḡinigal. Nap s̄ikop okok war̄ikil, ñi pai kiri ke okok ñag paklan agil, b̄i kib okok k̄rop m̄imig ḡinigal. Ñi pai okok war̄ikil, nonim nap kiri ke okok kid ñil ak rek nep ḡinigal.

22 Yip pis ken ar m̄idenigabim rek, bin b̄i okok magilsek n̄ibep n̄ijel, m̄ilik kal yonigab. Pen bin b̄i an an kilīs gil, yad eip nep m̄idenigal okok, ñin kisen ak apek,

God k̄rop d̄n̄igab. ²³ Pen m̄igan alap amem, n̄ibep ḡi t̄imel gen̄imel ak, p̄ir̄ik ḡi m̄igan alap amn̄im̄ib. Yad n̄ibep n̄ijid agebin, Isrel taun okok bin b̄i okok k̄rop ag ñem ma amn̄igab adek, yad B̄i Ñ̄i ne on̄igain.

²⁴⁻²⁵ “Ñ̄i pai skul apal okok k̄ib m̄idel, ag ñeb b̄i k̄iri okok s̄ikol ma m̄idebal. Pen ag ñeb b̄i m̄idebal rek m̄idon aḡil me, skul apal. Bin b̄i wög ḡi ñ̄ibal okok k̄ib m̄idel, bin b̄i k̄rop kod m̄idebal okok s̄ikol ma m̄idebal. Wög ḡipal ak, bin b̄i k̄ib m̄idebal rek m̄idon aḡil, wög ḡipal. N̄ib ak rek, bin b̄i yad okok, yad m̄idebin rek m̄idon aḡil, ḡipal. Pen bin b̄i okok ȳip ag jūil, Seten ȳib ne alap l̄il ȳip Bielsebul apal rek, n̄ibep b̄i wög ḡi ñeb yad ak rek nep ag jūil m̄in̄im t̄imel agn̄igal.

God nop nep p̄ir̄ikep (Luk 12:2-7)

²⁶ “Bin b̄i okok k̄rop n̄ijil ma p̄ir̄kn̄im̄ib. M̄in̄im tari m̄iñi karikil m̄ideb ak, k̄isen m̄isen m̄idenigab. Tap tari k̄iri kapkap ḡi we ḡil ḡipal okok, k̄isen m̄isen lek n̄ijnjigal. ²⁷ M̄in̄im yad n̄ibep we ḡil agn̄igain ak, n̄ibi am k̄rop m̄isen ag ñin̄im̄ib. M̄in̄im yad n̄ibep t̄im̄id waḡin agn̄igain ak, karip ar alan amił, m̄in̄im k̄ib ag ñem n̄ijnjim̄el.

²⁸ “N̄ibi bin b̄i ñag pak l̄ipal b̄i okok n̄ijem jel gek ma p̄ir̄kn̄im̄ib. K̄iri yokop m̄ib goñ ak nep ñag pak l̄in̄igal; kaun ak sek ḡi t̄imel ḡin̄imel rek ma l̄ip. P̄ir̄ik ḡin̄ig me, B̄i K̄ib bin b̄i m̄ib goñ abe kaun abe mab ke ȳineb m̄igan eyan d̄i yokn̄igab n̄ibak nep p̄ir̄kn̄im̄ib. ²⁹ Yakır s̄ikol okok, tap yokop. Kab magił lakañ nokim̄ nep yokił, yakır omal d̄ipal. Tap yokop ak pen, God k̄rop n̄ij m̄ideb rek, alap yokop ma yap pakn̄igab. ³⁰ K̄imkas n̄ibep ak, God magiłsek wök pagip. ³¹ N̄ib ak, ma p̄ir̄kn̄im̄ib. Yakır okok tap s̄ikol ȳib; n̄ibi pen tap ȳib m̄idebił.

Yad Jisas b̄i ne aḡil m̄isen agn̄im̄ib (Luk 12:8-9)

³² “Bin b̄i an an ȳip pis ken ar m̄idił, bin b̄i okok k̄rop m̄isen ag ñen̄igal okok, yad pen Bapi yad seb kab ar alan m̄ideb ak nop, ȳip pis ken ar m̄idebal, aḡil, m̄isen

agn̄igain. ³³ Pen bin b̄i an an ȳip c̄ig tep ma ḡil, bin b̄i eip m̄idenigal nab s̄iñjek agn̄igal, b̄i n̄ibak yad ma n̄ipin, agn̄igal ak, yad pen Bapi yad seb kab ar alan ak nop, bin b̄i s̄iñjaul yad ma n̄ipin, agn̄igain.

Pen pen ḡin̄igal (Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Yad l̄im dai waḡin aul onek ak, ‘Jisas ne l̄im dai waḡin aul owak rek, kap-kap m̄id tep ḡin̄igabin,’ aḡil, gos ak ma n̄ijnjim̄ib. Yad onek ak me, bin b̄i okok m̄in̄im k̄ib aḡil, pen pen ḡin̄igal. ³⁵ N̄ib ḡin̄igab: ñi okok warikil, nap b̄i eip pen pen ḡin̄igal. Pai okok warikil, nonim eip pen pen ḡin̄igal. Ñine bin okok warikil, n̄ipis eip pen pen ḡin̄igal. ³⁶ N̄ig ḡin̄igal n̄ibak, karip k̄iri nokim̄ k̄in m̄idebal ak, k̄iri ke nep pen pen ḡin̄igal.

³⁷ “Bin b̄i an an nonim nap akan ñi pai k̄iri okok nep m̄idmagił l̄il, ȳip m̄idmagił ma l̄in̄igal ak, bin b̄i yad m̄idenimel rek ma l̄in̄igab. ³⁸ Bin b̄i an an yad eip m̄idn̄ig gos n̄ijnjigal ak pen gos alap n̄ijil agn̄igal, ‘Bin b̄i ognap c̄inop ḡi t̄imel ḡin̄imel rek l̄ip,’ aḡil, mab kros k̄iri d̄i ka ḡil ȳip sain ma ḡin̄igal ak, bin b̄i yad m̄idenimel rek ma l̄in̄igab. ³⁹ Bin b̄i an, yad ke ausek m̄idił, m̄id tep gin agn̄igab ak, mab ke ȳineb eyan amn̄igab. Bin b̄i an pen agn̄igab, yad Jisas pis ken m̄iden, ȳip ñag pak l̄in̄ig, ñag pak l̄ilan, agn̄igab ak, komiñ per per m̄idep ak d̄in̄igab.

God n̄ibep ak rek nep d̄i tep ḡin̄igab (Mak 9:41)

⁴⁰ “N̄ibi amem, bin b̄i ognap n̄ibep ag wasu denimel ak, ȳip abe ag wasu d̄in̄igal. Pen ȳip ag wasu d̄in̄igal rek, B̄i ȳip ag yokek onek ak nop abe ag wasu d̄in̄igal. ⁴¹ Bin b̄i an, God m̄in̄im agep b̄i alap n̄ijil agn̄igab, ‘B̄i owip aul, God wög ḡip ak me, nop d̄in̄igain,’ aḡil d̄in̄igab ak, tep ȳib ḡin̄igab. God m̄in̄im agep b̄i n̄ibak d̄i tep ḡin̄igab rek, k̄isen God nop ak rek nep d̄i tep ḡin̄igab. Bin b̄i an, God bin b̄i komiñ tep ne alap n̄ijil agn̄igab, ‘B̄i owip aul, God b̄i komiñ tep ne ak me, nop d̄in̄igain,’ aḡil d̄in̄igab ak, tep ȳib ḡin̄igab. God bin b̄i komiñ tep ne ak d̄i tep ḡin̄igab rek, k̄isen God nop ak rek nep d̄i tep ḡin̄igab.

42 Pen bin bi an, bi yokop yad alap ninjil, Jisas bi ne ak agil, nig mil dap ninjigab ak, God ninjek, tep gek, pen yipin ma ginjigab,” agak.

11

*Jon bi ne ognap ag yokek, Jisas nop ninjig amnilak
(Luk 7:18-35)*

1 Jisas bi ne aknib umigan alan okok kirop nig gil nig gil ginimib agil ag nit tep gil, karip lim nibak kirig gil, taun yokop ulep nib okok amil, bin bi okok kirop minim ag niak.

2 Pen Jon bi nig pak nieb ak mini midil, Krais tari tari gak minim ak ninjil, bi ne ognap ag yokek, Jisas midekk sinjak amjakil, **3** nop ag ninjil aglak, “Cinop ag nian, nak bi ‘Krais’ agil per kod midobin ak nep opan akan cin bi kisen nib bi alap ke kod midon?” aglak.

4 Agelak, Jisas kirop pen agak, “Nibi Jon mideb sinjak amil agnimib, ‘Cin amil udin cin ke ninjil, timid cin ke nipin, **5** bi nibak bin bi udin kwoi gip okok gosip udin nil nipal. Bin bi tob timel gip okok gosip kanib tag tep gipal. Bin bi soi sapeb lip okok gosip mile²p gip. Bin bi timid migan pilin gip okok gosip gos piwakek nipal. Bin bi kimbal okok gosip kauyan warikpal. Bin bi yim gep rek okok, ak rek nep Krais minim tep ak agek nipal,’ agnimib. **6** Pen minim alap agnimib, ‘Bin bi yip niŋ dil, gos alap alap ma ninjigal okok, mini mini yib ginjigal,’ agnimib,” agak.

7 Nib agek, Jon bi ne okok amel ninjig gi, Jisas bin bi ap midelak okok kirop Jon minim ar ak agil agak, “Nibi ned mini mab kab nep mideb nab okok ambek nin ak, tari ninjig ambek? Sid par nokim alap yigen di adaŋ aul gip alap ninjig ambek aka? **8** Akan tari ninjig ambek? Bi walij tep tep nep lipal bi alap ninjig ambek aka? Bi walij tep tep din agil nipal okok, bi kib karip kil tep okok kinbal. Kiri Jon midotligip mini mab nep nab sinjak ma kinbal. **9** Pen tap tari ninjig ambek? Yokop ma ambek. Jon bi God minim agep bi nibak ninjig ambek. Bi God minim

agep onigab, agil kod mideligipim me, bi nibak me ak. Pen Jon ne God minim agep bi alap nep mer. **10** Jon nop gos ninjil, birarik nep God ne Ni ne nop minim agak minim nibak, God Minim eyan nu kil tikil aglak,

‘Bi minim agep yad ak,
ag yoken ned amil,
bin bi okok ag nit tep gek,
kisen nak ke amnigan,’ agil nu kil tiklak.

11 Nibep ninjid agebin, bin bi lim dai wagin aul midebal okok, nokim alap Jon rek mer. Pen God bin bi yokop yib dam seb kab ar alan sinjak kod midenigab okok, kiri Jon rek ma midenigal; God ne bin bi yokop yib okok di tep yib gek, bin bi tep ne yib midenigal. **12** Jon bi nig pak nieb bi apil minim tep ag niak nin ak tikil, bin bi okok, God cinop dil seb kab ar alan sinjak kod midonimin agil, minim nibak kil*s* yib gidam dam, mini ak rek nep kil*s* yib gipal.

13 “Bi God minim agep minim nu kil tiklak okok abe, Mosis God lo minim nu kil tikkak ak abe, wagin ak me, God Mesaia ak nop ag yokek, ne bin bi okok kirop dil kod midenigab. Minim nibak nep ag dapel dapel me, Jon owak. **14** Pen minim agnig gebin ak dinigabim akan ma nipin. God Jon nop agek, apil bin bi okok kirop minim ag niak ak, God Minim nu kil tikl, ginjigab aglak rek nep gak. Nu kil tikl aglak, bi God minim agep Ilaija rek bi alap onigab, aglak. **15** Nibi bin bi gos timid midonimin okok, minim agebin aul timid li niŋ tep ginjimib.

16 “Bin bi mini nin aul midebal okok yad nipin, kiri nit painjan ognap maker sinjak bisig gil, nit painjan ognap meg migan dap ranil kirop apal rek ak midebal. **17** Kiri apal,

‘Cin akil pigon,
nibi tari ginjig kogim ma papim?
Kimep sil agep rek alap agon,
nibi tari ginjig sil ma apim?’ apal.

18 Nib ak rek, God Jon nop ag yokek apil, nin ognap tap magil ma nibil, nig wain ma nibil gek, apal, ‘Bi nibaul nop tap tari aban nagek nig gip?’ apal. **19** Bi Ni ne pen apek apal, ‘Bi tap kib nibil, nig wain nibil,

bı takıs dıpal okok eip ajıl, bı tap si tap tımel gıpal okok eip ajıl gıp,’ apal. Pen bin bı God Mınım ak nıñ dıl, gı tep gıl, mıd tep gıñgal ak, bin bı okok nıñıl agıñgal, God Mınım ak mınım tep yıb, agıñgal,” agak.

*Minım kıb dıñigal
(Luk 10:13-15)*

20-21 Jisas taun kıb ned gı ajıl, tap ma gep koñai nep gek, bin bı okok nıñlak ak pen kırı, tari gıñig tap si tap tımel gıpin agıl, tap si tap tımel gölügıpal ak kırıg gıl, Jisas nop ma nıñ dıłak. Nıg gel, Jisas kırrop ag gıl agak, “Korasin taun bin bı okok! Betsaida taun bin bı okok! Tap ma gep okok gen, nıpek. Pen tap si tap tımel gıpin ak kırıg gıl, yıp ma nıñ dıpm. Nıg gıpin ak, nıbi mınım kıb yıb dıñigabım. Taun kıb Taia, Juda bin bı mer okok, taun kıb Saidon, Juda bin bı mer okok, tap ma gep nıb okok kırrop ak rek nep gebnep, kırı tap si tap tımel gölügıpal okok kırıg gıl, wad ajıl rek ognap yımlı, tıñ sılıkıl lılıg gı lılıg gı mıdeblap. 22 Nıb ak, mınım kıb agep nıñ ak, Taia bin bı abe, Saidon bin bı abe, mınım sıkol rek dıñigal; pen nıbi Korasin bin bı abe, Betsaida bin bı abe, mınım kıb yıb dıñigabım.

23 “Kapaneam bin bı okok. Nıñ nıbak nıbi seb kab ar alan sıñak ma amnıgabım; pıñ nep mab ke yıneb kau mıgan eyan ak amnıgabım. Tap ma gep rek nıbep nab aul gınek ak, taun kıb Sodom gebnep, kırı tap si tap tımel gölügıpal okok kırıg gıl, mıñi komıñ mıdeblap. 24 Ar nıbak yad nıbep agebin, mınım kıb agep nıñ ak, Sodom bin bı okok mınım sıkol rek dıñigal; nıbi Kapaneam bin bı mınım kıb yıb dıñigabım,” agak.

*Yıp apıl ake lıñımıb
(Luk 10:21-22)*

25-26 Nıñ nıbak Jisas Nap nop agak, “Bapi, yad yıb nep agen ar alan amnañ. Nak Bı Kıb, seb kab ar alan abe, lım dai wagın aul abe kod mıdeban ak, gos nak ke nıñek tep gıp rek, bin bı gos kıd yık nıñıl nıñobın apal okok, kırrop mınım yad agebin wagın ak ma ag nıban; pen bin bı nı painañ rek mıdebal okok kırrop gos tep

ñıl, mınım yad agebin wagın ak ag mısen lıpan ak, nep tep agebin,” agak.

27 Jisas nıb agıl agak, “Bapi kılıs ne mıdeb rek, yıp nıb. Bin bı ognap yıp nıñ tep ma gıpal; Bapi nep yıp nıñıp. Yad nep Bapi nop nıñ tep gıpin. Pen bin bı gos tep nıñım ag gos nıñnıgain okok, kırrop gos tep nıen, Bapi nop nıñnıgal,” agak.

28 Jisas nıb agıl agak, “Nıbi bin bı tap wad tıbrıb tıkrok mıker per dı ajıl gos par nıñıl mıdebım okok, yıp onıñıb nıñıl tap wad kıb mıker dı ajebım okok yad ke tıg asık den ake lıñigabım. 29 Yad bı sain tep kapkap mıdebin; kal ma gıñigain; nıb ak, yıp apıl, wög yad gı nıl, cıbur gos mıdmagıl nıbep nab adan ake lıñımıb. 30 Nıbi yıp apıl wög yad genigabım ak, dı mıker alap ma gıñigab; auan amnıgab.

12

God nop sobok gep nıñ ak, wid magıl tık nıñlak

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 Juda God nop sobok gep nıñ ak, Jisas bı ne okok eip wid wög nab sıñak amlıg gı, bı ne okok yuan gek, wid magıl nıb okok ognap dıl, wak pak yokıl, nıbılıg gı nıbılıg gı amelak. 2 Nıg gelak, bı Perisi okok nıñıl, Jisas nop aglak, “Lo mınım cın ageb, bin bı God nop sobok gep nıñ ak wög ma gıñigal. Pen bı nak okok tari gıñig God nop sobok gep nıñ wög ma gep nıñ aul, wid magıl wak pak yokebal?” aglak.

3-4 Agelak, Jisas kırrop pen agak, “Depid bırarık nep bı ne okok eip yuan gek, God sobok gep karıp ak amjakıl, bred God udıñ yırix ar sıñak lel, bı yokop ma nıbal, bı God nop tap sobok gıpal okok nep nıbal bred ak, kırrop ag nıñek nop nıel, bı ne okok eip nıñlak. Pen yuan lek gıläk kesım nıbak, God Mınım eyan nıu kıl tıklak ak nıbi ma nıpım ar?

5 “Nıbi Mosıs God Mınım nıu kıl tıkkak ak ma nıpım rek lıp. Ne nıu kıl tıkkı agak, ‘Bı God nop tap sobok gep bı okok, God nop sobok gep nıñ ak, God sobok gep karıp mıgan ak am mıdıl, wög gıpal. Pen God kırrop mınım kıb ma agıñab,’ agak. 6 Pen yad nıbep agebin, God sobok gep karıp nıbak tap kıb mer; nıñebım aul me kıb.

⁷ Pen mìnìm alap God Mìnìm ñu kıl tıklak ak, niñ tep ma gipim akan? Mìnìm nıbak ñu kıl tıklak aglak, ‘Bin bı yıp tap pak sobok gıt ñinigal ak, yıp tep ma gìnigab; bin bı okok kırop yımig ñinigal ak, yıp tep gìnigab,’ aglak. Mìnìm nıbak niñıl ma gipim ak me, bı yad okok gıt tep gel niñlig gıt, kırop dı sılıkıl apım. ⁸ ‘God nop sobok gep ñin! God nop sobok gep ñin!’ apım ak pen Bı Ñı ne nep God nop sobok gep ñin ak kod mideb ag gos ak ma niptom.

Jisas bı ñinmagıl pıpic gak ak gek, komıñ lak

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Jisas karıp lım nıbak kırıg gıl, karıp lım alap amıl, Juda mogım gep karıp niñlik migan ak amnak. ¹⁰ Pen karıp niñlik migan nıbak bı ñinmagıl pıpic gak alap midek. Bin bı ap midełak okok, Jisas mìnìm ognap agek nop dam mìnìm kib agın, agıl, nop mìnìm tom agıl aglak, “God nop sobok gep ñin aul, bin bı komıñ lep akan mer?” aglak.

¹¹ Agelak, Jisas kırop pen agak, “Kaj sipsip nıbi alap God nop sobok gep ñin aul kau migan amenigab ak, dı yokniğabım aka mer? Dı yokniğabım rek lıp. ¹² Pen kaj sipsip ak tap yokop. Bin bı okok tap yıb. God nop sobok gep ñin aul komıñ laj agıl gìnigabin ak, mìnìm ma mideb, gìnigabin,” agak.

¹³ Jisas nıb agıl, bı ñinmagıl pıpic gak ak nop agak, “Ñinmagıl parsek lan!” agak. Nıb agek, ñinmagıl parsek lebin agak. Nıg gak niñıl ñinmagıl pıpic gak ak pıs nep komıñ lıl, ñinmagıl pıs kıl tep midek ak rek lak.

¹⁴ Nıg gek niñıl, bı Perisi okok am mogım gıl, nop nıg nıg gıl ñag pak lın, agıl, mìnìm ag niñ ag niñ gılak.

Jisas ne God bı wög gıt ñeb bı ne

¹⁵ Nıg gelak, Jisas niñıl, karıp lım nıbak kırıg gıl, migan alap amniñ gıl amnak. Amek niñlig gıt, bin bı koñai nep nop kısen gılak. Nıg gelak, bin bı tap gak okok, ne gek magilsek komıñ lek niñlig gıt, ¹⁶ kırop agak, “Bı ak nıg nıg gıp, agıl, ma agnımib!” agak.

¹⁷ Jisas gak nıbak, bı God mìnìm agep Aisaia gìnigab agak rek nep gak. Ne ñu kıl tıklak agak,

¹⁸ “Nıbi niñım! Bı yad pıs nep ag lıpin aul, wög yad gıt ñeb bı me ak.

Bı yad niñen, yıp tep yıb gıp me ak. Yad nop mıdmagıl lıpin.

Kaun yad ak nop bak gon lek, bin bı kiri titi gıl bısig mıd tep gìnigal mìnìm yad ak, bin bı okok kırop magilsek ag ñinigab.

¹⁹ Ne bin bı okok niñek mılık yapek, mìnìm pen pen ma agnigab.

Bin bı midebal okok, yıp nep niñlan agıl, meg migan dap ranıl ma agnigab.

²⁰ Bin bı ma nıpal okok kırop kapkap ag tep gìnigab. Lam son gìnig gek, wel tım lel yın mideb rek ak kırop agnigab.

Ne nıg gılıg gıt damıl me, God agıp rek miñ ar ak gek ap ranek, tap si tap tımel gep miñ ar ak pıs nep ap yonigab.

²¹ Bin bı karıp lım okok nıb okok nıb ak rek nep, nop gos sek kod mideñigal,” agak.

Jisas ne Bielsebul kılıs dıl tap ma gep rek geb, aglak

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

²² Bı kıjeki abañ ñagek, udın kwoi gıl, meg migan pılin gıl gak bı alap dam Jisas midek sıñak dapelak. Jisas kıjeki ak ag söy yokek, udın yıb ñıl niñıl, mìnìm agıl gak.

²³ Bin bı midełak okok, Jisas gak nıbak niñıl, wal agıl aglak, “Bı nıbaul based Depid Ñı ne per kod midebın ak rek lıp,” aglak.

²⁴ Pen bı Perisi okok mìnìm nıbak niñıl, gos kiri okok nep niñıl aglak, “Bı nıbak God kılıs ne dıl ag söy ma yokıp; ne kıjeki kıyob niñlik tap okok, nap kiri Bielsebul kılıs dıl ag yokıp,” ag gos niñlak.

²⁵⁻²⁶ Pen gos niñlak nıbak, Jisas ke niñıl, kırop agak, “Seten warıkıl, bin bı ne ognap ag yokniğab ak, titi gıl bı kib mideñigab? Karıp lım alap, kiri ke pen pen gıl asık ke ke lıñigal ak, ap yap pakniğal. Karıp lım kib alap akan bin bı wagın nokım alap, kiri ke pen pen gıl asık

ke ke liniçgal ak, ap yap pakniçgal. Niñbi gos akniñb rek niñjil agebim ak pen Seten ne yakam ne ke okok kirop ma ag yokniçgal.

27 “Yip agebim, ‘Kijeki kiyob niñlik tap okok nap kiri Bielsebul kiliñ ak dñl ag söñ yokeban,’ agebim ak pen niñbi yip agem niñjin. Bi niñbi ke okok Bielsebul kiliñ ak dñl kijeki kiyob niñlik tap okok ag söñ yokebal aka tari? Kiri ke agniçgal, ‘Bin bi alap niñ giniñmel rek ma lip,’ agniçgal.

28 “Pen God Kaun kiliñ ak dñl, kijeki kiyob niñlik tap okok ag söñ yokebin ak, tari giniñg God ne bin bi dñl kod midenigab niñ ak bir owip aul, agil, yip ma dipim?

29 “Bi kiliñ yib alap midek, tap nop okok dinig, yokop ma amniçgal. Ned nop pis nep nag diñon giñ lili amil me tap nop okok me si dinigal.

30 “Bin bi yad eip midebal okok, bin bi okok kirop yip donigal. Pen bin bi yad mer okok, bin bi yip onig gebal okok kirop yik giñ yokniçgal. **31** Niñb ak, niñbi niñ tep giniñmib. Bin bi okok tap si tap timel tari tari genigal ak, God niñjil kiriñ giniçgal. Bin bi God nop minim tib junigal ak, ak rek nep God niñjil kiriñ giniçgal. Pen God Kaun nop minim tib junigal ak, God niñjil ma kiriñ giniçgal. **32** Bi Niñ ne ak nop minim timel agenigal ak, God niñjil kiriñ giniçgal. Pen Kaun Siñ nop minim timel agenigal ak, niñin aul abe, niñin kisen ak abe, God ne gos niñ nep midil ma kiriñ giniçgal.

*Minim ke agebim ar ak nep, nibep minim kib agniçgal
(Luk 6:43-45)*

33 “Niñbi yip tari giniñg agebim, ‘Seten aban ñagek, wög tep ak geb,’ agebim? Mab tep okok magil tep piñigab; mab timel okok magil timel piñigab. Mab magil piñigab magil nibak niñjil me, mab ak tep mab ak timel agniçgal. **34** Niñbi soin niñtai tikiñ dopal okok me nib agebim. Niñbi bin bi timel nibak rek, titi giñ minim tep agniçgal? Bin bi minim agebal rek niñniçgalin me, cibur gos midmagil kirop nab adan tari rek middeb ak niñniçgalin.

35 Bin bi tep okok, cibur gos midmagil nab kiri adan tap tep middeb niñlig giñ, giñ tep giniñmib; bin bi alap niñ giniñmel rek lip, agak

gos midmagil nab kiri adan tap timel middeb niñlig giñ, giñ timel giñpal. **36** Niñ tep giniñmib. Kisen minim kib agep niñ ak, God bin bi okok kirop magilsek, minim abramek agil bin bi ognap giñ timel giñlak ak, tari giniñg nib apek agil, kirop ag giniñgal. **37** Niñb ak me, niñbi ke minim agniçgalibim ak nep God niñjil agek komiñ amniçgalibim akan yur dinigabim,” agak.

*Tap ma gep rek ognap gek niñjin, aglak
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)*

38 God lo minim ag neb bi ognap abe, bi Perisi ognap abe, apil Jisas nop aglak, “Minim ag neb bi! Tap ma gep rek alap gek, ciñ niñjil me, nak God nep ag yokip opan agniçgalin,” aglak.

39 Agelak, Jisas agak, “Niñbi bin bi tap si tap timel nep giñ, God minim agak ak ma niñpim. Tap ma gep rek alap gek niñjin agebim ak, pen nibep tap alap gen ma niñniçgalibim. Bi God minim agep Jona nop gak ar ak nep, yip ak rek nep gek, niñniçgalibim. **40** Birarik nep kibsal kib ak Jona nop kom jal yokek, cibur nab eyan niñ omal nokim midil, adik giñ owak. Niñb ak rek, yad, Bi Niñ ne, ak rek nep niñ omal nokim lim nab okok midil, adik giñ onigain. **41** Birarik nep Jona amil, taun kib Ninepa bin bi kirop agek, tap si tap timel giñlak okok kasek kiriñ giñ, God nop niñ dilañ. Jona bi yokop ak agek niñlak; niñbi pen Bi Kib miñi middeb aul, minim ageb ak ma dipim. Niñb ak, kisen minim kib agep niñ ak, Ninepa bi warikil nibep minim kib agel, niñbi minim kib dinigabim.

42 “Bin kwin kib, karip lim Siba nib ak, birarik nep gak rek ak niñpim. Karip lim ne par okok nib ak pen, Juda kin kib Solomon gos kid yik niñjak bi ak minim nop niñniçgalowak. Solomon bi yokop ak nop niñ gak; pen tari giniñg Bi Kib miñi middeb aul minim ageb ak ma niñpim? Kisen minim kib agep niñ ak, Siba kwin warikil nibep minim kib agek, niñbi minim kib dinigabim.

*Kijeki kiyob niñlik tap okok kauyan adik giñ onimij rek lip, agak
(Luk 11:24-26)*

43 “Seten yakam ne kijeki tap okok apil bin bi aban ñag midil, söj amil, bin bi ognap aban ñagin, agil, niñ tag mer niñjil, **44** adik gi apil niñnigab, bi ned kiriç amniçab kau ar ak tep tep nep midenigab. **45** Ne niñjil, kijeki tîmel ne rek mer, kijeki tîmel yib, aknib ar onid ak poj dapil, bi niñbak nop yipil sîknigal. Niç gek, ned mid tîmel gak rek mer; kisen mid tîmel yib ginigab. Niñbi bin bi miñi midebim niñbi tap si tap tîmel ned gi mideligipim rek mer, kisen tap si tap tîmel yib ginigabim,” agak.

Jisas nonim niñmam sîkop (Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Jisas bin bi okok kîrop miñim agek niñlig gi, nonim niñmam ne ke okok söj eyan apil aglak, “Cîn Jisas nop miñim agnig opin,” aglak. **47** Agelak, bi alap karip niñlik miñgan amil, Jisas nop agak, “Nanim namam nak okok, nep miñim agnig ap midebal söj eyan,” agak.

48-49 Agek, bin bi ne eip karip niñlik miñgan eyan midelak okok kîrop niñ padiklig gi agak, “Niñid apan ak pen, bin bi karip niñlik miñgan midebal sîn aul, kiri me ami yad, mam yad midebal. **50** Bin bi Bapi yad seb kab ar alaç miñim ageb rek niñjil, niç aknib rek nep gebal okok, kiri me ami yad, ai yad, mam yad midebal,” agak.

13

Jisas, God miñim ak niñ tep giñan, agil, miñim sid tîkil agak (Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 Niñ nokim niñbak nep, Jisas karip ne ak kiriç gi am Niç Cöb Galili gol sînak bisigek, **2-3** bin bi konai yib nep apil nop piñjil kis kis gelak. Niç gelak niñjil ne am niç magob ar ak bisig gi, amil niç nab sînak adaç midék niñlig gi, bin bi niç cöb gol sînak warik midelak.

Jisas bin bi okok kîrop miñim sid tîkil miñim konai nep ag ñak. Ag niñlig gi agak, “Bi alap wid tanaç agil, wid magil ak dam wög dai okok yokenigab. **4** Yîn di yokek, ognap kanib ar sînak yapek, yakir okok apil niñnigal. **5** Ognap kab ar lîm sîkol

sîkol midenigab sînak yapıł, kasek marip ginigab **6** pen kîdil am kîlis ma ginigab rek, piñb niñjil mîlep ginigab. **7** Pen ognap nag nu nu sek nab okok yapıł tannigab ak pen nag niñbak sau giñ pak niñbek, mîlep ginigab. **8** Pen ognap lîm tep ar sînak yapıł, tan tep yib giñ, magil konai yib nep piñigab. Ognap niñ juil mamid ak (100) rek piñigab; ognap niñ juil omal nokim (60) rek piñigab; ognap niñ juil nokim alap adik gi dam aknib wajrem alaç (30) rek piñigab. **9** Niñbi bin bi gos timid midonim inokok, miñim agebin aul timid li niñ tep ginimib,” agak.

Jisas tari ginig miñim sid tîkil agoligip (Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Jisas niñb agek, bi ne okok apil, nop ag niñjil aglak, “Bin bi okok kîrop tari ginig miñim sid tîkil nep apan?” aglak.

11 Agelak, ne pen agak, “God bin bi ne dil kod midenigab miñim we giñ mideb ak, niñbep gos ñek niñnigabim; pen bin bi yokop okok ma niñnigal. **12** Bin bi miñim yip niñjil niñ dîpal okok, miñim ognap sek niñjil, wagin ak niñ tep ginigal; pen bin bi miñim yip niñjil ma niñ dîpal okok, miñim sîkol niñpal ak piñ nep kîr ginigab. **13** Kîrop miñim sid tîkil apin ak, kiri udin sek, gos timid sek ak pen, agip ar me ak, agil, ma niñpal.

14 “Gîpal niñbak, bi God miñim agep Aisaia ned ginigab agil nu kîl tîkak rek nep gîpal. Aisaia miñim niñbak nu kîl tîkil agak,

‘Miñim niñnigal ak pen miñim agip niñb, agil, miñim wagin tîg dam ma niñnigal.

Udin niñnigal ak pen tap alap ma niñnigal.

15 Bin bi sîn aul miñim yad apin ak kiri yîrik gek ma niñpal.

God Miñim niñjon, cînop gek, bin bi ne midojin rek lîp agil, timid miñgan piñjil giñ, udin jîkil nep midebal,’ agak.

16-17 “Niñb ak, kiri ma niñpal; pen God niñbep gos tep ñek niñpim ak, miñ miñ ginimib. Yad niñbep niñid agebin, God miñim agep bi okok abe, bin bi God Miñim ageb rek niñjil göligipal bin bi okok

abe, konjai nep Mesaia nop niñin ag gos niñölgipal ak pen udin niñil, peyig ma niñlak. Pen miñi nibi udin niñil, peyig niñebim ak, miñ miñ yib ginimib.

*Bi wid magil di yokak kesim agak ak,
Jisas minim wagin ak ag ñak
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)*

18 “Pen miñim sid tikił agesin ak, bi ne wid magil dam wög dai okok di yokak ak, wagin ak agen niñim,” agak.

19 “Wid magil ognap kanib ar siñak yapek, yakir okok apil niñigal agesin ak, bin bi okok, God bin bi dıl kod middenigab miñim tep ak niñigal ak pen wagin ak ma niñigal niñil Seten ne gek pis nep sakol giniñigal, agil agesin.

20-21 “Pen magil ognap kab ar lim sıklol sıklol middenigab siñak yapıł, kasek marip giniñigab pen kidił am kılıç ma giniñigab rek, piñb niñil milep giniñigab agesin ak, bin bi okok kiri miñim yad kisen niñigal won ak, miñ miñ giniñigal ak pen miñi nep bin bi ognap apil, bin bi miñim yad niñigal okok gos timel niñil, kaual maual rek midil, krop gi timel giniñigal niñil bin bi miñim yad ned niñ dilak okok, miñi miñim yad ak sakol gił, gos ar ognap niñigal, agil agesin. **22** Magil ognap yonigab nag nu nu sek nab okok agesin ak, bin bi okok miñim yad ak niñigal ak pen wög wari, karip, kaj, tu miñol, agon kılñok kibap tap okok nep gos niñil, God miñim tep ak kiriñ giniñigal niñil tap niñeb ognap ma piñigab, agil agesin. **23** Pen magil ognap lim tep ar siñak yapıł, tan tep gił, magil konjai piñigab agesin ak, bin bi okok miñim yad ak niñil, di kılıç yib gił, ognap gił tep giniñigal, ognap gił tep yib giniñigal, ognap gił tep ar ke yib giniñigal, agil agesin,” agak.

*Bin bi gi timel giñip okok God bin bi ne
okok eip jím ñil midebal*

24 Jisas krop miñim alap sek miñim sid tikił agak, “God bin bi dıl kod middenigab ak, kesim dinig gebin aul rek giniñigab. Bi kib alap wid magil okok tanaj agil, dam wög dai ne okok yoknigab. **25** Pen kislim eyan kın amniñigal won ak, bi timel alap tap yiñ timel ognap dapil, nab niñ okok

yokił amniñigab. **26** Niñ ak, wid yiñ tep ak tanniñigab ak pen tap yiñ timel ak abe tanniñigab. **27** Niñ gek, bi wög gi ñeb okok apil bi kib ak nop agniñigal, ‘Bi kib! Tap yiñ tep okok nep dam wög dai ak yokpan ak pen tap yiñ timel okok akal niñ apil sek taneb?’ agniñigal. **28** Ne krop pen agniñigab, ‘Bi kaual maual yad alap dap yokip,’ agniñigab. Pen kiri agniñigal, ‘Cin amil tap yiñ timel taneb niñ okok tiğ ju yokin akan?’ agniñigal. Bi wög dai nap niñ bi niñbak pen agil agniñigab, **29** ‘Mer! Niñ aul, tap yiñ timel niñ okok tiğ juim agen, nibi amil tap yiñ tep ognap sek tiğ junimib rek lip! **30** Kiriñ gem omalgił tanniñim. Pen tanil magil pilek, tikeyp niñ ak bi tap tikeyp bi yad okok agniñigain, “Tap yiñ timel niñ okok tiğ juil, dam non non gi lem, mab dagilel yin sibok niñ amniñim; pen wid magil okok nep di mogim gił, dam wid magil lep niñlik miñan yad ak yoknigabin,’ agniñigab,” agak.

Mab mastad magil ak, miñim sid tikił agak

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31-32 Jisas krop miñim alap sek miñim sid tikił agak, “Bi alap mab mastad magil sıklol ak dam wög dai ne ak yokenigab, tan kib gił, lek tep ak lek, yakir okok apil, lek ke ke karip giniñigal. Niñ ak rek me, God bin bi dıl, karip lim tep ne seb kab ar alan siñak kod middenigab ak me,” agak.

*Yis ak, miñim sid tikił agak
(Luk 13:20-21)*

33 Jisas miñim alap sek miñim sid tikił agak, “Bin okok tap yis apal ak, di plaua tin kib eyan sek di adik madik gel, tap kib yib tanib. Niñ ak rek me, God bin bi dıl, karip lim tep seb kab ar alan siñak kod middenigab ak me,” agak.

*Jisas ti giniñig bin bi okok miñim sid tikił
agoligip*

(Mak 4:33-34)

34 Jisas bin bi okok krop miñim ognap ag niñig gił misen ma agoligip; miñim sid tikił nep krop ag ñoligip. **35** Gak niñbak, bi God miñim agep alap ned giniñigab agil nu kıl tikak rek nep gak. Ne miñim niñbak nu kıl tikił agak,

“Karip l̄im b̄ırarık ped okok ḡı lak n̄ın ak
tikil,
m̄ıd damıl m̄ıñi m̄ıdobın n̄ın aul,
m̄ıñım ma n̄ınlak ak,
m̄ıñım s̄ıd t̄ikep m̄ıñım ak nep k̄rop
ag n̄ınlıgain,” agak.

*Jisas wid magıl m̄ıñım s̄ıd tikil agak ak,
m̄ıñım wagın ak agak*

³⁶ Jisas n̄ıb agıl, bin b̄ı okok k̄rop k̄ırıg
gıl, karip n̄ılık m̄ıgan amek n̄ınlıg ḡı, b̄ı ne
aknıb umıgan alan okok apıl, nop aglak,
“Tap ȳıñ t̄ımel wög dai nab okok tanıb,
agıl, m̄ıñım s̄ıd tikil apan ak, c̄inop agek
n̄ınlıñ,” aglak.

³⁷ Agelak, ne pen agak, “B̄ı tap ȳıñ tep
yokip, apin ak, yad B̄ı N̄ı ne. ³⁸⁻³⁹ Wög dai
apin ak, l̄ım dai wagın aul magılsek. Tap
ȳıñ tep apin ak, bin b̄ı God k̄rop d̄ıl kod
m̄ıdenıgab bin b̄ı okok. B̄ı tap ȳıñ t̄ımel
dap yokek tanıb apin ak, b̄ı ȳıp n̄ınej
m̄ılık yowıp Seten nop nep apin. Tap ȳıñ
t̄ımel tanıb apin ak, Seten bin b̄ı ne okok
k̄rop apin. Pen wid magıl pok ḡınlıgab
n̄ın apin ak, n̄ın karip l̄ım wagın aul kır
ḡınlıgab n̄ın n̄ıbak apin. B̄ı t̄ık dowep apin
ak, ejol okok k̄rop apin. ⁴⁰ Tap abramek
tanıb okok t̄ıg juıl, dam mab ke ȳıneb eyan
yoknıgal apin ak, n̄ın karip l̄ım wagın
aul kır ḡınlıgab n̄ın n̄ıbak me ak. ⁴¹ B̄ı
N̄ı ne ejol ne okok k̄rop ag yokek, apıl,
bin b̄ı tap si tap t̄ımel ḡıpal okok abe,
bin b̄ı bin b̄ı ognap k̄rop agel, kırı tap
si tap t̄ımel ḡıpal okok abe, ejol kırı apıl
k̄rop d̄ıl, ⁴² mab ke ȳıneb m̄ıgan eyan
ak yoknıgal, yur gek n̄ınlıg ḡı, meg magıl
su r̄ıbıkıl s̄ıl agnıgal, agıl apin. ⁴³ N̄ın
n̄ıbak, bin b̄ı Nap kırı d̄ıl seb kab ar alan
kod m̄ıdenıgab okok, kırı p̄ıb melık rek
paklıg ḡı m̄ıdenıgab. N̄ıbi bin b̄ı gos t̄ımid
m̄ıdonımın okok, m̄ıñım agebin aul t̄ımid
l̄ı n̄ıñ tep ḡınlımıb.

*Mani kes we ḡılak ak, m̄ıñım s̄ıd tikil
agak*

⁴⁴ “Pen God bin b̄ı d̄ıl kod m̄ıdenıgab ak,
kesım agnıg gebin ar aul rek m̄ıdeb. B̄ı
alap amıl n̄ınlıgab, mani kes b̄ırarık nep
we ḡılak alap wög dai alap m̄ıdenıgab.
Ne n̄ıñıl, tap ognap d̄ı pak r̄ıbık tep ḡıl,
karip amnıgab. Amıl, m̄ıñ m̄ıñ ȳıb ḡıl,

tap ne okok magılsek s̄ıkim ḡıl, mani d̄ıl,
mani n̄ıbak damıl, wög dai n̄ıbak tauıl,
am mani kes n̄ıbak d̄ınlıgab.

Pöl tep tep ak, m̄ıñım s̄ıd tikil agak

⁴⁵⁻⁴⁶ “Pen God bin b̄ı d̄ıl kod m̄ıdenıgab
ak, kesım agnıg gebin ar aul rek m̄ıdeb. B̄ı
s̄ıkim gep okok magıl s̄ıkol k̄ıbap m̄ılep
rek t̄ıd geb “pöl” apal tap okok p̄ıyo
n̄ıñ ajıl, pöl magıl m̄ılep ȳıb alap n̄ıñıl,
karip amıl, tap kırı okok magılsek s̄ıkim
ḡıl, mani d̄ıl, am pöl magıl m̄ılep n̄ıbak
taunıgal.

Uben ak, m̄ıñım s̄ıd tikil agak

⁴⁷ “God bin b̄ı d̄ıl kod m̄ıdenıgab ak,
kesım agnıg gebin ar aul rek m̄ıdeb. Bin
b̄ı ognap uben damıl, n̄ıg c̄ob s̄ıñak yokel,
k̄ıbsal konjai nep apıl m̄ıgan n̄ıbak ambal.

⁴⁸ N̄ıg gel, uben l̄ıp ḡı dam gol okok amıl,
k̄ıbsal tep okok ȳıprıg k̄ıbsal lep tin m̄ıgan
ak l̄ıł, k̄ıbsal t̄ımel okok d̄ı yokpal. ⁴⁹ Karip
l̄ım wagın aul kır ḡınlıgab n̄ın ak, n̄ıb
aknıb rek nep ḡınlıgab. God ejol ne okok
apıl, bin b̄ı God M̄ıñım ageb rek ḡıpal
okok d̄ı b̄ılok ke l̄ıł, bin b̄ı God M̄ıñım ageb
rek ma ḡıpal okok d̄ı b̄ılok ke l̄ıł, ⁵⁰ dam
mab ke ȳıneb eyan ak yoknıgal. Yokel yur
gek, meg magıl kırı su r̄ıbıkıl s̄ıl aglıg ḡı
m̄ıdenıgal,” agak.

⁵¹ N̄ıb agıl agak, “Yad m̄ıñım agesin
wagın ak n̄ıpım aka mer?” agak.

Agek, b̄ı ne okok aglak, “Yau, n̄ıpıñ,”
aglak.

⁵² Agelak, agak, “N̄ıbi ned God lo m̄ıñım
ak nep ag n̄ölıgıpım ak pen m̄ıñi n̄ıbi
God bin b̄ı d̄ıl kod m̄ıdenıgab m̄ıñım tep
agebin ak b̄ır n̄ıpım. N̄ıg n̄ıñıl n̄ıbi m̄ıñi
bin b̄ı okok ag n̄ınlıgabım ak, n̄ıbi God
M̄ıñım tep ned n̄ıb ak abe, God M̄ıñım tep
k̄isen n̄ıb ak abe ag n̄ınlıgabım,” agak.

*Nasaret bin b̄ı kırı Jisas nop ma n̄ıñ
dilak*

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³⁻⁵⁴ Pen Jisas ne m̄ıñım s̄ıd tikil m̄ıñım
agak n̄ıbak ag juıl, taun ne ke Nasaret
amıl, Juda mogım gep karip n̄ılık m̄ıgan
ak amıl, bin b̄ı okok k̄rop ag n̄ek, kırı
n̄ıñıl wal ȳıb aglak. Kırı pen aglak, ‘B̄ı
n̄ıbaul ne titi ḡıl gos k̄ıd ȳık n̄ıñıl tap ma
gep aknıb rek geb?’ aglak. K̄isen pen

aglak, ⁵⁵⁻⁵⁶ “Bı nıbaul nonım nap, nınai nıمام ne okok, cın eip midebal ak pen ne titi gıl bı kıb rek midıl, mınım ke agıl, tap ma gep rek okok geb? Nap ne ak bı kapeda; nonım Maria; nıمام bı ne okok Jems ak, Josep ak, Saimon ak, Judas ak. Nıb ak, ne titi gıl apıl nıg geb?” aglak. ⁵⁷ Nıb agıl, kırı Jisas nop gos tımel nıñıl, mınım ne agak ak ma dıłak.

Pen Jisas kırop agak, “Bı God mınım agep okok karıp lım par okok amił ag nıel, nıñıl agebal agıl nıñıgal; pen karıp lım kırı ke ak ag nıel, tom agebal rek lıp agıl kırıg gıpal ak rek gebim,” agak. ⁵⁸ Mınım agak ak ma nıñıak ak me, karıp lım nıbak tap ma gep rek konjai nep ma gak.

14

*Herod agek, Jon Bı Nıg Pak Nıbak nabıc cög ne ak tıb gı rık gıłak
(Mak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)*

¹ Pen gapman bı kıb karıp lım Galili kod midolıgıp Herod, Jisas ne tari tari gak mınım ak nıñıl, ² am bı nop wög gı nıeb ognap kırop agak, “Bı Jisas tap ma gep rek geb bı nıbak, ne bı alap ke mer; ne Jon bı nıg pak nıeb bı nıbak nep. Nop nıag pak lıneklı ak pen kauyan warıķıl ap mideb rek, tap ma gep rek nıb okok geb,” agak.

³⁻⁵ Pen Herod ne Jon nop miñ lıl nıag pak lak mınım wagın ak nıg gıl mideb. Herod ne nıمام Pilip bin ne ak Herodias dad amek, Jon ne Herod nop agak, “Nak aknıb gıpan, gı tımel gıpan. Bı alap nıمام ne komıñ middenıgab bin nuwi ne ma dıñıgab,” agak. Jon nıb agek, bin nıbak Herodias ne Herod nop mınım agak nıñıl Herod Jon nop dam miñ lıl, nıag pak lıñ, ag gos nıñıak ak pen bin bı okok Jon nop, bı God mınım agep cın aglak rek, pırıķıl kırıg gak.

⁶ Pen kısen Herod nonım nop tık dowak kos tıkep nıñ ak amek, bin bı konjai nep ap mogım gıl, tap magıl dagıl nıñıg gıłak. Nıñ nıbak, Herodias pai ne ak apıl nab nıb sıñak kogım pagek, Herod nıñek, tep yıb gak. ⁷ Nıg gek, ne pai nıbak nop mınım agıl agak, “Yad mınım nıñıl yıb agıl nep ageben, nak tap alap ag nıñenıgan, nep abramek dı nıñıgain,” agak. ⁸ Agek, pai

nıbak, nonım agak rek nıñıl agak, “Jon bı nıg pak nıeb kımiç cög ne ak, kınaç cög mıgan eyan lıl, dap nıñımin,” agak.

⁹⁻¹⁰ Nıb agek, Herod nıñek yımiç gak, pen bin bı okok nıñ mideb nıñlıg gı, pai nıbak nop mısej mınım nıñıl ag lıl agak, “Nak tap alap ag nıñenıgan, nep abramek nıñıgain,” agak rek nıñıl, bı ognap ag yokek, am Jon miñ midek sıñak amił, kımiç cög nop ak tıb gı rık gıl, ¹¹ dı kinan cög mıgan eyan lıl, dap pai nıbak nop nıñıak. Nelak, ne pen damıl nonım nop nıak.

¹² Pen Jon bı ne okok apıl, cıp se dam tıgel gıl, am Jisas nop ag nıñıak.

Jisas bı aknıb paip tausan tap magıl nıñıak

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ Jisas mınım nıbak nıñıl, am karıp lım ke mıgan alap middenım, agıl, nıg magöb dıł, karıp lım nıbak kırıg gıl, pañdak. Pen bin bı okok, Jisas ameb sıñak sain amnıñ, agıl, karıp lım kırı okok kırıg gıl, wagın ar amlıç gı, Jisas amnıç gek sıñak amnıñıak. ¹⁴ Jisas ne pen karıp lım mıgan nıbak apjakıł, nıg magöb ak kırıg gıl, gol okok apıl nıñıak, bin bı konjai nep mideb. Kırop nıñek, yımiç gek, bin bı tap gak okok gek, komıñ lıak.

¹⁵ Pen dıgep won ak, bı ne okok Jisas midek sıñak apıl, nop aglak, “Mañ kıslım gıñıg geb. Mıdarık nep tap magıl nıñeb won ak padıķıp. Sıñ aul miñ mab nep nab sıñaul. Nıbak nak bin bı konjai nep sıñ aul agek, karıp mañ sıñ aul amił, tap magıl kırı ognap tau nıñılan,” aglak. ¹⁶ Nıb agelak, Jisas kırop pen agak, “Mer, kırı ma amnıñıgal. Nıbi ke kırop tap magıl nıñımib,” agak. ¹⁷ Agek, aglak, “Cın tap magıl konjai ma mideb. Yokop bred magıl aknıb mamıd kıbsal omal mideb,” aglak.

¹⁸ Agelak, Jisas kırop pen agak, “Tap nıb okok dıł yıp dowım,” agak. ¹⁹ Nıb agıl, bin bı okok kırop agek, tap kas ar okok bısiğ gel amek nıñlıg gı, bred kab ak dıł, kıbsal omal ak dıł, kılan gı nıñıl, God nop tep agıl, bred ak dı pag gıl, bı ne okok kırop nıek nıñlıg gı, kırı dılıç gı, bin bı okok kırop nonım lı nıñıak. Kıbsal ak ak

rek nep gılak. ²⁰ Nıg gıl nonım li ñelak, ñıbel, ñıbel, kogi gek, ñıb saknımel rek ma lak. Dai dai kırıg gılak okok me, Jisas bı ne okok wad aknıb umıgan alanj ak dı yigel, pıs nep ap ran jakak. ²¹ Bin bı tap ñıbelak ñıb okok, bin okok mer, ñıpai sıkol okok mer, bı okok nep me paip tausan rek amnak.

*Jisas ñıg kas ar sıňak taulıg gi amnak
(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)*

²² Jisas, bı ne okok kiri ñıg pıs kıdadanj amnílanj ag gos nıñıl agek, ñıg magöb dıl amelak nıñıl ne bin bı okok kırop ag yokıl, ²³ ne ke God nop sobok gınıg karıp lım dım alap amnak. Mıdekk, karıp dıgnıg gek pen ne ausek nep dım nıb alanj mıdekk. ²⁴ Pen bı ne okok ñıg magöb dıl ñıg cöb nab kıb sıňak amel nıñlıg gi, yıgen asad kıb yıb ak apıl, ñıg magöb ak tıg adıkk gınıg rek gak. ²⁵ Won nıbak karıp kısen nep tıknıg gek ak me, Jisas ñıg kas ar ak taulıg gi apıl, bı ne okok mıdelak ulep sıňak apek, ²⁶ kiri nıñıl, “Ak cıp kaun alap apeb!” agıl, jel gek pırikıl, wal kıb agıl bleble gılak.

²⁷ Jisas pen kırop agak, “Ma pıriknımb! Yad nep apebin!” agak.

²⁸ Agek, Pita agak, “Bı Kıt! Nak nep apenınmı ak, yıp abe agek, ñıg kas ar sıňak taulıg gi pıyak sıňak nin,” agak.

²⁹⁻³⁰ Agek, Jisas pen agak, “Nıb ak, nak owan!” agak.

Agek, Pita ñıg magöb ar ak kırıg gıl, ñıg kas ar ak taulıg gi am Jisas mıdekk sıňak am am nab sıňak amıl nıñak, yıgen kıb yıb apıl, ñıg ak pag aposıp. Nıg gek ne pırikıl, ñıg eyan panıd yaplıg gi, sıkkıb agıl agak, “Bı Kıt! Nak yıp kasek dı yukan!” agak.

³¹ Nıb agek, Jisas kasek nop dı rıbıkıl agak, “Nıñ dep won nak ak mañ yıb gıp. Tari gınıg gos omal nıñesan?” agak.

³² Nıb agıl, Jisas eip Pita eip ñıg magöb mıgan ak amel nıñlıg gi, yıgen asad kıb dekk ak pıs nep kır gak. ³³ Nıg gek nıñıl, bı ne ñıg magöb mıgan eyan bısig mıdelak okok, Jisas yıb nop agel ar amek nıñlıg gi aglak, “Nıñıd! Nak God Nı ne yıb!” aglak.

*Genesaret bin bı tap gak okok Jisas gek, komıñ lak
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Pen kiri ñıg cöb juıl, karıp lım Genesaret pıs kıdadanj amjaklak. ³⁵ Amjakel, bin bı kın mıdeligıpal okok Jisas nop nıñıl, Jisas nep owıp agıl, bin bı karıp lım ulep nıb okok magılsek sıkkagel, bin bı tap gak okok magılsek dolak. ³⁶ Dapıl, Jisas nop neb neb gılıg gi aglak, “Nak cınop yau agek, bin bı tap gıp sıň aul, walıj nep gol sıňak nep dı nıñel, komıñ lañ,” aglak. Agelak ne yau agek, bin bı walıj ne dı nıñılak okok kırop magılsek komıñ lak.

15

*Nıpıs nısed sıkop göligıpal rek, Perisi kai ak rek nep göligıpal
(Mak 7:1-13)*

¹ Pen ñıñ nıbak, bı Perisi ognap, bı lo mınım ag ñeb bı ognap, Jerusalem nıb apıl Jisas nop aglak, ² “Bı nak sıň aul, tari gınıg apıs based sıkop mınım per ak kırıg gıl, ñınmagıl kiri ñıg li yokıl mer, yokop nep tap nıbal?” aglak. ³ Agelak, Jisas pen agak, “Nıbi tari gınıg God Mınım ne ak kırıg gıl, napıs nased sıkop göligıpal rek nep gıpım? ⁴ God agak, ‘Nanım nap kırop gi tep gıl dı tep gınımbı,’ agak. God mınım alap agıl agak, ‘Bı alap nonım nap kırop mınım tımel ognap agnıgab ak, kiri bı nıbak nop ñag pak lılañ,’ agak.

⁵⁻⁷ Pen nıbi mınım nıbak yıpid gıl ma ag ñıbım. Bı alap, nonım nap kırıg gınıgain agnıgab ak, kırop agnıgab, ‘Ami bapi, yad tap tep ognap nırep mal ñıbnep pen mani nırep mal ñeb mani ak, mıñi yad God nop ñıngıgain apıñ, nıñıl mani nırep mal ñeb alap ma mıdebbı,’ agnıgab. Nıg gel, nıbi nıñıl apım, ‘Kiri nıg gıpal ak, mınım ma mıdebbı,’ apım. Nıb apım ak, ‘God Mınım agobın,’ apım ak pen nıbi mınım esek yıb agıl, nıbi ke apım rek ma gıpım. Nıbi mınım nıbak rek bin bı okok kırop ag ñıbım ak, God mınım agep bı nak Aisaia ne bı nıbep rek nep gos nıñıl, mınım nıñıd yıb alap ñu kıl tıkkak. Mınım nıbak ñu kıl tıkkı agak,

⁸⁻⁹ ‘Bin bı sıň aul mınım tom agıl apal, “God Bı Kıt cıñ,” apal ak pen

yokop mìnìm nep apal;
 yıp midmagıl ma lıpal.
 Yıp sobok gıl,
 yokop mìnìm nep apal.
 God Mìnìm bin bı okok kırop ag ñobın
 apal ak pen
 bı karıp lım wagın aul nıb
 mìnìm kırı ke apal mìnìm ak nep dad ag
 ñı ajebal!” agak.

Bin bı tap gac gıp okok

(Mak 7:14-23)

¹⁰ Jisas nıb agıl, bin bı midelak okok sık agek apelak agak, “Mìnìm agebin aul, nıñ tepe gınımıl! ¹¹ Bin bı okok tap magıl okok abramek ñıbel, cıbur nab kırı eyan amıl kıñır ma gıp; cıbur nab kırı eyan gos tımel nıñıl agebal ak me, kıñır gac sek midelal,” agak.

¹² Pen Jisas bı ne okok apıl Jisas nop aglak, “Bı Perisi okok mìnìm apan ak nıñjel, nep mılık yowıp ak, nak nıpan?” aglak. ¹³ Agelak, Jisas agak, “Ak mìnìm ma midel. Bapi yad seb kab ar alan midel ak, tap yıp ne ma yımıl okok magılsek wagın sek pıñıl ju dı yoknígab. ¹⁴ Bı nıb okok kırı udın kwoi. Bı udın kwoi alap, bı udın kwoi alap nop poñıl damıl, omalgıl kau mıgan ak ap yap paknígair,” agak.

¹⁵ Jisas nıb agek, Pita agak, “Mìnìm nıbak mìnìm sıd tıkkıl apan wagın ak cınop ag ñek nıñın,” agak.

¹⁶⁻¹⁷ Agek, Jisas pen agak, “Kırı ma nıpal rek, nıbi ak rek nep ma nıpmı ar? Nıñım! Tap tari tari abramek ñıbel okok, God nıñek, mìnìm ma midel. Ak yokop ñıbel, cıb sek kıl yokpal. ¹⁸ Cıbur nab kırı eyan gos tımel nıpal ak me gek, kıñır sek midelal. ¹⁹ Gos kırı ke nıñıl, gos tımel nıñıl, bin bı ñag pak lıl, bin si bı si gıl, tap okok si dıl, mìnìm kıb agnıgal ñın ak mìnìm tom agıl, bin bı ognap kırop ag juıl, gıpı. ²⁰ Gıpı nıbak me, God nıñek gac sek midelal; pen tap nıñıg, ñınmagıl ñıg lı ma yokıl abramek ñıbel ak, God nıñek gac ma gıp,” agak.

Kenan bin alap Jisas mìnìm agak rek nıñ dak

(Mak 7:24-30)

²¹ Jisas karıp lım Genesaret nıbak kırı gıl, karıp lım kıb, taun kıb omal Taia

Saidon nab okok amnak. ²² Amıl nıb okok karıp lım Kenan okok midel, bin karıp lım nıb okok nıb alap, Jisas nop apıl agak, “Bı Kıb, Depid Ñı ne, yıp yımıl nıñan! Pai yad ak kıjeki abañ ñagek, mid tep ma gıp,” agak.

²³ Agek, Jisas pen ma agak. Pen bı ne okok apıl, Jisas nop aglak, “Bin aul cınop kısen gılıg gıt, mìnìm sosım aineb ageb. Nop ag yokek okok amnañ!” aglak.

²⁴ Agelak, Jisas agak, “God yıp ag yokek onek ak, Juda bin bı God nop kırıg gıpı okok, kırop nep dıñım, agıl, onek,” agak. ²⁵ Nıb agek, bin Juda mer nıbak apıl, Jisas midel wagın sıñak kogım yımıl agak, “Bı Kıb, yıp gıt ñıñımın!” agak.

²⁶ Agek, Jisas nop pen agak, “Tap magıl ñıt pai cın ñeb ak, dı kain okok ma yokın,” agak.

²⁷ Agek, bin nıbak pen agak, “Bı Kıb, nıñıd apan ak pen, bı kıb okok tap ñıbel, dai dai okok abañ mok okok yapek, kain okok sek ñıñıgal,” agak.

²⁸ Agek, Jisas nop pen agak, “Bin aul, yıp nıñ dı wös gıpı ak me, tap ag nıñeban ak gınıgain,” agak. Nıb agek nıñlıg gıt, kıjeki ak won nıbak nep pai ne ak nop kırıg gıl söñ amek, nop komıñ lak.

Jisas bin bı konjai nep kırop gek, komıñ lak

²⁹ Jisas adık gıt Ñıg Cöb Galili gol pıs kıdadañ amıl, mak ak kılan gıl, am dıñ alan bısigak. ³⁰ Bısig midel nıñlıg gıt, bin bı konjai nep, bin bı tob tımel gak okok, udın kwoi gak okok, ñınmagıl tob gıt gogeb mogeb gak okok, aleb adık gek mìnìm ma agelak okok, tap tari tari gak okok magılsek dapıl, Jisas midel tob wagın sıñak lel nıñlıg gıt, kırop gek komıñ lak. ³¹ Ñıg gek, bin bı nıb okok nıñıl, wal agıl aglak, “Cın Isrel bin bı God cın ak tep yıb. Bin bı aleb adık gak okok gek, mìnìm agebal; bin bı ñıñ tob gıt gogeb mogeb gak okok gek, komıñ lıp; bin bı tob tımel gak okok gek, tag tep gebal; bin bı udın kwoi gak okok gek, udın ñıñl nıñebal,” agıl, yıb nop agel ar amnak.

Jisas bı po tausar rek tap ñek ñıñlak
 (Mak 8:1-10)

³² Jisas b̄i ne akn̄ib umigan alan k̄rop s̄ik agek, apelak, agak, “Bin b̄i s̄in̄ aul k̄rop ȳim̄ig n̄inebin. N̄in̄ omal nok̄im yad eip m̄idesal pen k̄iri tap magil ma m̄ideb. K̄rop yokop ag yoken, am̄il kan̄ib nab s̄in̄ak ud̄in m̄emain apek, ap yap pakn̄imel rek l̄ip,” agak.

³³ Agek, b̄i ne okok pen aglak, “Karip l̄im bin b̄i kojai ma m̄idebal nab n̄ib s̄in̄ aul, c̄in̄ tap magil akal n̄ib p̄yo n̄in̄il dapil, bin b̄i kojai nep n̄ib s̄in̄ aul k̄rop n̄on n̄in̄igal?” aglak. ³⁴ Agelak, Jisas agak, “Bred won n̄ibi titi ḡi rek m̄ideb?” agak.

Agek, aglak, “Bred akn̄ib ar on̄id k̄ibsal s̄ikol ognap sek m̄ideb,” aglak. ³⁵ Agelak, Jisas bin b̄i okok k̄rop agek, l̄im ar n̄ib s̄in̄ak b̄isiglak. ³⁶ K̄iri n̄ig ḡil b̄isigel n̄in̄lig ḡi, ne bred magil akn̄ib ar on̄id ak d̄il, k̄ibsal s̄ikol okok abe d̄il, God nop tep agil, ti panil, b̄i ne okok k̄rop n̄ek, k̄iri pen d̄il, bin b̄i okok k̄rop nonim l̄i n̄ilak. ³⁷ N̄ig ḡil nonim l̄i n̄elak, n̄ibel, n̄ibel, kogi gek, n̄ib sakn̄imel rek ma lak. Dai dai k̄irig ḡilak okok me, Jisas b̄i ne okok wad akn̄ib ar on̄id d̄i ȳigel, p̄is nep ap ran jakak.

³⁸ Bin b̄i tap n̄in̄lak n̄ib okok, bin okok mer, n̄i pai s̄ikol okok mer, b̄i okok nep me, po tausan rek amnak.

³⁹ Pen n̄ig ḡil tap n̄ibil, Jisas bin b̄i n̄ib okok k̄rop ag yokil, ne n̄ig magöb d̄il, karip l̄im Magadan p̄is k̄ideim am̄il, karip l̄im nab n̄ib okok amnak.

16

Jisas nop aglak, “Tap ma gep rek alap gek n̄in̄in,” aglak

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Bi Perisi ognap, bi Sadyusi ognap, Jisas tari ḡin̄im̄iŋ nop ag juŋ, agil, apil nop aglak, “Nak Mesaia ak m̄idebin apan ak, tap ma gep rek alap seb kab ar alan n̄ib gek n̄in̄il, n̄in̄id apan agil, n̄in̄in,” aglak.

² Agelak, Jisas pen agak, “Pib panj̄id am̄il, seb kab lakañ lakañ gek n̄in̄lig ḡi agn̄igabim, ‘Karip tik tep ḡin̄igab,’ agn̄igabim. ³ Kislim sek pib l̄im ḡin̄ig ḡil lakañ lakañ ḡil seb karik n̄ek n̄in̄lig ḡi, agn̄igabim, ‘Miñab pakn̄ig geb,’ agn̄igabim. N̄ig ḡil n̄in̄ tep ḡipim ak pen yad miñi tap tari tari gebin aul, n̄ibi n̄ipim

pen wagin ak ma n̄ipim. ⁴ N̄ibi bin b̄i miñi m̄idebim okok, mid tep ma ḡil, God nop gos ak ma n̄ipim. Tap ma gep rek alap gek n̄in̄in, agebim ak, yad gen ma n̄in̄igabim. Bi Jona nop gak rek, ar ak ȳip gek, n̄in̄igabim,” agak. Jisas n̄ib agil, k̄rop k̄irig ḡil m̄igan alap amnak.

*Tap ȳis ak, Jisas minim sid tikil agak
(Mak 8:14-21)*

⁵ Jisas abe, b̄i ne okok abe n̄ig magöb d̄il, n̄ig c̄ob p̄is k̄idadan am̄il n̄in̄lak, bred okok sakol ḡil ma dolak. ⁶ N̄ig n̄in̄il Jisas b̄i ne okok k̄rop agak, “Bi Perisi, bi Sadyusi, ȳis k̄iri ak, n̄in̄ tep ḡin̄im̄ib,” agak. ⁷ Jisas n̄ib agak n̄in̄il, b̄i ne okok, ke ag n̄in̄ ag n̄in̄ ḡil aglak, “C̄in̄ bred ma dopin ak me, n̄ib ageb,” aglak.

⁸⁻⁹ Pen Jisas k̄iri agelak n̄ibak ke n̄in̄il agak, “N̄ibi tari ḡin̄ig bred ma dopin, agil, ag am̄il apil gebim? N̄ibi ȳip n̄in̄ di tep ma ḡipim. Bi paip tausan rek m̄idelak n̄in̄ ak, bred won akn̄ib mamid ak d̄il, di pag ḡi n̄enek, n̄ibil dai dai yepil yepil gelak, wad titi rek ȳigem ap ran jakak?

¹⁰ “Pen n̄in̄ k̄isen ak, bred won akn̄ib ar on̄id d̄il, bi po tausan rek m̄idelak ak n̄enek, n̄ibil dai dai yepil yepil gelak, wad titi rek ȳigem ap ran jakak? ¹¹ N̄in̄ n̄ibak n̄ibi ke m̄idil, bred wad ȳipek ak pen miñi minim sid tikil agesin ak ma n̄in̄il, ‘Bred tap agil ageb,’ agebim. Bred tap okok agil ma agebin. Bi Perisi okok abe, bi Sadyusi okok abe, ȳis k̄iri ak n̄ibep dinim̄iŋ rek l̄ip ak, agil, agebin,” agak. ¹² N̄ib agek, k̄iri n̄in̄lak tap ȳis bred sek l̄ipal ak ma agak; bi Perisi okok abe, bi Sadyusi okok abe, minim ag n̄ibal ak ma n̄in̄im̄ib, agil, minim sid tikil agak.

Pita Jisas nop agak, “Nak Mesaia, God komiŋ Ni ne ak,” agak

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Kislim Jisas taun kib Sisaria Pilipai nab s̄in̄ak amjakil, bi ne okok k̄rop ag n̄in̄il agak, “Bin b̄i okok Bi Ni ne bi an apal?” agak.

¹⁴ Agek, b̄i ne okok aglak, “Ognap Jon b̄i n̄ig pak n̄eb ak, apal; ognap, Ilaija, apal; ognap, Jeremaia, apal; ognap pen bi God minim agep alap, apal,” aglak.

15 Agelak, Jisas krop agak, “N̄bi ke pen, ȳp an aḡl n̄ip̄m?” agak.

16 Agek, b̄i ne Saimon Pita agak, “Nak Mesaia, God kom̄n̄ N̄ ne ak,” agak.

17 Agek, Jisas agak, “Jona n̄ ne Saimon. M̄in̄im ageban n̄bak, tep ageban. Nak gos ȳp̄d ḡl n̄pan n̄bak, ke okok n̄b ma ow̄p; Bapi seb kab ar alan̄ ak nep, nep gos n̄bak ūek, nak ȳp̄d ḡl n̄pan.

18 “Yad nep agebin, nak Pita. Gos ȳp̄d ḡl n̄pan n̄bak, yad bin b̄i yad t̄gon̄ t̄gon̄ poŋ dap̄l, cōc yad kab n̄bak ar ak l̄n̄gain. Kimeb maḡl ak cōc yad gek, yap pakn̄m̄n̄ rek ma l̄p.

19 “God kar̄p l̄m seb kab ar alan̄ s̄ñak, p̄iyam ur ak nep n̄n̄gain. Nak l̄m dai waḡin aul m̄id̄l, m̄iñ ar akal n̄ñil, ȳp̄d ḡl ma ḡp, mer agen̄gan ak, God seb kab ar alan̄ s̄ñak, ak rek nep mer agn̄igab. Pen m̄iñ ar akal n̄ñil, ȳp̄d ḡl m̄ideb, yau agen̄gan ak, God seb kab ar alan̄ s̄ñak, ak rek nep yau agn̄igab,” agak.

20 Jisas n̄b aḡl, b̄i ne okok krop agak, “Bin b̄i okok krop, yad Mesaia me n̄bak, aḡl, ma agn̄m̄b,” agak.

Jisas, “Yad yur d̄l kimil warikn̄igain,” agak

(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

21 N̄in nab n̄b ak, Jisas b̄i ne okok krop, b̄i okok ȳp n̄g n̄g ḡn̄igal, aḡl, m̄isen̄ aḡl agak, “Yad k̄sen Jerusalem amen, b̄i m̄in̄im d̄i b̄lokep okok l̄l, b̄i God nop tap sobok gep b̄i k̄b okok l̄l, b̄i God lo m̄in̄im ag ūeb b̄i okok l̄l, ȳp yur n̄il ūag pak l̄n̄igal. Pen n̄in omal m̄id̄l, n̄in omal nok̄m ak kauyan warikn̄igain,” agak.

22 N̄b agek, Pita, Jisas nop dam gol s̄ñak am̄l, m̄in̄im k̄lis rek aḡl agak, “B̄i K̄b! Nep n̄g ma ḡn̄im̄n̄! M̄in̄im n̄bak ag tep ma ḡpan. God nep kod m̄idek, n̄g ma ḡn̄im̄n̄,” agak.

23 Agek, Jisas ad̄ik ḡl, Pita nop agak, “Seten, ȳp k̄rig ḡl amnoŋ! Ȳp tari ḡn̄ig mer aḡl ageban? God gos n̄ñjp rek ma n̄pan; bin b̄i gos n̄pal rek nep n̄ñil ageban,” agak.

24 Jisas n̄b aḡl, b̄i ne okok krop agak, “Bin b̄i an an, Jisas p̄is ken ar m̄idon, agen̄mel ak, tap l̄m dai waḡin aul gos k̄b n̄pal ak k̄rig ḡl, m̄ib goŋ k̄ri ke gos

k̄b n̄pal ak k̄rig ḡl, mab kros d̄i ka ḡl ȳp sain ḡn̄imel. **25** Bin b̄i an, yad Jisas nop den tep ma ḡn̄igab, aḡl, n̄ññigab ak, kom̄n̄ ma m̄iden̄igab; pen bin b̄i an, yad Jisas nop n̄ñ d̄i m̄iden̄ ȳp tap tari tari gen̄mel ak, m̄in̄im ma m̄ideb, agn̄igab ak, per nep kom̄n̄ nep m̄iden̄igab.

26 “Bin b̄i an, tap l̄m dai ar waḡin aul d̄in̄im, aḡl, gek amn̄igab ak, gos k̄b ne ak ar n̄bak nep amen̄igab me, kom̄n̄ per m̄idep ak ma d̄in̄igab. Akaŋ God nop tap n̄b okok taūl, kom̄n̄ per m̄idep ak d̄in̄igab? Mer ȳb!

27 “K̄sen yad B̄i N̄ ne, Bapi mel̄k k̄lis d̄l, ejol okok eip ad̄ik ḡi on̄gain ūin ak, m̄in̄im k̄b n̄ñil, bin b̄i okok k̄ri tap tari tari rek ḡpal okok n̄ñil krop pen ūn̄igain.

28 “Yad n̄bep n̄ñd ȳb agebin, n̄bi bin b̄i m̄idebim s̄ñ aul, ognap kom̄n̄ m̄iden̄igabim ak me, B̄i N̄ ne bin b̄i d̄l seb kab ar alan̄ s̄ñak kod m̄iden̄igab ūin ak, B̄i N̄ ne apek ūnl̄ig ḡi, nop ūn̄igabim,” agak.

17

Jisas m̄ib goŋ ke ȳb lak

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Jisas m̄in̄im n̄bak aḡl, ūin akn̄ib kagol on̄id ak m̄id̄l, Pita, Jems, Jems ūnam Jon krop yakam poŋ d̄l, d̄m i oklan̄ alap am̄l, ke m̄idelak. **2** N̄g ḡl m̄idel ūn̄l̄ig ḡi, Jisas m̄ib goŋ ne ak ke ȳb l̄l, m̄il̄k dai ak p̄ib rek ūñil, wal̄j ne ak mel̄k mel̄k ȳb gak. **3** N̄g gek ūn̄l̄ig ḡi, k̄ri ūñl̄ak, b̄i God m̄in̄im agep ned k̄imrek, Mos̄is eip Ilaija eip, ap̄il Jisas eip m̄in̄im ag m̄idelak. **4** K̄ri ūñil, Pita ne Jisas nop agak, “B̄i K̄b. C̄in s̄ñaul m̄idobin ak, tep ȳb m̄idobin. Nak yau agn̄im̄n̄, kar̄p badak omal nok̄m ḡn, nep alap, Mos̄is nop alap, Ilaija nop alap,” agak.

5 Pita n̄b agek ūn̄l̄ig ḡi, seb t̄d ȳb bad alap ap̄il, krop maḡlsek p̄irau ȳp̄l yokak. P̄irau ȳp̄l yokek ūn̄l̄ig ḡi, m̄in̄im alap seb nab n̄bak n̄b agak, “N̄ m̄idmaḡl yad aul, ȳp tep ȳb ḡp. M̄in̄im tari tari agn̄im̄n̄ ak, ūñ d̄in̄im̄b,” agak.

⁶ MİNİM NİBAK NİG GİL APEK NİNJİL, JISAS Bİ NE OKOK GOS PAR NİNJİL, PİRİKİL, AM LİM WAGİN SİNJAK PAKİL, MİLİLK DAI KİRİ AK LİM EYAN Lİ MİDELAK. ⁷ JISAS APİL, KİROP Dİ NİNJİL AGAK, “MA PİRİKNIṂİB. WARİKİM!” AGAK. ⁸ AGEK, WARİKİL NİNJLAK, JISAS NE AUSEK NEP MİDEK.

⁹ PEN KİRİ MAK AK KİYAN Gİ AMLİG Gİ, JISAS KİROP AGAK, “MİÑİ TARI TARI GOSİP NİPİM NİBAK, BIN Bİ OKOK KİROP MA AG NİNİMİB. KİSEN Bİ Ñİ NE KİMİL WARİKNİGAB ÑİN AK ME, BIN Bİ OKOK KİROP AG NİNİGABİM,” AGAK.

¹⁰ AGEK, Bİ NE OKOK NOP AGLAK, “LO MİNİM AG ÑEB Bİ OKOK TARI GİNİG APAL, ‘ILAIJA NED ONİGAB, KİSEN MESAIA LİM DAI WAGİN AUL ONİGAB,’ APAL?” AGLAK.

¹¹ AGELAK, JISAS PEN AGAK, “NİNJİD APAL. MİNİM NİBAK MİDEB: ‘ILAIJA NED APİL KİROP AG TEP GENİGAB, KİSEN MESAIA ONİGAB.’

¹² PEN NİNJİM. ILAIJA OWAK AK PEN APEK, NOP MA NİNJLAK. GOS KİRİ KE NİNJLAK REK, NOP Gİ TİMEL GİLAK. Bİ Ñİ NE AK NOP AK REK NEP GİNİGAL,” AGAK.

¹³ JISAS NİB AGEK, Bİ NE OKOK NİNJLAK, JISAS ILAIJA YİB AGAK AK PEN JON Bİ ÑİG PAK ÑEB AK NOP NEP AGAK.

KİJEKİ ABAN ÑAGAK Ñİ ALAP, JISAS GEK, KOMİN LAK

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ PEN KİRİ GİMEŃ EYAN AMJAKİL NİNJLAK, BIN Bİ KONJAI NEP MİDELAK. Bİ ALAP, BIN Bİ MİDELAK NAB NİB SİNJAK APİL, JISAS MİDEK SİNJAK KOGİM YİMİL AGAK, ¹⁵ “Bİ KİB. Ñİ YAD AK YİMİG NİNJİMİN. NOP SAKÖL ÑAGEK, MİD TEP MA GİP. PER AMİL, MAB YİNEB NAB OKOK ABE, ÑİG NAB OKOK ABE Gİ DAM PAKEB. ¹⁶ NOP DAM Bİ NAK OKOK MİDESLİ SİNJAK DAD AMEN, Gİ MER NİNJİL KİRİG GİPAL,” AGAK.

¹⁷ AGEK, JISAS AGAK, “NİBI BIN Bİ MİÑİ ÑİN AUL MİDEBİM OKOK, GOD NOP GOS NİNJİL MA NİN DİPİM; GOD AGEB REK MA GİPİM. MİNÉK AKAL NİBI NİN DİL KE GİNİGABİM? Ñİ NİBAK Dİ YAD MİDEBIN SİNJAU DOWİM,” AGAK.

¹⁸ AGEK, Ñİ NİBAK DAPELAK, JISAS KİJEKİ NOPABAÑ ÑAGAK AK AG GEK, SÖJ AMEK, WON AK NEP KOMİN LAK.

¹⁹ NİG GEK, JISAS Bİ NE OKOK NE MİDEK SİNJAK APİL, KE NEP MİDLİG Gİ, NOP AG NİNJİL

AGLAK, “TARI GEK, KİJEKİ ABAN ÑAGAK NİBAK, AG YOK MER NİNJİL KİRİG GİPIN?” AGLAK.

²⁰ AGELAK, JISAS PEN AGAK, “NİJ DEP WON NİBI AK ULEP GİP AK ME, AG YOK MER NİNJİL KİRİG GİPİM. PEN NİNJİM! NİJ DEP WON NİBI AK MAB MASTAD YİN MAGİL SİKOL MİDEB REK AK MİDENİGAB AK, TAP TARI TARI GİNİGABİM, AG GOS NİNJNİGABİM AK, GİNİGABİM. DİM YİRİK AUL, ‘PAG OKDAJ AMNOJ,’ AGNİGABİM AK, AMNİGAB. ²¹ PEN KİJEKİ ABAN ÑAGİP NİBAK, YOKOP AG YOKNİMİB REK MA LİP. TAP MAGİL KİRİG GİL, GOD NOP SOBOK GİLİG Gİ MİDİL ME, AG YOKNİGABİM,” AGAK.

JISAS KAUYAÑ AGAK, “KİMİL WARİKNİGAIN,” AGAK

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² JISAS Bİ NE OKOK EIP KARİP LİM GALILI APİL MOGİM GİL, KİROP AGAK, “MAJ MİDEB, Bİ Ñİ NE NOP DAM BIN Bİ OG-NAP KİROP ÑİNİGAL, ²³ NOP PİS NEP ÑAG PAK LEL KİMNİGAB AK PEN ÑİN OMAL MİDİL, ÑİN OMAL NOKİM AK KAUYAÑ WARİKNİGAB,” AGAK.

JISAS NİB AGEK, Bİ NE OKOK NOP MAPİN NİNJİL, GOS PAR YİB NİNJLAK.

JISAS GOD SOBOK GEP KARİP TAKİS AK ÑAK

²⁴ PEN KİSEN, JISAS Bİ NE OKOK EIP TAUN SİKOL KAPANEAM AMJAKEL, Bİ GOD SOBOK GEP KARİP TAKİS DEP Bİ OKOK KİRİ APİL PITA NOP AGLAK, “MİNİM AG ÑEB Bİ NİBI AK TAKİS ÑİB SEK AKA MER?” AGLAK. ²⁵ AGELAK, PITA PEN AGAK, “YAU, NE TAKİS ÑİB SEK,” AGAK. PEN PITA NİB AGİL, KARİP MİGAN AMEK NİNJİG Gİ, JISAS NE NED AGİL, PITA NOP AG NİNJİL AGAK, “GOS NAK TARI NİPAN? GAPMAN Bİ KİB OKOK, TAKİS MANI AKAL NİB DİPAL? BIN Bİ KİRİ KE OKOK NİB DİPAL AKAN BIN Bİ PAR OKOK NİB DİPAL?” AGAK.

²⁶ AGEK, PITA PEN AGAK, “BIN Bİ PAR OKOK NİB DİPAL,” AGAK. AGEK, JISAS AGAK, “NİNJİD, Bİ KİRİ KE OKOK TAKİS MA NİBAL. ²⁷ PEN CİR MAL MA ÑONİGABİR AK, KİROP MİLİLK YONİMİN REK LİP. NİB AK, NAK ÑİG CÖB SİNJAK AMİL, NAG WİK YOKİL, KİBSAL NED DİNİGAN AK, MEG MİGAN TİG LAKİL NİNJİGAN, KAB MAGİL NOKİM ALAP MEG MİGAN AK MİDENİGAB. DİL DAM TAKİS CİR MAL AK NİNJİMİN,” AGAK. AGEK ME, AM AGAK REK NEP GAK.

18

Bi kib midon, agil, minim pen pen aglak
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Jisas bi ne okok apil, nōp ag niñlak, “Bin bi God dīl, seb kab ar alan sījak kod mīdenigab okok, an bin kib bi kib mīdenigab?” aglak.

² Agelak, Jisas nīt pai sīkol alap sīk agek apek, dī udīn yirik ar kīrop sījak warik nīl, ³ agak, “Yad nībep niñid yib agebin, nībi nīt pai sīkol okok gos nīpal rek ma niñnigabim ak, God karip līm seb kab ar alan sījak ma amnigabim. ⁴ Nīb ak, bin bi cīn bin bi kib ma mīdobin agil, nīt pai sīkol aul rek mīdenigal ak me, God bin bi ne ke dīl, kod mīdenigab nab sījak, bin bi kib rek mīdenigal,” agak. ⁵ Pen bin bi yip niñ dīl, nīt pai sīkol aul rek dī tep gīnigal ak, kīrop nep mer, yip abe dī tep gīnigal.

Nīt pai kīrop tap tīmel gī yombal ak
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ “Pen bin bi ognap apil, nīt pai yip gos niñ dīpal okok, kīrop tap si tap tīmel ar ak gī yomel, kīri gos yip ak yipin gīl, tap si tap tīmel gīnigal. Bin bi niñ gīnig genigal ak, ned makid kib alap kījam kīri miñ dī li rībikil, dam niñ solwara nab sījak yoknigal ak tep. Komin mīdil, niñ gī tīmel yib gīnigal ak, yur kib yib dīnigal.

⁷ “Bin bi līm dai wagin aul mīdebal okok mīker yib gīnigab. Miñ tīmel ar ak gīl, bin bi ognap kīrop gos nīl, ar nībak gīl ap yap paknigal ak, tīmel yib gīnigab. Miñ ar nībak ned gōligipal, miñi gīpal, kīsen ak rek nep gīnigal. Niñ gīnigab ak pen bin bi ar nībak gī yomnigal okok, yur ke yib dīnigabal.

⁸ “Niñmagil tob nībi ak niñil, tap si tap tīmel gīnig genimīn, niñmagil tob nībak tīb gī rīk dī yoknīmīb. Niñ gīl me, tap si tap tīmel gep ar ak kīrig gīl, God karip līm sījak amīl, per per mīdenigabim. Mer ak, niñmagil tob sek mīdil, pen mīd tep ma gīl, tap si tap tīmel gep ar ak gī damīl, karip līm mab ke per yin mīdeb sījak amnigabim.

⁹ “Pen udīn ak niñil, tap si tap tīmel gīnig genimīn, udīn nībak tīg gīlig gī yoknīmīb. Niñ gīl me, tap si tap tīmel gep

ar ak kīrig gīl, God karip līm sījak amīl, per per mīdenigabim. Mer ak, udīn omal sek mīdil, pen mīd tep ma gīl, tap si tap tīmel gep ar ak gī damīl, karip līm mab ke per yin mīdeb sījak amnigabim.

¹⁰ “Nībi niñ tep gīnīmīb, nīt pai sīkol okok tap yokop, agil, gos ak ma niñnīmīb. Yad nībep agebin, nīt pai sīkol okok ejol kīri okok, Biñen yad udīn yirik ar ne ak karip līm seb kab ar alan sījak mīdebal.

Jisas, kaj sipsip kīr gak ak, minim sid tīkil agak
(Luk 15:3-7)

¹¹ “Biñi ne ak, bin bi kīr gīpal okok, kīrop dīnig owak.

¹² “Biñi alap kaj sipsip ne niñ juil akniñ mamid alan rek mīdenigab. Pen nokim alap kīr genigab ak, ne tari gīnigab? Sipsip ne ognap kīrop kīrig gek, tap kas kas nīb mīdel niñlig gī, ne amīl sipsip ne kīr gīnigab ak nōp pīyo niñek amnigab. ¹³ Am pīyo pīyo niñ dīl, miñ miñ yib gīnigab. Nībep niñid agebin, kaj sipsip ne magīsek miñ miñ gīp, pen kaj sipsip ne alap kīr gek, pīyo niñ dam dam dīnigab ak, sipsip nībak nep miñ miñ yib gīnigab. ¹⁴ Nīb ak rek, Biñen nībi seb kab ar alan mīdeb ak, nīt pai sīkol ne alap ma kīr gīnīmīn, agil, niñ nep mīdeb.

Ai mam nak alap nep gī tīmel genigab ak, ne niñ gīnīmīn

¹⁵ “Bin bi ai mam, agnigan okok, bi alap nep gī tīmel genimīn, nak pen amīl, nōp eip ke mīdil, nep tap tari gak nībak mīsen agnīmīn. Nīb agek, niñ denigab ak me, nanai namam nak yib mīdenigab.

¹⁶ Pen nak niñ gek, ne ma niñgenigab ak, nak amīl, ai mam omal sek ulik gī damīl, kīri niñ mīdel niñlig gī, nak bi nībak eip miñim agnīmir. ¹⁷ Pen nak niñ gek, ne miñim nirep ma donimīn ak, bin bi cōc opal rek magīsek niñ mīdel niñlig gī, miñim nībak kīrop ag niñmīn. Pen nak niñ gek, bi nībak bin bi cōc opal miñim ma donimīn ak, nōp kīrig gīnīmīn. Bi nībak bin bi God Miñim ma niñil, bi takis dep rek ak me, niñ gīp, agil, nōp kīrig gīnīmīn.

18 “Nîb ak, yad nîbep nînjid agebin, lîm dai ar wagîn aul mer genîgabîm ak, God ne seb kab ar alan mîdîl, ak rek nep mer agnîgab; pen yau agenîgabîm ak, ne ak rek nep yau agnîgab.

19 “Yad nı̄bep agebin, bin bı̄ omal lı̄m dai wagın aul mı̄dıl, mı̄nım ag ar nokım lı̄l, Bapi yad seb kab ar alanı̄ mı̄deb ak nop ag nı̄nenı̄gair ak, ag nı̄nrı̄gair rek gı̄nı̄gab.
20 Pen bin bı̄ omal akanı̄ omal nokım rek, gos yıp nı̄nıl, ap mogım genı̄gal ak, yad kı̄ron nah nı̄b sı̄nık mı̄denı̄gaiñ,” agak

Bi wöa gi ñeb timel ak

21 Pitta Jisas midek manj siňak apıl agak, ‘Bı Kıt. Mam alap yıp gi tımel genitimiň ak, nın titi rek gi tımel genigab, yad nıňjıl kırıg gınım? Nın aknıb ar onıd ak rek aka?’ agak. **22** Aget, Jisas agak, ‘Nın aknıb ar onıd mer; nak bı nıbak nep gi tımel genigab ak nıňjıl kırıg gınigan ak, nın juıl nın juıl aknıb ar onıd ak nıňjıl kırıg gınigan. **23** God bin bı dıl karıp lım seb kab ar alan siňak kod middenigab ak, kesim agníg gebin ar aul rek mideb. Kin alap ne bı wög gi ſeb ne ognap kırop mani ognap nıł, kısen pen nım agnígab. Kısen ne gos nıňjıl agnígab, ‘Kıri dai nılań,’ agnígab. **24** Pen mideb ak pen nıňjıgal, aget, bı alap ne mani yır nın juıl konjai yıp tap dai middenigab bı ak donıgal. **25** Pen bı nıbak pen ne kıt yıp middenigab ak me, pen nıňjımiň rek ma lıniňgab. Nıg gek, bı kıt ak nıňjıl, bı wög gep bı ne ognap kırop agnígab, ‘Ne giň nıbak rek, nop dıl, bin nıpai, tap ne tari tari mideb okok magılseki dıl, dam sıkim gem, tauenimel nıňjılgı, mani nıbak dap yıp nıňjımiň,’ agnígab. **26** Nıb aget, bı nıbak pen, kogım yımiň, bı kıt ak nop agnígab, ‘Nak yıp mapın nıňjıl, kod middenimın; tap dai nak nıb okok magılseki dai pagnígain,’ agnígab. **27** Aget, bı kıt ak nop mapın nıňjıl, tap dai ne ak, nak kırıg gıl amnoň, agnígab.

28 “Bì kib ak dai nıbak kırıg gek nıñlıg git, bì wög git ñeb nıbak ne pen amıl nıñnıgab, bì ne eip wög gölügipir bì alap mıdenıgab. Nop nıñlı, kıñam nop dı cıcı lıl agnıgab, ‘Nep manı yır nokım alap nıñek ak dai pagan!’ agnıgab. 29 Agek,

bı ne eip wög göligipir nıbak kogım yımıl
mınım neb neb gıt agıl agnígab, ‘Nak yıp
mapın nıñıl, kod middenımın; tap dai nak
nıbak magılsek dai pagnígain,’ agnígab.
30 Agek, bı nıbak mınım nop ak ma nıñıl
agnígab, ‘Nep dam mıñ lenígain, tap dai
nıbak magılsek dai pagenígan ak me, söñ
amnígan,’ agıl, nop dam mıñ lınígab.
31 Nıg gek, bı ne eip wög gıpal okok, kırop
cıbur tımel gek, amıl kinj ak nop mınım
nıbak magılsek ag nıñigal. **32** Ag ñel, bı
kıb ak, bı ne nıbak nop sık agek apek
agnígab, ‘Nak wög gıt ñeb bı tımel yıb.
Nak yıp sıl agesan, nep yımig nıñıl, tap
dai yad nep mıdeb ak kırıg gıpin. **33** Nak
pen tari gınig, bı nak eip wög gıpir ak
nop ak rek nep yımig nıñıl, ma kırıg
gıpan?’ agnígab. **34** Bı nıbak bı ne eip
wög göligipir ak nop yımig ma nıñigab
ak me, bı kıb nıbak kal juıl, wög gıt ñeb bı
nıbak nop dam mıñ lep kau kodep bı okok
níl agnígab, ‘Nop mıñ lek, yur gek nıñig
gıt mıdıl, tap dai yıp ak magılsek dai pag
juıl me söñ amnígab,’ agnígab. **35** Nıbi ai
mam ognap kırop ak rek nep genígabiım,
Bapi yad seb kab ar alan sıñak mıdeb ak,
nıbep pen ak rek nep gınigab. Nıb ak,
nanai namam nıbi okok nıbep gıt tımel
genigal ak, kırop yımig nıñıl, mıdmagıl
lıl, kırıg gınimıb,’ agak.

19

*Bi bin dinig, pis nep dinigab; kisen nop
ma ag yoknigab*

(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Jisas mînîm nîbak ag mîbîl juîl, karîp lîm Galili kîrîg gîl, karîp lîm Judia, ñîg Jodan pîs kîdadañ ken amnak. ² Amek, bin bî koñai yîb nop kîsen gelak nîñjîl bin bî tap gak okok gek komîñ lak.

³ Pen bì Perisi okok, Jisas nop ag nìñon, mìn+m tìmel ognap agnìmìñ, agìl, apìl aglak, "God Mosìs nop ag ñak lo mìn+m ak, bin alap tap sìkol alap gì tìmel gìnìgab ak, bì ne nop ag yokníg, ag yoknígab aka mer? Nak tari gos nìpan?" aglak.

⁴ Agelak, Jisas pen agak, "God MİNİM nū
kil tıklak ak nİbi udın lİ ma nİpİM ar?
Karip lİM bİrarık ped okok gİ lak nİn ak,
God ne bi alap, bin alap, gİ lak. ⁵ God agak,

‘Ar n̄ibak me, b̄i okok nonim nap s̄ikop eip m̄idil, bin d̄il, nonim nap k̄irig ḡil, k̄iri ber mal j̄im n̄il k̄in m̄idel m̄ib goj nokim ȳib l̄inigab,’ agak. ⁶ N̄ib ak me, God agek m̄ib goj k̄iri mal mer, miñi j̄im n̄il nokim l̄inigab n̄ibak, b̄i alap apil, k̄rop ag t̄ig asik ke ke ma l̄inigab mer,” agak.

⁷ Jisas n̄ib agek, b̄i Perisi okok nop aglak, “Pen tari ḡinig Mosis miñim alap n̄u k̄il t̄ikil agak, ‘Bin ag yoknig, bin aul pis nep k̄irig gebin, agil, mij alap n̄u k̄il t̄ik n̄il, ag yoknimib,’ agak?” aglak.

⁸ Agelak, Jisas pen agak, “N̄ibi bin b̄i miñim ma n̄ij d̄ipim ak me, Mosis n̄ib agak. Pen God bin b̄i birarik okok gi lak n̄in ak, n̄ig ma ḡoligipal. ⁹ Pen yad n̄ibep agebin, b̄i an, bine ak b̄i alap eip di ger mer, yokop nep ag yokil, bin k̄isen n̄ib d̄inigab ak, bin si d̄inigab n̄ijil God n̄ijek t̄imel ȳib ḡinigab; ne bin si dep b̄i me ak,” agak.

¹⁰ Jisas n̄ib agek, b̄i ne okok aglak, “B̄i okok bin k̄iri yokop ma ag yoknigal ak, b̄i praj m̄idil bin ma d̄inigal ak tep,” aglak.

¹¹ Agelak, Jisas agak, “B̄i magilsek yokop m̄idenimel rek ma lip. God b̄i yokop m̄idenimel, agil, ag lak b̄i okok nep, yokop m̄idenimel rek lip. ¹² B̄i ognap, k̄iri walak ma lek t̄ik dopal okok, bin ma d̄ipal. B̄i ognap, b̄i ognap walak k̄rop t̄ib gi r̄ik ḡipal okok, bin ma d̄ipal. Pen b̄i ognap, God bin b̄i d̄il seb kab ar alan s̄ijak kod m̄idenigab wög ak ḡin, agil, bin ma d̄ipal. N̄ibi, b̄i praj m̄idon, agil, b̄i praj nep m̄idenimib ak tep,” agak.

Jisas n̄inmagil arak ne ak n̄i pai s̄ikol nabic cög ar alan lak

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Bin b̄i okok, “Jisas n̄inmagil n̄i pai c̄in nabic cög ar alan l̄il, God nop sobok gan,” agil dapelak, pen b̄i ne okok k̄rop n̄ij i sek l̄il ag ḡilak. ¹⁴ N̄ig gel, Jisas pen n̄i pai n̄ib okok s̄ik agek apelak n̄ijlig gi, b̄i ne okok k̄rop agak, “Tari ḡinig k̄rop n̄ib ag ḡipim? N̄i pai s̄ikol n̄ib okok k̄irig gem ȳip olan. God bin b̄i d̄il, seb kab ar alan s̄ijak kod m̄idenigab ak, n̄i pai s̄ikol n̄ib okok rek,” agak. ¹⁵ Jisas n̄ib agil, n̄inmagil arak ne ak n̄i pai s̄ikol nabic cög ar alan l̄il, karip lim m̄igan alap amnak.

B̄i alap tap ne konai nep m̄idek (Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ B̄i alap Jisas m̄idek s̄ijak apil agak, “Miñim ag ñeb b̄i. Yad tap tari tep ak ḡil, per komin m̄idep magil ak dinim?” agak.

¹⁷ Agek, Jisas pen agak, “Ȳip tari ḡinig, tap tep akal, agil, ag niñeban? God nokim me Bi tep. Pen per per m̄idenim, agnimin ak, lo miñim agil n̄u k̄il t̄iklak okok niñil ageb rek ḡinimin,” agak.

¹⁸ Agek, agak, “Lo ar akal rek ageban?” agak. Agek, Jisas agak, “C̄ip ma ñag paknimin; bin si b̄i si ma ḡinimin; tap si ma dinimin; miñim k̄ib agnigal ak, miñim tom ma agnimin; ¹⁹ nanim nap miñim agnimir ar ak nep niñil k̄isen ḡinimin; nak ke m̄idmagil lipan rek, bin b̄i ke n̄ib okok k̄rop ak rek nep m̄idmagil niñimin,” agak.

²⁰ N̄ib agek, b̄i praj n̄ibak agak, “Lo miñim okok magilsek n̄ij sakpin. Pen yad tari tap tep ak ḡil, komin per m̄idep ak dinim?” agak.

²¹ Agek, Jisas agak, “Mid tep ȳib ḡinim, agnimin ak, tap nak okok magilsek s̄ikim ḡil, mani d̄il, bin b̄i mapin gep rek okok k̄rop niñimin. Nak n̄ig genigan ak me, mid tep gep nak ak m̄idenigab God karip lim seb kab ar alan s̄ijak. Pen yad agebin rek ḡil, apek yad eip ajor,” agak.

²² Agek, b̄i praj n̄ibak tap ne konai m̄idek rek, miñim n̄ibak niñil, gos par l̄ilg gi l̄ilg gi amnak.

²³ Pen ne n̄ig ḡil amek niñlig gi, Jisas b̄i ne okok k̄rop agak, “Yad n̄ibep niñid ȳib agebin, bin b̄i mani tap k̄iri konai m̄idenigab okok, God nop koslam gos n̄ij del, k̄rop d̄il seb kab ar alan s̄ijak kod m̄idenigab. ²⁴ Kaj kamel okok, n̄u mauöl nag yokpal m̄igan ak amniç amniçgal; pen bin b̄i tap konai m̄ideb okok, God nop koslam gos n̄ij del, k̄rop d̄il kod m̄idenigab,” agak.

²⁵ Jisas b̄i ne okok miñim n̄ibak niñil, gos par niñlig gi aglak, “Pen b̄i tep n̄ibak, God di seb kab ar alan s̄ijak ma dad amniçgal, apan ak, bin b̄i an rek dad amniçgal?” aglak.

26 Agelak, Jisas k̄rop n̄ŋl̄ig ḡi agak, “Bin b̄i okok ke ḡin̄mel rek ma l̄ip. God ne nep me, tap tari tari ḡin̄ig, ḡin̄gab,” agak.

27 Jisas nıb agek, Pita agak, “Niñan! Cın tap cın okok magılsek kırıg gıl, nak eip nep cıg gıl ajobın ak, cın pen tap tarı dıñıgabın?” agak.

28 Agek, Jisas agak, "Yad nı̄bep nı̄nı̄d
agebin, nı̄n kisen ak yad melik kılı̄s sek
apıl, bin bı̄ magı̄lsek kod mı̄denı̄gain. Nı̄n
nı̄bak me, nı̄bep bı̄ yıp kisen genı̄gabı̄m
okok agen, Isrel bin bı̄ wagın ke ke
aknı̄b umı̄gan alan okok, kırop kod
mı̄denı̄gabı̄m. **29** Bin bı̄ yıp nı̄n dıl, karı̄p,
nı̄nai nı̄mam, nonı̄m nap, nı̄t pai, wög dai,
tap tari tari okok kırı̄g gını̄gal okok, God
kırop yıpın ma gını̄gab; tap nı̄b okok rek
kırop pen konjai yı̄b nı̄l, per mı̄deplı̄p kırop
nı̄nı̄gab. **30** Pen bin bı̄ mı̄ñi ned amebal
okok, kisen konjai nep kı̄d ken yı̄b okok
mı̄denı̄gal. Pen bin bı̄ mı̄ñi kı̄d ken yı̄b
sınjak mı̄debal okok, kisen konjai nep ned
am mı̄denı̄gal.

20

*Bin bi nag wain wög gipal okok, minim
sid tikil agak*

¹ Jisas nîb agîl agak, "God bin bî dîl kod
mîdenîgab ak, kesim agnîg gebin ar aul
rek mîdeb. Bî wain wög nap nîb alap, yad
amîl bî ognap dapen, wög yîp ak gîlañ,
agîl, mîñab kîsen tîkak won ak warîkîl,
am bî ognap pîyo nîñîl, ² nîbep kab magîl
silpa won nokîm nokîm taunîgain, agîl,
kîrop eip mînîm ag ar nokîm alap lîl, ag
yokek, am wain wög ne ak wög gelak.
³ Pen pîb yokop nab sîñak ap raneb won
ak, am maker sîñak amîl nîñîk, bî ognap
yokop mîdelak. ⁴ Kîrop nîñîl agak,
'Nîbi ak rek nep am wain wög yad ak
genîgabîm, yad nîbep kab magîl yîpîd gîl
taunîgain,' agak. ⁵ Agek, am wög ne ak
gelak. Pen pîb nab kîb alan won ak abe,
pîb kim geb won ak abe, mînîm nîbak
nep agîl, bî ognap sek dek, wög ne ak
gelak. ⁶ Pîb pañîd amnîg geb won ak,
kauyan maker sîñak amîl nîñîk, bî ognap
sek apîl mîdep nep mîdelak. Kîrop agak,
'Nîbi tarî gînîg ñîn aul wög ma gîl, yokop
nep mîdebiñ?' agak. ⁷ Agek, nop aglak,

'Bi alap c̄inop wög alap ma ñib,' aglak. Agelak, k̄rop agak, 'N̄ibi ak rek nep am wain wög yad ak ḡinim̄ib,' agek, am wög gelak. ⁸ D̄igepl won ak, wain wög bi nap n̄ib ak, bi kod m̄idep ne ak nop agak, 'Nak amil, bi wög yip gebal okok k̄rop agek, apel, bi k̄isen agen opal okok, kab magil k̄rop ak ned ñinim̄in; bi ned agen opal okok, kab magil k̄rop ak k̄isen ñinim̄in,' agak.

⁹ “Agek, bì kod mìdep ak, bì nìb okok kìrop sìk agek apelak, bì pìb pañjìd amek nìñlıg gi, ap wög gelak okok, ap kab magıl kìri ak ned dìlak. ¹⁰ Pen kìri nìg gıl del nìñlıg gi, bì ned agek ap wög gelak bì okok gos nìñlak, ‘Çın kab magıl kìb ak dìnígabın,’ ag gos nìñlak ak pen kìsen dìlıg gi nìñlak, kìri kab magıl ar nokım nìbak nep dìlak. ¹¹ Dìl, dai bì wain wög nap nìb ak eip pen pen agıl aglak, ¹² ‘Çın tari gìnig, bì kìsen opal okok kab magıl dìpal nokım ak rek nep dìpın? Çın kìslım sek warıkıl, pìb kal nìñek nìñlıg gi, wög gon gon yırıık gıp ak, pen bì alap aua eper alap nep wög gesal kab magıl nìban rek nep cınop nìban!’ aglak. ¹³ Agelak, bì wain wög dai nap nìb ak nìñıl, bì kìri alap nop agak, ‘Mam, nìñan! Nep gi tìmel ma gıpın. Nep kab magıl nìñigain apin rek nìbin. ¹⁴⁻¹⁵ Bì kìsen opal okok, bì ned opal okok eip adıp adıp nìñig, nìñigain. Ak tap yad. Nìb ak, bì ognap titi gıl mer agnıgal? Kìrop abramek nìbin ak, nep ti gìnig miliç yowıp? Kab magıl nìbin ak dad karıp nak amnonı! agak,” agak.

¹⁶ Jisas kesim nı̄bak agıl, agak, "Bin bı̄ kisen mı̄debal okok, ned mı̄denı̄gal; bin bı̄ ned mı̄debal okok, kisen mı̄denı̄gal," agak.

Jisas kauyan agak, yip ñag pak lel kimil wariknigain, agak

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Jisas Jerusalem amlig gi, kanib nab
sنجак, bi ne aknib umigan alan krop
dam gol okok amil, ke midelak nijlig gi
krop agak, **18** "Nibi nijim! Cн Jerusalem
amenigabin, Bi Ni ne nop mimig gi,
nop dam God nop tap sobok gep bi kib
okok abe, lo minim ag neb bi okok abe,
nинмаги ar krop ak lenigal, kiri nop

mİNİM kİB agİl agnİgal, ‘Bİ aul nop ŋag pak lep,’ agnİgal. ¹⁹ NİB agİl, Juda bİ mer okok kİrop ŋenİgal, nop ag juİl, tapİn pakİl, dam mab bak alan ŋag pak lel kİmnİgab. ŋİN omal mİdİl, ŋİN omal nokİm ak kauyan warıknİgab,” agak.

Jems eip Jon eip bİ kİB mİdor agİl gos nİnjrek

(Mak 10:35-45)

²⁰ Sebedi ŋİ ne omal, nonİM ŋİ nİb omal pon dİl, Jisas mİdekl sİñak apİl, kİbor kİyan gİl agak, “Yad mİNİM alap mİdosİp apebin,” agak.

²¹ Agek agak, “MİNİM nİbak tari?” agak.

Agek, agak, “Yİp tep gİnİgab ak, kİsen nak kiŋ mİdİl, bin bİ kod mİdenİgan ŋİN ak, ŋİ yad omal bak nep sİñak bİsİgnİgair, alap yİpİd kİd, alap anİdken kİd,” agak.

²² NİB agek, Jisas bİ omal kİrop pen agak, “MİNİM yİp ag nİjebir ak, nİŋ rep ma gebir. ŋİg sİlek yad ŋİjnjİg gebin ak, nİri mal ak rek nep ŋİjnjİgair?” agak. Agek, agrek, “Yau! ŋİjnjİgabır!” agrek.

²³ Agerek, agak, “Nİjİd agebir. ŋİg sİlek ŋİjnjİg gebin ak ŋİjnjİgair. Pen bİ an yİpİd pİs kİd, bİ an anİdken pİs kİd bİsİg mİdenİgair ak, ma agnİgain. MİNİM ak mİNİM yad mer; Bapi mİNİM ne. Bin bİ ne ke ag lİp okok nİb rek mİdenİgair,” agak.

²⁴ Bİ ne nİb omal mİNİM nİbak nİb agerek, bİ ne aknİb wajrem alan mİNİM ak nİjel, mİlk yapek, madİl mal kİrop mİNİM ag gİlak. ²⁵ Jisas pen bİ ne okok kİrop magİsek agek apelak agak, “Nİbi nİpİm, Juda bin bİ mer okok, kiŋ kİri kİlİs gİl, kod mİdebal; bİ kİB kİri mİNİM tari tari agnİgal ak nİjİl, kaun dİl, sain gİnİgabal me. ²⁶ Pen kİri gİpal rek ma gİnİmİb. Bİ an bİ kİB mİdonİmİŋ ak, bİ sİkol rek mİdİl, bin bİ ognap kİrop wög gİ ŋeb bİ rek mİdonİmİŋ. ²⁷ Bİ an bİ kİB yİb mİdonİmİŋ ak, bİ sİkol tam okok rek mİdİl, bin bİ ognap kİrop mİñ wög gep bİ rek mİdonİmİŋ. ²⁸ Bİ ŋİ ne owak ak, bin bİ okok kİri wög yİp gİlan, agİl, ma owak; wög kİrop gİ ŋİ damİl, kİsen tap si tap tİmel gİpal ar ak saj gİ kİmen, kİri komİŋ amnİlan, agİl, owak,” agak.

Jisas bİ udİn kwoi gak omal gek, udİn ŋil nİnjrek

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Pen Jisas taun kİB Jeriko kİrİg gİl amek nİnlİg gİ, bin bİ konai nep nop kİsen gİlak. ³⁰ Bİ udİn kwoi gak omal kanİb gol sİñak bİsİg mİder nİnlİg gİ, “Jisas apeb,” agel nİjİl, meg mİgan dap ranİl agrek, “Depid ŋİ ne, cİrop yİmİg nİjİan!” agrek.

³¹ Agerek, bin bİ okok kİrop mal nİŋ i sek agİl aglak, “MİNİM saköl ma agir!” aglak. Nİb aglak ak pen, mİNİM kİrop ak ma dİl, meg mİgan tapİn dap ranİl agrek, “Depid ŋİ ne, cİrop yİmİg nİjİan!” agrek.

³² Nİb agerek, Jisas wös gİl, kİrop mal sİk agİl agak, “Cİrop tari gaŋ, agİl, yİp sİk agebir?” agak. ³³ Agek, agrek, “Bİ KİB, cİrop udİn kwoi gİp ak gek ŋİl nİjİr!” agrek. ³⁴ Agerek, Jisas kİrop mal yİmİg nİjİl, udİn kİrop ak dİ nİnjek, magİl ak nep udİn ŋİl nİjİl, ne amek nİnlİg gİ, kİsen gİrek.

21

Jisas Kİj rek Jerusalem amnak

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Jisas bİ ne okok eip Jerusalem am manj manj gİl, karİp lİm sİkol Betpagi, Olip Dİm ulep amjaklak. Amjakİl, bİ ne omal ag yokİl agak, ² “Nİri mal karİp tİrİg tİronj pİs adaŋ amİl nİjnjİgair, kaj donki nonİM ŋİlİk amİl mal mİñ ŋon gİ lel mİdenİgair. ŋİjİl, mİñ ak wİsİbİl ponİd donİmir. ³ Pen bin bİ alap apİl, tari gİnİg kaj donki cİnop ak wİsİb dad amebir agenİmİŋ ak, pen agnİmir, ‘Bİ KİB ak wög mİdekl, agosİp dİnİg opİr,’ agİl, kasek yau agenİgab, donİgair,” agak. ⁴ Pen kİrop mal ag yokek amnİrek nİbak, bİ God mİNİM agep alap gİnİgal, agİl, ŋu kİl tİkak rek nep gak. Ne agak,

⁵ “Jerusalem bin bİ kİrop agnİmİb, ‘Kİj nİbi bİ sain ak, kaj donki ar ak bİsİg gİl, nİbep apeb.

Ne kaj donki ŋİlİk ar ak bİsİg gİl apeb, agnİmİb,” agak.

⁶ Pen Jisas bİ ne ag yokek amnİrek nİb omal, agak agak rek, ⁷ kaj donki nonİM abe, ŋİlİk marİp abe ponİd daperek, bİ ne

okok walij par tig juıl, kaj donki ar alanj lelak, Jisas ar sıňjak bısigak. ⁸ Bin bı konjai nep, Bı Kıt apeb, agıl, walij par kiri ar alanj tol gı lölögipal okok tig juıl, kanıb kıt sıňjak lılkak. Ognap am mij kas, mab kas okok tıb gı rık dı dapıl kanıb kıt sıňjak lelak. ⁹ Bin bı okok Jisas nop piňıl kıs kıs gılıg gı, amlıg gı, meg mıgan dap ranlıg gı, aglak,

“Nıňım! Depid tıkek, tık damıl tıkıp ak, apeb me aul.

Nop tep agobın!

Bı Kıt nop ag yokek apeb bı nıbaul me, nop tep agobın!” aglak.

¹⁰ Jisas Jerusalem amjakek nıňlıg gı, bin bı okok magılsek ag amıl apıl gıl aglak, “Bı nıbaul bı an?” aglak. ¹¹ Agelak, bin bı Jisas eip olak okok aglak, “Bı aul me Jisas, bı God mınım agep Nasaret karıp lım Galili nıb,” aglak.

Jisas bin bı God sobok gep karıp tap sıkim gelak okok kırop yık söň eyań yokak

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Jisas God sobok gep karıp mıgan eyań amıl nıňjak, bin bı okok tap sıkim gı mıdelak. Ne nıňıl, kırop magılsek yık yokıl, abań bad kab magıl lıl pen pen yımjık gelak okok tig adık gıl, bı yakır sıkim gıl mab bog ar bısig mıdelak okok, tig adık gak. ¹³ Nıg gıl kırop ag gıl agak, “God Mınım nı kıl tıklak ak, God agak, ‘Karıp yad ak yıp sobok gep karıp, pen nıbi gıpım ak,

bı tap si dep karıp alap rek lıp,’ agak,” agak.

¹⁴ Pen Jisas ne God sobok gep karıp nılkı mıgan nıbak mıdelak nıňlıg gı, bin bı udın kwoi gak ognap, bin bı tob tımel gak ognap apelak, kırop gek komıň lak. ¹⁵ Ne tap ma gep rek gek, nı pai sıkol okok sık aglıg gı aglak, “Nep tep agobın! Depid Nıne! Use!” aglak. Pen kiri nıg gelak ak, bı God nop tap sobok gep bı kıt okok abe, bı lo mınım ag ſeb bı okok abe nıňel, kırop mılık yıb yowak. ¹⁶ Mılık yapek aglak, “Mınım nep agebal ak nıňeban?” aglak. Agelak, Jisas kırop agak, “Yau! Agebal ak nıňebin ak pen kiri mınım ognap nı kıl tıklı aglak, ‘God, nak genıgan nıňıl nı

pai sıkol nı painanı okok yıb nep agel ar amnígab,’ aglak. Kiri mınım nı kıl tıklak nıbak, udın lı ma nıpm ar?” agak.

¹⁷ Nıb agıl, kırop kırıg gıl, am karıp tırıg tıron Betani kınak.

Jisas agek, mab kiyau ur alap mılep gak
(Mak 11:12-14,20-24)

¹⁸ Mınek Jisas adık gı Jerusalem amıl kanıb nab okok amek, nop yuan gek, ¹⁹ kanıb kıt gol sıňjak nıňjak, mab kiyau ur alap mıdekk. Wagın sıňjak amıl nıňjak, magıl nıňeb ma pıłak; kas kab nep mıdekk. Nıg gek Jisas agak, “Nak kisen magıl alap ma pılnıgan!” agak. Nıb agek nıňlıg gı, won nıbak nep kiyau mab ur ak mılep gak. ²⁰ Nıg gek, bı ne okok nıňıl, wal agıl aglak, “Titi gıl mab nıbaul kasek mılep gıp?” aglak. ²¹ Agelak, Jisas kırop agak, “Yad nıbep nıňıd agebin, cın agon God ak rek nep gınıgab, agıl, gos omal mer, gos nokım nep nıňnıgabım ak, gınıgab. Pen mab kiyau mılep gak ak nep mer; dım yırık nıbaul lılkı gı nıg kıt nab sıń adanı amnon, agenıgabım ak, amnígab.

²² “Pen nıbi God nop nıń dı kılıs gıl, nop ag nıňnıgabım ak, agnıgabım rek nep gınıgab,” agak.

Jisas nop aglak, “Nep bı an agek, nıb ag ajeban?” aglak

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Jisas God sobok gep karıp ak amıl, bin bı okok kırop mınım ag ſek nıňlıg gı, bı God nop tap sobok gep bı kıt okok abe, bı mınım dı bılokep okok abe apıl nop aglak, “Nep bı an, nıg gınımın, agıp, nıňıl nıg gı ajeban?” aglak.

²⁴ Agelak, Jisas pen agak, “Yad nıbep mınım alap ag nıňen, yıp ag ſem, yad pen bı an agek wög gıpın ak, nıbep ag nıňnıgai. ²⁵ Jon bin bı okok kırop nıg pak ſak ak, ne ke gos nıňıl owak akan God agek apıl nıg gak?” agak. Jisas nıb agek, kiri ke ag nıń ag nıń gıl aglak, “Cın, ‘God ag yokek apıl gak,’ agenıgabın ak, cınop agnıgab, ‘Nıb ak, Jon agıp ak tarı gınıg ma nıń dıpm?’ agnıgab. ²⁶ Pen, ‘Jon gos ne ke nıňıl apıl gak,’ agenıgabın ak, bin bı okok cınop kabiam junıgal. Gos kiri ak, Jon ne bı God mınım agep bı alap owak,”

aglak. ²⁷ Nıb agıl, Jisas nop aglak, “Cın ma nıpın,” aglak. Agelak, Jisas kırop agak, “Nıbi yıp ma ag ñebim rek, yad pen bı an agek yad apıl gebin ak, nıbep ak rek nep ma ag ñıñigain,” agak.

Jisas bı mamil mal, mınim sid tıkıl agak

²⁸ Jisas nıb agıl agak, “Pen nıbi tari gos nıñebim? Bı alap ñı ne omal middenigab. Ñı ne ned ak nop agnigab, ‘Ñı aul! Mıni wain wög ak am wög gan,’ agnigab. ²⁹ Agek, ñı ne agnigab, ‘Adi am ma gınım,’ agıl, kisen pen gos adık nıñıl, am wain wög ak genigab. ³⁰ Nap pen am ñı sain ak nop ak rek nep ag nıñek, agnigab, ‘Yau, gınım!’ agnigab ak pen am ma gınigab. ³¹ Pen ñı nıb omal, an bıñen agnigab rek gınigab?” agak. Agek, Juda bı kıb nıb okok aglak, “Ñı ne ned ak nep bıñen agnigab rek gınigab,” aglak. Agelak, Jisas agak, “Yad nıbep nıñid agebin, nıbi yokop midden nıñlig git, bı takıs dıpal bı okok abe, bı si dep bin okok abe, God bin bı dıl seb kab ar alan sıñak kod middenigab karıp lım ak, nıbep tausak lıl amnigal. ³² Jon bı ñig pak ñeb ak, nıbi tari tari gem God nop tep gınigab ak, nıbep ag ñak ak pen mìnım ne ak ma nıñ dıpekk. Bı takıs dıpal okok abe, bı si dep bin okok abe, kırı Jon mìnım agak ar nıbak nıñıl, dılk. Dılk nıbak nıbi ke bır nıpek, pen nıbi ke, Jon mìnım ak dıl, tap si tap tımel gıpım ak tari gınig nıg gıpın agıl, ma kırıg gıpek,” agak.

Bı tımel wain wög kod midebal, mınim sid tıkıl agak

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Jisas agak, “Mıni mìnım sid tıkıl alap sek agnig gebin aul nıñım. Bı wög dai nap nıb alap nag wain wög ak git yımlı, warı git, nag wain magıl pak cıb jakep mıgan alap gınigab. Git lıl, nag wain magıl alap si ñıñigal ak nıñ midojın, agıl, karıp par kıb alap git lıl, bı ognap kırop agnigab, ‘Nıbi nag wain wög yıp ak kod mıdıl, kisen pıllı pok gek, yıp ognap, nıbi ognap dınimıb,’ agıl, karıp lım par yıb okok amnigab. ³⁴ Nag wain magıl ak pok gek nıñlig git, bı ne okok kırop agnigab, ‘Wain wög yad okok amıl, bı wög kod midebal okok agıl, nag wain

magıl yıp ognap dowım,’ agnigab. ³⁵ Kırı wain wög okok amjakel, bı wain wög git middenigal okok warıkıl, bı alap nop gab gab paknigal, bı alap nop pıs nep ñag pak lel kımnigab, bı alap nop makıd ju paknigal. ³⁶ Nıg gel, bı nag wain wög nap nıb nıbak, bı ne tapın bad alap pen ag yoknigab. Ag yokek, amenigal, bı nag wain wög genigal okok kırop ak rek nep gınigabal. ³⁷ Nıg gel, bı wain wög nap nıb nıbak agnigab, ‘Ñı yad ak ag yoken me, mìnım nop ak nıñigal,’ agıl, ag yokek amnigab. ³⁸ Ñı ne ak amjakek, bı wain wög git middenigal okok nop nıñıl, kırı ke agnigal, ‘Bı wain wög dai nap nıb ñı ne ak apeb aul. Biñen kisen kımenigab, tap wög sıñ aul ñı ne dınígab. Nıb ak, nop ñag pak lon kımek, kisen tap wög sıñ aul magılsek dınígabın,’ agnigal. ³⁹ Nıb agıl, nop dam wög dai gol okok amıl, pıs nep ñag pak lıñigal.

⁴⁰ “Nıg genigal ak, kisen bı nag wain wög dai nap nıb ak apıl, kırop tari tari gınigab?” agak.

⁴¹ Agek, aglak, “Bı tımel gınigal nıb okok kırop genigab, yur kıb yıb dıl kımnigal; kisen pen bin bı ognap sek dıl, kırop nag wain wög ak ag lek, wög nıbak gınigal. Nag wain magıl pok gınigab ñın ak, nop tıkk dam ñıñigal,” aglak.

⁴² Agelak, Jisas agak, “God Mıniñ ñu kıl tıkkak ak ma nıpın rek lıp. Kırı ñu kıl tıkk aglak,

‘Bı karıp gep okok, kırı makıd karıp gınig git,

makıd alap dıl aglak, ‘Kab aul kab tımel gıp gö kırıg gın,’ aglak.

Pen Bı Kıb ne gek nıñıl
kab nıbak nep karıp ne sıñak kab tep
ke yıb mıdebb.

Bı Kıb ne nıg gek,

cın nıñıl wal yıb agobın,’ aglak.

⁴³ “Kab tep ma dıpmıñ nıbak, God nıbep Juda kai kırıg git, bin bı ke okok nıb, tap nop ñeb ñıñigal bin bı nıb okok kırop dıl kod middenigab. ⁴⁴ Bin bı kab ar nıbak ap yap paknigal okok, kırop tapın nep paknigab; pen kab nıbak ju yapıł, bin bı pak rıbıknigab okok, pıs nep pag jıstıpkı masıpk git amnigab,” agak.

⁴⁵ Bi God nop tap sobok gep bi kib okok abe, bi Perisi okok abe, Jisas minim sid tikil agak nibak, kirope nep agak ak niyil,
⁴⁶ nop miñ lin, agil, gos niylak ak pen bin bi okok, Jisas nop bi God minim agep bi alap ag gos niylak ak me, cinop kal ginigal, agil, nop tap alap ginimel rek ma lak.

22

Bi bin dil tap kib niyal

(Luk 14:15-24)

¹ Jisas kauyan minim sid tikil agak,
² "God bin bi dil kod midenigab ak, kesim agnig gebin ar aul rek:

"Bi kinj alap ni ne ak bin dinig gek, tap kib niyinig, tap magil dap mogim ginigal.
³ Nig gi, bi ne ognap ag yokil agnigab, 'Bin bi ag lnek okok am agem apel, tap kib niyin,' agnigab. Nib agek, kiri am bin bi nib okok kirop agnigal ak pen kiri kirig ginigal. ⁴ Nig gel, bi ne ognap pen kauyan ag yokil agnigab, 'Nibi am bin bi nib okok kirop agnimib, "Kinj ak, kaj kau kib ognap, kaj kau nilik marip ognap pak dagil, tap okok magilsek git jin gi, 'Owim,' agip," agnimib,' agnigab.
⁵ Nib agek, kiri am agnigal ak pen minim kirop ak di yoknigal. Ognap tap wog kiri okok amnigal; ognap mani wog kiri okok genigal; ⁶ pen ognap, kinj bi ne okok git timel gi, ntag pak lel kimnigal.

⁷ "Nig gel, kinj nibak niyek, cibur nop ak timel gek, ami bi ne okok ag yokek, am bin bi bi ne ntag pak linigal nib okok kirop magilsek ntag pak li sakil, taun kib kiri ak dagil ju yokel amnigab. ⁸ Pen bi nop wog gi neb okok kirop agnigab, 'Tap magil tap okok bir mogim gitin, pen bin bi ned sik agnek okok onimel rek ma lip. ⁹ Nib ak, nibi kanib tam okok amil, bin bi niyinimib okok, kirop magilsek, "Apem tap kib niyin," agil, abramek poj dil dapem, tap kib niyin,' agnigab. ¹⁰ Nib agek, bi ne okok am kanib tam tam okok amil, bin bi tep okok, bin bi timel okok kirop magilsek, 'Apem tap kib niyin,' agil, abramek poj dapil, bi bin dil tap kib niyinigal karip migan nibak amil, tibik gi yib agil midenigab.

¹¹ "Kinj nibak pen, bin bi opal okok niyin, agil, karip migan eyan amil niyinigab, bi alap, tap niyinig walij lipal ak lil mer, yokop nep midenigab. ¹² Nig gek, nop agnigab, 'Bi aul! Tari ginig, bin dil tap niyinig walij lipal ak lil mer, yokop nep opan?' agnigab. Agek, bi nibak pen minim alap ma agnigab. ¹³ Pen kinj ak bi ne okok kirop agnigab, 'Bi aul nin tob nop okok miñ lil, dam kislim git nab eyan di yokem, bin bi nib okok eip meg magil su pag pe gilig gi, sil magil aglig git midelan,' agnigab," agak.

¹⁴ Jisas kesim nibak ag dai juil, kirop agak, "God bin bi konai nep sik agnigab, pen kirop magilsek ma dinigab. Bin bi ognap nep dinigab," agak.

"Gapman bi kib Sisa nop takis neb akan mer?" aglak

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Pen bi Perisi okok, Jisas nop minim tari agon, pen agek niyil, nop dam miñ lin, agil, minim ag niy ag niy gi, ¹⁶ bi kiri ke ognap, Herod bi ne ognap ag yokel, Jisas miderek sijak amil aglak, "Minim ag neb bi. Nak bi minim niyid yib nep ageban. Bi ognap niyil ma pirkpan. God minim ageb rek nep niyil, bin bi ag neban. ¹⁷ Nib ak, nak gos tari niyeban? Cin Isrel bin bi, Sisa bi kib taun kib Rom nib ak, nop takis neb akan ma neb?" aglak. ¹⁸ Agelak, Jisas gos timel kiri ak niyil agak, "Yip tari ginig coco gilig git apil, nig gi ag niyebim? ¹⁹ Nibi takis nibak kab magil alap nem niyin!" agak. Agek, nop kab magil alap dap nelak. ²⁰ Jisas kab magil nibak niyil kirop agak, "Kab magil aul, bi kimig cog aul, bi an kimig cog mideb? Yib ak, bi an yib mideb?" agak. ²¹ Agek, aglak, "Ak bi kib Sisa," aglak. Agelak, Jisas kirop agak, "Nib ak, Sisa tap ne midonimiy, Sisa nop niyinimib. God tap ne midonimiy, God nop niyinimib!" agak. ²² Nib agek, kiri gos par niyil, nop kiri gil amnigal.

Kimil kauyan wariknigal aka agil, Jisas nop ag niylak

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Nin nibak nep, Sadyusi bi ognap Jisas miderek sijak olak. Sadyusi bin bi nib okok

apal, bin bı kımıl kauyan ma warıknıgal, apal. ²⁴ Kiri Jisas midek sığak apıl aglak, “Mınım ag ñeb bı. Mosis agak, ‘Bı alap bin dıl, ñı pai tık dapıl mer, yokop nep kimenıgal ak, nıمام ne ak, bin nıbak dıl, mam yad ñı pai ne okok, agıl, tık donımın,’ agak. ²⁵ Nıb ak, bı wagın sek akenıb ar onıd ak middenıgal. Nıمام ned ak bin dıl, ñı pai tık dapıl mer womleb kımnıgal. Nıg gek, nıمام yıgwu nab nıb ak pen bin nıbak nep dıñıgal. ²⁶ Nıمام yıgwu nab nıb ak pen bin nıbak dıl, ak rek nep ñı pai tık dapıl mer, womleb kımnıgal. Nıb ak, nıمام yıgwu nokım nıb ak bin nıbak dıl, ak rek nep ñı pai tık dapıl mer, womleb kımnıgal. Nıbak nep gıt dam dam, nıمام akenıb ar onıd ak, magılseki ñı pai tık dapıl mer, womleb nep kımnıgal. ²⁷ Pen bin ak, ak rek nep kımnıgal. ²⁸ Nıمام okok kiri magılseki bin nıbak dıłak. Nıb ak, bin bı kımbal okok warıknıgal ñın ak, bin nıbak bı an dıñıgal?” aglak.

²⁹ Agelak, Jisas kırop pen agak, “Nıbi God Mınım ageb ak abe, God kılıs mideb ak abe, ma nıpmı ak me, tıtımel agıl apım, ‘Bin bı okok kımıl ma warıknıgal,’ apım. ³⁰ Bin bı warıknıgal ñın ak, bin okok bı ma dıñıgal, bı okok bin ma dıñıgal. Ejol seb kab ar alan midebal rek ak middenıgal. ³¹ Nıbi, ‘Bin bı kımıl ma warıknıgal,’ apım ak, God Mınım nu kıl tıklak ognap ma nıpmı ar? ³² God agak, ‘Yad Ebraham, Aisak, Jekop, God kiri ak me midebin,’ agak. Bı okok pıs nep kımlap ak, God bı ned kımlak nıb okok kırop agıl, ‘Yad God kiri midebin,’ ma apkop. Bı kımel, tıgel gılak nıb okok komıñ midebal ak me, kırop agak, ‘Yad God kiri midebin,’ agak, agak.

³³ Jisas mınım nıbak ag ñek, bin bı midebal okok nıñıl, kıb gaul gılak.

Lo kıb yıb ak (Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Jisas mınım nıbak ag tep gek, Sadyusi bı okok mınım alap pen agnımel rek ma lıak. Pen Perisi bı ognap, Jisas nıg gak ak nıñıl Jisas midek sığak olak. ³⁵ Bı kiri lo mınım nıñ tep gak bı alap, Jisas tari rek agnımın, agıl agak, ³⁶ “Mınım ag ñeb bı.

Lo mınım ak, mınım ar akal mınım kıb yıb mideb?” agak.

³⁷ Agefähr, Jisas agak, “Mıdmagıl nak ak magılseki, gos tımid nak ak magılseki dıl, God Bı Kıb nak ak nop mıdmagıl lıñımın.

³⁸ Mınım kıb ned yıb me ak. ³⁹ Mınım kıb yıgwu nab nıb ak pen nıbgıl mideb: nak ke mıdmagıl lıpan rek, bin bı ke nıb okok kırop ak rek nep mıdmagıl lıñımın.

⁴⁰ Mınım omal agesin aul, Mosis lo mınım nu kıl tıkkak mınım ak magılseki abe, God mınım agep bı okok nu kıl tıkkak mınım ak magılseki abe, mınım wagın kıb yıb me mınım nıb omal nep,” agak.

Jisas ag nıjak, “Mesaia apım ak, nop bı an ñı ne agıl nıpmı?” agak

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Perisi kai ap mogım gıl mideb nıñlıg git, Jisas kırop mınım alap ag nıñıl agak,

⁴² “Nıbi Mesaia ak nop tari gos nıpmı? Nop bı an ñı ne agıl nıpmı?” agak.

Agefähr, aglak, “Depid ñı ne,” aglak.

⁴³ Agelak, Jisas agak, “God Kaun ak Depid nop gos ñek nıñlıg git, Depid ne Mesaia ak nop ‘Bı Kıb yad’ agak. Depid agak,

⁴⁴ ‘Bı Kıb mınım agıl, Bı Kıb yad ak nop agıp,

“Nak ñınmagıl yıpid ken kıd yad bısig middenımn me, yad gen, kaual maual nak okok kırop tau lılıg git yoknıgan,” agıp, agak.

⁴⁵ Mesaia ak, Depid nap acık ne apım ak pen Depid nop ‘Bı Kıb yad’ agak. Nıb ak, nıbi tari gos nıpmı?” agak. ⁴⁶ Jisas mınım ne ak ag tep gek, kiri nop pen agnımel rek ma lek me, pırıık git midebal nıñıl kısen Jisas nop mınım ognap sek ma ag nıñlak.

23

Lo mınım ag ñeb bı okok abe, bı Perisi okok abe gıpal rek ma gınımıb, agak

(Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

¹ Kısen ñın alap, Jisas bı ne okok abe, bin bı ognap abe, kırop mınım agıl agak,

² “Lo mınım ag ñeb bı okok abe, bı Perisi okok abe, Mosis kau ne ak dıl, God lo mınım Mosis bırarık nep nu kıl tıkkak rek ag ñıbal. ³ Nıb ak, bı nıb okok kiri God lo mınım tari agnımel ak nıñ dıl kısen

gınimib; pen miñ kiri gınimel ar ak niñil, kisen ma gınimib. God lo mìnım ag niñbal ak pen kiri ke mìnım niñbak kisen ma gipal. ⁴ Tap okok gınimib, tap okok ma gınimib, apal ak, mìnım konai yib nep agebal. Kiri apal niñbak, wad miker kib yib ak rek, bin bi okok krop gom niñbal ak pen krop mapin niñil, ognap tig asik ma yokpal. ⁵ Bin bi okok cñop nep niñlañ, agil, God Mìnım ñu kıl tiklak mìnım ognap di aun beñ ar alan abe, niñmagil okok abe li ríbikil ajpal. Cín God bi ne ke me okok, aglañ, agil, walij par kib miñ dai sek tep okok tol gipal. ⁶ Kiri tap kib niñeb nab siñak amiñ akan Juda mogim gep karip okok amiñ, bi kib mab bog bisigpal ar siñak nep bisigpal. ⁷ Gos kiri niñpal ak, bin bi konai midebal nab okok amon, ‘Mìnım ag ñeb bi kib apeban e!’ agel, cñop tep giniñgab, agil, niñpal.

⁸ “Pen niñbi mam wagin nokim midebim rek, niñbep, ‘Ag ñeb bi kib yad,’ agil ma agnime. Ag Ñeb Bi Kib niñbi nokim alap nep mideb. ⁹ Lím dai wagin aul bi alap, ‘Bapi bi kib yad,’ agil ma agnime. Nap niñbi nokim alap nep mideb karip lím seb kab ar alan siñak. ¹⁰ Niñbi ak rek nep, ‘Bi nabic bi kib yad,’ agil ma agnime. Bi nabic bi kib niñbi nokim alap nep, Mesaia ak nep mideb. ¹¹ Niñbi nab siñak, bin bi an ne bin bi kib rek midonimiq, ne bin bi wög gi ñeb rek midenigab. ¹² Bin bi yib kiri ke agel ar amenigab okok, yib kiri ap yonigab; pen bin bi yib kiri ke agel ar ma amenigab okok, kisen yib kiri kib yib midenigab.

Lo mìnım ag ñeb bi okok abe, bi Perisi okok abe, kiri mìnım tom agil gitimel gep bi

(Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³ “Niñbi God lo mìnım ag ñeb bi okok abe, bi Perisi okok abe, kiri mìnım tom agil gitimel gep bi. God niñbep gitimel giniñgab. Niñbi ke God bin bi díl seb kab ar alan siñak kod midenigab migan ak ma amnigabim. Pen bin bi amnig gebal okok krop kijoñ tikebim.

¹⁴ “Niñbi God lo mìnım ag ñeb bi okok abe, bi Perisi okok abe, niñbi mìnım tom agil gitimel gep bi. God niñbep gitimel

giniñgab. Niñbi bin kañil karip sek si dipim. Niñbak pen, bin bi cñop niñnimel, agil, God nop mìnım par kib esek okok nep apim. Gipim niñbak me, yur kib yib dinigabim.

¹⁵ “Niñbi God lo mìnım ag ñeb bi okok abe, bi Perisi okok abe, niñbi mìnım esek agil gitimel gep bi. God niñbep gitimel giniñgab. Bin bi okok mìnım cñop ak niñil sain gilañ, agil, karip lím par okok píyo niñ ajil, ognap niñil ag ñem, kiri ke Seten bi ne midebim rek mer, kiri Seten bin bi ne yipid git yib linigal.

¹⁶ “Bin bi okok krop God kanib ak yom tep gipin, apim ak pen niñbi bi udin kwoi ak me, niñbi ke ma niñpim! Niñ gipim niñbak, mìnım kib yib mideb. Bin bi okok krop mìnım esek agil apim, ‘Cín, ‘God sobok gep karip mideb rek, niñid agobin,’ agnigabin ak, kisen kiriq gin, agenigabin ak, kiriq giniñgabin. Pen gol díl, tap God sobok gep karip migan eyan gilañ okok yib niñbak aglig git, ‘Niñid agobin,’ agenigabin ak, agnigabin rek nep giniñgabin me alek; ma kiriq giniñgabin,’ apim. ¹⁷ Niñbi bi udin kwoi, bi sakol! Niñbi gos tari niñpim: gol ak tap yib aka God sobok gep karip tid ak tap yib? Tap yib me, God sobok gep karip tid ne ak. Karip tid midenigab ak, tap karip migan mideb abe tid midenigab me.

¹⁸ Mìnım alap ak rek nep, bin bi okok krop mìnım tom agil apim, ‘Cín, ‘God kab bid ne mideb rek niñid agobin,’ agenigabin ak, mìnım niñid agnigabin ak tap yokop; kisen gos alap niñil, kiriq gin, agenigabin ak, kiriq giniñgabin. Pen, tap God kab bid ar siñak God nop pak sobok git niñbal okok, yib niñbak aglig git, ‘Niñid agobin,’ agenigabin ak, kisen gos ke alap niñil ke gitin rek ma linigab; agnigabin rek nep giniñgabin,’ apim. ¹⁹ Niñbi bi gos timid ma lip okok, tap tari ak tap kib? Tap God nop pak sobok git niñbal tap ak. aka kab bid ar siñak sobok git niñbal ak? Tap yib me, kab bid ak. Kab bid ar siñak midenigab ak me, tap niñbak tap God nop ñeb rek linigab. ²⁰ Pen ‘Kab bid mideb rek, niñid agobin,’ agenigal ak, bid ar niñbak tap dap dagiloligipal sek agnigal. ²¹ Pen

'God sobok gep karip mideb rek, niñid agobin,' agenigal ak, karip ak God karip ne niñil God yib ne ak abe agnigal. ²² 'Seb kab ar alan mideb rek, niñid agobin,' agenigal ak, God sea kin bisig mideb sijak niñil sea kin nibak abe, God sea kin nibak bisig mideb ak abe mideb rek, niñid agobin agnigal.

²³ 'Nibi God lo minim ag ñeb bi okok abe, bi Perisi okok abe, nibi minim esek agil gi timel gep bi. God nibep gi timel ginigab. Minim bin bi ognap krop apim ar ak nibi ke ma gipim. Sini b silek, tap abramek wög dai tanib ak niñem, tap yib rek lek, wök pagem, am wajrem alan amek, God nop nokim alap ñin, agil, per tap nibi God nop nibim. Tap sikel sikel nibak rek per nig gipim, pen tari ginig minim jij yib ak nig ma gipim? Bin bi okok krop timel ginimiq ar ak ma ginimib; yipid gil ginimiq ar ak ginimib. Krop yimig niñil, di tep ginimib. Ginigabin, agenimib ak, nig ginimib. ²⁴ Bin bi okok, nibep kanib yomobin, apim ak pen nibi ke bi udin kwoi. Tap sikel sikel okok niñem, tap yib rek lip, pen tap kib tap yib misen mideb okok ma nippim.

²⁵ 'Nibi God lo minim ag ñeb bi okok abe, bi Perisi okok abe, nibi minim esek agil gi timel gep bi. God nibep gi timel ginigab. Pler kap nibi okok rek, soñ ar okok nig li yok tep gipim ak pen nab eyan tap si tap timel kiniñir ak ap ran jakil mideb. Cin tap konai din, agil, mib gon cin ke gi tep gin, apim. ²⁶ Nibi Perisi bi okok gos timid ma lip. Pler kap nibi nab eyan nig li yok tep gipkep, soñ ar okok ak rek nep mid tep gipkop.

²⁷ 'Nibi God lo minim ag ñeb bi okok abe, bi Perisi okok abe, nibi minim esek agil gi timel gep bi. God nibep gi timel ginigab. Cip kab migan okok tigel gil, kijon pilin gil, ciku tid lel melik tep gek, bin bi okok niñel, tep gip, pen migan nab eyan cip tiñil ki timel aplig gi mideb; nibi akni b rek nep midebim. ²⁸ Nibi akni b rek nep, soñ ar mib gon nippin ak, nibi bi tep rek lip ak pen nab nibep eyan, minim esek okok abe, tap si tap timel okok abe, gac ak ap ran jakil mideb.

God nibep pen gi timel ginigab, agak (Luk 11:47-51)

²⁹ 'Nibi God lo minim ag ñeb bi okok abe, bi Perisi okok abe, nibi minim esek agil gi timel gep bi. God nibep gi timel ginigab. Bi God minim agep birarik nep ñag pak lel tigel gilak kau migan tib ar ak tib kadig gi tep gi lili apim, ³⁰ 'Apis based sikop gilak rek ak, cin God minim agep bi okok krop ma ñag pakpnop,' apim. ³¹ Pen apim nibak, bi God minim agep okok krop ñag pak loliqipal wagin ak me, cin midobin, agil, apim. ³² Nib ak, apis based sikop gi timel gilak ak rek, nibi ak rek nep ginigabin, agenigabim ak, nibak rek nep ginimib! ³³ Nibi soin ni pai sij aul. Kisen God bin bi minim kib agil, mab ke yineb eyan yoknigab ñin ak, nibi titi gil pirk gi ke okok amnigabim? Mer yib. Kanib nibi ameb alap ma midenigab.

³⁴ 'Nib ak, yad nibep agebin, yad bi God minim agep ognap, bi gos kid yik niñeb ognap, bi minim ag ñeb ognap ag yoken, nibep apenigal, ognap ñag pak linigabim, ognap mab bak alan ñag pak linigabim, ognap Juda mogim gep karip nillik migan nibi ak paknigabim, ognap pirk gi amel niñlig gi, karip lim tigon tigon yik gi dam yoknigabim. ³⁵ Nib ak me, God bin bi komiq tep ne okok, birarik nep ñagel owip aul rek, minim miker ak dinigabim. Adam ni ne, gi tep nep goligip bi ak Ebol, nop ned wagin gil ñag pak lili, ñag dapil, ñag dapil, kisen Berekiaia ni ne Sekaraia nop, God nop sobok gep karip sij adan, kab di gilak bid sij adan midek niñlig gi, nop nab nib sijak ñag pak liliak. ³⁶ Yad nibep niñid yib agebin: tap gipim nibak, minim nibak nibep miñi midebim sij aul adik gi onigab.

Jisas Jerusalem niñek, mapin gek, sil agak (Luk 13:34-35)

³⁷ 'Jerusalem bin bi, bin bi mapin gep rek yad sij aul. Bi God minim agep God krop ag yokak bi okok, karip lim nibep ak apel, kab juil per nep ñag pak lipim. Yad nibep kilokil nonim nillik okok gipal rek, dam auan mok yad ak di lin agil di lipin ak pen yip niñil kiriç gipim. ³⁸ God ne God

sobok gep karıp nıbi ak kırıg amnak; söj nep mideb. ³⁹ Mıñi yip ma niñnígabım; kisen, ‘God bı cinop nen ag yokak bı aul tep yib apeb,’ agenimib, niñ nıbak nep yip kauyan niñnígabım,” agak.

24

God sobok gep karıp ak tıg wal gınigal, agak

(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Jisas God sobok gep karıp ak kırıg gıl, söj amek niñlıg gı, bı ne okok nop aglak, “God sobok gep karıp tep siñ aul niñjan!” aglak.

² Agelak, kırop agak, “Nıbi tap nıb okok magısek niñlıl agebım ak pen yad nıbep niñid yib agebin, kisen karıp aul tıg wal gınigal ak, makid alap makid alap ar ak rek ma middenigab,” agak.

Kisen mid tep ma gınigal

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Jisas am Olip Dım alan bisig midek niñlıg gı, bı ne okok kiri ke nep apıl, Jisas nop kapkap ag niñlıl aglak, “God sobok gep karıp dı wal gınigal apan ak, mınek akal rek niğ gınigabal? Cın tap tari ak gek niñin, nak manj onigan niñlıl karıp lım dai wagın aul kır gınigab, agıl niñnígabın?” aglak.

⁴ Agelak, Jisas pen agak, “Niñ tep yib gınimib. Bin bı ognap nıbep esek agnigal. ⁵ Bi konai nep apıl, bin bı okok kırop esek agıl, yib yad ak dıl agnigal, ‘Yad nep Krais ak,’ agnigal. Bin bı konai nep mınım tom kiri ak niñ dıni gal. ⁶ Ulep siñak pen pen gel, gu agek niñnígabım; pen par yib okok pen pen gınigal ak, mınım ak nep apek niñnígabım. Niğ gek niñlıl, niñ kisen ak onig geb agıl ma pırıknımib. Ak yokop pen pen ñagnigal. Niñ kisen ak kisen onigab. ⁷ Bin bı mıgan ognap warıkıl, bin bı mıgan ognap eip pen pen gınigal. Kiñ mıgan ognap warıkıl, kiñ mıgan ognap eip pen pen gınigal. Karıp lım okok magısek monmon dıl, yuan kib yib apıl gınigab. ⁸ Niğ genigab, nıbep bin nī pañan ci ñenimib okok abe, bin nī painan ci ñenimib okok abe, koslam yib amnigabım.

⁹ “Nıbi bin bı yad middenigabım rek, bin bı karıp lım okok magısek nıbep yırık niñlıl, dam mıñ lıl, gı tımel gıl, pı̄s nep ñag pak linigal. ¹⁰ Niñ nıbak, bin bı God nop niñ dıpal okok konai nep niñ dep won kiri ak kırıg gıl, nımid nımam kiri ke okok niñel milik yapek, kırop dı bı kaual maul niñmagıl ar ak linigal. ¹¹ Pen bin bı konai nep apıl, “Cın God mınım agep bı,” agıl, mınım esek agel, bin bı konai nep mınım esek kiri ak niñ dıni gal. ¹² Bin bı okok mıñ tımel ar ak gel gel, magısek rek gos ar nıbak niñlıl, mıdmagıl lep ar ak yipin gınigal. ¹³ Pen bin bı an an God mınım tep ak niñ dı wös gıl, ageb rek gıl, bin bı ke nıb okok mıdmagıl lıl gılıg gı nep middenigal okok, God bin bı nıb okok kırop magısek dı komıñ yoknígab. ¹⁴ Pen God bin bı dıl kod middenigab mınım tep ak, karıp lım ke tıgoñ tıgoñ bin bı ke ke okok nıb okok nıb magısek yib agel agel am saknig geb ak me, niñ kisen nıbak onigab.

Bı alap God sobok gep karıp ak gı tımel yib gınigab, agak

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ “Pen bı God mınım agep Daniel bırarık nep agak rek ak gınigab. Ne agak, ‘Nıbi niñnígabım, God sobok gep karıp niñlik mıgan tıd ak, tap asık mosık tımel yib gep ak apıl warık middenigab,’ agak. (Nıbi bin bı mınım aul mıñi nep udın li niñebım okok, mınım nıbaul wagın ak niñ tep gınimib!) ¹⁶ Niñi bin bı karıp lım Judia middenimib okok, tap tımel nıbak niñlıl, kasek pırıık gı dım yırık okok amnımib. ¹⁷ Bin bı karıp ar alaç middenimib okok, tap cın ognap dın agıl, adık gı karıp mıgan ma amnımib. ¹⁸ Bin bı wög dai okok ajenimib okok, walıj par alap dın agıl, adık gı karıp ma amnımib. ¹⁹ Pen niñ nıbak bin nī kogi sek middenimib okok abe, bin nī painan ci ñenimib okok abe, koslam yib amnigabım.

²⁰ “Pen God nop sobok gıl agnımib, karıp yigen gıp niñ ak ma pırıık gı amnın, agnımib; God nop sobok gep niñ nıbi ak ma gınimın, agnımib. ²¹ Tari gınig, God bırarık ped okok karıp lım gı lak niñ ak tıkił, mıd damıl mıñi mıdobın niñ aul, tap

t̄mel n̄bak rek ma gak; k̄sen akn̄b rek ma ḡn̄igab. ²² Yokop ak, tap t̄mel n̄bak per gek, bin b̄ maḡlsek k̄m sakplap. Pen B̄ K̄b ak bin b̄ ne d̄n̄igab okok k̄rop gos n̄nj̄l, mer agek me, tap t̄mel n̄bak yokop won alap ḡn̄igab.

²³ “Ñ̄n n̄bak bin b̄ ognap n̄bep agn̄igal, ‘Ñ̄n̄im! Krais m̄debat aul! Krais m̄debat adan̄!’ agn̄igal ak pen n̄nj̄d agebal aḡil, ma n̄nj̄n̄im̄b. ²⁴ Bin b̄ ognap, God bin b̄ ne ag lak okok, p̄s c̄nop k̄id olañ, aḡil, esek aḡil agn̄igal, ‘Yad nep Krais; yad nep b̄ God m̄n̄im̄ agep b̄ alap,’ aḡil, tap ma gep rek ognap ḡn̄igal. Pen God bin b̄ ne ag lak okok ma d̄n̄igal, mer. ²⁵ N̄b ak, n̄nj̄ tep ḡn̄im̄b. Tap tari tari k̄sen ḡn̄igab ak, yad n̄bep b̄t̄ agen n̄p̄im̄ ak me, n̄nj̄ tep ḡl̄ig gī m̄idenim̄b.

²⁶ “N̄b ak, bin b̄ ognap ap̄il n̄bep agn̄igal, ‘Krais ap̄il m̄debat m̄n̄ mab kab nep m̄debat nab okok,’ agen̄igal ak, n̄b okok ma amn̄im̄b. Pen bin b̄ ognap ap̄il n̄bep agn̄igal, ‘Krais ap̄il we ḡl̄ m̄debat s̄in̄ aul,’ agen̄igal ak, n̄nj̄d agebal aḡil ma n̄nj̄n̄im̄b. ²⁷ Yad B̄ Ñ̄ ne on̄gain ñ̄n̄ ak, añ̄im̄ añ̄im̄ d̄l̄, kasin̄ maḡil bol ak dai eim n̄b dai on̄j̄d am̄b rek ak gek n̄nj̄l̄ig gī, on̄gain. ²⁸ K̄min̄ kobri alap k̄m̄il m̄idenigab ak, yak̄r̄ ap̄il moḡim̄ ḡn̄igal.

B̄ Ñ̄ ne on̄gab ñ̄n̄ ak (Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ “Pen m̄ker k̄b n̄bak gī dam dai juek n̄nj̄l̄ig gī, p̄b ak mel̄ik ma ḡn̄igab; takin̄ ak mel̄ik ma ḡn̄igab; gap okok seb kab alañ n̄b ju yon̄igab; tap seb kab ar alañ okok, eim n̄b on̄j̄d n̄b ḡn̄igab. ³⁰ Ñ̄n̄ n̄bak, B̄ Ñ̄ ne on̄g gek n̄nj̄l̄ig gī, seb kab ar alañ ke lek, bin b̄ kar̄ip l̄im okok ke ke m̄debat rek n̄nj̄l̄, s̄il agn̄igal. B̄ Ñ̄ ne Nap k̄lis ak d̄l̄, mel̄ik tep akn̄b ke sek seb bad ar s̄in̄ak apek n̄nj̄l̄ig gī, n̄nj̄n̄igal. ³¹ Ak̄il̄ maḡil k̄b agek n̄nj̄l̄ig gī, ejol ne okok ag yokek, bin b̄ ne, d̄n̄igain, aḡil ag lak okok d̄n̄ig, kar̄ip l̄im waḡin aul m̄debat m̄debat rek t̄igoñ t̄igoñ maḡlseks am̄l̄, d̄l̄ nop don̄igal.

Mab tauan ak n̄nj̄n̄im̄b (Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² “Ñ̄bi n̄p̄im̄, mab tauan kas s̄il̄p l̄l̄, man̄ k̄lis ḡn̄ig geb n̄nj̄l̄ig gī, p̄b l̄n̄ig geb aḡil n̄p̄im̄. ³³ N̄b ak rek, k̄sen tap agebin okok gek n̄nj̄l̄ig gī, “B̄ Ñ̄ ne adik gī on̄gab ñ̄n̄ ak m̄n̄i ulep ȳb m̄idebat; won s̄ikol eñ̄ap m̄idil̄, apjakan̄igab,” aḡil, n̄nj̄n̄igabim̄. ³⁴ Yad n̄bep n̄nj̄d agebin, bin b̄ m̄n̄i m̄idebal okok ma k̄mn̄igal, komiñ m̄idel n̄nj̄l̄ig gī, tap n̄b okok maḡlseks ḡn̄igab. ³⁵ Seb kab ar alañ abe, l̄im dai waḡin aul abe k̄r̄ ḡn̄igab, pen m̄n̄im̄ maḡil yad ma k̄r̄ ḡn̄igab.

Ñ̄n̄ akal yad B̄ Ñ̄ ne on̄gain ak, bin b̄ alap ma n̄nj̄ip, agak
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)

³⁶ “Yad won akal rek, ñ̄n̄ akal rek on̄gain ak, bin b̄ ma n̄pal; ejol okok ma n̄pal; yad ke God Ñ̄ ak pen yad abe ma n̄pin; Bapi ne ke nep n̄nj̄ip.

³⁷ “Yad B̄ Ñ̄ ne adik gī on̄gain ñ̄n̄ ak, Noa m̄debat ñ̄n̄ ak gī m̄ideligpal rek nep gī m̄idenigal. ³⁸ Birarik nep Noa m̄debat ñ̄n̄ n̄bak, ñ̄ig ak bin b̄ okok k̄rop d̄i ȳp̄il ma yokak won ak, k̄iri tap ñ̄iblig gī, ñ̄ig ñ̄iblig gī, bin b̄ d̄il̄ig gī, gī m̄idel n̄nj̄l̄ig gī, Noa ñ̄ig maḡob k̄b m̄igan ak amek, ñ̄ig ap̄il k̄rop maḡlseks d̄i ȳp̄il yokak. ³⁹ Pen k̄iri tap alap c̄nop ḡn̄igab aḡil ma n̄nj̄l̄ak; ñ̄ig ak ap̄il k̄rop maḡlseks d̄i ȳp̄il yokek n̄nj̄l̄ig gī nep n̄nj̄l̄ak. K̄sen yad B̄ Ñ̄ ne on̄gain m̄inek, ñ̄ig akn̄b rek nep ḡn̄igab. ⁴⁰ Ñ̄n̄ n̄bak, b̄ omal w̄ög dai okok w̄ög gī m̄idenigair ak, b̄ alap d̄l̄, alap k̄ir̄ig ḡn̄igain. ⁴¹ Pen bin omal plaua ḡn̄ig, wid maḡil pak j̄isip̄ik masip̄ik ligolig gen̄gair ak, alap d̄l̄, alap k̄ir̄ig ḡn̄igain.

⁴² “Yad B̄ K̄b on̄gain ñ̄n̄ ak ma n̄p̄im̄ ak me, n̄nj̄ tep ḡl̄ig gī m̄idenim̄b. ⁴³ B̄ kar̄ip nap n̄b ak, b̄ tap si dep ak won akal on̄gab ak n̄pkop, n̄nj̄ tep ḡpkop; kar̄ip ne pak ju l̄l̄ m̄igan adan̄ am̄l̄ tap ne okok si ma d̄pkop. ⁴⁴ N̄b ak rek, n̄bi gī j̄in̄ ḡl̄ m̄idenim̄b. Mer ak, B̄ Ñ̄ ne ma apeb aḡil, sakol̄ padek gī m̄idenigabim̄ ñ̄n̄ ak nep on̄gain.

*B̄ w̄ög gī ñ̄eb ognap w̄ög gī tep ḡipal,
ognap w̄ög gī tep ma ḡipal, agak*
(Luk 12:14-48)

45 “Bî kîb alap kanîb amnîg gîl, bî an wög gî rep gînîgab ak nop ag lîl agnîgab, ‘Bî wög yîp gî ñebal okok kîrop kod mîdlig gî, tap magîl kîrop nonîm lî tep gî ñîlîg gî mîdenîmîn,’ agîl, amnîgab. **46** Kîsen adîk gî apîl nîjnîgab, agak rek nep gînîgab. Nîg nîjîl nop dî tep yîb gek nîjnîg gî, bî wög gî ñeb ne miñ miñ gînîgab. **47** Yad nîbep nîjîd agebin, nop ag lek, tap ne okok magîlsekkod mîdenîgab.

48 “Pen bî ne ag lînîgab nîbak mîd damîl, bî kîb miñi ma onîgab, agîl, **49** bin bî wög gî ñeb ognap kîrop tapîn magîl pakîl, amîl bî ñîg ñîbîl saköл nîpal okok eip nab sakîl, tap ñîbîl, ñîg ñîbîl gî mîdenîgab. **50** Bî wög gep nîbak, bî kîb kasek ma onîgab, agîl, saköл padek agîl mîdenîgab ñîn ak nep, bî kîb onîgab. **51** Apîl, nop gî tîmel yîb gîl, bin bî esek agîl, “Cîn Bî Kîb bin bî ne mîdobîn,” agîl esek apal okok eip ag yoknîgab. Ag yokek, kîri am meg magîl su rîbîkîl, sîl aglîg gî nep mîdenîgal.

25

Bin praj aknîb wajrem alan, mînîm sid tîkîl agak

1 “God bin bî dîl kod mîdenîgab ñîn nîbak, kesîm agnîg gebin ar aul rek gînîgab. Bî alap bin dînîg geb. Bin praj aknîb wajrem alan tap kîb ñîjnîg amnîgab. Bin praj nîb okok, bî nîbak nop am kanîb nab sîñak nîjîl ponjîd dî dad karîp onîgabîn, agîl, lam ke ke dîl amnîgab. **2** Pen bin praj nîb okok, aknîb mamîd alan gos nîjîl tep gînîgab; aknîb mamîd alan gos nîjîl tep ma gînîgab. **3** Bin praj gos nîjîl tep ma gînîgab okok, lam dîl, lam dagilep wel ognap sek ma dad amnîgab. **4** Pen bin praj gos nîjîl tep gînîgab nîb okok, lam dîl, lam dagilep wel ognap pag barol mîgan ak lîl, sek sek dad amnîgab. **5** Pen bin praj nîb okok kîri magîlsekkod amjakîl, kod mîdel mîdel, bî bin dînîg gînîgab ak kasek ma aperîgab me, wişin apek wişin kîn amnîgab.

6 “Pen kîslîm nab kîb eyan, bin bî ognap sîk agîl agnîgab, ‘Bî bin dînîg geb ak apeb. Nop am kanîb nab sîñak nîjîl, ponjîd dowîm,’ agnîgab. **7** Nîb agenîgab, bin

ñîon aknîb wajrem alan nîbak magîlsekk warîkîl, lam wîk kîri okok gî tep gînîgab. **8** Nîg gîl, bin gos nîjîl tep ma gînîgab ñîon ak, bin gos nîjîl tep gînîgab ñîon ak kîrop agnîgab, ‘Lam cîn okok soñ gînîg geb ak, wel ognap nîbi kam cînop ognap ñîm,’ agnîgab. **9** Nîb agenîgab ak pen bin gos nîjîl tep gînîgab ñîon ak agnîgab, ‘Mer! Cîn wel cîn nîbepe ognap ñînîgabîn ak, wel cîn ulep gînîgab. Nîbi wel tauep karîp alap okok amîl, nîbi ke tauîm,’ agnîgab. **10** Nîb agenîgab, wel tauep karîp ak amnîgab magîl ak, bî bin dînîg gînîgab ak apjaknîgab. Bin gos nîjîl tep gînîgab ñîon ak, bî nîbak eip karîp ñîlîk mîgan amel nîjîlîg gî, ne kîjoñ gî ñînîgab. **11** Kîsen pen bin praj gos nîjîl tep ma nîjnîgab ñîon ak apjakîl agnîgab, ‘Bî kîb! Bî kîb! Cînop kîjoñ ak yîkan,’ agnîgab. **12** Agenîgab, agnîgab, ‘Yad nîbep nîjîd yîb agebin, yad nîbep ma nîpin,’ agnîgab,” agak. **13** Jisas mînîm nîbak agîl bin bî okok kîrop agak, “Nîb ak, nîbi Bî Kîb ak ñîn akal aka won akal onîgab ak ma nîpîm rek, nîjîl tep gîl mîdenîmîb,” agak.

Bî kîb alap bî wög gî ñeb ne okok kîrop mani ñak, mînîm sid tîkîl agak

(Luk 19:11-27)

14 “Pen kesîm dînîg gebin ar aul rek gînîgab. Bî kîb alap karîp lîm par kîb okok amnîg, bî wög gî ñeb ne okok kîrop sîk agek apel, tap ne okok kod mîdelan, agîl, kîrop ñînîgab. **15-16** Bî ne nîb okok, wög gînîgab gînîgab rek nîjîl, mani nonîm lîl, bî alap nop paip tausan ñînîgab, alap nop tu tausan ñînîgab, alap nop wan tausan ñînîgab. Ñîl, ne am okok mîdek nîjîlîg gî, bî paip tausan dînîgab ak, mani nîbak dîl, sîkim gî dad amîl apîl gîl, mani sinîj paip tausan dînîgab. **17** Bî tu tausan dînîgab ak, ak rek nep, mani nîbak dîl, sîkim gî dad amîl apîl gîl, mani sinîj tu tausan dînîgab. **18** Pen bî mani wan tausan dînîgab ak, damîl, kau dîl, lîm ñînîgab.

19 “Kîsen mîd damîl, bî wög gî ñeb nîb okok bî kîb kîri ak adîk gî apîl, mani nîbin nîbak tari tari gîpal, agîl, kîrop ag nîjnîgab. **20** Ag nîjek, bî paip tausan dînîgab ak, mani ne ak dap ñîl agnîgab,

‘Bî kîb, nînjan! Yîp mani paip tausan nep ñînak pen yad mani nîbak dîl, sîkim gi adîk madîk gi damîl, paip tausan mani sinîn dîpin me aul,’ agnîgab. ²¹ Agek, bî kîb ak nop pen agnîgab, ‘Tep gîp. Nak wög gi ñeb bî tep. Nak yîp wög gi tep gi ñîban ak me, nîg gîpan. Nak tap sîkol ak nîg gi tep gîpan ak, nep agen, tap kîb okok kod mîdenîgan. Nak apîl, karîp yad ak miñ miñ yîb gîlig gi mîdenîmîn,’ agnîgab.

²² “Bî mani tu tausan dînîgab ak, ak rek nep mani ne ak dap ñîl agnîgab, ‘Bî kîb. Yîp tu tausan nep ñînak pen yad mani nîbak dîl, sîkim gi adîk madîk gi damîl, tu tausan mani sinîn dîpin me aul,’ agnîgab. ²³ Agek, bî kîb ak agnîgab, ‘Tep gîp. Nak wög gi ñeb bî tep. Nak yîp wög gi tep gi ñîban ak me, nîg gîpan. Nak tap sîkol ak nîg gi tep gîpan ak, nep agen, tap kîb okok kod mîdenîgan. Nak apîl, karîp yad ak miñ miñ yîb gîlig gi mîdenîmîn,’ agnîgab.

²⁴ “Pen bî mani wan tausan dînîgab ak, mani ne ak dap ñîl agnîgab, ‘Bî kîb. Yad nep nîpin; nak bî kal yîb. Bin bî nak ognap wög wari kîri gîpal okok, nak yokop yîg dap ñîban. ²⁵ Nak nîg gîpan rek, yad pîrikîl, mani ñînak ak damîl, kau dîl, lîm ñînek mîdolîgîp ak, miñi mani nak dap ñebin me aul,’ agnîgab.

²⁶ “Agek, bî kîb ak agnîgab, ‘Nak bî tîmel wög ma gep bî alap. Bin bî yîp wög wari gîpal okok, tap yokop yîg dap ñîbin, apan ar? ²⁷ Nîb ak, nak mani yîp aul dam beg pasbuk lîpnap, miñi yad apîl mani sinîn ognap sek yokop dîpnep,’ agnîgab. ²⁸ Nîb agîl, bî ne ognap kîrop agnîgab, ‘Nîg gîp ak, mani wan tausan nîbak ju dîl, bî ten tausan mîdeb ak nop ñînîmîb. ²⁹ Bin bî gep okok, kîrop ognap sek ñel, dîl mîd tep gînîgal; pen bin bî gep mer okok, tap sîkol kîri mîdeb ak pîlî gi del, yokop mîdenîgal. ³⁰ Nîb ak, bî wög ma gîp nîbak nop dam kîslîm kîb owîp söj ar sîj eyar yokem, bin bî meg magîl su rîbîkîl, sîl aglig gi mîdebal okok eip mîden,’ agnîgab,” agak.

Mînim kîb agep ñîn ak

³¹ “Bî Ñî ne Kinj kîb mîdîl, melîk tep aknîb ke sek onîgab ñîn ak, ejol okok magîlsekk eip apîl, sea Kinj ne bîsîg mîdep ar ak bîsîg gek, ³² bin bî lîm dai ke tîgoj

tîgoj mîdebal rek magîlsekk apîl, udîn yîrîk nop sînjak mogîm gel nînlig gi, kîrop nonîm li pîs ak ke lîl, pîs ak ke lîl gînîgab. Bî kaj sîpsip kaj meme mîkep bî okok, kaj sîpsip okok mîgan alap ke yokîl, kaj meme okok mîgan alap ke yokîl gîpal rek ak gînîgab. ³³ Bin bî kaj sîpsip rek mîdebal okok ñînîl, ñînmagîl yîpîd pîs kîd lînîgab; bin bî kaj meme rek mîdebal okok ñînîl, ñînmagîl anjîdken pîs kîd lînîgab. ³⁴ Ne Kinj kîb ak me, bin bî ñînmagîl yîpîd pîs kîd ne mîdenîgal okok, kîrop agnîgab, ‘Bapi nîbep dî tep gîp ak me, miñ miñ gînîmîb. Ne karîp lîm bîrarîk ped okok gi lak ñîn ak, kau nîbep ak gi lak. Apîl, kau tep nîbak dîm. ³⁵ Pen tari: yîp yuan gek, tap magîl ñîbîm. Yîp nîg nen gek, nîg ñîbîm. Yad karîp lîm par okok nîb apen, yîp ag dîl dam karîp nîbi ak lîpîm. ³⁶ Yad walîj ma mîdek, yîp walîj ak ñîbîm. Yad tap gek, yîp gi tep gîpîm. Miñ mîdenek, yîp am nîpîm,’ agnîgab.

³⁷ “Nîb agenîgab, bin bî tep okok nop pen agnîgal, ‘Bî Kîb. Won akal nep yuan gek tap magîl ñîbîn? Won akal nep nîg nen gek, nep nîg ñîbîn? ³⁸ Won akal nak bî par okok nîb rek apek, nep ag dîl dam karîp cîn ak lîpîn? Won akal nak walîj ma mîdek, nep walîj ñîbîn? ³⁹ Won akal nep tap gak aka nak miñ mîdenak, nep am nîpîn?’ agnîgab.

⁴⁰ “Agenîgal, Kinj ak agnîgab, ‘Mam yad yokop alap gi tep gîpîm ak me, yîp gi tep gîpîm,’ agnîgab. ⁴¹ Kîrop nîb agîl, bin bî ñînmagîl anjîdken pîs kîd ne mîdenîgal okok, kîrop agnîgab, ‘God nîbep ñînîl gos tîmel nîjeb. Ne Seten nop abe, Seten ejol ne okok abe, kîrop yur gek nînlig gi mîdelan, agîl, kau mab ke yîneb alap gi lak. Nîbi bin bî tîmel, yur kîb dînîgabîm okok, yîp kîrig gi, mab ke yîneb kau nîbak amnîm. ⁴² Tari gînîg: yîp yuan gek, tap magîl ma ñîbek. Yîp nîg nen gek, nîg ma ñîbek. ⁴³ Yad par okok nîb apen, yîp ag dîl dam karîp nîbi ak ma lîpek. Yad walîj ma mîdek, yîp walîj ma ñîbek. Yad tap gak ñîn ak aka miñ mîdenek ñîn ak, yîp ap ñînlig gi tep ma gîpekk,’ agnîgab.

⁴⁴ “Agenîgab, kîri nop pen agnîgal, ‘Bî Kîb. Ñîn akal nak yuan mîdenak, tap

magıl ma ñinok? Ñin akal nep ñig nen gek, ñig ma ñinok? Ñin akal nak par okok nıb apek, nep ma ag dı̄nok? Ñin akal nak walı̄j ma mı̄dekl, nep ma ñinok? Ñin akal nep tap gak aka mı̄ñ mı̄denak, nep am nı̄ñıl gı̄ tep ma gınok?” agnígal.

45 “Nıb agnígal, Kin ak kırop pen agnígab, ‘Yad nı̄bep nı̄ñıl agebin, nı̄bi mam yad yokop alap gı̄ tep ma gıpım ak me, yıp ak rek nep gı̄ tep ma gıpım,’ agnígab. **46** Nıb agıl, kırop ag yokek amił, per nep yur gek nı̄ñıl gı̄ mı̄denigabal kau ak amnígabal; pen bin bı̄ tep ne okok agek, kırı̄ amił, per nep per nep komı̄ñ mı̄dep karıp lı̄m sı̄ñak amnígabal,” agak.

26

Jisas nop titi gıl ñag pak lı̄n, agıl, kapkap ag nı̄ñlak

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Jisas mınım nıbak agıl, bı̄ ne aknıb umı̄gan alan okok kırop agak, **2** “Nıbi nı̄pım, ñin omal mı̄dıl, Pasopa ñin kıb ak mı̄ñi, agıl, ap mogım gıl yokop mı̄denigal. Pen kırı̄ nı̄g gıl ap mogım gıl, yıp Bı̄ Ñı̄ ne ak, dı̄ gapman bı̄ kıb okok kırop ñı̄l agnígal, ‘Nop mab bak alan ñag pak lı̄m,’ agnígal,” agak.

3 Pen God nop tap sobok gep bı̄ kıb okok abe, bı̄ mınım dı̄ bılokep okok abe, apıl bı̄ God nop tap sobok gep bı̄ kıb yıp Kaiapas karıp kıb ne ak ap mogım gıl, **4** Jisas nop titi gıl, kapkap dı̄ cıcı lı̄l, ñag pak lı̄nigabin, agıl, mınım ag lı̄ mı̄delak. **5** Pen kırı̄ aglak, “Pasopa tap ñı̄ñeb yokop mı̄dep ñin aul, cın nı̄g gon, bin bı̄ koñai nep mı̄debal sı̄ñ aul pen pen gını̄mel rek lı̄p. Nıb ak, mı̄ñi kırı̄g gıl, ñin alap nop ñag pak lı̄n,” aglak.

Bin alap Jisas nabı̄c cög nop wel lı̄ ñak
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

6-7 Jisas karıp tırı̄g tırı̄n Betani am mı̄dıl, Saimon bı̄ soi sapeb ned lak ak karıp ne ak am bı̄sığ gıl tap ñıbelak. Tap ñıbel nı̄ñlı̄g gı̄, bin alap wel ki tep owe, mani kıb taupal ak, barol sek dapıl, Jisas nabı̄c cög ar alan soñ gak. **8-9** Soñ gek, Jisas bı̄ ne okok nı̄ñel, cı̄bur kırop ak tı̄mel gek, aglak, “Wel nıbak damıl mani kıb dıl,

bin bı̄ tap ma mı̄deb okok kırop ñeb rek ak, pen tari gınig nı̄g gıl yokop soñ gıp?” aglak.

10 Mınım nıbak agelak, Jisas ke nı̄ñıl, kırop agak, “Bin nıbaul ne yıp gı̄ tep yıp gı̄p ak, tari gınig nıb agebım? **11** Bin bı̄ tap ma mı̄deb okok eip per mı̄denigabım, pen yad eip per ma mı̄donigabın. **12** Bin bı̄ kımel, cı̄p tı̄gel gınig, wel lı̄ ñı̄l dam tı̄gel gı̄pal. Yıp tı̄gel gınig gebal ak me, ne wel nıbak mı̄b gon yıp lı̄ ñı̄b. **13** Pen yad nı̄bep nı̄ñıl agebin, kısen karıp lı̄m wagın aul ke tı̄gon tı̄gon magılsek, mınım tep yad ak aglı̄g gı̄, bin nıbaul nı̄g gosıp ak kesim dılı̄g gı̄, gak nıbak saköl ma gınigal,” agak.

Judas Jisas nop mı̄mig nı̄ñak
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14-15 Ñin nıbak, Jisas bı̄ ne Judas Iskariot, Jisas nop kain gı̄ dam ñen, ñag pak lı̄lan, agıl, God nop tap sobok gep bı̄ kıb okok kırop agníg amnak. Amıl agak, “Yad Jisas nop kain gı̄ dapıl nı̄bep ñı̄ñigain ak, yıp pen tap tari ñı̄ñigabım?” agak. Agek, nop silpa magıl ñin juıl nokım alap adık gı̄ dam aknıb wajrem alan (30) ñı̄lak. **16** Nelak, Judas ne, “Yad titi gıl Jisas nop mı̄mig gen, nop dı̄ cıcı lı̄l dad amnílan,” agıl, gos ak nı̄ñ mı̄dekl.

Jisas bı̄ ne okok eip Pasopa tap ñı̄ñlak
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13,21-23; Jon 13:21-30)

17 Kısen tap ñı̄ñeb kıb Bred Yı̄s Ma Mı̄deb agöligipal ñin ak wagın gek, ñin sabdañ ak nep, bı̄ ne okok Jisas mı̄dekl sı̄ñak apıl aglak, “Pasopa sipsip ñı̄lik pak ñı̄ñigabın ñin ak ulep mı̄deb. Nıb ak, cın karıp akal amił tap ñı̄ñigabın okok gı̄ lı̄ tep gın?” aglak. **18** Agelak, kırop agak, “Nıbi taun kıb ak amił, bı̄ alap mı̄deb sı̄ñak karıp ne amił nop agnímıl, ‘Mınım ag ñeb bı̄ agıp, ‘Ñin yad ak ulep mı̄deb ak me, bı̄ yad okok eip kaj sipsip ñı̄lik pak dagıl ñı̄ñigabın karıp nak ak,’ agıp,’ agnímıl,’ agak.

19 Jisas nıb agek, bı̄ ne okok agak rek nı̄ñıl, amił kaj sipsip nıbak karıp nıbak pak dagıl, gı̄ lı̄ tep gelak. **20** Dı̄gep won ak, bı̄ ne aknıb umı̄gan alan okok eip bı̄sığ gıl, **21** tap ñı̄blı̄g gı̄ agak, “Yad nı̄bep

nıñjıd agebin, nıbi bı alap yıp kain gı dam amnıgab,” agak.

²² Agek, bı ne okok gos par lıl, nokım nokım nop ag nıñlıg gı aglak, “Bı Kıt! Yıp ageban aka?” aglak.

²³ Agelak, agak, “Bı yad eip kınanı mıgan nokım tap nıbobiır aul, yıp kain gı dam amnıgab. ²⁴ God Mınım ak birarık nep nı kıl tıkiır aglak rek, yıp kain gı damıır, nıag pak lel kımnıgain ak, pen bı yıp kain gı dam amnıgab ak, God bı nıbak nop gı tımel gıniıgab. Nonım nop ma tık dopkop ak tep. Pen tık dapek, mıdlıg gı nıg gıniıgab ak, kısen yur kıb yıp dıniıgab,” agak.

²⁵ Agek, bı ne Judas, nop kain gıniıg gak bı nıbak agak, “Mınım ag nıeb bı. Yıp ma ageban anı?” agak. Agek, agak, “Me nep agebin,” agak.

*Jisas bı ne okok kırop bred nıg wain nıak
(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)*

²⁶ Tap nıb mıdlıg gı, Jisas bred dıl, God nop tep agıl, tı pañıl, bı ne okok kırop nıliıg gı agak, “Nıbi dı nıñım. Ak mıb gon yad,” agak.

²⁷ Nıb agıl, nıg wain kap ak, ak rek nep dıl, God nop tep agıl, kırop nıliıg gı agak, “Nıbi magılsekiır nıñım. ²⁸ Ak lakań yad son gı yonıgab ak. Son gı yapek, God birarık okok agak mınım ak kılıs gek amnıgab. Son gı yapek, bin bı konjai nep tap si tap tımel gıpal okok, God nıñıl kırig gıniıgab,” agak.

²⁹ Nıb agıl agak, “Yad nıbep agebin, nıg wain aul mıñi ognap sek ma nıñıgab. Kısen, God bin bı dıl seb kab ar alanı sıňak kod mıdenıgab nıñ ak nep, yad nıbep eip nıg wain kısen nıñıgab,” agak. ³⁰ Nıb agıl, bı ne okok eip God yıp dap raneb kımepl alap aglıg gı, Olip Dım amnılak.

*Jisas Pita nop agak, “Jisas nop ma nıpin, agnıgaban,” agak
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)*

³¹ Jisas agak, “God Mınım ak nı kıl tıkiır aglak, ‘Yad bı kaj sipsip mıkepl ak nop pak len, kaj sipsip ne okok magılsekiır pırik gı amnıgal,’ aglak.

Aglak nıbak me, mıdeki kıslım nab eyanı nıbi magılsekiır yıp kırig gı, pırik gı amnıgabım. ³² Pen yad kımiır warıkiır, karıır lım Galili ned amenıgain, nıbi sain nıñıgabım,” agak.

³³ Agek, Pita agak, “Bı magılsekiır nep kırig gı, kıd nıñımel rek lıp, pen yad nıg ma gıniıgab,” agak.

³⁴ Agek, Jisas pen agak, “Yad nep mınım nıñjıd agebin, kıslım nab eyanı kılokıır sık ma agnıgab won ak, ‘Jisas nop ma nıpin,’ agıl, yıp omal nokım agnıgan,” agak.

³⁵ Agek, Pita kılıs yıp gı agak, “Yıp nıag pak lıniıg, nıag pak lıniıgal ak pen, ‘Jisas bı yad mer,’ agıl ma agnıgab,” agak. Jisas bı ne magılsekiır rek nep Pita agak rek nep aglak.

*Jisas God nop sobok gı mıdeki
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)*

³⁶ Jisas bı ne okok eip mab wög dai Getsemani amiır, bı ne ognap kırop agak, “Nıbi sıňaul bısig mıdenımıb. Yad sıň adanı amiır, Bapi nop sobok gılig gı mıdenıgab,” agak. ³⁷ Nıb agıl, Pita eip, Sebedi nı ne omal Jems Jon eip kırop poŋ dıl amnak. Amlıg gı, Jisas ne gos par lıliıg gı, ³⁸ kırop yakam agak, “Mıdmagıır yıp ak pıñıl nıl nep lıp ak, kımnım rek lıp. Nıbi sıňaul mıdıl, yıp kod mıdenımıb,” agak.

³⁹ Nıb agıl, kırop nıb sıňak ag lıl, ne yokop ulep ped sıňak amiır, kıbor kıyan gı, mılkı dai ak dı lım eyanı lıl, God nop sobok gı agak, “Bapi, tap yıp gıniıg geb nıbak, mer agnıg, mer agnımın. Pen yad gos nıpin ar ak ma gıniımın; gos nak ke nıpan ar ak rek gıniımın,” agak.

⁴⁰ Nıb agıl, adık gı apıl nıňak, bı ne okok wısin kınelak. Jisas Pita nop agak, “Nıbi aua nokım alap nep yıp ma kod mıdebiır ar? ⁴¹ Tap tımel gıjın rek lıp, agıl, God nop sobok gılig gı mıdenımıb. Gos nıbi ak gıniımıb rek lıp ak pen mıb gon ak nep masos gıp,” agak.

⁴² Jisas nıb agıl, kauyan am Nap nop sobok gı agak, “Tap yıp gıniıg geb yur dıniıg gebin ak, kırig gep rek ma mıdepl ak, abramek gań; gos nak ke nıpan ar ak rek gıniımın,” agak. ⁴³ Nıb agıl, kauyan adık gı apıl nıňak, bı ne okok udıń ma nıň mıdelak; wısin kınelak.

⁴⁴ Pen ne adık gi amıl, Nap nop ned sobok gak rek nep, kauyan sobok gił, ⁴⁵ adık gi apıl, bı ne okok kırop agak, “Nıbi masos gek, kın midebim ar? Bı ognıl, nıñım! Bı yıp kain gił, Bı Nı ne bı tap si tap tımel giłpal okok kırop nıñig geb. ⁴⁶ Warıkem amnın! Nıñım! Bı kain gił bı apeb aul,” agak.

*Judas Jisas nop kain gił dad amnak
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)*

⁴⁷ Jisas mıñım agek nıñig gił, bı ne aknıb umıgan alan alap, Judas, bı God nop tap sobok gep bı kıb okok abe, bı mıñım tıg bılokep okok abe, nop aglak rek, bı kırı konjai nep dıl apjakak. Kırı tu par kıd ognap, yır pakep ognap dıl, olak. ⁴⁸ Judas ned kırop ag lıl agak, “Yad bı alap nop am ag wasu dıl, dı bom sılıkıl, mılık nıbenım ak, bı me ak, agıl, nop dı cıçlı lıñımib,” agak. ⁴⁹ Pen Judas ne Jisas midek sıñak kasek nep apjakıl, “Mıñım ag nıeb bı, nak mideban?” agıl, nop mılık nıñak.

⁵⁰ Nıg gek, Jisas agak, “Bı aul. Tap gınig geban ak kasek gan!” agak.

Agek, bı Judas eip olak okok Jisas nop dı cıçlı lıłak. ⁵¹ Jisas dı cıçlı lel nıñig gił, Jisas bı ne alap tu par kıd ne ak lıp gił dıl, bı God nop tap sobok gep bı kıb yıb ak wög nop goligip bı ak, nop tımid piş kıd ak piş nep tıb gił rık yokak. ⁵² Nıg gek, Jisas nop agak, “Tu par kıd dıpan ak adık gił lıgek mıgan eyan yokek yowan. Bin bı tu par kıd dıl pen pen gınigal okok, ar nıbak nep kımnıgal. ⁵³ Yad ‘Bapi ake!’ agebnep, ne kasek nep ejol yakam ke ke aknıb umıgan alan rek ag yokek, apıl yıp kod mideblap. ⁵⁴ Pen bırarık nep God Mıñım ak nı kıl tıklı, yıp nıb nıb gił kımnıgal aglak ak me, nıg gınimıñ. Yad ar alap ke genıgain ak, yıpıd gił ma gınigab,” agak.

⁵⁵ Pen bı nop dıñig olak nıb okok kırop agak, “Yad per am God sobok gep karıp ak bisig mıdıl, bin bı okok kırop mıñım ag nıbin ak pen yıp ma dıpm. Mıñi pen, tu par kıd sek, yır pakep sek dapıl, bı tap si dep rek ak yıp dıñig opım. ⁵⁶ Nıbi gebim nıbak, God mıñım agep bı okok God Mıñım nı kıl tıklı aglak rek nep gebim,” agak.

Pen won nıbak, Jisas bı ne okok magılseк nop kırıg gił pırık gił amnıłak.

Juda Kansol Kıb bı okok Jisas nop mıñım kıb aglak

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Pen God lo mıñım ag nıeb bı okok abe, bı mıñım tıg bılokep okok abe, ap mogım gił midełak bı Kaiapas God nop tap sobok gep bı kıb yıb ak karıp ne sıñak me, Jisas nop dı cıçlı lıl, dam karıp nıbak amnıłak.

⁵⁸ Pen Pita ne kısen kısen amıl, karıp söj ar ak mıdıl, God sobok gep karıp polisman okok eip bisig gił, tari rek gınigal agıl, nıñ midek.

⁵⁹ Bı God nop tap sobok gep bı kıb okok abe, Juda Kansol kıb bı okok abe aglak, “Cın bı mıñım esek agep bı ognap kırop ag nıjon, kırı mıñım ognap agel, yıpıd gił midek, mıñım jıj me ak, agıl, Jisas nop nıag pak lın,” aglak. ⁶⁰ Nıb aglak ak pen mıñım nıbak ke ke amek, Jisas nop nıag pak lep wagın alap ma midek.

Nıg gak ak pen kısen bı omal apıl agrek,

⁶¹ “Bı nıbaul agak, ‘Yad God sobok gep karıp ak tı paŋ yokıl, mıdak nıñ omal nokım kauyan gił lıñıgain,’ agak,” agrek.

⁶² Nıb agerek, God nop tap sobok gep bı kıb yıb ak Jisas nop agak, “Mıñım nep agebir ak, nak pen alap ma agnıgan ar?” agak. ⁶³ Agek, Jisas pen mıñım alap ma agak.

Nıg gek, bı God nop tap sobok gep bı kıb yıb ak agak, “Mıñi mıñım kıb agnıg mıdobın aul, mıñım tom ma agnımin. God per komıñ mideb ak, ak rek nep nıñ mideb. Nıb ak, cınop yıpıd gił agnımin: nak Mesaia ak, God Nı ne aka mer?” agak. ⁶⁴ Agek, Jisas pen agak, “Me nak ageban ak. Pen nıbi magılseк nıñım! Yad nıbep agebin, yad Bı Kıb kılıs ke sek ak nıñmagıl yıpıd piş ar ne mıdıl, seb bad ar sıñak amıl, lım dai wagın aul aperıgain ak nıñıgabım,” agak.

⁶⁵ Jisas nıb agek, bı God nop tap sobok gep bı kıb yıb ak, walıj ne okok ke tıg bılılı giłig gił agak, “Ne God yıb ak tıb juosıp nıpm! Nıb ak, bin bı ognap kırop ma ag nıñıgabın. Ne gił tımel gił ak mısej agıp me ak. ⁶⁶ Aka nıbi gos tarı nıñebım?”

agak. Agek, kiri pen aglak, “Me agip me ak; ne kiman nokim,” aglak.

⁶⁷ Nib agil, milik jo milik nop ak kinnik nang nilig git, paklig git, gilak. Ognap Jisas nolep won ne piarau karik nil, mikem ne okok paklig git, ⁶⁸ aglak, “Nak Mesaia ak, bi an nep pakeb ak, cinop agek ninjan,” aglak.

*Pita, “Jisas nop ma nipin,” agak
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27)*

⁶⁹ Pen Pita minim kib agep karip mis ar eyan bisig midek ak me, bi God nop tap sobok gep bi kib yib ak nop wog goligip pai alap apil, nop agak, “Nak Jisas bi Galili nib ak eip midesir,” agak.

⁷⁰ Agek, Pita bin bi okok magilsek nin midel ninjlig git, agak, “Minim nak ageban ak adi ma nipin,” agak. ⁷¹ Nib agil, warikil, am kijon wagin sijak midek ninjlig git, bin karip nibak wog goligip alap apil, Pita nop ninjil, bin bi midelak okok krop agak, “Bi aul ne bi Jisas Nasaret nib ak eip miderek nipin,” agak. ⁷² Agek, Pita we nil agak, “Yad ninjd yib agebin, bi agebim nibak adi ma nipin,” agak.

⁷³ Sikol magil alap midil, bin bi Pita eip jak midelak okok nop aglak, “Ninjd nep agobin. Nak bi kiri alap. Meg migan kiri agebal rek, nak abe ak rek nep ageban,” aglak.

⁷⁴ Agelak, Pita pak bleble gil agak, “Yad nibep ninjd yib agebin. Mer ak, God yip yur mab ninimi tep. Bi nibi agebim nibak adi ma nipin!” agak. Nib agek ninjlig git, dai kilokil ak gaul gak. ⁷⁵ Kilokil ak gaul gek, Pita Jisas minim nop ned agak nibak gos ninjil, gos par ninjak. Tari ginig: Jisas ned agak, “Kilokil gaul ma ginigab won ak, ‘Jisas nop ma nipin,’ agil, yij omal nokim agnigan,” agak. Gos nibak ninjil me, gos par ninjil, mis amil, sil kib agak.

27

*Jisas nop dam gapna Pailot nop nilak
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)*

¹ Karip kisen tikak ninjil, God nop tap sobok gep bi kib okok abe, bi minim tig bilocep okok abe, minim ag ninj ag ninj gil, minim ag ar nokim lil, Jisas nop nang pak

lin, aglak. ² Nib ak, Jisas nop nag hil, damil gapman bi kib gapna Pailot nop nilak.

*Judas miñ ninjak
(Apo 1:18-19)*

³ Pen Jisas nop minim kib agil, nang pak linig gelak ninjil, Judas, tari ginig Jisas nop mimig nippin, agil, kab magil dak ak, bi God nop tap sobok gep bi kib okok abe, bi minim tig bilocep okok abe, krop ju dam ninim, agil, God sobok gep karip ak amnak. ⁴ Amil, kab magil nib okok krop nilig git agak, “Jisas git timel ma git ak pen yad nop mimig nippin ak, midak kimmigab. Nib ak, yad tap si tap timel gitpin,” agak. Agek, kiri aglak, “Ak tap cin mer. Nak ke nep nig gitpan,” aglak. ⁵ Agelak, Judas kab magil nilak nibak God sobok gep karip migan ak di yokil, amil min ninjak.

⁶ Bi God nop tap sobok gep bi kib okok, kab magil nibak dil aglak, “Kab magil nibaul, bi nang pak lin, agil, mimig ginok ak me, God nop ninjin rek ma lip,” aglak.

⁷ Nib agil, minim ag ninj ag ninj git aglak, “Bi par okok nib apil kimele, dam tigel gitjin ak, lim dai migan alap tauil tigel gin,” agil, am bi alap makjak dil tin cog goligip lim dai migan nibak taulak. ⁸ Lim dai migan nibak, mimig pinjil nilak kab magil ak dil taulak ak me, kisen bin bi lim dai migan nibak, yib “Lim Migan Lakan Sek” aglak. Min ak rek nep lim dai migan nibak, yib “Lim Migan Lakan Sek” apal.

⁹ Pen kiri lim dai taulak nibak, bi God minim agep Jeremaia ned agil nu kil tikak rek nep gilak. Ne God Minim ak dai alap nu kil tikil agak, “Kiri kab magil silpa ninjuil nokim alap adik git dam aknib wajrem alan (30) ak, Juda bi aglak kab magil ak yig damil, ¹⁰ bi makjak dil tin cog goligip lim dai migan nibak taulak. Bi Kib yip agak rek nep gilak,” agak.

*Gapna Pailot Jisas nop ag ninjak
(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)*

¹¹ Jisas nop damil, gapman bi kib Pailot midel sijak amel ninjlig git, gapna Pailot Jisas nop agak, “Nak Juda kai kin kib kiri mideban aka?” agak. Agek, Jisas pen agak, “Me nak ageban me ak,” agak. ¹² Pen bi God nop tap sobok gep bi kib okok

abe, bî mînîm tîg bîlokep okok abe, nop mînîm ognap agelak, ne pen mînîm alap ma agak. ¹³ Nîg gek, gapman bî kîb Pailot nop agak, “Mînîm pen pen agîl, mînîm ke ke agebal ak, nak ma nîpan ar?” agak. ¹⁴ Agek, Jisas mînîm pen alap ma agek, Pailot gos par yîb nîjâk.

Juda bin bî okok, Jisas nop ñag pak lîm, aglak

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

¹⁵⁻¹⁹ Pen Pailot ne bî kîb mînîm tîg bîlokep sea ar ak bîsig mîdek nînjîg gi, bine mînîm alap agek, apek agak, “Yad mîdarîk nep kîslîm eyan wîsin nîpin, bî mînîm kîb ageban bî ak bî tep. Nop mînîm kîlis ma agnîmîn. Yad wîsin nîpin nîbak, gos par yîb nîjebin,” agak. Pen Pailot gos ne ke okok nep nîjâk, Jisas tap tîmel alap ma gak; bî kîb okok nep nop nîjel mîlik yowîp dopal. Nîb ak, yad titi gi, nop ag yoken amnañ, agîl, gos ak nîjâk.

Pen Rom gapna bî kîb ak per mi nokîm nokîm Juda kai Pasopa ñîn kîb ak, kîrop bî nagîman kîri ke ag nînjölgîpal ak, yokop wîsîb yokoligîp. Ñîn nîbak, bî tîmel yîb alap mînî mîdek; yîb ne ak Barabas. Bin bî koñai nep ap mogîm gelak okok, Pailot kîrop agak, “Nîbep bî akal yokop ag yoknîm? Jisas, Mesaia apal bî ak aka Barabas nop ag yoknîm?” agak. ²⁰ Agek, bî God nop tap sobok gep bî kîb okok abe, bî mînîm tîg bîlokep okok abe, bin bî koñai mîdelak okok kîrop aglak, “Nîbi Pailot nop agem, ne Barabas nop wîsîb yokîl, Jisas nop ñag pak lînîmîn,” aglak.

²¹ Pen Pailot bin bî ap mogîm gi mîdelak okok kîrop agak, “Bî omal aul, bî an nop wîsîb yoknîm?” agak. Agek, kîri pen aglak, “Barabas nop wîsîb yakan,” aglak.

²² Agelak, Pailot agak, “Nîb agebîm ak, Jisas Mesaia ak apal ak, nop tarî gînîm?” agak.

Agek, kîri magîlsekk aglak, “Nop mab bak alañ ñag pak lîlanj!” aglak.

²³ Agelak, Pailot agak, “Pen tarî? Ne tap tarî tap gi tîmel gîp?” agak. Agek, mînîm

agak ak ma nîjîl, mînîm dap ranîl aglak, “Nop mab bak alañ ñag pak lîlanj!” aglak.

²⁴ Agelak, Pailot gos nîjâk, mînîm yad ma dînîgal; pen mînîm ognap sek kîrop ag ñen, pen pen paknîmel rek lîp, ag gos nîjâk. Nîg gos nîjîl, bin bî okok udîn yîrîk ar kîri sîjâk, nîg dîl nînmagîl kîd ne ñîg li yoklig gi, kîrop agak, “Bî nîbaul nop ñag pak lînîg gebîm ak, mînîm nîbak yîp ma onîgab; nîbepe ke adîk gi nînîgab,” agak.

²⁵ Agek, bin bî okok magîlsekk aglak, “Ak cîp kîmîg cîni ke! Lakañ ne cînop apîl, ñî cîn okok amnîgab! Mînîm nîbak, cîn abe, ñî pai cîn okok abe onîgab!” aglak.

²⁶ Nîb agelak, Pailot kîrop Barabas nop wîsîb yokîl, Jisas nop ami bî ne okok ñak nîjîl kîri nag dî Jisas paklak. Nîg gel, Pailot ne Jisas nop mab bak alañ ñag pak lîlanj, agîl, ami bî ne okok kîrop ñak.

Ami bî okok Jisas nop ag julak
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

²⁷ Gapna Pailot ami bî ne okok Jisas nop dîl, dam karîp kîb kîri ak amîl, ami bî yokop okok kîrop magîlsekk sîk agel, ²⁸ ap mogîm gi, walij nop ak tîg juîl, walij sapai, bî kîb yîbal rek alap dapîl, nop yîm ñîlak. ²⁹ Yîm ñîl, nag ñu ñu sek okok dapîl, kinj kai tol gîpal rek usajîl bad alap gi, nop tol gi ñîl, bî kîb okok yîr dîpal, agîl, gamîl par alap dî Jisas nop nînmagîl yîpîd kîd ne ak ñîl, apîl nop kogîm yîmîl, ag julig gi aglak, “Bî kîb nak apeban? Juda kai kinj kîri nak apeban?” aglak. ³⁰ Nîb agîl, nop kîñîk ñagîl, gamîl par nîbak ju dîl, nop nabîc cög ar alañ paklak.

³¹ Pen Jisas nop nîg gi ag juîl, walij sapai nop yîm ñîlak ak tîg ju yokîl, walij ne ke yîm ñîl, nop mab bak alañ ñag pak lînîg, ponjîd dî dad amnîlak.

Jisas nop mab bak alañ ñag pak lîlak
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³² Kanîb nab okok amlig gi nîjîlak, Sairini taun nîb bî alap apek. Yîb ne ak Saimon. Nop nabîñ pakîl, kîlis gi aglak, “Jisas nop ñag pak lînîgabîn mab kros aul dad noñ,” aglak. ³³ Agek, ne dîlîg gi, karîp lîm Golgota dîm amnîlak. Golgota

agölögipal ak mìnım wagın ak, “Cıp Nabıc Cög Tıñıl.”

³⁴ Pen dím nıbak amjakıl, ami bı okok ñıg wain dıl, ñıg silek alap dıl, sek tıg adık madık gıl, Jisas nop ñelak, pen ne ñıb nıñıl kırıg gak. ³⁵ Jisas nop mab bak alanj ñag pak lıl, walıj nop okok nonım li ke ke dıñig, sadu rek gıl dılak. ³⁶ Nıg gıl, Jisas nop mab bak alanj ñag pak lılak wagın sıñak bisig gıl, kod nıñ mıdelak.

³⁷ Jisas nop ñag pak lıl, mab bak alanj ñu kıl tıklak:

Bİ AUL JISAS, JUDA KAI KIN KIRI ME AUL.

³⁸ Pen Jisas nop ñag pak lıl, bı tap si dep omal, alap pıs kıl, alap pıs kıl, ñag pak lılak. ³⁹⁻⁴⁰ Bin bı kanıb nıbak ar ap ran ap yap gelak okok, kımiç cög gor mar gıl, nop ag juıl aglak, “Nak God Ñı ne rek! God sobok gep karıp ak tıg wal gı yokıl, ñıñ omal nokım kauyan gı lıñigan ak me, mab kros bak alanj kırıg gıl yapek cın nıñın!” aglak.

⁴¹ Bı God nop tap sobok gep bı kıl okok, bı lo mìnım ag ñeb bı okok, bı mìnım tıg bılokep okok, kırı ak rek nep nop ag juıl aglak, ⁴² “Bin bı ognap kırop gosıp komıñ ambal, pen ne ke nıg gınımın rek ma lıp. Isrel Kinj kıl cın ak, mab kros bak alanj kırıg gıl, lım wagın aul yapek, nıñıl agıp, agıl, nop nıñ dın. ⁴³ Ne God nop nıñ dıl agıp, ‘Yad God Ñı ne,’ agıp. God ne ke ak rek nep gos nıñenigab ak, mìnı apıl, nop dı komıñ yokanj,” aglak. ⁴⁴ Bı tap si dep Jisas eip ñag pak lılak bı omal, kırı ak rek nep, nop mìnım tımel nıbak rek nep agrek.

Jisas kımak

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ Ñıñ nıbak pıb nab epel won ak, kıslım apıl, mıd damıl, pıb kim gak won ak kauyan melık gak. ⁴⁶ Pıb kim gak won ak, Jisas sıñak kıl agıl agak, “Eli, Eli, lama sabaktani,” agak. Agak nıbak, “God yad. God yad. Yıp ti gınıg kırıg gıpan?” agak. ⁴⁷ Nıb agek, bin bı ognap ulep nıb sıñak mıdelak okok nıñıl aglak, “Bı nıbaul bı God mìnım agep Ilaija nop sıñak ageb,” aglak. ⁴⁸ Nıb agıl, bı alap am tap dai wiş sain rek bad alap dı dapıl, ñıg wain silek

ak tauıl, gamıl par alap dıl, kabıs ñagıl, ñen ñıñanı agıl, ñak.

⁴⁹ Nıg gıl ñek, bı ognap aglak, “Kırıgan! Kapkap nıñ mıdon. Ilaija apıl, nop dı komıñ yoknıgab aka?” aglak. ⁵⁰ Pen Jisas kauyan sıñak kıl agıl, kaun ne God nop ñak.

⁵¹ Won nıbak nep, walıj par kıl God sobok gep karıp ñılik mıgan eyan, kıjon pak pılin gılak ak, nab eyan pak bıl bıl gıl pıs kıl ke pıs kıl ke amnak. Nıg gek nıñlıg gı, monmon dıl, kab okok pawıkił, ⁵² cıp kab mıgan tıgel gıl pak pılin gılak okok, mıgan yıkił, God bin bı sıñ ne ned kımlak tıgel gılak okok, konıai nep gek, kauyan warıklak. ⁵³ Warıkił, kab mıgan okok kırıg gı söñ amıl, Jisas warıkkak ñıñ ak kırı taun kıl tıd Jerusalem amelak, bin bı konıai nep kırop mısen lel mısen nıñlak.

⁵⁴ Pen monmon dıl, tari tari gak ak nıñıl, ami bı kıl ak abe, bı ne okok eip mıdelak okok abe, kırı jel gek pırikił, mıdmagıl kırı amek nıñlıg gı, kırı aglak, “Yaye! Bı aul ne God Ñı ne nıñıl yıb!” aglak. ⁵⁵ Pen bin konıai nep apıl, ke ke sıñak mıdıl, ñıñ mıdelak. Bin nıb okok Jisas nop gı ñıñlıg Galili nıb olak. ⁵⁶ Bin mıdelak nıb okok alap Maria Magdala ak, alap Jems eip Josep eip nonım Maria ak, alap Sebedi ñıne omal nonım ak.

Josep ne Jisas mıb goj dam kab mıgan alap tıgel gak

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷⁻⁵⁸ Bı gep yıb alap, Josep, Arimatia taun nıb ak, ne Jisas bı ne alap mıdeki. Bı nıbak, Jisas kımbı nıñıl, dıgep dıgep won ak apıl, gapna Pailot nop, Jisas mıb goj ak dıñım aka agek, Pailot yau agıl, bı ne okok kırop agek, Josep nop ñılkak. ⁵⁹ Jisas mıb goj ne ak Josep nop ñel, ne walıj tıd tep alap dıl, cıp se par ak magısek kom sılok yokıl, ⁶⁰ dam kab mıgan kisen nep alap, yıpe tıgel gınıgal, agıl, pıñıl jırılk lılak mıgan ak tıgel gıl, kab salai kıl alap dı go ga gı dam kıjon pılin gıl amnak.

⁶¹ Bin omal mıderek, bin alap Maria Magdala, bin alap Maria alap. Bin Maria omal apıl nıñ mıderek nıñlıg gı, Josep nıg gıl tıgel gak.

*Ami bì okok cip se tigel gılak kab migan
ak kod midelak*

⁶² Jisas kimek tigel gılak nın nıbak, God nop tap sobok gep bì kib okok abe, bì Perisi okok abe, God nop sobok gınig nın ak tol, agıl, tap gi dap jin gılak. Pen mìnек, God nop sobok gınig nın kiri ak me, gapman bì kib Pailot midek sıňak amnílak.

⁶³ Amıl aglak, “Bì kib. Bi esek agep nıbak agak, ‘Yad kímıl, nın omal nokım ak warıknıgain,’ agak. ⁶⁴ Nıb ak, nak bì ognap agek, nın omal nokım cip tigel ak kod midenimel. Mer ak, bì ne okok apıl, cip se par ak si dıl, bin bì okok krop esek agıl agnıgal, ‘Ne kauyan warıkıp,’ agnıgal. Nıg gel, Jisas ned mìnım esek agak ak tap sıkol; kiri kisen mìnım esek agnıgal ak kib yib gınigab,” aglak.

⁶⁵ Agelak, Pailot krop agak, “Nıb ak, nıbi ami sıkop bad alap dıl, cip tigel gılak okok amıl, gos nıbi ke nıŋ tep gi, cip tigel kab li wös gem, ami bì kod nıŋ midenimel,” agak.

⁶⁶ Agek, Juda bì kib nıb okok amıl, kijon pılıŋ gılak kab kib ak uren rek gi, ami bì bad alap krop agel, kiri nıb sıňak kod nıŋ midelak.

28

Jisas warıkkak

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Mìnек karıp tık dam lek nıŋlıg gi, bin omal Maria Magdala abe Maria alap abe kiri amıl, Jisas nop tigel gılak sıňak nıŋnig amnírek. ² Won nıbak monmon kib yib dek nıŋlıg gi, ejol alap seb kab ar alan nıb apıl, Jisas nop tigel gi kab salai pılıŋ gılak ak, tıg ju bak sıňak yokıl, ar nıbak bisigak. ³ Ejol nıbak, mılık dai ne melik melik gılıg gi midek. Walıj ne ak, tıd tep yib ak lak. ⁴ Pen ami bì nıŋ midelak okok, nop nıŋıl, jel gek pırıkkı, jep jep dıl, kímıl rek midelak.

⁵ Pen ejol ak bin omal krop agak, “Ma pırıknımir! Yad nıpin, nıri mal Jisas mab bak alan nıag pak lıläk ak nop nıŋ ajebir.

⁶ Ne sıňaul ma mideb. Ned agak rek, midarık nep kauyan warıkkı amıb. Pen nıri apıl, nop dam lıläk kau ar ak nıŋıl, ⁷ kasek amıl, bì ne okok krop agnımir,

‘Jisas kauyan warıkkı Galili ameb. Nıbi bì ne amıl nop nıb okok nıŋnigabım,’ agnımir. Mınım nıbak nep nırep ag nıŋig opin,” agak.

⁸ Nıb agek nıŋıl, bin omal pırıkkrek ak pen mıtın mıtın gılıg gi, cip tigel nıbak kasek kırıg gi, bì ne okok krop agnıg kasek amnírek. ⁹ Kanıb nab okok amerek nıŋlıg gi, Jisas krop mal nabıŋ pakıl agak, “Nıri midebir?” agak. Agek, kiri mal ap kogım yımıl, tob ne dı wös gi, yib ne ak ager ar amnak. ¹⁰ Jisas krop mal agak, “Ma pırıknımir! Nıri amıl mam sıkop yad okok krop agnımir, ‘Galili amıl Jisas nop nıŋnigabım,’ agnımir,” agak.

Ami bì okok am Jisas tıkkakip mìnım ak aglak

¹¹ Bin omal, kanıb nab okok amer nıŋlıg gi, ami bì nıŋ midelak okok ognap, taun kib wari mıgan eyan amıl, bì God nop tap sobok gep bì kib okok krop, tari tari gak nıbak magılsek ag nıläk.

¹² Ag nıelak, bì God nop tap sobok gep bì kib okok amıl, bì mìnım tıg bılokep eip mìnım ag ar nokım lıl, ami bì nıb okok krop mani kib nııl aglak, ¹³ “Nıbi mìnım aul nep agnımıb, ‘Kıslım nab eyan wısin kinosın won ak, bì ne okok apıl, cip se par ak si dad ambal,’ agnımıb. ¹⁴ Nıb agem, gapna Pailot mìnım nıbak nıŋnigab ak, cın nop eip agon, nıbep mıker ognap ma nıŋnigab,” aglak.

¹⁵ Nıb agel, ami bì okok mani nıbak dıl, ami Juda bì kib nıb okok aglak rek nep gılak. Kiri esek agıl, Jisas cip se par ne ak, bì ne okok si dı ambal, agelak mìnım ak, mıni Juda bin bì okok mìnım esek nıbak nep aglıg gi nep midebal.

Bì ne okok Jisas nop nıŋlak
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ Jisas bì ne aknıb agıp alań okok Galili amıl, Jisas ned agak dım ak amnílak.

¹⁷ Kiri amıl, Jisas nop nıŋıl, yib ne agel ar amnak. Pen bì ne ognap nıŋıl sıđol gi aglak, “Ak Jisas aka bì aknıb ke?” aglak.

¹⁸ Pen Jisas mań sıňak apıl, krop agak, “Bapi yıp agek, karıp lım seb kab ar alan sıňak abe, lım dai wagın aul abe, yad

magılsek kod midebin. ¹⁹ Nıb ak, nıbi
karıp lım okok magılsek tıgoñ tıgoñ amił,
bin bı ke ke okok magılsek mınım tep yad
ag ñem, kırı yıp nıñ dıl bin bı yad mıdıl
yıp kisen gınımel. Nıbi nıg gıl, Bapi ak,
Ñı ak, Kaun Sıñ ak yıb agıl, kırop ñıg pak
ñınımıb. ²⁰ Nıg gıl, yad nıbep gınımıb,
agıl, mınım tari tari ag ñıbin ak, nıbi ak
rek nep mınım nıbak magılsek kırop ag
ñı tep gem, magılsek kisen gınımel. Pen
yad nıbep nıñıd yıb agebin, yad nıbep eip
mıdıl, mıd damıl, mıden nıñlıg gi, lım dai
wagın aul kır gınıgab,” agak.

Mak Jisas Krais MİNİM TEP AK Mak NU KİL TİKAK

*Jon Bi Nıg Pak Neb ak God minım ag
noligip*

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Jisas Krais, God Ni ne minım tep ak agníg gebin. **2** God bırarık nep Ni ne Jisas Krais nop minım agak rek, bi God minım agep Aisaia, minım nıbak God Minım nu kıl tıkıl agak,

“Niñan! Bi minım yad dad ameb ak, ned ag yoken amıl,
kanıb nep ak lig gi tep gınigab.

3 Bi nıbak, karıp lım bin bi konjai ma midebal,
mın mab kab nep mideb nab sıňak am
midoň, sık agıl agnígab,
Bi Kib ak apeb! Kanıb mak kilan kıyan gi
midoňimın okok,
dım gol pilis gi midonimın okok,
piňil pag tep gınimib,’ agnígab,”
agak.

4 God minım agep bi nıbak ned nıb agak rek nep me, Jon bi nıg pak neb ak amıl, karıp lım bin bi konjai ma midebagipal, mın mab kab nep midebagip nab sıňak midek niňlig gi, bin bi okok apel, kırop minım ag nıl agoligip, “Tap si tap timel gişim okok, tari gınig nıg gişin, agıl, kırıg gem, yad nıbep nıg pak nıen, God tap si tap timel gişim okok niňil kırıg gınigab,” agoligip. **5** Ne nıb agek niňlig gi, bin bi karıp lım Judia yokop nıb okok midełak okok abe, Jerusalem bin bi midełak okok abe, kırı magıłsek minım nop ak niňnig amnílak. Amıl, tap si tap timel göligipal okok, ag miseñ lel, Jon kırop nıg Jodan nab sıňak nıg pak nıak.

6 Pen Jon walıj ne ak, kaj kamel kas dıl giłak walıj alap yımıl, kaj kau wak sıb nag nab sıňak pog loligip. Tap niňeb ne ak, jon golbiđ ak abe, bom nıg ak abe nıboligip.

7 Ne bin bi okok kırop agoligip, “Bi yıp sain apeb ak, ne yad rek mer; ne bi kib yıp, yad bi sıkol. Yad nop niňen nabıñ

ginigab. Yad amıl ulep sıňak kogım yımıl tob tırıp ne ak nag wiſibnīm rek ma lıp.

8 Yad nıbep nıg nep pak nıbeñ ak pen ne apıl, nıbep Kaun Sıñ ak nep pak nıňigab,” agak.

*Jon Jisas nop nıg pak nıak
(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)*

9 Pen niň alap, Jisas Nasaret taun, karıp lım Galili Propins midebagip ak kırıg gił, Jon midek sıňak apek, Jon Jisas nop nıg Jodan nab sıňak nıg pak nıak. **10** Nop nıg pak nıek, Jisas nıg gol sıňak alan amıl niňak, seb kab ar alan pag yıkek, God Kaun ak yakır tıbaglem rek, Jisas nop ug gi owak. **11** Nıg gił ug gi apek niňlig gi, minım alap seb kab ar alan sıňak nıb apıl agak, “Nak Ni midmagıl yad yıb. Nep niňen, yıp tep yıb gił,” agak.

*Seten apıl Jisas nop neb neb gak
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)*

12 Pen won nıbak nep, God Kaun ak Jisas nop ag yokek, mın mab kab nep midebagip nab okok amıl, **13** niň akeniň niň juıl omal (40) sıňak midek. Nıb okok midek niňlig gi, Seten, “Jisas nop gen, minım yıp ak kisen gił, timel gañ,” agıl, apıl agoligip. Karıp lım midebagip mıgan nıbak ke kain tap okok nep midebagip. Pen ejol okok apıl, Jisas nop kod midebagipal.

Jisas God minım tep ak ag ni midek

14 Pen kisen gapman bi kib Herod Jon nop mın lak niňil Jisas ne karıp lım Galili Propins amıl, God minım tep ak bin bi okok kırop ag niňlig gi agak, **15** “God bin bi dıl kod midebagip abe, mın niňil! Tap si tap timel gişim ak, tari gınig nıg gişin agıl kırıg gınimib, God minım tep ak niňid ageb, agıl, niň dıňimib,” agak.

*Jisas bi ne omal omal dak
(Mat 4:18-22)*

16 Jisas Niç Cöb Galili gol sıňak padıklıgi nıňak, bi kıbsal dep mamil mal, kıbsal dır, agıl, uben alap di nıg nab eyan yokıl midełek. Bi mamil nıb mal yıb kırı mal abe, Saimon eip Edru eip. **17** Jisas kırop mal niňil agak, “Aper, yad eip ajıl, yad niřep mal ag ni tepe gen, bin bi dep bi omal

midenigair,” agak. ¹⁸ Jisas agek, niñid ageb agil, dai uben okok kırıg gıl, Jisas eip amnirek.

¹⁹ Pen Jisas yokop sıkol won alap amıl niñak, Sebedi ñi ne Jems eip, Jon eip ñig magöb migan ak midlig gi, uben piç gi rıkkak tam ak, ñag dör gitlig gi miderek. ²⁰ Jisas kırrop mal niñıl agak, “Niri mal owir e!” agak. Jisas niñ agek, kırı mamıl mal niñıl, nap nop wög gi ñeb bi ognap eip kırrop ñig magöb ar sığak kırıg gıl, Jisas eip amnirek.

*Kijeki bi alap nop aban ñagak ak, Jisas ag söy yokak
(Luk 4:31-37)*

²¹ Pen kırı taun sıkol Kapaneam amıl, Juda God nop sobok gep ñin ak, Jisas Juda mogım gep karıp ñılık migan eyaç amıl, God Mınım ak ag ñek, ²² bin bi okok niñıl, pak ju dıl aglak, “God lo mınım ag ñeb bi okok agebal rek ma ageb; ne bi kırı yib niñ tep gıl agebal rek ageb,” aglak. ²³ Pen magıl nıbak, bi kijeki aban ñagak bi alap, mogım gep karıp ñılık migan nıbak apjakıl bleble gıl agak, ²⁴ “Jisas bi Nasaret niñ! Nak cınop tari gınig opan? Cınop kijeki okok ñag pak lıñig opan aka? Yad nep niñin, nak God Ñi Siñ ne ak,” agak.

²⁵ Agek, Jisas pen kijeki bi nıbak aban ñagak ak nop mınım kılıç agil agak, “Mınım ma agan! Bi ak nop kırıg gıl, mis amnon!” agak. ²⁶ Jisas niñ agek, kijeki nıbak bi ak nop dı jep jep dıl, sık gaul gıl, söy amnak. ²⁷ Jisas niñ gek, bin bi midelak okok wal yib agil, mınım ag niñ ag niñ gıl aglak, “Ak tari? Bi aul mınım kisen niñ alap dapıl ag ñeb. Ne bi kılıç sek. Kijeki kiyob ñılık okok mınım ne dıl ageb rek gebal,” aglak. ²⁸ Bin bi okok niñ aglig gi, Jisas kijeki kiyob ñılık ag söy yokak mınım nıbak, karıp lım Galili okok magılsek ag ñel amnak.

*Jisas gek, Saimon niñor nop komıñ lak
(Mat 8:14-15; Luk 4:38-39)*

²⁹ Pen Jisas, Jems, Jon, Saimon, Edru, kırı Juda mogım gep karıp ak kırıg gıl, söy amıl, Saimon eip niñam Edru eip karıp kırı ak amnılak. ³⁰ Karıp amjachel, Jisas nop aglak, “Saimon niñor ne miñ goj ak

mab rek yinek, kın mideb,” aglak. ³¹ Agel, Jisas amıl ñinmagıl kır ne ak dıl di warık ñek niñlig gi, wak ne mab rek yinek ak komıñ lak niñıl dai tap magıl kırrop ñak.

*Jisas gek, bin bi konjai nep komıñ lak
(Mat 8:16-17; Luk 4:40-41)*

³² Pen piñ panjıd amnak magıl ak, bin bi tap gak okok abe, bin bi kijeki aban ñagak okok abe, Jisas gek komıñ laj, agil, Jisas midék sığak dolak. ³³ Taun sıkol Kapaneam bin bi okok magılsek apıl, karıp kırıj wagın söy kır eyaç ar niñ midel niñlig gi, ³⁴ bin bi konjai nep tap ke ke gak okok, Jisas gek, komıñ lak. Kijeki kiyob ñılık aban ñagak okok konjai nep ag mis yokak. Pen kijeki kiyob ñılık niñ okok, Jisas nop bi an, niñ tep gılak rek, Jisas kırrop, “Mınım ma git,” agil, ag mis yokak.

*Jisas migan alap ke amıl, Nap nop sobok gitlig gi midek
(Luk 4:42-44)*

³⁵ Mınek, Jisas kıslım sek yib warıkıl, karıp kınak ak kırıg gıl, taun nıbak abe kırıg gıl, am migan alap ke amıl, Nap nop sobok gitlig gi midek. ³⁶ Pen bi ne Saimon, bi ne ognap eip, Jisas akal, agil, nop piyo niñning amnılak. ³⁷ Jisas nop piyo niñ dam niñıl aglak, “Bin bi magılsek nep akal, agil, piyoebal,” aglak. ³⁸ Niñ agelak, Jisas agak, “Cın karıp tırıg tırıon ognap sek ulep sığaul amnın. Yad opin ak, bin bi karıp lım migan tıgon tıgon kırrop mınım ag niñim, agil, opin,” agak. ³⁹ Niñ agil, karıp lım Galili nab okok gi taglıg gi, am Juda mogım gep karıp migan okok amıl, God Mınım ag ñılıg gi, kijeki kiyob ñılık bin bi kırrop aban ñagak okok ag söy yokak.

*Jisas, soi sapeb lak bi alap gek, milep gak
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)*

⁴⁰ Soi sapeb lak bi alap, Jisas midék sığak apıl, kogım yımıl, agak, “Nak soi yip ak komıñ laj, agenigan ak, komıñ lıñim,” agak. ⁴¹ Niñ agek, Jisas nop yımig niñıl, ñinmagıl parsek lıl, bi nıbak nop dı niñıl, agak, “Yau, gınigain. Komıñ lan,” agak. ⁴² Nop dı niñek, dai soi sapeb lak ak ulek lıl komıñ lak. ⁴³⁻⁴⁴ Pen Jisas bi

nibak nop minim kili agil agak, "Kanib nab okok bin bi ognap krop nijil, Jisas yip gek komij lip, agil, ma agnimin. Yipid gil nep amil, bi God nop tap sobok gep ak nop mib gon nak ak yomil, agnimin, 'Soi sapeb yad ak komij lip,' agnimin. Nib agil, Mosis ned agak rek, tap ognap dam bi God nop tap sobok gep bi ak nenimin, ne pak God nop sobok gi nek me, bin bi okok, bi ak miini komij lip, agil, nijngal," agak. Jisas minim nibak nep agil, bi ak ag yokek, amnak. ⁴⁵ Jisas nib agak ak pen bi nibak ne amil, bin bi okok abramek ag nek amnak. Nig gek, Jisas taun okok misen ajonimin rek ma lek, ne amil, bin bi konjai ma midelak nab okok nep midek nijlig gi, bin bi karip lim tigon tigon magilsek nop nijng apeligpal.

2

Jisas gek, nin tob kalau gak bi alap komij lak

(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹⁻² Nin omal nep padkek nijlig gi, Jisas kauyan taun sikol Kapaneam apek, Jisas ap mideb karip ne ak, agel, bin bi konjai nep apil gel gel, karip migan minim ag nek migan ak tibik gil, kijon wagin son ar sin eyan ak rek nep tibik gi yib gak. Pen Jisas krop God Minim ag ni midek. ³ Jisas krop ag ni midek nijlig gi, bi aknib tigaup par alaŋ ak bi ognap eip, bi ninmagil tob kalau gak alap yir ar lili, dapil Jisas midek sinjak dolak. ⁴ Apil nijlak, bin bi tibik dil midelak nijil bi ninmagil tob kalau gak ak nop dam karip ar alaŋ amil, karip nab sinjak tig migan juil, yir ar kinek ak nag lili bi nibak sek yokel, am Jisas midek eyan yowak. ⁵ Pen kiri Jisas gek komij linigab, agil, gos ni dilaq ak nijil, Jisas agak, "Ni yad. Tap si tap timel gipan okok nijil, krig gebin," agak.

⁶ Nib agek, Juda lo minim ag neb bi ognap bisig midelak okok, gos kiri okok nep nijil aglak, ⁷ "Bi aul tari ginig, God nop ag julig gi, minim tom ageb? Bin bi okok tap si tap timel gel, bi alap acir krop ak lig gi yoknimin rek ma lip; God nokim nep me nig ginigab," aglak. ⁸ Pen

gos nijlak nibak, dai Jisas ke nijil agak, "Nibi tari ginig gos nibak rek nijebim. ⁹ Bi ninmagil tob kalau gip ak nop tari agen, nibep tep ginigab? Tap si tap timel gipan ak nijil krig gebin, agen, nibep tep ginigab; aka, warikil mij bad nak piyak wintig dad amnon, agen, nibep tep ginigab? ¹⁰ Pen yad gen, nibi nijngabim, Bi Ni ne lim dai ar wagin aul onek ak, gos yad ke nijil ma onek. God agek onek ak me, tap si tap timel gipal ak nijil krig ginigain, agnigain ak, krig ginigain," agak. ¹¹ Nib agil, bi ninmagil tob kalau gak ak nop agak, "Yad nep agebin, warikil, mij bad nak piyak wintig dil, karip amnon," agak. ¹² Jisas nib agek, bin bi ni nij midel nijlig gi, bi nibak warikil, mij bad ne ak wintig dil panjak. Nig gek nijlig gi, bin bi okok magilsek wal yib agil, God yib ne ak agel ar amek nijlig gi, aglak, "Ned tap nibak rek alap gel, cin ma nijoligipin," aglak.

Jisas Lipai nop sik agak
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Jisas kauyan amil, Nig Cob Galili gol sinjak tagek nijlig gi, bin bi konjai nep nijil, midek sinjak ap mogim gelak nijlig gi, Jisas krop God Minim ag nakan. ¹⁴ Jisas minim ag ni dai juil, kanib nab sinjak amlig gi ninjak, Alpias ni ne Lipai, bi takis dep bi alap, wog goligip karip nillik migan ak bisig midek. Jisas nop nijil agak, "Apek, yad eip amni," agek, warikil Jisas eip amnak.

¹⁵ Jisas pen, bi ne okok eip Lipai karip ak amil, bisigil tap nibel nijlig gi, bi takis dep okok abe, bi tap si tap timel gilak okok abe, Jisas eip ajelak rek, karip nibak amil jum nil tap nibelak. ¹⁶ Bi lo minim ag neb bi Perisi ognap, Jisas ne bi takis dep okok eip, bi tap si tap timel goligipal okok eip midil tap nibek ak nijil, bi ne okok krop aglak, "Jisas tari ginig bi takis debal okok eip, bi tap si tap timel gebal okok eip bisig midil tap nibeb?" aglak.

¹⁷ Agelak, Jisas minim nibak nijil agak, "Bin bi komij midebal okok, soi non gep bi nijng ma ambal; bin bi tap gip okok nep soi non gep bi nijng ambal. Nib ak

rek, bin bì, gī tep gīpīn, ag gos nīpal okok, k̄rop d̄nīg ma opin; bin bì, tap sī tap t̄mel gīpīn, ag gos nīpal okok, k̄rop d̄nīg opin,” agak.

*Jisas mīnim sid t̄kil agak, mīnim yad ak mīnim k̄isen nīb, agak
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)*

¹⁸ Jon bì ñig pak ñeb bì ne okok abe, Perisi kai bì k̄iri okok abe, ñin ognap God nop sobok gīlīg gī nep mīdojin, agil, tap ma ñibelīgipal. Ñin alap k̄iri ñig gelak ak nīnjl bin bì ognap apil Jisas nop aglak, “Jon bì ne okok abe, Perisi kai bì k̄iri okok abe, ñin nokim nokim tap bil gīpal. Pen bì nak okok, tari gīnīg ñig ma gīpal?” aglak. ¹⁹ Agelak, Jisas mīnim sid t̄kil agak, “Bì bin d̄nīg gīnīgab bì alap, nīmid nīmam ne okok eip midil, tep gek nīnjl gī mīdenīgal ak me, tap magil ma k̄irīg gīnīgal. ²⁰ Pen k̄isen, bin bì ognap apil, bì k̄iri nībak nop dad amenīgal ak, mapin gek, ñin nībak tap ma ñīnigal. ²¹ Pen walij k̄isen nīb bad alap d̄il, walij ajil gī pīg gī rīk gīnīgab tam ak ñag del, walij k̄isen ak k̄ilīs midlig gī, walij ajil gīnīgab ak pīg gī rīkilī, walij nībak tapin nep pīg gī rīk dek amnīgab.

²² “Ñig wain ak, ak rek nep. Ñig wain komīn ak d̄il, kaj meme wak ned nīb mīgan ak ma son gī līpal. Pen tari: son gī līl sīmjen ñel, kaj meme wak ak bīn agil, pīg gī rīkilī son gī am saknīgab. Nīb ak me, ñig wain komīn ak, kaj meme wak komīn mīgan ak nep son gī lep,” agak.

Bì Ñī ne God nop sobok gep ñin ak Bī Kib mīdeb

²³ K̄isen Juda God nop sobok gep ñin k̄iri alap, Jisas bì ne okok eip wid wög nab sīnjak padiklig gī, bì ne okok wid magil ognap tīklig gī amelak. ²⁴ Ñig gel, Perisi bì okok nīnjl, Jisas nop aglak, “Mīni God nop sobok gep ñin cīn wög ma gep ak, tari gīnīg bì nak okok ñig gīl wög gīl lo cīn tīb juebal?” aglak. ²⁵ Agelak, Jisas agak, “Based Depid b̄rarik nep yuan lek gak kesim ñu k̄il tīklak ak, nībi ma nīpīm ar? ²⁶ B̄rarik nep bì nak Abiata God nop tap sobok gep bì kib yib midoligip ñin ak, Depid bì ne okok eip k̄rop yuan lek, God

sobok gep karip ak amīl, bred bin bì yokop okok ma ñibelīgipal, bì God nop tap sobok gep bì okok nep ñibelīgipal ak d̄il, bì ne okok k̄rop ñek, ñīnlak.

²⁷ “God ne ñin yokop mīdep mīnim ak ned agil, k̄isen bin bì ma gī lak; bin bì ned gī līl, k̄iri ake līl mīd tep genīmel, agil, ñin alap yokop mīdenīmel, agak. ²⁸ Nīb ak, cīn nīpīn, Bì Ñī ne God nop sobok gep ñin ak abe Bī Kib mīdeb,” agak.

3

*Jisas bì ñinmagil kalau gak alap, God nop sobok gep ñin ak gek, komīn lak
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)*

¹ Ñin alap pen, Jisas kauyañ Juda mogim gep karip ak amīl nīnjak, bì ñinmagil kalau gak alap karip ñilik mīgan nībak ap mīde. ² Bì Perisi mīdelak okok ognap, Jisas tari rek gek, nop dam mīnim kib agin, agil, bì nībak God nop sobok gep ñin aul gek komīn līnigab aka mer agil, kapkap nīn i sek lī mīdelak.

³ Jisas pen bì ñinmagil kalau gak ak nop agak, “Warikil, sīnjauw owan,” agak.

⁴ Agek, ne mīdeksīnjak alan apek, Jisas bin bì nīb okok k̄rop agak, “God nop sobok gep ñin ak tari gep? Tep gep aka t̄mel gep? Bin bì okok k̄rop yimig nīnjl gon, komīn amnīmel, aka gos t̄mel nīnjl k̄irīg gon, k̄imnīmel?” agak. Agek, k̄iri nop pen mīnim alap ma aglak. ⁵ Jisas mīnim ma dij̄in ag gos nīnlak bì nīb okok, Jisas k̄rop nīnjek, mīlik yowak. K̄iri bì ñinmagil k̄ilau gak nībak nop mīdmagil ma līlak ak nīnjl, Jisas k̄rop nīn padiklig gī sīlikak. Ñig gīl, bì ñinmagil kalau gak ak nop agak, “Ñinmagil nak parsek lan!” agak. Agek, ñinmagil parsek lek nīnjl gī, komīn lak. ⁶ Ñig gak nīnjl, bì Perisi Juda mogim gep karip ak k̄irīg gīl, Herod bì ne okok mīdelak sīnjak amīl, mīnim ag nīn ag nīn gīl, “Jisas nop titi gīl dam ñag pak lin?” aglak.

Bin bì koñai nep Jisas k̄isen gīlak

⁷⁻⁸ Jisas pen bì ne okok eip amīl, Ñig Cöb Galili gol sīnjak am mīdelak. Pen bin bì Galili nīb koñai nep nop k̄isen gīl olak. Ne tap tari tari goligip ar ak magilsek agel

okok amek niñlig gi, Judia bin bi ognap, Jerusalem bin bi ognap, karip lim Idumia bin bi ognap, ñig Jodan pis kid adan bin bi ognap, taun kib omal Taia Saidon karip lim ulep sijak nib bin bi ognap, bin bi konjai yib Jisas nop niñlig olak. ⁹⁻¹⁰ Jisas bin bi konjai nep gek, komin lak ak me, nop di niñon komin linimin, agil, bin bi konjai yib nep apil, nop cirok cirok niñlig gi apel, yip piñil kis ginigal, agil, bi ne okok krop agek, ñig magob alap di lila. ¹¹ Pen bin bi kijeki kiyob niñlik tap tari aban ñagak okok, Jisas nop niñil, tob wagin ne sijak lim eyan yap pakil, minim kib agil, "Nak God Ñi ne!" agoligipal. ¹² Jisas pen kijeki kiyob niñlik okok krop minim kili agil agoligip, "Yad Bi an midebin ak misen ma agnimib mer," agoligip.

Jisas bi ne aknib umigan alan dak (Mat 10:14; Luk 6:12-16)

¹³ Pen Jisas karip lim dim alap amil, bi ne dinig gak okok agek apelak. ¹⁴ Bi aknib umigan alan ag lili agak, "Ñibi yad eip ajil, bi minim yad dad ameb okok midil, nibep ag yoken, amil bin bi okok krop God Minim tep ak ag niñigabim. ¹⁵ Yad nibep agebin ak me, kijeki kiyob niñlik tap okok ak rek nep ag yokenigabim," agak. ¹⁶ Jisas bi ne dak nib okok yib kiri me, alap Saimon, kisen Jisas yib ne alap Pita agak. ¹⁷ Alap Jems, nimam alap Jon, nap kiri mal yib ak Sebedi. Jisas krop mal Boanerges agak. Yib nibak wagin ak "Timik Bi". ¹⁸ Bi ne alap Edru; alap Pilip; alap Batolomyu; alap Matyu; alap Tomas; alap Jems, Alpias ñi ne; alap Padias; alap Saimon, nop Saimon Selot agoligipal. ¹⁹ Pen alap Judas Iskariot. Ne me kisen Jisas nop mimig gak.

Jisas nop kijeki aban ñagip, aglak

²⁰ Pen Jisas karip alap amek, kauyan bin bi konjai nep ap mogim gi midelak niñil, bi ne okok eip tap niñimel rek ma lak. ²¹ Ng gek, bin bi ognap Jisas sakol ñagip agel niñlig gi, nonim nimam sikop nop poj dinig olak.

²² Pen lo minim ag ñeb bi Jerusalem nib olak okok aglak, "Kijeki kiyob niñlik tap okok nap kiri Bielsebul Jisas nop aban ñagip rek, kiyob niñlik tap okok ag yokeb,"

aglak. Minim esek nibak agelak, ²³ Jisas ne niñil, bin bi okok krop agek apelak, minim ar nibak minim sid tikil agak, "Seten ne titi gi Seten nop ag yokniñgab? ²⁴ Bin bi karip lim kin nokim alap nep kod midenigab bin bi okok, kiri bin bi kiri ke pen pen genigal ak, tigoj nibak asik ke ke lili ap yap pakniñgab. ²⁵ Pen amilgon apilgon okok ak rek nep, kiri bin bi kiri ke pen pen genigal ak, kiniñiñ nibak asik ke ke lili ap yap pakniñgab. ²⁶ Nib ak rek, Seten ne ke kijeki kiyob niñlik tap ne okok ag yokenigab ak, asik ke ke lili pis nep yap pakniñgab.

²⁷ "Bi kal yib alap karip ne sijak midek niñlig gi, bi alap apil, tap nop okok ma dad amniñgab; ned bi kal nibak nop nag ñon gi lili me, amil tap karip ne okok mideb ak dad amniñgab.

²⁸ "Yad nibep niñid yib agebin, bin bi okok tap si tap timel tari tari ginigal ak, God niñil kiriñiñ ginigab. God nop ag juenigal ak, ne niñil kiriñiñ ginigab. ²⁹ Pen Kaun Sij ak nop ag juenigal ak, God niñil ma kiriñiñ ginigab. Tap si tap timel ginigab nibak per nep midenigab," agak. ³⁰ Jisas nop, "Kijeki kiyob niñlik tap okok nop aban ñagip," agelak ak me, nib agak.

Jisas nonim nimam sikop okok

³¹ Pen Jisas nonim nimam sikop apil, soñeyan midil, bi alap nop, "Nak amil Jisas nop agek owan," aglak. ³² Nib ak, bin bi karip niñlik miñgan eyan Jisas nop piñil kis kis gi bisig gi midelak okok nop aglak, "Nanim nanai namam sikop okok soñeyan am midil, 'Nak owan e,' agebal," aglak. ³³ Nib agelak, Jisas agak, "Ami yad, mam yad bi an?" agak. ³⁴ Nib agil, Jisas bin bi midelak okok niñ padiklig gi agak, "Ñibi me ami yad, mam yad midebim. ³⁵ Bin bi God ageb rek gi pal okok me, mam yad, ai yad, ami yad midebal," agak.

4

Jisas, bi tap yin yimib ak, minim sid tikil agak

(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Jisas Ñig Cob Galili gol sijak amil, bin bi okok krop kauyan minim ag ñi midek

nıñlıg gi, bin bi konjai yib nep ap mogim gılak. Nig gelak, Jisas nig magöb alap ar ak bısig gi, amıl nig nab ulep sıňak mıdlig gi, bin bi nig gol okok warık mıdelak okok krop minım ag ñak. ² Minım nıb okok minım sid tıkil ar ke ke konjai nep ag ñak.

³ Minım ar alap minım sid tıkil agak, "Minım agnig gebin aul nıñım! Bi alap wög dai ne ak wid yin tanañ, agıl, di yokek amek nıñlıg gi, ⁴ yin ognap kanib ameb ar sıňak yapek, yakır okok apıl nıñlıgal. ⁵ Yin ognap kab ar lim sıkol sıkol lenıgab sıňak yapıl tannıgab ak pen ⁶ kıdıl yıpıl ma amnıgab rek, pıb nıñıl, mılep gınıgab. ⁷ Yin ognap kılıkasık mıdenıgab nab sıňak yapıl, tannıgab ak pen kılıkasık okok sau gi pak ñibek, magıl ma pılnıgab. ⁸ Pen yin ognap lim tep ar ak yapıl, tan tep gi, magıl pıl tep gınıgab. Ognap magıl nın juıl nokım alap adık gi dam wajrem alan (30) rek pılnıgab, ognap magıl nın juıl omal nokım (60) rek pılnıgab, ognap nın juıl aknıb mamıd alan (100) rek pılnıgab," agak. ⁹ Jisas minım nıbak ag dai julig gi agak, "Nıbi bin bi gos tımid mıdonımıtıñ okok, minım agebin aul tımid li niñ tep gınımıtıñ," agak.

*Jisas ti gınıg gi minım sid tıkil agolıgıp
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Jisas minım agek nıñlıg gi, bin bi niñ mıdelak nıb okok ke ke amnılak nıñlıg gi, bi ne aknıb umıgan alan okok abe, bin bi ne ognap sek abe, Jisas nop aglak, "Minım sid tıkil apan wagın ak tari?" aglak. ¹¹ Agelak agak, "God bin bi dıl kod mıdenıgab minım ak, God gek nıbi nıpmı ak pen bin bi okok krop sid tıkil nep ag ñebin. ¹² Nig gen, bi God minım agep alap God Minım nu kıl tıkil agak rek nep gınıgab. Ne agak,

'Udin nıñlıgal ak pen tap ognap ma nıñlıgal.

Minım nıñlıgal ak pen minım wagın ageb nıb gi rek agıl ma nıñlıgal.

Niñ rep giplap, God nop ag nıñeblap, tap si tap tımel gi pal okok nıñıl kırıg gi pıkop,' aglak," agak.

*Jisas bi tap yin yımib minım sid tıkil agak ak, minım wagın ak ag ñak
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)*

¹³ Jisas nıb agıl krop agak, "Minım sid tıkil agesin nıbak ma nepım ak, kısen minım ognap sek sid tıkil agenıgain ak, titi gi nıñlıgabım?" agak. ¹⁴ Wid yin bi di yoknıgab, agesin ak, God Minım ne ak, agıl, agesin. ¹⁵ Yin ognap kanib ameb ar sıňak yonıgab, agesin ak, bin bi okok God Minım nıñlıgal ak pen magıl nıbak nep Seten apıl minım nıbak ju dad amnıgab, agıl, agesin. ¹⁶⁻¹⁷ Pen yin ognap kab ar lim sıkol sıkol lıñıgab sıňak yapıl, tannıgab ak pen kıdıl yıpıl amıl kılıç ma gek, pıb nıñıl mılep gınıgab, agesin ak, bin bi okok God Minım ak kısen won ak nıñel, tep gek nıñlıg gi, mıñ mıñ gılıg gi kasek dıñıgal ak pen yokop ulep magıl ak mıdel nıñlıg gi, mıker ognap apenıgab aka bi okok krop gi tımel genıgal nıñıl minım nıbak kasek nep kırıg gınıgal, agıl, agesin. ¹⁸ Yin ognap kılıkasık nab sıňak yapıl tannıgab, agesin ak, bin bi God Minım nıñlıgal ak pen ¹⁹ wög wari, karıp mıj kıneb, kaj tap okok gos par nıñıl, tu kıbap, kılnoch manı tap okok gos par nıñıl, tap okok okok nep gos nıñlıgal ak me, God Minım ak sau gi pak ñibek, magıl ma pılnıgab, agıl, agesin.

²⁰ Wid yin lim tep ar sıňak yonıgab, agesin ak, bin bi God Minım nıñıl, niñ denıgal nıñıl magıl nın juıl nokım alap adık gi dam wajrem alan (30), aka nın juıl omal nokım (60), aka nın juıl aknıb mamıd alan (100) rek pılnıgab; gos nıbak nıñıl agesin me ak," agak.

*Jisas minım sid tıkil agak, bin bi yad kırı sıp melik rek mıdebal, agak
(Luk 8:16-18)*

²¹ Jisas pen kauyan minım alap sid tıkil agak, "Bin bi okok sıp dagıl tin cög mıgan okok aka abañ ar kınebal mok okpi okok ma we gınıgal; ar epel di lel melik gınıgab. ²² Nıb aknıb rek, tari tari mıñi we gi mıdeb ak, kısen mıseñ lek nıñlıgal. ²³ Nıbi bin bi gos tımid mıdonımıtıñ okok, minım agebin aul tımid li niñ tep gınımıtıñ," agak.

²⁴ Krop minım alap agak, "Minım nıñeblıñ ak, tık dam niñ tep gınımıtıñ. Nıbi

bin b̄i okok k̄rop m̄inim k̄ib aḡil, pen titi rek n̄im agn̄igab̄im ak, God ne n̄iñil n̄ibep ke ak rek nep m̄inim k̄ib aḡil, pen ak rek nep akn̄ib rek n̄im, agn̄igab̄. Pen ne n̄ibep pen ognap sek ar alan̄ abe n̄im, agn̄igab̄. ²⁵ Bin b̄i tap ognap m̄ideb okok ognap sek dñigal; pen bin b̄i tap ognap ma m̄ideb okok, tap ognap s̄ikol s̄ikol m̄ideb ak sek dad amn̄igal.

Krais m̄inim tep ak ag n̄el amek, bin b̄i konjai nep n̄iñ dñigal

²⁶ Jisas m̄inim alap m̄inim s̄id t̄ikil agak, “God bin b̄i d̄il kod m̄idenigab̄ ak, kesim agn̄ig gebin ar aul rek m̄ideb. B̄i wög nap alap wid yñj tanañ, aḡil, dam wög dai ne okok yokn̄igab̄. ²⁷ Wid yñj wög dai s̄injak yokil, k̄in tagek n̄iñlig ḡi, marip ḡil, tannigab̄. Titi ḡil tanib̄, aḡil, ma n̄iñnigab̄. ²⁸ L̄im ak ke gek, s̄ilip ap ran jakil, tanil, magil pilil, pok ḡinigab̄. ²⁹ Pen wög dai nap n̄ib ak pok gek n̄iñil, t̄ik dam lep n̄in ak owip, aḡil, tu gomej ak damil, t̄ik donigab̄,” agak.

Jisas mab mastad ak, m̄inim s̄id t̄ikil agak

(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

³⁰ Jisas n̄ib aḡil agak, “God bin b̄i d̄il kod m̄idenigab̄ ak, kesim tari rek d̄il agen n̄iñnigab̄im? ³¹⁻³² Me, mab mastad yñj rek ak agn̄igain. Tap yñj ognap k̄ib yimebal okok s̄ikol taneb, pen mab mastad yñj ak s̄ikol yib yimel, tan k̄ib ḡil, tam k̄ib ñagek, yakir okok apil sisi n̄ib okok li m̄idebal,” agak.

Jisas bin b̄i okok k̄rop m̄inim s̄id t̄ikil nep ag ñoligip

(Mat 13:34-35)

³³ Jisas bin b̄i okok k̄rop m̄inim s̄id t̄ikep n̄ib okok rek konjai nep ag ñoligip; n̄ig ḡil, m̄inim tep ak k̄rop ag ñoligip. Kiri m̄inim n̄iñ tep ḡinigal m̄inim ak nep k̄rop ag ñoligip; m̄inim n̄iñ tep ma ḡinigal m̄inim ak ma ag ñoligip. ³⁴ Ne k̄rop m̄inim s̄id t̄ikil nep ag ñoligip. Kisen b̄i ne okok eip ke m̄idl̄ig ḡi, m̄inim wagin magilek ag ñi tep goligip.

Jisas agek, asad k̄ir gak

(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ N̄in n̄ibak nep karip bir digip won ak, Jisas b̄i ne okok k̄rop agak, “N̄ig cōb p̄is k̄id adan̄ amn̄in,” agak. ³⁶ N̄ib agek, b̄i ne okok bin b̄i konjai nep ap m̄idelak okok k̄rop k̄irig ḡil, n̄ig magöb Jisas m̄idek m̄igan ak tanil, pandilak. N̄ig magöb ognap sek eip amnilak. ³⁷ Nab amel n̄iñlig ḡi, dai p̄inem asad apil, n̄ig si pag n̄ig magöb m̄igan ak amil p̄ige ap yonig rek gak. ³⁸ Jisas ne pen n̄ig magöb m̄igan dai onj̄id ar, nabic yir l̄il k̄inek n̄iñlig ḡi, b̄i ne okok nop am kaun ḡil aglak, “M̄inim ag ñeb b̄i, c̄in magilek k̄imnig gobin ak nak n̄ijesan tap yokop rek l̄ip ar?” aglak. ³⁹ Agelak, Jisas warikil, p̄inem asad dek ak abe, n̄ig si pag apek ak abe, kapkap m̄idei, agek, p̄inem asad dek ak k̄ir ḡil, n̄ig si pag apek ak p̄is nep k̄ir ḡil gak.

⁴⁰ Pen Jisas b̄i ne okok k̄rop agak, “N̄ibi tari ḡinig p̄irikeb̄im? N̄iñ dep magil n̄ibi s̄ikol yib m̄ideb n̄iñil p̄irikeb̄im aka?” agak. ⁴¹ Agek, k̄iri wal aḡil, pen ag n̄ijek pen ag n̄ijek ḡil aglak, “B̄i n̄ibaul b̄i an? Titi ḡil agosip, p̄inem asad dosip ak abe, n̄ig si pag aposip ak abe, m̄inim nop ak n̄iñil, agosip rek ḡip?” aglak.

5

Kijeki b̄i alap nop aban̄ ñag m̄idek ak, Jisas ag söñ yokak

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Jisas b̄i ne okok eip n̄ig magöb d̄il, N̄ig Cōb Galili juil, karip l̄im Gerasa bin b̄i m̄idelak p̄is k̄id adan̄ ar amjakil, ² n̄ig magöb ak k̄irig ḡil, prenj̄id yapek n̄iñlig ḡi, won n̄ibak nep, kijeki aban̄ ñag m̄idek b̄i alap, c̄ip t̄igel m̄igan okok n̄ib apil, Jisas m̄idek s̄injak owak. ³⁻⁴ B̄i n̄ibak c̄ip t̄igel ḡilak kab m̄igan okok k̄in tagoligip. Nop per sen d̄il, n̄in tob ne okok li t̄ibikeligipal ak pen sen okok gek, pig ḡi r̄ikek, amoligip. Ne k̄ilis yib goligip ak me, nop gel gos n̄iñnimij rek ma lak. ⁵ P̄ib nab, k̄isl̄im eyan̄, c̄ip t̄igel ḡilak kab m̄igan okok abe, d̄im gol okok abe, gaul par ḡilg ḡi, kab d̄il m̄ib goj ne ke t̄iboligip. ⁶ Pen n̄in n̄ibak, ne Jisas nop yipid n̄iñil, pig ḡi r̄ikid ag amil, Jisas m̄idek s̄injak kogim yimak. ⁷⁻⁸ Ne kogim yimek, Jisas kijeki b̄i

nibak nop aban ñag midek ak nop agak, "Nak kijeki kiyob ñilik, bi aul nop krop gil soñ amnoñ!" agak.

Jisas nib agek, ne pen agak, "Jisas, God kiliñ aknib ke yib Ni ne. Yip tari ginig apeban? Minim niñid agnimin, 'God niñ mideb rek, yad nep yur mab rek ma niñigain,' agnimin!" agak.

⁹ Nib agek, Jisas bi nibak nop agak, "Yib nak tari?" agak.

Jisas nib agek, ne pen agak, "Yip kijeki konjai nep aban ñagip rek, yib yad 'Konjai Nep,' " agak. ¹⁰ Ne Jisas nop, kijeki kiyob ñilik okok miñ mab ke par okok ma ag yoknimin, agil, ag niñig gi nep midek.

¹¹ Pen magil nibak, kaj konjai yib amil nibelak pribak nib okok. ¹² Nib ak, kijeki okok Jisas nop neb neb gi glak, "Cinop agek, amil kaj oklañ krop mijem sikin," aglak.

¹³ Nib agel, Jisas yau agek, kijeki okok bi nibak nop krop gi, amil kaj okok krop mijem sikel, magilsek tu tausan rek pig juil midin eyan amil, gi dam niñig cõb eyan pakil, magilsek niñ nibil kim saklak.

¹⁴ Pen bi kaj mikkelak okok, gak nibak niñil, kasek amil taun nibak abe, karip lim okok abe, minim nibak ag ñel niñig gi, bin bi okok amil niñin, agil, Jisas midek sijak olak. ¹⁵ Apil niñlak, bi ned kijeki konjai nep aban ñagak nibak, walij yimil, mid tep gi, bisig midek. Niñel, jel gek pribak.

¹⁶ Bin bi ned midelak okok, bin bi kisen olak okok krop, bi kijeki aban ñag midek bi ak nop Jisas tari tari gak ak ag ñilak. Pen kaj okok krop tari tari gak ak abe ag ñilak. ¹⁷ Pen bin bi nib okok, minim aglak nibak niñil, Jisas nop minim neb neb gi glak, "Karip lim cin aul krop gil amnoñ!" aglak. ¹⁸ Agelak, Jisas niñ magob dil amniñ gek, bi kijeki aban ñagak Jisas gek komin lak bi ak nop neb neb gi agak, "Yad eip amniñ aka?" agak. ¹⁹ Agek, Jisas bi ak nop mer agil, agak, "Karip nak amil, bin bi nak okok krop, Bi Kib nep yimig yib niñil, tari tari gi ñinim ak magilsek ag niñimin," agak. ²⁰ Agek, bi nibak karip lim Dekapolis nab sijak, taun okok gi taglig gi, Jisas nop tari tari gak

minim nibak magilsek bin bi okok krop ag ñek, kiri magilsek wal yib aglak.

Jisas gek, bin alap komin lak, pai kimak alap warikak

(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Jisas pen niñ magob dil, kauyan adik gi amil, Niç Cob Galili pis kid adan gol sijak midek niñig gi, bin bi konjai nep apil ne midek sijak bim kib glak.

²² Bi alap yib ne Jairas. Ne Juda mogim gep karip alap kod midoligip. Jairas Jisas nop niñil, apil midek sijak kogim yimil, ²³ nop neb neb gi glig gi agak, "Pai sikol midmagil yad ak kimnig geb. Nak yad eip apil nop di niñek, warik komin amnañ," agak. ²⁴ Agek, Jiras Jairas eip amer niñig gi, bin bi konjai nep amil, Jiras nop cirok cirok niñig gi nab nab liliñ gi dad amelak.

²⁵ Pen bin alap, ne bin kanib ajoligip mit aknib umigan alan midek. ²⁶ Bin nibak soi non gep bi okok krop, yip gel komin lan, agil, mani ne magilsek bir tauak ak pen nop gel komin ma liñ, tapin kib yib gak. ²⁷⁻²⁸ Pen ne Jiras goligip minim ak agel niñak rek, amil walij bad nop ak di niñen komin linigab, agil, bin bi konjai midelak nab sijak kid ken apil, walij nop ak di niñek, ²⁹ magil nibak nep lakan yapoligip ak milep gek, nab ne siñ eyan niñak, nop tap gak ak komin lak. ³⁰ Pen Jiras dai ke niñak, kiliñ ne ognap amnak niñil, adik gi, bin bi konjai midelak okok krop agak, "Walij yip ak bi an di niñip?" agak. ³¹ Agek, bi ne okok aglak, "Bin bi konjai sikerek nep cirok marok ñebal ak, tari ginig yip bi an di niñip, agil, ageban?" aglak. ³² Pen Jiras minim kiri aglak ak ma dil, yip bi an di niñip, agil, piyo niñig gi midek. ³³ Pen bin nibak, nop tari tari gak ak niñil, pribak jep jep dilig gi apil, Jiras midek tob wagin ne sijak kogim yimil, nop komin lak minim ak magilsek misen ag ñak.

³⁴ Jisas pen nop agak, "Pai yad. Jisas yip gek komin linigab, agil, niñ dipan rek, nep gen komin lip me ak. Nak amil kapkap mid rep ginimin," agak.

³⁵ Jisas minim nibak agek niñig gi, Jairas bi ne ognap, karip ne sijak nib

apil aglak, “Pai nak ak bîr kîmîb; ag ñeb bî aul agek, tob yur ma onîmîn, adîk gi amnîmîn,” aglak. ³⁶ Nîb aglak ak pen Jisas mînîm kîrop ak ma dîl, Jairas nop agak, “Ma pîrîknîmîn; gos kîlis gi nîjnîmîn,” agak. ³⁷ Jisas nîb agîl, bin bî okok eip ma amnîgabîn, agîl, kîrop nîb okok ag lîl, Pita ak, Jems ak, Jems nîmam Jon ak, kîrop yakam nep poj dîl amnak. ³⁸ Kîri Jairas karîp ak amjakîl Jisas nîjâk, bin bî mînîm piç agîl, sîl magîl kîb yîb aglig gi mîdelak. ³⁹ Karîp nîlîk mîgan eyan amîl agak, “Tari gînîg mînîm saköl agîl, sîl agebîm? Pai ak ma kîmîb; yokop wîsîn kîneb,” agak. ⁴⁰ Nîb agek, nop sîk agel, kîrop ag mis yokîl, pai nonîm nap ber ak dîl, bî ne ñon ak dîl, poj dîl pai ak kîm mîdek karîp nîlîk mîgan eyan amnak. ⁴¹ Amîl, pai nîbak ñînmagîl kîd nop ak dîl, Arameik mînîm lîl agak, “Talita kom!” agak. Mînîm agak nîbak wagîn me, “Pai sîkol! Nep agebin, warîkan!” ⁴² Jisas pai nîbak nop mînîm agek, magîl nîbak nep warîkîl, ap ran ap yap gek nînlîg gi, bin bî okok nîjîl wal yîb aglak. Pai nîbak mi ne aknîb umîgan alaç amnak. ⁴³ Bin bî mîdelak okok wal agel nînlîg gi, Jisas mînîm kîlis agîl agak, “Gîpin nîbak bin bî okok kîrop mîsen ma ag ñînîmîb,” agak. Nîb agîl kîrop agak, “Pai ak nop tap magîl ognap ñem nîjâñ,” agak.

6

Nasaret bin bî Jisas nop ma nîj dîlak (Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Jisas bî ne okok poj dîl karîp lîm nîbak kîrîg gi, taun ne ke Nasaret amnak. ²⁻³ Am mîdîl, Juda God nop sobok gep ñîn ak, mogîm gep karîp ak amîl, bin bî konjai nep ap mîdelak okok kîrop mînîm ag ñek nînlîg gi, wal agîl aglak, “Bî nîbaul kapeda karîp lîm aul nîb bî ak, Maria ñî ne alap. Nîmam ne ak Jems, Josep, Judas, Saimon me. Nînai sîkop ne okok eip mîdobîn aul. Pen mînîm tep nîbak akal nîb nîjîl ageb? Tap ma gep rek titi gi geb?” aglak. Nîb agîl, nop gos tîmel nîjîl kîd nîlak.

⁴ Pen Jisas kîrop agak, “Bî God mînîm agep okok, karîp lîm mîgan ognap gi tagel, bî kîb cîn, agîl, dînîgal ak pen karîp lîm

kîri ke sinjâk gi tagel, bin bî yakam kîri ke okok mînîm kîrop ma dînîgal,” agak. ⁵ Nop ma nîj dîlak ak me, tap ma gep rek ognap gînîmîn rek ma lak; bin bî tap gak okok omal nep dî nîjek, komîn lak. ⁶ Pen Nasaret bin bî nop ma nîj dîlak ak nîjîl Jisas ne wal yîb agak.

*Jisas bî ne aknîb umîgan alaç, wög yîp gînîmîb, agîl, ag yokak
(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)*

Jisas pen karîp tîrig tîronj karîp lîm nîb okok gi ajlîg gi, bin bî okok kîrop God Mînîm ak ag ñak. ⁷ Ñîn alap bî ne aknîb umîgan alaç okok sîk agek apelak agak, “Bî omal ke, bî omal ke, karîp lîm okok ke ke amîl, mînîm tep yad ak ag ñînîmîb. Yad nîbep ag yokebin rek, mînîm ag ñî ajlîg gi, kîjeki kîyob nîlîk tap okok ag yoknîg, ag söñ yoknîgabîm,” agak. ⁸ Mînîm alap pen agak, “Amnîg gił ak, tap ñînîb, wad, mani dad ma amnîmîb; yîr dai ak nep dad amnîmîb. ⁹ Tob tîrip lîl pen sîor par nokîm alap nep lîl amnîmîb; sîor ognap sek dad ma amnîmîb. ¹⁰ Karîp alap amem nîbep ag denîmel, karîp nîbak nep mîdîl, wög gi dai juîl, taun nîbak kîrîg amnîg gînîmîb ñîn ak nep amnîmîb. ¹¹ Pen karîp lîm alap amjakem nîbep ag dîl, mînîm nîbep ak ma nîjenîmel, karîp lîm nîbak kîrîg amnîg gînîmîb ñîn ak, nîjâñ, agîl, tob sîlikîl pakem yapek amnîmîb,” agak. ¹² Jisas nîb agek, bî ne aknîb umîgan alaç okok kîri karîp lîm tîgonj tîgonj amîl, bin bî okok kîrop mînîm ag nîlîg gi aglak, “Tap si tap tîmel gîpîm ak, tari gînîg nîg gîpîn, agîl, kîrîg gînîmîb,” aglak. ¹³ Nîb agîl, kîjeki kîyob nîlîk bin bî aban ñag mîdek okok konjai nep ag söñ yokîl, bin bî tap gak okok konjai nep wel li ñel, komîn lak.

*Herod agek, Jon Bî ñîg Pak ñeb nabîc cög ne ak tîb gi rîk gîlak
(Mat 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)*

¹⁴ Pen Jisas gak rek mînîm ak, karîp lîm tîgonj tîgonj okok amek, kiñ Herod ak rek nep nîjâk. Bin bî okok, mînîm nîbak ag amîl apil giłig gi, ognap aglak, “Jon bî ñîg pak ñeb kîmek tîgel gîlak ak, kauyanj warîkîl me, apil tap ma gep rek nîb okok

geb,” aglak. ¹⁵ Ognap aglak, “Bì nıbak bì nak Ilaija,” aglak. Pen bì ognap aglak, “Bì God mìnım agep bırarık nep mìdeligipal rek bì alap apıl mìdeb,” aglak. ¹⁶ Pen kın Herod ne nıñıl agak, “Ak Jon bì nıg pak ñeb ned kınjam tıb gì rık gınek ak nep warıkıl, apıl nıg geb,” agak.

¹⁷⁻¹⁹ Pen tari: ned Herod, nımam Pilip bine Herodias nop dak. Dek, Jon “Gıpan nıbak, gì tımel gıpan. Bì nuwi ne ma dınıgab,” agak. Pen Jon nıb agek, Herodias Jon nop nıñek mılık yapek agek, Herod bì ne okok ognap ag yokek, amıl Jon nop mıñ lıłak. Bin Herodias, Jon nop titi gıl ñag pak lıñım, agıl, gos ak nep nıñoligip ak pen ²⁰ Jon tap tımel alap ma goligip. Ne mìnım tari tari agak ak, Herod nıñıl mìnım tep yıpıd gıl nep ageb, agıl, mıñ mıñ gıl, Jon ne bì tep alap bì sıñ alap mìdeb, agıl, pırıklı, Herodias nop gı tımel gıñigab, agıl, nop kod mıd tep goligip. ²¹ Bin Herodias, Jon nop ñag pak lin, agıl nıñ mıd mıd, mınek alap, Herod nonım nop tık dowak kos tıkep ñın ak nep, tap kıb nıñníg, gapman bì kıb okok, ami bì kıb okok, karıp lım Galili bì kıb okok sıñ agek, tap kıb nıñníg olak. ²² Apıl tap nıbel nıñlıg gı, Herodias pai ne ak karıp mıgan nıbak apıl kogım pagek, Herod abe, bì kıb ne eip tap nıb mìdelak okok abe nıñel, kırop tep gek, kın Herod pai nıbak nop agak, “Tap tari ag nıñenıgan, nep ñıñıgain,” agak. ²³ Pen mìnım kılıs, mìnım nıñıd yıb nep agıl agak, “Yad nep mìnım nıñıd yıb agebin, nak tap tari ag nıñenıgan ak nep ñıñıgain. Karıp lım kıb kod mìdebin aul ag nıñenıgan, nep dai ak agen, kod mìdenıgan,” agak. ²⁴ Nıb agek, pai ak amıl nonım Herodias nop, tap tari ak ag nıñım, ag nıñek, nonım pen agak, “Jon bì nıg pak ñeb kımig cög magıl ne ak agnımın,” agak. ²⁵ Nonım nıb agek, dai pai ne kasek kın Herod mìdek sıñak amıl agak, “Mıñi won aul nep, Jon bì nıg pak ñeb kımig cög magıl ne ak dı kınanç cög mıgan alap lıł, yıp dap ñan,” agak.

²⁶ Nıb agek, kın Herod Jon nop gos nıñek, mapın yıb gak. Pen ne bì kıb okok nıñ mìdel nıñlıg gı, mìnım kılıs mìnım nıñıd yıb pai ak nop agak ak nep gos nıñıl,

²⁷ magıl nıbak nep ami bì ne alap, “Amıl Jon nabıc cög magıl ak dowan,” agıl ag yokek, amıl Jon nop nabıc cög magıl ne ak tıb gı rık gıl, ²⁸ dı kınanç cög mıgan alap lıł, dapıl pai nıbak nop ñek, ne pen damıl nonım nop ñak. ²⁹ Pen Jon bì ne okok, Jon nop kınjam tıb gı rık gılak mìnım ak nıñıl, kırı am cıp se damıl, kab mıgan sıñak tıgel gılak.

Jisas bin bì konjai nep tap magıl ñek nıñlak

(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

³⁰ Jisas mìnım dad ameb bì okok, kırı tıgon tıgon wög gı taglıg gı, adık gı apıl, bin bì okok kırop mìnım tari tari ag ñıl, tap tari tari gılak okok, magılsek Jisas nop ag ñılak. ³¹ Pen bin bì konjai yıb nep amıl apıl gelak ak me, Jisas bì ne okok eip tap nıñnímel rek ma lek, ne kırop agak, “Cın, bin bì ma mìdebal nab sıñak amıl, yokop mìdojın, nıbi magıl alap ake lıñigabım,” agak. ³² Nıb agıl, bì ne okok eip nıg magöb dıl, karıp lım bin bì ma mìdeligipal sıñak amnıłak. ³³ Pen kırı nıg magöb dad amel nıñlıg gı, bin bì konjai nep, Jisas bì ne okok eip tıgon ke alap amebal, agıl, taun okok nıb okok nıb kasek pıg gı rıkıd ag amıl, nıg gol ar kanıb par ak ned amıl, Jisas bì ne okok eip amnıg gelak sıñak ned am mìdelak. ³⁴ Jisas bì ne okok eip nıg gol sıñak amjakıl wös gıl, nıg magöb kırıg gıl, bin bì konjai mìdelak okok kırop nıñıl, gos ne ke gos nıñıl nıñak, kırı kaj sıpsıp bì kod mìdep alap ma mìdeb rek ak mìdelak. Nıbak nıñek, mapın gek, ne wagın gıl kırop mìnım ognap tapın ag ñı mìdeki. ³⁵ Pıb bir pañıd amek nıñlıg gı, bì ne okok apıl nop aglak, “Pıb bir pañıd amıb. Sıñaul mıñ mab nep nab sıñaul. ³⁶ Nıb ak, bin bì sıñ aul ag yokek, kırı amıl karıp tırıg tıroñ karıp lım yokop ulep sıñ aul amıl, tap magıl kırı ke ognap tau ñıñılan,” aglak.

³⁷ Agelak, Jisas agak, “Nıbi ke kırop tap magıl ognap ñıñımıb,” agak. Agek aglak, “Nıb ageban ak, bì takın aknıb jıl onıd wög gıl manı dıpal rek dıl, tap magıl tau dapıl kırop ñın aka?” aglak. ³⁸ Agelak, Jisas agak, “Bred magıl nıbi titi gı rek mìdeb? Am nıñım!” agak. Agek, am

ninjil aglak, "Cin bred magil aknib mamiid alan, kibsal omal sek middeb," aglak. ³⁹ Nitb agelak, Jisas agak, "Bin bi sij aul agem, asik bilok ke ke lil, tap kas kikomin ar sij aul bisig midel amnanj," agak. ⁴⁰ Agek, bin bi okok kirop agel, ognap nin juil omal adik gi dam wajrem alan (50) rek mogim bilok lil, ognap non bin bi nin juil aknib mamiid alan (100) rek bilok lilk. ⁴¹ Pen Jisas ne bred magil aknib mamiid alan abe, kibsal omal abe dil, seb kab ar alan sijak ninjil, God nopal, tep agil, bred ak di ti panjil, bi ne okok kirop nek, kiri pen bin bi okok kirop nonim li ninjak. Kibsal omal ak, ak rek nep bi ne okok nek, bin bi okok kirop nonim li ninjak. ⁴² Nela, nibel nibel, kirop kogi gak. ⁴³ Bred kibsal dai dai nib tiraun gilak okok, Jisas bi ne okok wad dil yigel yigel, wad aknib umigan alan ap ran jakak. ⁴⁴ Tap ninjak nin nibak, bi okok nep me, paip tauson amnak.

Jisas nig kas ar ak taulig gi amnak

⁴⁵ Pen magil nibak nep Jisas bi ne okok kirop agek, nig magob dil, Betsaida taun kid adaq amel ninjig gi, Jisas sijak midil bin bi okok kirop ag yokek amnilak. ⁴⁶ Ag yokil, dim gol mak alap kilan gil amil, God nopal sobok gi midek.

⁴⁷⁻⁴⁸ Kislim giniq gek magil ak, Jisas nep midil ninjak, bi ne okok kiri nig magob dil, nig nab sijak adaq amel ninjig gi, yigen ak amelak pis ken apek, koslam nig kas ar alan parik yoklig gi amelak. Karip jin parikek won ak, Jisas nig kas ar alan bi ne midelak sijak amil, kirop tausak lil, amniq gek ninjig gi, ⁴⁹⁻⁵⁰ nopal nig kas ar alan sijak amek ak ninjil, ak cip kaunan alap, agil, jel gek pirkil sik gaul gilak. Dai Jisas kirop agak, "Gos par ma ninnimib! Yad nep apebin! Ma pirknimb!" agak. ⁵¹ Agil, nig magob miyan eyan amek, yigen dek ak kir gak. Nig gek, Jisas ne titi gil nig gip, agil, gos par yib ninjak. ⁵² Ne bred dil bin bi konjai nep nonim li ninjak ak ninjak ak pen nin nibak Jisas nopal ninjil tep ma gilak. ⁵³ Pen nig nab sijak amil amil karip lim Genesaret amjakil, nig magob ak nag di non gi lilk. ⁵⁴ Nig magob sijak kirig amel

ninjig gi, bin bi nib okok Jisas owip, agel ninjig gi, ⁵⁵ kasek karip lim tigoj tigoj kid kid amil, bin bi tap gak okok kirop dam Jisas am midek sijak dapelak. ⁵⁶ Nin nib okok, Jisas karip tirig tiron okok aka taun okok aka karip lim yokop okok amjakek, bin bi tap gak okok kirop dap maker nab sijak lil, Jisas nopal neb neb gil aglak, "Nak midek, bin bi tap gip okok, walij dai nep ak di ninjel, kirop komin lanj," aglak. Jisas yau agek ninjig gi, bin bi nopal di ninjak okok kirop magilsek komin lak.

7

Tap cibur midmagil nab adaq nib soej onigab ak nep me acir midenigab

¹ Bi Perisi ognap, bi lo minim ag neeb ognap, Jerusalem nib apil, Jisas midek sijak ninjil, ² kiri ninjak Jisas bi ne ognap, nipsis nised sikop asik mosik gi rep gil, ninmagil nig li yokil nep tap nibelgipal rek, ma gelak. ³ (Perisi bi okok abe, Juda bin bi okok magilsek abe, nipsis nised sikop ageligipal rek ninjil, ninmagil nig li yokil nep, tap nibal. ⁴ Maker nab sijak am midil, karip adik gi apil, ak rek nep nig li yokil nep, tap nibal. Pen kap, tin cog, kapa, mij par kineb tap okok ak rek nep nig li yokil nep, tap nibal. Tap nibak rek magilsek kil tep gipal.)

⁵ Nitb ak, Jisas bi ne okok tap yokop ninjak ak ninjil, bi Perisi okok abe, bi lo minim ag neeb okok abe, Jisas nopal aglak, "Bi nak okok tari giniq, apis based sikop aglak rek, ninmagil kiri ak nig li yokil mer, yokop nep tap nibebal?" aglak. ⁶ Agelak, Jisas pen agak, "Nitbi minim tom agebitm ak, Aisaia minim ninjed yib agil, God Minim ak nu kil tikil agak,

'Bin bi sij aul, God yib agon ar ameb apal
ak
pen yokop minim nep apal; yip midmagil ma lipal.

⁷ God lo minim ak ag nobin, apal ak
pen bin bi minim kiri ke apal minim
ak nep ag nebal.
Nitb ak, yip sobok gil yib yad agel ar ma
ameb.
Yokop minim nep agebal,' agak.

⁸ Ar n̄bak rek, n̄bi God m̄n̄im ag lak ak k̄rig ḡl, bin b̄i m̄n̄im k̄ri ke apal ak d̄l, nap nased s̄kop ageligipal ar ak k̄isen ḡp̄m,” agak.

⁹ Jisas k̄rop kauyan aḡl agak, “N̄bi gos k̄id ȳk n̄j̄l, God m̄n̄im ag lak ak d̄i ke okok yokil, gos maḡl n̄bi ke ak nep n̄j̄ d̄l k̄isen ḡp̄m. ¹⁰ Mos̄s God M̄n̄im dai alap n̄u k̄l t̄k̄l agak, ‘Nan̄im nap agn̄mir rek n̄j̄ d̄l, k̄rop d̄i tep ḡn̄imib; pen n̄i pai ognap non̄im nap k̄rop m̄n̄im m̄l̄k kal yapek agen̄gal ak, n̄bi k̄rop n̄ag pak lem k̄imlañ,’ agak. ¹¹ Pen n̄bi m̄n̄im ar n̄bak ȳp̄d ḡl ma ag n̄b̄m. B̄i alap, non̄im nap k̄rig ḡn̄gain, agn̄gab ak, k̄rop agn̄gab, ‘Ami bapi, yad tap tep ognap n̄repe mal n̄b̄nep ak pen mani n̄rep mal n̄eb mani ak, m̄n̄i yad God nop n̄n̄gain, apin ak me, mani n̄rep mal n̄eb alap ma m̄debat’ agn̄gab. ¹² N̄ig gel, n̄bi n̄j̄l agn̄gab̄m, ‘K̄ri n̄ig ḡpal ak, m̄n̄im ma m̄debat’ agn̄gab̄m. N̄b̄ agem, k̄ri God M̄n̄im ak k̄rig ḡl, tap tep ognap non̄im nap k̄rop ma n̄n̄gal. ¹³ N̄b̄ ak, gos maḡl n̄bi ke ak nep n̄j̄l, k̄isen ḡl, b̄i k̄isen n̄b̄ ognap sek ag n̄em, k̄ri pen ak rek nep b̄i k̄isen n̄b̄ ognap ag n̄el, ag n̄i dam dap̄l gel n̄j̄l ḡi, God M̄n̄im tap yokop rek d̄i ke okok yokpal. Pen non̄im nap m̄n̄im agesin ak nep mer; n̄bi tap kon̄ai nep n̄ig akn̄b̄ rek nep ḡp̄m,” agak.

¹⁴ Jisas n̄b̄ aḡl, bin b̄i kon̄ai nep m̄delak okok k̄rop agek, ne m̄debat wagin s̄nj̄ak apelak agak, “M̄n̄im agn̄g gebin aul n̄bi maḡlseki n̄j̄l, m̄n̄im wagin t̄k̄ n̄j̄ tep ḡn̄imib. ¹⁵ N̄bi tap n̄b̄em nab eyan amn̄gab ak gac ma m̄den̄gab; tap c̄bur m̄dmaḡl nab n̄bi adan̄ n̄b̄ söj on̄gab ak nep gek, n̄bi acir sek m̄den̄gab̄m. ¹⁶ N̄bi bin b̄i gos t̄mid m̄don̄m̄iñ okok, t̄mid l̄i n̄j̄ tep ḡn̄imib,” agak.

¹⁷ Jisas n̄b̄ aḡl, bin b̄i okok k̄rop k̄rig ḡl, karip n̄l̄k m̄gan eyan amek, b̄i ne okok nop ag n̄j̄lak, “M̄n̄im s̄id t̄k̄l apan n̄bak, wagin ak tari?” aglak. ¹⁸ Agelak, agak, “Bin b̄i okok k̄ri ma n̄pal rek, n̄bi ak rek nep ma n̄p̄m ar? Tap asik mos̄k ḡpal okok, abramek n̄bel, c̄bur nab eyan amn̄gab, God n̄j̄p gac ma m̄debat. ¹⁹ Pen

tari: tap n̄bal n̄b̄ okok, m̄dmaḡl nab eyan ma amn̄gab; c̄bur nab eyan nep amek, c̄b̄ sek k̄l yokn̄gal,” agak. Jisas m̄n̄im agak n̄bak, tap okok maḡlseki n̄j̄eb ak nep m̄debat, asik mos̄k gep tap alap ma m̄debat, agak.

²⁰ Pen Jisas n̄b̄ aḡl agak, “Gos t̄mel nab k̄ri eyan n̄b̄ on̄gab ak me, bin b̄i acir sek m̄den̄gal. ²¹ Bin b̄i okok nab k̄rop eyan gos t̄mel apek n̄j̄l ḡi, k̄ri ḡi t̄mel ḡl, tap si d̄l, c̄p n̄aḡl, bin si b̄i si ḡl, ²² tap okok c̄in rek lañ, aḡl, bin b̄i ognap gos t̄mel n̄j̄l, m̄n̄im esek aḡl, m̄n̄im t̄mel aḡl, tap okok c̄in rek ma l̄p, agek, m̄l̄k yapek, bin b̄i ag juñl, ȳb k̄ri ke dap ran̄l, abramek ḡl, t̄mel gep gos nok̄im n̄j̄l ḡpal. ²³ Tap t̄mel ḡpal n̄b̄ okok gos ke okok n̄b̄ ma ow̄p. Gos t̄mel nab k̄ri eyan n̄b̄ on̄gab ak me gek, bin b̄i God ud̄n̄ ȳr̄k ar ne s̄nj̄ak gac sek m̄debat.

*Bin alap, Jisas ne gek pai yad kom̄iñ lin̄gab, aḡl, n̄j̄ dak
(Mat 15:21-28)*

²⁴ Jisas karip l̄im n̄bak k̄rig ḡl, amil karip l̄im taun k̄b̄ Taia ulep n̄b̄ s̄nj̄ak amnak. Amil, bin b̄i okok ȳp m̄n̄i ma n̄j̄n̄imel, aḡl, karip n̄l̄k m̄gan alap amil we ḡl m̄debat ak pen we ḡl m̄don̄m̄iñ rek ma lak. ²⁵ Bin alap, pai ne nop k̄jeksi abañ n̄agak ak me, Jisas ow̄p, agek, ne amil Jisas m̄debat s̄nj̄ak tob wagin nop s̄nj̄ak koḡim ȳm̄il, ²⁶ Jisas nop neb neb ḡl̄g ḡi agak, “Pai yad k̄jeksi abañ n̄aḡp ak, ag söj yokek amnañ,” agak. Bin n̄bak ne Juda bin mer. Ne t̄k dolak karip l̄im Pönisia, b̄i karip l̄im Siria n̄b̄ kod m̄deligipal ak. ²⁷ Pen n̄b̄ agek, Jisas nop agak, “Ned n̄i pai tap n̄bel, kogi ḡn̄gab ak tep. Tap maḡl n̄i pai n̄eb ak d̄l, kain yokn̄gab̄in ak tep ma ḡn̄gab,” agak. ²⁸ Agek, bin ak pen agak, “B̄i K̄b! Ak tep ageban ak pen n̄i pai okok tap n̄bel, dai dai okok abañ mok okok yapek, kain okok sek n̄j̄n̄gal,” agak. ²⁹ Agek, Jisas m̄n̄im n̄bak n̄j̄l agak, “Nak n̄b̄ apan ak, pai nak k̄jeksi ȳp̄l s̄kil m̄dos̄p ak b̄ir mis amib; nak amnon̄,” agak. ³⁰ Jisas n̄b̄ agek, bin n̄bak adik ḡi amil n̄j̄ak, k̄jeksi k̄rig mis amek, pai ne mij ar s̄nj̄ak kapkap k̄in m̄debat.

Tımid migan piliñ gak bi alap Jisas gek, timid wakak

³¹ Jisas karip lım taun kib Taia ulep nib siñak kiriñ git, amil karip lım taun kib Saidon ulep nib siñak pakil, karip lım Dekapolis nab okok amil, Ning Cob Galili amnak. ³² Amjakek niñlig git, bin bi okok bi timid pilin gak minim ag tep ma goligip bi alap dapil, Jisas nop neb neb git aglak, “Bi aul nop di niñek, komiñ lan,” aglak. ³³ Agelak, Jisas bi nibak nop poj dil ke ke siñak amil, niñmagit par ne ak timid migan nop ak yokil, niñmagit kintik niagil, aleb nop ak di niñil, ³⁴ seb kab alan niñil, ake liliñ git, “Epata!” agak. Minim yib agil, “Epata,” agak ak, minim wagin ak “Yikan,” agak. ³⁵ Nib agek niñlig git, bi nibak timid migan ak pag yikil, aleb ne auan amek niñlig git, dai minim yipid git agak. ³⁶ Jisas pen bin bi okok krop agak, “Minim nibak bin bi ognap krop ma ag niñmib,” agak. Minim nibak minim kılıs git agak ak pen kiri amil kılıs git bin bi konai nep ag niñlak. ³⁷ Minim nibak ag niñlak bin bi niñil wal yib agil aglak, “Jisas tap okok magilsek gosip tep yib git. Ne bin bi timid pilin git okok gek, pag yikil, bin bi aleb miker git okok gek minim ag tep gitpal,” aglak.

8

Jisas bin bi konai yib nep tap magil ñek niñlak

(Mat 15:32-39)

¹ Nín nab nib siñak nep, bin bi konai nep ap midel, tap magil ma midel, Jisas bi ne okok sik agek apelak agak, ² “Yad bin bi siñ aul krop yimig niñebin. Nín omal nokim yad eip midil, yokop midel. ³ Krop yuan nep ag yoken, ognap par okok nib opal rek, kanib nab okok amil, udin minmain dek, yap paknigal,” agak. ⁴ Agek, bi ne okok aglak, “Min mab nep nab nib siñ aul, tap magil akal nib dil niñ?” aglak. ⁵ Agelak, Jisas agak, “Bred magil nibi titi git rek midel?” agak. Agek aglak, “Aknib ar onid ak,” aglak. ⁶ Nib agel, Jisas bin bi okok krop agek, bisigel niñlig git, bred magil aknib ar onid nibak dil, God nop tep agil, ti panil, bi ne okok

krop ñek, kiri pen dil, bin bi okok krop nonim li niñlak. ⁷ Kibsal sikel bad alap di midelak ak, ak rek nep dil, God nop tep agil, bi ne okok krop ñek, dil nonim li niñlak. ⁸ Nel, niñbel niñbel krop kogi gek, dai dai yepil yepil gitlak okok, Jisas bi ne okok wad aknib ar onid ak yigel ap ran jakak.

⁹ Bi tap niñelak nib okok, po tausan rek. Jisas pen, bin bi nib okok krop ag yokil, ¹⁰ bi ne okok eip ning magob dil, karip lım Dalmanuta amniñlak.

*Perisi bi ognap, “Tap ma gep rek alap gek niñin,” aglak
(Mat 16:1-4; Luk 12:54-56)*

¹¹ Bi Perisi ognap Jisas nop neb neb gon, tari rek agnimin, agil, apil nop eip minim ag amil apil git aglak, “Tap ma gep rek alap seb kab ar alan siñak gek, cin niñil, God nep ag yokek opan, agil niñnigabin,” aglak. ¹² Nib agel, Jisas ake liliñ git agak, “Bin bi miñi midelal nin aul, tari ginig apal, ‘Tap ma gep rek alap gek niñin,’ apal? Yad nibep niñid yib agebin, nibep tap ma gep rek alap gen, ma niñnigabin,” agak.

¹³ Nib agil, krop kiriñ git, bi ne okok eip ning magob dil, ning cob pis kid adañ amniñlak.

Jisas, bi ne okok bin bi Perisi minim esek krop ma dinimel, agil, minim sid tikil agak

(Mat 16:5-12)

¹⁴ Pen bi ne okok sakol git, bred konai mer, magil nokim alap nep di ning magob ar ak lili, dad amniñlak. ¹⁵ Nab okok amlig git, Jisas krop agak, “Perisi yis kiri ak abe, Herod yis ne ak abe, niñ tep ginimib,” agak.

¹⁶ Nib agek, bi ne okok kiri ke ag niñ ag niñ git aglak, “Bred magil ognap sek ma dopin rek ageb,” aglak. ¹⁷ Jisas pen kiri aglak nibak ke niñil agak, “Tari ginig bred magil ma dopin, agil, agebim? Nibi minim niñil, wagin ak ma nipiñ ar?

¹⁸ Udin lak ak ma nipiñ? Timid lak ak ma nipiñ? Aka niñil sakol git? ¹⁹ Bi paip tausan midelak nin ak, bred magil aknib mamid alan ti pan git ñen, nibil dai dai yepil yepil gitlak okok, wad titi git rek yipek?” agak. Agek aglak, “Wad aknib

umıgan alan yıgnok,” aglak. ²⁰ Nıb agelak agak, “Pen bı po tausan mıdelak nıñ ak, bred magıl aknıb ar onjıd ak tı pañ gı ūen, nıbil dai dai yepıl yepıl gılak okok, wad titi gı rek yıpek?” agak. Agek aglak, “Wad aknıb ar onjıd ak yıgnok,” aglak. ²¹ Agelak agak, “Nıbi mınım nıñıl, wagın ak ma nıpmı ar?” agak.

Udın kwoi gak bı alap Jisas gek, udın nıñ siñak

²² Pen kiri Betsaida taun amjakel nıñlıg gı, bin bı ognap bı udın kwoi gak alap dapıl, Jisas nop neb neb gıl aglak, “Nop dı nıñjan,” aglak. ²³ Agelak, Jisas bı udın kwoi nıbak nop nınmagıl kıd ak dıl, pon dıl karıp tırıg tıron gol siñak amıl, udın nop ak kıñık ūagıl, nop dı nıñıl, agak, “Udın nak tap ognap nıñeban aka?” agak. ²⁴ Agek agak, “Yau. Bin bı okok nıñebin ak, pen mab bıd rek okok gı tagebal,” agak.

²⁵ Agek, Jisas kauyań udın magıl nop dı nıñek, dai komıñ lek tap okok magılsek nıñ tep yıb gak. ²⁶ Pen Jisas bı nıbak nop agak, “Kauyań adık gı karıp tırıg tıron bin bı mıdebal kıdadań ma amnımın; karıp nak yıpid gıl ammon,” agak.

Pita Jisas nop agak, “Nak nep me Mesaia ak,” agak

(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Jisas bı ne okok eip karıp tırıg tıron taun kıb Sisaria Pilipai mań siñak amnılık. Kanıb nab siñak amlıg gı kırop agak, “Bin bı okok, yıp bı an agıl nıñebal?” agak. ²⁸ Agek aglak, “Bin bı ognap nep Jon bı ūig pak ūeb ak, agebal; ognap Ilaija, agebal; ognap bı God mınım agep ke nıb alap, agebal,” aglak. ²⁹ Agelak, Jisas kırop agak, “Nıbi ke pen yıp bı an, agıl, nıpmı?” agak. Agek, Pita agak, “Nak nep me Mesaia ak,” agak. ³⁰ Agek, Jisas agak, “Nıbi bin bı ognap kırop mınım nıbak ma ag nıñımıb,” agak.

Jisas agak, “Yad kımil kauyan warıknıgın,” agak

(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Jisas pen wagın gıl bı ne okok kırop mınım ag nılıg gı agak, “Bı Nı ne yur kıb yıb dıñıgab. Bı kıb mınım tıg bılokep okok abe, bı God nop tap sobok gep bı kıb

okok abe, bı lo mınım ag ūeb okok abe, nop nıñel, mılık yapek, ūag pak lel, ne kımil, nıñ omal mıdıl, nıñ omal nokım ak kauyan warıknıgab,” agak. ³² Jisas mınım nıbak mısej agek, Pita nıñek, tep ma gek, Jisas nop dam gol siñak amıl, nop ag gılıg gı agak, “Mınım nıbak rek maagan,” agak. ³³ Pen Jisas adık gıl, bı ne okok kırop nıñıl, Pita nop agak, “Seten! Nak kıd yad okok ammon! God gos ūeb rek ma ageban; bin bı okok gos nıpal rek nep nıñıl ageban,” agak.

³⁴ Nıb agıl, bı ne okok abe, bin bı kojai nep mıdelak okok abe, sık agek, wagın siñak apelak agak, “Bin bı an an yad eip mıdenımel okok, tap tari lım dai ar wagın aul gos kıb nıpal ak kırıg gıl, mıb gon kiri ke gos kıb nıpal ak kırıg gıl, mab kros dı ka gıl yıp kısen gıñımel. ³⁵ Bin bı, Jisas nop nıñ dı mıdon, tep ma gıñıgab agıl nıñıgal bin bı okok, pıs nep ap yap paknıgal. Pen bin bı, Jisas nop nıñ dı, mınım tep ne nıñ dı mıdon, cınop gı tımel genıgal ak, mınım ma mıdeb agıl gel amnıgab bin bı okok, God gek per nep per nep komıñ mıdenıgal.

³⁶ “Pen bin bı, tap tep lım dai ar wagın aul kojai nep dı, ag gos nıpal bin bı okok, karıp lım wagın aul mıdeb tap okok magılsek dıñıgal ak pen komıñ per mıdep won ak ma dıñıgal. ³⁷ Tap tep okok magılsek dam sıkim gıl, komıñ per mıdep won ak taunımel rek ma lıp.

³⁸ “Mıñi nıñ nıbaul bin bı kiri bin si bı si gıl, tap si tap tımel gılıg gı mıdebal ak, bin bı an, yıp abe mınım yad abe nabıñ gıñıgab, kısen Bı Nı ne Nap melik tep aknıb ke dıl, ejol siñ okok sek aperıgab nıñ ak, ne bı nıbak nop ak rek nep nabıñ gek, ‘Nop ma nıpin,’ agıñıgab,” agak.

9

¹ Pen Jisas nıb agıl, mınım alap agak, “Yad nıbep mınım nıñıd agebin, nıbi bin bı mıdebiñ siñ aul ognap komıñ mıdem nıñlıg gı, God bin bı dıl kod mıdenıgab nıñ ak, kılıs kıb sek apek nıñıgabıñ,” agak.

Jisas mıb gon ne ak ke yıb lak
(Mat 17:1-12; Luk 9:28-36)

² Pen kisen ñin aknib kagol onjd ak midil, Jisas ne Pita Jems Jon krop yakam poj djl, karip ltm bin bi ma midelak dim yirk alan alap kilan git amniak. Amil, Jisas nop niigel nijlig git, mib goj ne ak ke yib lak. ³ Walij ne ak tjd tep ke yib ltl, mitmelik yib gak. Pen bin bi ltm dai ar wagin aul alap walij ognap nig ltl ulik malik gel, tjd nibak rek linimij rek ma lip. ⁴ Pen magil nibak niylak, Ilaija eip Mosis eip apil Jisas eip minim ag miderek. ⁵ Kiri niylil, Pita Jisas nop agak, "Minim ag neb bi, cin tep yib apil sinjaul midobin! Nib ak, cin karip badak bad omal nokim gin; nep alap, Mosis nop alap, Ilaija nop alap," agak. ⁶ Kiri pirkelak rek me, Pita gos niij tep git mer, abramek nib agak.

⁷ Pen kimi bad alap apil, krop di yipil yokek niylig git, minim alap kimi nab nib sinjak agak, "Alek Ni midmagil yad yib. Minim agnigab rek niym," agak. ⁸ Nib agek niylig git, kiri niij padiklig git niylak, bi nib omal ma miderek; Jisas nep midek.

⁹ Pen kiri dim alan krig git, mak eyaj ap yaplig git, Jisas agak, "Dim aul aposin tap gosiñ niyesim ak, miñi bin bi ognap krop ma ag niñimib." agak. ¹⁰ Agek, bi ne okok bin bi ognap krop ma ag niylak; kiri ke nep ag niij ag niij git aglak, "Kimil wariknigain, agip ak, minim wagin ak tari?" aglak. ¹¹ Nib agil, Jisas nop ag niylil aglak, "Bi lo minim ag neb bi okok tari ginig apal, 'Ilaija ned onigab,' apal?" aglak. ¹² Agelak, Jisas agak, "Niñid apal. God Minim ak nu kil tikil aglak, 'Ilaija ned apil tap okok git jin ginigab,' aglak. Pen God Minim ak minim alap nu kil tikil aglak, 'Bin bi okok Bi Ni ne nop kid nil, nop yur kib niñigal,' aglak minim ak, tari ginig nig aglak, agil niipim? ¹³ Pen Ilaija aglak nibak, kisen onigab, agil, gos ak ma niñimib. Ne bjr owak niylil gos kiri ke niylil nop abramek git timel yib gitlak. Nib ak, God Minim ak nu kil tikil, nop ginigal, aglak rek nep gitlak," agak.

Kijeki ni sikol alap abaj nagak ak, Jisas

ag mis yokak

(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Pen kiri ban eyaj amil niylak, bi lo minim ag neb bi ognap, Jisas bi ne aknib ajip okok eip pen pen ag midele nijlig git, bin bi kojai nep apil, krop pinjil kos kos git midele. ¹⁵ Nig git niij midele nijlig git, Jisas apjakek, bin bi ap midele okok nop niylil, wal agil, amil nop ag wasu dilak.

¹⁶ Jisas bi ne okok krop ag niylil agak, "Tari ginig pen agek pen agek gesim?" agak. ¹⁷ Nib agek niylig git, bi alap bin bi midele nab nib sinjak agak, "Minim ag neb bi. Ni yad ak, kijeki abaj nagek, minim ma geb. ¹⁸ Niñ ognap nop tapin gek, ap yap pakil, kintik kobkob kosib masib apil, meg sip yimil, niñmagil tob mib goj yin git gip. Per nig gek gek me, dopin ak pen bi nak okok krop agen, kijeki ak ag yok mer niylil krig gitpal," agak.

¹⁹ Nib agek, Jisas krop agak, "Nibi bin bi miñi midebim aul God nop niij di kiliñ ma gitpim. Minek akal nop niij djl, tap nib okok ke ginigabim? Minim per agen niipim ak, titi git minim kil sek alap agen niñnigabim? Ni nibak dad midebin aul dowim!" agak. ²⁰ Agek, dam Jisas midek wagin sinjak dapet, kijeki ni nibak nop abaj nagek ak, Jisas nop niylil, ni ak nop gek, ap yap pakil, adik madik gitlig git, kintik kobkob kosib masib apil yowak. ²¹ Nig gek, Jisas ni nibak nap nop ag niylil agak, "Tap nibak niñ akal rek gak?" agak. Agek agak, "Birarik nep ni sikol won ak nep gak. ²² Kijeki nibak, nop per nagek pak lin, agil, mab yineb nab okok abe, nig nab okok abe di yokeb. Nib ak, cirok apil yimig niylil, tap nibak ag yokep rek lonimij ak, ag yukan," agak. ²³ Agek, Jisas agak, "Yip tari ginig, 'Ag yokep rek lonimij ak, ag yukan,' agil ageban? Ag niñnigain rek ginigab, ag gos niñnigan ak, ag niñnigan ak rek ginigab," agak. ²⁴ Agek, ni nap ak kasek nep agak, "Nep niij debin; nig ginigan, agil, gos ak niñebin ak pen gos omal niñnim rek lip ak, yip gos tep nek niylil yad pis nep niij dinim," agak.

²⁵ Pen bin bi konjai nep, apil mal Jisas eip midelak siñjak, pig girikid ag apelak niñlig git, Jisas kijeki ak nop agak, “Nak kijeki, bin bi gek timid sakol ñagek minim ma apal ak, nep agebin, nipiyak nop kirig git, pis nep amil, kisen kauyan ma adik gionimin!” agak. ²⁶ Agek, kijeki nibak gaul kib git, soñ amnig git, nip ak nop gek, ap yap pakil, jep jep di wos gek, bin bi konjai nep aglak, “Bir kimib,” aglak. ²⁷ Nib aglak ak pen Jisas niñmagil kid ne ak dil, nop di warik ñek, warik komin midek. ²⁸ Kisen Jisas karip niñlik migan eyan amil, bi ne okok eip kiri nep midlig git, nop aglak, “Tari ginig cin kijeki nibak nop ag yok mer niñpin?” aglak. ²⁹ Agelak, Jisas agak, “Kijeki nibak rek yokop ma ag yoknigal; God nop sobok gel me, mis amnigal. Mer ak, mis ma amnigal,” agak.

Jisas kauyan, “Kimil wariknigain,” agak

(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰⁻³¹ Jisas bi ne okok poñ dil, karip lim nibak kirig git, karip lim Galili nab siñjak amlig git, bi yad okok krop minim ag nip tep ginim, agil, kapkap we git midlig git, krop ag ñil agak, “Bi Ñi ne nop mimig git bi ognap krop ñek, nop ñag pak lel, kimil, niñ omal midil, niñ omal nokim ak kauyan wariknigab,” agak. ³² Ne nib agek niñlig git, minim wagin nibak tari, agil, nop ag niplap ak pen pirikil, ma ag niñlak.

Yad nep bi kib midebin, agil, minim pen pen aglak

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³⁻³⁴ Pen kanib nab siñjak amlig git, Jisas bi ne okok, “Yad nep bi kib, nak bi kib mer,” aglig git, pen pen agel amnak. Amil Kapaneam amjakil, karip migan eyan ak amil, Jisas krop ag niñil, agak, “Kanib nab siñjak aplig git, minim tari agem aposip?” agak. Agek, bi ne okok minim nibak ag niñlig git apelak ak niñil, nabij gek, pen ma ag niñlak. ³⁵ Ma ag ñelak, Jisas am bisig git, bi ne aknib umigan alañ okok krop agek apelak agak, “Bin bi pobij midenimel okok, bin bi yokop wog gi niñbal rek midil, bin bi ognap krop

magilsek wog gi niñimel,” agak. ³⁶ Nib agil, nipai sikol alap dapil midelek nab siñjak lil, kaig gilig git, agak, ³⁷ “Bin bi yip niñ dil, nipai sikol aul rek nokim alap di tep ginigal ak, nip ak nop nep mer, yip abe dinigal. Pen yip dinigal ak, yip nep mer, Bapi yip ag yokek onek ak nop abe dinigal,” agak.

*Bin bi kaual maual cin ma ginigal okok, kiri bin bi niñeb cin
(Luk 9:49-50)*

³⁸ Pen Jon Jisas nop agak, “Minim ag neb bi. Bi alap yib nep agil, kijeki kiyob niñlik ag soñ ag yokek, cin niñil nop agnok, ‘Nak bi cin eip jim ñil ma tageban ak, nip ma ginim,’ agnok,” agak. ³⁹ Agek, Jisas nop pen agak, “Nop tari ginig mer apek? Bin bi yip gos niñil, yib yad agil, tap ma gep rek ognap ginigal okok, kisen adik git yip minim timel ma agnigal. ⁴⁰ Bin bi kaual maual cin ma ginigal okok, kiri bin bi niñeb cin. ⁴¹ Pen niñim! Bin bi an an, niñep Jisas bi ne, agil, nip mil ñel niñnigabim ak, God krop di tep ginigab,” agak.

Gi timel gjin rek lip, agil, niñ tep ginimib

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² “Pen bin bi ognap apil, nipai yip niñ debal okok, krop tap si tap timel ar ak gi yomel, kiri gos yip ak sakol git, tap si tap timel ginigal. Bin bi nip ginig genigal ak, ned kab kib alap kijam ak nag di li tibikil, dam nip solwara nab siñjak yoklap ak tep. Pen komin midil, nip gi timel ginigal ak, yur kib yip dinigal,” agak.

⁴³ Jisas nib agil agak, “Niñmagil alap gek, nipbi tap si tap timel ginig gebim ak, niñmagil pis kid nib ak tib gi rik gi yokem, pis kid ak nep midonimij. Nip git, tap si tap timel nibak ma ginigabim rek, komin amnigabim. Pen niñmagil omalgil midek, gi timel git, karip lim Hel, mab per nep yin mideb siñjak amnigabim. ⁴⁴ Karip lim nibak,

‘krop kiso per nep li midlig git,
mab yin nep midenigab.’

⁴⁵ “Tob kid ak, ak rek nep. Tob kid alap gek, nipbi tap si tap timel ginig gebim ak,

tob kîd pîs nîbak tîb gi rîk gi yokem, pîs kîd ak nep mîdonimîn. Nîg gił, tap si tap tîmel nîbak ma gînîgabîm rek, komiñ amnîgabîm. Pen tob omalgîl mîdek, gi tîmel gem, nîbep karîp lîm Hel, mab ke yîneb ak yokek, yur kîb dînîgabîm.

46 Karîp lîm nîbak,
‘kîrop kîsoi per nep li mîdlîg gił,
mab yîn nep mîdenîgab.’

47 Uđin magîl ak, ak rek nep. Uđin magîl alap gek, nîbi tap si tap tîmel gînîg gebîm ak, udîn magîl pîs nîb kîd ak tîg gîlîg gił yokem, pîs kîd ak nep mîdonimîn. Nîg gił, tap si tap tîmel nîbak ma gînîgabîm rek, God karîp lîm ne sîňak amnîgabîm. Pen udîn magîl omalgîl mîdek, gi tîmel gem, nîbep karîp lîm Hel, mab ke yîneb ak yokek, yur kîb dînîgabîm.

48 Karîp lîm nîbak,
‘kîrop kîsoi per nep li mîdlîg gił,
mab yîn nep mîdenîgab.’

49 “Gam wak nawöj mab dagîlel yîn dek tep lînîgab ak rek, God ne bin bî magîlsek kîrop nîg aknîb rek nep gînîgab.

50 “Dek sol tap dek kal tep yîb ak pen dek kal ne ak amek, titi gił gem, kauyanj dek kal gînîgab? Nîb ak, nîbi bin bî dek kal rek mîdîl, bin bî ognap mîdmagîl lîl eip kapkap mîdenîmîb,” agak.

10

*“Bin ag yokep aka mer?” aglak
(Mat 19:1-12; Luk 16:18)*

1 Jisas Kapaneam kîrig gił, karîp lîm Judia nab okok amîl, am nîg Jodan juîl, pîs kîd adan amnak. Bin bî okok nînjîl, ap mogîm gelak nînjîl ne per goligîp rek kîrop mînîm ag ñîak.

2 Bî Perisi ognap, Jisas tari rek agnîgab, agîl, apîl, nop ag nînjîl aglak, “Lo mînîm tari rek mîdeb? Bî okok bin dîl, ag yoknîg, ag yoknîgal aka?” aglak.

3 Agelak, Jisas pen agak, “Mosîs God Mînîm ñu kîl tîkîl, nîbep mînîm tari agak?” agak.

4 Agek aglak, “Mosîs agak, ‘Bin ag yoknîg, ‘Nep ag yokebin,’ agîl, mij bad alap ñu kîl tîkîl nop ñîl, ag yoknîmîn,’ agak,” aglak.

5 Agelak, Jisas agak, “Nînjîd agebîm ak pen wös rek God ne bî nîg gînîgal agîl ma gos nînjîk. Mosîs nîbep God mînîm ag ñîk, nîbi kasek

ma dîpîm ak me, ne lo mînîm nîbak ñu kîl tîkak.

6 Pen God karîp lîm bîrarîk ped okok gił lak ñîn ak, bî gił lîl, bin gił lîl, gak.

7 Ar nîbak me, bî okok nonîm nap sîkop eip mîdîl, amîl bin dîl, kîrop kîrig gił,

8 kîri ber mal jîm ñîl kîner nînjîg gił, mîb goj nokîm lînîgab. Kîsen ke ke mer, jîm ñîl nep mîdenîgair.

9 God agek, bî bin dîl mîb goj par nokîm lînîgab nîbak, bî ognap amîl kîrop ag pak asîk ke ke ma lînîmel,” agak.

10 Nîb agîl, bî ne okok eip kauyanj karîp nîlîk mîgan eyanj amîl, Jisas nop mînîm ar nîbak kauyanj ag nînjelak.

11 Jisas agak, “Bî alap bin dîl, ag yokîl, amîl bin kîsen nîb alap dînîgab ak, God udîn yîrîk ne sîňak ne bin si dep bî.

12 Bin ak, ak rek nep, bî dîl, kîrig gił, amîl bî kîsen nîb dînîgab ak, ne bî si dep bin,” agak.

*Jisas ñî pai sîkol okok kîrop dî kaig gił, nînmagîl ne nabîc kîrop ar alanj lak
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)*

13 Bin bî ognap, Jisas ñî pai cîn okok dî nînjañ, agîl, dapelak, pen bî ne okok kîrop ag gelak.

14 Nîb agelak, Jisas nînjek, mîlîk yapek, agak, “Ñî pai sîkol okok kîrig gem, yîp olañ. God karîp lîm ak ñî pai sîkol nîb okok rek mîdebal.

15 Yad nîbep nînjîd yîb agebin, bin bî okok, ñî pai sîkol okok God karîp lîm ar alanj mînîm ak nîj dîpal rek ma nîj dînîgal ak, God karîp lîm ne sîňak ma amnîgal,” agak.

16 Nîb agîl, ñî pai sîkol okok kîrop dî kaig gił, nînmagîl ne nabîc kîrop ar alanj lîl agak, “God nîbep kod mîdonimîn,” agak.

*Bî tap kojai mîdek alap
(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)*

17 Pen Jisas amek nînjîg gił, bî alap piğ gił rîkîd ag apîl, Jisas mîdek wagîn sîňak kogîm yîmîl, agak, “Mînîm ag ñeb bî tep! Yad tari gił per mîdep ak dînîgain?” agak.

18 Agek, Jisas agak, “Yîp tari gînîg, ‘Bî tep,’ ageban? Bin bî alap tep ma mîdebal; God nokîm me tep mîdeb.

19 Pen nak God lo mînîm ak nîpan: ‘Cîp ma ñagnîmîb; bin si bî si ma gînîmîb; tap si ma dînîmîb; mînîm kîb agîl tom ma agnîmîb; mînîm tom agîl bin bî ognap tap kîrop okok ma

pili ḡi d̄inimib; nanim nap agnimir ar ak (rek nep) n̄ijil, kisen ḡinimib,” agak.

20 Jisas n̄ib agek, b̄i n̄ibak Jisas nop agak, “Minim ag ñeb b̄i. Yad kapan apic nep midil, lo minim n̄ib okok magilsek n̄ijlig gi midebin,” agak. **21** Agek, Jisas nop n̄ijil, midmagil l̄il, agak, “Nak tap nokim alap nep ma ḡipan. Nak amil, tap nak tari tari middeb okok magilsek sikim ḡil, mani dil, bin b̄i tap ma middeb okok krop n̄inim. Nig ḡil me, tap tep nak ak midenigab God karip lim seb kab ar alan s̄njak. Apin rek ḡil, apil, yad eip tagor,” agak. **22** N̄ib agek, b̄i n̄ibak tap ne konjai middek rek, c̄ib gek, gos par yib l̄ilg gi amnak. **23** Jisas b̄i ne okok krop n̄ij padiklig gi agak, “Bin b̄i tap konjai midenigab okok koslam yib God bin b̄i ne midel, krop dil karip ne s̄njak kod midenigab,” agak. **24** N̄ib agek, b̄i ne okok minim n̄ibak n̄ijil, gos par nep n̄ijel n̄ijlig gi, Jisas krop kauyan agak, “Nīt̄ pai yad s̄in aul, minim agebin aul n̄ijim. God karip lim ak koslam ameb rek middeb! **25** Kaj kamel okok nū mauöl nag yokpal migan ak amnig, amnigal ak pen bin b̄i k̄ilnok k̄ibap mani tap okok konjai middeb okok, God karip lim ne s̄njak koslam yib amnigal,” agak.

26 Jisas n̄ib agek, b̄i ne okok wal yib agil, pen ag n̄ijek pen ag n̄ijek ḡil aglak, “Nīt̄ ak, b̄i an rek komij per midep won ak dinimij?” aglak. **27** Agelak, Jisas krop n̄ijlig gi agak, “Bin b̄i okok kiri ke ginimel rek ma lip; God nep me tari tari ginig, ginimij rek nep middeb,” agak. **28** Pen Pita Jisas nop agak, “Nījan! Cin nak eip taglig gi, tap cin okok magilsek kiri ḡipin,” agak.

29 Agek, Jisas agak, “Yad nibep n̄ijid yib agebin, bin b̄i yip gos n̄ijil, minim tep yad wög ak ginig, karip lim kiri kiri ḡil aka, ninai nimam kiri okok kiri ḡil aka, nonim kiri okok kiri ḡil aka, nīt̄ pai kiri okok kiri ḡil aka, wög dai kiri okok kiri ḡil, wög yip genigal ak, **30** God krop di rep ginigab. Krop kod middek, lim dai ar wagin aul midenigal nīn ak, karip, ninai nimam, nonim, nīt̄ pai, wög dai kiri konjai yib midenigab. Pen nīn ognap bin b̄i ognap okok, kiri bin b̄i yad eip midebal

ak n̄ijil, krop gi timel ginigal. Kisen pen God krop dam karip lim ne s̄njak dad amek, ne eip per nep midenigal. **31** Pen bin b̄i miñi ned amebal okok, kisen konjai nep kid ken yib okok midenigal. Pen bin b̄i miñi kid ken yib okok midebal okok, kisen konjai nep ned am midenigal,” agak.

Jisas kauyan, “K̄imil wariknigain,” agak

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Pen kiri Jerusalem amlig gi, Jisas ned gak; b̄i ne okok kisen ḡil, gos par par n̄ijlig gi amelak n̄ijlig gi, bin b̄i kisen apelak okok n̄ijil p̄iriklak. Jisas pen b̄i ne aknib umigan alan okok krop nep pon dil, gol s̄njak amil, tap tari nop ginig gak ak kauyan krop ag ñak. **33** Jisas agak, “Cin Jerusalem amon n̄ijlig gi, b̄i alap Bi Nī ne nop kain ḡi dam, b̄i God nop tap sobok gep b̄i kib okok abe, b̄i lo minim ag ñeb b̄i okok abe, nīnmagil krop ñek, nop minim kib agil, ‘Bi nibaul nop ñag pak lep,’ agil, di b̄i Juda mer okok krop n̄inigal. **34** Nel, nop ag juil, kintik ñagil, nag di pakil, dam pis nep ñag pak lel kimnigab. Pen nīn omal midil, nīn omal nokim ak kauyan wariknigab,” agak.

Jems eip Jon eip b̄i kib midor, ag gos ak nīnrek

(Mat 20:20-28)

35 Sebedi nīt̄ ne omal, Jems eip Jon eip apil Jisas nop agrek, “Minim ag ñeb b̄i, cir mal nep minim alap ag nīnor, nak yau agil ginigan ak tep,” agrek. **36** N̄ib agerek, Jisas krop agak, “Nīri yip ag nīnig gebir nibak, yad nīrep tari ginim?” agak. **37** Agek agrek, “Kisen nak melik tep ke sek midil, karip lim magilsek kin rek kod midenigan nīn ak, cir mal, b̄i alap di nīnmagil yipid pis kid nak ar l̄il, b̄i alap di nīnmagil anjidenken pis kid nak ar lek, bisig midojir,” agrek. **38** N̄ib ager, Jisas agak, “Nīri mal nīn rep ḡil ma agebir. Nig silek yad nīnigain ak nīri mal ak rek nep nīnigair? Yad nīg paknigain ak, nīri mal ak rek nep paknigair?” agak. **39** Agek, “Yau, nig ginigabir,” agrek. Agerek, Jisas agak, “Nījid agebir. Nig yad nīnigain ak, nīri

mal ak rek nep nijngair; n̄ig pakn̄igain ak, n̄iri mal ak rek nep pakn̄igair ak pen
40 n̄inmaḡil yip̄id ken p̄is k̄id yad b̄i an m̄idenigab, n̄inmaḡil anj̄dken p̄is k̄id yad b̄i an m̄idenigab ak yad ma agn̄igain; ak Biñen tap ne; ne ke n̄ij̄ip̄ rek ḡin̄igab,” agak.

41 Pen Jisas b̄i ne akn̄ib wajrem alaŋ m̄in̄im n̄ibak n̄ijel, k̄rop m̄il̄ik yapek, Jems Jon b̄i omal k̄rop ag ḡilak. **42** N̄ig gel, Jisas k̄rop maḡilek agek apelak agak, “N̄ibi n̄ip̄im, Juda bin b̄i mer okok, kiŋ k̄iri k̄il̄is ḡil̄ kod m̄idebal; b̄i k̄ib k̄iri m̄in̄im tari tari agn̄igal ak n̄ij̄il kaunan d̄il k̄isen ḡin̄igal me. **43** Pen k̄iri gebal rek ma ḡin̄imib. B̄i an b̄i k̄ib m̄idonim̄in̄ ak, b̄i s̄ikol rek m̄idil̄, bin b̄i ognap k̄rop wōg ḡi ūeb b̄i rek m̄idonim̄in̄. **44** B̄i an b̄i k̄ib ȳib m̄idonim̄in̄ ak, b̄i s̄ikol tam okok rek m̄idil̄, bin b̄i ognap k̄rop maḡilek m̄in̄ wōg gep b̄i alap rek m̄idonim̄in̄. **45** B̄i ūi ne ak, bin b̄i okok k̄iri wōg ȳip̄ ḡilan̄, aḡil, ma ow̄ip̄; wōg k̄rop ḡi ūi damil̄, k̄isen tap si tap t̄imel ḡipal ar ak saj ḡi k̄imen, bin b̄i kon̄ai nep komiŋ amnīlan̄, aḡil, ow̄ip̄,” agak.

Jisas udin kwoi gak b̄i alap gek, udin ūi n̄ijak

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Jisas b̄i ne okok eip taun k̄ib Jeriko amjaklak. K̄iri Jeriko k̄irig amnīg, bin b̄i kon̄ai ȳib nep eip amnīlak. B̄i Timeas ūi ne Batimeas udin kwoi gak ak, mani ūim̄, aḡil, as̄ib aglig ḡi, kan̄ib gol s̄in̄jak b̄isig m̄idek. **47** B̄isig m̄idek ūij̄ig ḡi, “Jisas b̄i Nasaret n̄ib ak apeb,” agel ūij̄il, ne s̄ik aḡil agak, “Jisas, Depid ūi ne, ȳip̄ ȳim̄ig ūij̄an!” agak.

48 Agek, bin b̄i okok nop s̄il̄ikil aglak, “M̄in̄im ma agan! Kapkap m̄idei!” aglak. N̄ib aglak ak pen ne kapkap m̄idil̄ mer, meg m̄igan dap ranil̄ s̄ik k̄ib aḡil agak, “Depid ūi ne, ȳip̄ ȳim̄ig ūij̄an!” agak.

49 Agek, Jisas man̄ n̄ib s̄in̄jak wōs ḡil agak, “Nop s̄ik agem, s̄in̄aul owan̄,” agak. Agek, bin b̄i okok b̄i udin kwoi ak nop aglak, “Jisas nep s̄ik ageb. Warikil gos sek owan̄,” aglak. **50** Agelak, walij̄ parsek ne ak t̄ig jūkil, kasek nep warikil, Jisas m̄idek s̄in̄jak

amnak. **51** Amek, Jisas nop agak, “Ȳip̄ tari gaŋ, aḡil, apeban?” agak. Agek b̄i udin kwoi gak ak agak, “M̄in̄im ag ūeb b̄i. Udin ak kauyan̄ ūil ūij̄in, aḡil, apebin,” agak. **52** Agek, Jisas agak, “Jisas ȳip̄ gek komiŋ l̄in̄igab, aḡil, ūij̄ d̄ipan ak rek, me nep komiŋ l̄ip̄, b̄ir nak amnoŋ,” agak. N̄ib agek ūij̄ig ḡi, won n̄ibak nep udin ūil ūij̄il Jisas eip amnak.

11

Jisas Jerusalem kiŋ rek amnak

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Jisas b̄i ne okok eip amil amil Jerusalem ulep ulep ḡil̄ig ḡi, Olip D̄im, karip̄ t̄irig t̄iron̄ Betpagi Betani amjakil, Jisas b̄i ne omal aḡil agak, **2** “Karip̄ l̄im m̄igan k̄idadaŋ amil ūij̄ngair, kaj donki marip̄ bin b̄i dad ma tapal alap ūon ḡi lel m̄idenigab. ūij̄il, wiſib̄ donimir.

3 Bin b̄i ognap n̄irep tari ḡin̄ig ūig gebir, agenimel, agnimir, ‘B̄i K̄ib wōg alap ḡil̄, kauyan̄ yokek, on̄igab,’ agnimir,” agak.

4 N̄ib agek, amil ūij̄rek, kaj donki marip̄ alap kan̄ib s̄in̄jak karip̄ k̄ijon̄ wagin gol s̄in̄jak nag ūon ḡi lel m̄idek. M̄in̄ wiſiber ūij̄ig ḡi, **5** bin b̄i yokop ulep n̄ib s̄in̄jak m̄idelak okok aglak, “Tari ḡin̄ig kaj donki marip̄ n̄ibak m̄in̄ wiſib̄bir?” aglak.

6 Agelak, Jisas agak rek nep agerek, yau agel, **7** kaj donki marip̄ n̄ibak dam Jisas m̄idek s̄in̄jak apil̄, walij̄ par k̄ib k̄iri t̄ig jūil, kaj donki ar alan̄ l̄irek, Jisas ar n̄ibak b̄isigil amnak. **8** Bin b̄i okok kon̄ai nep, walij̄ parsek k̄iri okok t̄ig jūil, kan̄ib k̄ib ar s̄in̄jak l̄ilak; ognap mab kas okok t̄ib r̄ik dap l̄ilak. **9** N̄ig ḡil̄, bin b̄i nop ned ḡilak okok abe, nop k̄isen ḡilak okok abe, s̄ik aglig ḡi aglak,

“God ȳib ne agon ar amnaŋ!

B̄i K̄ib b̄i ne ag yokek apeb aul;
God nop kod m̄id tep ḡin̄im̄in̄.

10 Based Depid kiŋ m̄idil̄, bin b̄i kod m̄idoliḡip̄ rek,

ne c̄inop ak rek nep kod m̄idenigab!
God ȳib ne agon ar amnaŋ!” aglak.

11 Jisas ūig ḡil̄, Jerusalem amil, God sobok gep karip̄ m̄igan ak amil, tap okok ūij̄ tagek ūij̄ig ḡi, p̄ib paŋ̄id amek ūij̄ig

gi, bì ne aknib umıgan alan okok eip karıp tırıg tiron Betani amnılık.

*Mab nıñeb alap magıl ma pılak
(Mat 21:18-19)*

¹² Mınek pen, Betani nıb adık gıl kanıb nab sıñak aplıg gi, Jisas nop yuan lak. ¹³ Yuan lek, par yıpıd nıñak mab ulem alap mıdeklər. Magıl ognap pılıl mıdeklər aka agıl, amıl nıñak, magıl ma pılak; mab kas nep mıdeklər. Pen tari: magıl pılep nıñ ak ma owak. ¹⁴ Nıg gek, Jisas mab nıbak agak, “Kısen bin bì ognap mab magıl nak ak ma nıñıngal,” agak. Bì ne okok mınım agak nıbak nıñlak.

*God sobok gep karıp tap sıkım gelak
okok, Jisas kırop yık söy yokak
(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)*

¹⁵ Jisas bì ne okok poñ dıl, Jerusalem amıl, God sobok gep karıp mıgan amıl nıñak, bin bì okok sıkım gılıg gi, manı yımjıklıg gi mıdelak. Nıg gelak, manı yımjıklıg gelak abañ bad okok tıg adık gıl, yakır dap lel taulıg gi mıdelak mab bog okok tıg adık gıl, bin bì sıkım gılıg gi, tap taulıg gi, karıp mıgan nıbak mıdelak okok, kırop yık gi mıs yokak. ¹⁶ Yık gi mıs yokak, “Tap ognap dap God sobok gep karıp kab wari kıs kıs gıl mıdeklər nab aul ma padıknımib,” agak. ¹⁷ Nıb agıl agak, “God Mınım ak nu kıl tıkkıllı aglak, ‘God agıp, ‘Karıp yad ak, bin bì karıp lım tıgon tıgonı magılsek apıl, yıp sobok gınıngal,’ agıp,’ aglak. Pen nıbi nıg gesim, bì tap si dı we gıl mıdebal karıp alap rek lıp,” agak.

¹⁸ Nıb agek, bì God nop tap sobok gep bì kıl okok abe, bì lo mınım ag ūeb bì okok abe, mınım nıbak nıñlak, nop ūag pak lın, aglak. Pen bin bì okok magılsek mınım nop ak nıñlak wal aglak rek me, Jisas nop pırıkkıllı, titi gıl nop ūag pak lın, agıl, gos ak pıyo nıñ mıdelak. ¹⁹ Kıslım gak magıl ak, Jisas bì ne okok eip Jerusalem kırıg gıl amnılık.

*God nop gos nokım nıñlak ag nıñem, ag
nıñıngabım rek gınıngab
(Mat 21:20-22)*

²⁰ Mınek kıslım sek kanıb nab sıñak kauyan amlıg gi nıñlak, mab ulem Jisas ag

gak ak wagın sek pıs nep mılep gıl mıdeklər.

²¹ Nıg gek nıñlıg gi Pita agak, “Mınım ag ūeb bì, nıñan! Mab ulem tol ag genak aul mılep gı yowıp!” agak. ²² Agek, Jisas agak, “God nop nıñ dıñımib. ²³ Yad nıbep nıñıd agebin, cın agon God ak rek nep gınımım, agıl, gos omal mer, gos nokım nıñlak, dım gol nıbaul ‘Nıg solwara nab sıñak adan gi dam pakan,’ agenıgabım ak, agrıgabım rek gınıngab. ²⁴ Nıb ak me, God nop ag nıñıngabın rek gınıngab, agıl, gos nokım nıñlak ag nıñem, ag nıñıngabım rek gınıngab. ²⁵ Pen God nop sobok gınıngabım ak, bin bì ognap nıbep gi tımel gıpal okok nıñlak gınıngab, nıñlak Nap nıbi seb kab ar alan mıdeklər ak, tap si tap tımel nıbi gıpım okok nıñlak gırıg gınıngab. ²⁶ Pen bin bì ognap nıbep gi tımel gıpal okok nıñlak ma kırıg gınıngabım ak, Nap nıbi seb kab ar alan mıdeklər ak, tap si tap tımel nıbi gıpım okok ak rek nep nıñlak ma kırıg gınıngab.

*“Nep bì an agek nıg gi ajeban?” aglak
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Pen Jisas bì ne okok eip kauyan Jerusalem apjakıl, ne God sobok gep karıp mıgan okok gi tagek nıñlıg gi, bì God nop tap sobok gep bì kıl okok abe, bì lo mınım ag ūeb okok abe, bì mınım tıg bılokep okok abe, Jisas mıdeklər sıñak apıl aglak, ²⁸ “Nep bì an, nıg gınımım, agek, nıg gılıg gi ajeban?” aglak. ²⁹ Agelak, Jisas pen agak, “Yad nıbep mınım alap ag nıñem, yıp ag ūenıngabım ak, yad pen yad bì an agek nıg gi ajebin ak, nıbep ag ūnıngain. ³⁰ Jon bin bì okok kırop nıg pak ūak ak, God agek nıg pak ūak aka gos ne ke nıñlak nıg pak ūak? Yıp agem nıñin!” agak.

³¹ Nıb agek, kırı ke ag nıñ ag nıñ gıl aglak, “Cın agrıgabın, ‘God agek, Jon bin bì okok kırop nıg pak ūak,’ agenıgabın ak, cınop agrıgab, ‘Nıb ak, tari gınıngab Jon mınım nop ak ma nıñ dıpım?’ agrıgab.

³² Pen cın agrıgabın, ‘Jon gos ne ke nıñlak nıg pak ūak,’ agrıgabın ak, cınop tari gınıngab?” aglak. Pen tari: bin bì okok magılsek, God agek, Jon wög ne golıgıp ag gos nıñjölgıpal ak me, Juda bì kıl nıb okok pırıkkıllı mınım ke alap ma aglak.

³³ Gos nı̄bak nı̄njıl aglak, “Cın ma nı̄pın,” aglak. Nı̄b agelak, Jisas kırop pen agak, “Nı̄bi yıp pen ma ag nı̄bım rek, yad bı̄ an agek gı̄ ajebin ak, nı̄bep ak rek nep pen ma ag nı̄nığain,” agak.

12

*Juda bin bı̄ okok kiri God bı̄ ne okok
kırop gı̄ tı̄mel gılak, agak
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)*

¹ Jisas pen kırop mınım ar alap sı̄d tı̄kil agak, “Bı̄ alap wari gıl, nag wain wög ak gı̄ yı̄mıl, wain magıl pak cı̄b jakep, agıl, mı̄gan alap gı̄ lı̄ tep gı̄nığab. Bin bı̄ apı̄l nag magıl si dı̄nığal ak nı̄j mı̄dojın, agıl, karıp kılın gı̄ par kı̄b alap gıl, bı̄ ognap kırop agnığab, ‘Nı̄bi nag wain wög yad ak kod mı̄dıl, kı̄sen pı̄lı̄l pok gek, yıp ognap, nı̄bi ognap dı̄nımı̄b,’ agıl, karıp lı̄m par okok amnığab. ² Wain magıl pok gı̄nığab magıl ak, bı̄ ne alap ag yokıl, agnığab, ‘Wain magıl yıp ognap nı̄el donımın!’ agnığab. ³ Agek, amjakek, bı̄ wög gı̄nığal okok, nop dı̄ pak pak lı̄l, yokop nep ag yoknığal. ⁴ Nı̄g gel, bı̄ wain wög nap nı̄b ak bı̄ alap pen ag yoknığab. Amjakek, nop nabı̄c alan pakıl, gı̄ tı̄mel yı̄b gı̄nığal. ⁵ Nı̄g gel, bı̄ wain wög nap nı̄b ak, bı̄ alap pen ag yokek amek, nop pı̄s nep nı̄ag pak lı̄nığal. Bı̄ ognap konjai nep ag yokek, nı̄b aknı̄b nep gı̄líg gı̄, ognap tapın magıl paknığal, ognap pı̄s nep nı̄ag pak lı̄nığal. ⁶ Nı̄g gel gel me, bı̄ wain wög nap nı̄b ak bı̄ ne alap ma mı̄denığab; nı̄ mı̄dmagıl ne nokım mı̄denığab ak, mınım ne ak dı̄nığal, agıl, ag yokek amnığab. ⁷ Pen amjakek, bin bı̄ wain wög gı̄ mı̄denığal okok nı̄njıl agnığal, ‘Nı̄ apeb aul, bı̄ wain wög nap nı̄b ak nı̄ ne apeb. Nı̄b ak, nop nı̄ag pak lı̄l me, tap ne dı̄nımın rek okok cın dı̄nığabın,’ agnığal. ⁸ Nı̄b agıl, nı̄t nı̄bak nop pı̄s nep nı̄ag pak lı̄l, dam wain wög mıs okok dı̄ yoknığal. ⁹ Nı̄g genığal, bı̄ wain wög nap nı̄b ak apı̄l, tari gı̄nığab? Ne apı̄l, bin bı̄ wain wög genığal nı̄b okok kırop nı̄ag pak lı̄l, bin bı̄ ognap kırop agek, wain wög nı̄bak kod mı̄denığal,” agak.

¹⁰ Nı̄b agıl kırop agak, “Nı̄bi God Mınım nı̄u kıl tı̄klak dai alap ma nı̄pım rek lı̄p. God Mınım dai nı̄bak nı̄u kıl tı̄klil aglak,

‘Bı̄ karıp gep okok kab par kırı̄g gılak ak, kab nı̄bak nep mı̄ñi karıp sap nab eyan sı̄nık pı̄nજıl nı̄l mı̄deb.

¹¹ Bı̄ Kıt nı̄g gak ak, cın nı̄njıl tep agobın,’ aglak,” agak.

¹² Jisas nı̄b agek, bı̄ God nop tap sobok gep bı̄ kı̄b okok abe, bı̄ lo mınım ag nı̄eb okok abe, bı̄ mınım tı̄g bı̄lokep okok abe, cınop nep ageb, agıl, nop cı̄cı̄ dı̄n, ag nı̄nlak ak pen bin bı̄ okok kırop pı̄rıkıl, kırı̄g gılak.

*“Takis nı̄eb aka ma nı̄eb?” aglak
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)*

¹³ Pen kı̄sen Juda bı̄ kı̄b nı̄b okok, bı̄ Perisi ognap eip, Herod bı̄ ne ognap eip kırop aglak, “Nı̄bi Jisas mı̄deb sı̄nık amīl, nop mınım ognap ag nı̄jem, ne tari nı̄nöl mınım agenığab, nop dam mı̄ñ lı̄nığabın,” aglak. ¹⁴ Nı̄b agelak, Jisas mı̄dek sı̄nık amīl, aglak, “Mınım ag nı̄eb bı̄. Cın nı̄pın nak bı̄ nı̄njı̄d yı̄b nep ageban. Bı̄ kı̄b okok abe, bin bı̄ yokop okok abe, kırop nı̄njıl ma pı̄rıkpan. God ageb rek nep nı̄njıl, bin bı̄ okok kırop yı̄pı̄d gıl nep ag nı̄eban. Nı̄b ak, cınop ag nı̄an! Cın Juda bin bı̄ lo okok titi gıl mı̄deb? Gapman bı̄ kı̄b Sisa nop takı̄s nı̄jın aka ma nı̄jın?” aglak. ¹⁵ Nı̄b agelak, Jisas mınım tom agelak ak nı̄njıl agak, “Tari gı̄níg, nı̄nöl mınım agań, agıl, yıp mınım esek nı̄bak agebım? Kab magıl alap dapem, yad nı̄njın,” agak. ¹⁶ Agek, kab magıl alap dap nı̄el nı̄njıl agak, “Kab magıl bak ak, bı̄ an mı̄lık dai ak mı̄dıl, an yı̄b ak mı̄deb?” agak. Agek aglak, “Bı̄ kı̄b Sisa ak nep,” aglak. ¹⁷ Agelak, Jisas agak, “Sisa tap ne mı̄donımın ak Sisa nop nı̄nımı̄b; God tap ne mı̄donımın ak God nop nı̄nımı̄b,” agak. Nı̄b agıl, mınım tom kiri ak talak gı̄ tep gak nı̄bak nı̄njıl, wal yı̄b aglak.

*Bin bı̄ kı̄mıl warı̄knı̄gal
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)*

¹⁸ Sadyusi bin bı̄ okok, bin bı̄ kı̄mıl, ma warı̄knı̄gal, agıl, nı̄ñölígipal rek, ognap Jisas mı̄dek sı̄nık apı̄l aglak, ¹⁹ “Mınım ag nı̄eb bı̄. Bı̄ God mınım agep Mosı̄s, mınım alap cınop nı̄u kıl tı̄klil agak, ‘Bı̄ alap bin dı̄l, nı̄t pai tı̄klil mer, yokop kımenığab ak, nı̄mam ne alap pen bin kañıl nı̄bak

dil, mam k̄imak ak ñī pai ne ak, agīl, t̄kn̄igab,’ agak. ²⁰ N̄ib ak, b̄i wagin sek akn̄ib ar oñj̄d ak m̄idenigal. N̄imam ned bin dil, ñī pai t̄k̄il mer, yokop k̄imn̄igab. ²¹ K̄imek, n̄imam ȳigwu nab n̄ib ak pen bin n̄ibak nop dil, ak rek nep ñī pai t̄k̄il mer, yokop k̄imn̄igab. N̄ig gek, n̄imam ȳigwu nok̄im n̄ib ak pen bin n̄ibak nop dil, ak rek nep ñī pai t̄k̄il mer, yokop k̄imn̄igab. ²² N̄ig gī dam dam, n̄imam akn̄ib ar oñj̄d okok ñī pai t̄k̄il mer, magilsek yokop k̄imn̄igal. K̄isen bin ak, ak rek nep k̄imn̄igab. Pen bin b̄i k̄imil war̄kn̄igal, apan ak, ²³ bin nok̄im alap b̄i ne akn̄ib ar oñj̄d l̄in̄igab n̄ibak, k̄isen n̄imam akal bin ne m̄idenigab?” aglak.

²⁴ Agelak, Jisas agak, ‘N̄ibi God Min̄im ñu k̄il t̄iklak ak abe, God k̄ilis ne ak abe ma n̄ip̄im rek, gos n̄ij̄id ma n̄ip̄im. ²⁵ Bin b̄i k̄imbal okok war̄kn̄igal ñiñ ak, God ejol ne okok m̄idebal rek midil, b̄i okok bin ma d̄in̄igal; bin okok b̄i ma d̄in̄igal. ²⁶ Pen bin b̄i kauyan ma war̄kn̄igal, ap̄im ak, Mosis mab s̄ikol ȳin nep m̄idek kes̄im ñu k̄il t̄ikak ak ma n̄ip̄im rek l̄ip. God, mab ȳinek nab s̄in̄jak midil, Mosis nop agak, ‘Ebrahim, Aisak, Jekop, God k̄iri me, yad m̄idebin,’ agak. N̄ib ak, based s̄ikop ned k̄imlak okok k̄irog agīl, ‘God k̄iri m̄idebin,’ agak. Pen n̄ibi ap̄im rek, bin b̄i okok k̄imil, pīs nep k̄imblap ak, God ne, ‘Ebrahim, Aisak, Jekop, God k̄iri m̄idebin,’ ma apkop. ²⁷ N̄ibi gos n̄ij̄ tep ma ḡil, bin b̄i k̄imbal okok n̄ij̄il, b̄ir pīs nep k̄imbal ap̄im ak pen God n̄ij̄ip k̄iri komiñ m̄idebal. Bin b̄i komiñ m̄idebal n̄ib okok ne God k̄iri m̄ideb,’ agak.

God lo min̄im k̄ib ȳib ak (Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ B̄i lo min̄im ag ñeb b̄i alap, Jisas Sadyusi bin b̄i okok k̄irog ag tep gak ak n̄ij̄il, ap̄il nop ag n̄ij̄il agak, “Lo ar akal k̄ib ȳib?” agak. ²⁹ Agek, Jisas agak, “Lo k̄ib ȳib ak, God Min̄im ak ñu k̄il t̄ikil aglak, Isrel bin b̄i n̄ij̄im! B̄i K̄ib c̄in God, ne nok̄im nep B̄i K̄ib m̄ideb. ³⁰ M̄idmagil nak ak magilsek, gos t̄im̄id nak ak magilsek, k̄ilis nak ak magilsek dil, God B̄i K̄ib nak ak nop m̄idmagil l̄in̄im̄in,’ aglak. ³¹ Min̄im k̄ib ȳib alap, God Min̄im ak ñu k̄il t̄ikil

aglak, ‘Nak ke m̄idmagil l̄ipan rek, bin b̄i ke n̄ib okok k̄irog ak rek nep m̄idmagil l̄in̄im̄in,’ aglak. Lo min̄im okok magilsek, lo n̄ib omal me lo k̄ib ȳib m̄ideb,’ agak. ³² Agek, b̄i lo min̄im ag ñeb b̄i ak pen agak, “Min̄im ag ñeb b̄i. Nak n̄ij̄id ȳib ageban, God nok̄im me B̄i K̄ib ȳib m̄ideb; ne rek ognap ma m̄idebal. ³³ C̄in God nop tap pak sobok gī ñin̄igabin aka tap pak sobok gī ñī pīs nep dagiln̄igabin ak tap k̄ib mer. Tap k̄ib ȳib me, m̄idmagil c̄in ak magilsek, gos t̄im̄id c̄in ak magilsek, k̄ilis c̄in ak magilsek dil, God B̄i K̄ib ak nop m̄idmagil l̄ij̄in; c̄in ke m̄idmagil l̄ip̄in rek, bin b̄i okok k̄irog ak rek nep m̄idmagil l̄ij̄in,’ agak. ³⁴ N̄ib agek, Jisas b̄i ak, ne gos n̄ij̄ tep ȳib ḡil ageb, agīl, nop agak, “Nak God b̄i ne alap m̄idenim̄in rek l̄ip,” agak. Jisas pen min̄im n̄ij̄id ȳib okok nep agek ak n̄ij̄il, bin b̄i n̄ij̄ m̄idelak okok p̄irik̄il, k̄isen min̄im esek okok n̄ib nop neb neb ḡil ageligipal rek, ognap sek nop ma ag n̄ij̄lak.

Krais ne b̄i an? (Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Jisas God sobok gep karip s̄in̄jak bin b̄i okok k̄irog min̄im ag ñī midlig gī, bin b̄i okok k̄irog agak, “B̄i lo min̄im ag ñeb b̄i okok tari ḡin̄ig apal, ‘Krais ak ne Depid ñī ne nep,’ apal? ³⁶ Kaun S̄iñ ak, Depid nop gos ñek, Depid ne ke ñu k̄il t̄ikil agak, ‘B̄i K̄ib ne B̄i K̄ib yad ak nop agak, ‘Nak ñin̄magil ȳip̄id ken k̄id yad b̄is̄ig m̄idenim̄in me, yad bin b̄i kaual maual nak okok k̄irog tob mok nep okok l̄in̄gain,’ agak,’ agak.

³⁷ N̄ib ak, Depid ne ke Krais nop ‘B̄i K̄ib yad’ agak. Pen Krais Depid ñī ne midobkop, nop ‘B̄i K̄ib yad’ ma apkop,’ agak. Jisas min̄im wagin n̄ibgil n̄ij̄il ag tep gek rek, bin b̄i konjai ȳib m̄idelak okok min̄im nop ak miñ miñ ḡilg gī n̄ij̄lak.

B̄i lo min̄im ag ñeb b̄i okok ḡipal rek ma ḡin̄im̄ib, agak (Mat 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:4)

³⁸ Jisas bin b̄i okok k̄irog min̄im ag ñilg gī agak, “B̄i lo min̄im ag ñeb b̄i okok k̄irog n̄ij̄ tep ḡin̄im̄ib. K̄iri ḡipal ar ak, walij par k̄ib okok l̄il, maker okok amon, bin

bı okok, apebım e, agel, yıb cın i ar alan
midden, agıl, gos ak nıpal. ³⁹ Pen Juda
mogım gep karıp ak amon, cınop kau ar
tep tep bı kıb bısigpal, ar ak bısigım,
agnıgal, agıl, gos ak nıpal. Bin bı tap kıb
nıbal nab ak, ak rek nep, bin bı udın yırık
ar sıňak bısigon, cınop nıňıl, cın bı gep bı
yıb mideb, agnígal, agıl, gos ak nıpal. ⁴⁰ Bi
lo mìnım ag ñeb bı okok, bin kaňıl karıp
tap kiri okok tap cın rek lan, agıl, pılı gi
dıpal. God nop sobok gınıgabın ak, bin bı
nıňnımel, agıl, mìnım par kıb tom tom ar
ognap nep okok apal. Nıg gıpal ak, kisen
God kırop yur kıb aknıb ke yıb nıňgab,”
agak.

*Bin kanjil yim gep rek eñap God nop tap
kib ñak
(Luk 21:1-4)*

⁴¹ Jisas God sobok gep karip mani dap nöligipal migan ulep siňak bisig midil niňjak, bin bi okok apil mani dap yokelak. Bin bi gep okok, mani konjai nep dap yoklak. ⁴² Pen bin kanjil mani ma midék alap, kab magil lakan magil sikkol omal dap yokak. ⁴³ Niň gek niňil, Jisas ne bi ne okok agek apelak agak, "Yad nibep niňid yib agebin, bin bi okok kiri mani sikkol ſebal, pen bin kanjil aul mani kib yib niň. ⁴⁴ Tari ginen: bin bi mani konjai midék okok, mani kiri ognap sek konjai nep midék niňlig git, mani kiri God nop ognap nep dap niňbal; pen bin kanjil aul, mani ne magil omal midosip ak magilsek dap niň. Ne tap tau niňeb mani alap ma midék. Niň git ak, God niňek, bin bi ognap kiri tap sikkol niňbal ak pen bin kanjil aul ne tap kib yib niň," agak.

13

*God sobok gep karip wal ginigab, agak
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Jisas God sobok gep karip ak kiring git
söj amek niñig git, bi ne alap nop agak,
“Minim ag ñeb bi. Kab tep dil, karip tep
gilak aul niñan!” agak. ² Agek, Jisas agak,
“Nak kab karip kib nibak niñil ageban ar?
Kisen karip nib aul pag jisipik masipik
git yokel, kab alap, kab alap ar siñak ma
midenigab; pis nep pag yoknitgab,” agak.

*Miker dil koslam middenigal, agak
(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)*

11 "Pen yad p̄is ken m̄idenigabim
ak n̄iñil, n̄ibep m̄inim k̄ib agn̄ig dad
amenimel ak, m̄inim pen titi ḡil agjin,
agil, gos par ma n̄iñnitib. Agn̄ig gem
n̄iñlig git, Kaun Siñ n̄ibep gos tep ñek,
agn̄igabim. M̄inim n̄ibak n̄ibi ke ma
agn̄igabim; Kaun Siñ ne ke agn̄igab.
12 Ñin n̄ibak, mam bi okok warikil, mam
ognap k̄rop ñag pak lilañ, agil, kain gi

dam b̄i m̄inim n̄ijep b̄i okok n̄inmaḡil ar k̄rop ūel, ūag pak l̄inigal. Nap b̄i okok warik̄il, ūi pai kiri ke okok k̄rop ūag pak l̄ilan, aḡil, kain ḡi dam b̄i m̄inim n̄ijep b̄i okok n̄inmaḡil ar k̄rop ūel, ūag pak l̄inigal. Ūi pai okok warik̄il, nonim nap s̄ikop k̄rop n̄ijel, m̄iilk yapek, k̄rop ūag pak l̄ilan, aḡil, kain ḡi dam b̄i m̄inim n̄ijep b̄i okok n̄inmaḡil ar k̄rop ūel, ūag pak l̄inigal. ¹³ Yad p̄is ken m̄idenigabim ak n̄ijil, n̄ibep m̄iilk kal n̄ijnigal ak pen, n̄ibi bin b̄i an an, k̄ilis ḡilg ḡi, yip ma k̄irig ḡil, c̄ig ḡilg ḡi nep m̄idenigabim okok, ūin k̄isen agebin ak apenigab ak, God n̄ibep d̄i komiñ yoknigab,” agak.

*Kisen tap t̄imel yib m̄iseñ l̄inigab, agak
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)*

¹⁴ “Pen tap b̄il asik mosik gep ak, kau ne ma ameb s̄iñak amil warik̄il m̄idenigab, n̄ijnigabim ak, n̄ibi bin b̄i karip l̄im Judia m̄idenimib okok, kasek p̄irik ḡi d̄im gol okok amn̄imib. (N̄ibi bin b̄i m̄inim aul miñi nep udin li n̄ijebim okok, m̄inim wagin ak t̄ik n̄ij tep ḡinimib.) ¹⁵ Bin b̄i karip ar alan m̄idenimib okok, tap yad ognap d̄inim, aḡil, adik ḡi s̄iñak eyan ma amn̄imib; karip m̄igan eyan ma amn̄imib. ¹⁶ Bin b̄i wög dai okok ajenimib okok, walij par yad alap d̄inim, aḡil, adik ḡi karip ma amn̄imib. ¹⁷ Pen ūin n̄ibak, bin ūi pabag sek m̄idenimel okok abe, bin ūi painjan ci ūenimel okok abe, koslam yib p̄irik ḡi amn̄igal. ¹⁸ Tap ḡinigab n̄ibak, God nop sobok ḡil, karip yigen geb ūin ak ma ḡinimij, agn̄imib. ¹⁹ Tari ḡinig: God birarik ped okok karip l̄im ḡi lak ūin ak t̄ikil, mid damil miñi midobin ūin aul, tap t̄imel n̄ibak rek alap ma gak; k̄isen okok ak rek nep tap t̄imel n̄ibak rek alap ma ḡinigab. ²⁰ Tap t̄imel n̄ibak per ḡipkop, bin b̄i magilsek k̄im sakplap. Pen Bi Kib ne bin b̄i ne d̄inigab okok k̄rop gos n̄ijil, mer agek me, tap t̄imel n̄ibak yokop won alap ḡinigab.

²¹ “Ūin n̄ibak bin b̄i ognap n̄ibep apil, ‘Ūinjim! Krais m̄ideb aul! Krais m̄ideb adan!’ agenimel ak, n̄ijid agebal aḡil, gos ma n̄ijnimib. ²² Bin b̄i ognap, God bin b̄i ne ke ag lak okok k̄rop d̄in, aḡil, esek aḡil agn̄igal, ‘Yad me Krais; yad me b̄i God

m̄inim agep b̄i alap,’ aḡil, tap ma gep rek ognap ḡinigal. Pen God bin b̄i ne ke ag lak okok ma d̄inigal, mer. ²³ N̄ib ak, n̄ij tep ḡinimib. Tap tari tari k̄isen ḡinigab ak, yad n̄ibep agen n̄ipim ak me, n̄ij tep ḡilg ḡi m̄idenimib.

*Jisas k̄isen adik ḡi onigab
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)*

²⁴ “Pen m̄iker kib n̄ib okok ḡi sakek n̄ijlig ḡi, p̄ib ak k̄isl̄im ḡil, takin ak melik ma ḡinigab. ²⁵ Gap okok seb kab ar alan n̄ib p̄ig ju yap apek n̄ijlig ḡi, tap seb kab ar alan m̄ideb okok, okdañ n̄ib okol n̄ib ḡinigab. ²⁶ Ūin n̄ibak, Bi ūi ne k̄ilis ke yib d̄il, melik tep aknib ke sek k̄imi bad nab s̄iñak apek n̄ijlig ḡi, bin b̄i nop n̄ijnigal. ²⁷ Pen ejol ne okok ag yokek karip l̄im ke yimñak yimñak magilsek t̄igoñ t̄igoñ okok amil, bin b̄i ne ke ag lak okok poj d̄il nop donigal.

*Mab s̄ilip l̄inigab
(Mat 24:32-35; Luk 21:29-33)*

²⁸ Jisas agak, ‘N̄ibi mab tauan okok n̄ijnigabim ak, m̄inim agebin aul n̄ij tep ḡinigabim. Mab tauan okok s̄ilip l̄il, wös gek n̄ijlig ḡi, miñi p̄ib l̄inig geb, aḡil n̄ipim. ²⁹ N̄ib ak rek, k̄isen tap agebin okok gek n̄ijlig ḡi, ‘Miñi manj m̄ideb, Jisas agak rek ḡinig geb,’ aḡil n̄ijnigabim. ³⁰ Yad n̄ibep n̄ijid yib agebin. Bin b̄i miñi m̄idebal okok ognap m̄idel n̄ijlig ḡi, tap n̄ib okok ḡi sakek, k̄isen k̄imnigal. ³¹ Seb kab ar alan abe, l̄im dai wagin aul abe k̄ir ḡinigab; pen m̄inim magil yad okok ma k̄ir ḡinigab; per per nep m̄idenigab.

*Ūin akal onigain ak b̄i alap ma n̄ijip, agak
(Mat 24:36-44; Luk 17:26-30,34-36)*

³² “Ūin akal aka magil akal onigain ak, bin b̄i ognap ma n̄ipal, ejol okok ma n̄ipal, yad ūi ak, ak rek nep ma n̄ipin; Bapi nep n̄ijip. ³³ N̄ib ak me, ūin akal onigain ak ma n̄ipim rek, per per n̄ij tep yib ḡilg ḡi m̄idenimib.

³⁴ “Onigain ūin n̄ibak, kesim agn̄ig gebin ar aul rek. Bi kib alap karip ne ak k̄irig ḡil m̄igan alap amn̄ig ḡi, b̄i wög gep ne okok k̄rop wög ar ke ke ag l̄il, ‘Wög n̄ig n̄ig ḡinimib,’ aḡil, b̄i ne k̄ijon wagin

kod middenigab ak nop agnigab, ‘Niñ tep yib gil middenimin,’ agil, amnigab. ³⁵ Nibi ak rek nep, magil akal bi karip nap nib ak onigab ak ma nipiñm rek, niñ tep gil middenimb. Digep won ak onigab aka, kislím nab kib eyan onigab aka, kislím gaul ginigab won ak onigab aka, kislím sek onigab, agil, ma nipiñm. ³⁶ Nibi kinem niñlig git, kasek oniminj rek lip ak me, niñ tep gil middenimb. ³⁷ Pen nibep nep ma agebin; bin bi okok magilsek ak rek nep agebin, niñ tep gil middenimb!” agak.

14

Jisas nop titi gil ñag pak lin, agil, gos ak niñlak

(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Pen Juda kai Pasopa niñ kib ak abe, Bred Yis Sek Ma Niñeb niñ kib ak abe yokop niñ omal nep midék niñlig git, bi God nop tap sobok gep bi kib okok abe, bi lo minim ag niñeb bi okok abe, Jisas nop titi gil, kapkap di cici lili, dam ñag pak lin, agil, niñ gil gos niñlak. ² Pen gos alap niñil aglak, “Pasopa niñ aul niñ gon, bin bi konjai nep siñ aul warikil, pen pen gil, ciñop git tñmel ginigal,” agil, kiriñ gilak.

³ Jisas karip tiriñ tironj Betani amiñ, Saimon karip ak am bisig gil, tap niñbelak. Bi Saimon niñbak, ned soi sapeb lak ak, Jisas gek, komij lak. Pen tap niñbel niñlig git, bin alap wel ki tep owep mani kib taupal ak, barol sek dapil, nab siñjak ti pañil, Jisas nop nabic ar alan son gak. ⁴⁻⁵ Son gek, bi midelak nib okok, ognap niñel, ciñbur kiroq aliksek lek, kiri ke aglak, “Wel niñbak siñkim gil, miñ nokim alap bi alap wög gil mani dinigab rek ak dñl me, bin bi tap ma midéb okok kiroq niñeb ak pen tari ginig niñ gil yokop son giñ?” aglak. Nib agil, bin niñbak nop ag julak.

⁶ Nib agelak, Jisas kiroq agak, “Tari ginig nib agebin? Nop kiriñ giñ! Yip git nibak, gi rep yib git. ⁷ Bin bi tap ma midéb okok, nibep eip per nep middenigal rek, niñ ognap kiroq tap niñig, niñigabin. Pen yad eip per ma middenigabin. ⁸ Bin niñbaul, tap ne gep rek ak, git. Kímen, wel ki tep owep ak li niñ tigel ginigal rek, yip ned li nib. ⁹ Nib ak,

yad nibep niñid agebin, kisen minim tep yad ak karip lim yimñak yimñak magilsek ag nel amek niñlig git, ne git nibak sek agel, kiri bin niñbaul nop gos sakol ma ginigal,” agak.

Judas, Jisas nop ñag pak lilan, agil, mimiñg gak

(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Pen Jisas bi ne alap Judas Iskariot, Jisas nop mimiñg ginim agil, bi God nop tap sobok gep bi kib okok amnak. ¹¹ Bi God nop tap sobok gep bi kib nib okok, mimiñg gak niñbak niñil, tep gek, aglak, “Nep mani ognap niñigabin,” aglak. Agelak me, Judas, “Titi gil agen, kiri apil Jisas nop dad amniñmel,” agil, gos ak piyo niñ midék.

Pasopa niñ ak miñi, agil, tap niñlak

(Mat 17:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Jon 13:21-30)

¹² Bred Yis Sek Ma Niñeb niñ kib ak apek, Pasopa kaj sipsip niñlik pak sobok git niñeb niñ ak, Jisas bi ne okok nop ag niñil aglak, “Pasopa tap ciñ niñigabin ak, miñgan akal git jin git?” aglak. ¹³ Agelak, Jisas bi ne omal ag yokil agak, “Niri taun kib ak amiñ niñigair, bi alap niñ mil dap padikenigab; nop nabiq pakil eip amniñmir. ¹⁴ Bi niñbak amiñ karip miñgan amoniñin, niri mal bi karip niñbak nap nib ak nop ag niñil agniñmir, ‘Minim ag niñeb bi agip, ‘Bi yad okok eip Pasopa tap niñigabin karip miñgan akal?’ agip,’ agniñmir. ¹⁵ Niri ag niñer, ne niñrep dam karip ar alan, tap okok magilsek midéb niñlik miñgan kib ak yomniñgab. Yomek, tap niñigabin ak niñlik miñgan niñbak git jin geniñmir,” agak.

¹⁶ Jisas kiroq mal nib ag yokek, taun kib ak amiñ niñrek, Jisas agak rek nep midék. Niñil, Pasopa tap niñig gilak ak, git jin gitrek.

¹⁷ Digep won ak, Jisas bi ne aknib umigan alan okok eip amjakil, ¹⁸ bisig git tap niñblig git agak, “Yad niñep niñid agebin, bi yad eip tap jim niñ niñbobin siñaul nep, bi alap, yip ñag pak lilan, agil, yip mimiñg ginigab,” agak.

¹⁹ Nib agek, bi ne okok yimig gek, gos miñker niñlig git, nop nokim nokim ag

nıñlıg gi aglak, "Nak yıp ageban aka?" aglak. ²⁰ Agelak, Jisas agak, "Nıbi bı yad aknıb umıgan alan mıdebım okok, bı alap nıg gınıgab. Bı nıbak me, yad eip tap kınañ nokım jım nıl nıbobır aul. ²¹ Yad Bı Nı ne, God Mınım nı kıl tıkıl aglak rek nep kımnıgain ak pen bı yıp nıag pak lılañ, agıl, mıtıg gınıgab ak, nop yımıg nınebin. Ne yur kıb dıniñab ak me, nop ma tık doplap ak tep," agak.

*Jisas bı ne okok kırop bred wain nıak
(Mat 26:26-30; Luk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)*

²² Tap nıblıg gi, Jisas bred ak dıl, God nop tep, agıl, tı pañıl, bı ne okok kırop nıñlıg gi agak, "Dı nıñım! Ak mıtgon yad," agak.

²³ Pen nıg wain kap ak, ak rek nep dıl, God nop tep, agıl, bı ne okok kırop nıek, magılsek nıbel nıñlıg gi, agak, ²⁴ "Nıg aul, lakañ yad. Lakañ yad son gi yonıgab ak me, God mınım kılıs nıñıd ag lak rek, bin bı koñai nep nop eip dı jım nıñıgab," agak. ²⁵ Nıb agıl agak, "Yad nıbep nıñıd agebin, yad nıg wain kauyan ma nıñıgain. Yokop nep mıden, God bin bı dıl seb kab ar alan sıñak kod mıdenıgab nıñ ak nep, nıg wain kisen nıb nıñıgain," agak. ²⁶ Nıb agıl, bı ne okok eip God nop sobok gep kımep alap agıl, Olip Dım amnílak.

*Jisas Pita nop agak, "Yad Jisas nop ma nıpin, agnıgan," agak
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)*

²⁷ Jisas bı ne okok kırop agak, "God Mınım ak nıu kıl tıkıl aglak, 'God ne agak, "Yad bı kaj sipsip mıkep ak nop pak len, kaj sipsip okok pırık gi ke ke amnígal," agak,' aglak. Nıb ak rek, mıdak mıdak nıbi magılsek yıp kırıg gi, pırık gi amnígabım. ²⁸ Pen yad kımlı, warıkıl karıp lım Galili amen, nıbi kisen nıñıgabım," agak. ²⁹ Nıb agek, Pita agak, "Bı ognap nep kırıg gınımel rek lıp ak pen yad nep ma kırıg gınıgain, mer," agak. ³⁰ Agek, Jisas agak, "Yad nep nıñıd agebin, mıñi nıñ aul nep, kıslım nab eyañ kıllokıl sık omal ma agnıgab won ak, 'Yad Jisas

nop ma nıpin,' agıl, yıj omal nokım we nıñıgan," agak.

³¹ Agek, Pita mınım kılıs yıb agıl agak, "Yıp nak eip nıag pak lıñıg, nıag pak lıñımel ak pen yad Jisas nop ma nıpin, agıl, ma agnıgain," agak. Jisas bı ne okok magılsek, Pita agak rek nep aglak.

*Jisas God nop sobok gi mıdekl
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)*

³² Jisas bı ne okok eip mab wög dai Getsemani amił kırop agak, "Nıbi sıñaul bısig mıdem, yad am sobok gınıg amebin," agak. ³³ Nıb agıl, Pita, Jems, Jon kırop poñ dı damıl, gos par lılıg gi agak, ³⁴ "Mıdmagıl yad ak yur gi dap yowıp ak, kımnım rek lıp. Nıbi wagın aul mıdıl, nıñ mıdenımıb," agak. ³⁵ Nıb agıl, kırop sıñak ag lıl, ne yokop ulep nıb sıñak amił, lım dai eyañ yap pakıl, yur kıb dıniñ gek nıbak, Nap ne mer agnıminj aka mer ma agnıminj, agıl, sobok gılgıg gi mıdekl. ³⁶ Nap nop sobok gılgıg gi agak, "Bapi, nak tap okok magılsek gep ak nep mıdeb. Tap yıp gınıg geb ak, yad mıker kıb mıdekl. Nak yau agnıminj, yıp aknıb ma gınıminj. Pen tap yıp tari gınıg genıminj ak, gos yad nıñım ar ak ma gınıminj, gos nak ke nıneban ar ak nep yıp gınıminj," agak.

³⁷ Jisas nıb agıl, adık gił bı ne omal nokım mıdelak sıñak apıl nıñak, kırı pı̄s nep wı̄sın kın amnílak. Nıb ak, ne Pita nop agak, "Saimon, ti gınıg gił wı̄sın kaneban? Yokop aua nokım alap nep nıñ mıdenıminj rek ma lıp ar?" agak. ³⁸ Nıb agıl, bı ne okok kırop agak, "Cın tap tımel giñıñ rek lıp, agıl, nıñ rep gił, God nop sobok gılgıg gi mıdenımıb. Gos nıbi ak gınıminj rek lıp ak pen mıtgon nıbi yırık marık gīp," agak. ³⁹ Nıb agıl, kauyan adık gi amıł, Nap nop ned sobok gak rek, kauyan sobok gak. ⁴⁰ Pen kauyan adık gi apıl nıñak, bı ne okok pı̄s nep wı̄sın kal apek kın amnílak. Nıñıl, kırop agak, "Nıbi wı̄sın kınebım ar?" agak. Agek, nabıñ dıl, pen agnımel rek ma lıp.

⁴¹ Pen Jisas kisen amił, adık gi apıl kauyan wı̄sın kınelak ak nıñıl agak, "Nıbi yokop kın mıdebım ar? Me tep! Ne bı̄r owıp. Nıbi nıñım! Bı̄l alap apıl, Bı̄ Nı̄ ne kain gił, bı̄l tap si tap tımel gīpal

okok krop n̄inig geb. ⁴² Warikem amn̄in! N̄injim! Bi yip kain git apeb aul,” agak.

Jisas nop tig cici l̄ilak

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-

12)

⁴³ Jisas krop minim n̄ibak agek n̄inlig gi, magil n̄ibak nep, bi ne aknib umigan alan bi alap, Judas, bi konjai nep poj dil apjakak. Bi n̄ib okok, bi God nop tap sobok gep bi kib okok abe, bi lo minim ag neeb okok abe, bi minim tig bilocep okok abe, ag yokel olak. Kiri tu par kid ognap dil, yir pakep ognap dil, olak. ⁴⁴ Judas ned krop ag l̄il agak, “Yad bi alap nop amil ag wasu dil, tig bom sirokil, milik n̄ibenigain ak, bi me elek, agil, nop tig cici l̄il, di wos gil dad amnimib,” agak.

⁴⁵ Judas Jisas midék s̄injek amjakil, “Minim ag neeb bi,” agil, nop di bom sirokek n̄inlig gi, ⁴⁶ bi ognap apil, Jisas nop tig cici l̄ilak.

⁴⁷ Jisas tig cici lel n̄inlig gi, Jisas bi ne alap warikil, tu par kid ne ak di lip gi dil, bi God nop tap sobok gep bi kib yib ak wög nop gi n̄oligip bi ak, nop timid pis kid ak pis nep tib ajan n̄ag yokak.

⁴⁸ Pen Jisas bi nop tig cici l̄ilak okok krop agak, “N̄ibi tu par kid dil, yir pakep dil, yip tap si pilgi dep bi alap, agil, apebitm ar? ⁴⁹ Yad per per God sobok gep karip ak amil, n̄ibep eip midil, bin bi okok krop minim ag n̄oligipin ak pen yip tig cici ma lipek. Pen miñi kiri God Minim ak nu kıl tikil aglak rek nep gebitm,” agak. ⁵⁰ Pen won n̄ibak nep, Jisas bi ne okok magilsek nop kiriç gil pirk gi am saklak. ⁵¹ Bi praj alap, walij parsek alap nep yimil, Jisas nop dad amelak ak kisen amek, nop abe tig cici lin, agel, ⁵² pirk amek, walij par nop ak tig ju del, ne magil nep pirk amnak.

Jisas nop minim kib aglak

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:13-14,19-24)

⁵³ Jisas nop dam, bi God nop tap sobok gep bi kib yib karip ak amnilak. Dad amelak, bi God nop tap sobok gep bi kib okok l̄il, bi minim tig bilocep okok l̄il, bi lo minim ag neeb bi okok l̄il, apil karip n̄ibak mogim gilak. ⁵⁴ Pita pen lisim

lisim niñ damil, bi God nop tap sobok gep bi kib yib karip ne ak amjakil, bi karip n̄ibak wög gelak okok eip bisig gi, mab manjil midelak. ⁵⁵ Bi God nop tap sobok gep bi kib okok abe, Juda Kansol kib bi okok magilsek abe, Jisas gi tagoligip minim wagin alap dil, nop n̄ag pak lin, ag piyo niñ mer niñlak. ⁵⁶ Bin bi konjai nep dapel, Jisas nop minim esek ar ognap aglak ak pen minim aglak ak adip adip ma aglak. Ke ke agel, minim wagin ognap ma niñlak. ⁵⁷ Pen ognap warikil, tom agil, aglak, ⁵⁸ “Cin niñ midon, ne agak, ‘God sobok gep karip, n̄inmagil dil gilak aul, yad tib wal gi yokil, niñ omal nokim ak, kauyan gi linigain. Kiri n̄inmagil dil gipal rek ma ginigain; yad ke karip kisen n̄ib ginigain,’ agak,” aglak. ⁵⁹ Minim aglak n̄ibak ak rek nep adip adip ma aglak; ke ke aglak.

⁶⁰ Bi God nop tap sobok gep bi kib yib ak warikil, Jisas nop agak, “Minim nep agebal ak, nak minim pen alap ma ageban an?” agak. ⁶¹ Agek, Jisas minim alap pen ma agek, kauyan ag niñil agak, “Nak me Mesaia ak, Bi Kib tep ak Ni ne ak akan?” agak. ⁶² Agek, Jisas agak, “Yau me. Me yad nep. Yad, Bi Ni ne, Bi Kib kilis ke yib n̄inmagil yipid pis ar ne bisig mid kiriç gi, seb kab ar alan s̄injek n̄ib, kimi bad nab nab l̄il apenigain, niñniqabim,” agak.

⁶³⁻⁶⁴ Jisas n̄ib agek, bi God nop tap sobok gep bi kib yib ak, walij ne okok ke tig bil bil gilig gi agak, “Ne God yib ne ak tib juosip ak bir n̄ipim! N̄ib ak, bin bi ognap ma ag niñjin. Ne gi timel giip ak misen agip me ak. N̄ib ak, n̄ibi tari gos niñebim?” agak. Agek, bi kib okok magilsek warikil, aglak, “Bi n̄ib gi ageb n̄ibak, nop n̄ag pak lep,” aglak. ⁶⁵ N̄ib agil, bi ognap Jisas nop kintik n̄agil, walij bad alap di udin nop ak karik n̄il, nop paklig gi aglak, “Nak ke niñil, cinop agek niñjin, nep bi an pakeb?” aglak. God sobok gep karip bi polisman okok, ak rek nep nop tapin magil nep paklak.

Pita agak, “Yad Jisas nop ma n̄ipin,”

agak

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Pita amıl bisigak sijak nep midék nıñlıg git, bin praj alap, bi God nop tap sobok gep bi kib yib ak nop wög git noligip alap apjakil, ⁶⁷ Pita mab tin kab midék sijak nıñil, agak, "Nak ak rek nep Jisas bi Nasaret nib ak eip ajenak," agak. ⁶⁸ Agek, Pita agak, "Nak tari ageban? Minim ageban ak adi ma nıpin," agak. Nib agil, mis eyan amek nıñlıg git, kilokil sik agak. ⁶⁹ Bin praj nibak nep, Pita nop kauyan nıñil, bin bi midelak okok krop agak, "Bi aul bi ne alap," agak. ⁷⁰ Agek, Pita kauyan mer agak.

Yokop magil alap midil, bin bi warik midelak nib okok, Pita nop kauyan aglak, "Nak ak rek nep karip lim Galili nib ak me, cin nıpin nak abe bi ne alap," aglak. ⁷¹ Agelak, Pita agak, "Bi Kib nij mideb; tom agen, yip nıag pak linigab. Pen nınid yib agebin! Bi nib agebit ak yad ma nıpin yib!" agak. ⁷² Nib agek nıñlıg git, kilokil ak kauyan sik agak. Sik agek, Pita Jisas ned agak, "Kilokil sik omal ma agnigab won ak, 'Yad Jisas nop ma nıpin,' agil, yij omal nokim we nıñigan," agak minim ak nınek, mapin gek, sil kib agak.

15

Jisas nop dam Pailot midék dad amnilak
(Mat 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Kislim sek, bi God nop tap sobok gep bi kib okok lil, bi lo minim ag nıeb bi okok lil, bi minim tig bilocep okok lil, Juda Kansol bi kib okok magilsek lil, magilsek minim ag bim git, Jisas nop nag lil, dam gapman bi kib Pailot midék sijak dad amnilak.

² Dad amel, Pailot Jisas nop agak, "Nak Juda bin bi kin kiri ak akan?" agak. Agek, Jisas agak, "Me nak apan me ak," agak.

³ Bi God nop tap sobok gep bi kib okok Jisas minim kib agil minim ke ke konai nep aglak. ⁴ Nig gek, Pailot Jisas nop agak, "Nep minim konai agebal ak, nak pen minim ognap ma ageban an?" agak. ⁵ Agek, Jisas pen minim ma agek, Pailot gos par yib nep nıjak.

Juda bin bi okok aglak, "Jisas nop mab bak alaŋ nıag pak lan!" aglak
(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

⁶ Pen Juda kai Pasopa nin kib ak apek, per amil Rom gapman bi kib Pailot nop ag nınel, krop bi nagiman kiri ag nıñoligipal bi ak nep yokop ag söj yokoligip. ⁷ Pen minet nibak, bi alap yib ne Barabas bin bi ognap dil, Rom gapman eip pen pen git, cip nıag pak lılkrek, krop min lel midelak. ⁸ Bin bi okok ap mogim git, Pailot nop bi nagiman per ag nıñoligipal rek ag nınel, ⁹ Pailot krop agak, "Juda kin kib nibi ak, nibep wisib yoknim aka?" agak. ¹⁰ Tari ginig: Pailot ne ke nıjak, bi God nop tap sobok gep bi kib okok, Jisas nop yokop milik yapek, nop dap nılkrek. ¹¹ Pen bi God nop tap sobok gep bi kib okok, bin bi okok krop aglak, "Pailot nop agem, Jisas mer, Barabas nop wisib yoknim," aglak. Nig gel, bin bi okok Pailot nop aglak, "Barabas nop cinop wisib yoken," aglak. ¹² Nib agelak, Pailot agak, "Nib apim ak, pen bi nibaul nibi Juda kin cin apim ak, nop tari ginim?" agak. ¹³ Agek, kiri minim bleble git aglak, "Nop mab bak alaŋ nıag pak lan!" aglak. ¹⁴ Agelak, Pailot agak, "Ne tari git timel gek, nop nig ginim?" agak. Nib agek pen kiri bleble yib git aglak, "Mab bak alaŋ nıag pak lan!" aglak.

¹⁵ Pen Pailot, minim kili aglak nibak dil, bin bi okok krop tep gan, agil, Barabas nop yokop ag yokil, bi ne ognap krop agek, Jisas nop nag lil, tapin magil paklak. Jisas nop pak dai juel nıñlıg git, Pailot agak, "Nop dam mab bak alaŋ nıag pak lım," agak.

Ami bi okok Jisas nop ag julak
(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶ Ami bi okok, Jisas nop dam gapna Pailot karip ne migan eyan dad amil, bi yakam kiri magilsek krop sik agel apelak, ¹⁷ walij lakañ parsek alap, gapman bi kib okok tol git mideligipal rek Jisas nop tim nıil, tap nu nu sek ognap tik dapi, kin tol git pal usajil bad rek alap git, nop nabic alaŋ tol git nılkrek. ¹⁸ Tol git nıil, Jisas nop aleb

aleb ñılıg gi aglak, “Nak Juda kin kib per nep middenimın!” aglak.

¹⁹ Nib agıl, yır dıl, nabıc nop pakıl, nop kırıkkıñag ñılkak. Midek ulep sıňak kogım yımıl, kiri kinjnop gölögipal rek, nop kibor kıyan gılak. ²⁰ Nop nıg gıl ag juıl, walıj lakaň parsek nop tı̄m ñılkak ak tı̄g ju yokıl, walıj ne ke ak yım ñıl, mab bak alanj ñıag pak lı̄nıg dad amniłak.

Jisas nop mab bak alanj ñıag pak lı̄lak
(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

²¹ Kiri nab sıňak amlıg gi, Aleksada Rupas mamil mal nap kiri Saimon, Sairini taun nıb bi ak, okok gi tagıl, apıl Jerusalem amníg amek ak, nop nabıň pakıl, kılıs gıl, aglak, “Jisas mab kros ak dı ka gıl dad non!” agel, dıl kırop eip amnak. ²² Nıg gıl amıl, Jisas nop damıl karıp lı̄m sıňak minım yıb yıb Golgota agölögipal kau sıňak amjaklak. Golgota minım wagın ak “Cıp Nabıc Cög Tı̄nıl.” ²³ Amjakıl, kiri ñıg wain alap dıl, marasin mö apal ognap dı pı̄nıl adık madık gıl, Jisas nop ñılkak pen ma ñıŋak. ²⁴ Jisas nop mab bak alanj ñıag pak lı̄l, walıj nop okok dıl, nonım li ke ke dı̄nıg, sadu rek gılıg gi dı̄lak.

²⁵ Pīb kıslı̄m sek lı̄m gi yokıl yokop sıňeped alanj owak won ak, Jisas nop mab bak alanj cı̄pıl pak lı̄lak. ²⁶ Cı̄pıl pak lı̄l, tarı gınıg ñıag pak lı̄lak minım ak, mab kros bak ar alanj ū kıl tı̄klak:

JUDA KAI KIN KIRI ME AUL.

²⁷ Minék nıbak, bi tap si dep omal ak rek nep ñıag pak lı̄lak, alap ñı̄n yı̄pid gıl pı̄s kıd, alap ñı̄n anı̄dken pı̄s kıd. ²⁸ Gılak nıbak, God Minım ak ū kıl tı̄kil, gınıgal aglak rek nep gılak. Minım nıbak ū kıl tı̄kil aglak, “Nop ñı̄nel, bi tap tı̄mel gep alap rek lı̄nıgab,” aglak.

²⁹ Bin bi okok ap ran ap yaplıg gi, Jisas nop ñı̄nil, nabıc gor mar gıl, nop ag julıg gi aglak, “Nak, ‘God sobok gep karıp ak tı̄b wal gıl, ñı̄n omal nokım kauyan gi lı̄nıgain,’ agnak ak, ³⁰ mı̄ni nak ke gıl, mab kros bak alanj kırıg gıl, lı̄m wagın eyan yapıł komı̄n amnoñ,” aglak.

³¹ Bi God nop tap sobok gep bi kib okok abe, bi lo minım ag ñeb bi okok abe, Jisas

nop ak rek nep ag julıg gi, kiri ke nep pen agek pen agek gıl aglak, “Bin bi ognap kırop gek komı̄n amniłak ak pen mı̄ni nod ke gek komı̄n amnīmın rek ma lı̄p. ³² Ne per agıp, ‘Isrel bin bi Mesaia midebin, Isrel Kin midebin,’ agıp rek, mı̄ni nop mab kros bak sı̄n alanj cı̄pıl pak lı̄pal ak, ne ke ak rek nep warı̄kıl wagın eyan yapıł sı̄naul apek, nı̄nıl nı̄nıd agıp, agıl, nop nı̄n dı̄nıgabın,” aglak. Pen bi Jisas eip ñıag pak lı̄lak omal Jisas nop ak rek nep ag jurek.

Jisas kı̄mak
(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

³³ Pīb nab sı̄nepel owak won ak, kıslı̄m gıl, mı̄d damıl, pīb kim gak won ak kauyan melık gak. ³⁴ Melık gek nı̄nıg gi, Jisas meg mı̄gan dap ranıl, sık agıl agak, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” agak. Hibrı minım agak nı̄bak minım wagın ak, “God yad. God yad. Yı̄p ti gınıg kırıg gīpan?” ³⁵ Agek, bin bi ulep nıb sıňak midebek okok nı̄nıl aglak, “Nı̄nım! Ne Ilaija nop sık ageb,” aglak.

³⁶ Pen bi alap tap sain matres rek bad alap dıl, ñıg wain mani sı̄kol taupal mı̄gan eyan tauıl, Jisas nop ñı̄n ñı̄naj, agıl, gamıl par alap dı kabı̄s ñagıl, midek ar alanj ñı̄lìg gi, agak, “Cın nı̄n mı̄don, Ilaija apıl, nop tı̄g asık dap lı̄m wagın eyan lı̄nıgab aka?” agak.

³⁷ Nıb agıl, nı̄n midek nı̄nıg gi, Jisas sık kib agıl, ake bad kır gak. ³⁸ Won nı̄bak nep, walıj par kib God sobok gep karıp magıl ñı̄lik mı̄gan eyan kı̄jon pı̄lin gılak ak, nab sıňak pak bıl bıl gıl, ke ke pı̄s pı̄s amıl mı̄gan yı̄k midek.

³⁹ Bi ami okok kod midek bi kib ak, mab kros bak nab sıňaul ar sı̄n alanj midek ak, Jisas nıb agıl kı̄mak ak nı̄nıl, agak, “Nı̄nıd! Bi nı̄baul God Nī ne yı̄b!” agak.

⁴⁰⁻⁴¹ Bin konjai nep Jisas eip Jerusalem olak okok, apıl gol sıňak midebek. Nab nı̄bak, bin omal nokım Jisas nop kisen gıl wög ognap gi ñölgipal karıp lı̄m Galili. Bin Maria omal midebek; bin yı̄b alog nıb omal, alap Magdala taun nıb, alap Jems Josep mamil mal nonım kiri ak. Bin alap yı̄b ne Salomi. Bin nıb okok magılsek nı̄n midek nı̄nıg gi, Jisas kı̄mak.

Josep ne Jisas mib gor kab miyan siyak tigel gak

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Josep bi Arimatia taun nib, Juda Kansol kib bi gep alap, God bin bi dil kod midenigab nin nibak kod midoligip. Bi nibak, tol God nop sobok gep nin ak, minni tap git jin gep, agil, tap git jin gek. Jisas kimak ak niyil, karip man dignig geb, agil, minni cip se tig asik dam tigel ginim, agil, ma pirkak; Pailot midek ak amil, ag niyak. ⁴⁴ Ag niyek, Pailot, Jisas bir kimak minim ak niyil, pak ju dil, bi ami sikop kod midek bi kib ak nop sik agek, apek, ag niyak. ⁴⁵ Ag niyek agak, "Midarik kimib," agak. Nib agek, Pailot Josep nop agak, "Yau. Cip se dam tigel gan," agak.

⁴⁶ Agek, Josep walij tid kib alap tauil, amil cip se tig asik dap yapil, walij ak di magilsek kom kam git, damil kab miyan kisen nib nep jirik lilkak kab miyan ak tigel gak. Tigel git, kab salai kib alap tig go ga git damil, cip tigel kijon ak pilin gak.

⁴⁷ Maria Magdala eip, Maria Josep nonim ak eip, nin midel niyil git, cip tigel gitlak.

16

Jisas warikak

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Juda God nop sobok gep nin kiri ak ap padikek, Maria Magdala ak, Maria Jems nonim ak, bin Salomi ak, cip se ak wel li niyin, agil, amil wel ki tep owep ognap tau dap lel kinak.

² Minnek Sade kislim sek warikil, pi bire kisen nep lim git yokek, cip tigel gitlak siyak amelak. ³ Kanib nab siyak amil git aglak, "Kab kib cip tigel kijon pak pilin gitlak ak, bi an tig kili git gol okok yoknigab?" aglak. ⁴ Nib agil, amjakil niyilak, kab kib yib cip tigel kijon pak pilin gitlak nibak, bire lili git amil gol siyak midek. ⁵ Niyil, kiri miyan nibak sikid amil niyilak, bi praj walij tid parsek yimak alap, ninmagit yipid pis ken bisig midek. Nop niyil pirkelak. ⁶ Pirkelak, kirog agak, "Ma pirknitib. Yad niphin, nibi Jisas bi Nasaret nib, mab bak ala git pak lilkak ak

nop niyinig apebitm. Pen niyim! Ne siyau ma mideb. Ne midarik nep warikil amib. Nop tigel git lilkak kau aul ap niyim. ⁷ Pen kasek amil, bi ne okok Pita eip agnimir, 'Jisas ne ned amil Galili midenigab. Ne ke nibep ned agak rek, nibi amil nop niyinigabitm nib okok,' agnimir," agak.

⁸ Nib agek, bin okok jel gek, nin tob jep jep dek, cip tigel soj amil kiri git, pig git rikid ag amnilak. Pirkelak niyil bin bi ognap kirog minim nibak ma ag niylak.

Maria Magdala Jisas nop niyak
(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

⁹ Jisas kimil, nin sabdan eyan ak warikil, ned yib amil, Maria Magdala midek siyak misen lek, nop niyak. Pen bin nibak nop ned kijeki kiyob niyil aknib ar onid ak aban git midek niyil Jisas ag mis yokak. ¹⁰⁻¹¹ Ne Jisas nop niyil, amil bi ne okok sil ag midelak nab siyak amil, Jisas komin mideb nop niphin, agek, kiri pis nep kimib, agil, minim nop ak ma niy dilak.

Jisas bi ne omal kanib nab siyak amil
nop niyrek
(Luk 24:13-15)

¹² Kisen pen, Jisas bi ne omal karip lim miyan alap git ajerek, Jisas bi aknib ke rek li apil, kanib nab siyak misen lek, nop niyil, ¹³ amil bi ne ognap kirog ag niyerek ak pen, niyid agebir, agil, minim kirog ma niy dilak.

Minim tep yad ak bin bi okok kirog ag
niyimib, agak

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Apo 1:6-8)

¹⁴ Kisen minnek alap me, Jisas bi ne aknib agip ala tap nib midel niyil git, Jisas nab kiri siyak misen lek, nop udin kiri ke niyel, kirog ag git agak, "Yad wariken, bin bi ognap yip misen niyil, apil nibep ag nel, tari gitnig tom agebal, ma warikip, agil gos niphin?" agak.

¹⁵ Nib agil, kirog agak, "Nibi minim tep yad ak damil karip lim tigon tigon magilsek amil, bin bi okok magilsek ag niyimib. ¹⁶ Bin bi an an, minim tep yad ak niy dil, nig paknigal okok, komin amnilak. Pen bin bi an an, minim tep yad

ak ma nij dñigal okok, God krop mñim
kib agek yur dñigal.

¹⁷ “Bin bi mñim yad nijil, ‘Nijid ageb,’
agil, nij dñigal okok, tap ma gep rek
ognap gñigal. Kijeki kiyob nilik tap okok
bin bi krop abaq lñigab okok, yib yad
ak agil, ag mis yoknigal. Mñim yib kiri
ke ak kiri gil, mñim kisen nib ar alap
ke agnigal. ¹⁸ Toi gadkol bin bi suip okok
di nijel, tap alap krop gek ma kïmnigal.
Tap timel bin bi nibil kïmbal okok ognap
ñibel, tap alap gek ma kïmnigal. Pen bin
bi tap gñigab okok, krop ñinmagil lel,
komij lñigab,” agak.

*God Jisas nop dñl karip lim ne seb kab ar
alan siñak dad amnak*
(Luk 24:50-53; Apo 1:9-11)

¹⁹ Bi Kib Jisas mñim nibak krop ag
mibil juek nijlig gi, God nop dñl, karip lim
ne seb kab ar alan siñak dad amnak. Dad
amek, God ñinmagil yipid pis ar nop ar
bisigak.

²⁰ Pen bi ne okok amil, Jisas mñim tep
ak karip lim yimñak yimñak magilsek ag
ñel amek nijlig gi, Bi Kib, mñim tep yad
nijid nep lñimiñ, agil, krop eip midil,
kilis ñek, tap ma gep rek okok gilak.

Luk Jisas Krais MİNİM Tep ak Luk ñu kıl tıkkak

MİNİM ned

¹⁻² Jisas Krais nab cınop aul tık dapel kib gıl gak gak rek, bı ognap udın magıl kiri ke nıñıl, mİNİM tep nıbak ag ñı ajił, yıp abe, bin bı okok ognap sek kırop abe, ag ñıłak. Ag ñelak bı konjai rek mİNİM nıbak ñıñ tep gıl ñu kıl tıkkak. ³ Pen bı kib Tiopilas, yad ak rek nep mİNİM yıp ag ñıłak nıbak wagın ak magılsek pıyo ñıñ tep gıpin ak me, yad ak rek nep mİNİM nıbak magılsek gos ñıñ tep gıl, nep ñu kıl tıknıg gebin. ⁴ Nıg gen me, mİNİM nep aglak nıpan ak, nıñıd aglak agıl nıñıgagan.

Ejol, ber mal Jon Bı Nıg Pak Neb tık donıgair, agak

⁵ Ned Kiñ Herod Judia Propins kod mıdoligip ñıñ ak, bı nak Sekaraia, God nop tap sobok gep bı alap mıdoligip. Bı yakam ne eip wög jım ñıł gölögipal okok kırop Abaija Yakam agölögipal. Sekaraia bin ne Ilisabet. Ilisabet ak rek nep God nop tap sobok gep bı Eron wagın ak tık damıl dapıl gıl tıkkak. ⁶ Kiri ber mal God lo mİNİM ar ak magılsek sain gılıg gi mıdel, God ñıñek, mİNİM alap ma mıdekl. ⁷ Pen Sekaraia bin ne Ilisabet ñı pai womleb ak me, ñı pai alap tık dapıl mer, pıs nep bin mılep bı mılep lırek.

⁸ Ñıñ alap Sekaraia bı ne eip wög jım ñıł gölögipal bı okok apıl, God nop sobok gep wög ak gelak. ⁹ Pen wög kiri ak gılıg gi, bı God nop tap sobok gep bı okok per gölögipal rek, bı cın an rek God sobok gep karıp ñılık mıgan eyan amıl tap ki tep owepl ak dagınlıgab, agıl, yır bopıs tıg gılıg gi dılk. Del, Sekaraia ne yır bopıs ke tıg gılıg gi dılk, God sobok gep karıp ñılık mıgan eyan amnak. ¹⁰ Bin bı konjai nep God sobok gep karıp söjn adek sıñak God nop sobok gılıg gi mıdelak nıñlıg gi, Sekaraia ne ñılık mıgan eyan amıl tap ki tep owepl nıbak dagılek. ¹¹ Pen Bı Kib ejol ne alap apıl, tap ki tep owepl

dagıleligipal kab kınanı ak ñınmagıl yıpıd adek kıd mısen warık mıdekl. ¹² Sekaraia ejol nıbak nıñıl pak ju dak. ¹³ Pen ejol nıbak nop agak, “Nak ma pırıknımın. God nop sobok gıpan ak, ne nıñıp. Bin nak Ilisabet ñı nak alap tık donıgab. Tık dapek, yıp ne Jon agnımın. ¹⁴ Nonım ñı ak tık donıgab ak, nak mıñ mıñ gıniğan; bin bı konjai nep okok ak rek nep mıñ mıñ gıniğal. ¹⁵ Bı Kib udın yırıık ar ne ak, Jon bı kib rek mıdenıgab. Ne ñıg wain aka ñıg kılıs ognap ma ñıñımın. Nonım ñı kogi mıdenıgab ñıñ nıbak nep, Kaun Siñ ne ñı nıbak nop nab adanı amıl ap ran jaknıgab. ¹⁶ Kisen ne Isrel bin bı God nop kırıg gıpal okok konjai nep mİNİM tep ag ñıñek, God nop, Bı Kib cın, agıl, ñıñ dıniğal. ¹⁷ Pen ñı nak nıbak ne bı God mİNİM agep Ilaija bırarıık nep God kılıs dıl golıgip rek gıniğab. Nap sıkop kırop dıl, ñı pai kiri okok dıl, kırop dı jım ñıł lıniğab. Bin bı God nop aleb aleb ñıbal okok, kırop mİNİM tep ag ñıñek, bin bı komıñ tep ne gos nıpal rek nıñıl, gi tep gıl, Bı Kib onıgab, agıl, kod mıdenıgab,” agak.

¹⁸ Ejol ak nıb agek, Sekaraia agak, “Cır ber mal mılep yıp lıpir. Nıb ak, yad titi gıl, nak nıñıd apan, agıl nıñıgagan?” agak.

¹⁹ Agek, ejol ak Sekaraia nep agak, “Yad Gebriel. Yad God udın yırıık adek ak mıdıl, yıp ag yokek apıl mİNİM tep nıbaul nep ag ñıñıg opin. ²⁰ Nak mİNİM yad agesin ak, nıñıd ageb agıl ma nıpan rek, aleb nep ak mıker gek, mİNİM aglıg gi ma mıdenıgagan. Yokop nep mıd mıd, ñı ak tık donıgair mınekl ak nep kauyan mİNİM agnıgaban,” agak.

²¹ Pen Sekaraia God sobok gep karıp nab ñılık eyan mılek par mıdekl nıñıl, bin bı söjn eyan mıdelak okok gos par nıñılak. ²² Kisen ne söjn apıl, mİNİM ognap agnımın rek ma lak. Nıb ak, yıp nıg nıg gi, agıl, ñınmagıl nep yomek. Kiri nıñıl aglak, ne karıp ñılık mıgan eyan am mıdıl, nıgrıkep alap ke nıñıl owepl, agıl, nıñılak.

²³ Pen Sekaraia God sobok gep karıp wög ak gi mıdekl, ñıñ ne ak padıkek, bı ognap apıl kau ne ak del nıñlıg gi, ne adılk gi karıp ne amnak. ²⁴⁻²⁵ Kisen mıd damıl,

bin ne Ilisabet ñi pabag mïdil agak, "Ned yad bin ñi pai womleb mïdölgipin ak me, yïp nabïñ gak, pen miñi Bi Kib yïp yimig niñil kod mïd tep gek, ñi pabag mïdebin ak yïp nabïñ ma gïnigab, mer," agak. Niñ agil, takin aknib mamid kapkap karip niñlik miñan okok nep we giñ mïdölgip.

Ejol apil Maria nop agak, "Jisas tik donigan," agak

²⁶ Ilisabet takin aknib kagol onjid ñi kogi mïdek niñlig gi, God ejol Gebriel nop ag yokek amnak Nasaret taun, karip lim Galili siñjak. ²⁷ Nasaret siñjak bin praj alap mïdölgip, yïb ne Maria. Bin praj niñbak biñ alap eip gi gek mer. Bin praj niñbak, biñ nak Josep dinigab, agil miñim aglak. Bi Josep niñbak, nop kin Depid biñ kigïn niñbak alap tik dam lïlak ak me. ²⁸ God ejol Gebriel ag yokek, bin praj Maria mïdek siñjak amjakil agak, "Bin praj, nak mïdeban? Bi Kib nep diñ tep giñ. Ne eip mïdebir," agak.

²⁹ Niñ agek, Maria miñim niñbak niñil, yïp ti gïnig niñ ageb, agil, gos par niñjak.

³⁰ Ne gos par niñek niñlig gi, ejol nop agak, "Maria, nak ma pïrikniñ. God nep diñ tep yïb giñ. ³¹ Kïsen nak ñi pabag mïdil, ñi alap tik donigan. Tik donimîn, yïb ne Jisas, agnîmîn. ³² Pen ne biñ kib yïb mïdenigab. Bin biñ nop agnîgal, Bi Kib yïb adek i alan mïdeb Niñ ne, agnîgal. God Bi Kib genigab niñil ne nised acik Depid kin kib mïdölgip rek, mïdenigab. ³³ Jekop tikek tik amil apil gel mïdenigab okok kïrop magilsek per nep per nep kin kiri mïdil kod mïdenigab," agak.

³⁴ Ejol niñ agek, Maria nop pen agak, "Yad biñ alap eip ma mïdobir ak, titi giñ ñi niñbak tik donim?" agak.

³⁵ Agek, ejol nop pen agak, "Kaun Siñ ak nep apil, Bi Kib yïb adek i alan mïdeb kïlis ne nep kob niñigab. Niñ gek, ñi siñ tik donigan ak, bin biñ niñil agnîgal, ne God Niñ ne, agnîgal. ³⁶ Niñjan! Nawal nak Ilisabet ne bin mïlep liñ. Kiri nop bin ñi pai womleb agölgipal ak pen miñi ne ñi pabag mïdeb, takin aknib kagol onjid bir amnak. ³⁷ God tap ma gïnîmîn rek alap ma mïdeb; tap okok magilsek gïnîmîn rek nep mïdeb," agak.

³⁸ Niñ agek, Maria agak, "Yad God nop wög gi ñeb pai. Ageban rek nep yïp gïnîmîn," agak. Niñ agek niñlig gi, ejol nop kïrig giñ amnak.

Maria am nuwal Ilisabet nop niñak

³⁹⁻⁴⁰ Pen Maria kasek amnim, agil, karip lim niñbak kïrig giñ karip lim Judia dim yïrik okok kanib par ak amil amil, Sekaraia Ilisabet ber mal mïdölgipir taun ak amnak. Karip kiri amjakil, nuwal Ilisabet nop agak, "Nak mïdeban?" agak.

⁴¹ "Nak mïdeban?" agek, nuwal Ilisabet miñim niñbak niñek, ñi pabag mïdek ak preñid lak. Pen magil niñbak nep Kaun Siñ ak ne Ilisabet nab adan amil nop ap ran jakak. ⁴² God Kaun ap ran jakek, Ilisabet ne meg miñan dap ranil Maria nop agak, "God bin ognap kïrop kod mïdeb ak pen nep diñ tep yïb giñ. Niñ kogi nak mïdeban piyak ñi ak abe diñ tep yïb giñ. ⁴³ Yad bin tep mer pen nak Bi Kib yad nonim ne ak, yïp niñlig opak ak, yad wal agil, God nop tep agebin. ⁴⁴ Nak apil yïp, 'Mïdeban?' agesan magil ak, ñi kogi mïdebin aul miñ miñ yïb lïl preñid liñ. ⁴⁵ Nak, 'Yïp God agip rek gïnigab,' agil niñ mïdeban ak me, nak miñ miñ gïnîmîn," agak.

Maria God yïb ne agek ar amnak

⁴⁶ Ilisabet niñ agek, Maria God nop gos niñlig gi, miñ miñ yïb gïlig gi agak, "Yad Bi Kib nop gos niñil, yïb ne agen, i ar alan amnigab.

⁴⁷⁻⁴⁸ Yad piñ nep kïmeb rek mïdenek, God yïp cib niñil diñ komiñ yokak ak, nop gos niñil miñ miñ yïb gebin. Yad yokop pai nop wög gi ñeb mïdebin ak pen yïp saköl ma giñ. Niñ giñ ak,

miñi tikil, kïsen tikil, tik dam linigal okok,

bin biñ magilsek yïp gos niñil agnîgal, 'God bin niñbak diñ tep yïb gak,' agnîgal.

⁴⁹ Ne kïlis magilsek mïdeb ak, ne tap kïlis yïb yïp giñ.

Yad niñpiñ ne nokim nep Bi Siñ mïdeb.

⁵⁰ Bin biñ miñim ne niñil, kaun diñ, sain gïnîgal okok, kïrop cib niñil diñ tep gïnigab.

Kiri ñi pai t̄k̄il, t̄k̄ damil, t̄k̄ l̄n̄igal okok,
k̄rop ak rek nep c̄ib n̄in̄jil d̄i tep
ḡin̄igab.

51 Ne Bi ñin̄magil par k̄ib ȳib;
ne tap k̄ilis k̄ilis konjai nep ḡip.
Bin bi, c̄in ke bin k̄ib bi k̄ib m̄idobin, apal
okok,
God k̄rop ȳik gi yokip.

52 N̄ib ak, kiñ bi k̄ib karip l̄im k̄ib kod
m̄idel ȳib k̄ib m̄idoligip okok,
God gek ke ke amel,
bin bi ȳib ma m̄idoligip okok,
God k̄rop d̄il d̄i p̄in̄jil ar ar ḡip.

53 Bin bi yuan l̄ip okok,
God k̄rop tap nonim lek ñibel kogi
ḡip.
Pen bin bi tap konjai m̄ideb okok
k̄rop yokop ag yokek ambal.

54 God ne ap̄is based ac̄ik c̄in okok
k̄rop min̄im agak ak saköl ma gił,
c̄inop Isrel bin bi
per c̄ib n̄in̄jil kod m̄id tep ḡip.

55 Based Ebrahim abe, based c̄in ognap
abe,
ñi pai kiri t̄k̄il t̄kel amn̄igab okok,
God k̄rop kod m̄idenigain, agił,
agak rek nep c̄inop ḡip,” agak.

56 Maria min̄im n̄ibak agił, nuwal Ilisabet eip takin omal nokim m̄idil, k̄isen adił gi karip ne amnak.

Ilisabet ñi ne Jon Bi Ñig Pak Ñeb ak nop t̄k̄ dowak

57 Mid damil, Ilisabet ñi alap t̄k̄ dowak.
58 God nop c̄ib n̄in̄jil kod m̄idek, ne bin
m̄ilep ȳib l̄il ñi t̄k̄ dowak n̄ibak, bin bi
n̄inai nuwal n̄imam nuwo s̄ikop ne okok
n̄in̄jil, ne eip miñ miñ ȳib giłak.

59 Ñi ak t̄k̄ dapil, ñin aknił ar onj̄id
m̄idil, j̄il onj̄id ñin ak ñin̄jan n̄ibak wan
wak ne t̄ib gi r̄ik ḡin̄ig gi, ap mogim giłak.
Ap mogim gił, kiri ñi ak nop ȳib ñin̄ig
gi aglak, “Ñi n̄ibaul, nap Sekaraia ȳib ak
lak ȳipid gep,” aglak. 60 Agelak, nonim
agak, “Mer, ȳib ne Jon agn̄igabir,” agak.

61 N̄ib agek, bin bi ne okok aglak, “C̄in ñig
ma ḡipin. Based baid buwo nak okok ȳib
alap Jon ma m̄ideb,” aglak. 62 N̄ib agił,
nap Sekaraia nop ñin̄magil ak nep yomil
ag n̄in̄lak, “Ñi ȳib tari ñin̄igan?” aglak.

63 Ag n̄in̄el, nap ñin̄magil ak nep yomil

agak, “Ȳip mij ñu k̄il t̄kep alap dowim,”
agak. Agek dapelak, ar n̄ibak min̄im ñu
k̄il t̄k̄il, “Ȳib ne Jon,” agak. Niğ gił ȳib
ñu k̄il t̄kek, kiri n̄in̄jil magilsek wal ȳib
aglak. 64 Pen magil n̄ibak nep Sekaraia
aleb m̄iker gak ak auan amek n̄in̄lig gi,
ned min̄im agoligip rek aglig gi, God ȳib
ne agek ar amnak. 65 Bin bi ulep s̄in̄jak
kiñ m̄idelak okok, gak n̄ibak n̄in̄jil p̄irikil,
min̄im n̄ibak ȳig dam karip l̄im Judia
ȳirik okok magilsek ȳib, bin bi okok k̄rop
ag ñilak. 66 Ag ñelak, bin bi min̄im n̄ibak
n̄in̄lak okok, kiri magilsek gos par n̄in̄jil
aglak, “God gek, ñi n̄ibak niğ gił t̄ik dowip
ak me, k̄isen bi tigez bi rek m̄idenigab?”
aglak. God k̄ilis ñi n̄ibak eip m̄idek ak
n̄in̄lak ak me, n̄ib aglak.

Sekaraia God ȳib ne agek ar amnak

67 Kaun S̄in ne ñin̄jan nap Sekaraia nab
ne adan ap̄il ap ran jakak n̄in̄jil God ȳib ne
ak dap ranlig gi agak,

68 “C̄in Isrel bin bi, God Bi K̄ib c̄in
ȳib ne dap ranil agon ar amnan.
Ne ke karip l̄im wagin aul ap̄il,
bin bi ne tau adił d̄ip.

69 God Bi K̄ib ne gek, Depid t̄kek, t̄kel, t̄k̄
amit̄ ap̄il gel,
ñin̄jan alap t̄k̄ dapek c̄inop d̄i komiñ
yokn̄igab.

70 Birarik nep, min̄im yad bin bi okok
agn̄igain, agił,
God ne bi ognap wög n̄ibak ag lak.
God min̄im agep bi s̄in ne okok kiri God
min̄im agak ak n̄in̄jil,
bin bi okok k̄rop ag ñilak.

71 Bi ñag ñin̄eb c̄in okok ap̄il, c̄inop ñag
pak l̄in̄ig gebal
pen ne ap̄il c̄inop d̄i komiñ yokn̄igab;
bi c̄inop milik yapek n̄ipal okok c̄inop gi
timel ḡin̄ig gebal ak
pen ne c̄inop kod m̄idek komiñ
amn̄igabin.

72-73 God birarik nep based ac̄ik c̄in ȳimig
n̄in̄jil
d̄i tep ḡin̄igain, agił, min̄im k̄ilis
n̄in̄id ognap ag lak.
God ne min̄im based c̄in Ebrahim nop ag
lak ak saköl ma ḡip;
min̄im s̄in ne okok agak rek nep ḡip.

74-75 Bi K̄ib c̄inop kod m̄idek,

kaual maual okok cınop gi tımel
giñimel rek ma liniqab.

Nıb ak, cın bi ñag ñıneb okok ma pırıkıl,
komıñ middenigabin rek,
per per nep Bi Kib nep gos nıñıl, tap
si tap tımel okok kırıg gił,
Bi Kib bin bi sığ ne mıdıl,
wög nop giłig gił, gi middenigabin.

76 Pen ñi yad, nak God Bi Kib nop wög gek,
bin bi okok kiri nıñıl agnigal,
'God Bi Kib yib ar i oklañ mideb ak,
bi minım ne agep me ak,' agnigal.
Tari giñig: nak ned amıl, bin bi okok krop
ag ñi tep gek,
kiri nıñıl Bi Kib ak nop kod mideb
nıñılıg gił, ne onigab.

77 Nak bin bi ne okok krop minım tep ne
ak ag ñi tep gek,
Bi Kib kiri ak apıl,
tap si tap tımel giłpal gac ak lig gi yokıl
krop dñigab,
minım tep ak nıñigal.

78 God Bi sain kapkap tıkił,
ne bin bi cıb nıñıl,
melik tep ne pił melik rek
seb kab ar alañ nıb apıl,
cınop melik pak nıñigab.

79 Cın bin bi an an kıslım okok mıdıl
kımnig giñigabin okok,
ne gek melik magıl nıbak
cınop mıdmagıl nab adañ melik pak
nıñigab nıñıl,
cın cıbur sain sain midep kanib tep ak
piyo nıñıl,
ar nıbak nep ajonigabin," agak.

80 Pen ñıñan nıbak Jon, kib gek nıñılıg
gi, kaun ne sek sek kılıç gak. Ne karıp lim
bin bi ma midelegipal, mıñ mab kab nep
mıdoligip nab siñak mıd mıd, piş nep kib
gił apek, Isrel bin bi nop nıñlak.

2

Maria Jisas tık dowak (Mat 1:18-25)

1 Pen ñıñ nab nıbak, gapman bi kib
Sisa Ogastas ne lo lı̄l agak, "Bin bi yad
kod midebin okok, kiri magılsek yib kiri

dıñimel," agak. **2** Ñıñ nıbak gapman bi
kib Kwairinias Siria Propins* bin bi krop
kod mıdoligip. Ne gapna midek mınek ak
kiri ned yib kiri ma dıłak. **3** Nıb ak, bin bi
karıp lim par kib ke okok nıb apıl mıdelak
bin bi okok, adık gił karıp lim kiri ke yib
dıñig amniłak.

4 Josep ne kiñ Depid kigìn tık damıl
tıklak rek, ne Depid taun ne Betlehem
amniłg gak. Bin praj Maria nop pojıd
dıl, Nasaret taun, karıp lim Galili siñak
kırıg gił, amił amił karıp lim Judia amił,
kiñ Depid nop tıkel mıdoligip taun ne
Betlehem amniłrek. **5** Pen bin praj Maria,
Josep dñigab aglak ak me, ñi kogi sek
midek nıñılıg gił, Josep Maria nop pojıd dıl
yib dñig amniłrek. **6** Kiri Betlehem amel,
Maria ñıñan tık dowep ñıñ ak ulep gak.
7 Pen Betlehem okok amjakıl nıñrek, kab
magıl tauıl kıneligipal karıp ak piş nep
tıbık dak. Nıb ak me, kaj kau mıkeligipal
karıp alap am mıdıl, Maria ñıñan ned
nokım ak tık dowak. Tık dapıl ñıñan
laplap kom kam gił, dı kaj sipsip tap bep
kısad kas ak tık dap lel nıbeligipal mab
kınañ mıgan ak lak.

God ejol alap kaj sipsip mıkepli okok krop agak

8 Maria Jisas nop tık dowak ñıñ nıbak,
kaj sipsip mıkepli okok ognap kıslım
eyan kaj sipsip kod mıdelak karıp lim ulep
nıb siñak. **9** Bi Kib ejol ne alap ag yokek,
Bi Kib melik tep magıl ne apıl krop pak
nıñek, jel gek pırıklak. **10** Kiri pırıkel
nıñılıg gił, ejol ak krop agak, "Nıbi ma
pırıknımib. Yad nıbep abe bin bi okok
magılsek krop abe, minım tep mıñ mıñ
gep alap dapebin. **11** Mıñi nep bin alap
ñi aknıb ke alap tık dowip Depid taun ne
siñak. Nı nıbak nıbep dı komıñ yoknígab.
Ne Kraist Bi Kib ak me. **12** Nop am piyo
nıñıl nıñigabım, nonım nop walıj kom
kom gił, dı kaj sipsip tap bep kısad kas ak
tık dap lel nıbeligipal mab kınañ mıgan
ak lek middenigab. Nıbi am nıñıl, agebin

* **2:2:** Ñıñ nıbak Rom kai kiri karıp lim Isrel kod mıdelak. Karıp lim Isrel Siria Propins nab siñak midek. Rom kai kiñ kiri Sisa agöligipal. † **2:11:** Grik minım "Kraist ak" abe, Hibrı minım "Mesaia ak" abe wagın nokım alap mideb: "God ag lak Bi ak."

rek g̃inigab ak, n̄iñj̄d ag̃ip, agn̄igabim,” agak.

13 Ejol n̄ibak n̄ib agek n̄iñj̄ig git, dai ejol seb kab ar alan s̄ıñak n̄ib konjai ȳib nep ap̄il ejol ned n̄ib ak eip m̄idil, God ȳib ne ak dap ranlıg git aglak,

14 “God ȳib ne i ar oklan m̄ideb;

ne bin b̄i an an c̄ib n̄iñj̄il d̄i tep g̃inigab okok,

c̄ibur sain sain gos m̄idmaḡil ar nok̄im lep maḡil ak

k̄iri eip m̄idenigab,” aglak.

Kaj sipsip m̄ikep b̄i okok am Jisas nop n̄iñlak

15 Ejol okok adik git seb kab ar alan amel n̄iñj̄ig git, b̄i kaj sipsip m̄ikep okok m̄inim ag n̄iñ ag n̄iñ git aglak, “B̄i K̄ib c̄inop m̄inim agosip ak, m̄iñni Betlehem am n̄iñjn,” aglak.

16 N̄ib agil kasek amil n̄iñlak, Josep eip Maria eip n̄iñjan aglak n̄ibak, walij kom kam git, kaj sipsip tap bep k̄isad kas ak dap lel n̄ibeligipal mab k̄inanj m̄igan ak lel m̄idek. **17** K̄iri n̄iñjan n̄ibak n̄iñj̄il, amil, ejol k̄rop tari tari aglak m̄inim ak, bin b̄i okok okok k̄rop ag n̄iñlak. **18** B̄i kaj sipsip m̄ikep okok bin b̄i okok m̄inim n̄ibak ag ñel, k̄iri n̄iñj̄il maḡilsek wal ȳib aglak. **19** Pen Maria nop tap ke ȳib n̄ibak gak rek, tep gek, gos tep nep n̄iñ m̄idoligip. **20** B̄i kaj sipsip m̄ikep okok, God ejol ne okok aglak rek nep gek udin k̄iri ke n̄iñlak ak me, God ȳib ne ak dap ranlıg git, olak okok adik git amniłlak.

Josep Maria ber mal Jisas nop dam God sobok gep karip ak dad amniłrek

21 Maria n̄iñjan ak t̄ik dapil ñin akn̄ib ar onj̄d m̄idil, m̄inek j̄il ñin ak wañ wak ne t̄ib git r̄ik gitlak. Ned ejol ak nonim Maria nop, ñiñ t̄ik donim̄in ȳib ne ak n̄ig git l̄inim̄in agak rek, ȳib ne ak Jisas, aglak.

B̄i Simion eip bin Ana eip Jisas nop n̄iñj̄il miñ miñ ȳib g̃irek

22-23 Pen ned Mos̄is ne lo m̄inim ñu k̄il t̄ikil, ñi ned t̄ik donigal okok God nop n̄iñigal agak. N̄ib ak me, Maria n̄iñjan ak t̄ik dapil, Juda bin b̄i göligipal rek, God sobok gep karip ak asik mosik git, karip ne ke okok nep m̄idek, komij lek

n̄iñj̄ig git, Josep eip, Jisas nop dam B̄i K̄ib nop n̄iñig, God sobok gep karip Jerusalem s̄ıñak amniłrek. **24** Pen B̄i K̄ib lo m̄inim alap sek ageb, “Bin ñīt̄ai t̄ik donigal okok komij lek, yakir malig aka yakir t̄ibaglem omal dam God sobok gep karip söñ eyan amil, pak God nop sobok git ñiñl me, piñ nep komij lip, agil, God sobok gep karip ñiñlik m̄igan ak amniłgal.” Gos n̄ibak ak rek nep n̄iñj̄il me, yakir omal sek dad amniłrek.

25 Pen Jerusalem s̄ıñak b̄i tep ȳib alap m̄idek, ȳib ne Simion. B̄i n̄ibak ne God M̄inim ak n̄iñj̄il, agip rek nep goligip. Kaun S̄ıñ ne Simion eip m̄idek; ne Krais ak Isrel bin b̄i d̄i komij yokn̄igab, agil, kod m̄idoligip. **26** Kaun S̄ıñ ne Simion nop ned agak, “B̄i K̄ib ne Krais nop ag yokek onigab ak, nak udin maḡil n̄iñj̄il k̄isen k̄imn̄igan,” agak n̄iñj̄il ne n̄iñj̄ig git m̄idoligip. **27** Pen ñin n̄ibak, Kaun ne Simion nop gos ñek, God sobok gep karip ak amil n̄iñak, Josep ber mal Jisas nop damil, lo m̄inim agak rek gitir, agil, ap m̄iderek. **28** Simion k̄rop mal n̄iñj̄il, Jisas nop d̄i kainj̄d d̄il, God ȳib nop ak dap ranlıg git agak,

29-30 “Nak nok̄im nep B̄i K̄ib.

N̄iñjan aul k̄ib git,
c̄inop bin b̄i d̄i komij yokn̄igab ak,
ned ȳip agnak rek, m̄iñni udin maḡil
yad ke b̄ir n̄iñebin.
N̄ib ak, m̄iñni ȳip k̄irig gek, tep gek n̄iñj̄ig
git k̄imn̄im.

31 N̄iñjan n̄ibaul, bin b̄i karip l̄im okok
okok maḡilsek
d̄i nep eip j̄im ñiñ l̄inigab.

32 Ne melik tep rek apil,
Juda bin b̄i mer okok k̄rop pak ñek,
God b̄i tigepl b̄i rek m̄ideb ak n̄iñigal.
Ne melik tep akn̄ib ke nak dapil,
Isrel bin b̄i nak okok k̄rop pak
n̄iñigab,” agak.

33 Simion Jisas nop m̄inim n̄ibak agek
ak n̄iñj̄il, Josep ber mal wal ȳib agrek.

34 Pen Simion ne Josep Maria Jisas amilgon k̄rop, “God n̄ibep kod m̄idej,” agil, Jisas nonim Maria nop agak, “Ñi n̄ibaul m̄idek n̄iñj̄ig git, Isrel bin b̄i konjai nep nab ak t̄ig asik ke ke l̄il, kanib t̄imel d̄il amniłgal okok, ap yap pakn̄igal; pen kanib tep d̄il

amnígal okok, God kíd adek amnígal. God Isrel bin bì níñlaj, agıl, ñi aul ag yokak ak pen bin bì ognap nop ma dıl ag junıgal. **35** Nıg gıl me, bin bì konjai nep tari tari gos níñıl níñ midebal rek, bin bì okok misen níñigal. Pen tu par kíd alap midmagıl nab nep ke adan pıñıl gınigab,” agak.

36 Pen ñin nıbak nep, God mìnım agep bin alap ap midek. Yıb ne ak Ana; nap yıb ak Panuel. Panuel ak, Asa tıkek tık dapıl tıklak. Ne bin mılep yıb. Ned bin praj bı dıl, nıgmıl eip miderek mi aknıb ar onıd yınak. **37** Nıgmıl kımak pen Ana mi ne nıñjuıl omal omal aknıb yıgwu par alan (84) yınak. Ne God nop nep gos níñıl ñin ognap tap magıl nıbil mer, God sobok gep karıp ak am midıl, pıb nab kıslım eyan God nop sobok gılıg gi midoligip. **38** Pen bin Ana ak, magıl nıbak nep Jisas nop dı midebak ulep sıňak apıl, God nop tep agıl, bin bı kırı, Bı Kıt apıl Jerusalem bin bı nag midebak ak wiſibnımın, agıl, kod mideligipal bin bı okok kırop agıl, nıñan nıbak tari tari rek gınigab ak, mìnım ag ñak.

Ber mal Jisas di adık gi Nasaret amnírek

39 Josep ber mal Bı Kıt lo mìnım agak rek magılsek gi sakıl, kırı adık gi karıp lım Galili amıl, taun kırı Nasaret amnírek. **40** Am midıl Jisas kıt gıl, God nop kod mid tep gek nıñlig gi, gos tep yıb nıñıl, mid tep gak.

Jisas ne God sobok gep karıp ak amnak

41 Pasopa ñin kıt ak ulep apek, Jisas nonım nap mi nokım nokım, Pasopa ñin kıt ak mını, agıl, Jerusalem ameligipir. **42** Nıg gıl me, Jisas mi ne yın mıgan alan lek, Juda kai gıpal rek, nonım nap nop ponjıd dıl Pasopa tap nıñig Jerusalem am midebak. **43** Ñin kıt nıbak ap padıkek nıñlig gi, karıp amobın agıl, adık gi am kanıb nab sıňak amıl nıñrek, Jisas eip ma apelak. Ne Jerusalem nep midek pen kırı ma nıñıl, **44** ne bin bı ognap eip apeb, agıl gos nıñrek. Pen kanıb nab sıňak kınnig gi, am nımid nımam bin bı ognap eip mideb, agıl, nop pıyo nıñerek. **45** Pıyo nıñ dam mer nıñıl, adık gi Jerusalem nop

pıyo nıñig amnírek. **46** Amıl ñin omal nokım mìnек nıñrek, ne amıl God sobok gep karıp ak midıl, bı lo mìnım ag ñeb bı okok eip bisig midıl, mìnım agelak ak nıñıl, mìnım ognap ag nıñ midek. **47** Bin bı nıñ midebak okok, Jisas agak rek nıñıl, ñi nıbak gos nıñ kíd yıkil mìnım tep ageb ak, agıl, kıt gaul gılak. **48** Pen nonım nap ber Jisas nop nıñıl kırı ak rek nep wal agrek. Nonım pen Jisas nop agak, “Nak nap cırop tari gınig nıg gıpan? Midmagıl cır yur gek nıñlig gi nep pıyo nıñ ajosır,” agak.

49 Nonım nıb agek, Jisas agak, “Nıri tari gınig yıp pıyo nıñ ajesir? Bapi yad karıp am midebin ak nıri ma nıpir ar?” agak. **50** Jisas nıb agak ak pen kırı mìnım ageb ak, agıl, ma tık nıñrek.

51 Jisas nop ponjıd dıl karıp kırı Nasaret adık gi amnílak. Jisas nıb okok nep midıl, nonım nap ageligipir rek nep nıñıl sain goligip. Pen nonım Jisas tari tari gak ak gos nıñlig gi nep midoligip. **52** Jisas nonım nap eip midıl, kıt gıl gos nıñ tep yıb gek nıñlig gi, God abe, bin bı okok abe nop nınel tep gak.

3

*Jon Bı Nıg Pak Neb mìnım ag ñak
(Mat 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28)*

1 Rom gapman bı kıt yıb Sisa Taibirias karıp lım okok okok kod midoligip, mi yın lak aknıb ajıp pıs adan (15). Pen ne par okok midıl, bı kod midep nab pıyak ne ognap ag lek, am karıp lım ognap kod mideligipal. Bı ne Podias Pailot karıp lım Judia bin bı okok kırop kod midoligip. Bı ne Herod karıp lım Galili bin bı okok kırop kod midoligip. Herod nımam ne Pilip karıp lım Ituria bin bı okok abe, karıp lım Trakonaitis bin bı okok abe kırop kod midoligip. Bı ne Laisenias karıp lım Abilini bin bı okok kırop kod midoligip. **2** Pen magıl nıbak, bı nak Anas eip, Kaiapas eip, God nop tap sobok gep bı kıt yıb omal Jerusalem midoligipir.

Pen ñin nab nıbak, Sekaraia ñi ne Jon, bin bı konjai ma midebak, mın mab kab nep midoligip nab sıňak kın midoligip. Nab okok kın midek nıñlig gi, God ne Jon

nop gos ūnek, ³ karip lîm ūig Jodan gol okok okok ajoligip nînlig bin bî okok apel, kîrop mînim ag ñoligip, “Tap si tap tîmel gîpim okok, tari gînig niig gîpin agîl kîrig gîl yîp apem yad nîbep ūig pak ūen, God tap si tap tîmel gîpim okok nînlig kîrig gînigab,” agoligip. ⁴ Jon kîrop mînim ag ñoligip nîbak, bî God mînim agep Aisaia bîrariķ nep gînigab agîl, ūu kîl tîkak rek nep gak. Aisaia mînim nîbak ūu kîl tîkîl agak,

“Bî alap, karip lîm bin bî konjai ma mîdebal, mîñ mab kab nep mîdeb nab sînjak am mîdil, sîk agîl agnigab, ‘Bî kîb ak apeb, agîl, nop kod mîdenimib!'

Nîb ak, kanib mak kîlan kîyan gînîmîn okok, dîm gol pîlis gînîmîn okok, pînîl pag tep gîl mîdenimib.

⁵ Nîb ak, lîm ban gîp okok pînîl pag tep gînîmîb, dîm okok pînîl pag tep gînîmîb, kanib yîk mayîk gînîmîn okok, yîpid gîl gînîmîb, kab okok dî yok tep gîl mîdenimib.

⁶ Niig gîl me, bin bî okok magîlsek nînñigal, God ne titi gîl kîrop dî komiñ yoknigab,’ agnigab,” agak.

⁷ Jon ne Aisaia mînim ūu kîl tîkak nîbak rek ag ūnek nînlig gîl, bin bî konjai nep ne mîdek sînjak apîl aglak, “Cînop ūig pak nînîmîn,” aglak. Jon kîrop sîlik ag gîl agak, “Nîbi soin ūi pai sîñ aul! Gos tari nînlig pîrik gîl opîm? ‘Niig pakon, God bin bî ognap kîrop ag gînigab ūin ak, cînop ma ag gînigab,’ agîl, pîrik gîl opîm ar?

⁸ Nîbi ūig paknig gînigabim ak, tap si tap tîmel gîpim okok tari gînig ūig gîpin, agîl, kîrig gîl, mîd tep gînîmîb. Niig gem me, bin bî nînñigal, nîbi tap si tap tîmel göligipim okok kîrig gîpim. Pen nîbi gos alap nînlig, ‘Cîn based acîk Ebraham ūi pai ne mîdobîn,’ agîl, gos ak ma nînîmîb. Cîn Ebraham ūi pai ne mîdobîn apîm ak tap yokop! God kab sîñ aul dîl, Ebraham ūi pai ne okok gîl lin, agîl, gîl linigab!

⁹ Niñ tep gînîmîb! God mab ak wagîn sek tîb junig, tu ak mab wagîn eyaç kîd gî

mîdeb. Mab alap, magîl ūneb tep ognap ma pîlnigab ak, tîb pañil dî mab yîneb eyaç yoknigab,” agak.

¹⁰ Jon mînim nîbak rek agek, kîri nop pen ag nînlig aglak, “Cîn tari gîn, agîl, nîb ageban?” aglak. Agel, Jon kîrop agak,

¹¹ “Bin bî sior omal mîdonimîn ak, sior alap dî bin bî sior ma mîdonimîn okok kîrop nînîmîl. Pen bin bî tap magîl mîdonimîn ak, bin bî tap magîl ma mîdonimîn okok kîrop ognap nonim li nînîmîl,” agak.

¹² Pen bî takîs dep okok, Jon cînop ūig pak ūaŋ, agîl, apîl nop ag nînlig aglak, “Mînim ag ūeb bî, cîn tari gîn?” aglak.

¹³ Agelak, Jon kîrop agak, “Takîs ak dînig gînîmîb, gapman apal rek nep dînîmîb. Yokop ognap ma dînîmîb,” agak.

¹⁴ Pen ami bî ognap Jon nop mînim nîbak rek nep ag nînlig aglak, “Cîn tari gîn?” aglak.

Agelak, Jon kîrop agak, “Nîbi mînim tom agîl bin bî okok mani kîrop si ma dînîmîb. Mînim tom agîl bin bî okok mînim kîb ma agnîmîb. Wög saj dînigabim ak alap sek dîn, agîl, gos ak ma nînñimîb,” agak.

¹⁵ Pen niig gîl mîd damîl bin bî okok gos ar alap nînlig aglak, “Bî nîbaul Krais per kod mîdobîn ak rek lîp,” aglak. ¹⁶ Agelak, ne mînim nîbak nînlig kîrop pen agak, “Mer! Yad nîbep yokop ūig nep pak ūebin, pen yîp sain onigab bî ak, ne yad rek mer; ne bî kîb yîb, yad bî sîkol. Yad nop nînjen nabîñ gînigab. Tob tîrip ne ak nag dî wîsîbnim rek ma lîp,” agak. Bî nîbak ne apîl, nîbep Kaun Sîñ ak nep pak ūi, mab mîlan pak ūi gînigab. ¹⁷ “Ne wid magîl pok gek, tîk dap pakpal rek ak gînig geb. Wid magîl ūneb okok ke lîl, wid cîg dai dai okok ke lîl gînigab. Niig gîl, wid magîl ūneb okok dam karip ūiñlik mîgan ne lînigab; pen dai dai okok dam mab per yîn mîdeb ak dagîlnigab,” agak.

Herod Jon nop miñ lak

¹⁸ Jon, bin bî okok kîrop God mînim tep ak ognap sek ag ūen niñ tep gîlan, agîl, kîrop mînim tep nîbak rek sîkol ma agoligip. ¹⁹ Pen gapman bî kîb Herod, tap si tap tîmel okok gîl damîl, kîsen nîmam

Pilip bin ne Herodias nop dî gek, Jon ak tep ma gîp, agak. ²⁰ Jon mînîm nîb agek, Herod nîñjîl, tîmel gak ar alap sek gîl, Jon nop dam nag lak.

*Jon Jisas nop ñig pak ñak
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)*

²¹⁻²² Pen Herod Jon nop mîñ ma lak magîl ak, Jon ne bin bî okok kîrop ñig pak ñolgîp. Jisas nop abe ñig pak ñak. Jisas nop ñig pak ñek, ne Nap God nop sobok gî mîdek nîñlig gî, seb kab ar alan sîñak lîlîg gî pîs pîs amek, kîjon yîkek, Kaun Sîñ ne yakîr tîbaglem rek ulek lîl, Jisas nop ug gî owak. Ñig gîl apek nîñlig gî, mînîm alap seb kab ar alan sîñak nîb apîl agak, “Nak Ñî mîdmagîl yad yîb. Nep nîñen, yîp tep yîb gîp,” agak.

*Jisas nîsed sîkop
(Mat 1:1-17)*

²³ Pen Jisas mî ne aknîb ñînjuîl nokîm alap adîk gî dam aknîb wajrem alan (30) amek nîñlig gî, ne wagîn gîl bin bî okok kîrop God Mînîm ag ñak. Bin bî okok Jisas nop, nap ne ak bî nak Josep, ag gos nîñlak.

Josep nap ne ak Heli.

²⁴ Heli nap ne ak Matat.

Matat nap ne ak Lipai.

Lipai nap ne ak Melkai.

Melkai nap ne ak Janai.

Janai nap ne ak Josep.

²⁵ Josep nap ne ak Matataias.

Matataias nap ne ak Emos.

Emos nap ne ak Neham.

Neham nap ne ak Esli.

Esli nap ne ak Nagai.

²⁶ Nagai nap ne ak Mead.

Mead nap ne ak Matataias.

Matataias nap ne ak Semein.

Semein nap ne ak Josek.

Josek nap ne ak Joda.

²⁷ Joda nap ne ak Joanan.

Joanan nap ne ak Resa.

Resa nap ne ak Serababel.

Serababel nap ne ak Sialtiel.

Sialtiel nap ne ak Nerai.

²⁸ Nerai nap ne ak Melkai.

Melkai nap ne ak Adai.

Adai nap ne ak Kosam.

Kosam nap ne ak Elmadam.

Elmadam nap ne ak Er.

²⁹ Er nap ne ak Josua.

Josua nap ne ak Eliesa.

Eliesa nap ne ak Jorim.

Jorim nap ne ak Matat.

Matat nap ne ak Lipai.

³⁰ Lipai nap ne ak Simion.

Simion nap ne ak Juda.

Juda nap ne ak Josep.

Josep nap ne ak Jonam.

Jonam nap ne ak Eliakim.

³¹ Eliakim nap ne ak Melea.

Melea nap ne ak Mena.

Mena nap ne ak Matata.

Matata nap ne ak Natam.

Natam nap ne ak Depid.

³² Depid nap ne ak Jesi.

Jesi nap ne ak Obed.

Obed nap ne ak Boas.

Boas nap ne ak Salmon.

Salmon nap ne ak Nason.

³³ Nason nap ne ak Aminadap.

Aminadap nap ne ak Admin.

Admin nap ne ak Arni.

Arni nap ne ak Hesron.

Hesron nap ne ak Peres.

Peres nap ne ak Juda.

³⁴ Juda nap ne ak Jekop.

Jekop nap ne ak Aisak.

Aisak nap ne ak Ebraham.

Ebraham nap ne ak Tera.

Tera nap ne ak Nahor.

Nahor nap ne ak Seruk.

³⁵ Seruk nap ne ak Rehu.

Rehu nap ne ak Pelek.

Pelek nap ne ak Eber.

Eber nap ne ak Sela.

³⁶ Sela nap ne ak Kenam.

Kenam nap ne ak Apaksad.

Apaksad nap ne ak Sem.

Sem nap ne ak Noa.

Noa nap ne ak Lemek.

³⁷ Lemek nap ne ak Metusela.

Metusela nap ne ak Inok.

Inok nap ne ak Jaret.

Jaret nap ne ak Malelael.

Malelael nap ne ak Kenan.

³⁸ Kenan nap ne ak Inos.

Inos nap ne ak Set.

Set nap ne ak Adam.

Adam nap ne ak God.

4

Seten Jisas nop mìnım tom agak

1-2 Kaun Sıñ ak Jisas nop ap ran jakıl, nop poñid dıl ñig Jodan okok nıb dad amek, Jisas karıp lım bin bı ma mıdeligipal, mıñ mab kab nep mıdoligip nab okok mıdekl. Seten ne Jisas tap si tap tımel ognap gınimıñ aka mer gı nıñlıg gı, gı gı gek, ñin aknıb ñin juıl omal (40) amnak. Jisas tap magıl ñibıl mer, nop yuan kib lak.

3 Nop yuan kib lek, Seten agak, “Nak ‘God Ñı ne mıdebin,’ apan ak, kab sıñ aul agek, bred rek lañ,” agak.

4 Agek, Jisas pen agak, “God Mìnım ak ñu kıl tıkił aglak, ‘Bin bı okok, bred nep ñibıl komıñ ma mıdenıgal,’ aglak,” agak.

5 Agek, Seten Jisas nop dam dım kib alap ar alan amıl, karıp lım tep tep kiñ ke ke kodpal okok magılsek, magıl nıbak nep, Jisas nop yomıl agak, **6-7** “Karıp lım tep tep sıñ aul nıñjan! Bin bı ke ke kodpal. Yad me karıp lım nıb okok magılsek kod mıdebin rek, bı alap nop agníg, agnígain. Nıb ak, nak yıp kogım yımıl sobok genıgan ak, karıp lım nıb sıñ aul magılsek nepe agen, nak kod mıdenıgan,” agak.

8 Agek, Jisas pen agak, “God Mìnım ak ñu kıl tıkił aglak, ‘God Bi Kib nıbi ak ageb rek nep gıl yıb ne nep agem ar amnañ,’ aglak,” agak.

9 Jisas nıb agek, Seten ne Jisas nop poñid dıl Jerusalem amıl, dam God sobok gep karıp i ar alan gı lılk ar ak amıl agak, “Nak, ‘God Ñı ne mıdebin,’ apan ak, preñid lım wagın eyan yowan. **10-11** God Mìnım ak ñu kıl tıkił aglak, ‘God ejol ne okok agek, nep kod mıdenıgal.

Ap yap paknıg genıgan ak, nep ñinmagıl kiri dıni gal nıñlıg kab tob nep ak piñıl ma gınıgab, aglak,” agak.

12 Seten nıb agek, Jisas pen agak, “God Mìnım ak mìnım ognap sek ñu kıl tıkił aglak, ‘God Bi Kib ak, ne bı nıñid agep aka bı tom agep, agıl ma agnímib,’ aglak,” agak.

13 Kijeki Jisas nop mìnım tom ag mer nıñıl, kırıg amnin, agıl, gos ne okok nep nıñak, “Mıñi mer pen kisen ñin ognap apıl mìnım ognap sek tom agıl agním,” agıl, kırıg amnak.

Jisas karıp lım Galili wagın gıl mìnım ag ñak

(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

14 Pen God Kaun Jisas nop kılıç ñek, Jisas ne adık gı apıl karıp lım Galili mıdekl nıñlıg gı, bin bı okok, mìnım ne ak nıñıl, dam karıp lım Galili nab sıñak magılsek dı amnílak. **15** Ne Juda mogım gep karıp okok amıl, mìnım ag ñı tep gek, bin bı okok ne bı tep yıb, agıl, mıñ mıñ yıb gılak.

Nasaret bin bı Jisas nop ma nıñ dılk

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Pen Jisas ne karıp lım Galili nab okok gı tag juıl, Nasaret am mıdekl. Taun nıbak ne ned mıdıl kib gak. Juda God nop sobok gep ñin kiri ak apek, ne per goligip rek, mogım gep karıp ak amıl, warıkıl, God Mìnım ak udın lı nıñıl agníg gek. **17** Bi God mìnım agep Aisaia ñu kıl tıkkak mıj ak nop dap ñel, dı pıs gıl, mìnım agníg gek dai ak udın lı nıñıl kırop agak,

18 “Bi Kib ak yıp, wög yad gınimın, agıl, Kaun ne ag yokek yad eip mıdeb.

Nıb ak, bin bı cıb gep rek mıdebal okok kırop mìnım tep ak ag ñen, nıñ tep gınıgal.

Bin bı nagıman rek mıdebal okok kırop wısił yoken, komıñ amnígal.

Bin bı udın kwıi gıp rek mıdebal okok kırop gen, udın ñıl nıñıgal.

Bin bı koslam mıdebal okok kırop dı tep gen, mıd tep gınıgal.

19 Pen, Bi Kib bin bı dıni gal ñin tep ak mıñi owıp, agıl, bin bı okok kırop ag ñinıgain,” agak.

20 Jisas mìnım kıl nıbak udın lı nıñ ag juıl, mıj bad ak dı kom kam gıl, bı mıj kod mıdoligip ak nop adık ñıl bısiğek nıñlıg gı, bin bı mogım gep karıp ñılk mıdelak okok magılsek udın juıl nop nıñ i sek lılk. **21** Nıg nıñelak, Jisas kırop agak, “God Mìnım dai nıbak dı udın lı nıñ nıbep agen nıñesım nıbak, mıñi nıg aknıb rek nep gıp.

²² Nib agek, minim tep yib agak ak nijil, bin bi nop miñ miñ gil, wal aglak. Pen gos alap nijil, “Bi nibaul Josep ni ne nep aka?” agil, kib gaul gilak.

²³ Nib agel, Jisas krop agak, “Pen yad nijin, yip agnigabim, ‘Nak soi komeb bi, nak ke ginim tap nak ke git ak komij linigab. Nak taun sikol Kapaneam am midil, tap ma gep rek genak, yid acmal tagosip nijin ak rek, miñi karip lim nak ke sijak abe gek yid acmal tagek nijin,’ agnigabim. ²⁴ Pen nibep nijid agebin, bi God minim agep okok, karip lim ke okok amil, minim tep ak agel, nijid agebal, agil, dinigal. Pen karip lim kiri ke ak apil agel, bi cin okok ke agebal, agil, minim krop ma dinigal. ²⁵ Pen nijim! Bi God minim agep Ilaija midek nin ak, bin kanjil konjai nep Isrel sijak mideligipal. Mi omal nokim takin aknib kagol onid ak, miñab ma pakek, tap magil ma tanek, yuan kib yib gak. ²⁶ Isrel bin kanjil ognap yuan lak okok konjai yib nep midelak sijak, pen God Ilaija nop ag yokek, am taun sikol Sarepat karip lim taun kib Saidon ulep sijak amil, tap ma gep rek gek, bin kanjil alap tap magil ne konjai nep midek. ²⁷ Pen ar nibak rek, kisen bi God minim agep Ilaisa midek nin ak, Isrel bin bi ognap soi kisak lak okok konjai yib nep midelak sijak, pen krop ognap gek komij ma lak; Ilaisa bi Neman karip lim par kib Siria nib ak nop nep gek, komij lak,” agak.

²⁸ Jisas nib agek, Juda bin bi mogim gep karip nilik midelak okok nijel milik kal yib yapek, ²⁹⁻³⁰ nop yik gi dam midin yokon kiman, agil, yik gi dam amnilak ak pen Jisas ne adik gil nab kiri sijak amil amnak.

Jisas kijeki kiyob nilik ag son yokak

³¹ Jisas taun sikol Kapaneam, karip lim Galili sijak am midil, Juda kai God nop sobok gep nin ak bin bi krop minim ag nnak. ³² God Minim ak, Jisas kilis timel gil yipid gil nep agek, kiri nijil wal yib aglak. ³³ Pen Juda mogim gep karip nilik nab nib sijak, bi kijeki aban ntagak alap ap midek. Ne meg migan dap ranil sik par agil agak, ³⁴ “Bi Jisas Nasaret nib! Nak tari ginig opan? Cinop gi timel ginig opan aka? Yad

nep nijin. God Bi Sin ne ak nep opan,” agak.

³⁵ Pen Jisas kijeki aban ntag midek nibak nop ag gil agak, “Minim ma agnimin! Bi ak nop kiri gil son amnoj!” agak. Jisas agek, kijeki kiyob nilik son amlig gi bi nibak nop, bin bi midelak nab sijak di yokil amnak. Pen nop tapin magil ma pakak; komij amnak.

³⁶ Nig gek, bin bi nij midelak okok kiri ke ag nij ag nij gil aglak, “Bi kilis yib nibaul, minim nibak akal nib dapil agek, kijeki okok son ambal?” aglak. ³⁷ Pen Jisas gak minim nibak karip lim nib okok magilsek yig dad amnilak.

Jisas bin bi kojai nep gek komij lak (Mat 8:14-15; Mak 1:29-31)

³⁸ Pen Jisas Juda mogim gep karip ak kiri gil Saimon karip ak amnak. Saimon nibor ne ak tap gek, mib gon ne okok magilsek mab rek yinek me, bin bi okok apil Jisas nop aglak, “Onimin, nak Saimon nibor nop gek warik amna,” aglak. ³⁹ Agelak, ne bin tap gek kim midek ulep sijak apil, tap gek nibak ag gek nijlig gi, magil nibak nep nop kiri gil amnak. Nop komij lek, warikil, bin bi ap midelak okok krop tap magil bilon nnak.

⁴⁰ Bin bi nib sijak midelak okok, minim nibak nijil, piñ panid amnak magil ak, bin bi kiri miñak gak okok magilsek dap Jisas midek sijak dolak. Dapelak, Jisas krop nokim nokim di nijek komij lak.

⁴¹ Pen bin bi kijeki kiyob nilik tap okok aban ntag midek okok ag yokek, son amlig gi sik gaul gilig gi aglak, “Nak God Ni ne!” aglak. Kiri Jisas ne Krais ak nijil nib agelak nijil Jisas ne krop ag gil agak, “Minim alap ma agnimib,” agek, agak rek nijlak.

Jisas karip lim migan ognap amil krop minim ag nnak (Mak 1:35-39)

⁴² Minek kislim sek, Jisas karip lim nibak kiri gil, ke am miden, agil, miñ mab nep nab okok amnak. Amnak pen bin bi okok kisen amil, nop piyo nijil aglak, “Okok ma amnimin; cin eip midon,” aglak. ⁴³ Nib agelak Jisas agak, “God yip

ag yokek onek ak, yad amıl bin bı ke mığan ognap sek kırop ak rek nep God bin bı dıl kod middenigab mınım tep ak ag nıñigain,” agak.

⁴⁴ Nıb agıl, Jisas Juda bin bı karıp lım kiri okok magılseк gıt ajlıg gıt, am Juda mogım gep karıp okok amıl, mınım tep nıbak kırop ag nıñigip.

5

Jisas agek kıbsal kojai nep dılak (Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ Jisas nıñ alap am Nıg Cöb Genesaret gol sıňak mıdıl, God Mınım ak ag nıñlıg gıt, bin bı kojai yıb, mınım tep nıbak nıñin, agıl, cırok cırok nıñlıg gıt olak. ² Nıg gıt apel nıñlıg gıt, Jisas nıñak, bı kıbsal dep okok nıg magöb omal dap nıg cöb gol nıb sıňak lıl, kıbsal dep uben okok acıp dı yoklıg gıt mıdelak. ³ Jisas ne Saimon nıg magöb adek ak prenjd lıl agak, “Yıp dı neb neb gek, nıg cöb nab ulep sıň adan amnin,” agak. Agek, Saimon nıg magöb ak dı neb neb gek, Jisas nıg cöb nab ulep sıňak amıl nıg magöb ar nıbak bısig gıt mıdıl, bin bı okok kırop mınım ag nıak.

⁴ Mınım ag mıbil juıl, Jisas Saimon nop agak, “Nıg magöb aul nıg kas pırık gıt dam nıg cöb nab kıb sıň adan amıl, uben yokıl kıbsal dım,” agak.

⁵ Agek, Saimon pen agak, “Bı Kıb, mıñi kıslım eyan nep cın kıbsal nıñ tag tag tag, karıp sek tık dam lıp pen cın kıbsal ognap ma dıpın. Pen nak nıb apan rek, uben ak abramek dı yok nıñin,” agak. ⁶ Nıb agıl kiri uben dı yokel nıñlıg gıt, kıbsal kojai nep ap uben mığan ak amel, uben okok ap ran jakıl, pıg rıknıg rek gak. ⁷ Nıg gak nıñlıg gıt, nımam sıkop nıg magöb ar alap mıdelak okok kırop nıñ owan gel, kiri apıl kıbsal nıb okok dıl, nıg magöb nıb omal lel, pıs nep ap ran jakıl, nıg magöb omal pıge yonıg rek gak.

⁸⁻¹⁰ Nıg gak nıñıl, Saimon Pita bı ne eip nıg magöb ar mıdelak okok, kıbsal kojai yıb dılak okok nıñıl, gos par nep nıñlak. Pen Sebedi nı ne Jems eip Jon eip, nıg magöb alap dıl Saimon eip wög jım nıl gölügipir bı omal, ak rek nep gos

par nıñrek. Pen Saimon amıl Jisas mıdeк ulep sıňak kogım yımil agak, “Bı Kıb, yad bı tap si tap tımel gıpin ak, nak ke okok amnoj,” agak. Agek Jisas agak, “Nak ma pırıknımın. Mıñi nıñ aul tıkkı, bı kıbsal dep ak kırıg gıl, bin bı dıl God nop dowep bı middenigan,” agak.

¹¹ Jisas nıb agek, nıg magöb omal dam nıg gol sıňak lıl, kıbsal tap okok kırıg gıl, Jisas eip amniłak.

Jisas, bı soi sapeb lak alap gek, komıñ lak

¹² Pen kısen Jisas am taun alap mıdeк, bı mıb gon ne okok magılseк soi sapeb bırbır gak bı alap apıl, Jisas mıdeк ulep sıňak kogım yımil nabıc kıyan gıl, agak, “Nak yıp gek komıñ lıñig, gek komıñ lıñimın,” agak.

¹³ Nıb agek, Jisas agak, “Yau, yad gen, nep komıñ lıñimın,” agak. Nıb agıl, Jisas nıñmagıl ne parsek lıl bı nıbak dı nıñek, magıl nıbak nep soi sapeb okok pıs nep kırıg gak. ¹⁴ Soi sapeb okok kırıg gak, Jisas bı nıbak nop agak, “Yad nep dı nıñen komıñ lıp ak bin bı okok ma agnímin. Pen bı Mosıs bırarık nep nı kıl tıkkı agak rek, soi sapeb yıp ak komıñ lıp, agıl, ne amıl bı God nop tap sobok gıpal okok kırop yomıl, tap sobok gep ak kırop nıl agnímin, ‘Yıp komıñ lıp rek, tap aul God nop sobok gım,’ agnímin. Nak nıg genıgan, bin bı nıñıl agnígal, ‘Ne komıñ lıp rek nıg gıp,’ agnígal,” agak.

¹⁵ Pen Jisas mınım ne ak, karıp lım okok magılseк tıgon tıgon amek, bin bı kojai nep, nop nıñin, agıl, cırok marok nıñlıg gıt apelıgıpal. Bin bı nıb okok, ognap mınım tep ne ak nıñıg apelıgıpal; ognap cınop gek komıñ lan agıl apelıgıpal. ¹⁶ Pen nıñ ognap Jisas am ke mığan alap mıdıl, Nap nop sobok golıgip.

Jisas, bı nıñmagıl tob kalau gak alap gek, komıñ lak

¹⁷ Nıñ alap Jisas bin bı okok kırop mınım ag nı mıdeк. Perisi bı ognap abe, lo mınım ag nıeb bı ognap abe, karıp lım Galili nab sıňak karıp tırıg tıron magılseк okok nıb abe, karıp lım Judia nab sıňak karıp tırıg tıron magılseк okok nıb abe,

Jerusalem n̄ib abe ap̄il, Jisas m̄in̄im ag n̄it m̄idek s̄iñak b̄isig m̄idelak. Pen Bi Kib k̄ilis ne eip m̄idek ak me, Jisas bin bi tap gak okok k̄rop gek komiñ lak. ¹⁸ Pen bi ognap, bi n̄inmagil tob kalau gak alap ȳir li dap̄il, Jisas nop gek komiñ lañ, agiñ, nop Jisas m̄ideb karip n̄ilik m̄igan ak dad amn̄in, ag gos n̄iñlak. ¹⁹ Pen Jisas m̄idek karip ak n̄iñlak, bin bi okok karip n̄ilik m̄igan n̄ibak p̄is nep t̄ibik dak. N̄ig gek, c̄ip ȳir li dolak n̄ibak dam karip ar alanj amil, karip ak t̄ig m̄igan juñl, nag l̄il, Jisas m̄idek nab s̄iñak k̄iyan yoklak. ²⁰ K̄iri gos n̄iñlak, Jisas gek komiñ l̄in̄im̄in rek l̄ip, agiñ n̄iñelak rek, Jisas gos k̄iri ak n̄iñl, bi n̄inmagil tob kalau gak ak nop agak, “Bi n̄iñeb yad, tap si tap t̄imel ḡipan okok n̄iñl k̄irig gebin,” agak. ²¹ Jisas n̄ib agek, bi Perisi okok abe, bi lo m̄in̄im ag ñeb bi okok abe, gos nab k̄iri okok nep ke n̄iñl aglak, “Bi n̄ibaul bi an? Ne God nop ag julig ḡi ageb. God ne nokim nep me tap si tap t̄imel ḡipal okok n̄iñl k̄irig ḡin̄im̄in rek l̄ip,” agiñ, gos k̄iri ak nep n̄iñlak.

²² Pen gos n̄iñelak n̄ibak, Jisas ke tik n̄iñl agak, “N̄ibi tari ḡin̄ig ȳip gos t̄imel n̄iñebim? ²³ Bi alap bi alap nop agniñgab, ‘Tap si tap t̄imel ḡipan okok n̄iñl k̄irig gebin,’ agniñgab ak, n̄ibi titi ḡil n̄iñniñgabim ne m̄in̄im n̄iñjd ageb aka m̄in̄im tom ageb? Pen bi n̄inmagil tob kalau ḡip alap m̄idenigab, bi alap nop agniñgab, ‘Nak m̄iñi nep warik amnoñ,’ agniñgab ak, n̄ibi titi ḡil n̄iñniñgabim ne m̄in̄im n̄iñjd ageb aka m̄in̄im tom ageb? ²⁴ Bi Ni ne bin bi lim dai ar wagin aul tap si tap t̄imel ḡipal okok n̄iñl k̄irig ḡin̄im̄in rek l̄ip ak, n̄ibi m̄in̄im n̄ibak m̄in̄im n̄iñjd agiñ n̄iñ d̄in̄im̄ib, agiñ, yad m̄in̄im n̄ig ḡil agniñg gebin,” agak. N̄ib agiñ, Jisas bi n̄inmagil tob kalau gak ak nop agak, “Nak m̄iñi nep warikil, nep ȳir li dopal abañ bad ak d̄il, adik ḡi karip nak amnoñ,” agak. ²⁵ Jisas n̄ib agek, bin bi okok n̄iñ m̄idel n̄iñlig ḡi, bi n̄ibak magil n̄ibak nep warikil, nop ȳir li dolak abañ bad n̄ibak d̄il, God nop tep aglig ḡi, karip ne amnak. ²⁶ N̄ig gek, bin bi n̄iñ m̄idelak okok magilsek pak ju d̄il ḡi, God ȳib ak dap ranlig ḡi aglak, “M̄iñi tap ke n̄ib ȳib alap gosip n̄ipin,” agiñ, kib

gaul gilak.

*Jisas bi ne Lipai nop dak
(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)*

²⁷ Pen k̄isen Jisas amil n̄iñak, bi takis dep alap takis ñeb karip n̄ilik m̄igan ak b̄isig m̄idek. Ȳib ne ak Lipai. Jisas nop n̄iñl agak, “Nak owan, yad eip amn̄ir,” agak. ²⁸ Agek, Lipai warikil, wög goligip ak k̄irig ḡil, tap ne okok magilsek k̄irig ḡil, Jisas eip amn̄irek.

²⁹ Pen Lipai miñ miñ ḡil, Jisas nop tap magil kib karip ne ak dagil l̄il, bi takis dep ognap, bin bi ognap konc̄ai nep sik agek, apil Jisas eip b̄isig ḡil tap magil n̄ibelak. ³⁰ Pen Jisas k̄iri eip tap magil n̄ibek ak n̄iñl, bi Perisi ognap abe, bi lo m̄in̄im ag ñeb bi k̄iri ognap abe apil, Jisas bi ne okok k̄rop aglak, “N̄ibi tari ḡin̄ig bin bi tap si tap t̄imel ḡipal okok abe, bi takis dep okok abe eip b̄isigil tap n̄iñebim?” aglak.

³¹ N̄ib agel, Jisas m̄in̄im n̄ibak n̄iñl k̄rop pen agiñ agak, “Bin bi komiñ m̄idobin apal bin bi okok, soi ñon gep bi sik ma apal; bin bi tap ḡip okok nep, c̄inop gek komiñ lañ, agiñ, soi ñon gep bi sik apal.

³² N̄ib aknib rek nep, yad bin bi, mid tep ḡipin, agiñ gos n̄ipal bin bi okok, k̄rop agniñg ma opin; bin bi, c̄in tap si tap t̄imel ḡil, mid tep ma ḡipin, agiñ gos n̄ipal bin bi okok, k̄rop agniñg opin. Yad k̄rop m̄in̄im tep ag ñen, k̄iri m̄in̄im yad ak n̄iñ d̄il, tap t̄imel ḡipal okok, tari ḡin̄ig n̄ig ḡipin agiñ, k̄irig ḡil, God ageb rek nep ḡin̄imel,” agiñ opin.

*God nop sobok gep gos ak nep n̄iñl tap magil ma n̄iñlak
(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)*

³³ Pen k̄iri ognap Jisas nop aglak, “Jon bi ne okok abe, Perisi bi k̄iri okok abe ñin ognap, God nop nep gos nokim n̄iñin, agiñ, tap magil ma n̄ibil yuan nep m̄idil, God nop sobok ḡipal. Pen bi nak okok tap magil n̄iblig ḡi, n̄ig n̄iblig ḡi nep m̄idebal,” aglak.

³⁴ N̄ib agelak, Jisas k̄rop pen agak, “Bi alap bin d̄il, bin bi ne okok eip tap kib n̄iñniñgal ak, bi ognap warikil, tari ḡin̄ig n̄ig gebim agiñ ma agniñgal. ³⁵ Pen k̄isen bi ognap apil bi n̄ibak dad amel, ñin n̄ibak

bin bi ne okok cib gek, tap magil ma nijngal,” agak.

³⁶ Pen Jisas minim sid tikil krop agak, “Walij ned nib alap git rik genigab ak, walij kisen nib alap dit git rik gil, dap nang dor gel, adip adip ma linigab. Ke ke yib lit, omalgil timel yib ginigab. ³⁷ Pen nig wain ak, ak rek nep. Nig wain komij ak dil, kaj meme wak milep migan eyan son ma lipal. Tari ginig: son lil simjen nel, tan ap ranil, bin timel yib agil pig git rikil son gek, kaj meme wak ak abe timel ginigab. ³⁸ Gos nibak nijil me, nig wain komij dil, kaj meme wak komij migan ak nep son lep. ³⁹ Pen bin bi nig wain ned nib bir nibal okok, kisen nig wain komij kisen nib ak nibel krop tep ma ginigab; ‘Nig wain ned nib ak tep,’ agnigal,” agak.

6

“Yokop midep nin aul tari ginig nig gebim?” aglak

(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Kisen Juda God nop sobok gep nin alap, Jisas bi ne okok eip wid wog dai nab sijak amlig git, bi ne okok wid magil nib okok ognap tik ninmagil ar kiri sijak lit, wak pak yokil niblig git amelak. ² Nig gelak, bi Perisi ognap nijil aglak, “Nibi tari ginig God nop sobok gep nin wog ma gep aul, wid magil wak pak yokil wog gebim?” aglak.

³⁻⁴ Agelak, Jisas bi ne okok gelak nibak git timel ma gelak ak nijil, bi Perisi okok krop agak, “Depid birarik nep bi ne okok eip yuan gek, God sobok gep karip ak amjakil, bred God udin yirik ar ak lit, bi yokop ma nibal, bi God nop tap sobok gitpal okok nep nibal bred ak, Depid ag nijek, nop nel, bi ne okok eip nijlak. Krop yuan gek gilak kesim ar nibak God Minim nu kil tikkak ak, nibi ma nipi ar?” agak.

⁵ Jisas minim alap sek agil agak, “Bi Ni ne Bi Kib midil, nin yokop midep nin ak, tari ginim, ag gos nijngab ak, ginigab,” agak.

Jisas, bi ninmagil pipic gak alap gek, komij lak

⁶⁻⁷ Pen Juda God nop sobok gep nin kisen alap, Jisas Juda mogim gep karip ak amil, krop God Minim ak ag nillig git midek. Karip nillik migan nibak, bi ninmagil tipid kid ne ak pis nep pipic gak alap ap midek. Bi Perisi okok abe, bi lo minim ag neb bi okok abe, bi nibak nop nijlak rek, Jisas ne God nop sobok gep nin aul nop gek komij linigab aka tari gek, nop ag gin, agil, nop nin i sek li midelak. ⁸ Pen gos nijlak nibak, Jisas ke nijil, bi ninmagil pipic gak nibak nop agak, “Nak warikil nab sijaul owan,” agak. ⁹ Agek, warik apek nijlig git, Jisas bi Perisi okok abe, bi lo minim ag neb bi okok abe krop agak, “Yokop midep nin aul rek, bin bi okok krop dit tep ginigabin aka, yokop midep nin miini, agil, krop yem ginigabin? Krop gon warik amnimel aka krop yem gon kimnimel?” agak. ¹⁰ Nib agil, krop nin kis kis gil, bi ninmagil pipic gak ak nop agak, “Ninmagil nak ak parsek yukan!” agak. Agek, ninmagil ne parsek lek nijlig git, dai komij lak.

¹¹ Jisas bi nibak nop gek komij lak ak nijil, bi Perisi okok abe, bi lo minim ag neb bi okok abe, milik kal yib nijil, Jisas nop tari gin, agil, ag nin ag nin git midelak.

Jisas bi ne aknib umigan alan dak

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Pen nin nab nib sijak, Jisas Nap nop sobok ginigain, agil, dim gol alap amil, Nap nop sobok git midek midek, minab tikak. ¹³ Pen minet pib owak magil ak, bi ne okok magilsek agek apelak, bi ne aknib umigan alan krop tig asik ke lit, nibi bi minim yad dad ameb okok midenigabim, agil ag lak. ¹⁴⁻¹⁵ Bi ne ag lak nib okok yib kiri me: alap Saimon, kisen Jisas yib ne alap lit Pita agak; alap Edru, Saimon nimam ne ak; alap Jems; alap Jon; alap Pilip; alap Batolomyu; alap Matyu; alap Tomas; alap Jems, Alpias ni ne ak; alap Saimon yib alog Saimon Selot agoligipal ak; ¹⁶ alap Judas, Jems ni ne ak; alap Judas Iskariot. Ne nep me kisen Jisas nang pak litlan, agil, nop mimig nijak.

Bin bi kojai nep Jisas midek sijak olak

17 Pen Jisas b̄i ne n̄ib okok eip d̄im gol alan k̄irig ḡil, mak s̄ıňak eyań k̄ıyan ḡi am ḡımeń tep eyań m̄idel n̄ıňlıg ḡi, bin b̄i konjai nep, nop n̄ıňjn̄, agıl, ap mogım ḡılak. Bin b̄i n̄ib okok, ognap Jerusalem n̄ib, ognap karıp l̄ım Judia okok n̄ib okok n̄ib, ognap karıp l̄ım nabis taun k̄ıb omal Taia Saidon n̄ib, **18** Jisas m̄ınım ne n̄ıňjl̄, c̄inop tap ḡip gek komıń l̄ınımır̄, agıl apelak. Bin b̄i k̄ıjeki k̄ıyob n̄ılik tap okok aban n̄agek m̄id tep ma gelak okok, Jisas gek komıń lak. **19** K̄ılıs ne n̄ib apıl, k̄ırop tap tari tari gak okok gek, magılsek komıń losıp ak n̄ıňjl̄, bin b̄i n̄ib okok magılsek apıl, c̄ınabe Jisas nop d̄i n̄ıňjn̄, agıl, nop c̄irok marok n̄ılik ḡi olak.

Bin b̄i yım gep rek okok k̄isen m̄ıñ m̄ıñ ḡınígal
(Mat 5:1-12)

20 Jisas b̄i ne okok k̄ırop udın n̄ıňlıg ḡi agak,

“N̄ıbi bin b̄i yım gep rek m̄idebım okok,
God n̄ibep d̄i tep ḡil kod m̄idenigab.

Gos n̄ibak n̄ıňjl̄
m̄ıñ m̄ıñ ḡınímır̄.

21 N̄ibep m̄ıñi yuan k̄ıb leb okok,
k̄isen yuan ma l̄ınıgab.

Gos n̄ibak n̄ıňjl̄
m̄ıñ m̄ıñ ḡınímır̄.

N̄ibep mapın gek, s̄ıl magıl agebım okok,
k̄isen tep gek n̄ıňlıg ḡi, s̄ık agnıgabım.

Gos n̄ibak n̄ıňjl̄
m̄ıñ m̄ıñ ḡınímır̄.

22 B̄i N̄ı ne nop c̄ıg m̄idem, bin b̄i okok
n̄ibep m̄ılik kal n̄ıňjl̄, yo n̄ıňjl̄,
bin b̄i t̄ımel n̄ib s̄ıń aul, b̄i an eip
m̄idenigal, agıl,
n̄ibep yıb gos t̄ımel n̄ıňjl̄
m̄ınım d̄ıl ag juenımel ak,
n̄ıbi m̄ıñ m̄ıñ ḡınímır̄.

23 Ḡınígal n̄ibak, n̄ised acık k̄ıri okok,
b̄i God m̄ınım agep okok k̄ırop
gölgıgıpal rek nep n̄ibep ḡınígal.

N̄ıbi gos ar n̄ibak n̄ıňjl̄, God c̄inop d̄i tep
yıb ḡınígab
karıp l̄ım ne ar alan s̄ıňak, agıl,
tep gek n̄ıňlıg ḡi, n̄ıńn̄ tob ju ar ar ḡi
warıklıg ḡi,
m̄ıñ m̄ıñ ḡılíg ḡi m̄idenimır̄.

N̄ıbi n̄ıň rep ḡınímır̄

24 “Pen n̄ıbi bin b̄i mani tap konjai m̄ideb
okok
n̄ıň tep ḡınímır̄.

Tap n̄ıbi dep rek ak,
l̄ım dai ar wagın aul b̄ır d̄ıpım.

25 Pen n̄ıbi m̄ıñi tap magıl rek n̄ib gem
gem kogi ḡıp okok,
k̄isen yuan ḡınígab ak n̄ıň tep
ḡınímır̄.

Pen n̄ıbi m̄ıñi m̄ınım s̄ık gaul ḡi m̄idebım
okok,
k̄isen mapın gek s̄ıl magıl ag
m̄idenigabım.

26 Pen n̄ibep yıb dap ranlıg ḡi nep
m̄idenigal ak,
n̄ıbi n̄ıň rep yıb ḡınímır̄.

N̄ised acık s̄ıkop k̄ıri okok, b̄i God M̄ınım
esek agelígıpal okok,
k̄ırop akn̄ıb rek gölgıgıpal.

Kaual maual n̄ıbi okok k̄ırop m̄ıdmagıl l̄ınımır̄

(Mat 5:38-48)

27 “Pen bin b̄i m̄ınım yad n̄ınebım
s̄ıń aul. Kaual maual n̄ıbi okok k̄ırop
m̄ıdmagıl l̄ınımır̄. Bin b̄i n̄ibep m̄ılik
yapek n̄ıpal okok k̄ırop d̄i tep ḡınímır̄.

28 Bin b̄i n̄ibep ag juenımel, God k̄ırop
kod m̄ideń, agıl, nop sobok ḡınímır̄. Bin
b̄i n̄ibep ḡi t̄ımel genımel, k̄ırop God
nop sobok ḡınímır̄. **29** Pen bin b̄i ognap
n̄ibep m̄ıkem p̄ıś k̄ıd pakenımel, adı́k
gem, p̄ıś k̄ıd abe paknımel. Pen bin
b̄i ognap kolsior n̄ibep ak denımel, sior
ak rek abe d̄ım, agıl, abramek n̄ıńmır̄.

30 Bin b̄i ognap tap ma m̄ıdonımır̄ ası́b
agenımel, k̄ırop n̄ıńmır̄. Pen tap n̄ıbi
alap n̄ıňjl̄ denımel, c̄inop adı́k n̄ıń, agıl,
ma agnımır̄. **31** C̄inop ḡılań agıl gos
n̄ınebım rek ak, n̄ıbi ke bin b̄i ognap okok
k̄ırop ak rek nep ḡınímır̄.

32 “Bin b̄i n̄ibep m̄ıdmagıl l̄ıpal okok
nep m̄ıdmagıl l̄ıngabım ak, God n̄ibep
titi ḡıl n̄ıńek, tep ḡınígab? Bin b̄i tap
si tap t̄ımel ḡıpal okok, bin b̄i k̄ıri ke
okok ak rek nep pen pen m̄ıdmagıl l̄ıpal.

33 Pen bin b̄i n̄ibep d̄i tep ḡıpal okok nep
k̄ırop d̄i tep ḡınígabım ak, God n̄ibep
titi ḡıl n̄ıńek, tep ḡınígab? Ḡınígabım
n̄ibak, bin b̄i tap si tap t̄ımel ḡıpal okok

gipal rek nep g̃inigabim. ³⁴ Tap n̄on pen n̄inigal, aḡil, gos ak nep n̄ijil tap n̄inigabim ak, God n̄ibep titi ḡil n̄ijek, tep g̃inigab? G̃inigabim n̄ibak, bin b̄i tap si tap t̄imel gipal okok gipal rek nep g̃inigabim. ³⁵ N̄ib ak, kauual maual n̄ibi okok m̄idmaḡil l̄il, k̄rop ḡi tep ḡil, tap abramek n̄inim̄ib. C̄inop pen n̄inigal, aḡil, gos ar ak ma n̄ijnim̄ib. N̄ig genigabim ak, God k̄ilis ȳib ar i alan m̄ideb ak, n̄i pai ne m̄idenigabim. Ne geb rek g̃inigabim ak me, n̄ibep saköl ma ḡil, pen tep n̄inigab. God ne bin b̄i tap si tap t̄imel gipal okok abe, bin b̄i nop, tep ḡip, ma apal okok abe, k̄rop ak rek nep ḡi tep ḡip. ³⁶ Nap n̄ibi bin b̄i ȳim̄ig n̄ijil d̄i tep ḡip rek, n̄ibi ak rek nep bin b̄i ȳim̄ig n̄ijil d̄i tep g̃inim̄ib.

Bin b̄i okok k̄rop minim̄ k̄ib ma agn̄im̄ib

³⁷ “N̄ibi bin b̄i ognap, ‘N̄ig n̄ig ḡip̄im rek, n̄ibi bin b̄i t̄imel m̄idebim,’ ma agenigabim ak, God n̄ibep pen ak rek nep, ‘N̄ig n̄ig ḡip̄im rek, n̄ibi bin b̄i t̄imel m̄idebim,’ aḡil ma agn̄igab. N̄ibi bin b̄i ognap minim̄ k̄ib aḡil, ‘N̄ibi bin b̄i t̄imel, pen d̄inigabim,’ ma agenigabim ak, God n̄ibep pen ak rek nep minim̄ k̄ib aḡil, ‘N̄ibi bin b̄i t̄imel, pen d̄inigabim,’ aḡil ma agn̄igab. Bin b̄i okok n̄ibep ḡi t̄imel genigal ak n̄ijil yem genigabim ak, God tap t̄imel n̄ibi ḡip̄im ak, ak rek nep n̄ijil yem g̃inigab. ³⁸ Tap n̄ibi okok bin b̄i okok k̄rop abramek n̄enigabim ak, God n̄ibep pen ak rek nep abramek ȳib n̄inigab. N̄ibi s̄ikel tari rek d̄il bin b̄i okok k̄rop tap nonim̄ li n̄inigabim ak rek, God s̄ikel n̄ibak nep d̄i n̄ibep ak rek nep tap nonim̄ li n̄inigab,” agak.

³⁹ Pen Jisas minim̄ alap s̄id t̄ik̄il agak, “B̄i ud̄in kwoi g̃inigab alap, b̄i ud̄in kwoi alap nop, kanib n̄ib n̄ib m̄ideb, aḡil, ma yomnigab. Tari g̃inig: ne n̄ig gek, omalḡil kau m̄igan eyan ap yap paknigair. ⁴⁰ Bin b̄i skul apal okok, am skul apal won ak, aḡ neb b̄i k̄iri okok k̄rop ar alan ma m̄idebal. Pen k̄isen skul ak ag tep ḡil ag saknigal ak, aḡ neb b̄i k̄iri okok eip ad̄ip ad̄ip m̄idenigal.

⁴¹ “Pen tari g̃inig mab bog ud̄in n̄ibep ke pak karik̄il m̄ideb ak n̄ij aḡil mer, namam tap ac̄ip ud̄in ne m̄ideb ak nep n̄ij agebim? ⁴² Mab bog k̄ib ud̄in n̄ibep pak karik̄il m̄ideb ak ned d̄i yokem, ud̄in n̄ibi ud̄in ȳib lek, k̄isen namam tap ac̄ip s̄ikol ud̄in ne m̄ideb ak, d̄i yokin, aḡil agn̄im̄ib,” agak.

Mab tep pileb, mab t̄imel pileb

⁴³ “Pen mab tep alap maḡil t̄imel alap ma p̄ilnigab; pen mab t̄imel alap maḡil tep alap ma p̄ilnigab. ⁴⁴ N̄ib ak, mab okok maḡil p̄ilnigab ak nep n̄ijil, mab ak tep, mab ak t̄imel, aḡil, n̄ijnigal. Nag m̄igoñib ak k̄iyau maḡil ma p̄ilnigab. Nag gablog ak tapok maḡil ma p̄ilnigab. ⁴⁵ Bin b̄i tep okok, c̄ibur gos m̄idmaḡil nab k̄iri adan t̄imel m̄ideb rek, ḡi t̄imel gipal. Bin b̄i t̄imel okok, c̄ibur gos m̄idmaḡil nab k̄iri adan t̄imel m̄ideb rek, ḡi t̄imel gipal. Pen bin b̄i tigez bin b̄i rek m̄idebal ak, minim̄ agn̄igal ak nep peyig n̄ijil, bin b̄i okok tep, bin b̄i okok t̄imel, aḡil, n̄ijnigabın.

B̄i omal karip̄ omal ḡirek (Mat 7:24-27)

⁴⁶ “Ȳip B̄i K̄ib c̄in, B̄i K̄ib c̄in, ap̄im ak pen tari g̃inig minim̄ agebin ar ak ma ḡip̄im? ⁴⁷ Bin b̄i minim̄ yad ak n̄ijil, agebin rek gipal okok, minim̄ agn̄ig gebin aul rek m̄idebal. ⁴⁸ Bin b̄i minim̄ yad ak n̄ijil, agebin rek gipal okok, b̄i karip̄ ḡi l̄inig g̃inigab, kau par dil, karip̄ sap kab ar s̄ijak d̄i p̄ijil tep ḡil, karip̄ ar n̄ibak nep ḡi l̄inigab rek m̄idebal. N̄ig gek, n̄ig ulik̄ ap̄il, karip̄ sek pag j̄isip̄ik masip̄ik ḡi dad amn̄im̄ ag mer n̄ijil, karip̄ ḡi tep g̃inigab n̄ibak k̄ilis ḡil nep m̄idenigab. ⁴⁹ Pen bin b̄i minim̄ yad ak n̄ijil, agebin rek ma gipal okok, b̄i karip̄ ḡi l̄inig g̃inigab, kau par ma dil, karip̄ sap ma p̄ijil, yokop karip̄ lim ar ar s̄ijak ḡi l̄inigab rek m̄idebal. N̄ig gek, n̄ig ulik̄ ap̄il, karip̄ sek pag j̄isip̄ik masip̄ik ḡi dad amn̄im̄, aḡil, maḡil n̄ibak nep karip̄ sek p̄is nep dad amek, lim cög nep m̄idenigab.

¹ Jisas bin bi nib okok kirrop minnim nibbak ag ni dai juil, taun sikol Kapaneam amnak. ²⁻³ Pen taun nibbak, bi kib ami sikkop konjai nep kod midoligip bi alap mideek. Bi ognap Jisas ap Kapaneam mideeb agel, minnim nibbak ninjil, Rom ami bi kib Juda bi minnim tig bilokep ognap ag yokil agak, “Bi minn wog gi neb tep yib yad alap tap gip kimnig geb ninjil nibb am Jisas nop ag ninjil pon dil dapem, nop gek komin laj,” agak. ⁴⁻⁵ Agek, kiri Jisas mideek sinjak amjakil, nop minnim kilis neb neb gilig gi aglak, “Ami bi kod mideep bi kib alap, bi tep yib. Cinop Juda bin bi okok midmagil lil per kod mid tep gip. Mogim gep karip cinop alap gi lak. Nib ak, nak amil bi minn wog gi neb ne ak gek komin linnim,” aglak.

⁶ Kiri agelak ninjil Jisas kirrop eip amil amil karip sinjak ulep sinjak amlig gel ninjig gi, ami bi kod mideep nibbak bi ninjeb ne ognap ag yokek, am Jisas nop nabij pakil aglak, “Bi ami kod mideep bi cin ak nep ageb, ‘Bi Kib, yad bi tep mer, karip yad ak tob yur ma onimim. ⁷ Yad bi tep rek nep ninnim, pen yad nipin, God nak eip mideeb rek, “Komin laj,” minnim ak nep agenimim, bi yad tap gip nibbak komin linnim. ⁸ Bi kib yib alap yip kod mideeb; yad ke pen ami bi okok kirrop kod midil, “Amnim!” agen ambal; “Owim!” agen opal; “Wog nibbak gim!” agen gipal,’ ageb,” aglak.

⁹ Nib agel, Jisas, bi nibbak gos ne ke ninjil nib agip, agil, wal agil, bin bi nop kisen gil apelak okok kirrop agak, “Ami bi Rom nib ak, yip nin di kilis gip. Ne gip nibbak, Isrel bi alap aknib rek gip yad ma nipin yib,” agak.

¹⁰ Pen ami bi kod mideep bi ak, bi ne okok adik gi amil ninjlak, bi tap gak nibbak bir komin lak.

Jisas bin kanjil ni ne kimak ak nop gek, komin amnak

¹¹ Nin nab nibbak nep, Jisas eip bi ne okok eip Nen taun amnilak. Bin bi okok konjai yib nep eip amnilak. ¹² Taun kijon wagin ulep sinjak amjakel ninjlig gi, bin kanjil alap ni nokim ne tik dowak kimak ak, cip se yir ar lil dapelak. Bin bi konjai

nep taun nibbak nib apil bin nibbak eip apelak. ¹³ Jisas bin kanjil nibbak nop ninje, yimig gek agak, “Sil ma agan,” agak. ¹⁴ Nib agil, ne amil cip se yir ar lil dapelak mab ak di ninje ninjlig gi, bi yir ar dapelak okok wos gilak. Jisas bi praj kimak ak nop agak, “Ni aul, nep agebin, warikan!” agak. ¹⁵ Nib agek, ni warikil bisig gil minnim agek ninjlig gi, Jisas nonim nop, ni nak ak, agil, di nak.

¹⁶ Pen bin bi nin midelak okok magilsek pak ju dil, God yib nop ak dap ranlig gi aglak, “God minnim agep bi kib yib cinop owip. God cinop gi ninig owip,” aglak.

¹⁷ Jisas gak nibbak ninjil, kesim del, minnim nibbak Juda bin bi karip lim kiri tigon tigon amil, karip lim ke tigon tigon magilsek amnak.

Jon Bi Nig Pak Neb bi ne omal Jisas ninjig amnirek

¹⁸ Jon bi ne okok, Jisas gak rek magilsek ninjil, am Jon nop ag nel, bi ne omal agek aperek agak, ¹⁹ “Niri mal amil Bi Kib nop ag nimir, Nak Mesaia per kod midobin ak nep opan aka bi ke nib alap sek kod midojin?” agnimir, agil, cirop mal ag yokek, nep ag ninjig apobir me aul,” agrek.

²⁰ Agek, bi omal Jisas mideek sinjak amil agrek, “Jon bi nig pak neb ak cirop bi mal agip, ‘Niri mal amil Bi Kib ag nimir, ‘Nak Mesaia per kod midobin ak nep opan aka bi ke nib alap sek kod midojin,” agnimir, agil, cirop mal ag yokek, nep ag ninjig apobir me aul,” agrek.

²¹ Pen kiri mal nib agil nin mideer ninjlig gi, Jisas bin bi konjai nep tap ar ke ke gak okok gek komin lak; bin bi konjai nep minak gak okok gek komin lak; bin bi konjai nep kijeki kiyob nillik aban nag mideek okok gek komin lak; bin bi konjai nep udin kwoi gak okok gek udin nil ninjlak. ²² Nig gil, Jisas bi nib omal kirrop agak, “Niri mal adik gi amil Jon nop agnimir, ‘Cir am nipir, bi nibbak bin bi udin kwoi gip okok gek udin nil ninjebal; bin bi tob pis nep timel gip okok gek kauyan ajebal; bin bi mib goj soi sapeb lip okok gek milep gip; bin bi timid migan pilin gip okok gek minnim peyig ninjebal; bin bi kimbal okok gek komin midebal;

bin bı yım gep rek okok mìnım tep ak ageb nı̄nebal. ²³ Bin bı yıp gos nı̄ñıl cı̄g gılıg gī nep mı̄denı̄gal okok, mìn mìn yı̄b gını̄gal, ‘agnı̄mir,’ agak.

²⁴ Nı̄b agek, bı̄ Jon mìnım dad orek bı̄ omal adı̄k gī amer nı̄ñlı̄g gī, Jisas ne, Jon nop mìnım ar ak kesım dıl bin bı̄ mı̄delak okok kırop agak, “Nı̄bi ned mìn mab kab nep mı̄deb nab sı̄ñak ambek nı̄n ak, tari nı̄ñlı̄g ambek? Nı̄bi sı̄d par nokım alap yı̄gen dı̄ kaun gī adaŋ aul gıp alap nı̄ñlı̄g ambek? ²⁵ Nı̄bi tari nı̄ñlı̄g ambek? Bı̄ walı̄j tep yı̄b yımib alap nı̄ñlı̄g ambek? Nı̄bak mer. Bı̄ walı̄j tep yı̄b dıl, tap tep tep dın, agıl gos nı̄pal okok, bı̄ kı̄b karıp okok nep kınbal. ²⁶ Pen nı̄bi tari nı̄ñlı̄g ambek? God mìnım agep bı̄ alap nop nı̄ñlı̄g ambek aka? Nı̄ñı̄d me, God mìnım agep bı̄ alap nop nı̄ñlı̄g ambek, pen bı̄ Jon nı̄pekk ak ne wög ar ke nı̄b gını̄g owak. ²⁷ Bı̄ Jon nı̄bak me, bı̄rarık nep God Mìnım ak nı̄ kıl tı̄kıl aglak,

‘Bı̄ mìnım agep yad ak ag yoken, ned amıl, bin bı̄ okok kırop ag nı̄t tep gını̄gab; kısen nak ke ag yoken nı̄nı̄gan,’ agıl nı̄u kıl tı̄klak.

²⁸ Nı̄bep agebin, bin bı̄ ned mı̄deligipal okok abe, bin bı̄ mìn mı̄debal okok abe, magılsek bin bı̄ yokop, Jon bı̄ kı̄b. Pen God bin bı̄ yokop okok dıl, karıp lı̄m ne seb kab ar alan sı̄ñak kod mı̄denı̄gab bin bı̄ okok, kı̄ri Jon rek ma mı̄denı̄gal; kı̄ri bin bı̄ kı̄b mı̄denı̄gal,” agak.

²⁹ Bin bı̄ okok, bı̄ takıs dep okok sek, ned Jon nop apel, kırop magılsek nı̄g pak nı̄ak. Nı̄g gek, Jisas mìnım agak ak nı̄ñıl aglak, “God kanı̄b ne nep yı̄pı̄d gıl mı̄deb,” aglak. ³⁰ Pen bı̄ Perisi okok abe, bı̄ lo mìnım ag nı̄eb bı̄ kı̄b okok abe, kı̄ri tari tari gı̄laŋ, God agak mìnım ak gos kı̄ri ke nı̄ñıl yo sı̄j rı̄mel nı̄ñıl, Jon cınop nı̄g pak nı̄aŋ, agıl, ma olak.

³¹⁻³² Pen Jisas bin bı̄ nı̄b okok kırop mìnım alap agıl agak, “Bin bı̄ mìn nı̄n aul mı̄debim okok yad nı̄pin, kı̄ri nı̄ pai sı̄kol okok, bin bı̄ mogım gep kau sı̄ñak bı̄sığ gıl, nı̄t pai sı̄kol ognap meg mı̄gan dap ranı̄l ag amıl apıl gıl apal, ‘Cın akīl pı̄gon, nı̄bi tari gını̄g kogım ma papım? Pen kı̄mep sı̄l agep rek alap agon, nı̄bi tari gını̄g sı̄l ma apım?’ apal rek ak, nı̄bi gıpım. ³³ Tari

gını̄g: Jon bı̄ nı̄g pak nı̄eb ak apıl, tap magıl ma nı̄bil, nı̄g wain ma nı̄bil gek, nı̄bi nop ag juıl apım, ‘Bı̄ kı̄jeki kı̄yob nı̄lìk aban nı̄agıp mı̄deb ak,’ apım. ³⁴ Pen mìn yad Bı̄ Nı̄ ne apıl, tap nı̄bil, nı̄g wain nı̄bil gen, yıp ag juıl agebım, ‘Tap konjai nı̄bil, nı̄g wain nı̄bil geb ak me, ne bin bı̄ tap si tap tı̄mel gıp alap mı̄deb ak,’ agıl agebım. ³⁵ Pen bin bı̄ God Mìnım tep ak nı̄n dıl, kı̄sen gıl, gī tepe gıl, mı̄d tepe genı̄gal ak, bin bı̄ okok kırop nı̄ñıl agnı̄gal, God Mìnım ak mìnım nı̄ñı̄d yı̄b, agnı̄gal,” agak.

Bı̄ si dolı̄gıp bin alap

³⁶ Bı̄ Perisi alap yı̄b ne Saimon. Ne Jisas nop agak, “Nak onımın karıp yad ak tap magıl nı̄ñır,” agak. Agek, Jisas karıp ne ak amıl tap magıl nı̄bel nı̄ñlı̄g gī, ³⁷ bin taun nı̄bak mı̄dıl tap si tap tı̄mel golı̄gıp mìnım alap agel nı̄ñak, Jisas bı̄ Perisi karıp amıl eip tap nı̄berek. Nı̄b ak nı̄ñıl, nı̄g ki tepe owepl kab barol dı̄ tı̄m lı̄lak alap dapıl, ³⁸ Jisas mı̄dekkı̄d ken okok apıl, tob wagın sı̄ñak sı̄l ag mı̄dekkı̄. Nı̄g gıl sı̄l agek nı̄ñlı̄g gī, udın nı̄g ak pı̄g gī rı̄k Jisas tob ar eyan yapek, kı̄mkas ne ak dı̄ lı̄lìg gī yoklı̄g gī, tob kı̄d ne ak bom sı̄lokıl, mı̄lìk nı̄bil, nı̄g ki tepe owepl nı̄bak tob kı̄d ne ar sı̄ñak son gī lı̄ nı̄ak. ³⁹ Nı̄g gek, bı̄ Perisi Saimon ak, gos magıl nab ne ak nep gos nı̄ñıl ne ke agak, “Bı̄ nı̄baul bı̄ God mìnım agep yı̄pı̄d gıl mı̄dobkop, bin nı̄baul ne tap si tap tı̄mel gıp bin tı̄mel alap apıl nop dı̄ nı̄neb ak tı̄k dam nı̄pkop,” agak.

⁴⁰ Jisas pen, bı̄ Perisi gos nı̄ñak nı̄bak nı̄ñıl, nop agak, “Saimon, mìnım yad nokım alap mı̄deb nep ag nı̄ñlı̄g gebin,” agak.

Agek, Saimon agak, “Mìnım ag nı̄eb bı̄ yad, mìnım nı̄bak agan,” agak.

⁴¹ Agek, Jisas mìnım sı̄d tı̄kıl agak, “Bı̄ alap warı̄kıl, bı̄ omal kırop bı̄ alap paip hadred (500) denariai nı̄l, alap pipti denariai (50) nı̄nı̄gab. ⁴² Pen kı̄sen bı̄ nı̄b omal pen nı̄eb rek ma lek, bı̄ mani nı̄nı̄gab nı̄bak kırop mal agnı̄gab, ‘Yem gir. Mani nı̄rep mal nı̄bin ak, pen nı̄r, agıl gos ak ma nı̄ñı̄mir,’ agnı̄gab. Nı̄b agek, bı̄ an bı̄ nı̄bak nop mı̄dmagıl yı̄b lı̄nı̄gab, bı̄ tap

dai kib midenigab ak aka bi tap dai sirkol midenigab ak?" agak.

⁴³ Agek, Saimon agak, "Gos yad niyebin ak, bi tap dai kib midenigab ak," agak.

Agek, Jisas agak, "Niyid yib ageban," agak. ⁴⁴ Nib agil, Jisas adik gil bin ak nop niyil, Saimon nop agak, "Bin aul nop niyan. Yad karip nillik migan nep aul apesin, nak nig alap dil tob kid yip lig gi yokep ognap ma niban, pen bin nibaul, udin nig ne ak pig gi rik yapisl tob yad nig lek, kimkas ne dil liliq gi yokip. ⁴⁵ Nak yip tig bom ma silokpan, pen bin aul, yad karip nillik migan nep apjakesin won ak tiket, ne tob kid yad tig bom siloklig gi nep middeb. ⁴⁶ Yip wel nabic cog alaq ma li niban, pen bin aul ne tob kid yad nig ki tep owep ak soj gi li nib. ⁴⁷ Nib ak, nep agebin, bin nibaul tap si tap timel konai nep giak niyil yem gebin. Nib ak, ne yip pen midmagil yib leb. Pen bin bi tap si tap timel sirkol sirkol gipal okok niyil yem gen, yip pen midmagil sirkol sirkol lipal," agak.

⁴⁸ Pen Jisas nib agil bin nibak nop agak, "Tap si tap timel gipan okok niyil kiriq gebin," agak.

⁴⁹ Nib agek, bi ne eip tap nibelak okok, kiri ke ag niy ag niy gil aglak, "Bi nibaul tari ginig, 'Tap si tap timel gipan okok niyil kiriq gebin,' ageb?" aglak.

⁵⁰ Nib agelak ak pen Jisas bin nibak nop agak, "Gos nak ke ak nep niy dil, tap si tap timel gipin okok Jisas niyil kiriq gan, agil opan rek, tap si tap timel gipan okok niyil kiriq gipin. Nak amil, God ninmagil arak ar ne ak midenim," agak.

8

Bin ognap Jisas eip amnilak

¹ Pen kisen nin nab nib sijak, Jisas bi ne aknib umigan alaq eip taun okok abe, karip tirig tironj okok abe amil, God bin bi ne dil kod midenigab minim tep ak, bin bi okok krop ag nuk. ² Pen nin nibak, bin ognap kijeki kiyob nillik sek midelak okok Jisas gek komij lak, ognap tap gak okok gek komij lak, niyil bin nib okok ognap Jisas eip ajoligipal. Bin nib okok yib kiri me, alap Maria Magdala agoligipal. Kijeki kiyob nillik aknib ar onid bin nibak

nab adan midil soy amnilak. ³ Bin alap Joana. Nigmil ne yib ak Kuja. Ne kin Herod karip tap ne okok kod midoligip. Bin alap Susana. Pen bin ognap sek konai nep eip ajoligipal. Bin nib okok kiri magilsek mani kiri ke dil, tap magil tau dapil, Jisas bi ne okok eip tap magil jim nil nib ajoligipal.

Goñbil magil rek ak, minim sid tikil agak

(Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Bin bi taun ke ke, yakam non kib yib okok nib okok nib Jisas nop niyinig apel niyilg gi, bin bi ned olak okok krop minim alap sid tikil agak,

⁵ "Bi alap, goñbil magil tanaq, agil, goñbil magil ak dam wog dai okok yoknigab. Ognap wog dai ameb majil okok yapek, bin bi talak gi amil apil gel, yakir okok pen ap niyil niyinigal. ⁶ Pen yij ognap kab ar lim sirkol sirkol midenigab okok yapisl, marip ginnigab ak pen kab lim sijak nig nig sek ma midenigab ak me, pis nep mitlep ginnigab. ⁷ Pen yij ognap nag kilikasik nab okok yapek, nag nibak sau gi pak nibek, tan tep ma ginnigab. ⁸ Pen yij ognap lim tep sijak yapisl, tan tep gil, magil konai yib nep pilnigab. Nokim nokim magil nin juil aknib mamid alaq pilnigab," agak.

Jisas krop nib agil agak, "Nibi bin bi gos timid midonimij okok, minim agebin aul timid li niy tep ginnimb," agak.

Jisas, goñbil magil ak minim sid tikil agak ak, minim wagin ak agak

⁹ Jisas minim sid tikil kesim nibak agek, bi ne okok nop ag niyil aglak, "Minim sid tikil agesan nibak, minim wagin ak titi gil rek middeb?" aglak. ¹⁰ Agelak, Jisas krop agak, "God bin bi ne dil kod midenigab minim we gil midoligip ak, God nibep gos nek niyebim, pen bin bi ognap okok, yad krop minim sid tikil nep agen, kiri niyil ma niyinmel,

minim magil peyiq niyil minim wagin ma niy dinimel."

¹¹ Pen minim sid tikil tap yij rek agesin ak, God Minim ar ak agesin. ¹² Yij ognap yonigab wog dai ameb majil ar

sıñjak agesin ak, bin bî okok God Mînîm ak nîñnígal ak pen Seten gos tîmel nîñjîl, kîri God Mînîm ak nîñ del, God kîrop dî komîñ yoknîgab ak tîmel gîp, agîl, apîl God Mînîm gos kîrop nab adan mîdebat ak tîg ju dek, sakôl gînîgal, agîl agesin. ¹³ Pen yîñ ognap yonîgab kab ar lîm sîkol sîkol mîdenîgab okok agesin ak, bin bî okok God Mînîm ak nîñjîl, mîñ mîñ gîlig gi, mînîm nîbak nîñ dînîgab ak pen nîñ dî kîlîs ma gînîgal rek, mîker ognap apek sakôl gîl kîrig gînîgal, agîl agesin. ¹⁴ Pen yîñ ognap yonîgab nag kîlikasîk nab okok agesin ak, bin bî okok God Mînîm ak nîñnígal ak pen kîsen mînîm mîker aka mani kîb tap okok aka mîñ mîñ gep ar ak nep gos nîñjîl, God Mînîm nîñ dî kîlîs ma gînîgal, agîl agesin. ¹⁵ Pen yîñ ognap lîm tep ar sıñjak yapıp, tan tep gîl, magîl konjai yîb nep pîlnîgab agesin ak, bin bî okok God Mînîm ak nîñjîl, nîñ dî kîlîs yîb gîl, gîl dam dam, tap magîl tep pîlnîgab, agîl agesin,” agak.

Sîp dagîl we ma gep

¹⁶ Jisas nîb agîl agak, “Bin bî okok sîp dagîl tin cög mîgan aka abañ ar kînbâl ak mok okpi okok we ma gînîgal. Ar sıñjak alan tîk lel melîk gek, bin bî okok karîp nîlîk mîgan nîbak apîl melîk nîbak nîñnígal.

¹⁷ “Ak rek nep me, tap tari tari we gîl mîdebat okok, magîlsekk mîseñ lînîgab; tap tari tari karîkîl mîdebat okok, magîlsekk dî melîk geb sıñjak lînîgab.

¹⁸ “Nîb ak, mînîm agebin ak nîñ tep gînîmîb. Bin bî mînîm nîñjîl, nîñ dînîgab okok, mînîm tep ognap sek nîñnígal; pen bin bî mînîm nîñjîl ma nîñ dînîgab okok, sîkol sîkol nîñjîn agîl nîpal ak sek, pîs nep kîr gînîgab.

Jisas nonîm nîmam sîkop okok (Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Pen nîn nîbak nep, Jisas nonîm eip, nîmam kîsen ne okok eip, Jisas nop nîñnígal olak. Apîl nînlak, karîp nîlîk mîgan nîb eyan Jisas bin bî tîbîk dîl mîdelak nîñjîl mîs okeyan mîdelak. ²⁰ Nîg gel, bin bî karîp nîlîk mîgan ap mîdelak okok nîñjîl, bî alap Jisas nop agak, “Nanîm namam

nak okok nep nîñníg ap mîdebal söj eyan,” agak.

²¹ Agek, Jisas agak, “Bin bî God Mînîm ak nîñjîl kîsen gîpal bin bî okok me, ami yad, mam yad mîdebal,” agak.

Jisas agek, yîgen kîb dek ak kîr gak (Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² Pen nîn alap, Jisas bî ne okok kîrop agîl agak, “Nîg Cöb Galili juñl pîs kîdadan amnîñ,” agîl, nîg magöb dîl amnîlak.

²³ Pen nab okok amel nîñlíg gi, Jisas ne wîsîn kîn amnak. Wîsîn kînek won ak, yîgen asad kîb yîb apîl nîg nab nîbak dîl, nîg pag nîg magöb mîgan ak apek, kîmnîmel rek nep lak. ²⁴ Nîg gek, bî ne okok apîl, Jisas nop kaun gel warîkek aglak, “Bî Kîb! Cîn magîlsekk kîmnîg gobîn!” aglak.

Agelak, Jisas yîgen dek ak abe, nîg pag apek ak abe ag gek, won nîbak nep yîgen ak kîr gîl, nîg ak ulekîl, ned mîdek rek mîdek. ²⁵ Pen Jisas bî ne okok kîrop agak, “Nîbi ti gînîg yîp ma nîñ dîpîm?” agak.

Agek, kîri pîrîkîl kîb gaul gîl, kîri ke ag nîñ ag nîñ gîl aglak, “Bî nîbaul bî an? Ne agek, yîgen abe, nîg kîb abe mînîm ne agebat rek nep geb,” aglak.

Bî kîjeki kîyob nîlîk sek ak, Jisas gek, komîñ lak (Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Nîg magöb dîl, amîl Nîg Cöb Galili nab sıñjak amîl amîl, karîp lîm Gerasa bin bî mîdeligîpal pîs kîdadan amnîlak. ²⁷ Pen Jisas nîg magöb ak kîrig gîl, nîg cöb gol sıñjak kab kîlîp ar sıñjak tob tau gek nîñlíg gi, magîl nîbak nep, kîjeki kîyob nîlîk aban nîag mîdelak bî alap, taun nîbak nîb apîl, Jisas nop nabîn pakak. Bî nîbak ne magîl nep mîdîl, karîp yîb nîlîk mîgan ak ma kînolîgîp; cîp tîgel göligîpal kab mîgan okok nep kîn ajolîgîp. ²⁸⁻²⁹ Bî ne kod mîdep okok, sen dîl nînmagîl tob ne okok nîn gî kîlîs göligîpal ak pen kîjeki tap okok apîl kîlîs gel, sen lîlîgîpal nîb okok pîg gî rîkek, mîñ mab nep nab okok per per amolîgîp. Pen bî nîbak, Jisas nop nîñjîl wal agîl, apîl tob wagîn sıñjak yap pakak. Jisas kîjeki kîyob nîlîk nop aban nîglak nîb okok kîrop agak, “Bî nîbaul

nop kırıg gıl söj amnım!” agak. Jisas nıb agek, kijeki kiyob nıllık nop abanıñaglak bı ak, coco gıl, mınım kib agıl agak, “Nak Jisas, God Bi Kib ar i oklan mideb Ni ne ak, yip tari gınig geban? Yip yur kib ma nınnımın!” agak.

³⁰ Agek, Jisas agak, “Yib nak ak agan!” agak. Jisas agek, ne pen agak, “Yib yad ak Koñai Nep,” agak. Kijeki kiyob nıllık tap okok koñai yib nep nop yipil sıklı midelek rek ak me, nıb agak. ³¹ Pen kijeki kiyob nıllık okok Jisas nop neb neb gıl aglak, “Cinop agenimın, mab ke eyan kau migan kırıñ ma juip ak ma ag yoknımın!” aglak.

³² Nıb agıl, kaj koñai yib nep amıl nıbelak yokop pırbak nıb okok nıñıl, Jisas nop neb neb gıl aglak, “Nak cinop agek, am kaj midebal okdan krop yipil sıklın,” agel, Jisas yau agak. ³³ Jisas yau agek, kijeki kiyob nıllık tap okok, bı ak nop kırıg gıl, am kaj nıb okok krop yipil sikel, kaj okok piñ ju mak bak eyan amıl, gi dam nıg cöb nab eyan pakıl, nıg nıbil magılsek kim saklak.

³⁴ Pen bı kaj mikeligipal okok, gak nıbak nıñıl, piñ gi rıkid ag amıl, bin bı taun midelek okok krop ag nıllı, amıl bin bı karıp lım taun ulep sıñak midelek okok krop ag nıllak. ³⁵ Ag nıel, tap nıbak tari geb agebal, agıl, apıl nıñlak, bı kijeki yipil sıklı midelegip ak, komıñ lek, walıj yimıl, Jisas tob wagın ulep sıñak bisig midek. Kiri nıbak nıñıl jel gek pırıklak. ³⁶ Pen bin bı nıñ midele nıñlig gi, Jisas kijeki ag söj yokak ak, bin bı okok, bin bı kisen olak okok krop, nıb nıb giñ, agıl, ag nıllak. ³⁷ Pen Gerasa bin bı magılsek jel gek pırıklı, Jisas nop, nak adık gi amnoñ agel, nıg magöb dıl panđak. ³⁸ Jisas kırıg amniñ gek nıñıl, ne gek kijeki kiyob nıllık söj amniłak bı nıbak, nop mınım neb neb gıl agak, “Yad nak eip amnır,” agak. ³⁹ Nıb agek, Jisas nop pen agak, “Mer. God nep tap tep yib tari tari giñ ak, nak karıp nak amıl bin bı nak okok krop ag nınnımın,” agak.

Nıb ak, ne taun ne adık gi amıl, bin bı okok krop magılsek, Jisas yip nıb nıb giñ, agıl, ag nıak.

*Bin alap Jisas nop dı niñek komıñ lak; pai alap kımak Jisas gek warıkak
(Mat 9:18-26; Mak 5:22-43)*

⁴⁰ Pen bin bı Jisas apeb, agıl, kod midelek okok, Jisas nıg magöb dıl amjakek, use tep yib apeban e, aglak.

⁴¹⁻⁴² Pen bı kib Juda mogım gep karıp kod midoligip bı alap yib ne Jairas. Pai ne nokım yib mi yın lak umıgan alanı ak kimníñ gek, Jairas ne apıl, Jisas midek ulep sıñak kogım yimıl agak, “Karıp yad amnır. Pai yad nokım ak kimníñ geb,” agak. Agek, Jisas nıñníñ amek nıñlig gi, bin bı koñai yib nep apıl, nop piñ piñ cirok cirok nıllig gi amnıłak. ⁴³ Pen bin alap per per ne bin ajep amoligip mi aknıb umıgan alanı lak. Bin nıbak, soi nıñon gep bı okok yip gel, yip komıñ laj, agıl, krop mani noligip ak pen nop gel milep gınimıñ rek ma lak. ⁴⁴ Ne Jisas amek kıd ken piñ apıl, walıj par kib lak ak dı niñek nıñlig gi, magıl nıbak nep nop milep gak. ⁴⁵ Pen Jisas krop agak, “Yip bı an dı niñip?” agak.

Agek, bin bı okok aglak, “Cın ma dı nıpiñ,” aglak. Pen Pita agak, “Bi Kib, bin bı koñai nep sıñ aul apıl, nep cirok cirok nıbal,” agak.

⁴⁶ Agek, Jisas agak, “Bin bı alap yip dı niñosip. Kılıs yad ak amıb nıñıl agebin,” agak. ⁴⁷ Pen bin Jisas dı niñak nıbak, ne we gınimıñ rek ma lak ak nıñıl, jep jep dılıg gi, Jisas midek ulep sıñak ap kogım yimak. Bin bı nıb okok nıñ midelek nab okok Jisas nop agıl, ne tap gak ak, Jisas dı niñek, magıl nıbak nep komıñ lak kesim ak magılsek misen agak. ⁴⁸ Agek, Jisas nop agak, “Pai yad. Nak yip dı niñen komıñ laj agıl nıñ dıpan ak, yip dı niñek komıñ lip me ak. Mınım ma mideb. Nak amıl, God nıñmagıl arak ar ne ak midenimın,” agak.

⁴⁹ Jisas nıb agek nıñlig gi, bı Jairas nop wög goligip bı alap apıl, Jairas nop agak, “Pai nak piñ nep kimıb; ag nıeb bı nop agek tob yur ma onimıñ; adık gi amniñmın,” agak.

⁵⁰ Agek, Jisas mınım nıbak nıñıl, Jairas nop agak, “Pai yad ak bir kimıb, agıl, gos

ak ma nıñnímin. Niñ denigan ak, nop komiñ liniñgab,” agak.

⁵¹ Jisas nıb agek, Jairas karip ne ak amjakıl, bin bi okok krop magilsek ag söñ siñ eyan lıl, pai nonim nap ber mal, Pita ak, Jon ak, Jems ak krop poñ dıl, pai ak nop nıñig karip nılik migan eyan amnilak. ⁵² Pen bin bi, pai nıbak kimib, agil, sil ag midelak okok, Jisas krop agak, “Nıbi sil ma agim. Pai ak ma kimib; yokop wısin kineb,” agak.

⁵³ Jisas nıb agek, bin bi okok, pai nıbak pis nep kimib ak nıñil, nop sik aglak. ⁵⁴ Pen Jisas pai ak nınmagil kid ne ak dıl agak, “Pai yad, warikan!” agak. ⁵⁵ Nıb agek, kaun ne ak apıl kauyan kauper gek warikak. Warikak, Jisas agak, “Tap ognap nem nıñan,” agak. ⁵⁶ Pai nonim nap kiri kib gaul girek. Pen Jisas krop ber mal agak, “Bin bi ognap krop minim nıbak ma ag nıñimir, mer!” agak.

9

Jisas bi ne aknib umigan alañ okok ag ke ke yokak

(Mat 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹⁻² Jisas bi ne aknib umigan alañ krop agek apelak agak, “Yad nıbep bi yad, kılıç yad ke nıll, ag yoknigain. Nıb ak, nıbi okok amil, kijeki kiyob nılik bin bi yıpil sikil midebal okok agem söñ amnilmel; bin bi tap git okok gem komiñ linimil; bin bi miñak git okok gem sin linimil; God bin bi dıl kod midenigab minim tep ak ag nem nıñimel. ³ Pen amniñgil, kisal dai, wad, tap nıñeb, mani, walij, tap okok sek ma dad amniñib; yokop amniñib. ⁴ Taun alap amil karip alap amjakem, nıbep ag denimel, krop eip kin midil, taun nıbak kırıg amniñ agnigabim ak, magil ak nep kırıg amniñib. ⁵ Pen karip lim migan alap amem, nıbep ma ag denimel, taun nıbak kırıg amniñ, agnigabim ak, krop agnimiñib, ‘Minim tep ak daposin ma dipim rek, lim dai nıbep aul aposin, tap acip acip tob cinop dip ak lig git yokil amobin,’ agil, lig git yokil amniñib. Nig genigabim, kiri git timel gitpal ak nıñigal,” agak.

⁶ Nıb agek, kiri karip tırig tiron magilsek tıgon tıgon amil amil minim tep ak ag nıllig git, bin bi miñak gak okok gel komiñ lak.

Herod gos par nıñak
(Mat 13:1-2; Mak 6:14-16)

⁷ Pen bin bi okok, Jisas tari tari gak minim ak ag amil apıl gel nıñlig git, gapman bi kib Herod nıñil, gos par yib nıñak. Bin bi ognap aglak, “Jon bi nıig pak nıeb kıñam tib git rık gılak kimak ak, kauyan warikip,” aglak. ⁸ Ognap aglak, “Bi ned nıb God minim agep bi ak Ilaija ne owip,” aglak. Ognap aglak, “Bi birarık ped okok God minim ag nıoligip bi alap kauyan komiñ lıl owip,” aglak. ⁹ Nıb agel, bi kib Herod agak, “Jon nop kıñam tib git rık gen bir kimak rek, bi nıbak bi an ap midek nıñlig git agebal ak am nıñim,” agil, gos ak nıñak.

Jisas bin bi kojai nep tap nıñeb nıek nıñlak

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-12)

¹⁰ Pen Jisas bi ne aknib umigan alañ adik git apıl, karip lim okok ajil tap tari tari gılak minim ak, Jisas nop ag nıllak. Ag nıel, am karip lim migan alap ke am midojin, agil, Jisas krop poñ dıl Betsaida taun siñak amnilak. ¹¹ Pen majıl nab okok amel nıñlig git, bin bi ognap aglak, “Jisas bi ne okok eip apıl padıkebal,” aglak. Nıb agel, bin bi kojai nep nop nıñig kisen gılak. Apelak, ne tep apebim e, agil, God bin bi dıl kod midenigab minim ak krop ag nıllig git, bin bi tap gak okok gek komiñ lak.

¹² Pen digep pit panid amniñ gek magil ak, bi ne aknib umigan alañ apıl, Jisas nop aglak, “Karip lim siñ aul, bin bi ma midebal, miñ mab nep nab siñaul midobin rek ak, bin bi siñ aul krop ag yokek, karip bin bi midebal okok ke ke amil, tap nıñeb kiri okok ke pıyo nıñil, kineb migan okok pıyo nıñlan,” aglak.

¹³ Nıb agelak, Jisas pen agak, “Nıbi ke tap magil krop nıñim,” agak.

Agek, kiri aglak, “Cın tap nıñeb kojai ma mideb. Yokop bred magil aknib mamid alañ midil, kıbsal omal mideb.

Nak tari gos niñeban? Bin bì sìñ aul koñai nep mìdebal ak, cìn am tap niñeb kìrop ognap tau dowin aka?” aglak. ¹⁴ Niñ niñbak, bin bì apil mogim gìlak okok, bin niñ pai okok mer, bì okok nep me wök pagel paip tausen (5000) rek amnak.

Pen Jisas bì ne okok kìrop agak, “Bin bì koñai nep ap mìdebal sìñ aul agem, bin bì aknìb niñjuñ omal adik gì dam aknìb wajrem alan (50) niñ ke ke bisiglan,” agak.

¹⁵ Agek, bì ne okok ne agak rek nep gel, bin bì okok magilsek siñak bisiglak. ¹⁶ Ne bred magil aknìb mamid alan dìl, kìbsal omal sek dìl, kìlan gì seb kab ar alan siñak niñil, God nop tep agil, tap niñeb niñbak ti pañil, bì ne okok kìrop niñek, kìri pen dìl, bin bì okok kìrop nonim li niñlak. ¹⁷ Nelak, kìri magilsek niñb damil, niñb saknìmel rek ma lek, dai dai yepil yepil gìlak okok, bì ne okok dì wad aknìb umigan alan yigel ap ran jakak.

Pita Jisas nop agak, “Nak Krais ak,” agak

(Mat 16:13-19; Mak 8:27-29)

¹⁸ Pen niñ alap, Jisas amil ke siñak God nop sobok gì mìdil, bì ne okok kìrop ag niñil agak, “Bin bì okok yip bì an ag gos niñpal?” agak.

¹⁹ Agek aglak, “Bin bì ognap nep Jon bì niñg pak niñeb ak ag gos niñpal; ognap nep bì ned niñb God minim agep bì ak Ilaija ag gos niñpal; ognap nep bì bìrarik ped okok God minim ag niñligip bì alap kauyan komiñ liñ owip ag gos niñpal,” aglak.

²⁰ Agelak, Jisas kìrop pen ag niñjak, “Pen niñbi ke yip bì ban, agil, gos niñebim?” agak.

Agek, Pita pen agak, “Nak God Krais ne ak,” agak.

²¹ Niñ agek, Jisas kìrop agak, “Minim niñbak bin bì ognap kìrop ma ag niñnimib, mer yib!” agak.

Jisas agak, “Kìmil kauyan wariknìgain,” agak

²² Jisas niñ agil, minim alap agil agak, “Bì Niñ ne nop yur kìb yib niñigal. Bì minim tiñg bilocep okok, bì God nop tap sobok gep bì kìb okok, bì lo minim ag niñeb

bì okok, nop niñel milik yapek niag pak lel, kìmnìgab ak pen niñ omal mìdil minek niñ omal nokim ak kauyan wariknìgab,” agak.

²³ Pen Jisas bì ne okok abe, bin bì mìdelak okok abe, kìrop magilsek agil agak, “Bin bì yip kìsen gìn, agil, gos niñenigal okok, tap lìm dai ar wagin aul gos kìb niñpal ak kìrig gìl, mìb gonj kìri ke gos kìb niñpal ak kìrig gìl, niñ nokim nokim mab kros kìri dì ka gìl yip kìsen gìnìmel. ²⁴ Bin bì an an, mìb gonj cìn ke, komiñ mìdep magil cìn ke, gos niñil mìd tep gìnìgabìn, agil gos niñenigal bin bì okok, pìs nep ap yap paknìgal. Pen bin bì an an, Jisas nop niñ dìl, mìb gonj cìn, komiñ mìdep magil cìn, tari tari gìnìgab ak minim ma mìdeb, agil gos niñenigal bin bì okok, komiñ mìdep magil ak dìñigal. ²⁵ Bin bì tap lìm dai ar wagin aul dìñ, agil gel amniñgab bin bì okok, tap tep tep okok dìl, lìm dai ar wagin aul mìd tep gìnìgal, pen kìsen kìmil lìm dai ar wagin aul kìrig gìl, God eip per per mìdenìmel rek ma lìñigab. ²⁶ Bin bì an yip nabij gek, yad Jisas nop ma niñpin, agil, minim yip ma niñ dìñigab ak, yad kìsen Bapi cìr apil melik tep ke ak dìl, ejol sìñ melik tep sek okok eip onìgain niñ ak, bì niñbak nop nabij gek, ma niñpin agnìgain. ²⁷ Pen niñbep niñid yib agebin, bin bì miñi mìdebiñ sìñ aul ognap ma kìmnìgabìm; komiñ nep mìdil, God bin bì dìl kod mìdenìgab niñ ak niñenigabìm,” agak.

Jisas mìb gon ne ak ke yib lak

²⁸ Jisas niñ agil, niñ aknìb jìl onìd rek mìdil, Jon, Jems, Pita kìrop poñ dìl, God nop sobok gìnìg gì yokop dìm niñ sìñak amnak. ²⁹ Amil, God sobok gì mìdek niñlig gì, milik dai ne ke yib liñ, walij ne tiñd yib liñ, melik aknìb ke yib gek niñlak. ³⁰⁻³¹ Niñ gek niñlig gì, bì bìrarik nep kìmrek, Mosis eip, Ilaija eip, God melik tep aknìb ke magil ak dìl apil, Jisas Jerusalem amil kìmil, wög ne gì saknìg gek minim ak ag mìdelak. ³² Pen Pita, Jems, Jon kìrop yakam wiñin apek, udin jìk jìk giliñ gì mìdelak, pen mìdarik kìri udin niñ niñil, Jisas melik tep ne ak abe,

bı nıb omal Jisas eip warık mıderek okok abe, nınlak. ³³ Bı nıb omal amníg ger nınlıg git, Pita gos nıñ tep git mer, Jisas nop agak, “Bı Kib, cın sıñaul mıdobın ak, tep yıb mıdobın. Nak cınop yau agek, karıp badak yokop omal nokım, nep alap, Mosis nop alap, Ilaija nop alap git,” agak.

³⁴ Nıb agek nınlıg git, magıl nıbak nep, kımı tıd kib alap apıl kırop magılsekkob nek pırıklak. ³⁵ Pen mınım alap kımı nab sıñak nıb apıl agak, “Bı aul Nı yad; yad nop ag lınek. Nıbi mınım ne agnımın rek nınnımib,” agak.

³⁶ Mınım ag dai juek, magıl nıbak nep nınlak, bı nıb omal kiri ma mıderek; Jisas nep mıdekk. Pen dım yırıkkalan mıdıl, tap gak ak nınelak ak, nıñ nab nıb sıñak bin bı ognap kırop ma ag nıllak.

Nı sıkol kijeki aban ñagak alap Jisas gek, komıñ lak

(Mat 17:14-21; Mak 9:14-29)

³⁷ Pen mınek, dım gol alan mıdelak nıbak kırıg git, majıl sıñak kıyan git ap yapel nınlıg git, bin bı konjai nep apıl kırop nabıñ paklak. ³⁸ Bı alap bin bı nab nıbak sık kib agıl agak, “Mınım ag ñeb bı. Nı yad nokım aul, nak nop yımig nınnımın, agıl, dapebin. ³⁹ Kijeki kıyob nıllık per nop aban ñag mıdıl nop gek, sık kib yıb agıl git dam pakıl, kıñık kobkob kosıb masıb apıl, kım dam nab lıllıg git apeb. Nop nıg git, per per nep gek gek me, ne yur mab dılıg git mıdekk. ⁴⁰ Bı nak okok kırop, kijeki mıdekk nıbak ag yokım, apin ak pen kiri ag yok mer nınlı kırıg gıpal,” agak. ⁴¹ Nıb agek, Jisas agak, “Bin bı mıñi mıdebbim lım dai wagın aul, nıñ akal mınım nıñ dınıgabım? Yad bırarık nep mıker nıbep dad ajebin; pen kisen nıñ titi git mıker nıbi dı amním?” agak. Nıb agıl, bı nıbak nop agak, “Nı nak nıbak ulep sıñaul dowan,” agak. ⁴² Jisas nıb agek, nı nıbak dad apek nınlıg git, kijeki kıyob nıllık nı ak nop kılıs yıb git, pag pe git yokek git dam lım eyan pałab sakak. Jisas pen kijeki kıyob nıllık ak nop ag gek, ke amek nınlıg git, nı nıbak komıñ lek, Jisas dam nap nop ñak. ⁴³ Bin bı ap mıdelak okok, God kılıs ne aknıb ke nıbak nınlı, nıaul dıllak.

Jisas, “Yıp mımig ginigal,” agak (Mat 17:22-23; Mak 9:30-32)

Bin bı nıñ mıdelak okok, Jisas tap tari tari gak ak nınlı, nıaul dıl nıñ mıdel nınlıg git, Jisas bı ne okok kırop agak, ⁴⁴ “Mınım agníg gebin nıbaul, nıbi tımid li nıñ tep yıb git mıdenımib. Ulep mıdekk, Bı Nı ne nop mımig nınlı, bı ognap kırop ñınnıgal,” agak. ⁴⁵ Pen mınım agak nıbak, kiri tıkkı nınnımel rek ma lak. Pen pırıkkıl Jisas nop ma ag nınlak.

Bı an rek bin bı kib mıdenıgab (Mat 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ Jisas bı ne nıb okok kiri ke ag amıl apıl git, bı alap agak, “Yad bı kib mıden,” agak. Pen bı alap pen agak, “Wı! Nak mer, yad bı kib mıden,” agak. ⁴⁷ Jisas bı ne okok gos nınlak nıbak ke nınlı, nı sıkol alap dap ne mıdekk bak sıñak lıl agak, ⁴⁸ “Bin bı an yıp gos nınlı, nı pai sıkol aul nıb rek dınıgab ak, yıp abe dınıgab. Pen bin bı an yıp dınıgab ak, Bı yıp ag yokek onek nop abe dınıgab. Pen bı an nab nıbi sıñak bı yokop yıb rek mıdekk, bı nıbak nep ne bı kib yıb,” agak.

⁴⁹ Jisas nıb agek, Jon agak, “Bı Kib, cın nıpın, bı alap yıb nak agıl, kijeki kıyob nıllık tap okok ag yokak. Pen bı nıbak cın eip ma ajobın rek, ‘Nak nıg ma gınımın,’ agnok,” agak.

⁵⁰ Agek, Jisas agak, “Tari gınig nop nıb ag gıpek? Bin bı nıbep nınel mıllık ma yonıgab okok, bı nıneb cın, agıl nınnımib,” agak.

Sameria kai Jisas nop ma dılak

⁵¹ Pen Nap ne Jisas nop dam karıp lım ne seb kab ar alan dad ameb ñın ak ulep gak nınlı Jisas, Jerusalem amním, agıl, gos kılıs git nınlı me amnak. ⁵² Ne bı ne ognap ned ag yokak. Kiri amıl tap nop git jıñ gınig, karıp lım Sameria nab sıñak karıp tırıg tıronj alap amnílak. ⁵³ Pen Sameria bin bı karıp tırıg tıronj nıbak kıneligıpal okok, Jisas Jerusalem amníg gek mınım ak nınlı, nop ag wasu ma dıllak. ⁵⁴ Nıg gelak, Jisas bı ne Jems eip Jon eip nınlı, Jisas nop agrek, “Bı Kib, seb kab ar alan nıb mab mılañ agor, apıl bin bı nıg gıpal okok kırop yınnımın akan?” agrek.

⁵⁵ Nib agerek, Jisas adik gil krop mal niñil, nig ma ginigabin, agil, krop mal ag gak. ⁵⁶ Bin bi nib okok kiri Jisas nop ma dinigal ak niñil, kiri karip tiring tiron nibak kiring gil, karip tiring tiron ke nib alap amnilak.

*Bi alap Jisas nop agak, "Yad nak eip ajonigabir," agak
(Mat 8:19-22)*

⁵⁷ Pen majil nab okok amel niñlig gi, bi alap apil, Jisas nop agak, "Karip lim akal akal amnigan okok, yad eip ajonigabir," agak.

⁵⁸ Nib agek, Jisas nop agak, "Yad eip koslam ajenigan. Kain sapeb okok karip kineb kiri lim migan okok mideb; yakir okok tin kiri ak ke mideb; pen Bi Ni ne, kau kineb ne alap ma mideb," agak.

⁵⁹ Pen Jisas bi alap nop agak, "Nak yad eip ajor," agak. Nib agek, bi nibak pen agak, "Bi Kit, yip yau agek, yad am bapi yad tigel gil onim," agak.

⁶⁰ Agek, Jisas nop pen agak, "Bin bi yip ma niñ dipal ognap kimele, bin bi yip ma niñ dipal ognap dam tigel ginimel. Nak pen amil, God bin bi dil kod midenigab minim ak ag ntek amnan," agak.

⁶¹ Pen bi alap agak, "Yad nak eip ajonigabir ak pen yip yau agek, yad amil ami bapi, ai mam yad okok krop minim ag ni tepe gil, ninmagil pakil, onim," agak.

⁶² Agek, Jisas pen agak, "Bin bi an wog dai wagin gil, gos par niñil, nab siñak kiring ginigab ak, God bin bi dil kod midenigab minim tep ak ag nreb bi wog ak ginimin rek ma lip," agak.

10

Jisas bi ne konai nep agyokek amil karip lim ke ke amnilak

¹ Kisen Jisas bi ne niñjuil omal nokim adik gi dam umigan alan (72) dil, krop bilokil omal ke, omal ke, karip lim okok ke ke ag yoknig gil agak, "Nibi ned amil, minim yad ak ag ntem, yad kisen niñgain," agak. ² Pen krop minim alap agak, "Tap wog kib yib mideb ak pen bin bi tap magil pag dowep okok konai ma midebal. Nib ak, Bi Kit wog dai nap nib ak nop ag niñem, bin bi tap

magil pag dowep ognap sek agek, am pag dolan. ³ Nibi amnim! Pen nibep kaj sipsip niñlik rek kain sapeb midebal nab siñak ag yokebin. ⁴ Nibi mani tin, wad, tob tiring okok sek ma dad amnimib. Bin bi ognap eip majil nab siñak minim ag parsek ma midenimib. ⁵ Pen karip alap amjakil, karip niñlik migan amlig gi, krop minim tep ag ni agnimib, 'God nibep kod miden,' agnimib. ⁶ Nib agenigabim, bin bi God minim sain tep ne dep rek alap midenigab ak, minim sain nibak dinigab. Mer ak, minim sain agnigabim ak nibep ke adik gi onigab. ⁷ Pen karip nibak nep midil, tap magil dap niñigal ak niñblig gi midenimib. Bi wog gipal okok pen saj dinimel. Nibak rek, krop minim tep ak ag nenenigabim rek, kiri pen tap magil dap niñigal. Pen nibi karip karip ma ginimib. ⁸ Pen taun alap amem, nibep ag wasu dil, tap magil nenenimel ak, di niñnimib. ⁹ Karip lim nibak, bin bi tap gonimij okok krop gem, komij linimij. Bin bi okok magilsek krop ag tep gil agnimib, 'God bin bi dil kod midenigab ak, tob wagin nibep ak bir owip,' agnimib. ¹⁰ Pen taun alap amem, nibep ag wasu ma denimel ak, majil nab siñak amil agnimib, ¹¹ 'Karip lim nibep aul aposin ak, silpil acip acip tob cinop cig dip ak, nibepre ke lig gi yokil amobin. Pen niñ tepe gim! God bin bi dil kod midenigab ak, tob wagin nibep ak bir owip,' agnimib. ¹² Yad nibep agebin, kisen minim kib niñigal niñ ak, taun kib Sodom bin bi tap si tap timel nep gel gel yin sibok nib amnak ak, minim kib niñil yur sikol rek dinigal; pen bin bi minim nibi am agem ma dinigal okok, minim kib niñil yur kib yib dinigal.

Pen yur kib dinigal

¹³ "Korasin bin bi okok abe, Betsaida bin bi okok abe, tap ma gep rek ak gen, niñil kiring gipim rek, yur kib yib dinigabim. Pen taun kib omal Taia Saidon bin bi okok krop, tap ma gep nibak rek ognap gen niplap ak, kiri walij pig gi rik yowip ognap yimil bisig gil, tin se di liliq gi di liliq gi midil, tap timel goligipal nibak kiring giplap. ¹⁴ Minim kib niñigal niñ

ak, Taia Saidon bin bî okok yur sîkol rek dînîgal; pen nîbi Korasin bin bî okok abe, nîbi Betsaida bin bî okok abe, yur kîb yîb dînîgabîm. ¹⁵ Pen ñîn nîbak, nîbi Kapaneam bin bî okok ak rek nep, seb kab ar alan sînjak ma amnîgabîm; pîs nep kau mîgan kîb eyan amnîgabîm,” agak.

¹⁶ Jisas bî ne okok kîrop agak, “Bin bî mînîm nîbep dînîgal okok, mînîm nîbep nep mer, mînîm yad ak, kîri ak rek nep dînîgal. Pen nîbep ma dînîgal okok, nîbep nep mer, yîp ak rek nep ma dînîgal. Pen yîp ma dînîgal okok, yîp nep mer, Bî yîp ag yokek onek ak, nop ak rek nep ma dînîgal,” agak.

Bî ne ag yokak okok adîk gî olak

¹⁷ Pen kîsen bî ne ñînjuîl omal nokîm adîk gî dam umîgan alan (72) nîb okok, karîp lîm okok gî rag kîrig gîl apîl, tep aglig gî Jisas nop aglak, “Bî Kîb! Kîjeki kîyob ñîlîk bin bî aban ñapal okok, yîb nak agîl, ‘Jisas mîdeb rek amnîm!’ agon, apîn rek ñîjîl ambal,” aglak.

¹⁸ Agelak, Jisas kîrop agak, “Yad ñîj mîden ñînlîg gî, kîjeki kîyob ñîlîk nap kîri Seten, añîm añîm rek dîl seb kab ar alan nîb ap yap pakak. ¹⁹ Nîbep ag lîpin ak me,toi soin saraau, gaiwadö, kodal, tap sapeb nîb okok abe, Bî Kaual Maual kîlis ne ak abe, nîbep gî tîmel gînîmel rek ma lîp. ²⁰ Pen kîjeki kîyob ñîlîk tap okok apîn rek ñîjîl söj ambal, agîl, mîn mîn ma gînîmîb; God ne yîb cînop seb kab ar alan sînjak ñu kîl tîkip, agîl, mîn mîn gînîmîb,” agak.

Jisas Nap God nop tep agak (Mat 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Magîl nîbak, Kaun Sîj ak Jisas nop ap ran jakîl mîdek ñînlîg gî, ne mîn mîn gîlîg gî, Nap ne nop agak, “Bapi, nak Bî Kîb seb kab ar alan abe, lîm dai wagîn aul abe kod mîdeban ak, gos nak ke ñînek tep gîp ar ak nep gîpan. Cîn bin bî kîb gos ñîj kîd yîkip ke nîpîn, apal bin bî okok, kîrop mînîm tep wagîn ak ma yomban, pen ñî pai sîkol okok, nak kîrop gos tep ñek, mînîm tep wagîn ak nîpal ak me, nep tep agebin,” agak.

²² Jisas nîb agîl agak, “Bin bî ognap yad bî tigepl bî rek mîdebin ak ma nîpal; Bapi ne nep yîp ñînjîp. Pen Bapi ne bî tigepl bî rek mîdebin ak, bin bî ognap ma nîpal; yad ke nep nîpin. Ne yîp kîlis tap ne okok magîlsek ñîb rek, bin bî kîrop yomnîm agnîgain bin bî okok nep, Bapi kîrop yomen nop nîjnîgal. Bin bî ognap sek Bapi nop ma nîjnîgal,” agak.

²³ Jisas nîb agîl, adîk gîl, bî ne okok nep kîrop agîl agak, “Tap nîbaul nîjebîm ak, mîn mîn gînîmîb. God nîbep nep me dîtep yîb gek nîjebîm. ²⁴ God mînîm agep bî okok konjai nep abe, kîj okok konjai nep abe, tap nîbi udîn nîjebîm nîbaul, nîjîn, agîl, kod mîdeligîpal ak pen kîri ma nînlak; mînîm nîbi peyig nîjebîm nîbaul, nîjîn, agîl, kod mîdeligîpal ak pen kîri ma nînlak.

Jisas, bî tep Sameria nîb ak, mînîm sîd tîkip agak

²⁵ Ñîn alap nab sînjak, bî lo mînîm agñeb bî alap, Jisas yîp tari mînîm agnîmîj, agîl, apîl nop ag ñîjîl agak, “Mînîm agñeb bî, yad tari tari gîl, komîj per mîdep magîl ak dînîm?” agak.

²⁶ Agek, Jisas nop agak, “Lo mînîm ak ñu kîl tîkip, tari aglak?” agak.

²⁷ Agek, bî lo mînîm ag ñeb bî nîbak agak, “Lo mînîm ak nîpin, Mosîs ñu kîl tîkip agak,
‘God Bî Kîb nak ak nop mîn mîn gîl,
gos tîmid nak ak nop ñîl,
kîlis nak ak magîlsek nop ñîl,
nop mîdmagîl yîb lînîmîn.

Nak ke mîdmagîl lîpan rek,
bin bî ognap kîrop ak rek nep
mîdmagîl lînîmîn,’ agak,” agak.

²⁸ Nîb agek, Jisas bî nîbak nop agak, “Nak yîpid gîl apan; ar nîbak nep kîsen gîl, komîj per mîdep magîl ak dînîgan,” agak.

²⁹ Jisas nîb agek, bî lo mînîm ag ñeb bî nîbak, yîb yad ak sîkol gînîgab, agîl, Jisas nop kauyan ag ñîjîl agak, “Lo mînîm ñu kîl tîkak ak, bin bî ognap kîrop mîdmagîl lînîmîb, agîl, ñu kîl tîkak. Nîb ak, bin bî akal kîrop mîdmagîl lînîmîb, agîl, ñu kîl tîkak?” agak.

³⁰ Agek, Jisas bi lo mìnìm ag ñeb bi nìbak nop, mìnìm pen aglig gi, kesim dìl agak, “Bi alap Jerusalem kırıg gi, taun kib Jeriko amním, agil, majil nab sìnjak amek nìnlig gi, bi tap si dep ognap apil, nop tapin magil pakil, walij tap ne okok pil gi dad amel nìnlig gi, ne majil nab sìnjak kìmnig mapal tib midék. ³¹ Bi God nop tap sobok gep bi alap, majil ar nìbak amil bi nìbak kìmnig mapal tib midék sìnjak nìnlil, pis kid nep ajep lìl amnak.

³² Pen bi Lipai wagin bi alap, majil ar nìbak nep amil, bi nìbak kìmnig mapal tib midék sìnjak nìnlil, ne ak rek nep pis kid nep ajep lìl amnak. ³³ Pen bi Juda mer, karip lìm Sameria nìb bi alap, majil par nokim nìbak nep amil, bi nìbak kìmnig mapal tib midék sìnjak nìnlil, nop yimig yib nìnjak. ³⁴ Nop yimig yib nìnlil, midék manj sìnjak amil, soi nop okok wel ognap lìl, ñig wain ognap lìl, soi nop okok ñon gak. Soi ñon gi, di donki ar ne ak lìl, karip mani tauil kìneligipal ak dam lìl, kod mid tép yib gak. ³⁵ Mìnek amniig gi, bi karip kod midoligip nìbak nop silpa kid omal ñil agak, ‘Nak bi nìbaul nop kod mid tép ginimìn. Pen mani titi agnigan ak, adik gi apil nep ñiniigain,’ agak,” agak.

³⁶ Jisas kesim nìbak dìl, ne bi lo mìnìm ag ñeb bi nìbak nop ag nìnjak, “Bi majil nab sìnjak pak lìlak ak, bi omal nokim padiklig gi amnilak okok, bi an ne ke midmagil lak rek, nop midmagil lak?” agak.

³⁷ Agek, bi lo mìnìm ag ñeb bi ak agak, “Bi nop yimig nìnlil gi tep gak bi nìbak,” agak.

Agek, Jisas nop agak, “Nìnjid nep ageban. Me nak amil, ar nìbak rek nep ginimìn,” agak.

Jisas ne Mata Maria air mal karip kìrop amnak

³⁸ Pen Jisas bi ne okok eip karip lìm alap amjachelak, bin karip lìm nìbak midék alap apil, kìrop poj dìl dam karip ne ak amnak. Bin nìbak yib ne Mata. ³⁹ Karip ne ak nìnai alap midék. Yib ne ak Maria. Maria ne Jisas midék ulep sìnjak ap bisig gi, Jisas mìnìm agek ak nìnj midék.

⁴⁰ Mata ne ke nep tap magil dagil, gos par

nìnlil, ap Jisas nop agak, “Bi Kib, Maria yip kırıg gek, yad ke nep tap magil cìn dagilebin ak tep ma gi. Nop agek apil yad eip tap magil dagilir,” agak. ⁴¹ Agek, Jisas agak, “Mata, Mata, nak tap koñai nep gos par nìnejeban ak tep mer. ⁴² Maria mìnìm tep yad nìnjid, agil, gos nokim ak nep nìnlil, ap mìnìm yad nìnj midéb. Bin bi alap tap tep dip nìbak pil gi dinimin rek ma lip,” agak.

11

God nop sobok ginig, nig gi rek agnimib, agak
(Mat 6:9-15; 7:7-11)

¹ Nìn alap, Jisas karip lìm ke mìgan alap midil, Nap God nop sobok gitig gi midék. Sobok gi juek nìnlig gi, bi ne alap apil nop agak, “Bi Kib, God nop titi gi sobok gin? Jon bi ne okok kìrop ag ñek nìpal rek, nak cìnop ak rek nep ag ñek nìnjin,” agak.

² Agek, Jisas kìrop pen agak, “God nop sobok ginig gi, nìbgil agnimib, ‘Bapi, bin bi okok yib nak agel ar amnañ. Nak bin bi dìl kod midenigan nìn ak kasek onimin.

³ Tap magil cìnop nìn nokim nokim per per nìban rek ñinimìn.

⁴ Bin bi ognap cìnop gi timel gel, kìrop pen gi timel ma giphin rek, cìn tap si tap timel giphin okok nìnlil kırıg ginimìn.

Cìnop kod mideniman, gos alap piwakonimin, gi timel ma gijin, agnimib,” agak.

⁵⁻⁶ Jisas mìnìm nìbak agil, bi ne okok kìrop mìnìm sid tìkil agak, “Nìbi bi alap, kìslim nab kib eyan, bi nìnejeb ne karip amil agnigab, ‘Nìbemmam, bi nìnejeb yad alap par okok nìb apil karip yad ak apjakosip. Pen tap nop ñen ñinimin ak ma midék ak me, nep apebin. Yip bred magil omal nokim ñan, agnigab. Agenigab, bi nìnejeb ne nìbak mìnìm pen agnigab, ⁷ ‘Kìslim nab kib aul apil yip aknib ma agnimin! Yad ñi pai yad okok eip kijon giñil kìnobiñ. Nìb ak, yad titi gi warikil, nep tap ageban nìb okok di ñinimin?’ agnigab. ⁸ Pen nìbep agebin, bi karip nap nìb ak, bi nìnejeb yad, agil,

kasek dî ma ñinigab, pen nop ñan agîl kod mîdlig gi, kîlis gi mîdek mîdek, agnigab rek ñinigab. ⁹ Nîb ak, nîbep agebin, tap tari ma mîdonimîn, God nop ag nîhem, nîbep ñinigab. Tap tari pîyo ñinigabim ak, dînigabim. Cînop kîjorj ak yîkañ, agîl, pak gu gu gem, yîknigab. ¹⁰ Tari gînig: bin bî God nop ag nînigal okok, dînigal. Bin bî tap pîyo ñinigal okok, dînigal. Bin bî cînop kîjorj yîkañ, agîl, pak gu gu gel, kîrop kîjorj yîknigab. ¹¹ Nîbi ñî pai nap okok, ñî nîbi alap kîbsal nen agenigab,toi alap ñinigan aka? ¹² Aka pen, yakîr magîl nen agenigab, kodal alap ñinigan aka? Ak rek nep nîg ma gînigan. ¹³ Nîbi bin bî tep mer ak pen ñî pai nîbi okok tap tep okok nep ñinigabim. Bapi seb kab ar alañ sînjak mîdeb ak Bî tep yîb. Ne tap tîmel alap ma ñinigab. Kaun Sîñ ak cînop ñan, agenigabim ak, Bapi nîbep ñinigab,” agak.

Jisas Seten kîlis dil tap ma gep rek geb, aglak

(Mat 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Pen bî alap nop kîjeki aban ñagek, mînîm agîl mer, yokop nep mîdek. Jisas kîjeki nîbak ag yokek, bî aban ñag mîdek ak mînîm agek nîñlig gi, bin bî nîñ mîdelak okok kîb gaul gîlak. ¹⁵ Pen bin bî nîb okok ognap aglak, “Ne kîjeki kîyob ñîlîk nap kîri Bielsebul kîlis ne ak dîl, kîjeki kîyob ñîlîk okok ag yokeb,” aglak.

¹⁶ Pen bin bî nîb okok ognap, Jisas tari gînigab, agîl, aglak, “Tap ma nîñep alap ke seb kab ar epel gek nîñil me, God nep ag yokek onak ak, nîñigabim,” aglak.

¹⁷ Pen Jisas gos tom kîri ke nîñlak ak ke nîñil agak, “Karîp lîm kîb nokîm alap, tîg asîk ke ke lîl, bin bî kîri ke eip pen pen genigal ak, karîp lîm nîbak pîs nep ap yap paknigab. Bin bî wagîn nokîm alap, ak rek nep tîg asîk ke ke lîl, bin bî kîri ke eip pen pen ñagenigal ak, bin bî wagîn nokîm nîbak ap yap paknigab. ¹⁸ Nîb aknîb rek nep, Seten wagîn ne ak tîg asîk ke ke lenigab ak, titi gîl mîd tep gînîmîn? Pen nîbi yîp agebim, ‘Bielsebul kîlis ne ak dîl, kîjeki kîyob ñîlîk ag yokek söñ ambal,’ agebim. ¹⁹ Nîb agebim ak, yakam nîbi ke okok kîjeki kîyob ñîlîk okok titi gîl ag söñ

yokpal? Yakam nîbi ke agnigal, bin bî nîg gînîmel rek ma lîp. ²⁰ Pen yad God kîlis ne dîl, kîjeki kîyob ñîlîk tap okok ag söñ yokebin rek, nîbi nîñigabim, God bin bî dîl kod mîdep ñîn ak cînop bîr owîp aul, agîl nîñigabim.

²¹ “Pen bî kîlis alap, cîm tu ne lî tep gîl, karîp ne ak nîñ mîdenigab, bin bî ognap tap ne alap pîlî gi dînîmel rek ma lînigab.

²² Pen bî kîlis yîb alap ke apîl, nop eip pen pen gîl pakenigab ak, cîm tu karîp sînjak lî tep gak ak sek pîlî gi dîl, tap si dînigab okok dam nonim lî ñinigab.

²³ “Bin bî an an yad eip ma mîdebal okok, wög yad gebin ak tîb wal gebal. Bin bî an an kîri bin bî ognap yîp ma dapenigal okok, bin bî yîp onîg gebal okok kîrop yîk gi dam yokebal.

Kîjeki kîyob ñîlîk tap okok kauyan adik gî onîmîn rek lîp, agak

²⁴ “Kîjeki kîyob ñîlîk alap, bin bî aban ñag mîdek, ag söñ yokek amnigab ak, am mîñ mab nep nab okok amîl, kau alap pîyo nîñil mîdenim, agîl, am nab nîb okok pîyo nîñ tag tag mer nîñil, ‘Karîp ñîlîk mîgan ned mîdil opin ak amnin,’ agnigab. ²⁵ Agîl, amîl nîñigab, karîp nîbak lîg gi tep gek, kau tep nep mîdenigab. ²⁶ Ne nîñil okok amîl, ne rek mer, kîjeki kîyob ñîlîk tîmel yîb aknîb ar onîd ak sek pon dî dapîl, mîgan nîbak am mîdenigal. Nîg gek, bî nîbak ned tep sîkol sîkol mîdoligip rek mer; mîñi ne pîs nep tîmel yîb gîl mîdenigab,” agak.

²⁷ Jisas mînîm nîbak agek, bin bî konai mîdelak nab nîb sînjak bin alap warîkîl, sîk sîk agîl agak, “Nanîm nep tîk dap ci ñâk ak, mîñ mîñ yîb gînîmîn,” agak.

²⁸ Agek, Jisas pen agak, “Nîb ageban ak pen bin bî an an God Mînîm ak nîñil ageb rek gînigal okok, kîri mîñ mîñ gînigal,” agak.

Tap alap ke gek nîñin, aglak

(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ Pen bin bî konai yîb nep ap mogîm gel nîñlig gi, Jisas kîrop agak, “Bin bî mîñi mîdebiim nab sînaul, tap si tap tîmel gîlîg gi mîdil agebim, ‘Tap ma gep rek alap seb kab ar alañ gek nîñin,’ agebim.

Pen yad n̄ibep agebin, tap alap ke gen ma n̄ıñigabim. Bi God m̄inim agep Jona nep gak ar ak nep yip gek, n̄ıñigabim. ³⁰ Taun kib Ninepa bin bi okok, God m̄inim agep bi Jona apil gak rek n̄ıñil God nep n̄ıñ d̄ı̄lak rek, bin bi miñi m̄idebim okok, yad Bi Ni ne ginigain rek n̄ıñil, n̄ıñigabim. ³¹ Pen birarik nep bin kwin karip l̄im par m̄idek okok n̄ib apil, Kin Solomon m̄inim tep ageb ak n̄ıñin, agil, owak. Pen n̄ibi bin bi miñi m̄idebim okok, bi kib Solomon rek mer, yad Bi Kib yib apil nab n̄ibep siñaul midil, n̄ibep m̄inim tep yib ag ñen ma n̄ıñ dipim. N̄ib ak, m̄inim kib agep ñin ak, kwin n̄ibak warikil n̄ibep bin bi miñi m̄idebim okok m̄inim kib agnigab. ³² Birarik nep Jona am Ninepa bin bi okok kirop agek, tap si tap timel goligipal okok, tari ginig nig gipin agil kiriç gil, God nep n̄ıñ d̄ı̄lak. Jona ne agek n̄ıñ d̄ı̄lak ak pen miñi yad Bi Kib yib apil nab n̄ibep siñaul midil, m̄inim tep yib ag ñen, tap si tap timel gipim okok ma kiriç gipim. N̄ib ak, m̄inim kib agep ñin ak, Jona ne warikil n̄ibep bin bi miñi m̄idebim okok m̄inim kib agnigab.

*Kislim nab okok rek ma m̄idenimib
(Mat 23:1-26; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)*

³³ “Bin bi okok s̄ip dagil tin cög miñan okok ma we ginigal; ar siñak alan t̄ik lel melik gek, bin bi okok karip ñilik miñan n̄ibak apil misen n̄ıñigal. ³⁴ Pen udin magil ak s̄ip melik rek m̄ideb. Udin magil ak mid tep ginigab ak, miñ gon nab adan melik gil mid tep ginigab, pen udin magil mid tep ma ginigab ak, miñ gon nab adan kislim gip ak rek m̄idenigab. ³⁵ N̄ibi n̄ıñ rep ginimib, nab n̄ibi adan melik m̄ideb aka kislim m̄ideb. N̄ibi gos n̄ipim, nab cin adan melik m̄ideb ag gos n̄ipim ak pen kislim onimij rek liprek, n̄ibi ke n̄ıñ rep ginimib. ³⁶ Miñ gon n̄ibi nab adan magilsek melik gi midlig gi, miñan s̄ikol eñap kislim ma m̄idenigab ak, s̄ip melik gek n̄ibep melik pak n̄ıñigab aknib rek linigab,” agak.

N̄ibi Perisi kai gac sek m̄idebim, agak

³⁷ Pen Jisas minim ag juek n̄ıñig gi, bi Perisi alap nop agak, “Apek karip yad amil tap n̄ıñir,” agak. Agek, Jisas karip ne amil, karip miñan eyan tap n̄ıñig bisigak. ³⁸ Bisigil, tap n̄ibek n̄ıñig gi, bi Perisi n̄ibak, gos ne ke nab okok nep n̄ıñil, bi n̄ibaul tari ginig cin Juda kai per gipin rek, n̄inmagil ne ak n̄ig li yokil mer, yokop nep tap n̄ibeb, agil, gos ak n̄ıñak. ³⁹ Jisas gos n̄ıñak n̄ibak ke n̄ıñil nop agak, “N̄ibi Perisi kai, kiri pler kap okok soñ ken okok n̄ig pak tep gipal rek ak gipim ak pen nab n̄ibi eyan tap si tap timel gipim gac ak ap ran jakil m̄ideb. N̄ibi bin bi tap tep kirop okok din, agil, gi timel yib nep gipim. ⁴⁰ N̄ibi sakol sek yib. God n̄ibep wak ak nep ma gi lak; nab adan abe gi lak. ⁴¹ N̄ib ak, tap pler kap miñan eyan m̄ideb ak, bin bi tap ma m̄ideb okok kirop n̄inimib. Nig genigabim ak, tap n̄ibi magilsek tid ginigab.

⁴² “Pen n̄ibi Perisi kai, n̄ıñ tep yib ginimib: n̄ibi m̄iker kib yib dinigabim. Siñib, dil, tap yokop ki tep owep wög dai tanib okok n̄ıñem, tap kib rek lek, wök pag n̄ıñ damil, wajrem alan amek, nonim lił God nep nokim alap ñin, agil, per gos n̄ipim. Tap s̄ikol s̄ikol okok per nig gil gipim ak tep, pen tari ginig minim wagin yib ak n̄ıñil kisen ma gipim? Bin bi okok kirop yipid gil gip ar ak ma gipim; kirop timel gip ar ak nep gipim. God nep midmagil ma lipim. Nig gil, gi timel gipim.

⁴³ “Pen n̄ibi Perisi kai, n̄ıñ tep yib ginimib: n̄ibi m̄iker kib yib dinigabim. N̄ibi Juda mogim gep karip okok amil, bi kib mab bog bisigpal ar ak nep bisigpim. Gos n̄ibi n̄ipim ak, bin bi konjai m̄idebal nab okok amon, ‘Minim ag ñeb bi apeban e!’ agel, cinop tep ginigab, agil, n̄ipim. ⁴⁴ Pen n̄ibi Perisi kai, n̄ıñ tep yib ginimib: n̄ibi m̄iker kib yib dinigabim. Bin bi ognap n̄ıñil, n̄ibep bi tep yib apal ak pen cīp tīgel gipal ki timel m̄ideb miñan okok bin bi ma n̄ıñil ar alan ajpal rek m̄idebim,” agak.

⁴⁵ Jisas n̄ib agek, lo minim ag ñeb bi alap nop agak, “Minim ag ñeb bi, minim kils

yıb lıl ageban nıbak, cınop ak rek nep ag jueban,” agak.

46 Agek, Jisas agak, “Pen nıbi lo mìnım ag ñeb bı okok, nıñ tep yıb gìnimbı. Nıbi mìker kıb yıb dìnigabım. Mìnım kıl tep apım ak, wad mìker kıb okok rek, bin bı okok kìrop gom ñibım ak pen kìrop yımig nıñıl ag tausak ma dípım. **47** Pen nıbi lo mìnım ag ñeb bı okok, nıñ tep yıb gìnimbı. Nıbi mìker kıb yıb dìnigabım. Nased acık nıbi okok bırarık nep bı God mìnım agep bı okok kìrop ñag pak lıłak. Pen nıbi God mìnım agep bı okok cıp tıgel kìrop gı lıpım. **48** Gıpım nıbak, tep nep paklak, agıl, gıpım. Nased acık God mìnım agep bı okok ñag pak lıłak; nıbi pen cıp tıgel kìrop gı lıpım. **49** Nıbı ak, God gos tep ke nıñıp ak agak, ‘Bı mìnım yad agep okok, bı mìnım tep yad dad ameb okok kìrop ag yoknígain, pen kìrop yo nıñıl, ognap gı tımel gıl, ognap pıs nep ñag pak lıñigal,’ agak. **50** Pen bırarık nep, God lım dai wagın aul gı lıñig gak nıñ ak tıkił, bı God mìnım agep okok kìrop per pakel owıp rek, bin bı mıñi mìdebım sıñ aul, tap dai nıbak pen dìnigabım. **51** Mìker nıbak me, bı Ebol nop ned wagın gıl ñag pakıł, ñag pak dapıł, ñag pak dapıł, kısen Sekaraia nop, kau tap sobok gı ñeb karıp ñılık mıgan ak kıdadañ, kab kolım dı gılak bıd ar sıñ aul, nab sıñak ñag pak lıłak. Nıbep nıñıd yıb agebin, mìnım mìker nıbak magılsek, bin bı mıñi mìdebım okok dìnigabım. **52** Pen nıbi lo mìnım ag ñeb bı okok, nıñ tep yıb gìnimbı. Nıbi mìker kıb yıb dìnigabım. Mìnım tep ak, gos tep nıñeb karıp ñılık mıgan kıjoñ ki ak nıbi dıl, okok we gıpım. Okok we gıpım ak, bin bı karıp ñılık mıgan am nıñın, agıl gos nıpal okok, kìrop per majıl magrem ag rıkpım,” agak.

53-54 Jisas kìrop nıb agıl söj amek nıñlıg gı, lo mìnım ag ñeb bı okok abe, bı Perisi okok abe nop yo nıñlıg gı aglak, “Mìnım tari ak agon, pen agek nıñıl, nop dam mìnım kıb agın,” agıl, Jisas nop mìnım esek esek ar ognap agel amnak.

Tap we gıl gıpı okok mıseñ nıñigal (Mat 10:26-27)

1 Pen nıñ alap, bin bı konjai yıb nep ap mogım gıl, pen pen cırok cırok nıł bin bı ognap tob tau pag jıspık masıpık gılıg gı amel nıñlıg gı, Jisas bı ne okok kìrop agak, “Perisi kai per gı tımel gıpı ak we gıl, mıd tep gıpın, ag gos nıpal. Nıbi nıb aknıb rek gìnimbı rek lıp ak, nıbi yıs kırı ak nıñ tep yıb gìnimbı. **2** Tap we gıl gıpım okok, kısen mıseñ lek nıñigal. Mìnım kapkap ag we gıpım okok, ak rek nep mıseñ lek nıñigal. **3** Pen mìnım kıslım eyaç apım ak, melik sek agel nıñigal. Mìnım kapkap karıp mıgan eyaç apım ak, meg mıgan dap ranıl karıp ar alan agel, yıg dad karıp lım okok dad amnígal,” agak.

God nop nep pırıknımıb (Mat 10:31)

4 “Bin bı yad sıñ aul, nıbep agebin, God nop cıg gon, cınop ñag paknígal, agıl, ma pırıknımıb. Ak yokop mıb gon ar ak nep gı tımel gel, ki gìnigab. Kısen kırı tap alap nıbep gìnımel rek ma lıñigab. **5** Nıbı ak, yad nıbep agebin, nıbi pırık gìnig, Bı nıbep mıb gon ñag pak lıł, kısen nıbep mab ke yıneb mıgan eyaç dı yoknímıtırek lıp, Bı nıbak nep pırıknımıb. Ne nep Bı pırıkep me; nop nep pırıknımıb.

6 “Nıbi nıpım, bin bı yakır sıkol aknıb mamıd alan sıkim gıl, manı lakañ sıkol omal nep dıpal. Yakır sıkol nıb okok, God nokım alap ma nıñımıtırek ma lıp; magılsek nıñeb ak nep mìdeb. **7** Pen nıbi bin bı okok tap yıb; yakır okok nıbep eip adıp adıp rek mer. God nabıc cög kımkas nıbep ak magılsek wök pagıp ak me, nıbi ma pırıkił, gos sek mìdenımıb,” agak.

Jisas bin bı ne mìdebım ak, bin bı okok mıseñ agıñımıb (Mat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 “Nıbep mìnım nıñıd agebin, bin bı Jisas pıs ken mìdobın, agıl, bin bı mìdebal nab sıñak mıseñ ag yıkenıgal ak, yad kìrop pen abe bin bı sıñ aul yıp pıs ken mìdebal, agıl, God ejol ne mìdebal nab sıñak mıseñ ag yıknıgain. **9** Pen bin bı Jisas pıs ken ma mìdobın, agıl, bin bı mìdebal nab sıñak mıseñ agenıgal ak, yad

kırop pen abe bin bı sıñ aul yıp pı̄s ken ma midebal, agıl, God ejol ne midebal nab sıñak misen agnigain.

10 “Bı Nī ne nop ag juenigal ak, God niñıl kırıg gınig, kırıg gınigab; pen Kaun Sıñ ak nop ag juenigal ak, God ne niñıl ma kırıg gınigab.”

11 “Pen nı̄bep mìnım kib agnig gıl, dad Juda mogim gep karip sıñak, aka gapman bı kib midebal nab sıñak, aka kin midebal nab sıñak, dapenigal ak, pen mìnım tari ak dıl agin, agıl, gos par ma niñnimib. **12** Warık agem niñlıg git, won nı̄bak nep Kaun Sıñ ne nı̄bep gos ñek niñlıg git, niñıl agnigabim,” agak.

Tap koñai din, agıl, gos ak ma niñnimib

13 Bin bı koñai midebak nab nı̄b sıñak, bı alap Jisas nop agak, “Mìnım ag ñeb bı, nak mam yad ak nop agek, bapi tap ne dı̄ lı̄l kımak okok, nonım lī yıp pı̄s kıd ke ñan,” agak.

14 Agek, Jisas nop pen agak, “Yıp bı an agıl, ‘Bı tap tı̄g bılok ñeb ak midenimın,’ agek niñıl tap nı̄bep okok dı̄ nonım lī niñim?” agak. **15** Jisas nı̄b agıl, bin bı midebak okok kırop agak, “Niñ tep yıp gınimib. Tap koñai nep din, agıl, gos ak ma niñnimib. Tap koñai din, agıl, gos niñigabim ak, mid tep gınimib rek ma linigab,” agak.

16 Pen Jisas mìnım alap kırop mìnım sid tı̄kil agak, “Bı mani koñai midenigab alap, wög dai ne ak, wid magıl tap okok koñai yıp nep midenigab. **17** Gos ne okok nep ke niñ damıl, ‘Tap niñeb yad koñai nep mideb okok, karip ñılık migan akal dap lı̄l, nı̄b midenim?’ agnigab.

18 Pen gos alap niñıl, ‘Karip sıkol okok tı̄b wal git yokıl, karip kib kib okok nep git lı̄l, wid magıl yad abe, tap yad okok abe magılsek dı̄ karip ñılık migan nı̄b okok dam linigain. **19** Yad nı̄g git, adi ke agnigain, “Bı aul. Nak tap tep koñai yıp mideb ak mi koñai yıp nep mideb ma kır gınigab. Nı̄b ak, wög nak ak kırıg git, tap nak nı̄b okok nep ñıblıg git, nı̄g ñıblıg git, miñ miñ git git, git midenimın,” agnigain, agnigab. **20** Nı̄b agıl gos niñnimib, pen God nop agnigab,

‘Nak bı saköl sek yıb! Mıñi kıslım nab eyan nep kımnıgan. Tap nak koñai nep git jın git lek mideb nı̄b okok, an rek dı̄ nı̄b midenigab?’ agnigab.

21 “Nı̄bak rek me, bin bı tap tep okok koñai nep dı̄ mogim gitpal ak pen God udın yırık ne sıñak kiri bin bı yım gep rek midebal,” agak.

God cınop kod midenigab, agıl, gos par ma niñnimib

22 Jisas nı̄b agıl, bı ne okok kırop agak, ‘Nı̄b ak, ‘Tap magıl akal nı̄b dıl niñb midojin, walıj akal nı̄b dıl yım midojin,’ agıl, gos par ak ma niñnimib. **23** Tap niñeb ak tap kib mer. Komın midep won ak tap yıb. Walıj tap okok tap kib mer. Mı̄b goj ak tap yıb. **24** Yakır midebal okok niñim. Yakır okok, bin bı gitpal rek, wid wög git yımel, pok gek ma tı̄k dopal. Wid magıl tı̄k dap mogim gep karip kiri alap ma mideb. God nep me tap niñeb kırop niñb. Ne tap sıkol okok gos niñıl nı̄g git ak, nı̄bi tari gınig cınop bin bı ma kod midenigab, agıl, gos par nīpim? Yakır okok tap sıkol; nı̄bi tap sıkol mer. **25** Pen nı̄bi gos par niñenigabim ak, kımnıg gınigabim niñ ak kırıg git, magıl alap sek midenigabim aka? **26** Ak tap sıkol, pen nı̄bi ke tap sıkol nı̄bak gınimib rek ma lı̄p. Nı̄b ak, nı̄bi tari gınig tap yokop ar ognap gos par nīpim?

27 Tap be okok tanıl, magıl pı̄lı̄l sı̄m yokip ak pen ke walıj git tı̄b kadıg gınimın rek ma lı̄p. God nep gek, tı̄b kadıg tep yıp git mideb. Pen Kin Solomon tı̄b kadıg tep yıp goligip ak, kausıl okok tı̄b kadıg tep git mideb ak rek ma goligip. **28** Tap be okok tanıb nı̄b okok tap yokop; per ma midenigab. Mıñi rek midıl, tol menik tı̄b git rı̄k dı̄ mab dagılel yınnigab. God ne tap yokop okok gos niñıl nı̄b git ak, nı̄bi tari gınig cınop walıj ma niñigab, agıl, gos par nīpim? Niñ dep magıl nı̄bi ak par ma mideb. **29** Cın tap magıl, nı̄g, tap okok akal nı̄b dıl niñin, agıl, gos mı̄ker ak ma niñnimib. **30** Bin bı God nop ma nīpal okok, gos nı̄bak rek nīpal. Pen Nap nı̄bi ak nı̄bep saköl ma git; tap nı̄bi ma mideb okok niñip. **31** Nı̄b ak pen, God bin bı dıl kod midenigab ak, cınop sek dı̄nımın,

agıl, gos nokım nıñıl gem amek me, nıbep kod mı̄dlıg gi, tap nıb okok nıbep nıñigab.

Karıp lım seb kab ar alan sıňak tap tep tep di mogım gınimib

³² “Kaj sipsip bad sıklol yad sıň aul, Nap nıbi ak, nıbep dıl kod mı̄denimib, agıl nıñıp ak me, nıbi ma pırıknımib. ³³ Tap nıbi mı̄deb rek okok, sıklom gi mani dıl, bin bi tap ma mı̄deb okok kırop nıñimib. Nıg genigabım ak, mani tin nıbi wor ma gił per per nep mı̄denigab; tap tep tap nıbi seb kab ar alan sıňak mı̄dıl ma kır gınigab; bi si dep apıl si ma dınígab; sı̄psep tap okok ma nıñigab. ³⁴ Pen tap tep nıbi okok lım dai ar wagın aul di mogım genigabım ak, cıbur gos mı̄dmagıl nıbi ak, ak rek nep lım dai ar wagın aul mı̄denigab. Pen tap tep nıbi seb kab ar alan sıňak di mogım genigabım ak, cıbur gos mı̄dmagıl nıbi ak, ak rek nep nıb alan mı̄denigab.

Gjin gıl mıdenimib

³⁵ “Nıb ak, walıj nıbi ak ulep ulep pag tep gił, sıb nag pog lı̄ tep gił, sıp dagıl lı̄l nıñılıg gi mıdenimib. ³⁶ Bi wög gi ūeb okok agnigal, ‘Bi kıb cın ak, bi nıñeb ne bin dıl eip tap kıb nıb mı̄del nıñılıg gi, ulep adık gi onigab,’ agıl, nıñ nep mı̄denigal. Bi kıb kırı ak adık gi apıl, kırıon pak gu gu gek, kasek yı̄knigal. Nıb aknıb rek nıbi nıg gınimib. ³⁷ Pen ne adık gi apıl, kırı nıñ mı̄denigal ak nıñıl, kırop dīl tap yı̄b gınigab. Bi kıb nıbok ne ke, walıj ne ak ulep ulep pag tep gił, sıb nag pog lı̄ tep gił, kırop agek, apıl tap nıñeb lı̄ nıbal kau ak bı̄sig kıs kıs gel, ne ke tap nıñeb okok dam kırop nıñigab. ³⁸ Pen bi kıb kıslım nab kıb eyan aka kıllokıl agenigab won ak apıl nıñigab, bi ne okok wiśin ma kinenigal, kırop dīl tap yı̄b gınigab. ³⁹ Nıb ak, nıñım. Bin bi karıp nap nıb okok, bi tap si dep bi onigab nıñ ak, agıl, nıñ mı̄deblap ak, karıp kırop pı̄pagıl, tap kırop okok ma si dı̄pkop. ⁴⁰ Nıb aknıb rek, Bi Nī ne onigab, agıl, kod mı̄denimib. Ma onigab agıl gos nıñigabım magıl ak nep onigab,” agak.

*God nop wög gī tep gınimib
(Mat 24:45-51)*

⁴¹ Jisas nıb agek, Pita agak, “Bi Kıb, mınım sıd tı̄kil ageban nıbak, cınop nep ageban aka bin bi okok magılsek ageban?” agak.

⁴² Agek, Bi Kıb pen agak, “Bi an gos tep mı̄dekl, wög gī tep gınigab bi ak, bi kıb ne karıp ne ak amnig gił bi nıbok nop agnigab, ‘Bi wög yı̄p gı̄pal ognap kırop kod mı̄dıl, tap nıñeb kırop okok nonım lı̄ nıñılıg gī mı̄denimın,’ agıl, amnigab. ⁴³ Nıb ak, kısen adık gī apıl, agnigab rek nep genigab ak nıñıl, nop dīl tap yı̄b gınigab. ⁴⁴ Yad nıbep agebin, bi kıb nıbok agek, bi ne gī tep gınigab nıbok tap ne okok magılsek kod mı̄denigab. ⁴⁵ Pen bi wög gī ūeb ne ak, bi kıb yad ak kasek ma apeb, agıl, bin bi wög gī ūeb ognap kırop tapın magıl pakıl, tap kıb nıbıl, nıg wain konjai nıbıl, sakol nıagıl, gī mı̄denigab. ⁴⁶ Pen bi kıb ne ma onigab, agıl, nıñigab nıñ ak nep apıl, nop tı̄b gī rı̄k ma rı̄k gił, bin bi mınım nop ma nıpal nab kırop sıňak ag yoknigab.

⁴⁷ “Bi wög gī ūeb bi alap, bi kıb ne mınım agnigab ak nıñ tep gınigab, pen mınım nop ak tı̄b juıl, agnigab rek ma gınigab ak, bi kıb agek, kırı nop tapın paknigal. ⁴⁸ Pen bi wög gī ūeb bi alap, bi kıb ne mınım agnigab ak ma nıñıl, mınım agnigab rek ma gınigab ak, bi kıb agek, kırı nop pakıl yur sıklol rek nıñigal. God bin bi kırop tap konjai nıñigab okok, yı̄p pen tap konjai nıñimib, agnigab; pen bin bi kırop tap konjai yı̄b nıñigab okok, yı̄p pen tap konjai yı̄b nıñimib, agnigab.

*Bin bi ognap Jisas nop ma dıl asık ke ke
linigal*
(Mat 10:34-36)

⁴⁹ “Yad opin ak, lım dai ar wagın aul sı̄p piğ yoknig opin. Karıp lım okok magılsek bir yı̄nbkop ak tep! ⁵⁰ Yı̄p yur pak nıñig gebal ak, yı̄p mı̄ker kıb yı̄b gīp. Mı̄ker kıb nıbok mı̄d dam dam, yı̄p yur pak saknigal nıñ ak nep auan amnigab. ⁵¹ Nıbi yı̄p agnigabım, bin bi tı̄g jı̄m nıñig owı̄p agnigabım ak pen ak mer. Yad opin rek, bin bi okok gos ar ke ke nıñıl asık ke ke linigal. ⁵² Mı̄ni nıñ aul tı̄kil, amı̄lgon apılgon aknıb mamı̄d rek mı̄denigal ak, omal nokım yı̄p del, omal yı̄p ma dıl, asık

ke ke lînigair. Pen mer ak, omal yip der, omal nokim yip ma dîl, asik ke ke lînigal. ⁵³ Bi apil mal, ni ne aka nap yip ma dek me, asik ke ke lînigair. Bin amil mal, pai ne aka nonim yip ma dek me, asik ke ke lînigair. Nonim eip ni ne bine ak eip, ak rek nep gînigair; nonim aka ni ne bine ak yip ma dek, asik ke ke lînigair,” agak.

*Krais ak apeb, agil, ma nînlak
(Mat 16:2-3; Mak 8:11-13)*

⁵⁴ Pen Jisas minim alap sek kîrop agak, “Pib panjîd ameb pis kid kimi komib niñil, miñi miñab ñagnig geb, agil niñ midem, midak midak apim rek nep miñab ñagnigab. ⁵⁵ Yigen kib okim nib okol gi apek niñlig gi, miñi pib kib lînig geb, agil niñ midem, midak midak apim rek nep pib kib lînigab. ⁵⁶ Nibi bi esek agep! Tap lim dai wagin aul niñ tep gil, tap seb kab ar alan niñ tep gil gîpim ak, pen tari gînig niñ kib per kod midelgîpim ak, miñi bir owip, agil ma niñim?” agak.

*Bi nep minim kib agnigab ak eip minim
tig asiknîmib
(Mat 5:25-26)*

⁵⁷ “Nibi ti gînig, majil nibak tep, majil nibak tîmel, agil ma niñim? ⁵⁸ Pen bi alap, nep minim kib agnig dad amebin, agonimîj, minim kib nibak tari gînig agnig amobir, agil, majil nab siñak amlig gi, nop eip minim ag tig asik tep gînimir. Mer ak, nep dam bi kib minim niñeb niñmagil ar ne ak yokek, ne pen nep dam polisman niñmagil ar kîrop okok lek, nep pis nep dam miñ lînigal. ⁵⁹ Nib ak, yad nep agebin, nak nagiman nep midil, tap dai nak okok pis nep dai pag ju sakil me, söñ amnigan,” agak.

13

*Nibi tap si tap tîmel gîpim ak ma kîrig
gînigabim ak, kimnigabim*

¹ Magil nibak, bin bi ognap apil, Jisas nop agil aglak, “Galili bin bi ognap apil, God sobok gep karip ak tap sobok gi ñel niñlig gi, magil nibak nep gapman bi kib Pailot kîrop pis nep ñag pak lak,” aglak. ² Agelak, Jisas kîrop agak, “Galili bin bi

nib okok nep, tap si tap tîmel aknib ke gel nib gip, pen Galili bin bi ognap tap si tap tîmel sîkol sîkol gîpal rek nib ma gip, agil, niñim ar? ³ Ak mer! Yad nibep agebin, tap si tap tîmel gîpim okok tari gînig niñ gîpîn, agil, ma kîrig gînigabim ak, bin bi nib okok kîmlak rek nep, nibi magilsek ak rek nep kimnigabim. ⁴ Pen Siloam cöb ulep siñak, karip par kib ti panj pe gil bin bi aknib kagol pis kid adan (18) kîrop pak lak ak, tap si tap tîmel aknib ke gel niñ gip, pen bin bi Jerusalem midebal ognap tap si tap tîmel sîkol sîkol gîpal rek niñ ma gip, agil, niñim ar? ⁵ Ak mer! Yad nibep agebin, tap si tap tîmel gîpim okok tari gînig niñ gîpîn, agil, ma kîrig gînigabim ak, bin bi nib okok kîmlak rek nep, nibi magilsek ak rek nep kimnigabim.

Mab alap magil ma pilip

⁶ Pen Jisas minim sid tîkil kîrop agak, “Bi alap ulem magil alap pilan, agil, yin ak ju dapil, nag wain wög ne siñak yimnigab. Kisen adik gi apil niñigab magil alap ma pilnigab. ⁷ Bi wög gep ne ak nop agnigab, ‘Mi omal nokim mi nokim nokim yinak niñlig gi, per apil niñpin ulem yimnek ak magil niñeb alap ma pilip. Nib ak, wög dai yad nab siñak midet ak tep ma gip. Tîb yokan!’ agnigab. ⁸ Agenigab, bi wög gi ñeb ne agnigab, ‘Bi kib, ulem wagin nibak miñi tib ma yokep. Yad ulem wagin nibak kîpil gi tep gil, tap kas kas ognap dap len, ⁹ mi kisen nib ak magil pilnimin ak, kîrig gînimir; pen magil ma pilnimin ak, tib gi rîk yoknimin,’ agnigab,” agak.

*Jisas bin alap kid magil ñik gak gek,
yipid gak*

¹⁰ Pen Juda God nop sobok gep niñ alap, Jisas Juda mogim gep karip alap amil, kîrop minim ag niñ midet. ¹¹ Karip ñilik migan nibak bin alap ap midet. Bin nibak nop kijeki kiyob ñilik gek, kid magil ne ak ñik ñik gil nep ajoligip mi aknib kagol pis kid adan (18) yinak. ¹² Jisas bin nibak nop agek apek agak, “Tap nep gip ak komij lip,” agak. ¹³ Nib agil, nop di niñek niñlig gi, magil nibak nep kid magil ne ak yipid gek, God yib ne ak agek ar amnak.

14 Pen Jisas God nop sobok gep ñin ak gek komiñ lak ak nñjil, bì kib Juda mogim gep karip nïbak kod midoligip ak, Jisas nop nñnek mïlik yapek, bin bì ap midelak okok kïrop agak, “Nïbi bin bì tap gïp okok, wög gep ñin aknib kagol onjed nep apem komiñ lïnimïñ. Miñi God nop sobok gep ñin aul nïg ma gïnimib,” agak.

15 Nïb agek, Bi Kib nop pen agak, “Nïbi bì esek agep! Kaj kau, kaj donki nïbi okok ñon gï lem midenigab sïjak, God nop sobok gep ñin ak ñig nen gek, kïrop nag wïsibil, dad amem ñig ñïnjigal aka mer? **16** Pen based acik cïn Ebraham tïkil, tïk dap lïlak pai aul, Seten nop bïrarïk nep ñon gï lek, mi yïn kagol pïs kid adan mïdeb ak, nop yïmig ma nepim ar? Miñi God nop sobok gep ñin aul, nag ne wïsib yokesin, yïp minim kib agebim ar? **17** Jisas nïb agek, bì nop nïjel mïlik yowak okok nabïñ yïb gak. Pen bin bì ognap okok, Jisas tap ma gep rek goligip okok nïjil, miñ miñ yïb gïlak.

Mab mastad magïl ak, minim sid tïkil agak

18 Jisas minim alap sek agïl agak, “God bin bì dïl kod midenigab minim ak nïbep ag ñïnjig gebin ak, titi gïl agen, nïbi nïj tep gïnjigabim? **19** Me minim agnig gebin ar nïbaul rek mïdeb. Bi alap mab mastad magïl ak dam wög dai ne ak yïmek, tan kib gïl tam lïl kid kid amenigab, yakir okok apïl lek lek kid kid midenigal,” agak.

20 Minim alap pen kauyan agak, “God bin bì dïl kod midenigab minim ak, titi gïl agen, nïbi nïj tep gïnjigabim? **21** Ar nïbak rek, bin alap yïs bad sïkol sïkol alap dïl, plaua tin kib eyan sek tig adik madik gek midlig gi, kib yïb tannigab rek ak gïnjigab,” agak.

Kijon sïkol ak (Mat 7:13-14,21-23)

22 Pen Jisas Jerusalem amnig gïl, yïpid gïl ma amnak. Ne taun okok abe, bin bì karip tïrig tïronj midelak okok abe, nab nab kinlig gi, minim ag ñilig gi amnak.

23 Bin bì midelak nïb okok, bì alap Jisas nop agak, “Bi Kib, God yokop bin bì omal nep di komiñ yoknigab aka?” agak.

Agek, Jisas kïrop agak, **24** “Nïb ak, nïbi kïls gïl nep, kijon wagin sïkol tam nïbak amnigabim. Bin bì koñai yïb nep, kijon tam sïkol nïbak amnïn, agïl, am sisin tïk mer nïnnigal. **25** Tari gïnjig, bì karip nap nïb ak kijon gïnnigab, nïbi söj okok nep midil, pak gu gu gïl agnigabim, ‘Bi kib, kijon yïkan!’ agnigabim. Nïbi nïb agem, ne pen pe agnigab, ‘Nïbi akal nïb? Yad nïbep ma nïpin!’ agnigab. **26** Agenigab, nïbi pen agnigabim, ‘Nak ned karip lïm cïn ak apïl, nep eip tap nïbil ñig ñibil goligipin; nak cïnop minim ag ñölgipan,’ agnigabim. **27** Nïbep pen agnigab, ‘Yad nïbep ma nïpin. Nïbi akal nïb yad ma nïpin. Nïbi bin bì tap si tap tïmel gïpim ak me, nïbep kijon ma yïknigain. Amnim!’ agnigab. **28** Kisen nïbi nïnnigabim, Ebraham, Aisak, Jekop, bì God minim agep bi okok, God karip lïm per mïdep ak God eip midenigal, pen nïbep ag söj yokek, sil kib aglig gi, meg miñan su tïbiklig gi nep midenigabim. **29** Pen bin bì par okok nïb, pïb apeb pïs ken nïb, pïb panjïd ameb pïs ken nïb, okim okok nïb, okid okok nïb, God karip lïm per mïdep ne ak apïl, bisig gi jïm ñil tap kib ñïnnigal. **30** Pen bin bì miñi kid ken yïb sïjak mïdebal okok, kisen ognap ned am midenigal. Pen bin bì miñi ned amebal okok, kisen ognap kid ken yïb okok midenigal,” agak.

Jisas Jerusalem nïjek mapin gak

31 Won nïbak nep, bì Perisi ognap apïl Jisas nop aglak, “Gapman bi kib Herod nep ñag pak lïnjig geb. Nïb ak, nak karip lïm aul kïrig gïl, karip lïm ke alap amnonj,” aglak.

32 Agelak, Jisas agak, “Nïbi am kain sapeb nïbak nop agem, nïj midonimïñ. Miñi abe, tol abe, bin bì kijeki kiyob ñilik abañ ñagip okok gen komiñ lïl, bin bì tap gïp okok gen komiñ lïl, gïnjigab. Miñek pen, ñin omal nokim ak me, wög yad ak gi saknigain. **33** Pen miñi, tol, menik yad majil amnin ag gos nïpin ak amnigain. Bi God minim agep okok kïrop Jerusalem nep ñag pak lïnjigal.

34 “Jerusalem! Jerusalem! God ne minim agep bi ne nïbep nen agïl ag yokak bi okok, tari gïnjig per kab ju pak lïpim?

Kîlokîl ñîlik dî auan mok okok lîp rek ak, yad per ñî pai nak okok dî tep gînîm, agîl, nîpin ak pen yîp yîrik nînjîl mer apîm. ³⁵ Nîb ak, nînjîm. Karîp nîbi ak kau nep mîdeb. Mîdak, nîbi yîp ma nîjnîgabîm; kisen okok, ‘Bî nîbaul Bî Kîb ag yokîp apeb aul, God gek, yîb ne ar alan amnañ,’ agnîgabîm ñîn ak me, yîp kauyan nîjnîgabîm,” agak.

14

*Jisas, bi ñinmagil tob su gak alap nopal
gek, komiñ lak*

1 Juda God nop sobok gep ñin alap, Jisas amil Perisi bi kib alap karip ne ak tap ñibek niñlig git, bin bi midelak okok, ne tari rek ginimiliñ, agil, niñ i sek li midelak.
2 Tari ginig: ñin nibak, bi ñinmagil tob su gak alap ap midek. **3** Jisas, bi Perisi okok abe, bi lo minim ag ñeb bi okok abe, krop agak, “God nop sobok gep ñin aul, bi tap git alap gon komiñ linigab ak tep aka mer? Lo minim tari ageb?” agak.

⁴ Agek, mînîm alap pen ma aglak. Nîb ak, Jisas bî ñînmagîl tob su gak ak nop dî nîjek komîñ lak. Komîñ lek, Jisas bî nîbak nop ag yokek amnak. ⁵ Jisas bî nîbak ag yokîl, bî nîb okok kîrop agak, “Ñît pai nîbi alap aka kaj kau nîbi alap, God nop sobok gep ñîn ak ñîg mîlpîm kau mîgan eyan yapanîgab ak, nîbi kasek am dî yoknîgabîm aka mer?” agak.

⁶ Agek, k̄iri pen m̄in̄im alap agn̄imel rek
ma lak.

*Cin yib kib mideñ, agil, gos ak ma
niññimib*

⁷ Pen bin bi nib okok tap magil niññig
apił, kau bisigep tep tep ar ak nep
niññil bisigin, agil, bisiglak ak, Jisas niññil,
minim alap minim sid tikil agak, ⁸ “Bi
alap bin dinig gił, tap kib niññig nibep
sik agek amil, kau bisigep tep linimiq ar
ak ma bisignimib. Tari ginig: bin bi kib
ognap onimel rek lip. ⁹ Nib ak, nibi kau
bisigep tep ar nibak bisig genigabim ak,
bi nibep sik agnigab ak apil agnigab, ‘Nak
ke sinjok amnon, bi kib aul ar nib sinjok
bisigan,’ agek, nod nabiq gek niññig gi, am
litlig gi am bak okok bisignigaban. ¹⁰ Pen

nibep, tap niñin, agil, sik agenimel, am gol okok bisig midem me, bi nibep sik agnigab ak apil agnigab, ‘Bi niñbemmam. Nak apil kau ar tep aul bisig gan,’ agek, bin bi tap niñniñ ap midenigal okok nep niñil, bi ak nab aul bi kib nep mideb, agnigal. ¹¹ Nib aknib rek, cin yib kib mideb, ag gos nopal bin bi okok, God yib kirog gek ap yonigab. Pen cin yib kib ma mideb, ag gos nopal bin bi okok, God yib kirog gek ap rannigab,” agak.

12 Jisas mìnîm ar nîbak agîl, bî tap kîb
ñîñjñig bin bî sîk agak bî ak nop agak,
“Nak tap kîb ñîñjñig, bî nînjeb nak okok,
nanai namam yakam nak okok, bin bî
karîp lîm alog nak mani koñai mîdeb bin
bî okok, kîrop ma sîk agnîmîn. Bin bî nîb
okok, cîn dai ñîn, agîl, nep pen tap ñîñjñig
sîk agnîmel rek lîp. **13** Nak tap kîb ñîñjñig,
bin bî yîm gep rek okok, bin bî ñînmagîl
tob kalau gîp okok, bin bî tob tîmel gîp
okok, bin bî udîn kwoi gîp okok, kîrop sîk
agem, apenîgal, tap ñîñjñîmîb. **14** Bin bî
yîm gep rek nîb okok, nep pen ñînîmel rek
ma lînîgab ak me, kîsen God bin bî komiñ
tep ne okok gek warîknîgal ñîn ak, ne ke
nep pen ñînîgab,” agak.

Tap kib ñiñnígal ak, minim sid tikil agak

15 Pen mìnìm nìbak nìñjìl, bì kìri eip tap
nìbelak alap Jisas nop agak, “God bin bì ne
dìl kod mìdenìgab ak, ne eip jìm ñìl tap
kìb ñìbenìgal okok, mìñ mìñ yìb gìnìgal,”
agak.

16 Agek, Jisas agak, “Bì alap tap kib
ñinng gil. bin bì kongai nep sik agnigab.

17 Pen tap kib nñeb nñin nibak apenigab, bñ wög gi ñeb ne ak nop agnigab, ‘Miñi nak amil bin bñ ned ag lïpin okok kïrop am ponjd dowan,’ agnigab. Bñ wög gi ñeb ne pen amil agnigab, ‘Tap magïlsek dap giñin gipin; apem amnñin!’ agnigab.

18 Agnigab bin binib okok alar agnigab

¹⁸ Agen̄gab, bin b̄t n̄b okok alap agn̄gab, ‘Yad amn̄im ak pen l̄m dai alap taupin ak n̄iñníg amebin,’ agn̄gab. ¹⁹ Pen alap agn̄gab, ‘Yad amn̄im ak pen kaj kau akn̄b wajrem alaŋ taupin ak, wög ḡi tep ḡin̄gal aka, agił, am n̄iñnígain,’ agn̄gab. ²⁰ Alap agn̄gab, ‘Yad amn̄im ak pen bin yad k̄isen nep d̄ipin ak me, on̄im rek ma l̄p,’

agnigab. ²¹ Nib agenigal, bi nibak adik git amil, bin bi okok kiri tari tari agnigal ak, bi kib ne ak nop agnigab. Agenigab, bi kib ak cibur nop ak timel gek, bi ne ak nop kauyaq ag yokil agnigab, ‘Nak kasek am majil kib okok abe, majil sikol okok abe amil, bin bi yim gep rek okok, bin bi ninmagil tob kalau git okok, bin bi udin kwoi git okok, bin bi tob timel git okok, krop ponid dowan,’ agnigab. ²² Agenigab, agnigab rek git, kisen bi wog git neeb nibak agnigab, ‘Bi kib, apan rek gitpin ak pen minim ognap kau nep mideb,’ agnigab. ²³ Agenigab, bi kib ak bi wog git neeb ne nop agnigab, ‘Nak majil kib okok abe, majil sikol okok abe amil, bin bi minim kilis agil agek, kiri apel, karip nillik migan yad ak pis nep tib dinimij. ²⁴ Pen bin bi ned sik agen ma opal okok, bin bi alap tap yad sikol sikol ognap ma ninjigab, mer yib,’ agnigab,” agak.

*Gos niñ tep git, yip pis ken onimib, agak
(Mat 10:37-38)*

²⁵ Jisas majil amek ak, bin bi konjai yib nop kisen gilak. Ne adik git krop agak, ²⁶ “Bin bi okok yip pis ken amnin agnigal ak pen gos kib kiri amnigab nonim nap, bin ni pai, ninai nimam, aka miñ gon kiri ke, bin bi okok bin bi yad midenimel rek ma lip. ²⁷ Bin bi ognap agnigal, Jisas bin bi ne midojin ak pen nig gon, bin bi ognap cinop git timel ginimel rek lip, agil, miñ gon kiri ke nep gos ninjig git, mab kros kiri di ka git yip sain ma ginigal ak, bin bi yad midenimel rek ma lip. ²⁸ Pen bi nibi alap, karip par kib i ar alan alap ginig, ned mani titi git rek dil ginim, agil, gos niñ tep git ginigab. ²⁹ Pen, ginim ginim, agil, kab ned nep ginigab ak pen kisen mani ulep gek, karip ulep gek, bin bi okok nop ag juil agnigal, ³⁰ ‘Ake! Bi par aul karip ginig git rek git damil, karip dai kiri git sisak geb,’ agnigal. ³¹ Pen nibak rek, bi kin alap, bi kin alap eip pen pen ginig, ned gos niñ tep git amnigab. Pen ne gos niñ damil, ami bi yad ak ten tausan nep mideb; pen kin nibak ami bi ne twenty tausan mideb; pen pen git, ne ami bi yad ntag pak linimij rek lip, agnigab. ³² Gos nibak ninjil, kin alap par okok kisen apek ninjig git, minim

yokil agnigab, ‘Cir titi git, minim ag jim nitr?’ agnigab. ³³ Nib ak, niñ tep ginimib. Tap nibi okok magil sek kiri git, yad eip ma onigabim ak, bin bi yad midenimib rek ma lip.

³⁴ “Dek tap tep yib ak pen dek kal ne amnigab ak, kiri tari gel kauyaq yidek ginigab? ³⁵ Dek nibak rek, di wog dai aka kilokil cib sinjak yokel tap magil tan tep ma ginigab. Dek nibak rek wog alap ma mideb; di yokep rek nep lip. Nibi bin bi gos timid midonimij okok, minim agebin aul timid li niñ tep ginimib,” agak.

15

*Kaj sipsip alap kir gak
(Mat 18:12-14)*

¹ Pen bi takis dep okok abe, bin bi tap si tap timel gilak okok abe, Jisas minim ageb ak niñin, agil, ap niñ midelak. ² Pen bi Perisi okok abe, bi lo minim ag neeb bi okok abe, Jisas nop ag juil aglak, “Ne tari ginig bi tap si tap timel gitpal okok dil, eip tap magil jim nil nibeb?” aglak. ³ Nib agelak, Jisas minim alap sid tikil krop agak, ⁴ “Bi nibi alap, kaj sipsip ninjuil akniñ mamid alan (100) mik midenigab. Pen nokim nib alap kir genigab ak, ognap dam lim silin silin mideb okok lili, am kaj sipsip ne kir ginigab ak piyo niñ tag tag, nop piyo niñ dam dam niñ dinigab. ⁵ Kaj sipsip ne nibak piyo niñ dek, tap gek niñlig git, di wajrem ne ak ar alan linigab. ⁶ Wajrem alan dap karip amil, bin bi niñeb ne okok, bin bi karip lim alog ne okok, krop sik agil, ap mogim genigal agnigab, ‘Kaj sipsip yad kir git ak, piyo niñil bir dipin ak, nibi apem yad eip miñ miñ gin,’ agnigab. ⁷ Nig akniñ rek me, bin bi konjai nep okok, cin git tep git tap si tap timel ma gitpin, agil, gos niñpal okok, seb kab ar alan sinjak midebal okok niñil miñ miñ ma ginigal; pen bin bi nokim alap, tap si tap timel gitpin okok tari ginig nig gitpin, agil, krop genigab ak, seb kab ar alan sinjak niñil miñ miñ ginigal.

Kab magil alap kir gak

⁸ “Aka pen, bin alap mani silpa magil ne akniñ wajrem alan midenigab. Pen magil alap, karip niñlik migan okok kapkap ap

yapenigab ak, ne tari ginīgab? Ne sıp dagıl ar sıñ epel lıl, pıyo nıñ nıñ kau acıp acıp lig lig, kab magıl ne nıbak dinīgab. **9** Kab magıl ne nıbak pıyo nıñ dek, tep gek nıñlig gī, bin bı̄ nıñeb ne okok, bin bı̄ karıp lım alog ne okok, kırop sık agek, ap mogım genigal agnīgab, ‘Kab magıl yad yowıp magıl nokım nıbak pıyo nıñıl bı̄r dı̄pin ak, nıbi apem yad eip mıñ mıñ gın,’ agnīgab. **10** Nıbak rek me, bin bı̄ nokım alap, tap si tap tı̄mel gı̄pin okok tari ginīg nı̄g gı̄pin, agıl, kırı̄g genigab ak, seb kab ar alan sıñak God ejol ne okok nıñıl mıñ mıñ ginīgal,’ agak.

*Nı̄ alap nap nop kırı̄g amnak ak, mınım
sıd tı̄kil agak*

11 Jisas mınım nıbak agıl agak, ‘Bı̄ alap nı̄ ne omal mı̄denigab ak. **12** Nı̄ ne kisen ak, apıl nap nop agnīgab, ‘Bapi, tap cı̄rop mal apan okok, tı̄g asık yı̄p okok ke nı̄an,’ agek, nap tap kırop mal okok tı̄g asık ke ke nı̄nigab. **13** Nek, nı̄ ne kisen ak magıl ulep magıl alap mı̄dıl, nap tap nop tı̄g asık nı̄ok okok magılsek sıkim gīl, manı dıl, dad karıp lım par okok amnīgab. Am nı̄b okok mı̄dıl, bin si tap tı̄mel okok gılı̄g gī, manı tap ne dad amnīgab okok, abramek bin bı̄ okok nı̄ saknigab. **14** Nı̄g gek, manı ne sakek, karıp lım nı̄bak yuan kı̄b yı̄b lı̄nigab. Pen tap magıl tau nı̄nı̄mın manı alap ma mı̄denigab. **15** Nı̄g gek, ne amıl, bı̄ karıp lım nı̄bak nı̄b nap kı̄ri alap ag nı̄nek, nop kaj mı̄kep wög ak ag lı̄nigab. **16** Pen nop yuan kı̄b yı̄b ak lek gī mı̄deklı̄k, kaj mı̄keligipal womai wak okok ognap nı̄nı̄m agnīgab ak pen bin bı̄ ognap nop tap magıl ma nı̄nigal. **17** Pen gos magıl ne nı̄ñ dad amek gos tep magıl ak apek agnīgab, ‘Bapi yad bı̄ nop wög gı̄pal okok, tap magıl konjai mı̄deblı̄. Pen yad sıñaul mı̄debin, yı̄p yuan kı̄b yı̄b lı̄p. **18** Nı̄b ak, yad karıp lım aul kırı̄g gīl, bapi mı̄deblı̄ sıñak kauyan adık gī amıl, nop agnīgain, ‘God udın yırı̄k ar ne ak gī tı̄mel gīl, udın yırı̄k ar nep ak gī tı̄mel gīl, gı̄pin rek, **19** nak yı̄p nı̄ yad ma agnīmın. Yı̄p bı̄ wög gī nı̄eb nak alap rek ag lek ginīgain,’ agnīgain,’ agnīgab. **20** Gos nı̄bak nı̄nı̄l, bapi karıp adık gī amnīgain, agıl, pañ

dinīgab. Am am am, nap ne par okok nı̄b nı̄ ne nı̄bak nop yı̄pı̄d nı̄nı̄gab. Nap nı̄ ne nı̄nı̄l, nop yı̄mig yı̄b ginīgab. Ne kasek pı̄g gī rı̄kı̄d ag amıl nop nab nab lı̄ dı̄ kainj gīl, tı̄g bom sı̄lokı̄l mı̄lık nı̄nı̄gab. **21** Nap nı̄g gek, nı̄ agnīgab, ‘Bapi, God udın yırı̄k ar ne ak gī tı̄mel gīl, udın yırı̄k ar nep ak gī tı̄mel gīl, gı̄pin rek, nak yı̄p nı̄ yad ma agnīmın,’ agnīgab. **22** Nap pen, bı̄ wög gī nı̄eb ne okok kırop agnīgab, ‘Nı̄bi kasek nep am walı̄j par kı̄b yad ak dap nop yı̄m nı̄l, nı̄nı̄magıl nop ak riñ lı̄ nı̄l, tob tı̄rip lı̄ nı̄l, gı̄m. **23** Nı̄g gīl, amıl kaj kau nı̄lık marıp sı̄lin tep yı̄b ak pak dam dagı̄lem, mıñ mıñ gılı̄g gī tap kı̄b nı̄nı̄n. **24** Nı̄ yad ak pı̄s nep kı̄mak rek lak ak, pen mıñi ne kauyan komı̄n mı̄deblı̄. Ned ne pı̄s nep kırı̄g gak ak, pen mıñi nop pı̄yo nı̄nı̄l adık dı̄pin,’ agnīgab. Nap nı̄b agek, kı̄ri am kaj kau nı̄lık pak dapıl, tap magıl dagı̄lel, mıñ mıñ ginīgal.

25 ‘Pen nı̄ ne ned ak, wög dai okok gī tag kırı̄g gīl, adık gī yokop karıp ulep sıñak apıl nı̄nı̄gab, cacı̄ñ, mab cög paklı̄g gī, kogım paglı̄g gī, mıñ mıñ gılı̄g gī mı̄denigab. **26** Nı̄g genigal, nı̄ ned ak nap bı̄ wög gī nı̄eb ne alap nop sık agek apek ag nı̄nı̄l agnīgab, ‘Tari gebal?’ agnīgab. **27** Agenigab, agnīgab, ‘Namam kisen nak kı̄mı̄b agıl nı̄nı̄p ak pen mıñi adık gī aposı̄p, nap kaj kau nı̄lık marıp sı̄lin tep ak pak dagıl nı̄blı̄g gī mıñ mıñ gebal,’ agnīgab. **28** Agenigab, nop mı̄lık kal yı̄b yapek, karıp nı̄lık mı̄gan ma amnīgab; söñ sıñak eyan nep mı̄denigab. Nap pen söñ amıl, apek karıp nı̄lık mı̄gan amnīr, agıl, nop mınım sain sain agıl agnīgab. **29** Nap ne mınım sain sain agenigab pen nı̄ ned ne agnīgab, ‘Yad mınım nak apan rek per nep kisen gīl, bı̄ mıñ wög gep nak rek mı̄dıl, wög nep per per gen gen mı̄ konjai yı̄b nep amı̄b. Pen yı̄p kaj meme nı̄lık alap nı̄ek, nı̄bemmam yad okok eip pak dagıl nı̄bil mıñ mıñ ma gı̄pin. **30** Pen nı̄ nak nı̄bak, tap nonım lı̄ nı̄nak okok damıl, bin si tap okok gīl gī nı̄b yok sakıl owıp, nop yı̄mig nı̄nı̄l, kaj kau nı̄lık marıp sı̄lin tep yı̄b ak pakpan!’ agnīgab. **31** Nı̄b agenigab, nap nı̄ ne ned nop agnīgab, ‘Cır apıl per mı̄dobır rek, tap yad okok magılsek nak

dinigan. ³² Namam kisen nak p̄is nep kimak rek lak ak, pen miñi ne kauyan komiñ m̄ideb. Ne p̄is nep k̄ir gak rek lak ak, pen miñi nop p̄iyo niñ adik d̄ipin. Niñ ak me, c̄in miñ miñ ḡin,’ agnigab,” agak.

16

B̄i wög kod m̄ideb b̄i ak, miñim sid t̄ikil agak

¹ Jisas b̄i ne okok k̄rop agak, “B̄i k̄ib tap konai m̄idenigab alap, b̄i tap ne kod m̄ideb b̄i alap ag lek, tap ne okok kod m̄idenigab. Pen b̄i k̄ib ak, miñim alap niñniñigab, b̄i tap ne kod m̄idenigab niñbak, tap ne okok abramek ḡinigab. ² B̄i k̄ib miñim niñbak niñjl, nop s̄ik agek apenigab agnigab, ‘Tap yad okok kod mid tep ma geban ak, yip ag ñel niñpin. Niñ ak, nak amil, tap yad titi m̄ideb okok magilsek wök pag niñ tep ḡil, bin b̄i okok k̄rop tap dai yad titi m̄ideb okok magilsek wök pag niñ tep ḡil, ap yip ag ñil, wög yad geban ak kisen ma ḡinigan,’ agnigab. ³ Agenigab, b̄i tap ne kod m̄ideb niñbak, nab ne okok nep gos par niñjl agnigab, ‘B̄i k̄ib ak yip ag yokniñ geb ak pen yad tari ḡinim? Yad b̄i k̄ilis ma m̄idebin rek, lim piñjl pag ḡinim rek ma l̄ip. Bin b̄i ognap tap k̄rop ak asib ag gi ñibenigain ak, yip nabij ḡinigab,’ agnigab. ⁴ Pen kisen gos niñ tep ḡil agnigab, ‘Yad tari ḡinim ak miñi niñpin. Ar niñbak gen, kisen b̄i k̄ib yad yip ag yokniñ gab ñin ak, bin b̄i ognap yip del, karip k̄rop siñak kin m̄idenigain,’ agnigab. ⁵ Niñ agil, bin b̄i ognap k̄rop b̄i k̄ib ne tap dai m̄idenigab okok s̄ik agnigab. S̄ik agek, b̄i ned onigab ak nop agnigab, ‘Nak b̄i k̄ib yad tap dai titi m̄ideb?’ agnigab. ⁶ Agenigab agnigab, ‘Wel niñeb d̄ilam niñjuil aknib mamid alan (100),’ agnigab. Agenigab agnigab, ‘Tiket aul d̄il, kasek bisigil d̄ilam niñjuil omal adik gi dam aknib wajrem alan (50) ñu k̄il t̄ikan,’ agnigab. Agenigab, agnigab rek nep ḡinigab. ⁷ Kisen b̄i alap apenigab, agnigab, ‘Nak b̄i k̄ib yad tap dai titi m̄ideb?’ agnigab. Agenigab agnigab, ‘Wid bek niñjuil aknib mamid alan (100),’ agnigab. Agenigab agnigab, ‘Tiket aul d̄il, kasek bisigil bek niñjuil omal omal (80)

ñu k̄il t̄ikan,’ agnigab. Agenigab, agnigab rek nep ḡinigab. ⁸ Niñ genigab, kisen bi k̄ib ne ak niñjl agnigab, ‘Bi tap yad kod m̄ideb bi niñbak, gos niñ tep ḡil, tari tari ḡil mid tep ḡinigain, agip ak, ne gi tep gipl,’ agnigab. Niñ ak niñim. Bin bi lim dai ar wagin aul gos niñpal okok apal, ‘Miñi titi ḡil kisen bisig m̄ideb c̄in ak mid tep ḡinim?’ apal. Pen melik tep niñpal bin bi okok niñ akniñrek nep giplap ak tep.

⁹ “Mani tap lim dai ar wagin aul m̄ideb okok, bin bi ognap okok ñem me, kisen tap niñ okok p̄is nep k̄ir ḡinigab ñin ak, God karip lim per m̄ideb ne siñak niñbep ag wasu dinigab. ¹⁰ Mani tap s̄ikol alap, bin bi alap niñmagil ar ak lel, kod mid tep ḡinigab ak, tap k̄ib okok ñel, ak rek nep ḡinigab. Pen mani tap s̄ikol alap, bin bi alap niñmagil ar ak lel, kod mid tep ma ḡinigab ak, tap k̄ib okok ñel, ak rek nep ḡinigab. ¹¹ Pen niñbi mani tap lim dai ar wagin aul m̄ideb ak d̄il, esek agil, kod mid tep ma ḡinigabim ak, bi an niñbep tap tep yib ar alan niñ niñigab? ¹² Bi alap mani tap ne di niñmagil ar niñbep linigab ak, niñbi esek agil, kod mid tep ma genigabim ak, bi an mani tap niñbep ke niñigab? ¹³ Bi nokim alap, bi k̄ib omal k̄rop wög ḡinim? rek ma l̄ip. Bi omalgil k̄rop wög ḡinigab ak pen ne bi k̄ib alap nop midmagil liñ, bi alap nop midmagil ma linigab. Aka bi k̄ib alap nop midmagil liñ, bi alap nop midmagil ma linigab. Akniñrek, niñbi mani tap okok tap tep yib agil niñenigabim ak, God nop wög giplim ak k̄iriñ ḡinim? rek l̄ip,” agak.

¹⁴ Bi Perisi okok, gos k̄ib kiri mani ar ak nep niñjöligipal ak me, Jisas miñim agek ak niñjl s̄ik agil ag juelak. ¹⁵ Ag juelak, k̄rop agak, ‘Niñbi bin bi udin yirik ar ak, c̄in bin bi tep midobin, apim ak, pen God c̄ibur gos midmagil nab niñbep adañ niñip. Tap bin bi niñel tep giplap okok, God niñek tap timel rek l̄ip.

¹⁶ “Jon bi niñeb pak ñeb ma owak ñin ak, lo miñim ñu k̄il t̄iklak ak abe, bi God miñim agep miñim ñu k̄il t̄iklak ak abe agel, bin bi niñjl, ar niñbak gel amoligip. Pen Jon owak ñin ak t̄ikek, God bin bi d̄il kod m̄idenigab miñim tep ak agel, bin bi niñjl

kiri magilsek ar n̄ibak nep amn̄in, agil, k̄ilis ḡil gel ameb. ¹⁷ Seb kab ar alan abe l̄im dai wagin aul abe k̄ir ḡin̄im̄en rek l̄ip, pen lo m̄in̄im ak dai s̄ikol alap k̄ir ḡin̄im̄en rek ma l̄ip.

¹⁸ “Pen, b̄i alap bin d̄il k̄irig ḡil, am bin k̄isen n̄ib alap d̄in̄igab ak, bin si d̄in̄igab. Pen b̄i alap warikil, bin ak, b̄i d̄il k̄irig ḡin̄igab bin n̄ibak d̄in̄igab ak, ne ak rek nep bin si d̄in̄igab.

B̄i mani sek b̄i alap eip, Lasaras eip

¹⁹ “B̄i alap mani tap ne kojai ȳib midoligip. Ne walij tep tep nep ȳim̄il, tap n̄ijeb tep tep nep n̄iboligip. ²⁰ Pen karip k̄ijon wagin gol ne s̄in̄ak, b̄i soi b̄irb̄ir sek tap ma midoligip b̄i alap dap lel midoligip. Ȳib ne Lasaras. ²¹ Gos ne ak nep n̄ijil, ‘B̄i tap kojai m̄ideb aul tap n̄ibek, tap ȳipil ȳipil abañ mok s̄in̄ aul yonigab ak, yad n̄ibenigain yuan ma linigab,’ agil, n̄ijoligip. Pen kain okok apil, soi ne okok b̄ileg ḡi n̄ibeligipal. ²² K̄isen b̄i ȳigen n̄ibak k̄imak. Ne k̄imek, ejol okok apil, nop dam karip l̄im ar alan s̄in̄ak amil, Abraham pis ne pis kid lek tap k̄ib n̄ijak. Pen b̄i gep n̄ibak abe k̄imek, t̄igel ḡilak. ²³ B̄i gep n̄ibak k̄imil, mab ke ȳineb eyan s̄in̄ak amek, nop yur k̄ib ȳib gek n̄ijlig gi midoligip. Pen midil k̄ilan gi n̄ijak, Abraham Lasaras eip ke ke s̄in̄ alan miderek. ²⁴ N̄ijil, sik par agil agak, ‘Bapi Abraham, ȳip ȳim̄ig n̄ijil, Lasaras nop agek, n̄inmagil par ne alap n̄ig alap tauil, dap aleb ȳip ak di n̄ijek, ȳip sain gan. Mab ak sij ȳinil, ȳip yur k̄ib ȳib ḡip,’ agak. ²⁵ Agek, Abraham agak, ‘N̄i n̄ijan! L̄im dai ar wagin eyan mideligipan n̄in ak, nak tap tep nep doligip. Pen miñi karip l̄im aul, ne sain tep midek n̄ijlig gi, nep yur k̄ib ḡip. ²⁶ God ne mol k̄ib ȳib nab aul gi lak ak me, c̄in bin b̄i pis kid aul talak ḡil pis kid adan n̄ijin rek ma l̄ip; pen n̄ibi pis kid talak ḡil pis kid aul onimib rek ma l̄ip,’ agak. ²⁷ Agek, b̄i n̄ibak agak, ‘N̄ib ageban rek, Lasaras nop agek, ne bapi yad karip amil, ²⁸ mam yad aknib mamiñ alañ k̄rop minim k̄ilis ȳib agek, karip l̄im yur ke timel per nep ḡip s̄in̄aul ma

onimel,’ agak. ²⁹ Agek, Abraham pen agak, ‘Mosis abe, bi God minim agep bi okok abe, minim nu k̄il tiklak ak n̄ijnimel,’ agak. ³⁰ Agek, agak, ‘Bapi Abraham, niñ ma ḡinigal; pen bin bi alap k̄imil warikil, am agenigab ak me, n̄ijid agip, agil, tap si tap timel ḡipal ar ak, tari ḡinig nig ḡipin, agil, k̄irig ḡinigal,’ agak. ³¹ Agek, Abraham agak, ‘K̄iri Mosis abe, bi God minim agep bi okok abe, minim nu k̄il tiklak minim n̄ibak ma n̄ijnigal ak, bi alap k̄imil wariknigab ak, k̄iri ak rek nep ma n̄ijnigal,’ agak,” agak.

17

Tap si tap timel gep magil ak (Mat 18:6-7; Mak 9:42)

¹ Jisas bi ne okok k̄rop agak, “B̄i alap aka bin alap nag timel ar ak ḡil, bin bi ognap k̄rop gos ñek, k̄iri abe nag timel ar n̄ibak ḡil ap yap paknigal. Nag ar n̄ibak ned ḡoligipal, miñi ḡipal, k̄isen ak rek nep ḡinigal. Pen bin bi k̄iri gos timel n̄inigal okok, k̄iri yur aknib ke ȳib dinigal. ² Pen bi alap aka bin alap, niñ pai okok nokim alap nig ḡinig ḡinigab ak, ned kab k̄ib wid pa c̄ib jakep kab alap d̄il k̄ijam nop ak sek nag li r̄ibikil, dam n̄ig solwara yokplap ak tep. Tari ḡinig: ne komij midil, niñ pai alap nop gek ap yap paknigab ak, yur k̄ib ȳib dinigab. ³ N̄ib ak, n̄ibi ke gos n̄ij tep giñimib.

“Nanai namam nak alap tap si tap timel gonimij, nop silik agem, tari ḡinig nig ḡipin, agil gos n̄ijenigab ak, gi timel gak n̄ibak n̄ijil k̄irig ḡinimib. ⁴ Tap n̄ibep rek ognap gi timel ḡil, k̄isen apil, tari ḡinig nig ḡipin, agil agenigab ak, tap timel gak n̄ibak n̄ijil k̄irig ḡinimib. Pen n̄in nokim alap, nig gek gek aknib ar onid ak genimij ak, ak rek nep n̄ijil k̄irig ḡinimib,” agak.

N̄ij dep magil ak

⁵ Jisas n̄ib agek, bi minim ne dad ameb okok aglak, “Nak c̄inop gek, n̄ij dep magil c̄in k̄ib ḡinimij,” aglak.

⁶ Agelak, Jisas k̄rop agak, “N̄ij dep magil k̄ib mer, n̄ij dep magil n̄ibi mab mastad magil s̄ikol ȳib ak rek nep midenigab ak, n̄ibi mab n̄ibaul, wagin

sek ju amil ñig solwara nab siŋ adan tan midei, agil agem, agnigabim rek giniŋgab.

Bi wög gi ñeb alap wög ne

⁷ “Nibi gos tari nipi'm? Bi wög gi ñeb bi alap lim dai piŋjil pag sakil, aka kaj sipsip mik sakil, adik gi karip apek, bi nap ne ak nop minim tari agnigab? ‘Nep yuan giŋ ak, nak siŋaul bisigil tap magil ñijan,’ agnigab aka? ⁸ Mer. Nib ma agnigab. Ne agnigab, ‘Walij dek ap ranek, si'b nag pog li'l, ñig tap yad okok dap ñek ñiben, kisen ñig tap nak okok ñijan,’ agnigab. ⁹ Nibi gos tari nipi'm? Bi wög gi ñeb nibak, bi kib agnigab rek genigab ak, bi kib minim tep ognap nop agnigab aka? Mer. Bi wög gi ñeb ne mideb ak me, bi kib ne agnigab rek nep giniŋgab. ¹⁰ Nib akni'b rek me nibi. God nibep wög ag linigab rek, gi sakil, agnigabim, ‘Cin bin bi wög gi ñeb tep mer. Tap ar alap ke ma giŋin; wög cin ke gep ak rek nep giŋin,’ agnigabim,” agak.

Bi akni'b wajrem alan soi kisak lak okok, Jisas gek, komiŋ lak

¹¹ Jisas Jerusalem amni'm, agil, karip lim Sameria aul, karip lim Galili kidadan nab siŋak adan amil amil, ¹² karip tirig tiron alap ajek niŋlig gi, bi soi kisak lak akni'b wajrem alan, nop nabij pakil, ke ke siŋ adan midil, ¹³ meg miŋan dap ranil aglak, “Jisas, Bi Kib, cinop yimig niŋjan,” aglak.

¹⁴ Agelak, Jisas kirop agak, “Nibi amil, bi God nop tap sobok gep okok kirop wak nibi okok yomni'mib,” agak. Nib agek, kiri amil, majil nab siŋak amel niŋlig gi, kirop komiŋ lak. ¹⁵ Pen kirop nig gi komiŋ lek, bi Sameria nib alap, nop komiŋ lak ak niŋil, minim kib aglig gi, God yib nop agek ar amek niŋlig gi, ¹⁶ adik gi apil, Jisas midek ulep tob wagin siŋak yap pakil, milik dai ne kiyang gi lim eyan niŋil, Jisas nop tep agak. ¹⁷ Ne nig gek, Jisas agak, “Yad gos nipi'n e, bi akni'b wajrem alan komiŋ lip ak, pen bi akni'b ajip alan okok akal? ¹⁸ Bi ognap tari giniŋgab ma opal? Bi par okok nib, bi Juda mer ak nep apil God nop tep ageb ar?” agak. ¹⁹ Jisas nib agil bi nibak nop agak, “Jisas yip gek komiŋ

linigab, agil, niŋ dipan rek, nep komiŋ lip amnoŋ,” agak.

God bin bi dil kod midenigab

(Mat 24:23-28)

²⁰ Pen ñin alap bi Perisi okok Jisas nop ag niŋil, “God bin bi dil kod midenigab ñin nibak ñin akal onigab?” aglak. Agelak, Jisas pen agak, “God bin bi dil kod midenigab, agebim nibak, bin bi okok kiŋ kiri ak kod midil midil, niŋjtep gel gel, kisen kiŋ kiri apek, bin bi nop udin niŋil, miňi apeb, agnigal rek ma giniŋgab. ²¹ ‘Mideb aul,’ aka ‘Mideb adan,’ ma agnigal. Tari giniŋg: ne kapkap apil, nab nibep siŋaul bir mideb,” agak.

²² Nib agil, bi ne okok kirop agak, “Kisen okok, Bi Ñi ne apek nop niŋin, agil, midmagil nibep piŋjil ñil nep midenigab, pen nop ma niŋnigabim. ²³ Bin bi ognap nibep agnigal, ‘Mideb aul,’ aka ‘Mideb adan,’ agenigal ak pen minim nibak niŋid agebal, agil, piŋ gi rikid ag amil, kirop eip ma amni'mib. ²⁴ Tari giniŋg: Bi Ñi ne onigab ñin ak, aňim aňim dil, melik parsek amit nibpal ak rek onigab. ²⁵ Pen nibi bin bi miňi midebim siŋ aul, Bi Ñi ne nop yirik niŋil, nop ma dil, nop miķer kib yib niŋigabim. ²⁶ Bi Ñi ne onigab ñin nibak, bırarık nep Noa midék ñin ak gak rek giniŋgab. ²⁷ Noa midék ñin ak, bin bi okok tap magil niblig gi, ñig niblig gi, bin pen pen niblig gi, gi midel niŋlig gi, Noa amilgon apilgon ñig magob kib niblik miŋan amel niŋlig gi, nogob asad kib yib niagebin, agek, ñig ulik apil bin bi okok kirop magilsek di yipil yipil yokek kim saklak. ²⁸ Pen bi Lot midék ñin ak, Sodom bin bi okok ak rek nep tap niblig gi, ñig niblig gi, tap okok sikim gilig gi, tap wög dai okok gilig gi, karip gilig gi, gi midel niŋlig gi, ²⁹ Lot karip lim nibak kiriŋ gi, karip lim miŋan alap ke amek niŋlig gi, won nibak nep, mab milaŋ kib seb kab ar alan nib apil, Sodom bin bi kirop magilsek yin sibok nib amnak. ³⁰ Bi Ñi ne onigab ñin ak, nig akni'b rek nep giniŋgab.

³¹ “Ñin nibak, bin bi karip ar alan midenimel okok, tap kiri karip niblik

mı̄ğan eyaŋ mideb ak dînîg karıp mı̄ğan
eyaj ma amnīmel. Pen bin bi wög dai
okok ajenīmel okok, tap ognap dînîg adîk
gī karıp ma amnīmel. ³² Lot bine nop
gak ar ak nep gos nîŋjîl, nîŋjîl tep gînîmîb.
³³ Bin bi an, yad ke nîŋjîl komīŋ
mîdenīgain, agîl nîŋnjîgab ak, kîmnîgab;
pen bin bi an, Krais mînîm tep ageb
rek wög nop gī damîl kîmnîgaīn, agîl
nîŋnjîgab ak, komīŋ mîdenīgab. ³⁴ Nîbep
agebin, nîn nîbak kîslîm eyaj bi omal
abañ ar nokîm alap kînenīgair ak, alap
dîl, alap kîrîg gînîgaīn. ³⁵ Pen bin omal
wid magîl pak jîsîpîk masîpîk ligolîg
genīgair ak, alap dîl, alap kîrîg gînîgaīn.
³⁶ Bi omal wög dai okok wög gī mîdenīgair
ak, alap dîl, alap kîrîg gînîgaīn,” agak.

37 Jisas nıb agek, kırı aglak, "Bı Kıt, mìnım ageban nıbak, karıp lım akal nıg gìnıgab?" aglak.

Agelak, Jisas agak, "Kımin kobri alap
kımıl mıdenigab sığak, yakır gılgalap
nığıl ap sibaibai gınigal," agak.

18

Bı minim tıg bılokep alap, bin kañıl alap

¹ Jisas, bì yad okok gos par ma nijñimel, God nop sobok gïlg gi nep mïdenimel, agïl, kïrop minim alap minim sid tikil agak, ² “Karip lim alap, bì kib minim tig birokep bì alap mïdenigab. Pen bì nibak, God nop gos ak ma nijñil, bin bì okok kïrop yimig ma nijñigab. ³ Pen bin kanjil karip lim nibak nib alap, per nep apil nop agnigab, ‘Bì kaual maual yad alap minim cirop ak nijñimin,’ agnigab. ⁴ Nib agnigab ak pen bì minim tig birokep bì kib nibak minim ne ak ma dinigab. Pen bin kanjil nibak, ne per per apil ag nij gek gek, kisen bì kib nibak agnigab, ‘Yad God nop ma pïrikpin; bin bì okok kïrop yimig ma nijpin; ⁵ pen bin kanjil aul yip per per apil ag nij gek gek yip yirik git ak me, yad am minim kib nibak nijnim,’ agnigab,” agak.

⁶ Bî Kîb nîb agîl agak, "Bî mînîm tîg
bîlokep nîbak bin bî yîmîg ma gak, pen
ne mînîm tari agak ak nîj tep gînîmîb.

7 N̄bi gos tari n̄p̄im? God ne bin b̄i
ne ke ag l̄p̄ okok, p̄ib nab k̄sl̄im eyan

nop sobok genigal ak, minim krop nijil
yimig ma nijngab, agil, nipim? Kiri
milek par kod midenigal, agil, nipim?
⁸ Yad nibep agebin, ne minim agnigal
nibak nijil, krop yimig nijil, kasek nep
bi kaual maual krop gitimel ginigal okok
majil pilin ginigab. Pen Bi Ni ne lim dai
ar wagin aul adik gi onigab nin ak, bin
bi ognap nop nij dilig gi midenigal aka
mer?” agak.

B+i Perisi alap, b+i takis dep alap

9 Bin bî ognap, cîn bin bî tep, bin bî ognap okok bin bî tîmel, agîl, nîñlak rek, Jisas kîrop mînîm alap mînîm sîd tîkil agak, **10** “Bî Perisi alap, bî takîs dep alap, God nop sobok gînîg, God sobok gep karîp ak amnîgair. **11** Bî Perisi nîbak, nab ne okok nep God nop sobok gîl agnîgab, ‘Nep tep yîb agebin. Yad bî ognap gîpal rek, tap tep konjai nep dîl, tap si dîl, bin si dîl, ma gîpin. Yad bî takîs dep epim aul rek mer. **12** Wik per per, nîn omal tap magîl bîl gîpin sek. Per tap yad aknîb wajrem alan dîl, nep nokîm nîb alap nîbin,’ agnîgab. **13** Pen bî takîs dep nîbak, nop nabîn gek, seb kab ar alan ma nîñl, ke ke sîn adan kîbor kîyan gîl, pabil cög ne ke pakîl, gos par nîñl agnîgab, ‘God, yad bî tap si tap tîmel gîpin ak, yîp yîmîg nîñnîmîn,’ agnîgab. **14** Nîbep agebin, bî takîs dep ak nîb agek, God nop, tap si tap tîmel gîpan ak nîñl kîrîg gebin, agnîgab. Pen bî Perisi ak nop God nîb ma agnîgab. Tari gînîg: bin bî yîb kîri ke dap rannîgal okok, God gek ap yap paknîgal. Pen bin bî yîb kîri ke ma dap rannîgal okok, God gek kîri yîb mîdenîgab,” agak.

*Jisas ñi pai sikol okok kirop di niñak
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)*

15 Bin bî okok, Jisas ñî pai sîkol cînop dî nîñjañ, agîl, dapelak. Jisas kîrop dî nîñek nîñlig gi, bî ne okok nîg gesal ak nîñjl, bin bî nîb okok kîrop sîlik agîl aglak, “Nîbi aknîb ma gînîmîb,” aglak. **16** Jisas pen ñî pai nîb okok sîk agek apelak, bî ne okok kîrop agak, “Tari gînîg kîrop nîb ag gebîm? Ñî pai sîkol nîb okok kîrig gem yîp olan. God bin bî dîl seb kab ar alan kod mîdenîgab ak, ñî pai sîkol nîb okok

rek middenigal,” agak. ¹⁷ God Minim ag nil nib gil middeb agenigal ak, ni pai sikel okok God Minim nibak nijil, kasek ni dini gal. Nib ak, yad nibep nijid agebin, bin bi ni pai sikel yip ni dupal rek, yip ni denigal bin bi okok, God krop dil kod middenigab. Pen bin bi ni pai sikel yip ni dupal rek, yip ma ni dini gal bin bi okok, God karip lim ne sijak ma amnigal.

*Juda bi kib alap tap konjai middek
(Mat 19:16-22; Mak 10:17-22)*

¹⁸ Juda bi kib alap Jisas middek sijak apil agak, “Bi minim ag neeb bi tep yad. Yad tari gil, komij per middep won ak dinim?” agak.

¹⁹ Agek, Jisas agak, “Yip tari ginig, ‘Bi tep,’ ageban? Bin bi alap tep ma middeb; God nokim me Bi tep middeb. ²⁰ Pen nak God lo minim ak nisan: ‘Bin si bi si ma ginimib; cip ma nagnimib; tap si ma dini mib; minim kib agnigal okok am minim esek ma agnimib; nanim nap agnimir ar ak nep nijil, kisen ginimib,’” agak.

²¹ Nib agek, bi nibak agak, “Yad ni sikel nep tikil, lo minim ar nib okok magilsek gi dap dap, muni niin aul ak rek nep gi middebin,” agak.

²² Jisas minim nibak nijil nop pen agak, “Tap nokim alap nep ma gipan. Tap nak okok magilsek sikim gil, mani dil, bin bi yim gep rek okok krop nonim li niinim. Ni genigan ak me, mid tep gep nak ak middenigab God karip lim seb kab ar alan sijak. Agebin rek gil, apek, yad eip ajor,” agak. ²³ Jisas minim nibak agek, Juda bi kib nibak mani tap ne okok konjai nep middek ak gos nijil mapin gek, gos par niyak.

²⁴ Gos par niyek ak, Jisas nop nijil agak, “Bin bi tap konjai middenigab okok, koslam yib God bin bi ne midel, krop dil, karip ne sijak kod middenigab. ²⁵ Kaj kamel okok nu mauol nag yokpal migan ak amnig, koslam amnigal ak pen bin bi kibap kilnok tap okok konjai nep middeb okok, God karip lim ne ak koslam yib amnigal,” agak.

²⁶ Nib agek, bin bi midelak okok aglak, “Minim ageban nibak, God ne bin bi alap

di komij yoknimi rerek ma lip aka tari?” aglak.

²⁷ Agelak, Jisas agak, “Ar ognap bin bi ginimel rerek ma lip ak pen God ne ginig, gini mi rerek nep lip,” agak.

²⁸ Nib agek, Pita agak, “Niyan! Karip tap cin okok magilsek kiri gil, nep eip nep jum niil ajobin,” agak.

²⁹ Agek, Jisas krop agak, “Nibep nijid agebin, bin bi, God minim tep ne ak dad ajojin, agil, karip, bin, nimam, nonim nap, ni pai kiri okok kiri ginigal okok, God krop sakol ma ginigab. ³⁰ Minni midobin niin nab aul, God ne krop kod mid tep gek, tap kiri okok, bin bi kiri okok konjai nep middenigab. Pen niin kisen ak, ne eip per per nep middenigal,” agak.

*Jisas kauyan, “Yip ntag pak lel, kimil wariknigain,” agak
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)*

³¹ Jisas bi ne aknib umigan alan krop dam gol okok amil agak, “Niyan. Minni Jerusalem amobin. Amjaknigabin ak, Bi Ni ne nop, God minim agep bi okok birarik nep God Minim ak nu kili tikil aglak rek nep ginigal. ³² Nop dil, bi Juda mer okok niinmagil ar krop lel, nop ag juil, niilon il, kinik nagi, nag di pakil, pis nep ntag pak linigal. ³³ Pen niin omal midil, mienek niin omal nokim ak kauyan wariknigab,” agak.

³⁴ Pen Jisas nib agek, bi ne okok gos pag yiknimi rerek ma lek, minim ageb ar ak, agil, ma niylak.

*Jisas bi udin kwoi gak ak gek, udin nil niyak
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)*

³⁵ Pen kisen, Jisas am Jeriko amjakek niyil gil, bi udin kwoi alap middek. Bi nibak ne majil gol sijak bisig midil, mani tap niim, agil, asib aglig gi middek. ³⁶ Bin bi konjai nep minim ag padikel niyil gil, bin bi ognap krop ag nijil agak, “Tari gebal?” agak.

³⁷ Agek aglak, “Jisas bi Nasaret nib ak apil padikeb,” aglak.

³⁸ Nib agelak, ne sik kib agil agak, “Jisas, Depid Ni ne, yip yimig niyan!” agak.

³⁹ Agek, bin b̄i pad̄ikelak okok nop aḡıl aglak, “Tari ḡinig ap raneban? Kapkap m̄idei!” aglak. N̄ib aglak ak pen ne kapkap ma m̄idek. S̄ık par ȳib aglig ḡi agak, “Jisas, Depid N̄i ne, ȳip ȳimig n̄iñjan!” agak.

⁴⁰ Agek, Jisas n̄iñil wös ḡıl, bin b̄i okok k̄rop agak, “Poñid ulep s̄ıñaul dowim,” agak. Agek, poñid dapelak agak, ⁴¹ “Nep tari ḡinim?” agak.

Agek agak, “B̄i K̄ib, ȳip gek udin maḡıl ak kauyan n̄iñin,” agak.

⁴² Agek, Jisas nop agak, “Jisas ȳip gek, udin maḡıl n̄iñil n̄iñigain, aḡıl, gos n̄iñ deban rek, udin maḡıl n̄iñil n̄iñjan,” agak.

⁴³ Agek, maḡıl n̄ibak nep udin n̄iñil n̄iñil, God ȳib ne ak agek ar amek n̄iñlig ḡi, Jisas amek s̄ıñak k̄isen gak. Bin b̄i maḡılseki Jisas gak n̄ibak n̄iñil, God ȳib ne ak agel ar amnak.

19

Sakias, b̄i takis dep alap

¹ Jisas Jeriko amił, nab n̄ib s̄ıñak ap pad̄ikak. ² Pen Jeriko s̄ıñak, b̄i mani tap okok konjai m̄idoligip alap, b̄i takis b̄i dölgipal okok k̄rop maḡılseki kod m̄idoligip. Ȳib ne Sakias. ³ Jisas taun nab s̄ıñak pad̄ikek n̄iñlig ḡi, bin b̄i konjai nep ap n̄iñniñ gelak. Sakias ne b̄i ulep won ak me, Jisas b̄i tige p̄erek b̄i rek m̄ideb ak n̄iñin, aḡıl, n̄iñak ak pen ma n̄iñak. ⁴ N̄ig gek, ne ned p̄ig ḡi r̄ikid ag am mab b̄id alap tan ar alan amił, Jisas apek tam onj̄id n̄iñlig ḡi m̄idek. ⁵ Jisas pen mab tan m̄idek wagin n̄ib s̄ıñak apıl, k̄ilan ḡi n̄iñil, Sakias nop agak, “Sakias, nak kasek wagin aul yowan! M̄ini am karip nep ak eip m̄idenigain,” agak.

⁶ Agek, Sakias kasek wagin eyan yapıł, miñ miñ ḡılıg ḡi, Jisas nop poñ d̄i dam karip ne dad amnak. ⁷ Bin b̄i okok gak n̄ibak n̄iñel m̄ilik yapek n̄iñil aglak, “B̄i n̄ibak am b̄i tap si tap t̄imel ḡip karip ak k̄innig ameb,” aglak.

⁸ Pen Sakias warikil, Jisas nop agak, “B̄i K̄ib, nak n̄iñjan! M̄ini tap yad okok nonim li p̄is ak ke l̄il, p̄is ak bin b̄i ȳim gep rek okok k̄rop n̄iñigain. Pen yad ned wai n̄il, bin b̄i ognap tap k̄iri si d̄inek rek l̄ip

okok pen n̄iñigain, aḡıl, tap nokim alap si d̄inek rek, pen omal omal n̄iñigain; pen tap omal si d̄inek rek, pen aknib jil onj̄id ak n̄iñigain. N̄ig ḡi dam dam maḡılseki pag ju sakıl, k̄irig ḡinigain,” agak.

⁹ Agek, Jisas agak, “B̄i aul Ebrahim n̄i ne alap. M̄ini God ne yakam karip aul k̄inebal tap si tap t̄imel ḡipal okok n̄iñil k̄irig ḡıl d̄i komiñ yokip. ¹⁰ B̄i N̄i ne owak ak, bin b̄i k̄ir ḡipal okok k̄rop p̄iyo n̄iñil d̄i komiñ yoknim, aḡıl, owak,” agak.

B̄i aknib wajrem alan mani d̄ilak ak, m̄inim sid t̄ikil agak

(Mat 25:14-30)

¹¹ Pen bin b̄i n̄ib okok, Jisas me, B̄i K̄ib per kod m̄idobin ak, Jerusalem amek, nop kinj ag lon, c̄inop kod m̄idek, m̄id tep ȳib ḡinigabin, aḡıl gos ak n̄iñlak. Jisas, gos k̄iri n̄iñlak n̄ibak ke n̄iñil, k̄rop m̄inim alap sek sid t̄ikil agak. ¹² Jisas m̄inim sid t̄ikil agak, “B̄i k̄ib alap, b̄i k̄ib kod m̄idep yad m̄ideb s̄ıñak amen, ȳip kinj ag lek, adik ḡi apıl, bin b̄i karip lim yad s̄ıñ aul k̄rop kinj kod m̄idenim, aḡıl, karip lim par m̄ilek okok amnigab. ¹³ Pen ned b̄i wög gep ne aknib wajrem alan k̄rop s̄ıñ agek apenigal, b̄i k̄ib ne kab maḡıl gol nokim nokim ke ke nonim l̄il agnigab, ‘Kab maḡıl n̄ebin aul d̄il, s̄ıkim ḡi adik madik ḡıl, konjai d̄i linimib; k̄isen yad kauyan onigain,’ agnigab. ¹⁴ N̄ib aḡıl amnigab ak pen bin b̄i karip lim ne kod m̄idek okok, nop m̄ilik yapek n̄iñlig ḡi, b̄i ognap ag yokel, k̄isen amił, b̄i k̄ib ȳib ak nop agnigal, ‘B̄i n̄ibaul ne kinj c̄in ma m̄idenigab,’ agnigal.

¹⁵ “Pen b̄i k̄ib ȳib ak m̄inim k̄iri ak ma d̄il, b̄i k̄ib n̄ibak nop kinj k̄iri ag linigab. N̄ig gek, ne kauyan adik ḡi apıl, b̄i wög ḡi n̄eb ne okok k̄rop s̄ıñ agek apenigal, kinj k̄iri ak agnigab, ‘Kab maḡıl gol n̄ibin okok, n̄ibi d̄i s̄ıkim ḡi adik madik ḡıl, pen titi ḡıl d̄ipim?’ agnigab. ¹⁶ Agek, b̄i ned ak apıl agnigab, ‘B̄i k̄ib, kab maḡıl gol nokim ȳip n̄inak ak, s̄ıkim ḡi adik madik ḡıl, pen aknib wajrem alan kab maḡıl gol d̄ipin,’ agnigab. ¹⁷ Agenigab, b̄i k̄ib ne ak agnigab, ‘Nak ḡi tep ḡipan. Tap s̄ıkol ak n̄inek wög ḡi tep ḡipan rek, m̄ini taun k̄ib aknib wajrem alan nep

agen, kod middenig'an,' agnigab. ¹⁸ Pen bi alap apil agnigab, 'Bi kib, kab magil gol nokim yip ninak ak, sikim gi adik madik gi, pen aknib mamid alaŋ kab magil gol dipin,' agnigab. ¹⁹ Agenigab, bi kib ne ak agnigab, 'Gipan nibak rek, miñi taun kib aknib mamid alaŋ nep agen, kod middenig'an,' agnigab. ²⁰⁻²¹ Pen bi wög gep ne alap apil agnigab, 'Bi kib, yad nep nippin. Nak bi kal yib. Bin bi ognap tap kiri okok, nak sikim gi tep gi mer, tau pilgi dipan. Tap wög koslam gi yibal okok, nak kilis gi nep niban. Nib ak, yad nep pirkil me, kab magil gol nokim yip ninak ak, dam lipsam tin non gi len midek. Magil gol nokim nak ak miñi dopin aul,' agnigab. ²² Agenigab, bi kib ne ak agnigab, 'Minim nak apan ak tig adik gi, minim kib nak eip agnigain. "Nak bi kal yib, bin bi ognap tap kiri okok, nak sikim gi tep gi mer, tau pilgi dipan; tap wög koslam gi yibal okok, nak kilis gi nep niban," ageban ar? ²³ Nib ak, tari ginig kab magil yad ak dam beg pasbuk lek, adik gi apil sinij ognap sek ma dipin?" agnigab. ²⁴ Nib agil, bi ulep sijak middenigal okok krop agnigab, 'Kab magil gol yad ak pilgi di, bi sijak kab magil gol wajrem alaŋ mideb ak nop nim,' agnigab. ²⁵ Agenigab agnigal, 'Bi kib. Ne kab magil gol wajrem alaŋ bir mideb!' agnigal. ²⁶ Agenigal agnigab, 'Nibep agebin, per bin bi tap kiri konjai middenigab okok ognap sek dinigal, pen bin bi tap kiri sikol sikol middenigab okok gel, tap sikol nibak pis nep yap lig amnigab. ²⁷ Pen bin bi yip ninil milik ninil, bi nibak ne kin cin ma middenigab, aglak bin bi okok, krop am dapil, udin yirik ar yad sijaul nag pak lim,' agnigab," agak.

*Jisas Kin rek Jerusalem amnak
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)*

²⁸ Jisas krop minim nibak agil, bi ne okok eip Jerusalem amnin, agil, ne ned gak. ²⁹ Am am Olip Dim sijak, karip tirig tiron Betpagi Betani gol sijak ulep amjakil, bi ne omal krop ned ag yokil agak, ³⁰ "Karip tirig tiron migan kidadan amil ninigair, kaj donki marip bin bi dad

ma ajpal alap, nag non gi lel middenigab ak, wisib donimir. ³¹ Pen bin bi ognap apil, 'Kaj donki ak tari ginig wisib dad amebir,' agenmel ak, agnimir, 'Bi Kib ak wög midek cirop ag yokosip, dinig apobir,' agnimir," agak.

³² Nib agek, amil ninrek, agak rek nep midek. ³³ Am nag wisib ger ninlig gi, bi kaj donki nap nib okok apil aglak, "Kaj donki marip ak tari ginig nag wisibebir?" aglak.

³⁴ Agelak agrek, "Bi Kib ak wög midek cirop ag yokosip, apil nag wisibobir," agrek. ³⁵ Nib agil, kaj donki marip nibak nag wisibil, poŋ dapil Jisas midek sijak amjakil, walij kiri bad ognap tig juil, di kaj donki ar ak hil, Jisas nop di kaj donki ar nib alaŋ lirek. ³⁶ Jisas donki ar alaŋ bisig gi, majil ar ak amek ninlig gi, bin bi okok walij tap kiri ognap dap majil ar nibak lel ninlig gi, kaj donki Jisas bisig midek nibak walij tap kiri ar nibak taulig gi taulig gi amnak.

³⁷ Am am Jerusalem ulep ulep gel ninlig gi, Olip Dim majil tam kyan gep kau sijak, bin bi ne okok konjai yib nep, magilsek nop miñ miñ yib gilig gi, Jisas tap tari tari gak okok gos ak ninlig gi, sik kib aglig gi, God yib ne dap ranil aglak,

³⁸ "Bi Kib ne Kin cinop ag yokek apeb aul, God nop di tep ginimij!
God karip lim seb kab ar alaŋ sijak, cibur sain sain won ak nep mideb.
God ne ar i oklaŋ midil, ne melik tep aknib ke sek mideb," aglak.

³⁹ Nib agel ninlig gi, bi Perisi ognap nab nib sijak midelak okok, Jisas nop aglak, "Minim ag neb bi. Bin bi nak okok krop ag gek, nig aknib rek ma aglaŋ," aglak.

⁴⁰ Agelak, Jisas pen agak, "Nibep agebin, kiri minim nibak rek ma agenigal ak, kab okok ke sik agnigal," agak.

Jisas Jerusalem ninil sil agak

⁴¹ Jisas Jerusalem ulep ulep gilig gi, taun kib nibak ninil, udin nig pig gi rik yapek ninlig gi agak, ⁴² "Karip lim Jerusalem aul, nibep yimig yib ninjebin. Yad nibep di God eip jum nil, cibur sain sain magil ak nibep ninig onek ak nirked ak, tep yib

ḡipkop. Pen miñi n̄ibi ma n̄injil, udin kwoi rek m̄idebim. ⁴³ K̄isen b̄i kauual mauual n̄ibi ap̄il, taun k̄ib n̄ibi aul, uliñin l̄il k̄is k̄is ḡi m̄idil, ⁴⁴ ap̄il ḡi t̄imel ȳib gel, wög wari, karip okok maḡilek, kab alap kab alap ar alan̄ kosiḡil ma m̄idenigab; bin b̄i, n̄i pai, kab wari miñan nab eyan̄ m̄idenigal okok, karip sek pag j̄isip̄ik masip̄ik ḡi yokn̄igal. God n̄ibep d̄inig ow̄ip̄ n̄in aul ma n̄ip̄im ak me, n̄ig ḡinigab,” agak.

Jisas God sobok gep karip n̄ilik miñan eyan̄ amnak

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Jisas n̄ib agīl, God sobok gep karip ak amīl, bin b̄i s̄ikim gelak okok k̄rop ag söñ yoklig ḡi agak, ⁴⁶ “God M̄inim ak ñu k̄il t̄ikil aglak, ‘Karip yad ak, ȳip̄ sobok gep karip m̄idenigab,’ aglak ak pen n̄ibi s̄ikim ḡi gem gem, bin b̄i tap si d̄il dap we ḡil k̄inbal karip alap rek l̄ip̄,” agak.

⁴⁷ Pen Jisas ne per per, n̄in nokim nokim amīl God sobok gep karip n̄ilik miñan ak, bin b̄i okok k̄rop m̄inim ag ñoligip̄. B̄i God nop tap sobok gep b̄i k̄ib okok, b̄i lo m̄inim ag ñeb b̄i okok, b̄i m̄inim t̄ig b̄ilocep okok, nop ñag pak l̄in, agīl, god nokim ak n̄ijelak. ⁴⁸ N̄ig gos n̄ijelak ak pen bin b̄i maḡilek, m̄inim tep ne n̄injil, agīl, nop miñ miñ gel n̄inlig ḡi, k̄iri Jisas nop ñag pak l̄inmel rek ma lak.

20

“Nep an agek n̄ig ḡi ajeban?” aglak
(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Pen n̄in nab n̄ib s̄injak, Jisas ne God sobok gep karip n̄ilik miñan ak amīl, ne bin b̄i d̄i God eip̄ j̄im n̄il l̄inigab m̄inim tep ak bin b̄i okok k̄rop ag ñi m̄idek n̄inlig ḡi, b̄i God nop tap sobok gep b̄i k̄ib okok abe, b̄i lo m̄inim ag ñeb b̄i okok abe, b̄i m̄inim t̄ig b̄ilocep okok abe olak. ² Ap̄il nop aglak, “B̄i an nep agek, nak ap̄il n̄ig ḡi ajeban?” aglak.

³ Aglak agak, “Yad n̄ibep pen ag n̄ijeb alap ag n̄injig gebin. ⁴ Jon bin b̄i okok k̄rop n̄ig pak ñek ak, God nop agek n̄ig gek aka gos ne ke n̄injil gek?” agak.

⁵ Agek, k̄iri ke ag n̄in ag n̄in ḡil aglak, “God agek Jon bin b̄i okok k̄rop n̄ig

pak ñak,’ agenigabin ak, ne agnigab, ‘N̄ib ak, m̄inim ne ak tari ḡinig ma d̄ip̄im?’ agnigab. ⁶ Pen, ‘Jon gos ne ke nep n̄injil bin b̄i okok k̄rop n̄ig pak ñak,’ agenigabin ak, bin b̄i s̄in aul, God ne Jon m̄inim agep b̄i ne ag lek ap̄il gek, agīl gos n̄ipal rek, k̄iri kal jūl c̄inop kab ju pak l̄inigal,” aglak. ⁷ Pen k̄iri gos n̄bak n̄injil, Jisas nop pen aglak, “Jon ap̄il bin b̄i okok k̄rop m̄inim ag ñil, n̄ig pak ñil gak ak, c̄in ma n̄ip̄in, God agek gak aka gos ne ke gak ak ma n̄ip̄in,” aglak.

⁸ N̄ib agelak, Jisas k̄rop agak, “N̄ibi ȳip̄ pen ma ag ñibim rek, yad pen an agek ap̄il gebin ak, n̄ibep ak rek nep ma ag n̄inigain,” agak.

B̄i wain wög dai kod m̄idelak okok, m̄inim sid t̄ikil agak

(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ Jisas bin b̄i okok k̄rop m̄inim sid t̄ikil agak, “B̄i alap wain wög dai alap ḡi ȳimil, bin b̄i ognap ag l̄il, am karip l̄im par okok m̄idenigab. ¹⁰ Pen wain maḡil pok ḡinigab n̄in ak, b̄i ne alap ag yokil agnigab, ‘Am bin b̄i wain wög ḡi m̄idebal okok k̄rop agek, wain maḡil ȳip̄ ognap ñel dowan,’ agnigab. Agek, ne amjakek, bin b̄i wain wög ḡi m̄idenigal okok nop pak pak l̄il, yokop ag yokel adik ḡi onigab. ¹¹ N̄ig gel, b̄i wain wög nap n̄ib ak, b̄i alap pen ag yokek amnigab. Amenigab nop ak rek nep pak pak l̄il, yokop ag yokel adik ḡi onigab.

¹² N̄ig gel, b̄i k̄isen n̄ib alap ag yokek amjakek, nop tapin maḡil pakil, l̄ip ḡi dam söñ s̄injak eyan̄ yokn̄igal. ¹³ N̄ig gel, b̄i wög dai nap n̄ib ak agnigab, ‘Yad ti ḡinim? Ñi m̄idmaḡil yad ak ag yokenigain ak, m̄inim ne agnigab rek n̄injimel rek l̄ip̄,’ agīl ag yokn̄igab. ¹⁴ Ag yokek amjakek, bin b̄i wain wög ḡi m̄idenigal n̄ib okok agnigab, ‘Ñi apeb aul, nap wain wög ak ne d̄inimij rek l̄ip̄. Nop p̄is nep ñag pak l̄il, c̄in d̄in,’ agnigab. ¹⁵ N̄ib agīl, nop l̄ip l̄ip ḡi dam söñ okok amīl, p̄is nep ñag pak lel k̄imnigab.

“Pen n̄ig genigal ak, b̄i wain wög dai nap n̄ib ak k̄rop tari ḡinigab? ¹⁶ Ne ap̄il, bin b̄i n̄ib okok k̄rop ñag pak l̄il, wain wög dai n̄bak bin b̄i ognap k̄rop pen agek kod m̄idenigal,” agak.

Jisas n̄ib agek, bin b̄i n̄in̄ m̄idelak okok aglak, “Ageban n̄ibak rek ma ḡin̄im̄in̄!” aglak.

¹⁷ Agelak, Jisas k̄rop n̄in̄ k̄is k̄is ḡilīg ḡī agak, “N̄ib agebīm̄ ak pen n̄ib ak, God M̄in̄im̄ ū k̄il t̄iklak dai alap t̄ik n̄in̄il wagin̄ ak ȳip ag n̄in̄im̄ib. Dai agebin̄ n̄ibak n̄ig ḡil m̄ideb,

‘B̄ī karip̄ gep̄ okok, kab alap tep̄ ma ḡip̄, aḡil, k̄iriḡ ḡilak kab n̄ibak nep̄ m̄in̄ī karip̄ sap̄ nab̄ eyan̄ ak p̄in̄il n̄il m̄ideb,’ aglak.

¹⁸ “Bin b̄ī an an ap̄ yap̄ kab ar n̄ibak pakn̄igal okok, k̄rop p̄is nep̄ paḡ j̄isip̄ik masip̄ik ḡī l̄in̄igab. Pen kab n̄ibak pa ju ap̄ yap̄ bin b̄ī pak̄ t̄ib̄kn̄igab ak, k̄rop p̄is nep̄ pak̄ c̄ib̄ ma c̄ib̄ jak̄ l̄in̄igab,” agak.

¹⁹ Jisas n̄ib agek, c̄inop̄ nep̄ ageb, aḡil, b̄ī lo m̄in̄im̄ aḡ neb̄ b̄ī okok abe, b̄ī God nop̄ tap̄ sobok gep̄ b̄ī k̄ib̄ okok abe, m̄in̄ī nep̄ nop̄ m̄in̄im̄ k̄ib̄ aḡin̄, aḡil n̄in̄lak ak, pen̄ bin b̄ī kon̄aī nep̄ n̄in̄ m̄idelak okok n̄in̄il, p̄irik̄il k̄iriḡ ḡilak.

“Rom b̄ī k̄ib̄ Sisa nop̄ tak̄is n̄in̄ aka mer?” aglak

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

²⁰ Pen Jisas nop̄ titi ḡil dam m̄in̄im̄ k̄ib̄ agn̄ig amn̄in̄, aḡil, am bin b̄ī ognap k̄rop m̄im̄ig ḡil aglak, “N̄ibi bin b̄ī tep̄ rek̄ ulek̄ l̄il, am m̄in̄im̄ tom tom paḡil, nop̄ m̄in̄im̄ ognap agem, ne pen̄ m̄in̄im̄ tari agonim̄in̄ n̄in̄il, nop̄ dam gapman b̄ī m̄in̄im̄ k̄ib̄ d̄ī b̄ilocep̄ ak dad amn̄igabin̄,” aglak. ²¹ N̄ib̄ agel, b̄ī okok k̄iri am̄il Jisas nop̄ m̄in̄im̄ ognap tom paḡil aglak, “M̄in̄im̄ aḡ neb̄ b̄ī, c̄in̄ n̄ip̄in̄ nak̄ p̄is k̄id alap nep̄ ma amban; ȳip̄id ḡil nep̄ apan. God M̄in̄im̄ ak bin b̄ī okok k̄rop aḡ n̄ib̄an̄ ak, ak rek̄ nep̄ ȳip̄id ḡil nep̄ apan. ²² N̄ib̄ ak, c̄in̄ tari ḡin̄? Rom gapman b̄ī k̄ib̄ Sisa nop̄ tak̄is n̄in̄ aka mer?” aglak.

²³ K̄iri m̄in̄im̄ tom paḡil aglak n̄ibak n̄in̄il, Jisas k̄rop agak, ²⁴ “Mani tak̄is n̄ibal n̄ibak alap ȳip̄ d̄ī yomem n̄in̄in̄,” agak. Agek, d̄ī yomelak, n̄in̄il agak, “Mani bak ak, kaunan an rek̄ m̄ideb? Ȳib̄ ū k̄il t̄iklak n̄ibak, an ȳib̄ rek̄ m̄ideb?” agak.

Agek aglak, “Sisa kaunan ne ak m̄idil, ȳib̄ ne ak nep̄ m̄ideb,” aglak.

²⁵ Agelak, Jisas k̄rop agak, “N̄ib̄ ak, Sisa tap̄ ne m̄idonim̄in̄, Sisa nop̄ n̄in̄im̄ib. God tap̄ ne m̄idonim̄in̄, God nop̄ n̄in̄im̄ib,” agak.

²⁶ Jisas ne bin b̄ī m̄idelak nab̄ n̄ib̄ s̄in̄ak n̄ib̄ agek, m̄in̄im̄ ne t̄ib̄ jun̄im̄el rek̄ ma lek, gos par n̄in̄il m̄in̄im̄ alap ma aglak.

Bin b̄ī warikn̄igal ak, ag n̄in̄eb alap
(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Bin b̄ī Sadyusi okok, bin b̄ī k̄im̄il ma warikn̄igal, aḡil, gos ak n̄ipal. Pen Sadyusi b̄ī ognap Jisas m̄idek s̄in̄ak ap̄il, nop̄ ag n̄in̄eb alap ag n̄in̄lak. ²⁸ Ag n̄in̄il aglak, “M̄in̄im̄ aḡ neb̄ b̄ī. Mos̄is m̄in̄im̄ alap c̄inop̄ ū k̄il t̄ikil agak, ‘B̄ī alap bin d̄il, n̄ī pai t̄ik dap̄il mer, yokop k̄im̄igab ak, n̄imam ne alap pen̄ bin n̄ibak d̄il, n̄ī pai ne ak, aḡil, t̄ik donim̄in̄,’ agak. ²⁹ N̄ib̄ ak, b̄ī wagin̄ sek akn̄ib̄ ar on̄id okok m̄idenigal. N̄imam ned ak bin d̄il, n̄ī pai t̄ik dap̄il mer, yokop k̄im̄igab. ³⁰ K̄imek, n̄imam ȳigwu nab̄ n̄ib̄ ak pen̄ bin n̄ibak d̄il, ak rek̄ nep̄ n̄ī pai t̄ik dap̄il mer, yokop k̄im̄igab. ³¹ N̄ig gek, n̄imam ȳigwu nok̄im̄ n̄ib̄ ak pen̄ bin n̄ibak d̄il, ak rek̄ nep̄ n̄ī pai t̄ik dap̄il mer, yokop k̄im̄igab. N̄ig ḡī dam dam, n̄imam akn̄ib̄ ar on̄id maḡilsek n̄ī pai t̄ik dap̄il mer, yokop k̄im̄igal. ³² K̄isen bin n̄ibak ak rek̄ nep̄ k̄im̄igab. ³³ Pen k̄im̄il warikn̄igal apan ak, bin nok̄im̄ n̄ibak b̄ī ne akn̄ib̄ d̄ī ar on̄id l̄in̄igab ak, k̄isen b̄ī an bine m̄idenigab?” aglak.

³⁴ Agelak, Jisas k̄rop pen̄ agak, “M̄in̄ī m̄idobin̄ n̄in̄ aul, bin okok b̄ī d̄ipal, b̄ī okok bin d̄ipal. ³⁵ Pen bin b̄ī God gek warikil, karip̄ ne seb̄ kab ar alan̄ s̄in̄ak amn̄igal okok, bin okok b̄ī ma d̄in̄igal, b̄ī okok bin ma d̄in̄igal. ³⁶ Pen k̄iri kauyan̄ ma k̄im̄igal; ejol okok rek̄ per per nep̄ kom̄in̄ m̄idenigal. K̄iri warikn̄igal ak me, God n̄ī pai ne m̄idenigal. ³⁷ Bin b̄ī k̄im̄il warikpal m̄in̄im̄ ak, Mos̄is ak rek̄ nep̄ mab ȳinek kesim̄ ak aḡil ū k̄il t̄ikak. Mos̄is m̄in̄im̄ n̄ibak ū k̄il t̄ikil agak, ‘B̄ī K̄ib̄ ne Ebrahim, Aisak, Jekop, God k̄iri m̄ideb,’ agak. ³⁸ Bin b̄ī ned k̄im̄lak okok m̄in̄ī kom̄in̄ m̄idebal. God n̄in̄eb, bin b̄ī ne maḡilsek kom̄in̄ m̄idebal,” agak.

³⁹ Jisas n̄ib agek, b̄i lo m̄inim ag ñeb b̄i ognap aglak, “M̄inim ag ñeb b̄i, m̄inim yip̄id ḡil nep agesan!” aglak. ⁴⁰ M̄inim ag tep gak n̄ibak n̄ijil, p̄irikil, k̄isen m̄inim ognap nop ma ag n̄ijlak.

“Mesaia ne Bi an ñi ne mideb?” agak

⁴¹ Pen Jisas k̄rop agak, “Bin b̄i okok tari ḡinig, Mesaia ak Depid ñi ne ak nep mideb, apal? ⁴² Depid ne ke God M̄inim dai Sam alap ñu k̄il t̄ikil agak, ‘B̄i K̄ib ne B̄i K̄ib yad nop agak,

“Nak ñ̄inmaḡil yip̄id ken k̄id yad bisig midenim̄in;

⁴³ mid damil yad kaual maual nak okok k̄rop gen,

tob mok nak okok k̄rop tob tau r̄ibikn̄igan,”’ agak.

⁴⁴ Pen Depid ne Mesaia ak nop, ‘B̄i K̄ib yad,’ agak rek, tari ḡinig, Mesaia ak Depid ñi ne ak nep mideb, apal?” agak.

Lo minim ag ñeb bi okok gīpal rek ma ḡinim̄ib, agak

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Bin b̄i okok n̄ij midel n̄ijlig gī, Jisas b̄i ne okok k̄rop agak, ⁴⁶ “N̄ibi lo m̄inim ag ñeb b̄i okok gīpal rek ḡinim̄ib rek lip̄ ak, n̄ij tep ḡinim̄ib. K̄iri gīpal ar ak, c̄in okok gī ajon, bin b̄i okok c̄inop b̄i k̄ib ag gos n̄ijlaj, agil, walij par tol ḡil, bin b̄i okok eip mogim̄ gel, bin b̄i okok k̄rop n̄ijil, ‘B̄i k̄ib apebīm e!’ agenigal ak, miñ miñ ḡinigal; Juda mogim̄ gep karip̄ okok amil, b̄i k̄ib bisigpal sea ar ak nep bisignigal; pen tap k̄ib n̄ijngal ñin ak, am b̄i k̄ib bisigpal kau ak nep bisignigal. ⁴⁷ Bī lo minim ag ñeb bī okok, bin kanjil karip̄ tap k̄iri okok si d̄il, God nop sobok ḡinigabin ak, bin b̄i n̄ijlaj, agil, minim par k̄ib tom tom ar ognap apal. Nig gīpal ak, k̄isen yur k̄ib ke yib dinigal,” agak.

21

Bin yadu alap God nop tap k̄ib ñak
(Mak 12:41-44)

¹ Jisas God sobok gep karip̄ n̄ilik m̄igan am midil n̄ijak, bin b̄i mani sek okok mani ognap dap mab k̄inañ m̄igan ak yokelak. ² Pen bin yadu yim̄ gep rek

eñap kab maḡil lakañ s̄ikol maḡil omal dap yokak. ³ Nig gek Jisas n̄ijil agak, “Yad n̄ijid agebin, bin b̄i ognap mani s̄ikol dap yokebal; pen bin yadu yim̄ gep rek aul mani ne k̄ib yib dap yokip̄. ⁴ Pen bin b̄i ognap mani k̄iri konjai nep midek n̄ijlig gī mani yokebal; pen bin yadu yim̄ gep rek aul mani ne mideb rek maḡilsek yokip̄. Tap tau n̄ijeb mani alap ma mideb,” agak.

God sobok gep karip̄ ak gī timel ḡinigal, agak

(Mat 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ Pen b̄i ne ognap aglak, “God sobok gep karip̄ aul kab tep tep, tap tep dap God nop ñil t̄ib kadig ñilak ak, tep yib mideb,” aglak. N̄ib agelak, Jisas k̄rop agak, ⁶ “N̄ib agebim̄ ak pen k̄isen tap tep n̄ijebim̄ n̄ib okok ma midenigab. Maḡilsek tīg wal gī yokel, kab alap kab alap ar alan̄ ma midenigab,” agak.

K̄isen mīker k̄ib onigab, agak

(Mat 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Agek, nop ag n̄ijil aglak, “M̄inim ag ñeb b̄i, tap n̄ibak ñin akal rek nig ḡinigab? Pen tap tari rek gek n̄ijil, miñi ḡinig geb agnigabin?” aglak.

⁸ Agelak, Jisas k̄rop agak, “N̄ij tep ḡinim̄ib! Bin b̄i konjai nep apil tom pagil, yib yad ak d̄il agnigal, ‘Yad nep apebin. Ñin k̄ib ak owip̄,’ agnigal. N̄ib agenigal ak, n̄ijid agebal agil, k̄rop k̄isen ma ḡinim̄ib. ⁹ Pen karip̄ lim̄ m̄igan ognap warikil, karip̄ lim̄ m̄igan ognap eip pen pen ḡinigal. Karip̄ lim̄ m̄igan ognap k̄iri ke nep pen pen ḡinigal. Nig genigal ak n̄ijil, ñin k̄ib apal ak onig geb n̄ijil nig gebal agil, ma p̄irikn̄im̄ib. Ñin k̄ib n̄ibak k̄isen onigab,” agak.

¹⁰ N̄ib agil k̄rop agak, “Karip̄ lim̄ m̄igan ognap warikil, karip̄ lim̄ m̄igan ognap eip pen pen ḡinigal. Kiñ ognap yakam k̄iri warikil, kiñ ognap yakam k̄iri eip pen pen ḡinigal. ¹¹ Karip̄ lim̄ okok konjai nep monmon k̄ib yib d̄il, yuan k̄ib ḡil, miñak k̄ib yib ḡil ḡinigab. Tap seb kab ar alan̄ siñak ke k̄isen n̄ib l̄il, tap aknib ke p̄irikep rek ar alan̄ siñak linigab. ¹² Tap n̄ib okok k̄isen nig ḡinigab pen ned yad j̄im̄ ñil eip midobim̄ rek, n̄ibep gī timel

gınıgal. Nıbep mìnım kib agníg, dam Juda mogım gep karıp okok amıl, mìnım kib agıl, nıbep mìn lıl, dam kij gapman bı kib okok dad amnígal. ¹³ Nıbep gınıgal nıbak, mìnım tep yad ak krop mısej ag nıñımib rek lınígab. ¹⁴ Pen nıbep mìnım kib agenimel ak, mìnım tari rek pen agın, agıl, ned ma pıyo nıñımib. ¹⁵ Yad ke nıbep gos tep nıl mìnım magıl nıen, nıbi mìnım nıbak nep ag nıem, kiri pen agıl dı yokep rek ma lınígab. ¹⁶ Pen nanım nap, namam sıkop, bı tıdıl nıñeb, bı nıñeb kiri ke ognap nıbep mımig nıñıl, dı kaual maual nınmagıl ar lel, nıbep ognap pıs nep nıag pak lınígab. ¹⁷ Yıp nıñ dıpım rek, bin bı okok magılsek nıbep mılık kal nıñıngal. ¹⁸ Pen nabıc kimkas nıbi nokım alap ma kır gınıgal. ¹⁹ Pen yıp cıg dı kılıs gıl mıdenıgabım ak, nıbi komıñ mıdep magıl ak dıl, per per nep mıdenıgabım.

*Jerusalem gi tımel gınıgal, agak
(Mat 24:15-21; Mak 13:14-19)*

²⁰ “Pen ami bı okok apıl, Jerusalem bıñem yokıl kıs kıs gınıgal nıñ ak, mıñi ulep mıdebal Jerusalem gi tımel gınıgal, agıl nıñıngabım. ²¹ Bin bı karıp lım Judia mıdenımel okok, pırık gi dım gol okok amnímel. Bin bı Jerusalem mıdenımel okok, pırık gi mis ken ar amnímel. Pen bin bı mis ken ar mıdenımel okok, Jerusalem warı mıgan ma amnímel. ²² Tari gınıg: nıñ nıbak me, kiri God nop kırıg gıpal rek, God mìnım agep bı okok magılsek God Mınım nı kıl tıkil aglak rek nep gınıgal nıñıl kiri pen yur kib dınígal. ²³ Pen nıñ nıbak, bin nı kogi mıdenıgal okok abe, bin nı painan ci nıñıngal okok abe, krop mıker kib yıb gınıgal. God Juda bin bı krop mıker kib yıb gınım, agıl, bin bı karıp lım nıbaul mıdebal krop gi tımel yıb gınıgal. ²⁴ Bi par okok nıb apıl, bin bı ognap krop tu par kıd dıl tıb lınígab, bin bı ognap krop nag lıl dam karıp lım ke tıgon tıgon magılsek dad amnígal. Pen Juda bin bı mer okok apıl, Jerusalem gi tımel gel gel, God nıñ ne agak ak ap padıkek, kırıg gınıgal.

*Bı Nı ne melik sek onıgab, agak
(Mat 24:29-31; Mak 13:24-27)*

²⁵ “Pen kısen, pıb takın gap tap ke alap mısej lıl, nıg si pag apıl gu kib genıgab. Pen karıp lım wagın aul bin bı karıp lım tıgon tıgon magılsek gos par nıñıl, tari geb, agıl, gos par lıl pırıknıgal. ²⁶ Tap seb kab ar alan mıdebal tap okok, adañ nıb aul nıb gek, lım dai aul tari gınıg geb, agıl, pırıkkıl, gos magıl tıke apek kımeb rek lınígab. ²⁷ Nıg gınıgab nıñ ak, Bi Nı ne kımı nab sıñak apek nıñlıg gi, bin bı kiri kılıs ne ak abe, melik tep aknıb ke yıb ne ak abe nıñıngal. ²⁸ Tap agebin aul genıgab ak, Bi Kib cınop dı komıñ yoknıgab nıñ ak ulep mıdebal, agıl, udın kılın gıl salmol gi nıñlıg gi mıdenımib,” agak.

*Mab kanıñaj ak, mìnım sıd tıkkıl agak
(Mat 24:32-35; Mak 13:28-31)*

²⁹ Jisas nıb agıl, krop mìnım sıd tıkkıl agak, “Mab kanıñaj abe, mab ognap abe, ³⁰ sılip lek, mıñi pıb lıníg gi geb, agıl, nıpm. ³¹ Nıb ak rek, tap agebin okok gek, God bin bı dıl kod mıdenıgab nıñ ak ulep apeb, agıl nıñıngabım.

³² “Yad nıbep nıñıl agebin, bin bı mıñi mıdebal sıñ aul magılsek ma kımnıgal; ognap komıñ mıdel nıñlıg gi, tap agebin aul magılsek gınıgab. ³³ Seb kab ar alan abe, lım dai wagın aul abe kır gınıgab, pen mìnım magıl yad okok ma kır gınıgab.

Nıñ tep gıl mıdenımib, agak

³⁴ “Pen nıñ tep gınımib. Nıbi nıg wain nıg kılıs koñai nıbil saköl lıl, tap lım dai ar wagın aul nep gos nıñ mıdenıgabım nıñ nıbak nep, yakır kaj kımnın kobri gon lel, kasek nep dıp rek ak gınıgab. ³⁵ Sıñ aul nep ma gınıgab; bin bı karıp lım wagın kırıgın yım nıak okok magılsek mıdebal mıdebal rek gınıgab. ³⁶ Nıb ak, nıbi per per nıñ tep gınımib, God nop sobok gılıg gi nep mıdılıg gi agnímib, ‘Tap nıb okok cınop nıag pak ma lıñımın; nak cınop kod mıdekk, komıñ amıl, am Bi Nı ne udın yırıkkı ar ne ak mıdojin,’ agnímib,” agak.

³⁷ Nıñ sıkol bad nıbak, Jisas per am God sobok gep karıp nılk mıgan ak am mıdıl, bin bı okok krop mìnım ag nıolıgıp. Pen

kıslım gek nınlıg git, Jisas ne am karıp lım alap Olip Dım apal ak kınoligip. ³⁸ Bin bı okok magılsek, mınım nop ak nıñin, agıl, kıslım sek yıb warıkıl, God sobok gep karıp ak ameligipal.

22

Judas Jisas nop mı̄mig gak

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2,10-11; Jon 11:45-53)

¹ Juda kai Bred Yıs Sek Ma Ñıñeb nıñ kib kiri ak, Pasopa apal nıñ kib kiri ak, manj manj gak. ² Bi God nop tap sobok gep bı kib okok abe, bı lo mınım ag ñeb bı okok abe, Jisas nop ñag pak lın, aglak ak pen bin bı okok krop pırıtkıl, titi git ñag pak lın, agıl, ag nıñ midelak.

³ Ag nıñ midel nınlıg git, Seten ne apıl, Judas yıb ne alap Iskariot agöligipal bı nıbak, nop yıpıl sıkkak. Bi nıbak Jisas bı ne aknıb umıgan alanj okok bı alap.

⁴ Yıpıl sikek, Judas ne am God nop tap sobok gep bı kib okok abe, God sobok gep karıp kod mideligipal polisman bı kib kiri okok abe midelak sıňak amił, Jisas nop titi git mı̄mig git dam ñen nop ñag pak lılanj, agıl, mınım nıbak krop eip ag nıñak.

⁵ Agek, krop tep gek nınlıg git aglak, “Nep mani ñıñigabın,” aglak. ⁶ Agelak, Judas ne, won akal rek Jisas bin bı okok eip ma midenigab ak, nop mı̄mig git dam bı kib okok krop ñıñigain, agıl, kod nıñ midelak.

Pasopa tap ñıñig gitin gitlak

(Mat 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)

⁷ Pen Bred Yıs Sek Ma Ñıñeb nıñ nıbak apek, Pasopa kaj sipsip nılik pak sobok gep nıñ mıñi, agıl, ⁸ Jisas ne Pita eip Jon eip krop mal ag yokıl agak, “Ñıri mal am Pasopa tap ñıñigabın ak git li tepe gitnimir,” agak.

⁹ Agek agrek, “Akal nıg gır?” agrek.

¹⁰ Agerek, Jisas agak, “Ñıri mal taun kib ak amił nıñigair, bi alap nıg mil dapenigab. Nop nabıñ pakıl, amonımın karıp ak amił, ¹¹ bi karıp nap nıb nıbak nop agnimir, ‘Mınım Ag Ñeb Bi nep ag nıñip, “Karıp nılik mıgan akal bi yad okok eip Pasopa tap ñıñigabın?” agıp,’

agnimir. ¹² Nıb agenigair, nırep mal dam karıp nılik mıgan kib tebol tap okok sek midenigab ar alanj ak agenigab ak, Pasopa tap ñıñigabın okok nılik mıgan nıbak gitin gitnimir,” agak.

¹³ Agek amił nıñrek, agak agak rek nep midek. Nıb ak, Pasopa tap ñıñig gitlak okok git li tepe gitrek.

Jisas bı ne okok krop bred wain ñak

(Mat 26:26-30; Mak 14:22-26; 1Ko 11:23-25)

¹⁴ Pen karıp dıgep magıl ak tap ñıñig git, bı mınım ne dad ameb okok eip tebol ak bısig kıs git, ¹⁵ krop agak, “Gos yad per nıpin ak, nıbep eip Pasopa tap ñıñig gobın aul nıbıl me, kisen yur kib dıniñ, agıl, gos ak nıpin. ¹⁶ Pen yad nıbep agebin, Pasopa tap ak kisen kauyan ma ñıñigain; kisen Pasopa kaj sipsip nılik per pak nıbın wagın nıbak mısej lıñigab nıñıl God bin bı ne dıl kod midenigab nıñ ak nep tap kib ñıñigabın,” agak.

¹⁷ Jisas nıb agıl, nıg wain kap dıl, God nop tepe agıl, bı ne okok krop nılik git agak, “Ñıg ñebin aul nıbi ke dı nıñim.

¹⁸ Pen nıbep agebin, mıñi nıñ aul tıkek, nıg wain kauyan ma ñıñigain; God bin bı ne dıl kod midenigab nıñ ak nep nıg wain kauyan ñıñigain,” agak.

¹⁹ Nıb agıl, bred alap dıl, God nop tepe agıl, tı panjıl krop nılik git agak, “Mıb goj yad aul nıbep ñebin. Nıbi kisen nıg aknıb rek nep git, yıp gos nıñig git midenimıb,” agak. ²⁰ Kiri tap nıb sakıl, Jisas nıg wain kap ak dıl, krop nılik git agak, “Lakañ yad soñ git yapek kımen me, God nıbep, bin bı yad, agıl, dıniñgain agak mınım ar ak am kılıç gitnigab ak me, nıbep nıg wain aul ñebin.

²¹ Pen bi yıp kain git dad amnigab ak eip bısig midobın. Ñınmagıl yad tebol ar aul mideb ñınmagıl ne abe ar aul mideb.

²² Bi Ñıne, God bırarık nep agak mıñ ar ak nep kisen git kımnigab ak pen bi nop kain git dam amnigab ak nop yımig nıñebin,” agak.

²³ Jisas nıb agek, bı ne okok kiri ke nep, an rek nıg gitnigab, agıl, pen pen ag nınlıg git midelak.

*Bi ne okok, nībi mer, yad nep bi kib
midebin, aglak*

²⁴ Jisas bi ne okok, nībi mer, yad nep bi kib midebin, agil, kiri ke nep pen pen agelak. ²⁵ Nīb agelak, Jisas krop agak, “Kīj okok Juda bin bi mer okok kilīs gil kod midlig gī apal, ‘Krop dī tep yīb gīpin,’ apal. ²⁶ Pen nībi aknib rek ma gīnimib. Bī kib nībi okok, nīt praj rek midenimel; bī kib yīb okok, bī wög gī nīeb rek midenimel. ²⁷ Lim dai ar wagin aul gīpal nag ar ak, bī kib am bisigel, bī wög gī nīeb okok tap magil tap krop okok pitak pitak gīpal. Pen yad nab nībep bī wög gī nīeb rek nep midebin.

²⁸ “Yip miker yīb goligip ak nīnjil yīp ma kirīg gīpim; yīp kod midebim. ²⁹ Nīg gīpim ak, God yīp agip, ‘Nak Kīj midil, bin bī okok krop kod midenigan,’ agip rek, yad pen ak rek nep nībep agebin, nībi kīj rek midil bin bī okok krop kod midenigabim. ³⁰ Nīn nībak nībi karip lim yad ak amil, yad eip bisigil tap magil nībil, nīg nībil, gīnigabim; nībi kīj bisigpal sea ar ak bisigil, Isrel wagin ke ke aknib umigan alān krop minim kib nīnjigabim,” agak.

*Pita, Jisas nop ma nīpin, agnigab
(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)*

³¹ Jisas ne Pita nop agak, “Saimon, Saimon, nīnjan. God ne Seten nop yau agek, nībep bī, wid magil son gel son gel, magil yīb ak ke līl, dai dai ak ke līl gīpal rek ak gil, nībi gī timel gīnigabim aka mer agil gī nīnjigab,” agak. ³² Pen yad God nop sobok gīpin rek, yīp pis nep ma kirīg gīnigagan. Pen tap si tap timel gīnigagan ak, tari gīnig nīg gīpin, agil, yīp kauyan adik gī onigan. Pen nīg gil, kisen apil namid namam nak ognap krop minim ag nīt tep gek, kiri kilīs gīl yīp kisen gīnigmel,” agak.

³³ Jisas nīb agek Pita agak, “Bī Kib, yad nep ma kirīg gīnigain. Omalgil nep ajonigabir. Nep mīn līl, yīp abe mīn linimel. Pen nep nīag pak līl, yīp abe nīag pak linimel,” agak.

³⁴ Agek, Jisas agak, “Pita, yad nep agebin, mīnī kisl̄im eyan kilokil sik ma

agnigab won ak, Jisas nop ma nīpin, agil, yīj omal nokim wai nīnigang,” agak.

Mani tin, wad, tu par kid

³⁵ Jisas nīb agil krop agak, “Ned nībep ag yokil agnek, Mani tin, wad, tob tirip okok dil ma dad amn̄imib; yokop amn̄imib,” agnek. Agnek ambek nīn nībak, tap nībi ognap midek aka ma midek?” agak.

Agek aglak, “Mer, tap cin ulep ma gak; midek,” aglak.

³⁶ Agelak, Jisas agak, “Pen mīnī nībi mani tin, wad midonimij ak, sek dad amn̄imib. Bī an tu par kid ma midonimij ak, kolsior ne ak bī ognap krop s̄ikim gil mani dil tu par kid alap tauan. ³⁷ Pen nīnjim! Ned God minim agep bī Aisaia God Minim dai alap nū kilītikil agak, ‘Ne bī tap si tap timel gep bī alap,’ agnigal, agak. Agak nībak yīp nep agak. Minim agil nū kilītikak nībak mīnī gīnig geb,” agak.

³⁸ Jisas nīb agek, kiri aglak, “Bī Kib, tu par kid cin omal mideb,” aglak.

Agelak agak, “Ak nīg ma agn̄imib,” agak.

*Jisas Olip D̄im s̄injak Nap nop sobok gak
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)*

³⁹ Jisas Jerusalem soj amil, per Nap nop sobok goligip Olip D̄im s̄injak amnak; bī ne okok kisen gilak. ⁴⁰ Karip lim nībak amjakil krop agak, “Gos timel apek gī timel gīnigibrek lip ak, God nop sobok gilgī gī midenimib,” agak.

⁴¹ Nīb agil, krop kirīg gil, ne ke ke s̄injak amil, kogim yimil God nop sobok gil agak,

⁴² “Bapi, gos yad nīpin ak nīg silek kap yīp nīnig geban ak ma nīnjim. Pen yad gos nīpin ar ak ma gīnigm̄; gos nak ke nīpan ar ak nep gīnigm̄,” agak. ⁴³ Jisas nīb agek, ejol alap seb kab ar alān s̄injak nīb apil nop kilīs nīnak. ⁴⁴ Nop miker yīb gek, Jisas ne Nap nop kilīs yīb gil sobok gilgī gī midek nīnjig gī, wisib ak lakañ rek pig gī rikil wagin eyan yowak.

⁴⁵ Nap nop sobok gī mid juil amil nīnjak, bī ne okok miker gī dap yapek nīnjig gī, wisin kinelak. ⁴⁶ Nīg gelak ak nīnjil krop agak, “Tari gīnig wisin kinebim? Seten ne

gos ñek n̄bi gi t̄mel ḡn̄im̄b rek l̄p ak, warikil, sobok ḡl̄g gi midem,” agak.

*Jisas nop t̄ig c̄cī l̄lak
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-12)*

⁴⁷ Jisas min̄im n̄bak ag m̄idek n̄ñlig gi, bi ne Judas bi ñon k̄b alap poj d̄l dad apjakil, Jisas nop di bom s̄loknīg gek.

⁴⁸ N̄ig gek, Jisas nop agak, “Judas, ‘Bi me aul nop ñag pak l̄m,’ agil, yip Bi Ñi ne di bom s̄loknīg geban ar?” agak.

⁴⁹ N̄ib agek n̄ñlig gi, bi ne okok tap tari ḡn̄ig gelak n̄bak n̄ñjl̄ aglak, “Bi K̄b, c̄n k̄rop tu par k̄d d̄l t̄bin aka?” aglak.
⁵⁰ N̄ib agl̄g gi, bi alap tu par k̄d ne ak d̄l, bi God nop tap sobok gep bi k̄b yib bi wög gi ñeb ne ak, nop t̄mid yipid k̄d pis nep t̄ib gi r̄k yokak.

⁵¹ N̄ig gek, Jisas n̄ñjl̄ agak, “N̄ig ma ḡim! Me tep,” agak. N̄ib agil, t̄mid ak di n̄ñek komiñ lak.

⁵² Pen God nop tap sobok gep bi k̄b okok abe, God sobok gep karip kod mideligipal polisman bi k̄b k̄ri okok abe, bi min̄im t̄ig bilocep okok abe, ap nop din̄ig gelak okok, k̄rop agak, “N̄ibi tu par k̄d d̄l, yir pakep d̄l dopim ak, yip bi pen pen ñagep bi alap rek ag gos n̄ñjl̄, di c̄cī l̄n̄ig opim ar? ⁵³ Yad n̄bi eip per per God sobok gep karip ak midenek yip ma dipek. Pen miñi Seten, bi k̄slim pis ken m̄ideb ak, ñin ne ak me, n̄ig gebim,” agak.

*Pita, Jisas nop ma n̄ipin, agak
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-12)*

⁵⁴ Jisas n̄ib agek n̄ñlig gi, nop di c̄cī l̄l, dam God nop tap sobok gep bi k̄b yib karip ak dad amnilak. Pita pen k̄sen k̄sen n̄ñlig amnak. ⁵⁵ Karip n̄bak amjakil, karip gol siñjak mab dagil bisig midelak. Pita k̄sen amjakil k̄rop eip bisigak. ⁵⁶ Pita eip bisig m̄idek n̄ñlig gi, pai karip n̄bak wög gi ñoligip alap nop n̄in dap ran dap yaplig gi agak, “Bi aul abe Jisas eip midoligip,” agak. ⁵⁷ Agek, Pita agak, “Pai, bi n̄bak adi ma n̄ipin!” agak.

⁵⁸ N̄ib agil, yokop s̄kol won alap m̄idek n̄ñlig gi, bi alap pen apil Pita nop n̄ñjl̄

agak, “Nak ak rek nep Jisas bi ne alap,” agak.

Agek, Pita agak, “Bi aul, yad mer!” agak.

⁵⁹ Pen k̄sen s̄kol s̄kol magil alap aua nokim alap rek m̄idek, bi alap pen apil, k̄lis ḡl̄g agak, “N̄ñjd agebin, bi aul Jisas eip midoligip. Ne abe karip l̄m Galili n̄ib,” agak.

⁶⁰ Agek, Pita agak, “Bi aul, min̄im ageban ak adi ma n̄ipin me!” agak.

N̄ib agek n̄ñlig gi, dai k̄lokil s̄ik agak.

⁶¹ N̄ig gek, Jisas adik ḡl̄, Pita nop n̄in i sek lek, Pita pen Jisas, “Miñi k̄slim eyan k̄lokil s̄ik ma agnigab won ak, Jisas nop ma n̄ipin, agil, yip omal nokim wai ñinigan,” agak min̄im ak gos n̄ñak. ⁶² N̄ig n̄ñjl̄, k̄ñjam m̄ilep gek, molil pag apek, söñ amil sil agak.

*Jisas nop ag julig gi, paklak
(Mat 26:67-68; Mak 14:65)*

⁶³ Bi Jisas nop di midelak okok nop ag julig gi, paklig gi ḡlak. ⁶⁴ Kiri walij bad alap di udin nop ak karip ñil, nop paklig gi aglak, “Nak bi ke n̄ipan ak, nep an pakeb ak c̄nop ag ñan!” aglak. ⁶⁵ Pen min̄im t̄mel n̄bak rek, nop tapin koñai nep aglak.

*Juda bi k̄b min̄im t̄ig bilocep okok Jisas nop min̄im k̄b aglak
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)*

⁶⁶ K̄slim sek, Juda bi min̄im t̄ig bilocep okok l̄l, God nop tap sobok gep bi k̄b okok l̄l, bi lo min̄im ag ñeb okok l̄l, ap mogim gel, Jisas nop poj d̄l Kansol k̄b n̄bak midelak nab siñak dad olak. ⁶⁷ Pen Kansol bi okok k̄ri Jisas nop aglak, “Pen nak ke agnimir, nak Mesaia ak aka mer,” aglak.

Agelak, Jisas k̄rop agak, “Pen yad n̄bep agenigain ak, n̄ñjd ageb, agil, ma n̄ññigabim. ⁶⁸ Pen ag n̄ñeb yad m̄ideb ak, n̄bep ag n̄ñenigain ak, yip pen ma ag n̄ññigabim. ⁶⁹ Pen miñi t̄kil mid damil k̄sen okok, Bi Ñi ne God Bi k̄lis aknib ke sek m̄ideb ak, ñinmagil yipid pis ar ne siñak bisig midenigab,” agak.

⁷⁰ Nib agek, bi kansol okok magilsek nop aglak, “Nib ak, nak ke God Ni ne ak aka?” aglak.

Agelak, Jisas agak, “Me nibi ke agebim me ak,” aglak.

⁷¹ Agek aglak, “Tari ginig minim kib tapin ag midil, bi ognap ag nijon, Jisas nig git nij gip agenmel? Meg migan ne ke agosip nijpin ak,” aglak.

23

*Gapna Pailot Jisas nop minim nijak
(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)*

¹ Nib agil, magilsek warikil, Jisas nop dam gapman bi kib Pailot midek sijak amnilak. ² Damil, nop minim kib agnig, minim okok nib okok nib dapil aglak, “Cin piyo nijil nijpin, bi nibaul bin bi cin okok minim esek agil agip, ‘Bi kib Sisa nop takis ma nijnimib, gapman kai minim ak, ak rek nep ma nijnimib,’ agip. Pen minim alap agip, ‘Yad ke Mesaia ak, yad ke kinj nibak,’ agip,” aglak. ³ Agelak, Pailot Jisas nop ag nijil agak, “Nak Juda kai kin kiri ak aka?” agak.

Agek, Jisas nop pen agak, “Me nak ke ageban me ak,” agak.

⁴ Agek, Pailot pen bi God nop tap sobok gep bi kib okok abe, bin bi yokop ap midelak okok abe kirop agak, “Yad nepin, bi aul nop minim kib agep wagin alap ma mideb,” agak.

⁵ Nib agak ak pen kiri minim kili agil aglak, “Gapman minim ma nijnimel, agil, minim ag ni ajil, Juda bin bi karip lim cin okok magilsek ag ni ajoligip. Karip lim Galili tikil, ag ni ajil dam dam minni Jerusalem sijaul owip,” aglak.

Jisas nop dam kin Herod midek sijak amnilak

⁶ Agelak, Pailot kirop ag nijil agak, “Bi nibaul Galili nib aka?” agak. ⁷ Agek, yau aglak. Pen kin Herod karip lim Galili kod midoligip ak, nij nab ak apil Jerusalem midek. Nib ak, Jisas ne Galili nib bi alap aglak ak nijil, nop Herod nijmagil ar ag yoken minim kib aul nijnimin, agil, Pailot kirop agek, Jisas nop dam Herod midek sijak dad amnilak. ⁸ Herod, Jisas

tap tari tari goligip ak per minim nep nijil, nij akal rek tap ma gep rek alap gek nijngain, agil, gos ak nep niy midoligip rek, nij bak Jisas nop ponid di dapjakel, ne min min yib gak. ⁹ Pen Herod ne Jisas nop minim konai nep ag yigin wagin gak, pen Jisas minim alap pen ma agak. ¹⁰ Pen bi God nop tap sobok gep bi kib okok abe, bi lo minim ag neb bi okok abe, minim kili agil, bi konai nep pedak pedak aglak. ¹¹ Herod abe, ami bi ne okok abe, Jisas nop gitimel gilig git, nijnilon lili git, gapman bi kib tol gipal walij tep alap tol git nil, kauyan Pailot midek sijak ag yoklak. ¹² Ned Herod eip Pailot eip nijeb rek midoligipir ak pen nij bak minim niy jem nirek.

*Juda bin bi okok, “Jisas nop nijag pak lim,” aglak
(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)*

¹³ Pen Pailot, bi God nop tap sobok gep bi kib okok abe, bi minim tig bilocep bi kib okok abe, bin bi yokop okok abe kirop agek ap mogim gilak. ¹⁴ Kiri ap mogim gelak, ne kirop agak, “Bi aul minim nab pag agil, bin bi okok kirop nib agip,” agebim ak pen minni udin yirik ar nibep aul minim nijpin ak, ne tap timel git minim wagin alap ma piyo nijpin. ¹⁵ Herod ak rek nep minim wagin alap ma piyo nijip ak me, adik cinope ke nib. Yad nijpin, tap timel alap ma git; nib ak nop nijag pak lep rek ma lip. ¹⁶ Nib ak, ami bi yad okok agen, nop yokop pakil, ag yokel amnan,” agak. ¹⁷ Pen Juda kai nij kib kiri Pasopa ak apek, Pailot per mi nokim nokim nagiman kiri nokim alap yokop ag yokoligip.

¹⁸ Pen nij bak kiri magilsek meg migan bleble gil sik kili gil aglak, “Bi nibak nijag pak lim! Barabas nop ag yokem cinopowan!” aglak. ¹⁹ Bi Barabas nibak ne taun kib nibak bin bi ognap dil, karip lim nibak kod midoligip bi kib nibak eip pen pen gil, cip alap pis nep nijag pak lak rek, nop minim kib agil min lilk.

²⁰ Pen Pailot Jisas yokop ag yoken amnan, ag gos nijil, kirop kauyan agil nib agak. ²¹ Agek, kiri kauyan meg migan

bleble gıl sık agıl aglak, “Nop mab bak alanñ ñag pak lım! Nop mab bak alanñ ñag pak lım!” aglak.

²² Agelak, Pailot kîrop kauyañ agîl agak, “Bî nîbaul tap tari gi tîmel gi?p? Yad nîpin, tap tîmel alap ma gi?p rek, nop ñag pak lijjin rek ma li?p. Nîb ak, ami bî yad agen, nop yokop pakîl, ag yokel amnañ,” agak.

23 Agek, kiri kılıs yib gıl, Jisas nop ñag pak lel kimanj, agıl, meg migan kiri bılalö gi dap ranıl, ag gel gel, **24** Pailot minim krop ak dıl, **25** bı alap, bin bı ognap dıl karıp lım kod midoligip bı kıb ak eip pen pen gıl, cıp alap pis nep ñag pak lak bı nıbak nop ag yokek komıñ amnak; pen ami bı ne okok krop agak, “Kiri Jisas tari gınig gin, agıl agebal ak, nep git,” agak.

*Jisas nōp mab bak alaŋ cipil pak līlak
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-*

27)

²⁶ Jisas nōp ñāg pak līnīg dad amnīlak. Nab sīnjāk amlīg gī, Sairini taun nīb bī alap Jerusalem apek. Bī nībak yīb ne Saimon. Nōp nabīñ pakīl, dī cīcī līl, mab kros dī ka gī ñīl aglak, “Jisas ameb ak kīsen amnoñ,” agel, dad kīsen amnak.

27 Pen Jisas nop dad amel nıñlıg git, bin bi konjai nep kisen gılak. Bin bi amelak nab nıbak bin ognap Jisas nop yımış nıñıl sıl agelak. 28 Nıg gel, Jisas adık gıl kırop agak, “Nıbi Jerusalem bin, yıp gınig geb ak sıl ma agım. Nıbep git timel gıl, nī pai nıbi okok git timel gıl genigab nıbak sıl agım. 29 Kisen miker kıb ak anek agnigal ‘Bin

²⁹ K̄sel m̄t̄ker k̄d ak apek, agn̄gal, bin
ñ̄t̄ pai ma t̄k dopal okok abe, bin ñ̄t̄ pai
ci ma ñ̄bal okok abe, k̄tri nep miñ miñ
ḡin̄mel,’ agn̄gal. ³⁰ Ñ̄n̄ n̄bak, tari ḡin̄ig
m̄doj̄in̄, agił, piş nep k̄m̄in̄, agił, agn̄gal
‘D̄im gol okok pag pe gi apil, c̄nop ñ̄ag
pak l̄n̄im̄in̄ aka koji d̄il c̄nop l̄im̄ ñ̄n̄im̄in̄
ak tep,’ agn̄gal. ³¹ Yad mab kom̄in̄ rek
m̄debin pen yip n̄ig ḡil gi t̄mel gebal. Pen
n̄ibi mab m̄lep rek m̄debiñ rek, n̄ibep
tari rek gi t̄mel ḡin̄gal?” agak.

32 Pen bi gapman lo mìnîm tîb jurek bi omal, mab bak alanñ ñag pak lîníg sek dad amnîlak. **33** Dam karîp lîm Cîp Nabîc Cög Tîñjîl apal sîñak amjakîl, Jisas nop dam mab bak alanñ cîpîl pak lîl, bi gapman lo tîb jurek bi omal kîrop dam mab pîs pîs

cipil pak lilik. ³⁴ Nig gel, Jisas agak, "Bapi, yip gebal ak, ti ginig nig gobin, agil, ninj tepgil ma gebal. Nib ak, kiri gitimel gebal ak ninjil kiring gitimin," agak.

Pen ami bî okok, Jisas walij ne tîg ju lel
mîdek okok, kîri ke sadu gîlolo gîpal rek
ak gîl dîlak. ³⁵ Bin bî konjai nep nîn mîdel
nînlig gî, Juda bî kîb okok Jisas nop paj
agîl aglak, “Ne, ‘Yad Mesaia ak; God yîp
dosîp ne eip mîdobîr,’ agîl, bin bî ognap
kîmbal gosîp warîkpal. Gîp nîbak rek, ne
ke ak rek nep nîg gîl komîn amek nînjin,”
aglak.

³⁶ Pen ami bî okok ak rek nep, Jisas mîdek ulep sîňak apîl nop paj agîl, nîg wain sîlek nîlîg gî aglak, ³⁷ “Nak, ‘Juda Kîñ kîri mîdebin,’ apan ak, nak ke gîl komiň amnon!” aglak. ³⁸ Pen Jisas nop cîpîl pak lîlak mab bak sîňak alan, mab bog bad alap ar ak mînîm nû kîl tîklak:

JUDA KAI KIN KIRI ME AUL.

39 Bi gapman lo mìnîm tîb juel, mab bak alanj ñög pak lîlak omal, bi alap Jisas nop ag juil agak, "Nak Mesaia mîdeban ak, nak ke gîl komîn amîl, cîrop mal ak rek nep gek, komîn amnîr!" agak.

⁴⁰ Agek, bî alap pen nop ag gîl agak, “Bî nîbaul yur kîb dîl kîmnîg geb; cîr mal ke ak rek nep yur kîb dîl kîmnîg gobîr ak, agîl, God nop ma pîrikpan ar? ⁴¹ Cîr mal gî tîmel gîpîr rek yur dobrîr, pen bî nîbaul tap tîmel alap ma gîp,” agak. ⁴² Ne nîb agîl, Jisas nop agak, “Nak karîp lîm nak sînâk am kîj mîdîl, yîp gos nîjnîmîn,” agak.

43 Nib agek, Jisas nop pen pe agak, “Yad nep ninjid yib agebin, minni nin aul nep nak yad eip am karip lim tep ak midongabir,” agak.

Jisas kimak

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

44 Magıl nıbak, pıb nab epel magıl ak kıslım gıl, mid damıl pıb sıneim okol gak magıl ak kauyan melik gak. **45-46** Pen Jisas sık kıb agıl agak, "Bapi, kaun yad ak nınmagıl ar nep ak lebin," agak. Nıb agıl ake bad kır gak. Jisas ake bad kır gak, magıl nıbak nep, God sobok gep karıp magıl nılık kapkap mıgan eyan, walıj dı

kijon piliñ gilak ak, nab eyan pak talikil, liliñ gî pis pis amek, kijon yikil midék.

⁴⁷ Pen ami bi kod midép bi kib ak, gek nibak niñil, God yib ne ak dap ranlig gi agak, "Niñid yib! Bi nibaul bi tep nep!" agak.

⁴⁸ Bin bi ap niñ midelak okok, tap gak nibak niñil, molil pag apek pabil paklig gi, adik gil karip kiri amnilak. ⁴⁹ Pen Jisas bin bi niñeb ne okok abe, bin Galili nib nop kisen gilak okok abe, kiri ke ke sij adañ midil, tap gak nibak niñ midelak.

*Josep ne Jisas mib gon dam tigel gak
(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹ Pen Juda Kansol kib bi alap, yib ne Josep. Ne bi tep, minim tig bilok tep goligip. Ne Arimatia taun, karip lim Judia nab sijak nib. Ne Juda Kansol bi ognap, Jisas nop ntag pak lin, agil, gos niñlak rek ma niñak. Ne, God bin bi dil kod midenigab niñ ak onigab, agil, kod midoligip. ⁵² Ne Jisas kimak, cip se dam tigel ginig gi, Pailot midék sijak amil, ag niñek yau agak. ⁵³ Nib ak, Josep ne amil cip se tig asik dap yapil, walij tid tep alap di kom kam gi, dam kab migan kisen nep yig jirik lil cip tigel ma gilak migan ak tigel gak. ⁵⁴ Pen Juda God nop sobok gep niñ ak manj apeb, agil, Praide* digepl digepl magil ak cip tigel gak. ⁵⁵ Pen bin non, Jisas eip Galili nib olak okok, Josep amek niñlig gi, kisen gi amil cip tigel amjakil, cip se titi gi tigel gak ak niñ tep gi, adik gi karip kiri amnilak. ⁵⁶ Karip kiri amil, agnoñ niñ ki tep owepl ognap cip se li niñig gi, gi li tep gilak.

Minek niñ ak nep doplap ak pen Sarere niñ kib kiri yokop midép ak niñil me, yokop mid mid kinalak.

24

Jisas warikak

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

¹ Minek Sade niñ ak, karip kisen tikak magil ak, bin non nibak agnoñ niñ ki tep owepl ak dil, cip se mib gon anoy li niñ,

* **23:54:** Juda Sarere niñ kiri ak Praide digepl digepl wagin gi, gi damil, Sarere digepl digepl juoligip. * **24:13:** Grik 60 stadia (11 kilomita)

agil, dad cip tigel gilak sijak amnilak.

² Amil niñlak, kab salai kib cip tigel migan piliñ gilak ak, liliñ gi am bak kid sijak midék. ³ Pen kiri migan nibak amil niñlak, Bi Kib Jisas mib gon ne ma midék.

⁴ Ti gip, agil, ag midel niñlig gi, dai bi omal gol nib sijak warikil miderek. Bi omal walij kiri tid melik sek aknib ke midék.

⁵ Bin okok krop niñil, jel gek pirkil, kogim yimil jil kiyang gi midel niñlig gi, bi nib omal agrek, "Tari ginig bi komin midék ak nop cip tigel gipal nab sij aul piyo niñ ajebim? ⁶ Ne sijaul ma midék; midarik nep warikip. Pen ne nibep eip Galili midil minim agak ak gos niñim.

⁷ Ne nibep agak, 'Bi Ni ne ak nop, di bin bi tap si tap timel gipal ninmagil ar krop lel, nop mab bak alan ntag pak lel, kimil niñ omal midil, minek niñ omal nokim ak kauyan wariknigab,' agak," agrek.

⁸ Nib ager niñlig gi, gos magil kiri ak pag yikek, Jisas ned Galili midil minim agak nibak gos niñ dam niñlak. ⁹ Bin okok kiri cip tigel ak krig gi, kauyan adik gi amil, tap gak niñlak nibak, Jisas bi ne aknib agip alan okok abe, bin bi ne ognap okok abe ag niñlak. ¹⁰ Bin non minim ag niñlak nibak, Maria Magdala ak, Joana ak, Jems nonim Maria ak, bin ognap sek. ¹¹ Pen kiri minim ag niñlak nibak peyig niñil, niñid agebal, agil, ma niñlak. Niñilon lil rek agebal, agil gos ak niñlak. ¹² Pen Pita minim nibak niñil, pig gi rikid ag amil, tigel gilak kab migan ak sisip niñak, cip walij kom kam gilak bad ak nep midék. Nibak niñil, tari gip, agil, gos par yib liliñ gi, cip tigel ak krig gi kauyan adik gi amnak.

*Bi omal karip tirig tiron Emeas amirek
(Mak 16:12-13)*

¹³ Niñ nibak nep, bi omal karip tirig tiron Emeas, yokop Jerusalem ulep nib sijak* amir, agil, majil amlig gi, ¹⁴ tap tari tari gek niñrek minim ak kapkap ag niñlig gi amerek. ¹⁵ Amerek niñlig gi, Jisas kid ken apil, krop mal poj dil amnak.

¹⁶ Pen bi nib omal Jisas nop nprep ak pen

God gos magıl kırop mal dî we gek, Jisas nop niñer bî aknîb ke rek lak. ¹⁷ Ne kırop mal ag niñil agak, “Mînîm ak tari mînîm ager ameb?” agak.

Nîb agek, kîri cîb gep rek wös gî warîk mîdlig gî, ¹⁸ bî Kliopas agak, “Nak nep me, miñni ñin sîkol bad aul Jerusalem sînjaul ap mîdil tap tari tari gîp ak ma niñpan ar?” agak.

¹⁹ Agek, Jisas agak, “Tap nîbak tari gek agebir?” agak.

Agek agrek, “Jisas Nasaret nîb gak ak me. Bî God mînîm agep ak, mînîm ag ñî tep gîl, tap ma gep rek okok goligip ak me, God nop tep gîl, bin bî okok kırop tep gîl gak. ²⁰⁻²¹ Ne ñîg goligip ak, gos cîn niñil agnok, ‘God nop ag yokek cînop Isrel bin bî dîl, kod mîd tep gînîgab,’ ag gos niñnok ak pen God nop tap sobok gep bî kîb okok abe, bî mînîm tîg bîlokep bî kîb okok abe, nop mînîm ag gîl, dam Rom gapman bî kîb ak nop ñel, ne mînîm kîb agîl, nop ami bî ne okok kırop ñek, dam mab bak alan ñag pak lel kîmak. Pen tap gak nîbak ñin omal nep ap amnak me. ²² Mîni kîslîm sek magîl ak, bin ñon cîn alap, amîl nop tîgel gîlak kau mîgan kau ak niñil, apîl cînop tap tari tari gîp ak ag ñel niñil pak ju dîpîn. ²³ Bin okok kîri apal, ‘Cîp se par ak ma mîdosip, pen ejol omal apîl apîr, ‘Ne warîkil komîn mîdeb,’ apîr,’ apal. ²⁴ Nîb agel, bî cîn ognap nop tîgel gîlak kau mîgan kau ak amîl niñpal, bin okok agesal rek nep mîdosip. Pen Jisas nop ma niñpal,” agrek.

²⁵ Nîb agerek, Jisas agak, “Nîri mal gos niñ tep ma gîpir. Bî God mînîm agep okok mînîm aglak ak magîlse, tari gînîg mînîm niñid apal, agîl, ma niñpir? ²⁶ Bî God mînîm agep bî okok aglak rek, Mesaia ak ned yur kîb yîb denîgab me, pen kîsen ne melîk tep ke sek mîdenîgab,” agak. ²⁷ Nîb agîl, Mosîs abe, bî God mînîm agep bî okok magîlse, Krais nop God Mînîm ñu kîl tîklak mîdeb mînîm nîbak magîlse, kırop ag ñî tep gek amnak.

²⁸ Karîp lîm amelak ulep nîb sînja amjakił, Jisas kırop mal tausak lîl, kîrig amnîg rek gak. ²⁹ Pen kîri mal nop mînîm kîls agîl agrek, “Dîgep aul opîn.

Kîslîm gînîg geb niñil nak apek cîr mal eip kînîn,” agrek. Ager, kırop mal eip karîp amnîlak. ³⁰ Karîp am mîdil, tap niñnîg, ne bred dîl, God nop tep agîl, tî pañîl kırop mal ñek niñlig gî, ³¹ gos magîl kîri mal ak gos pîwakek, ak Jisas nep, agîl niñel niñlig gî, kapkap kîr gak. ³² Niñ gak ak niñil agrek, “Majîl nab sînja aplig gî, mînîm ognap ag ñîlig gî, God Mînîm ñu kîl tîklak mînîm wagîn ak ag ñîlig gosip ak, mîdmagîl cîrop ak mab rek yînîl pîls gî ñîb,” agrek.

³³ Nîb agîl, magîl nîbak nep kauyan adîk gî Jerusalem amîl niñrek, Jisas bî ne aknîb agîp alan, bin bî niñeb kîri ognap sek eip ap mogîm gîl mîdelak. ³⁴ Amjakił kîri niñrek, bin bî okok kîri ke Jisas nop mînîm ag mîdelak. “Niñid nep! Jisas kîmak ak pen kauyan warîkil, ap Saimon mîdosip sînja mîsen losip niñip,” aglak.

³⁵ Mînîm agelak nîbak niñil, bî omal agrek, “Cîr mal majîl nab sînja amosîr, Jisas cîrop nabîn pakosip, dam karîp cîr mal ak amîl, tap niñnîg gîl, ne bred dîl, God nop tep agosip ak, ak Jisas nep, agîl niñpîr,” agrek.

*Jisas bî ne okok nop mîsen niñlak
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)*

³⁶ Pen mînîm nîbak ag mîdel niñlig gî, Jisas ne ke mîdelak nab sînja mîsen lîl, nab sînja alan warîk mîdil agak, “God nîbep kod mîden,” agak.

³⁷ Agek, kîri cîp kaun, agîl, jel gek pîrîklak. ³⁸ Pîrîkelak, Jisas kırop agak, “Tari gînîg pîrîkebiñ? Uđin nîbi ke niñebiñ ak pen tari gînîg gos omal niñebiñ? ³⁹ Ñînmagîl tob yad okok niñim. Yad nep me! Yîp dî pok niñil niñim. Cîp kaun mîb gonj tîpîk sek ma mîdeb. Pen yad yîpîl abe, tîpîk abe mîdebin ak, udîn nîbi ke bîr niñebiñ,” agak.

⁴⁰ Nîb aglig gî, ñînmagîl tob ne okok kırop yomak. ⁴¹ Niñ gek, kîri miñ miñ gîlig gî, gos par lîlig gî, ak Jisas nep aka agîl, gos omal niñel niñlig gî, Jisas kırop agak, “Tap niñeb nîbi ognap sînjaul mîdeb aka?” agak. ⁴² Agek, nop kîbsal dagîl lîlak

alap ñılak. ⁴³ Kiri niŋ midel niŋlig gi, ne kıbsal nibak dı niŋjäk.

⁴⁴ Pen Jisas kırop agak, “Ned yad ni'bep eip midil, miñi yıp geb aknib rek ak gınigab, agıl, ni'bep ag nöligipin. Mosis yıp minim nu kıl tıkkak ak, bı God minim agep yıp minim nu kıl tıkkak ak, God Minim dai Sam ak yıp minim nu kıl tıkkak ak, yıp nu kıl tıkkak rek nep magılsek aknib rek nep gınigab, agıl, ni'bep ag ni'tep gınek,” agak.

⁴⁵ Ni'b agıl, God Minim nu kıl tıkkak ak niŋ tep gılan, agıl, gos tep yıp ak kırop ñak. ⁴⁶ Ne ni'g gıl, kırop agak, “Ned okok nu kıl tıkkıllı aglak, ‘Mesaia ak yur kıb dıl kımek, tıgel gel, ni'n omal midil, ni'n omal nokım ak kauyan warıknıgab. ⁴⁷ Ni'b ak, minim tep ne ak karıp lim Jerusalem wagın gi ag ni'l, ag ni' damıl, bin bi karıp lim tıgoñ tıgoñ magılsek ag nel amek niŋlig gi, bin bi tap si tap timel gıpal okok, tari gınig ni'g gıpın, agıl, kırıg gıl, Krais nop cıg gel niŋlig gi, tap timel acır kırop ak lig gi yoknígab,’ aglak. ⁴⁸ Pen yıp gak ni'bak udın magıl ni'bi ke ni'pım. ⁴⁹ Pen Bapi yad minim ned ag lak rek, yad ni'bep ni'nıgai. Ni'b ak, ni'bi taun kıb sıñaul nep midil, kod midenimib. Seb kab ar alan sıñak ni'b kılıç ke apıl ni'bep gon lenıgab ak niŋıl amnıgabım,” agak.

Jisas ap ran jak karıp lim seb kab ar alan sıñak amnak

(Mak 16:19-20; Apo 1:9-12)

⁵⁰ Jisas ni'b agıl, kırop ponıd damıl, Jerusalem kırıg gıl, karıp tırıg tıroñ Betani ulep sıñak amił, God kırop kod miden, agıl, ni'nmagıl ne dap ranıl, God nop sobok gak. ⁵¹ Jisas ni'g gek niŋlig gi, God nop dam ap ran jak karıp lim seb kab ar alan sıñak dad amnak. ⁵² Ni'g gek, kırop tep gek niŋlig gi, yıp ne ak agel ar amek niŋlig gi, adık gi Jerusalem amnıläk. ⁵³ Amıł, per per nep God nop sobok gep karıp ni'lük mıgan ak amıł, God yıp ne agel ar amolıgip.

Jon Jisas Krais MİNİM TEP AK JON ÑU KİL TİKAK

*God Minim ne karip lım wagın aul
owak*

¹ Karip lım bırarık ped okok ma gıl lak ñin ak, God Minim midek. God Minim ne God eip midek. God Minim ne ak rek nep God. ² Wös rek God Minim ne God eip midek. ³ God ne gek, God Minim ne tap okok magilsek gıl lak. Tap alap ke ma lak; ne ke gıl lak tap okok nep mideb. ⁴ God Minim ne komıñ midep wagın ak. Komıñ midep won nıbak bin bı kırop melik ñak. ⁵ Melik nıbak amıl bin bı kıslım gıp nab sıñak midebal okok ñı leb ñıñıl kıslım Melik nıbak posig gınımel rek ma lıp.

⁶⁻⁷ Bin bı okok magilsek Melik nıbak nop ñıñ dıñımel, agıl, God bı alap nop ag lek, ne apıl Melik nıbak nop minim ag ñoligıp. Bı minim ag ñoligıp bı nıbak yıb ne Jon. ⁸ Jon ne Melik nıbak mer. Ne yokop bı an Melik mideb minim ak bin bı okok kırop ag ñıñig owak. ⁹ Melik ñıñıl yıb nıbak ne karip lım wagın aul apıl, bin bı okok magilsek kırop melik ñeb.

¹⁰ Ne karip lım wagın aul apıl mıdoligıp. God ne gek, ne lım dai wagın aul gı lıl, bin bı okok gı lak. Pen ne karip lım wagın aul ap midek ak, bin bı nop udıñ ñıñıl, ne bı an, agıl, ma ñıñlak. ¹¹ Ne karip lım ne ke owak ak pen bin bı ne ke nop ma dıłak. ¹² Pen bin bı an an, minim tep ne ak ñıñ dıł, nop Bı Kıb cın, agıl, ñıñ dıpal bin bı okok, ne kırop gek kıri magilsek God ñı pai ne mıdenigal.

¹³ God ñı pai ne mıdenigal ak, bı ber gon okok dıł, ñı pai tık dapet midebal rek ma mıdenigal. God ne ke gek ñı pai ne mıdenigal.

¹⁴ Pen Minim nıbak, ne apıl bı mıb goj lıl, cınop eip kın mıdoligıp. Nıb ak, cın melik won tep ne bıñ nıpin. Ne Bıñen Nı ne nokim yıb ak me, Bıñen ne ke melik

won tep ke sek mideb rek, Nı ne ak rek nep melik won tep ke sek mideb. Pen ne bı mıb goj lıl apıl, cınop magilsek yımig yıb ñıñıl dı tep yıb gıl, minim ñıñıl magilsek ag ñı tep goligıp.

¹⁵ Ne owak ak, Jon ne ñıñıl, sı̄k agıl bin bı okok kırop agak, ‘Bı minim apeb aul nep, yad nıbep ned agnek, ‘Bı alap ne yıp kisen onıgab ak pen yıp ma tık dorek ar ak, ne bırarık ped okok mıdoligıp. Nıb ak, ne yad rek mer; ne Bı Kıb yıb,’ agnek ak, bı nıbak me aul,” agak.

¹⁶ Ne cınop bin bı magilsek yımig yıb ñıñıl, dı tep yıb gıl, tap tep konıa nep nıb. ¹⁷ Wösrek nep lo minim ar ak, God Mosis nop ñek, Mosis cınop ñak ak pen God bin bı yımig ñıñıl dı tep gıp minim ñıñıl nıbak, Jisas Krais owak ak me, minim mıseñ ñıñobın. ¹⁸ Bin bı ognap God nop ma nıpal. God Nı nokim ne ak nep Nap eip mıdebir. Ne Nap ne ag mıseñ lak ñıñıl minim cın Bapi God bıñ nıpin.

*Jon Bı Ñıg Pak Ñeb ak, “Yad Mesaia ak
mer,” agak*

(Mat 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

¹⁹ Juda bı kıb Jerusalem nıb okok kiri bı God nop tap sobok gep bı ognap abe, bı God sobok gep karip wög gı ñoligıp pal bı ognap abe ag yokıl aglak, “Nıbı Jon mideb sıñak amıl, ‘Nak bı an?’ agıl, ag ñıñıñıb,” aglak.

²⁰ Kiri Jon midek sıñak amjakıl, nop ag ñıñıl aglak, “Nak bı an?” aglak.

Ag ñıñelak, ne we ma ñak. Kırop mıseñ agıl agak, “Yad Krais ak* mer,” agak.

²¹ Nıb agek, kiri pen aglak, “Nıb apan ak, nak bı an? Nak Ilaija aka?” aglak.

Nıb agelak, Jon agak, “Yad Ilaija mer,” agak.

Nıb agek, kiri pen aglak, “Nak bı God minim agep per kod mıdobın ak aka?” aglak.

Agelak, Jon mer agak.

²² Nıb agek, bı nıb okok pen aglak, “Nıb ak, nak bı an? Pen, yad bı an, agıl, agıñgan ak, cın amıl bı kıb cınop ag yokpal okok kırop ag ñıñigabın,” aglak.

* **1:20:** Grik minim “Krais ak” abe, Hibrı minim “Mesaia ak” abe, wagın nokim alap nep mideb: “God ag lak Bı ak.”

²³ Agelak, Jon krop agak, “Yad miñi gebin aul, bì God mìnım agep Aisaia ned agak rek nep gebin. Ne agak, ‘Yad bì alap karip lìm bin bì konjai ma midebal, miñ mab kab nep mideb nab sijak am midil, sìk kib aglig gi agebin, ‘Per Bi Kib apeb, agil, kanib lig gi tep gìnimb,’ agebin, agak.

Yad Jon miñi gebin me ak,” agak.

²⁴ Pen bi Jon nop ag niñig olak nìb okok, bì Perisi ognap eip olak. ²⁵ Kiri Jon nop ag niñil aglak, “Nak apan, yad Krais mer, Ilaija mer, bì God mìnım agep kod midobin ak mer apan gö pen tari gìnig bin bi okok krop niñig pak ñeban?” aglak.

²⁶ Agelak, Jon agak, “Yad krop yokop niñig pak ñebin. Pen bi alap nab nìbep sijaul mideb, ne tige perek mideb, agil, ma niñim. ²⁷ Bi nìbak ne yad kisen onigab pen ne yad rek mer; ne bi kib yib, yad bi sìkol. Yad tob tìrip ne ak nag wiñibni rek ma lìp,” agak.

²⁸ Jon bin bi okok krop niñig pak ñoligip karip tìrig tìron Betani, niñig Jodan gol piñ kid adan niñil bi nìb okok apil nop mìnım nìbak ag niñlak.

Jisas ne God Sipsip Nilik ne

²⁹ Mìnek Jisas apek niñig gi, Jon Jisas niñil bin bi okok krop agak, “Niñim! God Sipsip Nilik ne cìnop ag yokip me ak. Ne me bin bi lìm dai ar wagin aul tìgon tìgon magilsek tap si tap tìmel gipal gac ak lig gi yoknigab. ³⁰ Bi nìbak me, yad agnek, ‘Bi alap ne yip kisen onigab ak pen yip ma tiñ dorek ar ak, ne birarik ped okok midoligip. Nìb ak, ne yad rek mer; ne Bi Kib yib,’ agnek. ³¹ Bi Kib nìbak bi an, agil, adi ma niñoligipin. Pen Isrel bin bi, Bi Kib nìbak bi tige perek mideb ak niñinmel, agil, krop niñig pak niñig onek,” agak.

³²⁻³³ Pen Jon Jisas mìnım ar nìbak nep agil agak, “Bi nìbaul bi an, agil, yad ke ma niñep; pen bi yip ag yokek apil bin bi krop niñig pak ñebin ak agak, ‘Nak niñigan, Kaun ne bi an apil, eip midenigab, bi nìbak nep bin bi okok krop Kaun Siñ pak niñigab,’ agak. Agak

nìbak me, miñi Kaun ak seb kab ar alan nìb yakir tìbaglem rek ug gi nop aposip ³⁴ niñil yad niñ tep gi krop mìnım niñid agebin, bì nìbaul ne God Ni ne ak nep,” agak.

Jisas bi ne omal ned dak

³⁵ Mìnek pen, Jon bi ne omal eip, kauyan ap niñig pak ñoligip kau sijak mìdel niñil gi, ³⁶ Jisas ap padíkek, Jon ne Jisas niñil bin bi okok krop agak, “Bi nìbaul me God Sipsip Nilik ne ak,” agak. ³⁷ Nìb agek, Jon bi ne omal, mìnım nìbak niñil, Jisas amek mìgan ak sain amnírek. ³⁸ Pen Jisas adik gi krop mal niñil agak, “Tari gìnig apebir?” agak. Agek agrek, “Rabai! Nak kinban akal?” agrek. Hibru mìnım agil “Rabai” agrek mìnım nìbak wagin ak “Mìnım Ag Ñeb Bi.” ³⁹ Pen kiri niñig gi ag niñrek, Jisas agak, “Nìb ak, yad eip amil niñigair,” agak. Agak niñ nìbak nep diçep won ak amil, ne eip miderek.

⁴⁰ Jon bi ne nìb omal, bi alap yib ne Edru. Edru nìmam ne me Saimon Pita. ⁴¹ Edru won nìbak nep am nìmam Saimon nop piyo niñil agak, “Mesaia ak onigab agil per kod midobin ak miñi niñir,” agak. (“Mesaia” agak mìnım won ak, Grik mìnım agil “Krais” apal.)

⁴² Edru nìb agil, nìmam Saimon nop pon dil Jisas mìdek sijak amek, Jisas Saimon nop niñil agak, “Jon niñ ne Saimon. Nep Sipas agnigal,” agak. Arameik mìnım agil, yib Sipas agak mìnım won nìbak, Grik mìnım agil Pita apal. Sipas abe Pita abe wagin nokim nìbak “kab.”

Jisas Pilip Natanyel krop mal dak

⁴³ Mìnek, Jisas karip lìm Galili amníg, am Pilip nop niñil agak, “Yad eip amnír,” agak. ⁴⁴ Pilip, Edru, Pita, karip lìm kiri Betsaida nìb. ⁴⁵ Pen Pilip am Natanyel nop niñil agak, “Cìn bi ak, Mosis abe, bi God mìnım agep ognap abe ñu kìl tìkil aglak bi nìbak nop miñi niñir. Ne me Jisas, Josep niñ ne. Karip lìm ne Nasaret nìb,” agak.

⁴⁶ Pilip nìb agek, Natanyel agak, “Bi tep alap karip lìm tìmel nìbak nìb ma onigab,” agak.

Agek, Pilip agak, “Nìb ageban ak, apek am niñir!” agak.

⁴⁷ Nib agil, kiri bi omal amil ulep ulep ger niñig git, Jisas Natanyel nop niñil agak, "Bi nibak bi Isrel yipid git ak me, ne esek ar ak ma agnigab; ne niñid nep misen agnigab," agak.

⁴⁸ Nib agek, Natanyel agak, "Nak titi git yip niñan?" agak.

Agek, Jisas agak, "Pilip nep kisen poj dinig nib; yad nep ned niñin, nak bisig midesan tauan wagin siñak," agak.

⁴⁹ Nib agek, Natanyel agak, "Minim ag ñeb bi, nep niñin! Nak God Ñi ne, Isrel bin bi Kiñ ciñ," agak.

⁵⁰ Nib agek, Jisas agak, "Nep yokop tauan wagin siñak niñin apin ak me, yip niñi dípan? Kisen tap ke nib ognap niñinigan," agak.

⁵¹ Jisas nib agil agak, "Nibep magilsek niñid agebin, seb kab ar alan siñak pag yikek, ejol okok apil, yip Bi Ñi ne niñi amil apil, niñi amil apil, genigal niñinigabim," agak.

2

Jisas ne ñig yib ak gek ñig wain lak

¹⁻² Niñ omal midil, bi alap bin dinig git, bin bi sik agek amil, tap niñilak Kena taun, karip lim Galili nab siñak. Minik nibak, Jisas abe, bi ne okok abe, krop ak rek nep sik agel amnilak. Pen Jisas nonim abe am karip nibak midek. ³ Ñig wain ak nib sakelak, Jisas nonim apil Jisas nop agak, "Wain ak nib sakpal," agak.

⁴ Nib agek, Jisas agak, "Yip nig gan nig gan, agil, yip ma agnimin. Niñ yad ak ma owip," agak.

⁵ Agek, nonim ne am bi wög git ñeb okok krop agak, "Jisas minim alap agonimin, agnimin rek nep ginimib," agak.

⁶ Pen Juda bin bi kab dil gitak tin kib yib akniñ kagol onid ak di lel midek. Tin kib nokim nokim ñig lita akniñ niñjuñ mamid ak mil dap lep. Pen Juda bin bi nag ar kiri goliñpal rek, God udin yirik bin bi tid tep midojin, agil, tin nib okok ñig mil dap son git, niñ tob ñig li yokoliñpal. ⁷ Jisas pen, bi wög git ñeb okok krop agak, "Kab tin ognil, ñig mil dap son gem, ap ran jaknimin," agak.

Agek, agak rek gelak agak, ⁸ "Minim ñig mil dap lipim ak, mil damil, bi tap nibobin aul kod middeb ak nop ñim," agak.

⁹ Agek, ñig yib nibak mil dam bi kib ak nop ñelak, ne dil nib niñak, ñig wain tep ak midek. Pen ne ñig wain nibak akal nib, agil, ma niñak; bi wög git ñeb okok kiri nep niñlak. Pen ne ma niñak rek me, bi bin dinig gak nibak nop sik agek apek agak, ¹⁰ "Per nep, ñig wain tep ak ned dap ñel nib sakel me, kisen ñig wain timel ak ñel nibal. Pen nak ñig wain tep ak dap lek midosip, miñi nep dap ñeban," agak.

¹¹ Jisas tap ma gep rek ned sabdan eyan gak nibak, ne Kena taun, karip lim Galili nab siñak midil gak. Tap ma gep nibak git, ne titi bi rek midek ak yomek bi ne okok niñil, nop niñi dilak. ¹² Pen Kena taun kiri git, Jisas ne ke, nonim, nimam kisen, bi ne okok eip taun sikol Kapaneam amil, yokop niñ bad alap nib siñak midelak.

*God sobok gep karip ak tap sikim gelak,
Jisas krop yiklig git soñ eyan yokak
(Mat 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)*

¹³ Juda kai Pasopa niñ kib kiri ak manj gak niñil Jisas Jerusalem amnak. ¹⁴ Jisas Jerusalem amil, God sobok gep karip migan ak niñak, bi ognap kiri kaj kau, kaj sipsip, yakir tibaglem okok dap sikim git, bi ognap abañ bad okok lili, mab bog ar bisig git, mani yimjiklig git midelak. ¹⁵ Jisas niñil, nag alap dil malikil, kaj sipsip kaj kau okok yiklig git soñ eyan yokil, mani dap pen pen yimjiklig gelak abañ bad okok mani sek tig son git yokak. ¹⁶ Nig git, bin bi yakir tibaglem dap sikim gelak okok krop agak, "Tap nib okok dad amnim. Bapi yad karip ne ak gem sikim gep karip rek ma linimin," agak.

¹⁷ Jisas nig gek, bi ne okok gos kiri amnak God Minim nu kili tiklak minim alap ar ak. Minim nibak nu kili tikil aglak, "Sobok gep karip nak ak midmagit yib lili kimnigain," aglak.

¹⁸ Pen Juda bi kib ognap apil, Jisas nop ag niñil aglak, "Nep bi an agosip apil nig geban? God nep agek apil gebin, agil, tap ma gep rek alap gek ciñ niñil, 'Niñid ageban,' ag niñin," aglak.

19 Nib agelak, Jisas krop pen agak, “Nibi God sobok gep karip nibaul tib wal genigabim, nin omal nokim kauyan gi linigain,” agak.

20 Nib agek aglak, “God sobok gep karip nibaul, mi ninjuil omal adik gi dam aknib kagol onjed (46) gi saklak ak pen nak nin omal nokim kauyan gi linigain ageban ar?” aglak. **21** Pen Jisas ne sobok gep karip minim agak nibak, mib goj ne ke nep agak. **22** Nib ak me, kisen Jisas ne kimil warikak ak, bi nop kisen goligipal okok, God Minim ak abe, Jisas ne ke minim agak nibak abe gos niyil, “Niyid agip,” agil niy dilak.

Jisas bin bi okok magilsek niyip

23 Jisas, Juda kai Pasopa nin kib kiri ak Jerusalem kin midil, tap ma gep rek ognap gek ak niyil, bin bi okok, “Ne nep Mesaia ak,” agil, nop niy dilak. **24-25** Bin bi titi git rek midébal ak, bi alap Jisas nop ma ag nöligipal. Jisas ne ke bin bi nag ar gipal bir niy tep gip. Bin bi nib okok gos kiri ar akal ameb ak niy tep gip ak me, ne bin bi nib okok bin bi niyeb yad, agil, krop ma dak.

3

Jisas Nikodimas nop ag niy tep gak

1 Bi Juda Kansol kib ak bi alap midoligip, yib ne ak Nikodimas. Ne Perisi bi alap. **2** Ne kislím eyan, Jisas nop niyning, midék sijak apil agak, “Minim ag neb bi. Cin niyin, tap ma gep rek gipan okok, nak ke ma gipnap; God ne ke nep nep eip midéb ak me, tap ma gep rek nib okok gipan. Nib ak, cin niyin, God ne nep nep ag yokek apil cinop minim ag niban,” agak.

3 Agek, Jisas agak, “Yad nep niyid yib agebin, bin bi ke komij kisen nib linigal okok nep, God krop dil, ‘Bin bi yad’ agil, kod midenigab,” agak.

4 Nib agek, Nikodimas wal agil gos par niyil agak, “Bin bi tik lel kib gipal okok, kauyan nonim kogi nab adan amel, kauyan tik dapet, bin bi ke komij kisen nib lila, agil, ageban aka tari?” agak.

5 Agek, Jisas agak, “Nep niyid yib agebin, bin bi sijak, nig ak abe, God Kaun

ak abe dil ke komij kisen nib linigal okok nep, God krop dil, ‘Bin bi yad’ agil, kod midenigab. **6** Bin bi tik dopal rek tik dapet midébal ak pen God Kaun ne apil kaun won nibep nab adan gek komij midenigabim. **7** Nib ak, “Nibi bin bi magilsek ke komij kisen nib linimib,” minim agesin nibak, nak wal agil gos par ma niyinim. **8** Pinem ak gos ne ke apil ameb. Pinem dosip niyipm ak pen apeb tam ak sek, ameb tam ak sek, nibi ma niyipm. Nib ak rek me, bin bi God Kaun bak lek, ke komij kisen nib lipal okok,” agak.

9 Nib agek, Nikodimas agak, “Nak ageban ar nibak, titi git giniyin?” agak.

10 Agek, Jisas agak, “Nak Isrel bin bi minim ag neb bi kib kiri alap pen nak ma niypan ar? **11** Nep niyid yib agebin, cin ke tap tari niy tep git, tap tari udin cin ke niyil niyin nibak nep nibep ag neb in ak pen minim agobin nibak ma niy dipim. **12** Yad nibep lim dai ar wagin aul gip rek agen, ma niy dipim rek, titi git God karip lim seb kab ar alan sijak gip rek agen, niy dinigabim? **13** Pen bin bi alap God karip lim seb kab ar alan sijak ajil ma niyak; yad ke Bi Ni ne nep nib alani midil onek.

14 “Pen birarik nep miñ mab kab nep midoligip nab sijak, soin timel okok Isrel bin bi krop su lel kmlak ak niyil Mosis soin timel nib okok rek alap di mab bak siñ alan lek, bin bi an an soin nib alan niylak okok, krop komij lak. Nib ak rek me, Bi Ni ne nop mab bak alan nág pak lel, **15** bin bi an an nop niy dinigal okok, komij per midép ak dinigal. **16** God bin bi karip lim wagin aul midébal okok krop midmagil yib l, Ni ne nokim yib ak krop nen agil nák. Nib ak, bin bi an an Ni ne nibak nop niy dinigal okok, krop komij per midép magil ak nek, kimil ma krop giniyal. **17** God Ni ne ag yokak ak, bin bi okok krop minim kib agnimiñ, agil, ma ag yokak; bin bi okok di komij yoknimiñ, agil, ag yokak.

18 “Bin bi an an Ni ne nop niy dinigabal okok, God krop minim kib agil pen yur ma niyigab. Pen bin bi nop ma niy

dînigal okok, God ñi ne nokim yib nîbak nop ma nîñ dînigal rek, God kîrop bîr mînim kîb agîl, pen yur kîb dînigal, agak. **19** God bin bî okok kîrop mînim kîb agîl pen yur ñînigab, wagîn nîbak nig gîl mîdeb: Melîk lîm dai ar wagîn aul owîp ak pen bin bî okok, melîk mîdeb sînjak amnîn, agîl gos ak ma nîpal. Kîri tap si tap tîmel gi mîdebal rek, kîslîm gîp okok nep mîdojîn, agîl gos ak nep nîpal. **20** Melîk nîbak nîjel mîlik yapek, ‘Tîmel gîpîn ak, mîsen ma nîjnîmel,’ agîl, melîk mîdeb sînjak ma onîgal. **21** Pen bin bî yîpid gîl gîpal okok, ‘God agîp rek nep gobin ak mîsen nîjlan,’ agîl, melîk mîdeb ar sînjak opal,” agak.

*Jon Ñig Pak Ñeb Bî ak, Jisas bî tigeplîm
rek mîdeb, agîl, mînim ag ñak*

22 Kîsen Jisas bî ne okok eip am karîp lîm Judia nab okok am mîdlîg gi, bin bî okok kîrop ñig pak ñi mîdek. **23** Ainon karîp lîm Salim manj nîb sînjak mîdek. Pen karîp lîm Ainon sînjak ñig kojai mîdek. Nîb ak, ñîn nab nîb sînjak, Jon ne Ainon sînjak am kîn mîdîl, bin bî kojai nep apelîgîpal okok kîrop ñig pak ñolîgîp. **24** Ñîn nîbak kîri Jon bî ñig pak ñeb nop mîñ ma lîlak. **25** Pen Juda bî alap apîl, Juda nag ar kîri, ñig li yokîl God udîn yîrik ar sînjak mîd tep gi jîn, agolîgîpal mînim ar ak agîl, Jon bî ne ognap eip mînim pen pen aglak. **26** Mînim pen pen agîl, Jon bî ne okok apîl Jon nop aglak, ‘Mînim ag ñeb bî. Bî aul ñig Jodan gol pîs kîdadañ mîdek, nop Bî Kîb agenak bî nîbak, mîñi apîl bin bî kîrop ñig pak ñeb nîjîl bin bî magîlsek nop amebal,’ aglak.

27 Nîb agelak, Jon pen agak, ‘God gos ne ke nîjîp rek, cînop wög ar ke ke ag lîp. **28** Nîbi ke nîpîm yad nîbep agnek, ‘Yad Krais mer; God agek yad yokop kanîb ne ak lig yîpid gebin,’ agnek. **29** Bî alap bin dînigab ñîn ak, ne bin ne dînigab. Bin nîbak bin ne me ak. Bî bin dînigab bî ak, bî nîjeb ne alap apîl nop gi ñînigab. Mînek akal bin ne dînig onîgab, agîl, nop kod mîdenîgab. Pen ne bin dînig apîl ‘Bîr opin aul’ agenîgab ak, bî nîjeb ne mînim ne nîjîl mîñ mîñ gînigab. Yad me nîbak

rek. Jisas ne bin bî okok kîrop nig gîl geb ak, yîp tep gi p. Mîñi yad mîñ mîñ yib gebin. **30** Yib ne ap ranek nîjîl gi, yib yad ap yonîgab ak tep.

31 ‘Bî seb kab ar alan sînjak nîb owîp ak, ne bin bî okok magîlsek ar i alan mîdeb. Bî lîm dai wagîn aul nîb bî ak, ne lîm dai wagîn aul nîb ak me, lîm dai ar wagîn aul gos nîjîl mînim apal rek ageb. Pen bî seb kab ar alan sînjak nîb owîp ak, ne bin bî okok magîlsek ar i alan mîdeb. **32** Ne seb kab ar alan sînjak mîdîl tap tari udîn nîjîp ak, mînim tari peyîg nîjîp ak, bin bî okok kîrop ag ñeb, pen mînim ne ak ma debal. **33** Pen bin bî mînim ne nîj dîpal okok, God mînim nîjîd ak nep ageb, agîl, nîj dîpal. **34** God ne Jisas ag yokak ak, Kaun ne ak nop ñek ap ran jakek, God mînim magîl ne nep ag ñeb. **35** Nap Ñi ne nop mîdmagîl lîl, ‘Tap okok magîlsek kod mîdenîmîn,’ agîl, dî ñînmagîl ar nop ak lîp. **36** Bin bî an an Ñi ne nop nîj dîpal okok, per komîj mîdep won ak bîr dîpal. Pen bin bî an an Ñi ne nop ma nîj dîpal okok, kîri per komîj mîdep won ak ma dînigal; God bin bî nîb okok kîrop mînim kîb agek, mîker dîlîg gi nep mîdenîgal,’ agak.

4

*Jisas bin Sameria nîb alap nop mînim ag
ñak*

1 Pen bî Perisi okok mînim alap peyîg nîjîlak, bin bî kojai nep, Jisas eip mîdon, agîl, ne mîdek sînjak apel ne kîrop bin bî kojai nep ñig pak ñîlîg mîdek; pen bin bî sîkol bad alap nep Jon mîdek sînjak apel ne kîrop ñig pak ñîlîg mîdek. **2** Pen Jisas ne ke bin bî okok kîrop ñig ma pak ñak; bî ne okok nep kîrop ñig pak ñîlak. **3** Pen Perisi kai mînim nîbak rek agelak nîjîl, Jisas karîp lîm Judia kîrig gîl, adîk gi karîp lîm Galili amnak. **4** Pen kanîb nab sînjak amlîg gi, ne karîp lîm Sameria amjakak. **5** Pen karîp lîm Sameria nab sînjak amlîg gi, Sikar taun amjakak. Sikar manj nîb sînjak me, bîrarîk nep Jekop ñi ne Josep nop lîm dai alap agak. **6** Pen Jekop ñig kau dak ak mîdek ak me, Jisas apek apek, pîb nab alan won ak nop masos gek rek, ne amîl ñig kau gol manj nîb sînjak bîsigak.

⁷⁻⁸ Pen bî ne okok tap magîl taunig, Sikar taun nîbak amnîlak. Jisas ñig kau man siňak bisig mîdek nînlig gi, bin Sameria nîb alap ñig mîlnig owak. Apek, Jisas nop nînjl agak, "Yîp ñig mîl ñek nînjin," agak.

⁹ Agek, bin nîbak agak, "Nîbi Juda bin bî, cînop Sameria bin bî nînjl, asîk mosîk gi rep gîpîm rek, tari gînig, 'Yîp ñig mîl ñek nînjin,' agîl ageban?" agak.

¹⁰ Nîb agek, Jisas pen agak, "Nak God tap tep bin bî ñînig geb ak nînjl, yad nep, ñig mîl dap ñan, agebin, yad bî an mîdebin nîpnap ak, nak yîp apnap, yad nep ñig komiň magîl ñeb nîbneb," agak.

¹¹ Agek, bin nîbak agak, "Bî kîb. Ñig mîlep tin nak alap ma mîdeb; ñig kau ak rek nep i okeyan mîdeb. Nîb ak, ñig komiň magîl ñeb nîbak akal nîb dînigan?

¹² Based acîk cîn Jekop ñig kau nîbaul cînop ñak. Ñig nîbaul nep, ne ke abe, ñi ne sîkop abe ñîbil, kaj sîpsip tap ne okok ñîbil göligîpal. Nîb ak, yad bî kîb, Jekop bî sîkol, agîl gos nîpan ar?" agak.

¹³ Agek, Jisas agak, "Bin bî ñig aul ñînlig gal okok, kîrop kauyan ñig nen gînigab; ¹⁴ pen bin bî ñig yad ñen ñînlig gal okok, kîrop kauyan ñig nen ma gînigab. Pen ñig yad ñînlig gain nîbak ñîbel, kîrop nab adan ñig kîlam kajon rek julig gi, kîrop per mîdep ak ñînligab," agak.

¹⁵ Jisas nîb agek, bin nîbak pen agak, "Bî kîb. Yîp ñig nîbak ñek nînjen, kîsen yîp ñig nen ma gînîmîj; apîl ñig aul ma mîlnîm," agak.

¹⁶ Nîb agek, Jisas agak, "Am bî nagîmîl nak ponjîd dowan," agak.

¹⁷ Agek agak, "Yad bî sek mer," agak.

Agek, Jisas agak, "Mînîm nîbak nînjl ageban. ¹⁸ Bî aknîb mamîd alan dînak ak pen bî mîni eip mîdebir ak, bî nagîmîl nak mer. Nîb ak, nînjl ageban," agak.

¹⁹ Nîb agek, bin nîbak agak, "Bî kîb. Yad nîpin, nak bî God mînîm agep bî alap.

²⁰ Apîl based cîn bîrarîk nep okok dîm aul God nop sobok göligîpal rek, cîn ak rek nep sobok gi mîdobin ak pen nîbi Juda kai apîm, 'Jerusalem nep God nop sobok gînîmel,' apîm," agak.

²¹ Nîb agek, Jisas agak, "Yad mînîm nînjl agebin nîbaul nînjan. Kîsen dîm

nîbaul abe Jerusalem abe Bapi nop ma sobok gînîgabim. ²² Nîbi Sameria bin bî sobok gîpîm pen bî tigeb bî rek nop sobok gîpîm ak ma nîpîm; pen cîn Juda bin bî, Bî sobok gîpîn Bî ak nîpîn. Tari gînig: God ne titi gîl bin bî dî komiň yoknîgab ak, cînop Juda bin bî agak. ²³ Ñîn ulep apeb, pen mîni bîr owîp aul, God Kaun ne bin bî gos ñek nînlig gi, kîri Bapi nop yîpîd gîl sobok gînîgal; ñig gînîgal ak, nop tep gînîgab. ²⁴ God ne Kaun mîdeb ak me, bin bî God nop sobok gîl, kaun kîrop nab adan nînjl nep sobok gînîmel.

²⁵ Jisas nîb agek, bin nîbak pen agak, "Yad nîpîn, kîsen Mesaia ak apîl, cînop tap magîlseb ag ñi tep gînîgab," agak.

²⁶ Agek, Jisas agak, "Bî nîbak me yad mîdebin. Nak eip mînîm agobîr me aul," agak.

²⁷ Jisas nîb agek nînlig gi won nîbak bî ne okok apjakîl nînjl, Jisas bin alap eip mînîm ag mîdereb, nînjl kîri pak ju dîlak. Pen bî kîri alap warîkîl, bin ak nop "Nak mînîm tari mîdeb?" agîl ma aglak. Jisas nop ak rek nep, "Tari gînig bin nîbak eip mînîm dai dai agesan?" agîl ma aglak.

²⁸ Pen bin nîbak, ñig tin ak kîrig gîl, kauyan adîk gi taun nîbak amîl, bin bî mîdelak nîb okok kîrop agak, ²⁹ "Apîl, tap okok magîlseb gîpîn rek ag ñîb bî ak nînîm! Ne Mesaia ak aka?" agak.

³⁰ Nîb agek, bin bî nîb okok taun nîbak kîrig gîl, Jisas nop nînjen, agîl, apelak.

³¹ Pen Jisas bî ne okok Jisas nop neb neb gîl aglak, "Mînîm ag ñeb bî. Tap ñînjan!" aglak. ³² Agelak, ne pen agak, "Tap ñînjeb yad mîdeb ak nîbi ma nîpîm," agak. ³³ Nîb agek, bî ne okok kîri ke nep ag nîj ag nîj gîl aglak, "Bin bî ognap nop tap magîl dap nîbal aka?" aglak.

³⁴ Pen Jisas kîrop agak, "Nîbep tap magîl nîb okok nen gîp; yîp pen tap magîl nîb okok nen ma gîp. Bapi mînîm agak ak nep gos gîp ak me, gos nîbak nînjl, ne yîp wög ag lîp nîbak gi juin, agîl gos nîpin. Tap ñînjeb yad me ak. ³⁵ Pen nîbi mînîm alap apîm, 'Takin omal omal mîdîl, wid magîl pok gek am tîk donigabîn,' apîm ak pen mîni ñig ma agnîmîb. Uđin nîbi ke siňak nîj padîklîg nînîm! Wid wög okok

bır pok gıl tık dowep rek mideb. ³⁶ Pen miñi nep, bin bı wid pok tık dopal bin bı okok, miñ miñ gılıg gi wid pok gıp nıbak tık dam komıñ per midep miñan ak lıl, saj kiri dıpal me ak. Nıb ak me, bin bı wid magıl tanaj, agıl, dam yokpal okok abe, bin bı wid pok gıp tık dopal okok abe jım niñl, wid pok ak komıñ per midep miñan ak middenigab ak niñil, miñ miñ giniñgal. ³⁷ Cın miñim alap apin, ‘Bin bı ognap wid magıl yokel tannigab, bin bı ognap am tık donigal,’ apin ak, niñid yıb apin. ³⁸ Yad nıbep ag yoken, am wid tık dapebitm. Wid wög dai nıbak nıbi wög kılıs gıl ma gipim; bin bı ognap kılıs kiri ak gel tanib. Nıbi yokop am tık dapıl tap tep ak debim,” agak.

³⁹ Bin Sameria nıb nıbak am bin bı ne okok krop agak, “Bı nıbak tap gipin gipin okok magılseki yıp ag nıb,” agak ak me, bin bı Sameria nıb taun nıbak midelek okok konai nep Jisas nop niñ dılak.

⁴⁰ Pen Sameria bin bı, kiri Jisas midek siñak apıl, Jisas miñim neb neb gıl aglak, cın eip am midon, agel, Jisas niñ omal am kiri eip midil, ⁴¹ miñim ag ñek, bin bı ognap sek konai nep miñim nıbak niñil nop niñ dılak. ⁴² Pen kiri niñ gıl niñ dıl, bin nıbak nop aglak, “Miñi miñim nak ak nep agek cın ma niñ dıpin; Jisas miñim ne ak ke agek niñil niñin, ne nep bin bı karip lim ar wagın aul midebal tıgonj tıgonj magılseki krop dı komıñ yoknig owak.

Jisas, bı kıb alap niñ ne ak nop gek, komıñ lak

⁴³ Jisas niñ nıb omal karip lim nıbak midil, miñek karip lim Galili amnak. ⁴⁴ Ne ned miñim alap agıl agak, “Bı God miñim agep bı okok, karip lim kiri ke siñak midil miñim agnigal ak, miñim krop ma dñigal,” agak. ⁴⁵ Pen Pasopa niñ ak, Galili bin bı ognap am Jerusalem midelek. Kiri Jerusalem midelek niñlig gi, Jisas tap ma gep rek okok gek niñlak ak me, Jisas miñi karip lim Galili amjakek, kiri tap ma gep rek Jerusalem gak ak gos niñil, nop miñ miñ gılıg gi ag dılak.

⁴⁶ Pen Jisas am Galili midil, kauyan Kena taun amnak. Kena taun nıbak me, ned niñ yıb ak gek niñ wain lak.

Pen taun sıkol Kapaneam siñak, bı kıb alap niñ ne tap gak. ⁴⁷ Bı kıb nıbak miñim alap niñak, Jisas karip lim Judia kırıg gıl, ap karip lim Galili midek. Nıb ak, Jisas midek ak apıl, nop neb neb gılıg gi agak, “Niñ yad ak tap gıp kımnig geb. Nak kasek am nop gek komıñ lañ!” agak.

⁴⁸ Nıb agek, Jisas agak, “Nıbi yokop yıp ma niñ dñigabitm; tap ma gep rek ognap gen niñil nep, yıp niñ dñigabitm,” agak.

⁴⁹ Pen bı kıb nıbak agak, “Bı Kıb! Apek amnır! Mer ak, niñ yad ak kımnigab!” agak.

⁵⁰ Agek, Jisas pen agak, “Amnon! Niñ nak ak komıñ lıl middenigab,” agak.

Nıb agek, Jisas niñid agıp, agıl, pañdak.

⁵¹ Kanıb nab siñak amek niñlig gi, bı wög gi ñeb ne ognap apıl nop nabıñ pakıl aglak, “Niñ nak ak ma kımtıb; mideb,” aglak.

⁵² Nıb agelak, niñ yad ak won akal rek komıñ lip, agıl, krop ag niñek aglak, “Tol pıb kim gak won ak, wak pıboj gak ak komıñ lak,” aglak.

⁵³ Nıb agelak bı nap ne niñak, Jisas, “Niñ nak ak komıñ lıl middenigab,” agak won ak nep komıñ lak. Nıb ak me, bin bı ne okok eip magılseki Jisas nop niñ dılak.

⁵⁴ Pen Jisas ne ned Kena apıl, tap ma gep ned nıb gıl, niñ yıb ak gek adık gıl niñ wain lak; kısen pen tap ma gep yıgwu nab nıb ak gıl bı kıb ak niñ ne nop gek komıñ lak.

5

Bı tap gak alap niñ cöb gol siñak midek, Jisas gek komıñ lak

¹ Kısen pen Juda kai tap kıb niñeb niñ ak miñi, agıl, Jisas Jerusalem amnak. ² Karip lim Jerusalem nıbak, kaj sipsip dap amıl apıl gıpal kijoñ tam gol siñak niñ cöb kıb alap mideb. Niñ cöb nıbak Arameik miñim lıl, Betesda apal. Pen niñ gol omal omal abe niñ kıbıñ nab siñak mideb ar ak abe, karip badak par aknıb mamıd alañ mideb. ³ Pen bin bı tap gak okok konai nep ap karip badak nıb okok kın midelek.

Bin bi nib okok, ognap udin kwoi gak, ognap tob timel gak nijil ma ajoligipal, ognap mib goj kiri pis nep kalau gak. Pen nig cob ak kaun ginigab aka agil, apil kod midlig gi kin midoligipal. ⁴ Nin ognap God ejol alap apil, nig cob ak di kaun gek, bin bi an ned prenjid nig cob nib eyan yapoligip ak, nop tap tari goligip ak komiñ loligip. ⁵ Pen bi alap tap gek, per nep kim middek, mi yin nin juil nokim alap adik gi dam kagol pis adan (38) lak, nig cob gol sinjak dap lilak kin middek.

⁶ Jisas bi nibak nijil, milek padek nig giliq gi midoligip ak nijil, nop agak, "Yip komiñ linimin, agil, nipan aka?" agak.

⁷ Agek, bi tap gak nibak agak, "Bi kib. Nig ak kaun gek nijilig gi, yip di nig cob nab eyan linimel bin bi alap ma midebal. Yad nig nab eyan ned amnim ag gos nipin ak pen bin bi ognap kasek nep ned ambal," agak.

⁸ Nib agek, Jisas pen nop agak, "Warikil, mij nak piyak winig dad amnon," agak.

⁹ Agek, won nibak nep nop komiñ lek nijilig gi, warikil mij ne ak winig dil, dad amnak.

Pen Jisas bi nibak nop gek komiñ lak nin nibak, Juda kai God nop sobok gep nin kiri ak me, ¹⁰ Juda bi kib okok, bi komiñ lak nibak nop aglak, "Nin aul God nop sobok gep nin cin. Pen nak mij bad nak ak dad ajeban ak, lo minim cin ak mer agip," aglak.

¹¹ Agelak, agak, "Bi yip gosiñ komiñ lip ak agip, 'Warikil, mij bad nak ak winig dad amnon,' agosiñ ak me, dad ajebin," agak.

¹² Agek, aglak, "Bi nep agek, mij bad winig dad ajeban bi nibak bi an?" aglak.

¹³ Pen Jisas ne bin bi konai midelak nab nib sinjak kapkap amnak rek, bi komiñ lak nibak, bi yip gip komiñ lip me aul, agil, agnimin rek ma lak.

¹⁴ Kisen pen, Jisas bi nibak nop God sobok gep karip migan ak nijil agak, "Nijan! Nep komiñ lip. Nib ak, tap si tap timel goliqipan ak kiriq giniñim. Mer ak, nep tap kib yib giniñim rek lip," agak.

¹⁵ Pen bi nibak ne adik gi amil, Juda bi kib okok krop agak, "Jisas nep yip gip komiñ lip," agak. ¹⁶ Nib agek nijil, God

nop sobok gep nin ak gek komiñ lak, agil, Juda bi okok Jisas nop milik kal nijlak. ¹⁷ Jisas pen krop agak, "Bapi yad ak per nep wog giliq gi nep middeb rek, yad ak rek nep giniñim," agak. ¹⁸ Nib agek, Juda bi kib okok, nednop nagin, agil gos nijlak ak, miñi kiliç yib gil nijlak. Kiri aglak, "Ne God nop sobok gep nin cin ak tib rikil, 'Yad God Nit ne,' agip. Nib ak, God ne middeb rek, yad nib aknib rek nep midebin, agip," aglak.

Nap ageb rek nijil, Nit ne wog ar ke ke geb

¹⁹ Jisas pen krop agak, "Nibep nijid agebin, Nit ak ne ke tap alap giniñim rek ma lip; Nap tap giniñab okok nep nijil giniñab. Nib ak, Nap giniñab rek, Nit ne ak rek nep giniñab. ²⁰ Nap Nit ne nop midmagil lil, tap ne geb geb okok magilsek yomeb. Nap ognap sek abe yomek me, Nit ne tap ke yib okok gek nijil, nibi magilsek wal agniñabim. ²¹ Pen Nap bin bi kimbal okok gek warikpal rek, Nit ne ak rek nep, bin bi ognap, krop gen wariklañ, agniñab ak, gek wariknigal.

²² Bin bi tari tari gipal, gos tari tari nipal ak, Nap nijil krop minim kib ma agniñab; Nit ne nop agek, ne krop magilsek minim kib agniñab. ²³ Nib ak me, bin bi kiri Nap yib ne agel ar amniñab ak rek, Nit ne yib ak abe ak rek nep agel ar amniñab. Pen bin bi God Nit ne ak nop nijil, yib ne agel ar ma amniñab okok, Nap Nit ne ag yokak ak abe, ak rek nep yib agel ar ma amniñab.

²⁴ "Nibep nijid agebin, bin bi an minim yad ak nijil, Bi yip ag yokek onek ak nop nij dipal okok, minim kib ag yur dep ar ak ma nijigal; kiri komiñ per midep magil ak bir dipal. Nib ak, kiri kimeb magil ar ak kiriq gil, komiñ per midep ar ak bir midebal. ²⁵ Nibep nijid yib agebin, nin kisen per kod midebim ak manj apeb—pen miñi bir owip aul—bin bi kimil rek midebal okok, God Nit ne minim agek, minim nibak nijil nij diniñal okok, komiñ linigal. ²⁶ Bapi tap okok magilsek komiñ midep wagin ak

mideb rek, yad Ni ne ak rek nep komiñ midep wagin ak midebin. ²⁷ Yad Ni ne pen, Bi Ni ne midebin rek, yip agek, bin bi okok krop minim kib agil nonim linigain. ²⁸ Minim agebin nibak niñil wal ma giniñimb: kisen yad agen, bin bi kimeł tigel gipal okok, ²⁹ magilsek minim yad niñil, warikil, bin bi gi tep gipal okok, am yad eip komiñ midenigal; pen bin bi gi tigel gipal okok, warikil minim kib niñil pen yur kib dinigal. ³⁰ Pen yad tap tari tari giniñgain okok, ke niñil ma giniñgain; Bapi yip agnigab rek nep giniñgain. Nib ak, bin bi minim kib agil nonim linigain ak, Bapi agnigab rek niñil, yipid gil nep nonim linigain. Tari giniñg: yip tep giniñgab ar ak minim kib ma agnigain. Bi yip ag yokek onek Bi nibak nop tep giniñgab ar ak nep gos niñil, minim kib agil nonim linigain.

Yad bi tigepli rek midebin ak niñim, agak

³¹ “Yad ke, ‘God yip ag yokek opin,’ apnep ak, minim nibak yipid gil ma mideb apkep. ³² Pen Bi alap sek* yad bi tigepli rek midebin ak ageb. Yad nippin, minim ageb nibak niñid nep ageb. ³³ Nibi Juda kai bi nibi ognap ag yokem, kiri Jon nop amil, yad bi tigepli rek midebin, agil, ag niñlak ak, ne minim niñid nep krop agak me ak. ³⁴ Jon aka bi karip lim ar wagin aul bi alap yad bi tigepli rek midebin agnigab ak, yip tap kib mer. Pen nibi Jon minim agak ak niñil, minim niñid yip, agil, niñ dil, komiñ amnigabim, agil, Jon minim yip nig gil agak, agebin. ³⁵ Jon minim agak ak, ne sip milan melik neb rek midek, nibi minim agak nibak melik rek niñil, won sirkol ulep won alap nep miñ miñ gipek.

³⁶ “Jon nibep ag tep gak pen ak yokop minim nep agak. Yad lim dai wagin aul apil, Bapi yip giniñim agak rek, tap ke yip okok gebin ak me, nibi Bapi ne nep yip ag yokip ak, agil, misen yip nippkep. ³⁷ Bapi yip ag yokak ak, ne ke, yad bi tigepli rek midebin ak, nibep minim niñid ageb. Pen nibi meg miñgan ne ak peyig ma nippim. Ne bi tigepli rek mideb ak, agil, ma nippim.

* 5:32: “Bi alap sek” agak ak, God ne ke

³⁸ Nibi yad bi ne ag yokak minim yad ak ma niñ dipim rek, God Minim midmagil nibep nab adañ ma mideb.

³⁹⁻⁴⁰ “Nibi, komiñ per midep magil din, agil, God Minim ak udin li niñ tep gipim ak pen minim nibak, yip agil nu kil tiklak rek niñil, komiñ per midep magil din, agil, yip ma apebim.

⁴¹ “Bin bi okok yip yip agel ar amnañ, agil, ma agebin. ⁴² Pen nibi bin bi tigepli rek midebin ak bir nippin. Nibi God nop midmagil ma lipim ak niñil agebin. ⁴³ Bapi ne ke yip ag yokek opin ak pen nibi yip ma dipim. Pen bi yokop alap gos ne ke niñil apenigab ak, nop dinigabim. ⁴⁴ Bin bi ognap okok yip kiri agel ar amenigab ak, nibep tep giniñgab. Pen Bi God nokim nep mideb ak cinop niñek tep giniñim, agil, gos ar ak ma nippim. Nib ak, nibi titi gil yip niñ dinigabim?

⁴⁵ “Pen Bapi minim yad dil, nibep minim kib agnigab, agil, gos ak ma niñniñimb, mer. Mosis cinop gi niñigab apim ak pen Bapi ne Mosis minim ne agak minim nibak dil nibep minim kib agnigab. ⁴⁶ Mosis ne God Minim nu kil tikil minim ognap yad bi tigepli rek midebin minim ak nu kil tikak. Pen Mosis minim nu kil tikak minim nibak ma dipim rek, minim yad agebin ak rek nep ma dinigabim. ⁴⁷ Mosis minim nu kil tikak ma dipim rek, nibi ti gil minim yad agebin ak dinigabim?” agak.

6

Jisas bi aknib paip tausan tap ñek niñlak (Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Pen Jisas nig gi midil, kisen nig magob dil, nig Cob Galili juil, pis kidañan amnak. Nig Cob Galili nibak nep me, yip alap Nig Cob Taibiras apal. ² Pen Jisas ne bin bi tap gak okok gek komiñ lak ak niñoligipal rek, bin bi konai nep nop kisen gilak. ³ Pen Jisas bi ne okok eip am dim siñak alan amil, bisig midelak. ⁴ Niñ nab nib siñak Juda kai Pasopa niñ kib kiri ak ulep ulep gak. ⁵⁻⁶ Jisas bi ne eip dim siñak bisig midil, udin kilan gil niñak, bin bi konai

sıkerek yib nep nop apelak. Jisas niñil, ne tari tari giniñab ak ke niñak ak pen bi ne Pilip tari agniñab, agil, nop agak, “Cin tap magil akal nib dil, bin bi konjai nep siñ aul krop non niñimel?” agak.

7 Agek, Pilip pen agak, “Kab magil silpa won aknib ñin juil wajrem alan (200) rek yokil, bred tau dapil, di pag gił sirkol sirkol gił, bin bi nib siñ aul non, magilsek tap sirkol sirkol niñbenimel rek linigab,” agak.

8 Nib agek, bi ne Edru, Saimon Pita nimam ak agak, **9** “Niñ sirkol alap bred bali plaua di dagilpal bred won aknib mamid alan, kibsal omal sek di midet aul, pen tap nibak bin bi konjai yib siñ aul tap kib mer,” agak.

10 Agek, Jisas agak, “Bin bi okok agem bisiglan,” agak. Agek, bi ne okok bin bi okok krop agelak, tap kas konjai nep tan tep gak ain ar nib siñak magilsek bisigel amnak. Bi okok nep me paip tausen (5000) rek amnak.

11 Kiri nig gił bisiglak niñil, Jisas bred won nib okok dil, God nop tep agil, krop nonim li ñak. Kibsal ak, ak rek nep gak. Krop nig gił nonim li ñek, bin bi okok kiri magilsek bred kibsal titi rek dijin agil gos niñlak ak rek nep dilak. **12** Niñ gił niñbel niñbel kogi gek kiriñ giłak. Jisas bi ne okok krop agak, “Bin bi tap niñbil kiriñ giñpal okok, di adañ aul ma giniñimib,” agak. **13** Agek, bi ne okok bred dai dai okok yipriñ wad yigel yigel, wad aknib umigan alan ak ap ran jakak.

14 Bin bi okok Jisas tap ma gep rek gak nibak niñil aglak, “Cin miñi niñin, bi aul me, Bi God Minim Agep lim dai wagin aul onigab agil per agobin bi me ak,” aglak.

15 Pen Jisas niñak, bin bi okok, yip kin bi kib kiri midenim, agil, apil yip kiliñ gił dad amnigal, ag gos niñil, ne kauyan amil dim okok ne ke ausek midet.

Jisas nig kas ar tauid amnak (Mat 14:22-23; Mak 6:45-52)

16 Pen digep won ak, Jisas bi ne okok am Niñ Cöb Galili eyan amil, **17** Jisas ma owak rek, kislím gek, kiri nep nig magob dil kauyan taun sirkol Kapaneam amnig panđilak. **18** Amelak niñlig gi, yigen kib dil, nig ak pagak. **19** Pen kiri tapin nig

magob nig kas parik nab siñak kilomita aknib mamid alan aka kagol onid amil niñlak, Jisas nig ar siñak tauid apek. Kiri niñil midmagil kib amnak niñil piriñlak. **20** Pen Jisas agak, “Nibi ma piriñknimib. Yad nep apebin,” agak. **21** Nib agek, kiri ma piriñkil, nop di nig magob miñan ak lel niñlig gi, nig magob ak miñi nep karip lim amniñ giłak miñan ak amjakak.

Jisas nop piyo niñlak

22 Minek bin bi Niñ Cöb Galili pis kidadan kiplak okok gos niñil niñlak, tol diçep nig magob nokim alap nep midet niñil Jisas bi ne okok nep nig magob nibak amniñlak; Jisas ne ke nig magob nibak ma amnak. **23** Midel niñlig gi, nig magob ognap bin bi ognap taun kib Taibirias nib apil, Bi Kib ne God nop tep agil tap ñek niñlak kau ak nig gol siñak ap wös giłak. **24** Pen bin bi midelak okok niñlak, Jisas abe bi ne okok abe ma midelak; nibak Jisas nop piyo niñin, agil, kiri nig magob nib okok amil Kapaneam amniñlak.

Yad bred rek, yip dil komiñ midenigabim, agak

25 Niñ Cöb Galili am am pis kidadan amjakil, Jisas nop niñil aglak, “Minim ag ñeb bi. Nak won akal aul opan?” aglak.

26 Agelak agak, “Niñbep minim niñid agebin, bred ñen niñbem kogi gak rek, yip piyo niñ ajebim; pen tap ma gep rek giñpin okok minim wagin ak niñil yip piyo niñ ma ajebim. **27** Tap magil ki gi yoniñ geb ak din, agil, wög kiliñ ma giñimib; God ne Bi Niñ ne niñebir agek owip rek, tap magil per midet ne niñigab ak din, agil, wög kiliñ giñimib,” agak.

28 Nib agek aglak, “Cin wög tari gon, God nop tep giñigab?” aglak.

29 Agelak, Jisas agak, “God ne Bi ag yokek owip ak, Bi nibak nop niñ dinigabim ak, God nop tep giñigab,” agak.

30 Nib agek aglak, “Cin tap ma gep rek alap niñigabin ak, agniñabin, ‘God nep nep ag yokip,’ agil, nep niñ dinigabin. Nib ak, cinop tap ma gep tari rek giñigaban? **31** Birarik nep apis based sirkop miñ mab kab nep midoligip nab okok midil, tap mana agoligipal ak niñbeligipal. God

MİNİM ū kıl tıkıl aglak, ‘Ne bred seb kab ar alan sığjak nıb ognap kırop ūek ūbeligipal,’ aglak,” aglak.

³² Nıb aglak ak pen Jisas kırop pen agak, “Nıbep mìnım nıñjıd yıb agebin, Mosis bırarık okok bred kırop ūek ūınlak bred nıbak, bred seb kab ar alan sığjak nıb mer. Bred seb kab ar alan sığjak nıb bred nıñjıd nıbak, Bapi yad nıbep ūeb. ³³ God bred ne ak, God ag yokek, seb kab ar alan sığjak nıb lım dai wagın aul apıl, bin bı okok kırop komıñ mıdep won ak ūeb,” agak.

³⁴ Jisas nıb agek aglak, “Bı Kıt. Mìn bred nıbak cınop per nep ūılıg gi nep mıdenimın,” aglak.

³⁵ Agelak, Jisas agak, “Yad nep me bred komıñ mıdep bred nıbak. Bin bı yıp onıgal okok, kırop kauyan yuan ma gınıgab. Bin bı yıp nıñ dıñıgal okok, kırop kauyan ūig nen ma gınıgab. ³⁶ Pen nıbep mıdarık nep ag ūesin ak, yıp udın ūıpım ak pen yıp ma nıñ dıpım. ³⁷ Bapi yıp agıp bin bı okok kıri magılsek yıp onıgal. Bin bı yıp onıgal okok, ma ag yoknıgain, mer yıb. ³⁸ Pen tari: yad seb kab ar alan sığjak nıb opin ak, gos yad ūıpın ar ak gınım, agıl, ma opin; Bapi yıp ag yokıp ak, gos ne ūıñıl agıp rek gınım, agıl, opin. ³⁹ Bapi bin bı yıp agıp okok kırop nıñ mıden, alap ma kır gınımın; mìnım kıb agep ūın ak, yad gen, kıri magılsek warıknımel. Nıg gınıgab ak, Bapi yıp ag yokak ak, nep tep gınıgab. ⁴⁰ Bapi yad nep tep gınıgab ak, bin bı an an yıp ūıñıl nıñ dıñıgal okok, kıri magılsek per per nep komıñ mıdenıgal. Pen mìnım kıb agep ūın ak, yad ke gen kıri magılsek warıknıgal,” agak.

⁴¹ Pen Jisas, “Yad me, bred seb kab ar alan sığjak nıb opin ak,” agak ak me, Juda bin bı okok mìnım ali gırıra gırıra gelak. ⁴² Juda bin bı okok ali gırıra gırıra gił aglak, “Bı aul, nonım nap ne ak cın ke ūıpın. Ne Josep ūı ne Jisas nep. ūıb ak, ne titi gi agıp, ‘Yad seb kab ar alan sığjak nıb opin,’ agıp?” aglak.

⁴³ Nıb agelak, Jisas pen agak, “Ali gırıra gırıra ma gınımib. ⁴⁴ Bin bı alap ne ke yıp ma nıñ dıñıgal. God nep gos tep ūek nep me, yıp apek, mìnım kıb agep ūın kisen

ak yad gen ne kauyan warıknıgab. ⁴⁵ Bı God mìnım agep bı okok kıri God Mìnım ū kıl tıkıl aglak, ‘God ne bin bı nıb okok magılsek kırop ag ūıñıgab,’ aglak. Bin bı Bapi kırop mìnım ag ūek nıñ dıñıgal okok, kıri magılsek yıp onıgal. ⁴⁶ Bin bı ognap kıri God nep udın ma ūıpal; yad Bı ne ag yokek onek ak nep Bapi nep udın ūıpın.

⁴⁷ “Pen yad nıbep nıñjıd yıb agebin, bin bı yıp nıñ dıñıgal okok, komıñ per mıdep won nıbak bır dıl, per per nep mıdenıgabal. ⁴⁸ Bred ūıbil komıñ mıdenıgal ak, yad me bred nıbak. ⁴⁹ Nased yes sıkop bırarık nep mìn mab kab nep mıdoligip nab okok mıdıl, tap mana ak ūınlak ak pen mıd damıl kımlak. ⁵⁰ Pen bred Bıñien ag yokek seb kab ar alan nıb apeb bred nıbak, bin bı ūıbil, komıñ per per nep mıdıl ma kımnıgal.

⁵¹ “Yad ke bred komıñ seb kab ar alan sığjak nıb opin bred nıbak. Bin bı an an bred nıbaul ūıb nab eyan lıñıgal okok, per nep per nep komıñ mıdenıgal. Bred agebin nıbaul mıb gonj yad ak me. Bin bı karıp lım ar wagın aul mıdebal kıri per nep per nep komıñ mıdenımel, agıl, mıb gonj yad ak ūıñıgain,” agak.

⁵² Jisas nıb agek, Juda bin bı nıb okok kıri ke nep mìnım pen pen agıl, ognap aglak, “Bı aul titi gił, cınop mıb gonj ne ak ūek ūıñıgabın?” aglak.

⁵³ Agelak, Jisas kırop agak, “Yad nıbep nıñjıd yıb agebin, ūıbi Bı ūı ne mıb gonj ne, lakañ ne ma ūıñıgabım ak, komıñ mıdep won ak nıbep nab adañ ma mıdenıgab. ⁵⁴ Bin bı an mıb gonj yad, lakañ yad ūıñıgab ak, ne komıñ per mıdep won ak bır dıp ūıñıl mìnım kıb agep ūın ak yad gen ne kauyan warıknıgab.

⁵⁵ “Pen tari: mıb gonj yad ak tap ūıñeb yıb; lakañ yad ak ūıg ūıñeb yıb. ⁵⁶ Bin bı an an mıb gonj yad lakañ yad ūıñıgab okok, yad nab adañ mıdenıgal; yad kırop nab adañ mıdenıgain. ⁵⁷ Bapi per per nep komıñ mıdebat ak, ne yıp ag yokıp Bapi nıbak, ne yıp gek komıñ mıdebin ak me, bin bı yıp dı nab kıri adañ lıñıgal okok, kırop ak rek nep gek, komıñ mıdenıgal. ⁵⁸ Mìnım ar nıbak me, bred seb kab ar alan sığjak nıb owıp, agıl

agesin. Bred n̄ibak, ap̄is based s̄ikop tap mana agöl̄iḡipal ak n̄ibil m̄id damıl k̄imlak rek mer; bin b̄i bred yad agesin aul k̄iri n̄ib nab eyan l̄in̄igal ak, kom̄in per nep per nep m̄idenigal,” agak.

Bin b̄i kon̄ai nep Jisas nop k̄irig ḡilak

⁵⁹ Jisas Juda moḡim gep karip Kapaneam s̄in̄jak m̄idil, m̄in̄im n̄ibak agek, ⁶⁰ bin b̄i ne okok kon̄ai nep n̄in̄il aglak, “Jisas m̄in̄im ageb n̄ibak m̄in̄im k̄ilis ȳib. M̄in̄im ne n̄in̄ dij̄in rek ma l̄ip,” aglak.

⁶¹ K̄iri ali ḡir̄ira ḡir̄ira ḡil agelak, Jisas ke n̄in̄il agak, “M̄in̄im agesin n̄ibak n̄in̄il gos par n̄in̄il k̄irig ḡin ag gos n̄ip̄im ar? ⁶² Pen Bi Ni ne seb kab ar alan s̄in̄jak m̄idil owak ak, ne kau n̄ib ar s̄in̄jak alan kauyan adik ḡi amenigab ak, n̄ibi gos tari n̄in̄igabim? ⁶³ God Kaun kom̄in m̄idep won ak ñek, bin b̄i kom̄in l̄in̄igal; bin b̄i k̄ilis k̄iri ke kom̄in ma l̄in̄igal, mer ȳib. Yad m̄in̄im n̄ibep agesin ak, m̄in̄im n̄ibak gek, God Kaun ne n̄ibep ap̄il, kom̄in m̄idep won ak n̄ibep n̄in̄igab n̄in̄il n̄ibi kom̄in l̄in̄igabim,” agak. ⁶⁴ Pen Jisas ne ned nep, bin b̄i an nop ma n̄in̄ d̄in̄igab, an nop m̄it̄ig n̄in̄igab ak n̄in̄ak ak me, ne agak, “N̄ibi ognap ȳip ma n̄in̄ d̄ip̄im,” agak. ⁶⁵ Pen m̄in̄im ognap sek agil agak, “Ar n̄ibak nep n̄ibep apin, bin b̄i alap gos ne ke nep n̄in̄il ȳip ma n̄in̄ d̄in̄igab; Bapi nep genigab ak me, bin b̄i alap ȳip ap̄il ȳip n̄in̄ d̄in̄igab,” agak.

⁶⁶ Jisas m̄in̄im n̄ibak ag juek n̄in̄lig ḡi, bin b̄i ap̄il m̄in̄im nop n̄in̄ol̄iḡipal okok, kon̄ai nep nop k̄irig ḡil, ke ke amn̄ilak. ⁶⁷ N̄ig ḡil amel n̄in̄lig ḡi, Jisas b̄i ne akn̄ib um̄igan alan okok k̄rop ag n̄in̄il agak, “N̄ibi ak rek nep ȳip k̄irig amn̄igabim aka?” agak.

⁶⁸ Agek, Saimon Pita agak, “Bi K̄ib. Bi an nop amj̄in? M̄in̄im nak ageban ak n̄in̄il me, per per nep kom̄in m̄idoni gabim. ⁶⁹ C̄in nep n̄in̄ d̄ip̄in rek, c̄in n̄ip̄in, God ne Bi Siñ c̄inop ag yok̄ip ak, nak Bi n̄ibak me ak, agil n̄ip̄in,” agak.

⁷⁰⁻⁷¹ Saimon Pita n̄ib agek, Jisas pen Saimon Iskariot ni ne Judas ak, k̄isen nop m̄it̄ig n̄in̄igab ak n̄in̄il, k̄rop agak, “Yad

n̄ibep b̄i akn̄ib um̄igan alan d̄ip̄in ak pen b̄i n̄ib nok̄im alap k̄ijeki b̄i ne,” agak.

7

Jisas n̄imam k̄isen nop min̄im aglak

¹ K̄isen pen Juda b̄i k̄ib okok Jisas nop n̄agn̄ig gelak n̄in̄il Jisas karip l̄im Judia okok ma ajoliḡip; karip l̄im Galili okok nep ajoliḡip. ² Pen Juda n̄in̄ k̄ib k̄iri, karip badak s̄ikol gi l̄il n̄in̄ ognap k̄inbal n̄in̄ ak man̄ man̄ gek n̄in̄lig ḡi, ³ Jisas n̄imam k̄isen okok m̄idek s̄in̄jak ap̄il nop aglak, “Nak mīgan n̄ibaul k̄irig ḡil karip l̄im Judia am̄il, bin b̄i m̄in̄im nep n̄in̄ d̄ip̄im okok ak rek nep tap ma gep rek geban okok ognap n̄in̄igal. ⁴ Bi k̄iri b̄i k̄ib m̄idon agn̄igal okok, tap k̄iri okok we ḡil ma ḡin̄igal; misen ȳib ḡin̄igal. N̄ib ak, nak tap ke ȳib ḡip̄an rek, bin b̄i kon̄ai m̄idebal nab s̄in̄jak tap ma gep ognap gek, bin b̄i maḡilek n̄in̄igal,” aglak. ⁵ Pen Jisas n̄imam k̄isen ne ke okok nop ma n̄in̄ d̄ilak.

⁶ N̄ib agelak, Jisas k̄rop pen agak, “N̄ibi n̄in̄ akal amn̄igabim ak amn̄igabim; pen n̄in̄ yad ameb ak ma ow̄ip n̄in̄il adi m̄ini ma amn̄igain. ⁷ Bin b̄i l̄im dai ar waḡin aul okok, n̄ibep b̄i mil̄ik kal n̄in̄imel waḡin alap ma m̄ideb. Pen yad bin b̄i l̄im dai ar waḡin aul okok tap si tap t̄imel ḡip̄al ak ag misen len ȳip mil̄ik kal n̄inebal. ⁸ N̄ib ak, Karip Badak n̄in̄ k̄ib man̄ apeb rek, n̄ibi Jerusalem amn̄im̄ib; pen yad n̄in̄ ameb ak ma ow̄ip rek, yad eip ma amn̄igain,” agak. ⁹ N̄ib agil, ne karip l̄im Galili m̄idek.

Karip Badak n̄in̄ k̄ib owak n̄in̄il Jisas Jerusalem amnak

¹⁰ Pen Jisas n̄imam s̄ikop okok Jerusalem amn̄ilak n̄in̄il Jisas ne kapkap sain amnak. ¹¹ Juda b̄i k̄ib okok, “Jisas akal?” agil, bin b̄i kon̄ai nep ap m̄idelak okok k̄rop ag n̄in̄lak. ¹² Pen bin b̄i yok̄op okok, Jisas m̄in̄im ak k̄iri ke ag n̄in̄ ag n̄in̄ ḡil, ognap aglak, “Ne bī tep alap,” aglak; ognap pen aglak, “Mer, ne bin b̄i okok k̄rop wai ñeb b̄i,” aglak. ¹³ Pen bin b̄i yok̄op okok, Juda b̄i k̄ib n̄ib okok k̄rop p̄ir̄iklak rek, k̄iri m̄in̄im ognap misen ma aglak.

14 Karip Badak ñin kib kiri nibak ñin ognap padikak. Yokop ñin bad alap nep midék, Jisas apjakil, God sobok gep karip ak amil, bin bi okok krop minim ag ñak. **15** Jisas minim ag ñi midék niñlig gi, Juda bi kib okok wal agil aglak, “Bi aul skul ma agak ak pen ne titi gil minim okok magilsek niñip?” aglak.

16 Nib agelak, Jisas agak, “Minim yad ag ñebin ak, gos yad ke niñil ma ag ñebin; Bi yip ag yokek onek ak nep yip gos ñek ag ñebin. **17** Bin bi an, God ageb rek ginim, agil, gi dad amnigab ak, God ne minim yip ñek agebin aka minim yad ke agebin ak, niñigab. **18** Nibi niñim, bin bi an minim ne ke ageb ak, yib yad ke ap ranan, ag gos niñil, minim okok nib okok nib dil ageb. Pen bi an ne Bi ne ag yokak yib ne nep ap ranan, ag gos niñip ak, bi nibak bi yipid gil minim niñid nep ageb; ne minim esek ognap ma ageb. **19** Mosis, God agak agak rek krop lo minim ag ñak ak pen lo ar nib okok nibi bi alap ma gipim. Pen yad minim alap midék mer, yip yokop ñag pak linig gebim,” agak.

20 Jisas nib agek, bin bi ap midelak okok aglak, “Nep bi an ñag pak linig gek ageban? Nep kijeki abañ ñagip ageban,” aglak.

21 Agelak, Jisas agak, “Yad tap ma gep nokim alap gen, nibi magilsek pak ju dipek.* **22-23** Nibi Mosis God lo minim agak rek, ni nibi okok tik dapil, niñ aknib ar onid ak midil, mneke jil niñ ak wañ wak tib rikpim. Gipim nibak, Mosis ne mer, nased acik sikop ned wagin gil goligipal miñ ar ak me kisen gil nig gipim. Pen wak tib rikep niñ jil nibak, niñ ognap God nop sobok gep niñ ak nep linigab pen, miñi God nop sobok gep niñ ak, agil, ma kiring gipim; abramek wak tib rikpim. Gipim nibak rek, yad God nop sobok gep niñ ak bi alap nop gen, miñ goñ magilsek komin lak ak, nibi ti ginig yip niñem milik yowip? **24** Nib ak, kisen minim ar ar nep niñil ma agnimb; yipid gil midonim in ar ak nep niñ tep gil agnimb,” agak.

“Jisas me Krais ak aka?” aglak

* **7:21:** God nop sobok gep niñ ak tap ma gep niñ cõb Betesda ak gak ak niñil pak ju dilak.

25 Jerusalem bin bi ognap aglak, “Juda bi kib okok warikil bi ñag pak linig gebal bi me aul aka? **26** Pen niñim! Ne bin bi nab kib aul minim agek niñlig gi, kiri pen minim alap ma agebal. Nib ak, kiri ke niñpal ne Krais ak midéb rek yipid gil rek lip! **27** Pen ne Krais ak opkop ak, cin ne karip lim akal nib owip ak ma niñnop; pen bi aul ne karip lim akal nib owip ak cin magilsek niñpin. Nib ak, ne Krais ak mer,” aglak.

28-29 Pen Jisas ne God sobok gep karip miñan eyan minim ag ñilg gi nep midil, meg miñan dap ranil agak, “Nibi gos niñim, nibi yip niñ tep yib gil, akal nib onek ak niñim. Pen mer. Gos yad ke nep ma onek. Bi yip ag yokek onek ak, ne Bi yipid gil, Bi minim niñid nep ageb. Yad ne eip midil, yip ag yokek onek rek, nop niñpin; pen nibi nop ma niñim,” agak.

30 Nib agek, nop di cici lin, agil niñlak ak pen niñ ne ma owak rek, bi alap nop di cici ma lak. **31** Pen bin bi nib okok, bin bi konjai nep Jisas tap ma gep okok gak niñil aglak, “Krais ak kisen onigab apal ak, pen tap ma gep konjai yib gil, bi nibaul geb rek ginim in rek ma linigab,” aglak. Gos nibak niñil kiri aglak, “Jisas ne Krais ak nep,” agil, nop niñ dilak.

Juda bi kib okok, Jisas nop am poñ dowim, agil, bi ognap ag yolkak

32 Pen bin bi okok Krais minim nibak kapkap agelak niñil, Perisi bi kib okok abe, bi God nop tap sobok gep bi kib okok abe, Jisas nop am di cici lil donimib, agil, God sobok gep karip kod mideligipal polisman ognap ag yolkak.

33 Jisas pen agak, “Yad nibep eip tapin won alap midil, Bi yip ag yokek onek ak ker adik gi amnigain. **34** Yip, akal amib, agil, piyonigabim ak pen yip ma niñigabim. Yad amnigain ar ak, nibi kisen ginimib rek ma linigab,” agak.

35 Nib agek, Juda bi kib okok kiri ke nep aglak, “Ne akal amnigab, nop ma niñigabin? Ne am Juda bin bi ju am Grik bin bi eip midébal okok amil, bin bi nib okok krop minim ag ñilg gi midenigab

aka tari? ³⁶ Pen ne ti giniç agip, ‘Yip, akal amib, agil, piyonigabim ak pen yip ma niñigabim. Yad amnigain ar ak, niibi kisen ginimib rek ma linigab,’ agip?” aglak.

God Kaun ñig kílam kajon rek juil onigab

³⁷ Juda Karip Badak ñin kib kiri nibak, ñin kisen, ñin kib yib ak, Jisas warikil, meg miyan dap ranil agak, “Bin bi an kijam milep ginimij ak, yip apil ñig ñijan. ³⁸ Bin bi an yip niñ dñigab ak, God Minim ageb rek, ñig komij midep ak nab nop adan nib kílam juil onigab,” agak. ³⁹ Ñin nibak Jisas kimil warikil Nap nop ma amnak ar ak me, Jisas ne Kaun ak bin bi okok kírop ma ñak. Pen ñig kílam juil onigab minim agak nibak wagin nibgil mideb: bin bi Jisas nop niñ dñigal okok, Jisas ne Kaun ak kírop ñinigab, agil agak.

Kiri ke tig asik ke ke lìlak

⁴⁰ Jisas nib agek, bin bi konjai nep midelak nib okok, ognap minim agak nibak niñil aglak, “Bi aul, ne bi God Minim agep onigab, agil, kod midoligipin bi nibak nep me,” aglak.

⁴¹ Ognap aglak, “Mer, ne Krais ak!” aglak.

Nib aglak, ognap pen aglak, “Mer, Jisas ne Galili nib; Krais ak ne Galili nib ma onigab! ⁴² God Minim ak agip rek, Krais ak, Depid tikek tikel tik dam dapil gi, Krais ak Depid taun ne Betlehem sijak tik donigal,” aglak. ⁴³ Jisas minim nibak agek niñil, bin bi konjai niñ midelak nib okok bilok ke ke lìlak. ⁴⁴ Ognap nop di cici lìl dam minim kib agnig dad amnian aglak ak pen bi nokim alap nop ma dak.

Juda bi kib okok Jisas minim agak ak ma niñ dilak

⁴⁵ Pen God sobok gep karip polisman okok adik gi amel niñlig gi, bi God nop tap sobok gep bi kib okok abe, bi Perisi okok abe kírop ag gi aglak, “Bi nibak nop tari giniç ma dopim?” aglak.

⁴⁶ Aglak, God sobok gep karip polisman nib okok aglak, “Bin bi ognap okok bi nibak minim tep yib ageb rek ma apal,” aglak.

⁴⁷ Nib aglak, pen bi Perisi okok pen aglak, “Bi esek agip nibak, bin bi ognap ne niñid agip agil nopal rek, niibi ak rek nep niñim ar? ⁴⁸ Cin bi kib bi alap aka bi Perisi bi alap Jisas nop ma niñ dipin. ⁴⁹ Bin bi siñ aul kiri lo minim ak ma niñpal rek, God kírop milik kal niñil gitimel yib giniçab,” aglak.

⁵⁰ Pen bi kiri Nikodimas, bi siñak ned kislím eyan amil, Jisas nop minim ognap ag niñak bi nibak me, kírop agak, ⁵¹ “Cin Juda lo ar ak, bi alap nop yokop pen yur niñ gitimel ma giniçabin; minim kib agil minim wagin alap piyo niñil nep me, niñ giniçabin,” agak.

⁵² Nib agek aglak, “Nak ak rek nep Galili nib rek? God Minim ak udin li niñ damil niñigan, bi God minim agep alap Galili nib ma onigab,” aglak. ⁵³ Nib agil kiri kírig karip kiri ke ke amnilak.

8

Bin alap amil bi alap eip girek

¹ Pen Jisas Olip Dím amnak. ² Mínek karip tik dam lak niñil, kauyan adik git God sobok gep karip ak apek, bin bi konjai nep apil nop piñil kos kos gelak niñil ne bisig midil, kírop minim ag niñ midek.

³ Jisas niñ gił minim ag niñ midek niñlig git, bi lo minim ag ñeb bi okok ognap abe, bi Perisi ognap abe, kiri bin alap am bi alap eip dosip, bin ak nop dap bin bi midelak udin yirik ar sijak warik niñ, ⁴ Jisas nop aglak, “Minim ag ñeb bi. Bin aul bi sek ak pen bi alap eip desir niñil dapobin me aul.

⁵ Mosis lo cinop ñik ak agak, ‘Bin nib okok rek, kab ju pak lel kímlanj,’ agak. Pen nak tari agnigan?” aglak. ⁶ Kiri minim tom aglak nibak, nib agon Jisas tari agek, nop minim kib agin, agil, aglak.

Pen Jisas ne kibor kiyang gił, silpil ar ak niñmagil minim won ognap nu kıl tiklig git midek. ⁷ Pen kiri Jisas nop minim nibak rek ag niñlig git midelak, ne kid almil liñ kírop agak, “Bi tap si tap timel ma git alap midonimij ak, kab di bin nibaul ned paknimij,” agak. ⁸ Nib agil kauyan kiyang gił, lim eyan minim won ognap nu kıl tik midek niñlig git, ⁹ bi Jisas nop minim kib agin aglak nib okok, Jisas minim agak

nı̄bak nı̄ñıl, bı̄ kı̄b kı̄b kırı̄g amní̄lak nı̄ñıl
bı̄ okok magı̄lseк nokım nokım kırı̄g gıl
ke ke am saklak; Jisas eip bin ak eip nep
mı̄derek. ¹⁰ Jisas ne kı̄d almıl lıl, bin nı̄bak
nop agak, “Bı̄ okok akal? Bı̄ nep mınım
kı̄b agnı̄mın̄ alap ma mı̄deb ar?” agak.
¹¹ Agek, bin ak agak, “Bı̄ Kı̄b. Bı̄ yıp mınım
kı̄b agnı̄mın̄ alap ma mı̄deb,” agak. Agek,
Jisas agak, “Yad ak rek nep nep mınım
kı̄b ma agnı̄gain. Pen tap si tap tı̄mel
gölgı̄pan ak kı̄sen ma gınımın̄; mı̄ñi nak
bır amnoñ,” agak.

*Bin bı̄ lım dai ar wagın aul mı̄debal
okok melik kiri me Jisas*

¹² Jisas mınım alap bin bı̄ okok kı̄rop
kauyanı̄ agı̄l agak, “Bin bı̄ lım dai ar wagın
aul mı̄debal okok, yad melik kiri mı̄debin.
Bin bı̄ an yıp sain gıl ajenı̄gab ak, kı̄slım
nab okok rek ma ajenı̄gab; komı̄ñ per
mı̄dep melik tep ak dıl ajenı̄gab,” agak.

¹³ Jisas nı̄b agek, bı̄ Perisi okok nop
pen aglak, “Mınım nak ke ag ūeban ak,
cın nı̄pın mınım nı̄bak dı̄jın rek ma lıp,”
aglak.

¹⁴ Nı̄b agelak, Jisas agak, “Mınım nı̄bak
yad ke agebin ak pen mınım nı̄ñı̄d agebin.
Pen tari: yad opin okok nı̄ñıl, amní̄gain
okok abe nı̄ñıl gı̄pin. Pen nı̄bi, yad opin
okok ma nı̄ñıl, amní̄gain okok abe ma
nı̄ñıl gı̄pı̄m. ¹⁵ Nı̄bi mınım tı̄g bı̄loklig gı̄,
‘Ar ak gı̄ tep gı̄pı̄m; ar ak gı̄ tı̄mel gı̄pı̄m,’
apı̄m ak, bin bı̄ lım dai ar wagın aul gos
nı̄ñıl apal rek nep apı̄m. Pen yad bı̄ alap
nop mınım kı̄b ma apı̄n. ¹⁶ Bapi yıp ag
yokek onek ak, ne yad eip mı̄dobır rek,
yad mınım tı̄g bı̄lok gını̄g, nı̄ñı̄d nep agı̄l
mınım tı̄g bı̄lokñı̄gain. ¹⁷ Lo mınım nı̄bi
ar ak apı̄m, ‘Bin bı̄ omal mınım ar nokım
nep agnı̄gair ak me, bin bı̄ nı̄ñıl agnı̄gal,
ak nı̄ñı̄d apı̄r, agnı̄gal,’ apı̄m. ¹⁸ Lo nı̄bi
agı̄p nı̄bak rek, yad tige pı̄rek rek mı̄debin
ak, yad ke mınım bır apı̄n; pen Bapi yıp
ag yokak ak, ak rek nep yad tige pı̄rek rek
mı̄debin mınım ak bır agı̄p. Mınım cır
apı̄l mınım ar nokım nep apı̄r ak me,
nı̄ñı̄d apı̄r apkep,” agak.

* ^{8:24:} God Mınım dai Eksodas ak (Eks 3:14) God yıp ne ke agı̄l, Yad Mı̄debin Rek Mı̄debin agak. Pen sı̄ñaul Jisas
abe yıp ne ke agı̄l, Yad Mı̄debin Rek Mı̄debin agak. Nı̄b ak, Juda bin bı̄ okok ognap, mınım agak ak nı̄ñıl, Jisas nop
mılı̄k kabiam nı̄ñıl, ūag pak lın̄, aglak.

¹⁹ Nı̄b agek, nop aglak, “Nap nak me
akal?” aglak.

Agelak, Jisas pen agak, “Nı̄bi yıp ma
nı̄pı̄m rek, Bapi yad nop ak rek nep ma
nı̄pı̄m. Yıp nı̄pkep rek, Bapi yad ak rek
nep nı̄pkep,” agak.

²⁰ Jisas God sobok gep karıp mı̄gan, kab
magı̄l kiri God nop ūeb dap yokpal mı̄gan
ak, mınım nı̄bak ag ūi mı̄dek pen ūin ne
ma owak rek, bı̄ alap nop dı̄ cı̄cı̄ ma lak.

Yad amní̄gain okok nı̄bi ma amní̄gabı̄m

²¹ Jisas kı̄rop kauyanı̄ agak, “Yad kırı̄g gıl
amenı̄gain; yıp pı̄yo nı̄ñı̄gabı̄m ak pen
nı̄bi tap si tap tı̄mel gı̄líg gı̄ nep mı̄dıl
kı̄mnı̄gabı̄m rek, yad amní̄gain okok nı̄bi
ma amní̄gabı̄m,” agak.

²² Nı̄b agek, Juda bı̄ kı̄b okok aglak,
“Ne agı̄p, ‘Yad amní̄gain okok nı̄bi ma
amní̄gabı̄m,’ agı̄p ak, tari gını̄g nı̄b agı̄p?
Ne ke ūag pak lın̄ig gıl nı̄b agı̄p aka?”
aglak.

²³ Nı̄b aglak ak pen Jisas kı̄rop agak,
“Nı̄bi eyanı̄ nı̄b; yad alanı̄ nı̄b. Nı̄bi lım
dai ar wagın aul nı̄b; yad lım dai ar
wagın aul nı̄b mer. ²⁴ Nı̄b ak nı̄ñıl
me, ‘Nı̄bi tap si tap tı̄mel gı̄líg gı̄ nep
mı̄dıl kı̄mnı̄gabı̄m,’ agesin. Pen yıp, Yad
Mı̄debin Rek Mı̄debin,* ma nı̄ñ dı̄nı̄gabı̄m
ak, tap si tap tı̄mel gac sek mı̄debin rek
mı̄dıl kı̄mnı̄gabı̄m,” agak.

²⁵ Nı̄b agek, nop ag nı̄ñıl aglak, “Nak bı̄
an?” aglak.

Agelak, Jisas agak, “Yad nı̄bep per nep
ag ūebin rek nep mı̄debin. ²⁶ Nı̄bep mınım
kı̄b ag gını̄m ar ak, mınım koñai nep
mı̄deb. Bı̄ yıp ag yokek onek ak, magı̄lseк
nı̄ñ tep gı̄p rek, yıp gos ūek nı̄ñı̄g gı̄, yad
pen bin bı̄ okok kı̄rop ag ūebin,” agak.

²⁷ Jisas ne Nap mınım ag ūak nı̄bak
ma nı̄ñı̄lak rek, kı̄rop agak, ²⁸ “Bı̄ ūi ne
nop dı̄ oklañ lın̄ı̄gabı̄m ūin ak, gını̄gab
gını̄gab rek nı̄ñıl ūin nı̄bak nı̄ñı̄gabı̄m,
Yad Mı̄debin Rek Mı̄debin me. Yad tap
alap ke nep nı̄ñıl ma gı̄pin; Bapi mınım
yıp agı̄p rek nep ag ūebin ak, nı̄ñı̄gabı̄m.
²⁹ Bı̄ yıp ag yokek onek ak, yad eip mı̄deb.

Nop tep gip ar ak nep per per gipin rek, yip ma kiri gip; yad eip nep middeb,” agak.

³⁰ Jisas minim nibak agek niyilg gi, bin bi konjai nep nop Krais ak, agil, niyil diliak. ³¹ Pen Jisas ne Juda bin bi nop Krais ak agil niyilok nib okok krop agak, “Nibi minim yad pis nep niyil, apin rek nep genigabim ak me, niyid nep bin bi yad midenigabim. ³² Nig genigabim ak, God ne tige Biri rek middeb ak niyil, min wog rek gipim ak kiri gil, mid tep ginigabim,” agak.

³³ Nib agek aglak, “Minim ageban nibak tari? Cin based Ebraham ni pai ne midobin ak, cin bin bi ognap krop min wog rek ma gipin. Nib ak, cinop tari ginig, ‘Min wog rek gipim ak kiri gil, mid tep ginigabim,’ ageban?” aglak.

³⁴ Agelak, Jisas pen agak, “Yad nibep niyid yib agebin, bin bi tap si tap timel gipal okok, tap si tap timel gep won ak nep min wog gep bin bi rek midebal. ³⁵ Min wog gep bi alap, nap ne karip ak per ma midenigab; kisen bi ke nib alap mani yokil nop tauek, nap ned nib karip ne ak kiri gil, karip ke amil nap kisen nib ak nop min wog ginigab. Pen ni alap nap karip sijak kau ne per per nep midenigab. ³⁶ God Ni ne nibep bin bi tauil, min midebim ak wisib yokenigab ak, nibi min wog goligipim ak pis nep kiri gil, mid tep yib ginigabim. ³⁷ Nibep Ebraham tikek tikel tik dam dapil gil apek midebim ak nippin ak pen minim apin ak ma dil, yip ntag pak linig gebim. ³⁸ Yad Bapi eip midil nippin rek nibep ag nebin; pen nibi, nap nibi ak minim agek nippim ar ak nep gebim,” agak.

³⁹ Agek aglak, “Bapi cin me Ebraham,” aglak.

Agelak, Jisas agak, “Nibi Ebraham ni pai ne midebkep rek, ne goligip rek gipkep. ⁴⁰ Yad God minim agip rek niyil, minim niyid yib ak nibep ag nibin ak pen yip ntag pak linig gebim. Pen nibi ginig gebim nibak rek, Ebraham ne ma gak. ⁴¹ Nib ak, nap nibi gip rek, nibi ke nibi aknib rek nep gipim,” agak.

Nib agek aglak, “Cinop bin si dil matikpal; God nokim me Bapi cin yib,” aglak.

Seten ni pai ne

⁴² Nib agelak, Jisas pen agak, “‘God nokim me Bapi cin yib,’ apim ak pen God ne Nap nibi midobkop, yad God nib apil, mimi sijaul midebin ak niyil, yip midmagil lipkep. Yad okok midil, gos yad ke niyil ma onek; God eip midil, yip niyebir ag yokek sijaul onek. ⁴³ Nib ak, minim yad ak tari ginig niyil tep ma gipim? Gipim nibak, cin ma nippin, agil, gipim. ⁴⁴ Nib nap nibi kijeki ni pai ne midebim ak me, nop tep gip ar ak nep gin, agil gos nippim. Ne ned wagin gil, bin bi okok krop ntag pak loligip rek, min ar ne nibak nig gil nep mideb. Gos tep ognap, gos niyid ognap ma niyip yib; ne minim niyid ognap ma niyip. Minim esek ageb ak, minim yib ne me ak. Ne per nep minim esek ageb; tom agep wagin ak kijeki me ak. ⁴⁵ Pen yad nibep minim niyid nep agebin ak me, nibi niyil ma dipim. ⁴⁶ Pen yad gebin ar ak niyil, ar ak tap si tap timel geban, agil, agnimib rek ma lip. Nib ak, yad minim niyid nep agebin ak niyil, nibi tari ginig minim yad ma niy debim? ⁴⁷ Bin bi God eip midebal okok, minim ne ak niy dipal. Pen nibi nop eip ma midebim rek, minim ne ak ma niy dipim,” agak.

Ebrahim nop ma tik dowep ar ak, Yad Midebin, agak

⁴⁸ Juda bi kib okok Jisas nop aglak, “Nak bi Sameria nib, nep kijeki aban ntagip, apin ak, niyid apin aka?” aglak.

⁴⁹ Agelak, Jisas agak, “Yip kijeki aban ma ntagip. Yad Bapi yib ne ak agen ar ameb pen nibi yib yad ak agem sijak eyan ap yapeb. ⁵⁰ Yib yad ke agen ar amnaq, agil gos ma nippin; pen God ne bin bi tari tarit gipal niyil tep gip ak, bin bi yib yad agel ar amnaq, agil gos niyip. ⁵¹ Nibep niyid agebin, bin bi an minim yad ak niyil, agebin rek ginigab ak, ne ma kimmigab; ne per nep per nep komi niy midenigab,” agak.

⁵² Jisas nib agek, kiri aglak, “Nak minim ageban nibak niyil nippin, nak kijeki aban

ñagip ageban. Ebrahim abe, bı God mınım agep okok magılsek abe kımlak, pen nak tari gıl ageban, ‘Bin bı an mınım yad ak nıñıl, agebin rek gınigab ak, ne ma kımnigab; ne per nep per nep komıñ middenigab,’ ageban? ⁵³ Based cın Ebrahim abe, bı God mınım agep okok magılsek abe kımlak rek, bı nıb okok bı sıkol, yad bı kıb, agıl gos nıpan aka?’ aglak.

⁵⁴ Agelak, Jisas agak, “Yıb yad ke agen ar ambkop, tap yokop rek lıpkop. Pen Bı yıb yad agek ar ameb bı nıbak Bapi yad. Nıbi bı nokım nıbak nep, God cın, apım. ⁵⁵ God cın, apım ak pen nop ma nıpin; pen yad nop nıpin. ‘Nop ma nıpin,’ apnep, nıbi mınım tom apım rek apnep. Nıb ak, yad nop nıpin ak me, mınım ne ageb rek nıñıl gıpin. ⁵⁶ God bırarık nep nap Ebrahim nop agıl, yad Jisas mıñi apıl mıdebin nıñ aul nep agıl, ‘Nıñ kisen ak onigab,’ agak. Pen nap Ebrahim God mınım agak ak nıñıl, mınım nıbak God nıñid agıp, agıl, mıñ mıñ gılıg gı gos sek mıdek; nıñ nıbak nıñıl mıñ mıñ gak,’ agak.

⁵⁷ Jisas nıb agek, Juda bı okok aglak, “Mı nak nıñ juıl omal adık gı dam aknıb wajrem alan (50) rek ma mıdeban ak pen nak tari gıl, Ebrahim bırarık ped okok gak ak nıñnek, ageban?” aglak.

⁵⁸ Agelak, Jisas kırop agak, “Nıbep nıñid yıb agebin, Ebrahim nop ma tı̄k dowep ar ak, Yad Mıdebin,” agak.

⁵⁹ Jisas nıb agek, nop kab ju ñag pak lıñig gelak ak pen ne God sobok gep karıp mıgan mıdek ak sı̄l gı lı̄l söñ amıl amnak.

9

Bı alap tı̄k dolak nıñ ak nep udın kwoi gıl mıdek, Jisas gek udın nıl nıñak

¹ Pen Jisas bı ne okok eip amlıg gı nıñlak, bı tı̄k dolak nıñ ak nep udın kwoi gek udın magıl ma nıñolıgıp bı alap mıdek. ² Jisas bı ne okok bı nıbak nıñıl Jisas nop aglak, “Mınım ag ñeb bı. Bı an tap si tap tı̄mel gek, bı nıbaul tı̄k dolak nıñ ak udın ne ak kwoi gek udın magıl ma nıñeb? Ne ke aka nonım nap gerek gıp?” aglak.

³ Agelak, Jisas agak, “Udın ne kwoi gı mıdeb ak, ne ke aka nonım nap tap si tap

tı̄mel gerek ma gıp. Pen udın ne kwoi gıl mıdeb ak, bin bı okok God ne Bı kılıs aknıb ke mıdeb nıñ tep gılañ agıl gıp. ⁴ Mıñi pıb nab won aul, Bı yıp ag yokek onek ak, wög nop ak gın. Kıslım gınig geb nıñıl cın wög gıjin rek ma lıñigab. ⁵ Yad lı̄m dai ar wagın aul mıdebin won aul, bin bı lı̄m dai ar wagın aul mıdebal okok melik kıri ak yad mıdebin,” agak.

⁶ Jisas mınım nıbak agıl, lı̄m eyan kıñık ñagıl, gek uleb lek, dıl bı udın kwoi gı mıdek ak nop udın magıl ne sıñak lı̄l, ⁷ agak, “Nak Siloam cöb sıñak amıl, udın nak ak ñıg lıñimın,” agak. Nıg gıl ag yokek, am ñıg lı̄l, udın ne ak nıl nıñıl, karıp ne amnak. Siloam mınım wagın ak “Ag Yokek Amnak”.

⁸ Pen bin bı karıp yakam ne eip jı̄m nıl okok abe, ned ne tap asıb golıgıp nıñolıgıp pal bin bı okok abe aglak, “Bı aul, bı sıñak bısig mıdlıg gı, tap asıb golıgıp ak rek lı̄p,” aglak. ⁹ Agelak, ognap aglak, “Yau me, bı nıbak nep,” aglak. Ognap pen aglak, “Mer. Bı nıbak rek lı̄p ak pen bı aul bı ke nıb,” aglak. Nıb agelak, bı nıbak ne ke agak, “Yad me bı nıbak,” agak. ¹⁰ Agek, nop aglak, “Udın nep ak titi gıl komıñ lı̄p?” aglak. ¹¹ Agelak agak, “Bı Jisas apal ak, lı̄m eyan kıñık ñagıl, gek uleb lek, dıl udın magıl yıp ak lı̄l agıp, ‘Siloam cöb amıl, udın nak ak ñıg lıñimın,’ agek, am udın yad ak ñıg lı̄l, dai udın nıl nıpin,” agak. ¹² Agek aglak, “Bı nıbak mıñi mıdeb akal?” aglak. Agelak agak, “Adı ma nıpin,” agak.

Bı Perisi okok, “Bı udın kwoi gı mıdosıp ak titi gıl komıñ lı̄p?” aglak

¹³⁻¹⁴ Pen Jisas gek udın nıl nıñak bı nıbak, Juda kai God nop sobok gep nıñ kıri ak ñıg gak ak me, bin bı ognap bı nıbak nop dam bı Perisi mıdelak sıñak dolak.

¹⁵ Bı Perisi bı nıbak nop aglak, “Nak titi gıl udın nıl nıpan?” aglak. Agelak agak, “Jisas lı̄m uleb alap dıl, udın yad ak lek, yad am udın yad ak ñıg lı̄l, mıñi udın nıl nıpin,” agak.

¹⁶ Nıb agek, bı Perisi ognap aglak, “God nop sobok gep nıñ ak nıb gıp rek, ne God nop sobok gep nıñ lo ar ak tı̄b juıp. Nıb ak, cın nıpin, God nop ag yokek ma owıp,” aglak. Nıb agelak, bı kıri ognap pen aglak,

“Bî tap si tap tîmel gep alap mîdobkop, ne titi gîl tap ma gep nîbak gîpkop?” aglak. Nîb agîl kîri ke nep asîk ke ke lîlak. ¹⁷ Bî Perisi okok, bî nîbak nop kauyan ag nîjîl aglak, “Bî udîn yîp gek udîn nîl nîpin,” apan ak, nak bî nîbak bî tari, agîl gos nîpan?” aglak. Agelak agak, “Yad nîpin ne bî God mînîm agep bî alap,” agak.

¹⁸ Pen Juda bî kîb okok, bî udîn kwoi gak komîn lak mînîm ne ak ma dîl, nonîm nap ne cînop onîmir, agel, ber mal aperek, ¹⁹ aglak, “Nî aul nî nîri aka?” aglak. Agelak agrek, “Yau, nî ak nî cîr,” agrek. Agerek aglak, “Nîri nop udîn kwoi sek tîk dorek aka?” aglak. Agelak agrek, “Yau, nop udîn kwoi sek tîk dorok,” agrek. Nîb agerek aglak, “Nîb ak, mîñi titi gîl udîn nîl nîjeb?” aglak.

²⁰⁻²³ Agelak, kîri ber pen bîr nîjrek, Juda bî kîb nîb okok ned mînîm kîlis ar alap agîl aglak, “Bin bî an an Jisas ne Krais ak agîl mîsen agnîgal okok, Juda mogîm gep karîp nîbak kauyan ma onîgal,” aglak. Mînîm aglak nîbak bîr nîjîl me, pîrîkîl, agrek, “Nî ak, nî cîr mîdeb ak, nîpîr; nî cîr nîbak udîn kwoi sek tîk dorok ak abe nîpîr; pen mîñi titi gîl udîn nîl nîjeb ak ma nîpîr; bî an ne gek udîn nîl nîjeb ak abe cîr ma nîpîr. Pen ne nî sîkol mer; nop ke ag nîjengabîm ak, ne ke agnîgab,” agrek.

²⁴ Nîb agerek, bî kîb okok bî nîbak nop kauyan sîk agel apek aglak, “Nep komîn lîp nîbak, God udîn yîrik ne ar ak mînîm nîjîd nep agan. Cîn nîpin, bî agesin ak, bî nîbak bî tap si tap tîmel gep bî alap,” aglak.

²⁵ Nîb agelak, bî nîbak pen agak, “Ne bî tap si tap tîmel gep bî alap aka mer, yad ma nîpin. Yad tap nokîm alap nep nîpin. Ned udîn kwoi gî mîdenek pen mîñi udîn nîl nîpin,” agak.

²⁶ Agek aglak, “Nep titi gîl gosîp, udîn nîl nîpan?” aglak.

²⁷ Agelak agak, “Yad nîbep mîdarîk nep ag nîbin ak pen nîbi mînîm yîp ak ma dîpîm. Tari gînîg mînîm mîdarîk nep agesin mînîm ak kauyan agan, agîl agebîm? Nîbi ke ak rek nep bî ne alap mîdon, agîl, ag nîjebîm aka?” agak.

²⁸ Nîb agek, nop mîlik kal nîjîl, nop mînîm tîmel agîl aglak, “Cîn Mosîs bî ne me, pen nak bî yokop ak bî ne alap! ²⁹ God Mosîs nop mînîm ag ñek agolîgîp ak nîpin, pen bî aul akal nîb owîp ak ma nîpin!” aglak.

³⁰ Agelak bî nîbak ne pen agak, “Ake! Bî ognîl! Ne udîn yîp ak gek komîn lîp, pen ne akal nîb ak nîbi ma nîpîm e! ³¹ Pen cîn nîpin, bin bî tap si tap tîmel gîlîg gî, God nop sobok genîmel ak, ne mînîm kîrop ma dînîgab; bin bî God nop nîj dîl, ne mînîm ageb rek gîlîg gî, nop sobok genîmel ak, ne mînîm kîrop nîjîngab. ³² Lîm dai gî lak nîn ak tîkîl, mîd dap mîñi mîdobîn nîn aul, bin bî udîn kwoi sek tîk dolak alap gek udîn ma nîl nîjâk. ³³ Bî nîbak God ag yokek ma opkop, ne tap alap gînîmîn rek ma lîpkop,” agak.

³⁴ Nîb agek, kîri pen aglak, “Nanîm nap nep tîk dorek nîn ak, bî tap si tap tîmel gep ak tîk dorek, pen nak cînop mînîm ag nîjîng geban ar? Nîb agîl, Juda mogîm gep karîp aul kauyan ma onîgan,” agîl, nop dî neb neb gî dam mîs eyaç yoklak.

Bin bî Jisas nop ma nîj dîpal okok, udîn kwoi rek mîdebal

³⁵ Pen bî nîbak nop dî mîs yoklak, Jisas mînîm nîbak nîjîl, am nop pîyo nîjîl agak, “Nak Bî Nî ne nop nîj dîpan aka?” agak.

³⁶ Agek agak, “Bî Nî ne bî an? Bî nîbak me ak, agek, yad nop nîj dînîm,” agak.

³⁷ Nîb agek, Jisas agak, “Bî nîbak mîdarîk nep nîpan. Me nak eip mînîm ag mîdobîr aul,” agak.

³⁸ Nîb agek, bî nîbak Jisas mîdek wagîn sînjâk kogîm yîmîl agak, “Bî Kîb! Yad nep nîj debin,” agak. ³⁹ Agek, Jisas agak, “Yad lîm dai wagîn aul opin ak, bin bî lîm dai ar wagîn aul mîdebal okok kîrop nonîm lînîg opin. Bin bî udîn kwoi gîp okok melîk sînjâk apîl nîjîngal; pen bin bî, cîn bîr nîj tep gîpîn ag gos nîpal bin bî okok, kîri melîk kîrîg gîl, kîslîm eyaç amîl, ma nîjîngal.

⁴⁰ Nîb agek, bî Perisi ulep nîb sînjâk mîdelak ognap, mînîm nîbak nîjîl aglak, “Nîb ageban ak, cîn abe udîn kwoi gîp, agîl, ageban ar?” aglak.

41 Agelak, Jisas kiroq agak, “Nıbi udın kwoi midebkep rek, tap si tap tımel gipim ak minim kib ma dipkep; pen niñ tepe gipin, apim ak me, nıbi gac sek midil minim kib dinigabim,” agak.

10

Kaj Sipsip Mıkep Bi Tep ak

1 Jisas minim alap sid tikil agak, “Yad nibep niñid yib agebin, kaj sipsip midebal wari miyan ak amnig, kijon wagin yipidgil miyan ak midek niñlig gi, yokop tam sijnak talak gil amnigal okok, kiri tap si dep bin bi. **2** Bi sipsip mıkep ak, yokop tam ak talak gil ma amnigab; kijon wagin yipidgil miyan ak nep amil, wari karip miyan eyan amnigab.

3 “Pen bi sipsip mıkep ak amjakek, bi kijon wagin kod mideb ak nop niñ tepe ginigab rek, kijon ak yiknigab. Pen sipsip okok ak rek nep, bi nibak meg miyan nop ak niñnigrek, sipsip ne ke okok yib niñlig gi ponjd soñ amnigab. **4** Sipsip ne ponjd soñ amil, ne ned gek niñlig gi, kiri meg miyan ne ak niñnigrek, nop kisen ginigal. **5** Pen bi poñin nib alap ap agek, nop kisen ma ginigal; meg miyan ne ma niñnigrek, pirk amnigal,” agak. **6** Jisas nibgil minim sid tikil agak pen minim ageb ar ak agil ma tik niñlak.

Jisas ne Sipsip Mıkep Bi Tep ak

7 Jisas minim ma tik niñlak rek, ne kauyan agak, “Yad nibep niñid yib agebin, yad ke sipsip okok kijon tam ameb midebin. **8** Pen, ‘Cin kaj sipsip mıkep bi,’ agil, ned olak bi okok, kiri magilsek tap si dep bi mideligipal. Sipsip okok minim kiroq ak ma niñeligipal. **9** Pen yad ke sipsip okok kijon tam ameb rek midebin. Bin bi yip apil wari karip miyan amnigal okok, komin nep midenigal. Kijon tam amil apil gilig gi, tap kas kas niñnigal. **10** Bi si dep okok, tap si dinig, cip niag pak linig, gi tımel ginig nep opal. Pen yad opin ak, nibep gen, nibi komin per midep won nibak dil, komin mid tep gep ar ak nep midem amnañ, agil, opin.

11 “Yad Sipsip Mıkep Bi Tep. Sipsip Mıkep Bi Tep ak kaj sipsip okok nen

kimnigab. **12** Bi sijnak mani dinig kaj sipsip kod midenigab ak, bi kaj sipsip mıkep yipidgil mer; sipsip okok sipsip ne mer ak me, kain sapeb okok apenigal ak niñil pirk gi amnigab. Nıb ak me, kain sapeb nib okok sipsip okok kiroq yik gi dam ke tıgon tıgon yoknigal. **13** Bi nibak mani dinig kaj sipsip kod midil, sipsip okok kiroq gos ma niñnigab ak me, pirk gi amnigab.

14-15 “Yad Sipsip Mıkep Bi Tep. Bapi cir apil pen pen niñ tepe gipir rek, yad sipsip okok eip pen pen niñ tepe gipin. Nıb ak, yad kiroq nen agil kimnigain. **16** Sipsip wari karip miyan aul midebal nep mer, sipsip ognap sek midebal. Sipsip nib okok ak rek nep dinigain. Kiri ak rek nep minim yad ak niñnigal. Sipsip karip miyan nokim alap mogim gi midil, bi mıkep kiri nokim alap nep midil ginigab.

17 “Yad nibep nen agil kimil wariknigain rek, Bapi yip midmagil lip. **18** Bin bi ognap gos kiri niñil gel ma kimnigain; pen yad gos yad ke niñil kimnigain. Yad ke kimnim, agil, kimnigain; yad ke wariknim, agil, wariknigain. Nıb ak, Bapi yad, nak akniñginim, agip minim ne ak dil, agip rek nep ginigain,” agak.

19 Jisas minim nibak agek, Juda kai kauyan asik pis ak ke, pis ak ke lıl, **20** ognap aglak, “Ne kijeki abañ nagek, minim tom ageb ak, tari ginig minim ne ak niñebim?” aglak.

21 Nıb agelak, ognap pen aglak, “Ne kijeki abañ napkop ak, nib ag rep ma gipkop. Pen kijeki abañ nagek, titi gil bin bi udin kwoi gi midelak okok gek kauyan udin nil niplap?” aglak.

22 Pen kisen Juda bin bi, God sobok gep karip sijn tepe mideb ak miñ miñ gep niñ kib ak miñi, agil, Jerusalem am mogim gilak. Pen niñ kib nibak, karip yigen niñ ak me, **23** Jisas ne God sobok gep karip soñ ar “Solomon Karip Badak” apal sijnak tagek niñlig gi, **24** Juda bin bi okok Jisas midek sijnak apil aglak, “Cinop gek per nep ma kod midojin; nak Krais ak midenim in ak, misen agek niñin,” aglak.

²⁵ Agelak, Jisas pen agak, "Yad n̄ibep bir ag n̄ibin ak pen m̄in̄im yad ak m̄in̄im n̄in̄id, aḡil, ma n̄in̄ d̄ipek. Bapi yad k̄il̄s ne d̄il tap ma gep okok ḡipin ak n̄in̄il, m̄in̄im yad ak m̄in̄im n̄in̄id ageb, aḡil, n̄in̄ d̄ipkep. ²⁶ Pen sipsip yad ma m̄idebin rek, m̄in̄im yad ak m̄in̄im n̄in̄id, aḡil, ma n̄in̄ d̄ip̄im. ²⁷ Sipsip yad okok m̄in̄im yad agebin ak n̄ipal; yad k̄rop n̄ipin n̄in̄il k̄iri ȳip k̄isen ḡipal. ²⁸ Sipsip ȳip k̄isen ḡipal okok, k̄rop kom̄in̄ per m̄idep won ak n̄ibin ak me, k̄iri ma k̄imnigal. N̄inmaḡil ar yad m̄idebal rek, bin b̄i ognap ap̄il k̄rop t̄ig sak dad amn̄imel rek ma l̄ip. ²⁹ Bapi yad k̄rop d̄i ȳip n̄ib ak, ne B̄i k̄il̄s akn̄ib ke ȳib m̄ideb ak me. N̄inmaḡil ar ne m̄idebal rek, bin b̄i ognap ap̄il k̄rop t̄ig sak dad amn̄imel rek ma l̄ip. ³⁰ Bapi ke, yad ke, mer; c̄ir ap̄il nok̄im ȳib m̄idob̄ir," agak.

³¹ Jisas n̄ib agek, Juda kai nop kauyen kab ju pakn̄ig gelak. ³² N̄ig gelak, Jisas k̄rop pen agak, "Bapi ȳip agek, n̄ibi m̄idebek n̄in̄il tap tep ke ke kon̄ai nep ḡinek. Pen tap tep ḡinek n̄ib okok, ar akal ḡi t̄imel ḡinek n̄in̄il ȳip ñag pak l̄in̄ig geb̄im?" agak.

³³ Agek aglak, "Tap tep ar n̄ib okok n̄in̄il, nep ñag pak l̄in̄ig ma gobin; nak b̄i ȳib pen, yad God rek m̄idebin, aḡil, God ȳib ne tau dap yap l̄ipan ak me, nep ñag pak l̄in̄ig gobin," aglak.

³⁴ N̄ib agelak, Jisas pen agak, "Lo n̄ibi ke dai alap ñu k̄il t̄ikil aglak, 'God ne agak, "N̄ibi ke god rek m̄idebin," agak,' aglak. ³⁵ God M̄in̄im ak m̄in̄im alap esek ma agn̄igab; per nep per nep n̄in̄id nep m̄idenigab. God ne bin b̄i yokop okok m̄in̄im agesin n̄ibaul ñil, 'N̄ibi god rek m̄idebin,' agak. ³⁶ Pen yad, yad l̄im dai wagin aul opin ak, Bapi ȳip wög ne ag l̄il ag yokek opin. Pen yad God N̄i ne m̄idebin agnek m̄in̄im n̄ibak n̄in̄il, n̄ibi tari ḡin̄ig, God ȳib ne tau dap yap l̄ip, aḡil, ȳip ñag pak l̄in̄ig geb̄im? ³⁷ Yad God wög ne gen̄igabin ak, m̄in̄im yad n̄in̄ d̄in̄im̄ib. Mer ak, mer. ³⁸ Pen m̄in̄im yad ma n̄in̄ d̄ip̄in, agn̄igab̄im ak, yad tap ma gep rek ḡipin okok n̄in̄il, n̄in̄ d̄in̄im̄ib. N̄ibi n̄ig ḡil

n̄in̄ d̄il me, yad Bapi eip m̄idebin Bapi yad eip m̄ideb ak n̄in̄n̄igab̄im," agak.

³⁹ Jisas nop kauyen d̄i c̄ici l̄in̄ aglak ak pen ne kapkap s̄il ḡi l̄il amnak. ⁴⁰ Jisas n̄ig s̄il ḡi am̄il, kauyen n̄ig Jodan juil p̄is k̄idadan̄ am̄il, Jon ned midil bin b̄i n̄ig pak ñoliḡip karip l̄im t̄igoñ okok am m̄idek. ⁴¹ Bin b̄i kon̄ai nep m̄idek s̄in̄ak ap̄il aglak, "Jon ne tap ma gep rek ognap ma goliḡip, pen ne b̄i aul nop aḡil, m̄in̄im tari tari agoliḡip ak, maḡilek m̄in̄im n̄in̄id nep agoliḡip," aglak. ⁴² N̄ib aḡil, bin b̄i m̄igan n̄ibak m̄idelak okok kon̄ai nep Jisas nop n̄in̄ d̄ilak.

11

Lasaras k̄imak

¹ Karip t̄irig t̄ironj Betani n̄ib b̄i alap tap gak; ȳib ne ak Lasaras. B̄i n̄ibak, n̄inai ne omal midöliḡipir; alap Maria, alap Mata. ² Maria me, Jisas nop tob k̄id ne ak wel soñ ḡi ñil, k̄imkas ne d̄i lig ḡi yokak bin n̄ibak. N̄imam ne Lasaras tap gak. ³ Lasaras n̄inai mal Jisas nop m̄in̄im p̄in̄il yok̄il agrek, "B̄i K̄ib! B̄i m̄idmaḡil nak ak tap ḡip," agrek.

⁴ Pen Jisas m̄in̄im ag yokrek n̄ibak n̄in̄il agak, "Ne tap ḡip pen p̄is nep ma k̄imnigab. Pen God ne ke n̄in̄ip rek, ne k̄il̄s ke ne gek, bin b̄i okok God ȳib ne ak abe, God N̄i ȳib ne ak abe agel ar amn̄igab, aḡil, gak," agak.

⁵ Jisas ne Mata, n̄inai ne Maria, n̄imam n̄iri Lasaras k̄rop yakam m̄idmaḡil loliḡip. ⁶ Pen Lasaras tap gak m̄in̄im n̄ibak n̄in̄il, Jisas nop n̄in̄n̄ig kasek ma amnak; karip l̄im m̄idek s̄in̄ak ñin̄ omal sek m̄idek. ⁷ Ñin̄ omal yapek, b̄i ne okok k̄rop agak, "Karip l̄im Judia ad̄ik ḡi amn̄in," agak. ⁸ N̄ib agek, b̄i ne okok aglak, "M̄in̄im ag ñeb b̄i. Tol won ak nep, b̄i Juda okok nep kab ju pakn̄ig gelak ak pen nak kauyen karip l̄im n̄ibak ad̄ik ḡi amn̄ig geban aka?" aglak.

⁹ Agelak, Jisas agak, "N̄ibi n̄ip̄im, ñin̄ nok̄im alap, aua akn̄ib um̄igan alan̄ nep m̄ideb. Bin b̄i melik sek ajen̄igal okok, l̄im dai melik n̄ibak melik ñek, tap ognap k̄rop l̄i d̄il amek ma ap yap pakn̄igal. ¹⁰ Pen bin b̄i k̄isl̄im eyañ ajen̄igal okok,

melik kiri ma midek, tap ognap krop li dil amek ap yap paknigal,” agak.

¹¹ Jisas nib agil, minim alap sek krop agil agak, “Bi niyeb cin Lasaras wisin kineb; pen yad amil nop agen warik onigab,” agak.

¹² Agek, bi ne okok pen aglak, “Bi Kib. Ne wisin kineb, apan rek, komin liniqab,” aglak. ¹³ Jisas ne Lasaras bir kimib ak niyil, “Lasaras wisin kineb,” agak. Pen bi ne okok Jisas minim ne niyil, Lasaras yokop wisin kineb, agil gos niylak. ¹⁴ Bi ne okok ma niyep ar midebak niyil Jisas krop misen agil agak, “Lasaras bir kimib. ¹⁵ Pen yad Lasaras eip ma midenek kimib ak, nibep nen agil miñ miñ gipin. Nib gip ak me, nibi minim yad niñ dinimib rek lip. Pen Lasaras mideb sijak amnun,” agak.

¹⁶ Agek, Tomas Didimas ne Jisas bi ne ognap okok krop agak, “Cin magilsek minim ag neb bi cin eip karip lim Judia amon, nop ntag pak li, cinop abe ntag pak linimel,” agak.

Jisas Mata Maria air mal krop minim agak

¹⁷ Pen kiri karip tirig tiron Betani amjaketlak, bin bi okok Jisas nop aglak, “Lasaras kimak tigel ginok, nin omal omal padikip,” aglak. ¹⁸ Pen karip tirig tiron Betani nibak, Jerusalem manj sijak, kilomita aknib omal nokim rek nep midoligip rek me, ¹⁹ Lasaras kimek, Juda bin bi konai nep apil, Mata Maria air mal yimig niyil sil magil ag midebak. ²⁰ Pen Jisas apeb, agel, Mata niyil, ninai Maria nop karip ak krig gil, am Jisas nop niyinig amnak. ²¹ Mata ne am Jisas nop niyil agak, “Bi Kib. Nak aul midebnap, mam yad Lasaras ma kimbkop. ²² Pen yad niphin, miñi nak God nop tap tari ag niyenigan ak, agnigan rek ginigab,” agak.

²³ Agek, Jisas agak, “Namam kauyan wariknigab,” agak. ²⁴ Agek, Mata agak, “Yad niphin minim kib agep nin ak wariknigab,” agak. ²⁵ Agek, Jisas agak, “Yad ke gen bin bi wariknigal; yad ke gen bin bi komin midenigal. Bin bi yip niñ dil kimnigal okok, komin midenigal. ²⁶ Bin bi komin midil yip niñ dinigal okok,

ma kimnigal; per nep per nep komin midenigal. Minim agebin nibaul niñ dipan aka mer?” agak.

²⁷ Jisas nib agek, Mata agak, “Bi Kib. Yae, yad niñ dipin, nak me Krais ak, God Ni ne lim wagin aul onigab, agoligipal ak nep,” agak.

²⁸ Mata minim nibak agil, karip adik gi amil, ninai ne Maria nop timid wagin okok mimig tikil agak, “Minim ag neb bi bir owip; nep akal agil ag niyeb,” agak. ²⁹ Maria minim nibak niyil kasek warikil, Jisas nop niyinig amnak. ³⁰ Pen Jisas karip tirig tiron Betani bir ma owak; Mata nop niyak migan nib sijak nep midek. ³¹ Maria ne nig kasek amek, Juda bin bi nop eip karip migan midebak okok ag niylak e, cip tigel adan sil agnig ameb, agil, amek niyil gip sain amnilak.

³² Maria am Jisas nop niyil, midek tob wagin sijak mapik yimil agak, “Bi Kib, nak sijanul midebnap, mam yad ma kimbkop!” agak.

³³ Pen Maria abe, Juda bin bi ne eip olak okok abe sil agelak ak niyil, Jisas gos cibur midmagil ne mapin kib yib gak. ³⁴ Nib gek, Jisas agak, “Nop tigel gipim akal?” agak.

Agek aglak, “Apek am niyin,” aglak.

³⁵ Jisas udin nig yowak. ³⁶ Jisas udin nig yapek ak niyil, Juda bin bi okok niyil aglak, “Niyim! Lasaras nop midmagil yib lip!” aglak.

³⁷ Ognap pen aglak, “Ne bi udin kwoi gak ak nop gek udin nil niyak rek, tari ginig tap bi nibaul nop gak ak gek komin ma lak?” aglak.

Jisas Lasaras nop gek, warikak

³⁸ Pen Jisas kauyan gos cibur midmagil ne mapin kib yib niyil, Lasaras nop tigel gitlak migan ak amjakak. Cip tigel gitlak nibak, kab migan alap tigel gitlak; pen kab kib alap di kijon pilin gel midek. ³⁹ Pen Jisas bi okok agak, “Kab ak di yokim,” agak.

Jisas nib agek, bi Lasaras kimak nibak ninai ne Mata agak, “Bi Kib, cip ak kimek tigel ginok, nin omal omal padikip ak, kitimel yib onigab,” agak.

40 Agek, Jisas pen agak, “Nep tari agesin? Nep apin, ‘Yip niŋ dī mīdil me, God kīlis ne ke niŋnīgan,’ apin,” agak.

41 Nīb agek, kab ak dī yokel, Jisas kīlan gī niŋiļ agak, “Bapi, yad nep ag niŋen yip niŋpan ak, nep tep agebin.” **42** Yad nep ag niŋen yip per niŋpan ak bīr niŋpin ak pen miňim agebin nībaul, bin bī sīŋaul warīk mīdebal okok, nak nep yip ag yokek onek ak kīri niŋ dīnimel, agiļ, agebin,” agak.

43 Jisas nīb agiļ, meg miŋan dap ranīl agak, “Lasaras, nak mis aul owan e!” agak.

44 Agek, walīj niŋnītob nōp kom kam sīlokīl, nabīc meg miŋan walīj kom kam gīl, dam tīgel gīlak walīj okok, niŋ gīl mīdekl niŋlig gīt, cīp se par ak warīkīl walīj sek kom kam gīl mis owak. Apek, Jisas bī okok kīrop agak, “Walīj nōp kom sīlokīl okok wiſib yokem amnaŋ,” agak. Agek, agak rek gīlak.

*Jisas nōp ūag pak līn, agiļ gos ak niŋlak
(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)*

45 Juda bin bī Maria nōp niŋnīg olak nīb okok, Jisas Lasaras nōp gek warīkak ak niŋiļ, bin bī koŋai nep Jisas ne Krais ak, agiļ, nōp niŋ dīlak.

46 Pen ognap adīk gīt bī Perisi mīdelak sīŋak amīl, Jisas gak nībak kīrop ag niŋlak.

47 Ag niŋlak, bī Perisi okok abe, bī God nōp tap sobok gep bī kīb okok abe, kīri Juda Kansol miňim tīg asīk lōlīgīpal bī kīb okok kīrop sīk agel, am mogīm gelak, kīrop aglak, “Bī nībak tap ma gep koŋai nep geb ak, cīn tari gīn?

48 Cīn niŋiļ kīrig gon, ne ar nībak nep gek amek, bin bī magīlsek nōp niŋ dīl, kiŋ kīb cīn, agenīgal ak, Rom bī kīb okok apīl, God sobok gep karīp cīn ak gīt tīmel gīl, cīnop Juda bin bī gīt tīmel gīl, gīnīgal,” aglak.

49 Pen miň nībak nep, bī alap nōp ag lel, ne bī God nōp tap sobok gep bī kīb yīb ak mīdekl. Bī nībak yīb ne Kaiapas. Ne mogīm gelak nab ak miňim agiļ agak, “Nībep gos ma līp.” **50** Yad nībep agebin, bī nokīm alap kīmek cīn magīlsek komīŋ amnīgabīn ak tep; cīn magīlsek kīmnīgabīn ak tīmel,” agak.

51 Kaiapas ne miňim agak nībak, ne ke ma agak; ne bī God nōp tap sobok gep bī kīb yīb miň nībak mīdekl rek, ne tap tari tari kīsen gīnīgab okok gos niŋiļ, Jisas ne

Juda bin bī okok kīrop nen agiļ kīmnīgab, agiļ, miňim nībak agak.

52 Pen Juda kai kīrop nep mer; bin bī God niŋpai ne dīnīg geb okok magīlsek dī jīm niŋl lek, wagīn ne nokīm yīb mīdenīgal, agiļ, kīmnīgab, agak.

53 Nīb ak, niŋnītob nībak wagīn gīl, Juda bī kīb nīb okok Jisas nōp titi gīl ūag pak līn, agiļ, per nep miňim nībak nep ag amīl apīl gīt mīdelak.

54 Juda bī kīb okok Jisas nōp ūag pak līnīg gelak ak niŋiļ, Jisas ne karīp līm kīri Judia nab sīŋak miſen ma tagolīgīp; ne bī ne okok eip karīp līm Judia sīŋak ju am Epraim taun amjakīl, miň mab kab nep mīdolīgīp gol sīŋak mīdelīgīpal.

55 Pen Juda kai Pasopa niŋnītob kīb kīri ak ulep ulep gek niŋiļ, bin bī koŋai nep karīp līm kīri ke okok kīrig gīl, cīn God udīn yīrīk bin bī tīd tep mīdil, Pasopa tap niŋnītob, agiļ, wōg ar kīri bīrarīk okok gōlīgīpal rek gīnīg Jerusalem amnīlak.

56 Kīri Jerusalem apjakīl, Jisas nōp piyo niŋnītob, kīri amīl God sobok gep karīp niŋlīk miŋan ak mīdil, Jisas akal, agiļ, pen ag niŋnītob nep ag niŋnītob aglak, “Nībi tari gos niŋnītob? Ne Pasopa niŋnītob onīgab aka mer?” aglak.

57 Pen God nōp tap sobok gep bī kīb okok abe, bī Perisi okok abe, miňim alap aglak, “Bin bī alap Jisas nōp niŋnītob amīl, ne ap cīnop agenīgab, cīn am nōp dī cīcī līn,” aglak.

12

*Maria Jisas nōp wel ki tep owep li ūak
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)*

1 Pasopa tap niŋnītob gīlak ak, niŋnītob kīrof onīd ak nep mīdekl niŋnītob gīt, Jisas Lasaras kīmak nōp gek warīkak karīp ne ak amnak. Karīp tīrīg tīronj nībak yīb Betani.

2 Betani amīl, tap niŋnītob, agiļ, Jisas ak, Lasaras ak, bin bī ognap abe, bīsīg mīdelak niŋnītob gīt, Mata tap magīl okok nonīm līlak.

3 Niŋnītob Maria pen, agnoŋ ki tep mani kīb yīb taupal barol alap dapīl, Jisas tob ar ak soŋ gīt niŋl, kīmkas ne ak dīl tob nōp līlīg gak.

4 Nīg gek, agnoŋ ki tep nībak, karīp miŋan mīdelak nībak magīlsek ki tep yīb pak ūek amnak.

5 Nīg gek, Judas Iskariot, Jisas bī ne sīŋok nōp kīsen miňmīg

ninjāk bī nībak, ki tep nībak ninjīl agak,
⁵ “Mani kīb yīb taupal agnoj nībaul rek yokīl, mani dīl, bin bī tap ma mīdeb okok kīrop nībkop ak tep. Bī agnoj nīb rek taunīg geb ak, ne takīn aknīb wajrem alaŋ wōg gīl mani dīl amīl agnoj nībaul taunīgab,” agak. ⁶ Ne nīb agak ak, bin bī tap ma mīdeb okok yīmīg ninjīl ma agak; ne mani wad ak dī ajīl, ognap kapkap si dolīgīp ak me nīb agak.

⁷ Pen Jisas agak, “Nop ma ag gīnīmīn. Yīp tīgel gīnīgal nīn ak lī nīnīg dap līp ak, mīnī dap lī ūeb. ⁸ Bin bī mani ma mīdeb okok eip per mīdenīgabīm; pen yad eip per ma mīdenīgabīm,” agak.

Jisas nōp kapkap nīag pak līn, aglak

⁹ Jisas Betani ap mīdeb aglak mīnīm nībak ninjīl, Juda bin bī konjai nep okok nop nīnīg amnīlak. Pen Jisas nōp nep nīnīg ma amnīlak; Lasaras bī kīmak Jisas gek warīkak bī nībak nop abe nīnīg amnīlak. ¹⁰⁻¹¹ Pen Lasaras kīmak Jisas nōp gek warīkak rek, Juda bin bī konjai nep mīn ar kīri gī mīdelīgīpal ak kīrig gīl, Jisas nōp nīj dīlak. Nīg gelak, bī God nōp tap sobok gep bī kīb okok, Lasaras nōp abe nīag pak līnīgabīn, agīl gos ak ninjīlak.

Jisas kīj rek Jerusalem amnak

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Mīnek, bin bī konjai yīb Pasopa tap nīnīg olak okok, Jisas Jerusalem apeb aglak mīnīm nībak ninjīl, ¹³ nōp am nīnīn, agīl, albad kas ognap tīk dap pīpal paklīg gī, sīk kīb aglīg gī aglak,
“Bī kīb yīb ne ak agon ar amnañ!”

“Bī kīb ne Bī ne nībaul ag yokek owīp
me aul!”

“Ne Bī tep. Yīb ne agon ar amnañ!”

“Ne Isrel Kīj apeb me aul! Yīb ne
agon ar amnañ!”

¹⁴ Jisas kaj donki marīp alap dīl, ar nībak bīsīg gīl amek. Nīg gak ak, God Mīnīm ak ūu kīl tīkīl aglak rek nep gak. God Mīnīm dai nībak ūu kīl tīkīl aglak,

¹⁵ “Saion pai, nak ma pīrīknīmīn.

Kīj nak ak kaj donki marīp ar ak bīsīg
gīl apeb,” aglak.

¹⁶ Gak ūu nībak, Jisas bī ne okok, God ne nīg gīnīgab agak rek nep geb ak, agīl,

ma ninjīlak; pen kīsen Jisas kīmīl warīkīl, God ker karīp līm seb kab ar alaŋ sīŋāk bīr amnak ūu nībak nep, Jisas bī ne okok gos nīj tep gīl ninjīlak, Jisas Jerusalem amek ūu nībak tap tari tari nōp gīlak okok, ned God mīnīm agep bī okok God Mīnīm ūu kīl tīkīl aglak rek nep gīlak.

¹⁷ Jisas Lasaras kīmak nōp gek warīkak ak, bin bī nīnīg gī mīdelak okok mīnīm nībak ag amīl apīl gī mīdelak. ¹⁸ Nīb ak, bin bī konjai nep tap ma gep gak nībak ninjīl, Jerusalem kīrig gīl, nōp kanīb nab sīŋāk nīnīg amnīlak. ¹⁹ Kīri nīg gīlak rek, bī Perisi okok ninjīl, kīri ke nep mīnīm agīl aglak, “Nīnīm! Cīn tap alap gījīn rek ma līp. Bin bī līm dai ar wagīn aul magīlsek bī nībak nōp sain gebal,” aglak.

Grik bin bī ognap Jisas nōp nīnīg amnīlak

²⁰ Pen Pasopa ūu ak apeb, agīl, God nōp sobok gīnīg Jerusalem amnīlak ūu nībak, Grik bin bī ognap eip amnīlak. ²¹ Grik bin bī nīb okok apīl, Pilip karīp līm Galili sīŋāk Betsaida taun nīb bī ak nōp aglak, “Bī kīb yīb, cīn Jisas nōp nīnīn,” aglak.

²² Nīb agelak, Pilip am Edru nōp ag ūtīl, Edru eip omalgīl amīl Jisas nōp ag ūtērek.

²³ Ag ūtērek, Jisas agak, “Mīnī God gek, Bī ūtīl ne Bī melik tep ke sek mīdeb ak nīnīgol ūu ak bīr owīp. ²⁴ Yad nībep nīnīd yīb agebin, wid magīl alap līm eyan yapıl ma kīmnīgab ak, yokop wid magīl nokīm alap nep mīdenīgab. Pen wid magīl nībak līm eyan yapıl kīmenīgab ak, kīsen tanīl magīl konjai nep pīlnīgab.

²⁵ Bin bī an, ‘Līm dai ar wagīn aul komīj mīdep won yad ke nep gos ninjīl mīd tep gīnīm,’ agīl gek amnīgab ak, ne kīmīl pīs nep kīmnīgab; pen bin bī an, ‘Līm dai ar wagīn aul komīj mīdep won yad ke gos par ma ninjīmīn; mīd tep gīnīgain aka mīd tep ma gīnīgain ak tap kīb mer,’ agīl gek amnīgab ak, komīj mīdep won ne ak per nep per nep mīdenīgab. ²⁶ Pen bin bī an yīp wōg gīnīg gīnīgain, agnīgab ak, ne yīp sain gīnīmīn; yad akal mīdenīgain aka, bin bī wōg gī ūeb yad eip mīdenīgab. Bin bī an wōg yīp gī ūnīgab, Bapi yad bin bī nībak yīb nōp ak dap rannīgab.

Jisas, "Kımnıgain," agak

²⁷ “MİNİ yıp miker geb ak tari agnim? ‘Bapi yıp talak tauek, yıp tap tari gınıg geb ak ma gınımij,’ agıl agnim aka? Mer! Miker nıbak dınıg onek. ²⁸ Pen Bapi, nak gek bin bı okok nıñnigal, nak Bı melik tep ke sek mideban,” agak.

Jisas nıb agek nıñlig git, minim alap seb kab ar alan nıb apıl agak, “Yad gen, bin bı okok bir nıpal yad Bı melik tep ke sek midebin. Pen yad kauyan gen, bin bı okok aknıb rek me kauyan nıñnigal,” agak.

²⁹ Pen bin bı midebak okok, God minim agak nıbak nıñjıl, ognap aglak, “Tımk agosip,” aglak; ognap pen aglak, “Ejol alap Jisas nıb agosip,” aglak.

³⁰ Nıb aglak ak pen Jisas kırop agak, “Minim agosip nıbak yıp nen agıl ma agosip; nıbep nen agıl agosip. ³¹ Pen tari: mıñi bin bı lım dai ar wagın aul okok, kiri tari tari gıpal ak, God ne ke nıñjıl, pen nıñjıl, kırop dı bılok ke ke lıñigab. Bin bı lım dai ar wagın aul yıp ma nıñ dıpal okok kırop kiñ rek kod mideb bı tımel nıbak, God nıb agosip yıp yoknıgab. ³² Yıp dı ar sıñ alan lenıgal ak, yad bin bı karıp lım ke okok nıb okok nıb magılseki lıp giñ dam dıñigain,” agak. ³³ Jisas minim agak nıbak, yıp titi giñ gel kımnıgain, agıl, agak.

³⁴ Pen bin bı konjai nep ap midebak nıb okok Jisas nıbep pen aglak, “Lo minim cın ak agıp, ‘Krais ak per per nep komıñ mıdenıgab,’ agıp ak pen nak ti gınıg giñ ageban, ‘Bı Nı ne nıbep dı ar sıñ alan lıñigal,’ ageban? Pen Bı Nı ne agıl ageban ak, bı an nıbep ageban?” aglak.

³⁵ Agelak, Jisas agak, “Melik ak sıkol eñap sek nıbep eip mıdenıgab. Nıb ak, melik nıbep eip mıdebe won aul, kanıb tag tep gınımib; mer ak, kıslım apıl nıbep karık yugnıgab. Bin bı an kıslım sıñak ajenıgab, akal amebin, agıl ma nıñnigab. ³⁶ Melik nıbep eip mıdebe won aul, melik ak nıñ dıñimib. Melik ak nıñ denıgabım ak, melik nıñ pai ne lıñigabım,” agak. Jisas nıb agıl, bin bı nıb okok kırıg giñ ke okok amıl we giñ mıdek.

Bin bı okok konjai nep Jisas nıb dıłak

³⁷ Jisas ne tap ma gep konjai nep bin bı okok udın yırık ar kiri gek nıñlak pen nıñ dıłak. ³⁸ Bin bı Jisas nıbep ma nıñ dıłak ak, bı God minim agep Aisaia bırarık nep God Minim dai alap nı kıl tıklı agak rek nep gılak. Ne minim nıbak nı kıl tıklı agak,

“Bı Kıl, minim tep nak kırop ag nıbın pen kiri minim nıbak minim tep agıl ma dıpal; nak kılıs ke yıp nak ke gıl genak ak nıpal ak pen nep Bı Kıl agıl ma nıñ dıpal,” agak.

³⁹⁻⁴⁰ Nıb ak, kiri Jisas nıbep ma nıñ dıłak. Nıg gılak ak, Aisaia God Minim dai alap nı kıl tıklı agak rek nep gılak. Ne minim nıbak nı kıl tıklı agak, “God ne bin bı okok kırop gek kiri udın kwoi rek midebal; God ne gek kiri gos tımid tep ma mideb. God ne kırop gak nıbak, kiri udın magıl nıñ tep gıl, gos tımid nıñ tep gıl, yıp oplap, yad gen kırop komıñ lıpkop, agıl, gak,” agak.

Ar nıbak nep kiri Jisas nıbep ma nıñ dıñimel rek ma lıñigab. ⁴¹ Aisaia bırarık nep minim agak nıbak, ne Jisas melik tep ne ak nıñjıl nıb agak.

⁴² Pen Juda bı kıl okok kiri magılseki Jisas nıbep ma kırıg gılak; bı kıl konjai yıp nep nıbep ma nıñ dıłak. Pen, bı Perisi cınop ag yokel cın Juda mogım gep karıp nıñlik mıgan ak kauyan ameb rek ma lıñigab, agıl me, Jisas nıñ dıłak ak mıseñ ma aglak. ⁴³ Jisas nıñ dıłak ak mıseñ ma aglak ak, bin bı okok yıp cın agel ar amnañ, agıl gos nıñjıl, nıg gılak. Pen tap tari gon God nıñjek, nep tep gınıgab, agıl, gos ar nıbak ma nıñlak.

Jisas minim tep ne ak nep bin bı kırop minim kıl agnıgab

⁴⁴ Pen Jisas meg mıgan dap ranıl agak, “Bin bı an yıp nıñ dıñigab ak, yıp nep mer, bı yıp ag yokek onek nıbep ma nıñ dıñigab.”

⁴⁵ Bin bı an yıp udın nıñnigab ak, yıp nep mer, bı yıp ag yokek onek nıbep ma nıñ dıñigab. ⁴⁶ Yad lım dai wagın aul apıl bin bı okok kırop melik nınebin. Nıb ak, bin bı

yip niñ dñigal okok, kislim nab okok ma midenigal.

⁴⁷ “Bin bi minim yad ak niñil agebin rek ma ginigal okok, krop minim kib ma agnigain. Pen tari: yad bin bi lim dai ar wagin aul midebal krop minim kib agnig ma onek; krop di komij yoknig onek. ⁴⁸ Pen bin bi yip ma di, minim yad ma dñigal okok, minim kib agep niñ ak, minim yad apin ak nep krop minim kib agnigab. ⁴⁹ Tari gñig: minim yad apin ak, ke niñil ma apin; Bapi yip ag yokak ak, nib nib agnimin, agip rek nep apin. ⁵⁰ Yad niñpin, minim ne ak niñ denigal ak, krop komij per midep magil ak niñigab. Nib ak, minim yad agebin ak, Bapi minim nib nib rek agnimin, agip rek nep agebin,” agak.

13

Jisas bi ne okok tob krop niñig lig gi yokak

¹ Niñ kib Pasopa niñeb niñ ak tol, agil, Jisas niñak, Nap nop lim dai ar wagin aul ag lak niñ ak padik amnak niñil ne adik gi Nap ameb niñ ak mañ owak. Pen bin bi ne ke lim dai ar wagin aul midmagil li midil, mid damil, nop ñag pak lel, ne kimir Nap ne ker adik amnak. ² Kijeki pen Saimon Iskariot niñ ne Judas nop gos ñek, Jisas nop titi giñ damil bi kib okok krop niñim, agil, gos ak ned nep niñ we gi liñ, kisen cin Jisas bi ne okok Jisas eip Pasopa tap niñig bisig ginok. ³ Jisas ne niñip, God ne tap okok magilsek di niñmagil ar ne lak. Jisas niñip, ne Nap God eip midil lim dai wagin aul apil, mid damil, kisen kimir, adik gi Nap mideb amnig gek. ⁴ Nib ak, Jisas warikil, walij par kib ne ak tiñ juñ, tauel alap nab siñak adan pañil, ⁵ niñ ognap di cög miñan alap son giñ, cinop bi ne okok tob cin ak niñig liñig giñ, tauel pagak nibak di lig giñ yoklig giñ midek.

⁶ Jisas niñ giñ dam dam, Saimon Pita tob ne niñig limim, agek, Pita nop agak, “Bi Kib. Nak ke tob yip ak niñig lig giñ yoknig geban?” agak.

⁷ Agek, Jisas agak, “Miñi gebin aul, nak miñi ma niñpan, pen kisen midil niñigaban,” agak.

⁸ Jisas nib agek, Pita agak, “Miñi aka kisen okok, tob yip ak niñig lig giñ ma yoknigan, mer yib!” agak.

Agek, Jisas pen agak, “Tob nep niñig lig giñ ma yokenigain ak, bi yad alap ma midenigian,” agak.

⁹ Jisas nib agek, Saimon Pita agak, “Bi Kib! Nib ageban ak, tob yip ak nep niñig lig giñ ma yoknimin; niñ kid, kimir cög yad abe niñig lig giñ yokan!” agak.

¹⁰ Nib agek, Jisas pen agak, “Bin bi an niñig bir pakip, bi nibak miñ goj ne magilsek tid tep mideb. Kauyan niñ ma paknigab; tob kid ak nep niñig lig giñ yoknigab. Nibi tid tep midebim; pen nibi nokim alap nep tid tep ma mideb,” agak.

¹¹ Jisas agak ak, nop mimig niñig gek bi nibak nop bir niñak ak me, ne agak, “Nibi nokim alap nep tid tep ma mideb,” agak.

¹² Pen Jisas tob cinop niñig lig giñ yok sakil, walij tiñ ju lak ak di tol giñ, am kau ne siñak bñsig giñ agak, “Nibep tob niñig lig giñ yokpin minim wagin ak niñim aka?” agak. ¹³ Nib agil Jisas agak, “Yip Minim Ag Ñeb Bi aka Bi Kib apim ak, niñid apim. Yad Minim Ag Ñeb Bi nibi abe Bi Kib nibi abe midebin. ¹⁴ Nib ak, yad Minim Ag Ñeb Bi nibi, Bi Kib nibi, tob nibep niñig lig giñ yokpin rek, nibi ak rek nep pen pen tob niñig lig giñ yokil, tob niñig lig giñ yokil, giñimib. ¹⁵ Yad nibep giñpin rek ak niñil, nibi pen am bin bi ognap krop nig akniñ rek nep giñimib, agil, nibep kanib tep nibaul yobin. ¹⁶ Nibep niñid yib agebin, bi wög giñeb bi ak bi kib, bi nop kodeb bi ak bi sïkol, ma mideb; ak rek nep bi minim dad ameb bi ak bi kib, bi nop ag yokak ak bi sïkol, ma mideb. ¹⁷ Nag tep agesin niñim ar nibak gem amek, nibi miñ miñ giñigabim.

¹⁸ “Nibi nokim alap nep tid tep ma mideb,’ agesin ak, nibep magilsek, agil ma apin. Pen yad nibep bi yad diñin okok niñ tep giñpin. Bi alap yip mimig giñig giñigab ak, God Minim ak nu kîl tîkîl aglak rek nep giñigab. Minim nibak nu kîl tîkîl aglak, ‘Bi yad eip tap jîm niñ ñiborok bi nibak kaual maual rek liñ yip giñ tîmel gak,’ aglak. ¹⁹ Nibep ned, nib gîl nib gîl giñigab, agil agebin rek, kisen niñ akniñ rek nep

genigab ak, ‘Yad Midebin Rek Midebin’ apin minim nibak minim niyid, agil, niy dinigabim, agil, agebin.

20 “Yad nibep niyid yib agebin, bin bi yad ag yoknigain okok, bin bi an an krop dinigal okok, krop nep ma dinigal; yip abe dinigal. Pen bin bi an yip dinigal okok, yip nep ma dinigal; Bi yip ag yokek onek ak abe dinigal,” agak.

Jon Jisas nop ag niyak, “Bi an nep mimig ginigab?” agak

21 Jisas minim nibak agek, gos cibur midmagil ne miker yib gek, agak, “Nibep niyid yib agebin, nibi bi alap yip mimig ginigab,” agak.

22 Nib agek, cin bi ne okok, bi an nop ageb ak, agil, gos par lili udin pen pen niy nok. **23** Pen Jisas bi ne midmagil yib loligip bi nibak, Jisas midek manj sijak bisig midek ak me, **24** Saimon Pita bi nibak nop udin kibin niy padikil agak, “Bi an nop ageb ak ag niyan,” agak.

25 Agek, ne Jisas midek manj sijak lili gti amil agak, “Bi Kib. Bi nibak bi an agesan,” agak.

26 Agek, Jisas agak, “Yad bred kid aul di nitig kinan eyan tauil nop niyigain bi me ak,” agak. Nib agil, bred kid di midosip ak nitig acab eyan tauil, di Saimon Iskariot ni ne Judas nop nik. **27** Judas bred kid ak dip won nibak nep Seten ne Judas yipil nab ne eyan sikak. Jisas Judas nop agak, “Tari ginig geban ak, kasek gan!” agak. **28** Pen cin Jisas bi ne, tari ginig Judas nop nib ageb, agil gos ma niy nok. **29** Judas ne mani wad ak kod midoligip rek, cin Jisas bi ne ognap gos niy nok, Jisas ne Judas nop agil, “Nak amil Pasopa tap niyigabin ognap taunimin,” agil ag yokeb, agil gos niy nok; cin ognap pen gos niy nok, Jisas ne Judas nop agil, “Nak amil bin bi mani ma mideb okok krop mani ognap niyimin,” agil ag yokeb, agil gos niy nok. **30** Pen Judas bred kid nibak dil warikil mis amnak. Karip bir kislim gak.

Bi Kib lo kisen nib nik

31 Judas mis amnak niyil Jisas agak, “Manj mideb God ne gek bin bi okok niyigal, Bi Ni ne melik tep ke sek mideb.

Pen Bi Ni ne melik tep ke sek mideb ak niyil, God melik tep ne abe niyigal.

32 Pen bin bi kiri Bi Ni ne niy denigal ak, God melik tep akni b ke sek mideb ak niyigal. Nib ak, dai God gek bin bi okok Bi Ni ne melik tep akni b ke sek mideb ak misen niyigal.

33 “Ni midmagil yad sij aul! Yad nibep eip tapin ma midenigain. Yad amenigain, yip amib akal, agil, yip piyo mer niyigabim. Pen Juda bi kib okok krop apin rek, mimi nibep ak rek nep agebin: yad amnigain ak, nibi amnimitb rek ma lip.

34 “Pen mimi nibep lo kisen nib alap ag nebin: nibi pen pen midmagil linimib. Yad nibep midmagil lipin rek ak, nibi ak rek nep pen pen midmagil linimib. **35** Pen pen midmagil lenigabim ak, bin bi okok magilsek misen niyigal, nibi bi yad midebim,” agak.

Jisas Pita nop agak, “Jisas nop ma nippin, agnigan,” agak

36 Nib agek, Saimon Pita agak, “Bi Kib. Nak akal amnig geban?” agak.

Agek, Jisas agak, “Yad amnigain okok nak mimi kisen ginimin rek ma lip; pen kisen me, yip kisen ginigan,” agak.

37 Agek, Pita agak, “Tari ginig mimi nep kisen ma ginim? Nep kodnigain; yip ntag pak lenigal ak, minim ma mideb,” agak.

38 Agek, Jisas pen agak, “Eip kimnigabin ageban minim nibak minim niyid ageban aka? Nep niyid yib agebin, kilokil kisen gaul ginigab; ned nep yij omal nokim agnigan, ‘Yad Jisas nop ma nippin, agnigan,’ agak.

14

Jisas ne kanib

1 Pen Jisas agak, “Nibi gos miker niyil ma pirknimib. Bapi nop niy dipim rek, yip ak rek nep niy dinimib. **2** Bapi yad karip ne ak nilik migan konjai nep mideb. Yad amil kau nibep gitjin ginigain. Mer ak, nib ma apnep. **3** Yad am kau nibep gitjin git, apil nibep ponid di dam, yad midenigain sijak nibi eip kabsek

m̄donigabin. ⁴ Yad amn̄ig gebin kanib ak n̄bi n̄p̄im,” agak.

⁵ Jisas n̄ib agek, Tomas agak, “B̄ K̄b! Nak akal amn̄igan ak c̄n ma n̄piñ. N̄ib ak, c̄n titi ḡl kanib ameb n̄ñj̄n?” agak.

⁶ Agek, Jisas agak, “Yad nep kanib; yad nep m̄n̄im n̄ñj̄d; yad nep komiñ m̄debat wagin ak. Bin b̄ ȳp onigal okok nep, Bapi onigal. Bin b̄ ȳp ma onigal okok, Bapi ma onigal. ⁷ Ȳp n̄ñj̄ tep ḡipkep, Bapi yad ak rek nep n̄ñj̄ tep ḡipkep. Pen m̄ñi n̄bi Bapi b̄ir n̄p̄im; udin magil n̄bi ke Bapi b̄ir n̄p̄im.

⁸ N̄ib agek, Pilip agak, “B̄ K̄b! Nak Bapi c̄nop yomek, n̄ñj̄l, kisen tap alap nep ma ag n̄ñnj̄gabin,” agak.

⁹ Agek, Jisas agak, “Pilip. Yad n̄bep eip m̄ilek padek m̄denek ak, ȳp ma n̄ñj̄l n̄ib ageban ar? Bin b̄ ȳp udin n̄pal okok, Bapi abe b̄ir udin n̄pal. N̄ib ak, nak tari ḡinig ageban, ‘Bapi c̄nop yomek n̄ñj̄n,’ ageban? ¹⁰ Yad Bapi nab ne adan m̄debin, Bapi nab yad adan m̄debat m̄n̄im ak ma n̄ñj̄ d̄pan ar? M̄n̄im n̄bep agebin ak m̄n̄im yad ke mer. Pen Bapi ne nab yad adan m̄dil gek, c̄r apil mal w̄q ne nep gobir me ak. ¹¹ N̄ib ak, yad Bapi nab ne adan m̄debin, Bapi nab yad adan m̄debat m̄n̄im ak, m̄n̄im n̄ñj̄d, agil, n̄ñj̄ d̄pkep. Pen m̄n̄im agebin ak ma n̄ñj̄ d̄n̄igabim ak, Bapi gek c̄r apil mal tap ma gep okok gobir ak gos n̄ñj̄l, ‘N̄ ak Bapi nab ne adan m̄debat, Bapi N̄ ne nab adan m̄debat ak me, n̄ig gebir,’ agil, n̄ñj̄ d̄n̄imib.

¹² “Yad n̄bep n̄ñj̄d ȳb agebin, bin b̄ ȳp n̄ñj̄ d̄n̄igal okok, yad tap ma gep ḡipin okok, kiri abe ak rek nep ḡinigal. Pen yad Bapi ker amn̄igain rek, kiri aknib rek nep ma ḡinigal; kiri ke ȳb ḡinigal. ¹³ Pen n̄bi b̄i yad m̄debin rek, ȳb yad ak agil, tap tari tari ag n̄ñnj̄gabim ak, Bapi melik tep ke sek m̄debat ak n̄ñj̄l, agil, agn̄igabim rek ḡinigain. ¹⁴ N̄ib ak me, tap tari tari ȳb yad ak agil ag n̄ñnj̄gabim ak, agn̄igabim rek ḡinigain,” agak.

Jisas agak, “Yad n̄bep Kaun Sij ak ag yoknigain,” agak

¹⁵ “N̄ibi ȳp midmagil lenigabim ak, n̄bep agebin rek nep ḡinigabim. ¹⁶ N̄ibi

n̄ig genigabim ak, yad pen Bapi nop agen, ne n̄bep B̄ Gon Bak Lep ak ag yokek apil, n̄bep eip per per nep midil, yad n̄bep ḡi ñoligipin rek, ne n̄bep ak rek nep ḡi ññigab. ¹⁷ B̄ Gon Bak Lep ak ne Kaun m̄n̄im n̄ñj̄d ag ñeb ak. Ne God ne b̄i tige p̄i rek m̄debat m̄n̄im n̄ñj̄d n̄bak ag ñeb. Bin b̄ l̄m dai ar wagin aul okok B̄ Gon Bak Lep nop udin ma n̄pal; ne b̄i tige p̄i rek m̄debat ak ma n̄pal. N̄ib ak, nop n̄ñj̄ d̄n̄mel rek ma l̄p. Pen m̄ñi B̄ Gon Bak Lep ne n̄bep eip m̄debat; pen kisen nab n̄bep adan m̄denigab. N̄ib ak, n̄bi nop b̄ir n̄p̄im. ¹⁸ Yad k̄imil, n̄bep ñi nap ma m̄debat rek p̄is nep ma k̄irig ḡinigain; yad n̄bep adik ḡi onigain. ¹⁹ Mañ m̄debat, bin b̄ l̄m dai ar wagin aul m̄debal okok ȳp ma n̄ñnj̄gal pen n̄bi ȳp n̄ñnj̄gabim. Yad komiñ m̄denigain rek, n̄bi ak rek nep komiñ m̄denigabim. ²⁰ Ñiñ n̄bak yad Bapi yad nab ne adan m̄debin m̄n̄im agnek wagin ak n̄ñj̄ tep ḡinigabim. Pen n̄bi ȳp nab adan m̄debin, yad n̄bep nab adan m̄debin wagin ak, ak rek nep n̄ñj̄ tep ḡinigabim. ²¹ Bin b̄ m̄n̄im yad agebin ak n̄ñj̄ d̄l, agebin rek nep kisen gebal okok, ȳp midmagil l̄l me, n̄ig gebal. Pen bin b̄ ȳp midmagil l̄pal okok, Bapi yad k̄rop ak rek nep midmagil l̄n̄igab; yad ak rek nep k̄rop midmagil l̄l, yad b̄i tige p̄i rek m̄debin k̄rop yomen, k̄iri ȳp n̄ñj̄ tep ḡinigal,” agak.

²² Jisas n̄ib agek, Judas (Judas nop m̄mig n̄ñj̄k ak mer, Judas ke alap) ne Jisas nop agak, “B̄ K̄b. Tari ḡinig nak b̄i tige p̄i rek m̄deban ak, c̄nop b̄i ñon nep yomnigain, pen bin b̄ l̄m dai ke ke okok nep ma n̄ñj̄ d̄pal bin b̄i okok k̄rop ma yomnigain?” agak.

²³ Agek, Jisas agak, “Bin b̄i an ȳp midmagil l̄n̄igab ak, m̄n̄im agebin ak d̄l agebin rek nep ḡinigab. Bapi yad nop midmagil l̄l, c̄r apil nop apil, nop eip midonigabir. ²⁴ Bin b̄i an ȳp midmagil ma l̄n̄igab ak, m̄n̄im agebin ak d̄l agebin rek ma ḡinigab. Pen yad m̄n̄im agen n̄ñebim ak m̄n̄im yad ke mer; Bapi ȳp ag yokek onek ak, m̄n̄im ne me.

²⁵ “Yad n̄bep eip m̄debin ñiñ aul me, m̄n̄im n̄baul ag ñesin. ²⁶ Yad amn̄igain

pen Bapi ne Bi Gon Bak Lep ak, Kaun Siñ ak, ag yokek apil wög yad gipin rek giniqab. Kaun Siñ ak ne nibe p eip midil minim tep ak magil sek ag niñ tep gił, nibe p gos tep nek, nibi yad minim tari tari apin okok magil sek gos niñlig gi midenigabim. ²⁷ Yad amnigain pen nibi kapkap mid tep gił midenimib. Minim nibak bin bi lim dai ar wagin aul okok yokop apal rek ma agebin. Yad ke apil gen, bin bi kapkap mid tep genmel rek lip. Nib ak niñil yad nibe p agebin, kapkap sain tikil mid tep gił midenimib. Nib ak, cibur gos midmagil miker niñil ma piri knimib.

²⁸ “Yad amil adik gi onigain, agesin minim ak niñil, nibi ti giniq cibur gos midmagil miker niñlig gi midebim? Nibi yip midmagil lipkep ak, Jisas amil Nap ne eip midenigab, agil, miñ miñ giliq gi midebkep. Ti giniq: Bapi ne yad rek mer; Bapi ne Bi kib yib. ²⁹ Nib ak, nibe p kiriq ma ambin magil aul, nibe p ned agebin me ak; kisen amenigain, gos ognap ma piyo niñniqabim; minim agebin ak niñ dinigabim, agil agebin. ³⁰ Bin bi lim dai ar wagin aul yip ma niñ dipal okok krop kinj rek kod mideb bi timel nibak apeb ak me, yad nibe p eip minim par kib ag midenim rek ma lip. Pen bi timel nibak yip gi timel giniqain ageb ak, kilis ne ma mideb. ³¹ Yad Bapi yad midmagil lipin ak, bin bi okok niñniqel, agil, Bapi yip agip rek nep magil sek gebin.

“Pen miñi apem bir amnин,” agak.

15

Jisas ne ke nag wain rek, bin bi ne okok nag lek lek okok rek

¹ Jisas minim agil agak, “Yad me nag wain ak; Bapi yad me bi wög dai nap nib ak. ² Lek kid yad alap magil ma pilnigab ak, Bapi ne lek kid nibak tib yoknigab. Pen lek kid pilnigab ak, kisen magil konjai nep pilnigab, agil, ne tib gi rik di tep giniqab.

³ “Yad nibe p minim tep ag nen nipiñm rek, nibi bir siñ tep rek midebim. ⁴ Yip nab adan midenimib; yad nibe p nab adan midenigain. Lek kid okok, wagin sek jím nil midil nep, magil pilnigab; ke nep

midil magil ma pilnigab. Nib aknib rek nep, nibi yip jím nil ma midenigabim ak, magil ognap ma pilnigab.

⁵ “Yad me nag wain ak, nibi me mibil lek okok. Bin bi an an yad eip jím nil midenigal okok, magil konjai nep pilnigal; pen nibi ke ausek nep midenigabim ak, tap alap ma giniqabim. ⁶ Nib ak, bin bi an yip nab adan ma midenigab ak, nag lek tib gi rik gel wagin eyaq yapil milep giniqab rek ak midenigab; nag lek nib okok dil dam mab dagilel yinnigab. ⁷ Pen nibi yip nab adan midil, minim magil yad nab nibe p adan niñ dilig gi midenigabim ak, tap tari tari ag niñniqabim ak, Bapi agnigabim rek giniqab. ⁸ Nibi tap magil konjai yib nep pilnigab ak, bin bi yad niñid yib midenigabim. Nib ak, bin bi okok kiri niñil, Bapi yad Bi melik tep ke sek mideb ak niñniqab.

⁹ “Bapi yip midmagil yib lip rek, yad nibe p ak rek nep midmagil yib lipin. Nib ak, nibi yip cig giliq gi nep midenimib, niñil yad nibe p midmagil liliq gi midenigain. ¹⁰ Yad Bapi minim ne ak kisen gen, yip midmagil liliq gi nep mideb. Nib aknib rek nep, nibi minim yad ak kisen genigabim ak, yad nibe p midmagil liliq gi nep midenigain.

¹¹ “Minim nibe p agebin nibaul, yad ti giniq gil agebin? Yad miñ miñ yib gebin rek, nibi ak rek nep miñ miñ yib giniqimib, agil, minim nibaul agebin. ¹² Yad pen nibe p minim kilis alap agnigain: yad nibe p midmagil yib lipin rek ak, nibi abe ak rek nep pen pen midmagil yib linimib. ¹³ Bi alap ne bi niñeb ne okok gos niñil krop nen agil kimnigab ak, bi nibak bi niñeb ne midmagil yib lil me, nig giniqab. ¹⁴ Yad agnigain rek giniqabim ak, nibi bi niñeb yad midenigabim. ¹⁵ Pen miñi yad nibe p bi wög gi ñeb yad ma agebin; nibe p bi niñeb yad agebin. Bi wög gi ñeb okok, bi kod midep kiri, tap kiri ar ak ma niñpal. Pen yad Bapi minim tari tari yip ag nib ak, nibe p misen ag nibin rek, nibe p bi niñeb yad apin. ¹⁶ Nibi yip din, agil, ma gipek; yad me nibe p dinim, agil, nibe p dinek. Nibi amem, tap magil konjai nep, tap magil per per nep midenigab

ak pılnımın, agıl, nıbep wög nıbak ag lıpin. Nıbi nıg genıgabım ak, nıbi yıb yad agıl Bapi nop ag nıñem, tap tari tari ag nıñıgabım ak, ag nıñıgabım rek nıbep nıñıgab.

¹⁷ “Yad nıbep mınım kılıs agıl agebin, pen pen mıdmagıl lıñımıb,” agak.

Bin bı lım dai ar wagın aul okok, kırı Jisas bin bı kırop mılık kal nıpal

¹⁸ Jisas bı ne okok kırop mınım ognap sek agıl agak, “Bin bı lım dai ar wagın aul nıbep mılık kal nıñıgal ak, gos kıb ar nıbak ma nıñımıb; Jisas nop ned mılık kal nıñlak rek, cınop gebal, agıl gos ak nıñımıb. ¹⁹ Nıbi bin bı lım dai ar wagın aul yıp ma nıñ dıpal okok rek mıdebekp ak, nıbep, bin bı cın, agıl, dı mıdmagıl lıplap. Nıbep ma dınekkıb ak, lım dai ar wagın aul gos nıpal rek gos nıñölgipım ak pen nıbep dıniçgain agıl den bı yad mıdebe. Nıb ak me, bin bı lım dai ar wagın aul nıbep mılık kal nıpal. ²⁰ Pen ned nıbep mınım agnek ak saköl ma gınımıb: ‘Bı wög gı nıeb bı ak bı kıb, bı nop kod mıdebbı ak bı sıkol, ma mıdebbı.’ Nıb ak, bin bı okok ognap yıp gı tımel gıpal rek, bin bı okok ognap nıbep ak rek nep gı tımel gınıgal; pen bin bı okok ognap mınım yad nıñ dılkısen gıpal okok rek, bin bı okok ognap mınım nıbı ag nıñıgabım ak, ak rek nep dılkısen gınıgal. ²¹ Kırı bı yıp ag yokek onek ak nop ma nıpal rek, nıbi bı yad mıdebe ak nıñıl, nıbep gı tımel gınıgal.

²² “Yad apıl kırop mınım tep ma apnep ak, tap si tap tımel gıl mınım kıb yıb ma dıplap. Pen yad apıl kırop ag nıtep gınekkırek, kanıb kırı ameb alap ma mıdebbı; kırı tap si tap tımel gıpal ak bırnıpal, pen mıñı kırı ak rek nep tap si tap tımel nıñebir gebal. ²³ Pen yıp mılık kal nıpal rek, yıp nep mer, Bapi nop abe mılık kal nıpal. ²⁴ Yad kırop eip mıdıl, tap ma gep okok ma gıpnep ak, tap si tap tımel gıl mınım kıb yıb ma dıplap. Pen yad apıl tap ma gep okok gen yıp mılık kal nıpal rek, Bapi yad abe nop mılık kal nıpal ak me, mınım kıb nıbak dıniçgal.

²⁵ “Gıpal nıbak, Depid ne God Mınım ak Juda kai lo cın apal mınım ognap nıu kıl

tıkkı agak rek nep gıpal. Ne mınım nıbak nıu kıl tıkkı agak, ‘Mınım wagın mıdekkımer, yıp yokop nep mılık kal nıpal,’ agak.

²⁶ “Pen yad am Bapi nop agen, ne pen Bı Goj Bak Lep ak nop ag yokek apıl nıbep eip kod mıdenıgab. Kaun mınım nıñıd nep ag nıeb ak, yad bı tıgep bı rek mıdebebin ak, nıbep gos nıek, nıñıgabım. ²⁷ Pen nıbi yad eip per ajölgipım ak rek, nıbi abe amıl bin bı okok kırop, yad tıgep bı rek mıdebebin mınım ak ag nıem amnaç,” agak.

16

¹ Jisas mınım agıl agak, “Yad nıbep mınım agesin nıbaul, nıñıtep gem me, kısen tari gek, yıp kırıg gıl ma ap yap paknıgabım, agıl agesin. ² Pen nıbep Juda mogım gep karıp okok ag söy yokıl, ‘Kauyan ma onımıb,’ agnıgal. Pen nıbak nep mer; kısen nıbep nıag pak lıñıg genıgal ak, nıg genıgabın God nop tep gınıgab, agıl gos nıñıgal. ³ Nıg gınıgal ak, Bapi cırop apıl ma nıpal rek, nıg gınıgal. ⁴ Yad nıbep ned, nıg gıl nıg gıl gınıgab, agıl mınım agesin nıbak, kısen nıg aknıb rek nep genıgab ak, Jisas ned cınop nıg gınıgab agak rek nep geb, agıl gos nıñıgabım, agıl, nıbep mınım nıbaul ag nıesin.

Jisas, “Kaun Sıñ onıgab,” agak

“Pen ned yad ke nıbepe eip mıdölgipın ak me, yad nıbep ned mınım nıbak rek ma ag nıñek. ⁵ Mıñı Bı yıp ag yokek onek ak adık gı amnıg gebin pen nıbi bı alap yıp, ‘Akal amnıg geban?’ agıl, ma ag nıñeb. ⁶ Mınım yad nıbaul nıñem, mıdmagıl nıbep ak pıñıl nıek, gos par nıñebım. ⁷ Pen yad nıbep nıñıd agebin, yad amenıçgain ak, nıbep tep gınıgab. Pen tari: yad ma amnıçgain ak, Bı Goj Bak Lep ak nıbep ma onıgab; pen yad amenıçgain ak, yad nop ag yoken, nıbep onıgab. ⁸ Ne apıl, bin bı lım dai ar wagın aul mıdebal okok kırop gos kılıs nıek, kırı tap si tap tımel gıl gac sek mıdebal wagın ak nıñıl, kırı titi gıl komıñıtep mıdenıgal wagın ak nıñıl, God kırop mınım kıb agnıgal wagın ak nıñıl, nıñıgab. ⁹ Nıb ak, yıp ma nıñıdıpal rek, Bı Goj Bak Lep ak kırop tap si tap tımel gıpal ak yıpıd gıl ag nııl, ‘Gac

sek midebim,’ agnigab. ¹⁰ Yad am Bapi eip midenigain niñil kiri yip ma niñnigal rek, Bi Gon Bak Lep ak bin bi okok krop komij tep mideb wagin ak yipid gil ag niñil, ‘Gac sek midebim,’ agnigab. ¹¹ Pen bin bi lim dai ar wagin aul yip ma niñ dipal okok krop kij rek kod mideb bi timel nibak, God ne nop minim kib bir agak rek, Bi Gon Bak Lep ak, Seten bin bi ne okok ak rek nep minim kib niñnigal, agnigab.

¹² “Minim yad kojai nep mideb pen nibi minim nibok mieni niñ dñimib rek ma lip. ¹³ Pen Kaun minim niñid nep ag neb ak apenigab ak, God ne bi tige pbi rek mideb minim niñid nibak magilsek nibep ag niñ tep ginigab. Minim ne ar ognap ke dil ma agnigab; minim peyig niñnigab minim nibak nep ag niñig gi, kisen ginigab minim ar ak nibep ag niñigab. ¹⁴ Minim yad ak dil, nibep ag niñigab. Ne nig gek, bin bi okok melik tep ke yad ak niñnigal. ¹⁵ Pen Bapi tap ne tari tari mideb okok, magilsek tap yad mideb. Nib ak me agesin, ‘Kaun ne minim yad ak dil, nibep ag niñigab,’ agesin.

¹⁶ “Yokop won alap mideb, yip ma niñnigabim; pen kisen yokop won alap midil, yip kauyan niñnigabim,” agak.

¹⁷ Jisas nib agek, bi ne okok kiri ke nep aglak, “Yokop won alap mideb, yip ma niñnigabim; pen kisen yokop won alap midil, yip kauyan niñnigabim, agosip minim nibak wagin tari mideb? Pen minim alap agosip, ‘Yad Bapi ker amnigain,’ agosip ak, tari minim agosip?” aglak. ¹⁸ Nib agil, kiri pen ag niñ, pen ag niñ gil aglak, “Yokop won alap’ agosip ak, tari ginig gil agosip? Agosip ak cin wagin alap ma tig niñobin,” aglak.

¹⁹ Nib agil, Jisas nop ag niñig gelak ak, ne ke niñil krop agak, “Yokop won alap mideb, yip ma niñnigabim; pen kisen yokop won alap midil, yip kauyan niñnigabim,’ agesin minim nibak niñil me, pen pen ag niñebim ar? ²⁰ Yad nibep niñid yip agebin, bin bi lim dai ar wagin aul yip ma niñ dipal okok, tap kiri ke okok nep gos niñil miñ miñ ginigal; pen nibi mapin gek sil aglig gi midenigabim. Sil ag midenigabim pen kisen nibi kauyan miñ

miñ yip gi midenigabim. ²¹ Bin alap niñ pai nibek niñlig gi, yur kib dip, pen kisen niñ pai tik dap lil, won ak nep ne niñan kisen karip lim sijaul owip ak niñil, yur mab ak sakol gil, miñ miñ gilig gi nep midenigab. ²² Nibi nibi aknib rek, miñ midmagil yur nibep piñil niñ mideb ak pen yip kauyan niñil, miñ miñ yip ginigabim. Bin bi ognap apil miñ miñ gep nibi ak ma pil gi dinigal.

²³ “Nin kisen nibak, nibi tap alap yip ma ag niñnigabim. Nibep niñid yip agebin, nibi yip yad agil Bapi nop ag niñem, tap tari tari ag niñnigabim ak, ag niñnigabim rek nibep niñigab. ²⁴ Nibi ned yip yad agil Bapi nop tap alap ma ag niñim. Pen miñi, yip yad agil ag niñem, ag niñnigabim rek nep ginigab niñil nibi miñ miñ yip ginigabim.

²⁵ “Yad Bapi minim ne ar ak agil, per minim bak okok lil apin ak pen miñi manj mideb, minim nibak rek ma agnigain; misen nep agnigain. ²⁶ Nin nibak apek, Bapi nop ag niñnigabim ak, yip yad agil ag niñnigabim. Pen yip yad ag niñnigabim ak, yad ke Bapi ag niñnigabim ar ak ma agnigain, mer; nibi ke yip yad agil Bapi ag niñnigabim ak, niñigab. ²⁷ Pen tari: Bapi nep yip ag yokek onek ak niñ dil, yip midmagil lipim ak me, ne ke nibep midmagil lip. ²⁸ Bapi eip midil kiring gil lim dai wagin aul onek; miñi lim dai wagin aul kiring gil kauyan Bapi mideb sijak amil eip midonigabir,” agak.

²⁹ Jisas nib agek, bi ne okok aglak, “Miñi minim bak okok lil ma ageban; misen yip ageban. ³⁰ Miñi cin nipiñ, nak minim okok magilsek bir nipañ. Bin bi ognap minim ag niñeb kiri midenigab ak, nep ma ag niñpal won ak, nak ke niñil krop ag niñigan. Gipañ nibak cin nipiñ, nak God eip midil onak,” aglak.

³¹ Nib agelak, Jisas agak, “Nib ak, ‘Cin miñi niñ dipin,’ agil gos niñim ar?

³² Ulep apeb—pen miñi bir owip aul—yip kiring gil nibi karip ke ke amem, yad ke ausek midenigain. Pen yad ke ausek ma midenigain; Bapi yad mideb rek, eip midonigabir.

³³ “Pen n̄ibep m̄inim ag ñesin n̄ibaul, ȳip nab adan nep m̄idil, kapkap m̄id tep ḡinim̄ib, agil, ag ñesin. L̄im dai ar wagin aul m̄idebin rek, n̄ibep m̄iker ñinigal. Pen gos sek m̄idenim̄ib, tap tari tari l̄im dai ar wagin aul n̄ibep ḡinigab ak, yad k̄ilis n̄ibak magilsek d̄i talak m̄igan yad ak b̄ir l̄ipin,” agak.

17

Jisas Nap nop sobok gak

¹ Jisas m̄inim n̄ibak ag dai juil, seb kab alaŋ n̄ijil agak,

“Bapi. Ñin ȳip agnak ak m̄ini owip. N̄ib ak, nak gek, bin b̄i okok n̄ijnigal, yad Ñi nak melik tep akn̄ib ke sek m̄idebin; pen yad Ñi nak gen, k̄iri n̄ijnigal, nak Bapi melik tep akn̄ib ke sek m̄ideban. ² Tari ḡinig: ȳip ke agnak rek, yad bin b̄i t̄igoŋ t̄igoŋ magilsek kod m̄idil, bin b̄i ȳip ag l̄inak okok k̄rop d̄il, komiŋ per m̄idep won ak k̄rop ñinigain. ³ Bin b̄i k̄iri, nak God n̄ijid nokim nep m̄ideban ak n̄ijil, ȳip Jisas Krais ag yoknak ak n̄ijnigal bin b̄i okok, per per nep komiŋ m̄idenigal. ⁴ Wög ȳip karip l̄im ar wagin aul agnak ak, gi damil gi sakpin ak me, bin b̄i l̄im dai ar wagin aul m̄idebal okok k̄iri n̄ipal, nak Bi melik tep akn̄ib ke sek m̄ideban. ⁵ Pen Bapi. M̄ini nak genim̄in, ned karip l̄im ma gi l̄irok ñin ak, ciri apil melik tep akn̄ib ke sek m̄idoligipir rek, m̄ini kauyan n̄ib akn̄ib rek nep m̄idenigabir.

Jisas b̄i ne okok nen agil Nap nop sobok gak

⁶ “Bin b̄i l̄im dai ar wagin aul okok ognap ȳip ñinak. Bin b̄i n̄ib okok, k̄iri bin b̄i nak m̄idoligipal pen ȳip ñinak. Nak tige p̄i rek m̄ideban ak k̄rop ag ñinek. Yad m̄inim tep nak k̄rop ag ñinek, k̄iri n̄ij d̄il, ageb rek nep ḡipal. ⁷ M̄ini k̄iri bir n̄ipal, yad tap tari ḡipin okok, yad ke ma ḡipin. K̄iri n̄ipal tap tari nak ȳip ñibar ak nep d̄il k̄rop ñibin. ⁸ M̄inim tari tari ȳip agnak ak, k̄rop ag ñen n̄ij d̄ipal. N̄ib ak, yad ned nak eip m̄idoligipir, nak ȳip ag yokek

l̄im dai wagin aul onek m̄inim ak, n̄ij d̄ipal.

⁹ “K̄rop nep sobok gebin. Bin b̄i l̄im dai ar wagin aul nep n̄ijel milik yowip okok ma sobok gebin. Bin b̄i ȳip apan okok nep, bin b̄i nak m̄idebal rek, nep sobok gebin. ¹⁰ Bin b̄i yad okok ke, bin b̄i nak okok ke mer, bin b̄i c̄ir apil nokim nep m̄idebal me. K̄iri ḡipal n̄ibak n̄ijil, bin b̄i ognap okok n̄ipal, yad b̄i melik tep ke sek m̄idebin. ¹¹ Pen m̄ini yad m̄ideban ak n̄inigain rek, k̄iri ke ausek m̄idenigal. Bapi S̄iŋ! Nak k̄ilis ke sek m̄ideban rek, ȳib ȳip ñinak yad ak rek nep m̄idebin. Ȳib k̄ilis ke ȳib nak ak d̄il, k̄rop talak tauenim̄in, c̄ir apil j̄im ñil m̄idobir rek, k̄iri n̄ib akn̄ib rek nep j̄im ñil m̄idenimel. ¹² Yad k̄rop eip m̄idil, ȳib nak k̄ilis n̄ibak ȳip ñinak ak d̄il, k̄rop talak tauil kod mid tep ḡipin. Bi alap ma k̄ir ḡip. God M̄inim nu k̄il t̄ikil, bi alap pis nep ap yap pakil yur k̄ib d̄inigab, aglak rek, bi n̄ibak nep k̄ir gak. Gak n̄ibak, God M̄inim ned nu k̄il t̄iklak rek nep gak.

¹³ “Pen nak m̄ideban s̄iŋak n̄inig gebin rek, m̄ini manj won alap sek l̄im dai ar wagin aul m̄idebin rek, k̄iri n̄ij m̄idel n̄ijlig gi, nep m̄inim n̄ibaul agebin. N̄ib ak, yad m̄in m̄in ȳib ḡipin rek, k̄iri ak rek nep m̄in m̄in ȳib ḡinimel. ¹⁴ M̄inim tep nak ak k̄rop ag ñen n̄ij d̄ipal rek, bin b̄i l̄im dai ar wagin aul okok k̄rop milik kal n̄ipal. Yad bin b̄i l̄im dai ar wagin aul gos n̄ipal rek gos ma n̄ipin rek, k̄iri ak rek nep bin b̄i l̄im dai ar wagin aul gos n̄ipal rek gos ma n̄ipal. N̄ib ak me, bin b̄i l̄im dai ar wagin aul k̄rop milik kal n̄ipal. ¹⁵ Pen k̄rop l̄im dai wagin aul n̄ib dam nak m̄ideban s̄iŋak dad amnoŋ, agil ma agebin; nak k̄rop l̄im dai ar wagin aul kod m̄idenim̄in, Seten k̄rop gi t̄imel ḡinim̄in rek ma l̄inigab, agil agebin. ¹⁶ Yad bin b̄i l̄im dai ar wagin aul gos n̄ipal rek gos ma n̄ipin; k̄iri ak rek nep bin b̄i l̄im dai ar wagin aul gos n̄ipal rek gos ma n̄ipal. ¹⁷ M̄inim nak ak, m̄inim n̄ijid nep n̄ibak, k̄rop ag ñenim̄in, k̄iri s̄iŋ m̄idenigal. ¹⁸ Nak ȳip bin b̄i l̄im

dai ar wagin aul midebal nab okok ag yoknak rek, yad krop ak rek nep bin bi lim dai ar wagin aul midebal nab okok ag yokpin. ¹⁹ Wög tari tari yip niban ak, yad gi saknigain. Yad nig gebin ak, bi yad okok kiri yip niyil, cin ak rek nep God bi wög gep bi ne nep midon, agil, wög krop tari tari niban ak, ak rek nep gi saklan, agil, gebin.

*Jisas bin bi ne okok magilsek nen agil,
Nap nop sobok gak*

²⁰ “Yad nep sobok gebin aul, bi min agesin krop nep ma sobok gebin; kiri minim ag nel, bin bi okok minim krop niy dil, yip niy dinigal okok, krop abe sobok gebin. ²¹ Bapi, nak yip nab adan mideban, yad nep nab adan midebin. Cir apil jim nil midobir rek, kiri magilsek nib aknib rek nep cir apil eip jim nil midenimel. Nig ginigab ak, nak nep yip ag yokek onek ak, bin bi lim dai ar wagin aul midebal okok niy dinimel. ²² Cir apil jim nil midobir rek, kiri ak rek nep jim nil midenimel, agil, nak melik tep aknib ke yip ninak ak, yad pen krop abe ak rek nep nibin. ²³ Nib ak, nak yip nab adan mideban rek, yad krop nab adan minden me, kiri jim nil yib midenimel. Nig gek me, bin bi lim dai ar wagin aul okok niyngal, nak nep yip ag yokek onek niyil nak yip midmagil lipan rek, krop ak rek nep midmagil lipan.

²⁴ “Bapi! Yip tep git ak, bin bi yip niban okok, am yad midenigain sinjak eip midil, lim dai ma gi lirok nin ak, yip midmagil lil melik tep aknib ke yip ninak ak niynimel.

²⁵ “Bapi! Nak me bi asin ma mideb! Bin bi lim dai ar wagin aul okok kiri nep ma nopal. Pen yad nep nipi. Bin bi yad sin aul nak nep yip ag yokek onek ak, nopal. ²⁶ Nak tige perek mideban ak, yad krop ag nibin. Pen kisen ak rek nep, nak tige perek mideban ak yad krop ag nibi tep ginigain. Nig git, yad ke krop nab adan minden, nak yip midmagil lipan rek niy tep git, kiri ak rek nep pen pen midmagil ninimel,” agak.

18

*Jisas nop di cici lilak
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)*

¹ Jisas Nap nop sobok gi midbil juil, bi ne okok eip nig sikol Kidron juil, pis kidadan amil, mab olip wög dai ak amnilak. ² Mab olip wög dai nibak Jisas bi ne okok eip per am mogim goligipal rek, Judas bi Jisas nop mimig niyng gek ak, migan nibak niy tep gak. ³ Perisi bi okok abe, bi God nop tap sobok gep bi kib okok abe, Judas nop agelak, ne am ami bi ognap poj dil, God sobok gep karip polisman ognap poj dil, dam Jisas midek sinjak amjakak. Kiri pen pen nagep tap ognap dil, sip ognap lam ognap dagil dil, apelak. ⁴ Jisas nop tap tari ginig gak ak niyak ak me, apelak ak amil agak, “Bi an nop piyo niy ajebim?” agak.

⁵ Agek aglak, “Jisas, bi Nasaret nib ak,” aglak.

Agelak, Jisas agak, “Bi nibak me yad aul,” agak. Pen won nibak, bi nop mimig niyak ak, Judas, kiri eip nib sinjak midek. ⁶ Pen Jisas, “Bi nibak me yad aul,” agek, kiri kid ken liliq gi amil gi dam pak lak.

⁷ Jisas pen krop kauyan agak, “Bi an nop piyo niy ajebim?” agak.

Agek aglak, “Jisas, bi Nasaret nib ak,” aglak.

⁸ Agelak, Jisas agak, “Nibep midarik nep apin, ‘Bi nibak me yad aul.’ Yip piyo niy ajebim rek, bi sin aul krop kirig gem amnilan,” agak.

⁹ Gak nibak, Jisas ned Nap nop agak rek nep gak. Ne Nap nop agak, “Bapi. Bi yip ninak okok, nokim alap ma kirkip,” agak.

¹⁰ Pen won nibak nep, Saimon Pita tu par kid dowak ak lip gi dil, bi alap nop timid yipid pis kid pis nep tib sak yokak. Bi nibak yib ne Malkas. Ne God nop tap sobok gep bi kib yib ak nop bi wög gi neb ne ak midoligip. ¹¹ Pita nig gek, Jisas agak, “Tu par kid dipan kauyan lek amnan! Nak Bapi nig silek yip nib ak ma niyngain, agil nidan ar?” agak.

Jisas di Anas midek sinjak amnilak

¹² Jisas nib agek niyliq gi, ami bi okok abe, God sobok gep karip polisman okok abe, Jisas nop di cici il, nag li wös git,

¹³ kiri ned Jisas dam Anas midek sijak amniłak. Bi Anas nıbak, Kaiapas nimak ne. Kaiapas me, mi nokim nıbak, God nop tap sobok gep bi kib yib wög ak ag lel gi midek. ¹⁴ Kaiapas ne me ned Juda bi minim di bilocep krop agak, "Bi nokim alap kimek cin magilsek komij amnigabin ak tep," agak.

*Pita, "Jisas nop ma nıpin," agak
(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)*

¹⁵ Pen Jisas nop nıg gił, dam Anas karip ak amelak nıñıl, Saimon Pita eip, yad Jon eip, cir mal kisen kisen amnirok. Bi God nop tap sobok gep bi kib yib ak yip nıñ tep gak rek, yad amil pis nep karip ne wari migan eyan am nınek; ¹⁶ pen Pita ne söñ kıl eyan ar midek. Yad pen adik gi apıl, bin kijon wagin kod midek ak nop agıl, Pita nop poj dil wari migan eyan amnirok. ¹⁷ Pen bin kijon wagin kod midek ak, Pita nop agak, "Nak ak rek nep Jisas bi ne alap ar?" agak.

Agek, Pita pen agak, "Yad mer," agak.

¹⁸ Pen Kaiapas nop wög gi ñeb bin bi ognap abe, God sobok gep karip polisman ognap abe, krop yigen gek, mab bij tın kab nab nıb sijak pibon midek, warikil manjil midełak. Pita nop ak rek nep yigen gek, ap nab nıb sijak kab sek, krop eip mab manjil midek.

*Anas Jisas nop minim ag nıñak
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)*

¹⁹ Pen Anas, bi God nop tap sobok gep bi kib yib ned midoligip ak, Jisas nop ag nıñak, "Bin bi nak bin bi an an? Nak minim tari tari bin bi nak ag nıban?" ag nıñak. ²⁰ Agek, Jisas pen agak, "Yad minim ognap we gił ma ag nıbin; bi nıbi okok nıñ mideł nıñlig gi, Juda mogim gep karip okok abe, God sobok gep karip ak abe, per misen ag nıbin. ²¹ Nıb ak, tari ginig yip minim ag nıñeban? Bin bi minim ag nınek nıñ midełak ognap dapıl ag nıñim. Minim tari tari ag nıbin ak nıpal me," agak.

²² Jisas nıb agek, God sobok gep karip kod midoligip polisman alap, nop mikem ak pakil agak, "Tari ginig bi God nop tap

sobok gep bi kib yib ak nop minim nıbak rek ageban?" agak.

²³ Agek, Jisas pen agak, "Yad minim esek alap apin, agıl, minim esek apin nıbak bin bi sij aul krop misen ag ñan. Pen minim nıñid apin ak, nak tari ginig yip pakesan?" agak.

²⁴ Jisas nop nag li rıbıklak rek midek nıñlig gi, Anas agek kiri Jisas nop dam, bi God nop tap sobok gep bi kib yib kisen nıb ak, Kaiapas, dad amniłak.

Pita kauyan, "Jisas nop ma nıpin," agak

²⁵ Pen Pita ne nıg warikil gi midil mab manjil midek nıñlig gi, bi ognap nop aglak, "Nak abe bi ne alap eip aka?" aglak.

Agelak, Pita ag silokil agak, "Yad mer," agak. ²⁶ Pen bi Pita timid tib sak yokak ak, bi tidiq lek lek ne alap, God nop tap sobok gep bi kib ak nop wög gi ñeb bi ne alap ap midek. Ne apıl, Pita nop agak, "Yad nep nıpin, nak bi nıbak eip mab olip wög dai sijak midesan ar?" agak.

²⁷ Agek Pita kauyan ag silokil agak, "Yad mer," agak. Nıb agek nıñlig gi, dai kılıkil gaul gak.

*Jisas nop dam Pailot midek sijak amniłak
(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)*

²⁸ Karip tik dam lek nıñlig gi, Juda kai kiri Jisas nop Kaiapas karip nıbak nıb dam Rom gapman bi kib Pailot karip kib ak amniłak. Juda kai aglak, "Cin Rom bi karip migan aul amon, cinop asin ulik ginigab nıñıl cin Pasopa tap nıñjin rek ma linigab," agıl, mis eyan midełak. ²⁹ Nıb ak, Pailot mis amil agak, "Bi aul nop tar minim nıñil dopim?" agak.

³⁰ Agek, kiri aglak, "Ne tap timel alap ma apkop, nep nıg ma dopnop," aglak.

³¹ Agelak, Pailot agak, "Nıbi dam lo nıbi ke ageb rek ar ak nıñıl, nıbi ke minim kib agim," agak.

Agek, Juda kai pen aglak, "Cin bin bi okok krop minim kib agıl, ñag pak lon kımnimel, lo ar ak ma mideb. Rom gapman kai cinop mer apal," aglak. ³² Juda kai nıg giłak ak, Jisas yip titi gel kımnıgain, agıl, agak rek nep giłak.

³³ Pen Juda kai n̄ib agelak, Pailot kauyan adik gi karip m̄igan eyan amil, Jisas owan, agek, apek nop agak, "Nak Juda kai kin kiri ak aka?" agak.

³⁴ Agek, Jisas agak, "Minim yip ag niyeban ak, meg m̄igan nak ak ke ageban aka bin bi ognap meg m̄igan kiri ak dil ageban?" agak.

³⁵ Agek, Pailot agak, "Yad Juda bi mer. Juda kai nak okok nep, bi God nop tap sobok gep bi kib nak okok nep me, nep dapil niymagil ar yip niyal. Nak tap tari genak nig gipal?" agak.

³⁶ Agek, Jisas agak, "Yad bin bi dil kod midenigain ak, kin lim dai ar wagin aul midebal rek ma midenigain. Yad lim dai wagin aul kin midnig gebnep, Juda bin bi okok yip nag lin, agebal okok, bin bi yad okok warikil krop eip pen pen niyaplap. Pen yad bin bi dil kod midenigain nag ar yad ke mideb; lim dai wagin aul gipal rek mer," agak.

³⁷ Nib agek, Pailot agak, "Nib ak, nak kin alap aka?" agak.

Agek, Jisas pen agak, "Me nak eyik apan me ak. Ar nibak nep me, yip lim dai ar wagin aul tik dapel, yad mid kib gi, minim niyid yipil yib ak ag nebin. Bin bi minim niyid yib din, agil gos nopal okok, minim yad ak niy dipal," agak.

³⁸ Nib agek, Pailot agak, "Pen minim okok nibokok nibonjai nep pig dil mideb ak, cin titi gi minim niyid yib me ak, agil niyin?" agak.

Juda bin bi Pailot nop aglak, "Jisas nop niag pak lim," aglak

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pailot minim nibak agil, kauyan son amil, Juda kai krop agak, "Yad ne tap timel alap gip ma nippin." ³⁹ Pen cin Rom gapman, mi nokim nokim, Pasopa nin kib ak apek, bi nagiman nibi alap yokop wisib yokpin. Nib ak, Juda kai kin kiri ak, yokop wisib yoken amnimin aka?" agak.

⁴⁰ Agek, meg migan dap ranil aglak, "Nop mer! Cinop Barabas nop wisib yoken!" aglak. Bi Barabas nibak, bin bi okok kañ kañ gek gapman kai krop eip pen pen niaglak.

19

Pailot Jisas minim kib agak

¹ Nib agelak, Pailot ami bi ne okok agek, Jisas nop nag dil pak adik madik gitlak.

² Nig gi pakil, nag migonib nu nu sek ognap dil, kin lipal rek usajil bad alap gi, Jisas nop tol gi niil, walij mik par sek alap li niil, ³ nop kauyan amil kauyan amil aglak, "Nak Juda kai kin kiri, nak per nep midenim!" aglak. Nib aglig gi, nop milik jo milik paklak.

⁴ Pen Pailot kauyan son amil, Juda bin bi krop agak, "Niyim! Yad Jisas nop son aul donigain niyil nibi niyin gabim, yad ne tap timel gip wagin alap ma piyo nippin," agak. ⁵ Pen Jisas nop usajil nu nu sek bad ak tol gi niil, walij mik par sek ar li niylak ak sek apek niyil gi, Pailot krop agak, "Nop niyim!" agak.

⁶ Nib agek, bi God nop tap sobok gep bi kib okok abe, God sobok gep karip polisman okok abe, Jisas nop niyil minim bleble gi aglak, "Nop mab bak alañ niag pak lim! Nop mab bak alañ niag pak lim!" aglak. Nib agelak, Pailot agak, "Nibi ke nop damil, mab bak alañ niag pak lim. Yad ne tap timel gip wagin alap ma piyo nippin!" agak.

⁷ Agek, Juda kai aglak, "Ne, 'Yad God Ni ne,' agip ak, lo cin alap agip, 'Kimnimin,' agip," aglak.

⁸ Nib agelak, Pailot niyil, tapin pirkil, ⁹ kauyan karip migan eyan amil, Jisas nop ag niyil agak, "Nak karip lim akal nib?" agak. Agek, Jisas minim alap pen ma agak. ¹⁰ Pailot agak, "Nak yip minim ma agnigan ar? Nak nisan. Yad nep kod midebin. Nib ak, nep wisib yoknig wisib yoknigain; pen nep mab bak alañ niag pak lilan, agen, nep niag pak linigal," agak.

¹¹ Agek, Jisas pen agak, "Pen nak yip kod mideban ak, nak ke mer, God nep agek kod mideban. Nib ak, yip gi timel geban miker ak, nak nep ma dinigan; bi yip dil nep nib ak, miker kib yib ak dinigab," agak.

¹² Jisas nib agek, Pailot nop yokop ag yokin, agil, gos niyak ak pen Juda kai nop bilalo gi agil aglak, "Nak Jisas nop wisib yokenigan ak, Rom bi kib Sisa bi niyeb ne

ma middenigan. Bi, yad kinj midebin, apal okok, Sisa eip pen pen ñag lin, agil me, minim nibak rek apal,” aglak.

¹³ Nib agelak, Pailot minim nibak niñil, am Jisas nop poñ dil soñ amiñ, ne am bi minim di bilocep sea ar siñak alañ gilak ar ak bisigak. Kau bisigak nibak, “Kab Kijon” apal. Pen Arameik minim lili, “Gabada” apal.

¹⁴ Pen nin nibak, Juda bin bi Pasopa tap kiri mogim gep nin. Piñ nab kib alañ won ak, Pailot krop agak, “Kinj nibi me aul!” agak. ¹⁵ Agek, meg migan dap ranil aglak, “Nop ñag pak lan! Nop mab bak alañ ñag pak lan!” aglak.

Agelak, Pailot agak, “Kinj nibi nibaul mab bak alañ ñag pak linim aka?” agak.

Agek, bi God nop tap sobok gep bi kib okok aglak, “Kinj cin alap ma mideb; Rom bi kib Sisa nep mideb,” aglak.

¹⁶ Pen nig gi ag damil, Pailot minim krop ak dil, ami bi okok krop agak, “Jisas nop dam mab bak alañ ñag pak lim,” agak.

Jisas nop mab bak alañ ñag pak liliak
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Pen nop ñag pak linig gilak mab kros ak, Jisas nop ke nel, ne di ka gi dam “Cip Nabic Cög Tijil” apal dim ak apjakak. Dim nibak Arameik minim lili “Golgota” apal. ¹⁸ Jisas nop mab kros cipil pak lili, bi omal, alap pis kid, alap pis kid, ñag pak liliak. Jisas nab siñak midek.

¹⁹ Pen Pailot agek, bi ne okok mab bog alap dil nu kil tikil, Jisas nop ñag pak liliak mab kros bak nabic siñak adañ dilam gi liliak. Nu kil tiklak minim ak:

JISAS NASARET NIB JUDA KAI KIN KIRI
ME AUL.

²⁰ Minim nokim ar nibak nep, Arameik minim nu kil tikil, Latin minim nu kil tikil, Grik minim nu kil tikil gilak me, Jerusalem ulep nib siñak midek rek, Juda bin bi konai nep udin li niñlak. ²¹ Pen God nop tap sobok gep bi kib okok am Pailot nep aglak, “Minim nu kil tikpan ak yipid gi ma gi. ‘Juda kai kin kiri’ minim ak ma midonimil; yokop agnimil, ‘Ne agi, ‘Yad Juda kai kin kiri midebin,’ agi, agi, minim nibak nep nu kil tikenimil,” aglak.

²² Nib agelak pen Pailot krop pen agak, “Yad minim tari nu kil tikpin ak, nig gi nep midenigab,” agak.

²³ Pen Jisas nop mab bak alañ ñag pak lili, ami bi omal omal Jisas walij ne okok bilocep ke ke dil, walij par sek gi ñag dör ma gilak ak, ak rek nep bilocep dinig aglak, ²⁴ “Tig bilili ma gin! Yokop sadu rek gi, bi an dinimin ak, ne dinigab,” aglak. Gilak nibak, God birarik nep bin bi okok krop gos nek, God Minim ak nu kil tikil, kisen nib ginigal, aglak ak me, kisen aknib rek nep gilak. Minim nibak nu kil tikil aglak, “Walij yip ak bilocep ke ke dil, walij par sek yad ak, sadu rek gi din, aglak,” aglak.

²⁵ Pen nin nibak, Jisas nonim ak, nimañ ak, Klopas bine Maria ak, Maria Magdala ak, apil Jisas nop mab kros ñag pak liliak manj gol nib siñak midek. ²⁶ Yad Jon, Jisas yip midmagil loligip bi ak, ak rek nep ap manj nib siñak midenek ak me, Jisas yip niñil, nonim Maria nop agak, “Bin aul, ni nak me ak,” agak. ²⁷ Nib agil, ne pen nonim Maria niñil yip agak, “Nanim nak me ak,” agak. Nib agek niñlig gi, nin nibak, Jisas nonim nop poñ dil karip yad ak damil, eip midoligipir.

Jisas kimak
(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Jisas niñak, wog ar ne ak magilsek gi sakak ak me, God Minim agak ak niñid linimil, agil, agak, “Yip kijam milep gi,” agak. ²⁹ Pen nig wain silek barol alap dap nib siñak lel midek ak me, ami bi alap, tap sain bad alap dil, wain silek nibak lili, di mab hisop lek dai ak kabis ñagil, dap ranil Jisas nop joñib wak ar siñak lak. ³⁰ Jisas nig wain silek nibak nibil agak, “Dai juip,” agil, kibor kiyang gi, kaun ne God nop ñak.

Jisas tiglem bak ne ak piñ liliak

³¹ Pen Juda bi kib okok, kagol nin ak digep won ak bir aposip niñil aglak, “Tol God nop sobok gep nin cin ak, cip okok mab bak alañ ma midenimel,” agil, am Pailot nep aglak, “Bi mab bak alañ ñag pak lipal okok, ami bi okok tob krop okok pak pagel, kasek kimele, di lim eyañ linimel,”

aglak. ³² Agelak, Pailot ami bı okok kırop agek, am bı Jisas eip ñaq pak lıłak omal, tob kırop mal pak paglak. ³³ Pen Jisas tob nop ak pak pagin, agıl, niñlak, ne bir kımak. Nıb gak ak me, tob nop ak pak pag ma gılak. ³⁴ Pen ami bı alap, golın alap dıl, Jisas nop tıglem dai sıñak pıñ lek, dai lakañ sek, ñıg sek soñ gak. ³⁵ Nıb ak, nıbi bin bı mınım ñu kıl tıkebin nıbaul niñnígabım okok abe Jisas nop niñ dıñımıb, agıl, yad Jon, Jisas nop gak ak udın yad ke niñpin rek, niñbep mınım niñid yıb nıbaul agıl ñu kıl tıkebin. ³⁶ Pen gak nıbak, God bırarık nep bin bı okok kırop gos ñek, God Mınım ak ñu kıl tıkił, kisen nıb gınıgal, aglak ak me, kisen niñ anıb rek nep gılak. God Mınım ak ñu kıl tıkił aglak, “Tıñıl nop ak, alap pak pag ma gınıgal,” aglak. ³⁷ Pen mınım alap aglak, “Bı nop pıñıl gesal ak nop niñnígabım,” aglak.

Josep ne Jisas mıb goñ dam tıgel gak
(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Bı Arimatia taun nıb alap, Jisas mınım nop niñ dak ak pen, Juda bı kıb kırop pırıkił, Jisas nop niñ dıpin, agıl, mıseñ ma agolıgıt. Bı nıbak yıb ne Josep. Ne Jisas nop dam tıgel gınım, agıl, am Pailot nop ag niñek, yau agek, dad amnak. ³⁹ Nikodimas ne Josep eip amnirek. Nikodimas, bı ned am Jisas nop kıslım eyan niñak bı nıbak. Nikodimas tap ki tep oweplı konjai nep, kilo aknıb niñjuıl nokım alap adıık gı dam aknıb ajıp pı̄s adan (35) rek, dıl amnak. Tap ki tep oweplı nıbak, mab mö mok ak abe, mab alos mok ak abe dıl gılak. ⁴⁰ Pen kıri mal am cıp se ak tıg asık dap yapıl, Juda bin bı göligıpıpal rek, mab mok dad amnak ak, cıp se par anoñ lı nił, linin dıl walıj tıd gılak sıkol par ak dıl, kom kam gırek. ⁴¹ Jisas mab bak alan ñaq pak lıłak kau nıb ulep sıñak wög dai alap mıdekl. Wög dai nıbak nab sıñak kab mıgan kisen nep kırıkił, cıp tıgel ma gılak alap mıdekl. ⁴² Juda kai God nop sobok gep niñ kıri ak ulep ulep gak rek, kasek tıgel gı̄r, agıl, kab mıgan yokop ulep nıb sıñak dam tıgel gı̄rek.

20

Cıp tıgel gılak ak kau nep mıdekl
(Mat 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ Sade niñ ak, karıp tıknıg gek niñlıg git, Maria Magdala cıp tıgel gılak mıgan amıl niñjık, kab kıb cıp tıgel pılıñ gılak ak, lılıg git am gol sıñak mıdekl. ² Ne niñıl, kauyan pıg git rıkił ag apıl Saimon Pita cır mal mıdorok sıñak apıl agak, “Bı Kıb ak nop kapkap dad ambal; pen dap lıpal okok ma niñpin,” agak.

³⁻⁴ Nıb agek, Pita cır mal niñníg kasek pıg git rıkił yıb ag amıl panj dırok. Yad ned amjakıl, ⁵ mıs ar kıdeyan nep mıdıl, kab mıgan onıd sıpsıp niñnek walıj bad okok nep mıdekl. ⁶⁻⁷ Pen Saimon Pita ne kisen apıl, kab mıgan ak sıkił amıl niñjık, Jisas nop walıj kom sılok yoklak okok wiñib ma gak; tıgel gılak rek nep mıdekl. Pen walıj nabıç onıd pag kom mıd pakıd gılak ak, ak rek nep ma wiñibak; pag kom mıd pakıd gılak rek nep asık git ke sıñak mıdekl. ⁸ Yad ned cıp tıgel gılak sıñak apjaknek pen miñi yad ak rek nep kab mıgan sıkił amıl niñnek, walıj okok kom sılokłak rek mıdekl ak me, ak me Jisas warıkıp, agıl, niñ dınekl. ⁹ Pen niñ nıbak, God Mınım ñu kıl tıkił, Jisas kımıl warıknımın, aglak mınım ak, cır niñ rep ma gırok. ¹⁰ Niñ niñıl adıık git karıp amnirok.

Maria Magdala Jisas mıseñ lek nop niñjık
(Mat 28:9-10; Mak 16:9-11)

¹¹⁻¹² Pen Maria cıp tıgel gılak tıgel mıgan nıbak söñ ar sıñak warıkıł mıdıl sıł aglıg git mıdekl. Sıł ag mıdlıg git, kıd magıł nił git kab mıgan onıd sıpsıp niñjık, ejol walıj tıd lırek omal, Jisas cıp se ned mıdekl kau nıbak bısig mıdlıg git, alap nabıç dai onıd, alap tob dai eim, mıderekl. ¹³ Ejol nıb omal Maria nop agrek, “Tari gınıg sıł ageban?” agrek.

Agerek agak, “Bı Kıb yad ak nop damıl akal dam lıpal ak ma niñpin!” agak. ¹⁴ Nıb agıl, adıık git niñjık, Jisas warık mıdekl. Pen nop niñek, bı aknıb ke rek lak. Jisas niñjık ak pen ak Jisas nep, agıl ma niñjık.

¹⁵ Jisas pen Maria nop agak, “Bin aul. Tari gìnig sìl ageban? Bi an nop piyo niñeban?” agak.

Agek, Maria agak e, bi wög dai nap nìb ak nep yip ageb, agil, agak, “Bi Kib niñeb. Cip ak dad ambin, agil, akal dam lìpan ak yip agenimìn, yad dad amnin,” agak.

¹⁶ Agek, Jisas agak, “Maria!” agak.

Agek, Maria, Arameik minim lìl, “Rabonai!” agak. (Minim agak nìbak, “Minim Ag Ñeb Bi.”)

¹⁷ Agek, Jisas agak, “Yad karip lìm wagin aul kírop gil, Bapi ker adik gi siñalan ma ambin rek, yip ma dan. Pen nak amil, mam sìkop kírop agnimìn, Jisas agip, “Yad Bapi yad, Nap nìbi, God yad, God nìbi mìdeb siñak adik gi amebin,” agip, agnimìn,” agak.

¹⁸ Jisas nìb agek, Maria Magdala amil Jisas bi ne okok kírop agak, “Yad Bi Kib ak nop niñil apebin,” agak. Nìb agil, Jisas minim tari tari nop agak ak, Maria ne Jisas bi ne okok kírop minim nìbak agak.

Jisas misen lek bi ne okok niñlak (Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹ Pen Sade ñin ak, piñ panjìd amnak niñil, bi ne okok Juda bi kib okok kírop pìrikil, karip mìgan amil kijon ak giñ wös gil, kapkap mìdelak niñil, Jisas apil nab nìb siñak misen lìl agak, “God nìbep kod mìden,” agak. ²⁰ Nìb agil, niñmagil ur ne ak kírop yomil, tìglem pis kid ne ak yom ñak. Yom ñek Bi ne okok niñil, ak Bi Kib nep, agil, miñ miñ yib gilak.

²¹ Jisas pen kírop kauyan agak, “God nìbep kod mìden. Bapi yip ag yokek apil wög ne giñpin rek, nìbep pen abe ag yokebin,” agak. ²² Nìb agil, kírop piñlig gi agak, “Kaun Siñ ak dìnímib. ²³ Bin bi ognap tap si tap tìmel giñpal okok niñil kírop giñigabim ak, God ak rek nep niñil kírop giñigab. Pen niñil ma kírop giñigabim ak, God ak rek nep niñil ma kírop giñigab,” agak.

Jisas misen lek bi ne Tomas nop niñak

²⁴ Pen Jisas ap misen lìl kírop minim agak ñin nìbak, bi ne Tomas, yib alap Ñ Tam apal bi nìbak, kírop eip ma mìdek.

²⁵ Nìb ak, kisen Jisas bi ne Tomas nop aglak, “Bi Kib ak niñpiñ,” aglak.

Agek, ne pen agak, “Nìb agebim ak pen niñmagil nop cipil paklak ak abe, tìglem piñil lìlak ak abe, udin yad ke niñil niñmagil yad di niñnigain ak me, minim nìbak niñ dìl, warikip, agil, niñ dìnígain; mer ak, mer,” agak.

²⁶ Nìb agil, pen wìk nokim alap mìdil, Jisas bi ne okok Tomas eip kauyan karip mìgan ak mìdelak. Kijon giñ wös gilak ak pen Jisas ne apil nab nìb siñak misen lìl agak, “God nìbep kod mìden,” agak. ²⁷ Jisas nìb agil, Tomas nop agak, “Niñmagil nak ak, yip cipil paklak aul di niñjan. Niñmagil yad niñjan. Tìglem pis yad piñil lìlak aul abe di niñjan. Gos par ma lìl, yip niñ dìnímìn,” agak.

²⁸ Agek, Tomas agak, “Bi Kib yad, God yad!” agak.

²⁹ Pen Jisas Tomas nop agak, “Yip misen niñil me, yip niñ dìpan. Pen bin bi yip misen ma niñil, yip niñ dìnígal okok, miñ miñ yib giñigal,” agak.

Jon minim nìbaul tari gìnig ñu kìl tikak

³⁰ Pen minim ñu kìl tìkebin nìbaul, ciñ Jisas bi ne okok niñ mìdon niñlig gi, Jisas tap ma gep ke ke konai nep goligip rek, magilsek ñu kìl ma tìkpin. ³¹ Pen nìbi, Jisas nep me Krais ak, God Ñi ne yib ak nep, agil, nop niñ dem, nìbep dek, nop eip komiñ mìdenigabim, agil, minim nìbaul ñu kìl tìkpin.

21

Jisas misen lek bi ne aknìb ar onjìd ak nop niñlak

¹ Pen kisen ciñ Jisas bi ne okok Ñig Cöb Taibirias siñak mìdonok niñil Jisas ne misen lek niñnok. Tari gak ak agnig gebin. ² Saimon Pita ak, Tomas ak (yib alap Ñ Tam apal bi nìbak), Natanyel bi Kena taun karip lìm Galili siñak nìb ak, Sebedi ñi Jems ciñ mamìl mal, Jisas bi ne omal sek eip, jìm ñìl am Ñig Cöb Taibirias siñak mìdonok.

³ Saimon Pita ciñop agak, “Yad kibsal nen amebin,” agak. Agek, “Ciñ eip amnigabin,” agil, am nop eip ñig magöb

dil, git ajon ajon miñab tik da yokak pen kibsal ognap ma dinok.

⁴ Pen pit lim ginig gek niñlig git, Jisas apil ñig cõb gol siñak warik midék. Nop niñnok pen ak Jisas nep, agit, ma niñnok.

⁵ Ne cñop agak, "Ñi ognil. Niñbi kibsal nen git tag mer niñpim ar?" agak. Agek, cñ yau agnok. ⁶ Niñ agonok, cñop agak, "Uben ak di ñig magob ñinmagil yipid kid pis ken yokil me, kibsal ognap dinigabim!" agak. Agek, uben ak di ñig nab eyan yokil, kibsal konjai yib nep dil, lip gon onimil rek ma lak. ⁷ Niñ gek, yad Jon, Pita nop agnek, "Bi niñbak Bi Kib ak nep," agnek. Niñ agenek, Pita niñil, walij ne siñak lak ak di sib nag nab siñak adañ panjil, preñid ñig nab eyan lak. ⁸ Cñ bi ognap ñig magob ar ak midil, uben kibsal sek ap ran jakil midék ak, lip git dap, par okok mer, mita akniñ ñinjuñ mamid alan (100) rek nep, ñig gol siñak onok.

⁹ Gol niñ siñak apil niñnok, mab yin bij yowak ar ak, kibsal ognap yin midék. Bred ognap ak rek nep midék. ¹⁰ Pen Jisas cñop agak, "Kibsal miñi dipim okok, ognap dowim," agak. ¹¹ Agek, Saimon Pita ñig magob ar ak amil, ne eip uben kibsal konjai nep (153) midék niñbak kab kilip ar siñak lip git donok. Uben ak miker gak pen ma pig rikak.

¹² Jisas pen cñop agak, "Apil, tap niñim," agak. Cñ pen nabij gek, nak bi an amil midéban, agit, nop ma ag niñnok; ak Bi Kib ak nep, ag gos niñil, kirig ginok.

¹³ Jisas ne am bred ak dil, cñop nonim lil, kibsal abe di cñop nonim lil gek, niñnok.

¹⁴ Pen Jisas kimil warikil, cñop bi ne okok niñ omal eper misen lek nop niñnok.

Jisas Pita nop minim agak

¹⁵ Pen cñ tap niñ sakil, Jisas Saimon Pita nop ag niñak, "Saimon Jon ñi ne. Bi siñ aul rek mer; nak yip niñid nep midmagil lipan aka?" agak.

Agek, Pita agak, "Bi Kib. Yad nep midmagil lipin ak, nak niñpan," agak.

Niñ agek, Jisas agak, "Sipsip niñlik yad okok kod midenimin," agak.

¹⁶ Jisas niñ agit, kauyan ag niñak, "Saimon Jon ñi ne. Nak yip niñid nep midmagil lipan aka?" agak.

Agek, Pita agak, "Bi Kib. Yad nep midmagil lipin ak, nak niñpan," agak.

Niñ agek, Jisas agak, "Sipsip yad okok kod midenimin," agak.

¹⁷ Jisas kauyan pen ag niñak, "Saimon Jon ñi ne. Nak yip midmagil lipan aka?" agak.

Pen Jisas niñ git, minim ar nokim niñbak nep, "Nak yip midmagil lipan aka?" ag niñil ag niñil gek me, Pita gos par niñlig git agak, "Bi Kib. Nak tap okok magilek niñpan. Niñ ak, yad nep midmagil lipin ak, nak bir niñpan," agak.

Agek, Jisas agak, "Niñ ak, sipsip yad okok kod midenimin." ¹⁸ Yad nep niñid

yib agebin, nak bi praj rek midenak niñ ak, walij gos nak ke niñnak rek di lili ajeligipan. Pen nak kisen bi milep linigan niñ ak, nak niñmagil nak kilan git midék niñlig git, bi ke niñ alap nep nag ñon git, ma amnigan migan ak pon dil dad amnigab," agak. ¹⁹ Jisas minim agak niñbak, bin bi ognap kisen Pita ñag pak linigal ak, Jisas ned niñak me ak. Bin bi kisen niñ okok, Pita nop tap tari ginigal kimnigab ak niñil, God ne melik tep siñ ke sek midék ak niñigal. Pen Jisas Pita nop agak, "Yip kisen gan," agak.

²⁰ Jisas minim niñbak agak niñil Pita adik git niñak, yad bi Jisas midmagil loligip ak midenek. Yad bi niñbak me, ned Jisas Pasopa tap niñ midék wagin siñak bisig midil ag niñnek, "Bi Kib. Bi an nep mimig ginigab?" agnek. ²¹ Pen Pita yip niñil Jisas nop agak, "Bi Kib. Bi aul nop tari ginigab?" agak.

²² Agek, Jisas agak, "Ak gos yad. Yad agen ne midép nep midék niñlig git, adik git onigain ak, minim nak mer. Pen nak yip kisen gan," agak.

²³ Jisas minim agak niñbak, bin bi nop niñ dilak ognap aglak, "Jisas bi ne niñbak ma kimnigab," aglak. Pen Jisas bi ne niñbak ma kimnigab, agit, minim niñbak ma agak; ne yokop agak, "Yad agen, ne midép nep midék niñlig git, adik git onigain ak, minim nak mer," agak.

²⁴ Jisas bñ ne nibbak me, ne ke minnim nibaul ñu kil tikkil, magilsek minnim ninjid yib nep mideb ak ninjil, ñu kil tikkip me ak.

²⁵ Jisas tap ar ke ke konjai nep gak ak pen minnim nibbak yokop ognap nep nab sinjaul ñu kil tikpin. Yad nipin, minnim nib okok magilsek ñu kil tik buk konjai nep eyañ liplap, lim dai aul sikkol gek, dam lep kau ak ma midobkop.

Aposil Bî Jisas mînîm dad ameb okok kîri tap tari tari gîlak

Luk Tiopilas nop kauyan ñu kîl tîkak

¹ Mam Tiopilas. Yad nep mînîm ned ñu kîl tîknek ak, Jisas nop tîk dapek, pobîñ gîl, wög wagîn gîl mid damîl, tap tari tari gîl, mînîm tari tari ag ñîl gak ak, nep mîj ned ak ñu kîl tîknek. ² Kîsen, God Jisas nop dad ap ran jak seb kab alan sînjak dad amnak. Pen ne seb kab ar alan sînjak amniç gak won ak, ne gek Kaun Sîj ne mînîm ne dad ameb ag lak bî okok kîrop ag ñî tep gak. Mînîm nîbak magîlsek ned ñu kîl tîkîl nep ñînek. ³ Jisas kîmak pen kauyan warîkîl, ñîn aknîb ñînjuîl omal (40) nab ak ñîn konjai nep mîsen lîl, mînîm ne dad ameb bî ne okok eip midîl, God bin bî dîl kod mîdenîgab mînîm ak kîrop ag ñoligîp. Nîg gek, kîri udîn magîl kîri ke ñînlak ne komîj mîdek. ⁴ Pen kîmîl warîkîl, lîm dai ar wagîn aul mîdoligîp ñîn nab nîb sînjak, ñîn alap bî ne nîb okok eip tap magîl ñîblig gî agak, “Yad nîbep ned agnek rek, Bapi yad tap tari nîbep ñînigain agak ak, Jerusalem sînjaul nep midîl, kod mîdenîmîb. ⁵ Jon nîg pak ñeb bî ak bin bî kîrop nîg ak nep pak ñoligîp, pen ñîn omal nep ap padîkek, Kaun Sîj ak apîl nîbep pak ñînigab,” agak.

Jisas ne karîp lîm seb kab ar alan sînjak ap ran jak amnak

⁶ Pen ñîn alap Jisas ne bî ne nîb okok mîdelak nab sînjak mîsen lek, nop aglak, “Bî Kîb, nak mîni kin cîn mîdek, cîn Isrel bin bî karîp lîm cîn aul kauyan ke kod midîl, karîp lîm ognap sek kod midîl gînigabîn aka?” aglak. ⁷ Agelak, kîrop agak, “Ñîn akal gînigab ak, Bapi gos ne ke ñîjîl ag lak; tap nîbi mer. ⁸ Pen Kaun Sîj ne nîbep apek, nîbi kîlis dîl amîl, Jerusalem bin bî, Judia bin bî, Sameria bin bî, bin bî karîp lîm tîgon tîgon

magîlsek okok, yad tari tari gîpin ak kîrop ag ñînigabîm,” agak.

⁹ Nîb agîl, bî ne okok nîj mîdel nînlîg gî, God nop dad ap ran jak seb kab ar alan sînjak dad amek nînlîg gî, kîmi bad alap apîl nop karîkak.

¹⁰ Pen ne amek, kîri seb kab alan nîj mîdel nînlîg gî, magîl nîbak nep bî walij tîd yîmrek omal apîl kîrop eip warîk mîderek. ¹¹ Bî nîb omal agrek, “Bî Galili nîb sîn aul, nîbi tari gînig seb kab alan nîj mîdebiîm? Nîbi nînlîg gî mîdem nînlîg gî, God ne gek, Jisas ap ran jak seb kab ar alan sînjak dad amîb ak, kîsen ne ke aknîb rek nep adîk gî onîgab,” agrek.

Judas kîmak ak Mataias kau ne dak

¹² Olip Dîm alan mîdelak ak kîrig gîl, Jerusalem adîk gî amniîlak. Kanîb par mer, Olip Dîm Jerusalem nîb ulep; Juda God nop sobok gep ñîn ak ajpal rek nep.* ¹³ Jerusalem amîl, karîp kîneb kîri amjakîl, karîp ñîlîk ar alan mîgan ak amniîlak. Bî mîdelak okok: Pita, Jon, Jems, Edru, Pilip, Tomas, Batolomyu, Matyu, Alpias ñî ne Jems ak, Saimon Selot ak, Jems ñî ne Judas ak. ¹⁴ Kîri per per mogîm gîl, God nop sobok göligîpal. Jisas nonîm Maria ak, Jisas nîmam sîkop okok, bin ognap sek per nîg göligîpal.

¹⁵ Pen ñîn nab nîb sînjak, bin bî ñînjuîl aknîb kagol onjîd (120) rek ap mogîm gel ñînlîg gî, Pita warîkîl kîrop agak, ¹⁶ “Ai mam sîkop ñîjîm. Kaun Sîj ne bîrarîk nep Depid nop gos ñek, Judas Jisas nop mîmîg ñîjîk bî ak gînigab rek ñîjîl ñu kîl tîkek, agak agak rek nep gak. ¹⁷ Jisas bî Judas nîbak dek, cîn eip midîl, wög ne ak jîm ñîl goligîpîn,” agak.

¹⁸ Pen kîsen ne Jisas nop mîmîg ñîjîl, kab magîl dak ak damîl, lîm dai alap tauîl, mid damîl, ñîn nokîm alap ap yap pakîl, kogi ne ak pawîkîl, cîbur magîlsek lîm gî söj apek kîmek. ¹⁹ Nîg gîl kîmek, Jerusalem bin bî magîlsek ñîjîl, lîm dai tauîl kîmak nîbak, yîb Akeldama, aglak. Akeldama aglak mînîm wagîn ak, “Lakañ Yowak Lîm Dai,” agîl aglak.

* **1:12:** kilomita nokîm alap nep rek

20 Pita agak, “Depid bırarık nep God Mınım dai Sam nu kıl tıkkıl agak, ‘Karıp ne cög nep mıdonımiñ; bin bı ognap karıp ne am ma mıdenımel,’ agak.

Depid mınım alap pen agak, ‘Wög ne ak bı alap dıniñiñ,’ agak.

21 Agak nıbak, bı cın ke alap nıñıl dıniñabın. Cın Bi Kıl Jisas eip tagoligipin ak, bı cın eip per tagoligip bı alap nıñıl dıniñabın. **22** Bi cın eip per tagıl, Jon Jisas nop nıg pak nıak ak nıñıl, mıd damıl, Jisas kımlı warıkkıl seb kab ar alan amnak nıñak bı alap nıñıl dıniñabın. Bi nıbak rek don me, Bi Kıl Jisas kımlı warıkkak mınım ak ag nıtep gıniñag,” agak.

23 Pita nıb agek, bı nak Mataias eip Josep eip kırop mal ag lılk. Pen Josep nıñ ognap yıb ne alap Basabas, alap Jastas, agöligipal. **24-25** Bi nıb omal kırop nıg gıl ag lılk, God nop sobok gıl aglak, “Bi Kıl, Judas ned gi tımel gıl kımlı, karıp ne mıdonımiñ sıñak amnak ak, kau ne ak an dıniñiñ, agıl, bı omal aul ag lıpin. Nıb ak, nak bin bı magılsek gos nıñıl gıpal rek nıpan ak me, nep ag nıñobın, nak ke bı ak agek, cın nıñıl dıniñabın,” aglak. **26** Nıb agıl, bı nıb omal yır bopis tıg gılıg gi del, Mataias yıb ap ranek, Jisas mınım dad ameb aknıb agıp alan eip jım nıll, kauyan bı aknıb umıgan alan lak.

2

Kaun Sıñ ne owak

1 Bin bı Jisas nop nıñ dılk okok, Pedikos nıñ kıl ak mıñi, agıl, apıl karıp nıllık mıgan nokım alap mıdelak. **2** Nıg gıl mıdel nıñlıg gi, dai gu kıl seb kab ar alan nıb agıl, yıgen rek dil, karıp nıllık mıgan bısig mıdelak sıñak eyan owak. **3** Pen magıl nıbak nep nınlak, mab mılañ nıon rek ak apıl, pılaçıkıl ke ke pıg gi rık amıl, bin bı nabıc cög ar alan nokım nokım am mıdekk. **4** Am mıdekk nıñlıg gi, Kaun Sıñ apıl, kaun kırop nab adañ ap ran jakak nıñıl kırı mınım yıb ar ke ke aglak.

5 Pen nıñ nıbak, Juda bin bı okok, kırı mıgan ke ke, karıp lım okok nıb okok nıb apıl, Jerusalem mogım gi mıdelak. Bin bı nıb okok kırı God Mınım ageb rek nıñıl, ar

nıbak rek nep gi mıdelak. **6** Gu kıl nıbak agek nıñıl, tari geb, agıl, bin bı konjai nep kasek karıp nıbak apıl nınlak, mınım yıb ar ke ke yıpid gıl nep agelak. **7** Kırı nıñıl, kıl gaul gıl aglak, “Bin bı sıñ aul magılsek Galili nıb. **8** Pen titi gıl mınım yıb cın ke ke apın rek yıpid gıl agebal nıñobın? **9** Cın ognap Padia nıb, ognap Midia nıb, ognap İlam nıb, ognap Mesopotemia nıb, ognap Judia nıb, ognap Kapadosia nıb, ognap Podas nıb, ognap Esia nıb, **10** ognap Prijia nıb, ognap Pampilia nıb, ognap Ijip nıb, ognap karıp lım Libia, Sairini taun gol okok nıb, ognap Rom nıb opın. **11** Bin bı Rom nıb opal okok, ognap Juda bin bı yıpid gıl, ognap Juda bin bı mer pen mıñi Juda bin bı gıpal rek ar ak gıpal. Ognap Krit nıb, ognap Arebia nıb opın. Pen cın nıñ mıdon nıñlıg gi, mınım yıb cın ke ke agobın rek yıpid gıl agıl, God ne tap aknıb ke yıb gıp, agıl, yıb ne agel ar amek, nıñobın,” aglak. **12** Nıb agıl, gos par nıñlıg gi, pen ag nıñek, pen ag nıñek gıl aglak, “Ke yıb geb nıbak tari gıniñ geb,” agıl, gos par yıb nıñlak.

13 Bin bı ognap pen kırı nıñlon lılk aglak, “Ak nıg wain konjai nep nıbel, saköl nıagıp agebal,” aglak.

Pita mınım ag nıak

14 Pen Pita bı Jisas mınım dad ameb bı aknıb agıp alan eip warıkkıl, meg mıgan dap ranılk, bin bı konjai nep mıdelak okok kırop agak, “Nıbi Juda bin bı cın abe, nıbi bin bı Jerusalem sıñaul kın mıdebım okok abe, sıñaul tari gosip ak yad nıbep mınım agnıg gebin aul nıñ tep gıniñmib. **15** Nıbi ognap agebım, ‘Bi sıñ aul nıg wain konjai nep nıbel, saköl nıagıp agebal,’ agebım ak, pen kırı nıg wain nıbel saköl ma nıagıp. Mıñi pıb kısen nep aposıp won ak nep me. **16** Pen mınım yıb ke ke agebal nıñebım nıbaul, bı God mınım agep Joel bırarık nep agıl nıu kıl tıkkak rek nep geb me ak. Ne mınım nıbak nıu kıl tıkkıl agak,

17 ‘God ageb, “Nıñ kısen ak, bin bı magılsek okok kırop Kaun yad soñ gi yoknıgain. Nıpai nıbi okok God mınım ne ak bin bı okok kırop ag nıniagal.

- Bî praj nîbi okok dai nîjnîgal.
 Bî pobîn nîbi okok wîsin nîjnîgal.
- 18 Ñin nîbak, wög gi ñeb bin bî yad okok,
 bin okok abe bî okok abe,
 kîrop Kaun yad soñ gi yoken, mînîm
 tep yad ak bin bî okok kîrop ag
 ñînîgal.
- 19 Pen yad seb kab ar alan tap ke ma gep
 rek ognap gił,
 lîm dai ar wagîn aul tap nîjep ma
 nîjep ke nîb ognap gînîgaiñ.
 Lakañ gił, mab yînîl, sîkîm adpîl kîb
 gił gînîgab.
- 20 Pîb melîk ma gînîgab;
 takîn lakañ sek lînîgab.
 Nîg genîgab, kîsen ñin aknîb ke nîb mîsen
 lînîgab.
 Bî Kîb melîk tep aknîb ke sek onîgab.
- 21 Pen bin bî an an, Bî Kîb yîp dî komîñ
 yokan, agîl, ag nîjnîgal okok,
 kîrop dî komîñ yoknîgab,” agak.
- 22 Pita ne Joel ñu kîl tîkak mînîm nîbak
 ag dai juîl agak, “Nîbi Isrel bin bî, mînîm
 agnîg gebin aul nîj rep gînîmîb. Jisas
 bî Nasaret nîb ak bî yokop mer; God ne
 ke nop ag yokek owak. Ñî yad ak ag
 yoken, tap ma gep rek konjai nep gił, tap
 nîjep ma nîjep konjai nep gił gînîgab nab
 kîrop sînjak nîjîl, bî nîbak God ne ke ag
 yokek owak ak nîjlan, agîl, nop ag yokek
 owak. Jisas ne tap ma gep rek nab nîbi
 sînjak gak ak, nîbi ke bîr nîpîm. 23 God
 nîbi gînîgabîm rek ned nîjîl, Jisas nop dî
 ñînmagîl ar nîbep ak lek, nîbi dam bin
 bî tap si tap tîmel gîpal okok kîrop ñem,
 nop mab kros bak alan ñag pak lel kîmak.
- 24 Ne yur kîb yîb dîl kîmak ak pen pîs
 nep cîp tîgel sînjak mîdîl, ki gi yap pak
 amnîmîj rek ma lak. God gek kauyan
 warîkak. 25 Depid pen bîrarîk nep Jisas
 nop mînîm ñu kîl tîkîl agak,
 ‘Yad nîpin, Bî Kîb yad eip per per mîdeb.
 Ne ñînmagîl yîpîd yad pîs ken mîdeb
 ak me, yad ma pîrîknîgaiñ.
- 26 Nîg gîp ak, cîbur mîdmagîl yad pîs geb
 nîjîl yad mîn mîn yîb gił agebin.
 Mîb gonj yad kîmnîg geb pen gos sek
 mîdîl ma pîrîknîgaiñ.

- 27 Ti gînîg? Nak yîp cîp tîgel mîgan ma
 kîrig gînîgan.
 Nak Bî Sîñ nak kîrig gek, mîb gonj ne
 ki gi yap pak ma amnîgab.
- 28 Nak yîp komîñ mîdeþ kanîb ak yomnak.
 Yad nak eip mîdîl, mîn mîn yîb
 gînîgaiñ,’ agak,” agak.
- 29 Pita Depid agak mînîm nîbak ag juîl
 agak, “Ai mam sîkop, yad nîbep mînîm
 yîpîd gił agen, nîj tep gînîgabîm. Based
 acîk Depid kîmek tîgel giłak kau mîgan ak
 mîdeþ; kau mîgan nîbak mînî cîn ak rek
 nep nîpîn. 30 Pen Depid ne God mînîm
 agep bî alap mîdolîgîp ak me, ne nîjâk,
 God bîrarîk nep mînîm ag lîl agak, ‘Nak
 ñî tîknîgan tîk damîl tîk lînîgal ñî alap
 ne kau nep dîl, kinj mîdenîgab,’ agak.
- 31 Depid tap kîsen gînîgab ak nîjîl, Mesaia
 ak* ne kîmîl warîknîgab, agîl, agak, ‘Nop
 cîp tîgel mîgan ma kîrig gak. Mîb gonj ne
 ki gi yap pak ma amnak,’ agak.
- 32 “Mînî God gek, Jisas ne warîkîl komîñ
 mîdeþ. Ne komîñ mîdeþ ak cîn magîlsek
 udîn magîl cîn ke nîpîn. 33 God Jisas nop
 dam ñînmagîl yîpîd pîs ar ne ak lak. Lîl,
 ne Kaun Sîñ ñînîgaiñ, agîl agak ak, Jisas
 nop ñek, ne pen cînop ñek, apîl gu kîb
 agek, cîn mînîm ke ke agosin sînaul nîbi
 ke nîjebîm. 34 Pen Depid mînîm agak
 nîbak, ne ke ma agak. Depid ne lîm dai
 ar wagîn aul mîdîl, seb kab ar alan ma
 amnak. Pen ne agak,
 ‘Bî Kîb ne Bî Kîb yad ak nop agak,
 “Ñînmagîl yîpîd yad pîs ar bîsîg
 mîdenîmîn;
- 35 yad gen kaual maual nak okok,
 talak mîgan nak okok mîdenîgal,”
 agak,’ agak.
- 36 “Nîb ak, nîbi Isrel bin bî magîlsek nîj
 rep gînîmîb: Jisas bî mab bak alan ñag
 pak lem kîmak bî nîbak nep, God gek Bî
 Kîb yîb mîdeþ. Ne nep Mesaia per kod
 mîdolîgîpîn me ak,” agak.
- 37 Pita mînîm nîbak agek, bin bî nîj
 mîdelak okok nîjel ñaul amnak. Nîg gek,
 kîri Pita abe, Jisas mînîm dad ameb bî
 okok abe, ag nîjîl aglak, “Nîb ak, mam
 sîkop, cîn mînî tari gîn?” aglak.

* 2:31: Grik mînîm “Krais ak” abe, Hibru mînîm “Mesaia ak” abe wagîn nokîm alap nep mîdeþ: “God ag lak Bî ak.”

³⁸ Agelak, Pita agak, “Nıbi nokım nokım magılsek midebim rek, tap si tap tımel gıpım ar ak, tari gınig nıg gıpın, agıl, kırıg gıl, Jisas Krais nop nıñ dıl, nıg paknımib. Nıg genigabım, God tap si tap tımel gıpım ak nıñjıl kırıg gıl, Kaun Sıñ ne ak nıbep nıñigab. ³⁹ God bırarık nep agak, ‘Yad Kaun yad nıbep Isrel bin bı nıł, nı̄t̄ paı̄ nıbi tı̄k donigabım okok kırop nıł, bin bı̄ par okok kırop abe nıł gınigain,’ agak. Nıb ak, cın nıpın, God bin bı̄ an an olan, agnigab okok, kırop magılsek Kaun Sıñ ak nıñigab,” agak. ⁴⁰ Pita kırop yı̄mig nıñjıl, mı̄nim konjai nep agıl agak, “Bin bı̄ mı̄ni midebal ognap abramek gı̄ tımel gıpal rek, nıbi kırıg gıl, mid̄ tep gınimib. Mer ak, yur kıb dı̄nigabım,” agak. ⁴¹ Bin bı̄ konjai nep Pita mı̄nim agak ak nıñjıl, Jisas Krais nop nıñ dıl, nıg paklak. Nıñ nıbak nep, bin bı̄ tri tausan (3000) rek Jisas Krais nop nıñ dıl, Jisas bin bı̄ ne eip jı̄m nıł midelek.

⁴² Nıb ak, kiri per per apıl, bı̄ Jisas mı̄nim dad ameb okok eip jı̄m nıł midıl, God Mı̄nim ag nıek ak nıñ tep gın, agıl, ag amił apıl gılıg gı̄, bred tı̄ panjıl jı̄m nıł nıblıg gı̄, God nop sobok gılıg gı̄ midelegipal.

Jisas bin bı̄ ne okok göligipal rek

⁴³ God bı̄ Jisas mı̄nim dad ameb okok kırop kılıs nıek, tap ma gep rek konjai nep gıl, tap nıñep ma nıñep konjai nep gıl gel, bin bı̄ okok nıñjıl, kıb gaul gılak.

⁴⁴ Bin bı̄ Jisas nop nıñ dı̄lak okok, jı̄m nıł midıl, bin bı̄ tap ma midek okok, bin bı̄ ognap kırop tap abramek bılok nıłak.

⁴⁵ Lı̄m dai, tap okok ak rek nep sı̄kim gıl, mani dıl, bin bı̄ tap ma midek okok kırop nonim lı̄ nıłak. ⁴⁶ Kiri per per, nıñ nokım nokım, God sobok gep karıp ak am mogım göligipal. Pen karıp kiri okok ak rek nep am mogım gıl, bred tı̄ panjıl, midmagıl ar nokım lı̄l gı̄, mı̄n mı̄n gılıg gı̄, tap jı̄m nıł nıbeligipal. ⁴⁷ Pen bin bı̄ midelek okok magılsek, Jisas nıñ dı̄lak bin bı̄ kırop nıñel, tep gak. Per per, nıñ nokım nokım, Bı̄ Kıb ne bin bı̄ ognap sek dı̄ komıñ yokek, kiri Jisas nop nıñ dıl, apıl Jisas bin bı̄ ne ned nıb okok eip nab sakıl midelegipal.

Bı̄ tob tımel gak ak, Pita gek, komıñ lak

¹⁻³ Praj nonim tı̄k dowak nıñ ak nep tob tımel gak alap, nop nıñ nokım nokım per per dapıl, God sobok gep karıp kıjon wagın, Kıjon Kıl Tep, apal ak, gol sı̄nak lel bı̄sı̄g midelegip. Mı̄dlı̄g gı̄, bin bı̄ God sobok gep karıp nı̄lık mı̄gan ap ameligipal okok, kırop mani tap yı̄p alap nı̄m, agıl ası̄b goligip.

Pen mı̄nek alap, Pita eip, Jon eip pı̄b kim gak dı̄gep won ak, God nop sobok gep won ak, God nop sobok gınig, ap padıker nıñlig gı̄, bı̄ tob tımel gak nıbak kırop mal nıñjıl agak, “Yı̄p mani ognap nı̄r,” agak.

⁴ Agek, kiri mal nop nıñ i sek lı̄ midıl, Pita agak, “Cırop mal nıñjan!” agak. ⁵ Agek, yı̄p tap alap nıñig gebir, agıl, kırop mal nıñ midek nıñlig gı̄, ⁶ Pita agak, “Mani silpa, mani gol, yad ma mideb ak pen tap yad nokım alap mideb ak nep nıñigain. Jisas Krais Nasaret nıb ak, yı̄b ne agıl nep agebin, ‘Warık amnoñ!’” agak. ⁷ Pita nıb agıl, nınmagıl yı̄pid pı̄s kıd nop dıl, dı̄ warık nıek nıñlig gı̄, magıl nıbak nep tob abe, tob gol abe tep gak. ⁸ Tep gek, kasek warık amlıg gı̄, talak talak gılıg gı̄, God nop tep aglıg gı̄, kiri mal eip God sobok gep karıp nı̄lık mı̄gan ak amnak.

⁹ God nop tep, agıl, tob taulıg gı̄ ajek ak, bin bı̄ midelek okok nıñjıl, ¹⁰ bı̄ tob tımel per apıl, God sobok gep karıp kıjon wagın, Kıjon Kıl Tep, apal ak, gol sı̄nak bı̄sı̄g midıl, mani tap okok ası̄b agoligip bı̄ nıbak, titi gıl tob yı̄b taulıg gı̄ apeb, agıl, kiri gos par nıñjıl kıb gaul gılak.

Pita mı̄nim ag nıak

¹¹ Bı̄ nıbak ne, God sobok gep karıp mı̄sken, Solomon Karıp Badak, apal, mı̄gan ak midıl, Pita eip, Jon eip kırop mal nab nab lı̄l dı̄ midek nıñlig gı̄, bin bı̄ magılsek kıb gaul gılıg gı̄, pı̄g gı̄ rı̄kıd ag apelak. ¹² Bin bı̄ apelak, Pita ne nıñjıl agak, “Isrel bin bı̄ sı̄ñ aul, nıbi tari gınig gos par nıñjıl cırop bı̄ mal nıñ i sek lebım? ‘Cır mal bı̄ kılıs, bı̄ tep midıl gesir, bı̄ nıbaul kanıb tag tep geb,’ agıl, gos ak nıñebım ar? Ak mer.

¹³ Ebrahim, Aisak, Jekop, based acık cın sı̄kop okok sobok göligipal, God nıbak nep

ne ke gek, bı wög gi ñeb ne Jisas warıkek, bin bı okok nıñıl, ne melik tep aknıb ke sek mıdeb, agıl, nıpal. Nıbi pen Jisas nop ma dıpek. Pailot, Jisas nop wişib yokin, agak ak pen nıbi ke, nop dam mab bak alan ñag pak lılan, apek. ¹⁴ Jisas ne Bı Sıñ; ne Bı Komıñ Tep per nep God ageb rek nep geb. Pen nıbi apek, Jisas ne bı nıñeb cın mer, bı cıp ñagoligip bı ak cınop wişib yukan, apek. ¹⁵ Nıg gił, Bı komıñ mıdep magıl ñeb Bı ak nop ñag pak lıpek. Pen God gek, ne warıkak ak, cın udın magıl cın ke nıñıl agobır. ¹⁶ Bı tob tımel per nıpm aul, mıñi komıñ losıp nıpm. Jisas kılıs ne gek me, komıñ lıp. Jisas nıñ dıl, yıb ne agor, ne gek pıs nep komıñ lıp.

¹⁷ “Pen mıdemam yad sıñaul. Nıbi ke abe, bı kıb nıbi okok abe, sakıl sek mıdıl, Jisas nop nıg gıpek. ¹⁸ Pen God ne bı mınım ne agep okok kırop bırarık nep gos ñek aglak, ‘Kısen God Mesaia ne yur kıb yıb dıl kımnıgab,’ aglak ak me, aglak rek nep gıpek. ¹⁹ Nıb ak, tap si tap tımel gıpm ak, tari gıñig nıg gıpin, agıl, kırıg gił, God nop adık gi apem, ne tap si tap tımel gıpm acır ak lıg gi yoknıgab. ²⁰ Nıg gem, Bı Kıb ne kaun nıbep nab adañ kılıs ne nıñ, Krais ak nıbep bırarık nep ag lak ak ag yoknıgab. Krais ak Jisas. ²¹ God ne bırarık nep agek, bı mınım agep sıñ ne okok aglak rek, Jisas ne karıp lım seb kab ar alan sıñak mıdeb rek mıdenıgab nıñlıg gi, God tap magılsek kauyan gi lı rep gıñigab nıñ ak onıgab. ²² Mosis agak, ‘Kısen Bı Kıb God nıbi, ne bı mınım agep yad rek, bı wagın nıbi ke alap, ag yoknıgab. Ne apıl, mınım agnıgab ak magılsek nıñ tep gıñımtıb. ²³ Bin bı mınım ne ma dınígal okok, bin bı ne ma mıdenıgal; kırı pıs nep söñ ar eyan amıl, kımnıgal,’ agak.

²⁴ “Bı God mınım agep Samyuel abe, bı God mınım agep kısen olak okok abe, magılsek tap mıñi mıseñ leb nıñobın ak, bı ag nıłlak. ²⁵ God bırarık nep nased açık nıbi mınım ag lak ak, nıbi ke tap ame debım me ak. God based Ebraham nop gıñıgain, agıl, mınım ag lak. Mınım ag lıl agak, ‘Nı pai nak tıkek, kırı tık dam dapıl gił tıknıgal okok, bı alap mıdıl me, ne gek bin bı okok magılsek mıñ mıñ gıñıgal,’

agak. ²⁶ Pen God Bı Wög Gi Ñeb ne Jisas karıp lım wagın aul ag yokak ak, nıbep nep nen agıl, ned ag yokek owak. Isrel bin bı tap si tımel tımel yıb giłpal ak, tari gıñig nıg gıpin, agıl, ar nıbak kırıg gił, mıd tep gılañ, agıl, nıbep Isrel bin bı sıñ aul ned ag yokek owak,” agak.

4

Pita eip Jon eip kırop mınım kıb aglak

¹ Pita eip, Jon eip bin bı kırop mınım ag ñerek nıñlıg gi, bı God nop tap sobok gep bı okok abe, God sobok gep karıp polisman bı nabıc kırı ak abe, bı Sadyusi okok abe, amıl mınım agelak nıbak peyiñ nıñlak. ² Jisas kımtıl warıkak rek, bin bı Jisas nop nıñ dıñıgal okok ak rek nep kımtıl warıknıgal mınım ak, tari gıñig nıb ag ñebir, agel, mılk yowak. ³ Nıb ak, kırı Pita eip Jon eip dı cıçtı lıl, mıñi dıgep magıl aul mer, tol mınım kıb agnıgabın, agıl, kırop mal dam mıñ lıllak. ⁴ Pen Pita Jon bı omal mınım tep nıbak ag ñerek, bin bı nıñıl, konjai yıb nıñ dıllak. Nıb ak, bin bı Jisas nıñ dıllak okok aknıb paip tausan (5000) rek amnak.

⁵ Pen mınek, Juda bı kıb karıp lım nıbak kod mıdeligipal okok abe, bı mınım tıg bılokep okok abe, bı lo mınım ag ñeb bı okok abe, Jerusalem sıñak ap mogıım giłlak. ⁶ God nop tap sobok gep bı kıb yıb Anas eip, Kaiapas eip, yakam kırı bı Jon ak, Aleksada ak, bı yakam kırı ognap sek apıl, nab nıb sıñak mıdelak. ⁷ Kırı mogıım gił agel, Pita Jon kırop mal pon dıl dap nab sıñak lel, kırop mal ag nıñıl aglak, “Bı tob tımel gak ak titi gi gesir komıñ lıp? Kılıs akal nıb dıl, yıb tari agıl, nıg gıpir?” aglak. ⁸ Agelak, Kaun Sıñ ne am Pita nab adañ ap ran jakek nıñlıg gi, Pita agak, “Nıbi Juda bı kıb abe, bı mınım tıg bılokep abe, mınım agebin aul nıñım. ⁹ Bı yım gep tob tımel gak ak cır gor komıñ lak ak nıñıl, ‘Nıri titi gi gesir komıñ lıp?’ agıl, cırop mınım kıb agebım ar? ¹⁰ Nıb ak, nıbi mınım agnıg gebin aul nıñ tep gıñımtıb. Isrel bin bı okok magılsek ak rek nep nıñ tep gıñımel. Jisas Krais bı Nasaret nıb, cır yıb ne ak nep nıñ dıl, yıb ne agor, ne gek, bı nıbaul nop pıs nep komıñ lek,

tag tep geb nijebim. Nibi Jisas Krais nop mab bak alan ñag pak lipek ak pen God gek kauyan warikak. ¹¹ Bi Jisas nibak nop gos nijlig git me, God Minim nu kil tikil aglak,

'Nibi bi karip gep okok, kab par alap, ak kab timel, agil, kiri gipek ak, miñi karip sap nab eyan pñjil ñil middeb,' aglak.

¹² God ne Jisas yib ne nep cinop agak nijil Jisas ne nep cinop di komin yoknimin rek lip. Lim dai ar wagin aul bi ke nib alap cinop di komin yoknimin rek ma lip, mer yib," agak.

¹³ Pita Jon kiri bi omal warikil, ma pirkil, abramek yipidgil nep agrek ak, bi kib nib okok nijil, wal yib agil aglak, "Bi omal aul kiri skul ma agrek ak pen kiri Jisas eip midil niggil gebir," aglak.

¹⁴ Bi tob timel gak komin lak ak nab kiri sinjak midek nijlig git, krop mal minim ag ginimel rek ma lak. ¹⁵ Nib ak me, kiri aglak, "Kansol karip aul soñ eyan am midenimir," aglak. Soñ eyan am mider nijlig git, kiri ke ag nij ag nij git aglak,

¹⁶ "Bi omal aul cin tari gin? Kiri tap ma gep rek ak ger, Jerusalem bin bi magilsek bir nopal. Nib ak, kiri mal tap ma gep rek alap ma gipir agjin rek ma lip. ¹⁷ Pen kiri amil, minim nibak bin bi tigon ognap ager, kiri ak rek nep nijnimel rek lip. Nig git ak, cin krop mal minim kilis agil agin, "Jisas yib ne ak kisen bin bi ognap ma agnimir, mer yib," agin," aglak.

¹⁸ Nib agil, krop mal agel aperek aglak, "Jisas yib ak kisen ma agnimir; bin bi ognap Jisas minim ak ma ag nijnimir, mer yib," aglak. ¹⁹ Nib agelak, Pita Jon kiri pen pe agrek, "Cir God minim nop ak kiri git, minim nibep ak dor, God nop tep ginigab aka mer? Nibi ke nijim. ²⁰ Pen Jisas tari tari gak, minim tari tari agak ak, cir bin bi okok krop ag ni kiri git rek ma lip," agrek.

²¹⁻²² Nib agerek, Kansol bi kib okok gos kiri ke nijil, 'Bi aul mi nijjuil omal (40) midil, miñi komin lip aul, bin bi okok nijil magilsek God nop tep agebal. Cin bi nib omal aul krop tap alap genigabin ak,

bin bi sin aul kal onigal,' agil, krop mal yokop minim kilis agil, ag soñ yoklak.

Bin bi Jisas nop nij dilak okok God nop sobok gitlak

²³ Pita Jon krop mal nig git ag soñ yokel, kiri am Jisas bin bi ne okok krop nijil, bi God nop tap sobok gep bi kib okok abe, bi minim tig bilocep okok abe, minim tari tari aglak ak krop ag nirek.

²⁴ Ag nirek, kiri nijil magilsek God nop sobok git aglak, "Nak Bi Kib nokim nep mideban. Nak seb kab ar alan git lil, lim dai wagin aul git lil, nig solwara git lil, tap tari tari mideb okok magilsek git lil, git linak. ²⁵ Birarik nep nak gek, Kaun Sin ne based cin Depid nop gos nek, minim nep ak agil agak,

'Juda bin bi mer okok kiri tari ginig kal jupal?

Bin bi okok tari ginig gos nij tep git mer, minim ar nokim ag lil mitig minim apal?

²⁶ Kin karip lim ke ke kod midebal okok abe,

gapman bi kib karip lim ke ke kod midebal okok abe,

minim ag ar nokim lil apal,

"God Bi Kib eip, Mesaia ne eip, krop eip pen pen gin," apal, agak.

²⁷ Kin Herod abe, gapman bi kib Podias Pailot abe, Juda bin bi mer okok ognap abe, Isrel bin bi sin aul nib ognap abe, Jerusalem aul apil, Bi Wög Gi Neb sin nak ak Jisas, Mesaia ag linak ak nep, minim ag ar nokim lilak. ²⁸ Pen nak Bi kilis, ned gos nak ke nijil agnak, Krais nop nig nig ginigal agnak ak me, kiri nig ginimel rek lak; yokop ak kilis kiri ma midobkop.

²⁹ Bi Kib, miñi cinop minim kilis timel yib agebal ak nak gos nijnimin. Cinop bin bi wög git neb nak kod midil, kilis nak cinop nek, cin ma pirkil, kilis yib git minim nak bin bi okok krop misen ag nij. ³⁰ Bin bi tap git okok, nak gek, cin Bi Wög Gi Neb sin nak Jisas yib ne agon, krop komin linim. Nak gek, cin Jisas yib ne agon, tap ma gep rek ognap, tap nijep ma nijep rek ognap gin," aglak.

³¹ Pen kiri God nop nıg gi sobok gılıg gi mıdel nıñlıg gi, karıp mıdelak ak monmon rek dıl, Kaun Sıñ ne apıl nab kırop adañ ap ran jakek, ma pırıklı, God Mınım ak kılıs yıb gi ag nıñlak.

Jisas bin bi ne tap nonım li nı teplak

³² Pen bin bi Jisas nop nıñ dıłak nıb okok, mınım ar nokım agıl, gos ar nokım nıñlı, tap kiri tap tari mıdekl okok, tap kiri jım nıñl nep mıdekl, tap cın ausek, agıl ma nıñlak. ³³ Bi Jisas mınım dad ameb okok, bin bi okok kırop mınım kılıs gi agıl agelıgıpal, "Jisas nop ñag pak lel, kımıl warıkkak, nop udın cın ke nıñnok," agölıgıpal nıñlı God kırop magılsekyımig yıb nıñlı dı tepl yıb golıgıp. ³⁴ Kırop bi ognap tap ulep gi ma mıdekl; magılsekl tap mıdekl. Bin bi lım dai aka karıp ognap mıdekl okok, sıkim gi mani dıl, ³⁵ bi Jisas mınım dad ameb okok kırop ñölıgıpal. Kiri pen dıl, bin bi tap ma mıdekl okok kırop nonım li ñölıgıpal.

³⁶ Pen bi Lipai wagın tık damıl tıklak bi alap yıb ne Josep. Karıp lım ne Saipras nıb. Bi nıbak ne bin bi ognap kırop mınım sain agıl ag nı rep gek, kiri nıñlı gos sek mıdelıgıpal rek, bi Jisas mınım dad ameb okok nop Banabas aglak.

³⁷ Josep lım dai ne alap agek, bin bi ognap taulak nıñlı mani nıbak dad apıl bi Jisas mınım dad ameb okok kırop ñak.

5

Ananaias ber tom agrek

¹ Pen bi ber alap mıderek. Nıgmıl yıb ne ak Ananaias, bin ne yıb ne ak Sapaira. Ber mal kiri lım dai kiri alap ager taulak.

² Tauel, Ananaias ne mani nıbak pıs kıd kiri ke nonım lı, pıs kıd dam Jisas mınım dad ameb bi okok kırop ñak. Bine abe nıñjak.

³ Pen Ananaias mani nıbak nıg gi dap ñek, Pita agak, "Ananaias, Seten nep gos ñek, nak tom agıl agesan, 'Lım taupal mani magılsekl dapebin aul,' agesan. Mınım esek agesan nıbak, Kaun Sıñ nop ak rek nep esek agesan. Mani lım dai taupal nıbak pıs kıd we gi opan. ⁴ Lım dai nıbak, lım dai nak. Sıkim gınıg,

sıkim giçnap; kırıg gınıg, kırıg giçnap. Pen lım sıkim gek, mani taulak nıbak, magılsekl donıg, magılsekl dopnap; ognap nep donıg, ognap nep dopnap; magılsekl karıp nak sıñak kırıg onıg, kırıg opnap. Mınım ma mıdobkop. Pen nak mınım wai ñesan ak, cınop bi nep mınım wai ma ñesan; God nop ak rek nep mınım wai ñesan. Nak ti gınıg nıg gesan?" agak.

⁵ Pita nıb agek, Ananaias nıñlı, won nıbak nep ap yap lım eyan pakıl pıs nep kımak. Nıg gek nıñlıg gi, bin bi okok gak nıbak nıñlı, jel gek pırıklak. ⁶ Pen bi praj okok apıl, cıp se par ak walıj kom kam gił, dam tıgel giłak.

⁷⁻⁸ Pen bine, nıgmıl ne kımek dam tıgel giłak ak ma nıñjak. Ne yokop ulep won alap mıdıl apjakek, Pita nop agak, "Lım dai nıri ber ak sıkim gırek, mani nıg aknıb rek nep taulak aka?" agak.

Agek, bine agak, "Taulak ak dowıp me ak," agak.

⁹ Agek, Pita nop agak, "Nıri ber tari gınıg mınım ag ar nokım lıl nıg gipir? Bi Kıl Kaun ne mınım esek nıbak ma nıñnigab, agıl, nıg gipir? Nıñjan! Nagımlı kımosıp, dam tıgel giłak bi okok mıdebal kıjon wagın sıñaul. Nep ak rek nep dad amnıg gebal," agak.

¹⁰ Nıb agek nıñlıg gi, magıl nıbak nep, Pita tob wagın sıñak ap yap lım eyan pakıl kımak. Bi praj ñon nıgmıl nop dam tıgel giłak nıbak apıl, bine ak rek nep bır pıs nep kımak ak nıñlı, nop dam nıgmıl nop tıgel giłak pıs kıd tıgel giłak. ¹¹ Krais nop nıñ dıłak bin bi okok abe, bin bi ognap okok abe, tap gak nıbak nıñlı, magılsekl jel gek pırıklak.

Tap ma gep rek ognap ke ke giłak

¹² Bi Jisas mınım dad ameb aknıb umıgan alan tap ma gep rek koñai nep bin bi mıdelak nab sıñak gi mıdelak. Pen bin bi God Mınım nıñ dıl Krais nop nıñ dıłak okok, magılsekl ap mogım gölügıpal God sobok gep karıp söñ ar "Solomon Karıp Badak" apal ak. ¹³ Bin bi ognap okok, Krais nop nıñ dıłak bin bi okok kırop nıñel, tep gak ak pen, Krais bin bi ne mıdebal okok, cın titi gił am kırop eip mogım gın, ag gos nıñlı, pırıklak. ¹⁴ Pen per per bin bi kisen

nib konjai yib nep, Bi Kib nop niñ díl, bin bi ned nib okok eip ap jím ñil mogim göligipal. ¹⁵ Jerusalem bin bi, bi Jisas minim dad ameb okok gílak rek niñil, bin bi miñok gak okok dap kanib kib gol siñak lìl, miñ par miñan miñan lìl aglak, “Pita padíkek, piñb miñtan ne ak kírop pak ñek, kírop komiñ linigab,” aglak. ¹⁶ Bin bi mañ karip lìm Jerusalem ulep siñak midelak okok, ak rek nep bin bi tap gak okok díl, bin bi kíjeki kiyob ñilik sek midelak okok díl, dolak. Dapelak, kírop gel, magilsek komiñ lak.

Jisas minim dad ameb bi okok kírop gitimel gíl miñ lìlak

¹⁷ Niñ gelak, bi God nop tap sobok gep bi kib yib ak abe, bi niñeb ne bi Sadyusi okok abe, bi Jisas minim dad ameb okok kíri tap ma gep rek niñ gel yib cínop ap yonigab, agil, bi okok kírop niñel miñlik yowak. ¹⁸ Kírop miñlik yapek, bi Jisas minim dad ameb okok kírop tig cici lìl, dam gapman kai kírop ñel, miñ lìlak. ¹⁹ Miñ lìlak ak, pen niñ niñbak nep kíslim eyan, Bi Kib agek, ejol alap apil, kíjion ak yikil, kírop poj dad söñ amniłak. ²⁰ Söñ amel, ejol agak, “Niñbi God sobok gep karip ak amił, bin bi okok kírop, God gek per per komiñ midenigal minim tep ak magilsek ag niñ tep ginimib,” agak.

²¹ Agek, miñab tikkak niñlig gi, God sobok gep karip ak amił, ejol ak agak rek, bin bi okok kírop wagin gíl minim ag niñlak. Niñ gíl ag ñel niñlig gi, God nop tap sobok gep bi kib yib ak abe, bi niñeb ne okok abe apjakil, bi miñim di bilokep okok kírop magilsek sik agel, ap Kansol kib ak mogim gel, bi God sobok gep karip kod midép bi okok ag yokil aglak, “Bi Jisas minim dad ameb okok miñ lipin ak miñi am ulik gi dowim,” aglak. ²² Agelak, bi God sobok gep karip kod midelak bi okok miñ lep karip ak amił niñlak, bi Jisas minim dad ameb okok ma midelak. Kíri adik gi apil aglak, ²³ “Cin am niñpin, kíjion ak giñlak rek midosip, bi kod midép bi okok ak rek nep kíjion wagin ak niñ midesal ak pen cin kíjion yikil, karip ñilik miñan eyan amił niñpin, bi alap ma midosip yib,” aglak. ²⁴ Niñ agelak, bi

God sobok gep karip kod midelak bi kib kíri ak abe, God nop tap sobok gep bi kib okok abe, miñim nibak niñil, niñ gip tariginigab, agil, gos par yib niñlak.

²⁵ Niñ gíl gos par niñ midel niñlig gi, bi alap apil kírop agak, “Bi miñ lìpek okok, kíri am God sobok gep karip ak midlig gi, bin bi okok kírop miñim ag ñebal,” agak.

²⁶ Niñ agek, bi God sobok gep karip kod midelak bi kib kíri ak, bi ne ognap kírop ulik gíl, bi Jisas minim dad ameb nib okok kírop dinig amniłak. Amił, Jerusalem bin bi siñ aul cínop kab ju paknigal, agil, kírop ma ag gílak; kapkap ulik gi dolak.

²⁷ Jisas minim dad ameb bi okok kírop kapkap ulik gi Kansol ap mogim gi midelak nab siñak dapel, God nop tap sobok gep bi kib yib ak kírop agak, ²⁸ “Cin niñbep, Jisas minim ak ma agnimb, agil, miñim kílis gi agil apin ak pen ag mer niñil kírig gipin. Niñbi pen amił Jerusalem bin bi kírop magilsek Jisas minim ak ag niñlig gi, cínop ag juıl agebim, ‘Kíri nep Jisas nop ñag pak lìlak,’ agebim,” agak.

²⁹ Niñ agek, Pita bi Jisas minim dad ameb ognap eip aglak, “Cin bin bi miñim apal ak ma dinigabin; God miñim ne ak nep dinigabin! ³⁰ Jisas nop mab bak alan ñag pak lem kímak ak pen, apis based siko sobok göligipal God ak nep gek, ne kauyan warikak. ³¹ Warikil, God ne gek, am karip lìm seb kab ar alan siñak amił, God niñmagit yipid pis ken mideb. Niñ ak cin niñpin, ne nep Kin midil, cínop di komiñ yoknigab. Ne cínop Isrel bin bi yimig niñil, tap si tap timel gipin ak, tari ginig niñ gipin, agil, kírig gon, ne niñil tap timel gipin okok kírig gíl, cínop di komiñ yoknigab. ³² God gip niñbak, cin udin magil timid miñan cin ke niñil, bin bi okok kírop ag ñobin. Bin bi miñim ne niñ díl ageb rek nep ginigal okok, God ne Kaun Siñ ak kírop ñek, ne kírop ak rek nep miñim tep niñbak ag niñ tep gek niñnigal,” aglak.

³³ Bi Jisas minim dad ameb okok nib agelak, bi miñim di bilokep ap mogim gi midelak nib okok kal juıl aglak, “Kírop pis nep ñag pak lìn,” aglak. ³⁴ Niñ aglak ak pen, nab nib siñak bi alap midék, yib

ne ak Gameliel. Ne b̄i Perisi, lo m̄inim ag ñeb b̄i k̄iri alap. Juda bin b̄i maḡlsek nop n̄jel tep goliḡip. B̄i Gameliel n̄bak warik̄il agak, “B̄i ñon n̄baul k̄rop agem söj amniłan̄. Yad n̄bep m̄inim alap ag ñin,” agak. N̄ib agek, b̄i n̄ib okok ag söj yoklak. ³⁵ B̄i n̄ib okok ag söj yokel n̄inliḡ git, Gameliel ne b̄i Kansol okok k̄rop agak, “Isrel b̄i s̄in aul, n̄ibi b̄i s̄in aul k̄rop tari ḡinig gebim ak, gos n̄in tep git ḡinimib. ³⁶ N̄ibi n̄ip̄im, ned b̄i Tudas, yad b̄i k̄ib, aḡl agek, m̄inim ne agoliḡip ak bin b̄i konjai nep, po hadred rek, n̄in döliḡipal. Pen k̄isen b̄i ognap nop ñag pak lel, bin b̄i m̄inim nop n̄in döliḡipal okok ke ke amel k̄ir gak. ³⁷ Pen k̄isen, yib c̄inop d̄ilak ñin ak, ak rek nep b̄i Judas Galili n̄ib ak agak, ‘C̄in gapman okok eip pen pen git, k̄rop yik̄ git yokn̄igabin,’ agak. N̄ib agek, bin b̄i konjai nep m̄inim nop d̄il, warik̄ gapman eip pen pen gitlak. Pen m̄id damil, b̄i n̄bak nop ak rek nep ñag pak lel, bin b̄i m̄inim nop n̄in döliḡipal okok ke ke amel k̄ir gak. ³⁸ N̄ib ak me, yad n̄bep agebin, b̄i m̄inim k̄ib agobin s̄in aul k̄rop git t̄imel ma ḡinimib. K̄rop yokop ag yokem amniłmel. M̄inim k̄iri ke nep agenigab. ³⁹ Pen God ne ke agek genigab ak, n̄ibi ke nep tap alap ḡinimib rek ma l̄inigab. K̄rop git t̄imel gin, agenigabim ak, k̄rop eip pen pen ma ḡinigabim; God eip pen pen ḡinigabim,” agak.

⁴⁰ Gameliel n̄ib agek, b̄i okok agak rek n̄inil, b̄i Jisas m̄inim dad ameb okok k̄rop agel apelak, k̄rop nag d̄i tapin maḡl pa git pakil, “Jisas m̄inim ak k̄isen ma agn̄imib, mer yib,” aḡl, k̄rop ag yokel amniłlak.

⁴¹ Pen b̄i Jisas m̄inim dad ameb okok, c̄inop tari ḡinig niḡ gitpal, aḡl, ma n̄inlak. God c̄inop Jisas b̄i ne yip̄id git, aḡl gek, c̄inop niḡ gitpal, aḡl, tep gek n̄inliḡ git, Kansol k̄ib n̄bak k̄iriḡ git amniłlak. ⁴² Amil, per per God sobok gep karip söj ar s̄injak amil, bin b̄i karip karip okok amil, Jisas ne Krais ak m̄inim tep ak ag ñöliḡipal.

Tap b̄ilok ñeb b̄i akn̄ib ar onj̄id ag l̄ilak

¹ Pen m̄id damil, bin b̄i Jisas nop n̄in d̄ilak okok konjai yib m̄idelak. Pen Juda bin b̄i Grik m̄inim nep n̄inlak okok, Juda bin b̄i k̄iri Juda m̄inim yip̄id git n̄inlak okok k̄rop ag git aglak, “Bin kanjil k̄iri okok k̄rop mani tap maḡl tap okok nonim li ñi tep gitpal pen bin kanjil c̄in okok k̄rop nonim li tep ma gitpal,” aglak.

² N̄ib agelak, b̄i Jisas m̄inim dad ameb akn̄ib umigan alan̄ okok n̄inil, bin b̄i Jisas n̄in d̄ilak okok maḡlsek sik̄ agel apelak aglak, “Ai mam sik̄op. C̄in God M̄inim ag ñobin ak k̄iriḡ git, bin b̄i okok k̄rop tap nonim li ñinigabin ak, yip̄id git ma ḡinigab. ³ N̄ib ak, n̄ibi b̄i akn̄ib ar onj̄id n̄inil ag lem, k̄rop wög n̄bak ag lon, wög n̄bak ḡinigal. Pen God Kaun k̄rop ap ran jakil gos tep ñib b̄i okok nep n̄inil ag l̄inimib. ⁴ C̄in pen God nop sobok gitliḡ git, bin b̄i okok k̄rop God M̄inim ak ag ñilḡ git, git midonigabin,” aglak.

⁵ M̄inim agelak n̄bak n̄inil, k̄rop maḡlsek tep gek, b̄i akn̄ib ar onj̄id ag l̄ilak. B̄i n̄ib okok alap me Stipen ak. Stipen ne God nop n̄in d̄i k̄ilis yib goliḡip. Kaun S̄in nop ap ran jakil midoliḡip. Alap Pilip ak, alap Prokoras ak, alap Naikena ak, alap Timon ak, alap Pamenes ak, alap Nikolas ak. Nikolas ne taun k̄ib Adiok n̄ib. Ne ned b̄i Juda mer ak pen k̄isen Juda bin b̄i gos n̄inlak rek n̄in dak. Pen k̄isen ne Jisas nop n̄in dak. ⁶ B̄i akn̄ib ar onj̄id n̄ib okok ag l̄il, k̄rop dam b̄i Jisas m̄inim dad ameb okok m̄idelak s̄injak dapet, k̄iri God nop sobok git, ñinmaḡl nabic̄ k̄rop ar alan̄ l̄ilak.

⁷ Pen k̄iri God M̄inim ag ñel, amek n̄inliḡ git, Jerusalem bin b̄i konjai yib nep Jisas nop n̄in d̄ilak. Pen b̄i God nop tap sobok gep b̄i okok konjai yib nep Jisas m̄inim tep ak n̄inil n̄in d̄ilak.

Stipen nop m̄inim k̄ib aglak

⁸ God ne Stipen nop d̄i tep yib git, k̄ilis ne nop ñek, Stipen ne tap ma gep rek okok, tap n̄injep ma n̄injep okok, konjai nep bin b̄i m̄idelak nab s̄injak goliḡip.

⁹ Pen Juda bin b̄i karip lim ke ke okok n̄ib ognap apil, Juda mogim gep karip alap apil, God nop sobok göliḡipal; Juda mogim gep karip n̄bak, “M̄ini M̄ini Ma

Midobin Karip” agöligipal. Bi Juda nib okok, ognap Sairini taun nib, ognap taun kib Aleksadria nib, ognap Silisia Propins nib, ognap Esia Propins nib. Kiri Stipen gak rek niñil, kiliç yib gil nop minim pen pen aglak ak pen, ¹⁰ God Kaun ne Stipen nop gos tep yib nek niñlig git, bi Juda okok nop minim tari aglak ak, gos niñ tep gil pen ak rek nep minim tep yib agek, nop pen agnimek rek ma lak.

¹¹ Pen kiri Stipen nop ag mer niñil, am bi minim tom agep ognap krop kamger ag rep gel, kiri apil aglak, “Cin niñin, bi aul ne Mosis minim nu kıl tikak ak ag juil, God nop ag juil gip,” aglak.

¹² Kiri minim tom nibak agelak, bin bi yokop okok lili, bi minim tiq bilocep okok lili, bi lo minim ag neb bi okok lili, cibur krop ak timel gek, Stipen nop minim kib agnig dam Juda Kansol kib midelak okok dad amnilak. ¹³ Damil, bi minim tom agep ognap sek dapel, kiri aglak, “Cin niñin, bi nibaul per nep God sobok gep karip siñ aul ag juil, Mosis lo minim nu kıl tikak ak ag juil gip. ¹⁴ Pen ne minim alap agosip niñin ak, agip, ‘Jisas bi Nasaret nib ak, kisen God sobok gep karip aul git timel git genigab, Mosis minim cinop ag ñak giñin ak kiri git, minim kisen nib dil sain giñigabin,’ agip,” aglak.

¹⁵ Pen Juda Kansol kib midelak bi okok, Stipen nop niñ i sek lili niñlak, milik jo milik ne ak ejol milik yo milik rek lak.

7

Stipen Juda Kansol Kib bi okok krop Krais minim tep ak ag ñak

¹ Kiri minim esek nibak agel, God nop tap sobok gep bi kib yib ak Stipen nop agak, “Minim nep agebal nibak niñid agebal aka esek agebal?” agak.

² Agek, Stipen agak, “Bapi mam sikop, niñim! Based acik cin Ebrahim birarik nep taun kib Haran ma amnak nin ak, karip lim Mesopotemia midek won ak, God melik tep ke sek midek ak nop agak, ³ ‘Karip lim nak aul kiri git, bin bi nak okok kiri git, karip lim ke yad nep yomnigain ak amnimin,’ agak.

⁴ “Agek, Ebrahim karip lim kib Kaldia midoligip ak kiri git, taun kib Haran am midoligip. Kisen Ebrahim nap kimek, God agek, apil karip lim nibi midebim nab siñaul midoligip. ⁵ Nin nibak God Ebrahim nop lim dai migan alap ma agak. Apil yokop nep midoligip. Nin nibak Ebrahim ni pa alap ma tikak; yokop nep midoligip. Pen God Ebrahim nop agak, ‘Kisen lim dai nibaul, nak dinigan. Ni pa nak tik donigan tik dapel amnigab okok, lim dai nibaul ak rek nep dil midenigal,’ agak. ⁶ Pen God minim alap agil agak, ‘Ni pa nak tik donigan tik dapel amnigab okok, amil bin bi ognap karip lim okok midel, krop magilsek miñ lili, git timel yib git, miñ wog rek ag lel, gel niñlig git, mi akni po hadred (400) yinnigab. ⁷ Pen bin bi krop niq genigal okok, yad pen krop git timel giñigain. Bin bi nak okok, karip lim nibak kiri git, ap yip sobok git git midenigal karip lim aul,’ agak. ⁸ Pen God Ebrahim nop minim kiliç niñid alap ag lili agak, ‘Ni pa nak tik donigan tik dapel amnigab okok, nibep kod midenigain ak me, niñjan lakañ sek wan wak tib git rik giñimiñ, agak. Agek, kisen Ebrahim ni ne Aisak nop tik dapil, nin akni ar onid midil, nin jil onid ak ni ak nop wan wak tib git rikak. Aisak pen Jekop nop tik dowak. Jekop ne pen ni akni umigan alañ okok krop tik dapek me, cin Isrel bin bi wagin ke ke midobin.

⁹ “Based acik cin nib okok, nimam ned sikop okok nimam kisen Josep nop gos timel niñil, milik yapek, bi ognap nel, nop tau dad karip lim Ijip dad amnilak. Dad amel, mid tep ma gak ak pen God nop sakol ma gak. ¹⁰ Tap mikter Josep nop apek ak, God ne niñil Josep nop kod mid tep goligip. God ne Josep nop gos tep nil gek, Ijip Kin Pero, bi Josep aul gos niñ tep yib geb, agil, nop agek, lim dai Ijip abe, karip tap ne okok magilsek abe, kod midoligip.

¹¹ “Kisen nin alap yuan kib yib ak, karip lim Ijip abe, karip lim cin Kenan aul abe apek, based cin karip lim Kenan aul midelak okok tap magil piyo niñil, tap niñeb alap ma midek, gos par yib liliak. ¹² Pen nap kiri Jekop minim alap

nıñjək, tap magıl konjai nep karıp lım Ijip midek. Nıb ak nıñjıl nı ne okok krop agek, tap magıl taunıg Ijip amniłak. ¹³ Am tau dapıl, nıb sakıl, kauyan pen taunıg amniłak. Amel, nımam Josep krop agak, ‘Mam sıkop, nıbi yıp bı an, agıl nıpım? Yad namam nıbi Josep nep,’ agak. Agek, Ijip Kiŋ Pero mınım nıbak nıñjıl agak, ‘Ak Josep nımam sıkop ne okok e!’ agak. ¹⁴ Josep pen, bapi yad Jekop, bin bı ne okok eip kasek onımel, agıl, mınım ag yokek, nap Jekop bin bı nıñjuıl omal nokım adık git dam ajıp pıs kıl adan (75) rek dıl, eip amniłak. ¹⁵ Nap Jekop nıg gıl, karıp lım Ijip am midek, kımak. Mıd damıl, based sıkop nıb okok magılsek kım saklak. ¹⁶ Pen kisen nı kiri okok nap tıñjıl damıl, taun kib Sekem tigel gılak. Cıp tigel nıbak, based acık Ebrahim, Hemor nı ne okok krop mani alap nıl tauak.

¹⁷ “Pen God Ebrahim nop ned gınigain, agıl, mınım ag lak rek gınig gıl gak ak me, bin bı cın Isrel karıp lım Ijip midełak okok, nı pai tık damıl tık dam dapıl gıl, konjai yıp nep midełak. ¹⁸ Bin bı cın Isrel konjai nep midełak nıñ nıbak, karıp lım Ijip ak kiŋ kisen nıb mısen lak. Kiŋ kisen nıb nıbak based Josep nop ma nıñak ak me, ¹⁹ bin bı cın okok git tımel yıp gıl, mınım kılıs agek, nı pai kiri okok tık dapıl, söŋ ken okok yokel, ke midek kımeligipal. ²⁰ Nıg gılak ak pen, nıñ nab nıb sıñak, ber mal nı wak tep yıp alap tık dapıl, yıp ne Mosis agrek. Nı nıbak nop takın omal nokım karıp nıllık mıgan okok nep we ger midełigip. ²¹ Kisen nıñjan nıbak nop dam söŋ sıñ eyan lırek, Pero pai ne ak apıl, nop nıñjıl, dam nı yad, agıl, yımag loligip. ²² Ne nıg gıl yımag lek, kib gek, Ijip bin bı kiri tari tari göligipal ak, nop ag nı tep gılak. Ne bı mınım kılıs git agıl, wög kılıs gıl goligip.

²³ “Pen Mosis mı ne aknıb nıñjuıl omal (40) yınek, bin bı yad Isrel krop am nıñjıl owin agak. ²⁴ Pen amıl nıñak, Ijip bı alap Isrel bı alap nop tapın magıl pakek. Mosis nıñjıl, bı Isrel nop dı komıñ yokıl, Ijip bı ak nop pıs nep nıag pak lek kımak. ²⁵ Pen Mosis gos ne nıñak ak, ‘Bin bı yad Isrel agnígal, “God Mosis nop gos nıek, apıl

cınop tıg asık yokek,mıd tep gınigabin,” agnígal, ag nıñak ak pen kiri gos nıbak ma nıñlak. ²⁶ Pen mınekl Mosis amıl nıñak, Isrel bı omal pen pen gerek. Nıg gerek nıñjıl agak, ‘Bı aul, nıri mamıl mal midebir; pen pen gebir ak kırıg gir!’ agak.

²⁷ “Agek, bı alap bı alap nop pakek ak, Mosis nop dı okdan yokıl agak, ‘Nak bı an agek, bı kib midek, cırop bı mınım tıg bılokep rek kod mideban?’ ²⁸ Nak tol Ijip bı ak nıag pak lınak ak, mıñi yıp abe nıag pak lıñig ageban aka?’ agak. ²⁹ Nıb agek, Mosis bı nıag pak lıpin nıbak nıpal, agıl, pırık git am karıp lım Midian amıl, bı yokop alap rek midełigip. Nıñ nab nıb sıñak, ne bin dıl, nı omal tık dowak. ³⁰ Nıg gıl yokop nep midek mı nıñjuıl omal (40) yınak. Kisen nıñ alap mıñ mab kab nep mideb Sainai Dım ulep sıñak midek nıñak, ejol alap apıl, mab bıd nokım alap mılañ gek nab sıñak mısen lek nıñak. ³¹ Nıg gek Mosis nıñjıl, tap nıbak tari geb, agıl, am ulep sıñak apıl nınek nıñlıg git, Bı Kib agak, ³² ‘Nased acık Ebrahim, Aisak, Jekop, God kiri yad midebin,’ agak. Nıb agek, Mosis, ak Bı Kib nep ageb, agıl, pırıkıl jep jep dıl, kıyan git udın ma nıñak.

³³ “Pen Bı Kib Mosis nop agak, ‘Lım dai sıñ aul ap mideban rek, tob tırip nak ak tıg juan. ³⁴ Ijip bin bı okok bin bı yad Isrel karıp lım Ijip midebal okok krop git tımel yıp gıpal, yad nıpin. Kiri sıl agebal ak peyig nıñjıl, apıl krop tıg asık yoknıg opin. Nıb ak, nak adık git Ijip amnon,’ agak.

³⁵ “Isrel bin bı ned Mosis nop aglak, ‘Nak bı an agek, bı kib midek, cırop bı mınım tıg bılokep rek kod mideban?’ aglak. Pen kisen, God ejol ne ag yokek apıl, mab bıd mılañ gek nab sıñak Mosis nop mısen lek, God ne ke Mosis nop bin bı kib kiri midek krop tıg asık yokan, agıl, ag yokak.

³⁶ Pen Mosis Ijip amıl, tap ma gep rek ognap sıñak gıl, bin bı ne Isrel krop dıl nıg solwara ‘Lakañ’ apal ak amıl, tap ma gep rek ognap sıñak gıl, kisen Isrel bin bı poñ dıl dam mıñ mab kab nep midełigip nab okok amıl, tap ma gep rek ognap sıñak git midek midek, mı nıñjuıl omal (40) yınak.

37 “Mosis ne nep me bin bı Isrel kırop agak, ‘God ne bı mınım ne agep alap, nı̄bi ke bı yad rek alap, ag yokek nı̄bep onı̄gab,’ agak. **38** Mosis ne mı̄ñ mab kab nep mı̄doligip nab okok mı̄deklə; ne apı̄s based cın eip mı̄deklə; Sainai Dım sı̄jak ejol alap apı̄l Mosis nop mınım ag nı̄ak. Mosis mınım nı̄bak dıl cınop Isrel bin bı ag nı̄nı̄gab, agıl, God ne mınım komı̄n nı̄bak Mosis nop nı̄ak.

39 “Mosis mınım komı̄n nı̄bak ag nı̄ak ak pen based cın okok mınım nı̄bak ma dılak. Kiri Mosis nop ag juıl, adık gı̄ Ijip amnın, agıl, gos ak nı̄nlak. **40** Kiri Mosis nı̄mam Eron nop aglak, ‘Bı nak Mosis cınop Ijip nı̄b dowıp ak, nop tari gıp ak ma nı̄pin. Nı̄b ak, nak cınop tap god rek ognap gek, bı cın ognap god gı̄nı̄gan nı̄b okok dı̄ ned amel, cın kisen amnın,’ aglak. **41** Nı̄n nı̄bak nep, god esek kaj kau nı̄lilik rek alap gı̄ lıl, yakır tap okok pak dap sobok gı̄ nı̄lak. Kiri tap nı̄nmagıl kiri ke gı̄ lı̄lak okok nı̄nlak, ak god cın, agıl, mı̄ñ mı̄ñ gılı̄g gı̄ tap kı̄b dagıl nı̄nlak. **42** Nı̄g gelak, God kırop kırıg gıl agak, ‘Nı̄g gı̄pal ak, pı̄b, takın, gap okok abramek sobok gı̄lan,’ agak. Nı̄n nı̄bak kiri tap nı̄b okok nep sobok gölǖgipal ak me, bı God mınım agep alap God Mınım ak nı̄u kıl tı̄kıl agak, ‘Isrel bin bı.

Nı̄bi ned mı̄ nı̄njuıl omal mı̄ñ mab kab nep mı̄doligip nab okok ajoligipim nı̄n ak,
kaj kau kaj sipsip tap okok pak yı̄p sobok gı̄ ma nı̄lögipim.

43 Nı̄bi tap yokop esek omal nı̄bi ke gı̄ lı̄pek ak
nop tap pak sobok gı̄ dagıl nı̄lög gı̄, gı̄ mı̄deligipim.

Tap nı̄bak, alap Molok agölögipim,
alap gap rek gı̄ lıl, Repan agölögipim.
Tap god tom nı̄b omal nep,
sel karıp gı̄ dı̄ ajlı̄g gı̄, sobok gı̄lög gı̄ mı̄deligipim.

Gı̄ mı̄deligipim nı̄bak, yad nı̄bep ag yoken,
am mı̄ñ mı̄denigabım taun kı̄b Babilon beñ kı̄d okok,’ agak.

44 “Based sıkop cın okok mı̄ñ mab kab nep mı̄doligip nab okok mı̄delak nı̄n ak

sel karıp dad ajoligipal. Sel karıp nı̄bak mı̄deklə ak nı̄nlak, God cınop eip mı̄deklə, agıl nı̄nlögipal. Sel karıp nı̄bak, God mınım agak rek nep gı̄ lel mı̄deklə. **45** Kisen pen bı nap sıkop okok, kiri sel karıp nı̄bak yes kiri Josua based sıkop cın okok kırop nı̄lak, kiri dılak. Kisen, kiri sel karıp nı̄bak dapelak nı̄nlög gı̄, God ne bin bı karıp lı̄m sı̄jaul mı̄delak okok pı̄nıl ju yı̄k gı̄ yokak. Sel karıp nı̄bak mı̄dıl, mı̄d damıl, kisen Depid tı̄k dolak. **46** Based Depid, bı God nı̄njeł tep gak bı ak, ne God nop ag nı̄nlak, ‘Nak yau agek, yad karıp nep tep alap gı̄ len, nak God Jekop ned sobok goligip ak, karıp nı̄bak mı̄denigab,’ agak. **47** Agek pen God ne yau ma agak. Kisen Solomon ne God sobok gep karıp nı̄bak gı̄lak.

48 “Pen God ar i oklaç mı̄deklə ak, bin bı nı̄nmagıl dıl gı̄ lı̄nı̄gal karıp okok ma mı̄denigab. Bı God mınım agep alap mınım nı̄bak agıl agak,

49 ‘Bı Kı̄b ak ne agıp,
‘Karıp lı̄m seb kab ar alan sı̄jak
sea kiñ yad rek ar sı̄jak bı̄sig mı̄dıl,
lı̄m dai wagın aul tob yad tau rı̄bık
lı̄lög gı̄ mı̄debin.
Yı̄p tari karıp gı̄ lem, yad kın mı̄denim?
Yad karıp sı̄j akal ake lı̄nim?

50 Tap okok magılsek nı̄nmagıl yad ke ma gı̄ lı̄pin aka?’ agak,’ agak.

51 “Cın ke nı̄n rep gı̄pın, agıl, tap si tap tı̄mel nep gıl, God Mınım ma nı̄pım. Nased sıkop gölǖgipal rek nep gı̄pım. Kaun Sı̄j ne nı̄bep gos tep nı̄ek nı̄pkep, pen per mer apım. **52** Nased sıkop okok, bı God mınım agep okok kırop magılsek gı̄ tı̄mel gılak. Bı God mınım agep bı̄rarık okok, ‘God Bı Wög Gı̄ Neb tep yı̄b ak apeb,’ aglak. Pen nased sıkop okok kiri bı̄ nı̄b okok ak rek nep nı̄ag pak lı̄lak. Pen mı̄ñi God Bı Wög Gı̄ Neb tep yı̄b nı̄bak apek me, nı̄bi nop mı̄mig nı̄nlak nı̄ag pak lı̄pek. **53** Pen God lo mınım ne ak, ejol ne okok kırop ag yokek dapel dı̄pek, pen ageb rek nı̄nlak ma gı̄pım,’ agak.

Stipen nop kab ju pak lı̄lak

54 Stipen mınım nı̄bak agek nı̄nlög gı̄, kırop mı̄lök kal yı̄b yapek, meg magıl su rı̄bık kal julak. **55** Pen Kaun Sı̄j

ne Stipen ap ran jakıl midek nıñlıg git, ne kilan git nıñlıl seb kab ar alan siñjak nıñjak, God melik tep aknib ke yib ne midek nıñlıl Jisas ne God nıñmagıl yipid pis ken ar ne warık midek. ⁵⁶ Stipen nıñlıl agak, "Nıñjam! Yad nıñebin, seb kab ar alan siñjak kijoñ yik mideb. Bi ñi ne ak God nıñmagıl yipid pis ken ar ne warık mideb!" agak.

⁵⁷ Stipen nib agek, timid kiri ak nıñmagıl di pilin git, dai magılseki warıkil, minim bleble agıl minim kib yib agıl, pig git rikid ag amil ne midek amnilak. ⁵⁸ Nop di cici lili, dam dam taun kib nibak söj ar eyan dad amnilak. Bi nop minim esek aglak okok kal juıl, walij par kiri okok tig juıl, bi praj Sol midek ulep siñjak yokel, ne kod midek nıñlıg git, kiri Stipen nop kab ju paklak. ⁵⁹ Nop nig git pakel nıñlıg git, Stipen Bi Kib nop siki par agıl agak, "Bi Kib Jisas, kaun magıl yad dan," agak. ⁶⁰ Nib agıl, kogim yimil, siki kib par agıl agak, "Bi Kib! Yip nıag pak lebal aul, tap si tap timel gebal ak nıñlıl kırıg gınımın," agak. Nib aglig git kimak.

8

¹ Stipen nop kab ju pak lılkak nıñ ak, Sol man siñjak midil, paj agıl wobi yal yal agak.

Jisas bin bi ne krop yik git yokel, ke ke amnilak

Nıñ nibak nep, Jerusalem kai wagın git, bin bi Jisas nıñ di midek okok krop git timel yib gelak. Nig gelak, bin bi Jisas nop nıñ di midek okok kiri magılseki pırık git, karip lim Judia okok abe, karip lim Sameria okok abe, ke ke amnilak. Pen bi Jisas minim dad ameb aknib umigan alan okok kiri nep Jerusalem siñjak midek. ² Pen God Minim ageb rek nep goligipal bi ognap, Stipen nop mapin yib gek nıñil sil kib yib aglig git, cip dam tigel git. ³ Sol pen, bin bi Jisas nıñ dipal okok git timel yib gınigain, agıl, karip karip git, bin bi nib okok krop abramek lip git dam miñ loligip.

Pilip karip lim Sameria amil God minim ag ñak

⁴ Bin bi Jisas nop nıñ di midek okok pırık git am karip lim ke tigoñ tigoñ midek. Pen nib okok am midil, Jisas minim tep ak dam bin bi nib okok krop ag nöligipal. ⁵⁻⁶ Bi nak Pilip ak rek nep amil taun kib alap karip lim Sameria siñjak midil, bin bi okok krop, Mesaia owak minim tep ak ag ñak. Pilip minim agak ak abe, tap ma gep rek gak ak abe nıñlıl, minim ne tari tari agak ak, timid li nıñ tep yib git. ⁷ Pilip ne bin bi kijeki kiyob ñilik sek midek okok konjai nep gek, tap nib okok wal agıl mis amnilak. Ne bin bi nıñmagıl tob pinok gek kalau gak okok konjai nep abe, bin bi tob git go geb mo geb gak okok konjai nep abe krop gek, komiñ lak. ⁸ Nig gek nıñlıg git, bin bi taun nibak kin midek okok nıñlıl magılseki miñ miñ yib git.

⁹ Pen taun kib nibak bi alap kin midoligip, yib ne ak Saimon. Ne kij git, tap ma gep rek ognap gek, Sameria bin bi okok magılseki gos par yib nıñoligipal. Yad bi pobit yib midebin, agoligip. ¹⁰ Saimon ne nig gek, bin bi yib midek okok abe, bin bi yib ma midek okok abe, Saimon minim agak rek nep nıñlıl aglak, "Bi nibaul ne god 'Kılıç Kib' apin ak nep," aglak. ¹¹ Tap ma gep rek okok per goligip nıñlıl bin bi okok gos par nıñlıl, minim agoligip rek nep nıñoligipal. ¹² Pen kisen Pilip apil, God bin bi dil karip ne seb kab alan siñjak kod midenigab minim tep ak abe, Jisas Krais minim tep ne ak abe ag ñek, bin bi okok kiri minim nop nıñ dil, nig paklak. ¹³ Saimon ne ke ak rek nep, Jisas nop nıñ dil nig pakak. Pilip amek, Saimon nop sain gek nıñlıg git, Pilip tap ma gep aknib ke rek gek ak nıñlıl, Saimon ne wal yib agak.

¹⁴ Bi Jisas minim dad ameb okok Jerusalem midel nıñlıg git, krop minim alap aglak, "Sameria bin bi God Minim nıñ dipal," aglak. Kiri minim nibak nıñlıl, Pita Jon krop mal ag yokel, karip lim Sameria amnirek. ¹⁵⁻¹⁷ Amil nıñrek, bin bi okok Jisas nop nıñ del, Bi Kib Jisas yib agıl krop nig pak nilak ak pen Kaun Siñ ne krop ma owak. Nib ak, Pita Jon bi omal, Kaun Siñ ne krop owañ, agıl, sobok git,

ñinmagıl nabıc cög kırop ar alan lel, Kaun Sıñ ne kırop nokım nokım owak.

¹⁸ Kiri mal ñinmagıl nabıc cög ar alan ler, God ne Kaun Sıñ bin bı okok kırop ñök ak, Saimon niñıl, yad ak rek nep gin, agıl, kırop mal mani yomıl agak, ¹⁹ “Mani aul dıl, yıp kılıç nıbak ñer, yad bin bı an an ñinmagıl yad nabıc cög ar alan len, kiri ak rek nep Kaun Sıñ dıñigal,” agak.

²⁰ Nıb agek, Pita agak, “God tap tep ne yokop ñeb nıbak, tari gınig mani taunig ageban? Mani nıbak nak ke eip ki git yonigab! ²¹ Wög cır gobır ak nak eip mer. Cıbur gos mıdmagıl nak niñ dı mıdeban ak, God niñek tep ma git. ²² Tap si tap tımel gınim, agıl, gos niñeban ar ak kırıg git, God nop sobok genigan ak, gos tımel yıb niñeban nıbak niñıl kırıg gınimıñ rek lıp,” agak. ²³ Yad niñin, tap tep kiri sıñak tap yad rek mıdobkop, agıl, gos tımel niñıl, tap si tap tımel gek ameb. Nıb ak, nak tap si tap tımel gep magıl ak, miñ wög gep bı rek mıdeban.

²⁴ Agek, Saimon agak, “Nır mal Bı Kıt ak nop sobok ger, tap yıp gınimıñ rek lıp, agıl agebir nıbak ma gınimıñ,” agak.

²⁵ Pen Pita eip Jon eip, Jisas kırop mal tari tari gak mıñim ak abe, Bı Kıt mıñim tep ak abe, bin bı okok kırop ag ñı sakıl, adık git Jerusalem amníg, kanıb nab okok amlıg git, karıp lım Sameria nab sıñak karıp tırıg tıron konjai nep bin bı okok kırop Jisas mıñim tep ak ag ñılıg git amnírek.

Pilip ne bı Itiopia nıb alap nop Jisas mıñim tep ak ag ñak

²⁶ Pen Bı Kıt ejol alap apıl Pilip nop agak, “Jerusalem nıb taun kıt Gasa ambal kanıb par ak amnon,” agak. ²⁷ Agek, Pilip kanıb agak par nıbak amıl niñak, bı kıt alap, kaj hos lıp git dad ameb tap bad ar alan bısig git, kanıb par nıbak amek. Bı nıbak ne bin kwin Kadaki, karıp lım kıt Itiopia kod mıdeklı bin ak nop wög git, mani ne ak kod mıdoligip. Pen ne Jerusalem God sobok gep karıp ak amıl sobok git, mid juıl, ²⁸ adık git karıp lım Itiopia amıl, God Mıñim dai Aisaia ñu kıl tıkkak ak dıl, udın li niñlig git amek. ²⁹ Pen God Kaun Pilip nop agak, “Hos tap bad lıp

git dad ameb adan am ulep bak sıñak amıl, bı nıbak eip amnímir,” agak.

³⁰ God Kaun agak rek nep, Pilip git rıkkıd ag ulep bak sıñak amıl niñak, bı Itiopia nıb nıbak, bı God mıñim agep Aisaia God Mıñim dai ñu kıl tıkkak ak, udın li niñlig git amek. Pilip niñıl agak, “Nak miñ udın li niñlig git ameban piyak ak, mıñim wagın ak nıb ageb, agıl niñpan aka mer?” agak.

³¹ Agek, ne pen agak, “Bin bı ognap rek yıp ag ñel niñıl rek agním,” agak. Nıb agıl ne Pilip nop agak, “Ap ar sıñaul bısigek cır eip amnír,” agak. Agek, Pilip am ar nıbak bısigak.

³² Bı nıbak God Mıñim dai Aisaia ñu kıl tıkkak nıbak udın li niñek. Mıñim nıbak nıbgıl mıdebl:

“Ne kaj sipsip poj dıl dam ñag pak lıpal rek nep mıdekl.

Kaj sipsip ñıllık kas tıkel, wal ma agıp rek,
ne ak rek nep mıñim alap ma agak.

³³ Tap tımel alap ma gak ak pen nop mıñim esek agıl, git tımel gitlak.

Nop pıs nep ñag pak lel kımak ak me,
kısen bı an rek mıdıl,
‘Nıb nıb goligip,’ agnígab?” agak.

³⁴ Bı kıt Itiopia nıb ak mıñim nıbak niñıl, Pilip nop agak, “Mıñim ageb nıbaul, God mıñim agep bı ak ne ke ageb aka bı ke nıb alap ageb?” agak. ³⁵ Agek, Pilip God Mıñim dai udın li niñesir ak nep wagın git ag dam dam, Jisas mıñim tep ak ag ñıtep gak.

³⁶ Pen nıg git mıñim ag damlıg git niñrek ñıg alap mıdekl. Bı nıbak Pilip nop agak, “Ñıg mıdebl aul yıp ñıg pak ñıñigán aka?” agak. ³⁷ Agek, Pilip agak, “Nak Krais nop cıbur gos mıdmagıl yad niñid nep niñ dıpin agenigan ak, yad nep ñıg pak ñıñigain,” agak. Agek, bı nıbak pen agak, “Jisas Krais ne God Ñı ne mıdebl ak, yad niñ dıpin,” agak. ³⁸ Agek, kaj hos tap lıp git dad ameb ar bısig aperek ak, hos ak sek nıb sıñak lıl, ñıg eyan amıl, Pilip bı nıbak nop ñıg pak ñak. ³⁹ Nıg git ñıg pak ñıl, gol sıñak aper niñlig git, dai Bı Kıt Kaun ne Pilip nop dıl, ke mıgan alap dad amek niñlig git, bı pobıñ nıbak nop ma

nıñjak. Ne pen mıñı mıñı yıb gılıg gi kanıb ar nıbak amnak. ⁴⁰ Pen Bi Kib Kaun ne Pilip nop dam karıp lım Asotas lek, bin bi karıp lım nıb okok taun ke ke mıdelak okok krop magısek Jisas mıñım tep ak ag ñı dam dam, taun kib Sisaria amjakak.

9

Sol Jisas nop nıj dak

¹ Pen Sol ne Bi Kib mıñım tep nıj dıl kisen gölügipal bin bi okok krop ñag pak lin, agıl, per kılıs yıb goligip. Mınek alap ne am God nop tap sobok gep bi kib yıb ak nop agak, ² “Yıp mıj ognap ñu kıl tık ñenimın, yad dam Juda mogım gep karıp ke ke mıdeb taun kib Damaskas amıl, krop ñinigain. Mıj nıbak ñu kıl tık agnimın, ‘Taun kib Damaskas sıñak, nıbi bin bi Jisas nop nıj dıpal ognap Juda mogım gep karıp okok mıdenimel ak, Sol nop agem, krop mıñ lıl Jerusalem donimın,’ agıl, ñu kıl tıknımın,” agak. ³ Sol mıj nıbak dıl, Damaskas ulep ulep gek nınlıg gi, dai melik seb kab ar alan nıb ap yapıl nop nıñjak. ⁴ Sol kaj hos ar alan nıb ap yap lım eyan pakek nınlıg gi, mıñım alap nop agak, “Sol, Sol, yıp tarı gınıg gi per gi timel gıpan?” agak. ⁵ Agek, Sol agak, “Bi Kib, nak bi an?” agak.

Agek, agak, “Yad Jisas, yıp per gi timel gıpan ak nep agebin. ⁶ Pen nak warıkıl, Damaskas amıl, bi alap apıl nep mıñım agenimın rek nıñıl gınımın,” agak.

⁷ Pen bi Sol eip olak okok mıñım magıl ak nep nıñıl, bi nonım ak ma nıñıl, gos par yıb nıñıl mıñım ognap ma aglak. ⁸ Sol pen warıkıl udın ñılil nıñjak, udın ne ak piş nep kwoi gak. Nıg gek, bi ne eip olak okok ñinmagıl kıl ne ak dıl, poj dıl Damaskas amniłak. ⁹ Nop nıg gi udın kwoi gek, nıg, tap magıl tap okok ma ñıbil, ñıñ omal nokım yokop nep mıdek.

¹⁰ Pen Jisas nop nıj dak bi alap Damaskas mıdek, yıb ne ak Ananaias. Bi nıbak ne nıgrıkep nıñjak, Jisas nop agak, “Ananaias!” agak.

Agek agak, “Bi Kib, yad mıdebin,” agak. ¹¹⁻¹² Agek, Jisas agak, “Sol bi taun kib Tasas nıb ak, God nop sobok gılıg gi, nıgrıkep nıñıp, bi Ananaias apal ak, nop

am di nıjosıp, udın ne kwoi gak ak ñılil nıñıp. Ne mıñı yıp sobok gılıg gi mıdeb Judas karıp ak. Nıb ak, nak kanıb ‘Yıpi’ apal ak amıl, Judas karıp ak amjakıl krop agnimın, ‘Sol nop nıñıg apebin,’ agnimın,” agak.

¹³ Jisas ne nıb agek, Ananaias agak, “Bi Kib. Yad nıpin bin bi konjai yıb nep apal, ‘Bi Sol nıbak bin bi nep piş ken mıdebal Jerusalem okok krop per gi timel yıb giş,’ apal. ¹⁴ Ne mıñı Damaskas aul owıp ak, bi God tap sobok gep bi kib okok mıj ognap nop ñel, bin bi an an yıb nak agel ar amniğab okok, krop mıñ lin, agıl, owıp,” agak.

¹⁵ Ananaias nıb agek, Bi Kib nop agak, “Amnon! Bi nıbak wög ognap yad ke nop ag lıpin. Ne mıñım tep yad ak Isrel bin bi krop ag ñıl, Isrel bin bi mer okok krop ag ñıl, kiñ okok krop ag ñıl gınıgab. ¹⁶ Pen ne yur mab dıl miker kib dılıg gi wög yad nıbak gınıgab. Nıg gınıgab ak yad ke nop ag ñı tep gınıgain,” agak.

¹⁷ Bi Kib nıb agek, Ananaias amıl, Sol mıdek karıp ak apjakıl, mıgan eyan amıl, Sol nop nabıc cög ar alan ñınmagıl lıl agak, “Mam Sol. Bi Kib Jisas nep kanıb nab sıñak ap yapıl mıser lek nıñnak ak, yıp ag yokosıp opin aul. Nak udın nak kauyan ñıl nıñıl, Kaun Sıñ ne nep am ap ran jaknımın, agıl, yıp ag yokosıp opin me aul,” agak. ¹⁸ Ananaias nıb agek nınlıg gi, tap apab sagat bad rek Sol udın nop karıkıl mıdek ak, wal gi yapek nınlıg gi, dai udın ñıl nıñjak. Udın ñıl nıñıl, warık amıl, ñıg pakak. ¹⁹ Sol tap ñıbil kılıs dak.

Sol Damaskas bin bi okok krop Jisas mıñım tep ak ag ñak

Pen Sol ne ñıñ ognap bin bi Jisas nop nıj dıläk okok eip Damaskas kın mıdlıg gi, ²⁰ Juda mogım gep karıp okok gi tagıl, Jisas ne God Ñı ne mıdeb mıñım tep ak bin bi okok krop ag ñak. ²¹ Ne nıg gi ag ñı mıdek nınlıg gi, kırı nıñıl pak ju dılıg gi aglak, “Bi aul nep me, Jerusalem bin bi Jisas nop nıj dıläk okok krop gi timel goligip! Mıñı bin bi ognap sek nag lı dam, bi God sobok gep bi kib okok krop ñıñım, agıl, owıp,” aglak. ²² Pen Sol Jisas mıñım tep ak ag ñı damıl, Jisas ne nep

Mesaia ak mìnîm yipid gîl yib agek, bî Juda Damaskas kîn mîdelak okok mìnîm alap pen agnimel rek ma lak.

²³ Pen kîsen mid damîl, Juda kai ap mogim gîl, mìnîm ag ar nokim lîl aglak, "Sol nop ñag pak lîn," aglak. ²⁴ Pen mìnîm aglak nîbak, bîrariк nep kab wari gi kîs kîs gîlak ak me, kijon tam ajöligipal okok, Sol nop ñag pak lîn, agîl, pîb nab kîslîm eyan ulinjin li mîdelak. ²⁵ Nîg gelak nîjîl Sol bî ne okok kîslîm nab eyan nop dî wad mîgan pobîn alap yigîl, nag ñon gîl, lîp gi wari nîbak mîgan alap mis ken ar alan nîb lîm eyan yokel, pîrik gi amnak.

Sol Jerusalem am mîdek

²⁶ Sol Jerusalem amîl, bin bî Jisas pis ar mîdelak okok eip mîdenim, agek pen kîrop nîjîl, bî aul Jisas bî ne alap mer, cînop ñag pak lînig owip, agîl, jel gek pîrikak. ²⁷ Nîg gelak, Banabas ne Sol nop dam bî Jisas mìnîm dad ameb okok mîdelak sînjak amîl, kîrop agak, "Bî nîbaul nop nîjîl ma pîriknîmîb. Mînek alap taun kîb Damaskas amlig gi, kanîb nab sînjak amîl, Bî Kîb nop nîjek, nop mìnîm ognap agak. Kîsen am Damaskas bin bî kîrop ma pîrikîl, Jisas mìnîm tep ak abramek nep ag ñak," agak. ²⁸ Banabas nîb agek, kîri Sol nop del, ne kîrop eip Jerusalem kîn midîl, taun kîb nîbak mîgan mîgan okok amîl, Jisas mìnîm tep ak abramek yib nep ag ñoligip. ²⁹ Pen bî Juda Grik mìnîm nîjîlak okok nop eip mìnîm pen pen ag amîl apîl gîl, nop ñag pak lîn, agîl, gos ak nîjîlak. ³⁰ Pen bî Jisas nop nîj dîlak ognap mìnîm nîbak nîjîl, nop poj dîl dam taun kîb Sisaria amîl yokel, taun kîb Tasas amnak.

³¹ Nîn nab nîb sînjak, karîp lîm Judia, Galili, Sameria okok, bin bî Jisas nop nîj dîlak okok mid tep göligipal. Kaun Sîn ne kîrop kod mid tep gîl, kîlis ñek nîjîlgi, kîri kîlis gîl, Bî Kîb nop gos nîjîlgi midîl, bin bî ognap sek Jisas mìnîm tep ak ag ñel, kîri ak rek nep Jisas nop nîj dîlak.

Pita Inias nop gek warîk amnak

³² Pita karîp lîm ke ke okok gi ajlig gi, bin bî Jisas nop nîj dîlak okok kîrop am nîj ajoligip. Nîg gîl kîrop nîj ajîl, mînek

alap, bin bî Jisas nop nîj dîlak okok kîrop nîjîn, agîl, karîp tîrig tîronj Lida amnak. ³³ Karîp lîm nîbak bî alap mîdek, yib ne ak Inias. Pen nînmagîl tob ne okok kalau gek, kau ar ne ak nep kîn mîdoligip mi aknîb jîl onjîd yînak. ³⁴ Pita bî nîbak nop agak, "Inias. Tap nep gîp ak Jisas gek komîn lînîgab. Warîkîl, kau nak ak yad tep gan," agak. Nîb agek nîjîlgi, magîl nîbak nep Inias nop komîn lek warîkak. ³⁵ Inias warîkîl gi tagek nîjîlgi, karîp tîrig tîronj Lida bin bî okok abe, karîp lîm Seron bin bî okok abe nop nîjîl, Bî Kîb nop nîj dîlak.

Tabita kîmak, Pita gek, warîkak

³⁶ Pen Pita karîp tîrig tîronj Lida nîbak mîdek nîjîlgi, bin Jisas nop nîj dak alap kîmak yep taun kîb Jopa sînjak. Bin nîbak yib ne Tabita. Pen Grik mìnîm agîl nop Dokas agoligipal. Ne bin bî okok kîrop kod mid tep gîl, bin bî yîm gep rek okok kîrop wög gi ñoligip. ³⁷ Bin nîbak nop tap gek bir kîmek, nop nîg pak ñîl cîp se dam karîp ñîlik mîgan ar alan lîlak. ³⁸ Jisas bin bî ne Jopa mîdelak okok mìnîm alap nîjîlak, Pita ap mîdek karîp tîrig tîronj Lida sînjak. Lida taun kîb Jopa ulep sînjak mîdeb nîjîl kîri bî omal kîrop ag yokel, Pita mîdek sînjak amîl mìnîm kîlis agîl agrek, "Nak cîr eip kasek apek amnîn," agrek. ³⁹ Agerek, Pita kîrop mal eip Jopa amîl amjaked nîjîlgi, nop poj dî dam Tabita kîmak dam lîlak karîp mîgan ar alan amnîlak. Pita nop poj dî dad amel nîjîlgi, bin kanîl ap mîdelak okok, bin kîmak nîbak ned komîn mîdoligip ak, walîj par walîj ognap kîrop yokop ñoligip okok, Pita nop yomlig gi, sîl aglig gi mîdelak.

⁴⁰ Pita pen bin bî ap mîdelak nîb okok kîrop ag söj eyan yokîl, kogim yîmîl, God nop sobok gîlig gi, adîk gîl, cîp se nîjîlgi agak, "Tabita, warîkan!" agak. Agek, Tabita udîn ñîl Pita nop nîjîl, warîk bisigak. ⁴¹ Pita pen nînmagîl kîd ne ak dîl, tîg warîk ñîl, bin kanîl okok abe, bin bî Jisas nop nîj dîlak okok abe, kîrop magîlseki sîk agek apelak agak, "Tabita aul," agak. ⁴² Pen Pita nîg gek, mìnîm nîbak Jopa bin bî magîlseki nîjîl, bin bî

konjai nep Bı Kıt bı nop nıñ dılak. ⁴³ Pen Pita ne taun kıt Jopa nıbak, bı kaj kau wak wög goligip bı alap eip nıñ ognap tapın kın mıdöligipir. Bı nıbak yıb ne Saimon.

10

Ejol alap apıl Koniliyas nop mınım agak

¹ Pen ami bı okok kırop kod mıdöligip bı kıt alap taun kıt Sisaria mıdöligip. Yıb ne ak Koniliyas. Ami bı ne kod mıdöligip nıb okok kırop “Itali Ami Bı” agöligipal. ² Bı kıt Koniliyas nıbak eip, bin bı karıp ne okok eip, God nop nıñ dılak. Juda bin bı tap kırı ognap ma mıdöligip ak, Koniliyas ne mani tap okok abramek nılıgip. Pen ne God nop per sobok goligip. ³ Mınek alap pıb kim gak magıl ak, Koniliyas ne nıgrıkep nıñjak, God ejol alap apıl agak, “Koniliyas!” agak. ⁴ Agek, Koniliyas pırkıl nop nıñ i sek lıl agak, “Bı kıt, yıp tari ageban?” agak.

Agek, ejol ak nop agak, “Nak God nop sobok gıl, bin bı yım gep okok kırop tap abramek nıl gıpan ak, God nop tep gek nep saköl ma gıp. ⁵ Nak bı ognap agek, kırı am taun kıt Jopa amıl, bı Saimon Pita apal ak nop agel onımın. ⁶ Ne Saimon, bı kaj kau wak wög geb ak eip kın mıdebir nıg solwara gol sıñak,” agak.

⁷ Pen ejol mınım nıbak agıl amek nıñlıg gı, Koniliyas bı wög nop gı nılıgipir omal abe, ami bı God nop nıñ dak alap abe agek apelak, ⁸ kırop ejol ak mınım tari tari agak ak ag nı tepe gıl ag yokek, Jopa amnıg panđılak.

⁹ Kırı am am kanıb nab sıñak kınlak. Mınek am am, pıb nab epel magıl ak, Jopa mañ mañ gılak. Won nıbak Pita God nop sobok gıñig amnak karıp ar alan mıgan ak. ¹⁰ Ne amıl, God nop sobok gı mıdek nıñlıg gı, nop yuan kıt yıb lak. Pen bin bı ne okok tap magıl dagılel nıñlıg gı, Pita nop dai alap yomak. ¹¹ Pita nop dai ak yomek nıñjak, seb kab ar alan mıgan pag yıkek, wad kıt alap nıon par omal omal gol pıs pıs nıon gıl mıdek nab sıñak yap yap lım wagın eyan yowak. ¹² Wad mıgan nıb eyan kaj, kımın kobri,toi, yakır ke ke okok magılsek nep mıdek. ¹³ Mınım alap pen nop agak, “Pita, nak warıkıl tap nıb pıyak okok pak nıñjan,” agak.

¹⁴ Agek, Pita pen agak, “Bı Kıt. Mer yıb! Tari gıñıg, nıñjan, agıl ageban? Cin Juda bin bı tap bıl gep nıb okok tap ognap ma nıbin yıb,” agak.

¹⁵ Agek, mınım nıbak kauyan agak, “Tap tari tari God tap nıñeb, agıp okok, bıl gep, agıl ma agnımın,” agak.

¹⁶ Gak nıbak, yıj omal nokım gak. Kisen me, tap wad kıt nıbak adık gı seb kab ar alan amnak.

¹⁷ Nıg gek, Pita nıgrıkep nıpin nıbak tari gıñıgab, agıl, gos par nıñ mıdek nıñlıg gı, Koniliyas bı ag yokek nop agnıg olak bı nıon ak kıjon wagın sıñak apjaklak. ¹⁸ Apjakıl aglak, “Bı Saimon Pita sıñak mıdeb aka?” aglak.

¹⁹ Pita nıgrıkep nıjosıp nıbak gos nıñlıg gı mıdek nıñlıg gı, God Kaun nop agak, “Nak nıñjan! Bı omal nokım nep pıyo nıñ apebal. ²⁰ Nıb ak, warıkıl tam sıñak eyan amnoj. Yad ke kırop ag yoken apebal. Nıb ak, apek eip amnın agenımel ak, gos par ma nıñıl eip amnınımın,” agak.

²¹ God Kaun nıb agek, Pita sıñ eyan amıl bı nıb okok kırop agak, “Bı pıyo nıñebim bı ak, yad me aul. Yıp mınım alap agnıg apebim aka?” agak.

²² Agek, aglak, “Bı kıt Koniliyas, ami bı okok kırop kod mıdeb bı kıt ak cınop ag yokek apobın. Ne God nop nıñ dıl, God Mınım ageb rek gıp; Juda kai nop nıñel kırop magılsek tep gıp. Pen ne nıgrıkep nıñjak, God ejol alap apıl nop agak, ‘Nak bı ognap ag yokek, am Saimon Pita nop pon dı dapel, mınım agonımın ak nıñnımın,’ agak,” aglak.

Pita Koniliyas karıp amnak

²³ Nıb agerek, Pita kırop agek karıp nıllık mıgan eyan amıl kınlak.

Mınek Pita, bı Jopa nıb Jisas nop nıñ dılak ognap dıl, Koniliyas ag yokak bı nıon nıbak eip am am kanıb nab sıñak kınlak. ²⁴ Mınek ak, Sisaria amjakıl, Koniliyas karıp ak amjaklak. Pen Koniliyas ne Pita apeb, agıl, bin bı ne okok abe, nımıl nımam ne okok abe, kırop sık agek ap mogım gı mıdelak. ²⁵ Pita ne amıl karıp mıgan amnıg gek nıñlıg gı, Koniliyas nop nabıñ pakıl, nop bı kıt, agıl, am tob wagın ne sıñak kogım yımak. ²⁶ Nıg gek nıñlıg

gi, Pita pen nop tig warik nil agak, "Nak warikan! Yad ak rek nep bi alap me aul," agak.

²⁷ Agek, warikek niylig gi, minim aglig gi, karip nilik migan eyan amnirek. Amil Pita niyak, bin bi konjai nep ap mogim gi midelak. ²⁸ Pita krop agak, "Nibi ke nipi, cin Juda bin bi asik mosik gi tep gipin. Juda bin bi mer okok eip ma ajpin; karip krop ma ambin. Pen yad nigrkep niynek, God yip minim alap agak. Ne minim agak nibak, yad bin bi ognap asik mosik midelak, agil, krop asik mosik ginim rek ma lip. ²⁹ Nib ak niyil me, Konilius minim ag yokak ak niyil makirig gipin; agak rek nep niyil opin. Nib ak, minim tari midek ag yoknak opin?" agak.

³⁰ Pita nib agek, Konilius agak, "Yad menik nep me, miini pit kim gip magil ak rek, karip nilik migan eyan God nop sobok gi midlig gi niynek, bi wali tild yib yimak alap apil, midenek bak sijak warikil midek. ³¹ Ne yip agak, 'Konilius, nak God nop sobok gi, mani tap okok bin bi tap ma mideb okok krop abramek nil gipan ak, God niyip. ³² Nib ak me, bi ognap ag yokek, taun kib Jopa amil, Saimon yib ne alap Pita apal ak, nop poj di dolan. Ne Saimon bi kaj kau wak wog geb ak eip kin midebir nig solwara gol sijak,' agak. ³³ Ejol ak yip nib agek, yad kasek nep bi yad ognap ag yoken, nep am ulik gi dapesal, yip tep gi. Cin bin bi sijaul God eip midobin rek, Bi Kib minim krop ag ninim, agil, nep ag yokek opan ak, miini cinop ag nek niyin," agak.

Pita Konilius bin bi ne okok krop minim ag nak

³⁴ Konilius nib agek, Pita agak, "Yad miini niyin, God ne, bi ulep sijaul nib nep bi tep, bi par okok nib bi timel, agil, ma niyip. ³⁵ Karip lim ke ke okok nib, wagin ke ke okok nib, bin bi an an God nop niyil sisikol dil, minim ne niyil ageb rek gningal bin bi okok, krop magilsek dinigab. ³⁶ Pen God ne cinop Isrel bin bi minim tep ag yokak ak niyim. Yad ke eip jem nil midelan, agil, God ne Jisas Krais nop ag yokak. Jisas Krais ne nep me, bin bi okok magilsek Bi Kib kiri mideb. ³⁷ Nibi

ke nipi, Jon bi nig pak neeb ak, nig pak nilig gi, minim tep nibak wagin gi, karip lim Galili ag nak. Nig gi agek, ag damlig, ag damlig, bin bi karip lim Isrel midelak okok magilsek niylak. ³⁸ Pen nibi nipi, Jisas Nasaret nib ak God eip midil, Kaun Sij ak nop nek, kod midek niylig gi, kilis ne nep dil, karip lim ke ke okok magilsek taglig gi, bin bi okok gi tep gilig gi, bin bi Seten krop gek koslam midelak okok krop gek, komij lolitip.

³⁹ "Pen Jisas Juda bin bi karip lim kiri okok gi taglig gi, Jerusalem gi taglig gi, gak gak rek cin udin cin ke niyinok ak agebin. Pen kisen nop mab bak alan ntag pak lel kimak. ⁴⁰ Kimak ak pen nin omal midil, God gek, nin omal nokim ak kauyan warikil, am misen lek udin cin ke niyinok. ⁴¹ Bin bi magilsek nop udin ma niylak. God cinop bin bi ag lak okok nep Jisas nop udin niyinok. Ne kimil warikek niylig gi, eip midil jem nil tap nibil nig nibonok. ⁴² Jisas cinop agak, 'Minim tep yad ak bin bi okok krop ag nil agnimib, "God agak rek me, kisen Jisas bin bi komij midenigal okok abe, bin bi kimnigal okok abe, krop magilsek minim kib agnigab," agnimib,' agak. ⁴³ Pen ar nibak, bi God minim agep okok magilsek Jisas Krais nop agil aglak, 'Bin bi an an Krais yib kilis yib ne ak niy dinigal okok, tap si tap timel gipal ak, God niyil kirim gningab,' aglak," agak.

Juda bin bi mer okok Kaun Sij dilak

⁴⁴ Pen Pita nig gi minim ag midek niylig gi, Kaun Sij ne bin bi niy midelak okok krop magilsek owak. ⁴⁵⁻⁴⁶ Kaun Sij krop apek, kiri minim ar ke ke aglig gi, God yib ne agel ar amek, Juda bin bi Jisas nop niy dilak Pita eip Jopa nib olak okok, God Juda bin bi mer okok krop Kaun Sij nib me ak, agil, wal yib aglak.

Pita pen agak, ⁴⁷ "God ne Kaun Sij cinop nak rek ak, miini bin bi sij aul krop ak rek nep nib. Nib ak, kiri nig paknigaun, agel, bin bi ognap krop mer agnimel rek ma lip," agak. ⁴⁸ Pita nib agil bi ne ognap krop agak, "Nibi bin bi sij aul krop Jisas Krais yib ne agil nig pak ninimib," agak. Nig pak nel niylig gi, kiri aglak, "Pita,

nak cınop eip ñin sıklol magıl eñap sığaul middenimín,” aglak. Agel, ñin sıklol magıl eñap krop eip kın midek.

11

Pita Jerusalem amek nop minim ag gılak

¹ Pen Jisas minim dad ameb bi okok abe, karıp lım Judia bin bi Jisas nop niñ dıłak okok abe niñlak, Juda bin bi mer okok ognap God Minim niñ dıłak. ² Niñ ak, kisen Pita Jerusalem amek, Juda bi mer okok ak rek nep wak tıb gi rı̄k gını̄mel, agölögipal bi okok, Pita nop kal gıl aglak, ³ “Nak tari gını̄g bi wak tıb gi rı̄k ma gıpal okok karıp kırı amıl, krop eip tap jım niñ niñban?” aglak.

⁴ Niñ agelak, Pita taun kib Jopa midıl niğrikep niñjak kesim ak krop ag niñlig gi agak, ⁵ “Yad taun kib Jopa midıl, God nop sobok gi midıl, niğrikep niñnek, seb kab ar alan niñ, wad kib alap rek ñon par omal omal gol pı̄s pı̄s tı̄n gıl midek yap yap wagın yad middenek sığak ap yowak. ⁶ Apek, yad wad niñbak midek ulep sığak amıl niñnek, kaj, kımın kobri,toi, yakır okok okok magı̄lseki midek. ⁷ Pen minim alap yip agak, ‘Pita, nak warı̄kil tap niñ piyak okok pak niñjan,’ agak.

⁸ “Agek, yad pen agnek, ‘Bi Kib. Mer yib! Tari gını̄g, niñjan, agıl ageban? Cın Juda bin bi tap bıl gep niñ okok tap ognap ma niñbin yib,’ agnek.

⁹ “Niñ agenek, minim niñbak kauyan agak, ‘Tap tari tari God tap niñeb, agıp okok, bıl gep, agıl ma agnimin,’ agak. ¹⁰ Gak niñbak, yij omal nokım gak. Pen kisen tap wad kib niñbak adık gi seb kab ar alan amnak.

¹¹ “Pen magıl niñbak nep, bi omal nokım karıp kın middenek ak apjaklak. Bi niñ okok bi kib Koniliyas, Sisaria niñ ag yokek, yip poj dı̄nig olak. ¹² God Kaun yip agak, ‘Gos par ma niñıl, krop eip abramek amnimin,’ agak. Niñ agek, yad mam Jisas minim niñ dı̄pal akniñ kagol onjı̄d dı̄l, cın bi okok eip Koniliyas karıp ne ak amnionok. ¹³ Amjakon, Koniliyas kesim dı̄l agak, ‘Ejol alap apıl yip agak, ‘Bi ognap agenimin, taun kib Jopa amıl, bi alap

Saimon Pita apal ak nop poj dı̄ dolan. ¹⁴ Poj dı̄ dapel, ne nep minim ognap ag ñek, bin bi karıp nak eip midebim okok, God nībep magı̄lseki dı̄ komı̄j yokek, bin bi ne middenigabim,” agak,’ agak.

¹⁵ “Koniliyas yip niñ agek, yad wagın gıl minim ag ñen niñlig gi, Kaun Sı̄j ne cınop ned owak rek, bin bi niñ okok krop ak rek nep owak. ¹⁶ Nīg gek, Bi Kib cınop ned agak minim ak gos niñnek. Ne agak, ‘Jon krop nīg pak ñak ak pen manj mideb, God ne nībep Kaun Sı̄j ak pak niñigab,’ agak. ¹⁷ Pen cın Bi Kib Jisas Krais nop niñ dı̄nok niñ ak, God tap tep yib cınop ñak rek, krop ak rek nep ñak. Niñ ak, yad titi gıl God nop, ‘Nīg ma gını̄min,’ apnep?” agak.

¹⁸ Pita niñ agek, bi nop minim kal ag gılak okok minim agak ak niñıl, minim kal ognap sek ma ag gılak. God yib agel ar amek niñlig gi aglak, “Cınop nep mer; Juda bin bi mer okok ak rek nep, tap si tap tı̄mel gıpal ak, tari gını̄g nīg gıpın, agıl, nop sobok genı̄gal ak, ne niñıl, tap si tap tı̄mel gıpal okok kırı̄g gıl, komı̄j per midep magıl ak krop niñigab,” aglak.

Adiok bin bi Jisas minim tep ak niñ dı̄lak

¹⁹ Pen Stipen nop kab ju pak lı̄lak niñ nab sığak, bi Juda Jerusalem midelak okok, bin bi Jisas nop niñ dı̄lak okok krop gi tı̄mel yib gel, kırı̄ pı̄rık gi ke ke amniłak. Ognap pı̄rık gi karıp lım Pönisia amniłak, ognap pı̄rık gi karıp lım nīg tı̄b kıs gak airan Saipras amniłak, ognap pı̄rık gi taun kib Adiok amniłak. Amıl, Jisas minim tep ak Juda bin bi mer okok krop ma ag niñlak, bin bi kırı̄ ke Juda kai ju am niñ okok midelögipal okok krop nep ag niñlak. ²⁰ Pen bin bi Jisas minim tep ak niñ dı̄lak ognap Saipras niñ, ognap Sairini taun niñ, pı̄rık gi Adiok amıl, Bi Kib Jisas minim tep ak Juda bin bi mer okok krop ag niñlak. ²¹ Bi Kib kılı̄s ne ak krop eip midek ak me, bin bi okok krop Jisas minim tep ak ag ñel, bin bi koñai nep Bi Kib nop niñ dı̄lak.

²² Pen Jerusalem bin bi Jisas nop niñ dı̄lak okok, minim niñbak niñıl, bi kırı̄ Banabas nop agel, Adiok amnak. ²³ Banabas ne Adiok amjakıl niñjak, God ne bin bi

nib okok yimig nijlig gek, Jisas minim tep ak nij dilak. Nib ak me, ne min miñ gil, krop minim ognap sek ag nijlig git agak, "Bi Kib nop nij dipim ak ma kiriñ ginimib; nop nokim nep cibur gos midmagil nibi nab adan nij di kiliñ gil, cig gilig git nep midenimib," agak. ²⁴ Banabas ne bi tep yib. Kaun Sij ne Banabas apil ap ran jakil midek. Ne Jisas minim tep ak pis nep nij dak. Ne Jisas minim tep ak bin bi okok ag nek, bin bi konjai nep Bi Kib nop nij dilak.

²⁵ Banabas pen bi Sol nop am donim, agil, taun kib Tasas amnak. ²⁶ Banabas Tasas amjakil, Sol nop piyo nijil, poj dil adik git am Adiok amil, mi nokim nibak bin bi Jisas nop nij dilak okok krop Jisas minim tep ak ag nijlig git miderek. Adiok bin bi Jisas Krais nop nij dilak okok, ned yib nij Krais Bin Bi aglak.

²⁷ Nin nab nib sijak, bi God minim agep ognap Jerusalem nib Adiok amnilak. ²⁸ Amil, God Kaun ne bi kiri alap Agabas nop gos nek agak, "Yuan kib yib karip lim magilsek linig geb," agak. Agek, agak rek yuan kib yib ak, gapman bi kib Klodias kod midoligip nin ak owak. ²⁹ Nig gil yuan kib lak nijil Adiok bin bi Jisas nop nij dilak okok aglak, "Bin bi Jisas minim tep ak nij dipal ognap karip lim Judia okok midel nijlig git, krop yuan kib yib lip ak, cin nokim nokim krop mani ognap mogim git nin," aglak. ³⁰ Nib agil, mani li mogim git, Banabas eip Sol eip krop nij aglak, "Niri bi omal mani aul damil, Krais bin bi ne kod midebal bi kib okok krop nijr," aglak.

12

Herod Jems nop nijag pak lil, Pita nop miñ lak

¹ Nin nab nib sijak, gapman bi kib Herod, bin bi Jisas nij dilak okok ognap krop git timel git, dam miñ lak. ² Ami bi ne okok ognap agek, Jon nimam Jems nop tu par kid dil pis nep nijag pak lel kimat. ³ Herod agek nig gelak, Juda bin bi okok nijil miñ miñ gitlak. Miñ miñ gitlak ak, Herod nijil, Pita nop ak rek nep agek, nop dam miñ lilk. Gitlak nibak,

Juda bin bi Bred Yis Sek Ma Nijeb nin nab sijak gitlak. ⁴ Herod Pita nop nig git dam miñ lil, ami bi aknib jil pis kid adan (16) krop nonim li yigwu par yigwu par lil agak, "Pib nab kislitm eyan bi omal omal nop kod tep git midenimib," agak. Herod gos ne ak ke nijil agak, "Pasopa nin ak ap padikek me, kisen Pita nop dam bin bi midenigal nab sijak amil minim kib agnigabin," agil gos nijak.

⁵ Pita ne nig git miñ midek nijlig git, bin bi Jisas nop nij dilak okok Pita nop gos nijlig git, kiliñ gil God nop sobok gilig git nep midelak.

⁶ Pen gapman bi kib Herod Pita nop minim kib agnim, agil, nijak nin nibak nep kislitm nab eyan, Pita nop sen omal non git, ami bi omal pis kid pis kid nij midel nijlig git, Pita nab eyan kinek. Ami bi ognap ak rek nep kijon wagin sijak nij midelak. ⁷ Pen dai Bi Kib ejol ne alap warik midek nijlig git, mab milan rek am miñ lep karip nillik migan ak sikid amnak. Ejol nibak am Pita nop tiglem pak nijil agak, "Kasek jakan!" agak. Agek, Pita warikek nijlig git, sen nop non gitlak ak wisibak.

⁸ Ejol Pita nop agak, "Sib nag nak ak pog lil, tob tirip nak piyak di lan," agak. Agek, Pita ejol agak rek nep gek, ejol ak agak, "Walij par kib nak ak yimek, yad eip amnir," agak. ⁹ Agek, walij par kib ne ak yimil, karip nillik migan midek ak kiriñ git, ejol ak eip pandirek. Ejol gak nibak, Pita ne ag nijak e, ak nigrakep nijebin agil nijak. ¹⁰ Pen ami sikop nij midelak kijon wagin omal sil git, kijon kiliñ yib ain dil gitlak kijon son eyan ak ke yikek nijlig git, mis amnirek. Amil, kanib nab okok amlig git Pita nijak, ejol ak ma midek.

¹¹ Nig gek nijil Pita agak, "Miñi nij rep gitpin. Ak Bi Kib nep, ejol ne ak ag yokek, apil gapman bi kib Herod yip miñ kiliñ lip ak wisib yokip. Gapman bi kib Herod abe, Juda bin bi okok abe, tap timel yip ginig gesal ak, ginimel rek ma lip," agak. ¹² Nib agil, gos nij tep git, bi nak Jon Mak nonim Maria karip ak amnak. Karip nibak bin bi konjai nep apil, God nop sobok git midelak. ¹³ Pita apil, kijon ak pak gu gu gek, pai

Roda, karip n̄bak wög goligip ak kijon ak ȳknig owak. ¹⁴ Pai n̄bak kijon apil niñak, Pita meg miñan ak nep agek. Ne n̄ig niñil, miñ miñ ȳb ḡl, sakol padek kijon ma ȳkak; am bin b̄i okok k̄rop agak, "Pita ap m̄ideb söñ eyan," agak.

¹⁵ Agek, kiri aglak, "Nak sakol losip ageban," aglak. N̄b agelak, ne kiliñ ȳb ḡl agak, "Esek ma apin; niñid ȳb agebin. Pita m̄ideb söñ eyan," agak. Agek aglak, "Ak kaun ne ak rek l̄ip ap m̄ideb," aglak. ¹⁶ Pen Pita ne kijon ak kauyan pak gu gu gek gek gek, am kijon ak ȳk yokil niñlak, Pita nep m̄idek niñil wal ȳb aglak. ¹⁷ Wal agel niñlig gi, Pita k̄rop n̄in m̄ilic gi n̄il agak, "M̄inim ma agn̄imib!" agak. N̄b agil, miñ lep karip m̄idek niñlig gi, God ejol alap ag yokek apil, nop tari tari ḡl dowak minim ak k̄rop ag n̄ilag gi agak, "M̄inim niñaul Jems abe, bin b̄i Jisas nop niñ d̄pal okok abe, k̄rop ag n̄inimib," agil, ke miñan alap amnak.

¹⁸ M̄inek miñab t̄kek niñlig gi, ami s̄kop okok Pita ma m̄idek ak niñil, tari ḡip, agil, ag ap ran ap yaplig gi m̄idelak. P̄irikil, "Akal," agil, piyolak ak pen ma niñlak. ¹⁹ Herod ami s̄kop n̄b okok k̄rop, Pita nop kasek p̄yo niñil dowim, agek, p̄yo mer niñel, k̄rop minim k̄b agil, minim agek, ami b̄i ne ognap ami b̄i n̄b okok pis nep ñag pak l̄lak.

Herod kimak

K̄sen Herod karip l̄m Judia k̄rig ḡl, am taun k̄b Sisaria midoligip. ²⁰ Herod am Sisaria midil, taun k̄b omal Taia Saidon bin b̄i okok k̄rop niñek m̄ilic yowak. Pen Taia Saidon bin b̄i apil, b̄i Herod karip ne kod m̄idek b̄i Blastas nop sil ag n̄il aglak, "Cinop per yuan gek, apil Herod karip l̄m ne aul tap magil tau dad ambin sek. N̄b ak, cinop kal kal ma junimib; kapkap j̄m n̄il m̄idojin," aglak. Agelak, Blastas ne pen agak, "Ak niñid agebim," agak.

²¹ Pen Herod minim n̄bak niñil, n̄in alap minim agnigain, agil, ag lak. K̄sen ag lak n̄in n̄bak apek, ne kin kai ȳmbal rek walij tep tep ȳb okok ȳmil, sea kin k̄b ne ar ak b̄isig ḡl, bin b̄i okok k̄rop minim ag ñak. ²² Herod minim n̄bak ag

ñek niñlig gi aglak, "Ak b̄i alap rek ma ageb; god alap rek ageb," aglak. ²³ Pen Herod minim n̄bak niñil, "Ȳp minim n̄bak rek ma agn̄imib; God ȳb ne nep agem ar amnañ," ma agak. N̄b ak, B̄i K̄b ejol ne alap ag yokek, apil Herod nop gek, miñak k̄b ḡl, k̄soi lek pis nep kimak.

²⁴ Pen God Minim ak ag ñel amek niñlig gi, karip lim okok kid kid amnak.

²⁵ Pen Banabas eip Sol eip Jerusalem midil, tari ḡinig orok ak bir ḡipir, agil, Jon Mak nop poñ d̄l adik gi Adiok amnilak.

13

Banabas eip Sol eip minim ag n̄ilag gi amnirek

¹ Taun k̄b Adiok n̄b siñak bi God minim agep bi ognap abe, bi God minim ag ñeb bi ognap abe m̄idelak. Bi n̄b okok me, alap Banabas; alap Simion. Bi Simion n̄bak nop Bi K̄ñir agoligipal. Bi alap Lusias, ne Sairini taun n̄b. Bi alap Maneyen, ne Kin Herod bi niñeb ne alap. Pen bi alap Sol. ² Pen n̄in alap kiri tap magil ma ñibil, Bi K̄b nop nep sobok gi m̄idel niñlig gi, Kaun Siñ ne k̄rop agak, "N̄bi Banabas eip Sol eip agem, wög k̄rop ag l̄nek ak ger amn̄imin," agak. ³ N̄b agek, kiri tap magil ma ñibil, God nop sobok ḡl, Banabas eip Sol eip k̄rop niñmagil ar alan l̄l, God k̄rop mal kod m̄iden, agil, k̄rop ag yoklak.

⁴⁻⁵ Kaun Siñ ne k̄rop kod m̄idek niñlig gi, bi nak Jon Mak, wög c̄rop s̄ikol s̄ikol ognap gi ñan, agil, nop poñ di Selusia taun niñ gol eyan amil, niñ magöb d̄l, karip lim niñ t̄b k̄s gak airan Saipras amnilak. Amil, taun k̄b Salamis amil, Sol eip Banabas eip Juda mogim gep karip okok amil, bin b̄i okok k̄rop God Minim ag ñirek. ⁶ Pen bin bi Saipras m̄idelak n̄b okok k̄rop God Minim ag ñi dam dam, taun k̄b Pepos amjakil, Juda bi alap k̄j coge su juep bi alap nabij pakrek. Bi n̄bak ȳb ne Ba-Jisas. Ne minim esek agil agak, "Yad God minim agep bi alap," agak.

⁷ Taun k̄b Pepos siñak, Saipras gapman bi k̄b ȳb kin midoligip, ȳb ne Segias Polas. Bi n̄bak ne bi gos niñ kid ȳb ȳkil niñoligip. Ne Banabas eip Sol eip God

MİNİM YİP AGER NIJIN, AGİL, KİROP AGEK APİL, NOP GOD MİNİM AG NI TREK. PEN Bİ KİJ COGE SU JUEP Bİ AK NE Bİ KİB NİBAK Bİ NIJEV NE ALAP. ⁸ Bİ BA-JISAS NİBAK, GRIK MİNİM AGİL NOP ELIMAS AGÖLÜGİPAL. BANABAS EIP POL EIP KİRI SEGIAS POLAS NOP GOD MİNİM TEP AK AG ÑER, NE TİMİD Lİ PEYİG NIJ TEP GAK AK PEN, Bİ KİJ SU JUEP Bİ AK NIJİL, BANABAS POL MİNİM TİMEL KE Gİ AGİL, SEGIAS POLAS JISAS MİNİM AK MA NIJ DİNİMİN, AGİL, NOP AGAK, “Bİ NİB OMAL MİNİM ESEK AGEHIR AK MA NIJNİMİN,” AGAK. ⁹ SOL YİB NE ALAP ME POL AGÖLÜGİPAL. KAUN SİJ NE POL NOP AP RAN JAKİL GOS TEP ÑEK NIJLIG Gİ, Bİ KİJ SU JUEP Bİ AK NOP NIJ İ SEK Lİ MİDLİG Gİ AGAK, ¹⁰ “NAK KİJEKİ KİYOB NIJLIK TİK DOWAK; Gİ TİMEL NEP GİPAN. TAP TARI TARI TEP MİDEB AK KİRİG GİL, BIN Bİ OKOK KİROP ESEK AR AK NEP GİPAN. NAK PER PER Bİ KİB MİNİM NIJİD NE AK DİL MİNİM ESEK REK LİPAN. NAK ÑİN AKAL Gİ TİMEL GİPAN AK KİRİG GİNİGAN? ¹¹ NİG GİPAN AK, GOD GEK, ÑİN BAD ALAP UDİN NEP KWAI GEK PİB MELİK MA NIJNİGAN,” AGAK.

Pol mİNİM nİbak agek, dai Ba-Jisas niJAK, kİMI kİñir rek bad alap udin ne pak karİkek pİs nep kİslİm gak. Nİg gek, bİ alap yİp ñİnmagİl dİ kanib yoman, agİL, tİg rİrİkol gİlİg gİ mİdeK. ¹² BANABAS POL KİRI bİ OMAL Bİ KİB MİNİM AK NOP AG ÑEREK AK NIJİL, SEGIAS POLAS NE WAL AGAK. Nİb AK, BA-JISAS GAK AK NIJİL, NE JISAS NOP NIJ DAK.

Banabas Pol kiri taun kib Adiok, karip lîm Pisidia sînjak amnirek

¹³ Pen Pol bİ ne okok eip ñİg magöb dİl, Pepos kİRİG GİL, PEGA TAUN, KARİP LİM PAMPILIA SÎNJAK AMNİLAK. AM MİDİL, JON MAK NE KİROP MAL SÎNJAK KİRİG GİL, ADIK Gİ JERUSALEM AMNAK. ¹⁴ KİRI PEN PEGA TAUN KİRİG GİL, TAUN KİB ADIOK, KARİP LİM PISIDIA SÎNJAK AMNIREK. AM MİDİL, JUDA GOD NOP SOBOK GEP ÑİN AK, JUDA MOGİM GEP KARİP AK AMİL, BİSIG MİDEREK. ¹⁵ JUDA MOGİM KARİP KOD MİDELAK Bİ OKOK WARİKİL, MOSİS LO MİNİM ÑU KİL TİKAK DAI OGNAP ABE, Bİ GOD MİNİM AGEK OKOK ÑU KİL TİKLAK DAI OGNAP ABE, UDİN Lİ NIJİL BIN Bİ AP MİDELAK OKOK KİROP AGLAK. KİRI MİNİM AG DAI JUİL, Bİ ALAP AG YOKEL BANABAS POL BİSIG MİDEREK SÎNJAK AMİL AGAK, “MAM

OMAL. BIN Bİ SİJ AUL NIJ DEP MİNİM OGNAP MİDONİMİN AK, CİNOP AG ÑER NIJİN,” AGLAK.

¹⁶ Agelak, Pol warikil mİNİM agnİg ñİnmagİl dap ranıl agak, “NİBI JUDA BIN Bİ OKOK ABE, JUDA BIN Bİ MER GOD NOP SOBOK GİPİM OKOK ABE, MİNİM AGNİG GEBİN AUL TİMİD Lİ NIJİM. ¹⁷ GOD NE BİRARİK NEP APİS BASED SİKOP CİN OKOK DAK. GOD NİBAK NE ISREL BIN Bİ GOD CİN ME. KİSEN KİRI KARİP LİM IJIP AM MİDELAK, GOD KİROP KOD MİD TEP GEK, Ñİ PAI TİK DAPİL, KONAI YİB NEP MİDELAK. Bİ KİB Pero kİrop, MA AMNİGABİM, AGAK AK PEN GOD KİLİS KE YİB NE AK GİL, KİROP POJ Dİ DAPEK IJIP MİS KEN OLAK. ¹⁸ KİRI Mİ ÑİNJUİL OMAL (40) MİN MAB KAB NEP MİDOLİGİP NAB SÎNJAK MİDİL, GOD NOP MİNİM KONAI YİB NEP AİNEB Lİ AGÖLÜGİPAL AK PEN GOD KİROP KOD MİD TEP GAK. ¹⁹ PEN NED KARİP LİM KENAN BIN Bİ TİGOJ KE KE AKNİB AR ONİD MİDELAK, PEN GOD BIN Bİ NE KİROP KOD MİD TEP GİL KİLİS NE ÑEK, BIN Bİ TİGOJ KE KE AKNİB AR ONİD NED MİDELAK OKOK KİROP EIP PEN PEN GİL, YİK Gİ YOKİL ÑAG PAK LİL, KARİP LİM NİBAK KARİP LİM KİRI KE REK DİLAK. ²⁰ KİRI IJIP MİDEL Mİ YİNAK AK WÖK PAGİL, KARİP LİM EYWO NEP NAB OKOK MİDEL Mİ YİNAK AK WÖK PAGİL, BIN Bİ YİK Gİ YOKİL, KARİP LİM KİRI DİLAK Mİ YİNAK AK ABE WÖK PAGİL GEL ME, Mİ AKNİB PO HADRED PIPTİ (450) YİNAK.

“Pen God kİrop dam karİp lİm Kenan sînjaul lİl, bİ MİNİM TİG BİLOKEP OGNAP AG LEK, KİROP KOD MİDELİGİPAL. KİSEN Bİ GOD MİNİM AGEK SAMYUEL MİDEK ÑİN AK, ²¹ BIN Bİ ISREL OKOK KİRI SAMYUEL NOP AGLAK, ‘NAK KİJ ALAP AG LEK, CİNOP BIN Bİ MAGİLSEK KOD MİDENİGAB,’ AGLAK. Agelak, God bİ nak KİS Ñİ NE SOL NOP AG LEK, KİJ KİRI MİDOLİGİP. Bİ NİBAK BENJAMIN KİGIN TİK DAMİL TİK DAMİL TİK LİLAK. SOL KİJ KİRI MİDEK, Mİ ÑİNJUİL OMAL (40) YİNAK. ²² PEN KİSEN GOD NE GEK SOL KİJ MA MİDEK. GOD NE DEPID KİJ KİRI AG LAK. GOD NE DEPID MİNİM AGİL AGAK, ‘CİBUR GOS MİDMAGİL YAD KE GOS GİP REK AK, JESI Ñİ NE DEPID CİBUR GOS MİDMAGİL NE ABE AKNİB REK NEP GOS GİP; TAP TARI TARI GAJ AG NIJNİGAIN AK, NE NİG AKNİB REK NEP GİNİGAB,’ AGAK.

²³ “Pen God ne gek, Depid Ñİ PAI TİKEK, TİK DAM DAPİL GİL, JISAS NOP TİK DOLAK. NİB

ak, God ned mìnîm kîlîs ag lak rek, ne Isrel bin bî kîrop Dî Komîn Yokep Bî alap ag yokak. ²⁴ Pen Jisas wagîn gîl wög ma gak won ak, Jon ne apîl, Isrel bin bî kîrop agak, ‘Tap si tap tîmel gîpîm ak, tari gînîg nîg gîpîn, agîl, kîrîg gem, nîbep ñîg pak ñînîgain,’ agak. ²⁵ Jon wög ne gî dai junîg gek ñîn nab ak, bin bî okok kîrop agak, ‘Nîbi yîp bî an, agîl, gos nînebîm? Bî Kîb per kod mîdebîm bî ak yad mer. Bî nîbak kîsen onîgab. Tob tîrip ne ak dî nag wîsîbnîm rek ma lîp,’ agak.

²⁶ “Ai mam yad, nîbi ognap Ebraham ñî pai ne mîdebîm; nîbi ognap Juda bin bî mer pen God nop sobok gîpîm. Krais bin bî dî komîn yokep mìnîm Jon ag ñî mîdoligîp nîbak, God ne cînop nen agîl agak. ²⁷ Jerusalem bin bî okok abe, bî kîb kîrî okok abe, Jisas ne Krais ak owîp, agîl ma nînîlak. Jisas nop ñag pak lel kîmañ, aglak ak, God mìnîm agep mìnîm ñu kîl tîklak rek nep gîlak. Pen God nop sobok gînîg Juda mogîm gep karîp per apelîgîpal ak, kîrî mìnîm ñu kîl tîklak nîbak per per nep nînîlîgîpal. ²⁸ Ne tap tîmel alap gîp aka agîl, pîyo mer nînîl, gapman bî kîb Pailot nop aglak, ‘Nak agek nop ñag pak lîlan,’ aglak. ²⁹ Pen God Mìnîm agak rek, magîlsek nep Jisas nop gîlak. Kîsen bin bî ne okok apîl, cîp se tîg asîk dam kab miğan tîgel gîlak. ³⁰ Tîgel gîlak ak pen God gek kauyañ warîkak. ³¹ Ne warîkîl, komîn mîdek nînîlîg gî, bin bî ne eip Galili nîb Jerusalem olak okok, nop ñîn konjai nep nînî mîdelak rek, mînî Isrel bin bî kîrop Jisas mìnîm tep ak ag ñebal.

³² “Pen cîr bî omal opîr aul, nîbep Krais mìnîm tep ak ag ñînîg opîr. God bîrarîk nep apîs based sîkop cîn kîrop mìnîm kîlîs ag lîl gînîgain agak mìnîm nîbak nep ³³ gos nînî mîdil, God ne Jisas nop dî warîk ñâk. Gak nîbak apîs based sîkop okok ma nînîlak ak pen cîn ñî pai tîk lep kîrî okok mînî bîr nîpîn. Depid ne God Mìnîm dai Sam sînjak Kîmep yîgwu nab nîb ñu kîl tîklî agak,

‘Nak Ñî yad.

Yad mînî Nap nak mîdebin,’ agak.

³⁴ God ne gek, Jisas warîkak ak me, kîsen kîmîl, mîb goñ ki gî yap lîg pak amnîmîn

rek ma lîp. Mìnîm nîbak God Mìnîm dai alap nîbgîl mîdeb:

‘Yad Depid nop mìnîm sînî kîlîs nînîd ag lînek ak

nîbep nep ñînîgain,’ agak.

³⁵ Pen God Mìnîm dai alap nîbgîl mîdeb:

“Nak Bî Sînî nak kîrîg gek,
mîb goñ ne ki gî yap lîg pak ma amnîmîn,’ agak.

³⁶ “Pen Depid ne God wög nop ag lak ak, bin bî ne mîdeligîpal ñîn nîbak gî damîl kîmak. Pen Depid ne kîmek, nap nîsed sîkop kîrop tîgel göligîpal okok dam tîgel gel, mîb goñ ne ki gî yap lîg amnak. ³⁷ Pen God ne gek warîkak Bî nîbak, mîb goñ ne ki gî yap lîg ma amnak.

³⁸ “Nîb ak, mîdemam nînîm. Jisas ne kîmîl warîkak ak me, God tap si tap tîmel gîpîm ak nînîl kîrîg gînîgab mìnîm tep ak nîbep ag ñobîr. ³⁹ Cîn Juda lo mìnîm ar ak nep nînîl genîgabîn ak, God tap si tap tîmel gîpîn ak nînî nep mîdenîgab. Pen Jisas mab bak alan ñag pak lel kîmak ak me, cîn Jisas nop nînî donîgabîn ak, God tap si tap tîmel gîpîn ak nînîl, kîrîg gîl, cînop bin bî tep yad, agnîgab. ⁴⁰ Pen bî God mìnîm agep okok bîrarîk nep aglak rek cînop ma gînîmîn, agîl gos ak nînî rep gînîmîb. Kîrî aglak,

⁴¹ ‘Nîbi bin bî yîp aleb aleb nîbîm okok nînîm!

Nîbi mîdebîm magîl aul, tap ke nîb alap gînîgain.

Tap gînîgain nîbak nîbep ned agenîgal ak, ñînîlon lî agebal, ag gos nînîgabîm.

Nîb ak, nîbi pak jep jep dîl
pîs nep kîm kîr gînîmîb!’ aglak,”
agak.

⁴² Pol eip Banabas eip mìnîm nîbak agîl, Juda mogîm gep karîp nîbak mîs amer nînîlîg gî, bin bî okok aglak, “God nop sobok gep ñîn kîsen ak kauyañ apîl, cînop mìnîm nîbak ognap sek ag ñîr,” aglak.

⁴³ Bin bî okok mogîm gî mîdelak okok karîp ak kîrîg gîl, ke ke amel nînîlîg gî, Juda bin bî yîpid gîl ognap abe, bin bî okok nîb Juda kai nînî döligîpal rek nînî dîlak ognap abe, Pol eip Banabas eip kîrop kîsen gîl amnîlak. Pol Banabas kanîb nab sînjak amlîg gî kîrop agrek, “‘God cînop

yimig nijil di tep gip,’ agil, gos ar nibak nep nijlig git midenimib,” agrek.

⁴⁴ Pen Juda God nop sobok gep nin kisen ak, bin bi taun kib nibak midelak okok magilsek rek, Bi Kib minim nijlig ap mogim gilak. ⁴⁵ Pen Juda bi kib okok bin bi konai sikerek olak ak nijel, milik yapek, Pol Banabas krop bi omal nijil gos timel nijlak. Pol minim tari tari bin bi okok krop agak ak ag juil, yib ne ak ag sikol gilak. ⁴⁶ Juda bi okok nig gelak, Pol eip Banabas eip ma pirkil, minim pen kilis gil agrek, “God Minim tep ak nibep Juda bin bi ned ag nir, apir ak pen nibi minim tep nibak ma dil, cin komin per midep magil ak nij dijin rek ma lip, apim ak me, mieni Juda bin bi mer okok krop ag nijigabir. ⁴⁷ Tari ginig: Bi Kib cinop agil minim nig gil agak,

Yad agen, nibi Juda bin bi mer okok krop melik kiri midil,
karip lim ke ke okok amenigabim,
bin bi okok magilsek melik nibak nijel
nijlig git,
yad krop di komin yoknigain,’ agak,”
agak.

⁴⁸ Juda bin bi mer okok minim nibak nijil, mieni mieni gil, Bi Kib minim ak, minim tep aknib ke yib, aglak. Nib ak, bin bi God, per per midenimel, agil, ag lak okok magilsek minim tep nibak nij dilak.

⁴⁹ Pen Bi Kib minim ak, karip lim nibok magilsek agel amnak. ⁵⁰ Nig gak ak, Juda bin bi okok nijel milik yapek, amil Adiok bin pobin God nop nij dilak ognap abe, bi pobin karip lim nibak kod mideligipal okok ognap abe, krop agel, kiri amil bin bi konai nep dapil, Pol eip Banabas eip krop git timel gil, karip lim kiri okok ag mis yoklak. ⁵¹ Nig gil ag mis yokel, bi omal kiri Adiok krig amlig git, minim tep dam ag nosir ma dipim, agil, tob kiri acip acip okok lig git yokil amil, taun kib Aikoniam amnirek. ⁵² Pen Kaun Sij ne bin bi Jisas nop nij dilak okok ap ran jakek, kiri mieni mieni yib gilig git midelak.

14

Pol eip Banabas eip taun kib Aikoniam ajerek

¹ Pol eip Banabas eip am taun kib Aikoniam kin midil, Juda mogim gep karip ak amil, minim ag ni tep ger nijlig git, Juda bin bi okok lil, Juda bin bi mer okok lil, konai nep Jisas nop nij dilak. ² Pen Juda bin bi ognap, Jisas minim agebir ak ma nij dinigabin, agil, amil Juda bin bi mer okok krop minim nijep ma nijep tom agelak nijil kiri bin bi Jisas nij dilak okok krop nijel milik kal yowak. ³ Pen Pol eip Banabas eip, minim nibak nijil, karip lim nibak ma krig amnirek. Kiri sijak nep kin midil, Bi Kib minim ak kilis gil misen nep ag noligipir. Bi Kib krop mal eip kod midelik nijlig git, tap ma gep rek ognap, tap nijep ma nijep rek ognap gerek, bin bi ognap nijil aglak, “Nib ak, minim agebir nibaul nijid nep agebir,” agil nijlak. ⁴ Pen Aikoniam bin bi nib okok asik ke ke lil, pis ak Juda bin bi okok minim aglak rek nij dilak, pis ak bi Jisas minim dad ameb okok aglak rek nij dilak. ⁵ Pen Juda bin bi ognap okok lil, Juda bin bi mer ognap okok lil, bi pobin kiri okok abe, Pol eip Banabas eip krop git timel gil, kab ju pak lin, agil, gos ak nijlak. ⁶ Kiri mal pen minim nibak nijil, pirk git am taun kib omal Listra Debi, karip lim Likonia sijak amnirek. ⁷ Amil, nib okok git ajlig git, Krais minim tep ak ag noligipir.

Bi tob timel gak alap, Pol gek, komin lak

⁸ Pen taun kib Listra nibak, bi alap nonim nop tik dowak nij ak nep tob timel gek, kanib ma tagoligip bi alap midoligip. ⁹ Bi nibak ne ap bisig midil, Pol minim agek ak nij midelik. Pol bi nibak nop nij i sek lili gos nijak, bi nibaul, God yip gek komin linimin rek lip, ag gos nijeb, agil gos nijak. ¹⁰ Nib ak, Pol nop nijil, meg misan dap ranil agak, “Warikan!” agak. Agek, bi nibak kasek warikil, tob taulig git amnak.

¹¹ Pol nig gek, bin bi nij midelak okok minim yib kiri Likonia minim ak agil aglak, “Bi seb kab ar alan nib okok, god omal bin bi rek lili ap agebir aul,” aglak.

12 Nıb agıl, Banabas nop, god Sus, aglak. Pen Pol ne mìnım konjai nep agolıgıp rek, nop, god Hemis, aglak. **13** God esek Sus sobok göligıp pal nıbak, sobok gep karıp ak yokop gi lılk taun gol nıb sıňak me, god esek Sus sobok gep bi kib ak abe, bin bi sıňak mìdelak okok abe, god Sus per sobok giþin ak miñi owıp aul, agıl, kaj kau anlam ognap dıl, mab sim tep tep ognap tig rık dıl, bin bi konjai yib olak.

14 Pen Pol eip Banabas eip, gelak nıbak nıñıl, walij kiri okok tig bił bił gił, bin bi konjai nep mìdelak nab nıb sıňak amıl agrek, **15** “Nıbi tari giňig nıg gebim? Cır mal god mer! Nıbi bin bi yib mìdebim rek, cır ak rek nep aknib rek mìdobın. Cır Jisas Krais mìnım tep ne ak nıbep ag nıñig opır. God ne seb kab alan gi lılk, lım dai wagın aul gi lılk, nıg solwara ak gi lılk, tap tari tari mìdeb okok magılsek gi lılk, gak. Cır nıbep Krais mìnım tep ak agor, tap yokop esek sobok gi mìdebim okok kırıg gił, God komıñ mìdeb ak nep sobok gi mìdenimib, agıl, nıbep agobır. **16** Pen ned bin bi karıp lım ke ke okok mìdıl, gos kiri ke nıñıl tap yokop sobok giłlak ak, God nıñıl kırrop gi tımel ma gak. **17** Pen nıbi yokop ma mìdebim; nop nıñig, nıñigabım. Ne per per nıbep dī tep giþ. Ne nep gek, miñab pakıl, tap magıl konjai nep mìdek nıñig gi, miñ miñ giľig gi tap nıb mìdebim. Nıb ak, ne nıg giþ ak nıñıl, nıñid nep God cın mìdeb ak, agıl, bır nıpkep,” agrek. **18** Nıb agrek ak pen bin bi nıb okok kılıs gił, bi nıb omal aul seb kab ar alan nıb opır, agıl, kaj kau anlam ognap pak sobok gi nıñig gelak ak nıñıl Pol Banabas koslam yib ag mer agrek.

Pol nop kab ju paklak

19 Pen kiri mal taun kib Listra nıbak nep mìdel nıñig gi, Juda kai taun kib Adiok, karıp lım Pisidia sıňak mìdeligıp al bin bi ognap abe, taun kib Aikoniam mìdeligıp al bin bi ognap abe apıl, bin bi nıb okok kırrop mìnım esek agıl aglak, “Bı omal mìnım tep ma agebir; esek agebir,” aglak. Nıb agelak, bin bi nıb okok nıñıl, Pol nop kab ju pak lılk, piş nep kımib, agıl, lıp gi dam kab wari kıs kıs giłlak ak mis ken

kideyan yoklak. **20** Nıg gelak nıñıl bin bi Jisas nop nıñ dılk okok apıl pıñıl kıs kıs gel nıñig gi, Pol warıkıl taun kib nab nıbak adık gi amnak. Pen mìnec Pol eip Banabas eip Listra kırıg gił Debi amnírek. **21-22** Pol eip Banabas eip Debi amıl, Jisas mìnım tep ak bin bi okok kırrop ag nıerek, bin bi konjai nep Jisas nop nıñ dılk. Pen kiri mal, ned orok kanib ar ak nep amnír, agıl, adık gi Listra, Aikoniam, Adiok karıp lım Pisidia sıňak amlıg gi, bin bi Jisas mìnım tep ak ager nıñ dılk okok kırrop kauyan ag nı̄ te pı̄l ig gi amnírek. Kırrop ag nı̄ te pı̄l ig gi agrek, “Jisas mìnım tep ak ma kırıg giňimib; nıñ dıpı̄m rek nep nıñ dılk mìdenimib. Nıg gem, nıbep mìker konjai nıñigal pen gos ak ma nıñimib; God cınop dılk kod mìdenigab, agıl, kılıs gił, gos ar ak nep nıñem amnímın,” agrek. **23** Nıb agıl, cöc ke ke nıb okok, bin bi Jisas nıñ dılk okok bi nabıc mìdenimel, agıl, bi ognap wög nıbak ag lırek. Nıg gił, kiri mal tap magıl ma nıbil, God nop sobok giľig gi agrek, “Bı Kib, bi sıň aul nep nıñ dıpal rek, kırrop kod mìdenimın,” agrek.

Pol eip Banabas eip taun kib Adiok, Siria Propins sıňak amnírek

24 Nıg gił karıp lım Pisidia okok ajıl, karıp lım Pampilia amnírek. **25** Pampilia amıl, Jisas mìnım tep ak bin bi Pega taun okok kırrop ag nı̄l, taun kib Atalia amnírek.

26 Atalia amıl, nıg magöb dılk, taun kib Adiok, Siria Propins sıňak, ned kın mìdıl orek sıňak adık gi amnírek. Kiri ned amníg gerek mìnec ak, Adiok bin bi Jisas nop nıñ dılk okok, God nop sobok gił aglak, “Mìnım tep nak ak bin bi okok kırrop ag nıñig amebir rek, kırrop mal kod mìd te genimın,” agıl, kırrop mal ag yokel, amıl, mìnım nıbak ag nı̄ ajoligıpır.

27 Nıb ak, adık gi Adiok apıl, bin bi Jisas nop nıñ dılk okok kırrop sık agel apelak, God ne gek kiri tari tari giłlak okok magılsek ag nı̄ te pı̄l ig. Juda bin bi mer okok konjai nep Jisas mìnım tep ak nıñ dılk kesim ak abe ag nı̄lak. **28** Kırrop nıg gił ag nı̄l, kırrop eip nıñ bad alap tapın mìderek.

15

Bi kib Jerusalem ap mogim gil minim aglak

¹ Pen bi ognap karip lim Judia nib Adiok apil, bi Juda mer Jisas nop niñ dílak okok kírop ag nílak, "Mosis býrarík nep cínop Juda bin bi agak, 'Níñjan kisen tík dapil, wañ wak kíri tib gi rík gíñimib,' agak. Nib ak, nibi ak rek nep wak tib gi rík ma gíñigabim ak, God nibep dí komin ma yoknígab," aglak. ² Nib agelak, Pol eip Banabas eip minim ak yípid gíl ma agebal, agil, kírop eip minim pen pen agel amnak. Nig gelak, Adiok bin bi Jisas nop niñ dílak okok, bin bi kíri ke ognap abe, Pol Banabas bi omal abe ag líl aglak, "Níbi Jerusalem amil, minim nibaul dam, bi Jisas minim dad ameb okok abe, Jisas bin bi ne okok kírop kod midébal bi okok abe kírop ag ñem, kíri pen ag amil apil gíl gos tari niñigal ak, adik gi ap agem niñin," aglak. ³ Nib agil, kírop ag yokel, kíri am karip lim Pónisia nab siñak amlig gi, Juda bin bi mer okok Jisas nop niñ dílak minim nibak ag ñel niñlig gi, ai mam niñil magílsekiñ miñ miñ gílak. Karip lim Pónisia nibak kírig gíl, kíri amil karip lim Sameria nab siñak amlig gi, minim ak rek nep ag ñel niñlig gi, ai mam okok ak rek nep niñil miñ miñ gílak. ⁴ Pen kíri karip lim Sameria kírig gíl, amil Jerusalem amjakerek, bin bi Jisas nop niñ dílak okok abe, bi Jisas minim dad ameb okok abe, Jisas bin bi ne okok kírop kod midélañ bi okok abe, kírop ag wasu díl use tep apebim e aglak. Agelak, Pol eip Banabas eip, God ne gek tap tari tari gírek ak magílsekiñ kírop ag ñi tep gírek.

⁵ Nib agerek, Perisi bi Jisas nop niñ dílak okok ognap warikil aglak, "Juda bin bi mer okok Jisas nop niñ dinigal ak, wak tib gi rík gíl, Mosis lo agak agak rek nep gílanj," aglak.

⁶ Nib agelak, bi Jisas minim dad ameb okok abe, Jisas bin bi ne kod midöligipal bi okok abe, minim nibak ag tep gíñ, agil, ap mogim gílak. ⁷ Ap mogim gíl, minim nibak ag amil apil gi midel niñlig gi, Pita warikil agak, "Mam síkop. Níbi niñpm, ned God cínop nonim líl, Juda bin bi mer

okok Jisas minim tep ak niñ dinimel, agil, yip ag lek, yad am kírop Krais minim tep ak ag ñi ajpin. ⁸ God gos timid midmagil cín magílsekiñ niñip ak, Kaun Sín cínop ñak rek, Juda bin bi mer okok kírop ak rek nep ñak. Nig gak ak cín niñin, ne kírop abe dí tep gíp. ⁹ Cínop Juda kai minim alap ke agil, Juda bin bi mer okok kírop minim alap ke agil ma gíp. Krais minim tep ak niñ dipal ak me, God ne tap si tap timel gípal gac midmagil kírop nab adañ midébañ ak lig gi yokip. ¹⁰ God Juda bin bi mer okok pis nep dip rek, nibi tari gíñig neb neb gílig gi agebim, 'Mosis lo minim nu kíl tikil agak agak rek nep, lo síkol alap ma gíñigabim ak, God nibep dí komin ma yoknígab,' agebim? Asik mosik gi rep gíñimib, apim ak, apis based síkop gi mer niñlak. Cín ak rek nep gi mer niñin ak pen miñi Juda bin bi mer, Jisas nop niñ dipal okok kírop, miñer nibak dinimel, agil, agebim ar? ¹¹ Ak tep mer. Bi Kib Jisas cínop Juda kai yímig niñip ak, wagin nokim nibak nep me, Bi Kib Jisas ne ke gek, cín nop niñ don, cínop dí komin yoknígab. Nib aknib rek nep, Bi Kib Jisas Juda bin bi mer okok kírop yímig niñip ak, wagin nokim nibak nep me, Bi Kib Jisas ne ke gek, kíri nop niñ del, kírop ak rek nep dí komin yoknígab," agak.

¹² Pen bin bi ap midelak okok magílsekiñ, minim alap agil mer, kapkap midel niñlig gi, Banabas eip Pol eip kírop kesim díl, kíri mal karip lim ke tigoñ tigoñ amlig gi, Juda bin bi mer okok Jisas minim tep ak ag ñi ajerek niñlig gi, God ne tap ma gep rek okok, tap niñep ma niñep okok gak ak, kesim ar nibak magílsekiñ kírop ag ñi tep gírek. ¹³ Pen bi omal minim ag dai juer niñlig gi, Jems warikil agak, "Mam síkop. Minim agnig gebin aul niñim! ¹⁴ God Juda bin bi mer okok kírop yímig niñil dí tep gíl, bin bi yad ke midenigal, agil, bir dip ak, Saimon miñi nep minim agosip ak niñin. ¹⁵ God gíp nibak, God minim agep okok býrarík nep agil nu kíl tiklak rek nep gíp. Minim nibak nu kíl tikil aglak,

¹⁶ 'Bi Kib ne ageb,
"Kísen yad adik gi apil,

Depid karıp pag ajıl gi pag jisipik masipik
gi yowip ak,
yad ke kauyan gi tep gen, kılıs yib gi
midenigab.

¹⁷ Nib ak, Juda bin bi mer karıp lim ke
okok nib okok nib,
ognap bin bi yad middenigal apin
okok, yip piyo niñigal.

¹⁸ Tap tari tari kisen giniñab ak,
yad bırarık ped okok ag lınek. Yad Bi
Kib nibak nep minim aul agebin,”
ageb,’ aglak,” agak.

¹⁹ Jems minim nibak agıl agak, “Gos
yad niñin ar ak, Juda bin bi mer Jisas
nop niñ dñigal okok, krop miker ognap
ma niñin. ²⁰ Pen krop mij nu kıl tik
yokil agin, ‘Bin bi ognap tap yokop god
esek okok sobok gi niñig, kimin kaj tap
okok pakenimel, nibi ma niñinimib. Bin
si bi si ma giniñimib. Kimin kaj tap okok
kijam tig kibor juel kimonimij ak, ma
niñinimib. Kimin kaj tap okok lakan ak
ma niñinimib,’ agin. Minim ognap sek ma
agin. ²¹ Pen ti giniñ: based s̄ikop bırarık
nep gılak rek, miñi ak rek nep taun tigon
tigon magılse, God nop sobok gep niñ ak
Juda mogim gep karıp ak am mogim gił,
per per minim Mosis agıl nu kıl tikak ak
udin li niñoligipal,” agak.

Juda bin bi mer okok krop mij nu kıl tikil yoklak

²² Jems nib agek, bi Jisas minim dad
ameb okok lı, bi Jisas bin bi ne okok krop
kod midebak bi okok lı, bin bi Jisas nop
niñ dılak okok magılse, aglak, “Cın
bi cın ognap ag lon, Pol Banabas bi omal
eip Adiok amnilan,” aglak. Nib agıl, bi
Jisas bin bi ne okok kod midebak bi omal
Judas Basabas eip, Sailas eip, krop ag
lak. ²³ Mij alap nu kıl tikil, Pol Banabas
bi non niłak. Mij niñ gıl nu kıl tiklak:
Mam s̄ikop, nibi midebim?

Cın namam nibi, bi Jisas minim dad
ameb okok abe, Jisas bin bi ne okok
krop kod midebir bi omal ak abe, nibep
Juda bin bi mer taun kib Adiok abe,
Siria Propins abe, Silisia Propins abe
midil Jisas nop niñ dıpm okok, mij nu
kıl tikil yokobın. ²⁴ Ti giniñ: minim
alap owip niñin, bin bi cın s̄in aul

ognap, cınop ag niñil mer, gos kiri ke
ak nep niñil, amil minim kib nibep
gos par linimib rek minim ognap nibep
ag niłak. ²⁵ Nib ak, cın bi ognap cın
ke ag lon, bi midmagıl cın tep yib Pol
Banabas bi omal kabsek niñigal. ²⁶ Pol
Banabas bi omal okok ajıl, bi okok crop
niag pak linigal, agıl, gos ar ak rek ma
nipir. Bi Kib Jisas Krais minim tep ne
ak bin bi okok krop ag niñ, agıl, gos
nokim nibak nep niñil, abramek ag ni
tep gılig gi ajoligipir. ²⁷ Judas Sailas bi
omal ag yokniñ gebin. Kiri amil mij nu
kil tikobin aul minim ar ak nep nibep
ag ni tepe giniñair. ²⁸ Cın mogim gił,
minim nibak ag amil apil gon niñlig gi,
Kaun Sın ne cınop gos tep nek, mij nu kıl
tikil miker ognap nibep ma niñigabin,
agıl, ag lipin. Yokop minim omal nep
agnigabin, agıl, ag lipin. ²⁹ Bin bi ognap
tap yokop god esek okok sobok gi niñig,
kimin kaj tap okok pakenimel, nibi ma
niñinimib. Kimin kaj tap okok lakan
ak ma niñinimib. Kimin kaj tap okok
kijam tig kibor juel kimonimij ak, ma
niñinimib. Bin si bi si ma giniñimib. Tap
agobin aul kırıg giniñabim ak, gi tep
giniñabim.

Minim bir apin me ak. Nibi mid tepe
giniñimib.

Mij nu kıl tiklak ak me ak.

³⁰ Mij nibak nu kıl tikil bi okok nel,
kiri Jerusalem kırıg gił, taun kib Adiok,
Siria Propins okok adık gi amnilak. Am
jakıl, bin bi Jisas nop niñ dılak okok agel,
magılse ap mogim gelak niñil mij dolak
ak niłak. ³¹ Mij nel, bin bi kiri minim
nibak udin li niñel, krop tep yib gek, gos
sek midil cıbur krop miñ miñ yib gak.
³² Judas Sailas bi God minim agep bi omal
miderek ak me, niñ bad alap Adiok kın
midil, Jisas bin bi ne okok krop minim
konai nep ag ni tepe ger niñlig gi, kiri
Jisas minim tep ne niñ dı kılıs gił gos sek
midebak. ³³⁻³⁴ Niñ gił ag ni dai juıl, amniñ
ger niñlig gi, bin bi Jisas nop niñ dılak nib
okok ap mogim gił, sobok gılig gi, Bi Kib
krop mal kod mid tepe gek, kiri kapkap
mid tepe gir, agıl, krop mal ag yoklak.
³⁵ Pen Pol eip Banabas eip Adiok s̄ıñak kın

midił, bı nıb okok nıb bı ognap eip, Bı Kıt mınım tep ak bin bı okok kırop ag nılg gıt miderek.

Pol Banabas ke ke amnirek

³⁶ Pen midił damıl, Pol ne Banabas nop agak, "Cır mal ned tagıl Bı Kıt mınım agor amnak karıp lım okok, nıŋ dı kılıs gılıg gıt nep midebal aka agıl, am nıŋıl owır," agak. ³⁷ Agek, Banabas agak, "Nıb ak, Jon Mak nop abe poŋ dı dad amnır," agak. ³⁸ Agek, Pol agak, "Nıb nıbak ned poŋ dı dad amor, wög gıt sakıl ma owak; ne Pampilia nep amıl kırıg amnak. Nıb ak, mıñi nop poŋ dı ma dad amnıgabır," agak. ³⁹ Pol nıb agek, kıri mal ke nep pen pen agıl, Banabas ne Jon Mak eip nıg magöb dı, karıp lım nıg tıb kıs gak airan Saipras amnirek. ⁴⁰ Pol ne pen Sailas nop dak. Bin bı Jisas nop nıŋ dıłak okok, sobok gıl, Bı Kıt ne Pol Sailas kırop mal kod midden, agıl, bı omal ag yoklak. ⁴¹ Pol ne Siria Propins okok abe, Siliśia Propins okok abe gıt taglıg gıt, bin bı Jisas nop nıŋ dıłak okok kırop God Mınım ognap sek ag nı̄l tep gek, kıri nıŋıl nıŋ dı kılıs gıt midebal.

16

Pol karıp lım ajolıgıp okok kauyan adık gıt amnak

¹ Pol Sailas kıri mal tag tag lıł, Debi amıl, Listra amjakrek. Karıp lım nıb okok Jisas nop nıŋ dak bı alap midek; yıb ne ak Timoti. Bı nıbak nonım ne ak Juda nıb bin alap pen Jisas nop nıŋ dak. Nap ne ak Grik nıb bı alap. ² Listra bin bı Jisas nop nıŋ dıłak okok abe, Aikoniam bin bı Jisas nop nıŋ dıłak okok abe, Timoti bı tep aglak. ³ Pol pen, Timoti yad eip Jisas mınım ak ag nı̄l ajojır, agıl gos nıŋak ak pen, Juda bin bı okok agnıgal, "Timoti nap ne ak Grik bı alap rek, nı̄l ne wak tıb gıt rı̄k ma gak rek, mınım ne ak ma dobın," agnıgal, ag gos nıŋıl, Timoti nop dad amek wak tıb gıt rı̄k gılak. ⁴ Pol Sailas Timoti kıri taun taun okok gıt ajlıg gıt, bı Jisas mınım dad ameb okok abe, bı Jisas bin bı ne okok kırop kod midebal bı okok abe, Jerusalem sıŋak mogım gıl mınım tari tari aglak ak, bin bı Jisas nop nıŋ dıłak okok kırop ag nı̄l, nıb nıb gınımib, aglak. ⁵ Nıg gıl tıgoŋ tıgoŋ gıt

taglıg gıt, bin bı Jisas nop nıŋ dıłak okok, kırop Jisas mınım tep ak ag nı̄l tep gel, kıri mınım nıbak nıŋ dıł, kılıs gıl, ne agak rek nep gıt midebal. Nı̄n nokım nokım per per bin bı ognap sek Jisas mınım tep ak nıŋıl, Jisas nop nıŋ dıłak.

Pol nıgrıkep nıŋak

⁶ Pol bı ne okok eip Esia Propins midebal bin bı okok kırop Krais mınım tep ag nı̄n, agıl, amnıg gelak ak pen Kaun Sıŋ ne, ma amnımib mer, agak. Nıb ak, karıp lım Prijia nab okok tagıl, Galesia Propins nab okok taglıg gelak. ⁷ Kırı am am, karıp lım Misia maŋ maŋ aplıg gıt, Bitinia Propins amnır agelak ak pen Jisas Kaun ne kırop, ma amnımib mer, agak. ⁸ Jisas Kaun ne nıb agek, kıri Bitinia Propins ma amnıłak; karıp lım Misia nab sıŋak amlıg gıt taun kıb Troas amnıłak. ⁹ Troas amıl, kıslım nab eyaŋ Pol nıgrıkep nıŋak, bı Masedonia Propins nıb alap warık midił, nop mınım neb neb gıt agıl agak, "Nak nıg juıl pı̄s aul Masedonia apıl, cınop gıt nınimı̄n," agak. ¹⁰ Pol nıg gıt nıgrıkep nıŋek, cın agnok, "Ak God nep, Masedonia bin bı kırop Jisas mınım tep ak am ag nı̄m, ag nı̄sıp," agıl, magıl nıbak nep Masedonia amnıg gıt tap gıt jı̄n gınok.

Bin Lidia Jisas nop nıŋ dak

¹¹ Amıl nıg magöb dıł, Troas kırıg gıl, karıp lım nıg tıb kıs gak airan Samotres amnıñok. Mıneк pen Samotres kırıg gıl, Niapolis taun amjaknok. ¹² Nıg magöb dıł, Pilipai, Masedonia Propins nab sıŋak amjaknok. Rom gapman bin bı konjai nep amıl, Pilipai midił, kod midelegipal. Nıb ak, karıp lım nab sıŋak Pilipai taun kıb yıb midek. Cın nı̄n bad alap Pilipai okok kın midiñok. ¹³ Juda God nop sobok gep nı̄n ak, God nop sobok gep kau alap middenıgab, agıl, taun kıjoŋ kırıg gıl, nıg gol ar eim amnıñok. Amıl nıŋnok, bin ognap ap midebal. Nıb sıŋak bısigıl, kırop mınım ag nı̄nok. ¹⁴ Bin nıŋ midebal nıb okok, bin alap taun kıb Taiataira nıb, yıb ne ak Lidia. Ne walıj mık okok gıt lek, taueligipal. Ne God nop sobok golıgip. Bı Kıt ne bin nıbak nop gos tep nı̄k, Pol mınım tep agak ak, nıŋıd ageb, agıl,

nij dak. ¹⁵ Pen Lidia abe, bin bi karip ne eip kînlak okok abe, kîrop ñig pak ñon, Lidia agak, “Yad Bi Kib yipid gîl nij dîpin, agîl nîpim ak, nîbi apîl karip yad kîn mîdenimîb,” agak. Cînop nîb agek, mînim ne dîl, am karip ne ak kîn mîdonok.

Pol Sailas kîrop mal miñ lîlak

¹⁶ Cîn mînek alap God nop sobok gep kau ak amîl, pai miñ wög gep alap nop nabîn paknok. Pai nîbak nop kîjeki aban ñagek, tap tari tari kîsen gînîgab ak, bin bi okok kîrop ag ñek, nop mani ñoligîpal. Ne nîg gek, bi nop tau dapel, miñ wög kîrop goligîp bi okok mani kîb döligîpal. ¹⁷ Cîn amonok nînlig gi, pai nîbak cînop kîsen gîlîg gi agak, “Bi sîn aul, God ar i oklan mîdeb ak nop wög gîpal. God titi gîl nîbep dî komiñ yoknîgab, mînim ar nîbak nep nîbep ag ñebal,” agak. ¹⁸ Pen pai ak mînim nîbak rek per per agek agek agek, ñin alap Pol nop yîrik yîb gek, adîk gîl kîjeki pai aban ñagak ak nop agak, “Jisas Krais yîb ne ak nîjîl, pai nîbaul nop kîrig gîl mis amnoñ!” agak. Dai kîjeki nop aban ñagak ak, söñ amnak.

¹⁹ Pen pai nîbak nop mani tauel, kîrop miñ wög goligîp bi okok, Pol kîjeki ag yokak mînim ak nîjîl, mani kîb dîpin ak kîsen ma dînîgabîn, agîl, Pol Sailas kîrop mal dî cîcî dîl, Rom bi pobîn mîdelak okok mînim kîb agnîg, lîp gi dam mînim agep kau ak amniłak. ²⁰ Rom bi mînim tîg bîlokep bi pobîn okok mînim kîb agîl aglak, “Bi omal aul bi Juda nîb. Taun kîb cîn aul apîl ger, cîn bin bi karip lîm cîn nap nîb aul ger, mîlik kal yowîp. ²¹ Cîn Rom bin bi mînim ned nîb ar ak ke mîdeb, pen kîri mînim kîsen nîb mînim cîn ma nîjep ar ak, nîjîl gînîmîb, agîl, ag ajebir,” aglak.

²² Bin bi nij mîdelak okok ak rek nep, mînim ar nîbak nep agîl, Pol Sailas kîrop mal mînim kîb agel, bi mînim tîg bîlokep bi pobîn okok aglak, “Walîj kîrop mal okok tîg juîl, yîr dî pakîm,” aglak. ²³ Agel, yîr dî pak adîk madîk gîl, dam miñ lep karip ñîlik mîgan ak yokîl, bi miñ lep karip kod mîdek ak nop aglak, “Kîrop mal nij tep gi mîdenimîn,” aglak. ²⁴ Agel, bi

miñ lep karip kod mîdoligîp ak, kîrop mal poj dî dam karip ñîlik mîgan yîb sînjak eyan lîl, tob kîd kîrop mal dî mab kîb mîgan ak yokel amek, pak rîbîk wös gak.

²⁵ Pen kîslîm nab kîb eyan, Pol Sailas kîri mal God nop sobok gîlîg gi, kîmep ognap ag mîderek nînlig gi, bi nagîman ognap kîri peyîg nij mîdelak. ²⁶ Nîg gerek nînlig gi, dai monmon kîb yîb ak dîl, miñ lep karip ak sek tîg jînomno gîl, kîjîn okok ke yîkîl, bi nagîman okok kîrop sen ñon gîlak okok magîlsek wîsîbak. ²⁷ Nîg gek, bi nagîman okok kîrop kod mîdek bi ak warîkîl nînlig, kîjîn okok magîlsek yîkîl mîdek. Ne nîjîl, “Bi nagîman okok, kîjîn yîkek, pîrîkîl am sakpal rek, bi kîb yad ak yîp ñag pak lînîgab,” agîl, tu par kîd ne ke ak tîg lîp gi dîl, ne ke pînîl lînîg gek. ²⁸ Pol pen nop sîk kîb par agîl agak, “Tari gînîg nak ke pînîl lînîg geban? Cîn ma pîrîk gi ambîn. Magîlsek mîdobîn aul,” agak.

²⁹ Pol nîb agek, nagîman kod mîdek bi ak sîk agîl agak, “Sîp kasek dowîm,” agak. Agek, sîp dapel, ne dad pîg gi rîkîd agîl karip ñîlik mîgan eyan amîl, jel gek, gîl gîl gîlîg gi, amîl Pol Sailas mîderek wagîn sînjak kogîm yîmak. ³⁰ Pen nîg gîl kogîm yîmîl, warîkîl, kîrop mal poj dî mis eyan amîl agak, “Bi kîb tep yad omal, yad tarî gen, God yîp dî komiñ yoknîmîn?” agak.

³¹ Agek, nop agrek, “Bi Kib Jisas nop nij denîgan ak, nak ke abe, bin bi nak eip kîn mîdeban okok abe, nîbep dî komiñ yoknîgab,” agrek. ³² Nîb agîl, bi nîbak nop abe, bin bi ne eip kîn mîdelak okok magîlsek abe, kîrop Bi Kib mînim tep ak ag ñîrek. ³³ Nîb ag ñer, kîrop mal kîslîm nab kîb eyan nep damîl, mîb gon paklak okok ñig lî yokak. Nîg gek, magîl nîbak nep nop abe, bin bi ne okok abe, kîrop magîlsek ñig pak ñîrek. ³⁴ Kîrop magîlsek ñig pak ñer, bi nagîman okok kîrop kod mîdek bi ak, kîrop mal poj dî dam karip ne damîl, tap magîl ñek, ñîjerek. Bi nîbak ne ke abe, bin ñi pai ne okok abe, mîni cîn God nop nij dîpin, agîl, miñ miñ yîb gîlîg gi mîdelak. ³⁵ Mînek pen, Rom bi kîb okok polisman okok kîrop aglak, “Bi miñ mîdebir omal kîrop wîsîb yokem amnir,” aglak. ³⁶ Agel, bi nagîman okok

kırop kod midek bı nıbak, mınım nıbak dam Pol Sailas miderek sığak amıl agak, “Mınım tıg bılokep bı kib okok nırep apal, ‘Wısıb yokem amnır’ apal. Nıb ak, nıri mal amnır. Bı Kib nırep kod mıd tep gek, kapkap mıd tep gı middenımb!” agak.

³⁷ Agek, Pol agak, “Cır mal ak rek nep bı Rom nıb omal pen mınım kib nıñıl mer, bin bı nab sığak cırop mal yır dı pak adık madık gıl, dam mıñ lıpal ak, tep ma gıp. Nıb ak, cırop mal kapkap we gıl ag yokın, agıl, agebal ar? Bı kib okok kiri ke mıñ lep karıp aul apıl, cırop bı omal poŋ dı damıl, kausek söŋ eyan amnır,” agak.

³⁸ Pol nıb agek, polisman okok mınım nıbak nıñıl, adık gı amıl mınım tıg bılokep bı kib okok kırop ag ñel, Pol Sailas kiri Rom nıb bı omal mınım ak nıñıl, pırıklak. ³⁹ Pırıklı, kiri am Pol Sailas kırop bı omal poŋ dı damıl, kausek söŋ eyan amıl, mınım sain sain agıl aglak, “Nırep mal tep gonımir ak, taun kib nıbaul kırıg gıl amnır,” aglak. ⁴⁰ Pol Sailas mıñ lep karıp ak kırıg gıl, bin Lidia karıp ak am mıdıl, bin bı Jisas nop nıñ dılk okok eip mogım gıl, Bı Kib mınım tep kırop ag ñel, kiri nıñıl, mınım tep nıbak dılk, gos sek mıdıl, mıñ mıñ gılak.

17

Tesalonaika bin bı Pol Sailas kırop mal ñag pak linig gelak

¹ Pen Pol Sailas kiri mal taun kib Pilipai kırıg gıl, amıl taun kib Ampipolis amjakerek. Ampipolis kırıg gıl, am taun kib Apolonia amjakerek. Pen Apolonia kırıg gıl, am taun kib Tesalonaika amjakıl nıñrek, Juda mogım gep karıp alap midek. ² Nıñıl, Pol per goligıp rek, Juda God nop sobok gep ñin omal nokım, bin bı okok eip Juda mogım gep karıp ñılık mıgan ak amıl, kırop eip mınım ag amıl apıl gak. ³ God Mınım wagın ak kırop ag ñıtep gıl, God mınım agep bı okok bırarık okok, Mesaia ak yur kib dılk kımlı kauyan warıknıgab aglak mınım nıbak ag ñıtep gıl, “Mesaia ak Jisas, bı nıbep agebin aul,” agak. ⁴ Pol nıb agek, bin bı ognap nıñid ageb, agıl, mınım agek rek nep nıñ dılk, Pol Sailas pıs ak amnır. Bin yıb sek konjai

nep abe, Grik bin bı God nop nıñ dılk konjai nep abe, Pol agak mınım nıbak nıñ dılk.

⁵ Pol Sailas mınım ager bin bı konjai nep nıñ delak ak, Juda bı okok ognap nıñel, mılık yapek, bı tımel yokop taun kanıb nab sığak mıdelak okok ognap del, kiri pen am bin bı konjai nep dap lıl, mınım gi gu kib yıb gılak. “Cın Pol Sailas kırop mal pıyo nıñıl, bin bı sığ aul kırop ñon, bı omal kırop ñag pak lılan,” agıl, am Jeson karıp ak bıinem kıs kıs gıl pıyo mer nıñlak.

⁶ Pıyo mer nıñıl, Jeson nop dılk, bin bı Jisas nop nıñ dılk ognap sek dılk, dam gapman bı kib mıdelak sığak amıl, mınım kib aglak. Mınım kib agıl aglak, “Pol Sailas bı omal karıp lım ke tıgon tıgon magılseki gı tagıl ager, bin bı okok magılseki mınım pen pen mınım saköl gıpal. Pen mıñi ap mıdebir karıp lım cın aul. ⁷ Kiri gapman bı kib cın Sisa mınım ne tıb juıl, kın cın ke alap mıdeb, agıl, bı Kin nıbak Jisas apal. Pen bı Jeson aul, bı nıb omal kırop dam karıp ne ak lek kın mıdesir,” aglak. ⁸ Nıb agelak, bin bı konjai nep ap mıdelak okok abe, taun gapman bı kib okok abe nıñıl, mınım saköl kib yıb aglak. ⁹ Mınım saköl kib yıb agıl, Jeson nop mani ognap dılk, bin bı nop eip dolak okok mani ognap dılk, aglak, “Kısen mınım nıbak kauyan gınıgabım ak, mani nıbi nıbaul pıs nep dıngabın,” aglak. Nıb agıl, kırop ag söŋ yoklak.

Taun kib Beria bin bı konjai nep Jisas mınım tep ak nıñ dılk

¹⁰ Kıslım gak magıł ak nep, bin bı Krais nop nıñ dılk okok Pol Sailas kırop mal dam yokel, taun kib Beria amnır. Beria amjakıl, Juda mogım gep karıp ak amnır. ¹¹ Amıl, Jisas mınım tep ak ag ñere, Juda bin bı Beria mıdelak okok, bin bı Tesalonaika mıdelak okok rek mer; mınım kırop mal ak nıñel, tep gek nıñlıg gı, “Pol nıñid ageb aka?” agıl, God Mınım ak ñin nokım nokım per per udın lı nıñ tep göligıp. ¹² Pen Juda mogım gep karıp nıbak bin bı olak okok konjai nep Jisas nop nıñ dılk. Grik bin yıb mıdeki okok ak rek nep, konjai nep Jisas nop nıñ dılk. Grik bı ak rek nep, konjai nep Jisas nop nıñ dılk.

¹³ Pen Pol amıl Beria bin bı kırop God MİNİM ag ñeb, agel, Juda bin bı Tesalonaika mİdelak okok mİNİM nİbak nİñel, mİlik yapek, apıl, Beria bin bı kırop mİNİM neb neb gel, kal junig gelak. ¹⁴ Nİg gek nİñlig gİ, bin bı Jisas nop nİñ dİlak okok, Pol nop dam yokel, ñİg solwara gol okok amnak. Pen Sailas Timoti bı omal Beria sİñjak mİderek. ¹⁵ Pen bı ognap Pol nop dam taun kİb Atens yokıl, adık gİ amnig gelak nİñil Pol kırop agak, "Sailas Timoti kırop mal agem, kasek onimir," agak.

Pol taun kib Atens midek

¹⁶ Pol ne Sailas Timoti kırop mal taun kib Atens sİñjak kod mİdlig gİ nİñjak, bin bı nİb okok god tom kiri sobok göligipal tap okok, konjai yib nep mİdek. Ne nİñek, cİbur nop ak tİmel yib gak. ¹⁷ Nİg gek, Juda mogim gep karip ak amıl, Juda bin bı okok ognap abe, Grik bin bı God nop nİñ dİlak ognap abe, kırop eip mİNİM ag amıl apıl goligip. Pen ñin nokim nokim per per mİNİM agep kau sİñjak amıl, bin bı ap mİdelak okok, kırop eip ak rek nep mİNİM ag amıl apıl goligip. ¹⁸ Taun kib Atens nİbak, bin bı gos ar ke ke nİñlak okok, yib ke ke agıl, ognap Epikorian bin bı aglak, ognap Stowik bin bı aglak. Ñin alap, Pol bin bı nİb okok kırop Jisas kİmİl warikak mİNİM tep ak agek, Epikorian bı gos tep nİñeb ognap, Stowik bı gos tep nİñeb ognap, Pol mİNİM agak ak nİñil, nop eip ag amıl apıl gıl, ognap aglak, "Bı mİNİM ñiñ ñiñ lİp mİNİM ak tari mİNİM agnig geb?" aglak. Pen ognap aglak, "Bin bı par okok sobok gipal god kiri okok rek nep ageb," aglak. ¹⁹⁻²⁰ Pen Pol nop dam kansol kai mİdelak sİñjak amıl aglak, "Nak mİNİM kisen ke nİb bin bı okok kırop ageban ak, mİñi cInop ak rek nep ag ñiñ tep gek, cIn abe mİNİM wagın nİbak nİñ rep gİñ," aglak. ²¹ Pen bin bı Atens nİb okok abe, bin bı ke okok nİb apıl Atens kİn mİdelak okok abe, mİNİM kisen nİb ar ognap nİñil ag mİdojın, agıl, gos ak nep nİñoligipal.

²² Pol pen ne kansol kai mİdelak nab sİñjak warikil agak, "Nİbi Atens bin bı. Yad nİpin nİbi kİlis yib gıl, tap ognap sobok

gın, agıl, gos ak nİpim. ²³ Yad sİñ aul tagıl nİpin, nİbi kab kaunan ke ke gİ lİl, tap ke ke sobok gipim rek, yib ak ar nİbak nü kİl tİk lİpim. Pen kab bİd tap sobok gİ ñeb alap gİ lİpim ak, yib ak nü kİl tİk lİpim, 'Bı sobok gipal ma nİpın ak, kab kaunan ne me aul,' apim. MİNİM ma nİpın, agıl, nü kİl tİk lİpim nİbak, mİñi nİbep mİNİM wagın ak agnig gebin.

²⁴ "God lİm dai wagın aul gİ lİl, tap lİm dai ar wagın aul mİdeb okok magilsek gİ lİl gak Bı nİbak ne Bı Kib yib. Seb kab ar alan abe, lİm dai wagın aul abe, Bı Kib mİdil kod mİdeb. Bin bı okok God sobok gep karip ñinmagil kiri gİ lel, ne ap karip nab nİb okok ma mİdenigab, mer. ²⁵ God ne cInop gİ lİl, ake bad ak ñiek, ake lİl gİ mİdobın. Tap cIn okok magilsek ne nep nİb. Ne Bı kİlis tİmel ke yib nİñil cIn ñinmagil cIn tap tep alap gİl nop ñijin rek ma lİp. ²⁶ Ne bı nokim alap nep, Adam nop gİ lek, Adam ne pen tİk damıl, tİk dam dapıl gel, mİñi bin bı ke ke okok lİm dai ar wagın aul tİgon tİgon magilsek okok mİdobın. Pen God ne nep ned gos nİñil gek me, bin bı ognap karip lİm apıl apıl mİdil, mİd damıl, kisen ne ke agak ñin ak, bin bı okok nİb ognap apıl kau kiri nİbak dİpal. ²⁷ God ne ke gos nİñil geb ak, ñin ognap koslam mİdil, yip pİyo nİñil, dİ rİrİkol giliñ gİ, yip pİyo nİñ dİnitmel, agıl, geb. Pen nop nİñ dİnig gonigabin ak, ne cInop magilsek par okok ma mİdeb. CIn eip mİdeb aul. ²⁸ Ñinmagil ar ne ak me, cIn mİdobın. Pen bı mİNİM nü kİl tİkep nİbi ke ognap, 'Cin abe ñi pai ne mİdobın,' apal ak, nİñid apal.

²⁹ "Pen cIn God ñi pai ne mİdobın rek, gol, silpa, kab okok dİl, gos cIn ke nİñil, ñinmagil cIn ke tap ognap kaunan gİ lİl, ma sobok gijin. ³⁰ Ned God mİNİM tep ne ma nİñeligipal rek, kırop mİNİM kib ma agak. Pen mİñi bin bı karip lİm ke tİgon tİgon magilsek kırop ageb, 'Tap si tap tİmel gipim ak, tari gİñig ñiñ gipin, agıl, kırıñ gİm,' ageb. ³¹ Kisen ne ke nep nİñip ñin ak, Bı ne ag lak ak nop ag yokek apıl, bin bı lİm dai ar wagın aul mİdebal magilsek mİNİM kib agıl, nonim lİnitmel. CIn nİpin, Bı mİNİM kib agnigab nİbak,

nop ūag pak lel kimek, God gek kauyan warikak. Nig gak ak, bin bi okok magilsek niñil, minim kib agnigab agak ak, misen nep agak ak niñlan, agil, gak,” agak.

³² Pol, bi alap kimil warikip minim agosip ak niñil, bin bi niñ midelak okok ognap ag sik aglak; pen ognap aglak, “Niñ ognap sek minim nibak kauyan agek niñin,” aglak. ³³ Niñ agel niñlig gi, Pol kansol kai midelak okok kirok kiri amnak. ³⁴ Pen taun kib Atens nibak, bin bi ognap Pol minim nop ak dil, Jisas nop niñ dilak. Bin bi niñ okok me, bi alap yib ne ak Dionisias. Ne bi kib kansol kib kiri karip lim nibak niñ bi alap. Bin alap yib ne ak Damaris. Pen bin bi ognap sek abe Jisas nop niñ dilak.

18

Pol am taun kib Korid okok midek

¹ Pol taun kib Atens kiri gil, taun kib Korid okok amnak. ² Pol Korid amil niñjak, bi Juda ber mal miderek. Niñmil yib ak Akwila; nop karip lim Podas tik dapel, kib gil ne ju dam karip lim Itali, taun kib Rom ulep siñak, midoligip. Pen kisen gapman bi kib Klodias, Juda bin bi ognap Rom ma midenimel, agek, Akwila eip bin ne Prisila eip, Itali kiri gil, am Korid siñak miderek. Pen Pol, ber mal kirok am niñning gil, karip kirok amnak. ³ Bi ber niñbak, kiri sel karip goligipir. Pen Pol ak rek nep wög niñbak rek goligip ak me, amil kirok eip kin midil, sel okok goligipal. ⁴ Pol ne pen, Juda bin bi okok abe, Grik bin bi okok abe, kiri magilsek Jisas minim tep ak niñ dilan, agil, Juda God nop sobok gep niñ ak, ne per per Juda mogim gep karip ak amil, kiliç gil kirok eip minim ag amil apil goligip.

⁵ Pen kisen Sailas eip Timoti eip Macedonia Propins kiri gil, Pol Korid midek siñak aper, Pol ne per per Jisas minim tep ak ag niñ damil damil, Juda bin bi okok kirok minim ag niñil, Mesaia per kod midoligipin ak me Jisas nep, agoligip. ⁶ Pol niñ agek, Juda bin bi okok minim ne ak ma niñil, nop ag juil, minim timel agel niñlig gi, Pol ne, Jisas minim tep ak tari ginig kiri gipal, agil, walij ne ak pial

paklig gi agak, “Yad nibep Jisas minim tep ak ag niñ ma nippim rek, God nibep di komin ma yoknigab ak, tap nibi ke. Mini nibep Juda bin bi kiri gil, Juda bin bi mer okok kirok am ag niñngain,” agak.

⁷ Pol niñ agil, kirok kiri gil, bi Juda mer alap karip ak amnak. Bi nibak yib ne Titias Jastas. Ne God nop sobok goligip. Karip ne ak Juda mogim gep karip gol ulep siñak. ⁸ Pen Krispas, bi Juda mogim gep karip kod midoligip bi ak, bin bi ne eip kin midelak okok eip Jisas nop niñ dilak. Taun kib Korid okok, bin bi ognap konjai nep, Pol Jisas minim tep agak ak niñil, niñid ageb, agil, minim nibak niñ dil, niñ paklak.

⁹ Niñ alap kislim eyan Pol niñgrikep niñjak, Bi Kib nop agak, “Nak ma pirknimin. Nak gos sek midil, kiliç gil, minim tep yad ak bin bi okok kirok abramek ag niñ amnañ. ¹⁰ Yad nep eip midebin. Taun kib aul bin bi yad konjai yib nep midebal; bin bi ognap nep gi timel ginimel rek ma lip,” agak. ¹¹ Bi Kib niñ agek, Pol Korid nep kin midil, mi nokim alap takin aknib kagol onid ak, bin bi okok kirok God Minim ak ag niñ midoligip.

¹² Pen Rom bi kib okok Galio nop ag lel, ne amil Akaia Propins kod midek niñ ak, Juda bin bi okok, Pol nop niñel milik yapek, minim ag ar nokim lil, nop di cici li dam minim kib agnig dad amnilak. ¹³ Pol nop minim kib agil aglak, “Bi aul bin bi siñ aul kirok agil, ‘Niñbi God nop sobok ginig gil, niñ niñ güm,’ ageb. Pen minim ageb ak dil genigal ak, kiri lo cin tib junigal,” aglak.

¹⁴ Niñ agelak, Pol pen agnig gebin ag niñjak ak pen, Galio pen warikil, Juda bin bi okok kirok agak, “Niñbi Juda bin bi. Bi aul tap timel alap gobkop, minim kib agnig gebim ak niñpne. ¹⁵ Pen niñbi yokop minim magil okok niñ okok niñ dil, pen pen agil, bi yib kiri niñlak okok ak rek nep dil, minim pen pen agebim, ak minim kib mer; minim yokop niñbak yad ma niñngain. Ak minim yad mer. Minim niñbak niñbi ke agnimb!” agak. ¹⁶ Niñ agil, bi polisman ne okok agek, minim kib agep miyan ak kirok yik gi dam mis

eyan yoklak. ¹⁷ Kiri mis amlig git, bi Juda mogim gep karip kod midoligip ak, Sostenes, polisman okok nop yir dil pak git paklak. Gapman bi kib Galio ninjil, minim alap ma agak.

Pol kauyan taun kib Adiok, Siria Propins sijak amnak

¹⁸ Pen Pol Korid tapin kin midil, bin bi Jisas minim niy dillak okok krop, "Niberik sijaul midem," agil, Akwila Prisila ber mal eip karip lim Siria amnin, agil, Senkria taun, nig solwara gol sijak amnilak. Senkria okok am midil, Pol minim kilis niyid niyid nep God nop agebin agil, kimkas ne tikak. ¹⁹⁻²¹ Nig magob dil, Senkria krig git, amil amil taun kib Epesas amjaklak. Pol ne Juda mogim gep karip nilik migan ak amil, Juda bin bi okok eip minim ag amil apil gek. Nig gek, bin bi okok nop aglak, "Nin ognap sek cinop eip sijaul midenimin," aglak. Pen minim krop ak ma dil agak, "Nibi sijaul midem. God yip, yau, agenigab ak, kisen adik gi nibep ker onigain," agak. Nib agil, Akwila Prisila ber mal krop bin bi nib okok eip Epesas sijak ag lili, ne nig magob dil paendak. ²² Nig magob nibak amil amil Sisaria amjakek, Pol nig magob nibak krig git, wagin ar amil Jerusalem amnak. Jerusalem amjakil, bin bi Jisas nop niy dillak okok, "Nibi midebim?" agil, krop eip minim ognap agak. Pol nig git, Jerusalem krig git, nig magob kauyan dil, taun kib Adiok, Siria Propins sijak amnak.

²³ Pol Adiok amil, yokop tapin nin bad alap kin mid krig git, amil Galesia Propins okok abe, karip lim Prijia okok abe gi taglig git, bin bi Jisas nop ned niy dillak okok, kiri Jisas minim tep ak niy dil kilis ganimel, agil, krop magilsek ag niy tep gak.

Bi nak Apolos minim ak

²⁴ Pen bi Juda taun kib Aleksadria nib alap apil Epesas sijak midek. Yib ne ak Apolos. Ne bi gos tep niyil minim ag tep gep bi alap. Ne God Minim dai ned nu kil tikkak ak niy tep goligip. ²⁵ Bi ognap nop Bi Kib Kanib Ameb minim ak ag niylak.

Nib ak me, ne kilis yib git, Jisas ne akal nib apil bi tige perek midek ak, bin bi okok krop yipid git nep ag noligip. Pen minim ag noligip nibak, Jon bi nig pak neb ag noligip rek nep niyil ag noligip. Minim ognap sek ma niyak. ²⁶ Pen Apolos ma pirkil, Juda mogim gep karip ak amil, minim nibak abramek yib ag noligip. Pen nin alap minim ag niy midek niyil Prisila Akwila ber mal niyil, nop poj di dam karip kiri ak amil, God Kanib Ameb minim ma niyak magil ognap nop ag niy tep yib girek.

²⁷⁻²⁸ Kisen Apolos ne Akaia Propins amniq gek, Epesas bin bi Jisas nop niy dillak okok, Apolos ne amil krop minim tep ak ag niyigab ak tep, agil, Akaia bin bi Jisas nop niy dillak okok krop mij alap nu kil tikil aglak, "Bi God wog gep Apolos amjakek, nop dinimib," aglak. Nig gel me, Apolos Akaia Propins amjakil, mij nibak yomek, Akaia bin bi God krop yimig niyil gos tep nek, Jisas nop niy dillak bin bi okok, Apolos nop dillak. Nop del, ne pen kau krop dil, minim agep kau sijak Juda bin bi okok eip minim ag amil apil git, God Minim ar ak ag niy tep gilig git, "Mesaia, agil, kod midebim ak Jisas nep," agak. Nig git, ag niy tep gek, nop minim alap pen agnimel rek ma lak. Nig gek, bin bi Jisas nop niy dillak okok krop git niy tep gek, mid tep gilkak.

19

Pol Epesas am midil Krais minim tep ak ag niyak

¹ Apolos Korid kin midek nin nab nib sijak, Pol ne amil Galesia Propins sijak abe, karip lim Prijia sijak abe, nab sijak gi taglig git, taun kib Epesas amjakak. Amjakil niyak, bin bi Jisas nop niy dillak ognap midelak. ² Pol krop ag niyak, "Nibi Jisas nop niy dipek nin ak, Kaun Sij sek dipek aka mer?" agak.

Agek, aglak, "Mer. Kaun Sij alap mideb, agil, cin ma nipiin," aglak.

³ Nib agelak, Pol krop agak, "Pen nib nig pakpek ak, wagin ak tari, ag gos nipiim?" agak.

Agek, aglak, "Cin Jon agoligip minim ak dil me, nig paknok," aglak.

⁴ Nib agelak, Pol agak, "Jon Isrel bin bi okok agek, nig pakeligipal ak, tap si tap timel gipin ak, tari ginig nig gipin, agil, nijel me, krop nig pak noligip. Pen Jon krop agoligip, 'Bi Kib kisen onigab ak apek, nop nij dinimib,' agoligip. Bi kisen onigab agak nibak, Jisas nep," agak. ⁵ Pol nib agek, cin Bi Kib Jisas nop nij dil bin bi ne ke yib midojin, agil, nig paklak. ⁶ Kiri nig pakel nijlig gi, Pol ninmagil ne krop ar sijak lek, Kaun Sij krop apek, kiri minim ar ke ke aglig gi, God minim tep ak ag nillak. ⁷ Bi aknib umigan alan rek nig gilak.

⁸ Pol takin omal nokim, Juda bin bi mogim gep karip olak okok eip, God bin bi dil kod midenigab minim ak nij dinimel, agil, kilis gil, misen nep minim ag amil apil gi midoligip. ⁹ Pen bin bi ognap gos midmagil kiri ak, gos midmagil kiri nab okok nep midek nijil, Pol minim agak ak ma dinigabin, agil, bin bi magilsek midelak nab sijak amil, Bi Kib Kanib Ameb ak minim timel aglak. Nib agel, Pol bin bi Jisas nop nij dilak okok krop nep poj di dam, Tiranas skul karip kib ak amil, krop minim ag ni midoligip. ¹⁰ Pol nig gil ag ni midek, mi omal yinek me, Juda bin bi okok lili, Grik bin bi okok lili, Esia Propins midelak okok magilsek Jisas minim tep ak nillak.

Sipa ni ne okok

¹¹ God ne Pol eip midek nijil ne tap ma gep rek ke yib ognap goligip. ¹² Bin bi ognap kiri Pol agsip walij bad ne okok dam, bin bi miñak gak okok mib gon krop lel, warik ameligipal; kijeki kiyob nillik bin bi aban nagogoligip okok kiri ak rek nep soej ameligipal.

¹³ Juda bin bi ognap kij tap okok gil, kijeki kiyob nillik tap okok ag soej yok ajoligipal. Pen kisen, Pol gek rek nijil, cin ak rek nep Bi Kib Jisas yib agon, kijeki kiyob nillik bin bi aban nagogokok krop aglak, "Jisas, Pol minim ne ageb bi ak, yib ne agobin ak nijil, mis amnoj!" aglak. ¹⁴ Pen bi God nop tap sobok gep bi kib

yib alap Sipa, ni ne aknib ar onid nig gi midelak. ¹⁵ Pen minnek alap kiri, kijeki kiyob nillik ag yokin, agil, nib agel nijlig gi, kijeki bi aban nagogokok krop ak nijil krop pen agak, "Yad Jisas nipin, Pol nop nipin ak pen nibi bi an?" agak. ¹⁶ Nib agil, bi kijeki aban nagogokok kili ke yib krop talak gil, tapin magil pak adik madik gil, walij krop okok tig bil bil gi yokek, kiri magil nep me karip nibak kiri gil, sapai sek pirk gi amnilak.

¹⁷ Pen minim nibak, Juda bin bi abe, Grik bin bi abe, Epesas midelak okok magilsek nijil, jel gek pirkil, Bi Kib Jisas yib ne ak nep agel ar amnak. ¹⁸ Nig gek, bin bi Jisas nop nij dilak okok konai nep ap mogim gil, tap tari tari gi timel gilak okok ag misen lillak. ¹⁹ Kij tap okok gil, buk nu kil tikil lolligipal okok, bin bi ognap dapet, bin bi ognap okok nij midel nijlig gi, kiri mab pak dagilel yinak. Buk tap nib okok, mani kab magil silpa tauep wok pagel, pipti tausan (50,000) rek amnak. ²⁰ Pen taun kib Epesas nibak nig gelak me, Bi Kib minim tep ak tigoj tigoj amil kilis yib gak.

Epesas bin bi minim sakol aglak

²¹ Pen kisen, God Kaun ne Pol nop gos nlek, Pol agak, "Yad Masedonia amil, Akaia amil, Jerusalem amnigain. Pen kisen Rom ak rek nep amnigain," agak. ²² Nib agil, bi omal ne eip wog goligipir, Timoti eip Erastas eip krop ag yokek, Masedonia Propins amnirek. Ne pen Esia Propins tapin niñ bad alap kin midek.

²³ Pol Epesas midek niñ nab nib sijak, Epesas bin bi ognap warikil, Bi Kib Kanib Ameb minim tep nibak nij dilak bin bi okok krop nijel, milik yapek, pen pen ginig rek gelak. ²⁴ Pen bi alap, yib ne Demitrias ak, bi ne ognap eip kab silpa dil, god esek sobok goligipal, yib Atemis, agoligipal ak, karip sikol kil tep ognap gi lel, bin bi ognap apil, tau dam lili, bin kib cin Atemis nop sobok gep karip ak, agil, sobok goligipal. Bi nib okok wog nibak gil, mani kib yib doligipal. ²⁵ Demitrias ne, bi nop wog goligipal okok abe, bi wog kiri goligipal nibak rek goligipal bi okok

abe agek, ap mogim gelak, agak, “Nibi nipi'm, cın wög nokim nibak gıl me, mani kib yib dipin. ²⁶ Pen minim bi narik Pol apil, bin bi okok krop minim esek agil agip, ‘Ninmagil dil tap gipal okok tap sobok gep mer,’ agip. Nib agosip, Epesas siŋaul abe, Esia Propins okok abe, bin bi konai yib nep minim ne niŋ dipal. ²⁷ Pol minim esek ak agek, niŋ dil, tap gi lon taueligipal ak, kisen ma taunigal. Pen ar nibak nep ma agebin. Cın ke abe, bin bi Esia Propins okok magilsek abe, bin bi karip lim ke tigon tigon magilsek abe, god kib Atemis ak nop sobok gipin. Pen nop kiri gıl, karip kib nop sobok gipal ak, ak rek nep kiri gini'mel rek lip, agil, agebin,” agak.

²⁸ Demitrias nib agek, bi nib okok niŋel, milik kal yib yapek, meg miŋan dap ranil aglak, “Atemis Epesas nib ne kib yib! Atemis Epesas nib ne kib yib!” aglak. ²⁹ Niŋ gıl minim kib agel amek niŋlig gi, bin bi taun kib nibak magilsek apil, Pol bi ne omal di cici lili lip gi dam minim agep kau siŋak dad amnilak. Pol bi ne nib omal ne eip Masedonia Propins nib ap miderek. Yib kiri mal ak, Gaias eip Aristakas eip. ³⁰ Pol pen, bin bi ap mogim gıl, minim agelak nab siŋak amnin, agak ak pen bin bi Jisas nop niŋ dilak okok nop mer aglak. ³¹ Pen Esia Propins gapman bi kib ognap, Pol nop bi niŋeb ne okok me, nop minim yokil aglak, “Bin bi minim agep kau siŋak ap mogim gıl minim agebal siŋak ma amnimin mer,” aglak.

³² Pen bin bi konai nep ap mogim gıl, minim kib agil, minim ke ke yib nep aglak. Bin bi konai nep kiri minim wagin mideb niŋil agobin ak, agil, ma niŋlak; abramek nep aglak. ³³ Pen bi Juda ognap, bi cın Aleksada krop ag ni tepe gini'gab, agil, nop bin bi udin yirik siŋak yokil, bin bi ognap minim ar ognap niŋ niŋ gi agni'miŋ, agil, sik par agelak pen ne minim agnig gi, nibi minim ma agim, agil, ninmagil tig milic gi ŋak. ³⁴ Aleksada ninmagil tig milic gi ŋek niŋlig gi, bin bi okok niŋlak, ne Juda nib bi alap, niŋil meg miŋan dap ranil, minim ar nokim nep sik kib par agil aglak, “Atemis Epesas nib ne

kib yib! Atemis Epesas nib ne kib yib!” agil, minim ar nokim nibak nep non sek sik par aul yib par ag midelak.

³⁵ Kiri tu aua nep nig sik par ag midel midel, kisen bi taun gapman wög gıl, ŋu kıl tikep bi kib kiri ak warikil, krop agak, “Kapkap midem!” agak. Nib agek agek, kapkap midel niŋlig gi, ne agak, “Epesas bin bi. Karip lim cın aul, god kib Atemis kab kaunan ne seb kab alan nib ju owak ak dil, karip gi li tepe gıl, sobok gipin ak, bi an ma niŋip, agil, minim sakol agebi'm? ³⁶ Minim nibak, bin bi okok magilsek bir niŋpal. Nib ak, nibi kapkap midil sidol ma giŋimib. ³⁷ Pen bi dopim omal aul, god cın Atemis nop ag juil, karip sobok gipin siŋak tap ognap si ma dipir ak, pen krop siŋaul dopim. ³⁸ Nib ak, Demitrias aka bi ne ognap, bi alap nop minim kib agnig gini'gal ak, bi kib minim tig bilocep bi okok midebal siŋak amil minim agel, kiri minim kib nibak niŋnigal. ³⁹ Pen minim miker ognap midonimtiŋ ak, gapman bi minim tig bilocep niŋ midenigal udin yirik kiri siŋak agem niŋlan. ⁴⁰ Cın minni siŋaul ap mogim gıl, minim piŋ agobin ak, minim wagin alap midek ma agobin. Gapman bi kib yib alap, ‘Tari gini'g ap mogim gıl niŋ gebi'm,’ agek, pen minim alap agjin rek ma lip,” agak. ⁴¹ Ne nib agil, bin bi okok krop ag yokek, ke ke amnilak.

20

Pol Masedonia Propins amil, Akaia Propins amnak

¹ Pen bin bi okok minim piŋ kilopil ag mid kiri gıl, am karip kiri ke ke okok amnilak. Pol bin bi Jisas nop niŋ dilak okok krop sik agek, apelak, kiri gos sek midil Jisas nop niŋ di kılıs gili'g gi midenimel, agil, ne minim ognap ag ni tepe gi damil, Akaia Propins amjakak. ³ Akaia amjakil, takin omal nokim nib okok kin midil, niŋ magob dil Siria Propins amnim, agak

ak pen ne mìnìm alap niñjak, Juda kai nop ñag pak lìníg gelak. Mìnìm nìbak niñjl me agak, "Wagìn ar nep adık gi Masedonia amnin," agak. ⁴ Pen Pol ne eip ajelak bì okok me: Piras ñì ne Sopata taun kìb Beria nìb ak; Aristakas eip Sekadas eip taun kìb Tesalonaika nìb omal ak; Gaias taun kìb Debi nìb ak; Ticikas eip Tropimas eip Esia Propins nìb omal ak; Timoti ak. ⁵ Bì nìb okok kìri ned amìl, taun kìb Troas amìl, cìnop kod mìdelak. ⁶ Pen ñìn kìb Bred Yìs Sek Ma Ñìjeb ñìn ak mìdon, ap amek niñljig gi, ñìg magöb dìl, ñìn aknìb mamìd alanj nab kìnl, Troas amìl, bì ned amniłak okok eip am kausek mìdil ñìn aknìb ar onjìd nìb okok kìn mìdonok.

Pol ñì kìmak alap nop gek, kauyan warikak

⁷⁻⁸ Wik nokìm alap Troas mìdonok nìbak, sabdan eyan ñìn ak, bred ti pag gi ñìñnjig gi, karip ñìlik mìgan ar alanj am mogim gi, Pol, tol amniçgain, agìl, mìnìm agek niñljig gi, mìnìm ne niñ mìdonok. Niñ gi, niñ mìdon mìdon, kìslìm gek, sìp mìlanj koñai nep dagıl ar sìñ epel lìl, Pol mìnìm agek ak niñ mìdonok. ⁹ Pen bì praj alap wido ar sìñak bìsig gi, Pol mìnìm agek ak niñ mìdek. Yìb ne ak Yutikas. Ne niñ gi, niñ mìdek mìdek, wiñin kal yìb apek me, udìn jìk jìk gi, gi pìs nep karip ar yìb alanj nìb gi dam lìm sìñ eyan pakak. Niñ gek, kìri am sìñ eyan dì niñlak, pìs nep bìr kìmil mìdek. ¹⁰ Pol ne pen sìñ eyan amìl, ñì nìbak nop nab nab lì dìl, agak, "Gos par ma niñniñmìb; ne komiñ mìdeb," agak. ¹¹ Nìb agìl, kauyan karip mìgan ar alanj amìl, bred ognap ti pañıl, jìm ñìl ñìbìl, Pol kauyan mìnìm ag mìdek mìdek, miñab tìk melik lak ak amnak. ¹² Pen bì praj ap yap pakìl kìmak ak nop komiñ karip poñ damìl miñ miñ yìb gìlak.

Pol Troas kìrig gi, Mitilini amnak

¹³ Pol cìnop agak, "Nìbi niñ magöb dìl, taun kìb Asos am mìdenimìb; pen yad wagìn ar apìl, taun kìb nìbak niñ magöb kausek dìl karip lìm Mitilini amniñ," agak. Nìb agek, cìn niñ magöb dìl, Asos amniñok. ¹⁴ Asos amìl, Pol nop dìl, karip lìm Mitilini amniñok. ¹⁵⁻¹⁶ Mìnek Mitilini kìrig gi, karip lìm niñ tìb kìs gak airan

Kaios ulep sìñak amjaknok. Mìnek ak, karip lìm niñ tìb kìs gak airan Semos amjakìl, Pol ne gos alap niñjak, Epesas amìl, sisain nep gi taglig gi, Pedikos ñìn ak Jerusalem ma niñniñgabın rek lìp, ag gos niñjak. Nìb ak me, cìn Epesas pìs kìd jus dìl, pìs nep taun kìb Mailitas amniñok.

Pol Epesas bin bì kìrop agak, "Yad pìs nep amebin," agak

¹⁷ Taun kìb Mailitas amjakìl, Pol mìnìm yokek, Epesas amek, bin bì Jisas niñ dìlak okok kìrop kod mìdelak bì okok kìrop agak, "Yad Mailitas mìdebin sìñaul owìm," agak. ¹⁸ Nìb agek, bì nìb okok apelak, kìrop agak, "Ned Esia Propins nìbi sìñak apìl, nìbep eip kìn mìdil, mìd damìl, tari tari gölgipin ak nìpìm. ¹⁹ Yìb yad den ar ma amnak. Bì Kìb nop wög ak giñek niñljig gi, Juda bin bì yìp gi tìmel giñ, agel niñljig gi, sìl aglig gi mìnìm ag ñen amnak. ²⁰ Nìbi nìpìm, yad Jisas mìnìm tep ne alap ma kìrig giñek, pen mogim giñpìm kau okok abe, karip nìbi okok abe amìl, tari mìnìm nìbep gi ñìñjigab ak magìlseb abramek ag ñen amnak. ²¹ Nìbi Juda bin bì okok lìl, Grik bin bì okok lìl, mìnìm kìlis agìl, ag ñì tep gi, agnek, 'Tap si tap tìmel giñpìm ak, tari giñig niñ giñpìn, agìl, kìrig gi, God mìnìm ne ak niñ dìl, Bì Kìb cìn Jisas nop niñ dìñimìb,' agnek.

²² "Pen miñi niñjìm! God Kaun yìp miñ rek lìl Jerusalem dad ameb ak, yìp tari rek giñigab ak ma nìpìn. ²³ Pen yad nìpìn, taun kìb tìgoñ tìgoñ amjaken, Kaun Sìñ ne yìp per agìp, 'Nak Jerusalem amniçgan, nep miñ lel, koslam mìdenigagan,' agìp. ²⁴ Pen ak mìnìm ma mìdeb. Yad ke nep mìd tep giñim, agìl, gos ak ma nìpìn. Yìp paknìgal, agìl, ma pìrikpin, mer. Bì Kìb Jisas, wög yìp ag lak ak nep gos niñjl, God cìnop yìmig niñjl dìp mìnìm tep ak, ag ñìlig gi nep mìdenigagan. Yad gos nokìm nìbak nep niñjl, amìl, kanib nìbak pìs nep amniçgain.

²⁵ "Pen yad nìpìn, nìbi bin bì okok akal magìlseb, God bin bì dìl kod mìdenigab mìnìm nìbak agen nìpìm okok, yìp kauyan ma niñniñgabìm, mer. ²⁶ Miñi amniç gi me, nìbep mìsen agebin, bin bì an an God mìnìm tep ak ma niñ dìl yur kìb

dinigal ak, ak tap kiri ke; yad mer. ²⁷ Yad God tap tari tari ginīg geb minim ak alap ma kirīg gīpin, mer; magilsek yīb nībep ag nībin. ²⁸ Nībi ke nīn rep gīl, bin bī Kaun Sīj ne agek kod midenimib. Bī kaj sipsip mīkep okok kaj sipsip kirī okok kod mid tep gīpal rek, nībi ak rek nep, God bin bī ne, lakañ ne ke tau adik dak bin bī nīb okok me, kirōp kod mid tep gīl midenimib. ²⁹ Yad nīpin, yad amen, kain sakol̄ okok apil, kaj sipsip nībi mīkebim okok ognap su nīnjigal. ³⁰ Pen bin bī nab nībi sījak midébal ognap ak rek nep, bin bī Jisas nop nīn dípal okok kirōp lim gī dad amon, kirī cin eip amnīn, agil, kirōp minim esek agnīgal. ³¹ Pen yad mī omal nokim, karip lim nībi Epesas sījak kin̄ midil, pīb nab, kisl̄im eyan, nībep yimig gek, sil̄ aglig gī, nībep magilsek nokim nokim ag nīt̄ tep gīnek. Minim ag nīnek nībak sakol̄ ma gīnimib; nīn rep gīl midenimib.

³² “Yad nībep God nīnmagil ar ne ak līl, minim tep ne ak, ne bin bī yimig nīnjip minim tep nībak ar ak līl, amebin. God nībep eip midenigab. God minim tep ne ak nīn denigabim ak, ne gek, nībi Jisas nop nīn dī kilīs gīl bin bī ne ke midil, tap tep tep bin bī ne nīnig geb ak dinigabim. ³³ Yad nībep eip kin̄ midenek nīn ak, bin bī ognap mani gol, mani silpa, walij tap kirī okok asib ma agnek. ³⁴ Nībi nīpim, nīnmagil yad ak ke nep wög gīl, bī yad eip tagoligipin okok eip, tap magil nībil, walij tau yimil midoligipin. ³⁵ Pen yad gīpin nībak rek, nībi ak rek nep gīl, bin bī yim gep rek okok kirōp dī tep gīl, gī nīnimib. Bī Kib cin Jisas ne ke minim agak ak nīn midenimib. Ne agak, ‘Bī ognap nībep tap nīnigal ak, nībep tep gīnigab; pen nībi bin bī ognap kirōp tap nīnigabim ak, nībep tep yīb gīnigab,’ agak,” agak.

³⁶ Pol minim nībak ag mibil juil, Epesas bin bī Jisas nīn dílak okok kirōp kod mideligipal bī okok eip kogim yimil, God nop sobok gak. ³⁷ Pol sobok gek nīnlig gī, kirī sil̄ agil, nop am dī kaig gīl, milik rek nībil bom siloklak. ³⁸ Kisen milik dai yad ak ma nīnjigabim, agak, minim ak nep nīnil, kirōp mapin yīb gek nīnil, sil̄ aglak.

Nig gīlig gī, Pol nop nab nab lī dam nīg magob mīgan ak yoklak.

21

Pol nīg magob dil Jerusalem amnig amnak

¹ Pen cin Epesas bin bī okok kirōp, sījaul midem, agil, nīg magob dil, pañdinok. Yigen ak ap tep gek, yipid gīl nep amil amil, karip lim nīg tib kis gak airan Kos amnionok. Pen minek ak, Kos kirīg gīl, karip lim nīg tib kis gak airan Rodos amnionok. Pen minek ak, Rodos kirīg gīl, taun kib Patara amnionok. ² Taun kib Patara amil nīnjok, nīg magob alap karip lim Pönisia amnig gek. Nīb ak, cin nīg magob nībak dil pañdinok. ³ Amil amil, karip lim nīg tib kis gak airan Saipras nīnmagil anjdken pis ar midék nīnlig gī, amil amil, karip lim Siria man apil me, tap kako okok dī yoknig amil taun kib Taia wös gīnok. ⁴ Taia am wös gīl, amil bin bī Jisas nop nīn dílak okok kirōp pīyo nīnil, kirōp eip wīk nokim alap kin̄ midonok. Pen God Kaun ne kirōp gos nek, kirī Pol nop aglak, “Jerusalem amnig geban ak, ma amnīmin,” aglak. ⁵ Pen amnig gīnok won ak, bin bī Jisas nop nīn dílak nīb okok, bin bī nīt̄ pai kirī okok magilsek cinop damil taun kib nībak mis ken nīg gol sījak amil, kirōp eip kogim yimil, God nop sobok gīnok. ⁶ Pen cin, “Nībi sījaul midem,” agon, kirī pen, “Nībi okok amnīm,” agel, cin am nīg magob ak karip mīgan ak amon nīnlig gī, kirī adik gī karip kirī amnīlak.

Agabas, Pol nop nīb nīb gīnigal, agak

⁷ Pen cin nīg magob dil, taun kib Taia kirīg gīl, am taun kib Tolemais wös gīnok. Wös gīl, bin bī Jisas nop nīn dílak okok kirōp, “Nībi midenim?” agil, nīn bad alap kirōp eip nab nīb sījak kin̄ midonok. ⁸ Minek ak kirōp kirīg gīl, am Sisaria amjakil, Pilip karip ak am kinnok. Ne Jisas minim tep ag nīt̄ ajep bī alap. Ne me, ned Jerusalem midil, bī aknib kagol onjd okok eip tap magil nonim loligip. ⁹ Pen bī Pilip nībak, pai ne omal omal, Jisas minim tep ak ag nöligipal. Pai nīb okok kirī bī ma dílak.

¹⁰ Cın Pilip eip kın m̄donok ñ̄n nab n̄b s̄ñjak, b̄t God m̄n̄m agep Agabas karıp l̄m Judia n̄b owak. ¹¹ Agabas apıl, Pol s̄b nag ne ak d̄l, ñ̄nmagıl tob ne ke nag l̄l agak, “Kaun S̄ñ ageb, ‘B̄t s̄b nag nap n̄b n̄baul, Juda kai Jerusalem s̄ñjak nop nag l̄l, dam Juda bin b̄t mer okok k̄rop ñ̄n̄igal,’ ageb,” agak.

¹² Cın magılsek m̄n̄m n̄bak n̄ñjıl, Pol nop turaj l̄l neb neb ḡl agnok, “Jerusalem ma amn̄m̄n,” agnok. ¹³ Agonok, Pol pen agak, “Yip tari ḡn̄ig mapın gek s̄ıl agem, m̄dmagıl yad yur ḡp. Yad Jerusalem amıl, ‘B̄t K̄b yad Jisas,’ agn̄gain. K̄ri m̄n̄m ak n̄ñjel, m̄l̄k yapek, yip nag len̄gal aka p̄s nep ñ̄ag pak len̄gal ak, yad ma p̄ırıkn̄gain. Abramek am agn̄gain,” agak. ¹⁴ Pen cın Pol nop n̄g ḡl ag mer n̄ñjıl, k̄ri ḡl, agnok, “B̄t K̄b ne ke n̄ñjıp rek ḡn̄gab,” agnok.

Jerusalem bin b̄t Pol nop ag julak

¹⁵ Pen cın n̄g ḡl Sisaria kın m̄dıl, Jerusalem amn̄gabın, agıl, tap cın okok ḡj j̄n ḡj l̄l, pañdınok. ¹⁶ Bin b̄t Jisas nop n̄ñ d̄lak Sisaria n̄b ognap eip Jerusalem amn̄inok. K̄ri cınop dam Neson karıp ak lel, eip k̄nnok. B̄t Neson n̄bak Saipras n̄b. Ne Jisas nop ned nep n̄ñ dak.

¹⁷ Jerusalem amjakon, bin b̄t Jisas nop n̄ñ d̄lak okok magılsek cınop n̄ñjel tep gak. ¹⁸ Tol Pol cın eip Jems nop m̄n̄m agn̄ig amn̄inok. Jerusalem bin b̄t Jisas nop n̄ñ d̄lak okok k̄rop kod m̄delak b̄t okok magılsek ap mogım ḡl m̄delak. ¹⁹ Pen cın amjakıl, Pol k̄rop, “N̄bi m̄debīm?” agıl, God nop kod m̄idek n̄ñlig ḡl, karıp l̄m t̄goñ t̄goñ ajıl, Juda bin b̄t mer okok tap tari tari gak ak magılsek, b̄t n̄b okok k̄rop kesim n̄bak agak. ²⁰ Pol n̄g ḡl kesim n̄bak agek n̄ñjıl, k̄ri God nop tep agıl, Pol nop aglak, “Mam. Nak n̄pan, Juda bin b̄t konjai s̄ıkerek Jisas nop n̄ñ d̄pal ak pen k̄ılıs yib ḡl apal, ‘Cın Juda bin b̄t m̄dobın. N̄b ak, Juda lo ar ak nep ḡn,’ apal. ²¹ Pen Juda bin b̄t okok ognap Jerusalem aul apıl apal, ‘Pol ne, Mos̄s b̄rarıñk nep lo m̄n̄m ū k̄ıl t̄kak ak k̄ri ḡl, cın Juda kai ḡpın ar ak k̄ri ḡl, Juda bin b̄t ju amıl Juda bin b̄t mer karıp l̄m nab okok m̄debal k̄rop ageb, “Ñ̄t n̄bi

okok wak t̄b ḡj r̄t ma ḡn̄im̄b, Juda kai ḡpal rek ma ḡn̄im̄b,” ageb, apal. ²² Nak m̄n̄i Jerusalem aul opan, m̄n̄m n̄bak t̄goñ t̄goñ amek n̄ñnjigal. N̄b ak, cın titi ḡn, agıl, m̄n̄m n̄bak ag amıl apıl ḡnok. ²³ M̄n̄m ag amıl apıl ḡl, m̄n̄m ag ar nokım l̄nok ak m̄n̄i nep agn̄ig gobın, nak n̄ñjıl, k̄isen ḡn̄im̄n. B̄t cın aul b̄t omal omal, m̄n̄m k̄ılıs n̄ñjıd n̄ñjıd God nop agobın, apal. ²⁴ N̄g ḡpal rek, God nop tap pak sobok ḡj ñ̄n̄ig gebal. N̄b ak, nak am ñ̄n ognap k̄rop eip m̄dıl, tap tari tari ḡl God udın yırıñk t̄d m̄denigal ak, ḡt tep ḡl, tap God nop sobok ḡj ñ̄n̄igal okok, nak tau ñ̄l k̄rop ḡj ūk me, k̄isen nabıc k̄imkas k̄ri ak t̄kn̄igal. N̄g genıgan ak me, bin b̄t okok magılsek n̄ñnjigal, nep m̄n̄m aglak n̄bak esek nep aglak. K̄ri n̄ñnjigal, nak Juda n̄b ak me, cın Juda kai ḡpın rek nep ḡpan. ²⁵ Pen Juda bin b̄t mer Jisas nop n̄ñ d̄lak okok k̄rop m̄j ū k̄ıl t̄k ñ̄l apıñ, ‘Bin b̄t ognap tap yokop god esek okok sobok ḡj ñ̄n̄ig, k̄imın kaj tap okok pakenimel, n̄bi ma ñ̄ñnjim̄b. K̄imın kaj tap okok lakañ ak ma ñ̄ñnjim̄b. K̄imın kaj tap okok k̄ıñam t̄g k̄bor juel k̄monim̄n ak, ma ñ̄ñnjim̄b. Bin si b̄t si ma ḡn̄im̄b,’ agıl, m̄j ū k̄ıl t̄k ñ̄bıñ,’ aglak.

²⁶ N̄b agelak, Pol m̄n̄m k̄rop ak d̄l, m̄neñk b̄t omal omal tap sobok ḡj ñ̄n̄ig ḡlak b̄t n̄b okok eip, k̄ri tap tari tari ḡl God udın yırıñk t̄d m̄denigal ak, ḡt tep ḡl, God sobok gep karıp ak amn̄lak. Amıl, Pol b̄t kod m̄delak okok k̄rop agak, “Cın ñ̄n akn̄b kagol onjıd ak m̄dıl, ñ̄n ar onjıd ak God nop tap ognap ke ke dapıl, nop sobok ḡj ñ̄n̄gabın,” agak.

Juda bin b̄t Pol nop d̄ c̄c̄ l̄lak

²⁷ Pol n̄b agıl, k̄ri tap tari tari ḡl, God udın yırıñk t̄d m̄denigal ak, ḡt damıl, ar onjıd ñ̄n ak ulep gek n̄ñlig ḡl, Juda bin b̄t Esia Propins m̄dıl olak ognap n̄ñlak, Pol God sobok gep karıp m̄ğan ak m̄idek. Ne m̄idek s̄ñjak n̄ñjıl, bin b̄t m̄delak okok m̄n̄m agel, k̄ri kal juıl Pol nop d̄ c̄c̄ l̄lak. ²⁸ Pol nop d̄ c̄c̄ l̄l, s̄ık k̄ib agıl aglak, “Bin b̄t Isrel s̄ñaul. B̄t n̄baul ne karıp l̄m ke t̄goñ t̄goñ magılsek ajıl, bin b̄t okok k̄rop m̄n̄m tom agıl, cın Isrel

bin bî abe, lo cîn abe, God sobok gep karîp aul abe, mînîm tîmel ageb. Pen ar nîbak nep, mînî ne Juda bin bî mer okok God sobok gep karîp nîlîk mîgan sînjak ma ameb okok, kîrop abramek poj dî dowîp. Nîb ak, ne karîp sîn nîbaul gî tîmel gîp,” aglak. ²⁹ Kiri mînîm aglak nîbak, gos kîri ke nep nînîl esek aglak. Pol yokop Tropimas eip God sobok gep karîp manj okok ajerek nînîlîg gî, gos kîri ke nînîl aglak, “Pol bî nak Tropimas Epesas nîb ak eip God sobok gep karîp nîlîk mîgan ak ambir,” aglak.

³⁰ Pen kîri nîb agel, mînîm nîbak bin bî okok magîlsekk nînîl, ke nîb ke nîb apîl Pol nop tîg lîp gî dam God sobok gep karîp mîs eyan yokel nînîlîg gî, dai kîjon gî nîlak. ³¹⁻³² Bin bî konjai yîb mînîm sakôl kîb agelîg gî, kal juîl Pol nop pîs nep ñag pak lînîg gelak. Pen gelak mînîm nîbak Rom ami bî kîb yîb mîdek sînjak amek, ne ami bî kod mîdelak bî kîb ne ognap dîl, ami bî ognap dîl, kasek amîl bin bî mogîm gî mîdelak sînjak amjaklak nînîl Pol nop pak adîk madîk gelak ak kîrîg gîlak.

³³ Ami bî kîb nîbak apîl, Pol nop tîg cîci lîl, bî ne okok kîrop agak, “Nîbi nop sen omal lînîmîb,” agak. Agek, agak rek gîlak. Pen ne bî ned mîdelak okok kîrop ag nînîjek, “Ne tap tari gosîp nop nîg gebîm?” agak. ³⁴ Agek, kîri mînîm ke ke agîl, mînîm pîg kîb yîb aglak. Nîg gel, ami bî kîb ak mînîm wagîn alap ma nînîl, bî ne okok kîrop agak, “Nop dam karîp kîb kîlis nîbi dad amnîm,” agak. ³⁵ Agek, ami bî kîri Pol nop dam kîjon wagîn gol sînjak amjakel nînîlîg gîl, bin bî konjai yîb nep kabsek amlîg gî Pol nop sîlikîl, dî pakîn, agîl, pen pen gî yokelak nînîl bî ami bî ognap Pol nop dî ka gîl, karîp mîgan kîri dad amnîlak. ³⁶ Pen bin bî okok kîri kal agîl agîl, aglak, “Nop pîs nep ñag pak lîm!” aglak.

³⁷ Pen ami bî okok Pol nop dam karîp nîlîk mîgan eyan amnîg gel nînîlîg gî, Pol ami bî kîb yîb ak nop agak, “Mînîm yad nep alap agnîm aka?” agak.

Agek, ami bî kîb yîb ak agak, “Yad nîpin nak Grik mînîm nîpan. ³⁸ Yad gos nîpin e, nak me, bî sînjak Ijip nîb bî pen pen gîpal

po tausan (4,000) nep dîl, dam mînî mab kab nep mîdeb nab okok we gîl mîdelak, nak bî ak nep, ag nîpin. Pen nak Grik mînîm nîpan ak me, nak bî nîbak mer,” agak.

³⁹ Agek, Pol agak, “Mer, yad bî Juda alap. Yîp tîk dolak taun kîb Tasas, Silisia Propins sînjak. Taun kîb yad ak yîb mîdeb. Pen yîp yau, agenîmîn, yad bin bî sîn aul kîrop mînîm alap ag nîn,” agak.

⁴⁰ Agek, ami bî kîb ak yau agek, Pol kab kîbîn tan ameb ar ak tob tau mîdîl, nîn mîlîc gek, bin bî okok mînîm kîrîg gel nînîlîg gî, Juda bin bî agelîgîpal mînîm ak lîl, kîrop mînîm agak.

22

¹ Pol ne Juda bin bî agelîgîpal mînîm ak lîl, agak, “Bapi mam sîkop. Mînîm nîbep agnîg gebin aul nîj mîdem,” agak.

² Nîb agek, ne Juda bin bî agelîgîpal mînîm yîb agak rek nînîl, mînîm mînîm ma gîl, kapkap yîb nep mîdelak. ³ Kiri kapkap mîdel nînîlîg gî, Pol kîrop agak, “Yad Juda nîb ak pen yîp tîk dolak taun kîb Tasas, Silisia Propins sînjak. Pen yad apîl Jerusalem aul, mînîm ag ñeb bî Gameliel eip mîdîl kîb gînek ak me, apîs based sîkop lo mînîm tari tari aglak ak magîlsekk yîp ag ñek, nîpin. Nîb ak, nîbi God nop dî tep gîn, agîl, kîl tep nep gîpîm rek, yad ak rek nep gîlîgîpin. ⁴ Bin bî Jisas Kanîb nîbak amnîlak okok kîrop gî tîmel yîb gîlîgîpin. Kîrop ñag pak lin, agîl, bin abe bî abe kîrop abramek nag lîl, dam mînî lîlîgîpin. Pen ognap gî tîmel gî dam pak len, pîs nep kîmelîgîpal. ⁵ Gîlîgîpin nîbak, God nop tap sobok gep bî kîb yîb ak abe, bî mînîm tîg bîlokep Kansol mîdebal bî kîb okok abe, kîrop ag nînem, esek ageb, agîl, ma agnîgal; nînîd ageb, agnîgal. Nîn alap yad Damaskas amnîg genek, bî kîb nîb okok yîp mij ognap nîmam sîkop kîri Damaskas mîdelak okok ñu kîl tîkîl nîlak. Mij nîb okok ñu kîl tîkîl aglak, ‘Pol nop kod mîdenîmîb. Damaskas bin bî Jisas nop nîj dîpal okok kîrop nag lîl, dad Jerusalem aul donîmîn,’ aglak. Yad mij nîb okok dîl, bin bî okok kîrop

nag l̄i Jerusalem dapen, yur d̄in̄gal, agıl, Damaskas amn̄inek.

Pol ned Jisas nop n̄ı̄ŋ dak, kesim ak agak

6 “Pen yad m̄ı̄j n̄ı̄b okok d̄ıl, b̄ı̄ ognap eip amıl amıl p̄ı̄b nab epel won ak, Damaskas maŋ maŋ gon n̄ı̄ŋlı̄g ḡı̄, dai melik k̄ı̄b akn̄ı̄b ke seb kab ar alan n̄ı̄b ap yapıl yı̄p n̄ı̄ŋak. **7** N̄ı̄g gek, yad ap yap l̄ı̄m eyan̄ paken n̄ı̄ŋlı̄g ḡı̄, m̄ın̄ım alap yı̄p agak, ‘Sol, Sol, yı̄p tari ḡı̄n̄ı̄g ḡı̄ per ḡı̄ t̄ı̄mel geban?’ agak.

8 “Agek, yad agnek, ‘B̄ı̄ K̄ı̄b! Nak b̄ı̄ an?’ agnek.

“Agenek, agak, ‘Yad Jisas Nasaret n̄ı̄b; yı̄p per ḡı̄ t̄ı̄mel geban ak nep agebin,’ agak. **9** B̄ı̄ yad eip amonok okok, melik k̄ı̄b ak n̄ı̄nl̄ak ak pen m̄ın̄ım magıl yı̄p agak ak peyig ma n̄ı̄nl̄ak.

10 “Yad pen agnek, ‘B̄ı̄ K̄ı̄b. Yad tari ḡı̄n̄ı̄m?’ agnek.

“Agenek, yı̄p agak, ‘Nak warıkıl, Damaskas amnoŋ, b̄ı̄ alap apıl, tari tari ḡı̄n̄ı̄gan ak nep agn̄ı̄gab,’ agak. **11** Melik n̄ı̄bak melik k̄ı̄b yı̄b ḡı̄, udın yı̄p ak p̄ı̄s nep kwoi gak. N̄ı̄g gek, b̄ı̄ yad eip amonok okok, yı̄p n̄ı̄n̄ı̄magıl k̄ı̄d ak d̄ıl, poŋ d̄ıl Damaskas amn̄inok.

12 “Pen taun k̄ı̄b n̄ı̄bak b̄ı̄ alap m̄idek, yı̄b ne ak Ananaias. Ne lo c̄ın ak n̄ı̄ŋ tep ḡı̄, ageb ageb rek nep goligıp. B̄ı̄ n̄ı̄bak nep, Juda bin b̄ı̄ Damaskas m̄idelak okok magılsek aglak, ‘Ak b̄ı̄ tep yı̄b,’ aglak.

13 Pen ne yad m̄idenek ulep s̄ı̄ŋak apıl yı̄p agak, ‘Mam Sol. Udin magıl nak kauyaŋ n̄ı̄l n̄ı̄ŋan,’ agak. N̄ı̄b agek n̄ı̄ŋlı̄g ḡı̄, dai udın yad kwoi gak ak p̄ı̄s nep komı̄ŋ lek, n̄ı̄l n̄ı̄ŋıl nop n̄ı̄ŋnek.

14 “N̄ı̄g gek, Ananaias yı̄p agak, ‘God apı̄s based s̄ı̄kop c̄ın sobok göligıp’ God ak nep, nep d̄ı̄p. Ne tap tari tari ḡı̄n̄ı̄gain ag gos n̄ı̄ŋı̄p ar ak nep yomek n̄ı̄ŋn̄ı̄gan. Ne gos n̄ı̄ŋı̄p, nak B̄ı̄ Komı̄ŋ Tep ne ak nop ke m̄isen n̄ı̄ŋıl, m̄ın̄ım meg m̄ı̄gan ne ke agenim̄ı̄ŋ m̄ın̄ım ak m̄isen n̄ı̄ŋn̄ı̄gan. **15** God wög ḡı̄ ſ̄ı̄eb b̄ı̄ m̄ı̄dıl, nep tari tari gek udın n̄ı̄ŋnak ak, m̄ın̄ım tari tari agek peyig n̄ı̄ŋnak ak, bin b̄ı̄ okok magılsek k̄ı̄rop ag n̄ı̄ŋn̄ı̄gan. **16** N̄ı̄b ak, ma kod m̄idenim̄ı̄ŋ. Warıkıl, God nop sobok ḡı̄,

n̄ı̄g pakenı̄gan, ne tap si tap t̄ı̄mel ḡı̄pan gac ak l̄ı̄g ḡı̄ ke yokn̄ı̄gab,’ agak.

Juda bin b̄ı̄ mer okok k̄ı̄rop m̄ın̄ım tep yad ak ag n̄ı̄n̄ı̄m̄ı̄n̄ı̄, agak

17 “N̄ı̄b agek, agak rek nep ḡı̄nek. K̄isen Jerusalem aul apıl, God sobok gep karıp ak amıl, God nop sobok ḡı̄ m̄ı̄dıl, n̄ı̄grı̄kep n̄ı̄ŋnek. **18** N̄ı̄grı̄kep n̄ı̄ŋıl, yad B̄ı̄ K̄ı̄b n̄ı̄ŋnek n̄ı̄ŋlı̄g ḡı̄, ne yı̄p agak, ‘Bin b̄ı̄ Jerusalem s̄ı̄ŋ aul m̄ın̄ım tep yad agenı̄gan ak ma n̄ı̄ŋ d̄in̄gal. N̄ı̄b ak nak kasek Jerusalem k̄ı̄rig ḡı̄, karıp l̄ı̄m ke okok amnoŋ,’ agak.

19 “N̄ı̄b agek, yad agnek, ‘B̄ı̄ K̄ı̄b. K̄iri ke yı̄p n̄ı̄pal, yad ned Juda mogım gep karıp okok ajił, bin b̄ı̄ nep n̄ı̄ŋ d̄ı̄lak okok k̄ı̄rop m̄ı̄n̄ı̄ l̄ı̄l, tapı̄n magıl nep paköligıp’**20** Pen n̄ı̄n̄ı̄ alap b̄ı̄ m̄ın̄ım tep nak agep Stipen nop kab ju pak lel n̄ı̄ŋlı̄g ḡı̄, yad b̄ı̄nop pak lelak okok walı̄j k̄iri t̄ı̄g ju l̄ı̄lak okok kod m̄ı̄dıl, paj agnek,’ agnek.

21 “N̄ı̄b agenek, B̄ı̄ K̄ı̄b yı̄p agak, ‘Yad nep ag yoken amıl Juda bin b̄ı̄ mer par okok m̄idebal okok amn̄ı̄gan,’ agak,” agak.

Ami b̄ı̄ k̄ı̄b ak Pol nop kod m̄idek

22 Juda bin b̄ı̄ Pol m̄ın̄ım agek ak n̄ı̄ŋ m̄ı̄d damıl, Juda bin b̄ı̄ mer m̄ın̄ım ak nep agosı̄p ak n̄ı̄ŋıl, k̄iri meg m̄ı̄gan dap ranıl m̄ın̄ım k̄ı̄b yı̄b agıl aglak, “Nop d̄ı̄ ſ̄ı̄ag pak l̄ı̄m! B̄ı̄ akn̄ı̄b rek komı̄ŋ ma m̄idonim̄ı̄ŋ,” aglak.

23 M̄ın̄ım k̄ı̄b n̄ı̄b aglı̄g ḡı̄, walı̄j k̄iri ognap t̄ı̄g ju l̄ı̄l, s̄ı̄lpıl yı̄prı̄g d̄ıl, d̄ı̄ yokel ap ranak. **24** N̄ı̄g gelak, ami b̄ı̄ k̄ı̄b yı̄b ak, b̄ı̄ ne ognap k̄ı̄rop agak, “Nop dam karıp n̄ı̄l̄ı̄k m̄ı̄gan damıl, pakem, bin b̄ı̄ s̄ı̄ŋ aul tari ḡı̄n̄ı̄g nop m̄ın̄ım k̄ı̄b agebal wagı̄n ak n̄ı̄bep ag ſ̄ı̄an̄ı̄,” agak. **25** N̄ı̄b agek, nop pakn̄ı̄g damıl, nag ſ̄ı̄on ḡı̄ l̄ı̄lak. Pen Pol ne ami b̄ı̄ k̄ı̄b ulep n̄ı̄b s̄ı̄ŋak warık m̄idek ak nop agak, “C̄ın Rom bin b̄ı̄ lo alap n̄ı̄g ḡı̄l ma m̄ideb. B̄ı̄ Rom n̄ı̄b yı̄pı̄d ḡı̄l okok yokop ma pakn̄ı̄gal. K̄iri ned m̄ın̄ım k̄ı̄b agıl, m̄ın̄ım t̄ı̄g b̄ı̄lokıl, ḡı̄n̄ı̄gal,” agak.

26 Pol n̄ı̄b agek, ami b̄ı̄ k̄ı̄b n̄ı̄bak am b̄ı̄ k̄ı̄b yı̄b ak nop agak, “Nak tari ḡı̄n̄ı̄g geban? B̄ı̄ n̄ı̄bak ne b̄ı̄ Rom n̄ı̄b rek,” agak.

27 Nib agek, ami bi kib yib ak apil, Pol nop agak, "Nak niyid bi Rom nib rek aka? Yip agek niyin," agak.

Agek, Pol agak, "Yau. Niyid, yad bi Rom nib rek," agak.

28 Agek, ami bi kib yib ak agak, "Yad mani kib yib ak yokil me, Rom bi midebin," agak.

Agek, Pol pen agak, "Yip Rom nib rek tik dolak ak me, yad bi Rom nib rek midebin," agak.

29 Pol nib agek, bi nop nag lilkak okok pirkak. Ami bi kib yib ak, "Bi aul Rom nib bi alap pen nop nag lipin," agil, ak rek nep pirkak.

30 Minek pen ami bi kib yib ak, Juda kai Pol nop minim tari agebal ak niy rep gin, agil, God tap sobok gep bi kib okok abe, Juda kansol bi okok magilsek abe, owin agek, ap mogim gel niyil gi, Pol nop am wisib gi dapil, midelak nab siyak lak.

23

Pol Juda Kansol kib bi okok kirop minim agak

1 Pol ne Juda Kansol kib bi nib okok kirop niy i sek lil agak, "Mam sikop. Yad God ageb rek per gipin ak me, gos par niyil gi ma midebin," agak. **2** Pol nib agek, Ananaias, bi God nop tap sobok gep bi kib yib ak, bi ulep siyak midelak okok kirop agak, "Jonyib wak nop pakim," agak. **3** Nib agek, Pol Ananaias nop agak, "Nak milik sigi dagil mideban. Bin bi okok nep niyel, bi tep rek mideban ak pen gos magil nak niyan ak timel yib gip. Nib ageban nibak, God nep pen eyik paknigab. Cin Juda gipin rek niyil, yip minim kib ageban ak pen Juda gipin ar ak kiri gil, 'Nop abramek pakim,' agesan," agak.

4 Pol nib agek, bi ulep siyak midelak nib okok aglak, "God nop tap sobok gep bi kib yib ak nop ag jueban aka?" aglak.

5 Agelak, Pol pen agak, "Mam sikop. Ne God nop tap sobok gep bi kib yib agip, agil ma nippin. God Minim ak nu kil tikil aglak, 'Bi kib nibi okok kirop ma ag junimib mer,' aglak," agak.

6-8 Pen Pol ne niyak, bi Kansol kib midelak nib okok ognap Sadyusi bin bi gos niyak rek gos niyak, ognap Perisi bin bi gos niyak rek gos niyak. Bi Sadyusi okok gos kiri ak niyil agoligipal, "Ejol okok ma midelak. Kaun ma midelak. Bin bi okok kimiil, pis nep kimiil, ma wariknigal," agoligipal. Pen bi Perisi okok akniib gos ma niyelipal. Gos kiri ak niyil agoligipal, "Ejol okok midelak. Kaun midelak. Bin bi okok kimiil, pis nep kimiil mer, wariknigal," agoligipal. Pol ne yakam ke ke midelak nibak niyil, minim kib agil, agak, "Mam sikop. Based bi yad okok magilsek Perisi nib; yad ak rek nep Perisi nib nep. Yad bin bi kimiil wariknigal minim apin ak me, yip pen minim kib agebal," agak. Nib agek, bi Sadyusi Kansol kib okok asik ke ke lili, bi Perisi Kansol kib okok asik ke ke lili, minim pen pen aglak. **9** Minim pen pen agil, minim bleble gil, minim sakol aglak. Agelak, Perisi kai bi lo ag neb bi kiri ognap warikil, minim pen pen agil, aglak, "Bi aul tap timel alap gip, agil, ma agobin. Ne Damaskas amek nin ak, kaun alap aka ejol alap nop agek niyak rek lip; cin ma nippin," aglak. **10** Nib agil, pen pen ag dad amelak niyil gi, ami bi kib yib ak niyil, midak midak nib ag damil Pol nop tig gitik gi dai dai linimel rek lip, agil, ami bi ne okok kirop agek, Pol nop pon di dam karip kib migan kiri dam lilkak.

11 Pen nin nibak kislim nab eyaj Bi kib apil Pol midelak ulep siyak warik midil agak, "Gos sek midenimin. Minim tep yad ak Jerusalem aul apan rek, taun kib Rom amil, ak rek nep agnigan," agak.

Pol nop ntag pak linigabin, aglak

12-13 Minek pen Juda bi ninjuil omal rek ap mogim gil, minim ag ar nokim lili aglak, "Cin Pol nop pis nep ntag pak linigabin. Nop ntag pak ma lipin won aul, tap ma nibil, ntag ma niyinigabin!" aglak.

14 Nib agil, amil God nop tap sobok gep bi kib okok abe, bi minim tig bilocep okok abe, kirop aglak, "Cin minim kiliis minim niyid niyid God nop apin. Tap magil ma niyinigabin; Pol nop pis nep ntag pak lili me, kisen tap niyinigabin. **15** Nib

ak, n̄ibi abe Juda Kansol k̄ib b̄i okok abe, Rom ami b̄i k̄ib ȳib ak nop m̄inim p̄injil yokıl, esek agn̄imib, ‘Pol nop poŋ d̄i aul dapem, nop m̄inim ognap sek ag n̄in̄ tep ḡin!’ agn̄imib. N̄ibi esek n̄ib agen̄igabim, c̄in ul̄n̄in l̄i m̄idil, ne aul apek n̄in̄lig gi, nop piş nep n̄ag pak l̄in̄igabin,’ aglak.

¹⁶ Pen Pol n̄it ȳin̄ ne ak, Pol nop pakn̄ig gelak m̄inim n̄ibak n̄in̄il, n̄ibap Pol nop dam l̄ilak m̄idek karip ak amil, nop ag n̄ak.

¹⁷ Ag n̄ek, Pol n̄in̄il, ami b̄i k̄rop kod m̄idek b̄i alap s̄ik agek, apek, nop agak, “B̄i praj aul m̄inim ne alap m̄ideb. Nop ul̄ık gi ami b̄i k̄ib ȳib m̄ideb ak amek, m̄inim n̄ibak agan,” agak. ¹⁸ Pol agek, ami b̄i n̄ibak n̄it ȳin̄ ne n̄ibak nop ul̄ık gi dam ami b̄i k̄ib ȳib m̄idek s̄in̄ak amil, agak, “B̄i naḡiman Pol ak agi, ‘B̄i praj aul m̄inim alap m̄ideb n̄in̄il nop ul̄ık gi dam ami b̄i k̄ib ȳib m̄ideb s̄in̄ak amek, m̄inim n̄ibak agan,’ agosip, nop ul̄ık gi dapebin aul,” agak.

¹⁹ N̄ib agek, ami b̄i k̄ib ȳib ak, bin b̄i ognap n̄in̄igal, agi, n̄it n̄ibak nop n̄inmagil k̄id ak d̄il, kapkap ul̄ık gi ke ke gol s̄in̄ak amil, agak, “Ȳip m̄inim agn̄ig geban ak agan,” agak.

²⁰ Agek, n̄it praj n̄ibak agak, “Juda b̄i okok tol nep m̄inim yokıl, esek agn̄igal, ‘Pol nop dam Juda Kansol k̄ib m̄idebal ak apen̄im̄in, m̄inim ognap sek ag n̄in̄ rep ḡin,’ agn̄igal. ²¹ N̄ib ak, m̄inim k̄iri agen̄imel ak ma n̄in̄im̄in, mer. B̄i k̄iri n̄injuıl omal rek Pol nop n̄ag pak l̄il nep me, kauyan tap magiıl n̄ibil n̄ig n̄ibil ḡin̄igabin, agi, m̄inim ag l̄ipal. K̄iri m̄inim nep ak n̄in̄il, n̄ib ḡin̄, agi, kod m̄idebal,” agak.

²² N̄it praj n̄ib agek, ami b̄i k̄ib ȳib ak n̄in̄il, nop ag yoklig gi agak, “Bin b̄i ognap k̄rop n̄in̄il, ‘Ami b̄i k̄ib ȳib ak nop n̄ib n̄ib gi agi apebin,’ agi, ma ag n̄in̄im̄in, mer ȳib,” agi kab lak.

Pol Gapna Piliks m̄idek amnak

²³ Ami b̄i k̄ib ȳib ak n̄ib agi, ami b̄i kod m̄idep ne omal k̄rop s̄ik agek, aper, agak, “Ami b̄i okok n̄injuıl akn̄ib wajrem alan (200) d̄il, ami b̄i kaj hos ar bisig gi pen pen gi pal okok n̄injuıl omal nokim adik

gi dam akn̄ib wajrem alan (70) d̄il, ami b̄i c̄im k̄isal pen pen gi pal okok n̄injuıl akn̄ib wajrem alan (200) d̄il, m̄iñi k̄isl̄im nab eyan nep Sisaria amnīmir. ²⁴ Pol nop kaj hos ognap sek n̄il, nop poŋ d̄i dam tep gi, gapman b̄i k̄ib Gapna Piliks m̄ideb s̄in̄ak yokıl, on̄imir,” agak.

²⁵ N̄ib agi, ne Gapna Piliks nop mīj alap nu k̄il t̄ikak:

²⁶ Yad Klodias Lisias. Nep gapman b̄i k̄ib Gapna Piliks mīj aul nu k̄il t̄ikebin. Nak m̄ideban?

²⁷ B̄i nep ag yokebin aul, Juda bin b̄i nop d̄i c̄ici l̄il pak l̄in̄ig gelak ak pen yad n̄in̄nek ne b̄i Rom n̄ib rek ak n̄in̄il me, ami b̄i yad ognap eip am nop ul̄ık gi donek. ²⁸ Dapił, nop n̄ag pak l̄in̄ig gelak m̄inim wagin n̄ibak n̄in̄im, agi, nop damil Juda Kansol k̄ib m̄inim agep k̄iri s̄in̄ak amil n̄in̄nek, ²⁹ Juda bin b̄i k̄iri gi pal rek lo m̄inim ar ognap nep m̄idek. Pen ne tap t̄imel ognap gek, nop piş nep n̄ag pak lep aka miñ lep m̄inim wagin alap ma m̄idek. ³⁰ Pen m̄inim alap aglak, ‘B̄i n̄ibak nop ul̄n̄in l̄il n̄ag pak l̄in̄igabin,’ agelak yad jelep n̄in̄il, nak m̄ideban s̄in̄ak ag yokebin. B̄i nop m̄inim apal n̄ib okok ognap ag yoken, amil, nep m̄inim wagin n̄ibak ag n̄in̄igal.

M̄inim apin me ak.

³¹ Ami b̄i k̄ib ȳib ak n̄ib agi, mīj n̄ibak n̄ek, ami b̄i okok Pol nop k̄isl̄im eyan nep ul̄ık gi damil, taun k̄ib Adipatris amjaklak. ³² M̄inek ami b̄i wagin tageligipal okok magīlsek adik gi Jerusalem amnīlak. Ami b̄i kaj hos ar bisig gi pen pen goligipal okok nep Pol nop dad taun k̄ib Sisaria amnīlak. ³³ Sisaria amjakil, amil mīj dapesal ak, b̄i karip lim n̄ibak kod m̄idoligip Gapna Piliks nop n̄il, Pol n̄inmagil ar ne ak l̄ilak. ³⁴ Gapna Piliks ne mīj n̄ibak udin li n̄in̄il, Pol nop agak, “Karip lim nak akal n̄ib?” agak. Agek, Pol agak, “Yad Silisia Propins n̄ib,” agak.

³⁵ Pol Silisia Propins n̄ib b̄i m̄idek m̄inim ak n̄in̄il, Gapna Piliks nop agak, “B̄i nep m̄inim agn̄igal okok apen̄igal, m̄inim k̄ib nak agn̄igabin,” agak. N̄ib agi, b̄i ne ognap k̄rop agak, “Nop dam Herod karip

kib ḡi lak ak l̄l, kod m̄id tep ḡin̄imib,” agak.

24

Juda b̄i kib okok Pol nop min̄im kib aglak

¹ Pol nop dam Herod karip ḡi lak ak lel, n̄in omal omal m̄idek. M̄inek mamīd n̄in ak, God nop tap sobok gep b̄i kib yib Ananaias, taun kib Sisaria ak amn̄ig, b̄i min̄im t̄ig bīlokep ognap poj d̄l, b̄i min̄im agep kiri Tetallas eip Sisaria amnilak. Min̄im kib agep karip ak amil, kiri gapman b̄i kib Gapna Piliks ak nop, Pol n̄ig ḡil n̄ig ḡil gak ak min̄im kib agn̄ig gobin, aglak. ² Pol karip m̄igan ak dapel n̄ijlig ḡi, b̄i min̄im agep Tetallas Gapna Piliks nop agak, “Nak me m̄ilek par c̄inop kod m̄idesan, pen pen ḡilīg ḡi ma ḡil, m̄id tep ḡipin. Nak gos n̄ij tep ḡil gesan ak me, karip l̄im c̄in aul tap tep tap kisen n̄ib misen l̄ip ak, c̄in m̄id tep ḡipin. ³ Karip l̄im c̄in aul t̄igoj t̄igoj okok magilsek per nep ḡi tep ḡipan n̄ibak n̄ijil c̄in miñ miñ ḡil nep tep yib agobin. ⁴ Pen nep min̄im par kib ma agn̄ig. Min̄im manj won alap agn̄ig gebin ak, t̄im̄id pak n̄ijnim̄in.

⁵ “B̄i s̄in̄aul m̄ideb aul, c̄in n̄ipin ne per nep ḡi t̄imel ḡip. Bin b̄i okok k̄rop min̄im esek agek, kiri min̄im esek n̄ibak n̄ij d̄l, ne ḡi t̄imel ḡip rek kiri n̄ig akn̄ib rek nep ḡi t̄imel ḡipal. Karip l̄im ke t̄igoj t̄igoj magilsek ḡi tagil min̄im esek agil, Juda kai k̄rop t̄ig asik ke ke lek n̄ijlig ḡi, kiri gapman min̄im ag juil, pen pen ḡipal. Bin b̄i Jisas b̄i Nasaret n̄ib ak nop n̄ij dipal okok, b̄i kib kiri alap me aul. ⁶⁻⁷ Ne God sobok gep karip ḡi t̄imel ḡin̄ig gek, c̄in n̄ijil nop t̄ig cici l̄l, tap c̄inop ḡi t̄imel gak n̄ibak, lo c̄in ke min̄im kib agn̄ig gonok, ami b̄i kib yib Lisias kal ju apil, nop damil agak, ‘B̄i ak nop min̄im kib agn̄ig gebal okok, b̄i kib Piliks m̄ideb s̄in̄ak damil, min̄im kib agn̄imel,’ agak. N̄ib agek me, c̄in miñi opin. ⁸ Min̄im n̄ibak Pol nop ag n̄ijenim̄in, ne ke, c̄in min̄im kib agobin wagin ak agek, nak n̄ijnigan,” agak.

⁹ Tetallas n̄ib agek, b̄i Juda ap m̄idelak okok, min̄im ne agak ar ak nep agil, aglak, “N̄ijid yib agip,” aglak.

Pol Gapna Piliks nop min̄im agak

¹⁰ Gapna Piliks ne n̄inmagil dap ranlig ḡi, Pol nop, min̄im agan, agek, Pol agak, “Nak mī kojai nep karip l̄im aul kod m̄idīl, n̄ij tep ḡil, min̄im t̄ig asik tep geban rek, yipid ḡil nep agn̄igan. N̄ib ak n̄ijil, yip tep gek n̄ijlig ḡi nep min̄im agn̄igain. ¹¹ Nak bī okok k̄rop ag n̄ijenim̄in, agn̄igal n̄in akn̄ib umigan alaŋ ma amnak nep, yad Jerusalem amil, God sobok gep karip ak sobok ḡin̄igain, agil, amn̄inek. ¹² Yad bin b̄i ognap d̄l, God sobok gep karip ak aka Juda mogim gep karip okok aka Jerusalem nab s̄in̄ak, c̄ibur t̄imel gep rek min̄im ognap ma agnek, mer. ¹³ Yip miñi min̄im kib agebal ak, nak n̄ijnigan min̄im wagin alap ma m̄idenigab, mer. ¹⁴ Pen nep min̄im alap misen agn̄ig gebin. Yip apal, ‘Pol c̄in Juda bin b̄i ḡipin ak rek ognap ma ḡip; ne tom agil, Kanib kisen n̄ib ak ameb,’ apal. Yip Kanib kisen n̄ib ajeb, apal ak, n̄ijid apal. Yad Kanib kisen n̄ib tagil, based sikop sobok ḡoligipal God nokim n̄ibak nep sobok ḡipin. Mosis Lo min̄im nu kil tikak ak abe, b̄i God min̄im agep okok min̄im nu kil tiklak ak abe, magilsek n̄ij d̄ilg ḡi m̄idebin. ¹⁵ B̄i Juda s̄in̄aul m̄idebal, bin b̄i tep okok abe, bin b̄i t̄imel okok abe, magilsek k̄imil wariknitgal, agil n̄ipal rek ak, yad ak rek nep n̄ipin. ¹⁶ God eip amil m̄idenigain, agil, yad abramek ma ḡipin, mer. God n̄ijil aka bin b̄i okok n̄ijil, Pol yipid ḡil ma ḡip, agn̄igal ak n̄ijil, per n̄ij tep ḡil, m̄id tep ḡipin.

¹⁷ “Pen yad mī ognap Jerusalem ma amn̄inek. Pen kisen yad amil, bin b̄i yad tap ma m̄ideb okok k̄rop mani ognap n̄il, God nop tap sobok ḡi n̄in, agil, Jerusalem amn̄inek. ¹⁸ Jerusalem amil, c̄in Juda b̄i, God udin yirik ar ne s̄in̄ak m̄id tep ḡin, agil, tari tari ḡipin ak, ḡinek. N̄ig ḡilīg ḡi m̄idenek ak, b̄i s̄in̄aul kiri apil yip n̄ijlak. Pen bin b̄i kojai nep yad eip ap ma m̄idelak. Pen pen agep min̄im ognap ma agnek. ¹⁹ Pen Juda bin b̄i Esia Propins n̄ib okok Jerusalem apil, God sobok gep karip s̄in̄ak m̄idelak. Min̄im kiri m̄idobkop ak,

kiri sīnāul apil, mīnīm nībak aplap. ²⁰ Ma opal ak, bī Juda Kansol kīb sīn aul yīp Jerusalem mīnīm kīb agīl, yad tap tīmel gīnek mīnīm wagīn nīnlak ak agel nak nīnān! ²¹ Pen yīp mīnīm kīb aglak nīn ak, yad mīnīm nokīm alap nep agnek. Meg mīgan dap rānił agnek, ‘Yad bin bī kīmīl warīknīgal, agīl, gos ak nep nīpin ak me, yīp mīnīm kīb agebīm aul,’ agnek,” agak.

²² Pol nīb agek nīnlīg gī, Gapna Piliks, Kanīb ak agōlīgīpal mīnīm ak nīn rep gak ak me, Juda bī okok mīnīm agelak ak ma dīl, agak, “Kisen ami bī kīb yīb ak Lisias apek, mīnīm ne ak nīnīl, mīnīm nībak agnīgain,” agak. ²³ Nīb agīl, bī nagīman kai kīrop kod mīdek ak nop agak, “Pol nop kod mīd tep gīnīmīn; nop pīs nep nag wōs ma līnīmīn. Ne tap ognap ma mīdonīmīn, bin bī ne okok kīrop ag nīnek, nop nīnīmel,” agak.

Pol mī omal mīñ mīdek

²⁴ Nīn sīkol bad alap amek, nīn alap Piliks bin ne Drusila eip orek. Bin Drusila nībak ne Juda nīb bin. Pen kīri ber apil, nīgmīl ne Pol nop sīk agek, apil, Krais Jisas nop titi gīl nīn dīpal mīnīm ak agek, Piliks nīn mīdek. ²⁵ Pol ne mīnīm ag damlıg gī, cīn titi gīl gī tep gīnīgabīn mīnīm ak abe, cīn titi gīl cībur gos mīdmagīl cīn gos gīp rek nep ma gīnīgabīn mīnīm ak abe, God kīsen cīnop mīnīm kīb agnīgab mīnīm ak abe, Piliks nop agak. Pen Pol nīb agek, Gapna Piliks mīnīm nībak nīnīl, pīrīkīl, Pol nop agak, “Nak mīñi am mīdenīmīn. Kīsen yad nīn alap nep sīk agen, onīmīn,” agak. ²⁶ Pen gapman bī kīb nībak, gos ne ke okok nep nīnāk, “Yad Pol nop per per sīk agenīgaiñ ak, ne pen gos nīnīgab, ‘Yad bī aul nop kapkap mani ognap nīn, ag yokek, amnīn,’ agīl, yīp mani ognap nīnīgab,” ag gos ak nīnāk. Pen gos nībak nep nīn mīdīl, Pol nop dīgep mīnek sīk agek, apil, mīnīm agelīgīpir.

²⁷ Mī omal ap amek nīnlīg gī, bī nak Posias Pestas, Piliks kau nop dīl, karīp līm nībak gapna mīdek. Pen Piliks, Juda kai yīp bī tep agnīgal ak tep, agīl, Pol mīñ mīdek ak ma wīsīb yokak.

25

Pestas Pol nīp mīnīm kīb nīnāk

¹ Pen Pestas taun kīb Sisaria sīnāk amīl, gapna wōg nībak dīl, nīn omal nokīm nep mīdīl, Jerusalem amnak. ²⁻³ Pestas Jerusalem amek nīnlīg gī, God nīp tap sobok gep bī kīb okok abe, Juda bī kīb ognap abe nīp am nīnīl, Pol nīg gīl nīg gīl gī tīmel gak mīnīm nībak nīp aglak. Juda bī okok kīri ke kapkap mīnīm ar nokīm ag līl, Pol nīp kanīb nab sīnāk ulīnīn līl, nīg pak līnīgabīn, agīl, aglak, “Cīnop yīmīg nīnīl, bī nak ognap agek, Pol nīp kasek pon dīl Jerusalem dolan,” aglak. ⁴ Nīb agelak, Pestas agak, “Pol mīñ mīdeb Sisaria. Nīb ak, yad Sisaria amnīg gebin rek, ⁵ nīp mīnīm ognap mīdonīmīn, bī kīb nībi ognap agem, yad eip Sisaria amīl, nīp mīnīm kīb agnīmel,” agak.

⁶ Pestas nīb agīl, nīn jīl oñjīd aka wajrem alaŋ sek Jerusalem kīn mīdīl, adīk gī Sisaria amnak. Mīnek, Pestas ne mīnīm kīb agep karīp nīlik mīgan ak amīl, Pol nīp dowīm, agak. ⁷ Pol nīp dāpelak, Juda bī Jerusalem nīb olak okok apil nīp pīnīl kīs kīs gīl, mīnīm ar ke ke koñai nep aglak. Pen mīnīm aglak ar nīb okok mīnīm wagīn alap mīdek, ma aglak.

⁸ Kīri mīnīm agelak, Pol warīkīl pen agak, “Yad Juda bin bī lo mīnīm nībi ak ma tīb jupin; yad God sobok gep karīp ak tap tīmel alap ma gīpin; yad Rom Empra Sisa nīp mīnīm tīmel alap ma apin,” agak.

⁹ Agek, bī kīb Pestas, Juda bin bī okok yīp bī tep agnīgal ak tep, agīl, Pol nīp ag nīnīl, agak, “Mīnīm kīb agobīn nībaul, Jerusalem amīl agīn aka?” agak.

¹⁰ Agek, Pol agak, “Mīñi Sisa mīnīm kīb ar ne ak bīr mīdebin. Yad Juda bin bī kīrop tap tīmel alap ma gīpin ak, nak ak rek nep bīr nīpan. ¹¹ Pen tap tīmel alap gen, yīp mīnīm kīb agīl, nīg pak līn, aplap ak, ma pīrīkpne; nīb ak yīp nīg pak līplap. Pen mīnīm kīb agīl, mīnīm wagīn alap ma mīdeb ak, bī alap yīp Juda bin bī kīrop nīnīmīn rek ma līp. Nīb ak, nak yīp Sisa mīdeb ak ag yokek, ne ke mīnīm nībaul nīnīgab,” agak.

¹² Pol nīb agek, bī kīb Pestas amīl, bī ne okok eip mīnīm nībak ag amīl apil gīl,

adık gi apıl, agak, “‘Sisa mìnım kib yad ak niñnígab,’ apan ak me, nep Sisa mideb ak ag yoknigain,” agak.

Kiñ Agripa eip nínai ne Benis eip

¹³ Pen yokop ñin omal yapek niñlig gi, Kiñ Agripa eip nínai ne Benis eip, Pestas kisen nep gapna owak rek nop am niñir, agil, Sisaria amil, Pestas eip ñin bad tapin alap kín mideker. ¹⁴ Kíri ñin konjai nep siñak kín mideñig ger niñlig gi, Pestas ne Kiñ Agripa nop agak, “Ned Piliks gapna midek ñin ak, ne bi alap miñ lak. Pen gapna wög ne ak kírig gíl, bi níbak miñ lep kau ak kírig amnak. ¹⁵ Yad Jerusalem amenek, bi Juda God nop tap sobok gep bi kib okok abe, Juda bin bi mìnım tig bilocep bi kib okok abe, bi níbak nop yip mìnım kib agil, aglak, ‘Nak agek, Pol nop ñag pak lilan,’ aglak. ¹⁶ Pen mìnım wagin alap ma agelak niñil yad kírop agnek, ‘Cín Rom bin bi lo alap niñ gíl ma mideb. Bin bi yokop ma ñag pak lijin. Mìnım kib agnigabin niñil bi mìnım mideñimtig okok amil, bi kírop gi tìmel gak udin yırı̄k ne siñak mìnım misen agenigal; ne mìnım pen agenigab; mìnım wagin alap mideñigab ak, nop ñag pak linimel, agnigabin,’ agnek. ¹⁷ Níb agil, Juda bi okok yad eip Sisaria aul apıl, miñek me, yad amil mìnım kib agep karip niñlik migan ak bisigil, Pol nop am dowim agen, dolak. ¹⁸ Yad gos niñnek e, mìnım kib yib mideb, agnek ak pen mìnım kib aglak ak mìnım agel niñlig gi niñnek, mìnım kib ma midek, mer. ¹⁹ Kíri yokop aglak, ‘God mìnım ak, cín ag tep gipin rek ma agip. Pen bi Jisas ak bir kímak ak pen Pol agip ne komiñ mideb agip,’ aglak. ²⁰ Mìnım agelak ak yad niñ tep ma ginek rek, Pol nop ag niñnek, ‘Nak Jerusalem amenigan, nep mìnım kib agnigal aka?’ agnek. ²¹ Agenek, ne mer agak. Ne agak, ‘Yad miñ mideñigain. Kisen Empra Sisa ne ke mìnım níbak agnigab,’ agak. Níb agek, yad nop Sisa mideb siñak ag yoknigain, agil, miñ linek rek mideb,’ agak.

²² Pestas níb agek, Kiñ Agripa agak, “Pestas. Bi níbak mìnım ne ke agek, yad

niñnígain,” agak. Agek agak, “Níb ak, tol niñnígan,” agak.

²³ Níb agek, miñek, Agripa nínai Benis eip, walij tep tep nep yimil, ami bi kib ognap abe, bi kib yib ognap abe por díl, bin bi kib apobin, agil, miñ miñ gílig gi mìnım kib niñeb karip niñlik migan ak amniłak. Ap mideb niñlig gi, Pestas bi ne ognap kírop agak, “Pol nop am dowim,” agak. ²⁴ Agek, dapelak, Pestas agak, “Kiñ Agripa abe, bin bi ap midebim siñ aul abe, bi aul nop niñim. Juda bin bi nop mìnım kib agil, bi níbaul pis nep ñag pak lep, apal. Yad Jerusalem mideñek, yip níb aknib rek nep aglak. Siñaul opin, yip ak rek nep apal. ²⁵ Yad niñpin, bin bi okok tap timel yib gel, ñin ognap ñag pak lipal ak pen bi aul nop mìnım kib agil niñnek, tap níbak rek alap ma gip, mer. Pen ne ke agak, ‘Empra ne ke mìnım yad agnigab,’ agak. Níb ak me, yad nop Empra nop ag yoknigain. ²⁶ Bi níbaul Empra nop ag yoknigain ak pen ne tap tari tari gip mìnım wagin ak, mij sek nu kíl tik niñim rek ma lip. Níb ak, nak Kiñ Agripa abe, bin bi ognap siñ aul abe, bi níbaul tap tari tari gip mìnım wagin ak niñnígabim. Níbi mìnım ne ak niñil, mìnım wagin magil ak yip agenigabim, yad nu kíl tikil, Empra mideb siñak yoknim. ²⁷ Pen gos yad niñpin ak, bi nagiman Empra mideb siñak yokop ag yokil, lo tari tari tib juip ak ma agenigain ak, tep ma gip, mer,” agak.

26

Pol Kiñ Agripa nop mìnım agak

¹ Pen Kiñ Agripa Pol nop agak, “Yad nep peyig niñlig gi midebin, mìnım agan!” agak.

Níb agek, Pol niñmagil dap ranlig gi agak, ² “Kiñ Agripa. Nak nep apıl yip mìnım agan, agesan, Juda bin bi mìnım yip agebal ak, nep agnig gebin ak, yip tep gip. ³ Cín Juda bin bi gipin gipin ar ak abe, mìnım pen pen apin apin ar ak abe, nak magilsek bir niñpan ak me, nep agnig gebin aul, yip tep gip. Níb ak, yad mìnım agen, yip yırı̄k ma niñním.

⁴ “Yad niñ sikol karip lim yad ke okok mideñek ñin ak abe, kisen am Jerusalem

midenek ñin ak abe, yad bı tige pırek middenek ak, Juda bin bı okok magılsek bır nıpal. ⁵ Kiri yıp mılek par nıñölögipin. Yad bı Perisi, Juda lo mınım nıñıl, kılıs gıl, asık mosık gı tep yıp gı mıdöligipin. Kiri nep mınım nıbak mıseñ agenıgal ak, yad mınım nıñıl agebin ak, agıl nıñıgan. ⁶ Pen God bırarık nep apıs based sıkop kırop mınım tep agek, gos sek kod mıdeligipal mınım nıbak nep nıñ dıpin ak me, kiri yıp mınım kıb agebal. ⁷ Cıñ Juda wagın ke ke aknıb umıgan alan magılsek, God apıs based sıkop kırop ag lak mınım tep ak kod mıdobın. God ne tap tep nıñıgain ag lak tap tep nıbak dıñ, agıl, pıb nab kıslım eyan nop sobok gılıg gı mıdobın. Pen Kin Agripa, nak nıñan! God mınım agak nıbak mınım nıñıl nep ageb, agıl, nıñ dılıg gı nep mıdebin ak me, yıp mınım kıb agebal me aul. ⁸ Pen nıbi tari gınig bin bı kımbal okok, God gek ma warıknıgal, ag gos nıpm?

⁹ “Pen ned yad ke, bin bı Jisas Nasaret nıb mınım agelak bin bı okok kırop gı tımel gin, ag gos nıñölögipin. ¹⁰ Pen Jerusalem mıdıl, yad ak rek nep genek. God nop tap sobok gep bı kıb okok yıp agel, bin bı Jisas nop nıñ dılak okok konjai nep am dapen, kırop mıñ lölögipal. Yad ke bı mınım tıg bılokep okok eip yau agen, ognap pıs nep ñag pak lel kımlak, kırop paj agölögipin. ¹¹ Juda mogım gep karıp okok gı tagıl, bin bı Jisas nop nıñ dölgipal okok kırop mılk kal nıñıl, kırı Jisas mınım ne ak kırıg gılañ, agıl, kırop gı tımel gölgipin. Yad gos ar nokım alap nep nıñıl, ñin ognap bin bı nıb okok kırop pıyo nıñin, agıl, karıp lım par kıb okok ajölgipin.

Jisas Krais Pol nop dak ak, Pol kesim nıbak agak

¹² “Pen ñin alap Damaskas bin bı Jisas nop nıñ dılak okok kırop nag lı donım, agenek, God nop tap sobok gep bı kıb okok, yau, agıl, mıt ñu kıl tık ñel, dıl sandinek. ¹³ Pen kin tep yad nıñan! Yad pıb nab sıñ epel owak magıl ak, kanıb nab sıñak amlıg gı nıñnek, melık kıb aknıb ke seb kab ar alan nıb yad bı ognap eip amonok okok pak ñak. Melık pak ñak

nıbak, pıb melık rek mer; melık nıbak ke yıp gak. ¹⁴ Nıg gek, cıñ magılsek lım eyan ap yap pakıl, yad nıñnek, mınım alap, mınım yıp cıñ Arameik mınım agıl, yıp agak, ‘Sol! Sol! Yıp tari gınig per gı tımel geban? Nep per kanıb tep yomním, apin ak pen nak yad eip pen pen geban ak, nep ke yur adık ñeb,’ agak.

¹⁵ “Agek, yad agnek, ‘Bı Kıb, nak bı an?’ agnek.

“Agenek, Bı Kıb agak, ‘Yad Jisas, yıp per gı tımel geban ak nep agebin,’ agak. ¹⁶ Nıb agıl yıp agak, ‘Pen mıñi nak warıkan! Yad nep mınım agıñ opin. Nak wög gı ñeb bı yad mıdıl, yıp mıñi udın nıñeban ak abe, yad nep kısen yomnígain ak abe, bin bı ognap okok kırop ag ñıñıgan. ¹⁷ Yad nep ag yoken, nak amıl Juda bin bı okok abe, Juda bin bı mer okok abe ag ñek, nep gı tımel gel nıñıg gı, nep kod mıdıl tıg asık yoknıgain. ¹⁸ Nak mınım tep yad kırop ag ñek, udın kwoi mıdebal ak, udın ñıl nıñıgal. Nak mınım tep yad kırop ag ñek, kıslım okok mıdebal ak, kırıg gıl melık onıgal. Nak mınım tep yad kırop ag ñek, Seten kılıs won ne mok okok mıdebal ak, kırıg gıl God nop onıgal. Nıg genıgal, tap si tap tımel gıpal okok, Bapi nıñıl kırıg gek, bin bı ned yıp nıñ dıpal okok eip kausek komın middenıgal,’ agak.

Pol God nop wög golıgip mınım ak agak

¹⁹ “Pen Kin Agripa. Yad nıgrıkep karıp lım seb kab ar alan sıñak nıb apıl mınım agak nıñnek nıbak ma kırıg gıne. ²⁰ Damaskas amıl, bin bı nıb okok kırop mınım tep nıbak ag ñinek. Kısen amıl Jerusalem bin bı kırop ag ñıl, karıp lım Juda bin bı mıdebal okok magılsek kırop ag ñıl, Juda bin bı mer okok ag ñıl, gıne. Kırop ag ñıl agnek, ‘Tap si tap tımel gıpmak, tari gınig nıg gıpin, agıl, kırıg gıl, God nop nokım nıñ dıl, tap tımel okok bır kırıg gıpin ak nıñımel, agıl, God ageb rek nep gınmıb,’ agnek. ²¹ Yad nıg gıne ak me, ñin alap God sobok gep karıp sıñak amenek, Juda bı sıñaul kırı yıp dı cıçı lıl, ñag pak lıñig gelak. ²² Pen God yıp per nep kod mıdeb rek, yad mıñi won aul nep sıñaul warık mıdıl, mınım tep ne ak, bin bı yıp mıdeb okok abe, bin

bı yıb ma mıdeb okok abe ag nılgıg gi mıdebin. Mınım ag ñebin nıbak, ar alap ke mer; bı God mınım agep bı okok abe, bı nak Mosıs abe, kisen gınıgab, agıl, ñu kıl tıklak mınım ak nep ag ñebin. ²³ God mınım agep bı Aisaia God Mınım ñu kıl tıklı agak, ‘Krais apıl, yur dıl kımnıgab, pen ne bı ned nep kauyan warıknıgab ak me, Juda bin bı okok abe, Juda bin bı mer okok abe nıñıgal, God kırop ak rek nep dı komıñ yoknımın rek lıp. Nıg gınıgab ak, ne kırop melık rek pak ñıñıgab,’ agak,” agak.

²⁴ Pol mınım nıbak agek nıñıg gi, Gapna Pestas mınım kıb agıl agak, “Pol, nak bı mınım ar ke ke nıpan rek, nabıc jıñ mok nak mılep gıp saköl ñagıl ageban,” agak.

²⁵ Agek, Pol pen agak, “Bı pobıñ tep yad Pestas. Yad saköl ñagek ma agebin. Gos nıñıl nıñ tep gił, mınım nıñıd yıb ak agebin. ²⁶ Yad tari mınım agebin aul, Kinj Agripa ne ke bır nıñıp. Jisas nop tari tari gił mınım tari tari agıl giłlak ak we gił ma giłlak. Miserj nep giłlak ak me, yad nıpin, Kinj Agripa ne magılsek bır nıñıp. Nıg gek nıñıl yad nop pırıklı ma agebin, mer,” agak. ²⁷ Pol nıb agıl Kinj Agripa nop nıñıl agak, “Kinj Agripa. Nak bı God mınım agep okok mınım aglak ak, nıñıd aglak, agıl, gos nıpan aka? Yad nıpin, mınım nıbak nıñıd apal, agıl, nıpan,” agak.

²⁸ Pol nıb agek, Kinj Agripa pen agak, “Pol. Nak yıp, mınım sıkol alap agen, Jisas bı ne alap mıden, agıl, yıp mınım nıbak ageban aka?” agak.

²⁹ Agek, Pol agak, “Mınım ulep agnım aka mınım par agnım, yad gos nokım alap nep nıñıl, God nop sobok gił agebin, nak abe, bin bı mınım agebin nıñebal sıñ aul magılsek abe, yad mıdebin rek mıdenımbı, agıl, sobok gebin. Pen yıp sen ñon gıpırek nıbep lılañ, agıl, ma sobok gebin,” agak.

³⁰⁻³¹ Pol nıb agek, Kinj Agripa ak, Gapna Pestas ak, Agripa nıñai Benis ak, bin bı mıdelak okok magılsek warıklı, söñ amıl, aglak, “Bin bı ognap gił tımel gel me, mınım kıb agıl, ognap mıñ lıl, ognap pıs

nep ñag pak lınígal. Pen bı aul tap tımel alap ma gıp, mer,” aglak.

³² Nıb agıl, Kinj Agripa ne Pestas nop agak, “Mıñi mıñ lep karıp kırıg gił mı ambkop ak pen ne, ‘Sisa mınım kıb yad nıñıgab,’ agıp ak me, mıñ mıdıl, bı kıb Sisa mıdeb ak amnıgab,” agak.

27

Pol Rom amnıg gi ñıg magöb dak

¹ Gapna Pestas Pol Rom mıñi amnımın, agıl agek, ami sıkop okok kod mıdep bı kıb Julias ak, Pol abe nagıman bı ognap sek abe dıl kod mıdekin. Ami sıkop nıb okok kırop “Empra Ami Sıkop Ne” agölögıpıpal.

² Pen ñıñ nıbak, ñıg magöb karıp lım Adramitiam nıb ak, Esia Propins amnıg gił, Sisaria am wös gak. Nıb ak, ñıg magöb nıbak dıl ñıg nab eyan amnınon. Bı taun kıb Tesalonaika, Masedonia Propins sıñak nıb bı alap eip amnınon. Yıb ne ak Aristakas.

³ Mınekkı taun kıb Saidon amjakıl am wös gınok. Julias ne Pol nop dı tep gił agak, “Amıl namıd namam sıkop kırop nıñıl, nep tap tari ma mıdonımın okok nep ñıñımel,” agak. ⁴ Pen cın Saidon kırıg amnıg gił nıñınon, yıgen kıb yıb ak apıl, ñıg solwara ak abe pag apek. Nıg gek, karıp lım ñıg tıb kıs gak airan Saipras pıs kıd amnınon. ⁵ Nıg gił, amıl amıl Silisia Propins sıł gił, amıl karıp lım Pampilia sıł gił, am Lisia Propins amıl, taun kıb Maira amjakıl wös gınok. ⁶ Amjak wös gił, ami bı kıb bı nagıman okok kırop kod mıdekin ak nıñak, ñıg magöb Aleksadria nıb alap karıp lım Itali amnıg gek. Nıb ak, ne cınop agek, ñıg magöb nıbak amnınon. ⁷ Ñıg magöb nıbak amıl, ñıg nab kıb eyan amıl, sısaın sısaın nep koslam amıl amıl taun kıb Kınidos amjakınon. Pen yıgen kıb ma apek nıñıl yıpıd gił ameb rek ma lak. Nıb ak me, pıs kıd nep amıl amıl karıp lım Salmoni sıł gił, karıp lım ñıg tıb kıs gak airan Krit beñ kıd jus dıl, ⁸ koslam amıl amıl karıp lım sıkol ñıg gol sıñak alap,

“Ñıg Magöb Mıd Tep Gep Kau,” agölögıpıpal, amjakıl sıñak wös gınok. Karıp lım nıbak Lasia taun ulep sıñak.

⁹ Cın nıg gıl, sisain sisain nep gi ajon niŋlıg gi me, Juda bin bi tap ma niŋeb niŋ ak ap padıkek, niŋ solwara kib pag owe niŋ ak bir owak. ¹⁰ Pen Pol ne krop agak, “Bi ognıl. Ameb rek ma lip rek, amenigabın ak, tap wiſ wad tap okok magılsek timel gił, niŋ magöb abe timel gek, cın magılsek niŋ niŋjın rek lip,” agak. ¹¹ Pol nīb agak ak pen, niŋ magöb bi wög gelak kod midek bi kib ak abe, bi niŋ magöb nap nīb ak abe, minim ke agerek niŋıl, ami bi kib Julias, Pol minim kırıg gił, minim krop ak dak. ¹² Bi konjai nep aglak, “Karıp lim aul karıp lim timel. Yigen kib dip niŋ aul, karıp lim timel nībaul ma midojin; Piniks ulep mideb siŋak am midojin. Yigen kib apeb niŋ ak, niŋ magöb dam karıp lim nībak lon, timel ma giňim, ” aglak. Piniks taun nībak, karıp lim niŋ tib kis gak airan Krit mideb. Niŋ magöb Piniks apoligip ak, yigen kib pib apeb pis ken apenigab ak, niŋ magöb kapkap pib panjd ameb pis ken amnigab; pen yigen kib pib panjd ameb pis ken apenigab ak, niŋ magöb kapkap pib apeb pis ken amnigab.

Yigen kib apıl, niŋ solwara pagak

¹³ Pen kiri nīb agel, siŋak mideonok niŋlıg gi, yigen s̄ikol s̄ikol apek ak niŋıl, “Miñi amıl amnigabın,” agıl, bi niŋ magöb wög gelak okok, aga yoklak ak lip gi dıl, karıp lim niŋ tib kis gak airan Krit niŋ gol ar siŋak amnı̄nok. ¹⁴ Niŋ gił amon niŋlıg gi, dai asad kib yib, airan Krit pis kid nīb, niŋ magöb amnig gonok pis ken apıl, niŋ magöb tig jinomno gak. ¹⁵ Niŋ gek, bi niŋ magöb wög gelak okok niŋıl, dad yipid gił amnı̄n, agıl, gi mer niŋıl, kırıg gel, cınop sek dad niŋ solwara nab kib okok dad amnak. ¹⁶ Yigen niŋ gił dad amek, amıl amıl karıp lim niŋ tib kis gak airan s̄ikol Kauda apal ak, pis kid alap amonok niŋıl yigen kib apek ak ulekak. Niŋ gek niŋlıg gi, agnok, “Yigen s̄ikol apeb rek, niŋ magöb s̄ikol bad ak dıl, niŋ magöb kib miğan ak di lin,” agıl, koslam yib di linok. ¹⁷ Niŋ magöb s̄ikol bad ak di lī tep gił, niŋ magöb kib ak pipag giňim rek lip, agıl, niŋ magöb okok nīb okok nīb nag non gił,

lip gi li kılıs giłak. Pen, “Yigen kib apeb aul, niŋ magöb cın ak dam kab kılıp Sötis apal okok amıl, kab kılıp timel ak piŋ lek, timel giňigab,” agıl, sel non giłak ak wiſib yokel, jel gek pırıklıg gi amnı̄nok. ¹⁸ Yigen kib ak aplig gi midek ak me, minek niŋ magöb ak auan amnan, agıl, wiſ wad tap okok di niŋ yoklak. ¹⁹ Minék ak, ak rek nep, yigen di nep midek ak me, tap tari tari niŋ magöb mid tep ganj, agıl, karıp miğan lel midek ak, magılsek niŋebir di niŋ eyan yoklak. ²⁰ Pen cın per per pib gap okok ma niŋoligipin, mer. Yigen ak niŋ gił dılıg gi nep midek ak me, gos alap niŋıl, agnok, “Karıp lim alap ma amnigabın; kım saknigabın,” agıl, gos niŋnok.

²¹ Pen milek par kiri tap magıl ma nībeligipal. Kisen Pol midełak nab siŋak warıkıl agak, “Bi ognıl, minim yad agnek ak nīpkep rek, cın airan Krit nep midil, wiſ wad tap okok di niŋ eyan ma yokpnop. ²² Pen yad nībep agebin, miñi gos par ma niŋim; gos sek mideñim. Cın alap ma kımnigabın. Niŋ magöb ak nep pis nep timel giňigab. ²³ Yad God nop wög gi ūeb bi ne midebin ak me, miñi kıslım eyan God ejol ne alap ag yokek, apıl yad midesin ulep siŋak apıl yip agip, ²⁴ ‘Pol, nak ma pırıknımın! Midil, nak bi kib Sisa mideb siŋak amıl, minim kib niŋnigan. Pen bin bi niŋ magöb karıp miğan midebal okok, God krop ak rek nep kod midek ognap ma kımnigal. God ne nep yimig niŋıl, komış midep magıl kiri ak nep nīb,’ agip. ²⁵ Nīb ak, bi ognıl, nībi ma pırıknım; gos sek mideñim. Yad nīpin, God nop nīn dipin ak, ne ageb rek nep giňigab. ²⁶ Pen cın amıl amıl, karıp lim niŋ tib kis gak airan alap amon, niŋ magöb kab kılıp piŋ li wös giňigab,” agak.

Niŋ magöb pis nep timel gak

²⁷ Pen yigen ak cınop nīg gił di damek damek nīn aknib wajrem pis kid adan amek niŋlıg gi kıslım eyan me, niŋ solwara Edriatik, apal ak, nab siŋak amlig gi, bi niŋ magöb wög gelak okok, gos alap niŋıl, ulep karıp lim alap apjaknigabın rek lip, aglak. ²⁸ Kiri gos nībak niŋıl, kab

kılıp ulep ulep mideb aka agıl, tap nıg lı nıpal alap lıl nınlak par kib kib 40 mita midek. Yokop sıkol sıkol magıl alap amıl, tap nıbak kauyan lıl nınlak 30 mita midek. ²⁹ Nıg gek, cın kab kib salai ar sınjak amjın rek lıp, agıl, pırıkkıl, aga omal omal yoklak nınlı, nıg magöb kılıs gak. Kılıs gek nınlıg git, God nop sobok gıl aglak, "Karıp kasek tıkıl pıb lañ," aglak. ³⁰ Pen bi nıg magöb wög gelak okok, karıp lım nıg tıb kıs gak airan nıbak yokop ulep nıb sınjak amnıg, bin bi okok nıñ midebak rek, esek wai nıl aglak, "Nıg magöb sıkol ak dam nıg magöb nabıc pıs ar yokıl, aga ognap sek yokın," aglak. ³¹ Kiri esek nıg gel nınlıg git, Pol nınlı, Julias ami bi ne okok eip kırop agak, "Bi nıg magöb wög gebal aul, kiri nıg magöb sıkol ak dıl pırıkkıl git amenıgal ak, nıbi magılsek kım saknıgabım," agak. ³² Pol nıb agek, ami bi okok, nıg magöb nıg eyan yoknıg gelak nag ak, pıs nep tıb git rıkkı git yokel, nıg nab eyan yowak.

³³ Pen miñab tıknıg gak magıl ak, Pol kırop agak, "Nıñ aknıb wajrem pıs kıd adañ ak (14) gos par nınlı, tap magıl ma nıbıl, yokop nep midebım. ³⁴ Nıb ak, miñi tap ognap nıñım. Mer ak, nıbi titi gıl mideňıgabım. Bin bi nokım alap nabıc kas nokım alap ma yonıgab," agak. ³⁵ Pol nıb agıl, bred ognap dıl, kiri midebak nab sınjak God nop tep agıl, ti pañıl, tap ognap nıñjak. ³⁶ Pol ne nıbek nınlıg git, kiri ak rek nep cıbur tep gek, tap ognap dı nınlak. ³⁷ Cın manj nıñ juıl aknıb wajrem pıs kıd adañ (276) bin bi nıg magöb mıgan nıbak mideonok. ³⁸ Pen tap nıb sakıl, nıg magöb auan amnañ, agıl, wid midek okok dı nıg eyan yoknok.

³⁹ Miñab tıkek nınlıg git, karıp lım nıbak nıñnok. Pen bi nıg magöb wög gelak okok karıp lım nıbak tari, agıl, ma nınlak. Pen kiri nınlak, nıg solwara onıd pak sak amnak ak, kab kılıp tep nep midek kıd ak me, aglak, "Nıg magöb ar nıbak yıpid gıl amnıgabın," aglak. ⁴⁰ Nıb ak, nıg magöb aga yoklak nag okok pıs nep tıb git rıkkıl, nıg magöb pıs pıs lılk stia omal wısıl yepıl, sel kib ak wısıl lılk ak kauyan dap ran nıon gıl, pañdılak. ⁴¹ Amıl amıl me, nıg

magöb mılık dai ak, kab kılıp ar ak pıñıl, paklıg git kılıs gak. Nıg gıl paklıg git kılıs gek, nıg solwara ak pag apıl, nıg magöb cımgan dai pıs nep pag jıspıpık masıpıpık git dad amnak.

⁴² Nıg gek, ami bi ognap apıl, bi kib kiri Julias nop aglak, "Nıg magöb aul tımel geb. Bi nagıman okok pırıkkıl git amel, cınop ag gınıgal. Nıb ak, kırop nıag pak lın," aglak. ⁴³ Nıb aglak ak pen Julias, Pol nop gos nınlı, kırop mer agıl, agak, "Bi nıg kas parıkkı nıpal okok ned nıg kas parıkkı amnılañ. ⁴⁴ Kisen bi nıg kas parıkkı ma nıpal okok, mab bog dai okok dıl, dı cıci lıl amnılañ," agak. Agek, agak rek nep gınok. Bi alap nıg ma nıñnok; magılsek komıñ amnıñok.

28

Pol karıp lım Molta am midek

¹ Pen cın karıp lım nıg tıb kıs gak nıbak amnıñok, bin bi nıb okok midebak okok cınop aglak, "Karıp lım aul Molta," aglak.

² Nıb agıl, cınop dıl git tep gılak. Cınop miñab pak kalau gak rek, cınop dı tep gıl, mab dap dagılel, manjıl tep gınok.

³ Pol pen amıl mab lek lek ognap yıprıg dapıl dagılek nınlıg git, kodal alap mab lek lek dapek nab nıb sınjak midek ak me, pıbonj gek, ap ranıl Pol nop nıñmagıl kıd ak su i sek lak. ⁴ Nıg gek, bin bi karıp lım nıbak midebak okok nınlı, kiri ke aglak, "Bi nagıman aul git tımel git rek komıñ amnımiñ rek ma lıp. Nıg solwara nab sınjak mıdlıg git, nıg magöb ak tımel gek ma kımıb ak pen miñi kımnıgab," aglak.

⁵ Nıb aglak ak pen Pol nıñmagıl ne ak pıpal pakek, kodal nıbak yapıp, mab yınak. Pen Pol nop tap alap ma gak. ⁶ Nıg gek, bin bi nıb okok kiri ke aglak, "Bi aul nop kodal suıp ak su gınımiñ aka su ma gek kasek kımnımiñ," agıl, tapın nep nıñ midebak. Pen nıg git nıñ midek, nop tap alap ma gak, mer. Kiri nınlı, aglak, "Bi nıbak bi yıb alap mer; ne god alap," aglak.

⁷ Pen bi kib karıp lım nıbak kod midek ak yıb ne ak Pablias. Karıp lım ne ak ulep nıb sınjak midek ak me, cınop dad karıp ne ak amıl, nıñ omal nokım kod mıd tep yıb gak. ⁸ Bi kib nıbak nap ne ak mıb goj ne

ak, mab rek yinil, cib yipil gil, kim midek. Pen Pol ne Pablias nap nop niñil, God nop sobok gil, nop niñmagil lek niñlig git, tap gak nibak pis nep komin lak. ⁹ Nit gek me, bin bi karip lim nibak tap gak okok peyig niñil apel niñlig git, Pol ne God nop sobok gek, krop komin lak. ¹⁰ Pol nit gek me, cinop kod mid tep yib gil, nit magob dil amnig gonok nin ak, tap tari tari ma midek okok cinop abramek nilak.

Pol taun kib Rom amjakak

¹¹ Pen karip lim nibak, nit magob Aleksadria nib alap, ak rek nep ap midek. Nit magob nibak yib ne ak "Nit Tam" aglak. Nit nibak yigen kib dep nin ak owak ak me, ameb rek ma lek, nib siñak midek. Cin abe karip lim nibak midon, takin omal nokim yowak. ¹² Pen yigen kib ma owep nin ak, nit magob Nit Tam nibak amil, taun kib Sairakius amjakil wos ginok. Amjak wos gil, nin omal nokim nib siñak midonok. ¹³ Nit magob nibak nep dil, Sairakius krip gil, taun kib Regium amnitok. Minnek yigen kib alap kid ken apil, nit magob ak dil, kasek amek me, nin omal nep nit nab siñak midil, Putiolai taun amjakil wos ginok. ¹⁴ Karip lim nibak bin bi Jisas nop niñ dilak ognap midelak ak me, cinop aglak, "Cin eip kin midil, amnimib," aglak. Agelak, krop eip nin aknib ar onid kin midil, "Rom amnit," agil, pandidok. ¹⁵ Pen Rom bin bi Jisas nop niñ dilak okok, "Pol bi non onigal," agel, niñil, ognap ap cinop Apias Maker nab siñak nabiñ paklak rek, ognap ap cinop Karip Kineb Omal Nokim midek karip lim siñak nabiñ paklak. Pol krop niñek, cibur ne tep gek, God nop tep agak. ¹⁶ Pen cin amil Rom midonok, gapman bi kib ak Pol nop agak, "Karip nak alap ke kinmit," agak. Nit agek, Pol ne karip alap piyo niñil kin midek niñlig git, ami bi alap nop kod midek.

Pol Jisas minim tep ak taun kib Rom siñak ag ñak

¹⁷ Pol nin omal nokim midil, Juda bi kib karip lim nibak midelak okok krop sik agek, ap mogim gelak, agak, "Mam sikop. Yad bin bi cin okok tap timel alap

ma gil, apis based sikop minim aglak ak ma tib jupin ak pen Juda bi kib Jerusalem nib okok yip di cici lili, dam Rom gapman bi kib nib okok krop nilak. ¹⁸⁻¹⁹ Rom gapman bi okok yip minim kib agil niñlak minim wagin alap ma midek. Cin nop niag pak lijin rek ma lip aglak. Nit ak, yip, wisib yokin, agil, niñlak ak pen Juda kai midelak okok kilis yib gil, yip kauyan minim kib aglak. Nit gel me, yad agnek, 'Sisa ne ke minim yad ak niñnigab,' agnek. Pen yad bin bi yad Juda okok krop minim alap agnig ma opin. ²⁰ Pen cin Juda kai Bi Kib nop gos sek kod midobin minim tep ne ak nep ag nin, yip min lipal aul. Minim nibak agnig me nibep sik agen opim," agak.

²¹ Pol nib agek, nop pen aglak, "Bi karip lim Judia nib nib okok, aul apil aka mij nel apek, minim timel ognap nep agel, ma nipiñ. ²² Pen cin nipiñ, Juda bin bi okok okok magilsek apal, 'Bin bi gos nak nipa rek nipa okok, bin bi tep mer,' apal. Nit ak, nak minim nak ke agek, cin ke niñin," aglak.

²³ Pen kiri nib agil, nin alap minim agnigabin, agil, ag liliak. Nit ag liliak nibak nep, bin bi ned olak rek mer, bin bi konjai yib nep Pol midek karip ak kislism sek nep ap mogim gilak. Nit gil, ap mogim gel niñlig git, Pol ne, God bin bi dinig gil, Nit ne ag yokek, Kin rek owak minim ak ag niñig, Mosis abe, bi God minim agep bi okok abe, birarik nep Jisas nib nib gil ginigab, agil, nu kil tiklak minim ak krop ag ñak. Jisas minim ak agen niñlan, agil, Pol minim nibak ag midek niñlig git, piñ panid amnak. ²⁴ Pen minim agak nibak, ognap agak rek niñ dilak pen ognap ma niñ dilak. ²⁵ Pol bin bi ma niñ dilak okok krop agak, "Birarik nep Kaun Siñ ne Aisaia nop goñ lek, apis based kiri okok krop minim niñid yib agak. ²⁶ Minim nibak Aisaia ne God Minim dai alap nu kil tikil agak, 'Juda bin bi okok krop amil agnimin, "Minim agnigal niñnigabim ak

pen minim agip ak, agil, ma niñnigabim.

Udin niñnigabim ak

pen tap alap ma nıñnígabım.

²⁷ Bin bı sıñ aul mınım yad agebin ak
kırop yırık gek ma nıñebal.

God Mınım nıñjon, cınop gek,
bin bı ne mıdojin rek lıp agıl,
tımid pılin gıl, udın jıkil nep
mıdebal,” agnımın,’ agak.

²⁸ “Nıb ak, Juda bin bı sıñ aul nıñım!
Nıbi Juda kai, God mınım tep ak kırig
gıpım rek, ne agek, mınım tep nıbak Juda
bin bı mer mıgan ognap amnıgab nıñıl
kiri mınım nıbak dıñigal,” agak. ²⁹ Pol
kırop mınım nıbak ag dai juek nıñlıg gi,
Juda bin bı okok kiri ke amlıg gi, pen agek
pen agek gılıg gi amnıtlak.

³⁰ Pen Pol taun kıb Rom kın mıdolıgıp
karıp ak taulıg gi kın mıdek, mı omal
yınak. Bin bı nop nıñníg apelıgıp pal okok
kırop magılseк ag wasu dıl, dı tep golıgıp.
³¹ Bin bı nop apelıgıp pal okok, God bin bı
dıñig gi, Nı ne ag yokek, Kın rek owak
mınım ak kırop ag nıl, Bı Kıb Jisas Krais
mınım tep ak ag nıl, golıgıp. Ne nıg gek,
Rom gapman bı kıb okok nop ma ag gılak
ak me, bin bı okok kırop mınım kılıs gi
agıl, yıpıd gıl nep ag nıolıgıp.

Rom Pol Rom bin b̄i k̄rop mij ū k̄il t̄ikak

Pol Rom bin b̄i k̄rop mij ū kil tikak

¹ Yad Pol. Krais Jisas wög gi ūeb b̄i ne m̄idebin. God ȳip ag lek, Krais Jisas m̄inim̄ tep dad ameb b̄i alap m̄idebin. God ne ȳip dek, God m̄inim̄ tep ak dad ajpin. ² Pen m̄inim̄ tep n̄ibak, God b̄irarik nep b̄i m̄inim̄ agep ne okok k̄rop agek, k̄iri God M̄inim̄ ak M̄inim̄ S̄iŋ ak ūu k̄il t̄ikil aglak rek nep gak. ³ M̄inim̄ S̄iŋ ūu k̄il t̄ikil aglak n̄ibak, k̄iri God ūt̄ ne m̄inim̄ ak nep aglak. Karip l̄im ar wagin aul lak ak, b̄i nak Depid t̄ikek, t̄ik dam dapil ḡil, nop t̄ik dolak. ⁴ Pen ne ke God, ne ke b̄i s̄iŋ ȳib, ne k̄im̄ warikak ak me, k̄ilis ke ȳib n̄ibak ūn̄ijil ūnipin, ne God ūt̄ ne ȳib, Bi K̄ib c̄in Jisas Krais.

⁵ Jisas Krais ȳip ȳim̄ig ūn̄ijil d̄i tep gak. Jisas Krais ȳib ne ar amnaj, agil, God b̄i okok abe ȳip abe ag l̄il agak, n̄ibi l̄im dai okok t̄igon t̄igon bin b̄i magilsek ȳib k̄rop Jisas m̄inim̄ tep ag ūem, k̄iri m̄inim̄ tep n̄ibak ūn̄ij dil, ageb rek nep ḡinimel, agak. ⁶ Pen n̄ibi Rom bin b̄i m̄idebim̄ s̄iŋak, God n̄ibep ak rek nep Jisas Krais bin b̄i ne ke ag lak.

⁷ N̄ib ak, n̄ibep Rom kai, God, bin b̄i yad midelanj, agil, d̄i midmagil ȳib l̄ip okok, n̄ibep mij aul ūu k̄il t̄ikebin. Bapi God, Bi K̄ib Jisas Krais, n̄ibep d̄i tep ḡil, kod mid tep ger me, n̄ibi kapkap mid tep ḡinimib.

Pol taun k̄ib Rom amnin, agil, gos ak ūn̄ijak

⁸ M̄inim̄ ned agnig gebin ak, n̄ibi Jisas Krais ūn̄ij d̄ipim̄ ak, bin b̄i karip l̄im gol p̄is p̄is okok magilsek kesim̄ n̄ibak ūn̄ijil agel ameb. N̄ib ak, yad Jisas Krais nop sobok ḡil, God nop tep agebin. ⁹⁻¹⁰ Yad God ūt̄ ne m̄inim̄ tep ak, gos ar nokim̄ ak nep ūn̄ijil k̄ilis ḡil, ag ūt̄ ajil, God nop wög gebin. God ne ūn̄ip, yad nop sobok ḡil, per nep ȳib n̄ibep agebin. God ne kanib ȳikek, n̄ibi m̄idebim̄ s̄iŋak am ūn̄inigain, agil, nop sobok gebin.

¹¹ Jisas m̄inim̄ tep ne ognap n̄ibep ag ūen, God Kaun ne kaun n̄ibep tap tep alap ūek, kaun n̄ibep nab adaŋ k̄ilis m̄idenimib, agil, n̄ibi m̄idebim̄ s̄iŋak am ūn̄inim̄, agil gos ak per ūn̄ebin. ¹² Pen ar n̄ibak nep mer. Yad onigain ak, yad Jisas Krais ūn̄ij d̄ipin rek ūn̄ijil, n̄ibi kaun n̄ibep nab adaŋ k̄ilis d̄il, Jisas Krais nop ūn̄ij d̄i k̄ilis ȳib ḡinigabim̄. Pen ūig aknib rek, n̄ibi Jisas Krais ūn̄ij d̄ipim̄ rek ūn̄ijil, yad ak rek nep kaun yad nab adaŋ k̄ilis d̄il, Jisas Krais nop ūn̄ij d̄i k̄ilis ȳib ḡinigain.

¹³ Ai mam s̄ikop. Yad n̄ibep am ūn̄inim̄, agil, gos ak per ūipin ak pen kanib ma m̄idek. Amil, Jisas Krais m̄inim̄ tep ak ag ūen, n̄ibi m̄inim̄ tep ak ūn̄ijil, ageb rek nep ūn̄ij d̄il, Jisas Krais nop ūn̄ij dem, ne n̄ibep t̄ig asik yokn̄im̄, ag gos ūipin. L̄im dai ke ke okok, bin b̄i ognap nab k̄rop okok ḡinek rek, am nab n̄ibep s̄iŋak ak rek nep ḡipne.

¹⁴ Pen Jisas Krais ȳip d̄i komin̄ yokak ak me, yad gos ūipin yad tap dai m̄ideb. Yad bin b̄i okok m̄inim̄ tep ne ak ag ūn̄inim̄. Grik bin b̄i okok abe, Grik bin b̄i mer okok abe, bin b̄i ūu k̄il ūn̄ipal okok abe, bin b̄i ūu k̄il ma ūn̄ipal okok abe, k̄rop magilsek m̄inim̄ tep ne ak ag ūn̄inim̄, agil, gos ar ak ūipin. ¹⁵ N̄ib ak me, yad n̄ibi taun k̄ib Rom m̄idebim̄ s̄iŋak ak rek nep, am Jisas m̄inim̄ tep ak n̄ibep ag ūn̄inim̄, agil, gos nokim̄ ak nep ūipin. ¹⁶ Jisas Krais m̄inim̄ tep ne ak God k̄ilis sek ageb ak me, bin b̄i m̄inim̄ n̄ibak ūn̄ij denigal ak, m̄inim̄ tep n̄ibak k̄rop t̄ig asik yokn̄igab; Juda bin b̄i okok abe, Juda bin b̄i mer okok abe, k̄rop magilsek t̄ig asik yokn̄igab. N̄ib ak, yad Jisas m̄inim̄ tep ne ak gos ūn̄ijil, gos sek nep m̄idebin. ¹⁷ Jisas m̄inim̄ tep ak ūn̄ijil ūnipin, God ne titi ḡil bin b̄i tap si tap t̄imel ḡipal okok k̄rop bin b̄i tep yad, agnigab. Bin b̄i okok k̄iri gīl tep ḡipal ak ūn̄ijil, God k̄rop bin b̄i komin̄ tep yad, ma agnigab; k̄iri Jisas m̄inim̄ tep ak ūn̄ij ūipal ak ūn̄ijil, k̄rop bin b̄i komin̄ tep yad, agnigab. Ar n̄ibak nep, God M̄inim̄ ūu k̄il t̄ikil aglak, “Bin b̄i God M̄inim̄ ageb rek ūn̄ij dinigal okok, God k̄rop bin b̄i tep yad, agek, k̄iri komin̄ ȳib m̄idenigal,” agak.

Bin b̄i Jisas Krais nop ma ūn̄ij dinigal

okok mìnìm kib niñnígal

18 Bin bì God Mìnìm niñjìd niplap ak pen bin bì ognap God nop gos ma niñjìl, gi tìmel gıl, God Mìnìm niñjìd ak pak karıkpal. Nìb ak me, God ne kal juıl, krop mìnìm kib agníg geb. **19** God ne tigeper rek mìdebat ak, ne ke mísen lek nìpal. **20** Ne bırarık ped okok lım dai aul gi lak niñ ak tıkek, ne God kılıs sek yıb per per mìdebat ak mísen mìdek nìpal. God ne tap tari tari gi lak okok nep niñjìl, ne tigeper rek mìdebat ak niplap. Ma niñenígal ak, tap kiri. **21** Nìb ak, God nop nìpal ak pen nop tımel yıb, yıb nep ak agel ar ma amıb. Gos abramek niñjìl, saköl ñagıl, kıslım giıp okok rek mìdebal. **22** Cın bin bì gos tımel yıb, apal ak pen kiri bin bì saköl rek mìdebal. **23** God per mìdebat ak nop saköl gił, tap yokop ognap dıl, bin bì rek gi lıl, kımın yakır rek gi lıl, soıı sarau rek gi lıl, tap niñ okok, god cın, agıl, sobok giıp. **24** Niğ gel, God krop kırıg gek, kiri gos tımel yıb niñjìl, bin si bì si gıl, nag tımel ar nibak amıl, mìb gon kiri ke gi tımel giıp.

25 God Mìnìm niñjìd ak kırıg gił, mìnìm esek niñ dıpal. God tap gi lak okok nep sobok gił, ne tap gi lak okok nep yıb agel ar amıb. Pen God ne tap magılseki gi lak ak, yıb nep agel ar ambkop. Yıb nep nep per per nep agon ar amnaıı. Nìb aknıb rek tımel.

26 Kiri niğ giılıg gi tımel yıb gelak ak me, God krop kırıg gek, tap nabııı yıb giıp ar ak nep gi mìdebal. Bin okok, bì yıpıd gił dı mìdep rek kırıg gił, bin ognap eip nag tımel ar ognap giıp. **27** Bì okok ak rek nep, bin yıpıd gił dı mìdep rek kırıg gił, bì alap bì alap nep niñek mab rek yıneki, bì okok mìb gon krop ke nep gi tımel yıb giıp. Niğ gił pen yur dıpal.

28 Kısen God mìnìm ma niñnígabın, agıl, gos niñlak ak me, God krop kırıg gek, tap tımel tap ma gep krop mìdmagıl pilis gi ñeb okok nep giıp. **29** Pen krop tap tımel gep ar ak gos nokım ak nep lek, kiri tımel yıb nep giılıg gi, tap okok cın nep mìden, agıl, gos ak niñlıg gi, abramek gi tımel giılıg gi, giıp. Bin bì tap tımel kiri okok cın rek ma lıp, agıl, gos tımel niñjìl, cıp ñagıl, pen pen gıl, esek agıl, gos tımel

nep nìpal. Pen, nep agıp yıp agıp, agıl, **30** bin bì ag juıl, God nop mìlik kal niñjìl, bin bì ag sıkol gıl, cın nep bin bì kib ag gos niñlaj, agıl, yıb kiri ak ke dap ranbal. Gos kısen niñ ar ognap niñjìl gi tımel giın, agıl, gos kiri niñbak nep nìpal. Nonım nap mìnìm apal ak tıb jupal. **31** Kiri gos tımid ma lıp. Mìnìm ke ag lıpal ar ak kısen ma giıp. Niñ pai amılgon apılgon kiri ke okok mìdmagıl ma lıpal. Bin bì ognap krop niñjìl, yımıc ma giıp. **32** Giıp nìbak, God mer agek yur kib dep ak nìpal ak pen kiri ke gił aka bin bì ognap eip gıl, ak gi tımel yıb, agıl apal.

2

God mìnìm kib agıl, mìnìm yıpıd gił nep tıg biłoknígab

1 Pen nìbi bin bì ognap krop ag juıl agnígabım, “Bin bì okok tari giñig tap si tap tımel giıp.” agnígabım ak pen nìbi ke ak rek nep giıp. God niñjìl niñbep mìnìm kib agnígab ak, nìbi abe mìnìm pen agnígab rek ma lınígab. **2** Cın nıpın, God ne mìnìm niñjìd nep ageb. Nìb ak, bin bì niğ aknıb rek giñigab okok, krop mìnìm kib agnígab ak, mìnìm yıpıd gił nep agnígab. **3** Bin bì tap si tap tımel giıp okok, agıl, ag junıgabım ak pen nìbi ke ak rek nep giıp. Nìb ak, nìbi gos tari nıpın? God cınop mìnìm kib ma agnígab, agıl nıpın ar? **4** God bì tımel, niñbep bin bì per yımıc yıb niñjìl, kapkap sain tık damıl, kasek kal ma giıp ak niñem, ne bì yokop alap rek lıp ar? Pen niñjìm! Ne kapkap sain tık mìdebat ak, yad kasek kal ma juenıgaiın, kiri tap si tap tımel giıp okok, tari giñig niğ giıp, agıl, kırıg giñimel, agıl, kapkap sain tık mìdebat. **5** Pen God kapkap sain tık mìdiıl kasek kal ma giıp ak, nìbi tap si tap tımel giıp ak, tari giñig niğ giıp, agıl, ma kırıg giıp. Nìbi mìnìm ne yo niñjìl, tap si tap tımel giıp okok nep giılıg gi mìdebatı. Nìb ak, God bin bì giıp giıp rek niñjìl, mìnìm kib agnígab niñ ak, nìbi mìnìm kib yıb niñnígabım. Niñ niñbak, ne mìnìm kib agıl, yıpıd gił nep agnígab ak, mísen niñnígal. Tap si tap tımel giıp ak, ne niñjìl kal juıl niñbep yur pen niñnígab.

6 “Bin bi nokim nokim gipal gipal rek ninjil, God kirop ak rek nep nokim nokim pen ninjigab.”

7 Nin nibak bin bi an an, God cinop melik tep ne nil, minim tep agil, komi^ñ per midep magil ak ninjigab, agil, bin bi ognap kirop per per gi tep gipal okok, God kirop komi^ñ per midep magil ak ninjigab.

8 Pen bin bi an an, tap mib goj kiri ke nep gos ninjil, nag tep ar nibak yo ninjil, nag timel ar ak gel amni^ñigab okok, God kirop ninjek millik yib yapek, kal juil, yur kib yib ninjigab.

9 Pen Juda bin bi okok abe, Juda bin bi mer okok abe, nag timel ar ak gel ameni^ñigab ak, God kirop minim kib agek, kiri magilsek koslam midlig gi, gos par yib ninjlig gi, gi midenigal. **10** Pen Juda bin bi okok abe, Juda bin bi mer okok abe, gi tep genigal ak, God kirop magilsek melik tep ne nil, minim tep agil, di tep gek, mid tep ginigal. **11** Tari ginig: God ne pis kid aka pis kid ma amni^ñigab. Yipid gil nep ninjil, bin bi okok kirop tig asik ke ke linjigab.

12 Juda bin bi mer okok, lo Mosis agak ma nipal okok, tap si tap timel genigal ak, lo minim ma nipal ak pen kiri karip lim timel amni^ñigal. Pen bin bi lo Mosis agak nipal okok, tap si tap timel genigal ak, God lo minim nibak dil, kirop minim kib agnigab. **13** Bin bi lo minim nipal okok, God kirop, bin bi tep yad, agil ma agnigab. Bin bi lo minim ageb rek nep ginigal okok nep, God kirop, bin bi tep yad, agnigab.

14 Juda bin bi mer okok lo Mosis agak ma nipal. Pen kiri gos kiri ke ninjil, lo minim ageb rek genigal ak, gos magil kiri ke lo rek mideb. **15** Kiri nig gil gos ninjil gipal ak me, cin ninjil nipin, lo minim ak nab kiri adan mideb. Nin ognap gi damil, nab kiri eyan, “Gi timel gobin,” agil nipal. Pen nin ognap gi damil, nab kiri eyan, “Gi tep gobin,” agil nipal.

16 Jisas Krais minim tep ag ni ajpin ak ageb, minim kib agep nin ak, God Jisas Krais nop agek, bin bi tap si tap timel we gil gipal okok ag yik misen lek, ne gos won kiri ke midmagil nab kiri adan tari tari agip ak ninjil, kirop minim kib agnigab.

God ne lo minim cinop niak ak me, cin Juda kai bin bi ne ke yib midobin, aglak

17 Pen nibi Juda bin bi okok, yib nibi ke dap ranlig gi apim, “God ne lo minim cinop niak ak me, bin bi ne ke yib midobin. **18** Cin lo minim nipin ak me, nag ar nibak tep, nag ar nibak timel, ag gos ninjil, God nop tep gip ar ak nep gipin,” apim. **19** Pen minim ar alap apim, “Bin bi ma nipal okok kirop ag ni tep gil, bin bi udin kwoi gek kislim gip rek midebal okok kirop ag ni tep gil, **20** bin bi lo minim ma nipal okok kirop ag ni tep gil, ni pai sikol okok kirop ag ni tep gil, ni pai sikol okok kirop ag ni tep gil, ni gipin,” apim. Apim nibak, apim, “God ne lo minim cinop niak ak me, gos tep magilsek abe, gos ninjid magilsek abe bir nipin,” apim.

21 Nibi lo minim ak ninjil, bin bi okok kirop ag nibim ak pen minim bin bi okok ag nibim rek nibi ke ma gipim. Bin bi ognap kirop apim, “Tap si ma dinimib,” apim ak pen nibi ke tap si dipim aka? **22** Bin bi ognap kirop apim, “Bin si bi si ma gipimib,” apim ak pen nibi ke nig gipim aka? Bin bi ognap kirop apim, “Tap abramek okok God rek ma sobok gipimib,” apim ak pen karip sobok gipal migan nib okok amil, tap dap lipal okok ognap si dipim aka?

23 Yib nibi ak ke dap ran lil apim, “God lo ak cinop Juda bin bi niak,” apim ak pen minim ne ak tib jupim rek, yib ne ak rek nep ag jupim aka? **24** Gi timel gipim nibak, bi alap ned God Minim nu kil tikil agak rek nep gipim. Ne agak, “Nibi Juda bin bi, God lo minim nipin apim ak

pen nibi ke mid tep ma gipim rek, Juda bin bi mer okok, God nop ag jupal,” agak.

25 Nibi Juda kai, God bin bi ne midojin, agil, ni okok tikdapi, per per waq wak tib gipim. Pen lo minim ne ak tib juil, ke ninjigabim rek gipigabim ak, bin bi yokop ni waq wak tib gipim rek ak midenigabim. **26** Nib aknib rek, bin bi siyok Juda mer ni wak tib gipim rek ma gipal okok, lo minim ageb rek genigal ak, God kirop bin bi ni wak tib gipim rek ak rek ninjigab.

²⁷ Juda bin bı mer, ñı̄t wak tı̄b gı̄ rı̄k ma gı̄pal okok, lo mınım ageb rek gı̄pal. Pen nı̄bi Juda kai, Mosı̄s lo ñu kıl tı̄kak ak dıl, ñı̄t wak tı̄b gı̄ rı̄k gı̄pı̄m ak pen lo mınım tı̄b jupı̄m ak me, nı̄bep mınım kıl mı̄denı̄gab.

²⁸ Cı̄n bin bı̄ ognap apı̄n, bin bı̄ ñı̄t wak tı̄b gı̄ rı̄k gı̄pal okok nep Juda bin bı̄ yı̄pı̄d gıl, apı̄n ak pen ak mınım nı̄njı̄d ma apı̄n. Bin bı̄ an an kırı Juda bin bı̄ yı̄pı̄d gıl mı̄debal? Mı̄b gon nep nı̄njı̄l, Juda bin bı̄ aka Juda bin bı̄ mer, agıl, ma agnı̄gabın. ²⁹ Juda bin bı̄ yı̄pı̄d gıl okok, nab kırı adan nı̄njı̄l agnı̄gabın, bı̄ nı̄baul ne Juda nı̄b yı̄pı̄d gıl, agnı̄gabın. Cı̄n mı̄dmagıl ne ak wak tı̄b gı̄ rı̄k gı̄ mı̄deb nı̄njı̄l, bı̄ ak bı̄ Juda yı̄pı̄d gıl, bin ak bin Juda yı̄pı̄d gıl, agnı̄gabın. Lo Mosı̄s ñu kıl tı̄kak lo ak gek, mı̄dmagıl kırı̄p sı̄ñak wak ma tı̄b gı̄ rı̄knı̄gab; God Kaun ne nep mı̄dmagıl kırı̄p sı̄ñak wak tı̄b gı̄ rı̄knı̄gab. Bin bı̄ mı̄dmagıl kırı aknı̄b rek mı̄deb okok, bin bı̄ okok kırı̄p nı̄ñel yı̄b ma mı̄deb, pen God nı̄ñek yı̄b mı̄deb.

3

God ageb rek nep geb

¹ Nı̄b agebin ak, bı̄ alap agnı̄gab, "Juda bin bı̄ mer, wak tı̄b gı̄ rı̄k ma gı̄pal rek mı̄dobnop tep gı̄pkop," agnı̄gab ak pen ar nı̄bak ma agebin. ² Juda bin bı̄ mı̄dobın ak tep yı̄b mı̄dobın. Mınım yad ke bin bı̄ ognap kırı̄p ag ñı̄lañ, agıl, God cı̄nop Juda bin bı̄ nep mınım tep ne ñak. ³ Pen Juda bin bı̄ ognap nı̄sed sı̄kop mınım kılı̄s aglak rek ma gılak. Nīg gılak ak, God mınım kılı̄s kırı̄p agak ak kırı̄g gı̄nı̄gab aka? ⁴ Mer yı̄b, ma kırı̄g gı̄nı̄gab. Bin bı̄ okok magılsek ñı̄n ognap esek agnı̄gab, pen God ne bı̄ nı̄njı̄d yı̄b agıl, ageb rek nep gı̄nı̄gab. Mınım nı̄bak rek God Mınım ak ñu kıl tı̄kıl aglak,

"God, nak mınım yı̄pı̄d gıl nep apan ak, nep mınım ognap pen agnı̄mel rek ma lı̄p.

Nep mınım kıl agenı̄gal ak, mınım wagın alap ma mı̄denı̄gab," agak.

⁵ "Cı̄n per per gı̄ tı̄mel genı̄gabın ak, bin bı̄ ognap nı̄njı̄l, God per per gı̄ tep gı̄p ak

mı̄sen nı̄njı̄gal. Nı̄b ak, God cı̄nop kal gıl mınım kıl agnı̄g geb ak tep ma gı̄p," agnı̄gabın aka? (Pen mınım nı̄bak, bin bı̄ nı̄njı̄l apal rek nep agebin.) ⁶ Mer yı̄b! God bin bı̄ magılsek mınım kıl agnı̄gab ak, pı̄s kıl aka pı̄s kıl ma amnı̄gab; yı̄pı̄d gıl ar ak nep agnı̄gab.

⁷ Pen nı̄bi ognap agnı̄gabın, "Cı̄n per per esek ar ognap genı̄gabın ak, bin bı̄ ognap nı̄njı̄l, God per per nı̄njı̄d nep ageb ak mı̄sen nı̄njı̄l, Bı̄ melik sek yı̄b mı̄deb, agıl, yı̄b ne agel ar amnı̄gab. Nı̄b ak, tari gı̄nı̄g God cı̄nop bin bı̄ tap si tap tı̄mel gı̄pı̄m, agıl, mınım kıl agı̄l, yur kıl nı̄nı̄gab?" agnı̄gabın. ⁸ Mınım esek nı̄bak rek agıl agnı̄gabın, "Tap si tap tı̄mel ak nep gon gon, God cı̄nop yı̄mı̄g yı̄b nı̄njı̄l, tap si tap tı̄mel ke ke konai yı̄b gı̄nı̄gabın nı̄bak nı̄njı̄l kırı̄g gı̄nı̄gab ak, bin bı̄ okok nı̄njı̄l, ne bı̄ tep aknı̄b ke agıl yı̄b ne agel ar amnı̄gab," agnı̄gabın. Pen bin bı̄ ognap yı̄p ke ag jūl, Pol mınım nı̄bak rek agı̄p, apal. Pen yad mınım nı̄bak rek ma apı̄n! Esek apal rek, God nı̄njı̄l, kırı̄p mınım kıl agıl, pen yur kıl nı̄nı̄gab.

Bin bı̄ tep ma mı̄dobın

⁹ Nı̄b ak, tari agı̄n? God nı̄ñek, cı̄n Juda bin bı̄ okok mı̄d tep gı̄pı̄n; Juda bin bı̄ mer okok mı̄d tep ma gı̄pal, agı̄n aka? Mer! Mı̄darık nep me apı̄n rek, cı̄n bin bı̄ magılsek, Juda bin bı̄ okok abe, Juda bin bı̄ mer okok abe, tap si tap tı̄mel nag ar nı̄bak cı̄nop kılı̄s gı̄ lı̄p gı̄ dad amnı̄g geb.

¹⁰ Mınım nı̄bak rek, God Mınım ak ñu kıl tı̄kıl aglak,

"Bin bı̄ per gı̄ tep gı̄pal rek ognap ma mı̄debal.

¹¹ Bin bı̄, nag ar nı̄bak tep, nag ar nı̄bak tı̄mel, agıl nı̄pal okok ognap ma mı̄debal.

Bin bı̄, 'God pı̄s ar amı̄l, nop eip mı̄dojın,' ag nı̄pal okok ognap ma mı̄debal.

¹² Bin bı̄ okok magılsek God nop kırı̄g gıl, bin bı̄ tı̄mel rek mı̄dıl, tap si tap tı̄mel nep gı̄pal.

Kırı̄ magılsek aknı̄b rek nep gı̄pal.

¹³⁻¹⁴ Aleb kırı̄ ak adı̄k madı̄k gıl, per esek yı̄b nep apal.

Tıgu mı̄gan kiri ak, cip kimek pı̄rau nı̄ te
ma gel,

ki tı̄mel owıp ak rek mı̄deb.

Bin bī ognap krop nı̄nel mılık yapek, ag
juıl,

mınım tı̄mel apal ak,toi tı̄mel kodal
rek mı̄debal.

15 Kal tı̄mel yı̄b juıl,

bin bī okok krop yur nı̄l,

nı̄ag pak lın, agıl,

gos ak nep nı̄nı̄l,

16 bin bī okok krop per gī tı̄mel gel,
gos par yı̄b nep nı̄pal.

17 Bin bī okok eip mı̄dıl,

kapkap mı̄d tep gīnı̄mel rek ma lı̄p.

18 God Bī Kib nı̄nı̄ mı̄deb, agıl,

ma pırı̄kpı̄l,” aglak.

19 God lo mınım nı̄bak cı̄nop Juda bin
bī nep nı̄ak ak me, mınım nı̄bak magılsek
cı̄nop Juda bin bī ageb. Nı̄b ak, God
mınım kib agnı̄gab nı̄n ak, bin bī karıp
lım tı̄goj tı̄goj magılsek mınım pen alap
agnı̄mel rek ma lı̄nı̄gab; kiri magılsek
mınım mı̄denı̄gab. **20** Nı̄b ak, bī alap lo
mınım ageb rek genı̄gab ak, God bī nı̄bak
nop, bī komı̄nı̄l tep yad, ma agnı̄gab. Pen
God lo mınım ageb rek nı̄nı̄l, cı̄n tap si tap
tı̄mel gīpı̄n, agıl nı̄nı̄gabın.

*Bin bī Krais nop nı̄nı̄ dı̄pal okok nep,
krop bin bī ası̄n ma mı̄deb tep yad,
agnı̄gab*

21-22 Pen mı̄nı̄ Mosı̄s abe, bī God mınım
agep bī okok abe, nı̄g gīnı̄gab, agıl, nı̄
kıl tı̄kıl aglak rek, Jisas Krais cı̄nop nen
agıl kı̄mak ak me, nop nı̄n don, God cı̄nop
agnı̄gab, “Nı̄bī bin bī komı̄nı̄l tep yad,”
agnı̄gab. Pen cı̄n Juda bin bī okok abe,
Juda bin bī mer okok abe, lo ar ak nep
nı̄nı̄l gon, nı̄g ma agnı̄gab.

23 Cı̄n bin bī magılsek tap si tap tı̄mel
gīpı̄n rek, God melık magıl tep ne nı̄b
dı̄jın rek ma lı̄p ak pen **24** God cı̄nop yı̄mı̄g
nı̄nı̄l, Krais Jisas ag yokek apı̄l cı̄nop tau
adık dı̄p ak me, God cı̄nop bin bī tep yad
agnı̄gab.

25 Yad titi gen, bin bī tap si tap tı̄mel
gīpı̄l okok krop bin bī tep yad, agnı̄gain
ak nı̄nı̄nı̄mel, agıl, God ne Krais Jisas nop
tap sobok gep rek lım dai wagı̄n aul ag
yokak. God ne bin bī tap si tap tı̄mel ned

gılak okok, mınım kib agıl, kal juıl, yur
pen nı̄l, pīs nep nı̄ag pak lı̄pkop ak pen ne
kapkap sain tı̄k mı̄dıl, nı̄g ma gak. Pen
mı̄nı̄ Krais Jisas ne apı̄l, bin bī tap si tap
tı̄mel gīpı̄l okok magılsek mı̄b gon ne ke
dıl yur kib dıl kı̄mak. Nı̄b ak me, bin bī an
an, Jisas lakañ ne tap si tap tı̄mel cı̄nop lı̄g
gī yokıp, agıl, Jisas nop nı̄n denı̄gal bin bī
okok, God krop nı̄nı̄l kal juıl yur pen alap
ma nı̄nı̄gab. **26** Yad titi gen, bin bī tap si
tap tı̄mel gīpı̄l okok krop bin bī tep yad,
agnı̄gain ak nı̄nı̄nı̄mel, agıl, God ne nı̄g
gak. Mınım kib agıl, tap si tap tı̄mel gīpı̄l
rek pen yur ak rek nep nı̄nı̄gab, agak ak
me, ne agak rek nep gīl, Krais Jisas nop
tap sobok gep rek ag yokek, bin bī nop nı̄n
denı̄gal okok krop bin bī tep yad agnı̄gab.

27 Nı̄b ak, lo ar ak gon, God cı̄nop bin bī
tep yad agıl dek, bin bī ne mı̄dobın, agıl,
yı̄b cı̄n ke agon ar amnı̄mı̄j rek ma lı̄p.
Jisas cı̄nop nen agıl kı̄mak mınım tep ak
nı̄nı̄ dıl me, God bin bī ne mı̄dobın. **28** Nı̄b
ak, bin bī okok lo mınım ageb rek gīpı̄l,
agıl, God krop bin bī tep yad ma agnı̄gab.
Bin bī Krais Jisas gak mınım tep ak nı̄nı̄
dı̄pal, agıl me, God krop bin bī tep yad
agnı̄gab.

29 God ne cı̄n Juda bin bī, God cı̄n nep
mer; ne Juda bin bī mer okok God kiri abe
mı̄deb. **30** Tari gīnı̄g: God ne nokı̄m ak me,
bin bī nı̄ wak tı̄b gī rı̄k gīpı̄l okok abe, bin
bī wak tı̄b gī rı̄k ma gīpı̄l okok abe, kiri
kanı̄b nokı̄m ak nep amel, God krop bin
bī tep yad agnı̄gab. Nı̄b ak, kiri magılsek
Krais Jisas gak mınım tep nı̄bak nep nı̄nı̄
dı̄nı̄mel.

31 Pen cı̄n Jisas mınım tep ak nı̄nı̄ don,
God cı̄nop bin bī tep yad agnı̄gab, agebin
ak, lo mınım okok kırı̄g gīnı̄gabın, agıl ma
agebin, mer. Bin bī Jisas mınım tep ak nı̄nı̄
dı̄nı̄gal okok, kiri mınım tep nı̄bak ageb
rek nep gel, lo mınım ak am kılıs gīnı̄gab.

4

God Ebrahim nop bī tep yad agak

1 Cı̄n Juda bin bī, based acık cı̄n wagı̄n
gīl tı̄kek, tı̄k amıl apı̄l gīl tı̄kel mı̄dobın
okok, based cı̄n ak me Ebrahim. Pen God
Ebrahim nop dak ak, titi gīl Ebrahim dak?

2 Ebrahim ne ke tap tep alap gek, God

nak bì tep yad, apkop, Ebrahim bì okok agıl “Yad bì tep,” apkop. Pen God nıñıp Ebrahim yıb ne ke dap raneb wagın alap ma midek. ³ Pen ti gınig Ebrahim yıb ne ke ma dap ranbkop? God Mınım ageb, “Ebrahim ne God mınım agak ak nıñ dak ak me, God nop ‘Nak bì tep yad,’ agak.”

⁴ Bì alap wög gıl pe dıl, mani nıbaul yokop dıpin ma agnigab; wög genek pen ak mani aul dıpin agnigab.

⁵ Pen bin bì, cın God nop kılıs cın ke wög genigabin, ne cınop bin bì tep yad agnigab, ag gos nıñigal okok, God kırop bin bì tep yad ma agnigab. Pen bin bì, tap si tap tımel gıpın ak pen God tap si tap tımel gıpın nıbak yokop kırıg gıl, cınop bin bì tep yad agnigab nıpal okok, kırop bin bì tep yad agnigab.

⁶ Mınım agebin aul rek, Depid ak rek nep birarık nep God Mınım ak nıñ kıl tıkil, bin bì tap tep alap ma gınigal pen God kırop bin bì tep yad agnigab okok miñ miñ gınigal, agak. Ne agak,

⁷ “Bin bì tap si tap tımel gıpal okok, God tap si tap tımel kırı gıpal okok nıñıl kırıg gınigab rek, tap gek nıñlıg gı middenigal.

Bin bì tap si tap tımel gıpal okok, God tap si tap tımel kırı gıpal okok miñ miñ kırıg gı middenigal.

⁸ Bin bì tap si tap tımel gıpal okok, Bì Kıl tap si tap tımel kırop lıg gı yoknigab rek, miñ miñ gılgıg gı middenigal,” agak.

⁹ Depid miñ miñ gep magıl agak ak, bin bì nıñ wak tıb gı rık gıpal okok nep mınım ak dıniçgal? Mer yıb! Bin bì nıñ wak tıb gı rık ma gıpal okok abe dıniçgal. God Mınım nıñ kıl tıkil aglak dai nıbak miñi nep agesin: “Ebrahim ne God mınım agak ak nıñ dak ak me, God nop, ‘Nak bì tep yad,’ agak.”

¹⁰ Based açık cın Ebrahim, wak tıb gı rık ma gak nıñ ak, God mınım agak ak nıñ dek, God nop, “Nak bì tep yad,” agak.

¹¹ “Ebrahim mınım yad nıñ dak ak me, yad, ‘Nak bì tep yad,’ apin ak, bin bì okok nıñlanj,” agıl, kısen God agek, Ebrahim wak tıb gı rıkkak. God nıg gak ak nıpin.

Nıb ak, bin bì nıñ wak tıb gı rık ma gıl, God Mınım nıñ del, kırop, “Bin bì tep yad,” agnigab bin bì okok, Ebrahim nısed açık kırı mideb.

¹² Pen bin bì nıñ wak tıb gı rık gıl, Ebrahim wak tıb gı rık ma gak nıñ ak God mınım ne nıñ dak rek nep nıñ dıpal bin bì okok, Ebrahim nısed açık kırı ak rek nep mideb.

¹³ Pen Ebrahim lo ar okok nıñıl gek, God nop, “Nak bì tep yad,” agıl ma dak. Ebrahim ne God mınım agak ak nıñ dak ak me, God nop, “Nak bì tep yad,” agıl, mınım kılıs nıñıl agıl, Ebrahim abe nıñ pai ne nıb okok abe kırop agak, “Nıbi karıp lım wagın aul tıgon tıgon magılsek dıniçgabım,” agak.

¹⁴⁻¹⁵ God mınım kılıs nıñıl agak ak, bin bì lo ar ak nıñıl gıpal okok apkop, God mınım kılıs nıñıl agak nıbak tap yokop rek lıpkop. Tari gınig: bin bì lo ar ak kısen gıl, God bin bì ne mıdonigabin agıl nıpal bin bì okok, kırı magılsek lo mınım ognap tıb junigal nıñıl God kal juıl, mınım kıl agıl, pen yur nıñigab. God mınım kılıs nıñıl agak ak, bin bì lo ar ak nıñıl gıpal okok apkop, God mınım agak nıñ dıpal ak tap yokop rek lıpkop. Ti gınig: bin bì God mınım agak nıñ dıpal okok nıñ tep ma gıl, sıdol gınigal. God mınım kılıs nıñıl Ebrahim nop agak ak ma dıniçgal.

¹⁶ Nıb ak, cın nıpin, God gınigain, agıl, mınım kılıs nıñıl ag lak nıbak, bin bì God mınım agak nıñ dıniçgal okok kırop nep agak. Nıb ak, God gos ne ke bin bì yımıc nıñıl, yokop dı tep gınigab ak me, Ebrahim nıñ pai ne okok magılsek God mınım kılıs nıñıl agak ak rek dıniçmel. Bin bì God ne kırop lo mınım nıak okok abe, bin bì Ebrahim rek wak tıb gı rık ma gıl God mınım nıñ dak rek nıñ dıpal okok abe, kırı magılsek God mınım kılıs nıñıl agak ak nep dıniçmel. Ebrahim ne based açık cın magılsek mideb me ak.

¹⁷ God Mınım ak nıñ kıl tıkil aglak, “God Ebrahim nop agak, ‘Yad gen, bin bì wagın ke ke konjai nep midebal okok, nep based açık cın, agnigal,’ agak,” aglak. Nıb ak, God udın yırık ar ne ak, cın bin bì wagın ke ke okok nıb nop nıñ dıpin okok magılsek based açık Ebrahim nıñ pai ne

yıb mıdobın. God ne bin bı kımbal okok
gek, kırı warıkpal. God ne nep gek, tap
ned ma mıdoligip ak mıñi mísən lip.

Ebrahim God nop niŋ dak rek nep gɪn

18 Pen Abraham m̄ilep ȳib l̄il, ñ̄i pai t̄ikn̄im̄in̄j rek ma lek, God nop agak, "Nak waḡin gek, bin b̄i ñ̄i pai nak k̄isen m̄iden̄igal okok, waḡin ke ke koñai ȳib m̄iden̄igab̄im̄," agak. N̄ib agek Abraham, God m̄in̄im n̄in̄j̄id ageb, aḡil, gos sek m̄idil me, agak rek nep me, bin b̄i ñ̄i pai ne waḡin ke ke koñai ȳib nep m̄idebal.

19 Pen Abraham niñak, mib goj kiri ber mal mosik bir gi mosik yowak. Abraham mi ne manj niñ juil aknib mamid alan (100) amnak ak me, nī pai tīkep rek malak. Bin ne Sera ak rek nep milep yīb lek, nī pai tīkep rek ma lak. Pen ne God minim nop agak ak niñ dī kilīs gī damil, gos sek midék. **20-21** God ne Abraham nop minim kilīs niñid agak ak, Abraham gos omal ma niñak; ne pīs nep niñ dak. God Bī kilīs sek, minim kilīs niñid agak rek nep giñigab, agil, God minim agak ak niñ dilig gī midék rek, gos won ne ak kilīs ognap sek dil, ne God minim agak ak dī kilīs yīb gīl, God yīb nop ak agek ar amnak. **22** Abraham gak nibak, God Minim ak nu kıl tīkīl aglak, "Abraham ne God minim agak ak niñ dak ak me, God nop, 'Nak bī tep yad,' agak," aglak. **23** "God nop, 'Nak bī tep yad,' agak," minim nu kıl tīklak nibak, Abraham nop nep nu kıl ma tīklak. **24** Cinop abe, niñnīmel agil, nu kıl tīklak. God ne gek, Bī Kib cin Jisas warikak nibak niñ dipin ak me, ne cinop abe bin bī tep yad agnigab. **25** Pen tap si tap timel gīl asin midonok rek, God cinop yimig niñil, Nī ne Jisas Krais nop ag yokek apil, "Kiri tap si tap timel gīpal nibak God niñil kirīg giñimiñ," agil, kimak. Pen Jisas kimil, God gek, kauyan warikak rek, asin kib gac cinop ulik gak nibak komiñ linimil rek lip.

5

*God nōp niŋ denigabin ak, c̄inop bin bi
as̄ik mas̄ik ma m̄ideb agn̄igab*

1-2 Pen God cınop yımış nıñıl gak nıbak
nıñ dıpın ak me, cınop bin bi asık masık
ma mideb agıl, dıp. Nıb ak, Bi Kib cın
Jisas Krais ne gek, cın God eip jım nıł
mıdıl, kapkap mıd tep gıpın. Pen karıp
lım cınop ag lıp ak amıl, God melik tep
ne ak nıñıl, nop eip mindenigabın, agıl, tep
gek nıñlıg gi mıdobın.

³ Miker apek, koslam m̄idobin ak, m̄iñ m̄iñ ḡılıg gi m̄idobin. Tari ḡinig: miker apek, koslam m̄idenigabin ak, c̄in k̄ilis ḡıl, Jisas Krais c̄ig tep ḡıl, ma k̄irig ḡinigabin.

⁴ Çin kılıç gıl, Jisas Krais cığ tep gıl, git
dam dam, çin bin bi gos magıl kılıç sek
middenigabın. Pen gos magıl kılıç sek
middenigabın ak, çin gos sek middenigabın.

5 Pen n̄g ḡl gos sek m̄denigabin ak,
yokop ma m̄denigabin. Tari ḡn̄g: God
ne Kaun S̄ñ ak c̄nop n̄l c̄nop m̄dmagil
ȳb l̄pir.

6 Pen cın bin bı lım dai ar wagın aul
mıdobın okok, tap si tap tımel gı damıl gac
sek mıdonok, God eip jım nıł mıdojin rek
ma lak. Cın kanıb ameb alap ma mıdek.
Pen God ne ag lak nıñ ak nep, Krais cınop
bin bı tımel nen agıl kımak. **7** Per bin bı
ognap, bı tep alap nop nıñıl, "Yad nop nen
agıl kımen, ne komıñ amnañ," agıl ma
kımnıgal. Pen nıñ nokım nokım ognap bı
alap bı tep yıb alap rek nıñıl, "Yad nop
nen agıl kımen, ne komıñ amnañ," agıl
kımnıgab aka ma nıpin. **8** Pen cın tap si
tap tımel gı mıdonok nıñ nıbak nep, Krais
cınop nen agıl kımak. Nıb ak, cın nıpin,
God cınop mıdmagıl yıb lıp.

9 Krais ne c̄inop nen agıl k̄imek, lakañ ne yapek, God c̄inop bin b̄i tep yad agak. N̄ib ak me, c̄in n̄ip̄in, God kal juıl m̄inim k̄ib agn̄igab ñ̄in ak, Krais ne c̄inop d̄i komiñ yokn̄igab. **10** God kaual maual ne m̄idonok ñ̄in ak me, N̄i ne k̄imil, c̄inop Nap eip d̄i j̄im ñ̄ak. M̄iñi Nap eip j̄im ñ̄il m̄idobin ak me, N̄i ne warikil komiñ m̄ideb ak, c̄inop n̄iñid nep d̄i komiñ yokn̄igab! **11** Pen n̄ibak nep mer. C̄in God eip j̄im ñ̄il m̄idobin rek, B̄i K̄ib c̄in Jisas Krais ne nep gek, God eip j̄im ñ̄il m̄idobin, agıl, ȳib k̄rop apıl mal dap ranlıg gi, tep gek n̄iñig gi m̄idobin.

*Adam yakam ne kímbal pen Jisas yakam
ne komiñ per midep magíl dipal*

¹² Pen tap si tap tîmel gîl kîmbeb wagîn ak, Adam nep wagîn gîl gek me, asin ne nîbak bin bî tîk lep ne okok magîlsek kímbal. Tari gînîg: God nîjek, Adam gak nîbak, cîn bin bî tîk lep ne okok magîlsek nîg gînok. Nîn nîbak cînop ma tîk dolak ak pen cîn eip gînok.

¹³ God Mosis nop lo mînîm ñak ar ak, tap si tap tîmel gep gos ak lîm dai ar wagîn aul ned mîdek. Pen lo ma mîdek nîn ak, God tap si tap tîmel gîlak ak nîjîl, kîsen pen nînîgal, agîl, gos ma nîj mîdek. ¹⁴ Pen Adam wagîn gîl gî tîmel gek, asin ne nîbak bin bî okok kîrop ulîk gek, magîlsek kîm dap dap, Mosis lo mînîm ag ñak nîn ak owak. Adam God mînîm nop agak ak tîb juak rek, bin bî ognap ma tîb julak ak pen Adam kîmak rek magîlsek kîmlak. Adam ne Bî kîsen onig gek Bî ak rek.

¹⁵ Adam gi tîmel gak ak ke; Jisas Krais tap tep ñak ak ke. Adam tap si tap tîmel gek, bin bî magîlsek kímbal. Pen Jisas Krais bin bî yîmîg nîjîl kîmak rek, God bin bî okok magîlsek yîmîg yîb nîjîl, dî tep gîl, tap tep yîb ñîb.

¹⁶ Bî nokîm nîbak tap si tap tîmel gak ak ke; God tap tep ñîb ak ke. Adam tap si tap tîmel nokîm nîbak gak ak, God nîjîl mînîm kîb agîl, nak kîmnîgan agak. Pen Adam ñî pai ne tap si tap tîmel gi dam dam, Jisas Krais tap tep yokop ñek, God, “Bin bî okok magîlsek per per komiñ mîdenîmel rek lîp,” agak.

¹⁷ Ned bî nokîm alap tap si tap tîmel gek, asin kîlis tîmel yîb nîbak cînop magîlsek ulîk gak. Pen kîsen, nîg ar nîb aknîb rek mer, God bin bî yîmîg yîb nîjîl dî tep yîb gek, bin bî asin ma mîdeb agnîgab okok, bî nokîm Jisas Krais gek, kîri komiñ mîdil ne eip tep gek nînîlig gi mîdenîgal.

¹⁸ Adam tap si tap tîmel magîl nokîm alap nep gek, asin nîbak bin bî magîlsek ulîk gek, God mînîm kîb agîl, “Bin bî magîlsek kîmnîgal,” agak. Pen Jisas Krais nîn nokîm alap nep tap tep yîb gek, God bin bî magîlsek kîrop bin bî tep yad, agîl, komiñ mîdeb magîl ak nînîmîn rek lîp. ¹⁹ Bî nokîm alap God mînîm agak ak tîb

juak rek, God nîjek, cîn bin bî magîlsek tap si tap tîmel gînok. Nîn nîbak cînop ma tîk dolak ak pen cîn eip gînok. Nîb aknîb rek nep, bî nokîm alap God mînîm agak rek nîjîl kîmek, God bin bî magîlsek kîrop bin bî yad agnîmîn rek lîp.

²⁰ Bin bî ned tap si tap tîmel gi mîdelîgîpal; God ne lo mînîm kîsen ñak. God lo mînîm ñak ak, bin bî, lo mînîm tîb juîl tap si tap tîmel gîpal ak nînîmel, agîl, lo mînîm ñak. Nîb ak, tap si tap tîmel gîlak okok konai yîb nep gel amnak. Pen God bin bî tap si tap tîmel gîlak okok kîrop yîmîg yîb nîjîl, dî tep yîb gak.

²¹ Nîb ak, tap si tap tîmel asin nîbak kîlis yîb gîl, bin bî magîlsek ulîk gek, cîp kímbal rek mîdelak. Pen God nîg gîl bin bî okok kîrop yîmîg yîb nîjîl, dî tep yîb gîl, bin bî tep yad, agîl, komiñ per mîdep nîbak nînîgab. Bî Kîb cîn Jisas Krais ne gi tep gak ak me, God nîg gînîgab.

6

Jisas eip pîs nep kîmnok agîl, tap si tap tîmel gep gos ar ak ma nîjîn

¹ God cînop yîmîg nîjîp nîbak, bin bî ognap agnîgal, “Tap si tap tîmel abramek gîlîg gi mîdon mîdon, God cînop ned nîjîl dî tep gîp rek mer, kîsen cînop yîmîg yîb nîjîl dî tep yîb gînîgab,” agnîgal. ² Pen mînîm esek nîg rek ma agîn! Cîn tap si tap tîmel gep nag ar ak, cîn bir kîmnok. Nîb ak, mîdmagîl cîn pilîs gek, tap si tap tîmel gîjîn rek ma lîp. ³ Nîbi nîpîm, cîn bin bî Krais Jisas eip jîm ñîl mîdojîn agîl ñîg paknok okok, “Ne kîmak rek jîm ñîl kîmbîn,” agîl, ñîg paknok. ⁴ Cîn ñîg paknok ak, Krais Jisas eip cîp tîgel mîgan yapîl kîmnok rek lîp. Tari gînîg: Krais ne kîmek, kab mîgan ak tîgel gîlak pen Nap kîlis ke yîb ne ak gek, warîkîl komiñ mîdeb rek, cîn aknîb rek cîp tîgel mîgan rek mîdobîn ak warîkîl, komiñ kîsen nîb ar ak mîdojîn rek lîp.

⁵ Krais eip jîm ñîl kîmnok ak me, ne kauyan warîkîl komiñ mîdeb rek, kîsen cîn ak rek nep warîkîl komiñ mîdenîgabîn. ⁶ God ne gos nîjâk, tap si tap tîmel gep nag ak pîs nep tîb gi rîk gek, kîsen bin bî okok kîrop mîñ wög gep

bı rek, kanıb tımel ak dı lip gi ma dad amnımımın, ag gos niňjak. Nıb ak me, nag ar tımel goligipın ak, Krais eip mab bak alan ñag pak lel kımak. ⁷ Pen tari, bin bı pıs nep kımbal okok, tap si tap tımel gep magıl ak midmagıl kırı pıls gek gınımel rek ma lip.

⁸ Cın niňpin, Krais eip kımnok ak me, ne eip komıñ midenigabın. ⁹ Cın niňpin, Nap ne gek Krais warıkak rek, ne kauyan ma kımnıgab. Mıñi kımeb won ak Krais nop tap alap gınımın rek ma lip. ¹⁰ Krais ne niň nokım alap nep kımak ak pen tap si tap tımel gep kılıs ak pıs nep kır gıp. Krais kauyan warıkıl, am God eip midebir.

¹¹ Nıb ak me, Krais Jisas eip ulık gıl, tap si tap tımel gep ar ak pıs nep kımil, warıkıl God eip komıñ midobın, agıl ges niňnımib. ¹² Tap si tap tımel gep won ak, niňbep ñon gi lip gi dam, bı mıñ wög gep rek midil, tap si tap tımel gım, agnıgab. Pen niňbi mer agnımib. ¹³ Pen gos tımel niňbi ak, mıb gon niňn tob niňbep dai alap, tap si tap tımel gınımın, agıl, lip gi gonımın rek, niňbi mıb gon niňbi dai dai okok magılsek pıs nep mer agnımib. Jisas eip kımil warıkıpın ak me, gos midmagıl tımid cın God nop ñıl, mıb gon dai okok God nop ñıl, ne ageb rek nep gın, agıl niňnımib.

¹⁴ Ned lo mınım ar ak niňıl gın, ag gos ak nipek ak pen tap si tap tımel gep gos ak nep lek, niňg göligipım. Pen mıñi ar niňbak rek ma midebim. God niňbep yımig niňıl dek, Krais bin bı ne midebim ak, nop cıg gıl, tap si tap tımel gıpım okok kırıg gınıgabım.

Nag asıñ ma mideb tep ar ak nep amjın

¹⁵ Pen God lo mınım ar ak gon, God niňıl cınop ma dıniňab; ne ke cınop yımig niňıl, Krais nop ag yokek apıl, cınop nen agıl kımak rek, dıniňab. Nıb ak, tap si tap tımel nep gi midojin aka? Mer yıb! Niň ma gın. ¹⁶ Nıbi niňpım, niňbi bı kıb alap nop, cın bı mıñ wög gep nak midil, wög tari agnıgan gınıgabın, agenigabım ak, niňbi bı kıb niňbak mok ne okok midebim. Nıbi tap si tap tımel gep nop mıñ wög gep bı rek midenigabım ak, tap si tap tımel gep mok okok midil kımnıgabım.

Pen niňbi God mınım ageb mıñ wög gep bı rek midenigabım ak, God mınım ageb mok okok midem, ne niňbep bin bı tep yad agnıgab.

¹⁷ Ned niňbep tap si tap tımel gep gos ak nep lek, bin bı mıñ wög gep rek midil, ar niňbak nep göligipım. Pen kısen, Jisas mınım tep ak niňıl, pıs nep niň dıpım. Niň gıpım ak, yad God nop tep agebin. ¹⁸ God ne gek, niňbi tap si tap tımel mok okok midil, an dıl, God mıñ wög gep bin bı rek midil, ne ageb rek gi tep gıpım. ¹⁹ Pen niňbi ke kılıs ma midebim rek, mınım agnıg gebin aul, yad mıseñ nep agen niň tep gınımel, agıl, mıseñ nep agnıgain.

Ned niňbi gos tımel yıb niňıl, mıñ wög gep bin bı rek midil, mıb gon niňn tob niňbi okok tap si tap tımel yıb gi damıl, gi tımel yıb nep göligipım. Pen mıñi gos tep yıb niňıl, mıñ wög gep bin bı rek midil, mıb gon niňn tob niňbi okok God mınım ageb rek nep gi damıl, komıñ tep nep midenigabım. ²⁰ Ned tap si tap tımel gep mıñ wög gep bin bı rek mideligipım ak, God mınım ageb ar ak niňbep kod midek, mok ne okok ma midelegipım. ²¹ Pen ned gi tımel göligipım niňbak, mıñi niňıl agnıgabım, “Per niň gi tımel göligipın ak, nabıñ gıp. Niň gıl tap tep alap ma dıpın,” agnıgabım. Bin bı niň gıpıpal okok kımnıg gebal.

²² Pen mıñi God ne gek, niňbi tap si tap tımel mok okok midil, an dıl, God mıñ wög gep bin bı rek midil, God niňek tep gınıgab ar ak nep gıl, komıñ per midep magıl ak dıniňabım. ²³ Tap si tap tımel gep ar ak gi damıl, saj dıl kımnıgabın; pen Bi Kıb cın Jisas Krais eip jım ñıl midenigabın ak, God cınop komıñ per midep magıl ak yokop niňnıgab.

7

Krais mıb gon ne midebim rek, ne eip kımbek

¹ Nıbi ai mam lo mınım niňpım okok. Niňbi niňpım, bin bı komıñ midebal okok nep lo mınım kısen gınıgal; kımenıgal, mıker kırıp ognap ma midenigab.

² Mınım alap bak okok rek alap mideb. Lo mınım alap agıp, bı ne midenigab,

bin ne nı̄gmıl eip mı̄denimı̄n; pen nı̄gmıl kı̄mnı̄gab ak, lo nı̄bak kır gı̄nı̄gab. ³ Bin ak nı̄gmıl mı̄dek nı̄ñlı̄g gī, am bı̄ kı̄sen nı̄b alap nı̄ñlı̄ denı̄gab ak, nop agnı̄gal, “Lo mı̄nım tı̄b jūl, nak bı̄ si dep bin,” agnı̄gal. Pen nı̄gmıl kı̄mek, am bı̄ kı̄sen nı̄b nı̄ñlı̄ denı̄gab ak, mı̄nım ma mı̄deb. “Lo mı̄nım tı̄b jūl, nak bı̄ si dep bin,” agı̄l, ma agnı̄gal.

⁴ Pen ai mam sıkop. Nı̄b aknı̄b rek nep, nı̄bi Krais mı̄b gōj ne mı̄debı̄m okok, ne eip kı̄mbek rek, lo mı̄nım dı̄ cı̄cı̄ lolīgı̄pı̄m ak kırı̄g gīpek nı̄ñlı̄ Bı̄ alap nı̄bep dı̄nı̄gab. Bı̄ sı̄ňak kı̄mıl warı̄kak Bı̄ ak nı̄bep dek, nı̄bi God nop tep gı̄nı̄mı̄n ar ak nep gı̄nı̄gabı̄m.

⁵ Ned pen Krais cı̄nop ma dak nı̄n ak, tap si tap tı̄mel gep won ak cı̄nop dı̄ cı̄cı̄ lolīgı̄p. Lo mı̄nım ar ak nep kı̄sen gı̄n, ag mı̄dolı̄gı̄pı̄n ak pen gos tı̄mel nab cı̄n adan pag yı̄kek, mab silek nı̄b kı̄meb magı̄l ak mı̄seň lek, mı̄d tep ma golı̄gı̄pın. God eip mı̄dojı̄n rek ma lak. ⁶ Pen mı̄nı̄ Krais eip kı̄mbın rek, lo mı̄nım cı̄nop nag rek lı̄l dı̄ cı̄cı̄ lolīgı̄p ak pak ulek lı̄l me, Juda lo mı̄nım nı̄u kıl tı̄klak ar ak nı̄ñlı̄ ma gı̄pı̄n; God Kaun gos nı̄eb ar ak nep nı̄ñlı̄ gı̄pı̄n.

Lo mı̄deb rek, tap si tap tı̄mel gı̄pı̄n ak mı̄seň nı̄pı̄n

⁷ Nı̄b ak, cı̄n tari agı̄n? God lo mı̄nım agek aglak ak, mı̄nım tı̄mel ageb, agı̄n aka? Mer yı̄b! Aknı̄b rek ma agı̄n.

Lo ma mı̄dobkop, yad tap si tap tı̄mel titi rek mı̄deb ak ma nı̄pnep. Lo mı̄nım ar alap nı̄u kıl tı̄kıl aglak, “Bin bı̄ ognap tap kırı̄ okok tap yad rek mı̄debkop, agı̄l, gos ak ma nı̄ñnımı̄b,” aglak. Nı̄b ak me, yad nı̄pı̄n, bin bı̄ ognap tap kırı̄ okok tap yad rek mı̄debkop, ag gos nı̄ñenı̄gain ak, tap si tap tı̄mel gı̄nı̄gaīn. ⁸ Nı̄b ak, yad gos nı̄pı̄n, kı̄sen yad tap si tap tı̄mel gı̄l, bin bı̄ ognap tap kırı̄ okok tap yad rek mı̄debkop, ag gos ak ma nı̄ñnı̄gaīn. Yad nı̄bgıl gos nı̄ñölı̄gı̄pın ak pen dai tap si tap tı̄mel gep won ak am gos tı̄mid yad lı̄p gī dad amek, bin bı̄ ognap tap kırı̄ okok koňaī yı̄b nep tap yad rek mı̄debkop, ag gos ak nep nı̄ñnek. Pen lo mı̄nım ma mı̄dobkop, tap si tap tı̄mel gep magı̄l kılıs ma mı̄dobkop, bı̄ bı̄r kı̄mı̄b rek mı̄dobkop.

⁹ Lo mı̄nım, ak gı̄nı̄mın, ak ma gı̄nı̄mın, ageb ak, yad ned ma nı̄ñölı̄gı̄pın. Yad nı̄g gı̄l komı̄j mı̄denek. Pen lo mı̄nım ak apek, tap si tap tı̄mel gep magı̄l ak, bı̄ komı̄j mı̄deb rek lı̄l, kılıs dı̄l yı̄p lı̄p gī dad amek, kı̄mnek. ¹⁰ God lo mı̄nım nı̄ak ak, cı̄nop kanı̄b per mı̄dep ak yobkop pen yı̄p kı̄meb magı̄l nep nı̄ak. ¹¹ Nı̄b ak, yad gos nı̄pı̄n, kı̄sen yad tap si tap tı̄mel gı̄l, bin bı̄ ognap tap kırı̄ okok tap yad rek mı̄debkop, ag gos ak ma nı̄ñnı̄gain. Yad nı̄bgıl gos nı̄ñölı̄gı̄pın ak pen, dai tap si tap tı̄mel gep magı̄l ak am gos tı̄mid yad lı̄p gī dad amek, bin bı̄ ognap tap kırı̄ okok tap yad rek mı̄debkop, ag gos nı̄ñnek. Tap si tap tı̄mel gep magı̄l ak, God lo mı̄nım agak ak nep dı̄l, yı̄p nı̄ag pak lak.

¹² Nı̄b ak, cı̄n nı̄pı̄n, God lo mı̄nım ak sı̄ň mı̄deb. Cı̄n nı̄pı̄n, “Bin bı̄ ognap tap kırı̄ okok tap yad rek mı̄dobkop, ag gos ak ma nı̄ñnımı̄b,” lo mı̄nım nı̄bak, God ne ke mı̄nım kılıs agak ak, sı̄ň nep, yı̄pı̄d gı̄l nep, tep nep mı̄deb. ¹³ God lo tep nı̄bak yı̄p nı̄ag pak lek kı̄mnek aka tari? Ak mer! God lo mı̄nım tep ak agek nı̄pı̄n rek, mı̄ker kı̄b nı̄bak ma dı̄nı̄gabın. Tap si tap tı̄mel gı̄pı̄n rek, mı̄ker kı̄b nı̄bak dı̄nı̄gabın. Pen ne cı̄nop lo mı̄nım agak nı̄bak, gos alap ke nı̄ñlı̄ ma agak; tap si tap tı̄mel gep magı̄l ak gac kı̄b yı̄b mı̄deb ak nı̄ñnımel, agı̄l, lo mı̄nım agak. Nı̄b ak, God lo mı̄nım ak agel nı̄pı̄n rek, ma kı̄mnek; tap si tap tı̄mel gep magı̄l ak, lo mı̄nım tep nı̄bak dı̄l, yı̄p nı̄ag pak lek kı̄mnek.

Tap ma gı̄n ag gos nı̄pı̄n tap okok nep gı̄pı̄n

¹⁴ Cı̄n nı̄pı̄n, lo mı̄nım ak, God gos nı̄kıl tı̄klak. Nı̄bak pen yad bı̄ nep mı̄debin; yad mı̄ň wög gep bı̄ rek mı̄dıl, cı̄bur gos tı̄mid yad ak per ameb tap si tap tı̄mel gep mı̄ň ar ak. ¹⁵ Nı̄b ak me, tap tep gı̄nı̄m, ag gos nı̄pı̄n ar ak ma gı̄pı̄n; yad tap si tap tı̄mel gep mı̄ň ar ak, yad magı̄l nı̄bak mı̄lìk kal nı̄pı̄n ak, yad nı̄g ma gı̄nı̄m, ag gos nı̄pı̄n ar ak nep gı̄pı̄n. Pen tari gı̄nı̄g nı̄g gı̄pı̄n ak ma nı̄pı̄n. ¹⁶ Yad gī tı̄mel ma gı̄nı̄m, ag gos nı̄pı̄n ar ak nep gı̄pı̄n rek, yad nı̄pı̄n, gos magı̄l yad abe God lo mı̄nım ak abe adı̄p adı̄p rek mı̄deb.

¹⁷ Mîñi yad ke tap tîmel ma gîpin ak me. Yad ke tîmel gînim, agîl, ma gîpin; tap si tap tîmel gep magîl ak gos cîbur mîdmagîl yad nab adan mîdeb ak nep gîp. ¹⁸ Yad nîpin, yad bî nep mîdebin rek, mîdmagîl acîr nab yad adan mîd tep ma gîp. Gos cîbur mîdmagîl yad gos tep ñek, tap tep alap ma gînigain. Gos magîl yad ak, gî tep gînim agîl nîpin ak pen yad gînim rek ma lîp. ¹⁹ Nîg gek me, gî tep gînim, ag gos nîpin ar ak ma gîpin; gî tîmel ma gînim, ag gos nîpin ar ak nep per gen ameb. ²⁰ Nîb ak, yad gî tîmel ma gînim, ag gos nîpin ar ak nep gîpin rek, yad ke tap tîmel ma gîpin. Tap si tap tîmel gep magîl ak gos cîbur mîdmagîl yad nab adan mîdeb ak nep gek gek geb nîñîl gîpin.

²¹ Nîb ak, yad nîpin, yad gî tep gînim ag gos nîpin ak pen per gî tîmel gînim rek lîp. ²²⁻²³ Gos yad ak God lo ñak ak mîñ mîñ yîb gîpin ak pen gos cîbur mîdmagîl yad nab adan aknîb ke gîl, gos magîl yad ak eip pen pen gek, tap si tap tîmel gep magîl ak mîb gon yad nab okok mîdîl, yîp dî cîcî lek, yad bî nagîman rek mîdebin.

²⁴ Yad mîñ mîñ ma gîpin; bî yîm gep rek mîdebin. Gos cîbur mîdmagîl yad ak yîp ñag pak lînig geb; bî an yîp dî komîñ yoknîgab? ²⁵ Bî Kîb cîn Jisas Krais nep! God nop tep agebin!

Pen mînim agebin aul, nîg gîl mîdeb: gos yad ak God nop mîñ wög gep bî rek mîdebin ak pen mîdmagîl acîr nab yad adan sînjak, tap si tap tîmel gep magîl ak mîñ wög gep bî rek mîdebin.

8

God Kaun cîn eip mîdenîgab ak, cîn tîgep bin bî rek mîdenîgabin

¹⁻² Pen cîn Krais Jisas eip jîm ñîl mîdobîn ak, Krais Jisas ne kîmek, God Kaun komîñ magîl ñîb ak ne cînop dî komîñ yokek, cîn mîñi tap si tap tîmel gep magîl ak abe, kîmeb magîl ak abe, kîrop mîñ wög gep bin bî rek ma mîdobîn. Nîb ak, God cînop mînim kîb ma agnîgab.

³ Pen bin bî tep ma mîdobîn rek, God lo ar ak gî damîl, mîd tep gîjîn rek ma lek, God Ñî ne ke ak ag yokek, bî yîb mîb gon cîbur mîdmagîl cîn aknîb rek

lîl, owak. Ne kîmil tap si tap tîmel gep magîl ak pîs nep gî ke yokan, agîl, God ne Ñî ne ke tap sobok gep rek yokîl, tap si tap tîmel gep magîl ak bin bî mîdmagîl acîr nab kîri adan mîdeb ak, mînim kîb agîl, dai juîp agak. ⁴ God nîg gak ak, cîn gos tîmel mîdmagîl acîr nab cîn eyan nîb owîp ar ak kîrig gîl, God Kaun gos ñeb ar ak gî damîl, lo mînim yad ageb rek gî tep gînimel, ag gos nîñîl gak.

⁵ Bin bî gos tîmel mîdmagîl acîr nab kîri eyan nîb apek, ar nîbak nep gel ameb okok, cîbur mîdmagîl kîri tari gos gîp ar ak nep gos nîpal. Pen bin bî God Kaun kîrop gos ñek gel ameb okok, God Kaun tari gos gîp ar ak nep gos nîpal. ⁶ Bin bî cîbur mîdmagîl kîri tari gos gîp ar ak nep gos nîpal okok, ar nîbak nep tap si tap tîmel gîl kîmnîgal. Pen bin bî God Kaun nop tep gînigab ar ak nep gos nîpal okok, ar nîbak nep gî tep gîl, God eip jîm ñîl komîñ mîdîl, mîd tep gînigal.

⁷ Bin bî cîbur mîdmagîl kîri tari gos gîp ar ak nep gos nîpal okok, gos magîl kîri God nop kaual maual rek mîdeb. Gos magîl kîri God lo ne ma nîñîp; God lo ne nîñîmîn rekop ma lîp. ⁸ Bin bî gos tîmel mîdmagîl acîr nab kîri eyan nîb apek, ar nîbak gel ameb bin bî okok, God nop tep gînimîn ar ak gînimel rek ma lîp.

⁹ Pen nîbi bin bî God Kaun nîbep nab adan mîdeb okok, gos tîmel mîdmagîl acîr nab nîbi eyan nîb apek, ar nîbak ma gîpîm; God Kaun nîbep gos ñeb ar ak nep gîpîm. Bin bî Krais Kaun ne kîrop nab adan ma mîdeb okok, Krais bin bî ne ma mîdebal. ¹⁰ Krais ne nab nîbep adan mîdenîgab ak, tap si tap tîmel gep magîl ak gek, mîb gon nîbi kîmnîgab; pen Jisas kîmek God nîbep nînek, bin bî tep rek mîdebel ak rek, Kaun ne gek, kaun nîbi komîñ mîdenîgab. ¹¹ God ne gek Jisas warîkak ak, Kaun ne nîbep nab adan mîdeb ak me, God nokîm nîbak nep nîbep ak rek nep gek, Kaun ne nîbep nab adan mîdeb ak ne mîb gon nîbep komîñ mîdep magîl ñînigab.

¹² Nîb ak, ai mam sîkop, cîn dai alap mîdeb. Gos tîmel mîdmagîl acîr nab cîn adan pîls gî ñek ar nîbak gîl, dai nîbak

ma ñinigabin. ¹³ Ar n̄ibak gem amek, k̄imnig gebim. Pen God Kaun ak n̄ibep gi ñek n̄inlig gi, n̄ibi tap si tap t̄imel gip̄im n̄ibak pīs nep k̄irig genigabim ak, God eip komiñ m̄idenigabim.

¹⁴ God Kaun gos ñek n̄inlig gi ajpal bin bī okok, God ñī pai ne m̄idebal. ¹⁵⁻¹⁶ Kaun n̄ibi d̄ip̄im ak, n̄ibep l̄ip gi dad amek, n̄ibi ned p̄irikoliḡip̄im rek kauyan p̄irikil, miñ wög gep bin bī rek ma m̄idenigabim. Kaun n̄ibi d̄ip̄im ak, ne gek, God ñī pai ne m̄idebal. N̄ib ak n̄injil c̄in nop “Aba! Bapi!” ap̄in.

¹⁷ Ñī pai ne m̄idebin ak me, tap tep tari tari ñī pai ne ñinigab ak, c̄in d̄inigabin. Pen Krais nop ag juil gi t̄imel ḡilak rek, c̄inop ak rek nep gi t̄imel gel, ma p̄iriknigabin ak, God Krais nop dī tep gak rek, c̄inop ak rek nep dī tep ḡinigab.

Kisen mid tep ḡinigabin

¹⁸ Gos yad n̄ipin, c̄in Krais nop c̄ig m̄idil, m̄iker ognap gek, koslam m̄idenigabin ak, ak tap s̄ikol. Kisen God ne tap tep yib c̄inop ñek, ne eip mid tep ḡinigabin ak, ak tap kib.

¹⁹ God tap tari tari gi lak okok magilsek miñi mid tep ḡinimij rek ma l̄ip. Tap okok magilsek kod m̄idek, God ne ñī pai ne m̄isen d̄inigab ñin ak nep, ne gek, tap n̄ib okok kauyan mid tep ḡinigab. ²⁰⁻²¹ Gīp n̄ibak, God b̄irarik nep n̄injebir ḡinigab agak rek nep gīp. Pen God b̄irarik ped okok n̄injok, ñī pai yad m̄isen d̄inigain ñin ak, yad gen, ñī pai yad miñ miñ ḡil mid tep yib ḡinigal rek, tap magilsek gīl l̄inek okok ak rek nep, ma piyam gīl yapil, miñ miñ ḡil mid tep yib ḡinigab.

Pen tap gīl lak n̄ib okok, ned mid tep ma ḡinigab. Pen c̄inop gek, ñī pai ne ke yib midil ne eip mid tep ḡinigabin ñin ak nep me, kauyan gek tap n̄ib okok mid tep ḡinigab.

²² C̄in n̄ipin, tap God gīl lak n̄ib okok magilsek mid tep ḡinig geb ak pen b̄irarik nep m̄iker gek, bin ñī pai t̄iknig gel yur gīp rek ak goliḡip. ²³ Pen c̄in abe m̄iker n̄ibak m̄ideb. Kisen k̄rop pīs nep d̄inigain, agil, God ne Kaun ak ned nep ag yokek ap̄il c̄inop nab adan m̄ideb ak, pen ñin akal rek c̄inop ñī pai ne ke yip̄id gīl yib

m̄isen dek, c̄in mīb goj k̄isen n̄ib ulek l̄in, agil, midmagil c̄in nab adan m̄iker n̄ibak gek n̄inlig gi, l̄im dai ar wagin aul kod m̄idebin.

²⁴ God tap k̄isen m̄isen l̄inigab agak minim ak n̄in don, c̄inop dak. Pen tap tari tari k̄isen m̄isen l̄inigab ak magilsek bir n̄ipnop, miñi gos sek midil ñin k̄isen ak ma kod m̄idebnop. Tap bir n̄ipal ak ma kod m̄idenigal. ²⁵ Pen, tap k̄isen m̄isen l̄inigab, ag gos ak n̄injil me, yirik gek n̄inlig gi ma kod m̄idebin; gos sek kod m̄idebin.

²⁶ Bin bī k̄ilis ma m̄idebin rek, Kaun c̄inop gīl ñilg gīl m̄ideb. C̄in God nop sobok gīn agebin ak pen titi ḡil God nop sobok gīnigabin ak ma n̄ipin. Pen Kaun c̄inop tau sak l̄il, God nop sobok ḡilg gīl m̄ideb. Minim bin bī n̄injeb rek mer; kadkad minim l̄il sobok ḡilg gīl m̄ideb.

²⁷ God pen gos c̄in magilsek n̄injip; ne Kaun gos ne ak abe n̄injip. Kaun ne c̄inop Krais Jisas bin bī ne m̄iker d̄il, God nop agek, ageb rek gīnigab. Kaun ne God nop sobok ḡilg gīl m̄ideb ak, God giñim, ag gos n̄injip ar ak nep sobok ḡilg gīl m̄ideb.

²⁸ C̄in n̄ipin, God nop midmagil l̄ipin bin bī okok, God ne c̄inop kod m̄idek n̄inlig gīl, tap ognap ke ma gīnigab; mid tep gīnigabin ar ak nep c̄inop gīnigab. God ne b̄irarik ped okok gos n̄injil agak rek, c̄inop, “N̄ibi yip̄ onimib,” agak. ²⁹ Pen ar n̄ibak nep, God bin bī ned n̄injok okok, “Yad gen, kiri N̄i yad m̄ideb rek l̄il, n̄inai n̄imam k̄isen ne kojai yib m̄idenigal,” agak. ³⁰ N̄ib ak, bin bī N̄i yad rek m̄idenigal, agak bin bī okok, k̄rop, “Yip̄ onimib,” agak. Bin bī, yip̄ onimib, agak bin bī okok, k̄rop bin bī asin ma m̄ideb agak. Bin bī k̄rop asin ma m̄ideb agak okok, N̄i yad melik tep sek m̄ideb rek, kiri ak rek nep m̄idenigal, agak.

Krais c̄inop midmagil l̄il kod mid tep gīp

³¹ Pen God ne c̄inop nīg ḡil dī tep gīp ak, bī an c̄inop gīl t̄imel gīnigab? Bī alap c̄inop gīl t̄imel gīnimir rek ma l̄ip, mer yib! ³² God ne ma p̄irikil, N̄i ne ke ak c̄inop nen agil ag yokek ap̄il k̄imak ak tap kib yib. Pen God c̄inop nīg gak ak me, ne c̄inop dī tep ḡil, tap tep tep nep c̄inop ak

rek nep ñinigab. ³³ Pen God ne c̄inop ag l̄ip rek, b̄i an c̄inop m̄inim k̄ib agnigab? God ne ke gek asij ma m̄ideb rek m̄idobin ak, m̄inim ma m̄ideb, agak. ³⁴ N̄ib ak, b̄i an c̄inop m̄inim k̄ib agnigab? B̄i alap n̄ib agn̄im̄iñ rek ma l̄ip. Krais Jisas c̄inop nen agil, k̄imil warikil, am God ñinmagil yipid p̄is ken ar ne m̄idil, c̄inop nen agil, Nap nop sobok ḡilg ḡi m̄ideb.

³⁵ Krais c̄inop m̄idmagil yib l̄ip ak me, b̄i an nop mer agil c̄inop t̄ig asik ke linigab? Tap alap ke misen l̄il, c̄inop t̄ig asik ke linim̄iñ rek ma l̄ip.

C̄inop m̄iker ognap ginigab aka,
koslam m̄idenigabin aka,
yuan k̄ib lenigab aka,
walij ma m̄idenigab aka,
gos par niñigabin aka
b̄i ognap c̄inop, Krais eip m̄idebal,
agil,
c̄inop gi t̄imel ginigal aka,
ñag pak linigal aka,
tap tari ginigab,
Krais eip j̄im ñil nep m̄idonigabin.
³⁶ Minim nībak rek God Minim nu k̄il tikil aglak,
“Nep eip m̄idobin rek, per c̄inop niñil,
kaj sipsip rek ñag pak lin, ag gos
nīpal,” aglak.

³⁷ N̄ib ak, k̄imeb rek nab ak m̄idobin ak pen c̄in bi c̄inop m̄idmagil l̄il k̄imak ak Krais eip m̄idil, tep gek niñlig gi nep m̄idil, tap n̄ib okok ma p̄iriknigabin. ³⁸ Ar nībak yad nīpin, k̄imnigabin aka komiñ m̄idenigabin, God c̄inop m̄idmagil li nep m̄idenigab niñil tap alap c̄inop t̄ig asik ke linim̄iñ rek ma l̄ip. God ejol ne okok, tap k̄ilis sek seb kab ar alan m̄ideb okok, tap kal t̄imel okok, tap miñi m̄ideb okok, tap k̄isen m̄idenigab okok, ³⁹ tap ar okpel m̄ideb okok, tap mok okpi m̄ideb okok, tap tari tari m̄ideb okok magilsek, tap alap c̄inop t̄ig asik ke linim̄iñ rek ma l̄ip. Bī K̄ib c̄in Krais Jisas m̄ideb rek, God c̄inop m̄idmagil l̄ilg gi nep m̄idenigab.

9

God gos ne ke niñil Isrel kai k̄rop dinig gak

¹ Minim agebin nībaul, yad Krais bi ne m̄idebin rek, esek ma agebin. Kaun Sij ak gos magil yad ageb, minim ageban nībak minim niñid ageban, ageb. ²⁻³ Pen ai mam s̄ikop. Isrel bin bi ognap Krais nop ma d̄ipal okok k̄isen minim k̄ib niñil yur k̄ib dinigal ak, yip yimig yib ḡip. N̄ib ak, yad gos par yib nīpin. M̄idmagil yad per yur k̄ib yib ḡip. Yad niñid nep agebin, kanib m̄idobkop, yad ai mam yad okok k̄rop nen agil yur den, k̄iri pen komiñ amblap.

⁴ Pen tari: God Isrel kai nep k̄iri nīpai yad m̄idelan, agil, melik tep ne k̄rop nep yomil, yad nībep aknib ginigain, agil, minim k̄ilis niñid k̄rop nep ag ñil, lo minim ne ak k̄rop nep ag ñil, k̄iri titi ḡil God sobok gep karip ak yipid ḡil sobok ginimel minim ak k̄rop nep ag ñil, yad titi ḡil bin bi k̄rop dī tep ginim, minim tep ak k̄rop nep ag ñak. ⁵ Isrel bin bi nīsed acik k̄iri Ebrahim, Aisak, Jekop bi okok me. Ebrahim, Aisak, Jekop nīpai t̄ikel, tik dam dapil gi damil, Isrel bin bi k̄rop tik dolak. K̄iḡin nokim ak nep tik dam dapil gi damil, Krais nop bi yib tik dolak. Krais ne ke God m̄idil, bin bi magilsek kod m̄ideb. K̄iri magilsek yib ne ak per agel ar amnaj.

⁶ God Minim agak ak, agak rek nep gak. Isrel nīpai t̄ikel, tik dam dapil gi damil, tik dolak okok ognap Isrel bin bi yipid ḡil ma m̄idebal. ⁷ Ebrahim nīpai t̄ikel, tik dam dapil gi damil tik dolak okok ognap Ebrahim nīpai ne yipid ḡil ma m̄idebal. God Ebrahim nop agak, “Aisak nīpai t̄iknigab okok nep nīpai ar nepe rek m̄idenigal,” agak. ⁸ N̄ib ak, Ebrahim nīpai t̄ikel, tik dam dapil gi damil, tik dolak okok ognap God nīpai ne ma m̄idebal. God minim k̄ilis niñid agek Ebrahim nīpai tik donigal nīpai okok nep, k̄iri God nīpai ne m̄idenigal. ⁹ God Ebrahim nop minim k̄ilis niñid nībak agil agak, “Niñ yad ag linek niñ ak nep yad adik gi apen, bin nak Sera nīalap tik donigab,” agak.

¹⁰ Pen apis c̄in Rebeka nīne omal bi nokim nep tikak. Bi nībak based c̄in ak Aisak. ¹¹⁻¹² Pen God gos ne ke niñip rek ginigab. Bin bi an an ag linigain agenigab ak, ag linigab. K̄iri tap tep ognap

genigal ak nijil ma ag linigab. God gos ne ke nijip rek ginigab. Nib aknib rek nep me, apis based cin Aisak Rebeka ber mal ni tam ma tikrek won ak, God ne Rebeka nop agak, "Ni nak ned tikenig an ak, bi kib rek ma midenigab; ne ni nak kisen ak nop wog gi ninigab," agak. Ni kogi nab okok nep miderek nonim ma tik dowak ar ak nep, tap tep tap timel alap gerek nijil mer, God gos ne ke nijil nib agak. ¹³ God Minim dai alap nu kil tikkak ak, God minim agil agak, "Yad Jekop nop midmagil lil dipin pen Iso nop midmagil lil ma dipin," agak.

God ne gip ak, yipid gil nep gip

¹⁴ Nib ak, God yipid gil ma gip, agin? Mer! Ne yipid gil nep gip. ¹⁵ God ne Mosis nop agak, "Bin bi yimig nijngain okok kirop yimig nijngain. Bin bi midmagil lil di tep ginigain okok kirop midmagil lil di tep ginigain," agak.

¹⁶ Nib ak nippin, cini ke kilis gil gipin ak nijil cinop ma dinigab; cini ke kilis gil gos sek midobin ak nijil cinop ma dinigab. Ne ke yimig nijngab bin bi okok nep dinigab.

¹⁷ God Minim dai alap nu kil tikkak ak, God minim agil Pero nop agak, "Yad gos nijen, bin bi karip lim tigon tigon midebal okok magilsek nijngal, nak kin Ijip nib ak bi kib bi kilis yib pen yad God gen nak bi yokop rek midenig. Ni genigab, kiri nijil, minim nibak ag amil apil gil yib yad ak agel karip lim tigon tigon magilsek amnigab. Ar nibak nep yad ke gen, nak Ijip kin mideban," agak.

¹⁸ Nib ak nippin, God gos ne ke nijip rek, bin bi ognap yimig nijngab pen bin bi ognap kirop nijebir gek, gos timel kiri nipa ak kidil amnigab.

¹⁹ Nibi ognap God gip nibak rek nijil agnigabim, "God ne nep gek, gos nibi ak kidil amib ak, tari ginig pen, mid tep ma gipim, agil, cinop minim kib agnigab? God ne ke, 'Tap nib okok ginigab,' agnigab ak, bi an ne pen, 'Tap okok ma ginigab,' agnigab?" agnigabim. ²⁰ Nib agnigabim

ak pen nibi bi kib an rek midil, God minim ne ak dai dinigabim?

Ar nibak rek, God Minim ak bi nak Aisaia nu kil tikil agak, "Bi alap lim dil, tin cög alap gek, 'Yip tari ginig nig gil gipan,' agil pen ma agnigab. Mer yib!" agak. ²¹ Bi tin cög ginig geb bi ak, ne gos ne ke nijip rek ginigab. Lim bad nokim alap tig gi rit dapil, tin tep tep ni nokim nokim dagilep alap gi lil, tin yokop per per dagilep alap gi lil, ginigab. Ak minim ma mideb; gos ne ke. ²²⁻²³ Nib aknib rek me, God gip. Ne bin bi gi timel gi midebal okok nijek, yirtik yib gek, kirop nang pak linimij rek lip ak pen, ne milik sek mideb ak nijil kilis ne mideb ak nijlan, agil, kirop kasek nig ma gip. God birarik ped okok gos ne ke nijil agak, bin bi yimig nijil di tep ginigain bin bi okok melik tep yad ak nijnimel, agak. Nib ak, bin bi nib okok melik tep yad ak nijnimel, agil, ne bin bi gi timel gi midebal okok gek, gos cibur timel kiri ak kidil amib. ²⁴ Bin bi yimig nijil di tep ginigain, agak minim ak, cinop Juda bin bi abe, Juda bin bi mer okok abe, agak.

²⁵ Minim ar nibak rek, God minim agak ognap bi nak Hosea God Minim dai alap nu kil tikil agak,

"Bin bi yad ma midelgipal okok, kirop 'bin bi yad' agnigain.

Pen bin bi midmagil ma loligipin okok, kirop 'bin bi midmagil yad' agnigain.

Pen Hosea God Minim dai alap sek nu kil tikil agak,

²⁶ Ned 'Bin bi yad ma midebim,' agnek ak, karip lim nokim nibak nep kirop 'God per komij mideb ni pai ne,' agnigain," agak.

²⁷ Pen God Minim dai alap, bi God minim agep Aisaia minim bleble gil ageb, "Isrel kai kab kilip nig gol okok mideb rek konjai nep midenigal ak pen

Bi Kib ne yokop sikol bad alap nep di komij yoknigab.

²⁸ Tari ginig: Bi Kib ne kasek nep bin bi lim dai ar wagin aul midebal okok magilsek minim kib agil pis nep pen ninigab," agak.

²⁹ Giniğab nıbak, Aisaia ne ned God
Mınım dai alap ñu kıl tıkıl agak,
“Bı Kıt ke kılıs sek mideb ak,
cınop ñı pai yokop bad alap nep ma
kırıg gıpkop;
Sodom Gomora bin bı kırop gak rek ak,
cınop gıpkop,” agak.

*Isrel kai abe Jisas minim tep ak niñ
dilan; kanib tam nokim ak nep mideb*

30 Nıb ak, nıñım! Juda bin bı mer okok, ned, mıd tep gıl God eip jım nıł mıdojin agıl gos ak ma nıñlak ak, pen mıñi Jisas mıñım tep ak nıñ del, God kırop asın ma mıdeb agek, ne eip jım nıł mıdebal. **31** Pen Isrel bin bı ned God lo mıñım ak dıl, agıp agıp rek gıt, aglak ak pen mıñi ne eip jım nıł ma mıdebal. **32** Pen tari, God nop nıñ dıl mer, cın ke ar ognap gıl, ne eip jım nıł mıdenigabın, agıl, God ne kab tep lak ar ak amnın agel nıñlıg gıt, tob kırı kab ar nıbak lı yokek ap yap pakpal. **33** Mıñım nıbak rek, Aisaia ne God mıñım agak rek nı kıl tıkıl agak,

“Nîŋ̫im! Yad taun kîb Saion kab alap len,
bin bî tob kîri kab ar nîbak lî yokek
ap yap paknîgal;
pen bin bî nop nîŋ̫ dînîgal okok,
God nop nîŋ̫il nabîŋ̫ ma dînîgal,”
agak.

10

*Isrel bin bi, cın ke lo minim ar nibak
kisen gin, agil git damil ap yap paklak*

¹ M̄idemam yad okok. Gos k̄ilis yip
owip ak, God bin bi yad Isrel kai k̄ir op di
kom̄in yokn̄im̄in, agil, n̄op per nep sobok
gilig gi m̄idebin. ² Yad k̄iri ḡipal rek n̄injil
n̄ipin, c̄in God bin bi ne m̄idojin, agil,
k̄ilis yib ḡipal ak pen gos n̄inj tep ḡil ma
ḡipal. ³ “Krais k̄imak rek, God c̄inop, ‘Bin
bi asin ma m̄ideb yad,’ agnigab,” agil gos
ak n̄iplap ak pen ar nibak n̄inj tep ma ḡil,
gos k̄iri ke ar ak nep n̄injil aglak, “C̄in lo
ar ak gon amenigab ak, God bin bi tep ne
m̄idonigabin,” aglak. N̄ib ak, lo minim
ar nibak kisen gin, agil gi damil, kisen
ap yap paklak. ⁴ Krais gak nibak, m̄ini
lo ak k̄ir ḡip. N̄ib ak me, bin bi an an
Jisas minim tep ak n̄inj dinigal okok, God

kırop magılsek, bin bı asın ma mıdeb yad,
agnıgab.

*Bin bi karip lim tigoñ tigoñ magilsek
komijn amnimeł rek lip*

5 God Mînîm ak, Mosîs mînîm ognap
ñu kîl tîkîl, lo mînîm dîl asîj ma mîdeb
rek mîdenîgal mînîm ar ak agîl, Isrel
kai kîrop agak, “Lo mînîm ak dîl, ageb
rek nep gîl me, komîj amnîgabîm,” agak.

⁶ God MİNİM ak, MOSİS MİNİM ognap NU kıl tİKİL, KRAIS NOP NIJ DİL ASIj ma MİDEB rek MİDENİGAL MİNİM ar ak AGİL, ISREL kai KİROP agak, "NİBI, 'Bİ AN AR ALAN AMNIĞAB?' ma AGNİMİB," agak. (MİNİM agak ak wagın ak me, kİri am seb kab ar alan SİNJAK NİB KRAIS NOP POJ DİL MA DONİGAL.) ⁷ NİB AKNİB rek nep, "NİBI, 'Bİ AN CİP KAUN KARİP MİDEB MOK OKPI AMNIĞAB?' ma AGNİMİB," agak. (MİNİM agak ak wagın ak me, kİri am CİP KAUN KARİP MİDEB MOK OKPI NİB KRAIS NOP POJ DİL MA DONİGAL.) ⁸ PEN GOD MİNİM DAI NİBAK, MOSİS MİNİM AR OGNAP TARI TARI NU Kıl tİKİL ISREL kai KİROP agak. NE agak, "MİNİM MAGİL NİBAK PAR OKOK ma MİDEB. MİNİM MAGİL NİBAK MİDMAGİL nab kİRI ADAN MİDEB PER APİM AR AK NEP," agak. MOSİS NE JİSAS MİNİM TEP, MİNİM NIJ DEP NİBAK NEP AGAK. MİNİM TEP NIJ DEP NİBAK NEP CİN PER NEP AG NİBİN ME AK.

9 Nîb ak, God gek Jisas warıkıp, agıl gos ak nîj mîdîl, "Jisas ne Bî Kîb yad," mîsen agnîgabım ak, God nîbep bin bî asinj ma mîdeh yad, agıl nîben dî komîn yoknîgah

10 Pen tari, n̄ibi gos m̄idmaḡıl nab n̄ibi
adañ m̄inim̄ tep ne n̄in̄ d̄inigabim̄ ak, God
n̄ibep bin b̄i asin̄ ma m̄ideb yad agn̄igab.
Meg m̄igan n̄ibi m̄inim̄ tep n̄ibak aḡıl,
bin b̄i okok m̄iseñ ag n̄inigabim̄ ak, God
n̄ibep d̄i kom̄in̄ yokn̄igab. 11 Ar n̄ibak

Bin bì nöp niñ dñigal okok, God nöp niñil nabïñ ma dñigal,” agak.

¹² Juda bin bi okok, Juda bin bi mer okok, ke ke ma midebal. Bi Kub ne bin bi okok nib okok nib magilsek Bi Kub nokim nep mideb. Bin bi okok nib okok nib an an nop sobok ginigal okok, kirop di tep yib ginigab. ¹³ Ar nibak nep, bi nak Joel, God Minim dai alap nu kil tikil agak, "Bin bi an an Bi Kub nop, yip di komin yokan, agil

ag nıñel, kırop dı komınj yoknígab,” agak. ¹⁴ Pen kiri Bi Kib nop ma nıñ dıñigal ak, kiri nop titi gıl sobok gınigal? Pen kiri Jisas mınım tep ak peyig ma nıññigal ak, kiri titi gıl mınım tep nıbak nıñ dıñigal? Pen bin bi ognap apıl Jisas mınım tep ar ak ma ag nıñigal ak, kiri titi gıl mınım nıbak peyig nıññigal? ¹⁵ Pen bin bi Krais Jisas nıñ dıpal okok kırop ma ag yoknígab ak, kiri titi gıl amnígal? Ar nıbak nep, Aisaia ne God Mınım dai alap nıu kıl tıkkil agak, “Bin bi mınım tep dopal okok, kiri gı̄ tep yıb gıpal,” agak.

¹⁶ Pen Isrel bin bi Krais Jisas mınım tep ak nıñlak okok ognap ma nıñ dılak. Mınım ar nıbak nep, Aisaia ne God Mınım dai alap nıu kıl tıkkil agak, “Yad mınım tep nak ak kırop ag nıbin pen bi an nıñ dıp?” agak. ¹⁷ Nıb ak, bin bi ognap God mınım ag ñel, bin bi nıñıl mınım nıbak nıñ dıñigal. Pen God mınım ag ñel, nıñ dıñigal ak, Krais mınım tep me ak. ¹⁸ Pen Isrel kai mınım nıbak ma nıñlak aka tari? Mer yıb! Nıñlak. Kiri ned nıñlak ak me, Depid ne God Mınım dai alap nıu kıl tıkkil agak,

“Kiri karıp lım tıgon tıgon magılseк amił, mınım nıbak ag nıbal;
kiri mınım ag ñel,
karıp lım okok tıgon tıgon magılseк
yıb amıb,” agak.

¹⁹ Pen yad ag nıñeb alap sek mıdeб: Isrel kai mınım nıbak nıñıl wagın ak ma nıñlak aka tari? Mer yıb! Wagın ak nıñlak. Mosis ne God mınım agak ak dıl, God Mınım dai alap nıu kıl tıkkil agak,

“Yad bin bi saköl sek mıgan ognap kırop dıl, dı̄ tep gen,
nıbi Isrel bin bi kırop mılık kal nıñıl,
God cınop rek nıb ma gıp, agıl
nıññigabım,” agak.

²⁰ Aisaia ne God mınım agak ak dıl, God Mınım dai alap nıu kıl tıkkil mıseñ yıb agıl agak,

“Bin bi yıp nıñın agıl ma pıyo nıpal okok
yıp pıyo nıpal;
kiri yıp nıñın agıl ma ag nıpal
pen yad ke kırop mıseñ len yıp nıpal,”
agak.

²¹ Pen Isrel gıpal rek, Aisaia ne God mınım agak ak dıl, God Mınım dai alap nıu kıl tıkkil agak,

“Yad per bi nıñeb kiri rek mıdıl,

‘Yıp owım!’ apin pen yıp ma opal.

Kiri aleb aleb ñıł,
gos kiri ke nıpal rek nep gıpal,” agak.

11

God Isrel bin bi kırop pı̄s nep ma kırıg gıp

¹ Nıb ak, yad ag nıñeb alap mıdeб: God Isrel bin bi okok kırop pı̄s nep kırıg gıp aka? Mer yıb! Kırop pı̄s nep ma kırıg gıp. Yad Pol ak rek nep Isrel nıb bi alap. Ebrahim tıkek, tıkkil Benjamin nep tıkkil; Benjamin pen tıkkil dam dapıl gak wagın ak, yad mıdebin.

² Pen God bin bi birarık nep nıñıl, bin bi yad mıdenımel, ag gos nıñak bin bi okok kırop ma kırıg gıp. Kiri bi Ilaija nep kesim dıl God Mınım nıu kıl tıkkil ak bı̄r nıpım. Ilaija God nep sobok gıl agak,

³ “Isrel bin bi okok magılseк nep kırıg gıl, bī mınım nak agep okok kırop ñaq pak lıl, kab kınañ gıl tap pak nep sobok gep kab okok, pag jıspık masıpık gı̄ yokpal. Yad ausek nep mıdebin ak pen yıp ak rek nep, ñaq pak lın, agıl, yık dad ajebal,” agak.

⁴ Agek, God nep pen agak, “Bı̄ yad konjai yıb nep sepen tausan rek (7,000) mıdebal okok, Bal god tom ak nop, ‘Bı̄ kıb cın,’ agıl, nep ma sobok gıpal,” agak.

⁵ Nıb ak rek, God bin bi yımig yıb gıp ak me, ne cınop bin bi Isrel yokop bad alap yımig nıñıl ag lek mıdobın. ⁶ Cınop yımig nıñıl dıp nıbak, lo ar ak gonok aka tap ognap ke gonok nıñıl ma dıp. Cınop yokop yımig nıñıl dıp ag gos nıpın ak, pen cın tap alap ke gon cınop dopkop, cın nıg gos ma nıpnop. ⁷ Bin bi Isrel kılıs yıb gıl pıyo nıñ damıl ma dılak. God bin bi kırop dıñigain agıl ag lak bin bi okok nep dılak. God ne ke gek, bin bi ognap mınım ne ak nıñıl ma nıñlak.

⁸ Ar nıbak nep, Mosis God Mınım dai alap nıu kıl tıkkil agak,

“God ne gek, kiri wısin kınıl,
udın jık jık gı̄ mıdelak;
ne gek, kırop udın kwoi gek,

udin ma nijelak;
ne gek, krop sakol nagek,
mimin peyig ma nijelak;
nibak nep mid damil,
mini akni rek nep midebal,” agak.
⁹ Pen Depid God Minim dai alap nu kil tikil
agak,
“Kiri per tap kib nibal ak,
krop waknaq gon rek di cici
dininmel.
Amnin ag gos nijngal kanib nibak pis
nep pilin ginimij.
Nib ak, kiri gitimel gipal ak, kiri pen
dininmel.
¹⁰ Udin kiri kwoi gek udin ma nijnimel.
Miker kib apek per koslam kid pak
dad ajenmel,” agak.

God Juda bin bi mer okok dip

¹¹ Pen Isrel kai ap yap pakpal ak, pis nep
ap yap ma pakpal. Kiri tap si tap timel
gilak rek, God krop kirig gil, Juda bin bi
mer okok krop dip. Dip nibak, “Isrel kai,
‘Cinop rek nig gil ma dip,’ agil nijlanj,”
agil gip.

¹² Pen Isrel kai tap si tap timel gelak rek,
bin bi karip lim tigoq tigoq tap tep yib
dipal. God Isrel kai kirig gak rek, Juda
bin bi mer okok tap tep yib dipal. Nib
ak, God bin bi Isrel di komij yoknigab nin
ak, bin bi ne okok magilsek tap tep tep yib
dininjal.

¹³ Yad mini nibep Juda bin bi mer okok
agebin. Krais Jisas yip, “Juda bin bi mer
okok krop minim tep yad ag ninimij,”
agak ak me, nibep Juda bin bi mer okok
Jisas minim tep ak ag ni miden yip tep
gip. ¹⁴ Pen yad nibep Jisas minim tep ak
ag nen nipek, bin bi yad ke Isrel ognap
nijil, “God krop dip rek cinop ma dip,”
agil nop apenimel ak, yip tep yib ginigab.
¹⁵ God Isrel kai krop kirig gak rek, Juda
bin bi mer okok krop, bin bi yad, agil, dip.
Nib ak, kisen Isrel kai krop dek, cip kimil
kauyan wariknigal ak rek ginigab.

¹⁶ Kiri bred dai alap God nop sobok gi
nenigal ak, bred magil magilsek God tap
ne. Kiri agnigal, “Mab olip wagin ak God
mab wagin ne,” agnigal ak, tam lili lek pak
kid kid amnigab ak abe God tap ne.

¹⁷ Pen God ne mab olip lek kid ned nib
okok sak yokil, nibep olip lek be okok nib
rek dapil jim nek, jim nil midebim. Nib
ak me, mab olip ned nib ak komij midil
lim epi nib nig ak dek, lek kisen nib ak
mid tep gip. ¹⁸ Nibi mab lek ned nib
ak, lek yokop, agil gos ak ma nijnimib.
Nibi nijnimib, nibi mab lek kisen nib
ak nig dil mab wagin ak ma nibim; mab
wagin epi nig dil nibep mab lek anek nib.
¹⁹ Nibi agnigabim, “God ne, ‘Olip lek be
okok nib dapil tig jim ninim,’ agil, olip
lek ned nib okok sak yokek, kau nibak
dil midobin,” agnigabim. ²⁰ Minim nibak
nijid agnigabim ak pen niq tep ginimib.
Isrel kai Krais nop ma niq del, krop kirig
gak; nibi pen Krais nop niq dem, nibep
dak. Pen nibi nabiq dil, yib nibi ke agem
ar ma amnimiq. ²¹ Tari ginig: God mab
olip lek ned nib okok sak yokak rek, nibep
ak rek nep ginimij rek lip.

²² God ne bi sain tep yib ak pen ne bi
kilis yib rek mideb. Bin bi nop kirig
gilak okok krop bi kilis rek lili kirig gak.
Pen nibep kapkap sain tikil, midmagil lili,
dak. Nibi nig gil Krais nop niq dilig gi
midenigabim ak, ne nibep kapkap sain
tikil, midmagil lili gi midenigab. Pen
Isrel kai krop gak rek, cinop ak rek nep
ginimij rek lip, agil, niq tep ginimib.
²³ Isrel bin bi nib okok kisen Krais nop
niq denigal ak, God krop di pak jim
nijigab. God krop di pak jim nijimij
rek lip. ²⁴ Pen tari, nibep mab olip lek be
okok nib dapil, mab olip yimib pak jim
nek midebim ak, olip lek yipid gil okok
kauyan pak jim nijig, pak jim nijigab.

Kisen Isrel bin bi magilsek krop dinigab

²⁵ Pen ai mam sikop. Yib nibi ke agem
ar amnimiq rek lip. Nib ak, minim ned
ma nijoligipin alap nibep agnig gebin.
Isrel bin bi konai nep mini udin kwoi rek
midebal ak pen per nig ma ginigab. God
Juda bin bi mer okok krop dinigain, agil
gos nijak, bin bi okok magilsek dinigab.
²⁶ Bin bi nib okok di sakil, kisen Isrel
bin bi krop magilsek di komij yoknigab.
Minim ar nibak rek, God minim agak ak
dil God Minim dai alap nu kil tikil aglak,

“God agak,

‘Jekop kığın yıp kırıg gılak okok
kırop dı komıñ yoknıgab Bı ak,
taun kıb Saion nıb onigab.

²⁷ Yad kırop eip mìnım kılıs nıñjıd agnek
rek,
tap si tap tımel gıpal gac ak lıg gı
yoknıgain,’ agak,” aglak.

²⁸ Isrel kai Krais ma nıñ dıłak rek, kırı
God kaual maual ne mıdebal. Pen nıbi
Krais nıñ dıl, mıñ mıñ gılıg gı mıdebelim.
Pen God bırarık nep Isrel kai nısed acık
kırı Ebrahim Aisak Jekop bı okok kırop
mìnım kılıs nıñjıd agak ak nıñıl, God Isrel
kai mıdmagıl lılıg gı nep mıdeb. ²⁹ God ne
tap tep alap nııl, kısen gos kısen nıb nıñıl,
tap tep nıbak ma adık dıñıgab. Nıb aknıb
rek nep, God ne, gınıgain, agıl, mìnım
kılıs nıñjıd agenıgab, kısen gos kısen nıb
nıñıl, ke ma gınıgab. Mìnım agnıgab
ak ma kırıg gınıgab. Agnıgab rek nep
gınıgab.

³⁰ Nıbi ned God mìnım agak ak dı
yoklıgıpm pen kısen Isrel bin bı God
mìnım ne kırıg gel, nıbep pen yımıg nıñıl
dı tep gek, ne eip mıd tep gıpm. ³¹ God
nıbep yımıg nıñıl dak ak, Isrel bin bı
nıñel, mılik yapek, Krais mìnım tep ak dı
yoklak, pen kısen God kırop ak rek nep
yımıg nıñıl dıñıgab.

³² Nıb ak nıpin, Isrel bin bı okok abe,
Juda bin bı mer okok abe, God mìnım
ne ak dı yoklak rek, God kırop magılse
nıñebir kırıg gek, kırı bı nagıman rek
mıdıl, tap si tap tımel gı dam dam dad
amel, kısen kırop yımıg nıñıl dıñıgab.

God yıb ne per agon ar amnar

³³ Nıb ak, yad nıpin, God tap magılse
nıñjıp;

gos ne gos tep yıb.

God ne gos nıñ kıd yıb nıñ yıkıl,
ar nıbak ke yıb gıp.

God ne gos nıñıl,
tap nıb nıb gınıgain, agıl, gos tep
nıñjıp rek,

bı alap gos tep aknıb rek ma mıdeb.

Cın God gos tımid ne nıñıl,
ne ke gıp rek gın, agıl, ma gınıgabın!

³⁴ God Mìnım ak nıu kıl tıkił aglak,

“Bin bı an, Bı Kıt gos tep nıñjıp rek ak
nıñjıp?

Bin bı an, Bı Kıt nop, ‘Nak nıg gan,
nıg gan,’ agnıgab?

³⁵ Pen bin bı an, tap tep alap God nop nıek,
pen nıñımım?

Mer yıb! Bin bı alap nop nıg gınımel
rek ma lıp,” aglak.

³⁶ Tari gınıg: God ne tap okok magılse
gı
lak;

kılıs ne nep tap nıb okok magılse
mıde;

tap nıb okok magılse God nop mıñ mıñ
gılıg gı mıdenımel.

Nıb ak, yıb ne ak per per nep agon ar
amnar!

Nıb aknıb rek tep.

12

*God pis ar mıdobın, agıl, nop tep
gınımım ar ak nep gem amnímım*

¹ Nıb ak, ai mam sıkop. God ne nıbep
yımıg nıñıl dıp rek, nıbi pen tap God nop
sobok gı nıbal rek, mıb gon gos tımid nıbi
ak, tap komıñ sek rek, tap sıñ rek, God
nop nıñımım. Tap damıl, God nop sobok gı
nıbal okok, tap tımel tımel okok ma nıbal.
Tap tep tep, tap alap ma gıp okok nep nop
nırı me, ne mıñ mıñ gıl dıp. Nıg aknıb rek
me, God ne mıb gon gos tımid cınop ke
tap nop sobok gı nıbal rek dıñımım, agıl,
nop nıñ dılgıgı mıdıl, ageb ageb rek nep
gınımım.

² Pen bin bı lım ar wagın aul gos nıñıl
gıpal nag ar ak rek ma gınımım. Pen God
nop ag nıñem, ne nıbep gos tep nıek, gos
tımid mıdmagıl nıbi nab adanı kısen nıb
lıl, bin bı ke kısen nıb rek lıñımım. Nıb
ak, nıbi nıñıgabım, cın titi gon, God nop
tep gınımım. Nıbi nıñıgabım kanıb tari
kanıb tep yıb; yıpıd gıl nep gınıgab ar ak
nıñıgabım. Pen nıbi nıg gıl nıñ tep gıl,
nıb aknıb rek nep gınıgabım. ³ God yıp
yımıg nıñıl dek, wıog ne gıpin. Nıb ak,
nıbep magılse agebin, cın bin bı kıb, ag
gos ma nıñımım. God ne nıñ dep magıl
ak nıbep ke nokım nokım nıb. Nıb ak
me, nıbi nabıñ dıl, cın tıgep bin bı rek
mıdobın, agıl nıñımım.

⁴ CİN NİPİN, CİN MAGİLSEK MİB GÖR NOKİM MİDEB AK PEN DAI DAI KE KE KONJAI NEP MİDEB. DAI OKOK WÖG KE KE MİDEB; TOB AK WÖG NE AK KE GİP, NİNMAGİL AK WÖG NE AK KE GİP, UDİN AK WÖG NE AK KE GİP. NİB AK, WAGİN KE KE MİDEB REK, WAGİN KE KE NEP GİPAL.

⁵ NİB AK REK, CİN KRAIS PİS AR MİDOBİN OKOK AK REK NEP WÖG KE KE GİPİN AK PEN BIN Bİ KİGIN NE JİM NİL NOKİM AK NEP MİDOBİN. ⁶ GOD CİNOP NOKİM NOKİM YİMİG NİNJİL Dİ TEP GİL, TAP TEP CİNOP KE KE NİB REK, AR NİBAK NEP NİNJİL GİNİGABİN. GOD BIN Bİ OGNAP TAP TEP NİL, MİNİM YAD BIN Bİ OKOK AG NİNİMİN, AGENİGAB AK, NE GOD NİJ DEP MAGİL NİB REK AG NİNİMİN. ⁷ GOD BIN Bİ OGNAP TAP TEP NİL AGNİGAB, BIN Bİ OKOK WÖG OGNAP Gİ NİNİMİN, AGENİGAB AK, BIN Bİ OKOK WÖG OGNAP Gİ NİNİMİN. GOD BIN Bİ OGNAP TAP TEP NİL AGNİGAB, BIN Bİ Nİ PAI Bİ OKOK MİNİM TEP OGNAP AG NİNİMİN, AGENİGAB AK, BIN Bİ Nİ PAI MİNİM AG NİNİMİN. ⁸ GOD BIN Bİ OGNAP TAP TEP NİL AGNİGAB, AI MAM NAK ALAP YİRİK GONİMİN AK, NOP MİNİM AG Nİ TEP GEK, NE GOS TEP NİNJİL MİN MİN GİNİMİN, AGENİGAB AK, NE AKNİB REK GİNİMİN. GOD BIN Bİ OGNAP TAP TEP NİL AGNİGAB, BIN Bİ OKOK MANI TAP OKOK ULEP GİP AK, KİROP MANI TAP OGNAP NİNİMİN, AGENİGAB AK, MANI TAP OGNAP ABRAHEM NİNİMİN. BIN Bİ OGNAP TAP TEP NİL AGNİGAB, BIN Bİ OGNAP KİROP KOD MİDENİMİN, AGENİGAB AK, NE GOS NİJ TEP GİL KİROP KOD MİDENİMİN. BIN Bİ OGNAP TAP TEP NİL AGNİGAB, BIN Bİ OGNAP KİROP YİMİG NİNJİL Dİ TEP GİNİMİN, AGNİGAB AK, NE MİN MİN GİLİL Gİ YİMİG NİNJİL Dİ TEP GİNİMİN.

Bin bİ okok kİrop mİdmagıl lInimİb

⁹ “BIN Bİ OKOK KİROP MİDMAGİL LİPIN,” AGİL, ESEK MA AGNİMİB; KİROP MİDMAGİL YİB LİL, Dİ TEP YİB GİNİMİB. TAP SI TAP TİMEL GEP MAGİL AK NOP KAUAL MAUAL NİBI REK MİLK KAL NİNİNİMİB. PEN KİLİS GİL NAG TEP AR AK NEP Dİ RİB GİNİMİB. ¹⁰ BIN Bİ AI MAM SİKOP PEN PEN MİDMAGİL LİPAL REK, NİBI KRAIS PİS AR MİDEBİM AK REK NEP AI MAM SİKOP PEN PEN MİDMAGİL LİNİMİB. AI MAM SİKOP NİBI OKOK YİB KİROP AGEM AR AMNİMİN; PEN YİB NİBI KE AGEM AR

MA AMNİMİN. ¹¹ WÖG YİRİK MARİK MA GİNİMİB; KİLİS GİL GİNİMİB. Bİ KİB CİN AK NOP WÖG GOBIN AGİL, TEP GEK NİNJİG Gİ GİNİMİB. ¹² Bİ KİB CİNOP DİNİGAB, AGİL, TEP GEK NİNJİG Gİ, NOP KOD MİDENİMİB. NİBEP MİKER OGNAP ONİMİN, KAPKAP SAIN RİKİL MİDENİMİB. GOD NOP SOBOK GEP AK MA KİRİG GİL, PER NEP SOBOK GİLGİG Gİ MİDENİMİB. ¹³ BIN Bİ GOD PİS AR MİDİL, MANI TAP KİRI ULEP GONİMİN, KİROP MANI TAP OGNAP NONİM Lİ NİNİMİB. BIN Bİ PAR OKOK NİB APENİMEL, POJ DİL KARİP NİBI DAD AMNİMİB.

¹⁴ BIN Bİ OGNAP NİBEP Gİ TİMEL GENİMEL AK, NİBI PEN, “GOD NOP SOBOK GON KİROP Gİ TİMEL GAN,” AGİL MA SOBOK GİNİMİB; “GOD NOP SOBOK GON KİROP Gİ TEP GAN,” AGİL SOBOK GİNİMİB. ¹⁵ BIN Bİ OGNAP KİRI MİN MİN GİLİL Gİ MİDENİMEL, NİBI KİROP EIP MİN MİN GİLİL Gİ MİDENİMİB; PEN BIN Bİ OGNAP YİM GEP REK MİDENİMEL, NİBI KİROP EIP YİM GEK NİNJİG Gİ MİDENİMİB. ¹⁶ BIN Bİ YİB MİDEB OKOK KİROP Dİ TEP GİN, BIN Bİ YİB MA MİDEB OKOK KİROP Dİ TEP MA GİN AGİL, GOS AK MA NİNİNİMİB. KİROP MAGİLSEK ADİP ADİP REK Dİ TEP GİNİMİB. CİN BIN Bİ YİB MİDEB, AGİL, GOS AK MA NİNİNİMİB. BIN Bİ YİB MA MİDEB OKOK EIP NAB SAKİL MİDENİMİB. CİN NEP NİJ TEP GİPİN, AGİL GOS AK MA NİNİNİMİB.

¹⁷ PEN BIN Bİ OGNAP NİBEP NİJEL MİLK YAPEK, Gİ TİMEL GENİMEL AK, KİROP PEN AK REK NEP Gİ TİMEL MA GİNİMİB. BIN Bİ OKOK NİJEL TEP GİNİMİN AR AK NEP GİNİMİB. ¹⁸ BIN Bİ OGNAP EIP PEN PEN GİN, AGİL GOS AK MA NİNİNİMİB. BIN Bİ OKOK MAGİLSEK EIP KAPKAP JİM NİL MİDOJİN, AGİL GOS AK NEP NİNİNİMİB. ¹⁹ PEN BIN Bİ TEP YAD OKOK. BIN Bİ OGNAP NİBEP Gİ TİMEL GENİMEL AK, KİROP PEN Gİ TİMEL GİN, AGİL, GOS AK MA NİNİNİMİB. AK GOD TAP NE, AGİL NİNİNİMİB. YAD KİROP PEN ABE Gİ TİMEL GİN, AGİL, GOD NE KE GOS NİNJİP REK GİNİGAB. MOSİS NE GOD MİNİM AGAK AK DİL, GOD MİNİM DAI ALAP NU KİL TİKİL AGAK, “GOD AGEB, ‘NİBEP Gİ TİMEL GENİMEL AK, YAD KİROP PEN ABE Gİ TİMEL GİNİGAIN; AK GOS YAD,’ AGEB,” AGAK. ²⁰ NİB AK, Bİ NAK SOLOMON GOD MİNİM DAI ALAP NU KİL TİKİL AGAK,

“BIN Bİ NİBEP NED Gİ TİMEL GİLAK OKOK

kırop yuan lenim̄in ak, tap magıl
ñinim̄ib;
kırop ñig nen genim̄in ak, ñig
ñinim̄ib.
Nig genigabim̄ ak, bi nibe ned gi timel
gilak okok
nabič kırop ar alan mab yineb yineb
rek yokem yinek niñigal,” agak.
21 Nib ak me, nibe gi timel genimel,
kırop pen gi timel ma ginim̄ib; kırop gi
tep gem, ke sain gek amnim̄in.

13

Gapman kai agnimel rek ginim̄ib

1 Pen cin magilek gapman agnimel rek niñin. Ke gos niñil, gapman ma mideb; God agek, gapman mideb. **2** Nib ak, bin bi an gapman minim tib juenigab, God agek gapman mideb minim ne ak abe tib junigab. Bi nibak God nop minim kib agnigab. **3** Bin bi gi tep ginigal okok, gapman bi kib okok jel gek ma pirknjigal; bin bi gi timel ginigal okok nep, gapman bi kib okok jel gek pirknjigal. Nib ak, gapman bi kib okok ma pirkjin, ag gos niñenigabim̄ ak, nibi mid tep ginim̄ib niñil gapman bi kib okok, “Nibi gi tep gitim̄,” agnigal. **4** Pen tari: God agek, gapman bi okok, wög gep bi ne rek midil, nibep kod midel me, nibi mid tep ginigabim̄. Pen nibi niñ tep gił, gi timel ma ginim̄ib; gapman bi tu par kid di ajpal ak, yokop ma di ajpal. God agek, gapman bi okok, wög gep bi ne rek midil, bin bi okok gi timel genigal ak, kırop dam minim kib agil, pen yur niñigal.

5 Nib ak, pen yur dijin̄ rek lip, agil, gapman minim ak kisen ma gin; God gapman niñebir ag lek, cinop kod midebal ak me, tari ginig gapman minim tib juin, agil, minim kırop kisen gił kapkap mid tep gin.

6 Ar nibak nep me, takis ak rek nep niñ. God gapman bi okok kırop niñebir agek, gapman wög kiri nibak gił, pe dijal. **7** Tap dai nibi tap tari tari rek midenim̄in ak, dai magilek pag dai junim̄ib. Gapman takis ñeb ak, kırop takis niñim̄ib. Bin bi ognap takis ar ke ognap ñeb ak, kırop ak rek nep takis niñim̄ib. Bin bi minim kiri

niñ dep okok, minim kırop niñ dinim̄ib. Bin bi yib dap rannimel okok, yib kırop dap rannim̄ib.

Pen pen midmagıl linim̄ib

8 Tap dai nibi ognap midonim̄in, pis nep dai pag ju dinim̄ib. Pen cin tap dai nokim alap middeb ak cin dai ak pag ju dipin, agil ma agnigabin; bin bi pen pen midmagıl lep dai nibak agebin. Bin bi okok kırop midmagıl linigabin ak, God lo minim ageb ageb rek nep ginigabin.

9 God ne ke minim kılıs agak ak, Mosis ne God Minim dai ognap nu kıl tikil agak, “Bin si bi si ma ginim̄ib; cip ma ñag paknim̄ib; tap si ma dinim̄ib; bin bi ognap tap kiri okok tap cini rek midobkop, agil gos ma niñim̄ib,” agak. God minim kılıs ognap sek agak. Pen God minim kılıs tari tari agak ak minim wagin nokim ak nep middeb: “Nak ke midmagıl lipan rek, bin bi ke nib okok kırop ak rek nep midmagıl linim̄in.” **10** Nibi bin bi ognap kırop midmagıl linigabit ak, kırop gi timel ma ginigabim̄. Ar nibak nep, nibi bin bi midmagıl linigabit ak, God lo minim ageb ageb ak magilek ginigabim̄.

11 Niñ midobin nab nibaul niñ tep ginim̄ib. Jisas nop niñ dil, kisen God (ne bin bi yad ke, agil,) cinop pis nep dam karip ne ar alan siňak dad amnigab, ag gos niñoligipin. Pen mi ognap apil amnak, niñ nibak miñi ulep middeb. Nib ak me, tari ginig wisin kin sakol gi midebim̄? Warikil, gos niñlig gi midenim̄ib. **12** Tapin kislím nab midobin rek, karip tiknig geb. Nib ak me, kiri tap tari tari kislím nab eyan rek ajil gi timel gi midebal ar ak kiriç gił, Seten eip pen pen gep sior kılıs, usajil bad kılıs, tap melik sek God nib okok di yim̄in. **13** Nib ak, cin Jisas melik tep ne ar ak midobin, agil, gi tep gitig gi nep midenigabin. Pen tap konjai yib nibil, ñig kılıs nib sakol ñagil, bin si bi si gił, abramek gił, pen pen gił, tap kiri tap cin rek midobkop agil, gitip okok, ma gin. **14** Pen nibi Bi Kib Jisas Krais di walij rek yim̄il, midmagıl acır nab cin adan gos gitip ar ak titi gił ginigabin, agil gos ak ma niñim̄ib.

14

Asık mosık gipal okok kirop ma ag ginimib

¹ Bin bi ognap Krais Jisas nop niñ dípal ak pen niñ di kíls ma gíl, gos omal niñpal okok, "Kirop díl ag amíl apíl gon, gos niñ tep gíñimel," agíl, ma ag gíñimib; kíri Jisas Krais nop niñ dípal ak, bin bi cín, agíl, di tep gíñimib. ² Cín niþin, bin bi ognap Krais Jisas nop niñ di midil, tap okok abramek niñbal; pen bin bi ognap, Krais Jisas nop gos ar ar nep niñ díl, nop tep ma gíñigab, agíl, kaj kímin kobri tap okok bíl gíl, yokop tap magíl bep nep niñbal. ³ Pen bin bi tap abramek niñbal okok, bin bi tap bíl gípal okok kirop ma ag junímel. Bin bi tap bíl gípal okok, bin bi tap abramek niñbal okok, God niñek tap si tap tímel gípal, agíl, kirop ma ag gíñimel. Tari gíñig: God bin bi niñ okok kírop dek, bin bi ne midebal. ⁴ Bi wög gep alap bi kíb ne nop wög ognap gíñigab, nak niñil, gi tep gípan aka gi tep ma gípan, agíl ma agnígan. Bi kíb ne ke niñil, gi tep gípan aka gi tep ma gípan, agnígan. Pen ne gi tep gíñigab. Bi Kíb ne ke nop gi ñek, ne tep gíñimij rek líp.

⁵ Pen bin bi ognap niñel, niñ alap God niñ kíb ne rek líp, niñ alap niñ yokop rek líp. Pen bin bi ognap niñel, niñ alap God niñ kíb ne rek ma líp, niñ magílsek niñ ke ke rek ma mideb. Niñ ak, niñi ke ke midebim rek, gos niñi tep niñim ar niñak niñil gem amnímij.

⁶ Niñ alap God niñ kíb ne rek líp, agíl niñpal okok, Bi Kíb nop gos niñil me niñ gíl gos niñpal. Pen bin bi kaj kímin kobri tap okok niñbal okok, God nop tep agíl niñbal. Bin bi asık mosık gi tep gíl, tap ognap nep niñbal okok ak rek nep, God nop tep agíl niñbal.

⁷ Cín komíj midil, cín ke ausek midobin, agíl gos ak ma niñin. Kímnig gíñigabin ak, cín ke ausek midil kímnigabin, agíl gos ak ma niñin. ⁸ Tari gíñig: cín komíj midil, bin bi Bi Kíb yiþ agel ar amnaþ, agíl, gos ak nep niñil midonigabin. Kímnig gíñigabin ak, bin bi Bi Kíb yiþ agel ar amnaþ, agíl, gos ak nep niñil kímnigabin. Niñ ak, komíj

midenigabin aka kímnigabin, cín Bi Kíb bin bi wög gep ne midobin. ⁹ Ar niñak nep, Krais ne kímil waríkak. Niñ ak me, cín komíj midobin okok abe, bin bi bir kímbal okok abe, cín magílsek Bi Kíb bin bi ne midobin.

¹⁰ Niñ ak, niñi tari gíñig ai mam Krais pis ar midebal ognap kírop, niñ gípim, niñ gípim, agíl miñim ag gípim? Pen niñi tari gíñig ai mam Krais pis ar midebal ognap kírop niñem, kíri bin bi yokop rek líp. Niñ tep gíñimib: cín magílsek God udin yírik ar ne ak midon, cínop miñim kíb agnígab. ¹¹ Aisaia God Miñim dai alap ñu kíl tikil agak,

"Bi Kíb ageb, 'Yad niñid yíþ agebin,
kißen bin bi okok magílsek yíþ niñil,
nabiñ díl, kogim yímiñ,

"God ne nokim Bi Kíb mideb,"
agnígal,' ageb," agak.

¹² Niñ ak, niñim. Cín nokim nokim midobin rek, God cínop magílsek ag niñek, cín komíj midil tap tari tari gípim okok ag niñil, ti gíñig niñ gípim agíl agnígabin.

Ai mam Krais pis ken midebal ognap kírop gos niñimib

¹³ Niñ ak, ai mam Krais pis ar midebal ognap kírop, niñ gípim, niñ gípim, agíl miñim ag gípim ak kírig gíñimib. Niñi gos niñil, yad gen ai mam Krais pis ar mideb alap sídol gíl, kanib koslam ajep rek ak amíl, yap pakil gi tímel gíñigab, agíl, kapkap midil, ar niñak nep gem amnímij. ¹⁴ Bi Kíb Jisas bi ne midebin rek, gos yad ak niñ tep gípin, tap bíl gep ognap ma mideb. Bin bi ognap gos kíri ke niñil, tap bíl gípal. Pen tap niñak niñbon, God niñek tep ma gíñigab, agíl bíl gíñigal ak, tap niñak ma niñimel. ¹⁵ Pen niñi, ai mam Jisas kírop nen agíl kímak niñ okok kírop midmagíl ma líl, tap kíri asık mosık gípal okok abramek niñem, kíri gos par niñil ap yap pakniñmel rek líp. Ar niñak gi tímel gíñigabim. ¹⁶ Niñi ke niñil, ar ognap gíñimib rek líñigab ak pen bin bi ognap niñ gíñigabim ak niñil agnígal, "Krais pis ar midobin apal ak pen kíri niñebir tap si tap tímel gebal ak me, cín niþin, Jisas miñim tep ne miñim niñ dep

apal ak esek apal,” agnigal. ¹⁷ Tari gìnig: God ne kiŋ cın mideb minim ar nibak agonigabın ak, tap niŋeb niŋeb minim nibak ma agnigabın; gi tep gep minim ar ak nep agnigabın; kapkap sain tik midep minim ar ak nep agnigabın; miñ miñ giliq gi midep minim ar ak nep agnigabın. Tap tep niň okok Kaun Siŋ ne ŋek dinigabın. ¹⁸ Cın Krais nop niŋ dıl niŋ giliq gonigabın ak, God niŋek tep gìnigab; bin bi okok niŋil, gi tep gipal, agnigal.

¹⁹ Cın titi gił ai mam eip kapkap jım niň midil, cın magiłsek Krais minim tep ne ak niŋ dı kılıs giň, agił, kanib nibak nep kılıs giliq gi kisen gìnimb. ²⁰ Tap magił ognap bil ma gep. Pen bi alap gos gos lił tap okok abramek nībek, Krais nop niŋ dip bin bi alap niŋil, sidol gił, Krais niŋ dip ak kırıg gił ap yap pakniqab ak, bi abramek niŋniqab bi nibak nop gi timel gìnigab. Tap magił nībil, God wög ne gi timel gìnigab. Nībi niq aknīb rek ma gìnimb. ²¹ Nīb ak, cın nībon ai mam alap ap yap pakniqab rek lił, ag gos niŋniqabim ak, kaj yipil okok kırıg gił, niq wain okok kırıg gił, tap okok kırıg gił gìnigabim ak tep. Tari gon ai mam alap ap yap pakniqab rek lił, ag gos niŋniqabim ak, ai mam kirop nen agił, niq ma gìnimb.

²² Yad tap niŋeb ma niŋeb minim agesin ak, nībi tari gos niqim ak, nībi ke God eip. God cınop gos tep nīb rek niŋil gi damil, ai mam ognap kirop ma tau niŋniqabın ak, miñ miñ giliq gi midenigabın. ²³ Pen tap ognap gos par liłig gi niŋniqabın ak, minim midenigab. Tari gìnig: niq genigabın, God nop tep gìnimb, ag gos niŋil ma niŋniqabın; nop tep gìnimb aka tep ma gìnimb, ag gos niŋil niŋniqabın. Cın niq gił rek abramek genigabın ak, tap si tap timel gìnigabın.

15

Bin bi ognap mid tep gìnimeł rek ar ak nep gos niŋin

¹ Cın bin bi Krais nop niŋ dı kılıs gi midobın okok, cınop ke tep gìnigab ar ak niŋil ma giň. ² Bin bi Krais nop niŋ dı kılıs ma gipal okok, nop niŋ dı kılıs

ginimel, agił, gos ar ak niŋil giſin. Cın ke tep gìnigab ak tap kib mer; pen bin bi ognap, Krais nop niŋ dı kılıs gìnigal aka nop niŋ dı kılıs ma gìnigal ak tap kib. ³ Krais ak rek nep, ke tep gak ar ak ma gak. Krais ne Nap nop minim agak ognap, Depid ne God Minim dai alap nu kıl tikil agak, “Nep ag jupal ak miñi yip ak rek nep ag juebal,” agak. ⁴ Kiri niŋ tep gìnimeł, agił, God ne gek niŋil bi ned niň okok God Minim ak nu kıl tiklak. Cın God Minim nibak udin li niŋil, minim tep nibak niŋ dıl, Jisas Krais niŋ dı kılıs gił, kılıs gił gi tep gił, kapkap miñ miñ giliq gi gos sek midenigabın. Ar nibak nep God ne gek, God Minim nibak nu kıl tiklak. ⁵ God ne gek, nībi Jisas Krais niŋ dı kılıs gił, kılıs gił gi tep gił, kapkap miñ miñ giliq gi gos sek midenigabim. Pen Krais Jisas gak rek niŋil nibak rek giň, agił, nop niq gił kisen gił, God ne gek, nībi gos ar nokim niŋil jım niň midil, gìnimb. ⁶ Nībi niq gił, gos nokim nep, meg miqan nokim adip adip ak nep, Bi Kib cın Jisas Krais Nap yib ne ak agem ar amnimin.

God Israel bin bi mer okok kirop ak rek nep yimig niŋip

⁷ Gos niŋ tep ma gipek niñ ak, Krais nībep yimig niŋil dı tep gek, bin bi ne midembeim ak, nībi ke kapkap pen pen yimig niŋil, dı tep gił, midmagił liłig gi midem, bin bi ognap niŋil God yib ne agel ar amniqab. ⁸ God birarık nep Juda kai nised acik kiri okok kirop minim kılıs niŋid agak ak, agak rek nep gìnigab ak niŋimeł, agił, Krais ne Juda kai kirop nen agił owak. ⁹ Nīb ak, Juda bin bi mer okok, God ne cınop yimig yib niŋip, agił, yib nop agel ar amnan, agił, Krais owak. Krais ned Nap God nop minim agak rek, Depid God Minim dai ognap nu kıl tikil agak, “Nīb ak, yad Juda bin bi mer nab okok midil,

kīmep agił, yib nak ak agen ar amniqab,’ agip,” agak.

¹⁰ Minim alap Mosis God Minim dai alap nu kıl tikil agak, “Nībi Juda bin bi mer okok, God bin bi ne eip pak jım nīil, miñ miñ gìnimb,” agak.

11 Pen mìnîm alap Depid God Mìnîm dai alap ñu kîl tîkîl agak,

“Nîbi Juda bin bî mer okok magîlsek
Bî Kîb yîb ne agem ar amnañ.

Nîbi bin bî karîp lîm ke tîgoñ tîgoñ
magîlsek

kîmep aglig gi, yîb nop agem ar i
oklañ amnañ,” agak.

12 Pen Aisaia ak rek nep God Mìnîm dai alap ñu kîl tîkîl agak,

“Bî Jesi tîkek tîk damîl tîk donîgal bî alap
apîl,

bin bî karîp lîm ke ke mîdebal okok
magîlsek kod mîdenîgab.

Juda bin bî mer okok, Bî nîbak nep gos
nîñjîl,

gos sek mîdenîgal,” agak.

13 God ne gak ak nîñjîl, gos sek mîdobîn. God gek, nîbi nop nîñ dî kîlis gił, mîñ
mîñ gîlig gi, kapkap cîbur sain sain gîlig
gi mîdenîmîb. Nîg gîlig gi mîdem, Kaun
Sîñ ne kîlis sek gos tîmîd mîdmagîl nab
nîbep adan apîl gek, nîbi gos sek nep
mîdenîgabîm.

Pol tarî gînîg mìnîm kîlis agîl mij ñu kîl tîkak?

14 Pen ai mam sîkop. Gos yad nîjebin
nîbi bin bî tep yîb; nag ar tari gem God
nop tep gînîgab ak nîñ tep gîpîm; nîbi ai
mam nîbi okok God Mìnîm tep ak pen pen
ag ñî tep gînîmîb rek lîp. **15** Pen nîbep
mij ñu kîl tîkebin nîbaul, mìnîm kîlis rek
ognap agebin. God yîp yîmîg nîñjîl, dî tep
gił, wög gep bî ne ag lak ak me, yad nîbep
mìnîm kîlis nîbak, kauyañ agen nîñ tep
gîm, agîl agebin. **16** God yîp ag lek, yad
Krais Jisas wög gep bî ne mîdîl, Juda bin
bî mer okok kîrop giñjîl, God mìnîm tep
ak kîrop ag ñîbin. Yad God mìnîm tep ag
ñîbin ak, yad God nop tap sobok gep bî
rek mîdîl, mìnîm tep ne ag ñîbin. Nîg gen,
Juda bin bî mer okok, God nop tap sobok
giñjîl tap tep yîb tap ma gîp rek lel, God
nop tep gînîgab. Kaun Sîñ ne gek, kîri bin
bî ke komiñ tep rek lel, God kîrop mîñ mîñ
gił dînîgab.

17 Krais Jisas eip jîm ñîl mîdebin ak
me, yîp tep gek nîñlig gi, God nop wög
gîlig gi mîdebin. **18-19** Krais gek yad nop
wög gił, yad wög tari tari gîpin ak nep

agnîgain. Yad Juda bin bî mer okok kîrop
Krais mìnîm tep ak ag ñî ajenek nîñlig gi,
Kaun tap ma gep rek ognap gek nîñlig gi,
Juda bin bî mer okok nîñjîl, God mìnîm ak
dîpal. Yad karîp lîm Jerusalem wagîn gił,
Krais mìnîm tep ak magîlsek yîpîd gił nep
kanîb par yîb ag ñî tep gił dam dam karîp
lîm Ilirikam amîl, adîk gi onek. **20** Gos
yad per nîpin ak, bin bî Krais mìnîm ne
ned ma nîpal karîp lîm okok nep amîl ag
nînîm, agîl gos nîpin. Bî Krais mìnîm ag
ñeb ognap ned amîl sap bir pîñjîl gîpal
ar ak karîp gînîm, agîl ma gos nîpin.
21 Aisaia ne God Mìnîm dai alap ñu kîl tîkîl
agak,

“Kîrop mìnîm tep ne ma ag ñîbal
pen kîri nîñnîgal.

Bin bî mìnîm tep ne peyîg ma nîpal okok,
kîri nîñjîl nîñ tep gînîgal,” agak.

Pol taun kîb Rom amnin, agak

22-23 Nîb ak, mî konjai yîb nep, karîp
lîm sîñ aul ag ñî aj aj, taun kîb nîbi Rom
amnîm agölîgîpin ak pen nînîm rek ma
lak. Pen mîñi karîp lîm tîgoñ sîñ aul wög
gînîm rek ma lîp nîñjîl yad nîbep nîñnîg
nînîgal. **24** Yokop ulep mîdeb, karîp lîm
Spen amnîg gebin. Gos yad nîpin ak, am
nîbep eip sîkol magîl alap kîn mîden tep
gek nîñlig gi, kîsen nîbi yîp dam Spen
kanîb tam ak yoknîmîb, ag gos nîjebin.

25-26 Pen Masedonia Propins bin bî abe,
Akaia Propins bin bî abe, Jerusalem bin
bî Krais pîs ken mîdîl mani tap kîri ma
mîdebal okok, kîrop mani tap kîri okok
abramek ñîbal ak, mîñi kîrop nînîm, agîl
nînîgal. **27** Gos kîri ke nîñjîl gîpal nîbak,
gi tep gîpal. Juda bin bî Krais mìnîm tep
ak dam, Juda bin bî mer okok kîrop ag
ñîbal rek, God mani tap kîrop ñîb okok
ognap Juda bin bî kîrop pen nînîgal ak
tep.

28 Pen mani yîp ñîbal nîbak magîlsek
dam Jerusalem bî okok ñîl, Spen kanîb ak
amîl, nîbi mîdebin sîñak nînîgal. **29** Ñîn
nîbak apîl nîbep eip kîn mîden, Krais gos
tep ne cînop ñek, nîbi nop nîñ dî cîcî lîl
mîñ mîñ yîb gînîgabîm.

30 Ai mam yad okok. Bî Kîb Jisas Krais
pîs ar mîdebin ak, God Kaun nab nîbep
adan mîdîl nîbep mîdmagîl lep magîl ak

ñib rek, yip ag gos nijil, God nop sobok gitlig gi nep midenimib. ³¹ God nop sobok gitlig gi midenimib, yad Jerusalem amnig gi, karip lim Judia amen, Judia bin bi Krais nop ma nij dipal okok yip gi timel genimel, God ne yip di komij yoknimij. Pen God nop sobok gitlig gi midenimib, yad Jerusalem amjakil, Krais bin bi ne okok krop tap tari tari gi ninigain ak gen, krop tep gek nijlig gi, eip jem nil midojin. ³² Nib ak, God yip yau agonimij, nibi midebim sijak amil, won alap kin miden tep gek nijlig gi, nibep eip midenigain.

³³ God nibep magilsek kod midek nijlig gi, kapkap jem nil midil mid tep ginimib. Nib aknib rek tep.

16

Pol, "Nibi midebim?" agak

¹ Pen ai cin Pibi, Senkria taun sijak coc wog gi bin ak, neb. Ne bin tep yib. Nibi midebim sijak amjakek, nop di tep ginimib. ² Yip tep ginigab ak, ne midebim sijak amjakek, nibi Kib nij dipim rek, Bi Kib bin bi ne pen pen di tep gi pal ak rek, nop di tep ginimib. Nop tap ognap ma midonimij, abramek ninimib. Ne bin bi okok kojai nep krop di tep gi, yip abe di tep gi gi.

³ Pen bin Prisila abe, nigmil Akwila abe, Krais nop wog jem nil goligipin ber mal krop agnimib, "Pol nirep ber mal, 'Midebir?' agip," agnimib. ⁴ Ned yip ntag pak linig gelak, ber tep yad omal midil, yip di kasin girek. Pen cirok ke ntag pak linimel, agil gos ak ma nijil, nig ger, yip tep gi, Juda bin bi mer karip lim ke par okok ag nen Krais Jisas nij dipal okok krop abe tep gi.

⁵ Pen bin bi Krais Jisas nij dipal karip krop ber ak apil mogim gi pal okok krop ak rek nep agnimib, "Pol nibep, 'Midebim?' agip," agnimib.

Mam midmagil yad Epinitas nop agnimib, "Pol nep, 'Mideban?' agip," agnimib. Esia Propins

sijak, Krais nop ned dak bi me nibak.

⁶ Bin Maria nibep kilis yib gi wog gi noligip ak nep agnimib, "Pol nep, 'Mideban?' agip," agnimib.

⁷ Pen bi tidig yad nijeb rek, Adronaikas abe, Junias abe, krop mal agnimib, "Pol nirep mal, 'Midebir?' agip," agnimib. Kiri mal Krais nop ned nij direk, yad kisen nij dinrek. Yip min lilkrek, krop mal ak rek nep min lel, jem nil midoligipin. Pen bi Jisas minim dad ameb okok, bi nib omal krop nij tep yib gi pal.

⁸ Mam midmagil yad Amplietas, Krais nop cig tep gi bi nibak, nop agnimib, "Pol nep, 'Mideban?' agip," agnimib.

⁹ Mam Urbanis nop agnimib, "Pol nep, 'Mideban?' agip," agnimib. Mam nibak yad eip Krais nop wog jem nil goligipir. Mam tep Stakis nop ak rek nep agnimib, "Pol nep, 'Mideban?' agip," agnimib.

¹⁰ Apeles, miker apek, Krais nop nij di wos gi mid tep gi bi ak, nop agnimib, "Pol nep, 'Mideban?' agip," agnimib.

Bin bi Aristobyulas karip kin midetal okok krop agnimib, "Pol nibep, 'Midebim?' agip," agnimib.

¹¹ Bi tidig yad nijeb Herodion nop agnimib, "Pol nep, 'Mideban?' agip," agnimib.

Bin bi Nasisas karip ak kin midil, Bi Kib nij dipal okok krop agnimib, "Pol nibep, 'Midebim?' agip," agnimib.

¹² Bin Traipina abe Traiposa abe, Bi Kib nop nij dilig gi, nop wog gi pir bin nib omal krop agnimib, "Pol nirep mal, 'Midebir?' agip," agnimib.

Ai tep yad Persis, Bi Kib nop nij dilig gi, nop wog kilis gi bin nibak nop ak rek nep, "Pol nep, 'Mideban?' agip," agnimib.

¹³ Bi Rupas, Krais nop wog kilis gi gi ak, nop agnimib, "Pol nep,

‘Mideban?’ agip,” agnimib. Nonim ne ak, ami yad rek lip ak, nep ak rek nep agnimib, “Pol nep, ‘Mideban?’ agip,” agnimib.

14 Asinkritas, Pligon, Hermes, Patrobas, Hermas, nimam sikop kiri eip midebal okok abe krop magilsek, “Pol nibep, ‘Midebim?’ agip,” agnimib.

15 Pilologas, Julia, Nereus, Nereus ninae ne Olimpas, Krais bin bi ne kiri eip midebal okok magilsek, “Pol nibep, ‘Midebim?’ agip,” agnimib.

16 Nibi Bi Kib nop niñ dipim rek, pen pen ag wasu dilig gi, mikem bom siloknimb.

Krais bin bi ne sin aul, Krais nop sobok ginig cõc ke ke mogim gipal okok nibep, “Midebim?” agebal.

Minim esek agebal okok ma dinimib

17 Ai mam tep yad okok, niñ tep ginimib. Bin bi ognap minim okok nibok nib dapił, bin bi Krais pis ar midebal okok krop ag nel nel, gos tep ned niñlak ar ak kiri gil, minim esek apal nibak dil, asik ke ke lipal. Nibep nib aknib rek nep ginimij rek lip ak, minim esek agenimel ak ma dinimib. **18** Bin bi nig gipal okok, Bi Kib cin Krais nop wög ak gin, agil gos ak niñil, ma gipal; krop ke tep gip ar ak nep gos niñil, gipal. Kiri minim sain sain rek, bin bi yib dap raneb minim ak nep aglig aglig gi midel niñlig gi, bin bi niñ tep ma gipal okok minim esek kiri niñ dil sidol gipal. **19** Nibi pen God minim tep ak di tep gil, ageb rek gipim, bin bi okok magilsek nipal ak, yip tep yib gip. Tap tari God udin yirik ne tep giniminj ak, nibi bin bi gos niñeb rek midil, tap tari God udin yirik ne tap si tap timel rek midoniminj ak, nibi bin bi gos sakol rek midenimib ak, yip tep ginigab.

20 Manj mideb, God bin bi kod mid tep gip ak, ne Seten nop di talak mok nibep okok lek, kilis ne ma midenigab.

Yad God nop sobok gebin, Bi Kib cin Jisas nibep yimig niñil di tep gek niñlig gi, nibi mid tep ginimib.

21 Bi yad eip wög jim nil gipir, Timoti, nibep ageb, “Midebim?” ageb. Bi tidig niñeb yad okok Lusias, Jeson, Sosipata ak rek nep nibep, “Midebim?” agebal.

22 Pen yad bi Tetias, Pol agek mij nu kil tikebin aul, ak rek nep nibi Rom kai Krais pis ar midebim okok nibep, “Midebim?” agebin.

23 Bi Gaias, yip Pol dam karip ne ak lil, kod mid tep gip ak, nibep, “Midebim?” ageb. Bi nibak nep Krais pis ar midebal bin bi okok agek karip ne ak amil mogim gipal, krop di tep gil mideb.

Pen bi kuskus pe neb Erastas abe, mam cin Kwotas abe, ak rek nep nibep, “Midebim?” agebir.

24 Yad God nep sobok gebin, Bi Kib cin Jisas Krais nibep magilsek yimig niñil di tep gek niñlig gi, nibi mid tep ginimib. Nib aknib rek tep!

25-26 Pen God yib ne agon ar amnaj. Ne nep me nibep kod midek niñlig gi, nep cig tep gil midenimib rek lip. Jisas minim tep nibak ned we gil midoligip ak pen miñi, bi God minim agep okok God Minim nu kil tklak wagin ak misen lek, yad minim tep nibak bin bi okok krop per ag niñbin. God nep agek me, bin bi karip lim ke tigoj tigoj magilsek ag non, nep niñ dil ageb rek ginimel.

27 God nokim gos tep gos kilis gil niñip ak, Jisas Krais nep cinop nen agil ag yokek owak rek, yib ne per nep per nep agon ar amnaj. Nib aknib rek tep.

1 Korid

Pol mij ned ak Korid bin bî kîrop ñu kîl tîkak

1-2 Yad Pol. God ne ke yîp ag lak rek, Krais Jisas mînîm dad ameb bî ne alap mîdebin. Mam cîn Sostenes eip sînqaul mîdîl, mij nîbaul nîbep taun kîb Korid sînqak God bin bî ne mîdebim okok ñu kîl tîkebin. Nîbi Krais Jisas nop nîj dîpekk ak, God agek, nîbi bin bî ke komîn tep ne mîdebim. Bî Kîb cîn Jisas Krais nop sobok gîpal bin bî karîp lîm tîgon tîgon magîlsek, God kîrop bin bî sîn ne mîdenîmel agîl ag lak. Krais Jisas ne Bî Kîb cîn mîdeb; ne ak rek nep Bî Kîb nîbi mîdeb.

3 God Bapi cîn abe, Bî Kîb Jisas Krais abe, nîbep yîmîg nîjîl dî tep ger, nîbi mîd tep gînîmîb.

Pol God nop tep agak

4 Krais Jisas nop cîg mîdem, God ne nîbep dî tep gîl tap tep nîb ak nîjîl, yad per God nop tep agebin. **5** Tari gînîg: nîbi Krais nop cîg mîdem, Krais nîbep dî tep yîb gek, nîbi gos nîj tep gîl, mînîm ag nît tep gîpim. **6** God ne gek, Krais mînîm tep ak nab nîbep adan apek, nîbi nîj dîl, ageb rek nep gîpim. **7** Nîb ak, Bî Kîb cîn Jisas Krais onîgab agîl kod mîdebim nîn aul, God Kaun tap tep nîb okok bîr magîlsek dîpim. **8** Bî Kîb cîn Jisas Krais nîbep kod mîdîl gî nît tep gek, nîbi karîp lîm wagîn aul mîdîl, mînîm tep ne ak nîj dîlîg gî mîdîl, nep ma kîrig gînîgabim. Bî Kîb cîn Jisas Krais onîgab nîn ak, nîbi mînîm ognap ma nîjîgabim. **9** God ageb rek nep geb. Ne nîbep ag lek, nîbi Ñî ne Bî Kîb cîn Jisas Krais eip jîm ñîl mîdebim.

Krais bin bî okok gos dî ar nokîm nîjîl, jîm ñîl mîdenîmel

10 Ai mam sîkop. Bî Kîb cîn Jisas Krais pîs ar mîdobin ak me, mînîm ke ke ar ognap ma lînîmîb. Gos ar nokîm nîjîl, mînîm ar nokîm agîl, jîm ñîl yîb mîdenîmîb. **11** Pen bin Klowi bin bî ne ognap apîl yîp agek nîpin, nîbi ai mam

yad ognap nîbi ke pen pen agebim. **12** Nîb ak, ognap agebim, "Cîn Pol bin bî ne," agebim. Ognap agebim, "Cîn Apolos bin bî ne," agebim. Ognap agebim, "Cîn Sipas bin bî ne," agebim. Ognap agebim, "Cîn Krais bin bî ne," agebim.

13 Agebim nîbak Krais nop tîg asîk ke ke lînîmîb rek lîp. Yad mab kros bak alan ñag pak lel nîbep nen agîl kîmen rek, yîb yad agîl Pol bin bî ne mîdobin agebim aka? Pol yîb agîl ñîg pakpek aka? Nîb ak, "Cîn Pol bin bî ne," "Cîn Apolos bin bî ne," agebim ak esek agebim. **14** Pen amîl nîbep eip mîdenek nîn ak, bin bî konjai ñîg ma pak ñînek. Bî omal nep Krispas Gaias nep ñîg pak ñînek. Nîb ak, God nop tep agebin. **15** Mer ak, yokop esek apkep, "Pol yîb ne agîl ñîg paknok," apkep. **16** Pen sakol gîpin. Yad Stepanas bin bî ne okok kîrop abe ñîg pak ñînek. Pen bin bî ognap sek ñîg pak ñînek aka ma nîpin. **17** Krais yîp, "Bin bî okok kîrop ñîg pak ñînîmîn," agîl ma agak. "Kîrop mînîm tep yad ak ag ñînîmîn," agak. Nîb ak, mînîm tep ne ak ag ñîbin. Pen bin bî ognap gos kîd yîk nîjîl apal rek ma ag ñîbin. Mînîm ñîg gîl agen, Krais mab kros bak alan ñag pak lîlak mînîm ak mînîm yokop alap rek lek, bin bî okok ma nîj dînîmel, agîl, mînîm tep ne ak yîpîd gîl nep ag ñîbin.

18 Bin bî mab ke yîneb kanîb nîbak amebal okok, Krais mab kros bak alan cînop nen agîl kîmak mînîm ak nîjel, mînîm sakol rek lînîgab. Pen cîn God cînop dî komîn yokeb nîjîl, Krais mab kros bak alan cînop nen agîl kîmak mînîm nîbak nîjîl, God kîlîs sek, ne ke cînop dî komîn yokeb, agîl nîjobin. **19** Ar nîbak God Mînîm ak, Aisaia ne God mînîm agak ak ñu kîl tîkîl agak,

"Bin bî gos kîd yîk nîpin apal okok,
gos kîri ak ke nîjîl, gos tep nîpal."

Pen yad gen, gos nîjîl apal rek ma lînîgab,
mînîm abramek apal rek lînîgab,"
agak.

20 Nîb ak, bin bî gos nîjeb okok, bin bî koles kîb ambal okok, bin bî mînîm tari tari ag amîl apîl gîpal okok, mînîm kîb tep tep kîri nîpal ak, God nîjek, mînîm sakol rek lek, pîs nep ap yap paknîgal.

21 God ne ke nij̄īn̄īn̄ tep gip̄ rek, bin b̄ī gos c̄in̄ ak ke nij̄īn̄īn̄, agīl, ke piyo nij̄īn̄īgal̄ okok, ne tigēp b̄ī rek mid̄eb̄ ak ma nij̄īn̄īgal̄. Bin b̄ī n̄ib̄ okok Krais min̄im̄ tep ag n̄ob̄in̄ ak nij̄el̄, k̄rop̄ min̄im̄ saköl̄ rek l̄in̄igab̄. Pen God ne ke ḡin̄igain̄ agīl̄ ag lak̄ rek, bin b̄ī min̄im̄ saköl̄ ag n̄ob̄in̄ n̄ib̄ak̄ nij̄ den̄igal̄ okok, God k̄rop̄ t̄iḡ asik̄ yokn̄igab̄. **22** Juda bin b̄ī okok apal, “Tap ma gep̄ rek ognap̄ gem̄ nij̄il̄, nij̄id̄ ageb̄im̄, agīl̄ nij̄īn̄īgab̄in̄,” apal. Pen Grik bin b̄ī okok gos tep̄ k̄isen̄ n̄ib̄ ar̄ ognap̄ nij̄īn̄īn̄, agīl̄ per̄ nep̄ piyo n̄ipal̄. **23** N̄ib̄ ak̄ me, Krais c̄inop̄ nen̄ agīl̄ k̄imak̄ min̄im̄ ak̄ agon, Juda bin b̄ī okok nij̄il̄ apal, “Min̄im̄ yir̄ik̄ gip̄ ak̄ tarī ḡin̄iḡ ageb̄im̄,” apal. Pen Juda bin b̄ī mer̄ okok apal, “Min̄im̄ k̄isen̄ n̄ib̄ piyo nij̄ob̄in̄ ak̄ ma ageb̄im̄. Ak̄ min̄im̄ nij̄īn̄īl̄on̄ l̄ilīḡ ageb̄im̄,” apal.

24 Pen God c̄inop̄ Juda bin b̄ī ognap̄ abe, Grik bin b̄ī ognap̄ abe, bin b̄ī yad̄ d̄in̄igain̄, agīl̄ ag lak̄ nij̄il̄ c̄in̄ Krais nop̄ nij̄il̄ n̄ipin̄, God k̄il̄is̄ sek̄ mid̄eb̄ rek, Krais abe n̄ib̄ akn̄ib̄ rek nep̄ k̄il̄is̄ sek̄ mid̄eb̄; God gos k̄id̄ yik̄ nij̄eb̄ rek, Krais abe n̄ib̄ akn̄ib̄ rek nep̄ gos k̄id̄ yik̄ nij̄eb̄. **25** Bin b̄ī okok Krais apil̄ k̄imak̄ ak̄ nij̄il̄, God ne k̄il̄is̄ ma mid̄eb̄ agn̄igal̄; pen God ne k̄il̄is̄ ne ke gak̄ gos ak̄ ma nij̄īn̄īgal̄. Bin b̄ī okok Krais apil̄ k̄imak̄ ak̄ nij̄il̄, God ne gos tep̄ ma mid̄eb̄ agn̄igal̄; pen God ne gos tep̄ ne ke gos nij̄ak̄ wagin̄ ak̄ ma tik̄ nij̄īn̄īgal̄.

26 Ai mam̄ s̄ik̄op̄. N̄ibi ke nij̄im̄! God n̄ib̄ep̄ s̄ik̄ agak̄ n̄in̄ ak̄, n̄ibi bin b̄ī tigēp̄ rek mid̄eb̄ek̄ n̄ib̄ep̄ s̄ik̄ agak̄? Bin b̄ī gos nij̄eb̄ apal̄ okok, bin b̄ī k̄ib̄ okok, bin b̄ī yib̄ mid̄eb̄ okok, n̄ib̄ep̄ kon̄aī s̄ik̄ ma agak̄. **27** Bin b̄ī gos k̄id̄ yik̄ n̄ipin̄ apal̄ okok nab̄in̄ d̄ilaŋ̄, agīl̄, God bin b̄ī gos tep̄ ma n̄ipal̄ okok dak̄. Bin b̄ī k̄il̄is̄ mid̄ob̄in̄ apal̄ okok nab̄in̄ d̄ilaŋ̄, agīl̄, God bin b̄ī k̄il̄is̄ ma mid̄eb̄ okok dak̄. **28** Bin b̄ī yib̄ sek̄ mid̄ob̄in̄ apal̄ okok bin b̄ī yokop̄ rek mid̄elaŋ̄, agīl̄, God k̄rop̄ k̄ir̄iḡ ḡil̄, bin b̄ī tam̄ okok yib̄ ma mid̄eb̄ apal̄ okok k̄rop̄ dak̄.

29 God ne n̄iḡ gak̄ ak̄, bin b̄ī ognap̄ God udin̄ yir̄ik̄ ar̄ ak̄, yib̄ k̄irī ke agel̄ ar̄ amnīm̄īn̄ rek̄ ma l̄in̄igab̄, agīl̄ gak̄.

30 God gek̄, Krais Jisas eip̄ j̄im̄ n̄il̄ mid̄eb̄im̄. N̄ib̄ ak̄, God gek̄, Krais Jisas

nop̄ nij̄ dil̄, nop̄ eip̄ j̄im̄ n̄il̄ mid̄il̄, nop̄ gos nij̄liḡ gī mid̄ob̄in̄ ak̄ me, c̄in̄ gos k̄id̄ yik̄ nij̄eb̄ bin b̄ī rek mid̄ob̄in̄. Krais eip̄ j̄im̄ n̄il̄ mid̄ob̄in̄ ak̄ me, God c̄inop̄ nij̄il̄ bin b̄ī asin̄ ma mid̄eb̄ yad̄ ke ageb̄. Krais eip̄ j̄im̄ n̄il̄ mid̄ob̄in̄ ak̄ me, God c̄inop̄ nij̄il̄ tap̄ sī tap̄ t̄imel̄ gip̄im̄ gac̄ ak̄ N̄ī yad̄ bir̄ liḡ gī yok̄ip̄ ageb̄. **31** Min̄im̄ ar̄ n̄ib̄ak̄ God Min̄im̄ ak̄ nū k̄il̄ t̄ik̄il̄ aglak̄, “Bin b̄ī mīn̄ mīn̄ ḡij̄in̄ agen̄imel̄ ak̄, k̄irī Bī K̄ib̄ c̄inop̄ tap̄ tarī tarī n̄ib̄ ak̄ gos nij̄il̄, mīn̄ mīn̄ ḡin̄imel̄,” aglak̄.

2

Pol Krais c̄inop̄ nen̄ agīl̄ mab̄ kros bak̄ alaŋ̄ k̄imak̄ min̄im̄ ak̄ aḡ n̄ol̄iḡip̄

1 Pen ai mam̄ s̄ik̄op̄. Yad̄ am̄il̄ n̄ib̄ep̄ eip̄ k̄in̄ mid̄enek̄ n̄in̄ ak̄, God Min̄im̄ nij̄id̄ yib̄ ak̄ aḡ n̄in̄im̄, agīl̄, min̄im̄ k̄il̄ tep̄ ow̄ip̄ okok rek̄ aka gos k̄id̄ yik̄ nij̄eb̄ min̄im̄ okok rek̄ ma aḡ n̄inek̄. **2** Am̄il̄ k̄rop̄ eip̄ mid̄il̄, gos ognap̄ ke nij̄il̄ k̄rop̄ min̄im̄ aḡ n̄in̄igain̄, agīl̄, gos ak̄ ma nij̄nekk̄. Jisas Krais nop̄ mab̄ kros bak̄ alaŋ̄ n̄aḡ pak̄ lel̄ c̄inop̄ nen̄ agīl̄ k̄imak̄ gos ar̄ nok̄im̄ n̄ib̄ak̄ nep̄ nij̄il̄, k̄rop̄ aḡ n̄in̄igain̄, agīl̄, gos ak̄ nep̄ nij̄nekk̄. **3** N̄ib̄ ak̄, n̄ib̄ep̄ eip̄ mid̄enek̄ ak̄, mīb̄ goj̄ yad̄ k̄il̄is̄ ma mid̄ek̄; yad̄ jel̄ gek̄ p̄ir̄ik̄il̄, jep̄ jep̄ d̄ilīḡ gī mid̄enek̄. **4** Bin b̄ī ognap̄ min̄im̄ ke piyo nij̄il̄, min̄im̄ yidek̄ kal̄ ad̄ip̄ ad̄ip̄ ar̄ n̄ib̄ak̄ nep̄ rek̄ agin̄ agīl̄ gip̄al̄ rek̄ ma ḡinek̄. God Kaun̄ ak̄ yip̄ k̄il̄is̄ ne ak̄ n̄ek̄ nij̄liḡ gī, Jisas min̄im̄ tep̄ ak̄ k̄il̄is̄ sek̄ aḡ n̄inek̄ ak̄ mīseŋ̄ n̄ipek̄. **5** God n̄iḡ gak̄ ak̄, b̄ī ognap̄ min̄im̄ k̄il̄ tep̄ ak̄ agel̄, n̄ibī b̄ī nij̄il̄ God nop̄ ma nij̄ d̄in̄imel̄; pen yad̄ k̄il̄is̄ yad̄ ke gen, k̄irī yip̄ nij̄ d̄ilaŋ̄, agīl̄, God n̄iḡ gak̄.

God Kaun̄ gos tep̄ n̄eb̄

6 Pen yad̄ am̄il̄ bin b̄ī Krais nop̄ yip̄id̄ gī nij̄ dī k̄il̄is̄ gip̄al̄ okok eip̄ am̄ mid̄il̄, k̄rop̄ gos k̄id̄ yik̄ nij̄eb̄ min̄im̄ ognap̄ aḡ n̄ib̄in̄. Pen kar̄ip̄ l̄im̄ ar̄ wagin̄ aul̄ gos k̄id̄ yik̄ n̄ipal̄ rek̄ ma aḡ n̄ib̄in̄. Kīj̄ okok b̄ī k̄ib̄ okok, k̄irī gos k̄id̄ yik̄ n̄ipal̄ rek̄ ma aḡ n̄ib̄in̄. Kīj̄ okok b̄ī k̄ib̄ okok k̄irī pīs̄ nep̄ k̄ir̄ ḡin̄igal̄. **7** Pen yad̄ k̄rop̄ min̄im̄ aḡ n̄ib̄in̄ n̄ib̄ak̄, God gos k̄id̄ yik̄ nij̄eb̄ min̄im̄

we gıl mıdoligip ak ag nı̄bin. God gos kıl yık nı̄nejb mı̄nım nı̄bak bı̄rarık ped okok karıp lım ma gı̄ lak nı̄n ak nep we gıl mı̄doligip. God ne bı̄rarık ped okok karıp lım ma gı̄ lak nı̄n ak nep, Krais Jisas eip melik sek mı̄denigal, agıl, gos kıl yık nı̄nejb mı̄nım tep nı̄bak ag lek, wös rek yı̄b we gıl mı̄doligip. Yad gos kıl yık nı̄nejb mı̄nım nı̄bak nep nı̄bep ag nı̄bin. ⁸ Lım dai ar wagın aul kılın okok abe, bı̄ kılın okok abe, gos kıl yık nı̄nejb mı̄nım nı̄bak ma tık nı̄nlak. Nı̄plap rek agep, Bı̄ Kıl melik sek seb kab ar alan nı̄b owak ak nop nı̄ag pak ma lı̄plap.

⁹ Pen God Mı̄nım ak nı̄nu kıl tıkıl aglak, “Bin bı̄ God nop mı̄dmagıl lı̄pal okok, God kı̄rop dı̄ tep yı̄b gıl, tap tep tepe nı̄nigab.”

Udın ma nı̄nlak; ag nı̄el peyig ma nı̄nlak; gos ke nep nı̄nlı̄, nı̄g gı̄nigab, agıl ma nı̄nlak;

God kı̄rop tap tep tepe ke yı̄b nep nı̄nigab,” aglak.

¹⁰ Pen mı̄nım ma nı̄neligipal nı̄bak, God ne Kaun ne cı̄nop nı̄ek nı̄pın.

God Kaun tap okok magılsek pı̄yo nı̄nıp. God ne tap we gı̄ lak tap okok abe pı̄yo nı̄nıp. ¹¹ Cı̄n gos tari tari nı̄pın ak, bin bı̄ ognap ma nı̄pal, pen kaun cı̄n ke cı̄nop nab adan mı̄deb ak nı̄nıp. Nı̄b aknı̄b rek nep, God ne gos tari tari nı̄nejb ak, God Kaun ne ak rek nep nı̄nejb. ¹² Pen cı̄n bin bı̄ lım dai ar wagın aul gos nı̄pal rek gos ma nı̄pın. God ne Kaun ne ke cı̄nop ag yokek owak nı̄nlı̄ God tap tepe cı̄nop abramek nı̄b ak tık nı̄pın. ¹³ God cı̄nop tap tepe abramek nı̄eb mı̄nım ar nı̄bak nep ag nı̄nobın. Bı̄ gos kıl yık nı̄pal ognap cı̄nop mı̄nım nı̄bak agel ma nı̄pın; God Kaun gos nı̄eb rek mı̄nım nı̄bak nı̄nlı̄ me, bin bı̄ okok kı̄rop ag nı̄nobın. God Kaun cı̄nop mı̄nım agek nı̄nlı̄, bin bı̄ God Kaun nab kırı̄ adan mı̄deb bin bı̄ okok kı̄rop ag nı̄nobın. ¹⁴ Pen bin bı̄ God Kaun nab kırı̄ adan ma mı̄deb bin bı̄ okok, God Kaun tap tepe abramek nı̄eb tap okok ma dı̄nigal. Mı̄nım tep nı̄bak nı̄nel, mı̄nım saköl rek lek, ma tık nı̄nigal. God Kaun bin bı̄ nab kırı̄ adan mı̄denigab ak, God Kaun tap tepe nı̄eb okok tık nı̄nigal.

¹⁵ Pen bin bı̄ God Kaun nab kırı̄ adan mı̄deb okok, kırı̄ tap okok magılsek nı̄nlı̄ tık nı̄nj tep gı̄nigal. Pen bin bı̄ God Kaun nab kırı̄ adan ma mı̄deb okok, kırı̄ bin bı̄ God Kaun eip mı̄deb bin bı̄ okok kı̄rop ma tık nı̄nigal.

¹⁶ God Mı̄nım ak, Aisaia dai alap nı̄nu kıl tıkıl agak,

“Bin bı̄ an, Bı̄ Kıl tari gos nı̄nıp ak tık nı̄nlı̄,

nop, ‘Nı̄g gı̄nımın, nı̄g gı̄nımın,’ agnigab?” agak.

Pen Krais bin bı̄ ne mı̄dobın ogok, cı̄nop gos ne nı̄nejb rek nı̄ek nı̄nlı̄g gı̄, cı̄n nı̄nj tep gı̄pın.

3

Jım nı̄il mı̄dıl, asık ke ke ma lı̄nımı̄b

¹ Ai mam sı̄kop. Ned nı̄bep eip kıl mı̄denek nı̄n ak, bin bı̄ God Kaun nab kırı̄ adan mı̄deb okok kı̄rop ag nı̄bin rek, nı̄bep ak rek nep ag nı̄bnep, pen nı̄bi Krais nop nı̄nj dıl, nı̄t painjan rek nep mı̄deligipim. Nı̄b ak, nı̄bep bin bı̄ karıp lım ar wagın aul rek ag nı̄nlı̄gipin. ² Nı̄t painjan ci nı̄bal rek mı̄deligipim ak me, yad nı̄bep ci nep nı̄nlı̄gipin; nı̄bi tap magıl yı̄b dı̄ nı̄b yoknımı̄b rek ma loligip ak me, yad tap magıl yı̄b nı̄bep ma nı̄nlı̄gipin. Mı̄debim nı̄n aul ak rek nep, nı̄bi tap magıl yı̄b dı̄ nı̄b yoknımı̄b rek ma lı̄p; nı̄bi nı̄t painjan rek nep mı̄debim. ³ Mı̄debim nı̄n aul ak rek nep, nı̄bi bin bı̄ karıp lım ar wagın aul gos nı̄pal rek nep gos nı̄pim. Bin bı̄ ognap tap kırı̄ okok tap cı̄n rek mı̄dobkop, agıl gos nı̄pim. Mı̄lik yapek, pen pen ag mı̄debim. Nı̄g gıl, bin bı̄ yokop lım dai ar wagın aul gı̄pal rek nep gı̄ mı̄debim. ⁴ Ognap agebim, “Cı̄n Apolos bin bı̄ ne mı̄dobın,” agebim. Ognap agebim, “Cı̄n Pol bin bı̄ ne mı̄dobın,” agebim. Nı̄b ak, nı̄bi yokop bin bı̄ lım dai ar wagın aul gos nı̄nlı̄ apal rek agebim.

⁵ Apolos cı̄r mal bı̄ kıl tari rek mı̄dobır nı̄nlı̄ mı̄nım nı̄bak agebim? Cı̄r yokop bı̄ wög gep omal nep mı̄dobır. Bı̄ Kıl wög tari ke ke ag lak ak gı̄ mı̄dıl, Jisas Krais mı̄nım tep ak nı̄bep ag nı̄or nı̄bi nı̄nlı̄ nı̄nj dı̄pek.

Pen Bi Kib cirop mal wög ke ke agak rek nep giþir. ⁶ God yip agek, yad am karip lim nibeþ ak ned amil tap yin ak yimnek. God Apolos nop agek, ne kisen amil, niþ am mil dapil, tap yimnek nibak son gak. Pen God ne nep gek tanak. ⁷ Niþ gek, cır bi yokop tap yin yimil, niþ son giþir ak, yib cirop ak agem ar ma amnimeñ. God gek yin tanib rek, yib ne ak nep agem ar amnimeñ. ⁸ Bin bi tap yin yimbal okok, bin bi niþ dap son giþal okok, wög ar nokim yib giþal ak me, God wög giþal giþal rek niþil, kirop pen niþigab. ⁹ Cır mal God wög ak jím niþil gosir me, wög dai ne ak niþbi midebim.

Nibi God karip ne midebim

Pen minim alap: niþbi God karip ne midebim. ¹⁰ God yip yimig niþil di tep giþ tap tep ñak ak dîl, bi karip gep ne yib ak midil, karip sap kib nab eyan ak piþil niþ tep giþek; pen kisen bi alap apil karip dai dai midenigab okok geb. Pen bin bi ognap apil, karip nibak giþ, agenimel ak, niþ tep giþ giþimel. ¹¹ God karip ne ak Jisas Krais nop sap kib nab eyan bir pis nep piþil wös gi lip ak, bin bi ognap sap ke kisen niþ alap piþil niþimel rek ma lip.

¹² Jisas Krais sap kib piþil lip mideb ak, bin bi ognap, karip dai dai giþ, agil, gol, silpa, kab tep tep dapil giþigal; pen bin bi ognap mab lek, wid lek dai dai, tap kas kas okok dapil giþigal. ¹³ Pen Krais apil bin bi minim kib agnigab niþn ak, wög gi tep giþlak ar ak ke misen midék niþnigal; abramek giþlak ar ak ke misen midék niþnigal. Mab miþan apil wög gi tep giþigal ak midenigab; pen wög ar ar giþigal ak pis nep yin sibok niþ amnigab. ¹⁴ Sap kib piþil lip mideb ar ak, bin bi wög gi tep giþ karip dai alap gel, mab miþan apil karip dai nibak yin sibok ma amnigab ak, kiri pen dinigal. ¹⁵ Pen bin bi ognap wög ar ar nep giþ karip dai alap gel, mab miþan apil karip dai nibak yin sibok niþ amnigab ak, God kirop ke di komiñ yokniþigab pen bin bi yim gep rek, karip yinek, lip gi söj yokel, tap ma mideb rek ak midenigal karip ne ar alan siþak.

¹⁶ God sobok gep karip ne ak niþbi midebim; God Kaun nab niþbi adan mideb.

¹⁷ Bin bi ognap apil God sobok gep karip ak gi timel genigal ak, kirop pen abe gi timel giþigab. God sobok gep karip nibak karip ne ke nep. Pen sobok gep karip ne ak niþbi bin bi midebim.

¹⁸ Niþ tep giþimib. Niþbi ognap gos kib bin bi lim dai ar wagin aul gos niþil apal rek niþil, yokop okok piyo niþpal rek nep niþil, bin bi gos kid yik niþeb midobin agnigabim ak pen sakol niþagek niþ agnigabim. Cin bin bi sakol sek midobin, agil me, gos tep yib ak piyo niþnigabim. ¹⁹ Tari giþig: lim dai ar wagin aul minim kib kib rek agil apal ar ak, God niþek, minim sakol ma niþep rek lip. God Minim ak nu kil tikil aglak, "Bin bi gos kid yik niþil, niþ tep giþin apal okok, ne gek, gos kid yik niþeb won nibak, gon alap rek liþ, gos timid midmagil kirop di cici lek, bi nagiman rek gus pak midenigal," aglak.

²⁰ God Minim dai alap sek, Depid nu kil tikil agak, "Bin bi gos kid yik niþin apal okok, minim ognap agel, Bi Kib ne niþek, minim wagin alap ma mideb," agak. ²¹ Niþ ak, niþbi bin bi ognap niþil, kiri bin bi kib midebal, agil, yib kirop agem ar ma amnimeñ. Pen bin bi aka tap tari tari mideb okok, God niþbep ag gos niþil gi lek mideb. ²² Yad Pol, Apolos, Sipas, cin wög gep bi niþbi nep midobin. Lim dai ar wagin aul tap tari tari mideb okok, God niþbep gi niþlan, agil, niþbep niþb. Komiñ midep won ak abe, kimeb won ak abe, God niþbep niþb. Miñi midebim rek, kisen midenigabim rek, God niþbep gi niþan, agil, magilsek niþbep niþb. ²³ Pen Bi Kib niþbi Krais; Krais ne God Niþ ne.

4

Jisas minim dad ameb bi okok

¹ Niþ ak, God minim tep we giþ midoligip ak, Krais ne Apolos Pol kirop mal ag lek, kiri wög gep bi ne midebir, agil gos ak niþnimeñ. ² Bi kib alap, bi wög gi neb ognap eip minim ag liþ, wög alap

kırop ag lenigab ak, bı wög gep bı okok nap kiri agnigab rek nep gınimel.

³ Pen nıbi yıp mìnım kib agenigabım ak, yad gos par ma nıjnigain. Bin bı ognap okok yıp mìnım kib agenigal ak, yad ak rek nep gos par ma nıjnigain. Ak yıp tap yokop alap rek lıp. Yad ak rek nep yad ke mìnım kib ma agebin. ⁴ Yad ke bin bı ognap git timel ma gitpin agil nıpin ak pen yad nıb agen, Bi Kib yıp bı asıñ ma middeb agil ma agnigab. Bi Kib ne ke nep yıp mìnım kib agnigab. ⁵ Nıb ak, mıni nıin aul mìnım kib ma agnimb. Bi Kib ne ke apıl mìnım kib agnigab. Bi Kib ne gek, tap tari tari kapkap we git gipal okok magılseki mısen lıningab; gos midmagıl timid nab kiri adan gos tari tari nıpal ak, ak rek nep mısen lıningab. Nıin nıbak, God ne bin bı magılseki ke ke nokım nokım git tep gipal gipal rek kırop mìnım tep agnigab. ⁶ Pen ai mam yad okok. Apolos cir mal mìnım nıbep mıni agesin nıbaul, nıbi mìnım magıl alap wagın ak nıj tep gınimib, agil, nıbep agesin. Mìnım magıl nıbak ageb: "Gos nıbi ke mer; tap tari nı kıl tıklak ak nep nınjil kisen gınimib." Mìnım nıbak ageb rek genigabım ak, bı alap yıp nop dap ranıl, bı alap yıp nop dap yapıł, ma gınigabım. ⁷ Cın bin bı kib, bin bı okok bin bı sıkol, agil nıpmak ak tep mer. Nıbep tari tep middeb ak, God ne nep nıbep nıb. Nıb ak, nıbi ti gınig, cın ke git tep gitpin, agil, yıp nıbi ke agem ar ameb?

⁸ Gos nıbi ke nıpmak, cın ke tap magılseki bir dıpin; tap sıkol alap ulep ma git, agil gos nınebım. Gos nıbi ke nıpmak, cın ke bin bı gep rek bir midobın; bı alap cınop gos ognap ma ag nıningab, agil gos nıpmak. Gos nıbi ke nıpmak, cın ke kin rek bir midobın, agil nıpmak. Pen gos nıbi nıpmak, Jisas mìnım tep dad ameb bı okok kin rek ma midebal, agil gos nıpmak. Pen nıbi nınjid yıp kin midebkep, cın mıñ mıñ git nıbep eip kin midobnop. ⁹ Gos yad nıpin ak, God ne cınop Jisas mìnım tep dad ameb bı okok dam, bin bı okok midebal nab sıňak, bı timel nıag pak lep rek dam lıp. Bi ognap git timel genigal ak, bı kib mìnım kib agil, bin bı nıj midel nınlıg git, kırop nıag pak lınimel,

agnigal. Gos yad nıpin ak, God ne gek, cın nıb aknıb rek nep midobın. Bin bı lım dai ar wagın aul abe, ejol seb kab ar alan abe, nıj midel nınlıg git, cınop bı timel rek nıag pak lıning gebal. ¹⁰ Krais nop nıj dıl wög nop gon, cınop bı saköl, agil nıpal ak, pen nıbep nınlı, Krais bin bı ne gos kılıs nıneb okok, agil nıpal. Cın bı yokop sain ak, pen nıbi bin bı kal yıp. Cın bı yıp middeb bı ak rek mer, pen nıbi bin bı yıp middeb ak rek middebim. ¹¹ Bırarık nep ped okok tıkił, mid damıl, mıni midobın nıin aul yuan lek, kınam mılep gek, walıj ma midek, karıp ma midek, kımeb rek lek, cınop per pak gel gel koslam yıp midobın. ¹² Cın ke nep yur mab dıl, tap nıbin. Cınop ag jupal, kırop pen God kırop kod miden, agil, nop sobok gitpin. Cınop git timel gel, ma pomıl apın. ¹³ Cınop mìnım timel apal, pen mìnım sisain apın. Nıb ak, cın tap yokop tap silikil dai dai alap rek midon midon nıin aul owıp.

¹⁴ Mìnım nı kıl tıkebin aul, nıbi nabıñ dınimib, agil ma agebin; nıbi nı pai midmagıl yad okok nen agil timid ukıl agebin. ¹⁵ Bi Krais pıs ar midebal okok, konai yıp apıl nıbep dı tep git mìnım ag nıningal. Pen bi Krais pıs ar midebal okok, nıbep nap nokım nep middeb. Yad ned Krais Jisas mìnım tep ne ak nıbep ag nıen, nıbi Krais Jisas nıj dıpek ak me, yad nap nıbi midebin. ¹⁶ Nıb ak, nıbep agebin, yad gitpin gitpin rek nınjil, ar nıbak nep gınimib. ¹⁷ Ar nıbak nep, nı midmagıl yad Timoti, Krais Jisas mìnım ag nıen nıj tep git, Bi Kib wög git tep git ak ag yoken nıningab. Amjakıl, yad Krais Jisas nop nıj dıl, Krais Jisas eip jım nıl midıl, titi git rek git gitpin ak nıbep yısol kauyan agek nıningabım. Yad Krais bin bı ne okok kırop magılseki per ag nıbin mìnım ak, ak rek nep kisen git Krais Jisas eip jım nıl midebin.

¹⁸ Pen nıbi ognap, Pol ma onigab, agil, aleb aleb nıllıg git midebim. ¹⁹⁻²⁰ Pen Bi Kib ak yıp yau agek, kasek nıningain. Yokop mìnım nep agil, God bin bı ne ma midebal; kılıs ne ak dıl me, bin bı ne yıp midebal. Nıb ak, amjakıl bin bı aleb aleb nıbal okok mìnım nep apal aka God kılıs

ne dîl mîdebal agîl nîjnîgain. ²¹ Nîb ak, yad apîl nîbep tari gînîm? Yîr alap donîm aka nîbep mîdmagîl lîl mînîm sain sain agnîm? Yad tari gen, nîbep tep gînîmîn?

5

Bî alap nap bin ne ak nop si dak

¹ Mînîm alap sek agel apek yîp apal, "Nîbi God eip mîdebim okok bî nîbi alap warîkîl nap bin ne ak nop si dîp," apal. Pen bin bî God nop ma nîpal okok tap si tap tîmel nîbak rek ma gîpal rek me. ² Pen gos nîbi nîpîm ak, cîn bin bî tep, apîm. Pen namam nîbi alap aknîb gîp ak, nîbep yîmîg gobkop; bî nîbak ag söñ yokpkcep; bin bî Bî Kîb pîs ar mîdebim okok ap mogîm gînîgabîm nîn ak, bî nîbak nîbep eip mogîm ma gîpkop. Pen namam nîbi nîbak nîg gek, nîbep nabîn gîl yîmîg ma gîp ar? ³ Yad par ke sîj aul mîdebin ak pen nîbep gos nînlig gîl nep mîdebin. Bî tap si tap tîmel gîp nîbak, nop tari tari gînîgabîn ak yad bîr nîn lîpin. ⁴ Nîbi bin bî Bî Kîb cîn Jisas pîs ar mîdebim okok ap mogîm genîgabîm nîn ak, Pol cînop gos nîjeb, agîl, Bî Kîb cîn Jisas kîlis ne nîbep ñek dîl, ⁵ bî nîbak nop ag gem, nîbep eip mogîm ma gînîmîn. Seten eip nep ajîl me, mîb goj ne tîmel gek, gos kîsen nîb nîjîl, Bî Kîb mînîm kîb agnîgab nîn ak, kaun ne komîn mîdenîmîb rek lîp.

⁶ Pen nîbi bî tap tîmel gîp ak eip jîm ñîl mîdîl, mîd tep gîpîn, agîl gos nîpîm ak tep ma gîp. Bred gîn, agîl, tap yîs sîkol eñap nep dî plaua tin eyan sek lel, yîs sîkol ak genîgab plaua nîbak magîlseks kîb yîb tan ap rannîgab. ⁷ Nîbi mînî bred yîs sek ma mîdeb rek mîdebim ak, tap yîs ned nîb ak magîlseks dî ke okok yokîl, bred yîs ma mîdeb rek, bin bî asîj ma mîdeb nep mîdenîmîb. Nîbi bin bî asîj ma mîdeb bîr mîdebim. Tari gînîg: Pasopa nîn ak Juda kai sipsip ñîlîk pak God nop sobok gî ñîl, God ne kîrop tîg asîk yokak ak tep gek nînlig gî mîdelak. Pen Krais nop Pasopa sipsip ñîlîk cîn rek bîr pak sobok gîlak ak me, God udîn yîrik ne ak cîn bin bî asîj ma mîdeb bîr mîdobîn. ⁸ Nîb ak, Krais nop tap sobok gep rek ñag pak lel, God

cînop dî komîn yokak ak, gos nîjîl, Pasopa cîn ak tep gîp agîl nînjin. Pen Pasopa cîn nînjenîgabîn ak, yîs sek, tap si tap tîmel okok sek, ma nînjenîgabîn; gos tep won ak nep nîjîl, mînîm nîjîd ak nep nîjîl, bred yîs ma mîdeb okok nep dîl nînjenîgabîn. ⁹ Nîbep mîj alap ñu kîl tîkil agnek, "Bin si dep bî okok, bî si dep bin okok, kîrop eip jîm ñîl ma mîdenîmîb," agnek. ¹⁰ Pen nîbi agnîgabîm, "Pol agîp, 'Bin bî Krais nop nîn dîpal okok kîri bin bî Krais nop ma nîn dîpal okok kîrop magîlseks kîrig gîlanj,' agîl agîp," agnîgabîm. Pen ak mer. Bin bî Krais nop ma nîn dîpal okok, bin si bî si gîl, per nep tap tep ognap sek dîn agîl, bin bî ognap tap kîrop pîlî gî dîl, tap yokop okok god cîn agîl sobok gîl, gî mîdebal bin bî okok, lîm dai ar wagîn aul sîkol ma mîdebal. Karîp lîm okok magîlseks mîdebal ak, kîrop kîrig gîjîn rek ma lîp. ¹¹ Pen mîj ned nîb ñu kîl tîk yoknek mînîm nîbak mînî ag tep gînîgain. Bî Kîb Jisas nîn dîpîn apîm bin bî okok bî alap aka bin alap warîkîl, bin si bî si gîl, per nep tap tep ognap sek dînîm agîl, tap yokop okok god cîn agîl sobok gîl, bin bî okok mînîm tîmel agîl, bin bî ognap tap kîrop ognap pîlî gî dîl, nîg wain nîg kîlis konjai nînkek sakol ñagek, gî mîdeb bî nîbak eip ma tagîl, tap jîm ñîl ma nînjenîmîb.

¹²⁻¹³ Bin bî Krais nop ma nîn dîpal okok, tap si tap tîmel genîmel ak, tari gînîg nîg gebîm, agîl, yad kîrop mînîm kîb ma agnîm. God ne nep mînîm nîbak kîrop agnîgab. Pen Bî Kîb Jisas nop nîn dîpîn apal bin bî okok, tap si tap tîmel genîmel ak, tari gînîg nîg gebîm, agîl, kîrop mînîm kîb agnîmîb. God Mînîm ak Mosîs dai alap ñu kîl tîkil agak, "Bin bî tap si tap tîmel gî mîdebal okok ag söñ yokem amnîlanj," agak.

6

Krais bin bî ognap mînîm mîdonîmîn ak, nîbi ke tîg bîlokñîmîb

¹ Pen namam nîbi Krais nop nîn dîp alap mînîm mîdonîmîn, bî Krais nop nîn dîpal okok nep mînîm kîb nîbak nînjenîgal. Pen ti gînîg nîbi amem, bî Krais nop ma nîn

dipal okok mìnìm kib nìbak nìññimel? ² Cìn Krais bin bì ne, kisen bin bì karip lìm ar wagin aul tìgon tìgon magilsek krop mìnìm kib agil tìg bìlokñigabìn. Pen nìbi bin bì karip lìm ar wagin aul magilsek mìnìm kib agil tìg bìlokñigabim ak, nìbi bin bì nìbi ke ognap mìnìm mìdenigab ak nìñjil ag tìg bìlokñigabim. ³ Cìn kisen ejol okok krop abe mìnìm kib agil tìg bìlokñigabìn. Nìb ak, lìm dai ar wagin aul mìnìm mìdenigab ak, ke agin. ⁴ Krais bin bì ne okok, kiri mìnìm kib dì bìlokep bì kib ognap nìñjil, Krais mìnìm ma nìñ dipal, agil, krop gos mìker nìpal. Nìb ak, mìnìm kib ognap mìdonimìñ, nìbi ti gìnig bì kib nìb okok ambim? ⁵ Mìnìm agebin nìbaul, nìbep nabij gìnìmìñ, agil agebin. Nìbi ke bì gos tep nìñeb bì alap, Krais bin bì nab cìn sìñaul mìnìm kib agon nìññimìñ bì alap ma mìdeb, agil agebim aka? ⁶ Nìb aknìb rek nep gìpkep ak tep. Pen nìbi aknìb rek ma gìpim. Krais nìñ dip nìmam alap warikil, Krais nìñ dip nìmam ne ke dam Krais ma nìñ dipal bin bì okok mìdebal nab sìñak mìnìm kib apal.

⁷ Pen nìbi Bì Kìb Jisas nìñ dipim ognap warikil, nanai namam nìbi ke ognap dam mìnìm kib apim ak nìñjil nìpin, nìbi Bì Kìb Jisas nìñ dipal bin bì gìpal rek ma gìpim. Bì Kìb Jisas nìñ dipim nanai namam ognap nìbep gì tìmel genimel ak, nìñ kiri gìnigabim ak tep; nìbi warikil krop dam mìnìm kib agnigabim ak tep mer. Bì Kìb Jisas nìñ dipim nanai namam ognap tap nìbep lìp gì denimel ak, nìñ kiri gìnigabim ak tep; nìbi warikil krop dam mìnìm kib agnigabim ak tep mer. ⁸ Pen nìbi warikil, Bì Kìb Jisas nìñ dipal nanai namam nìbi ke ognap tap krop lìp gì dipim. Nìbi warikil Bì Kìb Jisas nìñ dipal nanai namam nìbi ke ognap krop gì tìmel gìpim. ⁹ Pen nìbi nìñ rep gìnimb. Bin bì gì tìmel gì mìdebal okok, God krop dad karip tep ne alan ma dad amnigab. Nìñ tep gìl, sìdol ma gìnimb. Tap yokop okok god cìn agil sobok gìpal bin bì okok; bin si bì si gìpal bin bì okok; bì bin eip mer bì alap eip gì tapal bì okok; God krop dam karip tep ne ar alan sìñak ma dad

amnigab. ¹⁰ Nìñ rep gìnimb. Tap si dipal bin bì okok; per nep tap tep ognap sek dìñ ag gos nìpal bin bì okok; bin bì nìg wain nìg kiliç konai nìbil saköl nìagil gìpal bin bì okok; bin bì ognap krop mìnìm tìmel mìnìm esek apal bin bì okok; bin bì ognap tap kiri pili gì dipal bin bì okok; God krop magilsek dam karip tep ne ar alan ma dad amnigab. Ak nìñ tep gìl, sìdol ma gìnimb. ¹¹ Nìbi ognap ned nìg rek gì mìdeligipim. Pen Bì Kìb Jisas Krais cìnop nen agil kìmak ak me, God cìn Kaun ne ak apil, tap si tap tìmel gac nìbi ak lig gì yokil, nìbep God nop wög gep bin bì ke lìl, bin bì asin ma mìdeb mìdebim agak.

¹² Nìbi ognap apim, “Yad tap tari gìnìm agnigain ak gìnigain; ak mìnìm ma mìdeb,” apim. Nìb apim ak pen ar ognap genigain yip tap tep alap ma gì nìñigab. Nìbi apim, “Yad tap tari gìnìm agnigain ak gìnigain; ak mìnìm ma mìdeb,” apim. Nìb apim ak pen yad ar ognap gìl, gì dam dam mìdak mìdak yad bì nagiman rek mìdil, ar nìbak nep gos nìñjil gìnigain; yokop mìdenim rek ma lìñigab. Nìb ak nìñjil, yad nìg gìl ma gìnigain.

¹³ Nìbi ognap pen apim, “Cìnop kogi mìdeb ak me, tap nìblig gì nep mìdenigabìn,” apim. Nìb apim ak pen God gek kogi ak abe, tap nìb okok abe kiri gìnigab. God bin bì mìb gon kiri gì lak ak, bin si bì si gìnìmel, agil ma gì lak. Mìb gon kiliç nìbi ak, Bì Kìb nop wög gìlig gì mìdenimib, agil gak. Bì Kìb ne nep mìb gon nìbep tap nìb. ¹⁴ God kiliç ne ak nep gek me, Bì Kìb warikak. Kiliç ne ak nep gek me, cìn ak rek nep wariknigabìn.

¹⁵ Nìñ tep gìnimb. Nìbi Krais eip jìm nìl mìdebim ak, nìñ kìd tob kìd ne ke ak mìdebim. Krais mìb gon ne ak, bì si dep bin eip jìm ma nìññimìñ, mer yib! ¹⁶ God Mìnìm ak, Mosis dai alap nü kìl tìkil agak, “Bì bin dìl eip jìm nìl mìdenigair ak, kiri mal mìb gon nokim alap nep mìdenigair,” agak. Nìb ak rek, bì an ne bì si dep bin alap dì eip jìm nìl mìdenigab ak, kiri mal mìb gon nokim alap nep mìdenigair. ¹⁷ Pen bin bì an Bì Kìb eip jìm nìl mìdenigab ak, kaun ne Bì Kìb Kaun ne eip jìm nìl mìdenigair. ¹⁸ Bin si bì si

ma g̃iñim̃ib. Bin b̃i tap si tap t̃imel ognap g̃iñigal okok, m̃ib goj s̃oñ ken g̃iñigal, pen bin si b̃i si g̃iñigal okok m̃ib goj kiri ke g̃i t̃imel g̃iñigal. ¹⁹ Ñiñ tep g̃iñim̃ib. God ne Kaun S̃iñ ak ag yokek ap̃il, nab ñibep adañ m̃ideb. M̃ib goj ñibi ak Kaun S̃iñ karip̃ ñil̃ik ne m̃ideb ak. Ñib ak, ke gos ñip̃in rek g̃in, ag̃il gos ak ma ñiñin. M̃ib goj gos t̃im̃id m̃idmag̃il ñibi tap ñibi ke mer. God ne ñibep tau adik̃ dak. ²⁰ Krais ne tap tep ỹib yok̃il ñibep tau adik̃ dak. Ñib ak me, m̃ib goj ñibi okok g̃i tep g̃il̃ig g̃i m̃idem ñiñig g̃i, God ñiñek nop tap g̃iñim̃iñ; bin b̃i okok ñiñil God nop tap agñimel.

7

Ber mal m̃ib goj kiri nok̃im alap m̃ideb

¹ Ỹip m̃ij ñu k̃il t̃ik̃il m̃iñim apek ak, ñibep pen agñig gebin. B̃i okok bin ma d̃iñigal ak tep. ² Pen bin si b̃i si g̃ipal ak t̃imel g̃ip rek, b̃i okok bin kiri ke d̃il m̃ideñigal ak tep; bin okok b̃i kiri ke d̃il m̃ideñigal ak tep. ³ Pen ñig g̃i m̃idl̃ig g̃i, bin g̃iñig agoñim̃iñ ak, ñigm̃il yau agñim̃iñ. Ñigm̃il ne g̃iñig agoñim̃iñ ak, bin ne ak rek nep yau agñim̃iñ. ⁴ Bine m̃ib goj ak tap ne ke mer; ñigm̃il eip tap kiri alog j̃im ñil. Ñigm̃il m̃ib goj ak, ak rek nep tap ne ke mer; bine eip tap kiri alog j̃im ñil. ⁵ Ñib ak, ñigm̃il agek, bine mer ma agñigab. Bine agek, ñigm̃il mer ma agñigab. Yau nep ag̃il g̃iñimir. Pen God nop gos nok̃im ñiñil, sobok g̃il̃ig g̃i nep m̃idor, ag̃il, m̃iñim ag ar nok̃im alap l̃il, ñiñ ognap yokop m̃idil, God nop sobok g̃il̃ig g̃i m̃ideñigair. K̃isen kauyañ g̃iñigair. Mer ak, yokop m̃ideñigair rek, gos ognap ñiñil ger amek, Seten ñibep ap dek, ap yap pakñimir rek l̃ip. ⁶ Pen ñiri ber ñiñ ognap yokop m̃idil, God nop sobok g̃i m̃ideñimir ak ma agebin. Pen ñiri ke ber mal m̃iñim ag ar nok̃im alap l̃il, ñiñ ognap yokop m̃idil, God nop sobok g̃i m̃idor, agñigair ak, ak m̃iñim ma m̃ideb, ag̃il agebin. ⁷ Gos yad ñip̃in ak, bin b̃i mag̃ilsek yad yokop m̃idebin rek m̃ideñim̃ib ak tep. Ñig g̃il gos ñip̃in ak pen God gos ne ke ñiñeb rek, c̃inop tap tep ke ke ñib. Bin b̃i ognap tap tep alap ſ̃ek, ar ognap ke g̃ipal; pen bin b̃i ognap tap tep alap ke ſ̃ek, ar ognap ke

g̃ipal. Ñib ak rek, ñibi mag̃ilsek yad yokop m̃idebin rek m̃ideñim̃ib, ag̃il ma agebin.

⁸ Pen bin praj b̃i praj m̃ideb̃im okok abe, bin kañıl okok abe, yad yokop m̃idebin rek m̃ideñigab̃im ak tep. ⁹ Pen bin b̃i ognap yokop m̃idil si g̃in, ag̃il gos ak nep apek, m̃id tep ma g̃iñigal. Ñig geñim̃iñ ak, b̃i okok bin kiri ke ke d̃iñimel, bin okok b̃i kiri ke ke d̃iñimel. Mer ak, nab kiri eyañ mab rek ỹinek, m̃id tep ma g̃iñigal.

¹⁰ B̃i ber gon okok, k̃ir̃op m̃iñim alap agñig gebin. Pen yad nep mer; B̃i K̃ib ak m̃iñim ne. Bin okok nag̃im̃il s̃ikop ñibi ma k̃ir̃ig amñim̃ib. ¹¹ Pen ognap k̃ir̃ig ameñimel ak, b̃i k̃isen ñib ma d̃iñimel; yokop nep m̃ideñimel. B̃i d̃iñig, am ñigm̃il kiri ned ñib ak nop kauyañ d̃iñimel. Ñibi b̃i okok ak rek nep nabin s̃ikop ñibi ak rek nep ma ag yokñim̃ib.

¹² Pen ñibep bin b̃i ognap okok m̃iñim alap agñig gebin. Pen B̃i K̃ib m̃iñim ne ak d̃il, ñibep ma agebin; gos yad ke ñiñebin rek ak ñibep agebin. Pen b̃i alap, ne bin Krais nop ma ñiñ d̃ip bin alap d̃il m̃ideñigair ak, bin ñibak, ñigm̃il eip m̃idor, ageñigab ak, ñigm̃il ne, bin Krais nop ma ñiñ d̃ip, ag̃il, as̃ik mas̃ik g̃il ma ag yokñigab. ¹³ Pen bin alap, ne b̃i Krais nop ma ñiñ d̃ip b̃i alap d̃il m̃ideñigair ak, b̃i ñibak, bine eip m̃idor, ageñigab ak, bin ne, ñigm̃il Krais nop ma ñiñ d̃ip, ag̃il, as̃ik mas̃ik g̃il ma k̃ir̃ig amñigab. ¹⁴ Bin Krais nop ñiñ d̃ip ak me, b̃i Krais ma ñiñ d̃ip b̃i ne ak bine eip j̃im ñil m̃ider, God ñiñek, bin ak abe ñigm̃il ak abe bin b̃i ne ke omal m̃idebir. Pen b̃i Krais nop ñiñ d̃ip ak me, bine Krais ma ñiñ d̃ip bin ne ak ñigm̃il eip j̃im ñil m̃ider, God ñiñek, ñigm̃il ak abe bin ne ak abe bin b̃i ne ke omal m̃idebir. Mer ak, ñĩ pai kiri okok bin b̃i Krais ma ñiñ d̃ipal ñĩ pai rek l̃iplap. Pen nap kiri aka noñim kiri Krais nop ñiñ d̃ipal rek, God ak rek nep ñiñek, ñĩ pai ne ke rek m̃idebal.

¹⁵ B̃i ber gon d̃il m̃idebal okok, ñigm̃il nep Krais nop ñiñ d̃il m̃idek, bin ne Krais nop ñiñ d̃il ma m̃ideñigab ak ne k̃il̃is g̃il ñigm̃il ne nop k̃ir̃ig amñig goñim̃iñ ak, ñigm̃il ne, bin yad, ag̃il, turaj ma l̃iñim̃iñ; yau agek, amñim̃iñ. Mer ak, pen pen g̃il m̃id tep ma g̃iñigair. Pen bin ak Krais

nop nij dıl midek, nigmil ne Krais nop nij dıl ma midenigab ak ne kılıs gıl bin ne nop kırıg amnig gonimij ak, bin ne, bı yad, agıl, turaj ma lınimij; yau agek, amnimir. Ak minim ma mideb. Mer ak, pen pen gıl mid tep ma gınıgair. God kapkap mid tep gılañ agıl cınop dıp.

16 Pen nibi bin okok, Krais nop nij dipim ak, nagimil Krais ma nij dip ak eip midil, ne Krais nij dinimij rek lip. Pen nibi nigmil sıkop okok, Krais nop nij dipim ak, nabin Krais ma nij dip ak eip midil, ne Krais nij dinimij rek lip. **17** Bin bı Krais pıs ar midebal karip okok magılseki kırop per apin, "Nibi ke tari tari gıl rek midem, God nıbep sık agıl dak ak, ar nıbak nep midenimib," apin. **18** Bi wak bir tıb gi rık gılak alap, kisen God nop sık agıl dinigab ak, ne nıg gıl midebin agıl gos par ma nınnimij. Pen bi wak tıb gi rık ma gılak alap, kisen God nop sık agıl dinigab ak, yıp wak tıb gi rık ma gıpal agıl gos ak ma nınnigab; nop wak tıb gi rık ma gınımel. **19** God ne nınek, bi wak tıb gi rık gıpal aka tıb gi rık ma gıpal ak, ak tap yokop yıp; God agek nıñil gınıgabın ak, ak tap kıb yıp.

20 Nibi ke tari tari gıl rek midem, God nıbep sık agıl dak ak, ar nıbak nep midenimib. **21** Nıbep ognap bi ognap tauıl dam wög kiri ak ag lel, pe ak ma dıl, apal apal rek gıl, miñ wög rek gıpim. Pen God nıbep sık agıl dek bin bi ne midebim ak, miñ wög rek gıpim ak kırıg amnır agıl gos ak ma nınnimib. Pen kisen kırıg gıl yokop midenimib rek lonimij ak, kırıg gıl yokop midenimib. **22** Bin bi an an, bi ognap tauıl dam wög kiri ak ag lel, pe ma dıl, apal apal rek nep miñ wög rek gılıg gi midem, kisen Bi Kıb nıbep sık agıl, tap tep yıp yokıl, nıbep tau adık dek, bin bi ne ke midebim. Pen bin bi an an, bi ognap apal apal rek nep miñ wög rek gılıg gi ma midebek, kisen Bi Kıb nıbep sık agıl, tap tep yıp yokıl, nıbep tau adık dek, bin bi miñ wög gep ne ke midebim. **23** Krais ne tap tep yıp yokıl nıbep tau adık dek, bin bi ne midebim. Nıb ak, bin bi ognap miñ wög gep bin bi kiri midon, agıl gos ak ma nınnimib. **24** Nıb ak, ai mam sıkop. Nıbi

ke tap tari tari gılıg gi midem, God nıbep sık agıl dak ak, ar nıbak nep midenimib.

25 Pen bin dinimib aka bin ma dinimib, minim ag nıpek ak agnig gebin. Minim nıbaul Bi Kıb ak agek nıñil nıbep ma agebin. Pen ne yıp yımig nıñil dıl wög ke ag lak rek, gos nıñ tep gıl nıbep minim agnig gebin nıbaul minim nıñid agıl nınnimib.

26 Cın bin bi Krais nop nij dıl, miñi miker dıl koslam midenigabın ak, midebim rek nep midenimib ak tep. **27** Nıbi bi bin sek midebim okok, bin cın okok kırıg gıl yokop midojin, agıl gos ak ma nınnimib. Pen nıbi bi bin sek ma midebim okok, bin dın, agıl gos ak ma nınnimib. **28** Pen nıbi bi okok, bin dinigabim ak, tap si tap timel ma gınıgabim. Nıbi bin praj okok, bi dinigabim ak, tap si tap timel ma gınıgabim. Nıbi dıl koslam midenigabim agıl gos ak nıñil nıbep agebin.

29 Ai mam sıkop. Miñi midobın nıñ aul par mılek ma midenigab. Nıbi bin sek midebim bi okok, bin sek bi ma midebim rek midenimib. **30** Sıl agebim bin bi okok, sıl ma gep bin bi rek midenimib. Miñ miñ gebim bin bi okok, miñ miñ ma gep bin bi rek midenimib. Tap tauebim bin bi okok, tap ma mideb bin bi rek midenimib.

31 Lım dai ar wagın aul tap okok dıl gebim bin bi okok, gos ar nokım nıbak nep nıñil ma gınımib. Lım dai wagın aul ke kisen nıb lıniçab nıñ ak ulep mideb.

32 Yıp tep gıp ak, nıbep miker kıb ma gınımij. Bi bin ma dip ak, Bi Kıb nop nep gos nıñil, yad tap tari gen, Bi Kıb nop tep gınıgab, agıl gos ak nınnigab. **33** Pen bi bin dip ak, yad tap tari gen, bin yad ak nop tep gınımij, agıl, tap lım dai ar wagın aul gos kıb nıñil gek amnigab. **34** Nıg gek, ne gos omal nınnigab. Pen bin bi ma dip ak, Bi Kıb nop nep gos nokım nep nınnigab. Mıb gon gos timid midmagıl yad magılseki Bi Kıb nop nep nıñil, nop midmagıl lıl, wög gınım, agıl gos ak nep nınnigab. Pen bin bi dip ak, yad tap tari gen, bi yad ak nop tep gınımij, agıl, tap lım dai ar wagın aul gos kıb nıñil gek amnigab. **35** Minim agebin nıbaul, nıbep mer agıl ma agebin; nıbep gos nıñil, Bi Kıb nop nokım nep gos nıñlig gi, midmagıl lıl gı midenimib,

agıl agebin.

³⁶ Pen bı alap yokop mı̄dekl, nop bin dap ñel, yad bı waske mı̄denigain, agıl, mı̄d damıl, kisen bin nı̄bak nop nı̄ñıl, ne mı̄d tep ma gıp, agıl, nop yımig nı̄ñıl dı̄nigain, agnigab ak, dı̄nimiñ. Mınim ma mı̄deb. Ne tap si tap tı̄mel alap ma gınigab. Bin dı̄nigab ak tep. ³⁷ Pen bı alap yokop mı̄dekl, nop bin dap ñel, yad bı waske mı̄dil mı̄d tep gınigab, agıl, gos ar nı̄bak nep kılıs gıt nı̄ñ damıl, bin ma dı̄nigain, agnigab ak, ma dı̄nimiñ. Mınim ma mı̄deb. Ne ak rek nep gıt tep gınigab. Bin ma dı̄nigab ak tep. ³⁸ Nı̄b ak, bin dap ñel, dı̄nimiñ ak, gıt tep gınigab. Pen bin dap ñel, ma dı̄nimiñ ak, gıt tep yı̄b gınigab.

³⁹ Bin okok, nı̄gmıl komıñ mı̄denigab ak, eip mı̄denigair. Kı̄mnigab ak me, am bı̄ kisen dı̄nigain, agnigab ak, dı̄nigab; gos ne. Pen dı̄nig gınigab ak, Bı̄ Kı̄b pı̄s ar mı̄deb bı̄ alap nep dı̄nigab. ⁴⁰ Pen gos yad nı̄pin ak, nı̄gmıl kı̄mek, bin yokop kanıl mı̄debal rek mı̄denimiñ ak tep. Ne mı̄ñ mı̄ñ gılıg gıt mı̄dıl, mı̄d tep gınigab. Yad gos nı̄pin, God Kaun ne yı̄p gos ñek nı̄ñig gıt nı̄bep mınim nı̄baul agebin.

8

“Tap pak god esek cıp saj tap okok sobok gıpak nı̄ñin aka mer?” aglak

¹ Pen bin bı̄ tap esek cıp saj tap okok sobok gıpak okok, tap alap dap pak tap esek nı̄b okok kırop sobok gıt ñenigal ak, nı̄ñin aka ma nı̄ñin, agıl yı̄p ag nı̄pım ak, nı̄bep pen agnig gebin. “Cın bin bı̄ magı̄lsekk gos ke ke mı̄deb,” apım ak, nı̄ñıl nep apım. Pen gos tı̄mid cın ke nı̄ñıl, nı̄ñ tep gıpın, agnigabın ak, yı̄b cın ke agon ar amnimiñ rek lı̄p. Pen bin bı̄ okok kırop mı̄dmagıl lı̄nigabın ak, kılıs ognap sek dıl, Krais ageb rek nep gıt tep gon amnigab.

² Pen cın gos nı̄neb mı̄dobın apal bin bı̄ okok, yokop ar ar nep nı̄ñıl nı̄b apal. ³ Bin bı̄ God nop mı̄dmagıl lı̄pal okok, God ne kırop nı̄ñıp.

⁴ Pen bin bı̄ tap alap dap pak tap esek nı̄b okok nop sobok gıt ñenigal ak, nı̄ñin aka ma nı̄ñin? Pen cın nı̄pın, tap esek sobok gıpak nı̄b okok tap nı̄ñıl mer, ak tap yokop. Cın nı̄pın, God nokım nep mı̄deb.

⁵ Bin bı̄ ognap, god konjai nep, bı̄ kı̄b konjai nep seb kab ar alan lım dai ar wagın aul abe mı̄debal, agıl gos ak nı̄pal. ⁶ Pen God cın ak nokım yı̄b mı̄deb. Ne Bapi cın tap okok magı̄lsekk gıt lak mı̄deb. Ne mı̄dek nı̄ñig gıt me, cın mı̄dobın. Bı̄ Kı̄b Jisas Krais ak, ak rek nep nokım nep mı̄deb. Ne mı̄dek me, God tap okok magı̄lsekk gıt lak mı̄deb. Ne mı̄dek nı̄ñig gıt me, cın mı̄dobın.

⁷ Pen bin bı̄ ognap mınim nı̄bak ma nı̄pal. Nag ar ak tep, nag ar ak tı̄mel, agıl nı̄ñ tep ma gıpak. Nı̄b ak, god esek okok nop tap pak sobok gıt ñı̄bal tap ak ñı̄bil, tari gınig god esek nop sobok gıt ñesal tap ñı̄ben, agıl gos par nı̄ñigal. ⁸ Pen tap asık mosık gınigabın aka abramek ñı̄ñigabın ak, God nı̄nek, mınim ma mı̄deb.

⁹ Pen nı̄bi bin bı̄ nı̄ñ tep gıpım okok, tap alap ñı̄bon, ai mam nı̄ñ tep ma gıpak okok nı̄ñıl ap yap paknım̄rek lı̄p, agıl gos ak nı̄ñig gıt, tap ñı̄ñim̄b. ¹⁰ Tari gınig: nı̄bi bin bı̄ nı̄ñ tep gıpım okok, am god esek sobok gıpak karıp ñı̄lik mı̄gan ak amił, tap ñı̄bem, nanai namam nı̄ñ tep ma gıpak okok, alap nı̄bep nı̄ñıl, kiri ak rek nep ñı̄ñim̄rek lı̄p. ¹¹ Nı̄b ak, nı̄bi nı̄ñ tep gıpın, agıl gem, nanai namam Krais dı̄nigain agıl kı̄mak alap gos par lı̄lìg gıt ak rek nep tap nı̄bak ñı̄bil, ap yap paknigab. ¹² Nı̄bi nı̄g genigabım ak, ar nı̄bak nep nanai namam nı̄bi okok nı̄ñıl, kanıb tep akal, kanıb tı̄mel akal, nı̄ñ tep ma gınigal. Nı̄b ak, nı̄bi nanai namam okok kırop tap si tap tı̄mel gıl, Krais nop tap si tap tı̄mel gınigabım. ¹³ Nı̄b ak, tap nı̄ñeb ognap ñı̄ben, ai mam alap nı̄ñıl ap yap pakenigab ak, yad tap yı̄pı̄l ognap ma nı̄ñigain; yokop bep maj tap nep ñı̄bil kı̄mnigain.

9

Pol pe ma doligıp ak nop tep gak

¹ Yad Jisas mınim dad ameb bı̄ alap mı̄debin. Yad Bı̄ Kı̄b cın Jisas nop udın yad ke nı̄ñek. Nı̄bi Bı̄ Kı̄b bin bı̄ ne mı̄debin ak, yad Bı̄ Kı̄b nop wög gıl, nı̄bep mınim̄ tep ne ak ag ñenek, nı̄ñ dil me, bin bı̄ ne mı̄debin. Nı̄b ak, tap alap yı̄p kanıb ma urem gıp. ² Yad Jisas mınim̄

dad ameb b̄i alap m̄idebin ak, pen bin b̄i ognap ȳip n̄iñj̄il, Pol Jisas m̄in̄im dad ameb b̄i alap m̄ideb, aḡıl ma n̄iñn̄igal. Pen gos yad n̄ipin, n̄ibi bin b̄i okok, n̄iñj̄id nep Pol Jisas m̄in̄im dad ameb b̄i alap m̄ideb aḡıl n̄ip̄im. Bin b̄i okok pen, n̄ibi B̄i K̄ib bin b̄i ne m̄ideb̄im ak n̄iñen̄igal ak, n̄iñj̄id nep B̄i K̄ib ne ke Pol m̄in̄im ne dad ameb b̄i alap ag lak m̄ideb, agn̄igal.

³ Bin b̄i ognap ȳip m̄in̄im k̄ib apal okok k̄rop pen n̄ibḡil agn̄ig gebin. ⁴ N̄ibep wög ḡi n̄ibin ak pen tap maḡıl d̄in̄im rek ma l̄ip aka? ⁵ Wög n̄ibep ḡipin rek, yad pen bin Jisas nop n̄iñ d̄ip alap d̄il, dam Jisas m̄in̄im tep ag n̄iñ ajlı̄g ḡi, tap n̄iñj̄ir rek ma l̄ip aka? B̄i Jisas m̄in̄im dad ameb b̄i ognap abe, B̄i K̄ib n̄imam k̄isen ne okok abe, Pita abe, per bin k̄iri okok sek damıl, Jisas m̄in̄im tep ag n̄iñ ajpal. ⁶ Aka Banabas c̄ır mal nep mani wög ḡıl tap maḡıl n̄iñj̄ir?

⁷ B̄i ami okok wög ḡipal rek, tap k̄iri ke ma p̄ıyo n̄ipal. K̄rop tap n̄el n̄ibal. B̄i wain wög ḡi ȳibal okok, ȳibal rek, wain maḡıl ognap pag dapıl n̄ibal. B̄i kaj sipsip m̄ikpal okok, m̄ikpal rek, ci ognap d̄il n̄ibal. ⁸ M̄in̄im agebin n̄ibak n̄iñjem, bin b̄i okok gos n̄ipal rek nep ageb, agn̄igab̄im rek l̄ip. Pen lo m̄in̄im ar n̄ibak nep ageb me. ⁹ God M̄in̄im ak, Mosis dai alap n̄u k̄ıl t̄ıkıl agak,

"N̄ibi kaj kau okok poj dapıl,
wid c̄ın tau c̄ıb jakel,
maḡıl ak ke l̄ıl, cög ak ke l̄ıl gan̄, aḡıl,
dap lem wög gel n̄iñlı̄g ḡi,
meg m̄igan k̄rop ak nag l̄ı̄ r̄ıbık ma
ḡin̄imib.
Wög ḡin̄igal rek ognap n̄iñn̄igal,"
agak.

Pen God ne kaj kau okok gos n̄iñj̄il m̄in̄im n̄ibak ma agak. ¹⁰ C̄inop bin b̄i gos n̄iñj̄il agak. Bin b̄i wög k̄ılı̄s ȳıb ḡılı̄g ḡi wög ȳımbal okok, bin b̄i wög k̄ılı̄s ḡılı̄g ḡi tap pag dopal okok, wög ḡipal rek k̄rop ognap n̄el n̄ibıl, tap gek n̄iñlı̄g ḡi wög ḡin̄imel, agak. ¹¹ God m̄in̄im ageb tap tep ak m̄idmaḡıl nab n̄ibep adañ b̄ır ȳımbı̄n ak rek, n̄ibi pen tap l̄ım dai ar wagın aul m̄ideb ognap c̄inop pag dap n̄iñigab̄im ak tep. ¹² Pen b̄i ognap n̄ibep m̄in̄im tep ak ag n̄el, mani tap okok n̄ib̄im rek, Banabas c̄ır

b̄i omal n̄ibep per ag n̄oliḡip̄ir ak, c̄ırop b̄i ma n̄iñigab̄im aka?

Pen n̄ibep ag n̄ip̄op, mani tap okok d̄ip̄op, pen bin b̄i ognap n̄iñj̄il aplap, "Mani tap ag asıb ḡılı̄g ḡi ajebir ak pen tom aḡıl, 'Krais m̄in̄im tep ak ag n̄iñ ajobır,' apir," aplap. N̄ib ak n̄iñj̄il, Krais m̄in̄im tep ak ma n̄iñn̄imel rek l̄ıp, aḡıl, mani tap k̄iri okok ma d̄ip̄ir. Mani c̄ır ke wög ḡıl, tap tau n̄ibıl, Krais m̄in̄im tep ak ag n̄iñ ajp̄ir.

¹³ Pen n̄ibi n̄ip̄im: b̄i God sobok gep karıp n̄ılı̄k m̄igan wög ḡipal okok, tap God nop dap n̄ibal okok ognap d̄il n̄ibal. B̄i God wög ḡılı̄g ḡi, yakır k̄imin b̄ıd ar pak sobok ḡipal okok ognap d̄il n̄ibal. ¹⁴ N̄ig akn̄ib rek nep, B̄i K̄ib agek, m̄in̄im tep ne ag n̄iñigal bin b̄i okok, k̄rop pen tap k̄iri B̄i K̄ib nop n̄eb ognap n̄iñigal, dam tap n̄iñj̄eb tap k̄iri okok tauıl, m̄id tep ḡılı̄g ḡi wög n̄ibak ḡin̄igal.

¹⁵ Pen n̄ibep Krais m̄in̄im tep ak ag n̄iñ ajen n̄iñ d̄ip̄im rek, mani tap n̄iñj̄eb n̄ibi ognap ma d̄ipin ak ȳip tep ȳıb ḡip. M̄iñi m̄iñ n̄u k̄ıl t̄ikebin aul, tap n̄ibi ognap d̄in̄im, aḡıl ma agebin. Mer ȳıb! Mani yad ke wög ḡıl, tap tau n̄iñn̄igain; mer ak k̄imn̄igain. Yad tap n̄ibep ognap ma d̄in̄igain.

¹⁶ Pen m̄in̄im ag n̄iñ ajpin n̄ibak, gos yad ke ag n̄iñ ma ajpin. Wög B̄i K̄ib nop ḡipin n̄ibak, ne ke ḡin̄imin agak rek nep ḡipin; gos yad ke n̄iñj̄il ma ḡipin. N̄ib ak, yad Jisas m̄in̄im tep ak k̄ırı̄g ḡin̄im rek ma l̄ip; ag n̄iñlı̄g ḡi nep m̄iden̄igain.

¹⁷ Gos yad ke n̄iñj̄il Jisas m̄in̄im tep ak ag n̄ibnep, yad tap tep ognap d̄ipnep. Pen gos yad ke mer, B̄i K̄ib agek, m̄in̄im tep ne ag n̄iñbin ak rek, yad yokop wög ȳip ag lak ak ḡipin. ¹⁸ N̄ib ak, yad tap tep ma d̄il, n̄ibep yokop ag n̄iñbin ak, yad tap tari tari pen d̄in̄im? Pen d̄ipin ak, mani tap ognap ma d̄il, Jisas m̄in̄im tep ak ag n̄en, bin b̄i okok k̄iri tap ognap ma n̄ı̄l, yokop m̄in̄im tep n̄ibak n̄iñj̄il, Jisas nop n̄iñ d̄in̄igal, ag gos ak nep n̄ipin; pen d̄ipin me ak. ¹⁹ Yad, b̄i tau dap lel, m̄iñ wög ḡipal rek b̄i alap ma m̄idebin ak pen bin b̄i kon̄ai nep God p̄ı̄s ar m̄idelan̄, aḡıl, bin b̄i karıp l̄ım ke ke okok m̄idebal maḡılsek k̄rop m̄iñ wög gep b̄i alap rek m̄idebin.

20 Juda kai midebal nab ak amil, Krais minim tep ak ag nen niñ dilan, agil, kiri gipal ar ak nep gipin. Yad lo Mosis nu kil tikil agak nibak niñil kisen ma gipin ak pen Mosis nu kil tikak lo nibak kisen gipal bin bi okok midebal nab ak amil, Krais minim tep ak ag nen niñ dilan, agil, yad lo minim nibak ak rek nep kisen gipin. **21** Pen bin bi lo minim ak ma nopal nab ak amil, Krais minim tep ak ag nen niñ dilan, agil, bin bi lo minim ma nopal okok gipal rek nep gipin. Pen nig gil, abramek gilig gi God lo minim ak ma krig gipin; Krais lo minim ak kisen gipin. **22** Bin bi Krais niñ di kiliis ma gipal nab ak amil, Krais minim ak ag nen niñ dilan, agil, minim kal minim kiliis mer, minim sisain nep ag nibin. Nib ak, bin bi ke ke midebal rek, ognap Krais nop niñ del, krop di komij yoknimiñ, agil, krop eip midil, kiri gipal rek nep gipin. **23** Gipin nibak, Krais minim tep ak ag niñ tep gen, bin bi nop niñ del, ne krop abe yip abe di komij yoknigab, agil, nig gipin.

Kilis yib gon amenigab me, mid tep yib ginigabin

24 Nibi nipiñ: bin bi resis gipal okok konjai nep resis gipal, pen bi nokim alap ned amjaknigab ak nep tap tep dinigab. Nib aknib rek, nibi ak rek nep kiliis gil, kanib kasek am tep gil, tap tep dinigabim. **25** Bin bi resis gil, ned amjakin agil gos ak nopal okok, asik mosik gi tep gil, per kiliis gil eksais gi dam dam, kisen resis ginigal. Usajil bad per midep mer ak, tap sirkol nep din, agil, nig gipal. Pen cin usajil bad per mideb din, agil, nig gipin. **26** Nib ak me, yad resis gipin ak, ke okok ma nipiñ; kanib amnig gipin migan ak nep niñil, kasek nep amil ambin. Pen bi yokop silpinj nil pen pen pakpal okok, abramek ma pakpal, niñ tep gil pakpal rek ak gipin. **27** Pen yad mib gon gos timid yad ke kiliis wisib gil eksais gi tep gipin. Nig gil, bin bi okok krop Jisas minim tep ak ag nen, Jisas niñ dil tap tep dinimel, yad abe tap tep dinim, agil, nig gipin.

10

Apis based sikop okok gilak ak sakolma gin

1 Pen ai mam sikop. Apis based acik cin okok kesim ak sakol ma ginimb. God kimi bad rek lil, krop talak tauil kod midek, magilsek komij amnilak. Kiri nig solwara Lakan apal olak ak, God ne gek, nig nibak llig gi pis pis amek, magilsek pis kid aul komij olak. **2** Kiri magilsek Mosis eip jim nil midil, kimi bad sijak abe, nig solwara sijak abe, nig paklak. **3** Bin bi nib okok magilsek, God noligip tap ak nibeligipal. **4** Bin bi nib okok magilsek, God nig noligip ak nibeligipal. God kab alap nek, krop eip amek niñil nig nibak kab nab sijak nib apek nibeligipal. Kab nibak me Krais nep. **5** Pen God ne bin bi nib okok miñ miñ ma gak. Ne kal juil krop nig pak lek, cip se par konjai nep miñ mab kab nep midoligip nab okok gi yap amnak.

6 Pen apis based acik sikop okok nig gak ak, God cinop bin bi kisen tik dolak okok, bi ned nib per midmagil gos timid kiri tap si tap timel okok niñelak rek ma ginimel agil gak. **7** Apis based acik sikop okok ognap tap esek okok sobok gi mideligipal; nibi ak rek nig ma ginimb. God Minim ak, Mosis dai alap nu kil tikak minim nibak bir nipiñ: "Bisigil tap niblig gi, nig niblig gi, kogim pag silpinj niñig wariklak," aglak.

8 Pen ognap bin si bi si gilig gi mideligipal; cin aknib rek ma gin. Bin bi nib okok nig gilig gi gel amek niñig gi, niñ nokim alap twenty tri tausen (23,000) bin bi kim saklak. **9** Kiri ognap Bi Kib nop aleb aleb noligipal; cin aknib rek ma gin. Bin bi nib okok nig gelak ak, God ne gek toi kodal okok krop suek bir kmlak. **10** Kiri ognap God nop ag juoligipal; nibi aknib rek ma ginimb. Bin bi nib okok nig gelak ak, God ejol bin bi nig pak lep ak ag yokek apil krop nig pak lek kmlak. **11** Pen God ne apis based acik sikop okok nig gak ak, bin bi ognap okok niñil, gos niñ tep gil, nig aknib rek ma ginimel agil gak. Pen gak nibak, God Minim ak nu kil tikil aglak ak, God cinop bin bi kisen tik

dolak okok, Krais kauyan adık ḡi onigab agil kod midobin n̄in aul, gos niñj tep ḡil, ap̄is based acik s̄ikop okok ḡi t̄imel ḡilak rek ma ḡinimel, agil, bi m̄inim agep ne okok k̄rop gos ñek, God M̄inim dai alap ñu k̄il t̄iklak. C̄in God M̄inim dai n̄ibak udin li niñjil b̄ir niñpin. ¹² Pen n̄ibi bin bi ke niñj tep ḡipin, ap̄im okok, ap yap pakjin rek l̄ip, agil, niñj tep ḡinimib. ¹³ Tap si tap t̄imel ḡin agil gos ar ke ke owip ak n̄ibep nep ma owip; bin bi okok kojai nep k̄rop ak rek nep niñg ḡip. Pen God ne tap tari tari agnigab ak, agnigab rek nep ḡinigab. N̄ib ak, n̄ibep kod mid tep gek, Seten ap̄il, tap si tap t̄imel ḡinimel, agil, n̄ibep gos t̄imel ognap ñenigab ak, God ne gek, tapin ḡinimij rek ma linigab. Seten n̄ibep gos t̄imel ognap ñenigab ak, God ne kanib alap yomenigab, kanib n̄ibak amil ap yap ma paknigabim.

C̄in bred magil dai nokim n̄ibin ak me, miñb goñ nokim nep midobin

¹⁴ N̄ib ak, bin bi niñeb tep yad okok. Tap yokop god esek okok ma sobok ḡinimib.

¹⁵ N̄ibi bin bi gos t̄imid sek midebim ak me, minim agnig gebin aul, minim niñjd ageb aka mer, agil, n̄ibi ke niñnimib.

¹⁶ C̄in mogim ḡil, niñg kap ak d̄il, God nop tep agil n̄ibin ak, Krais lakañ ne n̄ibin. Pen bred magil di pag ḡi n̄ibin ak, Krais miñb goñ ne n̄ibin. ¹⁷ C̄in bin bi kojai nep midobin ak pen j̄im ñil midil bred magil dai nokim n̄ibin ak me, miñb goñ nokim alap nep midobin.

¹⁸ Pen Juda kai ḡipal ak b̄ir niñpiñ. Memesipsip tap okok damil, pak God nop sobok ḡi n̄ibal. Pen kiri ned gos ar nokim alap gos niñjil, eip j̄im ñil memesipsip tap n̄ibak pak sobok ḡi n̄ibal; kisen bin bi n̄ib okok eip j̄im ñil dai ognap n̄ibal.

¹⁹ Pen yakir k̄imin tap okok god esek nop sobok ḡi n̄ibal ak, god esek n̄ibak tap yib ma agebin; ak tap yokop. Lim alap, mab alap, kab gol alap d̄il, kaj kau kaj kau ñilik kaunan alap ḡi l̄il, sobok ḡipal tap esek n̄ib okok, tap yib agil ma agebin; tap esek n̄ib okok yokop lim, mab dai, kab gol dai nep. ²⁰ Pen n̄ibep agebin: bin bi God nop ma n̄ipal okok, tap esek n̄ib okok sobok ḡil, yakir k̄imin tap dap pak kab bid

ar ak lin, agenigal ak, kiri k̄ijeki cip saj cip kaunan kab dai mab dai ȳweyu tap okok sobok ḡil pakpal; God nop sobok ḡi ma pakpal. N̄ib ak niñjil, n̄ibi yakir k̄imin tap k̄ijeki nop sobok ḡi pak ñibal yakir k̄imin tap okok bin bi okok eip j̄im ñil ñibil, k̄ijeki kai eip j̄im ñil midenigabim, agil, n̄ibep minim n̄ibaul agebin. ²¹ Krais bin bi ne eip mogim ḡil, Bi Kib kap ne di ñibil, amil k̄ijeki kap ne di niñnimib rek ma linigab; Bi Kib tap ne ñibil, amil k̄ijeki tap ne niñnimib rek ma linigab. ²² Niñg genigabim, Bi Kib nop aleb aleb ñil ḡinigabim. N̄ibi bin bi k̄ilis ma mideb, Bi Kib bi k̄ilis yib nop niñg genigabim ak, cinop pen yur ma niñnimij, ap̄im ar?

²³ N̄ibi ognap ap̄im, "C̄in tari tari ḡin agnigabin ak, ḡinigabin; ak minim ma mideb," ap̄im. Pen ar ognap genigabin ak pen cinop ḡi t̄imel ḡinigab. N̄ibi ap̄im, "C̄in tari tari ḡin agnigabin ak, ḡinigabin; ak minim ma mideb," agebin. Pen ar ognap genigabin ak bin bi Krais pis ar midebal okok k̄rop tap tep alap ma ḡi niñigab. ²⁴ C̄in ke mid tep ḡinigabin agil ar ak nep niñjil ma ḡin; bin bi ognap k̄rop gos niñjil, kiri mid tep ḡinimel agil ar ak nep niñjil ḡin.

²⁵ Kiri yakir k̄imin tap pak dam maker lenimel ak, k̄ijeki cip saj tap okok pak sobok ḡi dap maker lipal aka agil, gos par niñjil, k̄rop ma ag niñnimib. Abramek tau niñnimib. ²⁶ Tari ḡinig: God M̄inim ak Depid ne dai alap ñu k̄il t̄ikil agak, "Karip lim wagin aul abe, tap lim dai ar wagin aul mideb tap okok abe, magilsek Bi Kib tap ne mideb," agak.

²⁷ Pen bin bi Krais pis ken ma midebal ognap n̄ibep, "Apem tap niñjin," agenimel, n̄ibi karip k̄rop amnigabin, ag gos niñjenigabim ak, gos par niñjil ma amnimiñb. Amil k̄rop eip bisigil, kiri yakir k̄imin tap okok dam dai n̄ibep niñgal okok, k̄ijeki cip saj tap okok pak sobok ḡi dap ñebal aka, agil, gos par niñjil, k̄rop ma ag niñnimib. Tap niñeb n̄ibep niñgal rek abramek di niñnimib. ²⁸ Pen bin bi ognap apil n̄ibep agenimel, "Tap n̄ibak k̄ijeki cip saj tap okok pak sobok ḡi dap lipal," agenimel ak, tik niñjil, cin

ñibon, bin bı cınop ag ñesal okok gos par nıñıgal, agıl, kırıg gìnımib. Mer ak, gos magıl kırı nab adan, ak tep ak tımel ageb gos magıl nıbak sıdol gìnıgab. ²⁹ Pen gos magıl nıbepe ma agebin; bin bı ognap nıbep ag ñıñıgal okok, gos magıl kırı nab adan mıdebal nıbak tımel gìnıgab, agıl agebin.

Pen gos magıl yad ke nıñıl, tap tari tari gìnım agnıgain ak, gìnıgai; bin bı ke gos magıl kırı nıñıl, nıg ma gìnım, ma agnıgain. ³⁰ Tap ñıñeb nıb okok, God nop tep agıl ñıñıgalı ak, tari gìnıg bin bı ognap yıp mınım ag gìnıgal? ³¹ Nıb ak, tap ñıñıg gìnıgabım aka nıg ñıñıg gìnıgabım aka tap tari tari gìnıg gìnıgabım, God yıb ne ar amnañ agıl gos ak nep nıñıl gìnımib. ³² Pen Juda bin bı okok aka Grik bin bı okok aka Krais pıs ar mıdebal bin bı okok nıñel, tep ma gìnımın ar ak ma gìnımib. ³³ Yad gıpın ar ak, yıp ke tep gìnımın ar ak ma gıpın; bin bı okok koñai yıb nep Jisas mınım tep ak nıñ del, kırrop dı komıñ yoknımın, agıl, ar ak nep gıpın.

11

¹ Nıb ak, yad Krais gıp ar ak nıñıl gıpın rek, nıbi ak rek nep yad gıpın ar ak nep nıñıl gìnımib.

Bin bı God nop sobok gìnig mogım genıgal ak, kırı tari rek mıdenımel

² Yad tap tari tari gıpın ak nıñ damıl, Jisas mınım tep ak dapıl nıbep ag ñıneñ ak, nıñ damıl nıñlıg gı nep mıdıl gıpım ak, nıbep bin bı tep yıb agebin. ³ Pen mıñi agnıg gebin aul nıñımib. Bı okok nabıç kırı Krais; bin okok nabıç kırı nıgmıl sıkop; Krais nabıç ne God. ⁴ Pen bı okok nabıç kırı pırau yokıl, God nop sobok genıgal aka bin bı okok kırrop God Mınım ag ñenıgal ak, nabıç kırı ke dap yonıgal. ⁵ Pen bin okok nabıç kırı ak mısen mıdebal nıñlıg gı, God nop sobok genıgal aka bin bı okok kırrop God Mınım ag ñenıgal ak, nabıç kırı ke dap yonıgal. Bin alap nıg genıgal ak, bin tap tımel gìnıgab nabıñ gañ, agıl, kımkas pıs nep tıkel nabıñ gìnıgab ak, ak rek nep lıñıgab. ⁶ Pen bin alap kımkas ne ma pıraunıgab ak, kımkas

ne ak tık ulep ulep gìnımın; mer ak tık kerak lıñımın. Pen nıg gen nabıñ gìnıgab agonımın ak, kımkas ne pıraunımın. ⁷ Bı okok, God kırrop ne ke rek gı lek mıdebal ak rek, nabıç kırı ak ma pıraunımel. Pen bin okok, God kırrop bı rek gı lek mıdebal. ⁸ God bin tıglem kıd ak dıl, bı ma gı lak; bı tıglem kıd ak dıl, bin gı lak. ⁹ Pen bin ke ausek mıdebal ak tımel gıp, agıl, nıgmıl nop ma gı lak; bı ke ausek mıdebal ak tımel gıp, agıl, bine nop gı lak. ¹⁰ Ar nıbak, bin nabıç pırau yoklıg gı mıdenıgab. Nıg genıgab ak, bin bı nıñıl, bin nıbak mınım nıñeb, agnıgal. Nıg genıgab ak, ejol okok nıñel nabıñ ma gìnıgab.

¹¹ Pen nıñ tep gìnımib. Bı Kıb udın yırıñ ak, bin ke ausek ma mıdebal; bı ke ausek ma mıdebal. God ne bin abe bı abe omalǵıl gı lak.

¹² God bı tıglem kıd ak dıl, bin gı lak ak pen mıñi bin okok nıtık dapıl nıñlıg gı, pobıñ gı kıb gıl, bı lıñıgal. Pen magılsek God ne wagın nokım nıbak nep mıdebal.

¹³ Pen bin okok nabıç kırı mısen mıdebal nıñlıg gı, God nop sobok gìnıgal ak, tep gìnıgab aka mer, nıbi ke bılok nıñım.

¹⁴ God ne titi gıl bı gı lıl, bin gı lıl, gı lak ak nıñıl tık nıñıgabım ak, bı okok kımkas par mıdenıgab ak tımel gìnıgab,

¹⁵ pen bin okok kımkas par mıdenıgab ak tep gìnıgab ak, agıl nıñıgabım. Kımkas par nabıç pırauan, agıl, God kımkas par bin okok ñak. ¹⁶ Pen bin bı ognap mınım agebin ar nıbaul nıñıl, mınım mıdonımın ak, yad mınım nıbaul nep agnıg gebin. Yad per nıg aknıb rek nep gıpın. Bin bı Krais pıs ar mıdebal karıp lım okok magılsek nıg aknıb rek nep gıpal. Ar alap ke ma gıpal.

¹⁷ Pen mınım kıb nıbep agnıg gebin aul, nıbep mınım tep ognap agnım rek ma lıp. Tari gìnıg: nıbi Krais pıs ar mıdebalı bin bı okok eip mogım gıpım ak, ai mam nıbi okok gos nıñıl, gı tep ma gıpım. ¹⁸ Pen bin bı ognap yıp apal nıpin, nıbi Krais pıs ar mıdebalı bin bı amıl mogım gıpım nıñ ak, nıbi asık ke ke lıpım. Nıb apal ak, nıbi ognap nıg gıpım agıl nıpin. ¹⁹ Pen gos ar ke ke nıñıl gem ameb nıbak, bin bı okok Krais nıñ dı wös gıpal, pen bin

bi okok Krais ninj di wos ma gipal, agil, misej ninjgabin. 20 Krais bin bi ne eip mogim gil tap nibtm nibak, Bi Kib nig tap jim nil ninjnimib agak rek ma nibtm; esek ar ak gipim. 21 Nibi tap ninjnig opim ak, nibi ned apil ai mam ma opal okok gos ninjl ma kod midebim. Ned opal ak, nig wain tap okok konai nep abramek nibtm nil sakpal. Nig gel, bin bi ognap kisen apel yuan linjgab; bin bi ognap ned apil nig wain konai nibel sakol niagnigab. 22 Pen karip nibi ke ma midek, mogim gep karip ak amil, tap nitblig gi, nig nitblig gi, gi midebim ar? Aka, nibi God bin bi ne midebim ak, tap yokop rek lip? Nibi nig gil, bin bi tap ma mideb okok ag jupim. Nig gipim ak, nibep tari agnim? Nibep bin bi tep agnim? Mer yib! Nibep nig ma agnigain.

23 Bi Kib yip minim ag niak ak, yad nibep ag ninek: Bi Kib Jisas, bi nop kain gak nin ak, karip digak won ak, bred magil alap dak. 24 Bred magil alap dil, God nop tep agil, dai dai di pagil dai alap bi ne okok kirop nillig gi agak, "Mib gon yad nibep nebin aul. Nig gil, yip gos ninjlig gi midenimib," agak. 25 Pen tap nil sakelak, nig wain kap ak, ak rek nep di God nop tep agil, kirop nillig gi agak, "Nig wain kap nibaul kisen nibtm, nig aknib rek nep gil, yip gos ninjlig gi midenimib," agak. 26 Nil ak, Bi Kib ma adik gi owip nin aul, bred magil ak abe nig wain kap ak abe nillig gi nep midenigabim ak, Bi Kib cinop nen agil kimak minim tepl nil ak, bin bi okok kirop misej ag ninjgabim. Nig gil, per nil midem midem, ne adik gi onigab nin ak nep kirig ginjgabim.

27 Pen bin bi ognap gos tep ninjl mer, Bi Kib bred dai nig wain kap abramek di nibenigal ak, Bi Kib cinop nen agil kimak mib gon lakañ ne ak, tap yokop rek linjgab. Bin bi an an nig genigal okok, God ninek, kiri Krais mib gon lakañ ne ak tap si tap timel ginjgal. 28 Nil ak, titi gil midebim ak, ned cibur gos midmagil nab nibi adañ ke ninjl bilok tep gil, kisen bred

wain ak di ninjnimib.

29 Tari ginig: bin bi an an bred nig wain ak Jisas mib gon ne ak ag gos ninjl mer, abramek bred wain agil di nibenigal okok, tap si tap timel gil minim kib ninjnigal. 30 Ar nibak nep, bin bi nibi ognap masos gil, miñak gil gip; ognap pis nep kimbal. 31 Nil ak, ned titi gil midobin ak, cibur gos midmagil nab cin adañ ke ninjl bilok tep gil, kisen bred nig wain di ninjnigabin ak, tap si tap timel gil minim kib ma ninjnigabin. 32 Pen cin tap si tap timel genigabin ak, Bi Kib bin bi ne midobin rek, ne cinop timid ukniigab. Timid ukek me, cin gos ninjl, bin bi lim dai ar wagin aul abramek tap si tap timel gipal okok eip mab ke yineb kau migan eyan ma amnigabin. 33 Nil ak, ai mam sikop yad, nibi tap ninjng onigabim ak, nibi ned apil ai mam ma onigal okok gos ninjl kod midil, jim nil ninjnimib. 34 Pen nibep ognap yuan lenigab ak, karip nibi ke okok tap nibtm onimib. Mer ak, abramek ginigabim ak, minim kib dinigabim.

Minim dai ognap, yad kisen nibi midebim sinjak amil, ag nit tep ginigain.

12

God Kaun tap tep ke ke nil

1 Pen ai mam sikop. God Kaun ne tap tep cinop nokim nokim ke ke nil ak, miñi minim nil bak nibep ag nit tep ginigain. 2 Nibi nipim: ned Krais nop ma nin dil mideligipim nin ak, lim, mab dai, kab gol, tap okok di gi lipal tap gos ma mideb nil okok, gos nibep lip gek, tap esek nil okok sobok giliig gil mideligipim. 3 Nil ak, yad nibep agebin, God Kaun bin bi kirop eip nab adañ midenigab ak, Jisas nop minim timel agil ag junmel rek ma liniigab. Pen bin bi alap, Jisas Bi Kib mideb, agnigab ak, Kaun Sij nop nab adañ mideb me ninjlig gil nil agnigab.

4 God Kaun ne tap tep tep bin bi nokim nokim ke ke nil ak pen Kaun tap tep nil nil bak ne Kaun nokim nep mideb. 5 Cin wog ar nokim nokim ke ke gipin ak pen Bi Kib nop wog gipin ak ne Bi Kib nokim alap nep mideb. 6 Cin tap tep ke ke dil wog

ar nokim nokim ke ke gipin ak pen God nokim nep ak ne ke gek, cin nokim nokim wog ar ke ke gon ameb.

⁷ God Kaun cinop tap tep ke ke nek, wog ar ke ke gipin nibak, Krais pis ar midebal bin bi okok di tep gil gi tep gon, bin bi ne magilsek mid tep gilan, agil gip. ⁸ God Kaun ne cinop bin bi ognap tap tep nek, gos niy tep gil Krais minim tep ak bin bi okok ag nibin. Pen Kaun nokim nibak ne cinop bin bi ognap tap tep nek, Krais minim tep ak wagin ak gos niy kid yikil bin bi okok ag ni tep gipin. ⁹ Kaun nokim nibak cinop ognap tap tep nek, Krais nop niy di kili yib gipin; Kaun nokim nibak cinop ognap tap tep nek, bin bi ognap tap gip okok gon komi lipp. ¹⁰ Kaun cinop ognap tap ma gep rek gilan agil kili ak nib. Kaun cinop ognap tap tep nek, God minim ne ke ageb minim nibak niybin bin bi okok misen ag nibin. Kaun cinop ognap tap tep nek, God Kaun aka kaun ke nib alap kirop aban nagek apal ak nipi. Kaun cinop ognap tap tep nek, cin minim ke yib minim ned ma agoligipin ke ke apin. Kaun cinop ognap tap tep nek, bin bi ognap minim ke yib ned ma agoligipin ak agel cin niyil, adik gil bin bi okok kirop ag nibin.

¹¹ Pen God Kaun nokim nep mideb ak, gos ne ke niyip rek, cinop bin bi nokim nokim tap tep ke ke nek niyig gi, wog ar ke ke gon ameb.

Krais mib goj ne nokim nep midobin

¹² Mib goj cin nokim nep mideb ak pen dai dai ke ke konjai nep mideb. Dai dai ke ke nib okok magilsek eip jim nil mib goj nokim nep mideb. Krais abe nig aknib rek mideb. ¹³ Nig aknib rek nep, cin Juda bin bi okok abe, Juda bin bi mer okok abe, bin bi kiri bin bi ognap kirop min wog gipal okok abe, bin bi kiri gos kiri ke niyil gipal okok abe, God Kaun nokim nibak nep cinop magilsek pak nek, Krais mib goj ne nokim nep midobin. God ne Kaun nokim nibak nep cinop nib midmagil nab cin adan mideb.

¹⁴ Mib goj cin nokim nep mideb ak pen dai dai ke ke konjai nep mideb. ¹⁵ Tob kid ak, niin kid ak niyil, yad niin kid midebnep

ak tep, pen tob kid midebin ak rek, mib goj dai alap ma midebin, agenigab ak, cin tob kid nibak mib goj dai alap ma mideb, agil ma agnigabin. ¹⁶ Timid ak, ak rek nep, udin ak niyil, yad udin midebnep ak tep, pen timid midebin ak rek, mib goj dai alap ma midebin, agenigab ak, cin timid nibak mib goj dai alap ma mideb, agil ma agnigabin. ¹⁷ Pen God cinop gi lak niin ak, udin okok magilsek gebkop ak, titi gil minim agel timid pak nippnop? Pen timid magilsek nep gebkop ak, titi gil ki nippnop? ¹⁸ Pen God gos ne ke niyil, mib goj dai dai ke ke magilsek gi li tep gak. ¹⁹ Dai dai ke ke ma midobkop ak, mib goj ak rek nep ma midobkop. ²⁰ Nib ak me, dai dai ke ke konjai nep mideb pen magilsek eip jim nil mib goj nokim nep mideb.

²¹ Pen udin ak, niin kid ak nop, "Tari ginig yad eip mideban? Wog nak alap ma mideb," agil, asik am ke nep midil, mid tep ma ginigab. Nabic cög magil ak, ak rek nep, tob kid ak nop, "Tari ginig yad eip mideban? Wog nak alap ma mideb," agil, asik am ke nep midil, mid tep ma ginigab. ²² Pen mib goj dai ognap kili ma mideb, apin okok, wog kiri abe mideb. Asik ke ke lek, mib goj mid tep ginimi rek ma lipp.

²³ Pen dai okok dai yokop apin dai okok, cin gos niy tep gil, walij tib kadig tep gipin. Pen dai okok dai ma niyep apin dai okok, cin gos niy tep gil, walij tib kadig gi tep gipin. ²⁴ Pen dai okok dai tep apin dai okok, cin tap ke alap ma gipin. Pen God ne ke mib goj dai okok dil, dai okok dai yokop apin dai okok di yimeb yib gil, dai okok magilsek di jim nek, mib goj nokim nep mideb. ²⁵ Nib ak, mib goj nokim nep midil, asik ke ke ma lil, bin bi ne ognap eip adip adip rek midil, pen pen midmagil linimel. ²⁶ Pen dai alap miker genigab ak, dai ognap magilsek abe miker genigab; pen dai alap nop yib agel ar amenigab ak, dai ognap magilsek abe min midin ginigal.

²⁷ Pen nibi magilsek Krais mib goj ne midebim. Mib goj ne ak gek nibi nokim nokim dai dai midebim. ²⁸ Bin bi wagin ne midobin nab ak, ne cinop ag lipp rek wog ke ke gipin. Ned ak, cin ognap Jisas

mìnìm dad ameb bì okok mìdobìn; yìgwu nab nìb ak, Jisas mìnìm tep ak ag ñeb bì okok mìdobìn; omal nokim nìb ak, Jisas mìnìm tep ak bin bì ñì pai kìrop ag ñeb bin bì okok mìdobìn; pen cìn ognap tap ma gep rek okok gìpìn; ognap bin bì tap gìp okok kìrop gon komiñ lìp; ognap bin bì yìmìg nìñjìl dì tep gìpìn; ognap bin bì okok kìrop kod mìdon nìñlig gi, mìd tep gìpal; ognap mìnìm ke yìb mìnìm ned ma agoligipìn ke ke apìn. ²⁹ Pen cìn magìlsekJisas mìnìm dad ameb bì ma mìdobìn. Cìn magìlsekJisas mìnìm tep ak ag ñeb bì ma mìdobìn. Cìn magìlsekJisas mìnìm tep ak bin bì ñì pai kìrop ag ñeb bin bì okok ma mìdobìn. Cìn magìlsekJinas mìnìm tap ma gep rek okok ma gìpìn. ³⁰ Cìn magìlsekJinas mìnìm ke yìb mìnìm ned ma agoligipìn ke ke ma apìn. Bin bì ognap mìnìm ke yìb ned ma agoligipìn ak agel cìn magìlsekJinas nìñjìl, adìk gìl bin bì okok kìrop ma ag ñìbìn. ³¹ God Kaun tap tep nìb nìb okok, gos tìmid mìdmagìl nab nìbì adañ gos nìñjìl, tap tep tep nìb nìb okok dìn, agìl gos ak nìñnìmìb.

Pen mìnì yad nìbep kanìb tep yìb ak agnìg gebin.

13

Bin bì ke okok kìrop mìdmagìl lenìgabìn ak, ak tap kìb yìb

¹ Mìnìm yìb ke ke agnìgabìn aka ejol mìnìm apal rek agnìgabìn ak pen bin bì ke okok kìrop mìdmagìl ma lenìgabìn ak, kìri mìnìm cìn nìñjìl belo pakpal agìp rek lenìgab.

² God mìnìm ne ke ageb mìnìm nìbak nìñjìl, bin bì okok mìsen ag ñìñigabìn ak pen bin bì ke okok kìrop mìdmagìl ma lenìgabìn ak, cìn bin bì yokop rek lenìgabìn. Gos nìñ kìd yìkìl, Krais mìnìm tep ak nìñ tep gìnìgabìn ak pen bin bì ke okok kìrop mìdmagìl ma lenìgabìn ak, cìn bin bì yokop rek lenìgabìn. Krais nìñ kìd yìknìgabìn ak pen bin bì ke okok kìrop mìdmagìl ma lenìgabìn ak, cìn bin bì yokop rek lenìgabìn. Krais nòp nìñ dì kìlis yìb gìl, dìm gol won ognap agon

ke okok amniñgab ak pen cìn bin bì ke okok kìrop mìdmagìl ma lenìgabìn ak, cìn bin bì yokop rek lenìgabìn. ³ Pen tap cìn magìlsekJìdeb rek, nonìm lìl bin bì tap ma mìdeb okok kìrop ñìñigabìn aka God wög ak gon nìñlig gi, bin bì ognap cìnop nìñjìl, mìlkì yapek, cìnop mab yìneb nab ak dì yokel kìmnìgabìn ak, God nòp tep gìnìgab agnìgabìn ak pen mìdmagìl ma lenìgabìn ak, tap yokop rek lenìgab.

⁴ Cìn bin bì okok kìrop mìdmagìl lenìgabìn ak, kìrop mìnìm sain sain agìl, dì tep gìl, gi tep gìnìgabìn. Cìn bin bì okok kìrop mìdmagìl lenìgabìn ak, tap tep kìri okok cìn rek ma lìp, agìl gos ak ma nìñngabìn. Cìn bin bì okok kìrop mìdmagìl lenìgabìn ak, yìb cìn ke agon ar ma amniñgab. Cìn bin bì okok kìrop mìdmagìl lenìgabìn ak, cìn nep bin bì kìb bin bì okok bin bì sìkol, agìl gos ak ma nìñngabìn. ⁵ Cìn bin bì okok kìrop mìdmagìl lenìgabìn ak, bin bì kìro mìnìm tìmel agìl, abramek ma gìnìgabìn. Cìn bin bì okok kìrop mìdmagìl lenìgabìn ak, per tap tari tari cìn ke tep gìnìmìj ar ak gos nìñjìl ma gìnìgabìn. Cìn bin bì okok kìrop mìdmagìl lenìgabìn ak, kasek kal juìl mìnìm pen pen ma agnìgabìn. Cìn bin bì okok kìrop mìdmagìl lenìgabìn ak, bin bì ognap cìnop gi tìmel genìgal ak, mìnìm nìbak gos nìñjìl gi ma mìdonìgabìn.

⁶ Cìn mìdmagìl lenìgabìn ak, nag tìmel ar nìbak nìñjìl mìñ mìñ ma gìnìgabìn; tap tari nìñjìd nep mìdeb ak nep nìñjìl mìñ mìñ gìnìgabìn. ⁷ Cìn mìdmagìl lenìgabìn ak, mìker tari tari cìnop onìmìj, gos sek mìdonìgabìn. Cìn mìdmagìl lenìgabìn ak, per Bì Kìb nòp nìñ dì kìlis gìl gi nep mìdonìgabìn. Cìn mìdmagìl lenìgabìn ak, per Bì Kìb nòp nìñ dìlìg gi gos sek mìdonìgabìn. Cìn mìdmagìl lenìgabìn ak, per kìlis gìl Bì Kìb ageb rek gìl gi mìdonìgabìn.

⁸ Cìn mìdmagìl lenìgabìn ak, tol menìk per per nep nìg gi damìl, amìl Bì Kìb eip seb kab ar alan sìñak mìdonìgabìn ñìñ ak, mìdmagìl lìlìg gi nep mìdonìgabìn. God Kaun cìnop tap tep ñek, God mìnìm ne ke ageb mìnìm nìbak nìñjìl, bin bì okok mìsen ag ñìbìn ak, kìsen nìg ma

gınıgabın. God Kaun cınop tap tep ñek, cın mìnım ke yıb mìnım ned ma agoligipin ke ke apin ak, kisen nig ma gınıgabın. God Kaun cınop tap tep ñek, Krais mìnım tep ak mìnım wagın ak nıñ kíd yık nıpin ak, kisen nig ma gınıgabın. ⁹ Tari gınig: God Kaun cınop tap tep ñek, Krais mìnım tep ak mìnım wagın ak nıñ kíd yık nıpin, ag gos nıpin ak pen mìnî ognap nep nıpin. God Kaun cınop tap tep ñek, God mìnım ne ke ageb mìnım nıbak nıñıl bin bı okok misen ag ñibin, ag gos nıpin ak pen God Mìnım ne ognap nep nıñıl, bin bı okok ag ñibin. ¹⁰ Pen Krais Bı tep aknıb ke onıgab ak, cın tap okok ognap nep ma nıñıgabın; cın bin bı magılsek tap okok magılsek misen nıñ saknıgabın.

¹¹ Nı painan midoligipin nıñ ak, nı painan gos nıpal rek gos nıñıl, nı painan apal rek agıl midoligipin. Pen kisen kib gıl, bin bı kib lıl, nı painan gos nıñıl gıpal rek ak pıs nep kırıg gıpın.

¹² Mìnî nıñ nıbaul, nig kaunan rek pag nıpal rek ak nıñıl, tap okok magılsek nıñ tep ma gıpın. Ognap nıpin; ognap ma nıpin. Pen nıñ kisen nıbak, tap okok ognap nep ma nıñıgabın; cın bin bı magılsek tap okok magılsek udın magıl cın ke misen nıñıl, nıñ saknıgabın. Mìnî nıñ nıbaul, God ne tige Bı rek middeb ak ognap nıpin, ognap ma nıpin. Pen nıñ kisen nıbak, God cınop nıñ tep yıb gıp rek ak, nop ak rek nep nıñ tep yıb gınıgabın.

¹³ Nıb ak, mìnım kib omal nokım per middeb: Krais nop nıñ dep ak; Krais nop gos sek kod middep ak; midmagıl lep ak. Pen mìnım kib yıb ak me, midmagıl lep ak.

14

God Kaun bin bı ne kırop tap tep nıb

¹ Bin bı okok kırop midmagıl lınígabın ak, ak tap kib yıb; nıbi gos nıbgıl nıñıl gınımıb. God Kaun tap tep nıb nıb okok, gos tımid midmagıl nab nıbi adan gos nıñıl, tap tep nıb nıb okok dın, agıl gos ak nıñımıb. Pen tap tep yıb ak, Krais mìnım tep ak bin bı kırop ag nıñ, agıl gos ar ak nıñımıb. ² Pen bin bı mìnım ke nıb mìnım ma nıñep rek agenıgal ak, kırı

bin bı ognap kırop ma apal; kırı God nop nep apal. Bin bı ognap mìnım nıbak nıñıl ma nıñıgabın. God Kaun kılıs ñek mìnım nıñıl we gıl middeb okok apal. ³ Pen bin bı Krais mìnım tep ak misen ag nıñıgabın ak, bin bı ognap mìnım kırop ak rek nep nıñıl nıñ tep gınıgabın. Mìnım nıbak nıñıl Krais mìnım tep ak nıñ tep gıl kılıs ognap sek dıl, gos sek midlıg gı, tap tari gınıgab ak gos par ma nıñıgabın. ⁴ Bin bı mìnım ke nıb mìnım ma nıñep rek agenıgal ak, kırı ke nep mìnım nıbak tık nıñıl, kırı ke nep kılıs ognap sek dınígal. Pen bin bı Krais mìnım tep ak misen ag nıñıgabın ak, bin bı Krais pıs ar middebal okok magılsek ak rek nep nıñıl, kılıs ognap sek dınígal. ⁵ Nıbi magılsek mìnım ke nıb mìnım ma nıñep rek agenıgabım ak, yıp tep gınıgab ak pen yıp tep yıb gınıgab ak, Krais mìnım tep ak misen ag nıñıgabım. Bı alap mìnım ke nıb mìnım ma nıñep rek agıl, kisen ne ke wagın agesin ak nıb nıb gıl middeb agenıgab ak, bin bı peyig nıñıgabın okok kılıs ognap sek dınígal. Nig gınıgab ak tep. Mer, mìnım ke nıb mìnım ma nıñep rek agep ak tap sıklol; Krais mìnım tep ak misen agep ak tap kib.

⁶ Pen yad nıbi middebım sıňak amıl, mìnım ke nıb mìnım ma nıñep rek agıl God Mìnım agenıgain ak, nıbi titi gıl nıñıl, Krais nop nıñ dı kılıs gınıgabım? Pen God Kaun yıp mìnım ognap agek, nıbep ag nıñıgain ak tep gınıgab. Aka God Kaun agek, gos tımid yad apek rek nıbep ag nıñıgain ak tep gınıgab. Aka God Kaun yıp gos ñek, Krais mìnım tep ognap nıbep ag nıñıgain ak tep gınıgab. Yad nıbep ag nıñ, nıbi Krais Jisas mìnım tep nıñ tep gıl, ageb rek gınıgabım ak tep. Krais mìnım wagın ak ognap ag nıñıgain ak, Krais nop nıñ dı kılıs gınımıb rek lınígab.

⁷ Tap okok ognap gos ma middeb pen mìnım agıp. Gaub gita tap okok mìnım agıp. Pen gaub gita mìnım ag tep ma genıgab ak, bin bı okok nıñıl mìnım tari tari ageb agıl sıdol gıl kımep ma agnıgal.

⁸ Pen akıl magıl ak, ak rek nep, ag tep ma genıgab ak, bı an warıkıl pen pen gınıgabın, agıl, kod midenıgab? ⁹ Nıb ak rek me, nıbi bin bı okok kırop mìnım ke

nıb mınım ma nıjep rek agıl God Mınım agenigabım ak, kiri titi gıl mınım apal me ak, agıl nıjnımel? Nıbi ke nep ag ag ju lınígabım.

10 Lım dai ar wagın aul mınım yıb ke ke konjai nep mıdeb rek, mınım wagın ak mıdeck nınlıg gı apal; yokop ma apal. **11** Bin bı ognap mınım agel ma nıjnıgabın ak, cınop nınel, bin bı par okok rek lınígab. Cıñ pen kırop nıjon, aknıb rek gınıgab. **12** Nıbep nıb aknıb rek nep gınıgab ak, nıj teq gınımıt. Gos tımid mıdmagıl nab nıbi adan gos nınlı, God Kaun tap teq nıb nıb okok dıñ, agıl gos ak nınebım ak teq. Pen bin bı Krais pıs ar mıdebal okok magılsek Krais nop nıj dıkılıs gınımel, agıl, tap teq God Kaun nıb okok dıl, kılıs yıb gılıg gı mıdenıgabım ak teq yıb.

13 Nıb ak rek me, nıbi bin bı okok kırop mınım ke nıb mınım ma nıjep rek agıl, God Mınım agenigabım ak, God nop ag nıjem, nıbep gos ñek nınlıg gı, mınım agnıgabım nıbak tıg adık gıl, nıb nıb agosın, agıl, kırop ak rek nep ag nıjnımıt. **14** Tari gınıg: mınım ke nıb mınım ma nıjep rek agıl, God nop sobok gınıgain ak, kaun yad sobok gınıgab pen mınım wagın nıg gıl apıñ ak, agıl ma nıjnıgain. **15** Nıb ak, yad kaun yad ak God nop sobok gınıgain; pen yad ak rek nep gos tımid yad ak nınlıg gı nep mıdıl God nop sobok gınıgain. Yad kaun yad ak God nop kımepl agnıgain; pen yad ak rek nep gos tımid yad ak nınlıg gı nep mıdıl God nop kımepl agnıgain. **16** Nıbi kaun nıbi ak nep God nop teq agıl sobok genıgabım ak, bin bı okok mınım agnıgabım ak nınlı ma tık nıjnıgal. Nıb ak, kiri God nop sobok gıl teq agnıgabım mınım nıbak wagın ak tık nınlı, teq gıp agıl “Nıñıd” agnımel rek ma lınígab. **17** God nop teq aglıg gı mıdenıgabım ak pen bin bı nıb okok mınım agnıgabım ak nınlı, gos ognap sek dıl kılıs ognap sek ma dınígal.

18 Pen God Kaun tap teq nıek, mınım ke nıb mınım ma nıjep rek apıñ ak, nıbep nep ma nıb. Yıp ak rek nep nıek, mınım ke nıb mınım ma nıjep rek konjai nep per apıñ ak, God nop teq agebin. **19** Pen Krais

pıs ken mıdobın bin bı okok eip mogım gı, mınım ke nıb mınım ma nıjep rek agen, bin bı ognap nınlı ma tık nıjnıgal ak, ak yıp teq ma gınıgab. Mınım nıneb omal nep agen, bin bı ognap nınlı gos ognap sek dınígal ak, ak yıp teq gınıgab.

20 Pen ai mam sıkop. Nı painaŋ gos nıpal rek gos ak rek ma nıjnımıt; bin bı kıb gos nıpal rek gos ak rek nıjnımıt. Tap si tap tımel ma gep ar ak nep nı painaŋ rek mıdenımıt.

21 God mınım agak ognap agıl, Aisaia God Mınım dai alap nıu kıl tıkil agak, “Bı Kıb ageb,
Yad bin bı sıñ aul tımid uken,
bin bı par okok nıb agen apıl,
mınım yıb kiri ke agnıgal,
pen bin bı sıñ aul mınım yad agnıgain
nıbak ma nıjnıgal,” ageb,” agak.

22 Nıb ak nıpin, God Kaun tap teq nıek, mınım ke nıb mınım ma nıjep rek apal ak, bin bı Krais nop nıj dıpal okok nıjnımel agıl ma nıb; bin bı Krais nop ma nıj dıpal okok nıjnımel agıl nıb. Pen God Kaun tap teq nıek, bin bı Krais mınım teq ak mıseñ ag nıbal ak, bin bı Krais nop nıj dıpal okok, nop nıj dıteq gınımel agıl nıb; bin bı Krais nop ma nıj dıpal okok, nop nıj dıñmel agıl ma nıb.

23 Pen nıbi bin bı Krais pıs ken mıdebiñ okok ap mogım gı, magılsek mınım ke nıb mınım ma nıjep rek agem nınlıg gı, bin bı mınım nıbak ma nıpal okok ognap aka bin bı Krais nop ma nıj dıpal okok ognap karıp mıgan nıbak apenıgal ak, mınım nıbi nıbak nınlı, bin bı okok saköl nıagek agebal, agnıgal. **24** Pen Krais mınım teq ak mıseñ ag nınlıg gı mıdem nınlıg gı, bin bı Krais nop ma nıj dıpal okok ognap aka bin bı mınım nıbak ma nıpal okok ognap karıp mıgan nıbak apenıgal ak, mınım nıbi nıbak nınlı, kiri tap si tımel tımel gıpal ak nınlı, gos par nıjnıgal.

25 Gos par nınel nınlıg gı, tap tari tari gos tımid mıdmagıl kiri we gıl mıdeb okok mıseñ lek nıjnıgal. Kiri nıg gıl gos nınlı, God nop nınel jel gek, kogım yımlı, God yıb ne agel ar amek nınlıg gı agnıgal, “Nıñıd! God nıbep eip mıdeb,” agnıgal.

*God nop sobok giniç am mogim
genigabim ak, yipidgil nep ginimib*

²⁶ Nib ak, ai mam s̄ikop, m̄inim agniç gebin aul niñnimib. Nibi ap mogim giniçabim niñ ak, bi alap k̄mep alap agniçab; bi alap Krais m̄inim tep ak dai alap m̄inim ag niñigab; bi alap God Kaun gos niñigab rek m̄inim ak ag niñigab; bi alap m̄inim ke nib m̄inim ma niñep rek agniçab; bi alap m̄inim agenigab nibak, tiç adik gil, nib nib agosip agniçab. Nib ak me, bin bi Krais pis ken m̄idebal okok Krais nop niñ di k̄ilis giniçmel agiç gos ak nep niñil giniçmib. ²⁷ Pen bi ognap m̄inim ke nib m̄inim ma niñep rek agenigal ak, bi omal aka omal nokim nep m̄inim agniçmel. Konjai nep ma agniçmel. Pen bi nokim alap nep warikil m̄inim agniçab; bi kausek ma agniçmel. Bi nokim alap niç gil warikil m̄inim agenigab, bi ke nib alap pen warikil, m̄inim ne ak tiç adik gil, nib nib agosip, agniçab. ²⁸ Pen m̄inim tiç adik gil, nib nib agosip agiç ag niñeb bi alap ma midonimij ak, m̄inim ke nib m̄inim ma niñep rek agniç gebal bi okok m̄inim nibak ma agniçmel; kiri ke kapkap k̄rop ke abe God nop abe agniçmel. ²⁹ Bi omal aka omal nokim Krais m̄inim tep ak ag niel niñlig gi, bi ognap yipid gil agebal aka agiç, niñ midenimel. ³⁰⁻³¹ Pen bi bisig niñ midenigal nib okok, bi alap God Kaun gek, gos tep pag yiçek, bi ned warikil agonimij ak gos nibak niñil bisigek, bi kisen warikil agniçmij. Pen pen tau sakil ma agniçmel. Nokim nokim warikil agniçmel. Nib ak, nibi magilsek Jisas Krais m̄inim tep ak ag damil dapil gil me, Jisas Krais gos ognap sek diç, gos sek midenigabim.

³² Bin bi God nibep tap tep ñek, Krais m̄inim tep ak ag niñibim okok, gos nibi ke niñ tep gil, m̄inim ag niñimib. Pen nibi ak rek nep gos niñ tep gil, bir m̄inim apin me ak agiç kiriç giniçmib. ³³ Tari giniç: God gek bin bi Krais pis ken m̄idebal okok abramek ma giçpal; gos niñlig gi gel amek, kapkap mid tep giçpal.

Pen nibi ap mogim gil, Krais pis ken m̄idebal bin bi karip l̄im tiçonj tiçonj magilsek giçpal rek giniçmib. ³⁴ Nibi ap

mogim gil, God nop sobok giçim niñ ak, bin okok m̄inim ma agniçmel. Bi okok nep agel, bin okok yokop peyiç niñnimel. Juda lo m̄inim nib aknib rek nep ageb.

³⁵ Bin okok m̄inim ognap sek niñin agenimel ak, kiri karip kiri ke okok amil, niñmil s̄ikop k̄rop ag niñel, ag niñimel. Pen bin bi Krais pis ken God M̄inim niñin agiç mogim genigal nab s̄injak, bin alap warikil m̄inim ag niñigab ak, gi tiçmel yiç giniçab.

³⁶ Nibi bin bi Korid ned yiç Jisas m̄inim tep ak diç bin bi okok damil ma ag niñbek. Pen ciñ Jisas m̄inim tep dad ameb bi okok, m̄inim tep nibak damil, nibep bin bi Korid nep ma ag niñok. ³⁷ Nibi bi an an, God Kaun ciñop tap tep ñek, Jisas m̄inim tep ak bin bi okok ag niñbin agiç gos niçim okok, yad Bi Kib ageb rek nu kil tiçebin me ak, agiç niñimib. ³⁸ Pen bi an m̄inim nu kil tiçebin nibaul ma niñigab ak, nibi pen ak rek nep m̄inim ne ma niñimib.

³⁹ Nib ak, ai mam s̄ikop. Gos kib nibi ak, Jisas m̄inim tep ak ag niñ, agiç gos ak niñimib. Pen bin bi m̄inim ke nib m̄inim ma niñep rek agenimel ak, kiriç giç, agiç ma agniçmib. ⁴⁰ Pen nibi bin bi Krais pis ken m̄idebim okok apil God M̄inim niñigabim niñ ak, tap tari tari genigabim, magilsek gos niñ tep giçig gi gem amniçmij.

15

Krais kimil kauyan warikak

¹ Ai mam s̄ikop. Krais m̄inim tep ak ned ag niñek nibi diç, m̄inim niñid yiç agiç niñ di k̄ilis giçim ak, kauyan ag niñ tep giç gebin. ² M̄inim tep nibak nibep agen niñil diçek ak, niñ di k̄ilis giçig gi midenigabim ak, God nibep di komij yoknigab. Pen niñ di k̄ilis giçig gi ma midenigabim ak, nibi m̄inim niñid nibak yokop niñ diçim rek liñigab.

³ M̄inim yad ned niñek nibak, m̄inim pobij m̄inim tep yiç agiç nibep ag niñek. Ciñ tap si tap tiçmel giçin rek, Krais ciñop nen agiç k̄imak ak, God M̄inim nu kil tiçil, giçigab aglak rek nep gak. ⁴ Krais k̄imek tiçel gel, niñ omal midil, niñ omal nokim ak kauyan warikak ak, ak rek nep God

MİNİM ñU KIL TIKIL, GİNİGAB AGLAK REK NEP GAK.

⁵ Pen Jisas kauyan warıkil, Pita midek sığak misen lek, nep ned niñak. Kisen misen lek, bi minim ne dad ameb akniñ umıgan alaç okok niñlak. ⁶ Kisen ñin alap, Krais kauyan misen lek, ñin nokim nıbak nep ai mam paip hadred (500) rek niñlak. Ai mam nıb okok ognap kimbal pen magılsek rek komıñ midebal. ⁷ Kisen ñin alap, Krais kauyan misen lek, Jems niñak. Ñin alap pen, bi minim ne dad ameb okok magılsek nop niñlak. ⁸ Pen bin bi ognap nop niñlak ñin ak ap padıkek, kisen Jisas yıp abe misen lek niñnek. Nıb ak, yad ñiñil acıb tık dopal rek alap midenek yıp dak.

⁹ Yad bin bi Krais pis ken midelak okok krop gi timel yib gi midenek ak, Jisas minim tep dad ameb bi midenim rek mak. ¹⁰ Pen God yıp yimig niñil di tep gek, bi ne midil ke yib gipin. Jisas minim tep dad ameb bi ognap wög gipal rek ma gipin; yip yimig niñil di tep yib gek, wög kib yib ak gipin. ¹¹ Yad nep God nop wög gipin, agıl ma agebin; kiri nep gipal, agıl ma agebin. Cın magılsek Krais minim tep ak ar nokim ag ñon ameb. Nıbi minim tep nıbak nep niñil niñ dipek.

Bin bi kimlik okok kauyan warıknıgal

¹² Pen Krais kimil warıkkak agıl minim per ag nıbin ak, nıbi ognap tari gınıg ma niñil, cip se okok kimil kauyan ma warıknıgal, agıl niñebim? ¹³ Pen cip se okok kimil kauyan ma warıknıgal, agnigabim ak, Krais ne ke kauyan ma warıkip, agnigabim.

¹⁴ Pen Krais kauyan ma warıkpkop ak, Krais minim tep ag nıbin minim ak, minim yokop rek lipkop. Krais kauyan ma warıkpkop rek agep, Krais minim tep niñ dipim ak minim yokop rek lipkop. ¹⁵ Cip se kimil warıknımel rek ma lipkop ak, God Krais nop gek ma warıkpkop. Nıb ak, God gek Krais warıkkak minim tep per ag nıbin ak, minim esek rek lipkop.

¹⁶ Tari gınıg: cip se okok kimil kauyan ma warıknıgal, agnigabim ak, Krais ne ke ak rek nep kauyan ma warıkip, agnigabim.

¹⁷ Pen Krais kauyan ma warıkpkop, Krais

minim tep niñ dipim ak minim yokop rek lipkop. Krais kauyan ma warıkpkop, tap si tap timel gipim gac ak lig gi ma yokpkop. ¹⁸ Pen Krais kauyan ma warıkpkop, bin bi Krais nop niñ dil kimbal okok, bir pis nep kim yap pak amblap. ¹⁹ Krais cınop bir dip ak me, gos sek midobın. Pen lim dai ar wagın aul midil, pis nep kimbnop, bin bi yim gep rek yib midobnop.

²⁰ Pen Krais warıkkil komıñ mideb ak me, bin bi Krais nop niñ dil kimbal okok, ak rek nep warıkkil komıñ midenigal.

²¹ Bi alap gek, bin bi kimnigal. Bi alap gek, bin bi warıknıgal. ²² Minim agebin nıbak, Adam bin bi yakam ne midobın ak magılsek kimnigabin, pen Krais bin bi yakam ne midobın ak magılsek warıknıgabin. ²³ Pen God Krais nop ned gek warıkkil, am ne eip mideb ak me, ne kisen apıl bin bi nop pis ken midobın okok gek, magılsek warıknıgabin.

²⁴ Seten kijeki kaun timel ne okok bin bi okok gi timel gini gal ak pen Krais ne krop pıpag pe gi yokıl, bin bi ne kod midenigab okok, Bapi God nop niñigab; nıbak ñin kisen nıbak onigab. ²⁵ Tari gınıg: Krais bin bi okok kod mid damlıg gi, Nap gek, kauval maual ne magılsek Krais tob mok ne sığak midenigal. ²⁶ Kauval maual nokim alap nep midenigab: kimel magıl ak nep. Pen ñin kisen nıbak, kauval maual nıbak abe pis nep ñag pak lini gab. ²⁷ Pen God ne gek bin bi okok tap okok magılsek tob mok ne sığak mideb, agıl ñu kil tiklak ak, God Krais mok ne sığak mideb ma aglak. God ne nep gek, magılsek Krais mok ne sığak mideb. ²⁸ Bin bi okok tap okok magılsek, ñi ne Krais mok ne sığak mideb niñlig gi, Krais ne agnigab, "Bapi miñi nak bin bi okok tap okok magılsek kod mideban. Miñi yad mok nep sığak midenigain," agnigab. Nıb ak me, God nokim nep ne tap tari tari mideb okok magılsek kod midenigab.

²⁹ Bin bi kimbal okok warıknıgal agebin ak nıpm. Ma warıknıgal ak, bin bi ti gınıg niñmid niñmam kimbal okok krop nen agıl niñig pakpal? Kiri warıknıgal agıl

nep n̄ig ḡipal. ³⁰ Pen c̄in ak rek nep, c̄in tari ḡin̄ig m̄in̄im tep n̄ibak aḡil, b̄i c̄inop ḡi t̄imel ḡin̄ig gebal okok gos par ma n̄ip̄in? ³¹ Yad ma n̄ip̄in, n̄in aul b̄i alap ȳip̄ n̄ag pak l̄in̄igab aka mer, ak ma n̄ip̄in. Yad n̄ibep bin b̄i gos n̄iñil, m̄iñ m̄iñ ḡiliñ ḡi, B̄i K̄ib c̄in Krais Jisas nop tep ḡip agebin. ³² Pen yad taun k̄ib Epesas aul ap̄il, kain sapeb okok rek eip pen pen ḡinek. K̄imil p̄is nep k̄imn̄igabin, ap̄im ak, yad tari ḡin̄ig n̄ig ḡinek? “M̄iñi m̄idobin n̄in aul, tap tep tep n̄iblig ḡi, n̄ig tep tep n̄iblig ḡi, ḡi m̄idon; k̄imil p̄is nep k̄imn̄igabin,” apnep. M̄in̄im tep ag n̄i tapin ak k̄irig ambnep.

³³ Pen bin b̄i gos n̄ibak rek n̄ip̄al okok, eip ma m̄idenim̄ib. Bin b̄i m̄id tep ḡipal okok, bin b̄i ḡi t̄imel ḡipal okok eip moḡim gen̄igal ak, ar n̄ibak nep ḡin̄igal. ³⁴ Pen gos ar ke n̄iñil tap si tap t̄imel ḡip̄im ak k̄irig ḡil, m̄id tep ḡin̄im̄ib. N̄ibi ognap God nop gos ma n̄ip̄im ak, n̄ibep nab̄iñ ḡipkop.

Kauyan warikil m̄ib goj n̄ibi ak titi ḡil rek m̄idenigab?

³⁵ Pen n̄ibi ognap agn̄igabim, “Bin b̄i k̄imbal okok titi ḡil warikn̄igal? Warikil, m̄ib goj k̄iri ak titi ḡil rek m̄idenigab?” agn̄igabim. ³⁶ Pen m̄in̄im apal ar ak m̄in̄im sakol rek. N̄ibi tap ȳiñ maḡil okok yokem, ausek m̄idil kom̄in̄ ma l̄in̄igab; k̄imil nep kom̄in̄ l̄in̄igab. ³⁷ Wid maḡil aka tap tari maḡil yokp̄im ak, tan k̄ib ḡip rek ma ȳimb̄im; maḡil s̄ikol okok nep yokp̄im. ³⁸ Pen maḡil ke ke yokp̄im n̄ib okok, God tann̄im̄in̄ aḡil n̄iñ lak rek tanib.

³⁹ M̄ib goj okok ak rek nep ke ke m̄ideb. Bin b̄i okok ke lak; kaj k̄imin̄ okok ke lak; yakir okok ke lak; k̄ibsal okok ke lak. ⁴⁰ M̄ib goj seb kab ar alan okok ke m̄ideb; m̄ib goj l̄im dai ar wagin aul okok ke m̄ideb. M̄ib goj seb kab ar alan tep ak ke m̄ideb; m̄ib goj l̄im dai ar wagin aul tep ak ke m̄ideb. ⁴¹ Pen p̄ib melik ak tep ak ke lak; takin melik ak tep ak ke lak. Pen gap okok ak rek nep ke ke m̄ideb rek melik ak tep ke ke lak. ⁴² Bin b̄i k̄imil warikn̄igal ak akn̄ib rek. C̄ip t̄igel ḡin̄igal m̄ib goj ak ki ḡi yonigab; warikn̄igal m̄ib goj ak ki ḡi ma yonigab. ⁴³ Tap ȳim

gep rek kau m̄igan l̄ipal; warikil melik sek m̄idenigab. Tap k̄ilis ma m̄ideb kau m̄igan l̄ipal; warikil k̄ilis sek m̄idenigab. ⁴⁴ M̄ib goj kau m̄igan l̄ipal ak m̄ib goj l̄im dai ar wagin aul ajpal rek m̄ideb; warikil kaun seb kab ar alan ajpal rek m̄idenigab.

⁴⁵ Ar n̄ibak nep, God M̄in̄im dai alap Mosis nu k̄il t̄ikil agak, “Adam ned n̄ib ak ne ke b̄i kom̄in̄ sek lak,” agak. Adam k̄isen n̄ib ak pen Kaun m̄ideb; ne bin b̄i okok kom̄in̄ m̄idep maḡil ak n̄ib. ⁴⁶ N̄ib ak me, ned m̄ib goj l̄im dai ar wagin aul tagep; k̄isen m̄ib goj kaun tagep. ⁴⁷ B̄i ned n̄ib ak l̄im nep owak; B̄i k̄isen n̄ib ak seb kab ar alan s̄iñak n̄ib owak. ⁴⁸ Bin b̄i l̄im dai ar wagin aul m̄idebal okok, b̄i ned n̄ib m̄idoligip ak rek nep m̄idebal. Bin b̄i seb kab ar alan m̄idebal okok, B̄i seb kab ar alan m̄ideb rek m̄idebal. ⁴⁹ M̄iñi c̄in b̄i l̄im owak rek m̄idobin; k̄isen B̄i seb kab ar alan s̄iñak n̄ib owak rek m̄idenigab.

⁵⁰ Ai mam s̄ikop, yad n̄ibep agebin, m̄ib goj yokop ak God karip l̄im tep ak amn̄im̄in̄ rek ma l̄ip. Tap k̄im ki ḡi yonigab ak per per m̄idonim̄in̄ rek ma l̄ip. ⁵¹ Pen m̄in̄im ned ma n̄iñeligipal alap n̄ibep agn̄ig gebin. C̄in Krais bin b̄i ne m̄idobin okok maḡilsek ma k̄imn̄igab. Pen c̄in maḡilsek ke k̄isen n̄ib rek l̄in̄igab. ⁵² Akil maḡil agek, añim añim kasek nep melik ḡip rek, bin b̄i k̄imbal okok warikil m̄ib goj ki ḡi ma yowep m̄idenigal; pen c̄in maḡilsek ke k̄isen n̄ib rek l̄in̄igab. ⁵³ M̄ib goj ki ḡi yonigab ak, ki ḡi ma yowep l̄in̄im̄in̄; m̄ib goj k̄imeb ak, per per m̄idep l̄in̄im̄in̄. ⁵⁴ M̄ib goj ki ḡi yonigab ak, ki ḡi ma yowep l̄in̄igab; m̄ib goj k̄imeb ak, per per m̄idep l̄in̄igab n̄in n̄ibak, m̄in̄im nu k̄il t̄ikil aglak rek ḡin̄igab. B̄i God m̄in̄im agep Aisaia God M̄in̄im nu k̄il t̄ikil agak, “B̄i K̄ib k̄imeb maḡil ak n̄ag pak lek bir p̄is nep dai juip,” agak. ⁵⁵ Pen b̄i God m̄in̄im agep Hosea God M̄in̄im nu k̄il t̄ikil agak, “K̄imeb maḡil, m̄iñi k̄ilis nak m̄ideb akal?”

K̄imeb maḡil, m̄iñi yur nak m̄ideb akal?” agak.

⁵⁶ K̄imeb maḡil yur ak tap si tap t̄imel gep n̄ib; tap si tap t̄imel gep k̄ilis ak lo m̄in̄im n̄ib. ⁵⁷ Pen God ne B̄i K̄ib c̄in

Jisas Krais nop ag yokek apil c̄inop t̄ig asik yokek komiñ ambin. Nibak n̄iñil, God nop tep agiñ.

⁵⁸ Nib ak, ai mam tep yad okok, nibi k̄ilis ḡil, ke okok ma amniñmib. Bi Kib nop wög ḡipin ak yokop ma ḡipin, agiñ, per nep k̄ilis ḡil, Bi Kib nop wög ḡil ḡi nep m̄idenimib.

16

Mani Krais bin bi k̄irop ñeb

¹ Mani di mogim ḡil, God bin bi k̄irop ñinigabim minim ak agnig gebin. Krais Jisas bin bi Galesia Propins m̄idebal okok k̄irop agnek rek, nibi ak rek nep ḡinimib.

² Nib bin bi ke ke magilek wik nokim nokim ñin ned ak mani dipim rek ak n̄iñil ognap di ke okok l̄il di mogim ḡinimib. Nig ḡinigabim ak, yad apjakil mani nen agiñ ma ag ajenim.

³ Pen yad n̄inigain ak, bi an nibi n̄iñil bi tep m̄idebal okok ognap agem, yad k̄irop mij ñu k̄il tik ñen, kiri pen mij ak abe mani ñinigabim ak abe dam Jerusalem dad amnimel. ⁴ Pen yad ameb rek lenigab ak yad ke k̄irop poj d̄il dad amnigain.

⁵ Pen yad Masedonia Propins ak amil, m̄idebim s̄injak ñinigain. ⁶ Amjakil, nibep eip s̄ikol magil alap kin m̄idenim rek lip. Yibaud aul nibep eip kin midil, karip lit ognap amniñ gen, yip dam kanib nab s̄injak yokem amniñ. ⁷ Nibep yokop melik pit nab n̄iñil ameb ak yip tep ma gip. Bi Kib yau agenigab, am nibep eip tapin kin midil kisen okok amniñ.

⁸ Yad taun kib Epesas aul midil, Pedikos ñin kib ak ap padikek n̄iñil kisen ñinigain. ⁹ Taun kib Epesas aul, Bi Kib wög kib gipin, pen bin bi koñai nep yip yo nipal.

¹⁰ Pen Timoti m̄idebim s̄injak aponimij ak, nop di tep gem, ne ma p̄iriknigab. Ne yad Bi Kib ak nop wög gipin rek nep gip ak n̄iñil, ¹¹ nop ma kiriñ ḡinimib. Nib magilek nop di tep ḡinimib. Kisen amniñ gonimij ak, nop dam kanib nab s̄injak ag yokem, yad m̄idebin aul adik gi onimij. Mam ognap sek eip onigal, agiñ, kod m̄idebin.

¹² Pen mam c̄in Apolos nop minim k̄ilis agiñ apin, mam ognap amniñ gebal rek eip amniñ, apin ak pen ne miñi ma n̄inigab. Kisen neb rek lenigab, n̄inigab.

M̄inim dai ognap agak

¹³ Nib gos n̄iñlig gi m̄idenimib. God nop n̄iñ di k̄ilis ḡil ḡi m̄idenimib. Tap alap ma p̄iriknib. K̄ilis yib ḡil ḡi m̄idenimib. ¹⁴ Pen tap tari tari ginigabim, bin bi okok kirop midmagil l̄il ḡi m̄idenimib.

¹⁵ Ai mam s̄ikop. Nib n̄ipim, Grik kai Krais nop n̄iñ d̄ilak okok, Stepanas bin bi yakam ne okok ned n̄iñ d̄ilak. N̄iñ d̄il me, bin bi Krais pis ken m̄idebal okok kirop midmagil l̄il wög gi ñil ḡi nep m̄idebal. Nib ak, ai mam yad nibep agebin, ¹⁶ bin bi tep nib okok rek abe, ai mam nibi eip wög gipal okok abe n̄iñil, agnimek rek nep ḡinimib.

¹⁷ Pen nibi apil yip n̄iñnimib rek ma lek, Stepanas, Potyunetas, Akaikas apil yip n̄ipal ak yip tep yib gip. ¹⁸ Nig gipal nibak yip tep gil nibep tep gil gip. Bi tep nib okok minim agenigal ak n̄iñ tep ḡinimib.

¹⁹ Pen bin bi God pis ken m̄idebal Esia Propins aul, nibep Korid bin bi okok, "Ai mam s̄ikop, nibi m̄idebim?" agebal. Akwila Prisila ber mal nibep Korid bin bi, "Bi Kib nibep kod m̄iden," agebir. Bin bi apil karip kirop ber mogim gil God nop sobok gipal okok ak rek nep agebal. ²⁰ Pen ai mam Krais pis ken m̄idebal s̄in aul magilek, "Nib m̄idebim?" agebal. Nib Bi Kib nop n̄iñ dipim rek, pen pen ag wasu d̄il ḡi, mikem bom siloknitib.

²¹ Yad Pol, minim mibil won aul ñinmagil yad ak ke ñu k̄il tikil "Nib m̄idebim?" agebin.

²² Bin bi an, Bi Kib nop midmagil ma l̄inigab ak, pen yur dan. Nib ak, Bi Kib c̄in, nak onimij!

²³ Bi Kib c̄in Jisas nibep yimig n̄iñil di tep ḡinimij.

²⁴ Ai mam yad Krais Jisas pis ken m̄idebim okok, yad nibep magilek midmagil lipin. Nib aknib rek tep.

2 Korid

Pol m̄ij k̄isen ak Korid bin b̄i k̄rop ū k̄il t̄ikak

¹ Yad Pol. God yip ag lek, Krais Jisas minim dad ameb bi alap midil, mam cin Timoti eip s̄injau m̄idil, n̄ibep God bin bi ne taun k̄ib Korid m̄idebitm okok abe, Akaia Propins nab nab t̄igon t̄igon magilsek m̄idebitm okok abe, m̄ij n̄ibaul ū k̄il t̄ikebin. ² N̄ibep agebin, yip tep gip ak, Bapi God abe Bi K̄ib Jisas Krais abe n̄ibep yimig n̄ijil d̄i tep ḡirek, kapkap mid tep ḡinimib.

Pol God nop tep agak

³ Bi K̄ib cin Jisas Krais Nap ne God nop tep agin. Bapi God nītai ne yimig yib n̄ijil, d̄i tep ḡil, per per kod mid tep yib gip. ⁴ M̄iker ognap cinop apek, ne cinop kod mid tep gip ak me, cin pen adik ḡil, bin bi ognap m̄iker apek, k̄rop ak rek nep d̄i tep ḡil kod mid tep ḡinigabin. ⁵ Krais eip midobin ak me, ne yur dak rek cin ak rek nep yur ognap dipin. Pen Krais eip midobin ak me, ne cinop per per kod mid tep gip n̄ijil cin gos sek midobin. ⁶ Nībi mid tep ḡil gos sek midil, am ne eip per per m̄idenigabim, agil, Krais Jisas ne m̄iker ognap cinop nīb. Pen Krais ne cinop kod mid tep gip rek, cin gos sek midobin ak n̄ijigabim ak me, m̄iker ognap n̄ibep apenigab ak, Krais cinop ak rek nep kod mid tep ḡinigab n̄ijil mid tep ḡin, agil, gos sek m̄idenigabim. ⁷ Gos cin nīpin ak, nībi Krais nop ma k̄irig ḡinigabim. Cir bi omal yur dipir rek, nībi ak rek nep yur dinigabim; pen God cir op mal d̄i tep gip rek, n̄ibep ak rek nep d̄i tep ḡil kod mid tep gek, gos sek m̄idenigabim.

⁸ Pen ai mam sīkop n̄ijim. Cir bi omal Esia Propins midil, m̄iker k̄ib dil koslam yib midorok. Komij midojir rek ma lip, bī k̄imnigabir, agrok. ⁹ Bī k̄imnigabir, agrok. Pen gak ar nībak, cir gos par yib nīn midorok ak me, cir ke k̄ilis midobir, agil, ma apir; God bin bi k̄imbal okok gek warikpal ak nep cir op kod midek n̄ijil ḡi midobir, apir. ¹⁰⁻¹¹ Cir op pis nep naag

pak linimel rek lak ak pen God ne cir op di komij yokak ak me, mīni ne cir op kauyan di komij yoknig geb. Nībi God nop sobok gilg gi midem, k̄isen okok abe ne ak rek nep cir op di komij yoknigab, agil, gos sek midobir. Nīb ak, bin bi konjai nep God nop sobok gilg gi midel, God ne n̄ijil cir op mal di komij yokek me, bin bi konjai nep, ne cir op ḡinigab ak n̄ijil yib ne agel ar amnigab.

Pol k̄rop am ma n̄ijak, minim ak agak

¹² Midmagil cir nab adaq nīpir, bin bi okok eip midil tap tari tari gipir okok, God cir op eip midek n̄ijlig gi, nop gos n̄ijlig gi gipir. Cir minim n̄ijid nep agil gi tep nep gipir. Yad misen agebin, n̄ibep per per nīb aknib rek nep gipir. Pen bin bi okok gos nīpal rek gos n̄ijil nig ma gipir. God cir op yimig n̄ijil di tep ḡil gos nek nig gipir. ¹³⁻¹⁴ M̄ij n̄ibep ū k̄il tikpin okok, minim bak okok rek agil ma tikpin; nībi udin li n̄ijil, wagin ak kasek n̄ijnimib, agil, misen nep tikpin. Mīni ke ke rek midobin ak me, nībi yip nīpim pen yip nīn rep ma gipim; pen yip tep gip ak, yip nīn tep gem me, k̄isen Bi K̄ib cin Jisas adik gi onigab nīn ak, ap mogim ḡil, yad n̄ibep n̄ijil mīn mīn ḡinigain; nībi pen ak rek nep yip n̄ijil mīn mīn ḡinigabim. ¹⁵⁻¹⁶ Ar nībak nep me, ned Masedonia Propins ma amnimek nīn ak, yad gos alap nīn nībep am n̄ijnig nīnigain, agnek. Yad Masedonia bin bi k̄rop n̄ijig amnigain, pen ned am n̄ibep nīn k̄isen amnin, agnek. Pen adik gi apil, Judia amnig, kanib par nokim nībak nep apil, nībep kauyan n̄ijlig gi ap padiknim, agnek. Nīg gen me, nībi mīn mīn ḡil yip pen gi nīl tap magil ognap nem nībliq gi Judia amnin, agnek. ¹⁷ Gos nībak rek n̄ijil me, nībep ned minim pīnil yoknek ak pen k̄isen ma nīnek. Nīg gīnek ak, yip pen agnigabim, "Bi par ak nop ke tep gip ar ak k̄isen ḡil, 'Ḡinigain ḡinigain,' agil, minim nep agil, k̄isen ma gip. Ne yokop bi minim nīg pak ajeb par ak," agnigabim rek lip ak pen, ¹⁸ God bi nīnjd yib nep ageb ak eip midebin rek ak, yad gos omal n̄ijil nībep ma agebin. ¹⁹ Yad, Sailas, Timoti, cin nībep God Ni ne Jisas Krais minim ag

ñinok. Jisas Krais gos omal ma mideb. Ne yau, agıl, kisen mer ma agnigab. Mınım tari tari ageb ak, ageb rek nep gınıgab. **20** God mınım ar tari tari agak ak, Jisas Krais apıl, nıb aknıb rek nep magılseki gıp. Cın ne nıg gıp nıbak nıpin ak me, God nop sobok gılıg gıt, Jisas Krais yıb ne agıl, "Nıñid" apın. Nıg gıpın ak, God yıb ne ak ar alan amnañ, agıl, nıg gıpın. **21** God ne nep gek me, cın abe, nıbi abe, Krais nop cıg tep gıl mıdobın. Ne nep me cınop "Bin bı yad ke," agıl, ag lıl, **22** Kaun ne ak cınop ñek, apıl mıdmagıl nab cın adan goŋ lı mideb. Nıb ak cın nıpin, cın God bin bı ne ke mıdobın nıñıl ne agıp agıp rek nep magılseki cınop nıñigab.

23 Pen yad nıbi Korid kai mıdebi okok nıñig gınek ak pen amıl mınım kıl agen, nıbi yur dıñımırrek lıp nıñıl me, nıbep yımig nıñıl me ma nıbin. God ne mıdmagıl yad nab adan nıñıp yad esek ma agebin. **24** Pen mınım yad ak nep kisen gım, agıl, gos ar ak ma nıpin. Nıbi ke Krais nop gos nıpmı ak me, yad am nıbep ag ñen, nıbi kılıs gıl Krais nop nıñ tep gıl, cıg kılıs gıl, mıñ mıñ gılıg gı mıdenimır, agıl agebin.

2

1 Pen yad gos alap nıñıl agnek, "Kırop kauyañ am nıñıl mınım kılıs agen, kırop kauyañ yur dıñımel rek lıp ak, ma am nıñım," agnek. **2** Pen yad gen nıbi yur denigabım ak, an pen mıdıl yıp genigab mıñ mıñ gınıgai? Bin bı nıbak rek ognap ma mıdebal. **3** Nıbak nıñıl me, nıbep mıj ñu kıl tıknek. Yad gos nıñnek, "Amjakıl bin bı okok nıñıl mıñ mıñ yıb gıpneppen mer, amjakıl kırop nıñen, yıp mıker yıb gınımırrek lıp ak me, yad ma amnigain," agnek. Yad gos nıñnek, "Yad ke mıñ mıñ gınıgai ak, kırı abe mıñ mıñ gınıgal," agnek. **4** Mıj ned ñu kıl tıknek nıbak, mıdmagıl yad ak yur gek, gos par lılıg gıt, udın nıg tıg gı rık yoklıg gı ñu kıl tıknek. Nıbep mıker kıl gınımır, agıl, ma tıknek; nıbep mıdmagıl yıb lıpin rek nıñımır, agıl, tıknek.

*Bı tap tımel gak ak, mıñi tap tımel gak
nıbak kırop gıl nop mıdmagıl lıl dıñımır*

5 Pen yad gos nıpin bı alap gek mıker gak ak, yıp ma gak, nıbep bin bı sıňak mıdebi nıbep magılseki gak. **6** Pen nıbi magılseki rek nop kırop gıpek ak, ne yur dıl, gı tımel gak ak bıñ nıñıp. Nıb ak, mıñi nıg ma gınımır; kırop gınımır. **7** Mıñi gı tımel gak nıbak kırop gıl, nop mınım sain sain agnımır. Tari gınıg: nop nıg ma gem, yımig kıl yıb gek, pıs nep ap yap paknımırrek lıp. **8** Nıb ak, yad nıbep agebin, nop mam cın agıl mıdmagıl lıpı ak, nop agem nıñ tep gınımır. **9** Yad nıbep mıj ñu kıl tıknek ak, mınım yad ak dıl, mınım tari tari agnigain magılseki kisen gıl gınıgabım aka, agıl, mıj ñu kıl tıknek. **10** Bin bı nıbi okok ognap gı tımel genımel pen nıbi nıñıl kırop genigabım ak, yad ak rek nep gı tımel genımel nıbak nıñıl kırop gınıgai. Pen yad gı tımel genımel nıbak nıñıl kırop gınıgai ak, Krais yıp nıñ mideb, agıl, nıbep nen agıl kırop gınıgai. **11** Pen mer ak, Seten cınop Krais bin bı ne ognap gek, ap yap pakjın rek lıp. Seten per nep, gen ap yap paknımel, agıl nıñıp ak, bıñ nıpin.

12 Pen Krais mınım tep ak Troas bin bı kırop ag nıñım, agıl, Troas ameneñ, Bı Kıl yıp kanıb yıkek, wög ne ak karıplım nıbak gınımırrek lak ak pen, **13** mam yad Taitas Troas sıňak ma pıyo nıñek ak me, yad gos par nıñıl, Troas bin bı kırop, "Sıňaul mıdem" ag lıl, Taitas nop nıñig Masedonia Propins sıňaul onek.

14 Nıb ak, God gıp rek nıñıl, nop tep yıb agebin. Ñı ne Krais nop ag yokek, apıl Seten nop dı talak mıgan ne okok lıl, cınop dak. Ne cınop dıl, ami bı kıl rek cınop poŋ dıl ned ameb nıñig gı, bin bı ke ke okok cınop nıñıl Krais mınım tep ne ki tep yıb rek nıpal. **15-16** Krais mab ki tep oweplı God nop dagıl sobok gı nıb ak rek, cın mıdobın. Bin bı Krais kırop dı komıñ yokeb okok ki nıbak nıñıl ki tep aknıb ke nıñel, kırop komıñ mıdep magıl ak ñeb. Pen bin bı Krais nop kırop gıpal okok, ki nokım nıbak nep nıñıl cıp ki tımel ak, agel, kırop kımeb magıl ak ñeb. Pen bin bı an wög nıbak gınımırrek lıp? **17** Bin bı konai nep manı tap okok konai nep dıñ, agıl, God Mınım tep ne ak ag ajpal. Pen

cın aknib rek ma gipin. God ne cınop ag lıl wög ne gìnig ag yokıl nıñ mideb nıñlig gi, cın Krais bin bı ne midil minim nıñid yib nep agin, agıl, God Minim tep ne ak yipid gıl nep ag nıbın.

3

¹ Pen minim nu kıl tkebin nıbaul, "Yad mij nu kıl tiken, cınop dı tep gìnimeł," agıl, ma tkebin. Cın bin bı yokop rek midon, cınop dınimib, agıl, bin bı nıbi nıpım ognap krop agon, mij ognap nu kıl tık nel, cın dap nıbep ñon nıñil, cınop ma dıniğabım. Pen nıbi, "Bı ognıl krop dınimib," agıl, mij ognap nu kıl tık ñem, cın dam bin bı ognap krop ma nıñigabin. ² Pen mij midmagıl nab cın adañ nu kıl tık mideb rek me, nıbi bin bı midebim. Gos cın nıpin ak, nıbep minim ag ñon nıñil dıpım ak me, bin bı okok nıbep nıñil, cın bı tigepli rek midobın ak nıñigal. ³ Pen cın Krais nop wög gon, Krais ne ke mij nıbaul nu kıl tıkił cınop ñak. Yig tap nu kıl tıkepli dıl tıkpali rek mer; kab ar ak nu kıl tıkpali rek mer. God per komıñ mideb Kaun ne ak Krais minim tep ne ak bin bı midmagıl nab kiri adan tıkip.

⁴ Yad minim agebin nıbaul, God tari tari ageb ak Krais magılsek nıb aknib rek nep gìnigab, agıl agebin. ⁵ Cın nıpin, cın kılıç cın ke gon wög tep amniñim rekvıñ lıp; God nep me cınop gi ñek nıñlig gi, gon wög tep amniğab. ⁶ God ne nep gek, cın wög gi ñeb bı ne midil, God Minim kisen nıb ag lıp ak, damıl bin bı okok krop ag nıbın. God Minim kisen nıb ag lıp nıbak, lo minim ak rek mer; minim kisen nıb ag lıp ak God Kaun nıb. Lo minim gek, bin bı kımnigal; pen God Kaun gek, bin bı komıñ midenigal.

⁷ Lo minim nıbak, God kab salai bad ar ak nu kıl tıkek, Mosis dapek nıñlig gi, melik kıl yib gak. Melik kıl nıbak Mosis milik jo milik ne melik goligip. Midarık midarık melik kıl nıbak bir kır gek pen Isrel bin bı Mosis milik jo milik ne nıñnimel rek ma lak. Lo minim kımeb magıl dowak ak pen melik kıl yib sek owak. ⁸ Pen God Kaun wög ne gip ak melik tep aknib ke sek mideb. ⁹ Minim kıl agep lo minim ak melik sek owak rek, cın God

udın yırık ar ne ak bin bı komıñ tep rek lep minim tep nıbak melik tep aknib ke sek owak. ¹⁰ Melik tep aknib ke minıñ bir owip ak me, lo minim ned melik sek owak ak minıñ melik ma gip. ¹¹ Lo minim ak per ma midil kır gìnig gek ak pen lo minim ak melik sek owak; nıb ak me, minim tep ak per per midil ma kır gìnigab minim tep ak melik tep aknib ke sek mideb.

¹² Nıb ak, cın gos sek midil, nabıñ ma dıl, kılıç gıl Krais minim tep ak misen ag nıbın. ¹³ Mosis gak rek ma gipin. Ne lo minim ak damıl, milik jo milik ne ak melik kıl yib gak, pen midarık midarık melik kıl gak nıbak sıkol gek apek nıñlig gi, Mosis ne bin bı okok melik sıkol gak nıbak ma nıñnimel, agıl, usajıl bad alap dıl, milik jo milik ne ak pak karık ñak. ¹⁴⁻¹⁵ Pen gos kiri nıñ tep ma gılak. Tari gìnig: usajıl bad rek gos kiri kom kam gıl midek ak me, God ned birarık nep minim nıñid ag lep agak minim ak udın lı nınlak ak pen minim wagın ak ma nınlak. Minıñ ak rek nep kiri lo minim nıbak udın lı nıpal pen tap usajıl bad rek gos kiri kom kam gek, minim wagın ma nıpal. Tap usajıl bad rek gos kiri kom kam gip ak, Krais ne nep dı ke okok yoknımın rek lıp. ¹⁶ Pen bin bı Bi Kıl ak nop onıgal ak, ne usajıl bad gos kiri karıkkıl mideb ak, tıg wal gi yokek, gos kiri pag yıkek, nıñigal. ¹⁷ Bi Kıl agebin ak, Kaun ak me. Bi Kıl Kaun ne cın eip midenigab ak, tap tari tari gıl cınop bı nagıman rek lıñimın ak, ne pak pag gi ke okok yokıl cınop tıg asık yoknigab. ¹⁸ Pen milik jo milik cın ak karık we gıl ma midobın rek, cın magılsek Bi Kıl melik tep ne ak misen nıpin. Ne gek, cın magılsek ne ke melik tep sek mideb rek lıñigabin. Cın magıl alap nep ne mideb rek ma ulek lıñigabin; pen ñın nokım nokım ne per nep cınop gi gi gek, cın melik tep ne mideb rek ulek lıñigabin. Bi Kıl nıg gip Kaun ak me.

4

Lım dı tin cög gıpal rek ak, cın bin bı midobın

¹ God cınop yımig nıñil dıl, wög nıbaul ag lek gipin ak me, cın gos par ma nıpin.

² We gıl gipal ar ak abe, nabın gek nıñlıg git gipal ar ak abe, cın ma gitpin. Bin bi okok krop mìnım esek ma apin. Cın God Mìnım ag nıñig gebin ak, mìnım cın ognap sek agıl ma ag nıbın. Tap tari tari gitpin ak, esek ar ak ma gitpin. God Mìnım tep ne ak yıpıd gıl nep misen ag nıbın. Nıg gon, bin bi okok cınop nıñıl, midmagıl nab kiri adañ nıñıgal, cın God udın yırık ar ne ak bi tigepli rek midobin. ³ Bin bi kimebal okok nep, mìnım tep misen ag nıbın ak nıñıl, usajıl bad rek mìnım tep ak karık midek nıñlıg git, ma nıpin apal. ⁴ Kiri ma nıpal ak, Seten karıp lım wagın aul god rek mideb ak, gos kiri kom kam gek, Krais mìnım tep melik sek mideb mìnım ak ma nıpal. God ne mideb rek, Krais ak rek nep mideb ak ma nıpal. ⁵ Pen mìnım ag nıbın ak, cın bi tigepli rek midobin mìnım ak ma ag nıbın; Jisas Krais ne nep Bi Kib mideb nıñıl Jisas wög nop gıl, wög git nebi nıbi midobin, agıl, mìnım tep nıbep ag nıbın. ⁶ God ned “Kıslım nab eyan melik gañ,” agak. God nokım nıbak nep melik ne midmagıl nab cınop adañ nı leb. Nıb ak, God melik tep ne ak Krais mılık jo mılık melik geb ak bır nıpin.

⁷ Lım dı tin cög git lipal rek ak, cın bin bi midobin. Pen God ne tap tep aknib ke nıbaul cınop nab adañ lip. Nıb ak nıpin, kılıs cın ke mer; God kılıs ne ke ūek dıl nıg git midobin ak nıpin. ⁸ Cınop pis pis yıklı gebal ak pen cın pag yoklıg git amobin. Gos par nıjobin ak pen gos sek midobin. ⁹ Cınop yık git yokebal ak pen God per cın eip mideb. Cınop yokop gab gab pakebal ma kımobin. ¹⁰ Jisas nop pakıl nıag pak lıläk rek, cınop ak rek nep pakıl nıag pak lıñig gebal koslam midobin. Pen nıg gek, bin bi okok mıb gon cın nıñıl, Jisas komıñ mideb ak misen nıñıgal. ¹¹ Cın komıñ midobin ak, Jisas nop nıñ dıpal, agıl, cınop per per nep nıag pak lıñig gebal. Pen gipal nıbak, bin bi okok mıb gon cın nıñıl, Jisas komıñ mideb magıl ne ak nıñımel, agıl, God krop kırıg gek nıg gitpal. ¹² Cın per per kımjın rek lip ak pen cın nıg gon, nıbi komıñ midenimib rek lip.

¹³ God Mìnım ak bi alap nı kıl tıki

agak, “God nop nıñ dipin ak me, nıb agebin,” agak. Nıb ak rek, cın ak rek nep God nop nıñ dipin ak me, mìnım agobin. ¹⁴ Cın nıpin, God ne Bi Kib Jisas nop dı warık ūak rek, cınop ak rek nep dı warık ūıl, cınop abe nıbep abe damıl Jisas mideb sıñak lıñigab. ¹⁵ Tap agebin nıb aul magılsek nıbep nen agıl agebin. Nıg gon, nıñ nokım nokım God ne bin bi tıgon tıgon konai nep dı tep gıl kod midek, kiri God nop tep aglıg git gel nıñlıg git, yıb ne ak i ar alan amniğab.

God nop nıñ dil gos sek midobin

¹⁶ Nıb ak, cın gos sek midobin. Mıb gon nıñ tob cın sain git yonımiñ rek lip ak pen God cınop per per kaun nab cın adañ kılıs ūek nıñlıg git komıñ midobin. ¹⁷ Mıker sıkol dipin nıb okok tap kib mer; yokop won ulep alap nep dipin. Pen mıker nıb okok dıl, am Krais eip mıdıl per nep per nep melik tep kib yıb sıñak mıd tep gınigabin. ¹⁸ Lım dai ar wagın aul mıdıl, tap udın magıl nıñeb okok gos par ma nıpin; tap ar alan sıñak udın magıl ma nıñeb gos nıpin. Tap udın magıl nıñeb okok won ulep nep mıdenigab; tap udın magıl ma nıñeb okok per nep per nep mıdenigab.

5

¹ Mıb gon cın mıñi mideb nıñ nab aul, karıp badak bad rek mideb. Pen karıp badak nıbak tıg wal gel aka ajıl gek, God ne cınop karıp kisen nıb alap karıp lım ne seb kab ar alan sıñak git lek mıdenigabin. Karıp nıbak bi karıp gipal rek mer; God ne ke git lek, per nep per nep mıdenigab. ² Karıp kisen nıb nıbak kasek dıl walıj rek tol gin, ag gos nıñlıg git kod midobin. ³ Tari gınig: God ne cınop walıj tol git ūek, magıl nep ma midonigabin. ⁴ Mıñi karıp badak nıbaul mıdıl, mıker gek nıñlıg git git pakıl ake agobin. Pen kırıg git magıl nep mıdon, agıl gos ak ma nıpin; seb kab ar alan midep mıb gon ak dın, agıl gos ak nıpin. Mıb gon komıñ midep ak apıl, mıb gon kimebal ned nıb ak pis nep nıb saknımiñ, ag gos ak nıpin. ⁵ God gos ne ke nıñıl, mıb gon kisen nıb nıñım, agıl, Kaun ne ak nep ag yokek apıl cınop eip mideb

ak me, God ne agak rek nep ḡinigab ak n̄iñ teþ ḡip̄in.

6 N̄ib ak me, c̄in per per gos sek m̄idobin. Pen m̄ib goj n̄ib aul sek m̄idobin n̄in nab aul, Bi K̄ib karip ne seb kab ar alan siñak ma m̄idobin. **7** Bi K̄ib nop gos n̄iñlig ḡi ajpiñ ak pen nop udin ma n̄ip̄in. **8** C̄in gos sek m̄idobin. M̄ib goj c̄in aul k̄irig ḡil, am Bi K̄ib eip karip l̄im ne seb kab ar alan siñak m̄idojin, ag gos ak n̄ip̄in.

9 N̄ib ak, karip l̄im c̄in siñaul m̄ib goj m̄idonigabin aka k̄irig ḡil Bi K̄ib karip ne am m̄idonigabin ak, nop teþ ḡinigab ar ak nep ḡin, ag gos ak n̄ip̄in. **10** Tari ḡinig: c̄in magilsek am Krais udin yirik ar ne siñak m̄idon, miñi m̄ib goj sek m̄idil tari tari ḡip̄in, teþ ḡip̄in aka titi ḡi rek ḡip̄in ak n̄iñil, pen n̄ibak rek n̄iñigab.

11 Bi K̄ib ne Bi p̄irikep m̄ideb ak n̄iñil, k̄ilis ḡil, bin bi okok nop n̄iñ dñimel, agil, k̄iroc m̄inim teþ ne ag n̄ibin. C̄in bi tigeþ bi rek m̄idobin ak, God n̄iñ teþ ḡip; n̄ibi ak rek nep, c̄in bi tigeþ bi rek m̄idobin ak abe n̄iñnimib rek l̄ip.

12 Minim n̄u k̄il t̄kebin n̄ibaul, c̄in bi teþ c̄inop dñimib, agil ma agebin. Minim n̄u k̄il t̄kebin n̄ibaul n̄iñil, c̄inop nen agil gos n̄iñil miñi miñi ḡinimib, agil, n̄u k̄il t̄kebin. Niñ gen, bin bi m̄idmagil nab adan mer, m̄ib goj soñ ar ak nep tari rek m̄ideb ak gos n̄ipal bin bi okok, n̄ibi k̄iroc m̄inim pen agn̄imib, agil, minim n̄ibak n̄u k̄il t̄kebin. **13** Pen minim agebin aul, n̄ibi ognap agnigabim, sakol losip minim n̄ibak ageb, agnigabim. Pen n̄ibi niñ ḡil rek agenigabim ak, Pol, bi okok God yib nop agel ar amnañ agil, n̄ib ageb, agil gos ak n̄iñnimib. Pen Pol bi sakol mer, bi gos m̄ideb rek ageb, agenigabim ak, Pol, c̄inop nen ag gos n̄iñil, bi okok minim tari agebal ak c̄inop ageb, agil, minim yad niñ dñimib. **14** Krais ne bi nokim yib ak bin bi magilsek nen agil k̄imak rek, c̄in bin bi magilsek eip k̄imnok, agil n̄ip̄in. Krais c̄inop bin bi magilsek m̄idmagil l̄ip ak n̄iñil, gos c̄in ar ak ke n̄iñil ma ḡip̄in.

15 Krais bin bi magilsek nen agil k̄imak. N̄ib ak, miñi t̄k̄il k̄isen, c̄inop ke teþ ḡinigab ar ak n̄iñil ma ḡin; Bi K̄ib c̄inop

nen agil k̄imil kauyan warikak ak nop teþ ḡinimil ar ak nep ḡin.

16 Bin bi l̄im dai ar wagin aul n̄ib okok n̄ipal rek nep n̄iñil, "Bin bi okok teþ, bin bi okok t̄imel," agil ma n̄ip̄in. Krais nop ned gos esek ar n̄ibak rek nep n̄iñnok ak pen miñi nop ar n̄ibak rek ma n̄ip̄in.

17 Bin bi Krais nop c̄ig ḡipal okok, God gek komiñ k̄isen n̄ib ar ak m̄idebal. Tap ned n̄ib ak k̄ir gek, ned m̄ideligipal rek ma m̄idebal; tap k̄isen n̄ib bir owip. **18** C̄in komiñ k̄isen n̄ib m̄idobin n̄ibak, God ne nep gek m̄idobin. Ned bin bi ñag ñiñeb ne m̄idonok ak pen k̄isen Krais nop ag yokek apil, c̄inop di God eip j̄im ñil l̄il, bin bi ognap sek God eip j̄im ñil m̄idenimel, agil, c̄inop wög n̄ibak ag lak. **19** Krais k̄iroc nen agil k̄imak ak me, God bin bi okok magilsek tap si tap t̄imel ḡipal okok n̄iñil k̄irig gen, yad eip j̄im ñil m̄idenimel, agil gak. Pen God ne c̄inop minim teþ n̄ibak ñil, bin bi okok magilsek ag n̄iñnimib, agil, c̄inop bin bi wög gep ne ag lak. **20** C̄in me, Krais bi nab n̄ib ne m̄idil, God minim teþ ageb ak diñl bin bi okok k̄iroc ag n̄ibin. Krais bi ne m̄idobin ak me, n̄ibep agobin, Krais minim teþ ak niñ diñl, yau agem, God n̄ibep di teþ ḡil nop eip di j̄im n̄iñigab.

21 Krais tap si tap t̄imel alap ma gak pen God tap si tap t̄imel c̄in magilsek Krais nop ñak. God gak n̄ibak, c̄in Krais eip m̄idil, God komiñ teþ m̄idep magil ne ak sek dñigabin, agil gak.

6

1 C̄in God eip j̄im ñil wög ḡip̄in rek, n̄ibep minim k̄ilis gi agil agobin, God n̄ibep yimig n̄iñil di teþ ḡip ak, ma k̄irig ḡinimib. **2** God ne ageb,

"Minim nak n̄iñnim agil m̄idenek n̄in ak, yip ag n̄iñnak n̄iñnek."

Nep di komiñ yokn̄im, agenek n̄in ak, nep gi ñiñnek," agak.

Pen n̄iñim! Miñi n̄in aul nep God bin bi okok minim n̄iñnim agil kod m̄ideb. Miñi n̄in aul nep God bin bi okok k̄iroc tiñ asik yokek, komiñ amnigal.

3 God nop wög ḡip̄in ak am teþ ḡinimil, agil, niñ teþ ḡil ḡip̄in. Bin bi ognap c̄inop n̄iñil, gos ognap apek, ap yap pakn̄imel ar

ak ma gipin. ⁴ Pen tari tari gipin ak, God nop wög gipin ak niñnimel, agil, nag tep ar ak nep gipin. Nib ak, God nop wög gil koslam midil ma kiring gipin. Miker tari tari gek, koslam midobin, agil gos nibak ma nipin. ⁵ Cinop nin ognap tapin magil pakpal; nin ognap min lopal; nin ognap karip lim alap bi warikil polisman eip aka ami bi eip pen pen gil ulep cinop nab sijak abe nág pak linig gipal; nin ognap wög gi dam dam añin ma lipin; nin ognap kin tep ma gipin; nin ognap yuan nep kinbin. ⁶ Pen gos tep nep niñil, niñ tep gil, bin bi kirok niñon cinop miliç yapek mer, kirok di tep gipin. Cin titi gilig gi nig gipin? Kaun Siñ cinop nab adan mideb ak me, bin bi midmagil yib lipin; ⁷ God cinop kilis ne ñek, Krais minim tep ak yipid gil nep apin; gi tep gep ak kadın kisal cin rek niñmagil yipid abe niñmagil anjiden abe mideb. ⁸ Bin bi ognap yib cinop agel ar ameb; bin bi ognap yib cinop del piyak yapeb. Ognap cinop minim tep apal; ognap cinop minim timel apal. Cinop bi tom agep ag gos nopal ak pen cin minim niñid nep apin; ⁹ cinop bin bi yib ma mideb ag gos nopal ak pen yib cinop nopal; cin bir kimbir rek lip ak pen komit midobin. Cinop tapin magil pakpal ak pen ma kimbir; ¹⁰ miker kib gi ak pen miñ miñ gilig gi midobin; bi yim gep rek midobin ak pen wög cin gipin ar ak bin bi konjai nep bin bi gep rek midebal; tap ma mideb rek midobin ak pen magilsek dipin.

¹¹ Nibep Korid bin bi okok minim we giñ ma agobin, misen yib nep agobin; nibep midmagil lipin. ¹² Cin ned nibep midmagil loliñipin ak, miñi ak rek nep nig giñ nep gipin ak pen nibi cinop ned midmagil loliñipin nag ar ak pen dam akal yokpin? ¹³ Nibep niñ pai yad rek lek me agebin: cin nibep midmagil lipin rek, nibi ak rek nep cinop midmagil linimib.

Bin bi Krais nop ma niñ dípal okok eip ma jím niñimib

¹⁴ Nibi bin bi Krais nop ma niñ dípal okok eip ma jím niñimib. Bin bi gi tep giñpal okok, titi giñ bin bi gi timel

giñpal okok eip jím niñ midil gel amek tep giñigab? Bin bi melik midebal okok, titi giñ bin bi kislím eyan midebal okok eip jím niñ midil gel amek tep giñigab?

¹⁵ Krais eip kijeki eip minim ag ar nokim ma linigair. Bin bi Krais nop niñ dípal okok, bin bi Krais nop ma niñ dípal okok eip ak rek nep gos ar nokim ma niñigal. ¹⁶ God komit ak, cin sobok gep karip ne midobin. God ne agak,

“Yad nab kirok adañ midil,

God kiri ak miden,
kiri pen bin bi yad
midenigal,” agak.

Pen God sobok gep karip eip, tap yokop sobok giñpal tap esek okok eip, minim alap ag ar nokim liñ gel amnimir rek ma lip.

¹⁷ Nib ak, Bi Kib ne agak,

“Kirok kiring giñ,
niñbi ke midenimib.

Tap yip asin lip okok ulik malik ma giñigabim ak,
niñbep dinigain.

¹⁸ Nap niñbi miden,

niñbi niñpai yad midenigabim.
Yad Bi Kib akniñ ke, bi gep yib ak,
niñb agebin,” agak.

7

¹ Nibemmam tep yad okok. God cinop minim tep minim niñid nibak agip rek, tap si tap timel giñipin okok miñ goj cin abe, gos timid cin abe, gi timel giñ ak, tap asin pis nep kiring giñ, God nop pirkil, per per nep gi tep nep gi midon.

Pol miñ miñ gak

² Nibi cinop di midmagil linimib. Cin bin bi niñbep alap minim esek agil, gi timel giñ, abramek giñ ma giñipin. ³ Yad niñbep ag sicol giñig ma agebin. Ned niñbep agnek rek, cin niñbep midmagil yib lipin; niñbep eip komit midenigabin aka kimnigabin ak, niñbep midmagil liñ jím niñ nep midonigabin. ⁴ Nibep gos ke niñ ognap ma niñpin, tep gek nep niñlig gi midebin. Yad niñbep gos niñil, miñ miñ gilig giñ gos sek midebin. Cinop miker yib giñ ak pen yad miñ miñ gilig giñ midebin.

⁵ Pen cin Masedonia Propins apjaknok niñ ak, won alap añin liñ yokop ma

midonok. M̄ker ke ke konjai ȳb m̄dekl, c̄nop pen pen gel, gos par ȳb n̄ñonok. ⁶ Pen God bin b̄t ȳm̄g n̄pal okok d̄i tep ḡp ak, Taitas nop ag yokek apek, c̄nop d̄i tep gak. ⁷ Taitas ne s̄ñaul ap̄l, n̄bi tari tari ḡl nop d̄i tep ḡpekl m̄n̄im ar ak agil; ȳp gos n̄ñi tep ḡpim m̄n̄im ar ak agil; n̄bi yad eip gos ar nokim nep ma n̄ñonok ak n̄bep ȳm̄g ḡp m̄n̄im ar ak agil; n̄bi yad eip kauyan j̄m n̄il midon, ag gos n̄pim, m̄n̄im ar ak agil; ȳp m̄n̄im n̄bak ag ñek n̄ñil ȳp tep ȳb gak.

⁸ M̄j ñu k̄l t̄knek ak n̄ñem, n̄bep ȳm̄g ȳb gak ak yad won alap gos k̄b n̄ñek; pen m̄ñi yad gos k̄b ma n̄pin. M̄n̄im k̄lis agil m̄j ñu k̄l t̄k yoknek n̄bak, n̄bi n̄ñem, map̄n gak ak pen ak yokop won ulep won alap nep gak. ⁹ Kisen me, nab c̄n aul nag t̄mel ar ak ma ḡn, agil map̄n n̄ñil k̄rig ḡpekl, yad m̄ñi m̄ñi ḡpin. N̄bep map̄n gak n̄bak, God ḡn̄im agil n̄ñak rek nep n̄bep ḡi tep gak ak me, m̄j ñu k̄l t̄knek n̄bak, tep nep t̄knek. ¹⁰ Bin b̄t God nop gos n̄ñil, tap si tap t̄mel ḡpal ak tari ḡn̄ig n̄ig ḡp̄n agil, nag t̄mel ḡpal ar ak k̄rig gel, God k̄rop d̄i komiñ yokn̄igab ak tep. Pen bin b̄t God nop gos ma n̄ñil, yokop nep tap s̄idol ḡpin ak tari ḡn̄ig n̄ig ḡp̄n, agn̄igal ak, k̄im̄l God ker ma amn̄gal. ¹¹ Pen n̄bi, tap si tap t̄mel ḡpim ak tari ḡn̄ig n̄ig ḡp̄n, apek n̄bak, God gek, gos n̄ñi tep ḡl ḡpekl. N̄bi k̄lis ḡl, nab c̄n aul ḡi t̄mel ma ḡp̄n n̄ñlañ, apek. N̄bi p̄irik̄l, kal ḡl, b̄t nab n̄bi s̄ñak ḡi t̄mel gak b̄t n̄bak nop gos ñin, apek. N̄bi k̄lis ḡl, midmagil ȳb l̄p̄m ak, c̄n n̄pin n̄bi tap n̄bak ḡi t̄mel ma ḡpim. ¹² N̄bep m̄j ned ñu k̄l t̄k yoknek ak, b̄t tap si tap t̄mel gak ak aka b̄t nop ḡi t̄mel gak ak gos n̄ñil ñu k̄l ma t̄knek. N̄bep bin b̄t nep gos n̄ñil, God n̄ñi m̄dekl n̄ñlig ḡi, n̄bi c̄nop midmagil l̄p̄m ak n̄bi ke n̄ñi tep ḡn̄igabim, agil, m̄j ñu k̄l t̄knek. ¹³ Pen n̄bi m̄j n̄bak n̄ñil, c̄nop d̄i tep ȳb ḡpim ak me, c̄n m̄ñi m̄ñi ḡl gos sek midobin.

Pen Taitas n̄bep am n̄ñil adik̄l ap̄l kesim d̄il m̄ñi m̄ñi gak ak n̄ñil, c̄n ak rek nep m̄ñi m̄ñi ȳb ḡp̄n. Taitas nop d̄i tep ḡpekl, m̄ñi ne m̄ñi m̄ñi ḡl mid tep ḡp.

¹⁴ Taitas nop ned, ai mam Korid okok nep d̄i tep ḡn̄igal agnek rek nep nop ḡpekl ak me, ȳp nabñi ma ḡp. M̄n̄im n̄bep apin okok per n̄ñjd nep apin rek, m̄n̄im Taitas nop agnek ak, tapin agnek ak pen ak rek nep n̄ñjd ȳb nep agnek. ¹⁵ Pen Taitas amjakil n̄bep m̄n̄im agek, n̄bi pak ḡl ḡl ḡilig ḡi, m̄n̄im ne ak d̄il, nop d̄i tep ḡpekl ak gos n̄ñil, ne n̄bep midmagil ȳb l̄p. ¹⁶ Pen yad m̄ñi n̄ñi tep ḡpin, n̄bi ar alap ke ma ḡn̄igabim; ḡi tep nep ḡn̄igabim ak me, yad m̄ñi m̄ñi ȳb ḡpin.

8

Masedonia bin b̄i mani k̄b ñilak

¹ Pen ai mam s̄kop. Bin b̄t Krais eip m̄debal Masedonia Propins t̄goñ okok, God ne k̄rop ȳm̄g n̄ñil d̄i tep ȳb ḡp. ² Mani k̄ri ma m̄dekl, koslam m̄delak ak pen k̄ri m̄ñi m̄ñi ḡilig ḡi mani k̄ri God nop abramek ñilak. ³ Yad ke n̄pin, mani k̄ri konjai ma m̄dekl ak pen mani k̄ri ñeb nab ak nep ma ñilak; k̄ri k̄b ȳb rek ñilak. Gos k̄ri ke n̄ñil, ⁴ c̄nop m̄n̄im k̄lis agil aglak, bin b̄t Krais p̄s ken m̄debal okok yuan k̄b lek yokop m̄debal okok k̄rop mani ñin, aglak. ⁵ Pen ḡn̄imel ag gos n̄ñok rek ma ḡlak. K̄ri gos n̄ñlak, “B̄t K̄b bin b̄t ne midobin ak me, c̄nop w̄ög tari ñinigab ak ḡn̄igabim,” ag gos n̄ñlak. N̄b agil, B̄t K̄b nop w̄ög ḡilig ḡi, God nop tep gak ak rek c̄nop w̄ög ognap ḡi ñinimib agnok ak, k̄ri n̄b akn̄b rek nep ḡlak. ⁶ Pen Taitas ne ned am n̄bep agek, w̄ög tep n̄bak wagin ḡl ḡn̄ig gebek rek, nop apin, “Am Korid bin b̄t okok eip m̄denim̄n, k̄ri bin b̄t okok midmagil lep w̄ög tep ḡn̄ig gebal n̄bak, nak ḡi ñenim̄n p̄s nep ḡlan,” apin. ⁷ N̄bi me, Krais nop n̄ñi d̄i k̄lis ḡpim; m̄n̄im tep ne ak n̄ñi tep ḡpim; m̄n̄im wagin ak n̄ñi tep ḡpim; k̄lis ȳb ḡpim; c̄nop midmagil l̄pim. N̄b ak me, m̄ñi mani bin b̄t okok ñinig gebim ak, w̄ög n̄bak ak rek nep ḡi tep ȳb ḡn̄imib.

⁸ Pen yad m̄n̄im k̄lis agil n̄ig ḡn̄imib ma agebin. Yad yokop m̄n̄im sain sain agebin. N̄b ak, bin b̄t ognap c̄nop midmagil l̄pal ak, n̄bi ak rek nep c̄nop midmagil l̄pim aka mer ak n̄ñi tep

gìnìgain. ⁹ Bi Kib cìn Jisas Krais cìnop yìmig nìñjil gi tep gak rek nìpim; ne karip ne sìnjak mìdil, tap alap ulep ma gek. Mìd tep yìb gek ak pen nìbep nen agìl, magìlsekk mìdekk sìnjak kìrig gìl, wagìn aul apìl, bi yìm gep rek yìb ak mìdekk. Ne nìg gak ak, nìbi bin bi gep rek, bin bi tap alap ulep ma gìp rek mìdenimìb agìl, nìg gak. ¹⁰ Mi ned nìb ak, nìbi ned nep gos nìj tep gìl, nìg gìnìgabìn apek. Pen nìg gìl gos nìñjil, nìbi ak rek nep ned nep mani nìbek. Nìb ak, gos yad nìpin ak nìbep agebin. ¹¹ Mi ned nìb ak nìbi gos kìlis nìñjil gìnìgabìn apek ak gos nìñlig gi mìdenimìb, pen miñi ak rek nep gos kìlis nìbak nep nìñjil, tari gìnìgabìn apek ak bìr gi gi dai junimìb. Mani nìbi miñi mìdonimìj okok nonim lìl, kìrop ñeb rek ak miñi pìs nep nìñimìb. ¹² God nop tep gìp ak, mani God nop abramek nìñ. Pen abramek nìñ, agon, sìkol nep ñeb rek lek, ak abe God nop tep gìp. God mani tap cìn mìdeb okok nep wòk pageb; mani tap cìn ma mìdeb okok sek wòk ma pageb.

¹³ Bin bi mani nìñigabìn okok kìri mìd tep gel, nìbi pen koslam mìdem, agìl ma agebin. ¹⁴ Pen mani tap nìbi miñi kojai mìdeb rek, kìrop ognap nonim lì ñem me, kìsen nìbi ma mìdenigab ñìn ak, kìri pen nìbep ognap nonim lì nìñimìl. Nìg gìl, kìrop eip adìp adìp rek mìdenigabìn. ¹⁵ God Minim ak ñu kìl tìkil aglak, “Bin bi tap mana apal ak kojai nep yìprìg dìlak okok nìñlak kib rek ma gak; kìri nìñeb rek ak nep mìdek. Pen bin bi sìkol yìprìg dìlak okok kìrop ak rek nep ma tìk dak; kìri ak rek nep nìñeb rek ak nep mìdek,” aglak.

Pol ne Taitas nop Korid ag yokak

¹⁶ God Taitas nop gos ñek, yad ke kìlis gìl nìbep dì tep gìnìm, agìl nìpin rek nep Taitas gos nìñjìp ak, God nop tep agebin. ¹⁷ Taitas am kìrop nìñjil owan, agen, ne ke tep gìp rek, miñi miñi gìl nìbep sìnjak nìñigab. ¹⁸ Pen bi tep cìn alap sek Taitas eip ag yoknìgabìn. Bi nìbak ne Krais bin bi karip lìm sìkol ke ke okok kìrop miñim tep ak ag ñì ajek nìñlig gi, nop bi tep yìb apal. ¹⁹ Cìn bin bi okok gi ñon, kìri Bi Kib yìb ne agel ar amnañ, ag gos nìpin

ak me, cìn mani nìbak dad amnìgabìn. Pen Krais bin bi ke ke okok mìdebal Taitas nop ag lìl, ne cìnop eip amìl wòg tep nìbak gìnìmìj, aglak. ²⁰ Pen Krais bin bi ne mani kib ñìbal ak dìl kod mìd tep gìl, dam bi okok kìrop ñon, kìri pen dìl nonim lì bin bi tap ma mìdeb okok nonim lì nìñigal. Magìlsekk gos nìj tep gìl, gi tep nep gìnìgabìn ak, cìnop miñim alap agnìmel rek ma lìñigab. ²¹ Bi Kib abe bin bi okok abe cìn gi tep nep gìpìn ak nìñimìl ag gos ak nìpìn.

²² Pen mam cìn alap sek ag yoknìgabìn. Mam nìbak ne per kìlis gìl miñi miñi gìlìg gi wòg gìp. Pen miñi ne nìbi bin bi tìgep bi rek mìdebìn ak nìñjil, ne miñi miñi gìlìg gi sìnjak nìñigab. ²³ Nìbemmam Taitas nop ag yoknìg gobìn ak, ne me yad eip wòg jìm nìl gìl, nìbep miñim tep ag ñìbir. Pen bi ne eip nìñigair omal, Krais bin bi ne okok cìrop mal wòg nìbak ag lel, Krais yìb ne agor ar amnañ, ag gos nìñjil, nìñigair.

²⁴ Pen kìri piyak sìnjak amjaker, kìrop mìdmagìl yìb lìl, dì tep gìnìmìb. Nìg gem me, miñim nìbak kib amek, Krais bin bi ne mìdebal karip lìm ke ke okok nìñjil agnìgal, “Pol ne Krais bin bi Korid sìnjak mìdebal okok yìb kìrop agek ar amìb ak, nìñjìd nep agìp,” agnìgal.

9

Krais pìs ken mìdebal bin bi okok dì tep gìnìmìb

¹ Pen Krais bin bi ne Jerusalem mìdebal okok mani nìñimìb, agebin miñim ak, yokop agebin; nìbi ke nìj tep gìpìn. ² Nìbi Akaia Propins mìdebìn okok, mi ned ak, mani nìbi nìñig gebek ak, yad bin bi Masedonia Propins mìdebal okok kìrop tapin nep apin. Nìbi Akaia bin bi nìñig gebek ak, Masedonia kai kìrop miñim agnek, miñi bin bi kojai nep gos nìj tep gìl mani kìri ak rek nep ñebal. ³ Pen mam cìn miñi agesin okok nìbep ag yoknìgai ak, nìbi mani Krais bin bi okok kìrop ñeb ak dì lì tep gìl gi jìn gi mìdem, Masedonia bin bi okok, Pol miñim nìg nep ageb, agìl ma agnìmel, agìl, kìrop ag yoknìgai. ⁴ Nìbi mani lì mogim gi tep ma gìnìgabìn ak, Masedonia bin bi ognap poñ dìl Korid

amjakon, cınop nabıñ gìnigab. Pen nıbep nabıñ yıb gìnımıtñ rek lıp. ⁵ Nıb ak, mam cın okok kırop ned ag yoknígain. Kırı am nıbep eip mıdel, mani ñinigabın apek ak, lı mogım gem mıdonımıtñ. Kısen yad amjaknígain ak, nıbi miñ miñ gılıg gi mani ñinigabım nıbak gi jın gi mıdenigab.

⁶ Nıbi nıptım, bin bı tap yıñ konjai ma yımnıgal okok, tap konjai ma dıñıgal; bin bı tap yıñ konjai yımnıgal okok nep, tap konjai nep dıñıgal. ⁷ Nıb ak, nıbi bin bı nokım nokım mıdebım rek, gos nıbi ke nıñıl mani ñinimıt. Yırık gek nıñlıg gi ma ñinimıt. Bin bı ognap nıbep neb neb gel nıñıl, ma ñinimıt. Bı miñ miñ gıl mani ñinigab ak, God bı nıbak nop mıdmagıl lıp. ⁸ God ne tap tep nıbep ñinig geb ak, tap sıkol ma ñinigab; tapın nep ñinimıtñ rek lıp. Nıb ak, per nep nıbi ke tap konjai mıdenigab nıñıl bin bı mani ulep gìnımıtñ okok kırop tap konjai ñinimıt rek lıñigab. ⁹ Ar nıbak rek, God Mınım ak nu kıl tıkkı aglak,

“Ne bin bı yım gep okok kırop tap tep abramek ñinigab.

Ne per nep kırop dı tap gıl gi tap gìnigab,” aglak.

¹⁰ God cınop per tap yıñ ñıl, tap magıl ñıl gi pı ak, nıbep tap yıñ konjai yıb ñinigab. Pen ne gek tan tap gìnigab nıñıl nıbi dıl ognap bin bı tap ulep gi pı okok kırop nonım li ñem me, tap yıb gìnımıtñ rek lıp. Mani tap nıbi ñinigabım ak, God ne gek tap magıl konjai yıb nep piñigab. ¹¹ God nıbep per gek, tap nıbi konjai nep mıdeklı, abramek ñeb rek lıñigab ak me, nıbi tap ñıñlıg gi mıdem, cın damıl Krais bin bı Jerusalem mıdebal okok dam ñon, bin bı konjai nep God yıb ne agel ar amniğab.

¹² Nıg gıl, Krais bin bı tap ulep gi pı okok kırop gi tap genigabım ak, kırı tap ulep gi pı nıbak dıl mıd tap gıl, God yıb nop ak nep agel ar amniğab. ¹³ Nıg gem, bin bı okok kırı God nop gos nıñıl agnıgal, “Krais bin bı ne Korid mıdebal okok, kırı Krais mınım tep ak dıl, ageb rek nep gıl, cınop mani kırı abramek ñıl, bin bı okok kırop abramek ñıl gi pı ak, nep tap yıb agobın,” agnıgal. ¹⁴ God nıbep yımıt nıñıl dı tap yıb gi pı rek nıñıl, gos kırı am nıbep kom

kam gek tep gek nıñlıg gi, nıbep nen agıl God nop sobok gìnıgal. ¹⁵ God ne tap tep aknıb ke cınop nıb ak rek, cın nop tep gi pı agıñ!

10

Pol agak, “Bin bı ognap yıp mınım tımel agebal,” agak

¹⁻² Bin bı ognap yıp apal, “Pol ne cın eip mıdıl, bı sain mınım ma agep bı alap rek mıdeb ak pen am par okok mıdıl, miñ nu kıl tıkkı, mınım kılıs agıl agıp,” apal. Pen kırı mınım ar alap agıl apal, “Pol ne bin bı lım dai ar wagın aul nıb okok nıpal rek nep nıñıl agıp,” apal. Krais ne Bı sain tep kapkap mıdeb rek, yıb ne agıl, yad ke Pol nıbep mınım kılıs agıl agebin, nıbi gos nıñ tep gıl gi tap gìnımıt. Yad amıl bin bı yıp mınım tımel agebal okok kırop mınım kıl agnıgain. Pen nıbi gi tap gem, nıbep nıg aknıb rek ma gìnıgain ak yıp tap gìnıgal. ³ Cın lım dai ar wagın aul mıdobın ak pen bin bı lım dai ar wagın aul pen pen gi pı rek ma gi pı. ⁴ Cım kadiñ cın dıl pen pen gi pı ak, lım dai ar wagın aul dı pen pen gi pı rek mer. Cım kadiñ cın dıl pen pen gi pı nıbak, God kılıs ne ke sek mıdeb ak me, ñag juek kıjeki wari ne tıg wal gìnımıtñ rek lıp. ⁵ Bin bı okok kırı God gos nıñeb ak kırıg gıl, gos kırı ke ak nıñıl, yıb kırı ke agel ar ameb ak pen cın God kılıs ne dıl mınım tep ne agon, bin bı nıb okok mınım tep nıbak pen agnımel rek ma lıp; cın gos kırı dı nag lon, kırı Krais mınım tep nıñ dıl ageb rek nep gel ameb. ⁶ Pen nıbi Krais ageb rek gılıg gi mıdenigabım ak nıñıl cın kısen bin bı Krais nop aleb aleb ñıbal okok gos ñon nıñımel.

⁷ Nıbi ognap udın nep nıpek. Nıñ tep gìnımıt. Bı alap Krais bı ne mıdebin ag gos nıñeb ak, Pol ak rek nep Krais bı ne mıdeb ak nıñımit. ⁸ Bı Kıl ak nep yıp wög ag lek, nıbep bin bı kod mıdebin agebin ak, tapın agebin ak pen, yıp nabıñ ma gi pı. Pen Krais ne yıp wög ag lak nıbak, nıbep agen ap yap paknımit, agıl, yıp ma ag lak; nıbep agen Krais mınım tep ak nıñ dı tap gıl nop cıg tap gìnımıt, agıl, yıp ag lak. ⁹ Pen nıbep miñ nu kıl tıkkı yoknek ak,

nıñıl pırıkım, agıl, ma yoknek. ¹⁰ Bin bı ognap yıp apal, “Ne par okok mıdıl, mıj nep nu kıl tık yokıl, mınim kılıs yıp agıp ak pen sınaul owıp nıpın ak, bı kıl mınim apal rek ma agıp,” apal. ¹¹ Pen bin bı nıb agebal okok nıñ mindenimel. Yad amjakıl, ar alap ke ma gınıgain; par sıñ aul mıdıl, mıj nu kıl tıkıl agebin rek nep gınıgain.

¹² Pen bin bı yıp kırı ke agel ar ameb okok, kırı kıl aka yad kıl aka agıl, gos ak ma piyo nıñıgain. Kırı gos ma lıp rek apal, “Cın nep me tep. Bin bı cın gıpın rek gıpı okok, gı rep gıpı; bin bı cın gıpın rek ma gıpı okok, gı rep ma gıpı,” apal. ¹³ Pen yad God wög gıl gı tep gıpın aka titi gıpın mınim agnıg gebin ar ak, God bin bı ke nıb okok kırop wög ke ag lak ak, yad mınim ma agnıgain; God ne yıp ke wög ag lak ak nep agnıgain. Pen Krais mınim tep nıbep ag ñeb wög nıbak, God ne yıp nıb. ¹⁴ Yad nıbi mıdebin sınaç ma amjakpnev, mınim nıbaul ma apnep. Pen nıbi mıdebin sınaç yad ke ned nep amıl, nıbep Krais mınim tep ak ned ag ñinek. ¹⁵ God ne wög yıp ag lak. Karıp lım ke nıb okok ne bin bı ognap kırop wög ag lak. Kırı karıp lım nıb okok amıl wög gıpı ak, yad kesım alap ma dıni gain. Pen yıp tep gınıgab ak, nıbi Krais mınim tep ak nıñ dı kılıs yıp gı midem, yad nıbep nab okok wög kılıs gen, wög dai kıl rek lek, tap magıl pıl tep gınıgab. ¹⁶ Kisen me nıbep talak gı apıl, am karıp lım ned ma ag ñılak ped okok amıl, Krais mınim tep ak bin bı nıb okok kırop ag ñıni gain. Karıp lım ke nıb okok ne wög nıbak bin bı ognap kırop ag lak. Kırı karıp lım nıb okok amıl wög gıpı ak, yad kesım alap ma dıni gain. ¹⁷ “Bin bı yıp alap agel ar amnıg gınıgab okok, Bı Kıl ak yıp nep nep agel ar amnan.” ¹⁸ Yıp cını ke agon ar amnıgab ak, God nıñıl cınop dıni mıñ rek ma lıni gab; pen Bı Kıl yıp cınop agek ar amnıgab ak me, God nıñıl cınop dıni mıñ rek lıni gab.

11

Jisas mınim agobın, agıl, esek apal bin bı okok

¹ Yad mınim saköl rek agnıgain ak pen mınim wagın mıdekkı nıñlıg gı agnıg gebin. ² God nıbep mıdmagıl lıp rek, yad nıbep ak rek nep mıdmagıl lıpın. Nıbep me bin praj mıd tep gıp ak bı nokım alap nop ag lınekk. Bı nıbak me Krais. ³ Pen yad pırıkpin ak, birarık nep soiñ ak esek agek, lıp nıñ dak rek, bin bı ognap nıbep ak rek nep mınim esek okok ag dad amel, nıbi pen gos kırı nıpal rek nıñıl, Krais nop gos nokım nıñıl dıtep gıpım ak, kırıg gınımıb rek lıp. ⁴ Mınim agebin ak, yad nıpin, nıbi bin bı okok nıb ognap kırop kau ñem, Jisas yad mınim ag ñıbin ak rek ma ag ñıbal; Jisas alap ke rek mınim ak ag ñel, abramek dıpım. Pen nıbi Kaun ak abe, mınim tep ak abe ned nıñ dıpekk ar ak rek mer; nıñ dep ke kısen nıb alap nep dıpım.

⁵ Pen gos yad nıpin, Krais mınim tep dad ameb bı tep tep nıbi nıb okok bı kıl, yad bı tam okok rek alap ma mıdebin. ⁶ Mınim kırı ak, dek kal yıp apal ak pen, yad apin rek mınim wagın nıñ tep gıl ma apal. Nıbi nıpım, yad per nep mınim wagın nıñ tep gıl nıbep mınim ag ñıbin.

⁷ Pen nıbep God mınim tep ag ñinek ak pen mani tap ognap ñıni mıb agıl ma agnek. Yad nıbep nab sınaç mıdıl nıg gınekk ak, yad bı sıkol rek mıden nıbi bin bı kıl rek lı mindenimıb, agıl, nıg gınekk. Gınekk nıbak, yıp bı tam okok rek alap agıl nıpım aka tari? ⁸ Yad nıbep eip mıdıl Krais mınim tep ak ag ñöligıpın ak, Krais bin bı karıp lım ke nıb ognap yıp mani tap ñılak. Mani kırı si dıl, Krais mınim tep nıbep ag ñinek. ⁹ Nıbep eip kın mindenek ñıñ ak, tap nıbep alap ma dınekk. Ai mam Masedonia nıb olak okok nep, tap yad tari ulep gak okok yıp dap ñılak. Pen kisen ak rek nep, tap nıbi ognap ma ag ñıni gain. ¹⁰ Mınim agebin nıbaul, aglıg gı nep mindenigain. Yad Akaia Propins tıgon tıgon okok amıl apıl gı ajenıgain ak, mani tap kırı ognap ma dıni gain. Krais bı ne mıdebin rek, nıñıl yıp agebin. ¹¹ Pen mınim agebin nıbaul, nıbep mıdmagıl ma lıpin aka tari? Mer yıp. God nıñeb yad nıbep mıdmagıl lıpin.

¹² Pen mani tap nıbep okok ma döligıpın ak kisen ak rek nep gen, bin bı mınim esek

ag ajpal okok, cın Pol nop rek adıp adıp mı̄dobın, ağıl agnímel rek ma lı̄nigab. ¹³ Kiri söj ar ak Krais mı̄nim dad ameb bı̄ rek lıl, Krais wög gobın, apal ak pen Krais mı̄nim dad ameb bı̄ ma mı̄debal. Mı̄nim esek dad ameb bı̄ mı̄debal. ¹⁴ Pen nı̄n ognap Seten ne ke, God ejol melık tep ne alap rek ulek lıl owıp. ¹⁵ Seten nı̄g gıp ak, bı̄ nop wög gıpal okok, bı̄ wög tep gıl gıt tep gıpal rek ulek lıl apenimel, cın gos kib ma nı̄njın. Pen kisen okok tari tari gınigal okok pen dı̄nigal.

Pol God wög gılıg git miker dak

¹⁶ Yad kauyan agebin, nı̄bi ognap yıp bı̄ saköl ağıl gos ak ma nı̄njı̄mib. Pen yıp bı̄ saköl ağıl nı̄jenigabım ak, yıp kırıg gem, bı̄ saköl okok yıp kiri ke agel ar ameb rek yad ak rek nep mı̄nim ognap agnígain. ¹⁷ Yı̄b yad ke agníg gebin ak, Bī Kib gek nı̄g ma gınigain; bı̄ saköl nı̄agek yıp kiri ke agel ar ameb rek agníg gebin. ¹⁸ Pen bin bı̄ konjai nep ognap gos ke nı̄njıl, yıp kiri ke agel ar ameb rek ak, yad ak rek nep gınigain. ¹⁹ Nı̄bi gos nı̄n tep yıp gıpım rek, bı̄ saköl okok am mı̄nim agel, nı̄bep yırık ma gıp. ²⁰ Bin bı̄ okok nı̄bep wög git nı̄eb bı̄ kiri rek mok kiri okok lıl, nı̄bep lıp git damıl, abramek gılıg git, mılık jo mılık nı̄bep pakel, nı̄bi mı̄nim ma mı̄deb. ²¹ Pen yad bı̄ sain bı̄ yokop rek mı̄dıl, nı̄g ma gıpın ak, yıp nabı̄n gıp.

Pen yad mı̄nim saköl rek agebin ak, yıp kiri ke agel ar ameb rek, aknı̄b rek agebin. ²² Kiri Hibru bin bı̄? Yad ak rek nep Hibru bı̄ alap. Kiri Isrel bin bı̄? Yad ak rek nep Isrel bı̄ alap. Kiri Ebrahim wagın alap? Yad ak rek nep Ebrahim wagın ak mı̄debin. ²³ Kiri Krais nop wög gıpal? Yad bı̄ saköl yıp rek, yıp yad ke agen ar ameb ak pen yad wög kılıs git git, miker ar ke ke dı̄pin rek, bin bı̄ esek apal okok ma gıpal. Yıp nı̄n konjai nep mı̄n lı̄lak. Yıp nı̄n konjai nep tapın magıl paklak. Yad nı̄n konjai nep kım dam nab lı̄l onek. Bin bı̄ okok nı̄g aknı̄b rek ma gıpal. ²⁴ Juda kai nı̄n ke ke aknı̄b mamı̄d alan, nag dıl, yıp yıp konjai yıp nep pak gıs gıl nı̄n juıl nokım alap adık git dam mamı̄d pı̄s kıl adan paklak (39). ²⁵ Rom kai ak rek nep nı̄n ke ke nı̄n omal nokım yıp yır dıl paklak. Nı̄n alap

bin bı̄ konjai nep yıp kab juıl paklak. Nı̄g magöb kib ajenek, nı̄n ke ke omal nokım nı̄g magöb ak pı̄s nep pı̄pag pakak. Nı̄g magöb tı̄mel gak nı̄n nı̄b okok, minek alap tap dai bad alap dı̄ wös gıl, nı̄g solwara kas ar alan ap ran ap yap sı̄sı̄b gılıg git mı̄den mı̄den, pı̄b panı̄d amıl, kı̄slım gıl git damıl, mı̄nab tı̄kak. ²⁶ Yad per nep amıl apıl git ajpin. Per ajpin okok, koslam yı̄b ajpin. Nı̄g ulık sı̄njak jupin; tap si dep bı̄ mı̄debal nab sı̄njak ajpin; bin bı̄ yad ke aka Juda bin bı̄ mer nab okok git ajıl, koslam yı̄b ajpin; taun kib okok aka be okok aka nı̄g solwara nab okok git amıl, koslam yı̄b ambin; bin bı̄ ai mam apal ak pen Krais bin bı̄ ne ma mı̄debal nab okok git ajıl, koslam yı̄b ajpin. ²⁷ Yad wög koslam gıl, wı̄sın kınıl mer, nı̄n konjai nep tap magıl ma mı̄dek, yuan gek, nı̄g nen gek, walı̄j ma mı̄dek, yı̄gen gıl git. ²⁸ Pen miker ar alap me, bin bı̄ Krais pı̄s ken mı̄debal karıp lı̄m ke ke okok, mı̄d tep gıpal aka ağıl, gos par nı̄pin. ²⁹ Krais bin bı̄ ognap yap paknig gel, kılıs yad ke ak rek nep yonı̄gab rek ak nı̄pin. Pen bin bı̄ ognap kı̄rop lı̄p gel tap si tap tı̄mel gel, mı̄dmagıl yıp nab adan yur git.

³⁰ Yı̄b yad ke ar ognap agním ak, yad bı̄ kılıs ma mı̄deb ak nı̄njı̄mib, ağıl mı̄nim nı̄bak agnígain. ³¹ Bī Kib Jisas Nap God, per nep yı̄b dap raneb God ak, yad esek ma agebin ak nı̄njıp. ³² Yad Damaskas mı̄denek, kinj Aretas bı̄ gapna ne Damaskas kod mı̄doligip ak, yıp mı̄n lin, ağıl, polisman okok agek, Damaskas kı̄joj tam okok magı̄lseb bı̄nem tı̄k saklak. ³³ Nı̄g gılak ak pen mam cın ognap yıp dı̄ wad kib mı̄gan ak yı̄gil, nag nı̄n gıl, dam kab warı̄ kıs kıs gılak kı̄joj sı̄kol mı̄gan ak lı̄p git yokel, am am lı̄m eyan amıl, pı̄rıkıl ke mı̄nab tam ognap amnı̄nek.

12

Pol dai nı̄jak mı̄nim ak ag nı̄ak

¹ Yı̄b yad ke agen ar amnı̄gab ak tep ma gını̄gab ak pen Bī Kib ak bı̄ alap nop gek dai nı̄njak mı̄nim ak agníg gebin. ² Mı̄ aknı̄b wajrem pı̄s kıl adan (14) yowak ak, Krais bı̄ ne alap nı̄pin ak, God nop dam karıp lı̄m tep seb kab ar alan sı̄njak dad amnak. Pen bı̄ nı̄bak mı̄b gon sek

nig ar alaŋ amnak aka, mīb gor kiriŋ gil kaun nep amnak aka, ma nīpin; God nep nīŋip. ³ Pen yad nīpin, bī nībak — mīb gor sek aka kaun nep aka ma nīpin; God nep nīŋip — ⁴ God nop dam kariŋ lim tep seb kab ar alaŋ sīŋak dad amnak. Pen nīb alaŋ amīl, mīnim ke yīb nīŋak. Mīnim nīŋak nībak, mīnim ma agep, bin bī ag ñeb rek mer; mīnim ke yīb ak nīŋak. ⁵ Bī gak nībak yad kilīs gil yīb ne nep agen ar amnīgab ak pen yīb yad ke agen ar ma amnīgab. Yīb yad ke mīnim ognap agnīg gebin ak, yad bī kilīs ma mideb rek nep midebin mīnim nībak nep agnīgain. ⁶ Pen yīb yad ke dap raneb mīnim ognap apnep yad bī sakol̄ rek ma apnep; nīŋid nep apnep. Pen nīb agen, bin bī ognap yīp nīŋil, “Bī ak bī tep ke mideb,” aplap ak yīp tep ma gīpkop. Yīp tep gīp ak, kirī yad gīpin gīpin rek nīŋil aka mīnim apin apin rek nīŋil me, yad bī tige p̄īrek midebin ak ke nīŋimel. ⁷ God yīp dad amek, bin bī ognap ma nīpal rek nīŋek nībak, yīb yad ke agen ar amnīmij rek līp, agīl, God yīp tap yur ñeb alap nīb. Tap nībak Seten bī ne rek alap apil, yīp nū rek pīnjil i sek mideb. ⁸ Bī Kib̄ ak nop nīn omal nokim̄ ag nīŋek, yīp nīg gīp rek ma gīnimij ag nīŋek ak pen ⁹ yīp agak, “Nak ke nep mid̄ tep gīnimij rek ma līp ak pen yad bin bī kilīs ma mideb okok kiro p̄īm̄ig nīŋil kilīs yad ke ñen nīŋlig gī kirī tep nep midenigal,” agak. Nīb agak ak me, yīb yad ke agen ar amnīgab ak tep ma gīp; yīp tep gīp ak, yad kilīs ma mideb bī alap rek midebin ak ag mid̄en nīŋlig gī, Krais yīp dī tep gīlig gī mid̄onimij. ¹⁰ Yad kilīs ma mideb; yīp ag jupal; yad tap tek dīp; yīp gīt̄im̄el gīpal; yad koslam midebin. Pen Krais pīs ken midebin rek, yīp titi gīnigal ak, mīñ mīñ nep gīnigain. Pen yad ke kilīs ma mideb ak nīñ midenigain ak, God ne gek, kilīs ne dīl kilīs gīlig gī midenigain.

Pol Korid bin bī okok kiro p̄īmagil līp

¹¹ Yad bī sakol̄ rek agesin. Pen nībi nep gem yad nīg gesin. Yīp dī tep gīl, mīnim tep ar ognap apkep ak pen yīp kirīg gīl, bī ognap kiro p̄īm̄. Yad bī tam nīb bī alap rek midebin ak pen, Krais mīnim tep dad ameb bī tep tep nībi nīb okok bī kib̄,

yad bī s̄ikol̄, gos ak ma nīpin. ¹² Yad am nībep eip kin̄ mid̄il, c̄in Krais mīnim tep dad ameb bī okok per gīpin rek nep gī midenek. Nībi tap ma gep tap ma nīŋep genek ak nīŋil, yad Krais mīnim tep dad ameb bī ne midebin ak bir nīpim. ¹³ Nīb ak, Krais bin bī ne midebal tīgoŋ ognap kiro p̄īmagil gīnek rek nep nībep ak rek nep gīnek ak pen ar nokim̄ alap nep ke gīnek. Ar nībak me, tap yīp tīk dak okok yīp nīm̄, agīl ma agnek. Pen nībep gītīmel rek gīnek ak nīŋil kirīg gīnimib̄.

¹⁴ Nībep ned nīn omal am nīŋek; mīnī kauyan ak nīŋig gebin. Tap nībep alap dīnim̄ agīl ma nīŋigain; nībep nīŋim̄ agīl nīŋigain. Nonim̄ nap s̄ikop tap dīlī tep gīl, nīt̄ pai kirī okok kiro p̄ībal. Pen nīt̄ pai okok, nonim̄ nap s̄ikop kiro p̄ībal nīg ma gīpal. ¹⁵ Nīb ak, gos yad nīpin ak, nībep nen agīl, mani tap yad okok magīlsek yok saknigain aka wög gī dam dam Krais mīnim̄ tep ak ag nīt̄ dam dam kīmnigain ak, mīnim̄ ma mideb. Pen yad nībep mid̄magīl yīb līpin ak nīŋnigabim̄ ak, yīp pen mid̄magīl ma līnigabim̄ aka? ¹⁶ Pen nībi agnīgabim̄, “Mani tap c̄inop ma dīpan pen nak mīnim̄ wai nīt̄ agek c̄in sīdol gīpīn,” agnīgabim̄. ¹⁷ Yad mam ognap nībep ag yoknek ak, mani tap nībep okok udin̄ udin̄ lī dīnim̄el agīl ag yoknek aka? ¹⁸ Yad nībep nen agīl Taitas nop ag yokin, agīl, nop ag nījen yau agak nīŋil mam c̄in alap sek ne eip ag yoknek. Pen yad nīpin Taitas tap nībep ognap ma līp gī dak. Taitas yad gīpin ar ak nep gīp; ne ar alap ke ma gīp.

¹⁹ Pen yad tari gīnig mīnim̄ nībaul nū kilī t̄kesin? Nībi gos tari nīpim̄? Pol mīnim̄ ageb ak, yīb ne ma ap yonim̄ agīl ageb, ag nīpim̄ ar? Pen ar nībak ma agesin mer. God ne nīñ midek nīŋlig gī, yad Krais bī ne ar mid̄il mīnim̄ agesin. Ai mam tep yad nībi kilīs gīl Krais nop cīg tep gīnimib̄, agīl gos nīŋil agesin. ²⁰ Yad pīrikp̄in ak, yad am nībep nīŋnigain nīn ak, nībi gīpim̄ rek nījen, yīp tep ma gīnigab. Nībak rek, nībi yīp nīŋnigabim̄ ak, yad gīpin rek nījem̄, nībep tep ma gīnigab. Nībi pen pen agīl asik ke ke līl, tap kirī okok c̄in nep dīn agīl, ai

mam ognap nijem miliik yapek, nibep ke nep tep ginimiq ar ak nep gos nijil, bin bi ognap krop minim timel agil, krop minim dil, yib nibi ke dap ranil, abramek gil ginimib rek linigab ak yad pirkpin. ²¹ Pen yad pirkpin ak, piyak sijak kauyan amil nijngain, nibi ognap gos timel ar ak nijil, bin si bi si gipim ak, tari ginig nig gipin agil ma krig gil, bin si bi si gi damil, gos timel nijlig gi damil, abramek gilig gi nep midenigabim. Ginigabim nibak God nijip, agil, yad bi tam nib okok alap rek midil, nabij gek nijlig gi, nibep nen agil sil aglig gi nep midenigain.

13

¹ Yad ned nibep nin omal am nijnek. Minni pen kauyan nijng gebin. God Minim ak nu kil tikil aglak, "Bin bi ognap krop minim kib agnig gebal ak, bin bi omal aka omal nokim rek udin kiri ke nij midel nijlig gi, gi timel gelak, bin bi okok apil misen agenigal, nijid rek linigab," aglak. ² Minnek nin yigwu nab nib ak nibep am nijil, bin bi tap si tap timel gi midelak okok, yad kisen apil krop ag ginigain agil, adik onek. Minni nibep eip ma midebin pen kauyan minim ned agnek rek nep agebin, yad amjakil, bin bi ned tap si tap timel gi midelak okok abe, bin bi minni tap si tap timel gipim okok abe, nibep yimig ma nijngain. ³ Pen nibi Pol Krais eip mideb aka mer ag gos nippim ak, nij tep ginimib. Krais tap ognap karip lim nab nibi okok gek nijngabim, ne Bi yokop mer; ne Bi kilis ke nib. ⁴ Ne bi yokop alap rek lek, nop mab kros bak alaŋ ñag pak lel kimak ak pen God kilis ne ak gek, kauyan warikil komij mideb. Nib ak rek, cinop Krais eip midil bi yokop rek midobin ak pen Krais komij mideb ak ne cinop God kilis ne ak ne, nibep nen agil wög gin.

⁵ Pen nibi Krais nop nij dil nop cig gipin aka mer agil gos bilok amil apil gil, Krais nibep eip mideb ak ke nijngabim. Aka pen gos nij damil Krais nibep eip ma mideb agil ak ke nijngabim. ⁶ Pen yad gos nippin, cinop bi gos nij damil me, Krais cinop eip mideb ak ke nijngabim.

⁷ Cin nibep nen agil, God nop sobok gil agobin, "Krop kod midenim, timel ar ak ma ginimel," agobin. Pen God nop sobok gobin nibak, nibi mid tep gem yib cin ap rannim, agil, ma sobok gobin. Yib cin yonigab ak tap yokop; nibi gi tep nep ginigabim ak tap kib.

⁸ Pen Krais minim tep ak kib ginimiq ar ak nep gin; Krais minim tep ak sikol ginimiq ar ak ma gin. ⁹ Cinop tep gip ak, cin bin bi kilis ma mideb rek lon, nibi pen bin bi kilis linimib. Nib ak, cin nibep God nop sobok gipin, "Krop kod midek, nag ar tep nep ginimel," apin. ¹⁰ Bi Kib ne yip wög ag lak nibak, nibep agen ap yap paknimib agil ma ag lak; nibep agen Krais minim tep ak nij di tep gil nop cig tep ginimib agil yip ag lak. Ar nibak nep yad par kib sij aul midil, nibep ned nep mij nibaul nu kil tik yokebin. Nibi minim yad nibaul nijil, agebin rek gi midenigabim ak me, yad amjakil minim kilis agnig gos nippin ak krig ginigain.

¹¹ Ai mam sikop. Minni minim ag junig gil, "Nibi midebim?" agebin. Mij nu kil tikebin nibaul onigab ak nijil, cin tap tep ar ak nep gin agil kilis nep nig gilig gi midil, minim nu kil tikebin aul dil, minim ag ar nokim lil, kapkap mid tep ginimib. Nig gem me, God bin bi midmagillil di tep gip ak, nibep eip nep midenigab. ¹² Nibi Bi Kib nop nij dipim rek, pen pen ag wasu dilig gi, mikem bom slioknimib. ¹³ Krais bin bi sijaul midebal magilsek, nibep ai mam okok "Midebim?" agebal.

¹⁴ Bi Kib Jisas Krais nibep magilsek yimig nijil di tep gilig gi midenim; God ne nibep magilsek midmagillil gi midenim; Kaun Sij ne nibep magilsek gon bak lilig gi midenim.

Galesia Pol Galesia bin bî kîrop mîj ñu kîl tîkak

1 Yad Pol, bî Jisas mînîm dad ameb alap mîdebin. Pen wög gîpin nîbak, bin bî ognap agel aka gos yad ke nîjîl ma gîpin; Jisas Krais abe, Nap nop gek warîkak ak abe, kîri apîl mal nep ager gîpin.

2 Cîn ai mam Krais eip mîdobîn sîj aul, nîbep ai mam Krais pîs ar Galesia Propins mîdebîm okok, “Nîbi mîdebîm?” agobîn.

3 Bapi God abe, Bî Kîb cîn Jisas Krais abe, nîbep yîmîg nîjîl kod mîder mîd tep gînîmîb. **4** Cîn tap si tap tîmel gîlîg gi mîdonok pen Bî Kîb cîn Jisas Krais, Bapi cîn God agak mînîm ak dîl, tap si tap tîmel gîpin okok acîr ak lîg gi yoknîm, agîl, cînop nen agîl yur dîl kîmak. Kîmak ak, bin bî tap si tap tîmel gîpal nab okok mîdonok, cînop dî komîj yoknîg kîmak. **5** Nîb ak, God Bapi cîn yîb ne ak per per nep agon ar amnîmîj. Nîb aknîb rek tep.

Jisas cînop nen agîl kîmak mînîm tep nîbak nep nîjîn din

6 Yad gos par yîb nîpin. God nîbep cîb nîjîl, Jisas nop agek, nîbep nen agîl kîmak ak pen kasek nep God nop kîrig gîl, mînîm tep ne ak kîrig gîl, mînîm kîsen nîb ke dopal ognap, mînîm aul mînîm tep, agîl, nîjîn dînîg gebîm. **7** Mînîm nîbak, Krais mînîm tep ak mer; yokop bin bî ognap apîl, mînîm esek ke nîb ar ognap nîbep agel, nîbi sîdol gîl, “Mînîm nîbak nîjîn aka?” gîl gos ak nîpin. **8** Krais mînîm tep nîbep ned ag nînok ak, mînîm nîjîd yîb ak ag nînok. Pen cîn ke aka ejol seb kab ar alaç nîb alap apîl, mînîm ke nîb mînîm esek ognap nîbep ag nînîgab ak, God bî nîbak agek mab ke per yîneb ak amîl per per nep sîjâk mîdenîgab ak tep. **9** Mînîm nîbak nîbep kauyan agebin. Bî alap apîl, mînîm tep ned nîjîn dîpek ak bak okok lîl, mînîm ke nîb mînîm esek ognap nîbep ag nînîgab ak, God bî nîbak agek mab ke per yîneb ak amîl per nep sîjâk mîdenîgab ak tep.

10 Mînîm agebin nîbaul, bin bî okok yîb yad ak agel ar amnaç, agîl, ma agebin. God yîp nîjîl mîn mîn gînîmîj, agîl, agebin. Yad bin bî okok kîrop kañ kañ gîlîg gi ma agebin. Ti gînîg: yad nîg gîl kañ kañ gîlîg gi apnep ak, Krais wög gi ñeb bî ne alap ma mîdebnep.

God nep agek Pol wög ne golîgîp

11 Ai mam sîkop. Yad nîbep nîjîd agebin. Mînîm tep nîbep ned ag ñînek ak, bin bî mînîm apal rek mer. **12** Mînîm nîbak, bî alap agek ma nîjînek; mînîm nîbak bî alap yîp ag ñek ma dînek. Jisas Krais ne ke nep yîp mîsej ag ñek nîjînek.

13 Pen ned yad Juda bin bî gos nîjöligîpal rek gos nîjöligîpin ak, nîbi nîpîm. God bin bî ne okok pîs nep kîmlan, agîl, yad kîrop gi tîmel yîb göligîpin. **14** Based sîkop mînîm ak nîjîn dîl, kîlîs yîb göligîpin; bî Juda yad eip adîp adîp kîb gînok okok, kîri göligîpal rek mer, yad nokîm Juda lo mînîm nîjîn tep yîb gîl, based sîkop agölîgîpal rek kîlîs gîl göligîpin.

15 Pen ami yîp ma tîk dowak ñîn ak, God yîp yîmîg nîjîl dî wög gi ñeb bî ne alap ag lak. Kîsen kîb gen, God ne ke tep gak ñîn ak nep, **16** Ñî yad Jisas Pol nop yomen, ne nîjîn tep gîl, Juda bin bî mer okok kîrop mînîm tep yad ak ag ñîn tep gînîgab, agîl, Ñî ne yîp yomek, nîjîn tep gînek. Nîg gek, Jisas mînîm ak ti gep rek mîdeb, agîl, bin bî ognap ma ag nîjînek. **17** Pen Jisas ned ag lek mînîm tep dad ameb bî ne mîdelak okok kîrop nîjînîm, agîl, Jerusalem ma amnînek. Yokop karîp lîm par kîb Arebia am mîdîl, adîk gi apîl, taun kîb Damaskas mîdöligîpin. **18** Mî omal nokîm yînek, Pita Jerusalem mîdekk ak nîjînîg amîl, ne eip ñîn konjai ma kîn mîdenek; yokop ñîn aknîb ajîp pîs adaç (15) mîdenek. **19** Pen yad bî Jisas mînîm dad ameb ognap sek ma nîjînek; Pita eip Jisas nîmam Jems eip kîrop nep nîjînek. **20** Mînîm ñu kîl tîkebin nîbaul, God nîjîn mîdeb ak, nîbep nîjîd yîb agebin.

21 Pen yad kîsen Siria Propins amîl, Silisia Propins amîl, gînek. **22** Ned ñîn nîbak, bin bî Krais ken ar Judia karîp lîm sîkol ke

ke m̄idelak okok udin maḡil kiri ak yip ma n̄ijlak ak 23 pen bin bi ognap minim yip ak yig damil aglak, “Bi Jisas minim tep ne ak ag juil, c̄inop gi t̄mel gil goligip bi ak, minii Jisas minim tep ak bin bi okok krop ag ni ajeb,” agel, 24 minim nibak n̄ijil God yib ne ak agel ar amoligip.

2

Pol Krais minim tep dad ameb bi ognap eip mogim gil, minim ag j̄im n̄ilak

1 Pen mid damil, mi yin aknib wajrem pis adan (14) yapek, mam Banabas cir mal, Taitas nop poj dil Jerusalem amn̄inok. 2 God yip misen agek Jerusalem amn̄inok. Amil, bin bi Jisas nop n̄ij dilak bi kib rek m̄ideligipal okok eip am migan alap bisig gil, kiri tari rek agn̄imel, agil, Juda bin bi mer okok krop minim tep tari rek ag n̄oligipin minim nibak krop ag yomnek. Wög ned ginek ak abe wög kisen ḡinigain ak abe ma yap pakn̄imij, agil, minim nibak krop ag ni tep ginek.

3 Bi yad Taitas ne Grik nib ak pen nop wak tib gi rik ḡinigab agil ma aglak. 4 Pen bi ognap esek agil, Krais Jisas bi ne rek lili, kapkap apil cin eip ulik gil m̄idelak. Pen cin Krais Jisas nop c̄ig midil, Juda lo minim ke ke ar ak ma gil, mid tep goligipin rek, kiri n̄ijel, cibur kiri t̄mel gak. Juda lo minim ke ke ar ak gilan, agil, apil minim esek nibak aglak. 5 Pen Krais minim tep ak minim n̄ijid nep m̄idenimij, n̄ijil nibi minim n̄ijid nibak nep n̄ij dinimib, agil, minim esek aglak nibak ma dinok.

6 Pen bin bi Jisas nop n̄ij dilak bi kib rek m̄ideligipal okok kiri yip minim ognap ma aglak. Bi kib rek agebin pen kiri bi kib aka bi sikol ak yip tap yokop rek lip. God ne bi kib di tep ḡinim bi sikol di tep ma ḡinim agil gos nibak rek ma n̄ijip. 7 Pen kiri n̄ijlak, God ne Pita abe yip abe minim tep ne ag ni ajep wög nibak ag lak. God Pita nop ag lek, wak tib gi rik gipal bin bi okok krop ag ni ajoligip rek ak, yip ak rek nep ag lek, wak tib gi rik ma gipal bin bi okok krop ag ni ajoligipin. 8 Nib ak n̄ijil me aglak, “God Pita nop kilis ne nil kod midek n̄ijlig gi, ne am wak tib gi rik ma gipal bin bi okok krop Krais minim tep dad ameb bi mideb,” aglak. 9 Jems, Pita, Jon krop bi kib apal bi okok, God yip wög nibak n̄ak n̄ijlak ak me, wög cin ar nokim gipin, agil, Banabas cir mal ninmagil paklak. Nig gil cin minim ag ar nokim linok n̄ijil kiri aglak, “Banabas Pol bi omal amil Juda bin bi mer okok krop Krais minim tep ak ag n̄ir; pen cin am wak tib gi rik gipal bin bi okok krop Krais minim tep ak ag n̄in,” aglak.

10 Pen kiri minim nokim alap agil aglak, “Amil karip lim nib okok ajil, bin bi Jisas nop n̄ij dilpal okok krop agn̄imir, bin bi yim gep rek Jerusalem aul midebal okok krop sakol ma ḡinimel; krop mani ognap yokn̄imel,” aglak. Minim aglak nibak, yip tep gak ar ak nep aglak.

Pol Pita nop ag gak

11 Pen kisen Pita taun kib Adiok apil, ar aknib ke gek, gi tep ma gipan, agil, nop misen ag ginek. 12 Tari ḡinig: ne ned Juda bin bi mer nab okok am midil, bin bi Jisas nop n̄ij dilak okok eip tap j̄im nil n̄iboligip. Pen kisen Jems bi ne ognap Jerusalem nib olak. Jems bi okok yip agnigal, “Bi wak tib gi rik ma gipal okok eip tari ḡinig tap n̄ibeban,” agnigal, agil, pirkil, kisen Juda bin bi mer okok eip tap ma n̄ijak. 13 Nig gek, Juda bin bi ned ju amil karip lim nib okok m̄idelak okok, Pita minim esek agak nibak n̄ijil, ak rek nep gilak. Pen mam Banabas ak rek nep n̄ijil, kiri gelak ar nibak kisen gak.

14 Pen Jisas minim tep ak nig kiri gelak ak n̄ijil, bin bi okok magilsek n̄ij m̄idel n̄ijlig gi, yad Pita nop agnek, “Nak bi Juda nib ak pen Juda bin bi mer okok rek m̄ideligipan. Pen m̄ini tari ḡinig ke asik lili, Juda bin bi mer okok krop, cin Juda bin bi gipin gipin rek ḡinimib, agil, ageban?” agnek.

15 Ami bapi cinop tik dolak ak, Juda bin bi tik dolak. Cinop Juda bin bi mer okok rek ma tik dolak. 16 Pen cin Juda bin bi n̄ipin, bin bi lo minim ar ak gel amek, God n̄ijil, krop bin bi komij tep yad agil ma

agnigab. Bin bi okok, Jisas Krais cinop nen agil kimak, agil, nop niñ dípal bin bi okok nep me, God niñil, bin bi komiñ tep yad, agnigab. Cin ak rek nep lo minim ar ak gon amek, God niñek bin bi komiñ tep ne ma midobin. Krais Jisas cinop nen agil kimak, agil, nop niñ don niñlig gi, God niñek bin bi komiñ tep ne midobin.

¹⁷ Gos cin niñin ak, Krais minim tep ak niñ don, Krais cinop di ne ke eip di jím niñ linigab ak me, God ne cinop bin bi komiñ tep yad agnigab. Pen Krais minim tep ak niñil, cin bin bi magilsek tap si tap timel giþin ak misen niñin. Cin Juda bin bi niñin, Juda bin bi mer okok bin bi tap si tap timel gep midebal rek, cin ke ak rek nep midobin. Niç giþ ak, bin bi ognap agnigal, Krais tap si tap timel gep nag ak gi kılıs ginigab, agnigal. Pen mer yiþ. ¹⁸ Cin miñi niñin, Juda lo minim ke ke ageb rek gon, God wök pagil cinop bin bi komiñ tep yad midebim ma agnigab. Cin miñi niñin minim nibak minim esek agep. Pen yad minim esek minim ned niþ nibak kauyan bin bi okok minim niñid rek ag niñigain ak, yad tap si tap timel giñigain. ¹⁹ Lo minim yip ñag pak lak niñil miñi yad ciþ se rek midil lo minim ak ma niþin. Pen miñi yad God nop tep giñimini ar ak nep giñim. Krais mab kros bak alañ ñag pak lilaç ak, yiþe Krais eip ñag pak lel kimnek. ²⁰ God Ni ne yip yimig niñil kimak ak, yad nop ciþ giþ me, ne kimak ak, yad eip kimnek. Niþ ak, nop ciþ giþ, ned midoligipin rek ma midebin. Krais yad nab adan komiñ mideb. Miñi komiñ yiþ midil, nop gos niñlig gi, yiþ gos niþ ar ak nep giþin. ²¹ God ne bin bi okok kiroc yimig niñil tau adik dak minim tep ak ma ag junigain. Bin bi okok lo minim ke ke ar ak gel amek, God niñil, kiroc bin bi komiñ tep yad, apkop ak, Krais cinop nen agil kimak ak yokop kimbkop.

3

Tap kil tep giþal rek mer; Jisas nop ciþ giþ me, God eip jím niþil midonigabin

¹ Galesia bin bi, niþbi gos tep ma mideb. Bi an gek niþbep sakol sek liþ. Cin Jisas Krais nop mab kros bak alañ ñag tibik

lilaç minim tep ak ag niþi tep gon niþpek.

² Pen yad niþbep minim nokim alap ag niñebin. Niþbi ned tari tari gem, God ne Kaun ne ak niþbep ñak? Niþbi lo minim ageb rek gem, God ne Kaun ne ak niþbep ñak aka niþbi minim tep ag niñok ak niñ dem, God ne Kaun ne ak niþbep ñak? ³ God Kaun ak nop dil me, niþbi bin bi komiñ tep ne midebim ak pen miñi sakol ñagek, kılıs cin ke giþ mid tep giñigabin, agil, niþim ar? ⁴ Ned Krais nop niñ dem, niþbep giþ timel yiþ gelak niñil ak, nop ma kiriþ giþpek. Pen miñi tari giñig, lo minim alap agel, minim kiri niþbak dil, Krais nop kiriþ giñig gebim? ⁵ Yiþ agem niñin. Niþbi lo minim ageb rek gem, God ne Kaun ne ak niþbep niþil tap ma gep rek nab niþbi okok giþ aka niþbi Krais minim tep niñil niñ dem, God ne Kaun ne ak niþbep niþil tap ma gep rek nab niþbi okok giþ?

⁶ Pen Ebraham nop gos niñnimib. God Minim ak nu kıl tikiþ aglak, "Ebraham God minim agak ak niñ dak ak niñil God nop, bi komiñ tep yad, agak," aglak.

⁷ Niþ ak, niþbi niñim. Bin bi God Minim ageb ak niñil, "Niñid ageb," agil niñ dípal okok, Ebraham tiðig ne midebal. ⁸ God Minim birarik okok agak, Juda bin bi mer okok, God minim ageb ak niñ del, God kiroc bin bi komiñ tep yad agnigab, agak. Ar niþbak nep, God Minim birarik nep Krais minim tep ak Ebraham nop agak, "Nak mideban ak me, God ne bin bi okok magilsek tap tep niñigab," agak. ⁹ Ebraham God minim agak ak niñ dek, God nop di tep gak rek, bin bi God Minim ageb ak niñil, niñid ageb agil niñ dípal okok, kiroc ak rek nep di tep giñigab.

¹⁰ Pen bin bi lo minim ar ak nep niñil gon, God cinop dinigab, apal bin bi okok, yur kib yiþ dinigal. Tari giñig: God Minim ak nu kıl tikiþ aglak, "Bin bi an, God lo minim nu kıl tikkak tikkak rek magilsek kisen ma giñigab ak, yur kib dinigab," aglak.

¹¹ Pen minim alap God Minim nu kıl tikiþ aglak, "Bin bi yiþ niñ dípal okok nep me, bin bi komiñ tep yad midil komiñ midenigal," aglak. Niþ ak niñin, bin bi lo minim ar ak nep niñil gel amnigab okok,

God bin b̄i komiñ̄ tep yad, agił, k̄rop ma dñ̄igab. ¹² Pen lo m̄in̄im ageb rek gep ak ke, Krais m̄in̄im tep ak n̄iñ̄ dep ak ke. Bin b̄i lo m̄in̄im ageb rek k̄ilis c̄in̄ ke ḡin̄igabin agn̄igal ak, s̄idol ḡin̄igal. God M̄in̄im ūu k̄il t̄ik̄il aglak, “B̄i lo m̄in̄im ke ke maḡilek k̄isen ḡin̄igab b̄i n̄ibak me komiñ̄ amniñ̄igab,” aglak. ¹³ C̄in̄ God lo m̄in̄im ar ak ḡi mer n̄iñ̄il, yur k̄ib dñ̄ig ḡin̄ok ak pen Krais yur k̄ib n̄ibak d̄il c̄inop tau ad̄ik̄ dak. God M̄in̄im ūu k̄il t̄ik̄il aglak, “Mab bak alan̄ ūag pak lel k̄imniñ̄igal b̄i okok, God ne ke pen ūek, yur dñ̄igal,” aglak. ¹⁴ Pen Krais c̄inop tau ad̄ik̄ dak ak, God Ebraham nop m̄in̄im tep agak ak, Krais Jisas gek Juda bin b̄i mer okok tap tep n̄ibak dñ̄imel agił, n̄ig gak. Juda bin b̄i mer okok m̄in̄im tep n̄ibak n̄iñ̄ del, God ne Kaun ne c̄inop Krais bin b̄i ne ūiñ̄igain agił, n̄ig gak.

Lo m̄in̄im ak ke; God ḡin̄igain agił ag lak m̄in̄im ak ke

¹⁵ Ai mam s̄ikop. Yad n̄ibep m̄in̄im alap agn̄im. B̄i ognap m̄in̄im ag ar nok̄im l̄il, agn̄igal rek nep ḡin̄igal. B̄i alap ap̄il m̄in̄im t̄ib r̄ik̄il abramek ma ḡin̄igab. ¹⁶ God ne Ebraham eip ūi ne eip m̄in̄im ūiñ̄id ag lep agił agak ak, God M̄in̄im ūibak ūu k̄il t̄ik̄il, “Ūi okok eip,” ūu k̄il ma t̄iklak; “Ūi nak ak eip,” ūu k̄il t̄iklak. Ūi nok̄im aglak ūibak, Krais nop nep aglak. ¹⁷ Pen yad agebin ak, God Ebraham nop ḡin̄igain agił ag lak m̄in̄im ak, miñ̄ konjai nep (430) miñ̄ damił, k̄isen God lo m̄in̄im ak ūak. Lo m̄in̄im k̄isen ūak ūibak, titi ḡil m̄in̄im ūiñ̄id ag lep ned agak ak tap yokop rek l̄ig ḡi yok ke okok yokniñ̄igab? N̄ig ma ḡin̄igab. ¹⁸ Pen bin b̄i lo m̄in̄im k̄isen gel God tap tep ūibkop ak, God ned n̄ig ḡin̄igain ag lak m̄in̄im ak gos ūiñ̄ig ḡi miñ̄dil tap tep ma ūibkop. Pen God ne Ebraham nop ned ag lak m̄in̄im ūibak nep gos ūiñ̄ig ḡi miñ̄dil, ne ke Ebraham nop ag lak rek nep gak.

¹⁹ Pen ūibi agn̄igabim, “God Ebraham nop tap tep ag lak ak yokop ūib ak rek, God ne tari ḡin̄ig lo m̄in̄im ūak?” agn̄igabim. Pen God ned ȳib Ebraham nop m̄in̄im k̄ilis ūiñ̄id ak ag lak; k̄isen ȳib ūi agak ūibak owak. Pen ūin̄ nab s̄iñ̄ak bin b̄i tap

si tap t̄imel ke ke göligipal rek, k̄iri t̄imel göligipal ak n̄iñ̄n̄imel, agił, God k̄rop lo m̄in̄im ak ūak. Pen lo m̄in̄im ak, God ejol okok nep dap b̄i alap nop ūelak, ne pen dam bin b̄i okok k̄rop ag ūak. ²⁰ Pen Ebraham ūi ne ḡin̄igab m̄in̄im agak n̄ibak m̄in̄im k̄ib ȳib ak me, God ne ke ap̄il Ebraham nep ag ūak.

Lo m̄in̄im ak c̄inop gos t̄imid uk̄ip

²¹ N̄ibi gos alap ūiñ̄il agn̄igabim, “God c̄inop m̄in̄im omal agak. Pen lo m̄in̄im agak m̄in̄im ūibak eip, yad ḡin̄igain agił m̄in̄im k̄ilis ūiñ̄id ag lak m̄in̄im ūibak eip, ad̄ip ad̄ip ma miñ̄deb,” agn̄igabim. “M̄in̄im ūib omal ke ke miñ̄deb,” agn̄igabim. Pen m̄in̄im ke ke mer. God bin b̄i komiñ̄ miñ̄dep lo m̄in̄im alap agobkop, c̄in̄ lo ar ūibak nep ūiñ̄il gon, God ne ūiñ̄il c̄inop bin b̄i komiñ̄ tep yad apkop. Pen lo ūibak rek ar alap ma agak. ²² God M̄in̄im ūu k̄il t̄iklak rek nep miñ̄deb. Bin b̄i karip l̄im okok maḡilek tap si tap t̄imel ar ak gel gel, gac ūibak k̄rop kom kam gek, ke komiñ̄ amniñ̄mel rek ma l̄ip. Pen bin b̄i Jisas Krais nop ūiñ̄ dñ̄igal okok, God ḡin̄igain agił ag lak rek, tap tep agak ūibak k̄rop ūiñ̄igab.

²³ Pen Krais ma owak ūin̄ ak, nep ma ūiñ̄ dñ̄ok ak me, lo m̄in̄im c̄inop b̄i naḡiman wari miñ̄gan nab eyañ̄ miñ̄debal rek ak, ḡi k̄is k̄is gak. ²⁴ C̄inop k̄is k̄is ḡil, gos t̄imid uk̄ damił, gos ūek ūiñ̄ig ḡi miñ̄don, Krais apek, m̄in̄im tep ne ak ūiñ̄ don, God c̄inop bin b̄i komiñ̄ tep yad agīp. ²⁵ Krais m̄in̄im tep ak ūiñ̄ diñ̄in̄ ak me, miñ̄i lo m̄in̄im c̄inop gos t̄imid uk̄ dam ma ḡīp.

N̄ibi God ūi pai ne miñ̄debim

²⁶ N̄ibi Krais Jisas nop ūiñ̄ diñ̄im ak me, ūibi maḡilek God ūi pai ne miñ̄debim. ²⁷ N̄ibi ūig pak̄il Krais nop c̄ig ḡiñ̄im ak me, ke k̄isen ūib Krais ne ke rek ulek l̄ipim. ²⁸ N̄ib ak, Juda wagin̄ ak ke, Grik wagin̄ ak ke ma miñ̄debim; bin b̄i miñ̄ wög ḡiñ̄im okok ke, bin b̄i gos ūibi ke ūiñ̄il ḡiñ̄im okok ke ma miñ̄debim; bin wagin̄ ak ke, b̄i wagin̄ ak ke ma miñ̄debim; ūibi Krais Jisas bin b̄i ne miñ̄debim rek, wagin̄ nok̄im ȳib miñ̄debim.

29 N̄ibi bin b̄i Krais p̄is ar m̄idebim okok, n̄ibi Ebrahim bin b̄i waḡin ne m̄idebim, n̄iñil God Ebrahim nop m̄inim k̄ilis n̄iñid ag l̄l ḡinigain agak ak, n̄ibep ak rek nep ḡinigab.

4

Krais nep gek God n̄i pai ne midobin

1 M̄inim yad agebin ak n̄ig ḡil m̄ideb: bin b̄i okok k̄imel, n̄i pai k̄iri k̄isen k̄ib ḡil tap k̄iri okok d̄inigal. Pen n̄i pai s̄ikol m̄idil ma d̄inigal; k̄ib ḡil nep me k̄iri tap n̄ib okok maḡilek d̄inigal. N̄ib ak, n̄i pai n̄ib okok tap konai m̄ideb ak pen k̄iri n̄i pai s̄ikol m̄idebal rek, k̄iri bin b̄i m̄iñ wög ḡipal rek nep m̄idebal. **2** Pen bin b̄i n̄i pai n̄ib okok k̄rop kod m̄idebal okok, n̄ib n̄ib ḡinim̄ib, agil, ag damil, mani tap k̄iri okok kod m̄idel m̄idel, nap ag lak n̄in ak nep, tap k̄iri n̄ib okok d̄ipal. **3** Pen n̄ib akn̄ib rek nep, c̄in n̄i pai s̄ikol rek m̄idil gos n̄inj tep ma ḡil, k̄ijeki, c̄ip saj, tap tari tari okok m̄inim tari aglak ak d̄il, k̄rop bin b̄i m̄iñ wög gep rek m̄idoliḡip̄in. **4** Pen God ag lak n̄in ak bir owak ak me, God N̄i ne ak nop ag yokek, Juda bin alap N̄i n̄ibak nop t̄ik dowak. T̄ik dapek, ne Juda lo m̄inim ar ak n̄iñil, m̄id damil, **5** Juda bin b̄i lo m̄inim n̄ipal okok k̄rop tau adik dak. K̄rop tau adik dak ak, c̄in God n̄i pai ne ȳib rek m̄idonigabin agil gak. **6** N̄ibi n̄i pai ne ȳib m̄idebim rek, God ne N̄i ne Kaun ne ak ag yokek, Kaun ak apil c̄inop bak goj l̄ip ak me, God nop “Aba,” Bapi,” apin. **7** N̄ib ak, n̄ibi bin b̄i, Seten nop bin b̄i m̄iñ wög gep rek m̄ideliḡip̄im okok, m̄iñi God n̄i pai ne m̄idebim ak me, God n̄i pai ne k̄rop m̄inim k̄ilis n̄iñid ag l̄l, “N̄ibep tap tep okok n̄inigain,” agak m̄inim ak, m̄inim n̄ibi ȳib.

Pol Galesia bin b̄i, “N̄ibep gos par n̄iñebin,” agak

8 Pen ned God nop ma n̄in döliḡip̄im n̄in ak, n̄ibi bin b̄i m̄iñ wög gep rek m̄idil, tap esek okok sobok ḡilig ḡi, p̄iriklig ḡi, ḡi m̄id damil, m̄id tep ma göliḡip̄im. **9** Pen m̄iñi God nop n̄in d̄ip̄im. Pen n̄ibi God nop p̄iyo n̄iñil ma d̄ip̄im; ne nep n̄ibep n̄iñil d̄ip̄.

Pen tari ḡinig n̄ibi adik ḡi amil, ned ḡi t̄imel göliḡip̄im rek kauyan ḡinig gebim? Gip̄im n̄ibak, kauyan bin b̄i m̄iñ wög gep okok rek koslam m̄idon, agil, ḡip̄im aka? **10** Per n̄in k̄ib apal ak nep n̄iñil, takin k̄ib apal ak nep n̄iñil, p̄ib k̄ib apal ak nep n̄iñil, m̄i k̄ib apal ak nep n̄iñil ḡip̄im. N̄ig ḡil, ḡi t̄imel ḡip̄im. **11** N̄ib ak, yad m̄inim tep n̄ibep ag n̄en n̄ipek ak, m̄iñi k̄irig ḡinim̄ib rek l̄ip, agil, n̄ibep gos par n̄iñebin.

12 Ai mam s̄ikop. Yad n̄ibep ȳimig n̄iñil agebin! Yad ned Juda lo m̄inim n̄iñöliḡip̄in rek k̄irig ḡil, n̄ibi yokop m̄ideliḡip̄im rek m̄idebin ak, n̄ibi ak rek nep lo m̄inim n̄ibak k̄irig ḡil, yad m̄idebin rek m̄idenim̄ib. Ned n̄ibi ȳip ḡi t̄imel ma ḡipek. **13** N̄ibi n̄ip̄im, ned ȳip tap gak ak me, yad am karip l̄im n̄ibi s̄iñak k̄in m̄idil, n̄ibep m̄inim tep ak ag n̄inek. **14** Ȳip tap gek ak, n̄ibi koslam m̄idebek pen ȳip ȳirik n̄iñil, ma k̄irig ḡipek; God ejol alap aka Krais Jisas nop ke d̄i tep ḡipkep rek ak, ȳip akn̄ib rek nep d̄i tep ḡipek. **15** N̄ibi ned m̄iñ m̄iñ ȳib ḡil ȳip d̄i tep ḡil, ȳimig n̄iñil, udin magil n̄ibi okok t̄ig ju ȳip n̄eb rek l̄ipkop, abramek t̄ig ju n̄ibkep. **16** Pen m̄iñi ȳip tari ḡinig k̄irig ḡip̄im? M̄inim n̄iñid agen ar ak n̄inem n̄ibep m̄ilik yapek ȳip ȳirik n̄ip̄im aka?

17 Bin b̄i n̄ibep t̄imid ukpal okok, k̄iri gos t̄imel n̄iñil n̄ig ḡipal. Pol b̄i okok k̄irig ḡil, m̄inim c̄in apin ak nep k̄isen ḡinim̄ib, agil, n̄ig ḡipal. **18** Bin b̄i k̄ilis ḡil n̄ibep ḡi tep ḡinigal ak tep. Pen k̄iri per nep n̄ig genimel. Yad n̄ibep eip m̄idenigain n̄in ak abe, par okok m̄idenigain n̄in ak abe n̄ibep gos n̄iñil ḡi tep ḡinigal ak tep. Pen yad par okok m̄idenigain n̄in ak n̄ibep tom apal ak, tep ma ḡip.

19 Pen n̄i pai midmagil yad okok. Ned, “Krais m̄inim tep ak ag n̄en, n̄in del, Krais k̄rop nab adan m̄iden,” agil, n̄ibep ag n̄i tep göliḡip̄in ak, bin okok n̄i pai t̄ik donig gel, yur k̄ib ḡip rek ak, ȳip gak. Pen m̄iñi kauyan Krais n̄ibep nab adan m̄iden, agil, n̄ibep ag n̄i tep gebin ak, bin n̄i pai t̄ik donig gel, yur ḡip rek ak, ȳip kauyan geb. **20** Yad n̄ibep eip m̄idebnep ak, m̄inim akal

* **4:6:** Jisas Arameik m̄inim agoliḡip. “Aba” agak m̄inim magil n̄ibak waḡin ak “Bapi.”

dil agnim, agil, piyo nippnep ak, pen par sinj aul midebin ak me, yad nibep gos par niyen, gos yad abic gek apeb.

²¹ Pen nibi lo minim nep niyin, apim okok, lo minim ognap ma niyinimib rek lip. ²² Minim nibak nu kil tikil aglak, "Ebrahim ni omal tik dowak. Ni ne alap, bin praj alap Ebrahim bine ak nop miñ wög goligip bin ak nop dil tik dowak; ni ne alap, bin miñ wög ma goligip bin ak nop yipid gil dil tik dowak," aglak. ²³ Bine miñ wög goligip ni tik dowak ak, ni pai tik dopal rek nep tik dowak; pen bin miñ wög ma goligip bin yipid gil dak bine ak, ni pai womleb midil, God Ebrahim nop ni alap tik donigan agil minim kils niyid ag li agak rek, ni alap tik dowak.

²⁴ Kesim ar nibak rek, minim ognap bak okok mideb. Bin omal, minim kils niyid ag lep omal. Minim kils niyid ag lep alap Sainai Dım nib apil, ni pai tik dapek kiri miñ wög gilig gi nep midenigal; Hega me ak. ²⁵ Bin Hega ne Sainai Dım karip lim Arebia sijak rek me. Ne taun kib Jerusalem miñi mideb ak rek mideb. Tari ginig: Jerusalem abe ni pai ne abe miñ wög gipal. ²⁶ Pen Jerusalem seb kab ar alaç mideb sijak, bin bi miñ wög gil ma amnigal. Karip lim nibak ami cin.

²⁷ Birarik nep kimep alap God Minim nu kil tikil aglak,
"Bin ni pai womleb ni pai ma tik dowip
ak,

miñ miñ yib ginigab.

Bin ni pai tikenig gek ma niyib ak,
tep gek niyil gi, miñ miñ ginigab.
Bin ni pai womleb ak,
wagin ne kib midenigab;
pen bin niyim eip ajoligipir ak,
wagin ne kib ma midenigab," aglak.

²⁸ Ai mam sikop. God ne minim kils niyid ag lek, Sera Aisak tik dowak. Pen nib aknib rek nep, God minim kils niyid ag lek, nibi ni pai ne midebim. Nib ak, nibi Aisak rek midebim.

²⁹ Nib ak, Ebrahim ni ne bin bi ni
pai tik dopal rek nep tig dowak ni ak,
warikil, nimam adik God Kaun gek tik
dowak ak nop niyek, milik yapek, gi timel
gak. Nib ak rek, miñi Juda bin bi lo minim

nipal okok, cinop bin bi Jisas nop niy dipin okok ak rek nep gipal.

³⁰ God Minim ak nu kil tikil aglak, "Bin wög gi neb amil mal krop ag yukan. Bin miñ wög gi neb ni ne ak, bin yipid gil dil ni tik donak ak, tap ne ognap ma dinigab," aglak.

³¹ Nib ak, ai mam sikop niyim! Cin bin miñ wög goligip ni pai ne rek ma midobin; cin bin miñ wög ma goligip bin yipid gil dak ak, ni pai ne rek midobin.

5

*Min midonok, Krais cinop tau adik dak
ak me, Juda lo minim okok lo cin mer*

¹ Krais cinop pis nep tau adik dak ak, kisen Juda lo minim alap cinop minim kib ma agnim, agil, cinop tau adik dak. Krais nig gak ak gos niyil gi nep midenimib; ned Juda lo minim ak bi kib nibi rek lek, nop bin bi miñ wög gep rek mideligipim ak kauyan ma adik gi amnimib. ² Yad Pol nibep minim agebin aul niy tep ginimib! Juda kai minim cin dinimib apal okok krop yau agem, wak nibep tib gi rik genigal ak, kisen Krais nibep gi niyim rerek ma linigab. ³ Yad nibep kauyan ag tep ginigain! Bi okok minim cin dinimib apal okok krop yau agem, wak nibep tib gi rik genigal ak, kisen nibi Juda lo minim ak magilsek dil kisen ginimib. ⁴ Nibi, "Juda lo minim kisen gon amek, God cinop niyil, 'Bin bi komij tep yad,' agnigab," ag gos nippim bin bi okok, Krais nop krig gipim; bin bi ne ma midebim. Nibi nig gil nippim rek, Krais nibep yimig niyil dinimij rek ma lip. ⁵ Pen God Kaun cinop nab adaç mideb bin bi okok, God cinop niyil, "Bin bi komij tep yad," agnigab ni ak kod midil tep gek niyil gi, gos sek midobin. ⁶ Bin bi Krais Jisas nop cig midebal okok, wak tib gi rik gipal aka tib gi rik ma gipal ak tap yokop. Tap kib nokim nep mideb: Krais nop niyil dil, bin bi okok krop midmagil lin.

⁷ Nibi ned tag tep goligipim ak pen miñi bi an nibep kanib binem tikip niyil minim niyid ak krig gipim? ⁸ God nibep kanib binem tikip niyil minim niyid ak

ma kırıg gipim. Ne nep me nıbep sık ageb. ⁹ Bin bı okok tap yıs apal ak mınım alap agıl apal, “Yıs sıkol eñap plaua tin kib eyaŋ sek lel, yıs nıbak ke amek amek plaua nıbak kib yıb tannıgab,” apal. ¹⁰ Krais eip jım nıl mıdobın ak me, yad nıpin mınım yad agesin nıbaul nıbi ke nıb aknıb rek nep nıñigabım. Pen bı an ne apıl mınım esek agek, nıbi gos alap alap nıpmak, bı nıbak mınım kib nıñıl pen yur dıñigab.

¹¹ Pen ai mam sıkop nıñım! Krais bin bı nıñ dıpal okok kırop wak tıb gı rık gınımib apnep, bı okok yıp gı tımel ma gıplap. Yad wak tıb gı rık gınımib apnep, Krais ne bin bı okok nen agıl mab kros bak alan kımak mınım tep nıbak nıñel mılık ma yopkop. ¹² Pen gos yad, bı mınım esek agel sıdol gipim bı nıb okok kırop ke pıs nep tıb gı rık gınıgal ak tep!

¹³ Pen ai mam sıkop. Krais cınop pıs nep tau adık dak ak, kısen Juda lo mınım alap cınop mınım kib ma agnímın, agıl, cınop tau adık dak. Pen gos nıbak nıñıl, gos nıbi ke nıñıl, abramek ma gınımib; bin bı okok kırop yımig nıñıl, dı tep gınımib. ¹⁴ God lo mınım ak magılsek dı jım nıl, mınım ar nokım alap nep mıdeb: “Nak ke mıdmagıl lıpan rek, bin bı ke nıb okok kırop ak rek nep mıdmagıl lınimın.” ¹⁵ Nıb ak, nıbi ke nıñ tep gınımib. Kaj kain okok gıpal rek mılık yapek, pen pen gınigabım ak, magılsek ap yap paknigabım.

Gos ke nıpmar ak kırıg gıl, God Kaun gos ſeb ar ak nep gınımib

¹⁶ Nıb ak, nıbep agebin, God Kaun gos ſeb ar ak nep gınımib. Nıg genıgabım me, gos nıbi ke nıñıl, tap si tap tımel göligipim ar ak kırıg gınigabım. ¹⁷ Gos nıb omal, alap pıs kıd lıp gı damek, alap pıs kıd lıp gı damek ak me, tap gın agnígabım ar ak gınımib rek ma lıñigab. ¹⁸ Pen God Kaun nıbep gos ſek nıñig gı gem amek, Juda lo mınım okok lo nıbi mer. ¹⁹ Pen bin bı gos kiri ke nıñıl gıpal ar ak, bin si bı si gıl, abramek gı ajıl, gı tımel yıb gıl; ²⁰ tap yokop god esek okok sobok gıl, kıj gıl, kıyob pakıl; bin bı okok kırop mılık kal nıñıl, pen pen gıl, tap kiri okok yad rek ma mıdeb agıl, cıbur tımel gek, yad

ke bı kib mıdenım agıl, pen pen agıl, am ke ke asık lıl, ²¹ tap kiri okok yad rek mıdobkop, agıl; nıg kılıs nıbil saköl nıagıl, tap magıl konai nep nıbil, tap tımel nıñep ma nıñep gıl, gı tımel yıb gıpal. Yad nıbep ned agnek mınım ak mıñi kauyan agebin: bin bı nıbak rek gıpal okok, God kırop dıl ma kod mıdenigab.

²² Pen bin bı God Kaun kırop gos ſek nıñig gı gel ameb okok, bin bı okok mıdmagıl lıl, mıñ mıñ gıl, cıbur sain sain mıdıl, bin bı ognap okok yımig nıñıl, gı tep gıl, mınım kiri ke agnígal ak ar nıbak rek nep gıl, ²³ bin bı ognap eip mınım sisain agıl dı tep gıl, bin bı ognap kırop gı tımel gel, pen kal ma junıgal. Nıg genıgal ak, lo mınım alap kırop mınım kib ma agnígal.

²⁴ Krais Jisas bin bı ne okok, gos ke nıñıl abramek goligipin nag ar nıbak kırıg gıpin. Nag ar goligipin nıbak, mab kros bak alan Krais Jisas eip kımak. ²⁵ Nıb ak, God Kaun ak nep cınop komıñ kısen nıb ſek, komıñ mıdobın ak me, God Kaun tap tari cınop agnímın ak, nıb aknıb rek nep gın. ²⁶ Pen cın ke yıb kib mıdeñ, agıl, pen pen agıl, tap kiri okok tap yad rek mıdobkop, agıl, gos ma nıñın.

6

Bin bı okok mıdmagıl lıl, gı tep gınımib

¹ Ai mam sıkop. Bin bı cın ognap tap si tap tımel ar ognap genımel ak, nıbi bin bı God Kaun nıbep nab adanı mıdeb bin bı okok kırop mınım sisain agıl, ag tep gem, kauyan mıd tep gınımel. “Nıñ ognap cın ak rek nep gıjin rek lıp,” agıl, nıñ tep gınımib. ² Bin bı cın ognap mıker denımel, kırop yımig nıñıl kod mıdem, mıd tep gınımel. Nıg gınigabım ak, Krais lo ne ageb rek gınigabım. ³ Cın ke tap tep alap ma mıdeb. Bin bı ognap, cın ke bin bı tep agnígal ak, mınım esek agnígal. ⁴ Bı nıbak bı tep aka yad bı tep, agıl, gos ak ma nıñımib; yad ke gı tep gıpin aka gı tep ma gıpin agıl, gos ak nep nıñımib. ⁵ Tari gınig: cın nokım nokım mıker ke ke mıdeb rek nıñıl, tari tari gıl mıd tep gınigabın ak, ke nıñ tep gın.

⁶ Pen bin bi Krais minnim tep ag nibal okok, bin bi minnim nibak nipal okok, minnim ag neb bin bi nib okok kirrop sakol ma ginnimel; tap tep kiri midebin okok kirrop ognap nonim li ninnimel.

⁷ Pen, God bi sakol, yad tap si tap timel ginigain ne ma nijnigab, agil, ma nijnimb. Ginigabin rek, cinop pen ak rek nep ginigab. Cin nipin, tap yimnigabin rek nep pag donigabin; tap ke ognap ma pag donigabin. ⁸ Nib ak, gos cin ke nipin rek tap yimnigabin ak, kanib timel amlig git, pis nep yap pakil, mab per yneb ak pag donigabin. Pen God Kaun gos neb rek tap yimnigabin ak, God Kaun ak cinop gek, komin per midebin won ak nep pag donigabin. ⁹ Nib ak, yirik nijil, git tep gipin ak ma kirig gil, kilis git tap yimil, ninnijil, kisen ak tap magil tep pag donigabin. ¹⁰ Pen tap nijeb nibak wos ma gip ninaul, bin bi Krais pis ar midebal okok kirrop di tap gep rek lenigab ak, di tap gin. Pen bin bi ke nib okok kirrop ak rek nep magilsek di tap gin.

Krais cinop nen agil mab kros bak alan kimak ak nep tap kib yib

¹¹ Yad agen, mam alap mij nibaul nu kil tikebin. Pen minni ninmagil yad ke nu kil tikebin ak me, minnim magil kib kib rek nu kil tikebin.

¹² Bim gon nep nijil, ak tep, ak timel, apal bi okok, kiri kilis gil wak tib git rik ginnimb apal. Krais mab kros bak alan kimak minnim ak nep agon, bi Juda ognap kabiam juil, cinop git timel ginigal, agil me, nib apal. ¹³ Wak kiri ke tib git rik gipal ak pen Juda lo minnim okok magilsek kisen ma gipal. Nibep wak tib git rik ginnimb apal ak, kisen kiri min min gil, Juda bi okok ognap kirrop agnigal, “Cin agon minnim cin dil mib gon kiri nib nib gipal,” agnigal. ¹⁴ Pen yad tap nokim alap nep gos nijil min min gipin: Jisas yip nen agil, mab kros bak alan kimek, yad eip kimnek rek lip ak nijil me, min min gipin. Ne eip kimnek nibak, bi pis nep kimb rek ak miden, bin bi lim dai wagin aul nib tap kiri min min gipal tap okok, yip tep ma gip. Pen bin bi nib okok ak rek

nep yip nijel, yad tap yokop alap rek lek, bi pis nep kimb bi alap rek midebin.

¹⁵ Wak tib git rikip aka tib git rik ma gip ak tap yokop. Pen God gek, bin bi kisen nib lil, bin bi ne midobin ak tap yib.

¹⁶ Minnim agesin kisen gipin bin bi okok abe, God bin bi ne okok magilsek abe, God nibep yimig nijil di tap gek nijil git nibi kapkap mid tap git midenimib.

¹⁷ Yad minnim magil nokim alap midebin ak, nibep agnig gebin. Jisas minnim tep ak agen, yip paklak kinauil okok midebin ak me, bi ognap apil yip miker ognap ma ninnimel.

¹⁸ Ai mam yad okok. Bim Kib cin Jisas Krais nibep yimig nijil, kod midonimin. Nib aknib rek tep.

Epesas

Pol Epesas bin bî kîrop mij ñu kîl tikak

¹ Yad Pol. God yip ag lek, Krais Jisas minim dad ameb bi alap midil, nibep God bin bi ne taun kib Epesas midebim okok, mij nibaul nu kîl tikak.

² God Bapi cin abe, Bi Kib Jisas Krais abe, nibep yimig niñil di tep ger, nibi mid tep ginimib.

*Krais eip midobin ak, ne kaun cinop tap
tep nib*

³ Bi Kib cin Jisas Krais Nap ne God nop tep agin. Niñ ne nop ag yokek apil cinop dek me, nop cig gon, seb kab ar alan tap tep mideb okok magilsek kaun cinop nib. ⁴ Karip lim birarik ped okok ma gi lak niñ ak God agak, "Krais bin bi ne midenigal okok, kiri bin bi siñ, bin bi astiñ ma middeb yad okok midenigal," agak.

Nib ak, birarik ped okok God bin bi midmagil liñ, ⁵ niñ nibak nep, gos ne nep niñil agak, "Niñ yad Jisas Krais bin bi kîrop dinigab okok, niñ pai yad ke rek lel, yad ke kîrop dil yimagiñigain," agak. ⁶ Nib agil, Niñ midmagil ne ak abramek ag yokek apil, cinop di Nap niñmagil ar ne lak ak me, tep gek niñlig gi yib ne ak agon ar amnaj.

⁷ Jisas Krais lakañ ne yapek kimil cinop tau adik dek, God, Bi tep yib ak, cinop yimig yib niñil, tap si tap timel gitpin okok niñil kiri gip. Nib ak, cin niñpin God ne bin bi okok mapin yib niñip. ⁸ God ne gos niñ kid yikil tap magilsek okok niñip ak, cinop tap tep tep nib okok abramek nib. ⁹ Pen God ne Krais eip tari ginig gak ak, tap we giñ midoligip nibak cinop misen agek niñpin. ¹⁰ God niñ kisen ag lak niñ ak, tap seb kab ar alan siñak abe, tap lim dai wagin aul abe, Krais ne nokim nep magilsek kod midenigab.

¹¹ God ne ke gos niñil ag lak ak, magilsek ginig geb. God ne ke gos niñil ag lak, cin Krais cig gitpin bin bi okok, bin bi ne ke linigabin. God ne birarik ped okok nig gos niñak. ¹² Ne gak nibak, cin bin bi

Krais nop ned niñ dinok okok, God yib ne agon ar amniñimij, agil gak. ¹³ Pen nibi ak rek nep, Krais minim tep bin bi di komij yokep minim niñid nibak niñ dem, God nibep dil, Kaun Siñ nibep nab adañ liñ, Krais bin bi ne yib ag lip. ¹⁴ God Kaun cinop nab adañ middeb ak me, cin niñpin, God tap tep bin bi yad kisen niñigain agak tap okok, kisen dil mid tep yib ginigabin. Nib ak, God yib ne agon ar amnaj.

Pol God nop sobok gak

¹⁵ Nib ak, yad ned niñnek, nibi Bi Kib Jisas nop niñ dil, bin bi ne okok kîrop midmagil lipim ak, ¹⁶ yad sakol ma giñ, per nep nibep nen agil, God nop tep git agil, sobok gitlig gi midebin. ¹⁷ Bi Kib cin Jisas Krais God ne ak, Bapi tep aknib ke ak, nop per ag niñil agebin, ne Kaun nibep niñigab niñil ne nibep gos tep niñ, God ne tigep bi rek middeb ak nibep yomek, nibi God nop niñ tep ginigabin. ¹⁸ God nop sobok giñ agebin, ne midmagil nibep nab adañ melik ne niñ lek, Krais bin bi ne kîrop tap tep aknib ke niñig geb ak niñigabin. God tap tep nibak niñigain, agil me, nibep sik agak. ¹⁹ God nop sobok giñ agebin, ne midmagil nibep nab adañ melik ne niñ lek, ne Bi kiliñ aknib ke yib gek, cin bin bi Krais minim tep niñ dipin okok kiliñ nibak dijñin rek lip ak niñigabin. Kiliñ nibak God niñmagil ar ne nep middeb.

²⁰ Krais pis nep kimek, God kiliñ nibak nep Krais warik niñ, seb kab ar alan siñak dam niñmagil yipid pis kid ne lak. ²¹ Krais God eip am bisig git ak, kaun seb kab alan ned kod mideligipal okok abe, kaun seb kab alan kisen kod midenigal okok abe, yib kiri magilsek piyak midek, Krais yib ne ak i ar alan midek niñlig gi, magilsek mok ne okok middeb. ²² God ne bin bi okok tap okok magilsek Krais mok ne okok lak. Pen cin Krais bin bi ne okok magilsek, God Krais nop bi nabic ak ag lak. ²³ Krais bin bi ne okok, cin miñ gon ne midobin. Krais nabic abe miñ gon abe middeb me ak.

¹ N̄ibi tap si tap t̄imel göligip̄im ak, n̄ibi bin b̄i p̄is nep k̄imbal rek m̄ideligip̄im.
² Bin b̄i karip̄ l̄im ar wagin aul tap si tap t̄imel ḡipal rek, n̄ibi ke ned ak rek nep göligip̄im. N̄in n̄ibak kaun k̄imi nab alan m̄idebal b̄i k̄ib k̄iri ḡip rek, n̄ibi ned ak rek nep göligip̄im. Kaun n̄ibak ne bin b̄i God M̄in̄im ma n̄iñ d̄ipal okok k̄rop nab adan̄ m̄ideb. ³ Pen ned c̄in maḡilek n̄ibak rek nep göligip̄in. Gos c̄in ke n̄iñoligip̄in rek ḡilḡiñ, gos ognap ke n̄iñin̄ rek ma lek, tap si tap t̄imel nep göligip̄in. N̄ib ak, bin b̄i okok ḡi t̄imel gel God k̄rop pen yur k̄ib n̄iñig geb rek ak, c̄in ak rek nep göligip̄in.

⁴⁻⁵ N̄ib ak, c̄in bin b̄i p̄is nep k̄imbal rek m̄idonok, God eip m̄idojin̄ rek ma lek, God bin b̄i per nep ȳimig n̄iñip̄ ak, c̄inop m̄idmaḡil ȳib l̄il, Krais eip d̄i komiñ l̄ip. God ne n̄ibep ȳimig n̄iñip̄ ak me, n̄ibep d̄i komiñ yok̄ip. ⁶ God c̄inop Krais eip warik̄ n̄il, seb kab ar alan s̄iñak dam Krais Jisas eip b̄isiḡ ḡi ñak.

⁷ Pen God gak n̄ibak, bin b̄i kisen t̄ik donigal okok, k̄iri God ne c̄inop nen agil, Krais Jisas nop ag yok̄il c̄inop ḡi tep ȳib gak ak n̄iñil, God ne b̄i tep ke ȳib, bin b̄i ȳimig ȳib n̄iñip̄ ak n̄iñimel agil gak. ⁸ God n̄ibep ȳimig n̄iñil d̄i komiñ yok̄ip. Krais m̄in̄im tep ak n̄iñ d̄ipek ak me, ne n̄ig gak. Pen n̄ibi Krais n̄iñ dem n̄ibep d̄ip ak, k̄iliñ c̄in ke gon c̄inop d̄ip, agil ma agn̄imib. God ne nep n̄ibep tap tep ak yokop n̄ib. ⁹ N̄ibi Krais n̄iñ dem n̄ibep d̄ip ak, n̄ibi tap tep alap ma ḡipek. N̄ib ak, ȳib n̄ibi ke agem ar amn̄im̄iñ rek ma l̄ip. ¹⁰ Pen God c̄inop d̄il Krais Jisas bin b̄i ne ḡi lak ak, God b̄irarik̄ ped okok bin b̄i okok k̄rop ḡi tep ḡin̄imel agil, c̄inop n̄ig gak.

Krais Juda bin b̄i okok eip, Juda bin b̄i mer okok eip d̄i j̄im ñak

¹¹ N̄ibi n̄ip̄im, nanim nap k̄iri Juda bin b̄i mer, n̄iñil n̄ibep t̄ik dolak ak, n̄ibi ak rek nep Juda bin b̄i mer. Juda bin b̄i okok ȳib k̄iri ke agil, "wak t̄ik̄ip" agöligipal. Bi okok k̄iri m̄ib gon n̄ig ḡipal. Pen n̄ibep Juda bin b̄i mer okok ȳib agil, "wak ma t̄ik̄ip" agöligipal. ¹² Pen sakol ma ḡin̄imib. N̄ibi ned Krais p̄is ken ma m̄idebek; n̄ibi Isrel wagin ak mis ken m̄idebek; God m̄in̄im n̄iñid ag lak ak ma n̄ipek; n̄ibi

karip̄ l̄im ar wagin aul m̄ideligip̄im ak pen God nop ma n̄iñeligip̄im. ¹³ N̄ibi ned God m̄ideb par s̄iñak m̄ideligip̄im pen miñi Krais lakañ ne yowak ak me, Krais Jisas eip God m̄ideb s̄iñak ulep op̄im. ¹⁴ N̄ib ak, Krais ne k̄imak rek, c̄in Juda bin b̄i okok, Juda bin b̄i mer okok m̄ilik kabiam n̄iñil pen pen goligip̄in wari nab ak t̄ib wal ḡi yok̄il, wagin omal d̄i j̄im n̄il lek, c̄in wagin nok̄im alap nep m̄idobin. ¹⁵ Jisas m̄ib gon l̄il k̄imak rek, Juda lo m̄in̄im ke ke okok maḡilek p̄is nep k̄ir gak. Jisas k̄imak ak, kisen Juda bin b̄i okok wagin ak ke, Juda bin b̄i mer okok wagin ak ke m̄idil pen pen ma ḡin̄gal; bin b̄i maḡilek okok wagin nok̄im alap nep m̄idil kapkap m̄idenigal, agil k̄imak. ¹⁶ Jisas m̄ib gon ne mab kros bak alan k̄imak ak, wagin omal n̄ib okok d̄i God eip j̄im ñak; pen pen gep nag ak abe ñag pak lak. ¹⁷ Ned ke ke ȳib m̄idoligip̄in ak pen Krais m̄in̄im tep God eip j̄im n̄il m̄idep ak damil, n̄ibi bin b̄i par k̄ib okok rek m̄ideligip̄im okok ag n̄il, c̄in Juda bin b̄i ulep okok m̄idoligip̄in okok ag n̄il gak. ¹⁸ Krais k̄ijoñ c̄inop ar nok̄im ȳikak n̄ibak, God Kaun ne nok̄im m̄ideb ak nep gek, c̄in wagin omalḡil Bapi m̄ideb s̄iñak amj̄in̄ rek l̄ip.

C̄in Krais p̄is ar m̄idobin okok, God karip̄ ne rek m̄idobin

¹⁹ N̄ib ak, m̄iñi bin b̄i karip̄ l̄im ke okok n̄ib ju ap̄il m̄idebal rek ma m̄idebim. Bin b̄i ar okok ḡi ajpal rek ma m̄idebim. God bin b̄i ne ned n̄ib okok eip mogim̄ ḡil, bin b̄i ne ȳip̄id ḡil m̄idebim. ²⁰ N̄ib ak, c̄in God sobok gep karip̄ ak rek m̄idobin. Krais Jisas karip̄ sap d̄i m̄idep k̄ib nab eyan̄ m̄ideb. Bi Jisas m̄in̄im dad ameb okok abe, bi God m̄in̄im agep okok abe, karip̄ sap s̄ikol s̄ikol auan okok piñil l̄ipal rek ak m̄idebal; karip̄ bog ñag k̄is k̄is ḡipal rek ak n̄ibi m̄idebim. ²¹ Krais Jisas karip̄ sap k̄ib nab eyan̄ m̄idek, karip̄ n̄ibak maḡilek j̄im n̄il k̄ib ḡil, Bi K̄ib sobok gep karip̄ s̄iñ ne l̄in̄igab. ²² N̄ib ak, n̄ibi Epesas bin b̄i Krais p̄is ar m̄idebim okok, God ne n̄ibep ak rek nep d̄i karip̄ n̄ibak eip d̄i j̄im n̄il lek, karip̄ n̄ilik m̄igan tep ne ak God Kaun amil m̄idenigab.

3

*Pol Krais mìnìm tep ak Juda bin bì mer
okok kìrop ag ñoligip*

¹ Yad Pol, Krais nop wög gi ñilg gi, nìbep Juda bin bì mer okok ag ñi ajen, bin bì ognap yip nìjel mìlik yapek miñ lel mìdebin. ² Pen nìbi bìr nìpim, God yip yìmig nìjil mìnìm tep ne yip ag ñek, yad mìnìm tep nìbak nìbep ag ñi ajölgipin. ³ God yip yìmig nìjil, mìnìm ne ned we gił mìdoligip ognap yip yomek nìjnek ak, mìnìm ognap ñu kıl tìkpin. ⁴ Nìbi mìnìm ñu kıl tìkebin aul nìj tep gił me, God bìrarık ped okok Krais kisen gìnigab ag lak mìnìm ak nìjil, yad mìnìm ned we gił mìdoligip nìbak nìj tep giłpin ak, nìjnigabim. ⁵ God Kaun ne cìnop bì Jisas mìnìm tep dad ameb bì ne ke okok abe, bì God mìnìm agep bì ne ke okok abe mìsen agıl gos ñek, mìnìm bin bì ned ma nìjelgipal ak nìpın. ⁶ Mìnìm we gił mìdoligip nìbak nìg gił mìdeb: Juda bin bì okok abe, Juda bin bì mer okok abe, God tap tep bin bì ñinigain agak ak dìnígal. Kìri wagın omal mìb goj nokim nep mìdek, God ne Krais Jisas ag yokıl bin bì kìrop gi rep gìnigain agak mìnìm tep nìbak mìnìm kìri magısek. Krais Jisas mìnìm tep ak me ak.

⁷ God Bì kılıs yib ak yip yìmig nìjil di te gił, tap tep ke ñil, yip Krais mìnìm tep ak wög gi ñeb bì alap ag lek mìdebin. ⁸ God bin bì ne ognap bin bì kib, ognap bin bì sìkol. Yad bì sìkol yib ak pen God yip yìmig nìjil gi teq gek, Juda bin bì mer okok kìrop, Krais cìnop gi teq yib gił di teq yib gił, mìnìm tep ak ag ñibin. Pen mìnìm nìbak dai ma juip. ⁹ Pen God ne karıp lìm ar wagın aul mìdeb tap okok, tap seb kab ar alan mìdeb tap okok magısek gi lak ak, ne ke nep gek mìnìm nìbak we gił mìdoligip. Pen miñi God yip ag lek, yad mìnìm we gił mìdoligip nìbak bin bì magısek okok kìrop mìsen ag ñebin. ¹⁰ God gak nìbak, miñi Krais bin bì ne karıp lìm ar wagın aul mìdebal okok genigal nìjlig gi, ejol seb kab ar alan kod mìdebal okok, God bì gos nìj kìd yik nìnjip ak nìjnìmel, agıl gak. ¹¹ God gak nìbak, ne bìrarık ped okok gos nìjek rek

nep, Bì Kib cìn Krais Jisas nop ag yokıl, tap nìbak gak. ¹² Cìn Krais Jisas nop nìj dìl cìg giçin ak me, God nop ma pìrikil, gos sek nep ne mìdeb ulep sìjek amnì. ¹³ Nìb ak, nìbep ag ñi ajen, yip gi tìmel gel, koslam mìdebin ak, gos par ma nìjnìmib; yad koslam mìdebin pen God nìbep tap tep ñinigab.

Krais bin bì kìrop mìdmagıl yib lip

¹⁴ Ar nìbak nep yad Bapi nop kogım yìmıl sobok gebin. ¹⁵ Bapi ne ke gi lek, yakam lìm dai ar wagın aul mìdebal okok abe, yakam seb kab ar alan sìjek mìdebal okok abe, cìn magısek yakam ne mìdobın. ¹⁶ Bapi God nop sobok gebin, ne Bì melik tep ke sek, ñinmagıl ne tap tep yib mìdeb nìjil ne Kaun ne nìbep ñek, cìbur gos mìdmagıl nab nìbep adan kılıs sek mìdenigabim. ¹⁷ Bapi God nop sobok gebin, nìbi Krais nop nìj dem, Krais mìdmagıl nab nìbep adan mìdenigab. Yad sobok gebin, nìbi tap tari gìnig gebim ak, God abe bin bì okok abe kìrop mìdmagıl lìl gìnigabim. ¹⁸ Yad sobok gebin, nìbi abe Krais bin bì magısek okok abe, Krais ne per nep bin bì kìrop mìdmagıl yib lip ak mìsen nìjnigabim. ¹⁹ Krais bin bì okok mìdmagıl yib lip ak nìjnigabim. Pen ar nìbak nep mer. Yad God nop sobok gebin ak, ne nìbep mìdmagıl yib lip ak, cìbur gos mìdmagıl nab nìbi ke adan nìjnigabim. Nìb ak, God ne ke nab nìbep adan ap ran jaknigab.

²⁰ Cìn God nop ag nìpın, pen ne ag nìpın rek nep ma gìnigab; cìn gos nìpın rek nep ma gìnigab. Kılıs ne ke ak cìnop nab adan wög gił, ne gi yìmeb nep gìnigab. ²¹ Nìb ak, cìn Krais Jisas bin bì ne mìdıl nop cìg mìdobın okok, yib ne per nep per nep ag dad amon ar amnañ! Nìb aknìb rek tep.

4

Krais mìb goj ne jím ñil mìdenimib

¹ Yad Bì Kib wög gen yip miñ lel mìdebin ak, mìnìm agebin aul nìjnìmib. God nìbep bin bì tep yad mìdenimib agıl diç ak, nìbi nìb aknìb rek nep gi mìdenimib. ² Bin bì kib mìdobın agıl kabiam ma junimib; bin bì sain tep okok

midenimib. Nibi pen pen minim sisain agil midmagil linimib. ³ God Kaun nibep di jim nil lek, jim nil midebim rek, nig gil nep kapkap midojin agil gem amniminj. ⁴ Cin Krais bin bi ne mi b gon nokim alap nep mideb. Kaun ak nokim alap nep mideb. Nibi magilsek tap tep nokim alap nep kisen dinigabin agil gos sek midebim. God tap tep nibak ninigain agil nibep sik agak. ⁵ Bi Kib cin ak nokim alap nep mideb. Krais nop niy dep kanib ak nokim alap nep mideb. Nig pakep ak nokim alap nep mideb. ⁶ Bin bi magilsek midebal okok kiri God nokim alap nep, Bapi nokim alap nep mideb. Ne bin bi magilsek okok Bi Kib mideb. Ne bin bi ag lek, kiri magilsek wog ne gipal. Ne bin bi magilsek okok nab krop adan mideb. ⁷ Pen Krais cinop nokim nokim ke ke tap tep ke alap nonim li nek dipin.

⁸ Nib ak, God Minim ak nu kili tikili aglak, "Karip lim ar alan amnak niin ak, kauual maual ne okok miin li, krop dam lip gi dad amil, bin bi okok krop tap tep tep nak," aglak.

⁹ Ne karip lim ar alan amnak aglak wagin ak titi gil rek mideb? Me ne ned lim dai yipil mok eyan amil, kisen karip lim ar alan amnak. ¹⁰ Nib ak cin nipi, bi lim dai yipil mok eyan amnak ak, bi nibak nep ar alan amil seb kab ar alan sijak amnak. Nig gak ak, karip lim mok eyan sijak abe, karip lim ar alan sijak abe, karip lim magilsek yib amnigain, agil, nig gak.

¹¹ Bi nibak nep bin bi ne tap tep tep nil, ognap ag lek, Jisas minim tep dad ameb wog ak gipal; ognap God minim agep wog ak gipal; ognap bin bi Krais nop ma nopal okok krop Krais minim tep ak ag nibal; ognap bin bi Krais nop niy dipal okok krop kod midil ag ni te gipal; ognap bin bi ni pai okok krop Krais minim tep ak ag nibal. ¹² God bin bi ne nop wog gel, Krais mi b gon ne kib gil kilis linimij, agil, bin bi ne okok krop tap tep tep nib okok nib. ¹³ Krais mi b gon kilis lek, cin magilsek mi b gon nokim alap rek minim tep ne niy dil, God Ni ne tige B rek mideb ak niy

tep gil, cin ni pai sikol rek mer, bin bi pobin Krais ne ke mideb rek linigabin.

¹⁴ Nig genigab ak, kisen cin ni pai sikol rek ma midonigabin. Niin kisen nibak, bi God Minim agobin, agil, minim ke ke okok nib okok nib di di tom tom apal okok, cinop yigen dil nig solwara di adik madik gip rek ma ginigal. ¹⁵ Niin kisen nibak, cin bin bi okok krop midmagil li minim niyid nep agil, tap tari tari ginigabin ak, Nabic tari gipkop ak niyil, nib akni b rek nep gin. Nabic ak me Krais nep. ¹⁶ Krais nabic midek, mi b gon kid ke ognap kid ke ognap pen pen midmagil li, wog ke ke gel, kidil amil mi b gon kid ke ke di jim nek, mi b gon magilsek kib gil, kilis linigab.

Krais bin bi ne midobin rek, nag kisen nib ar ak gin

¹⁷ Nib ak, yad Bi Kib minim ne ak dil nibep minim kili agil agebin: bin bi God ma niy dipal okok gipal rek nag ar ak rek ma ginimib. Bin bi nib okok gos kiri ma mideb. ¹⁸ Kiri kislim pis sijak midebal. Kiri gos alap ma mideb yib. Gos timid midmagil kiri ke gac gil minim ma nopal. Nib ak, God komij ne krop nab adan ma mideb. ¹⁹ Tap si tap timel tari tari gipal okok krop nabij ma gip. Nib ak, kiri tap si tap timel abramek gi dam dam, miini tap si tap timel kisen nib ognap gin, agil, tapin nep abramek gel ameb.

²⁰ Pen ned Krais minim tep ak ag non niy dipal ak, Krais nibi nag ar nibak ginimib agip, nibep ag non ma nipek.

²¹ Nibep Jisas minim niyid ak nep ag non nipek ak me. ²² Tap si tap timel ned goligipim ak, gos timid midmagil nibep gac ginigab. Nib ak, tap si tap timel goligipim ak pis nep kirig ginimib. ²³ Gos tep kisen nib ar ak nep niyminib.

²⁴ Pen God gek nibi bin bi kisen nib midenimib rek lip. Nib ak, nag kisen nib ar ak tig ulek li, God komij tep mideb rek ak, God ne sij ke mideb rek ak midenimib.

²⁵ Nib ak, cin magilsek Krais mi b gon ne nokim nep midobin ak me, nibi magilsek bin bi okok krop esek apim ak kirig gil, minim niyid nep agnimib. ²⁶ Niin ognap bin bi nibep gi timel gel nibep milik

yonigab. Pen milīk yapek, tap si tap t̄imel ma ḡin̄im̄ib. Nīg ḡil milīk nīn̄lig ḡī midem nīn̄lig ḡī, pīb panj̄d ma amnīm̄īñ. ²⁷ Mer ak, Seten nībep gos t̄imel ñek, tap si tap t̄imel ḡin̄im̄ib rek līp.

²⁸ Bin bī tap si d̄ipal okok kisen tap si ma d̄in̄imel; k̄il̄s kiri ke wög ḡil tap midék nīn̄lig ḡī, ognap bin bī ȳim̄ gep rek okok k̄rop ñin̄im̄el. ²⁹ Min̄im agn̄ig ḡin̄im̄ib ak, min̄im t̄imel ognap ma agn̄im̄ib. Min̄im tep, bin bī nīn̄il God nop c̄ig tep ḡin̄imel rek l̄in̄im̄iñ min̄im ak rek nep agn̄im̄ib. ³⁰ God nīn̄ kisen ak c̄inop pīs nep d̄in̄igain agīl nīn̄ l̄il, Kaun S̄iñ ne ak ned ag yokek ap̄il nībep nab adan̄ midéb ak me, t̄imel ḡil God Kaun S̄iñ nop mīker ma ñin̄im̄ib. ³¹ C̄ibur t̄imel gek, bin bī ognap nīn̄em milīk yapek, kabiam jūil, min̄im pen pen agīl, bin bī ag jūil, ḡī t̄imel ḡil ḡip̄im̄ ak magīlsek k̄irig ḡin̄im̄ib. ³² Pen pen ȳim̄ig nīn̄il, midmagīl l̄in̄im̄ib. Nībi Krais pīs ar midem, God nībep tap si tap t̄imel ḡip̄im̄ ak nīn̄il k̄irig ḡip̄ rek ak, nībi ak rek nep pen pen nīn̄il k̄irig ḡin̄im̄ib.

5

Melīk ar ak nep tagoj̄in

¹ Nībi God nīt̄ pai midmagīl tep ne midébim̄ ak, ne ḡip̄ rek ḡin̄im̄ib. ² Krais ne c̄inop bin bī midmagīl l̄il, God nop tap dap sobok gel kī tep ow̄ip̄ rek ak, c̄inop nen agīl mab bak alāj k̄imak. Krais gak nībak nīn̄il, nībi ke, nīb aknīb rek nep bin bī okok k̄rop midmagīl l̄il ḡī miden̄im̄ib.

³ Pen God bin bī ne ke ȳib midébim̄ ak, bin si bī si ḡil, okok ajīl abramek ḡil, tap tep kiri okok yad d̄ipnep agīl, nag ar nībak rek magīlsek pīs nep k̄irig ḡin̄im̄ib. ⁴ Wasik̄il agīl, nīlon̄ l̄il, min̄im t̄imel agīl ma ḡin̄im̄ib. Min̄im nībak rek ma agep ȳib. Nībi pen God nop tep agn̄im̄ib.

⁵ Nīn̄ tep ḡin̄im̄ib: bin si bī si ḡip̄al bin bī okok abe, okok ajīl abramek ḡip̄al bin bī okok abe, tap tep kiri okok yad d̄ipnep apal bin bī okok abe, kiri God Krais ap̄il mal karip̄ l̄im̄ seb kab ar alāj kod midébir sīj̄ak ma amnīgal ȳib. Kiri tap si tap t̄imel

nīb okok gos nīpal ak, tap nīb okok god kiri rek līp.

⁶ Nag t̄imel agesin nīb okok, bin bī ognap nībep tom agīl agn̄igal, "Tap nīb okok tap si tap t̄imel mer," agn̄igal. Nībep esek agel nīn̄im̄ib rek līp ak, nīn̄ tep ḡil min̄im k̄rop ma d̄in̄im̄ib. Tap si tap t̄imel agesin nīb okok gem, God kal jūil nībep ḡī t̄imel ȳib ḡin̄igab. ⁷ Min̄im kiri nīn̄il k̄rop eip ma ajen̄im̄ib.

⁸ Ned k̄isl̄im nab okok mideligīp̄im̄ ak pen mīni Bī K̄ib bin bī ne l̄il melik ne ar ak midébim̄. Mīni melik ne ar ak midébim̄ rek, bin bī melik ar ak ajpal rek ajen̄im̄ib. Melik nīt̄ pai rek miden̄im̄ib. ⁹ Melik magīl ak tap tep konjai nep pīln̄igab: ḡī tep gep magīl ke ke konjai ȳib pīln̄igab; tap tari tari God nīn̄ek tep ḡin̄igab tap okok magīlsek pīln̄igab; tap tari tari nīn̄id nep midéb per nep pīln̄igab. ¹⁰ God nop tep ḡin̄im̄iñ ar ak nep nīn̄ tep ḡil gem amnīm̄iñ.

¹¹ K̄isl̄im eyan̄ ajīl tap si tap t̄imel ḡip̄al ak nībi eip ma ḡin̄im̄ib. Tap si tap t̄imel ḡip̄al ak melik ar ak agem nīn̄im̄el.

¹² Kiri tap si tap t̄imel we ḡil ḡip̄al ak, c̄in tap nīb okok min̄im nep agn̄igabin ak, nabiñ ḡin̄igab. ¹³ Karip̄ tīkek magīlsek misen̄ nīpiñ. Nīb ak rek, God melik ne apek, tap tari we ḡil ḡip̄al ak misen̄ nīn̄igal. ¹⁴ Melik apek, magīlsek nīpiñ. Ar nībak nep, bin bī ognap apal, "Nak k̄im̄il midéban ak, mīni warikek, Krais melik ne ak nep melik pak nīn̄igab," apal.

¹⁵ Nīb ak, bin bī ognap min̄im ma nīn̄il abramek ḡip̄al rek ma ḡin̄im̄ib. Nīn̄ tep ḡil ḡī miden̄im̄ib. ¹⁶ Bin bī tap si tap t̄imel nep ḡip̄al nīn̄ nībaul, nībi per nep nīn̄ tep ḡil ḡī tep ḡin̄im̄ib. ¹⁷ Nīb ak, bī badī rek ma ḡin̄im̄ib; Bī K̄ib nop tep ḡin̄igab ar ak nep nīn̄il ḡin̄im̄ib. ¹⁸ Nīg wain̄ nībem, sakol̄ ma ñagn̄im̄iñ; kanib nībak amnīgabim̄ yap paknīgabim̄. Pen, God Kaun ap̄il c̄inop nab adan̄ ap ran jaknīm̄iñ, agīl, God nop sobok genīgabim̄ ak tep. ¹⁹ God Min̄im dai Sam okok ognap pen pen aglig ḡī, Krais min̄im tep ak kīmep ognap pen pen aglig ḡī, Bī K̄ib ȳib nop dap raneb kīmep ognap pen pen aglig

gi g̃iñim̃ib. Tep gek ñij̃lig gi, midmagil ñibi nab adan k̃imep ognap Bi Kib nop agñim̃ib. ²⁰ Bi Kib c̃in Jisas Krais bin bi ne midobin ak me, tap tari tari g̃iñim̃iñ, ñibi per nep tap mag̃ilek okok Bapi God nop tep agl̃ig gi midenim̃ib.

²¹ Krais Bi Kib c̃in middeb ap̃im ak me, ai mam Krais bin bi ne midebim̃ okok pen pen dĩ tẽ g̃iñim̃ib. Ai mam alap miñim̃ ognap agonim̃iñ ak, miñim̃ ne diñim̃ib.

Bi ber gon

²² Ñibi bin okok, Bi Kib miñim̃ ñij̃il k̃isen g̃ip̃im̃ rek, bi nag̃im̃il s̃ikop agenim̃el rek ñij̃il k̃isen g̃iñim̃ib. ²³ Ar ñibak ñig gĩl middeb: Krais bin bi ne okok mĩb gõj ne ke middeb; ne ke nab̃ic̃ middeb. Krais bin bi ne dĩ kom̃iñ yok̃ip. Krais bin bi d̃il nab̃ic̃ middeb rek, bi okok bin k̃iri d̃il nab̃ic̃ middebal. ²⁴ Krais bin bi ne okok k̃irõp agek miñim̃ ne k̃isen g̃ipal rek, bin okok, bi k̃iri okok agñim̃el rek mag̃ilek k̃isen g̃iñim̃el.

²⁵ Pen ñibi bi okok, Krais bin bi ne okok midmagil lĩl k̃imak rek ñij̃il, bin ñibi okok ak rek nep midmagil yib liñim̃ib.

²⁶⁻²⁷ Krais bin bi ne okok midmagil lĩl k̃imak ak, ne ke c̃oc̃ ne ak nop miñim̃ ne ag ñil, ñig lĩl, ul̃ik mal̃ik gĩl tep gĩl, c̃oc̃ mel̃ik sek, gac̃ s̃ikol alap, tap t̃imel s̃ikol alap, miñim̃ s̃ikol alap mer yib, c̃oc̃ sĩj nep, ne d̃il nop ke ñiñigab. ²⁸ Ñib akñib rek nep, ñibi bi okok bin ñibi okok k̃irõp midmagil liñim̃ib. Mĩb gõj ñibi ke gĩl tep g̃ip̃im̃ rek, bin ñibi okok ak rek nep gĩl tep g̃iñim̃ib. Bi bin ne midmagil lĩp ak, ne ke midmagil lĩp. ²⁹ Mĩb gõj c̃in ke ak mĩlik kal ma ñip̃in; ke ñij̃on tep gek, tap mag̃il ñil̃ig gĩl ñil̃ig gĩl kod mid tep yib nep g̃ip̃in. Ñib akñib rek nep, Krais bin bi ne kod middeb. ³⁰ Tari g̃iñig: c̃in Krais mĩb gõj ñiñ k̃id tob k̃id ne okok rek midobin.

³¹ Pen God Miñim̃ ak nũ k̃il t̃ik̃il aglak, "Bi alap bin dĩñig, nonim̃ nap k̃irõp k̃irig gĩl, bin d̃il j̃im̃ ñil midil, mĩb gõj nok̃im̃ rek lek midebir," aglak. ³² Miñim̃ ñibak wagin alap middeb pen k̃iri ned ma ñij̃el̃igpal. Yad gos ñip̃in miñim̃ ñibak Krais abe bin bi ne okok abe ageb. ³³ Pen ñibi bi okok mag̃ilek, mĩb gõj ñibi ke midmagil lĩp̃im̃ rek, bin ñibi okok k̃irõp

ak rek nep midmagil liñim̃ib. Ñibi bin okok mag̃ilek, bi nag̃im̃il s̃ikop miñim̃ k̃irõp diñim̃ib.

6

Ñĩ pai okok; nonim̃ nap okok

¹ Ñibi nĩ pai okok, Bi Kib k̃isen g̃ip̃im̃ rek, nañim̃ nap miñim̃ agñimir rek diñim̃ib. Nag tep me ar ñibak. ² God miñim̃ akñib wajrem alañ agak ak agil agak, "Nañim̃ nap s̃ikop k̃irõp dĩ tẽ gĩl, agñimir rek g̃iñim̃ib," agak. Pen God miñim̃ ñibak nep agil miñim̃ alap sek agil agak, "Ñibi akñib geñigabim̃, yad ñibep tap tẽ alap ñiñigain," agak. ³ God agak, "Ñig geñigabim̃ ak, kasek ma k̃imñigabim̃; lim dai ar wagin aul m̃ilek par midil, mid tẽ g̃iñigabim̃," agak.

⁴ Pen nap s̃ikop, nĩ pai ñibi okok mid tẽ gĩlañ, agil, k̃irõp yo sĩj r̃imel ñij̃eb rek miñim̃ ak rek ma agñim̃ib. Ñib agem, nĩ pai ñibi okok yo sĩj r̃imel ñij̃il, miñim̃ agñigabim̃ rek ma ñij̃ñigal. Pen nĩ pai ñibi okok k̃ib gel ñij̃lig gĩl, ñibi nap s̃ikop God Miñim̃ ag nĩ tẽ gĩl, nag tẽ ar ñibak ag yom ñil̃ig gĩl midenim̃ib.

Bi mĩñ wög g̃ipal okok; bi k̃ib k̃irõp kod middebal okok

⁵ Pen ñibi bin bi, bi k̃ib ñibep mani tau dap lel k̃irõp mĩñ wög gĩl ñibim̃ okok, Krais miñim̃ agek, p̃irik̃il dĩ tẽ g̃ip̃im̃ rek, bi k̃ib ñibi lim dai ar wagin aul okok miñim̃ ageñigal, ñibi ak rek nep p̃irik̃il k̃isen gĩl dĩ tẽ g̃iñim̃ib.

⁶ Bi k̃ib okok ñij̃ midel ñij̃lig gĩl, wög gĩl tẽ gon, k̃irõp tẽ gañ agil gos ñibak nep ma ñij̃ñim̃ib; Krais nop mĩñ wög g̃ipkep rek, God nop tẽ gañ agil, per wög gĩl tẽ g̃iñim̃ib. ⁷ Bin bi lim dai ar wagin aul k̃irõp nep wög gobiñ agil ma ñij̃ñim̃ib; Bi Kib ak nop wög gobiñ agil, tẽ gek ñij̃lig gĩl wög g̃iñim̃ib. ⁸ Ñibi ñip̃im̃, bin bi mĩñ wög g̃ipal okok abe, bin bi gos k̃iri ke ñij̃il wög g̃ipal okok abe, Bi Kib wög k̃irõp ñij̃il, wög gĩl tẽ geñigal ak k̃irõp ak rek nep pen ñiñigab.

⁹ Pen ñibi bi k̃ib midil, bin bi c̃inop mĩñ wög gĩlañ agil, mani tau dap lĩp̃im̃ okok, k̃irõp gĩl tẽ g̃iñim̃ib. Miñim̃ k̃il̃s agem p̃irik̃il gĩl wög ma g̃iñim̃el. Bi Kib seb kab

ar alan mideb ak, ne bin bi miñ wög gipal Bi Kib kiri abe, bin bi krop kod midebal Bi Kib kiri abe mideb. Bi Kib ne bin bi okok kib, bin bi okok sikol, agil ma niñip; udin yirik ne ak adip adip midebal niñil ne gol alap aka gol alap ma amnigab.

Cim kadiñ God cìnop ñib ak magilsek di tol gi midon

¹⁰ Minim ag dai junig gebin aul niñ tep ginimib. Bi Kib nop cig gem, ne kilis ne nibep niñiminj. ¹¹ Seten cìnop per gi tìmel ginig geb ak, cim kadiñ God cìnop ñib ak magilsek di tol gi, kanib tam siñak uliñin li mid tep ginimib. ¹² Bin bi miñ gonj lakañ mideb okok eip pen pen ma gobin. Kijeki kiyob niñik tap tìmel okok bi kib kiri wagin ke ke seb kab alan kod midil, kislím eyan tapal okok eip pen pen gobin. ¹³ Nib ak, cim kadiñ God cìnop ñib ak magilsek di tol gi tep gi midem me, niñ koslam midep ak apek, kilis gi nep midem, tap ognap nibep ginimel rek ma linigab. ¹⁴ Nib ak, God Minim niñid ak, sib nag rek piñ li tep ginimib. Abik ñagnigal, agil, per nep yipid gi gep nag ar ak, sior kilis lipal rek, di pabil bak nibi ak linimib. ¹⁵ Tob tiriñ lipal rek, God eip jím ñil midep minim tep ak dad amnimib. Bin bi ognap krop minim tep nibak ag niñig per gi jin gi midil, gos nibak nep niñil tob tiriñ rek linimib. ¹⁶ Kadın tenid ñopal rek, God cìnop kod midenigab, agil, nop gos niñ diliñ gi nep midem me, ne gek Bi Tìmel Gep kinalik ne mab rek yinek niñig gi ñagnigab okok pis nep soñ ginigab. Gos nibak nep niñil, kadın rek tenid ginimib. ¹⁷ Usajil kilis bad lipal rek, God nibep yimig niñil di komiñ yokip gos ak, di nabic ar alan usajil bad rek linimib. Tu par kid dad ambal rek, God Kaun tu par kid nibep nib ak tu par kid rek dad amnimib. God Kaun tu par kid ak God Minim ne me. ¹⁸ Kaun ne gos ñek niñig gi, God nop minim ar ke ke ag niñig gi midenimib. Gos sek midil, bin bi Krais pis ar midebal okok magilsek God nop per nep sobok gilig gi midenimib. ¹⁹ Yip ak rek nep God nop sobok gem, yip kod midil, minim magil ne ke yip ñek niñig gi, yad ma pirkil, Krais minim tep ned ma

niñeligipal bin bi okok krop abramek ag niñim. ²⁰ Yad Krais bi ne midil, minim tep ne nibak ag niñ tagen yip miñ lel midebin ak pen God nop sobok gem yad ma pirkil abramek ag niñim. Yad ak rek nep ginim ak tep.

Minim dai won ognap

²¹ Pen yad titi gi rek midebin ak, wög tari tari gebin ak, mam tep cin Ticikas, bi God nop per nep wög gi tep gi ak, amjakil nibep magilsek ag niñigab. ²² Cin titi gi rek midobin ak, Ticikas amil agek niñil gos sek midenimib, agil, nop midebim siñak ag yokebin.

²³ Bapi God Bi Kib Jisas Krais apil mal nibep kod mider niñig gi, God Minim niñ di kilis gilig gi midil, ai mam okok eip kapkap midil, pen pen midmagil liliñ gi midenimib. ²⁴ Bi Kib cin Jisas Krais nop midmagil liliñ gi nep midebim okok, God nibep magilsek yimig niñil di tep yib ginimij.

Pilipai

Pol Pilipai bin bî kîrop mîj ñu kîl tîkak

¹ Yad Pol. Timoti cîr mal Krais Jisas nop wög gîpîr rek, ne apîl mîdek nînlig gî, nîbep mîj aul ñu kîl tîkebin. Krais Jisas nop cîg gîl bin bî ne taun kîb Pilipai sînjak mîdebim nîbep magîlseki mîj aul ñu kîl tîkebin. Nîbep magîlseki, Krais bin bî ne mîdebim okok; Krais bin bî ne kod mîdebim bî kîb okok; bî kod mîdep okok kîrop wög gî ñîbim bin bî okok; nîbep magîlseki mînim nîbaul agebin. ² God Bapi cîn abe, Bî Kîb Jisas Krais abe, nîbep yîmig nînjl dî tep ger, kapkap mîd tep gînîmîb.

*Pol Krais bin bî Pilipai okok sobok gîl,
God nop tep agak*

³ Yad nîbep gos nînjl God yad nop tep agebin. ⁴⁻⁵ God nop nîn dîpek ñîn ak tîkek, yad Krais mînim tep ak bin bî okok kîrop ag ñölgîpin ak, nîbi per yîp gî ñölgîpîm. Nîb ak, nîbep magîlseki God nop sobok gîl, yad per nep mîn mîn gîlig gî sobok gîpin.

⁶ Yad nîpin, God nîbep ned bin bî ne dak ak, nîbep ma kîrig gînîgab me; ne wög tep nîbak gî dam dam nîbep kod mîd dam dam, Krais Jisas adîk gî onîgab.

⁷ Yad ned okok okok amîl, Krais mînim tep ak ag ñenek, bin bî ognap mînim pen pen agel nînlig gî, yad kîrop eip mînim ag amîl apîl gîl, Krais mînim tep ak mînim nînjd yîb mîdeb ak ag ñi ajpin ak abe, mîni sînjaul mîn mîdebin ak abe, God yîp ag lek wög nop gîpin ak abe, nîbi magîlseki per nep yîp gî ñîbim. Nîb ak nep me, yad nîbep mîdmagîl lîl, gos nînlig gî mîdebin. ⁸ God nînjp, Krais Jisas nîbep mîdmagîl lîp rek ak, yad nîbep nîb aknîb rek nep mîdmagîl lîpin.

⁹ Yad God nop sobok gîl agebin, nîbi pen pen mîdmagîl lî mîdem, mîdmagîl lîp magîl ak am kîb gek nînlig gî, nîbi mînim nînjd ak gos nîn tep gîl, mînim tîg asîk tep yîb gînîgabîm. ¹⁰ Nîb ak, kanîb akal kanîb tep yîb ak nîn tep gîl, kanîb

tep yîb ar nîbak nep amîl, nag tep yîb gîp ar ak nep gî mîdem me, nîbep mînim alap ma mîdenîgab nînlig gî Krais adîk gî onîgab. ¹¹ Nîb ak, Jisas Krais bin bî ne kîrop gî ñek, kîri gî tep gîpal rek ak, ne nîbep ak rek nep gek, nîbi gî tep gîlig gî nep mîdem, bin bî okok nînjl God yîb ne agel ar alan amnaç.

*Pol mîn lîlak sînjak mîdek pen Jisas
mînim tep ak kîb amnak*

¹² Pen ai mam sîkop nînîm! Krais mînim tep ak ma nînlanj, agîl, yîp mîn lîlak ak pen mîn mîdebin rek, Krais mînim tep ak amîl kîb amîb. ¹³ Bin bî gapman bî kîb Sisa nop wög gî ñîbal okok magîlseki abe, bin bî yokop okok konjai nep abe, yad Krais mînim ak nep ag ñen, yîp mîn lîpal ak nîpal. ¹⁴ Pen yad mîn mîdebin ak me, ai mam konjai yîb nep Bî Kîb nîn dî kîlis gîl, ma pîrîkîl, kîlis gîl God Mînim ak mîsenj ag ñîbal. ¹⁵ Nînjd nep, ognap yîp mîlik yapek, cîn ak rek nep gon cîn yîb kîb mîdenj, agîl, Krais mînim ag ñîbal. Pen ognap, yîp gos nîn tep gîl, Krais mînim ag ñîbal. ¹⁶ God yîp ag lek, Krais mînim tep ak mînim nînjd yîb mîdeb ak ag ñîbin ak nînjl, yîp mîdmagîl lîl, kîri ak rek nep Krais mînim tep ak ag ñîbal.

¹⁷ Pen bin bî yîp mîlik yapek Krais mînim ag ñîbal okok, gos omal mîdek, nîg gon Pol koslam mîdenîgab, cîn pen yîb kîb dînîgabîn, agîl, nîg gîpal. ¹⁸ Pen ak mînim ma mîdeb! Kîri yîp gos tep nînjl Krais mînim tep ak ag ñîbal aka yîp gos tîmel nînjl Krais mînim tep ak ag ñîbal ak, tap kîb ak kîri Krais mînim tep ak ag ñîbal. Nîb ak, yad mîn mîn gîpin.

Pol, Krais yîp kod mîdenîgab, agak

Yad mîn mîn gîpin ak, kîsen ak rek nep mîn mîn gînîgain. ¹⁹ Yad nîpin, nîbi God nop sobok gîlig gî mîdem, Jisas Krais Kaun ne yîp kod mîdek, yad mîn mîdebin aul söj amnîgain. ²⁰ Pen yîp tep gînîgab ak, yad tap tari tari gînîgain, komîj mîdenîgaiaka kîmnîgain, yad gos sek mîdîl mîb gon yad kîlis gîl Krais mînim tep ne ak ag ñîl, yîb ne ak agen ar alan amek nînlig gî yad nabîj ma gînîmîj. Ned nîg gak ak, kîsen nîb aknîb rek nep

gınımış ak tep. ²¹ Komış yad ak Krais me; kımningarın ak, niñi midebin rek mer, mid tepe yib gınigarın. ²² Niñi goj niñaul komış mideningarın ak, wög gen tap magıl ognap piñigab. Niñi ak, yad kımningarın aka komış mideningarın ak ma niñipin. ²³ Niñi ak, yad gos omal mideb, pen kimiñ am Krais eip midenim agıl gos niñipin. Niñi gipkop, yip tepe yib gipkop. ²⁴ Pen gos yad alap mideb ak, niñi goj niñaul midil, niñep gıñek, mid tepe gınimib ak tap kib. ²⁵ Niñi ak, yad ke gos kılıs niñipin ak, ma kımningarın; niñep gıñen, Krais minim tepe ne ak niñi di tepe gılıg git, nöp cıg di kılıs gılıg git, git damıl, miñ miñ gılıg git mideningarıbm. ²⁶ Niñi ak, niñi midebim siñak kauyan amjakıl eip kın mideningarıbm ak, niñep tepe gek, Jisas Krais nöp miñ miñ yib gılıg git mideningarıbm.

Nibi ma pırıknımib

²⁷ Pen tap kib ak, Krais minim tepe ak ageb rek nep niñil git tepe gınimib. Niñi genigarıbm ak, yad midebim siñak niñigarın aka siñ aul miden minim apek, niñi gos nokim nep niñil, wög jım niñil kılıs yib git, Krais minim tepe ak niñi di kılıs git, bin bi okok ag niñigarıbm, yad minim niñbak niñil miñ miñ gınigarın. ²⁸ Pen bin bi niñep git timel gipal okok niñil, ma pırıknımib. Jım niñil midil ma pırıkem, kiri niñigal, God krop ñag pak lı, niñep pen di komış yoknigar. ²⁹ God tap tepe alap niñep niñi ak, niñi Krais nöp niñi dıpm. Pen God tap tepe alap niñep niñi ak, niñi Krais bin bi ne midil, bin bi ognap niñep milik yapek niñi yur dıpm. ³⁰ Yad bi ne miden yip git timel gipal rek, miñi niñep ak rek nep gipal. Niñep eip miden yip git timel gelak koslam midoligipin ak udin niñi ke niñep. Miñi ak rek nep, yip git timel gebal ak, bin bi ognap niñep minim ag ñel, niñim.

2

Ai mam sıkop krop midmagıl lı

¹ Krais niñep yimig niñil dıp ak me, niñi kılıs dil gos par ma niñim. Krais niñep midmagıl lıp ak me, niñi gos sek midebim. Kaun ne niñep nab adan mideb

ak me, niñi nöp jım niñil midil, ai mam okok pen pen yimig niñil di rep gipim. ² Niñi ak, gos ar nokim niñil, pen pen midmagıl lı, gos niñi jım niñil midenimib. Niñi gem me, yip tepe yib gınigar. ³ Cin bin bi kib midon, bin bi ognap cinop niñil yib cin agel ar alan amnañ, agıl gos ak ma niñimib. Cin nep bin bi kib, bin bi ognap okok bin bi sıklar agıl gos ak ma niñimib. Bin bi okok kiri magilek di tepe gep bin bi midebal, agıl gos ar ak niñimib. ⁴ Cin nep mid tepe gin, agıl gos ak ma niñimib; bin bi ognap ak rek nep mid tepe gitlan, agıl gos ak niñimib.

Krais Jisas ne gos niñil gak rek gınimib

⁵ Krais Jisas ne gos niñil gak rek gınimib:

⁶ Krais Jisas birarık ped okok per nep God mideb rek nep midek ak pen

God kılıs mideb rek ak, adıp adıp midor, agıl gos niñbak rek ma niñak.

⁷ Gos ne ke niñil, tap ne magilek okok kırıg git, bi nag wög gep rek midenim aget, nonim nöp tık dapek niñajan alap nep lı, bin bi midebal rek nep midek.

⁸ Pen gos yad ke niñil gınim agıl ma gak; God agak rek nep git dad amek niñig git, bi timel yib krop pen yur niñbal rek ak, nöp mab kros bak alan ñag pak lel kımak.

⁹ Krais gak niñbak, God nöp dam karıp lım seb kab ar alan siñak lı, nöp yib ke yib, yib ar alan mideb alap ñek, yib magilek yib ne mok okpi midebal.

¹⁰ Niñi gak ak, Jisas yib ne dap rannig, kiri magilek, seb kab ar alan siñak midebal okok abe, lım dai ar wagın aul midebal okok abe;

lım dai mok okpi midebal okok abe; kogım yimıl,

¹¹ kiri magilek misen agıl, Jisas Krais ne Bi Kib mideb, agnigal. Minim niñbak agenigal ak, Bapi God melik tepe ne ak niñigal.

*Sip melik pakip ak rek, melik gilig gi
midon*

12 Nıb ak, bin bı mıdmagıl yad okok. Nıbep eip kın mıdenek nın ak, mınim agen nıñıl gölögipım. Pen mıñi sıñ aul mıdebin ak, mınim nıbep agebin nıbaul, nıb aknıb rek nep nıñıl gınımıb. God bin bı ne karıp lım seb kab ar alan sıñak dı amnígab agak mınim tep ak mınim cın agıl, per nep God nop gos tep nıñıl, ne ageb rek nep nıñıl, kılıs yıb gi mıdenımıb.

13 God ne nep kılıs gıl mıdmagıl nıbep nab adan gos ūek, nop tep gınıgab ar ak gın, agıl, nıg gıpım. **14** Mılk yapék, pen pen ma agnímıb. **15-16** Nıbi nıg gıl, karıp lım ar wagın aul mıdıl, bin bı tımel yıb tap si tap tımel gıpı pal okok eip mıdebi m ak pen nıbi God nıt pai ne tep yıb asıñ ma mıdeb mıdenıgabi m. Komıñ ūeb mınim ak dı bin bı tap si tap tımel gıpı pal okok kırıp ag nıl, gap magıl seb kab alan nılılıg lıp rek ak, nıbi melik nılnımıb. Nıb ak, Krais adık gi onıgab nın ak, Krais mınim tep nıbep per ag nıbin ak, agen ma yap pak lı amıb, kırı nıñıl ar nıbak nep gıpı pal, agıl, mıñi miñ yıb gınıgaiñ.

Timoti ninigab

19 Nībi mīd tep gīpim aka titi gī rek
mīdebim ak ma nīpin. Bī Kib Jisas yau
agek, ulep mīdeb Timoti nop ag yoken
am nībep nīnjil apil mīn̄im nībak agek,
yīp tep gīnīmit̄j. **20** Timoti bī tep, yad
nībep yīm̄ig nīnjil mīdmagil līpin rek, ne
nībep ak rek nep yīm̄ig nīnjil mīdmagil
līp. Timoti rek bī alap yad eip sīn̄aul ma
mīdeb. **21** Bī ognap nīg ma gīpal; k̄rop ke
tep gīnīmit̄j rek gos nīnjil gīpal; Jisas Krais

nop tep ḡin̄im̄iŋ rek gos n̄iŋił ma ḡipal.
22 Timoti ne b̄i tep ȳib m̄ideb ak udin n̄ibi
ke b̄ir n̄ip̄im. Ne n̄i yad ke rek m̄idek,
c̄ır b̄i ap̄ıl mal rek Jisas m̄in̄im tep ak ag
n̄i ajp̄ir. **23** Yad gos n̄ip̄in ak, ulep m̄ideb
m̄iñ m̄idebin ak m̄in̄im agel n̄iŋił, ȳip tap
tari ḡin̄igal m̄in̄im ak Timoti nop agen, ne
am̄ił n̄ibep ag n̄in̄igab. **24** Gos yad n̄ip̄in
ak, B̄i K̄ib yau agek, ulep m̄ideb yad ke ak
rek nep m̄ideb̄im s̄iŋjak n̄in̄igain.

Epaproda itas ninigab

25 Pen n̄ibi mam c̄in Epaprodaitas nop ag yokem ap̄il, ȳip kod m̄idek n̄ı̄nl̄ig gi, c̄ır ami b̄i ḡipal rek kılıs gił God wög ne ak j̄ım n̄ıl ḡipir. Pen m̄iñi nop ag yoken kauyan m̄idebim s̄ı̄jak adık gi n̄ı̄n̄igab.

26 Ne n̄ibep m̄idmagıl l̄ıl am n̄ı̄n̄im ag gos n̄ı̄n̄ip. N̄ibi nop tap gak aglak ak n̄ı̄nl̄ı̄ ȳı̄m̄ig n̄ipek ak ne n̄ı̄nl̄ı̄ gos par n̄ı̄neb. **27** Epaprodaitas nop tap k̄ib gek, mer k̄imak ak, God nop ȳı̄m̄ig n̄ı̄nl̄ı̄ gek, warık amnak. Pen nop nep mer; God ȳip ak rek nep ȳı̄m̄ig n̄ı̄jak. Mam n̄ibak k̄imbkop, ȳip ȳı̄m̄ig ȳib ḡipkop. **28** N̄ib ak, Epaprodaitas nop kasek ag yoken amjakek, n̄ibep tep gek n̄ı̄nl̄ig gi, yad gos par n̄ipin rek ma n̄ı̄n̄im. **29-30** N̄ibi ned par k̄ib okok m̄idem, b̄i ȳip kodep alap ma m̄idek, b̄i n̄ibi n̄ibak agem, Krais wög ar ak ḡın̄im agıl ap̄il ȳip kod m̄idıl, mer k̄imak. B̄i ognap akn̄ib rek ḡipal okok k̄itrop d̄i tep ḡın̄imib. N̄ib ak, ne amjakek, B̄i K̄ib nop wög ḡip mam c̄in ak apeb, agıl, nop ag wasu d̄ıl miñ miñ ȳib ḡın̄imib.

3

*Krais nop niŋ d̥ipin ak me, God yip niŋ il
bi komiŋ tep yad ageb*

1 Ai mam sîkop. Yad mînîm ulep ag dai junig gîl, nîbep mînîm alap sek agnîg gebin. Bî Kîb bin bî ne mîdebîm rek, mîñ mîñ gînîmîb. Mînîm nîbep ned agnek ak, kauyanj ñu kîl tîknîm agen, yîp mîker ma gîp. Kauyanj ñu kîl tîkîl agen mîd tep genîgabîm ak tep.

² Kain saköl okok niŋ tep giliq gi
midenimib. Kiri tap timel yib gipal. Kiri
mib gon tib girik gipal. ³ Cin me God
bin bi ne yipid gil midobin. Tari ginig:

God Kaun ne ak c̄inop eip m̄idek, God nop sobok ḡip̄in. Krais Jisas nop c̄ig ḡil tep gek n̄ı̄nl̄ig ḡi m̄idobin ak me, God bin b̄i ne ȳip̄id ḡil m̄idobin. C̄in m̄ib goj tap okok ḡipal gos n̄ı̄nl̄ God bin b̄i ne ma m̄idonigabin, aḡil gos n̄ip̄in ak me, God bin b̄i ne ȳip̄id ḡil m̄idobin.

⁴ Pen m̄ib goj tap okok ḡipal m̄inim ak aḡil, c̄in b̄i k̄ib m̄idobin agnigal ak, yad agnigain, k̄iri m̄ib goj tap n̄ib okok b̄i k̄ib mer, yad ke nep b̄i k̄ib m̄idebin. ⁵ Ȳip t̄ik dapil n̄in aknib j̄il ak m̄idil, wañ wak yad ak t̄ib ḡi r̄ik ḡilak. Based ac̄ık c̄in Isrel, ñi ne k̄isen Benjamin wagin ak me, yad b̄i Hibrū ȳip̄id ḡil m̄idebin. Pen Juda lo m̄inim apal ak, yad b̄i Perisi m̄idenek rek, m̄inim n̄ibak ageb rek maḡilek n̄in̄ī tep ḡilḡi ḡi m̄idoliḡipin. ⁶ Juda m̄inim n̄ibak n̄in̄ī damil k̄ilis ȳib ḡil, Krais bin b̄i k̄rop n̄ı̄nl̄, ḡi t̄imel ȳib ḡoliḡipin. C̄in Juda bin b̄i lo m̄inim s̄ikol s̄ikol ke ke okok ḡoliḡipin rek, b̄i k̄ib okok ȳip m̄inim alap agnimek rek ma lak. ⁷ Pen k̄isen yad gos n̄in̄ī tep ḡil, ned ḡoliḡipin ar ak ḡi tep ma ḡoliḡipin ak n̄ı̄nl̄, Krais ȳip ḡip ak nep tap tep aḡil gos ar nokim n̄ibak nep n̄ı̄nl̄ig ḡi, ned ḡoliḡipin tap okok maḡilek tap yokop rek p̄is nep k̄irig ḡinek. ⁸ Pen ned ḡoliḡipin tap okok nep mer. Gos yad n̄ip̄in ak, Krais Jisas Bi K̄ib yad nop b̄ir n̄ip̄in ak tap k̄ib ȳib. Tap ognap okok maḡilek tap yokop ȳib. Krais Jisas nop wög ḡinim, aḡil, tap okok maḡilek k̄irig ḡinek. Yad Krais b̄i ne m̄idil, nop n̄in̄ī tep ḡinim, aḡil, tap yokop okok maḡilek tap ac̄ip ac̄ip rek n̄ip̄in. ⁹ Yad Krais eip j̄im n̄il nep m̄idenim. Yad Juda lo m̄inim ar ak genigabin ak, God ȳip n̄ı̄nl̄ b̄i komiñ tep yad ma agnigab. Pen Krais nop n̄in̄ī d̄ipin ak me, God ȳip n̄ı̄nl̄ b̄i komiñ tep yad agnigab. ¹⁰ N̄ib ak, Krais nop n̄in̄ī tep ḡil, ne warikak ak k̄ilis n̄ibak n̄ı̄nl̄, ne m̄iker k̄ib dak ak rek m̄iker d̄il, ne k̄imak ak rek k̄imil, ¹¹ ne warikak ak rek God gek yad ak rek nep wariknigain.

Pol k̄ilis ḡil gak

¹² Yad tap agesin n̄ibaul maḡilek d̄il b̄i asin̄ ma m̄ideb m̄idebin ak ma agebin. Pen Krais Jisas ȳip dek b̄i titi b̄i rek m̄idenigain aḡil gak ak rek d̄inim,

aḡil, k̄ilis ḡil kasek amebin. ¹³ Ai mam s̄ikop. Tap tep n̄ibak b̄i r̄ip̄in aḡil ma agebin. Pen yad gos nokim alap m̄ideb. Ned ḡoliḡipin ak sakol ḡil, k̄ilis ḡil tap tep kanib s̄in̄ak n̄ı̄nl̄ kasek amebin. ¹⁴ God tap tep ȳip n̄in̄igab ak d̄inim aḡil gos abab gek n̄ı̄nl̄ig ḡi, kanib s̄in̄ak ȳip̄id ḡil nep kasek amil, resis dai junigab nag n̄ibak kasek amebin. God ȳip s̄ik aḡil tap tep n̄in̄igab ak, Krais Jisas ȳip gek karip l̄im seb kab ar alan s̄in̄ak per m̄idenigain. ¹⁵ C̄in bin b̄i God nop c̄ig tep ḡi m̄idobin okok maḡilek gos ar n̄ibak rek nep n̄ı̄nl̄. Pen m̄inim ar ognap gos ke n̄in̄enigabim ak, God n̄ibep gos ȳip̄id ḡil n̄ı̄neb maḡil ak yomnigab. ¹⁶ Pen Krais m̄inim tep n̄in̄ī d̄ipin ak ma k̄irig gin; m̄inim n̄ibak n̄in̄ī tep ḡilḡi ḡi gon amn̄imim.

¹⁷ Ai mam s̄ikop. N̄ibi yad ḡipin rek ḡi damil, bin b̄i ar n̄ibak rek gel amonimim bin b̄i okok k̄rop n̄ı̄nl̄ d̄inimib. ¹⁸ Tari ḡin̄ig: n̄ibep per agoliḡipin rek s̄il aḡil kauyan agebin, bin b̄i konai nep okok tap si tap t̄imel ḡil, Krais mab kros bak alan k̄imak ak kaual maual rek m̄idebal. ¹⁹ K̄iri karip l̄im t̄imel eyan̄ ak amnigal. M̄ib goj k̄iri gos ḡip ar ak nep gos n̄ipal. Tap si tap t̄imel gel nabij ḡipkop pen k̄iri b̄i okok k̄rop m̄iseñ apal. Tap l̄im dai ar wagin aul m̄ideb okok nep gos n̄ipal. ²⁰ Pen karip l̄im c̄in ak karip l̄im seb kab ar alan s̄in̄ak m̄ideb. Seb kab ar alan s̄in̄ak n̄ib, Bi bin b̄i k̄rop d̄i komiñ yoknigab ak, Bi K̄ib Jisas Krais, kod m̄idobin. ²¹ Ne Bi k̄ilis ȳib agek, tap okok maḡilek m̄inim ne n̄ı̄nl̄ k̄isen ḡin̄igab. Bi K̄ib Jisas Krais k̄ilis n̄ibak gek, m̄ib goj ñak c̄in ki ḡi yowip okok gek, m̄ib goj tep ȳib, m̄ib goj ne ke rek lek m̄idenigabin.

4

M̄id tep ḡin̄imib

¹ N̄ib ak, bin b̄i tep yad okok. Par k̄ib s̄in̄ aul m̄idil, n̄ibep m̄idmaḡil l̄il, am n̄in̄nim, aḡil gos ak n̄ı̄nl̄ig ḡi m̄idebin. N̄ibep gos n̄ı̄nl̄, miñ miñ ḡilḡi ḡi gos sek m̄idebin. M̄inim nu k̄il t̄ikesin n̄ibaul n̄ı̄nl̄, n̄ib aknib rek ḡil, Bi K̄ib n̄in̄ī d̄i k̄ilis ḡilḡi ḡi m̄idenimib.

² Yuodia eip Sintiki eip, yad n̄rep bin omal agebin, n̄ri Bi Kib ak nop gos n̄pir rek, pen pen ma agn̄mir, j̄m n̄l m̄den̄mir.

³ Pen bi yad eip j̄m n̄l wög ḡp̄r, nep agebin, bin n̄b omal k̄rop ḡ ūek, m̄d tep ḡn̄mir. Ned bin n̄b omal, yad ak, Klemen ak, bin bi ognap okok eip j̄m n̄l, Krais m̄n̄im tep ne ak bin bi okok ag ūoliḡp̄in. God ȳb k̄ri buk per m̄dep eyan t̄kek m̄deb.

⁴ Bi Kib nop c̄g ḡl, m̄n̄ m̄n̄ ḡl̄g ḡ m̄den̄m̄b. Kauyan ak n̄bep agebin, m̄n̄ m̄n̄ ḡl̄g ḡ m̄den̄m̄b! ⁵ Bin bi sain tep ȳb m̄dem, bin bi okok maḡlsek n̄n̄ngal. Bi Kib ulep on̄gab. ⁶ Gos kib ma n̄n̄n̄m̄b. God nop ag n̄n̄l̄g ḡ, tep agl̄g ḡ, tap maḡlsek nop sobok ḡl̄g ḡ m̄den̄m̄b. ⁷ N̄bi Krais Jisas nop c̄g tep ḡ m̄deb̄m̄ ak me, God c̄bur sain sain gos m̄dmaḡl n̄bep nab adan̄ lek, n̄bi p̄r̄k̄l gos par ma n̄n̄ngab̄m̄. Bin bi nep m̄dob̄n̄ rek, God titi ḡl n̄g ḡp̄ ak ma n̄p̄n̄.

⁸ Ai mam s̄kop. Yad m̄n̄im ulep ag dai jun̄g ḡl, n̄bep m̄n̄im alap sek agn̄ gebin.

Tap tari ak n̄n̄jd;

tap tari ak ȳp̄id ḡl;

tap tari ak kab rek;

tap tari ak asin̄ ma m̄deb;

tap tari ak m̄dmaḡl lep;

tap tari ak bin bi n̄n̄j̄l m̄n̄ m̄n̄ ḡpal;

tap tari ak tep ȳb;

tap tari ak bin bi n̄n̄el tep ḡp̄;

tap n̄b okok nep gos n̄n̄l̄g ḡ m̄den̄m̄b.

⁹ N̄bep eip m̄dil, tap tari gen n̄pek ak, m̄n̄im tari agen n̄pek ak, n̄pek rek nep ḡn̄m̄b. N̄g gen̄gab̄m̄, God n̄bep eip m̄dil, gos m̄dmaḡl n̄bep kod m̄dek, gos par ma n̄n̄ngab̄m̄.

Pilipai bin bi Polnop tap ūelak, m̄n̄ m̄n̄ gak

¹⁰ Yad agnek e, ȳp sakol ḡp̄m̄ ag n̄n̄nek ak pen mer; ȳp gos n̄n̄l̄g ḡ m̄debek pen kan̄b ma m̄dek n̄n̄j̄l n̄bi ȳp tap alap ma yokpek. Pen m̄ni yokp̄m̄ rek, ȳp gos n̄n̄l̄g ḡ m̄deb̄m̄ ak n̄n̄j̄l, Bi Kib c̄n ak nop m̄n̄ m̄n̄ ȳb ḡpin.

¹¹ N̄n̄ ognap yokop m̄debin gos ak n̄n̄j̄l ma agebin; Bi Kib ȳp gos ūek m̄n̄ ūip̄, ȳp tari tari ḡn̄gab̄ ak, m̄n̄im ma m̄deb.

¹² N̄n̄ ognap tap kon̄ai m̄deb; n̄n̄ ognap ma m̄deb. M̄deb n̄n̄ okok ūibin; ma m̄deb n̄n̄ okok yokop m̄debin. ūibak, tap kon̄ai m̄dek aka ma m̄dek, gos kib ma ūip̄. ¹³ Bi Kib ȳp kod m̄dil k̄lis ūib ak me, ȳp tari tari ḡn̄m̄in agn̄gab̄ ak ḡn̄gain.

¹⁴ Pen ȳp m̄ker gek, n̄bi ȳp gos n̄n̄j̄l tap ūib̄m̄ ak, ḡ ūep ȳb ḡp̄m̄. ¹⁵ N̄bi Pilipai bin bi ūip̄m̄, n̄bi Jisas m̄n̄im ūep ne ak ned ȳb ūipek n̄n̄ ak, yad Macedonia Propins k̄rig ḡl, God Min̄im ag ūi ajoliḡp̄in, God bin bi ne m̄delak okok ognap ȳp tap ma ūilak. N̄bi Pilipai bin bi nep ȳp mani tap okok ūoliḡp̄m̄. ¹⁶ Pen amil taun kib Tesalonaika m̄denek n̄n̄ ak, yad tap alap ma m̄dek pen n̄bi ȳp mani tap okok per ūoliḡp̄m̄.

¹⁷ Pen mani tap okok nen agil ma agebin; gos n̄bi ke n̄n̄j̄l tap abramek ūem, God n̄bep m̄n̄ m̄n̄ ȳb ḡl, n̄bi ḡp̄m̄ ak sakol ma ḡn̄gab̄, agil agebin.

¹⁸ Tap yokpek maḡlsek d̄ip̄in. Bi n̄bi Epaprodaitas nop mani tap okok ūem, dap̄l ȳp ūek, m̄n̄ ūap kon̄ai ȳb m̄dek ūid ūep ḡp̄in. Ȳp tap yokpek ūibak, God nop tap dagil ūel, ki ūep apek nop ūep ḡp̄ rek ak ḡp̄m̄. ¹⁹ N̄bi Krais Jisas bin bi ne m̄deb̄m̄ ak n̄n̄j̄l God yad bi gep ȳb ak n̄bep kod m̄dil, tap tari ma m̄don̄m̄in̄ okok maḡlsek n̄bep ūn̄ngab̄.

²⁰ ūib ak, God Bapi c̄n ȳb ne per nep per nep agon ar alan̄ amnā. ūib akn̄b rek ūep.

M̄n̄im dai maḡl ognap

21-22 Krais Jisas bin bi ne bi kib Sisa eip m̄debal okok, n̄bep Krais Jisas bin bi ne m̄deb̄m̄ okok, "N̄bi m̄deb̄m̄?" agebal. ūib ak me, God bin bi ne s̄in̄aul m̄dob̄n̄ maḡlsek, n̄bep Krais Jisas bin bi ne m̄deb̄m̄ okok maḡlsek, "N̄bi m̄deb̄m̄?" agob̄in.

²³ Bi Kib Jisas Krais n̄bep maḡlsek ȳm̄ig n̄n̄j̄l kod m̄don̄m̄in̄.

Kolosi Pol Kolosi bin b̄i k̄rop m̄ij ñu k̄il t̄kak

1-2 Yad Pol. God ne ke ȳip ag lek, Krais Jisas m̄inim dad ameb b̄i alap m̄idebin. Pen m̄iñi mam c̄in Timoti yad eip m̄ideb n̄iñig gi, n̄ibep Krais Jisas nop n̄ij d̄il c̄ig tep ḡil ai mam taun k̄ib Kolosi m̄idebiñ okok, m̄ij n̄ibaul ñu k̄il t̄kebin.

God Bapi c̄in n̄ibep ȳimig n̄iñil d̄i tep gek, m̄id tep ḡinimib.

*Pol Krais bin b̄i Kolosi okok sobok ḡil,
God nop tep agak*

3-4 Agel n̄ipin, n̄ibi Krais Jisas n̄ij d̄il c̄ig tep ḡil, bin b̄i nop n̄ij d̄ipal okok k̄rop magilsek m̄idmagil l̄ipim. N̄ib ak, sobok ḡil, n̄ibep gos n̄iñil, per nep God B̄i K̄ib c̄in Jisas Krais Nap ne ak nop tep apin.

5 Karip l̄im seb kab ar alan s̄iñak amil tap tep d̄inigabin, agil gos n̄ipim ak me, n̄ibi Krais Jisas nop c̄ig tep ḡil, bin b̄i ne okok m̄idmagil l̄ipim. M̄inim n̄iñid, Krais m̄inim tep ak, ned apek, tap tep n̄ibep seb kab ar alan s̄iñak m̄ideb ak bir n̄ipim.

6 Ned ȳib Krais m̄inim tep ak n̄iñil, God bin b̄i okok ȳimig n̄iñil d̄i tep ḡip m̄inim ȳipil ȳib ak n̄iñil, n̄ibi ke ausek n̄ij d̄ipim ñin ak t̄kek, Krais m̄inim tep ak n̄ibep nab adan magil pilil k̄ib tanil ameb rek ak, n̄ib aknib rek nep me, karip l̄im t̄igoñ t̄igoñ k̄id k̄id magilsek okok, Krais m̄inim tep ak amil bin b̄i nab k̄iri adan magil pilil k̄ib tanil ameb.

7 Epapras, c̄in eip m̄iñ wög ḡil, Krais nop wög per gi tep ḡip ak, n̄ibep ned ȳib Krais m̄inim tep ak ag ñak. N̄ig gak ak, c̄inop gi ñak. **8** Epapras s̄iñaul apil, Kaun n̄ibep nab adan m̄ideb n̄iñig gi bin b̄i okok m̄idmagil l̄ipim ak, c̄inop ag ñak.

9 N̄ib ak, Epapras ne ned ȳib c̄inop m̄inim ag ñek n̄iñok ñin ak t̄kek, n̄ibep nen agil God nop per nep sobok ḡipin. God nop sobok ḡil apin, nop tep ḡinimij ar ak nep, Kaun ne n̄ibep gos ñek n̄ibi gos n̄ij k̄id ȳikil tap tari God nop tep ḡinigab ak n̄ij tep ḡinimib, apin. **10** N̄ib ak, B̄i K̄ib bin b̄i ne ȳib rek gi midil, nop tep ḡinimij

ar ak nep gem amnitimij. N̄ig ḡil, tap tep ke ke konjai nep gi damil, God ne tige p̄iñigabim. N̄ig gem, tap magil konjai nep piñigab. **11** God ne B̄i k̄ilis aknib ke ȳib melik sek m̄ideb ak, ne k̄ilis ne magilsek n̄ibep ñek, n̄ibi k̄ilis ne d̄il, m̄iker ognap apek gos n̄ibak ma n̄iñil, gos sek midil, miñ miñ ḡiliñ gi, **12** Bapi nop tep aglig gi midenimib. Krais bin b̄i ne karip l̄im per melik ḡip s̄iñak tap tep d̄inigal ak, Bapi ne n̄ibep gek, n̄ibi ak rek nep tap tep n̄ibak d̄inigabim. **13** Seten, b̄i k̄isl̄im pis okok kod m̄ideb ak, c̄inop nag ñon gi k̄ilis gek midonok ak pen God ne c̄inop wisib yokek, miñi Ñi m̄idmagil ne c̄inop di tep ḡil kod m̄ideb. **14** Ñi ne nep c̄inop nen agil k̄imil, miñ midonok ak wisib yokip; ne tap si tap t̄imel ḡipin okok n̄iñil k̄irig ḡip.

Krais tap okok magilsek kod m̄ideb

15 Nap God nop misen n̄iñin rek ma l̄ip ak pen Ñi ne me Nap rek m̄ideb. Bin b̄i okok tap okok ma gi lak ñin ak, Ñi Nap eip m̄idek. Bin b̄i okok tap okok magilsek piyak rek m̄ideb; Krais ne ar i pelokok m̄ideb. **16** Tap seb kab ar alan okok abe, tap l̄im dai ar wagin aul abe, tap udin n̄ipin okok abe, tap udin ma n̄ipin okok abe, kaun tap okok kod m̄idebal okok abe, magilsek ne nep gi lak. Gi lak ak, Krais ȳib ne agel ar amnitimij agil gi lak. **17** Karip l̄im birarik ped okok ma gi lak ñin ak, Krais m̄ideb. Ne m̄ideb ak me, tap okok magilsek kau kiri ke midil j̄im ñil m̄ideb.

18 Krais ne nabic won rek m̄ideb; bin b̄i ne okok, c̄oc ak, m̄ib goñ ne m̄ideb. Ne gek c̄oc m̄ib goñ komij m̄ideb. Ne wagin gi k̄imil kauyan warikak ak me, tap tari tari m̄ideb okok piyak rek m̄ideb; ne nep ar i pelokok m̄ideb. **19** God gos ne ke n̄iñil gek, God ne m̄ideb rek nep, Krais n̄ib aknib rek nep m̄ideb. **20** N̄ib ak, tap tari tari l̄im dai ar wagin aul m̄ideb abe, karip l̄im seb kab ar alan s̄iñak m̄ideb abe, tap okok magilsek God eip j̄im ñiñimij rek l̄ip. Ned tap okok God nop kauval maual rek midoligip. Pen Ñi ne, Nap ne ke m̄ideb rek nep midil, mab kros bak alan lakañ

yapek k̄imil, miñi tap okok maḡlsek God eip d̄i j̄m ñinim̄iñ rek l̄ip.

²¹ Niñbi ned tap si tap t̄imel gos niñlig gi, niñ aknib rek nep ḡilig gi midil, God bin bi ñag ñiñeb ne midil, par okok rek mideligip̄im. ²² Miñi pen Ni ne miñ gon l̄il k̄imak rek, niñbep di ne ke eip j̄m ñil lek, karip l̄im ne seb kab ar alan s̄iñak amil, God udin yirik ar ne s̄iñak bin bi s̄iñ, bin bi asñiñ ma middeb, bin bi miñim alap ma middeb, miñenigabim. ²³ Pen niñbi Krais miñim tep niñ d̄ip̄im ak, karip sap rek niñ d̄ilg gi midil, God tap tep niñbep niñigab ak gos midmagil niñbi nab adañ k̄ilis d̄il gos niñlig gi miñenim̄ib. Miñim tep niñbep agel niñp̄im niñbak, niñbep nep mer, bin bi karip l̄im okok kiñ k̄id maḡlsek ag ñel amib. Yad Pol ak rek nep wög ar niñbak nep giñpin.

Pol Krais nop wög gek

²⁴ Niñbep nen agil Krais miñim tep ag ñen yip gi t̄imel gel miñer d̄ip̄in ak, miñi yad miñ miñ giñpin. Krais ne ke miñer kib yib dak ak rek, Krais bin bi miñer kib yib dñim̄el, agil, Krais miñ gon ne ak, cöc ne ak gi ñinim̄, agil, miñ gon yad miñer ognap d̄ip̄in.

²⁵ God yip ag lek, niñbep God Miñim ak maḡlsek ag ñiñ tep giñpin ak me, cöc ne ak nop wög gi ñeb bi alap midebin. ²⁶ Miñim tep niñbak birarik okok miñ konjai yib we gił midoligip̄ pen miñi God ne Krais bin bi ne k̄irog miñim niñbak m̄iseñ l̄ip. ²⁷ God gos niñil miñim ag lak ak, miñim tep yib, miñim melik sek we gił midoligip̄ ak, bin bi okok maḡlsek niñnim̄el, agil, bin bi ne k̄irog m̄iseñ yomniñgab. Miñim tep niñbak wagin ak niñ gił middeb: Krais midmagil niñbep nab adañ middeb; niñ ak niñbi karip l̄im seb kab ar alan s̄iñak amil, God melik ke sek s̄iñak middeb eip per miñenigabim. ²⁸ Niñb ak, c̄in Krais nep ag ñibin. Kiri maḡlsek Krais nop c̄ig tep ḡilig gi, miñim ne niñ tep gił, ageb rek nep ḡilig gi miñenigal agil, c̄in gos niñ tep gił bin bi okok k̄irog maḡlsek t̄im̄d ukil, Krais miñim tep ak ag ñibin. ²⁹ Ar niñbak nep, Krais k̄ilis t̄imel ne ke maḡlsek yip ñib ak d̄il, k̄ilis gił wög ne ḡilig gi midebin.

2

Niñbep miñim tom agenimel ak ma niñ dñim̄ib

¹ Pen niñim! Niñbi Kolosi bin bi okok abe, Leodisia bin bi okok abe, bin bi ognap sek miñik dai yad ma niñpal okok abe, mid tep ḡinim̄ib, agil, wög k̄ilis yib gebin. ² Kiri gos sek midil, gos nokim alap nep niñil, pen pen midmagil l̄il, gos niñ kiñ yikil, God Miñim we gił midoligip ak maḡlsek niñ tep ḡinim̄el, ag gos niñpin. God Miñim we gił midoligip ak Krais. ³ Krais nop nab adañ nep God gos tep tep maḡlsek we gił middeb ak me, ne ke nep God gos tep niñbak m̄iseñ l̄inim̄iñ rek l̄ip.

⁴ Bin bi ognap tom agil, miñim k̄il tep ognap agel niñlig gi, miñim esek kiri niñbak niñ dñim̄ib rek l̄ip, agil, niñbep miñim niñbaul ag ñiñ tep ḡinim̄. ⁵ Yad karip l̄im par s̄iñaul midebin ak pen gos yad ak niñbep piñ ar midék niñlig gi, niñbep gos niñlig gi midebin. Pen niñbi Krais nop niñ di k̄ilis gił, kapkap midil, j̄im ñil midebim ak, yip tep yib giñp̄.

C̄in Krais eip midil ne ageb rek nep giñ

⁶ Niñbi Jisas Krais nop niñ d̄il, Bi Kib c̄in agil d̄ip̄im ak me, ar niñbak nep niñil gem amniñim̄. ⁷ Niñbi Krais nop c̄ig tep gił, miñim niñid ne ag ñel niñpek ak niñ di k̄ilis gił, ageb rek nep gił, God nop tep aglig gi nep miñenim̄ib.

⁸ Pen niñ tep ḡinim̄ib. Bin bi ognap niñbep miñim yokop miñim esek agel, niñbi miñim esek niñbak d̄il kiñ kiri okok amniñim̄ib rek l̄ip. Miñim yokop miñim esek apal ak, based s̄ikop kesim̄ kiri abe, kaun t̄imel tap okok l̄im dai wagin aul kod midебal okok kesim abe d̄il apal. Krais miñim tep ak d̄il ma apal. ⁹ Tari giñig: Krais miñ gon sek middeb ak pen God middeb rek ak, Krais ne niñ aknib rek nep middeb. ¹⁰ God ne gek, niñbi Krais nop c̄ig gił, nop eip j̄im ñil midil, komiñ yib midebim. Ne nep me, kaun t̄imel tap okok l̄im dai wagin aul kod midебal okok maḡlsek ar i pelokok mideb.

¹¹ Niñbi Krais eip j̄im ñil midebim ak me, niñbi bir Juda bin bi wak t̄ib gi r̄ik giñpal rek ak midebim. Juda bin bi okok tu ñilik ñinmagil d̄il wak t̄ib gi r̄ik giñpal,

pen Krais eip j̄im ñ̄il m̄idebim ak me, ne tap si tap t̄mel göligip̄im nag ak t̄b ḡi r̄k ḡip. ¹² N̄ibep ñ̄ig paklak ak, n̄ibep Krais eip t̄igel ḡilak; n̄ibi God k̄ilis ne Jisas d̄i warik ñ̄ak ak n̄in d̄ipek ak me, God n̄ibep Krais eip d̄i warik ñ̄ek, bin b̄i komiñ k̄isen n̄ib ne m̄idebim.

¹³ N̄ibi ned tap si tap t̄mel ar ak nep göligip̄im. Krais ne tap si tap t̄mel göligip̄im nag ak t̄b ḡi r̄k ma gak ñ̄in ak, n̄ibi bin b̄i b̄ir k̄imbal rek m̄idebek. Pen God ne ke gek, miñni n̄ibi Krais eip komiñ m̄idebim. God tap si tap t̄mel ḡip̄in ak magilsek n̄injil k̄irig ḡip. ¹⁴ Tap si tap t̄mel ḡip̄in okok, lo minim ke ke pen ñ̄eb minim ñ̄u k̄il t̄klak ak, God d̄i mab kros bak alan c̄ip̄il pak lek, p̄is nep dai juak. ¹⁵ Mab kros bak alan Krais ne kaun t̄mel tap okok l̄im dai wagin aul kod m̄idebal okok mok ne okok l̄il, bin b̄i okok n̄in m̄idel n̄injil ḡi, k̄rop nag ñ̄on ḡil d̄i l̄ip ḡi dad amnak.

¹⁶ N̄ig gak rek, n̄ibi tap magil ognap okok ñ̄ig ognap okok ñ̄ibem, bin b̄i ognap n̄ibep ag s̄ikol genimel, gos par ma n̄injimib. Miñni God nop sobok gep ñ̄in k̄ib agil asik mosik ḡinigal ak k̄isen ma gem, n̄ibep ag s̄ikol genimel, gos par ma n̄injimib. Miñni takin k̄isen apeb ñ̄in k̄ib agil asik mosik ḡinigal ak k̄isen ma gem, n̄ibep ag s̄ikol genimel, gos par ma n̄injimib. Miñni Juda God nop sobok gep ñ̄in k̄ib agil asik mosik ḡinigal ak k̄isen ma gem, n̄ibep ag s̄ikol genimel, gos par ma n̄injimib. ¹⁷ Krais ma owak ñ̄in ak, tap n̄ib okok kaunan rek n̄injil göligipal; pen tap ȳib ak Krais.

¹⁸ N̄ib ak, bin b̄i ognap apil, minim par l̄ip ḡil, dai n̄ip̄in rek, n̄ibi n̄ig n̄ig ḡinimib, aka bin b̄i tam rek midenimib, aka ejol okok sobok agnimib, agenimel ak, minim k̄iri d̄il, God tap tep n̄ibep ñ̄inigab tap ak ma k̄irig ḡinimib. Bin b̄i n̄ib okok, Krais minim tep ak ma n̄ipal; gos k̄iri ke nep n̄injil, gos esek okok n̄ib okok n̄ib d̄il, c̄in bin b̄i k̄ib agil, kesim yokop par ȳib d̄ipal. ¹⁹ Bin b̄i n̄ib okok, Krais nop k̄irig ḡil ar n̄ibak ambal. Pen Krais ne nabic won midil, miñ ḡon ne ak, magilsek k̄idil gol rek j̄im ñ̄il l̄il, tap tep ñ̄il, kod mid tep gek n̄injil ḡi, God nop tep ḡinimij rek ak, miñ ḡon k̄ib gek gek ameb.

²⁰ Krais c̄ig ḡip̄im ak me, nop eip k̄imil, kaun t̄mel tap okok l̄im dai wagin aul kod m̄idebal okok mok k̄iri okok ma m̄idebim. Tap alap n̄ibep ḡi t̄mel ḡinimij rek k̄ilis alap ma m̄ideb. N̄ib ak, tari ḡinig bin b̄i okok gos n̄ipal rek gos n̄ip̄im? ²¹ “Tap ak ñ̄inmagil ma d̄inimib! Tap ak ma ñ̄injimib! Tap ak ma d̄i ñ̄injimib,” apal, ²² pen tap magil ñ̄ig tap apal tap okok magilsek ñ̄ibel k̄ir ḡinigab. Minim k̄il tep ag ñ̄ibal okok magilsek bin b̄i gos ke n̄injil apal ar ak nep n̄injil ag ñ̄ibal.

²³ Bin b̄i n̄ib okok, ejol abe sobok ḡin agil, bin b̄i ȳim gep rek midon tep ḡinigab agil, tap asik mosik ḡil, koslam m̄idebal. N̄ig gel, bin b̄i ognap n̄inel, minim n̄injed rek l̄inigab ak pen tap si tap t̄mel gep gos ak apek, tap esek okok nep gos n̄injil, Krais nop c̄ig ma m̄idebal rek, tap alap k̄ilis ñ̄ek, miñ ḡon ke gos ḡip ak k̄irig ḡinimel rek ma l̄ip.

3

God c̄inop gek, Krais eip wariknok

¹⁻² Pen n̄ibi Krais eip warikil komiñ k̄isen n̄ib m̄idebim ak, l̄im dai ar wagin aul tap okok gos ak ma n̄injimib. GOS k̄ib n̄ibi ak amnimir tap karip l̄im seb kab ar alan m̄ideb okok. Krais ne warikil ar alan s̄injak amil, God ñ̄inmagil ȳip̄id p̄is ken ar ne s̄injak bisig m̄ideb. ³ N̄ibi Krais eip k̄imbek ak me, komiñ midep won n̄ibi ak God Krais k̄rop apil mal eip we ḡil m̄ideb. ⁴ Komiñ midep won n̄ibi wagin ak Krais. K̄isen ne apenigab ñ̄in ak, amil ne eip melik aknib ke sek mid tep ḡinigabim.

Ned mideligip̄im ak ke, miñni m̄idebim ak ke

⁵ N̄ib ak, tap tari miñ ḡon gos ḡip ak ñ̄ag pak l̄inimib. Bin si b̄i si ḡil, gos t̄mel n̄injil, abramek ḡil, tap si tap t̄mel nep ḡin agil, agon k̄ilnok k̄ibap gol mani tap okok konjai nep din agil gem ma amnimir. Agon k̄ilnok k̄ibap gol mani tap okok konjai nep din ag gos n̄ipal bin b̄i okok, k̄iri bin b̄i tap esek sobok ḡipal rek nep m̄idebal. ⁶ Ar n̄ib okok nep gel, God k̄rop kal juek, yur k̄ib ȳib dinigal. ⁷ N̄ibi ke ned nag t̄mel ar n̄ibak nep gos n̄injil, n̄ib aknib rek nep göligip̄im. ⁸ Pen miñi nag t̄mel ar ak p̄is

nep yem gìnimb. Ned milīk kal nı̄ñıl, kal yı̄b juıl, gos tı̄mel nı̄ñıl, bin bı̄ okok kı̄rop ag sı̄kol gıl, wasıkıl agıl göligipim rek, mı̄ñi ma gìnimb. ⁹ Mınim esek pen pen ma agnimb. Krais eip kı̄mbek ak me, gı̄ tı̄mel göligipim nag ak nı̄bep walı̄j rek kom kam gak ak, cı̄bur gos mı̄dmagıl ned nı̄b nı̄bi ak, tı̄g asık ke okok yokpım. ¹⁰ Cı̄bur gos mı̄dmagıl ned nı̄b nı̄bi ak tı̄g asık yokı̄l, cı̄bur gos mı̄dmagıl kı̄sen nı̄b nı̄bi ak, walı̄j rek tol gı̄ lı̄pım. Bin bı̄ kı̄sen nı̄b mı̄dıl, God nı̄bep gı̄ lak ak per nep gek, nı̄bi ne ke mı̄deb rek nep lı̄l, nop nı̄ñ tep yı̄b gìnigabım. ¹¹ God nı̄g gak ak me, Grik bin bı̄ okok ke, Juda bin bı̄ okok ke ma mı̄debal. Bin bı̄ wak tı̄b gı̄ rı̄k gı̄pal okok ke, bin bı̄ wak tı̄b gı̄ rı̄k ma gı̄pal okok ke ma mı̄debal. Bin bı̄ mı̄j nı̄u kıl udın lı̄ nı̄pal okok ke, bin bı̄ mı̄j nı̄u kıl udın ma lı̄ nı̄pal okok ke ma mı̄debal. Bin bı̄ kasık okok ke, bin bı̄ kı̄bol okok ke ma mı̄debal. Bin bı̄ tau dam lel nag wög gı̄pal okok ke, bin bı̄ gos kırı̄ ke nı̄ñıl wög gı̄pal okok ke ma mı̄debal. Bin bı̄ kı̄sen nı̄b mı̄dobın ak me, Krais ne ke nep cı̄nop magı̄lsek mı̄dmagıl nab adan mı̄deklı̄ nı̄ñlı̄g gı̄, tap ognap magı̄lsek tap yokop rek lı̄p.

¹² God bin bı̄ ne mı̄debım. Ne nı̄bep mı̄dmagıl lı̄l, bin bı̄ ne ke ag lak. Nı̄b ak, walı̄j tol gı̄ lı̄pal rek, gı̄ tep gep nag ak tol gı̄ lı̄nimib. Bin bı̄ okok kı̄rop yı̄mı̄g nı̄ñıl, dı̄ tep gìnimb; yı̄b nı̄bi ke agem ar ma amnimb; bin bı̄ sain tep mı̄denimb; bin bı̄ okok mınim sı̄sain agıl kal ma junimb. ¹³ Krais bin bı̄ ne ognap nı̄bep gı̄ tı̄mel genimel, kı̄rop pen gı̄ tı̄mel ma gìnimb. Mınim ognap mı̄denimb, Bı̄ Kı̄b ne nı̄bi tap sī tap tı̄mel gı̄pim nı̄ñıl kırı̄g gı̄p rek ak, bin bı̄ okok nı̄bep gı̄ tı̄mel genimel ak, nı̄bi ak rek nep nı̄ñıl kırı̄g gìnimb. ¹⁴ Pen nı̄bi nag tep nı̄bak tol gı̄ lı̄l, söñ ar pelak mı̄dmagıl lep magıl ak tol gı̄ lı̄nimib. Bin bı̄ mı̄dmagıl lep magıl ak, tap tep okok magı̄lsekom kam dı̄ jı̄m nı̄l lek, tap tep alap ulep ma gìnimb.

¹⁵ God nı̄bep dıl mı̄b gon nokım nep jı̄m nı̄l lak ak, nı̄bi kapkap mı̄dıl pen pen dı̄ tep gìnimb agıl gak. Nı̄b ak, Krais cı̄bur sain sain nı̄b ak nop ag nı̄ñıl, mı̄dmagıl nı̄bep nab adan cı̄bur sain sain magıl nı̄bak lek, nı̄bi kapkap mı̄dıl, tap tari

nop tep gìnigab ak nı̄ñigabım. Nı̄b ak, nop tep aglı̄g gı̄ nep mı̄denimb. ¹⁶ Krais mınim tep ak nı̄bep nab adan ap ran jakıl rek mı̄denimb nı̄ñlı̄g gı̄, mınim ne ak nı̄ñ tep yı̄b gıl me, pen pen ag nı̄t tep gı̄líg gı̄, God Mınim dai Sam ognap, God yı̄b ne dap raneb kı̄mep ognap aglı̄g gı̄, God nop tep aglı̄g gı̄ mı̄denimb. ¹⁷ Pen mınim agnig aka tari tari gìnig, Bı̄ Kı̄b Jisas bin bı̄ ne mı̄dobın agıl, God Jisas kı̄rop apıl mal tep aglı̄g gı̄ nep gem amnimb.

Krais bin bı̄ ne okok mı̄d tep gìnimb

¹⁸ Nı̄bi bin okok, nı̄bi Krais nı̄ñ dı̄pım rek, nagı̄mıl sı̄kop mınim agnimb rek kı̄sen gìnimb.

¹⁹ Pen nı̄bi bı̄ okok, bin nı̄bi okok kı̄rop mınim kılıs agıl ma agnimb; kı̄rop mı̄dmagıl lı̄nimib.

²⁰ Nı̄bi nı̄t pai okok, nı̄bi Krais nı̄ñ dı̄pım rek, nanım nap agnimir rek magı̄lsek kı̄sen gìnimb. Nı̄g genigabım God nop tep gìnigab.

²¹ Pen nı̄bi nap sı̄kop, nı̄t pai nı̄bi okok kı̄rop mınim kılıs agıl agem agem, gos tı̄mel nı̄ñıl, mı̄d tep ma gìnimbrek lı̄p ak, nı̄ñ tep gìnimb.

Bin bı̄ mı̄ñ wög gı̄pal okok; bı̄ kı̄b kırı̄ okok

²² Nı̄bep bin bı̄, bı̄ ognap mı̄ñ nı̄on gı̄ dapel, kı̄rop mı̄ñ wög gı̄ nı̄bım okok, mınim ognap agnig gebin. Bı̄ kı̄b nı̄ñ mı̄debal won ak nep nı̄ñ mı̄del nı̄ñlı̄g gı̄ wög gon, kı̄rop tep gañ, agıl ma gìnimb. Gos omal ma nı̄ñıl, Bı̄ Kı̄b cın seb kab ar alan ak nı̄ñ mı̄deb rek, gı̄ tep gın, agıl, tep gek nı̄ñlı̄g gı̄ gìnimb. ²³ Nı̄bi tap tari tari genigabım, bin bı̄ lı̄m dai ar wagın aul ognap kı̄rop wög gobın, agıl, ma gìnimb; Bı̄ Kı̄b seb kab ar alan ak nop wög gobın, agıl, kılıs gıl gos tep nı̄ñlı̄g gı̄ gìnimb.

²⁴ Wög gı̄ nı̄bım ak, Bı̄ Kı̄b Krais nop wög gı̄ nı̄bım. Nı̄bi nı̄pım Bı̄ Kı̄b ne pen nı̄l nı̄bep tap tep nı̄ñigab. ²⁵ Pen God ne bin bı̄ gı̄ tı̄mel gìnigal okok mınim kı̄b agnig, bin bı̄ kı̄b okok ke, bin bı̄ sı̄kol okok ke agıl, mınim kı̄b ma gìnigab; ar nokım ak nep agıl, yur nı̄ñigab.

4

¹ Nib ak, nibi bi kib rek middebim okok, Bi Kib nibi seb kab ar alan middeb ak gos niylig git, bin bi nibep miñ wög git nibal okok krop kod mid tep git, tap krop neb rek ak abramek ninnimb.

God nop sobok gitlig gi midenimib

² Nibi gos niñ tep gitlig git, tep aglit git, God nop sobok gitlig git midenimib. ³ Cinop ak rek nep God nop sobok gitlig git midem, God ne kanib yikek, Krais minim tep we git midoligip ak bin bi okok krop misen ag ninnigabtin. Krais minim tep ak nep ag ni ajen, yip miñ lel midebin. ⁴ Pen God nop sobok gem, yip kod midek niylig git, minim nibak ag ni tep gen, bin bi niñ tep ginimel. Yad aknib rek nep ginim ak tep.

⁵ Nibi per nep gos niylig git midem, kanib yiknimiñ, bin bi Krais nop ma niñ dipal okok, nibi gos niñ tep gitlig git, krop dit tep git, Krais minim tep ak ag ninnimib. ⁶ Meg migan nibi ak dek sol dek kal rek loniminiñ. Nig gek, bin bi minim nibep niñel, yidek gek, niñ tep ginigal. Nibep minim tari rek ag niñigal, krop pen ag ni tep ginimib.

Pol Ticikas Onesimas bi omal krop ag yokak

⁷⁻⁸ Mam midmagil cin Ticikas, yad Bi Kib nop wög kilis gipin rek git ak, ag yoken ninnigab. Ne middebim sijak amil, yad titi rek git midebin ak nibep ag nek niyl miñ miñ ginimib, agit, ag yoknigain.

⁹ Pen mam midmagil cin Onesimas, bi nibi ke ak, Ticikas eip ninnigair. Onesimas ne ak rek nep, yad Bi Kib nop wög kilis gipin rek, ak rek nep git. Amil, tap tari tari sij aul git ak magilsek nibep ag ni tep ginigair.

Pol minim ag dai juak

¹⁰ Bi Aristakas, yad eip miñ midobir ak abe, bi cin Mak abe nibep, "Middebim?" agebir. Mak me, bi cin Banabas nimid ne ak. Bi nibak nep ned minim yokil agnek, "Nop piyak sijak amjakek dit tep ginimib," agnek. ¹¹ Bi cin Jisas, yib ne alap Jastas apal ak, ak rek nep nibep, "Middebim?" ageb. Bi Juda omal nokim

nib okok me yad eip wög jim nil gipin. Juda ognap yip gos ke ke niyl wög jim nil ma gipin; kiri yakam nep yad eip God bin bi dil kod midenigab minim tep ak ag nibin.

¹² Bi nibi Epapras, Krais Jisas nop wög git ak, nibep, "Middebim?" ageb. Ne per per kilis git nibep God nop sobok git agit, "Kiri gos ognap ma niyl, Krais minim tep ak niñ di kilis git, nop cig tep git, nak agnimin rek nep gel amnimin," ageb. ¹³ Udin yad ke niyl nibep agebin, Epapras ne kilis git nibep wög git, Leodisia bin bi krop wög git, Hirapolis bin bi krop wög git geb.

¹⁴ Pen bi tep cin, soi non gep bi Luk abe, Demas abe nibep, "Middebim?" agebir. ¹⁵ Ai mam taun kib Leodisia midebal okok, bin bi apil bin Nimpakarip God nop sobok gitpal okok krop magilsek, "Pol nibep, Middebim?" ageb, agnimib.

¹⁶ Nibep mij yokebin aul niyl, nem amek, Krais bin bi Leodisia midebal okok ak rek nep niñimel. Pen Leodisia bin bi krop mij yokpin ak, nibi ak rek nep dil niñimib.

¹⁷ Pen Akipas nop agnimib, "Bi Kib wög nep ag lak ak git dinimin," agnimib.

¹⁸ Yad Pol, miñ niñmagil yad ak ke, minim dai magil aul nu kil tkebin. Yip sen dil miñ kilis lipal ak, yip sakol ma ginimib. God nibep yimig niyl dit tep gek, mid tep ginimib.

1 Tesalonaika Pol mij ned ak Tesalonaika bin bi krop nu kil tikak

¹ CİN Pol, Sailas, Timoti, nibeper Bapi God Bi Kib Jisas Krais apil mal bin bi kiri taun kib Tesalonaika midebim okok, mij nibaul nu kil tikobin.

God nibeper yimig niyil di tep gek, mid tep gipimib.

Tesalonaika bin bi Krais nop niy dil cig tep gilak

² CİN sobok gil, nibeper magilsek per nep God nop tep apin. ³ CİN Bapi God nop sobok gil, per nep nibeper gos niyil, nibi titi gil rek gipim ak gos niyil, God nop tep apin. Nibi Bi Kib cín Jisas Krais nop niy dil cig tep gil, nop wög gi tep gipim; nibi Bi Kib cín Jisas Krais nop midmagil lili, kilis gil nop wög gilig gi midebim; nibi Bi Kib cín Jisas Krais eip karip lim seb kab ar alan sijak amil tap tep dinigabin, agil, miker apek gos par ma nipim.

⁴ Ai mam tep. Cín nipin nibi me, God midmagil lili bin bi ne ke dip bin bi okok midebim. ⁵ Cín Krais minim tep ne ak dam karip nibi okok amil, nibeper minim magil nep ma ag ninok. Kaun Sij ne cinop nab adan midil, kilis ne cinop nek niyilg gi, Krais minim tep ak minim niyid yib mideb agil, nibeper minim yipid gil yib ak ag non niy dippek. Nibeper eip kin midoligipin ak, nibeper nen agil nig gilig gi midoligipin ak, nibi ke bir nipim. ⁶ Bi Kib goligip ak niyil, cín ke goligipin ak niyil, nibi nibi aknib rek nep gi midoligipim. Nibi koslam yib midoligipim pen Kaun Sij ne gek, nibi Krais minim tep ak niyil, min min gilig gi niy di midoligipim. ⁷ Nit gilig gi tep goligipim nibak, Krais bin bi ne Masedonia Propins midelak okok abe, Akaia Propins midelak okok abe niyil, nibi aknib rek nep gi tep gi midelak.

⁸ Nibi God nop niy dippek ak, minim nibak amil amil, Masedonia Propins, Akaia Propins okok nep mer, karip lim tigon tigon magilsek amek niyilg gi bin

bi okok magilsek bir nopal. ⁹ Nit ak, cin karip lim ognap amjakon, bin bi nit okok ke kesim dil apal, "Tesalonaika bin bi krop minim tep ak ag nibek, nibeper di tep gil, tap esek sobok giligpal okok kiri gil, God niyid per komij mideb ak nop niy dil, ne ageb rek nep gil, ¹⁰ Nit ne Jisas kimek, God gek warikak ak, seb kab ar alan sijak nibi adik gi onigab, agil, kod midebal," apal. Jisas cinop nen agil kimak ak me, God kal juil pen yur kib ninigab ak ma dinigabin.

2

Pol Tesalonaika midil Bi Kib nop wög gak

¹ Ai mam sikop, nibi ke nipim, ned karip nibeper onok ak, yokop ma onok. ² Taun kib Pilipai ned amil ag non, bin bi ognap cinop minim timel agil gi timel gilak ak pen God cinop kod midil gi nek, gilak nibak gos par ma niyil, Tesalonaika amil nibeper Krais minim tep ak ag non, cinop ak rek nep gi timel gilak ak pen abramek ag ni midonok. ³ Minim nibeper ag nibin ak sidol gil, gos timel niyil, tom agil, ma ag nibin.

⁴ Krais minim tep dad amnimel, agil, God ne ke cinop ag lek, minim tep nibak ag nibin. Krais minim ag non, bin bi okok niyel, krop tep gan agil ma gipin; God ne niyek, nop tep gan agil gipin. God ne nep gos midmagil cin nab adan titi rek gi midobin ak niyip. ⁵ Nibi ke nipim, nibeper tep ginimin agil minim kil tep ognap nibeper ma ag ninok; mani tap okok din agil minim ma ag ninok. God ne ak rek nep niyip. ⁶ Nibi Tesalonaika bin bi yib cinop agem ar amnaj agil minim ma ag ninok. Bin bi ognap okok yib cinop agel ar amnaj agil minim ma ag ninok.

⁷ Bi Krais minim dad ameb midobin rek, nibeper minim kasek ag neb rek, pen cin ma agnok. Bin okok ni painan kiri di tep gipal rek ak, nibeper minim sisain tep agil di tep ginok. ⁸ Nibeper midmagil yib li midoligipin. God Minim tep ne ak nibeper ag non, cinop ntag pak linig geblap ma kiri gipnop. Nibi ai mam midmagil cin me.

⁹ Ai mam s̄ikop, n̄ibi n̄ip̄im, n̄ibep eip k̄in m̄idil wög k̄ilis ḡil koslam m̄idoligip̄in. N̄ibep eip k̄in m̄idil, God m̄inim tep ne ak n̄ibep ag ñ̄i aj̄il, koslam tap maḡil c̄inop pag dap ñ̄inigal, aḡil, p̄ib nab k̄isl̄im eyan mani wög rek ḡil tap ñ̄iboligip̄in. ¹⁰ N̄ibi n̄ip̄im, c̄in n̄ibep bin b̄i Krais nop n̄iñ d̄ip̄im okok eip m̄idlig ḡi, n̄ibep ḡi tep nep ḡil, b̄i asin̄ ma m̄ideb, b̄i m̄inim alap ma m̄ideb rek nep m̄idonok. God ne ke ak rek nep n̄ijip̄. ¹¹ N̄ibi n̄ip̄im, b̄iñen s̄ikop ñ̄i pai k̄iri ke ag ñ̄i tep ḡipal rek n̄ibep goligip̄in. ¹² God n̄ibep dek, bin b̄i ne nep melik sek m̄idenigabim. N̄ib ak, n̄ibi God ḡip n̄ibak n̄ijil, gos n̄iñ tep ḡil, nag tep ar ak nep ḡi m̄idenimib, aḡil, n̄ibep m̄inim sisain ag ñoligip̄in. N̄ibi gos sek m̄idil, n̄ibep ḡi t̄imel ḡilak ak gos par ma n̄ijil, k̄ilis ḡil, nag tep ar ak ma k̄irig ḡinimib, aḡil, m̄inim n̄ibak rek n̄ibep ag ñoligip̄in.

¹³ N̄ibep God m̄inim tep ne ag ñon n̄ijil, m̄inim k̄iri ke nep ma agebal, God m̄inim ne ke agebal, aḡil, n̄iñ d̄ipek. N̄ijid me, m̄inim ag ñibin ak, God m̄inim komiñ gos m̄idmaḡil n̄ibep nab adan̄ gek, maḡil pilip̄. N̄ib ak, c̄in per nep God nop tep aglig ḡi m̄idobin. ¹⁴ Pen ai mam s̄ikop. Krais bin b̄i ne karip̄ l̄im Judia okok cōc ke ke okok ap mogim gil God nop sobok gelak, Juda bin b̄i okok k̄irog ḡi t̄imel ḡilak rek nep, bin b̄i n̄ibi ke Tesalonaika okok n̄ibep ak rek nep ḡilak. ¹⁵ Juda bin b̄i okok k̄iri God m̄inim agep b̄i okok k̄irog ñag pak l̄il, B̄i K̄ib Jisas nop ñag pak l̄il, c̄inop yik ḡi yoklak. God k̄irog n̄ijil miñ miñ ma ḡip. K̄iri bin b̄i okok maḡilsek n̄ijel milik yowip̄. ¹⁶ Krais nop n̄iñ del k̄irog komiñ kisen ñinigab, aḡil, Krais m̄inim tep ne ak Juda bin b̄i mer okok k̄irog ag ñon, Juda bin b̄i okok kal juil, c̄inop kanib uren ḡipal. Ḡipal n̄ibak, k̄iri per nep tap si tap t̄imel ḡoligipal rek nep ḡi dam dam damlig ḡi amek, tap si tap t̄imel k̄iri asmen k̄ib yib rek m̄ideb. Pen miñi God k̄irog kal juil gek m̄iker k̄ib yib k̄irog owip̄.

Pol, n̄ibep kauyan am n̄ijnim, agak

¹⁷ Ai mam s̄ikop. N̄ibep eip k̄in m̄idon, Juda bin b̄i c̄inop yik ḡi yoklak ak, mapin gek n̄ijlig ḡi m̄idobin. M̄ib goj c̄in siñaul

m̄idobin pen gos c̄in n̄ibep eip m̄ideb. N̄ib ak, n̄ibep kauyan am n̄ijnin, aḡil, gos ak nep n̄iñ m̄idobin. ¹⁸ N̄ibep am n̄ijnin ag gos n̄ijil, yad Pol, ñin omal aka omal nokim onigain agnek, pen Seten c̄inop kanib komib. ¹⁹ N̄ibi ḡipim rek n̄ijil c̄in gos sek m̄idobin; n̄ibi ḡipim rek n̄ijil miñ miñ ḡilg ḡi m̄idobin; n̄ibi ḡipim rek n̄ijil, B̄i K̄ib c̄in Jisas onigab ñin ak, m̄inim tep nak ag ñon maḡil pilip me aul, agnigabin. ²⁰ N̄ibep nep gos n̄ijil, miñ miñ ḡilg ḡi, tep aglig ḡi nep m̄idobin.

3

¹ Pen n̄ibep mapin n̄ijil am n̄ijnin aḡil, kasek am n̄ijep rek ma lek, yad Pol, Sailas, c̄ir mal taun k̄ib Atens m̄idil, ²⁻³ mam c̄in Timoti, c̄ir eip God nop wög ḡil, Krais m̄inim tep ne ak ag ñ̄i tagip̄ ak, nop ag yokor nak. Pen n̄ibi n̄ip̄im, Krais bin b̄i ne m̄idobin rek, c̄inop ḡi t̄imel gel m̄iker d̄inigabin. ⁴ C̄in n̄ibep eip k̄in m̄idil, c̄inop ḡi t̄imel ḡinigal agnok ak, k̄iri n̄ib aknib rek nep ḡipal ak bir n̄ip̄im. ⁵ Niñ gelak, yad n̄ibep yimig yib n̄ijil, gos par n̄ijil, titi ḡil m̄idebim ak n̄ijnimiq aḡil, Timoti nop ag yoknek. Gos yad n̄ijnek ak, Seten ne n̄ibep l̄ip gek m̄inim koslam ag ñon n̄ip̄im ak k̄irig ḡinimib rek l̄ip, ag gos n̄ijnek.

Timoti adik ḡi apil, mid tep ḡipim, agak

⁶ Pen Timoti n̄ibep am n̄ijil adik apil agip̄, n̄ibi Krais nop n̄iñ d̄il c̄ig tep ḡil, bin b̄i okok k̄irog m̄idmaḡil l̄il, c̄irog mal gos n̄ijlig ḡi miñ miñ ḡipim. C̄ir mal par siñ aul m̄idil, n̄ibep yimig n̄ip̄ir rek, n̄ibi pen ak rek nep karip̄ l̄im n̄ibi ke okok m̄idil, c̄irog mal yimig n̄ip̄im, agip̄. ⁷ Pen c̄inop ḡi t̄imel gel mid tep ma ḡinok ñin ak, Timoti apil, n̄ibi Krais nop n̄iñ d̄i k̄ilis ḡipim m̄inim ak agek, c̄inop m̄idmaḡil pilis ḡi ar ar ḡip̄. ⁸ N̄ibi B̄i K̄ib c̄ig tep ḡil nop eip j̄im ñil m̄idebim ak n̄ijil, c̄in komiñ yib nep m̄idobin.

9 Mıd tep gıpım ak nıñıl, God nop tep agobın. God ne gek, nıbep gos nıñıl, mıñ mıñ yıb gıpın. Nıb ak, nop tep aglıg git mıdobın. **10** Kauyan am nıbep nıñıl, Krais mıñım tep ak ag ñon Krais nop nıñ dı kılıs gınımıb, agıl, kılıs gıl God nop pıb nab kılıslım eyan sobok gılıg git mıdobın.

11 Ni'b ak, Bapi God ne ke abe, Bi' Kib
cın Jisas abe cınop kanib yiker, midebi'm
siñak nini'gabi'n. **12** Cın ni'bep midmagıl
yib lipin rek, Bi' Kib ni'bep gi' ñek, ni'bi
ke ak rek nep pen pen midmagıl lıl,
bin bi' okok krop magilsek midmagıl lıl
gi'ni'mi'b. **13** Bi' Kib Jisas ni'bep kılı's ne
ñil kod mid damıl, bin bi' siñ ne okok
magilsek dıl adık gi' onigab ñin ak, ne apıl
ni'bep dek, ni'bi God Bapi cın udin yirik ar
ne siñak, miñim alap ma midek bin bi' siñ
ne midenigabi'm.

4

God nop tep giniminq ar ak nep ginimib

¹ Ai mam s̄ikop. N̄ibep eip k̄in m̄idonok
ñ̄in ak, n̄ibi titi ḡil God nop tep ḡinigab
nag ar ak nep ḡinigabim ak n̄ibep ag
ñ̄inok. M̄inim ag ñ̄inok ak n̄ibi d̄il n̄ib
akn̄ib rek nep ḡiliq gi m̄idebim. Pen
m̄iñi c̄in Bi K̄ib Jisas bin bi ne m̄idobin
rek, yad n̄ibep agebin, n̄ibi gi tep ḡipim
ak, m̄iñi ar n̄ibak nep k̄ilis ḡil tapin nep
gem amn̄imñ̄. ² Bi K̄ib Jisas c̄inop agek
n̄ibep m̄inim tari tari ag ñ̄inok ak n̄ibi bir
n̄ipim.

³ God nop tep ḡin̄igab ak, n̄ibi bin b̄i ke komiñj tep m̄idil, bin si b̄i si ma ḡin̄igabim.
⁴ N̄ibi maḡilsek, God nop tep ḡin̄igab nag ar ak nep m̄ib gon̄ n̄ibi kod m̄id tep gem, bin b̄i okok n̄ijel n̄ibep m̄in̄im alap ma m̄iden̄igab. ⁵ Bin b̄i God nop ma n̄ipal okok, gos t̄imel n̄ijil bin si b̄i si d̄in aḡil gi tapal rek ma ḡin̄imib. ⁶ Pen n̄ibi Krais bin b̄i ai mam okok tap k̄rop p̄ili gi ma d̄in̄imib. Bin b̄i ognap n̄ig gen̄igal ak, Bi K̄ib maḡilsek n̄ijil k̄rop pen yur n̄in̄igab. M̄in̄im n̄ibak n̄ibep ned ag n̄i tep ḡipin.
⁷ Tap si tap t̄imel ḡim, aḡil, God c̄inop m̄in̄im tep ne aḡil ma dak; gi tep ḡilig gi nep m̄idil, bin b̄i s̄iñ m̄idem, aḡil, c̄inop dak. ⁸ N̄ib ak, bin b̄i m̄in̄im agobin n̄ib aul yo n̄iññigal okok, c̄inop ma yo n̄iññigal;

God nōp yo nīññigal. Pen God ne Kaun Sīñ
ne nībep ñeb.

⁹ Krais bin bî ai mam okok kîrop mîdmagîl lîm, agîl, mînîm ak ñu kîl ma tîkjîn. God nîbep gos tep ñek, nîbi ke nîñjîl bîr pen pen mîdmagîl lîpîm. ¹⁰ Krais bin bî ne Masedonia Propins mîdebal okok magîlsek ak rek nep bîr mîdmagîl lîpîm. Pen nîbep mînîm kîlis agîl agobîn, kîlis gîl per nep nag ar nîbak nep gem amek kîb amnîmîn.

11-12 Pen n̄ibep ned agnok rek, bin b̄i
okok eip kapkap m̄id tep ḡin, aḡil gem
amn̄im̄iŋ. Wög wari n̄ibi okok ke ḡil tap
n̄iŋn̄im̄ib. N̄ib ak, tap maḡil, mani tap
n̄ibi okok ke m̄idek n̄iŋlig ḡi, tap asib ma
ag n̄iŋenigabim̄ me, bin b̄i Krais nop ma
n̄ipal okok, n̄ibep n̄iŋel tep ḡinigab.

Bi Kib adik gi onigab

¹³ Pen ai mam s̄ikop. N̄ibep m̄in̄im alap ag n̄īt̄ tep ḡin̄igaun. Bin b̄ī n̄ibi ognap k̄imel, p̄is nep k̄imbal aḡil, bin b̄ī ognap ȳim̄ig gek s̄il apal rek ma ḡin̄im̄ib. ¹⁴ Jisas k̄imak ak, God gek warik̄il komiñ mīdeb, aḡil n̄ip̄in̄ rek, bin b̄ī Jisas nop n̄iñ d̄il k̄imbal okok, Jisas adik̄ gi on̄igab n̄iñ ak, God ne gek, Jisas bin b̄ī ne k̄imbal n̄ib okok kausek on̄igab, aḡil n̄ip̄in̄.

15 Pen Bi Kib ne ke minim ag noligip rek
nipin, nin kisen nibak cin bin bi komin
midon ninlig git Bi Kib adik git onigab
okok, bin bi ned kimlak okok kirop ma
yem git amnigabin. **16** Minim kib alap
seb kab ar alan nib agek, ejol magil sek
okok kod mideb ejol kib ak sik gaul gek
ninlig git, God akil magil ak agek ninlig
git, Bi Kib ne ke seb kab ar alan sijak nib
onigab. Bi Kib apek, bin bi Krais nop nin
dil kimbal okok ned wariknigal. **17** Kiri
wariknigal ninjil God ne cinop bin bi ne
komin midenigabin okok kirop eip ulik
nab sak gek, seb kab alan ap ran jak amil
Bi Kib eip mogim ginigabin. Nib ak, cin
Bi Kib eip per nep per nep midonigabin.

¹⁸ Ni'b ak, mi'nim agobin ni'b aul pen pen
ag amil apil gi'l, gos sek midenimib.

5

*Bi Kib cın adık gi onıgab ak nıñıl mid
tep gił kod midojin*

¹ Pen ai mam s̄ikop. Bi Kib ne nıñ akal onıgab, bin bi tap tari gel nıñlıg gi onıgab ak, nıbep ma agjın. ² Nıbi ke nıpım, Bi Kib onıgab ak, nop kod mıdenıgal nıñ ak ma onıgab. Bi tap si dep okok bin bi kın ambal won ak opal rek ak onıgab. ³ Mıñi kapkap mid tep gipin, cınop mıñi tap alap ma gıñıgab, agnıgal nıñ ak nep kasek apek, gos par yıb nıñıgab. Bin nı painjan tı̄k donıg gek yur gip rek ak gıñıgab; kasek nep yur tı̄mel dıl pı̄rık gi amnímel rek ma lıñıgab.

⁴ Pen ai mam s̄ikop. Bi tap si dep okok apıl karıp nap bi del, mıdmagıl kiri pılıs gıñıgab. Pen nıbi kıslım pı̄s sıñak ma mıdebīm rek, nıñ kib nıbak apek, mıdmagıl nıbep pılıs ma gıñımiñ.

⁵ Nıbi magılseк melik nı̄tai paı mıdebīm; nıbi magılseк pı̄b nab nı̄tai paı mıdebīm. Cın kıslım nı̄tai paı mer; cın kılıp nı̄tai paı mer. ⁶ Bin bi ognap wı̄sın kınbal rek ma mıdojin; gos nıñ tep gił, gos tı̄mid sek mıdojin. ⁷ Bin bi wı̄sın kınbal okok, kıslım eyan nep kınbal. Bin bi nı̄g kılıs nıbıl saköl nıpal okok, kıslım eyan nep gıpal.

⁸ Pen cın bin bi pı̄b nab tapın okok, gos nıñlıg gi mıdon. God Mıñım nıñ dılıg gi, God nop mıdmagıl lı̄lìg gi mıdon; nı̄g gon, sior kılıs ami bi tol gi lı̄pal rek, pabil bak cın sıñak mıdenıgab. Bi Kib cın Jisas Krais eip karıp lı̄m seb kab ar alan sıñak amīl tap tep dı̄nıgabın nıpın ak, gos nıñlıg gi mıdon; nı̄g gon, usajıl kılıs bad ami bi tol gi lı̄pal rek, nabı̄c cög ar cın mıdenıgab. ⁹ Tari gıñıg: God cınop gak ak, yur kib dı̄nımel, agıl ma gak; Bi Kib cın Jisas Krais gek, karıp lı̄m seb kab ar alan sıñak amīl per nep nop eip komı̄j mıdenımel, agıl gak. ¹⁰ Krais cınop nen agıl kı̄mak ak, komı̄j mıdon onıgab aka kı̄mıl mıdon onıgab ak mıñım ma mıdebī; cın amīl per per nep ne eip komı̄j mıdenıgabın. ¹¹ Nıb ak, nıbi Krais bin bi ne pen pen Krais mıñım tep ak ag nı̄l, nıñ dı̄ kılıs gił, gos sek mıdenımib. Pen agesin aul nıbi ke nıb aknıb rek nep bı̄r gı̄pı̄m.

¹² Ai mam s̄ikop. Bi kib nıbep koslam wög gi nıñlıg gi, mıñım tı̄g bı̄loklig gi, mıñım ag nıñlıg gi mıdebal okok, kırop dı̄ rep gıñımib. ¹³ God ke agek wög nı̄g gı̄pal ak, kırop mıdmagıl lı̄l dı̄ rep gıñımib. Pen nıbi magılseк kapkap jı̄m nı̄l mıdenımib.

¹⁴ Ai mam s̄ikop nıñım. Bin bi wög ma gił mid tep ma gı̄pal okok kırop mıñım kılıs agnımib. Bin bi mapın gek gos par lı̄ mıdebal okok kırop mıñım sisain agıl ag nı̄tai tep gıñımib. Bin bi sain okok kırop gi nıñımib. Bin bi okok magılseк kırop per nep mıñım sisain agıl kapkap mıdenımib.

¹⁵ Bin bi ognap nıbep gi tı̄mel genı̄mel, pen gi tı̄mel ma gıñımib. Pen pen dı̄ tep gił, pen pen gi tep gıñımib. Pen bı̄gi s̄ikop okok abe, kırop magılseк nıb aknıb rek nep gītai tep gıñımib. ¹⁶ Per nep mıñ mıñ gılıg gi mıdenımib; ¹⁷ per nep God nop sobok gılıg gi mıdenımib; ¹⁸ tap tari tari nıbep gıñımiñ ak, nıñ per per nep God nop tep aglıg gi mıdenımib. Krais Jisas bin bi ne mıdıl nı̄g gılıg gi mıdem me, God nop tep gıñıgab. ¹⁹ God Kaun cınop gos nıñımiñ agıl nıñlıg gi mıdenımib. ²⁰ Bin bi God mıñım agep okok mıñım agenı̄mel ma kırıg gıñımib. ²¹ Pen bin bi ognap tom agenı̄mel rek lı̄p ak, nıñ tep yıb gıñımib. God Mıñım yı̄pid gił ak agenı̄mel nıñıl dı̄nımib; esek agenı̄mel nıñıl ma dı̄nımib. ²² Nag tı̄mel ar ognap ma gıñımib.

²³ God cınop bin bi dı̄ tep gek kapkap mid tep gipin ak, ne ke nıbep kod mıdılıg gi gek, nıbi bin bi ke komı̄j tep ne mıdenıgabın. God ne ke gek, Bi Kib cın Jisas Krais onıgab nıñ ak, kaun nıbi okok, gos tı̄mid mıdmagıl nıbi okok, mıb gon nıbi okok magılseк, ası̄j sı̄kol acı̄b eñap ma mıdonımiñ. ²⁴ God nıbep mıñım tep ne agıp ak, mıñım ne ageb ar aknıb rek nep gip. Nıb ak nıpın, sı̄jaul agesin rek nıbep gıñıgab.

²⁵ Ai mam s̄ikop. Cınop gos nıñıl, God nop sobok gıñımib. ²⁶ Nıbi Bi Kib nop nıñ dı̄pı̄m rek, Krais bin bi ai mam magılseк pen pen ag wasu dılıg gi, mı̄kem bom sı̄loknı̄mib. ²⁷ Bi Kib cın ak nıñ mıdebī rek nıbep agebin, mıñım nıu kıl tı̄kesin nıbaul, ai mam okok kırop magılseк udın lı̄ agem nıñımel.

28 Bi Kib cın Jisas Krais nıbep mapın
nıŋıl, dı tep gılıg git mıdonımın.

2 Tesalonaika Pol mij kisen n̄ib ak Tesalonaika bin b̄i k̄rop ū k̄il t̄kak

1 C̄in Pol, Sailas, Timoti, n̄ibep Bapi c̄in God B̄i K̄ib Jisas Krais ap̄il mal bin b̄i k̄iri taun k̄ib Tesalonaika m̄idebim okok, mij n̄ibaul ū k̄il t̄kobin.

2 God Bapi c̄in abe, B̄i K̄ib Jisas Krais abe, n̄ibep mapin n̄ijil d̄i tep ger, n̄ibi midmagil nab n̄ibi adan̄ kapkap mid tep ḡinimib.

*Krais apek, God ne bin b̄i okok k̄rop
m̄inim k̄ib agnigab*

3 Pen ai mam s̄ikop. N̄ibi ned Krais n̄ij dölgip̄im rek mer; n̄ibi ned pen pen midmagil lölögip̄im rek mer; miñi n̄ibi k̄ilis ḡil Krais nop n̄ij d̄i k̄ilis ḡil, n̄ibi magilsek Krais bin b̄i ai mam okok pen pen midmagil lip̄im ak n̄ijil, c̄in per nep God nop tep agin. **4** Krais bin b̄i ne midem, bin b̄i ognap n̄ibep gi timel gel, m̄iker apek koslam m̄idebim ak pen gos par ma n̄ijil, Krais nop n̄ij d̄i k̄ilis ḡil c̄ig tep ȳib ḡip̄im. N̄ib ak, c̄in God cōc ne karip̄ lim ke ke okok amil, Krais m̄inim tep ag n̄i ajil, per nep n̄ibi n̄ig ḡip̄im ak k̄rop ag n̄ibin.

5 N̄ib ak c̄in n̄ipin, God ne m̄inim t̄ig b̄ilok tep ḡip n̄ijil ne agek n̄ibi God karip̄ lim seb kab ar alan̄ s̄injak am m̄idenigabim. Miñi pen m̄inim tep n̄ibak agem n̄ibep gi timel gel m̄iker d̄ilg gi m̄idebim. **6** God ne m̄inim t̄ig b̄ilok tep ḡip rek, bin b̄i n̄ibep m̄iker n̄ibal okok k̄rop pen ak rek nep m̄iker n̄inigab. **7** Pen n̄ibi bin b̄i m̄iker d̄ilg gi m̄idebim okok, God n̄ibep abe cinop abe di tep ḡinigab. B̄i K̄ib Jisas seb kab ar alan̄ n̄ib ejol k̄ilis ne okok pon dil, mab miñaj rek ȳinek n̄ijlig gi misen onigab n̄in n̄ibak nep God ne n̄ig ḡinigab.

8 Bin b̄i God nop gos ma n̄ijil, B̄i K̄ib c̄in Jisas m̄inim tep ne ak n̄ijil, ageb rek ma ḡipal bin b̄i okok k̄rop pen yur n̄inigab.

9 Bin b̄i n̄ib okok, B̄i K̄ib karip̄ lim tep ne k̄ilis sek melik sek m̄idenigab seb kab ar alan̄ s̄injak amn̄imel rek ma linigab; per mis ken midil yur k̄ib d̄ilg gi m̄idenigal.

10 B̄i K̄ib apek, bin b̄i s̄in ne ȳib nop agel ar amn̄igab; bin b̄i nop n̄ij d̄ipal okok, nop n̄ijil k̄ib gaul ḡinigal. Pen Krais m̄inim tep n̄ibep ag n̄inok n̄ij d̄ipek rek, n̄ibi ke abe n̄ib akn̄ib rek nep ḡinigabim.

11 Ar n̄ibak nep, n̄ibep gos n̄ijil God nop per sobok ḡil ap̄in, “Tesalonaika bin b̄i okok bin b̄i nak ke d̄ipan rek, k̄ilis nak gek k̄iri bin b̄i nak ke ḡipal rek ḡinimel; k̄ilis nak gek k̄iri gi tep ḡin ag gos n̄ipal ar ak, n̄ib akn̄ib rek nep ḡinimel; Krais bin b̄i ne midil, ne ageb rek nep ḡin, ag gos n̄ipal ak, k̄ilis nak gek n̄ig akn̄ib rek nep ḡinimel,” ap̄in. **12** God B̄i K̄ib Jisas Krais k̄iri ap̄il mal n̄ibep mapin n̄ijil d̄i tep ḡipir rek, n̄ibi gi tep nep ḡilg gi midem n̄ijlig gi, bin b̄i okok n̄ijil B̄i K̄ib c̄in Jisas Krais b̄i melik tep ke sek m̄ideb ak n̄ijngal. Pen n̄ibi Jisas Krais bin b̄i ne m̄idebim rek, melik tep ke ne n̄ibak n̄ibep abe pak n̄inigab. N̄ig ḡinimil, agil, God nop sobok ḡipin.

2

B̄i timel ak

1 Ai mam s̄ikop. B̄i K̄ib c̄in Jisas Krais adik gi ap̄il cinop ȳiprig dek ne eip midonigabin m̄inim ak agnigain. **2** Pen bin b̄i ognap agebal, B̄i K̄ib adik gi onigab n̄in ak pis nep owip agebal. Pen m̄inim tom agil, Pol b̄i okok God Kaun gos ūnek m̄inim aglak ak n̄ijil n̄ibep agobin, agenimel, aka m̄inim tom agil, Pol b̄i okok n̄ib agel b̄i ognap n̄ijil m̄inim dopal ak n̄ijil n̄ibep agobin, agenimel, aka m̄inim tom agil, Pol b̄i okok mij ū k̄il t̄kil yokel owip ak n̄ijil n̄ibep agobin, agenimel ak, midmagil n̄ibi pilis gek, Pol b̄i okok k̄iri ke m̄inim n̄ibaul ag yokpal agil gos par ma n̄ijnimib. **3** Pen n̄ij tep ḡinimib. Bin b̄i ognap n̄ibep m̄inim esek agenimel, m̄inim k̄iri ak ma dinimib. B̄i K̄ib adik gi onigab n̄in ak k̄isen onigab. Pen ned ak, bin b̄i konjai nep God nop k̄irig ḡil, gos k̄iri ke k̄isen ḡil abramek ḡinigal. N̄ig gel n̄ijlig gi, God nop kaual maual m̄ideb b̄i ak misen lek bin b̄i nop n̄ijnigal. Pen k̄isen B̄i Timel ȳib n̄ibak mab ke eyan amn̄igab. **4** B̄i Timel n̄ibak tap tari tari ȳib god apal okok abe, tap tari tari sobok ḡipal okok abe ag s̄ikol ḡil, ȳib ne ke nep agek ar

amnigab. Ne am God sobok gep karip ak am bisiq gil, yad me God, agnigab.

⁵ Nibep eip midil, nig ginigab agil agnek ak pen sakol giitmrek lip. ⁶ Nibi nippim, tap alap Bi Timel kanib komib ak me, minni nig ginimiq rek ma lip. God ne ke ag lak nin ak nep nig ginigab.

⁷ Pen minni nin aul, God nop kaual maul middeb bi ak apek, ginigal ar ak bir giyal ak pen sirkol nep giyal; gi kib giplap pen bi kanib komib bi nibak midek niyliq gi, God nop kaual maul middeb bi ak, bin bi okok tapin lip gi kid ne okok dad amnimiq rek ma lip. Nib ak, tap si tap timel sirkol rek gi dam dapil gel niyliq gi, God gek bi kanib komib ak ke okok amnigab. ⁸ God gek bi kanib komib ak ke okok amnigab ak, God nop kaual maul middeb bi ak misen linigab. Pen Bi Kib Jisas onigab nin nibak, ne tib kadig gi apil minim nep agek, Bi Timel ak pis nep ap yap paknigab. ⁹ God nop kaual maul middeb bi onigab ak, ne Seten kiliq ne magilsek dil, esek agil, tap ma gep ke ke konjai yib nep, tap niyeb ma niyeb ke ke konjai yib nep gi dam midek niyliq gi, bin bi kib gaul ginigal. ¹⁰ God nop kaual maul middeb bi ak, bin bi okok kirop esek agil, neb neb gi, lip lip gi gi dam midek niyliq gi, mab ke eyan amnig ginigal bin bi okok minim ne ak dinigal. Kiri Krais minim tep ak niyil minim niyid agil niy dil midmagil nab kiri adan liplap ak, God kirop bin bi ne ke rek dipkop. Pen kiri nig ma ginigal; kiri minim tep ak yo niyinigal. ¹¹⁻¹² Tari ginig: Krais minim niyid ak ma dil, tap si tap timel gi miin miin ginigal. Nib ak, God gek kiri magilsek minim tom nibak tapin niy dinigal niyil ne kirop minim kib agil mab ke eyan ag yoknigab.

¹³ Pen nibep ai mam Bi Kib midmagil lip okok gos niyil, per nep God nop tep agin. Tari ginig: birarik ped okok God gos ne ke niyil agak, bin bi okok minim tep yad ak niy del, Kaun yad kaun kiri nab adan midil gos tep nek kiri bin bi sij midel niyliq gi, yad kirop bin bi yad ke dinigain, agak. God ne nib agak ak, nibep nep niyil ag lak.

¹⁴ Cin Krais minim tep nibep ag ninok niyliq gi, tap tep agebin nibaul God ne ke nibep ninigain agak. God gak nibak, Bi Kib cin Jisas Krais melik tep aknib ke sek mideb ak, nibi ne eip midil melik tep ne nibak ognap dil miin miin giq gi midenigabim, agil gak. ¹⁵ Nib ak me, ai mam sirkop, Bi Kib Jisas Krais eip mid tep ginigabin, agil, kiliq gi, minim nibep ag ninok nipek ak abe, minim nu kil titkil agnok nipek ak abe niy di kiliq gi midenimib.

¹⁶ Bapi God cinop midmagil li dtep yib gek tap tep dinigabin agil gos sek midobin. Bapi God abe, Bi Kib cin Jisas Krais ne ke abe, ¹⁷ apil mal nibep kod mider, gos sek midil, wog kiri apil mal ak ma kiriq gi, minim tep kiri ak ag niil, gi tep giq gi nep midenimib.

3

Cinop gos niyil, God nop sobok ginimib

¹ Pen ai mam sirkop, minim nokim alap middeb. Cinop God nop sobok giq gi midenimib. Nibep Bi Kib minim tep ag ninok niy dipekk, bin bi nibi ognap nibep niyil Bi Kib minim tep ak rek nep niy del, bin bi ognap konjai nep kid kid okok minim tep ak niyil, Bi Kib minim tep ne ke nep middeb ak agil niy dilak. Nib ak, God nop ag niyil, Bi Kib minim tep ak bin bi karip lim nab sijaul midebal kirop ag non, ned nibep nab sijak gak rek, nib aknib rek nep ginimiq. ² Pen God nop sobok gi tap alap ag niyinimib. God ne gek bi timel tap si tap timel nep giyal okok, cinop tap alap ginimel rek ma linimiq. Tari ginig: bin bi ognap Krais minim tep ak ma niy dipal.

³ Pen Bi Kib agip rek, per nep aknib rek nep gi. Ne nibep gek nibi minim ne niy di wos gi, nop cig di wos gi gi midem, Seten nibep lip gi timel ginimiq rek ma linigab. ⁴ Pen Bi Kib cinop gos nek gos sek midil nipiin, minim nibep ag ninok ak, nibi dil nib aknib rek nep giq gi midenigabim. ⁵ Bi Kib nop sobok gi agobin, ne nibep gos tep nek, God bin bi midmagil lip rek niyil, Krais yur kib dak pen kiliq gi tap tari nop ginig gak ak

ma kırıg gak ak nıñıl, nıg aknıb rek nep gınıgabım.

Wög gıl nep tap ñıñıgabım

⁶ Ai mam sıkop. Bı Kıt Jisas Krais mìnım yad bin bı okok ag ñìnımib ag lak rek nıbep agobın. Mam ognap wög ma gıl yokop nep gı ajıł, apıñ rek ma genımel, kırop eip mìnım mìnım ma agnımib.

⁷ Nıbi ke nıpım, cın nıbep eip kın midil golıgıpın ar ak gınıgabım, Bı Kıt nop tep gınıgab. Cın yokop ma midolıgıpın. ⁸ Bin bı ognap tap magıł kırı yokop ma dı ñıñın, agıł, pıb nab kıslım eyan tıpkı yur gıl nep tap ñıbolıgıpın. ⁹ God wög gıpın rek, nıbep ag nıñıl tap abramek dıl ñıbnop ak pen nıbep nag tep ar ak yomon nıñıl nıg aknıb rek nep gınımib, agıł, ke tıpkı yur gıl tap ñıbolıgıpın. ¹⁰ Pen nıbep eip midil agolıgıpın, “Bin bı wög ma gınımel okok tap ma ñıñımel,” agolıgıpın ak nıpım.

¹¹ Mìnım alap nıpın ak, bin bı nıbi ognap wög ma gıl, yokop nep midil, tıgon tıgon gı ajıł, mìnım pıg kılopıł agıł, bin bı okok nıg gıpal nıg gıpal apal. ¹² Bı Kıt Jisas Krais nop wög gıpın rek, bin bı nıb okok kırop mìnım kılıs agıł agobın, kapkap mid tep gıl, wög ke gıl tap ñıñımib.

¹³ Pen ai mam sıkop. Nıbi nag tep ar ak nep gı damıl, yırıık marık gonımın, tap tari tap tep nıpım ak nep kılıs gılıg gı nep midenımib.

¹⁴ Mìnım mıj ū kıl tıkił agobın aul, bin bı ognap ma nıñenımel, bin bı an an nıb gıpal ak nıñ tep gıl, kırop mìnım mìnım ma agnımib; yokop midem kırop nabıñ gınımın. ¹⁵ Pen kırop kaual maual rek ma nıñımib; mam cın agıł ag nıñ tep gınımib.

Pol, “Nıbi mıdebım?” agıp

¹⁶ Bı Kıt cınop gek gos par ma nıpın ak, ne ke nıbep magıłsek eip mıdek, nıbi per nep tap tari tari gınıgabım ak, mid tep gıl gos par ma nıñıgabım.

¹⁷ Yad Pol. Mìnım dai aul ñınmagıł yad ke ū kıl tıkił, “Nıbi mıdebım?” agebin. Ñınmagıł yad ke mìnım ū kıl tıkebin ak, per nıb aul rek nep ū kıl tıkpın ak me, nıñıgabım. ¹⁸ Bı Kıt cın Jisas Krais nıbep magıłsek yımıg nıñıl, dı tep gılıg gı midenımın.

1 Timoti Pol m̄ij ned ak Timoti nop n̄u k̄il t̄kak

¹ Timoti. Yad Pol. God D̄i Kom̄ıñ Yokep B̄i K̄ib c̄ın ak abe, Krais Jisas c̄ın n̄ıñ d̄ıl gos sek m̄ıdobın B̄i K̄ib ak abe, apıl mal ȳıp ag ler, Krais Jisas m̄ınım tep dad ameb b̄i ne alap m̄ıdebin. ² Timoti. Krais m̄ınım tep ak nep ag ñenek, Krais Jisas n̄ıñ d̄ıpan ak me, nep ñı̄ teq yad, agıl n̄ıpin. Bapi God, B̄i K̄ib c̄ın Krais Jisas, nep ȳı̄m̄ig n̄ıñıl, d̄ı̄ teq ḡıl, kod m̄ıd teq ger me, nak kapkap m̄ıd teq ḡı̄nım̄ın.

*Minım tom n̄ıñ d̄ı̄nı̄mel rek l̄ip ak, k̄iroq
ag ñı̄ teq ḡı̄nım̄ın, agak*

³ Yad ned Masedonia Propins amníg ḡıl, nep taun k̄ib Epesas d̄ı̄ l̄ıl m̄ınım ag ñı̄nek ak, m̄ıñi ak rek nep kauyan agebin: nak Epesas s̄ı̄njak m̄ıdıl, bin b̄i God M̄ınım agobın apal pen k̄iri m̄ınım esek agebal bin b̄i okok k̄iroq mer agıl, ag ñı̄ teq ḡı̄nım̄ın. ⁴ M̄ınım kesim esek ar d̄ıl agebal ak, “Apı̄s based c̄ın n̄ı̄g ḡıl n̄ı̄g ḡıl t̄ikel ow̄ı̄p,” agebal ak, nak agek k̄ırıq ḡı̄nı̄mel. M̄ınım ar n̄ı̄bak agıl, pen pen nep agebal. M̄ınım esek ar n̄ı̄bak bin b̄i okok k̄iroq agel, God ne bin b̄i d̄ı̄ kom̄ıñ yoknı̄g geb m̄ınım teq ak ma n̄ı̄nı̄gal. N̄ı̄b ak, k̄iri Krais m̄ınım teq ak n̄ıñ d̄ı̄nı̄mel rek ma l̄ı̄nı̄gab. ⁵ Bin b̄i Jisas n̄ıñ d̄ı̄pal okok k̄iri pen pen m̄ıdmagıl l̄ı̄nı̄mel, agıl, nep m̄ınım n̄ı̄baul agebin. M̄ıdmagıl k̄iri nab adan, nag k̄ıbı̄ñ ar ak teq, nag k̄ıbı̄ñ ar ak t̄ı̄mel, n̄ıñ teq ḡıl, nag k̄ıbı̄ñ teq ar n̄ı̄bak amenı̄gal ak, k̄iri n̄ı̄nı̄d nep ai mam okok m̄ıdmagıl l̄ı̄nı̄gal. K̄iri n̄ı̄bgıl ai mam okok pen pen m̄ıdmagıl lenı̄gal ak, k̄iri n̄ı̄nı̄d nep Krais m̄ınım teq ak n̄ıñ d̄ıl, ageb rek nep ḡı̄pal, agıl n̄ı̄nı̄gabın. ⁶ Pen bin b̄i ognap Krais m̄ınım teq ak ageb rek k̄ırıq ḡıl, b̄i saköl rek m̄ınım yokop okok ag amıl apıl ḡı̄pal. ⁷ C̄ın God lo m̄ınım ag ñeb b̄i m̄ıdon, agıl, kaun ma d̄ıl bin b̄i okok k̄iroq ag ñı̄bal ak pen k̄iri k̄ılı̄s ḡıl m̄ınım agobın wagın n̄ı̄bak m̄ıdebin me ak, agıl, wagın n̄ı̄bak t̄ık dam ma n̄ı̄pal.

⁸ C̄ın n̄ı̄pın, God lo m̄ınım ne agak ak, m̄ınım ȳı̄pı̄d ḡıl, m̄ınım teq ȳı̄b m̄ıdebin. Pen c̄ın God lo m̄ınım teq n̄ı̄bak d̄ıl, gos c̄ın ke n̄ıñıl sain ḡıl, abramek genı̄gabın ak, teq mer. Ne agak rek nep ag ñenı̄gabın ak, teq ḡı̄nı̄gab; mer ak, mer. ⁹ Pen c̄ın n̄ı̄pın, God lo m̄ınım bin b̄i ḡı̄ teq ḡı̄pal okok k̄iroq ma ageb; bin b̄i lo m̄ınım t̄ı̄b jupal okok k̄iroq ageb. Bin b̄i God nop ma n̄ı̄pal okok abe, bin b̄i tap si tap t̄ı̄mel ḡı̄pal okok abe, k̄iroq ageb. Bin b̄i God nop ma sobok ḡı̄pal okok abe, bin b̄i God nop m̄ınım t̄ı̄mel apal okok abe, k̄iroq ageb. Bin b̄i nonı̄m nap k̄iri ke ñı̄ag pak l̄ı̄pal okok abe, bin b̄i c̄ıp ñı̄pal okok abe, k̄iroq ageb. ¹⁰ Bin si b̄i si ḡı̄pal okok abe, b̄i k̄iri bin alap eip mer b̄i alap eip ḡıl ḡı̄pal okok abe, k̄iroq ageb. Bin b̄i k̄iri bin b̄i ñı̄ pai ognap si dad dapel, wög k̄iroq ḡı̄pal, b̄i okok abe, bin b̄i m̄ınım esek apal okok abe, bin b̄i “God udı̄n ȳı̄rık n̄ı̄nı̄d agebin,” agıl, esek apal okok abe, k̄iroq ageb. Bin b̄i Krais m̄ınım teq ne ak t̄ı̄b jupal okok k̄iroq ageb. ¹¹ M̄ınım teq n̄ı̄bak Krais m̄ınım teq ne ak nep. M̄ınım teq n̄ı̄bak God melik sek ak ȳı̄p m̄ınım ag ñı̄ ajep b̄i ne alap ag l̄ı̄p.

B̄i K̄ib Pol nop ȳı̄m̄ig n̄ı̄jak

¹² Yad Krais Jisas B̄i K̄ib c̄ın ak nop teq agebin. Ȳı̄p, b̄i teq yad agıl, d̄ıl, k̄ılı̄s ne ak ȳı̄p ñı̄ek, b̄i wög gep ne m̄ıdebin. ¹³ Pen ned yad m̄ıd teq ma gölǖgipin. Yad God nop ag juñl, Krais Jisas bin b̄i ne okok k̄iroq ḡı̄ t̄ı̄mel ḡıl, b̄i t̄ı̄mel, b̄i kal ȳı̄b m̄ıdölǖgipin. Pen God nop ma n̄ıñıl, m̄ınım agak wagın ak ma n̄ıñıl ḡı̄nek ak me, ȳı̄p ȳı̄m̄ig n̄ıñıl dak. ¹⁴ B̄i K̄ib ȳı̄p ȳı̄m̄ig ȳı̄b n̄ıñıl, d̄ı̄ teq ḡıl, Krais Jisas n̄ıñ dep won ak abe, bin b̄i okok m̄ıdmagıl lep won ak abe, m̄ıdmagıl yad nab adan ȳı̄m̄ak.

¹⁵ M̄ınım p̄ı̄s nep n̄ıñ dep alap agnı̄g gebin: Krais Jisas karıp l̄ım wagın aul owak ak, bin b̄i tap si tap t̄ı̄mel ḡı̄pal okok k̄iroq d̄ı̄ kom̄ıñ yoknı̄g owak. B̄i tap si tap t̄ı̄mel k̄ıb ȳı̄b golı̄gip ak yad nep. ¹⁶ Pen Krais Jisas ȳı̄p mapın n̄ıñıl, d̄ı̄ kom̄ıñ yoknı̄m, agıl, agak, “B̄i tap si tap t̄ı̄mel ȳı̄b golı̄gip n̄ı̄bak nop d̄ı̄ kom̄ıñ yoken, bin b̄i okok magılsek n̄ıñıl agnı̄gal, ‘Krais Jisas ne b̄i t̄ı̄mel n̄ı̄bak nop d̄ı̄ kom̄ıñ yokak

rek, yip ak rek nep di komiñ yoknigab,’ agnigal,” agak. Nib ak, kiri Jisas nop niñ del, ne krop komiñ per midep won ak niñigab. Ar nibak nep, yip mapin niñil di komiñ yokak. ¹⁷ Kin kib ne bırarık ped okok midoligip, miñi mideb, kisen per per nep midenigab. Ne komiñ midep won ak nep mideb; kimeb won ak ma mideb. Bin bi nop udin ma nopal. Ne nep God nokim nep mideb. Bi Kib melik aknib ke sek nibak, yib ne per per nep agon ar amnaj. Nib aknib rek tep.

Pol Timoti nop minim alap agak

18-19 Ni yad Timoti. Nep minim alap agnig gebin. Minim agnigain nibak, God ned bin bi ognap gos nek, nak kisen tari tari ginigan ak aglak rek nep agnigain. Minim nibak dil, Krais Jisas minim tep ak kilis git niñ dil, tap tari tep, tap tari timel, agil niñ tep gil, nag kibin tep ar ak nep amil, kijeki yakam ne okok eip kilis gil pen pen ginimin. Bin bi ognap nig ma gil, God krop gos tep nib ak kiri gil, ap yap pakpal. ²⁰ Bi nak Aimenias eip Aleksada eip nig girek agnek, “Nig gipir ak, cin eip jem nil God nop sobok ma gin. Krop bi omal kiri gon, Seten pis ak midil, miker yib gek, God nop ag jupir ak kiri ginimir rek lip,” agnek.

2

God nop sobok gep

1 Minim agnig gebin ak nig gil middeb: cin bin bi okok magilsek gos niñil, krop God nop sobok gin; bin bi okok krop tap tari ma midonim, God nop ag niñin; bin bi okok God krop git nil kod mid tep ginimin, agil, sobok gin; bin bi okok magilsek God nop tep agin. **2** God nop ag niñon, kin okok abe, gapman bi kib okok abe, krop magilsek kod mid tep ginimin. Nig gek me, cin kapkap mid tep git, God nop gos niñig git, git tep gilig git midonigabin. **3** Nib aknib rek ginigabin tep. God, Di Komiñ Yokep Bi cin ak, nop ak rek nep tep ginigab. **4** “Yad bin bi okok magilsek di komiñ yoknig gebin ak, kiri magilsek minim tep yad ak niñ dil, minim

tep minim wagin ak niñ tep ginimel,” ag gos ak niñip.

5 Tari ginig:
God nokim alap nep mideb.

Pen Bi nab nib ak, ak rek nep nokim alap nep mideb.

God pis kid mideb;
cin bin bi pis kid midobin.

Pen Bi nokim alap nep bin bi di God eip jem niñimin rek lip.

Bi nibak Krais Jisas, ne ke bi yib alap.
6 Tap si tap timel bin bi okok magilsek gipal okok,

Krais Jisas ne mab bak alan mib gon ne ke dil,
yur kib dil, kimil, saj kib cin nibak pis nep tauak.

Nib ak, God ag lak niñ ak,
Krais Jisas gak nibak bin bi niñil niñ dinigal okok,

ne krop magilsek di komiñ yoknigab.
7 Ar nibak nep, Krais Jisas yip ag lek, yad Jisas minim tep dad ameb bi alap midil, minim tep nibak bin bi okok magilsek ag niñ tep gil, Juda bin bi mer okok krop Krais Jisas minim niñid ak ag niñ ajpin. Yip wög ag lak nibak, niñid yib agebin.

8 Bi okok, karip lim magilsek okok, bi ognap krop milik ma yapek, pen pen ma agil, kapkap jem nil nep midil, per nep God ageb rek nep gil, nop niñmagil kilan gilig git sobok genimel ak, yip tep ginigab.

9 Pen bin okok ak rek nep kapkap mid tep ginimel. Kimkas kiri ma maliknimel. Tap gol dil kil tep gipal okok, aka bis kibap rek mani kib tauep okok, aka walij mani kib tauep okok ma yimnimel. Bin tap tep tep mib gon yimbal okok, bin bi ognap cinop niñel tep gan, agil, gipal ak, God nop tep ma git. **10** Pen bin God nop niñ dil sobok gin, apal okok, kiri bin bi ognap okok krop di tep gil, wög ognap git nil, krop git tep gil, ginimel. Nig ginigal ak, God nop tep ginigab.

11 Bi okok God Minim ag niñimel ak, bin okok kapkap midil, niñ tep ginimel.

12 Yad bin okok krop agebin, kiri God Minim bi okok krop ma ag niñigal; kiri bi okok krop ma kod midenigal. Bi okok God Minim ag niñimel ak, bin okok kiri minim ognap ma agnimel. **13** God Adam

nop ned gi lîl, kisen bin ne Ip nop gi lak. ¹⁴ God mab magil mer agak ak, kijeki minim esek agek Adam ma niñok. Bine Ip kijeki minim esek ak niñil gi timel gak. ¹⁵ Pen bin okok niñ pai tik dapil, kaun dil, Krais Jisas nop niñ dilig gi, bin bi okok krop midmagil liliq gi, Krais Jisas minim tep ne ageb rek nep gilig gi midenigal ak, God krop di komin yoknigab.

3

Bin bi Krais Jisas niñ dipal okok krop kod middep bi okok

¹ Minim niñid yib agnig gebin. Bi ognap, Krais Jisas nop wög gi, bin bi nop niñ dipal okok krop kod midon, agil, gos ak nopal okok, gos tep yib nopal. ² Pen kiri bin bi Jisas niñ dipal okok krop kod middep bi alap din, agnigabim ak, bi gi tep gipal okok nep niñil dinimib. Bin kiri nokim alap nep dil, bi sain tep, gos niñ tep gi, tap timel ma gi, bin bi par okok nib ag wasu dam karip kiri eip nab adan dil, bin bi Krais Jisas niñ dipal okok krop ag niñ tep gi, gipal bi okok nep niñil dinimib.

³ Pen bi niñ wain konjai nibal okok, bi kal yib jupal okok, bi minim pen pen apal okok, bi agon kilnok kibap mani midmagil lipal okok, krop niñil ma dinimib. Bi kapkap sain tikil, mid tep gipal bi okok nep niñil dinimib. ⁴ Bi bin niñ pai amilgon kiri okok krop kod mid tep gel, niñ pai kiri okok pen, bapi niñid agip, agil nopal, bi okok rek nep niñil dinimib. ⁵ Pen bi bin niñ pai ne ke okok kod mid tep ma ginigab ak, ne titi gi God bin bi ne okok krop kod mid tep ginigab?

⁶ Bi Krais Jisas nop kisen nep niñ dipal okok niñil ma dinimib. Bi Krais Jisas nop kisen nep niñ dip ak, bi kib midebin, agil, yap pakek, God nop minim kib agil, ag ke okok yoknimin rek lip. Kijeki birarik nep, yad bi kib midebin, agil, God nop kiriq gek, God pen nop ag yokak rek ak, nop ak rek nep ginigab. ⁷ Bi dinigabim nib ak, bin bi Krais minim tep ak ma niñ dipal okok niñil, bi ak bi tep, agil gos nopal, bi nibak rek nep niñil dinimib. Mer ak, bin bi Krais Jisas nop ma niñ dipal okok bi

nibak nop ag juel, kijeki gon nop dinimin rek lip.

⁸ Pen nibi bi kod middep nop wög gi neb bi ognap din, agnigabim ak, niñ tep gi dinimib. Bin bi okok, bi ak bi tep, agil gos nopal bi nibak nep niñil dinimib. Kiri minim niñid nep agil, minim tom ma agil, niñ wain konjai ma nibil, kibap kilnok mani tap lip gi ma dil, gipal bi okok rek nep niñil dinimib. ⁹ God Minim ak magilsek minim niñid nep agil, kilis gi niñ dil, mid tep gipal bi okok nep niñil dinimib. ¹⁰ Nib ak, ned wög sikol ognap krop ag lem, kiri gi tep genigal ak niñil agem, bi kodep bi ak nop wög gi neb bi midenimel.

¹¹ Pen bi kodep nop wög gi neb bin ognap din, agnigabim ak, ak rek nep niñ tep gi dinimib. Bin nib okok ak rek nep bin tep nep midenimel. Bin bi okok, bin ak bin tep, agil gos nopal, bin nibak rek nep niñil dinimib. Bin bi ognap krop ma ag juil, bin kapkap sain tikil, niñ wain konjai ma nibil, minim esek ma agil, tap ognap si ma dil, per gos niñ tep gi midenigab, bin nibak rek nep niñil dinimib. ¹² Pen bi kodep nop wög gi neb bi okok, bin kiri nokim alap nep dil, bine niñ pai amilgon kiri okok krop kod mid tep gipal bi okok nep niñil dinimib. ¹³ Wög gi neb bin bi okok wög kiri gi tep genigal ak, bin bi Jisas niñ dipal nab siñak yib tep dil, Krais Jisas nop niñ di kiliç gi midenigal.

¹⁴ Yad nep kasek niñigain, agil, nep mij aul nu kıl tikebin. ¹⁵ Pen kasek ma nenim ak, nak mij aul di niñil, cin God bin bi ne, bin bi God per komin middeb ak nop niñ dil cöc ne midobin okok, cin titi gi gi tep ginigabin ak, niñigan. Cin God bin bi ne okok, jim niñ karip sap kiliç yib rek midon me, minim niñid ne ak kır ginimin rek ma lip.

¹⁶ Niñid nep, God minim ne ageb ak minim niñid yib ageb:
Krais Jisas bi miñ gon lek, bin bi nop misen niñlak.

God Kaun, Jisas gi tep yib nep gi, agak.

Ejol seb kab ar alan siñak nop niñlak.

Bin bi karip lim tigon tigon ajil, minim tep ne bin bi okok krop ag niñlak.

Bin bî karîp lîm ke ke okok nop nîj dîlak.
Nap ne nop dî melîk tep aknîb ke sek seb kab ar alan sînjâk dad amnak.

4

God mînîm tep ag ñobîn, apal ak pen mînîm esek nep ag ñebal

¹ God Kaun mîsen agîp agîp, "Ñîn kîsen bin bî ognap Krais Jisas mînîm tep nîj dîpal ak kîrîg gîl, kîjeki mînîm tom nîbak nîjîl, kîjeki kîyob ñîlik yakam ne okok mînîm tom ag ñîbal ak nîj dîl, ar nîbak nep kîsen gînîgal," agîp. ² Bin bî kîjeki mînîm esek ag ñîbal okok, kîri nag ar ak tep, nag ar ak tîmel, agîl gos ma nîpal. Gos tîmid won kîri ak, ak tep, ak tîmel, apkop, pen gos tîmid won kîri ak ain mîlañ rek dagîl yînek pîs nep kîr gîp. Kîri mînîm esek nep ag ñîbal. ³ Bin bî nîb okok mînîm esek agîl apal, bî okok bin ma dînîmel, bin okok bî ma dînîmel, apal. Kîri apal, tap magîl nîb okok tap ñîjeb pen tap magîl nîb okok tap ma ñîjeb asîk mosîk gînîmel, apal. Pen God ne tap magîl gî lîl, bin bî yîp nîj dîl mînîm nîjîd yad nîj dîpal okok, kîri tap magîl okok magîlsek tep agîl ñîjîgal, agîl, gî lak. ⁴ God tap gî lak okok magîlsek tep nep gî lak. God tap magîlsek tep gî lak mîdeb okok me, cîn bin bî tap alap asîk mosîk ma gînîgabîn. Tap tep gî lak mîdeb okok, magîlsek tep, agîl, dî ñîjîgabîn. ⁵ Tari gînîg: God nop sobok gîl, tep gîp, agenîgabîn ak, God mînîm ne ageb rek, tap magîl nîb okok magîlsek ke komîj tep rek nep mîdenîgab.

Bin bî okok kîrop ag ñî tep gînîmîn

⁶ Mînîm agebin aul, nanai namam ognap okok kîrop ag ñî tep genîgan ak, nak Krais Jisas wög gî ñeb bî tep mîdenîgan. Nak ned ñî sîkol mîdîl, Krais Jisas mînîm tep ne nep ag ñîlak ak nîj tep gîl, ageb rek nep kîsen gîl, gî damîl, mîni ak rek nep mînîm tep ak nîjîl kîsen gîpan. ⁷ Pen kesîm yokop okok ag amił apîl gîpal okok ma nîjîmîn. Nak kîlis gîl, God nop tep gînîgab ar ak nep gî mîdenîmîn. ⁸ Bin bî ognap kîlis gîl eksais gîpal okok, mîb gonj kîri kîlis gînîgab. Pen nak kîlis gîl God Mînîm ageb rek nep genîgan ak,

kîlis ke dînîgan. God nop tep gînîgab ar ak nep genîgan ak, karîp lîm ar wagîn aul mîdenîgan ñîn aul abe, karîp lîm ar alan sînjâk mîdenîgan ñîn ak abe, mîd tep gînîgan. ⁹ Mînîm agnîg gebin nîb aul, mînîm nîjîd yîb, agîl, pîs nep nîj dînîmîn. ¹⁰ God per komîj mîdeb ak nîj dîpîn ak me, gos sek mîdobîn. Krais Jisas ne bin bî okok magîlsek dî komîj yoknîgain, agîl, kîmak. Bin bî Krais Jisas nîg gak ak nîj denîgal okok, God per komîj mîdeb ak kîrop magîlsek pîs nep dî komîj yoknîgab. Cîn gos ar nokîm nîbak nep nîjîl, wög kîlis gî mîdobîn.

¹¹ Mînîm agebin aul, nak bin bî okok kîrop ag ñek nîjîmel. ¹² Bin bî ognap, nep bî praj, agîl, mînîm agnîgan ak ma nîjîmel rek lîp ak, nak nîj tep gînîmîn. Pen nak gî tep gîlîg gî nep gek amek, bin bî Krais Jisas nop nîj dîpal okok, nak mînîm tep ageban rek, nak gî tep geban rek, nak bin bî mîdmagîl lîpan rek, nak Krais Jisas nop nîj dî wös gîpan rek, nak mînî kîbîn tep ar ak nep ameban rek nîjîl, kîri ke ak rek nep gînîgal.

¹³ Yad nîjîgain ak pen yîp kod mîdeban ñîn aul, bin bî okok kîrop God Mînîm ak udîn li aglig gî, mînîm wagîn ak ag ñîlîg gî, gî mîdenîmîn.

¹⁴ Pen ned okok bin bî Krais Jisas nîj dîpal kîrop bî kod mîdep bî okok, ñînmagîl kîri dî nabîc ar nep ak lîl, God kîrop gos ñek, nak kîsen tari tari rek gînîgan mînîm ak agel, God nep tap tep ke ñak ak saköl ma gînîmîn. ¹⁵ Tap agesin aul, nak gos ar nokîm nep nîjîl, kîlis yîb gînîmîn. Nîg genîgan ak, nak Krais Jisas kanîb tep ne ak kîlis gîl, pîg gî rîkîd ag ameban ak, bin bî okok magîlsek nîjîgal. ¹⁶ Nak nîj tep gîl, God Mînîm ageb rek nep gîlîg gî mîdenîmîn. Nîj tep gîl, God Mînîm ageb rek nep gos nîjîlîg gî mîdenîmîn. Nîg gîl kîlis gî dam dam gî mîdenîgan ak, nak ke abe, bin bî mînîm nep nîjîgal okok abe, kîrop dî komîj yoknîgan.

5

Krais bin bî ne okok kîrop kod mîd tep gînîmîn

¹ Bi nap s̄ikop ognap k̄rop ma ag ḡinim̄in; nap nak ke ag ñī te p̄ ḡipan rek ak, k̄rop ak rek nep ag ḡinim̄in. Bi praj okok, namam nak ke gī te p̄ ḡipan rek ak, k̄rop ak rek nep ḡinim̄in. ² Bin nonim̄ okok, nanim̄ s̄ikop nak ke gī te p̄ ḡipan rek ak, k̄rop ak rek nep ḡinim̄in. Bin praj okok, nanai nak ke gī te p̄ ḡipan rek ak, k̄rop ak rek nep ḡinim̄in. Nak gos te p̄ ar ak nep n̄ijil, gos t̄imel ognap ma n̄ijim̄in.

Bin kanj̄ıl

³ Bin kanj̄ıl ñī pai k̄iri ma m̄ideb okok k̄rop kod m̄id te p̄ ḡinim̄in. ⁴ Pen bin kanj̄ıl ñī pai k̄iri ognap m̄idenim̄el, k̄rop agenim̄in, Krais Jisas nop n̄ij d̄ipal rek, n̄ip̄is nonim̄ s̄ikop ned k̄rop tap magīl ñölīḡipal rek, mīnī k̄rop pen tap magīl ñīl kod m̄id te p̄ ḡinim̄el. N̄ig genigal ak me, God nop te p̄ ḡinigab.

⁵ Bin kanj̄ıl ke ausek ȳib m̄ideb ak, ne God nokim̄ ȳip kod m̄idenigab, agīl, p̄ib nab k̄isl̄im eyan God nop sobok ḡilīḡī nep m̄ideb. ⁶ Pen bin kanj̄ıl ȳin pīn gī ajpal okok, komīn m̄idobin, agīl n̄ipal ak pen k̄imeb rek m̄idebal. ⁷ M̄inim̄ agebin n̄ibaul, bin bī okok k̄rop ag ñī te p̄ ḡinim̄in n̄ijil bin kanj̄ıl abe ñī pai s̄ikop k̄iri okok abe minim̄ n̄ibaul n̄ijil k̄isen gel, k̄rop minim̄ alap ma m̄idenigab.

⁸ Pen bin bī an, bin bī ne ke ȳib okok, n̄ip̄is nonim̄ s̄ikop ne ke okok, dī te p̄ gīl tap ñīneb ñīl ma ḡinigab ak, ne Krais minim̄ te p̄ ne ak k̄rīḡīl n̄ig ḡinigab. Bin bī Krais nop ma n̄ij d̄ipal okok, t̄imel ȳib gīp n̄ibak rek ma ḡipal.

⁹ Pen bin kanj̄ıl ognap agīl, "Ȳib c̄in ak bin kanj̄ıl okok eip nū k̄il t̄ikil c̄inop abe tap ñīneb tap okok ñīn̄im̄ib," agenim̄el, n̄ij rep gīl ȳib k̄rop d̄inim̄ib. Bin m̄ilep mī akn̄ib ñīn jūl omal nokim̄ (60) ȳinak, bī nokim̄ alap nep dek k̄imak, bin kanj̄ıl okok nep d̄inim̄ib. ¹⁰ Bin kanj̄ıl bin bī ognap n̄ijel te p̄ ḡinim̄in bin kanj̄ıl ak nep d̄inim̄ib. Bin mīn̄ te p̄ ar ak nep gīl, ñīl pai s̄ikol kod m̄id te p̄ gīl t̄im̄id ukek m̄id te p̄ gīpal okok, bin bī okok n̄ib apel dī te p̄ gīl tap magīl ñīl, bin bī Krais nop n̄ij d̄ipal okok k̄rop w̄ög ognap gī ñīl, bin bī koslam m̄idil gos par lī m̄idebal okok k̄rop dī

te p̄ gīp, bin kanj̄ıl ak nep d̄inim̄ib. ¹¹ Bin kanj̄ıl m̄ilep ma l̄ipal ognap, ȳib k̄rop ma d̄inim̄ib. Krais nop c̄ig ḡinigabin agnigal ak pen m̄id damil, m̄idmagīl k̄iri p̄ilis gek, bī k̄isen ñīb d̄il nop c̄ig gīn, agīl, Krais nop k̄rīḡīl b̄ī k̄isen ñīb d̄inigal. ¹² M̄inim̄ k̄iri ke ned aglak ak t̄ib junigal ak, God n̄ijek t̄imel gek, minim̄ m̄idenigab. ¹³ Pen bin kanj̄ıl m̄ilep ma l̄ipal okok, k̄iri w̄ög ȳib ma gīl, yokop karip karip gī ajlig gī, bin bī ognap ag julig gī, minim̄ tom ma agep okok aglig gī, ñīb ḡipal ñīb ḡipal aglig gī, gī m̄idebal. ¹⁴ Bin kanj̄ıl k̄iri bī k̄isen ñīb d̄il, ñīl pai t̄ikil, karip k̄iri ke w̄ög gīl, m̄id te p̄ ḡinigal ak te p̄. M̄id te p̄ ḡinigal ak, bin bī God nop mīlik yapek n̄ipal okok, c̄inop ag junim̄el rek ma l̄inigab. ¹⁵ Pen bin kanj̄ıl ognap Krais Jisas nop k̄rīḡīl b̄ī Seten nop k̄isen ḡipal.

¹⁶ Bin Krais Jisas nop n̄ij d̄ipal okok, bin kanj̄ıl yakam k̄iri ke alap m̄idonim̄in, k̄iri ke kod m̄idenim̄el. Bin bī Krais nop n̄ij d̄ipal okok j̄im ñīl, bin kanj̄ıl ke ausek ȳib m̄idebal okok nep kod m̄idenigal. Mer ak, bin kanj̄ıl konai m̄idel, koslam ȳib kod m̄idenigal.

Bin bī Krais n̄ij d̄ipal okok k̄rop bī kod m̄idebal bī okok

¹⁷ Bī k̄iri bin bī Krais Jisas n̄ij d̄ipal okok k̄rop kod m̄id te p̄ gīpal okok, bin bī Krais n̄ij d̄ipal okok, bī ñīb okok rek k̄rop dī te p̄ gīl pe te p̄ ñīn̄im̄el. Bī k̄ilis gīl Krais minim̄ te p̄ ak ag ñīl ajpal okok abe, bī k̄ilis gīl Krais minim̄ te p̄ ak bin bī ne k̄rop ag ñībal okok abe, bī ñīb okok rek k̄rop dī te p̄ gīl pe te p̄ ñīn̄im̄el.

¹⁸ God M̄inim̄ ñu k̄il t̄ikil aglak, "Tap wid magīl tau c̄ib jakel, magīl okok ke līl, c̄ög okok ke līl gañ, agīl, kaj kau ponj̄id damil, wid magīl ognap ñīn̄igal, agīl, meg mīgan k̄rop nag lī r̄ib̄ik ma ḡinim̄ib; w̄ög ḡipal rek ak, ognap ñīn̄ig, ñīn̄im̄el," aglak. Pen minim̄ alap aglak, "Bī w̄ög ḡipal okok, k̄rop pe ñeb," aglak.

¹⁹ Bī nokim̄ alap nep apil agnigab, "Bin bī Krais n̄ij d̄ipal k̄rop bī kod m̄idebal bī ak, ñīb gīl ñīb gīl gī t̄imel gīp," agenim̄in ak, ma n̄ijim̄in. Bin bī omal aka bin bī omal nokim̄ rek n̄ijil, apil agenim̄el ak, n̄ijid apal rek līp, agīl, n̄ijim̄in. ²⁰ Bin bī Krais

nin dípal kírop bì kod mìdep bì ak, tap si tap tìmel gíp ak ma kírig gìnigab ak, Krais bin bì am mogim gìnigal ñin ak, magílsek nin mìdel nìnlìg gí, nop ag gìnimìn. Nìg genigan ak, bin bì ognap nìñel, ne kaun dìl, kísen nìb ma gìnigab.

²¹ Bì yad okok gí tìmel ma gípal, bì nìbi okok nep gí tìmel gípal, agìl, gos ak ma nìñnimìn. Mìnìm wagin mìdonimìn ak, nin tep gíl nep agnìmìn. Nep mìnìm nìbaul yokop ma agebin; God, Krais Jisas, ejol ne ag lak okok nin mìdel nìnlìg gí agebin.

²² Pen Krais bin bì kírop kod mìdep bì okok, kasek nìnmagìl nak nabìc kírop ar ak lìl, wög nìbak ma ag lìnímìn. Bin bì ognap tap si tap tìmel genìmel ak, nak eip ma gìnimìn. Nak bì asìj ma mìdeb rek nep mìdenimìn. ²³ Pen nep tap per per gíl, yípìl suìp ak, nak mìñi nìg nep ma nìñnimìn, nìg wain sìkol sìkol ognap sek nìñnimìn.

²⁴ Bin bì tap si tap tìmel gípal ak, ognap mìsej gel, kasek nep nìñl mìnìm ag gìnigabìn. Pen bin bì ognap tap si tìmel kapkap we gíl gel, kasek ma nìñigabìn. Kísen nìñigabìn. Mer ak, God mìnìm kíb agnìgab ñin ak nep mìsej lìnígab. ²⁵ Pen nìb aknìb rek nep, bin bì kíri bin bì ognap kírop gí tep genìgal ak, ognap mìsej mìdek, kasek nep nìñigabìn. Pen kasek ma nìñigabìn ak, we gíl mìdonimìn rek ma lìp.

6

Bin bì mìñ wög gep okok

¹ Krais bin bì ne ognap kíri mìñ wög gep bin bì mìdebal okok, bì kíb kírop tau dolak okok dì tep gìnìmel. Nìg genìgal, bin bì ognap nìñl, God nop ag juìl, Krais Jisas mìnìm tep ag ñìbìn ak ag juìl, ma gìnìgal. ² Pen bin bì Krais nop nìñ dípal okok, bì Krais nop nìñ dípal ognap kírop mìñ wög gí ñìlìg gí, gos tìmel nìñl, Krais bin bì mam cìn ke okok tari gìnìg kírop mìñ wög gobìn, agìl, ma agnìmel. Mam tep cìn Krais nop nìñ dípal okok kírop wög gí ñobìn, agìl, wög kírop ak gí tep yíb gìnìmel. Mìnìm ñu kíl tìkebin aul bin bì okok kírop ag ñì tep gek nìñimìn.

Tap konjai din, agìl, gos ak nìpal

³ Bin bì ognap, Bì Kíb cìn Jisas Krais ne mìnìm tep agak ak abe, mìnìm tep ne per ag ñìbìn ak abe kírig gíl, mìnìm ke ognap ag ñìnìgal okok, ⁴ cìn nep bin bì kíb mìdobìn, agìl, saköl ñagìl gos ma mìdek, nìg gípal. Nìb ak, kíri bin bì ognap kírop gos tìmel nìñl, mìnìm magìl ar ak nep pen pen ag amìl apìl gíl, bin bì ognap nìñel mìlik yapek, kal juìl, mìnìm tìmel agìl, gos tìmel nìpal. ⁵ Kíri Jisas mìnìm nìñìd ne ak kírig gíl, God kanib amnìgabìn ak kíbap kílnok mani tap okok dìñigabìn, agìl, gos tìmel nep nìñl, per per nep mìnìm pen pen apal.

⁶ Pen cìn Krais Jisas nìñ dìl, tap cìn bir mìdeb ak mìñ mìñ gìnigabìn ak, cìn tap tep yíb alap dìl, mìd tep yíb gìnigabìn.

⁷ Ami sìkop cìnop tìk dolak ñin ak, tap ognap sek ugai ma donok. Pen kímnìgabìn ñin ak, ak rek nep tap ognap sek dìl ma amnìgabìn. ⁸ Nìb ak, tap nìñeb ognap, walij cìn ognap mìdonimìn, tap cìn rek sìkol me ak, agìn. ⁹ Pen bin bì tap konjai din, agìl gos nìpal okok, saköl ñagek, gos nokìm nìbak kírop lìp gí dì amek, kímin tap nìñig apel, gon dek, dai yur kíb dìpal ak rek kírop gìnigab. Kírop pìs nep gí tìmel gìnigab. ¹⁰ Bin bì agon kílnok kíbap mani tap okok mìdmagìl lìpal okok, tap si tap tìmel ar ke ke konjai nep gípal. Ognap gos nìbak nìñl, God nop gos ak kírig gíl, mìd tep ma gíl, kírop ke mapìn tìmel yíb gìnigab.

God tap nìnmagìl ar nep li ñak ak, dì tep gìnìmel

¹¹ Timoti. Nak God bì ne mìdeban ak me, tap tìmel tap esek agesin aul magílsek bìl gíl, gí tep gíl, God ageb rek nep gíl, Krais Jisas nìñ dìl, bin bì okok mìdmagìl lìl, kílis gíl gí damìl, bì kapkap sain tìkil, gí mìdenimìn. ¹² Nak Jisas nìñ dìpan rek, ñin ognap mìker apek, koslam mìdenigan, pen nak kílis gíl, Krais mìnìm tep ak kísen gìnìmel. Bin bì konjai nìñ mìdel nìnlìg gí, yad Krais Jisas nop nìñ dìpin, agnak ñin nìbak, ne komìj per mìdep won ak nep ñak. Komìj per mìdep won nìbak dì wös gìnìmel.

¹³ God tap okok magılsek komiñ won ñeb ak abe, Krais Jisas Podias Pailot nop mìnım yipid gıl agak ak abe, kiri nıñ mideł nıñlıg gi, nep kılıs gıl agebin, ¹⁴ mìnım nep agebin aul magılsek nıñ tep gıl, kisen gıl, gi tep gıl gek amek, Bi Kib cın Jisas Krais adık gi onıgab. Nak nıg genıgan, bin bi ognap nıñıl nep ag junımel rek ma lıñıgab. ¹⁵ Jisas adık gi onıgab ñın nıbak, God ne ke ag lak. Ñın ag lak ñın nıbak nep Jisas ne kauyan adık gi onıgab. God Bi tep ke yıb. Ne nokım nep tap okok magılsek kod mideb. Ne kinj okok magılsek Kinj kiri mideb. Ne bi kib okok magılsek Bi Kib kiri mideb. ¹⁶ Pen ne nokım nep kımnımiñ rek ma lıp; ne per per nep mideńıgab. Melik tep ne ak ke yıb mideb. Bin bi ognap nop udın ma nıpal yıb; bin bi ognap nop udın nıñnımel rek ma lıp. Bin bi alap ne mideb manj sıňak amnımel rek ma lıp. Ne God Bi kılıs yıb aknıb ke ak, bin bi magılsek nıñıl, yıb ne ak per per nep agel ar amnañ. Nıb aknıb rek tep.

¹⁷ Bin bi agon kılnoch kibap mani tap konjai mideb okok krop agenımın, cın nep bin bi ke yıb mıdobın, agıl, tap kasek kırıg gıñıgab okok gos ma nıñnımel; God cınop bin bi kod mıdıl, mıd tep gıñıgal, agıl, tap tep tep konjai nep cınop per ñıb ak nep dıl, gos sek mıdojin. ¹⁸ Nıb ak, krop agenımın, tap konjai mideb rek, bin bi okok dı tep gıl, krop yımıg nıñıl, tap kiri ognap krop abramek ñıñımel. Kiri bin bi ognap krop gi tep gıl, gi dad amel dad amel, krop masos ma gınımın. ¹⁹ Nıb aknıb rek genıgal ak, kiri tap tep yıb kiri alap mideńıgab God karıp lım ne seb kab ar alan sıňak, nıñıl kiri amıl komiñ per midep won ak pıs nep dıl, per nep per nep komiñ mideńıgal. Komiñ midep magıl nıbak, komiñ magıl nıñıd yıb.

²⁰ Timoti. God tap ñınmagıl ar nep ñı lak ak, dı tep gınımın. God nop gos ma nıñıl mìnım esek mìnım yokop per per ag amıl apıl gıpal okok abe, mìnım saköl ñagek pen pen apal okok abe, ma dınımın. ²¹ Bin bi ognap, mìnım esek kiri nıbak dıl, mìnı God Mınım yipid gıl nıpın, agıl, ke tam ak amıl, Jisas mìnım tep ne nıñ dılak

ak pıs nep kırıg gıpal.
God nep mapın nıñıl, kod mideńımiñ.

2 Timoti Pol mij kisen nib ak Timoti nop nu kıl tikak

1 Yad Pol. God gek nıñıl yad Krais Jisas nop cıg gıl, komıñ kisen nib komıñ per mıdep ag lak ak dıpin. Nıg nıñıl, God ne ke agek, Krais Jisas mıñım tep dad ameb bı ne alap mıdebin.

2 Ñi mıdmagıl yad Timoti, nep mij nibaul nu kıl tıkebin. Bapi God, Bı Kıt cın Krais Jisas, nep yımig nıñıl, dı tep gıl, kod mıd tep ger me, nak kapkap mıd tep gınımın.

God mıñım ag ñobin ak, nabıñ ma gınımın

3 Apıs based sıkop God nop wög gı ñi mıdeligıpal rek ak, yad ak rek nep gos omal ma nıñıl God nop nep gos nıñıl, wög ne gı ñıbin. Yad pıb nab kıslım eyan God nop sobok gıpin ak, yad per nep yıb nep aglıg gı, God nop tep agebin. **4** Sıl agnak ak gos nıñlıg gı mıdebin. Nıb ak, nep am nıñıl, yad mıñ mıñ yıb gınıgain.

5 Nak gos nokım ar nep nıñıl Krais Jisas nop nıñ dı wös gıpan ak nıñlıg gı mıdebin. Napıs Lois eip, nanım Yunis eip, Krais Jisas nop nıñ dı wös gıl mıdöligıpır rek, nak ak rek nep nop nıñ dı wös gıpan, agıl gos nıpin. **6** Nak Krais Jisas nop nıñ dı wös gıpan rek, yad nep agebin, ñınmagıl yad dı nabıc ar nep ak len, God nep tap tep ñıak ak, gos nıñlıg gı mıdenımın. Tap nep nab adan mıdeb nibak, pıgenımın mılan gınımın. **7** God ne Kaun ne cınop ñek, ma pırikın; God Kaun ne gek, cın kılıs sek mıdıl, bin bı okok kırop mıdmagıl lıl, gos mıb goj cın ke gos gıp ar ak ma gın.

8 Nıb ak, nak Bı Kıt cın mıñım tep ne ag ñıl, nabıñ ma gınımın. Bin bı okok kırop abramek ag ñınimın. Yad Bı Kıt mıñım tep ne ag ñenek, yıp mıñ lılak ak, nep ak rek nep nabıñ ma gınımın. Pen God ne kılıs ne nep ñıb rek, Jisas mıñım tep ak ag ñi ajenımın. Nıg genımın, nep gı tımel genımel, gos par ma nıñımın. **9** God cınop dı komıñ yokıl, bin bı sıñ yad

ke mıdenıgabım, agak. Cın nag tep ar ak gon nıñıl God cınop ma dak; ne ke ned nıg gınıgain, agak rek, cınop bin bı mapıñ yıb nıñıl dak. Karıp lım bırarık ped okok ma gı lak ñıñ ak, God bin bı mapıñ yıb nıñıl, Krais Jisas bin bı okok kırop dı komıñ yoknıgab, agıl gos ak nıñak. **10** Pen mıñi, God bin bı mapıñ yıb nıñıp ak, mısen nıpin. Krais Jisas apıl, cınop bin bı nen agıl kımak ak me, God cınop bin bı magılsek mapıñ yıb nıñıp ak, mısen yıb nıpin. Krais Jisas cınop bin bı nen agıl yur dıl kımak ak me, mıñi kımeb won ak kılıs alap ma mıdeb. Jisas nıg gek ak me, komıñ mıdep won ak abe, komıñ per mıdep won ak abe, cınop bin bı mısen yomıb.

11 Mıñım tep nibak bin bı okok magılsek nıñlañ, agıl, Krais Jisas ne ke yıp ag lek, yad Jisas mıñım tep dad ameb bı ne alap mıdıl, mıñım tep nibak bin bı okok magılsek ag ñi tep gıl, mıñım yıpıl ak ag ñi tep gıl, gıpin. **12** Jisas mıñım tep ne ak ag ñi ajenek ak me, yıp gı tımel gel, koslam mıdebin. Pen yad kaun amek nıñlıg gı ma mıdebin; yad gos sek mıdebin. Bı nıñ dıpin ak, Bı nibak bır nıpin. Yad nop tap ñıbin ak, ne tap nibak dı kod mıd tep gıl, gı dam dam, ñıñ kisen ak onıgab.

13 Mıñım apıñ nıpan ak, yıpid gıl nep mıdeb, agıl, nak bin bı okok kırop ag ñınimın. Nıg gıl, Krais Jisas nop nıñ dılg gı, bin bı okok kırop mıdmagıl lılg gı, gı mıdenımın. Krais Jisas nop cıg tep gıpan ak me, nak nıg gınımın rek lıp. **14** God tap tep ñınmagıl ar nep lıp ak, yıprıg dı tep gınımın. Kaun Sıñ cınop nab adan mıdeb ak, kılıs ne nep gı ñek, yıprıg dı tep gınımın.

15 Nak nıpan, bin bı Esia Propins nib okok magılsek yıp kırıg gıpal. Pigelas abe, Emogenis abe, nıg aknıb rek nep gıpir. **16-17** Bı Kıt ne Onesiporas bin bı karıp ne okok yımig nıñıl dı tep gınımın. Tari gınıg: ne taun kıt Rom ap mıdek ñıñ ak, nabıñ dıngıgain, agıl, yıp ma kırıg gak. Yad sıñaul mıñ mıdebin, ne koslam pıyo nıñıl, apıl yıp nıñak. Ñıñ konjai nep apıl nıñek, yıp tep yıb gak. **18** Nıb ak, ñıñ kıt kisen ak, Bı Kıt ne Onesiporas nop yımig nıñıl dı

tep g̃iñim̃iñ. Epesas m̃idenek, ỹip d̃i tep g̃il tap ke ke tari tari koñai nep g̃i ñolig̃ip ak, nak ke ñiñ tep g̃ipan.

2

Jisas nop c̃ig g̃il, ami b̃i ne rek m̃idon

¹ Pen ñi yad Timoti. Nak Krais Jisas nop k̃isen geñigan ak, ne nep ỹim̃ig ñiñil d̃i tep g̃iñigab. Ñib ak, nak gos ar nok̃im nep ñiñil, k̃ilis g̃ilic g̃i m̃idenim̃iñ. ² M̃iñim tep bin b̃i okok k̃iroq per ag ñiñbin ñipan ak, bin b̃i Krais Jisas m̃iñim tep k̃isen g̃ipal ognap p̃iyo ñiñil, ag ñi tep g̃iñim̃iñ; k̃iri pen bin b̃i ñi pai ognap k̃iroq ag ñi tep g̃iñigal.

³ Krais Jisas nop w̃ög g̃ipiñ rek, bin b̃i ognap c̃inop g̃i t̃imel gel, koslam m̃idobiñ. Nak ak rek nep, Jisas Krais ami b̃i tep ne m̃ideban ak me, ỹip ak rek nep g̃iñigal, ag̃il, p̃irik̃il, nop ma k̃irig̃ g̃iñim̃iñ; w̃ög ne ak abramek g̃iñim̃iñ.

⁴ Ami b̃i okok, b̃i k̃ib k̃iri ak nop tep gañ, ag̃il, gos ar nok̃im ak nep ñipal. Tap s̃oñ ar okok, ag̃il, gos ak ma ñipal. ⁵ Bin b̃i res̃is g̃ipal okok, b̃i res̃is kod m̃idebal okok apal apal rek nep g̃il, tap tep d̃ipal.

⁶ Pen bin b̃i maj w̃ög g̃ipal okok, t̃iñil yur d̃ipal rek, k̃iri ke ned pag ñiññimel. K̃isen bin b̃i ognap pag ñiññigal. ⁷ M̃iñim agebin aul, nak ñiñlig g̃i m̃idek, B̃i K̃ib nep gos ñek, ñiñ tep g̃iñigan.

⁸ Jisas Krais nop gos ñiñlig g̃i m̃idenim̃iñ. Depid ñi t̃ikek, t̃ik dam dapil g̃il, Jisas nop t̃ik dolak. Ne k̃im̃il warikak. Jisas Krais m̃iñim tep ag ñiñbin ak, m̃iñim ñibak me ak. ⁹ Yad m̃iñim tep ñibak ag ñenek, ỹip b̃i t̃imel alap rek m̃iñ lel m̃idebin. Pen God M̃iñim ak m̃iñ ma m̃ideb. ¹⁰ Ñib ak, God bin b̃i d̃iñigain, ag̃il, ñiñ lak bin b̃i okok, Krais Jisas k̃iroq d̃i kom̃iñ yokek, k̃iri God eip melik tep ne sek per per nep kom̃iñ m̃idenimel, ag̃il, bin b̃i okok ỹip m̃ilik yapek g̃i t̃imel geñigal ak, yad p̃irik̃il ma k̃irig̃ g̃iñigain.

¹¹ M̃iñim p̃is nep ñiñ dep alap agñig gebin:

C̃in Jisas eip k̃imnok ak me,
ne eip per per nep kom̃iñ
m̃idenigabiñ.

¹² Krais Jisas nop w̃ög gon,

bin b̃i okok c̃inop m̃ilik yapek g̃i t̃imel
geñigal ak,
p̃irik̃il ma k̃irig̃ g̃iñigabiñ ak,
ne Kiñ m̃idil bin b̃i okok kod
m̃idenigab ñiñ ak,
c̃in ne eip m̃idil, ak rek nep bin b̃i
okok kod m̃idenigabiñ.

Krais Jisas nop ma ñipiñ, agñigabiñ ak,
c̃inop ak rek nep, k̃iroq ma ñipiñ,
agñigab.

¹³ Pen Krais Jisas m̃iñim tep ageb rek ma
g̃iñigabiñ ak,
ne m̃iñim tep ne ageb rek nep
g̃iñigab.

Tari g̃iñig: Krais per nep m̃iñim ñiñid nep
ageb;
m̃iñim ñiñid ñibak k̃irig̃ g̃iñim̃iñ rek
ma l̃ip.

God w̃ög ag lak ak, k̃ilis g̃il g̃i tep g̃iñim̃iñ

¹⁴ M̃iñim ñu k̃il t̃ikebin ñibaul, bin b̃i okok k̃iroq per per ag ñi tep gek saköl ma g̃iñimel. Nak bin b̃i okok k̃iroq ag ñi tep g̃iñim̃iñ, B̃i K̃ib ñiñ m̃idek ñiñlig g̃i, k̃iri m̃iñim mag̃il ar ak nep pen pen ag am̃il apil ma g̃iñimel; m̃iñim mag̃il pen pen agñigal ak, tap tep alap ma g̃iñigab; bin b̃i m̃iñim ñibak ñiññigal okok, k̃iroq g̃i t̃imel ỹib g̃iñigab. ¹⁵ Yad God nop w̃ög g̃i tep g̃il, m̃iñim ñiñid ne ak ỹipid g̃il nep ag ñi tep g̃iñigain ak, God ỹip tep agñigab, ag̃il, gos ar nok̃im ñibak nep ñiñil, k̃ilis g̃ilic g̃i m̃idenim̃iñ. ¹⁶ God nop gos ma ñiñil m̃iñim yokop per per ag am̃il apil g̃iñigal ak, nak eip ma agñim̃iñ. Ag dam dapil g̃il, k̃iri God M̃iñim ñiñid ak k̃irig̃ g̃il par okok amñigal. ¹⁷ M̃iñim esek ag ñiñigal ñibak, soi s̃ikol alap l̃il, m̃id damil, k̃isen soi k̃isak k̃ib ỹib l̃ip rek ak l̃iñigab. B̃i ag ñeb b̃i Aimenias eip, Pailitas eip, k̃iri ar ñibak g̃ipir. ¹⁸ B̃i okok God M̃iñim ñiñid ak k̃irig̃ g̃il apal, “C̃in bir wariknak; k̃im̃il kauyan ma wariknigabiñ,” apal. Pen k̃iri m̃iñim esek ñibak agel, bin b̃i ognap Jisas m̃iñim tep ak bir k̃irig̃ g̃ipal.

¹⁹ Pen God karip sap p̃iñil g̃i tep gak ak k̃ilis m̃ideb. Sap nab s̃iñak ñu k̃il ognap m̃ideb: “B̃i K̃ib ne bin b̃i ne ke ñiñip.” M̃iñim alap abe m̃ideb: “Bin b̃i k̃iri B̃i K̃ib

bin bı ne mı̄dobın, apal okok, nag tı̄mel ar ak ma amnı̄mel.”

²⁰ Pen karıp kıb yı̄b okok, kınaq ke ke mı̄deb. Kınaq ognap, gol aka silpa dıl gı̄pal. Ognap pen mab aka lı̄m nep dıl gı̄pal. Ognap dıl, tap acır mer, tap tep tep okok nep lı̄pal; pen ognap tap yokop abramek okok lı̄pal. ²¹ Bin bı̄ Krais Jisas nı̄j dı̄pal okok magı̄lsek aknı̄b rek nep. Bin bı̄ an an tap acır tap abramek okok asık mosık gı̄nı̄gal okok, kı̄ri bin bı̄ sı̄j ne ke mı̄dıl, wög tep tari tari mı̄denı̄gab okok kı̄ri mı̄ñ mı̄ñ gı̄líg gı̄ gı̄nı̄gal. Nı̄b ak, Bı̄ Kıb bin bı̄ sı̄j ne ke nı̄b okok nı̄ñıl, kı̄rop wög tep ognap ag lı̄nı̄gal.

²² Pen bin praj bı̄ praj ognap gos tı̄mel nı̄pal rek ak ma nı̄ñı̄mın. Nak pen gı̄ tep gıl, God ageb rek nep gıl, Krais Jisas mı̄nı̄m tep ne nı̄j dıl, bin bı̄ okok mı̄dmagıl lı̄l, kılı̄s gıl gı̄ damıl, bı̄ kapkap sain tı̄kıl, gı̄ mı̄denı̄mın. Bin bı̄ mı̄dmagıl ası̄j ma mı̄deb rek mı̄dıl Bı̄ Kıb nop sobok gı̄pal okok eip jı̄m nı̄l mı̄dıl, agesin ar nı̄bak nep gı̄ mı̄denı̄mın. ²³ Pen mı̄nı̄m yokop ag amīl apıl gıl, pen pen tı̄bron tauroŋ gı̄pal bin bı̄ okok eip ma agnı̄mın. Tari gı̄nı̄g: nı̄g genı̄gal ak, kisen mı̄lık yapek, kal jūl, mı̄nı̄m tı̄mel agı̄l, pen pen gos tı̄mel nı̄ñı̄gal. ²⁴ Bin bı̄ Bı̄ Kıb nop wög genı̄gal okok, pen pen ma agı̄l, kapkap mı̄dıl, bin bı̄ dı̄ tep gıl, ag nı̄t tep gı̄nı̄gal. Kı̄rop gı̄ tı̄mel genı̄mel, pen gı̄ tı̄mel ma gı̄nı̄mel. ²⁵ Pen bin bı̄ ognap mı̄nı̄m kı̄rop ma denı̄mel, kı̄ri pen kapkap ag nı̄t tep gı̄líg gı̄ mı̄del, God bin bı̄ nı̄b okok kı̄rop gos tep ñek, tap si tap tı̄mel gı̄pal ak tari gı̄nı̄g nı̄g gı̄pın, agı̄l, adık gı̄nop ken ar apıl, mı̄nı̄m nı̄ñı̄d yı̄pıl yı̄b ak nı̄j dı̄nı̄mel rek lı̄p. ²⁶ Nı̄g gıl kapkap ag nı̄t tep gı̄líg gı̄ mı̄del, gos tep apek, Seten kı̄rop tom tom agı̄l dek, kı̄d ne ak mı̄dıl, mı̄nı̄m tom ne nı̄j dı̄pal ak kı̄ríg gıl, mı̄d tep gı̄nı̄gal.

3

Nı̄n kisen nı̄baul bin bı̄ gı̄ tı̄mel yı̄b gı̄nı̄gal

¹ Pen nak nı̄pan, nı̄n kisen nı̄baul bin bı̄ koslam mı̄denı̄gal. ² Kı̄ri mı̄b goj kı̄ri nep gos nı̄ñıl, agon kılnoch kı̄bap mani nep

mı̄dmagıl lı̄l, cın nep bı̄ kıb mı̄dobın, agı̄l, yı̄b kı̄ri ke dap ranıl, bin bı̄ okok kı̄rop ag jūl, nonı̄m nap sı̄kop kı̄rop mı̄nı̄m tı̄b jūl, bin bı̄ kı̄rop gı̄ tep gı̄pal okok kı̄rop tep gı̄p ma agı̄l, God nop gos ma nı̄ñı̄gal.

³ Kı̄ri bin bı̄ ognap mı̄dmagıl ma lı̄l, bin bı̄ kı̄rop gı̄ tı̄mel gı̄nı̄gal ak nı̄ñıl ma kı̄ríg gıl, bin bı̄ ognap kı̄rop mı̄nı̄m tı̄mel mı̄nı̄m tom agı̄l, kapkap sain ma tı̄kıl, kal tı̄mel yı̄b gıl, tap tari tari tep mı̄deb ak nı̄ñel, kı̄rop mı̄lık yonı̄gab. ⁴ Kı̄ri mı̄mı̄g nı̄ñıl, abramek gı̄ tı̄mel gıl, cın nep bin bı̄ kıb mı̄dobın agı̄l, mı̄b goj cın ke tep gı̄nı̄mı̄n ar ak nep gıl mı̄ñ mı̄ñ gı̄n agı̄l, God nop mı̄dmagıl ma lı̄nı̄gal. ⁵ Cın bin bı̄ nı̄b okok nı̄ñıl, bin bı̄ God nop nı̄j dı̄pal rek nep gı̄pal, agnı̄gabın ak pen God Kaun ne gek, kılı̄s sek mı̄dıl, God ageb rek nep gı̄n, agı̄l, gos ma nı̄ñı̄gal. Bin bı̄ nı̄b aknı̄b rek gı̄pal okok kı̄ríg gıl, eip mogı̄m ma gı̄nı̄mın.

⁶ Bı̄ nı̄b okok rek ognap, kapkap karıp karıp pı̄yo am nı̄j amel nı̄ñı̄g gı̄, bin gos tep ma mı̄deb okok, kı̄rop wasu ag dıl karıp mı̄gan kı̄ri dad amel, kı̄ri mı̄nı̄m esek kı̄rop ag ñel, bin nı̄b okok pı̄s ken nı̄b okok amnı̄gal. Bin nı̄b okok, tap si tap tı̄mel gı̄pın okok acır ak, titi gıl lı̄g gı̄ yokıl, mı̄d tep gı̄n, agı̄l, mı̄ker kıb yı̄b nı̄ñıl, gos par nı̄ñı̄g gı̄ mı̄debal. Pen mı̄dmagıl kı̄ri pı̄lıs gek, gos tı̄mel ke ke koñai nep am kı̄rop dı̄ okdañ okıl gıl, kanı̄b tı̄mel nı̄b okok dı̄ lı̄p gı̄ dad ameb. ⁷ Bin nı̄b okok rek, mı̄nı̄m okok nı̄b okok nı̄b nı̄ñı̄gal ak pen Krais Jisas mı̄nı̄m tep ak nı̄ñenı̄gal ak, ak mı̄nı̄m nı̄ñı̄d me ak, agı̄l, ma nı̄ñı̄gal. ⁸ Pen bı̄ Janis Jabris bı̄ omal Mosı̄s mı̄nı̄m agak ak yo nı̄ñrek ak rek, bı̄ esek apal okok ak rek nep Krais Jisas mı̄nı̄m nı̄ñı̄d ak yo nı̄pal. Kı̄ri gos tı̄mel yı̄b nep nı̄ñıl, Krais Jisas mı̄nı̄m tep ak kı̄ríg gı̄pal. ⁹ Pen gı̄pal ar nı̄bak tapı̄n ger amnı̄mın rek ma lı̄p. Janis Jabris bı̄ omal gı̄ tı̄mel gı̄rek, bin bı̄ mı̄sen nı̄ñı̄lak rek ak, bin bı̄ mı̄ñi nı̄b aknı̄b rek nep mı̄nı̄m tom ag nı̄bal okok ak rek nep mı̄sen nı̄ñı̄gal.

Jisas Krais mı̄nı̄m tep ak nı̄j dı̄ tep gı̄nı̄mın

¹⁰ Pen nak yad eip mı̄dıl, gos ar nokı̄m nep nı̄ñıl, Jisas Krais mı̄nı̄m tep ag nı̄bin

ak abe, nag tep ar yad gipin ak abe, nak bir niñ tep gil nib aknib rek nep gipan. Krais nop niñ di wös gil, wög ne kılıs yib nep gilig gi, bin bi okok krop midmagil li, miker apek koslam midil ma krig gipin ak, nak bir nisan. ¹¹ Krais minim tep ag nenen yip gi timel gel koslam midenek ak, nak bir nisan. Bin bi taun kib Adiok, Aikoniam, Listra okok yip gi timel gel gel, koslam yib midenek ak pen Bi Kib yip di komin yokak ak, nak bir nisan.

¹² Bin bi Krais Jisas nop cig gil, ageb rek nep gin agnigal okok, krop magilsek miker nel, koslam midenigal. ¹³ Pen bin bi timel minim esek ar ak nep ag nibal okok, gi timel yib gel gel amek, kiri ned bin bi timel mideligipal rek mer, kisen bin bi timel aknib ke midenigal. Kiri ke God kanib tep ak ma niñil, bin bi ognap krop minim esek nibak ag nel, kiri ak rek nep God kanib tep ak ma niñigal.

¹⁴ Pen nak ni sirkol nep midil, nep Krais Jisas minim niñid ak ag nel, niñil pis nep niñ dipan minim tep ak kılıs gil, niñ dilig gi, ageb rek nep gilig gi, gi midenimin. Cin bin bi nep minim tep ak ag non niñnak ak, nak cinop bir nisan. ¹⁵ Nak nisan, ni sirkol yib midenak niñ ak, nak God Minim Sij ak bir niñnak. Cin God Minim Sij ak udin li niñenigabin ak, God Minim Sij ak cinop gos kid yik niñeb won nibak nel, Krais Jisas nop niñ don cinop di komin yoknigab minim wagin ak niñ tep ginigabin. ¹⁶ God Minim ak magilsek, God ne ke ake li Kaun ne ak pigak. Nib ak, God Minim ak magilsek bin bi okok krop ag niñ, bin bi minim niñid krig gipal okok krop timid ukil, bin bi gi timel gipal okok krop ag gil, bin bi kiri, titi gi God Minim ageb rek gin, agil gos nopal okok krop ag niñ tep gip. ¹⁷ Nit gip ak, God nop wög gi neeb bin bi ne okok, God Minim ak niñ tep yib gil, God krop wög tep tari tari ag lip ak, kiri gos niñ tep yib gil, gi tep yib ginigal.

4

God Minim yipid gil ak ag niñimin

¹ Nep minim nibaul yokop ma agebin. Krais Jisas bin bi okok magilsek Kin kiri

kod midenigain, agil, adik gi apenigab niñ ak, ne bin bi komin midenigal okok abe, bin bi kimlak okok abe, nonim ke ke linig geb. Nib ak, God abe, Krais Jisas abe niñ mider niñlig gi, nep minim nibaul agebin. ² God Minim tep ak ag niñimin. Bin bi okok miñ miñ ginigal aka miñ miñ ma ginigal, agil, ma yo niñnimin; God Minim miñi dinigal aka ma dinigal, gos ak ma niñnimin; kılıs gil nep God Minim tep ak ag niñimin. Bin bi gi timel gipal okok ag gil, bin bi minim niñid krig gipal okok timid ukil, bin bi kiri, titi gi God Minim ageb rek gin, ag gos nopal okok, krop kapkap sain tikil ag niñ tep gil, ginimmin. ³ Tari ginig: niñ kisen ak, God Minim yipid gil ak niñil, ma dinigal; ag neeb bin bi konai nep poj dil dapet, kiri minim esek minim yokop yokop gos kiri ke ameb ar ak nep ag nel, kiri niñil miñ miñ gilig gi dinigal. ⁴ God Minim niñid ak krig gil kesim yokop okok agel, kasek dinigal.

⁵ Pen nak ke, tap tari tari ginigab ak, gos niñ tep gilig gi midenimin. Miker ap onimin, gos par ma niñnimin. Nak kılıs gil, Krais Jisas minim tep ak bin bi okok ag niñ ajenimin. Nak God wög gi neeb bi mideban ak me, God nep wög tari tari ag lak ak, magilsek gi dam dam amek, pis nep gi saknig.

Yad ulep kimnig gebin, agak

⁶ Yad Krais wög ne gen, yip miñ lel miden miden, miñi pak lon lakañ yonimin, agil, yip gebal. Nib ak, lim dai ar wagin aul midebin aul, krig ameb niñ ak ulep owip. ⁷ Yad kılıs gil, Seten eip pen pen gi damil, kanib ulep siñak bir opin. Yad kılıs gil, Krais Jisas minim tep ak bin bi okok ag niñ dam dam amek, Krais Jisas nop niñ dilig gi midil, wög yip agak ak ma krig gipin; agak rek nep magilsek gipin. ⁸ Ne Bi Kib, ne minim tig bilok tep gil ageb ak me, tari tari gipin ak niñ midil, niñ kib ne ak apek, yip bi komin tep yad, agnigab. Pen yad nep mer; bin bi, Bi Kib onigab, agil, tep gek niñlig gi kod midebal okok, krop magilsek ak rek nep ginigab.

⁹ Timoti. Kanib midonimin ak, yad midebin siñaul kasek onimin. ¹⁰ Bi yad

eip m̄doligipin okok, miñi yad eip s̄ıŋaul ma m̄debal. Bi nak Demas, tap l̄im dai ar wagin aul m̄dmagil l̄il, yip piñ nep k̄irig gił, b̄ir taun k̄ib Tesalonaika amnak. Bi yad Kresej Galesia Propins amnak. Taitas Dalmesia Propins amnak. ¹¹ Bi nokim Luk nep yad eip m̄dobir. Krais Jisas nop wög gipin ak, Mak ne gi ñi tep gip. Niñ ak, nak Mak nop amił poñ d̄il dapek, eip m̄idil wög gir. ¹² Ticikas nop ag yoken Epesas amnak. ¹³ Onim̄in ñin ak, taun k̄ib Troas apil, kolsior par yad ak, bi nak Kapas karip d̄i l̄inek ak d̄il donim̄in; kanib m̄donim̄in ak, mij yad kom kam gi m̄ideb okok d̄il donim̄in; mer ak, mij kaj meme sipsip wak yib sek nu k̄il t̄iklak okok nep d̄il donim̄in.

¹⁴ Bi kapa wög gip Aleksada yip gi timel yib gak. Yip gak niñbak, God nop pen ak rek nep ginigab. ¹⁵ Krais Jisas minim̄in tep ag niñbin ak, Aleksada ne gi timel yib gak ak me, yip gi timel gak rek, nep ak rek nep ginim̄in rek lip ak, niñ tep ginim̄in.

¹⁶ Yip ned minim̄ kib aglak ñin ak, bin bi alap yip kid okok niñ m̄idek minim̄ kib ma agnek; kiri magilsek yip k̄irig giłak. Pen God krop gos niñbak niñlig gi ma m̄donim̄in. ¹⁷ Yip minim̄ kib aglak niñbak, Bi Kib yip kod m̄idek niñlig gi, minim̄ tep ne ak, bin bi okok niñ konai nep apil m̄idelak okok krop abramek agenek niñlak. Bi Kib gek, kaj layon yip su niñnim̄in rek ma lak. ¹⁸ Yad niñpin, Bi Kib yip kod m̄idek, tap timel alap yip ginim̄in rek ma l̄inigab; ne yip di komiñ yokil, dam karip l̄im tep ne seb kab ar alan s̄ıŋak dad amnigab. Bi Kib niñbak, yib ne ak per per nep agel ar amnañ. Niñ akniñ rek tep.

Pol agak, “Niñbi m̄idebim?” agak

¹⁹ Bin nak Prisila abe, niñgmiñ ne Akwila abe, bi nak Onesiporas bin bi karip ne kiñ m̄debal okok abe krop agnim̄in, Pol “Niñbi m̄idebim?” ageb, agnim̄in.

²⁰ Bi nak Erastas s̄ıŋaul ma owak; m̄ideb taun kib Korid s̄ıŋak. Bi nak Tropimas nop tap gek, k̄irig onek taun kib Mailitas.

²¹ Yigen kib owip ñin ak ulep m̄ideb rek, kanib m̄donim̄in ak, yigen ma onigab ar ak kasek onim̄in.

Pen Yubulas, Pudens, Lainas, Klodia, Krais Jisas bin bi ne taun kib Rom aul m̄debal okok magilsek nep, “Nak m̄ideban?” agebal.

²² Timoti, Bi Kib nep eip m̄idenim̄in.

God niñbep magilsek yimig niñil di tep ginim̄in.

Taitas Pol Taitas nop mij ñu kıl tikak

1 Yad Pol. God yip ag lek wög gi ñeb bi ne alap midil, Jisas Krais minim tep ne dad ajep bi ne alap midebin.

God yip ag lak ak, bin bi ne dinig geb okok krop God Minim ak ag ñen kiri minim nibak niñ dí wös gi, minim niñid yipil ak niñ tep gi, ageb rek nep ginimel, agil, God yip wög nibak ag lak. **2** God ne minim esek alap ma ageb. Ne bırarık ped okok karip lim ma gi lak ñin ak minim niñid agil agak rek, bin bi an an minim niñid ne nibak niñ dí, minim niñid yipil ak niñ tep gi, ak rek nep ginigal okok, ne krop komiñ per midep won ak ñinigab.

3 Ñin ne ke ag lak ñin ak nep, God minim ne misen lak. God, Di Komiñ Yokep Bi cın ak, yip ag lek, minim tep ne misen ag ñi ajpin.

4 Taitas, nep mij nibaul ñu kıl tikebin. God Minim ak nep ag ñinek, nak Krais Jisas niñ dí, minim tep ar nokim nipir ak me, nep ñi tep yad, agebin. Bapi God abe, Di Komiñ Yokep Bi cın Krais Jisas abe, nep yimig niñil, di tep gi, kod mid tep ger, nak kapkap mid tep ginimin.

5 Yad nep karip lim ñig tib kis gi airan Krit ag li, agnek, “Bin bi krop Krais minim tep ak ag ñirok okok kauyan am niñil, wög ognap ma girok ak giig gi, bi kib krop kod midep karip lim ke ke midabal okok ag lñimin,” agnek.

6 Pen bin bi Krais niñ dipal okok bi kib krop kod midep ognap dinig, bi yokop ma dinimin. Bi gi tep gi pal okok nep niñil dinimin. Bin kiri nokim alap nep dí, ñi pai kiri okok krop kod mid tep gel, Krais nop niñ dí, ami bapi minim dí kisen gi abramek ma gi pal, bi okok nep niñil dinimin. **7** Krais bin bi ne kod midep bi okok kiri God wög ne ke kod midabal. Niñ ak, bi kod midep bi okok kiri gi tep nep gel, bin bi ognap krop minim ag junimel rek ma lñimin. Pen bi minim pen pen apal okok, bi kasek kal jupal okok, bi ñig

kılıs ñibil saköl ñopal okok, bi warik pen pen pakpal okok, bi kibap klnok mani si dinig gi pal okok, krop niñil ma dinimin. **8** Pen bin bi Krais niñ dipal okok bi krop kod midep okok, bin bi par okok niñ ag wasu dam karip kiri eip nab adan dí, tap tari tari tep mideb okok midmagil li, gos miñ gon kiri ke gos gi rek ma gi, bin bi gep abe bin bi tam okok abe magilsek di tep gi, bi siñ midon, agil, per nep God Minim ageb rek nep gos niñil, kılıs gi ageb rek nep gi, ginimel. **9** Krais minim niñid ned ag ñelak niñlak ak nep niñ dí wös giig gi, Krais bin bi okok krop Krais minim yipid gi ak nep ag ñi tep gel, kiri niñ dí gos sek midenigal. Niñ gi, bin bi minim yipid gi nibak tib jupal okok, krop minim yipid gi ar ak ag ñi tep genigal, minim pen agnimel rek ma lñigab.

10 Tari ginig: bin bi Krais bin bi ne midobin apal okok konjai nep God Minim ak tib juil, minim esek okok niñ dí bin bi ognap krop ag ñil, kanib timel ak lip gi dad ambal. Bi niñ okok konjai nep bi Juda niñ. Kiri Krais nop niñ dipal ak pen kiri minim esek agil apal, “Juda bin bi mer okok kiri Krais nop niñ dí, wak tib gi rik genigal ak me, Krais bin bi ne midenigal,” apal. **11** Nak agenimin minim esek ak kiri ginimel. Mani tap okok din, agil, kiri minim esek nibak nep ag ñel, bi ognap bin bi ñi pai karip kiri eip kin midabal okok magilsek minim esek nibak niñ dipal.

12 Pen bi minim agep kiri ke Krit niñ bi alap agak, “Bin bi Krit niñ okok per nep minim tom agil, timel yib nep gi, kiri yirik gek wög ma gi, tap tep konjai nep din agil, kain sapeb rek midabal,” agak.

13 Bi Krit niñ minim agak nibak minim niñid yib agak. Niñ gi pal nibak nak krop minim kılıs yib agil, minim tom apal ak kiri gi, Krais minim tep ak yipid gi nep niñ dinimel.

14 Krop minim kılıs agenimin, Juda bin bi kesim yokop wösrek okok ageligi pal okok kiri ginimel; bin bi Krais minim niñid yo niñ pal okok niñ gi ginimib apal okok, minim krop ma niñ dinimel.

¹⁵ God bin bi tep ne okok tap ognap bil ma gipal; tap tep agil abramek dipal. Pen bin bi tap si tap timel nep gipal okok abe, bin bi Krais nop ma nin dipal okok abe, tap konjai nep bil gipal.

Bin bi nib okok rek, gos tim*id* kiri pis nep kanj nib timel gek, gos nin tep gil ma gipal. ¹⁶ Cin God nop nin dil, bin bi ne midobin apal ak pen kiri gipal rek ninjl nipin, kiri God bin bi ne mer. Kiri God Minim tep ageb rek yo nipal ak me, kiri tap tep alap gin*imel* rek ma lip. Gipal nibak God ninje kil*lik* yowip.

2

*Krais bin bi ne okok kirop kod mid tep gin*imin**

¹ Pen nak bin bi okok kirop God Minim yipid gil ar ak nep ag nin*imin*. ² Bi kib rek okok kirop ag nit tep gin*imin*, nig wain konjai ma nin*nimel*; gos nin tep gil, tap timel ma gin*imel*; mib goj kiri ke gos gip rek nep ma gin*imel*; tap tari gen*imij*, kiri kilis gil Krais minim tep ne ak nin diwos gil, Krais nop cig di wos gil, bin bi okok midmagil yib lil, kilis gil gi damil, bi kapkap sain rikil, gi miden*imel*. ³ Bin nonim rek okok kirop ak rek nep ag nit tep gin*imin*, kiri God Minim ageb rek nep gil gi tep nep gin*imel*; kiri bin bi ognap kirop yib ag jue lma yon*imij*; nig wain konjai ma nin*nimel*; kiri bin nit pai sikop okok kirop nag tep ar ak nep ag nit tep gin*imel*. ⁴⁻⁵ Nig gil mid tep gil, kiri bin tob wagin kisen lipal okok kirop ag nit tep gel, kiri pen nigmil sikop kirop midmagil lil, nit pai kiri okok kirop midmagil lil, mib goj kiri ke gos gip rek nep ma gil, asin ma mideb rek nep midi, wog karip kiri okok gi tep gil, bin bi ognap okok di tep gil, nigmil sikop minim agn*imel* mok okok miden*imel*. Nig gel, bin bi ognap ninjl, God Minim ak ma ag jun*igal*.

⁶ Pen bi praj okok kirop minim kilis agn*imin*, kiri mib goj kiri ke gos gip rek nep ma gin*imel*. ⁷ Pen nak minim tari tari kirop ag nin*igan* ak, nak ke per nep tap magilsek nig aknib rek nep gin*imin*, bi praj okok nep ninjl, kiri nig aknib rek nep gin*igal*. Pen nak bin bi okok minim ag

nin*igan* ak, sik sik aglig gi ma agn*imin*; gos nin tep gil God Minim yipid gil nep ag nit tep gin*imin*. ⁸ Minim magil agn*ig* geban ak nin tep gil agn*imin*, bin bi cinop ninjl milk yowip okok minim ognap piyo mer ninjl kirop nabij gin*igab*.

⁹ Pen Krais bin bi ne, bin bi ognap tau dapel, miñ wög rek gipal okok kirop agn*imin*, bi kib yad tep gin*imij* ar ak nep gin*im* agil, minim ognap pen ma agil, bi nap kiri okok agen*imel* rek nep gin*imel*.

¹⁰ Nap kiri okok tap si ma dil, per nep nap tap kiri okok magilsek kod mid tep gil, wög magilsek gi tep gil gin*imel*. Nig gil, gi tep genigal ak, bin bi okok ninjl, God Di Komij Yokep Bi cin ak minim ne ninjl agnigal, minim nibak minim ninjd minim nin dep, agnigal.

¹¹ Pen God bin bi okok magilsek yimig yib ninjp rek, Krais Jisas karip lim wagin aul misen apil kimek, bin bi okok magilsek karip ne seb kab ar alan sijak per nep komij miden*imel* rek lip. ¹² God ne cinop yimig yib ninjp ak ninjl nipin, tap si tap timel gipin okok abe, mib goj cin ke lip gek gipin ak abe, kirig gil, karip lim midobin wagin aul, gos nin tep gil, bin bi ognap kirop tap timel alap ma gil, kilis gil God Minim ageb rek nep gin. ¹³ Nib ak, God cin Jisas Krais cinop di komij yokeb ak, melik sek adik gi onigab, agil, gos sek midil, tep gek ninlig gi midobin. ¹⁴ Jisas cinop nen agil kimak ak, “Tap si tap timel gipal okok magilsek pen nien, kiri bin bi asin ma mideb yad ke midil, gi tep nep gin agil gos nin miden*imel*,” agil, cinop nen agil kimak.

¹⁵ Minim agesin nibaul bin bi okok kirop ag nit tep gin*imin*. Pen bin bi abramek gipal okok kirop kilis gil ag nin*imin*, meg miyan nep ak sipsip ma nin*nimel*.

3

*Krais bin bi kiri titi gil gin*igal**

¹ Krais bin bi okok kirop agn*imin*, kin okok abe, gapman bi kib okok abe minim agn*imel* rek nep gin*imel*. Per nep bin bi ognap okok kirop gi tep gin*imel* rek lin*imij* ak, kirop gi tep gin*imel*. ² Pen

bin b̄i ognap okok k̄rop m̄in̄im esek agel ȳib k̄iri ma ap yon̄im̄in; pen pen ma aḡil, bin b̄i ognap okok ag d̄i tep ḡil, bin b̄i okok maḡlsek eip bin b̄i sain m̄id tep ḡil, ḡin̄im̄el. ³ Pen tari: c̄in ke ned ak rek nep gos n̄ij tep ma ḡil, God M̄in̄im ageb rek yo n̄ijil, m̄ib gon̄ c̄in ke gos ḡip rek nep ḡin, aḡil, b̄i naḡiman rek m̄idoliḡip̄in. C̄in tap si tap t̄imel nep ḡilḡ gi m̄idoliḡip̄in; bin b̄i okok k̄rop gos t̄imel n̄ijil, tap k̄iri okok tap c̄in rek m̄idobkop aḡil, c̄in pen n̄ijon m̄ilk̄ yapek k̄iri pen n̄ijel m̄ilk̄ yapek goliḡip̄in. Pen yo n̄ijel pen yo n̄ijil goliḡip̄in.

⁴ Ned n̄ig goliḡip̄in ak pen k̄isen God, D̄i Kom̄in̄ Yokep Bi c̄in ak, God bin b̄i map̄in n̄ijil m̄idmaḡil l̄ip ak c̄in bin b̄i rek m̄isen lak. ⁵ God ne c̄inop d̄i kom̄in̄ yokak. C̄inop d̄i kom̄in̄ yokak ak, c̄in ke tap tep ognap gon c̄inop d̄i kom̄in̄ ma yokak. Ne c̄inop map̄in ȳib n̄ijip̄ ak me, c̄inop d̄i kom̄in̄ yokak. Gak n̄ibak, Kaun S̄iñ ak c̄inop n̄ek, gac c̄in ak l̄ig gi yokek, bin b̄i k̄isen n̄ib ȳib l̄ip̄in. ⁶ Jisas Krais c̄inop nen aḡil k̄im̄il d̄i kom̄in̄ yokak ak me, God ne Kaun S̄iñ c̄inop p̄is nep son̄ gi yokek ap̄il c̄inop nab adañ m̄ideb. ⁷ God gak n̄ibak, c̄inop map̄in n̄ijil bin b̄i kom̄in̄ tep ne rek d̄il, kom̄in̄ per m̄idep maḡil d̄in̄im̄el, aḡil, gak. ⁸ M̄in̄im n̄ijid ȳib me n̄ibak.

M̄in̄im agesin n̄ibak n̄ij tep ḡil k̄ilis ḡil ag n̄in̄im̄in, God nop n̄ij d̄ipal bin b̄i okok gos nok̄im n̄ibak nep n̄ijil, bin b̄i ognap k̄rop gi tep ḡilḡ gi m̄idenim̄el. N̄ig ḡin̄igal ak gi tep ȳib ḡin̄igal. M̄in̄im n̄ibaul m̄in̄im tep ȳib; karip̄ l̄im t̄igoñ t̄igoñ dad amel, ageb rek nep gen̄igal ak, bin b̄i maḡlsek kapkap m̄id tep ḡin̄im̄el.

⁹ Pen bin b̄i ognap m̄in̄im abramek ag am̄il ap̄il ḡil, ap̄is based c̄in okok n̄ib n̄ib ḡil t̄ikel ow̄ip, aḡil, Juda lo m̄in̄im ak n̄ib n̄ib ḡil m̄ideb, aḡil, pen pen agen̄im̄el ak, nak eip ma agn̄im̄in. M̄in̄im n̄ib okok waḡin alap ma m̄ideb; bin b̄i m̄in̄im yokop n̄ibak n̄ijil kapkap m̄id tep ḡin̄im̄el rek ma l̄ip.

¹⁰ N̄ib ak, bin b̄i ognap God M̄in̄im ȳip̄id ḡil ak k̄iriḡ ḡil, m̄in̄im ognap ke agen̄im̄el, m̄inek nok̄im alap agn̄im̄in. Pen ma n̄inenim̄el, m̄inek ak rek nep agn̄im̄in.

M̄inek ak rek nep ma n̄inenim̄el, k̄rop p̄is nep k̄iriḡ ḡin̄im̄in. ¹¹ Nak n̄ipan, bin b̄i n̄ig ḡipal okok k̄iri gos t̄imel nep n̄ijil, tap si tap t̄imel nep ḡilḡ gi m̄idel, gos m̄idmaḡil nab k̄iri adañ gac m̄ideb ak m̄isen lek n̄ip̄in.

¹² Yad k̄isen Atemas aka Ticikas ag yoken, nak m̄ideban s̄iñak nek, nak kasek oweplrek len̄im̄in kasek Nikopolis taun on̄im̄in. Ȳbaud ḡil ȳigen ḡin̄igab n̄in ak yad am m̄idenigain karip̄ l̄im n̄ibak. ¹³ Bi nak Sinas lo m̄in̄im n̄ijip̄ ak eip, b̄i nak Apolos eip, k̄rop d̄i tep ḡin̄im̄in, kanib amniñ gen̄imir ak, tap k̄iri ognap ma m̄idonim̄in k̄rop n̄ek dad amn̄imir. ¹⁴ Krais bin b̄i ne Krit m̄idebal okok, k̄iri w̄ög ḡilḡ gi m̄idel tap n̄ijeb ognap p̄iln̄im̄in. K̄iri k̄ilis ḡil per nep gi tep ḡilḡ gi m̄idil, w̄ög ḡilḡ gi m̄idil, tap maḡil n̄ibil, bin b̄i tap ma m̄ideb okok k̄rop ognap b̄ilok n̄in̄im̄el.

¹⁵ Taitas. Bin b̄i yad eip m̄idobin s̄iñaul nep, "M̄ideban?" agebal. Pen c̄in Krais m̄in̄im tep n̄ij d̄ip̄in rek n̄ij d̄il c̄inop m̄idmaḡil l̄ipal okok k̄rop, "M̄idebim?" agn̄im̄in.

God n̄ibep maḡlsek ȳim̄ig n̄ijil kod m̄idenim̄in.

Pilimon Pol Pilimon nop mij ñu kıl tikak

1 Yad Pol. Krais Jisas nop wög gen, yip miñ lel midebin. Yad mam cın Timoti eip midil, nibepl mij ñibaul nu kıl tikobir.

Mam tep cın Pilimon, cın wög jım ñil gipin. **2** Nak ak, ai cın Apia ak, bi cın eip God wög kılıs gıl gip Akipas ak, Krais Jisas bin bi ne karip nep apıl God nop sobok gipim okok magilek, nibepl mij aul nu kıl tikobir.

3 God Bapi cın abe, Bi Kib Jisas Krais abe, nibepl yimig niñil di tep gıl kod mider, niñi kapkap mid tep gı mide nimib.

*Bin bi God nop niñ dipal okok kiroq
midegil lipan, agak*

4-5 Nak Bi Kib Jisas nop niñ dilig gi, God bin bi ne okok kiroq magilek midmagil lipan ak yip agel niñil, yad God yad nop sobok gilig gi, nep gos niñil per nep tep apin. **6** Yad God nop apin, "Bapi. Cın Pilimon eip Krais minim tep ak ag amil apıl gıl me, cınop bin bi Krais nop niñ dil cig gilig gi midobin okok tap tep tari tari niñban ak, Pilimon ne magilek niñ tep ginimib," apin.

7 Pen mam tep yad Pilimon niñjan! Nak God bin bi ne okok kiroq midmagil yib lipan ak, kiri midmagil nab kiri adan miñ miñ gipal. Yad ak rek nep niñil miñ miñ gilig gi gos sek midebin.

Onesimas nop milik ma niñnimin, agak

8 Nak God bin bi ne okok kiroq midmagil yib lipan ak niñil, nak yad Krais bi ne mamil mal midobir rek, yad nep minim kili agil nak nig ginimin nig ginimin apnep. **9** Yad Pol miñi bi milep lipin. Krais Jisas minim tep ak ag niñ ajen, yip miñ lel midebin rek, nep minim kili agnig apnep ak pen nep nig ma agnigain. Nak bi midmagil yad mideban rek, yad agebin rek ginimin. **10** Pen minim yad ak, Onesimas ne niñ yad ke rek lip. Nep wög gıl kiri amnak ak, siñaul yad eip miñ midil, Krais minim tep ak ag niñ niñ dip ak me,

yad nap ne rek midebin; ne niñ yad ke rek mideb. **11** Ned ne nep wög gi niñ tep ma goligip; pen miñi ne nep wög gi niñ tep gi, yip wög gi niñ tep gi gini gab.

12 Pen niñ midmagil yad rek ak nep ag yokebin. **13** Ned ag niñil minim nak ak dil rek, nop ma ag yokpne. Krais minim tep agen, yip miñ lel midebin siñaul, nak apıl yip kod midenimin rek ma lip ak, Onesimas yip kod midobkop. **14** Pen yad gos yad ke Onesimas nop di midenigain ak yipid gıl ma gini gab, agil, nop ned ag yokil, nep kisen ag niñebin. Yip ker kisen ag yoknig, ag yoknimin. **15** Yad gos niñin e, God ne ke gek, Onesimas nep won sikel enap kiri gıl amib ak me, miñi nep adik gi apıl nak eip per per midenimin. **16** Pen miñi nop yokop miñ wög gep bi nak alap ma niñigaban; miñi nop mam midmagil cir mal yipid gıl rek niñigaban. Ne mam midmagil yad yib, pen ne bi miñ wög gi niñeb nak mideb ak me, nak miñ miñ gıl bi miñ wög gi niñeb tep alap abe, Bi Kib bi ne mam tep alap abe dinigan. **17** Nit ak, yip bi niñep nak yib rek, Bi Kib wög eip gipir, agil niñpan ak, niñ Onesimas nop ag ginim, agil gos ak ma niñimin. Yad amjaken yip di tep gipnap rek ak, nop ak rek nep di tep ginimin. **18** Pen ne nep gi timel gip aka tap ognap pen ma niñ, agil, minim ognap midonimin, nop ma agnimin; minim niñbak yip agnimin. Agek, yad nep pen niñigain. **19** Niñid agebin rek, yib yad ke mij sek nu kıl tikil lebin. Pen yad Krais minim tep ak nep ag niñ nak niñ dil, Krais Jisas bi ne mideban ak, nep ma agnigain; nak ke bir niñpan. **20** Mam yad. Bi Kib nop wög eip gipir rek, agebin rek nep ginimin. Krais cirop mal di tep gek mamil mal midobir rek, nak nig ginimin niñil yad miñ miñ gini gab. **21** Yad agebin rek nep mer, nak ke gos niñ tep gipan ar ak nep niñil, Onesimas nop ar niñbak nep gini gan, agil, tep gek niñig gi nep mij niñbaul nu kıl tikebin.

22 Minim nokim alap nep mideb. Yip karip magil niñlik migun alap niñil di li tep ginimin. Nitbi magilek God nop sobok gipim rek, manj mideb miñ kiri gıl niñim rek lip, agil, gos sek midebin.

Pol minim ag mibil juak

²³ Bi nak Epapras ak rek nep Krais Jisas minim ag ñek, nop miñ lel, yad eip miñ midobir siñaul. Ne nep “Mideban?” ageb. ²⁴ Bi wög jím ñil gipin bi okok, Mak ak, Aristakas ak, Demas ak, Luk ak nep “Mideban?” agebal. ²⁵ Bi Kib Jisas Krais nibe bin bi okok yimig niñil kod midenimij.

Hibru

Hibru bin bı Krais kıl ar mıdelak okok kırop mıj ňu kıl tıkkak

God ňi ne cınop mınim tep ňak

¹ Ned God ne apıs based cın Juda bin bı okok kırop mınim agníg, bı mınim agep ne okok ar ke ke gos ňek, kırı nıñıl ag nöligipal. ² Pen ňin kisen mıdobın aul, ňi ne ke ag yokek apıl cınop mınim ag nıb. God agek, ňi ne karıp lım tap okok magılsek bırarık ped okok gı lak. God agek, ňi ne karıp lım tap okok magılsek kod mıdenıgab. ³ Nap melik kıb sek mıdeb rek ak, ňi ak rek nep melik kıb sek mıdeb. Nap bı ti gep bı rek mıdeb ak, ňi ne aknıb rek nep mıdeb. ňi mınim kılıs yıb ne agek, karıp lım tap okok magılsek mıdep nep mıdeb. ňi ne apıl, cınop bin bı magılsek nen agıl kımlı, bin bı magılsek okok tap si tap tımel gıpal okok magılsek lıg gı ke okok yokıl, kauyan warık ap ran. Nap kılıs ke sek mıdeb ak ňinmagıl yıpid pıs ken ar ne eip bısig gıl mıdebir.

Ejol okok pıyak rek mıdebal; God ňi ne Bı Kıb yıb mıdeb

⁴ God ne gek, Krais ne ejol okok rek mer; ne Bı Kıb mıdeb. God ne Krais nop ňi yad agak ak, yıb ne ejol yıb rek mer; yıb ne i ar oklañ sıñak mıdeb. ⁵ God Mınim dai alap God mınim agıl agak,

“Yad mıni nep agebin, nak ňi yad mıdeban,
yad Nap nak mıdebin,” agak.

Pen mınim nıbak God ne ejol alap ma agak. ⁶ Pen ňi ne ned ak lım dai aul ag yokníg gak ňin ak, God ne ejol ne kırop agak,

“God ejol okok magılsek yıb nop agel ar amnañ,” agak.

⁷ Pen ejol okok mınim agıl God agak,
“God ejol ne okok gek,
ňin alap yıgen rek dıl opal.
Wög gı ňeb bı ne okok gek,

ňin alap mab mılanj rek dıl opal,” agak.

⁸ Pen God ne ňi ne nop mınim agıl agak, “Nak God. Nak Kin per nep per nep mıdıl, bin bı nak okok per nep kod mıdenıgan.

Bin bı nak kod mıdıl, gı tep gıl,
yıpid gıl nep gıl, kod mıdenıgan.

⁹ Bin bı gı tep gel,
nak mıñ mıñ gıpan,
pen bin bı tap si tap tımel gel,
nak mılik kabiam nıpan.
Nıb ak, yad, God nak, gen,
nak nep Bı Kıb ke yıb mıdeban;
bı nıñep nak okok mok nak okok
mıdebal,” agak.

¹⁰ God mınim ognap sek agıl agak,
“Bı Kıb, nak ke bırarık ped okok nep
mıdıl,
lım dai wagın aul gı lıl, seb kab sıñak
ňinmagıl nak gı lınak.

¹¹⁻¹² Tap nıb okok won alap mıdıl, kır
gınig geb,
pen nak mıdep nep mıdenıgan.
Tap nıb okok, walıj ajıl lı yapek,
tıg asık ke sıñak lıl, kisen nıb tol gıpal
rek, gınigan.

Pen nak Bı Kıb, ned mıdeligipan rek,
mıñi nıb aknıb rek nep mıdeban;
ke alap ma lınıgan; mıñi mıdeban rek
kisen nıb aknıb rek nep per nep per
nep mıdenıgan,” agak.

¹³ God Mınim dai alap God mınim agıl agak,
“Nak ňinmagıl yıpid pıs yad sıñaul bısig
mıdeklı,
tap tari tari nep kaual maual rek
mıdeb okok magılseklı,
talak mıgan nak okok lıñıgain,” agak.

Pen mınim nıbak God ne ejol alap ma agak. ¹⁴ Nıb ak, ejol okok tari rek mıdebal? God kırop ag yokek, nop wög gı ňılgıg
gı, bin bı Krais dı komıñ yokek seb kab ar alan sıñak God eip per nep komıñ
mıdenıgal bin bı okok kırop gı ňıbal.

2

God cınop dak ak tap kıb yıb

¹ Nıb ak, mınim ag ňel nıpin ak, nıñ
dı kılıs gıl, gos nıñılgıg gı nep mıdon. Pen

nıñ dı̄ tep ma gınigabin ak, gos esek ar ognap nıñıl, mınım esek pı̄s kı̄d okok amnım rek lıp. ² Ejol okok nep lo mınım ak damıl, Mosis nop nı̄lak ak pen mınım nı̄bak mınım nıñı̄d nep mı̄deklı̄ nıñlı̄g gī, bin bı̄ mınım nı̄bak won alap ageb rek ma gılak okok abe, bin bı̄ won alap tı̄b tı̄klak okok abe, yur pen dı̄lak. ³ Nı̄b ak, cın God Nı̄ ne mınım tep dowıp ak kırı̄g genigabin ak, cın komı̄n amjın rek ma lı̄nigab. Bı̄ Kı̄b ne ke mınım nı̄bak dad apek, bin bı̄ mınım ne nı̄bak nıñı̄lak okok, mınım nıñı̄d yı̄b nı̄bak nıñı̄mı̄b, agıl, cınop ag nı̄ teplı̄ gılak. ⁴ Pen gos kırı̄ ak nep nıñı̄l ma aglak; God kı̄rop eip mı̄deklı̄ nıñlı̄g gī, tap nıñep ma nıñep rek ognap gılı̄g gī, tap ma gep rek ognap gılı̄g gī, cınop ag nı̄lak. God gos ne ke nıñı̄l Kaun Sı̄n ne ak bin bı̄ ognap tap tep ñek, ke yı̄b gelak ak, ak rek nep nıñı̄nok. Nı̄b ak me, Krais mınım tep ak nıñı̄d yı̄b agebal, agıl nıñı̄nok.

Jisas cınop tau adık dıl cınop ai mam yad agıp

⁵ Pen God cınop dı̄ ne eip seb kab ar alanı̄ sı̄jak lek per nep mı̄denı̄gabin mınım agebin ar ak, ejol okok bı̄ kı̄b ar oklan rek, cın pı̄yak rek, ma mı̄donı̄gabin. ⁶ Mınım ar nı̄bak, God Mınım ak ñu kıl tı̄kıl aglak, “God. Nak bin bı̄ okok kı̄rop gos nıñı̄l dı̄pan.

Pen kırı̄ nak ke rek ma mı̄debal; kırı̄ bin bı̄ yokop rek ak, nak tari gınig kı̄rop kod mı̄d tep gı̄pan?

⁷ Nak genak, won ulep alap ejol okok bı̄ kı̄b rek mı̄delak, bin bı̄ okok pı̄yak sı̄jak rek mı̄delak ak

pen mı̄nī bin bı̄ okok kı̄rop gek, kırı̄ yı̄b mı̄deklı̄,

⁸ tap magı̄lseklı̄ okok kod mı̄denı̄gal,” aglak.

God gek bin bı̄ tap magı̄lseklı̄ okok kod mı̄denı̄gal, aglak ak nıñı̄l cın nı̄pın tap magı̄lseklı̄ bin bı̄ mok kırı̄ sı̄jak mı̄denı̄gal. Pen mı̄nī cın nı̄pın tap magı̄lseklı̄ bin bı̄ mok kırı̄ sı̄jak ma mı̄deklı̄.

⁹ Pen Jisas gak ak nı̄pın. God Jisas nop ag yokek lı̄m dai ar wagın aul apıl mı̄deklı̄ ñı̄n ak, ejol okok bin bı̄ kı̄b rek mı̄delak;

Jisas ne bı̄ yokop sı̄kol rek mı̄deklı̄. Pen God ne bin bı̄ yı̄mı̄g nıñı̄p rek, Jisas bin bı̄ magı̄lseklı̄ okok dı̄ komı̄n yoknım, agıl, yur kı̄b dıl kı̄mek, God gek mı̄nī Bı̄ Kı̄b melık sek mı̄deklı̄ nıñlı̄g gī, yı̄b ne agel ar ameb.

¹⁰ God ne tap okok magı̄lseklı̄ gī lı̄l kod mı̄deklı̄ ak, bin bı̄ konjai nep dı̄ karı̄p lı̄m tep yı̄b ne ak dı̄ lı̄nig, Jisas ag yokek apıl yur ke yı̄b deklı̄, God nop kau tep ke yı̄b ne ke ak ñak. Tari gınig: Jisas ne ke gak mınım tep ak nıñ dıl, bin bı̄ konjai nep kau tep ke yı̄b nı̄bak Jisas eip am mı̄denı̄gal. ¹¹ Pen bin bı̄ tap si tap tı̄mel acır ak lı̄g gī yokeb Bı̄ nı̄bak abe, bin bı̄ mı̄nī acır sek ma mı̄debal okok abe, Nap kırı̄ nokı̄m. Nı̄b ak, Jisas bin bı̄ nı̄b okok kı̄rop, ai mam yad sı̄kop okok, agıl agek nop nabı̄n ma gı̄p. ¹² Jisas ne God nop agak, “Ai mam sı̄kop yad okok kı̄rop kesı̄m nak ak dıl yı̄b nak ak ag ñı̄nı̄gain; nep sobok gınig mogı̄m gıl, kı̄mep aglı̄g gī, yı̄b nep agen ar amnı̄gab,” agak.

¹³ Pen mınım alap agak, “God ne yı̄p kod tep gınigab, agıl gos ak nıñı̄l, gos sek mı̄denı̄gain,” agak. Pen mınım alap agak, “God ñı̄ pai yı̄p ñak okok eip mı̄debin aul,” agak.

Krais bin bı̄ dı̄nım, agıl, bı̄ rek mı̄b goj lı̄l, owak

¹⁴ “Ñı̄ pai yı̄p ñak” agak ñı̄ pai nı̄b okok kırı̄ bin bı̄ yı̄b ak me, ne bı̄ yı̄b alap lı̄l apıl, Seten bin bı̄ lı̄p gī deklı̄ kı̄mbal bı̄ ak nop ñag pak lı̄nig kı̄mak. ¹⁵ Nı̄g gek me, bin bı̄ kı̄mnı̄gabin, agıl, per nep gos par nıñı̄l bı̄ nagı̄man rek mı̄debal okok, kı̄rop wı̄sı̄b yokek per nep komı̄n mı̄denı̄mel rek lı̄p. ¹⁶ Pen Krais nı̄g gak ak, ejol okok dı̄ tep gınig, agıl, ma gak; Ebrahim ñı̄ pai dı̄ tep gınig, agıl, nı̄g gak. ¹⁷ Ar nı̄bak nep, Krais apıl cın ai mam ne mı̄dobın rek bı̄ yı̄b rek lı̄l, bı̄ God nop tap sobok gep tep yı̄b ak mı̄dıl, bin bı̄ mı̄d tep ma gı̄pal okok kı̄rop yı̄mı̄g nıñı̄l dı̄ tep gıl, per nep God nop wög gī ñı̄ tep gılı̄g gī mı̄deklı̄, God ne bin bı̄ tap si tap tı̄mel gı̄pal okok gac nı̄bak nıñı̄l kırı̄g gınigab. ¹⁸ Pen apıl lı̄m dai ar wagın aul mı̄dıl, cınop mı̄ker tari tari gı̄p ak, nop

ak rek nep gek ne ke nij̄n̄ tep gip̄ rek, c̄inop yim̄iḡ nij̄nil̄ kod mid̄ tep gin̄iḡab.

3

Jisas bi kib; Mosis bi sikol

¹ Ai mam s̄ikop yad. God n̄ibep ak rek nep min̄im tep ne agek, c̄in God bin bi ne ke midobin. Jisas ne bi God min̄im tep dam ñeb bi ak. Jisas ne bi God nop tap sobok gep bi kib yib ak. C̄in Jisas min̄im tep ak nij̄ d̄l, God Min̄im ageb rek nep gin̄igaun ak, Jisas ne per nep c̄inop gi ñib. Nib ak, n̄ibi per nep Jisas nop nep gos nij̄liḡ gi midenim̄ib.

² Mosis God min̄im agak ak nij̄il̄, God bin bi ne d̄l kod mid̄ tep goliḡip. Niḡ akn̄ib rek nep Jisas God min̄im agak ak nij̄il̄ magil̄sek gi tep gak. God Jisas nop wög n̄ibak ag lak. ³ Bi alap karip̄ gi lin̄iḡab ak, bin bi okok nij̄il̄ karip̄ yib agel ar ma amniḡab; bi alap karip̄ gi lin̄iḡab ak, bin bi okok nij̄il̄ bi n̄ibak nep yib ne agel ar amniḡab. Ar n̄ibak rek nep, God Mosis nop dī tep gīl̄ gek, bin bi Mosis bi kib apal; pen Jisas yib kib yib mid̄eb rek, bin bi yib ne agel ar i oklañ siñak amnañ. ⁴ Karip̄ kineb alap ke misen̄ ma lip; bi gī lel mid̄eb. Ar n̄ibak rek nep, tap tari tari mid̄eb okok magil̄sek God ne gī lek mid̄eb.

⁵ Mosis God bin bi ne nab siñak wög gī nīt̄ tep gīliḡ gī, God c̄inop kisen min̄im tari agniḡab ak, min̄im tep ognap ag ñak. ⁶ Pen Krais God Ñī ne yip̄id̄ gīl̄ mid̄eb ak me, c̄inop God wagin̄ ne midobin̄ okok, bī karip̄ nap nib̄ rek mid̄il̄ kod mid̄ tep gīp̄. Tap tep kisen̄ din̄igabin̄ ak nij̄ d̄l̄ gos sek midenigabin̄ ak, bin bi ne nep midenigabin̄.

God min̄im tep ak nij̄ diliḡ gī mid̄il̄, ma kiriñ gin̄im̄ib

⁷ Nib ak, Kaun Siñ agak rek nij̄in̄. Ne agak,

“Ñin̄ aul God min̄im peyiḡ niñenim̄ib ak, min̄im ne ak nij̄ din̄im̄ib.

⁸⁻⁹ Nap̄is nased s̄ikop birarik̄ nep, mī ñin̄ juil̄ omal (40) miñ̄ mab kab nep mid̄eb nab okok midelak, kirop tap ma gep rek okok gīliḡ gī, kod mid̄ tep gin̄ek ak pen

God ne c̄inop tari gin̄iḡab, agil̄, min̄im yad ak ma nij̄il̄, gos kiri ke nep nij̄il̄ gel amoliḡip.

Nap̄is nased s̄ikop gīlak rek ak, n̄ibi God min̄im ma ag jun̄im̄ib.

¹⁰ Niḡ gelak, yad nap̄is nased s̄ikop okok niñen mil̄ik yapek agnek, ‘Kiri per nep yip̄ yo nij̄il̄, min̄im yad kisen̄ ma gīpal,’ agnek.

¹¹ Niḡ gelak, yad kirop niñen mil̄ik yapek, ‘Karip̄ l̄im̄ tep amil̄, yad eip mid̄il̄, ake līl̄ mid̄ tep gin̄im̄el̄, agnek ak, ma amnigal,’ agnek.

Min̄im kiliñ agil̄ pis nep mer agnek!” agak.

¹² Nib ak, ai mam s̄ikop. Tap si tap tim̄el̄ gīl̄, God komiñ mid̄eb ak min̄im ne ak kiriñ gīl̄, gos n̄ibi ke niñenim̄ib rek lip̄ ak, nij̄ tep gin̄im̄ib. ¹³ God Min̄im dai agesin ak ageb, “Ñin̄ aul God min̄im peyiḡ niñenim̄ib ak, min̄im ne ak nij̄ din̄im̄ib,” ageb. Nib ak, miñi c̄in “Ñin̄ aul” midobin̄ ak, per per ñin̄ nokim̄ nokim̄ nanai namam s̄ikop eip Krais min̄im tep ak ag amil̄ apil̄ gīl̄, pen pen ag ñil̄, gos sek midenim̄ib. Mer ak, Seten n̄ibep tap si tap tim̄el̄ gep min̄im esek ognap agil̄ n̄ibep lip̄ gī dad amek, Krais min̄im tep ak kiriñ gin̄igabin̄.

¹⁴ Ned Krais min̄im tep ne ak nij̄il̄, min̄im ne nij̄ dī kiliñ gīl̄, nop cīg tep gin̄ok ak rek, kisen̄ per nep kiliñ gīl̄ nib̄ akn̄ib rek nep Krais min̄im tep ne ak nij̄ dī kiliñ gīl̄, nop cīg tep gīl̄ gos sek midenigabin̄ ak, Krais bin bi ne mid̄il̄ nop eip j̄im̄ ñil̄ wög gin̄igabin̄.

¹⁵ God Min̄im dai agesin ak ageb, “Ñin̄ aul God min̄im peyiḡ niñenim̄ib ak, min̄im ne ak nij̄ din̄im̄ib.

Nap̄is nased s̄ikop birarik̄ nep, God ne c̄inop tari gin̄iḡab, agil̄, min̄im yad ak ma nij̄il̄, gos kiri ke nep nij̄il̄ gel amoliḡip.

Nap̄is nased s̄ikop gīlak rek ak, n̄ibi God min̄im ma ag jun̄im̄ib,” agak.

¹⁶ Mosis ne Isrel bin bi d̄l̄ Ijip nib̄ dowak bin bi nib̄ okok nep magil̄sek God min̄im nij̄il̄ yo nij̄lak. ¹⁷ Mī ñin̄ juil̄ omal (40) Isrel bin bi tap si tap tim̄el̄ gī midel, God kirop mil̄ik yapliḡ gī midel

nıñlıg gi, mıñ mab kab nep mıdoligip nab okok mıdıl konjai nep kım saklak. ¹⁸ Pen Isrel bin bı per nep God nop yo nıñıl, mıñım ne agak rek ma gılak ak me, God ne mıñım kılıs agıp, “Yad nıbep nıñen mılık yowıp. Karıp lım tep amıl, yad eip mıdıl ake lıl mıd tep gınıtmıb agnek ak, ma amnígabım,” agıl, pıs nep mer agak. ¹⁹ Nıb ak nıpın, mıñım ne ma nıñ dıłak ak me, am karıp lım tep ake lıl mıd tep geblap sıñak amnímel rek ma lak.

4

¹ “Nıbi karıp lım tep amıl, yad eip mıdıl ake lıl mıd tep gınıgabım,” agak mıñım ak Isrel napıs nased sıkop ma nıñ dıłak. Pen mıñi God cınop nep mıñım nıñıd nıbak ageb. Nıb ak, nıbi magılsek nıñ tep gınıtmıb, cın magılsek karıp lım tep amıl, God eip mıdıl ake lıl mıd tep gın, agıl gos nıñımıt. Nıbi nıñ tep gınıtmıb, God nıbep, “Bin bı wagın nokım alap tap tep nıñıgain agnek ak ma dıñıgabım,” nıbep nıb agnımlıñ rek lıp. ² God gek Krais mıñım tep ak Isrel bin bı kırop ag nıñ nınlak rek, cınop ak rek nep Krais mıñım tep ak ag nıñ nıñıok. Pen Isrel bin bı Krais mıñım tep ak nıñıl, nıñıd ageb, agıl, ma nıñ dıłak. Nıb ak, Krais mıñım tep ak kırop ma gi ñak. ³ Pen cın bin bı Krais mıñım tep ak nıñıl, nıñıd ageb, agıl nıñ dıpın okok, God ne agıl, “Nıbi karıp lım tep amıl, yad eip mıdıl ake lıl mıd tep gınıgabım,” agak ak, mıñım nıñıd nıbak rek gınıgabın. God agak,

“Nıg gelak, yad kırop nıñen mılık yapek,
‘Karıp lım tep amıl, yad eip mıdıl,
ake lıl mıd tep gınıgal,’ agnek ak, ma
amnígal, agnek.

Mıñım kılıs agıl pıs nep mer agnek!”
agak.

God nıb agak ak pen ne bırarık ped okok karıp lım aul ma gi lak ñıñ ak, tap magılsek gınıgab okok magılsek bır gos nıñıl gınıgain agak.

⁴ God Mıñım ak dai alap udın lı nıñıl, ñıñ ar onıd ak mıñım ognap nıñıgan. Mıñım nıbak nu kıl tıķıl aglak, “God ñıñ aknıb kagol onıd karıp lım tap okok

magılsek gi li sakıl, ñıñ ar onıd ak ake lıñım, agıl, yokop mıdeklı,” aglak.

⁵ Pen God Mıñım dai mıdarık nep agesin nıbak, God agak, “Karıp lım tep amıl, yad eip mıdıl, ake lıl mıd tep gınıgal agnek ak, ma amnígal,” agak.

⁶ God gek Krais mıñım tep ak Isrel bin bı kırop ag nınlak pen nıñıl, nıñıd ageb, agıl, ma nıñ dıłak. Nıb ak me, karıp lım tep amıl, God eip mıdıl ake lıl mıd tep gıplap ak, ma amnílak. Pen bin bı ke nıb ognap amnígal. ⁷ Nıb ak, bin bı mıñım ne nıñıl kırıg gılak okok kımel, mı konjai nep yınek, based acık Depid God Mıñım nu kıl tıķıl, mıñım won mıñi nep agesin ak agıl agak,

“Ñıñ aul God mıñım peyig nıñenımıt ak,
mıñım ne ak nıñ dıñımıt.
God mıñım ne nıñenımıt ak,
yırıık gıp agıl ma yo nıñımıt,” agak.

Pen God kauyan, “Ñıñ aul” agak ak me, cın nıpın, ñıñ ne bin bı dıñıgab ñıñ ak ma owıp; mıdeplı nep mıdeplı.

⁸ Pen nıbi agnıgabım, “God bırarık nep, ‘Karıp lım tep amıl, yad eip mıdıl ake lıl, mıd tep gınıgabım,’ agak ak, bı kıb Josua apıs based sıkop kırop dam karıp lım Kenan amek, mıd tep gılak ar ak agak,” agnıgabım. Pen ñıñ nıbak nep ma agak; kırı amıl karıp lım Kenan mıdel nıñlıg gi, mıñım nıbak kauyan agak. ⁹ Nıb ak, God ne ñıñ ar onıd ak ake lıl mıd tep gak rek, bin bı ne ak rek nep ake lıl mıd tep gınıgal.

¹⁰ God ñıñ kagol onıd wög gıl, ñıñ ar onıd ak ake lıl yokop mıdeklı rek, bin bı an an God karıp lım tep sıñak amnígal okok, kırı nıb aknıb rek nep wög gıpal ak kırıg gıl, ake lıl, yokop am ne eip mıd tep gınıgal.

¹¹ Nıb ak, karıp lım tep nıbak amıl, God eip mıdıl ake lıl mıd tep gınıgabın agak mıñım ak, nıñ dı kılıs gıl, kılıs gıl God Mıñım ageb rek nep gılgıg gi mıdon. Nıg aknıb rek genıgabın ak, Isrel bin bı ned God mıñım agak ak ma nıñ dıł, karıp lım tep ma amıl, ap yap paklak rek ak, cın bin bı nokım alap aknıb rek ma gınımlı.

¹² Tari gınıg: God Mıñım ak komıñ nep mıdeplı. God Mıñım ak, tap tari gınıg gınıgab. Tu par kıd okok magılsek arık gıp; God Mıñım ak kıd yıb. Nab

cinop eyan amil, gos timid midmagil ke lili kaun ke lili ginigab; nab cinop eyan amil, tijil gol ke lili tijil silom ke lili ginigab; nab cinop eyan amil, gos tep nippin aka gos timel nippin ak, di misen lek niij tep ginigabin. ¹³ Tari tari genigabin okok, God niij middeb niijlig git ginigabin; kapkap we gil gijin rek ma lip. Pen ne nep cinop minim kib agil, tap tari tari gipin minim ak ag niijek niijlig git nop ag niinigabin.

Jisas God nop tap sobok gep bi Kib yib middeb

¹⁴ Nib ak, God Nop Tap Sobok Gep Bi Kib Yib cin ak, God Ni ne Jisas ak, amil Nap eip middeb rek, Krais minim tep niij dipin ak, niij di kils gilig git midon. ¹⁵ God Nop Tap Sobok Gep Bi Kib Yib cin ak apil lim dai ar wagin aul midoligip rek, tap si tap timel cinop lip git di amnimin rek lip okok abe, miker cinop tari tari gip okok abe, nop ak rek nep gak ak pen ne git timel ma gak. Nib ak, miker tari tari cinop ginigab ak, God Nop Tap Sobok Gep Bi Kib Yib cin ak niij tep gip rek, cinop yimig yib niijil, ¹⁶ bi nab nib cin tep yib ak middeb. Nib ak, cin gac sek midobin ak, God nop pirkil, ma kiriq gin. God cinop yimig niijil, Ni ne nop ag yokek apil kimagrek, God sea kin bisig middeb ulep sijak amenigabin ak, ne cinop yimig niijil di tep gil kod mid tep gek kapkap mid tep ginigabin.

5

¹ Bi God nop tap sobok gep bi kib okok magilsek, bi yokop bin bi nab okok nib ak pen God krop ag lek, bi nab nib midil wog ne ak gipal. Bin bi tap si tap timel gipal ak niijil, kaj meme aka kaj sipsip dap bi God nop tap sobok gep bi kib okok krop nel, kiri pen bid ar ak pak dagil, God nop sobok git nibal. Wog kiri alap pen, bin bi God nop gos niijel tep gek, tap ognap dap bi God nop tap sobok gep bi kib okok krop nel kiri tap nib okok God nop sobok git nibal. ²⁻³ Pen bi God nop tap sobok gep bi kib nib okok, kiri ke bi yib midebal ak me, kiri ke ak rek nep tap si tap timel gipal. Nib ak, bin bi ognap okok tap si tap timel kiri gipal ak abe, kiri ke tap si

tap timel gipal ak abe gos niijil, God nop tap sobok git nibal. Nib ak, bin bi niij tep ma gipal okok ap yap paknig ginigal ak, God nop tap sobok gep bi kib okok krop yimig niijil, minim sisain apal. ⁴ Kiri ke, bi kib midon, agil, wog nibak ma dipal; God Eron nop ag lek wog nibak goligip rek, krop nig akniib rek nep ag lek gipal.

⁵ Ar nibak nep, Krais ne ke, yad bi God nop tap sobok gep bi kib yib midenim, agil ma agak; God nep nop agak,

“Nak Ni yad;

miini yad Nap nak,” agak.

⁶ Pen God Minim ak dai alap udin li niijil, God minim alap sek agak ak nippin. Ni ne nop agak,

“Melkisedek ne yip tap sobok gep bi midoligip rek ak, nak yip tap sobok gep bi per per nep midenigan,” agak.

⁷ Pen Jisas lim dai ar wagin aul midil, nop nagnig gelak, Nap nop sil aglig git, meg miigan dap ranil sobok gilig git midek. Nap nop ag niijil agak, “Yip kod midenimin. Pen nib nib ginimin ma agebin; nak ke gos nipa rekop yip ginimin,” agak. Jisas nib agek, God minim nop niijil, ag nijak rek nep gak.

⁸ Jisas ne God Ni ne yib ak pen ne miker dil koslam midoligip ak, yad titi gil Biñen minim agnigab rek ginigain, agil gos niijil, nig akniib rek nep gek. ⁹ Pen Nap minim tari agak, magilsek gak ak me, ne bin bi minim ne niij dil kisen gipal okok tig asik yokek, kiri karip lim tep seb kab ar alan sijak amil per per nep komin nep mid tep ginigal. ¹⁰ Pen ar nibak nep, God Jisas nop agak, “Melkisedek ne yip tap sobok gep bi midoligip rek ak, nak yip tap sobok gep bi kib yib midenigan,” agak.

God minim yibim yib ak niij tep gil, niij di wos ginimin

¹¹ Minim nu kil tikebin nib aul rek konai middeb ak pen kasek ma nippim ak rek, koslam agen niijnigabin. ¹² Nibep God Minim per ag nibin ak, nibi niij tep gil bin bi ognap krop ag nibkep ak pen kasek ma nippim rek, minim ned nippkep minim ak nibep kauyan ag nin. Min tap kils tegilpkep ak pen miini ci nep

tegil midebim. ¹³ Ni painjan ci tegil nep midebal okok, miñ ar ak tep, miñ ar ak timel, agil ma nopal. ¹⁴ Pen bin bi gos sek okok gi damil, ar ak gep, ar ak ma gep, agil niñ tep gipal. Kiri tap magil yib nibal.

6

God minim yibim ak niñ din

¹ Krais minim tep nibep per ag nibal okok, kauyan agil kauyan agil ma agnigain. Karip ginig, sap pinil nig kauyan tig juil, kauyan ak pinil nig, kauyan ak pinil nig, ma gipal. Nib ak, cin ke nep kil tep gil me, God bin bi ne midenigabin, ag gos niñoligipin ak pis nep krig gil, God Ni ne nop ag yokek cinop nen agil kimak minim tep ak pis nep niñ din. Sap ak tig juil, tol gil, tig juil, tol gil, akniñ ma gin. ² Nig pakpal minim ak; God krop di tep ginim, agil, ninmagil nabic ar lipal minim ak; bin bi kimil warikpal minim ak; God bin bi magilsek minim kib agil krop nonim lek ognap yur per dinigal minim ak; minim nibak kauyan ma agnigain. Krais minim tep ned nipec nib okok, gos niñ nep midlig gi, Krais minim tep ognap sek niñnigabim ak tep. ³ Nib ak, God cinop kod midek niñlig gi, Krais minim tep ognap sek ag non niñnigabim.

⁴ Bin bi Krais minim tep ne niñ dil, kisen krig ginigal okok, kiri kauyan tap si tap timel gipal ak cib niñil, Krais minim tep ne ak ma niñ dinigal. Kiri God melik tep ne ak bir niñlak; God tap tep seb kab ar alan nib nibe ak bir niñlak; Kaun Sij ne krop nab adan bir owak. ⁵ God Minim tep ak yidek yib gi ak bir niñlak; God ne bin bi karip lim wagin aul kod midenigab ak, kiliñ ne ak bir niñlak. ⁶ Tap nib okok magilsek bir niñlak ak pen Krais minim tep ak krig gilak. Nib ak, kiri kauyan tap si tap timel gipal ak cib niñil, Krais minim tep ne ak ma niñ dinigal. Tari ginig: God Ni ne ak kauyan mab kros bak alan naga pak lel bin bi okok nop ag junigal.

⁷ Lim sijak yin yimel, miñab paklig gi paklig gi, yin tan tep gil tap magil pil tep gek, bin bi niñ pai wog nibak niñnig gipal okok niñnigal. Nig gek God lim nibak miñ

miñ gil tap tep niñigab. ⁸ Pen lim sijak yin yimel, miñab paklig gi paklig gi, kipil nu nu sek okok nep tanek, tap magil ma pilnigab ak, lim nibak lim timel yib. God lim nibak minim kiliñ agek mab ke eyan yinnimiy rek lip.

⁹ Pen bi niñeb tep yad okok. Minim kib rek agobin ak pen nibi ke Krais minim tep ak krig gipim, agil ma agobin; niñ tep ginimib, agil agobin. Tari ginig: Krais bin bi ne midil, bin bi ne okok gipal rek gipim ak niñin. ¹⁰ God abramek ma ginigab; ageb rek nep ginigab. Nibi ned God nop wog gil, midmagil lil, bin bi ne krop di tep gil gi nibek ak abe, miñi ak rek nep di tep gil gi nibim ak abe, ne sakol ma ginigab. ¹¹ Pen cinop tep ginigab ak, nibi magilsek ar nibak nep per nep gilgig gi mid damil mid damil, amil God eip per nep mid tep gin, ag gos niñim rek, ginigab.

¹² Nibep yirik marik ginimiy rek lip ak, niñ tep ginimib. Krais minim tep ne ak niñ di kiliñ gil, miker apek kiliñ gil gos sek midebal bin bi okok, God tap tep niñigain agak ak dinigal. Nibi nib akniñ rek nep gilgig gi midem, nibep tap tep nibak niñigab.

¹³ God based acik Ebraham nop minim niñid ak agnig, bi kib God rek alap sek ma midek niñil, bin bi ognap yib krop ma agak; yib ne ke agil agak, ¹⁴ "Yad midebin rek, nep minim niñid yib agebin, nep kod miden niñlig gi, bin bi nak konai yib midenigal," agak. ¹⁵ Ebrahim minim ne nibak niñil, kapkap kod midek midek, God tap tep agak ak dak.

¹⁶ Cin bin bi, minim kiliñ niñid yib agnig, bi pobin alap yib ne agil, niñid yib agobin, apin. Nig gon, bin bi okok niñil ak rek nep, minim nibak niñid yib agebal, apal. ¹⁷ Nibak rek, God yib ne ke agil, "Yad midebin rek, nep minim niñid yib agebin," agak ak, bin bi okok kisen niñil tiki donigal okok, yad gos kisen niñil ar ke ma ginigain ak niñ tep ginimel, agil, minim nibak rek agak. ¹⁸ Nib ak, cin bin bi tap si tap timel gil, pirk gil God nop pis ken opin bin bi okok, niñid nep tap tep krop niñnig agak ak dinig gebin, agil, gos sek midon. God yib ne ke agil, yad

midebin rek, agak; nep minim nijid yib agebin, agak. Minim omal agak ak, God minim esek agnimij rek ma lip. Ke ma gini gab. ¹⁹ God Karip Magil Nilik Migan Sij Ke Yib ak walij bad karik yipil yokek, nop udin ma nipin ak pen minim nijid yib ak agek, gos nokim nibak nep nijil, gos sek nop kod midobin. Minim nijid yib nibak, God karip magil nilik migan ne ak amib ak me, kab kiliis rek mideb; kikaun kikaun ma gini gab. ²⁰ Melkisedek ne bi God nop tap sobok gep bi midoligip rek ak, Jisas ne God Nop Tap Sobok Gep Bi Kib Yib cin ak lil, God Karip Magil Nilik Migan Sij Ke Yib ak ned amil, cinop nen agil Nap nop sobok gilig gi mideb. Ne God Nop Tap Sobok Gep Bi Kib Yib per per nep midenigab.

7

Kin alap bi God nop tap sobok gep bi midoligip

¹ Melkisedek nibak ne kin midil, bin bi karip lim Salem kod midlig gi, bi God kiliis sek yib ak nop tap sobok gep bi ak, ak rek nep midoligip. Pen kin ognap apil, based acik Abraham nop gi timel gelak, krop yok gi yokil, tap tep tep kiri okok dad apek nijlig gi, Melkisedek apil nop kanib nab sijak nijil, God nop sobok gi, Abraham nop kod midenimin agak. ² Melkisedek nib agak nijil Abraham tap pil gi dowak okok, magilsek nonim li Melkisedek nop won nokim alap nijil, ne ke won aknib ajip alaç dak. Pen Melkisedek yib ne ak jit omal mideb. Yib ne Melkisedek ak tig adik gi, "Kin Tep Yib Nep Gi" apal. Pen ne karip lim Salem kin midoligip ak, yib nibak tig adik gi, "Kin Kapkap Sain Tik Midep Magil Nib" apal.

³ Melkisedek ne bi God nop tap sobok gep bi ak pen nonim jit ar ak nig gi mideb, nap nised jit ar ak nig gi mideb, agil agel ma nipin. Pen nop nu kil tiklak nijil ak, nonim tik dowak nijil ak, agil agel ma nipin; kimak nijil ak, agil ak rek nep agel ma nipin. Ne per nep bi God nop tap sobok gep bi mideb rek, ne God Ni ne rek mideb.

⁴ God based acik Abraham nop nijek tep gek, bi kib midenigan, agak minim ak nijil nipin, ne bi kib midek. Pen Abraham Melkisedek nop bi kib yib midek ak nijil, tap pil gi dapek okok, nonim li nop won nokim alap nijil, ne ke won aknib ajip alaç dak.

⁵ Ak ned yib nig gak. Kisem Mosis nop tik dapelak kib gi, God Minim ak dai alap nu kil tikil agak, "Abraham tikkek tik damil, bin bi Lipai wagin midebal okok God nop tap sobok gep wog gi midebil nijlig gi, nibi Isrel bin bi okok magilsek, mani tap tari tari dinigabin okok, krop nonim li won nokim nokim dap nijil, nibi ke aknib ajip alaç ak dinimib," agak. Nib ak, cin Mosis lo ar ak nijil nipin, kiri magilsek Abraham wagin ne midelegipal ak, pen namam Lipai wagin midelegipal okok krop per won nokim alap nonim li noligipal.

⁶ Pen God based Abraham nop agak, "Bin bi nak okok krop di tep ginigain," agak. God minim agak nin ak, Abraham ne bi ognap krop tap ma noligip; pen Melkisedek apil Abraham nop nijil, God nop sobok gi, Abraham nop kod midenimin agek, Abraham tap dowak okok won nokim alap nonim li Melkisedek nop nijk. Pen Melkisedek Lipai wagin bi alap ma midoligip. ⁷ Cin nipin, bi alap apil bi alap God nop sobok gi, bi nibaul nop kod midenimin agenigab ak, bi God nop sobok gini gab ak bi kib, bi alap bi sikol. Nib ak, cin nipin Melkisedek bi kib, based Abraham bi sikol. ⁸ Bi Lipai wagin Isrel bin bi won nokim nonim li noligipal ak dil, mid damil milep lil kimlak. Pen Melkisedek ne Abraham won nokim alap nonim li nijk dak ak, God Minim ak nu kil tikil, Melkisedek kimil wog ne krig gak, agil, ma aglak.

⁹⁻¹⁰ Abraham Melkisedek nop tap nonim li nijk nibak, ni pai ma tik dowak nijil ak nijk. Kisem me, Aisak nop tikkek, Aisak pen Jekop nop tikkek, Jekop Lipai nop tikkek, tik amil apil gel, Lipai bi nib okok God nop tap sobok gep bi wog gel nijlig gi, Isrel bin bi okok mani tap kiri okok krop nonim li

ñölgipal. Pen Ebrahim Melkisedek nop tap nonim li ñak ak, krop ma tik dolak won ak ñak ak me, Ebrahim abe, nised ne Lipai wagin abe, Melkisedek nop nonim li ñeb rek nep midelak ak nipin.

Bi God nop tap sobok gep kisen nib ak, bi ned nib okok kau krop ak dak

11 Mosis God Minim nu kil tikil, nib nib ginnimib agak niñil, Juda bin bi kaj memo kaj sipsip tap okok damil, Lipai wagin God nop tap sobok gep bi okok krop nel, kiri pak dagil God nop sobok git nölgipal. Kiri nig git God bin bi ne mideblap, God Bi kisen nib Melkisedek rek alap ma ag yokpkop; Lipai bi okok, God nop tap sobok git nilig git nep mideblap. Pen God Bi kisen nib Melkisedek rek alap ag yokak. 12 Bi God nop tap sobok gep kisen nib nibak apil, bi God nop tap sobok gep ned nib okok kau krop denigab ak, lo kisen nib ak rek nep apil, lo ned nib ak kau ak diniminj.

13 Pen God Minim dai agesin aul, bi God nop tap sobok gep kisen nib ak, Bi Kib cin ak nep. Lipai bin bi wagin ak tik damil nop ma tik dolak; Bi Kib cin wagin ne ak, bi nokim alap God nop tap sobok gep wög ak ma gak. 14 Juda bin bi wagin ak nep tik damil Bi Kib cin nop tik dolak. Pen Mosis bi Juda wagin ognap God nop tap sobok gep wög ginnimel, agil, minim ognap ma agak. 15 Pen Bi God nop tap sobok gep kisen nib nibak, Melkisedek bi God nop tap sobok gep midoligip rek mideb ak me, tap agebin nibaul misen yib mideb. 16 Bi jij titi mideb lo alap agek, Bi Kib cin God nop tap sobok gep bi ma mideb. Pen ne Bi kiliis ke sek mideb, tap alap nop ntag pak liniminj rek ma lip ak me, God nop tap sobok gep bi mideb. 17 Tari ginig: God Minim dai alap nu kil tikil, God minim ognap Krais nop agak ak nu kil tikil aglak, “Bi yip sobok gep Melkisedek rek per nep midenigaban,” agak.

18 Lo God Mosis nop agek Mosis bin bi krop ag ñak lo nibak, tari ginig gek ak ginniminj rek ma lak; minim yokop rek lak ak me, God ne di ke okok lak. 19 Lo God Mosis nop agek Mosis bin bi okok krop ag ñak lo ak, tap timel okok alap di gek, tep rek ma lak. Pen God ne tap tep cinop

nib; tap ned nib ak mer. Nib ak, gos sek midobin. Tap tep kisen nib ak niñ dil, God ne mideb siñak ulep onigabin.

20 Bi God nop tap sobok gep ned nib okok wög kiri ned dilak nin ak, God minim kiliis ognap ma agak. Pen Bi Kib cin God nop tap sobok gep bi lak nin ak, God minim kiliis ke agil agak. 21 Bi Kib cin God nop tap sobok gep bi linig, God minim kiliis ke agil agak,

“Yad Bi Kib, yad minim niñid yib agebin; kisen minim alap ke ma agnigain.

Nak per nep yip tap sobok gep bi midenigan,” agak.

22 God minim kiliis agil minim niñid yib agak ak me, cin nipin Jisas kimak ak me, God minim kisen nib tep yib ak di ke okok ma linigab.

23 Bi God nop tap sobok gep ned nib okok, konai nep rek wög nibak dilak. Alap kimik, bi God nop tap sobok gep kisen nib alap agel, wög nibak git midoligip; ak kimik kisen nib ak midoligip; ak kimik kisen nib ak midoligip. Nibak me, alap per ma midoligip. 24 Pen Jisas nibak rek ma gip; ne per komin mideb ak rek, wög nibak ma krop ginnigab. God nop tap sobok gep bi per nep midenigab. 25 Jisas per nep komin mideb, minni komin mideb, kisen per nep komin midenigab ak me, bin bi God bin bi ne midning, Jisas krop nen agil kimak minim tep ak niñ denigal ak, ne per nep krop tig asik yokniminj rek lip.

26 Jisas ne Bi siñ yib; ne tap si tap timel sirkol sirkol ognap ma gip; ne asin ma mideb. Jisas karip lim ar wagin aul bin bi tap si tap timel gipal okok eip mideb ak pen God nop di ke dam karip lim tep seb kab ar i oklan siñak lak. God Nop Tap Sobok Gep Bi Kib Yib cin me ak. Cinop git niñ tep ginniminj rek lip. 27 Bi God nop tap sobok gep bi kib yib yokop okok, nin nokim nokim per nep tap si tap timel kiri ke gipal rek, tap pak God nop sobok git nil, kisen bin bi ke nib okok tap si tap timel gipal rek, tap pak sobok git nibal. Pen Jisas cinop bin bi okok magilsek, tap si tap timel gipin ak niñil, minnek nokim

yıb mab bak alan nop ke God nop sobok gıñak. Me tep!

²⁸ Lo God Mosis nop agek Mosis bin bı okok kırop ag gıñak lo ak ageb rek gıł, bı tap si tap tımel gıpal okok kırop ag lel, kırı bı God nop tap sobok gep bı kıb yıb mıdebal. Pen kısen ak, God mınım ke kılıs agıl mınım nıñıd yıb agak ak, God Ñı ne ke ag lak. God tap tari tari Ñı ne gınıg geb, agıl gos nıñak ak, Ñı ne tap magılsek gınımtıñ rek lıp.

8

Jisas ne God Nop Tap Sobok Gep Bı Kıb Yıb cın

¹ Pen mınım agobın wagın ak nig gıł mıdebal: God Nop Tap Sobok Gep Bı Kıb Yıb cın ak amıl God seb kab ar alan sıñak melık sek mıdebal ak nıñmagıl yıpid pı̄ken ar ne bısig mıdebal. ² God Nop Tap Sobok Gep Bı Kıb Yıb cın nıbak, ne God sobok gep karıp sıñak wög gıp. God sobok gep karıp sıñak wög gıp ak, bin bı ma gıllıak; God sobok gep karıp nıñıd ak, God Bı Kıb ne ke gı̄ lak.

³ Bı God nop tap sobok gep bı kıb yıb lı̄m ar wagın aul okok magılsekk, bin bı tap si tap tımel gıpal okok kaj meme aka kaj sipsip tap okok dap tap sobok gep bı kıb yıb okok kırop nı̄el, kırı pen ognap pak God nop tep agıl sobok gı̄ nı̄bal; ognap pen pak tap si tap tımel gı̄l gac sek mıdebal ak God nıñıl kırıg gınımtıñ, agıl, bıd ar ak pak dagıl God nop sobok gı̄ nı̄bal. Nı̄b aknı̄b rek nep, God Nop Tap Sobok Gep Bı Kıb Yıb cın tap ognap God nop nıñıg gak.

⁴ Jisas karıp lı̄m seb kab ar alan mıdebal ak me, ne God Nop Tap Sobok Gep Bı Kıb Yıb mıdebal. Pen ne karıp lı̄m ar wagın aul mıdobkop, God nop tap sobok gep bı alap ma mıdobkop. Tari gınıg: God agak rek, bı Lipai wagın tı̄k dopal okok nep, God nop tap sobok gep wög gı̄lig gı̄, Mosis lo mınım nı̄u kıl tı̄kak rek nıñıl, tap pak God nop sobok gı̄ nı̄bal. ⁵ Pen lı̄m dai ar wagın aul God nop tap sobok gep wög gıpal ak, kaunan pag nıñıl gıpal rek nep gıpal; tap yıb ak karıp lı̄m seb kab ar alan sıñak mıdebal. Ar nı̄bak nep, Mosis God sobok gep sel karıp ak gınıg gak ak, God

nop agak, "Nak dım yırı̄k okok mı̄dıl yad nep yomen nıñnak rek nep, magılsekk nı̄b aknı̄b rek nep gınımtıñ," agak.

⁶ God Nop Tap Sobok Gep Bı Kıb Yıb cın Jisas, bı God nop tap sobok gep bı kıb yıb ned nı̄b okok gı̄l gıpal rek ma gı̄p; ne wög kıb yıb gı̄p. God Nop Tap Sobok Gep Bı Kıb Yıb cın Jisas gek God bin bı ne dı̄nı̄gab mınım ak, Mosis nı̄u kıl tı̄kak mınım ak rek ma mıdebal. God bin bı ne dı̄nı̄gab mınım ak agnı̄g, ne mınım kılıs agıl agak, "Yad nı̄bep mınım nıñıd agebin, bin bı yad kırop tap tep yıb nıñıg gain," agak.

⁷ Pen God mınım ned ag lak ak tep gı̄pkop, mınım kısen nı̄b ak ma dopkop.

⁸ Bin bı okok mı̄d tep ma gı̄lak rek, God kırop ag gınıg, bı mınım agep ne alap gos nı̄ek, God Mınım nı̄u kıl tı̄kıl agak, "Yad Bı Kıb nı̄bep agebin,

kısen yad Isrel bin bı okok abe
Juda bin bı okok abe

kırop mınım tep kısen nı̄b agnı̄gain.

⁹ Napı̄s nased acı̄k okok kırop nıñmagıl ar lı̄l
dì Ijip nı̄b donek ak

pen mınım ag ar nokı̄m lı̄l agnek ak ma
nıñelak ak me,
yad kırop kırıg gı̄nek.

Nı̄b ak, mınım nı̄bak rek,
kırop kauyan ma agnı̄gain.

¹⁰ Yad Bı Kıb nı̄bep agebin,
kısen yad Isrel bin bı okok
kırop mınım kısen nı̄b agıl mınım ag ar
nokı̄m lı̄l,

lo yad ak gos mı̄dmagıl nab kırop
adan lı̄ nı̄en,
nı̄n tep gı̄l gos nıñlı̄g gı̄ mı̄denı̄gal.

Nı̄b ak, yad God kırı mı̄denı̄gain;
kırı bin bı yad mı̄denı̄gal.

¹¹ Nı̄n nı̄bak, bin bı yad okok,
nı̄mı̄d nı̄mam bin bı ognap kırop,
'Bı Kıb ne God ak nı̄n dı̄nı̄mı̄b,' agıl, ma ag
nıñıg gal.

Tari gınıg: bin bı sı̄kol abe, bin bı kıb abe,
kırı magılsekk yıp nıñıg gal.

¹² Tap si tap tı̄mel gıpal okok,
kırop yı̄mı̄g nıñıl kırıg gınıg gain.

Tap si tap tı̄mel gıpal okok
gos nıñlı̄g gı̄ mı̄dıl kırop mınım kıb
ma agnı̄gain," agak.

¹³ God ne mìnìm tep kisen nìb nìbau ag lìl, “mìnìm tep kisen nìb” agak ak me, cìn nìpìn, mìnìm ned nìb ak mìnî karip wör gip rek wög ma mìdeb, agak; tap wör gip ak ulep pís nep kırıg gìnig geb.

9

God nop tap sobok gep bì ned nìb okok, meme sipsip lakañ ak dil, God nop sobok gi ñìlak

¹ God mìnìm tep ned agak ar ak kisen gił, God nop sobok gìnig gelak ak, yokop sobok gìnìmel rek ma lak; kıl tep gılıg gi nep sobok göligipal. God ne agek, sel karip alap gi lìl am nop sobok giłak. ² Sel karip nìbak, karip ñìlik mìgan omal gelak. Karip magıl ñìlik mìgan alap gi lìl, Karip Ñìlik Mìgan Sın Ke Yìb ak aglak. Ñìlik mìgan nìbak sìp mìlan dagilep tap alap gi lìl, abañ bad alap gi lìl, God nop sobok gi ñeb bred ak per per dam abañ ar nìbak löliglipal.

³ Pen karip magıl ñìlik mìgan alap, walij kib yib ak piliñ gılak. Ñìlik mìgan nìbak, Karip Ñìlik Mìgan Sın Ke Yìb ak aglak. ⁴ Ñìlik mìgan nìbak, mab abañ bad alap gi lìl, kab gol dì pak gol bad lìl magılsek karik ñìl, tap ki tep owip ak ar nìbak dagılöligipal. Kes kab gol dì gılak kib alap, God Mìnìm Tep Kes Magıl agöligipal ak, ak rek nep mìdek. Kes mìgan nìb eyan, God lo mìnìm ñu kıl tıkak kab omal ak abe, Eron yır dai dì tagep marip gak ak abe, tap mana tin kab gol dì gılak mìgan ak tím lelak mìdek ak abe lel mìdoligipal.

⁵ God mìdeb aul, agıl, Kes Magıl mìdek ar ar sıňak alan, ejol rek omal auan bad sek pís pís gi lìlak. Tap si tap tìmel gipin gac ak, God nıñıl kırıg gan, agıl, lakañ sıkol sıkol dap sobok gi ñöligipal nab nìbak. Tap nìb okok mìnìm ak, mìnî ag parsek lìl ñu kıl tıknım rek ma lìp.

⁶ Pen tap nìb okok magılsek gel mìdek nıñlıg gi, bì God nop tap sobok gep okok per per, sel karip ñìlik mìgan söñ ar ak amıl, God nop wög ak göligipal. ⁷ Pen bì God nop tap sobok gep yokop nìb okok, karip ñìlik magıl nab eyan amnìmel rek ma lak. Mı nokım nokım, God nop tap

sobok gep bì kib yib ak nep, sipsip lakañ damıl nep, ñìlik mìgan nìbak amoligip. Tap si tap tìmel ne ke gak okok gac ak abe, bin bì nıñ tep ma gił tap si tap tìmel giłak okok gac ak abe, God nıñıl kırıg gìnìmiñ, agıl, lakañ ak dam ñìlik mìgan nìbak amıl, God nop sobok gi ñoligip. ⁸ Gak nìbak, Kaun Sın ak cìnop yomek nìpìn, sel karip nìbak karip ñìlik mìgan omal sek mìdoligip rek, Karip Ñìlik Mìgan Komıñ Tep Sın Ke Yìb nìbak amnìmel rek ma lak. ⁹ Pen göligipal nìbak, God cìnop bin bì mìnî mìdobın ñın aul gos nıñìmel, agıl agak. Pen tap ñöligipal ak abe, kaj meme kaj sipsip tap okok damıl, pak God nop sobok göligipal ak abe, tap si tap tìmel gel gac mìdmagıl nab kiri adan mìdek ak lig gi yokek, God bin bì asıñ ma mìdeb ne mìdenìmel rek ma lak. ¹⁰ Nìg göligipal ak, kiri yokop tap ñıñeb, nìg ñıñeb, nìg lig gi yokep, tap ar ar okok nep nıñıl göligipal. Lo mìnìm ned nìb nìb okok nıñıl tap kıl tep göligipal nìbak, yokop God mìnìm tep kisen nìb agnig gak mìnìm nìbak kod mìdlig gi, kaunan rek nıñıl giłpal rek ak göligipal.

God nop tap sobok gep bì kisen nìb ak, lakañ ne ak ke dam God nop sobok gi ñak

¹¹ Pen Krais gek tap tep bìr owip okok, ne ke tap tep okok God Nop Tap Sobok Gep Bì Kib Yìb mìdeb. Pen karip ne sıňak bì nab nìb cìn mìdil cìnop gi ñeb karip nìbak, bin bì gi lel sel karip ned nìb mìdoligip rek ma mìdeb; God lìm dai ar wagın aul gi lìl, Krais wög geb karip ak ma gi lak. Krais wög geb karip ak karip tep aknìb ke. ¹² Krais kaj meme kaj kau ñìlik pakıl, lakañ dam God nop sobok göligipal rek ma gak; lakañ ne ak ke yokak ak nep God nop sobok gi ñak. Pen bì God nop tap sobok gep ned nìb okok per per nep lakañ soñ gił sobok gi ñöligipal rek ma gak; cìnop dì God eip jìm ñìnig, lakañ ne ke mìnек nokım yib dam Karip Ñìlik Mìgan Sın Ke Yìb alan amnak ak me, cìn per per nep komıñ mìdojın rek lìp.

¹³ Bin bì lo ned nìb nıñıl tap kıl tep göligipal rek ma gił asıñ mìdeligipal bin bì okok apel, bì God nop tap sobok gep

okok, ñin ognap kaj meme alap pak lakañ ak dìl, bin bì nìb okok kìrop yokel pìsmas gi pakìl komiñ loligip; ñin ognap kaj kau anjam alap pak lakañ ak dìl, ñig gòligipal; ñin ognap kaj kau neb ñìlk alap mab dagilel pìs nep yìn bij tìkak bad ognap dìl, ñig sek ulìk malìk gìl dìl ak rek nep bin bì nìb okok kìrop yokel pìsmas gi pakìl komiñ loligip. **14** Lakañ yokop pìsmas gi yokel komiñ loligip nìbak nìñìl nìpìn, Krais Bi Sìñ Ke Yìb ak Kaun per per nep mìdeb ak eip mìdil, cìnop nen agìl kìmek, lakañ yokak ak cìnop gek, tap si tap tìmel gìpìn gac ak mìdmagìl nab cìnop adan mìdeb ak lig gi yokek, nag kìbiñ ap yap pakìl kìmnìgal ar ak kìrig gìl, God per komiñ mìdeb ak nop nep wög gi ñin.

Krais lakañ ne yokak rek, cìnop God eip dìjìm ñìl lak

15 Krais God mìnìm tep kisen nìb dapìl bì nab nìb mìdeb ak, God bin bì yad dìniñgain, agìl ag lak okok, kìrop tap tep ñìniñgain agak tap okok dìniñgal, agìl geb. Krais kìmak ak me, bin bì Mosis lo mìnìm ñòk ak tìb juìl, tap si tap tìmel gìpìn okok gac nìbak lig gi yoknìmìñ rek lip.

16-17 Bin bì ognap mìnìm kìlis agìl agnìgal, "Yad kìmen, tap yad okok apin rek nonìm lìñimìb," agnìgal. Mìnìm nìbak yokop nep mìdek mìdek, pìs nep kìmel nep, agnìgal rek nonìm lìñigal. Kìri komiñ mìdel nìñìg gi, tap kìri nonìm ma lìñigal. **18** Nìb ak rek, God mìnìm tep ned nìb Isrel bin bì kìrop agak ak, tap alap dap pakel lakañ yapek kìmek me, mìnìm nìbak kìlis gak.

19 God Mosis nop agek Mosis lo mìnìm mij ñu kìl tìkak. God mìnìm nìbak agek, Mosis nìñìl mìnìm nìbak magìlseki bin bì okok magìlseki kìrop ag ñì dai juìl, kaj kau ñìlk pak lakañ dìl, kaj meme pak lakañ dìl, ñig ognap sek soñ gìl, tap hisop apal lek kìd ak dìl, sipsip kas ak dì dai alañ nag lìl, ñig lakañ nìbak tauìl, lo mìnìm mij nìbak abe, bin bì apìl mìdelak okok magìlseki abe yokek pìsmas gi pakek agak, **20** "Lakañ yoken mij nìbaul abe nìbep abe pìsmas gi pakeb nìb aul, God mìnìm tep ak mìnìm kìlis agìl agìp ak, nìbi nìb aknìb rek nep gìnìmìb agìp ak, bìr nìpìn, agìl,

yokebin," agak. **21** Pen lakañ ognap dìl, God sobok gep sel karìp ak yokek pìsmas gi pakìl, tap tari God nop tap sobok gìnìg lìlak karìp nìbak mìdek okok magìlseki yokek pìsmas gi pakìl gak. **22** Lo mìnìm Mosis ñu kìl tìkak nìbak udìn lì nìñìl nìpìn, tap tari God nop tap sobok gìnìg lìlak karìp nìbak mìdek okok magìlseki rek, ke sìñ tep ma mìdek; lakañ dì yokel pìsmas gi pakek nep, sìñ tep mìdoligip. Lo mìnìm Mosis ñu kìl tìkak nìbak udìn lì nìñìl nìpìn, bin bì tap si tap tìmel gel, tap alap dap pakel lakañ yapek me, gac nìbak lig gi yokoligip.

Krais cìnop nen agìl kìmìl, gac cìnop lig gi yokip

23 Tap nìb okok, tap karìp lìm seb kab ar alañ sìñak mìdeb okok kaunan rek nìñìl gìpal rek nep mìdoligip. Pen tap kaunan rek mìdoligip okok, sipsip alap lakañ yapek me, gac nìbak lig gi yokak ak me, tap yìb ak karìp lìm seb kab ar alañ sìñak mìdeb ak, tap yokop nìbak rek mer, tap tep ke yìb sobok gi ñeb. **24** Sel karìp ned nìb Isrel bin bì gì lìl God nop sobok gi ñöligipal ak, tap karìp lìm seb kab ar alañ sìñak mìdeb okok kaunan rek nìñìl gìpal rek nep mìdek. Pen Krais karìp ñìlk mìgan nìbak rek ma amnak. Ne karìp lìm seb kab ar alañ sìñak amił, mìñi cìnop bì nab nìb rek mìdil God mìdeb sìñak eip mìdeb. **25** Isrel God nop tap sobok gep bì kìb yìb okok, mì nokìm nokìm, lakañ kìri ke mer, sipsip tap okok pakìl lakañ dìl, God nop sobok gi ñìniñ, Karìp Ñìlk Mìgan Sìñ Ke Yìb ñìlk mìgan ak amelìgipal. Pen Krais ar nìbak rek, ñin koñai nep nop ke sobok gi ñìniñ karìp lìm seb kab ar alañ sìñak ma amnak. **26** Kìri gòligipal rek, Krais abe aknìb rek gìpkop ak, God bìrarìk ped okok lìm dai aul gi lak ñin ak tìkil, mìd damìl mìdobìn ñin aul, Krais per per mì nokìm nokìm cìnop nen agìl, yur kìb dìl kìmbkop. Pen mìñi ñin kisen nìb mìdobìn aul, tap si tap tìmel gac ak, bin bì ned mìdeligipal okok gìlak, bin bì mìñi mìdobìn okok gìpìn, bin bì kisen mìdenìgal okok gìnìgal, tap si tap tìmel gac ak magìlseki, Krais ne mìnèk nokìm

yıb bin bı magılsek nen agıl karıp lım wagın aul apıł kımak.

²⁷ Bin bı okok magılsek mınek nokım yıb kımlı, kisen mınım kıb ak nıñıgal rek, ²⁸ Krais ne mınek nokım nep bin bı tap si tap tımel gac kırı magılsek lig gi yoknıg kımak. Ne bı nokım nep; kırı bin bı konjai yıb. Krais kauyan onıgab. Pen kauyan adık gi onıgab nıñ ak, bin bı tap si tap tımel gi pal okok kırop kauyan tap sobok gi nıñım, agıl, ma onıgab; ne nıg bı pıs nep gak. Pen bin bı nop tep gek nıñıg gi kod mıdebal okok kırop pıs nep dıl tap tep nıñıgain agak ak nıñıg onıgab.

10

Tap sobok gep ned nıb ak, tap si tap tımel gac ak ma lig gi yoknıgab

¹ Mosıs lo mınım nıu kıl tıkkak rek nıñıl, sipsip tap okok pak sobok gi pal ak, yokop kisen okok gınig geb ak kaunan pag nıñıl gi pal rek gi pal. Gi pal nıbak, mı nokım nokım per gi pal. Nıb ak, bin bı God nop onıg gebal okok, tap sobok gep lo okok kısen gi, God bin bı asıñ ma mıdeb ne mıdenımel rek ma lıp. ² Sipsip tap okok pak God nop sobok gi nıel, God tap si tap tımel gac kırı ak pıs nep lig gi yokpkop ak, gos par nıñıl, kauyan giñ kauyan giñ, agıl, ma giplap; mınek nokım alap nep giñ kırıg giplap. ³⁻⁴ Kaj kau anılam lakañ ak abe, kaj meme lakañ ak abe, tap si tap tımel gi pal gac ak lig gi yoknımın rek ma lıp ak me, mı nokım nokım per nep tap okok pak God nop sobok gi pal ak, kırı bin bı tap si tap tımel gac sek mıdebal ak saköl gınımel rek ma lıp.

⁵ Nıb ak, Krais lım dai ar wagın aul onıg gi, ne God nop agak,

“Bin bı kırı sipsip tap okok pak nep sobok gi pal ak nep tep ma gi pı.

Bin bı tap nep nıeb alap dam nep nıbal ak nep tep ma gi pı.

Pen nak yıp bı mıb goñ alap gi lıpan.

⁶ Pen kaj kau kaj sipsip tap nıb okok sek dagılel

pıs nep yıñ bıj tıkip ak abe, bin bı tap si tap tımel gi pal gac ak gos nıñıl sipsip tap okok pak sobok gi pal ak abe,

ak rek nep nak nıñek tep ma gi pı.

⁷ Pen mınım ognap sek agıl agnek, ‘God, yad mıdebin.

Bırarık nep mıj ak nıu kıl tıkip aglak rek ak, yad opin ak, gos nak nep nıñıl agnıgan rek giñıgain,’ agak.

⁸ Krais mınım nıb omal agak. Mınım alap ak God nop agıl agak, “Bin bı kırı sipsip tap okok pak nep sobok gi pal ak nak nıñek tep ma gi pı; bin bı tap nep nıeb alap dam nep nıbal ak abe nak nıñek tep ma gi pı; kaj kau kaj sipsip tap nıb okok sek dagılel pıs nep yıñ sıbok yowıp ak abe nak nıñek tep ma gi pı; bin bı tap si tap tımel gi pal gac ak gos nıñıl sipsip tap okok pak sobok gi pal ak, ak rek nep nak nıñek tep ma gi pı,” agak. Mosıs lo mınım nıu kıl tıkek mıdebin rek nep sobok gi nöli gi pal ak pen Krais nıñıl, “God nop tep ma gi pı,” agak. ⁹ Pen Krais mınım alap God nop agıl agak, “God, yad mıdebin. Yad opin ak, gos nak nep nıñıl agnıgan rek giñıgain,” agak. Nıb ak, bin bı tap pak God nop sobok gi nöli gi pal mınım ned nıb ak, God ne mer agıl, mınım tep kisen nıb ak gek kılıç gek amnak. ¹⁰ Nıb ak, Jisas Krais ne Nap mınım ak nıñıl, tap si tap tımel gi pıñ gac ak lig gi yoknıg, mınek nokım yıb mıb goñ ne ke pıs nep sobok gi nıak ak me, cıñ bin bı magılsek tap si tap tımel gac ak lig gi ke okok yokek bin bı sıñ ne mıdobın.

¹¹ Bı God nop tap sobok gep okok nıñ nokım nokım wög kırı gi pal. Nıñ nokım nokım kırı per per tap okok pak God nop sobok gi pal. Pen nıg gel, bin bı tap si tap tımel gi pal gac ak lig gi yoknımın rek ma lıp.

¹² Pen Krais bin bı tap si tap tımel gac ak lig gi yoknım, agıl, ne ke mınek nokım alap nep sobok gi nıel, wög nıbak gi dıpin, agıl, am God nıñmagıñ yıpıd pıs ke ar ne sıñak bısigak. ¹³ Krais God nıñmagıñ yıpıd ar pıs kıd bısig mıdekkı nıñıg gi, God ne Krais nop kauval maulı mıdebal okok tob arak ne mok okok lıniğab.

¹⁴ Krais ne mınek nokım alap nep kımak ak me, bin bı tap si tap tımel gac kırı lig gi yokıp okok, kırı bin bı sıñ ne bı mıdebal. Pen kırı bin bı sıñ ne per nep mıdenıgal.

¹⁵ Kaun Sıñ ak rek nep cıñop mınım nıbak

rek ag ñib. Ne mìnìm agep bì ne alap nop gos ñek, God Mìnìm ak dai alap ñu kıl tıkıl agak,

16 “Yad Bì Kìb agebin, kisen yad mìnìm kisen ñib krop agıl mìnìm ag ar nokım lıl, lo yad ak gos midmagıl nab krop adanlı ñen, nıŋ tepli gıl gos nıŋlıg gıl midenigal,” agak.

17 Pen mìnìm alap agak, “Tap si tap tımel gipal ak nıŋlık kırıg gıl, kisen gos nıŋlıg gıl ma midenigain,” agak.

18 Nıb ak cın nıpiń, God ne bin bì magılsek tap si tap tımel gipal gac ak nıŋlık bır kırıg gıp rek, God nop tap sobok gep bì okok wög alap ma mideb yıb.

God mideb manşıňak amnın

19-20 Ai mam sıkop. Jisas mıb goń ne ke lakań ne ke nep sobok gıl ñıl yur dıl kımak ak me, walıj kıb Karıp Ñılık Mıgan Sıñ Ke Yıb pılıń gılak ak pıg gı rık gek, kıjon kisen ñib kıjon komıń ameb alap cınop pıs nep yıkak.

21 Krais ne cın God wagın ne midobın okok, bì karıp nap ñib rek midıl, God Nop Tap Sobok Gep Bì Kìb Yıb cın ak mideb. **22** Nıb ak me, Krais tap si tap tımel gipin gac ak bır lig gı yokek, gos magıl cın mid tepli gıp nıŋlı, cın ñıg pak tep gıl, sıň nep midıl, God mìnìm tep ak nıŋ dı kılıs gıl, gos nokım nep nıŋlı, God mideb manşıňak amnın. **23** God per nep agıp rek nep gınigab ak me, God cınop dam karıp lım seb kab ar alan şıňak dad amnigab agıp mìnìm nıŋlıd ñibak nıŋ dı kılıs gıl gos sek kod midon. God kisen nıg gınigab mìnìm ak bin bì okok ag ñıbın rek, cın ke gos nokım ñibak nep nıŋ dı kılıs gılıg gı midon. **24** Pen ai mam sıkop ognap krop midmagıl lıl gı tepli gon, kırı pen bin bì ognap krop midmagıl lıl gı tepli gel, ai mam okok pen pen dı tepli gıl, gı ñıl, pen pen midmagıl lıl, gı tepli gın. Gos ak nep nıŋlıg gı midon. **25** Bin bì ognap God Mìnìm nıňin, agıl, apıl mogım gipal ak pen kisen kırıg gipal rek, ma gın. Bi Kìb adık gı apıl mìnìm kıb agnigab ñıń ak ulep mideb, agıl, ap mogım gıl, mìnìm

tep nıpiń ak, pen pen ag ñılıg gı, jım ñıl midon.

Krais nop kırıg genigabin ak, pıs nep ap yap pakjın rek lıp

26 Krais mìnìm tep mìnìm yıpıl ak agel nıŋ tepli gıl, pen adık gıl tap si tap tımel ar ak kauyań gılıg gı midonigabin ak, tap alap God nop sobok gı ñon gac cınop ak lig gı yoknımiń rek ma lıp. **27** Ar ñibak, kanıb cın alap ma midenigab. God nop pırıkkıl, mìnìm kıb ak abe, mab mılań kıb God kaual maual ne okok krop yın sıbok yonigab ak abe kod midenigabin. **28** Mosis lo mìnìm ñu kıl tıkkak ak, bin bì nıňel, tap yokop rek lek, tıb juelak ak, bin bì omal aka omal nokım udın nıňel, mìnìm kıb agöligipal ñıń ak, krop yımig nıňnımiń rek ma lek, bì mìnìm tıg bılokep okok mìnìm ñibak nıŋ tepli gıl agel pıs nep ñag pak lölögipal. **29** Nıb ak, bin bì God Ñı ne ak nep aleb aleb ñenigal ak, God bin bì mìnìm kıb agnigab ñıń ak krop mìnìm kıb agıl, krop pen yur tımel ñinigab. God Ñı ne nop aleb aleb ñenigal ñibak, Krais lakań ne ke cınop God eip dı jım ñıl lınım agıl yokak ak, krop tap yokop rek lek, nıg gınigal. Pen God Kaun krop yımig nıňip ak, nop ak rek nep aleb aleb ñinigal. **30** Cın nıpiń God Bì Kìb ne agak, “Bin bì tap si tap tımel gipal okok, yad nokım krop pen gı tımel gınigain,” agak. Pen mìnìm alap agak, “Bì Kìb ne ke bin bì ne okok krop mìnìm kıb agnigab,” agak. **31** Pen God Bì Kìb per per mideb ak, bin bì okok krop mìnìm kıb agnigab ak nıňel jel gek pırıknıgal.

God Mìnìm ageb rek nep gon amnaj

32 Pen ned gölügipım ak saköl ma gınimib. Krais melık tep ñibep pak ñek mìnìm tep ne ak nıŋ dem, bin bì ognap ñibep mıker kıb ñılkak ak pen nop ma kırıg gipek. **33** Ñıń ognap ñibep mìnìm tımel agıl, gı tımel gölügipal ak pen gos ñibak ma nıňlı, Krais bin bì mıgan ognap krop gı tımel gelak ñib okok ken ameligiıpım. **34** Bin bì Krais mìnìm tep ak nıŋ del, mıň lılkak bin bì okok, krop yımig nıňölögipım. Bi kıb karıp lım ñibi kod midebal okok apıl tap ñibep magılsek dı okok ñib okok

nib pili git dad amel, nibi pen gos par ma niñil, tep gek niñig git, tap pili git ma dad ameb, tap tep yib per per nep midenigab tap nibak nep gos niñig git nep mideligipim. ³⁵ Nib ak, nibi sisain ma ginimib; kilis git gos sek midenigabim ak, God nibep pen tap tep yib niñigab. ³⁶ Krais minim tari ageb nep gem amek me, God Minim ageb rek nep nibep tap tep nibak niñigab. ³⁷ God Minim ak niñil niñin, minim alap nu kil tikil aglak, "Won ulep nep alap mideb

Bi onig geb ak onigab.

³⁸ Pen bin bi komiñ tep yad okok, yip niñ dil komiñ midenigal. Pen bin bi ognap yip kiri genigal ak, yip tep ma ginigab," aglak.

³⁹ Pen cin bin bi God nop kiri git ap yap paknigal ognap ma midobin; bin bi nop niñ dil, per per nep komiñ midenigal okok midobin.

11

Niñ dep won ak

¹ Bin bi God Minim ageb ak minim niñid ageb, agil, God nop niñ dipal okok, God Minim kisen nibep git tep ginigain ageb ak, nibi gos omal mer, God Minim ageb rek nep niñ dit kilis gitpal. Bin bi God Minim tari ageb ak minim niñid nep ageb, agil, God nop niñ dipal bin bi okok, God Minim tap nib okok nig git nig git midelb ageb ak, kiri tap nib okok udin ma niñal ak pen kiri gos omal mer, God Minim ageb rek nep niñ dit kilis gitpal. ² Bin bi ognap birarik nep okok, miñi nep nu kil tkebin rek gilak rek, God nop tep gak.

³ Cin God nop niñ dil, God Minim ageb ak minim niñid ageb apin ak me, tap seb kab ar alan abe, tap lim dai ar wagin aul abe, God tap alap dil ma git lak, God minim ak nep agek misen lak ak, niñin.

Ebol, Inok, Noa God nop niñ dilak

⁴ Birarik nep bi nak Ebol God nop niñ dil, God minim tari ageb ak minim niñid nep ageb agak ak me, tap dapil God nop pak sobok git nek, God niñek tep gak. Pen

nimam Ken tap dapil sobok git ñak ak, God niñek tep ma gak.

Ebol ne God nop niñ dil, God minim tari ageb ak minim niñid nep ageb agak ak me, God nop pen, bi komiñ tep yad, agil, tap sobok git ñak ak niñil, yip tep git agak. Ebol kimil amek, miñi eip ma midobin ak pen, ne God nop niñ dek kesim nibak, cinop bin bi ognap gos ñilg git nep mideb.

⁵ Pen Inok ne ak rek nep God nop niñ dil, God minim tari ageb ak minim niñid nep ageb, agil, God nop niñ dit mid damil ma kimak. Ne God nop niñ dil, God minim tari ageb ak minim niñid nep ageb agak ak me, God nop pen, bi komiñ tep yad, agil, komiñ nep dad amnak. Bin bi nop piyo piyo niñ mer niñlak; God ne ke nop dad karip lim seb kab ar alan siñak ugai dad amnak. ⁶ Bin bi God nop niñ dil, God Minim tari ageb ak minim niñid nep ageb agnigal okok nep, God niñek tep ginigab. Tari ginig: ne komiñ mideb rek, nop sobok gon, cinop minim ageb rek ginigab apal bin bi okok nep dit tep ginigab.

⁷ Pen Noa ne ak rek nep God nop niñ dil, God minim tari ageb ak minim niñid nep ageb, agil, God agip rek nep ginigab, agil, agak rek nep gak. God Noa nop miñab kib paknigab agek, Noa udin ma niñak ak pen God nop niñ dak rek, minim niñid agip, agil, nig magöb kib ak git lak. Nig magöb kib nibak git lili, bin ne niñ pai ne okok magilsek eip niñlik miñan nibak amel, miñab kib yib ak pakak pen komiñ midelak. Pen God miñab kib paknigab agek, udin ma niñak niñ ak, God minim tari ageb ak minim niñid nep ageb, agil, gek amek nig magöb git lak ak me, God nop bi komiñ tep yad agak. Ne komiñ amek niñlig git, bin bi minim nop tit julak okok bin bi tap si tap timel nep git lig git midelak ak misen mideb.

⁸ Based acik Abraham ak rek nep God nop niñ dil, God minim tari ageb ak minim niñid nep ageb, agil, agak rek nep gak. Nap karip lim ak midelk niñlig git God agak, "Niñ pai nak tik donigan tik dapil amnigab okok, nibep karip lim kib alap pis nep agnigain ak me, amil nib okok midenimin," agak. God nib

agek, Ebraham God agak karıp lım nıbak mıdeb okok, agıl, ma nıňjäk; God yıp kod mıdenigab, agıl, abramek amnak. ⁹ Pen God karıp lım nop ag lak am mıdek karıp lım nıbak karıp lım ne mer, bin bı ognap karıp lım kiri. Ne bı par okok nıb rek mıdek. Ne nıg gıl mıdıl, sel karıp nep gıl kın ajıl, nı ne Aisak nop tık dowak. Tık dapek kıb gıl, nap gak rek nep sel karıp nep kın ajek. Aisak nı ne Jekop nop tık dapek kıb gıl, ak rek nep sel karıp nep kın ajek. Pen God karıp lım nop ag lıl Ebraham nop agak ak, nı ne Aisak Jekop kırop ak rek nep ag lak. ¹⁰ Pen Ebraham, God karıp lım kılıs tep per mıdenigab, agıl, gı lak ak, am mıdenigain, agıl, gos nıňlıg gı mıdek.

¹¹ Ebraham bı mılep lıl, bine Sara bin waske mılep yıb lıl, miderek. Pen Ebraham God nop nıñ dıl, God mınım tari ageb ak mınım nıňjd nep ageb, agıl, agıp rek nep cırop gınigab, agıl, nı Aisak nop tık dorek. ¹² Ebraham bı bır kımeb rek mıdek ak pen nı ne nıbak tıkek, tık dam dapıl gel, cın bin bı konai yıb nep, gap seb kab alan sıňjak konai yıb nep mıdeb rek, kab kılıp airan nıg gol sıňjak konai yıb nep mıdeb rek, wök pag ma nıpal rek ak, mıdobın.

¹³ Bı bırarık nep agebin nıb okok, God nop nıñ dıl, God mınım tari ageb ak mınım nıňjd nep ageb, agıl, agıp rek nep cınop gınigab, agıl, kımlak. God kırop tari tari agek, agıp rek nep cınop gınigab, agıl, nop nıñ dı mıdelak ak pen God agak nıbak gek nıňlıl ma kımlak. God kırop tari tari agak ak, udın ma nıňlıl, par okok nıb rek gos kiri nep nıňlıl, kisen God tap tep cınop nıňigab agak ak cınop nıňigab, agıl, tep gek nıňlıg gı mıd damıl kımlak. Lım dai ar wagın aul mıdıl agölögipal, "Cın bin bı ke okok nıb yokop apıl lım dai ar wagın aul mıdobın," agölögipal. ¹⁴ Bin bı mınım nıbak rek apal okok, karıp lım cın yıpıd gıl alap mıdeb ak, ag gos ak nıňlıl, nıb apal.

¹⁵ Karıp lım kiri kırıg gıl olak ak gos amek, adık gı amblap pen adık gı ma amınlak.

¹⁶ Pen gos kıb kiri amnak God karıp lım tep seb kab ar alan sıňjak. God ne pen kırop karıp lım alap gı lı tep gıp ak me, cın nıpın God kırop bin bı yad agek nabıñ

ma gıp.

¹⁷⁻¹⁹ Pen God, Ebraham agnigain rek gınigab aka, agıl, nop agak, "Nı nak Aisak, 'Tıkek tıkel tık dam dapıl gel konai mıdenigal,' agnek nı ak nep, nop dam nıag pak lıl, yıp sobok gı nıňimın," agak. Agek, Ebraham God nop nıñ dıl, God mınım tari ageb ak mınım nıňjd nep ageb, agıl, yıp agıp rek nep gınigab, agıl agak, "Nı yad nıbak tıkek tıkel tık dam dapıl gel konai mıdenigal agak mınım ak, God ne ma kırıg gınigab; nı yad nokım yıb ak nıag pak len, ne gek kauyan warıknıgab," agıl, nı ne Aisak nop dam bıd ar ak nag nıon gı lıl, tu dıl pıňıl lıníg gek, God agak, nıg ma gınimın agak. Nıb ak, nı ne Aisak nop bır pıs nep kımak rek lak ak pen nop komıñ dıl dad adık gı amnak.

²⁰ Aisak pen kıb gıl nı omal tık dowak. Nı alap yıb ne ak Jekop; nı alap yıb ne ak Iso. Pen nap Aisak ak rek nep God nop nıñ dıl, God mınım tari ageb ak mınım nıňjd nep ageb, agıl, bı mılep yıb lıl, God agıp rek nep gınigab, agıl, nı ne omal kırop tap tep kisen gınigab mınım ak ognap ned ag nıak. Kımek, kisen agak rek nep gak.

²¹ Pen nı ne Jekop ak rek nep God nop nıñ dıl, God mınım tari ageb ak mınım nıňjd nep ageb, agıl, agıp rek nep gınigab, agıl, bı mılep yıb lıl maň kımnıg gek nıñ ak, yır dai dı tagep ne ak dıl, God yıb nop agek ar amek nıňlıg gı, nı ne Josep nı tıkkak omal ak kırop agıl, God kırop mal dı tep gıl kod mıd tep gınimın, agak.

²² Pen nı ne Josep ak rek nep God nop nıñ dıl, God mınım tari ageb ak mınım nıňjd nep ageb, agıl, agıp rek nep gınigab, agıl, bı mılep yıb lıl maň kımnıg gek nıñ ak, Isrel bin bı ne okok kırop agak, "Kisen karıp lım Ijip aul kırıg gıl, adık gı karıp lım Kenan amnigabım. Nıñ nıbak, tıňlıl yıp okok sek damıl nıb nıb gınimıb," agak. Agıl kımek, kisen kiri agak rek nep gılkak.

Mosis nop tık dapıl we gırek

²³ Mosis nonım nap ber mal ak rek nep God nop nıñ dıl, God mınım tari ageb ak mınım nıňjd nep ageb, agıl, agıp rek nep gınigab, agıl, nı Mosis nop tık dapıl,

kıl tep midek ak nıñıl, takın omal nokım we git ñer midek. Ijip Kiñ Pero nop ma pırıkkrek. ²⁴ Mosis kib gil, ne ak rek nep God nop nıñ dıl, God mınım tari ageb ak mınım nıñid nep ageb, agıl, agıp rek nep gitigab, agıl agak, "Yip Pero pai ne ñi ne ma agnimele. ²⁵⁻²⁶ Lım dai ar wagın aul tap si tap tımel gitlig gi miden, yip tep ma gitigab; per per midenim, agıl, Mesaia nop nıñ den, yip ag junigal ak tep; pen Ijip bin bi amebowep tap tep tep kiri okok yip tep ma gitagak. Yad bin bi God pis ken midek, krop gi tımel gitpal okok eip mogim gil midenim," agak.

²⁷ Pen Mosis ne God udin ma nıñep ak nop nıñ dıl, misen nıñip rek lek, kiñ Pero nop mılık kal nıñak ak, ma pırıkkak. God nop nıñ dıl, God mınım tari ageb ak mınım nıñid nep ageb, agıl, agıp rek nep yip kod midenigab, agıl, God agak rek nep gil, Isrel bin bi krop pon dıl karip lim Ijip kırıg gil owak. ²⁸ Pen Mosis ne God nop nıñ dıl, God mınım tari ageb ak mınım nıñid nep ageb, agıl, agıp rek nep cinop gitigab, agıl agek, Isrel bin bi Pasopa sipsip nıllık okok pakıl, lakañ dıl kijoñ wagın pis pis yokel pısmas gi pakek, dai ar alan abe yokel pısmas gi pakek, ejol apıl Ijip bin bi ñi ned tık dolak okok magısek ñag pak lılg gi, Isrel bin bi karip kiri ak amıl ñi ned kiri okok ñag pak malak.

²⁹ Isrel bin bi God nop nıñ dıl, God mınım tari ageb ak mınım nıñid nep ageb, agıl, agıp rek nep cinop gitigab, agel, Ijip kai krop yik gel, kiri pen amıl ñig solwara Sapai ak junig gel nıñlig gi, God gek ñig nıbak lılg gi pis pis amek, lim mılep ar ak rek amıl, pis kidadan amnilak. Pen Ijip kai krop yik gi dam nab nıbak apelak, ñig apıl krop karik yipil yokek magısek ñig ñıbil kim saklak.

³⁰ Pen kisen Isrel bin bi God nop nıñ dıl, God mınım tari ageb ak mınım nıñid nep ageb, agıl, agıp rek nep gitigab, agıl, amıl taun kib Jeriko kab wari kılıs ak ñin aknib ar onid ak kis kis gel gel, kab wari ak pis nep yap pakak.

³¹ Bi si dep bin Rehap ak, God nop nıñ dıl, God mınım tari ageb ak mınım nıñid

nep ageb, agıl, bin bi ne God mınım ne kırıg gitlak okok eip ma kımak. Tari gitig: Isrel bi omal taun kib Jeriko amer, krop mal ñag pak lıng gelak, pen God Rehap nop agek, karip lim cin nıñ lıng opir, agıl, di kasın gek, komıñ midil adık gi amnilrek.

³² Pen bin bi God nop nıñ dıl, God mınım tari ageb ak mınım nıñid nep ageb agelak, God ne krop ke yib gak kesim okok titi gil agen parsek amniligab? Bi nak Gidion, Barak, Samson, Jepta, Depid, Samyuel bi okok abe, bi God mınım agep okok abe gitlak gitlak rek agen, mınım par kib amniligab. ³³ Bin bi nıb okok God nop nıñ dıl, God mınım tari ageb ak mınım nıñid nep ageb, agıl, ognap bin bi karip lim ke tıgon ognap krop yik gi yoklak. Kiri gi tep gitlak rek, God gitigain agak rek nep krop gak. Ognap krop kain sapeb layon midelak nab siñak di yoklak ak pen God krop kod midek ma sulak. ³⁴ Pen ognap mab kib yinek nab siñak di yoklak ak pen krop ma yinak. Ognap tu par kıl dıl krop piñil lıñ aglak ak pen pırıkk gi komıñ amnilak. Bin bi ognap bin bi sain ak pen God krop kod midek kal kılıs yib midelak. Kiri pen pen gitlig gi, amıl ami bi karip lim ke nıb okok krop yik gi yoklak. ³⁵ Bin ognap nıgmıl sıkop ñi pai kiri okok kımelak, God nop nıñ dıl sobok gel, ne gek kauyan warıklak.

Bin bi ognap God nop nıñ delak rek, krop yur nıllak. God nop kırıg gitlap, krop wişib yokel komıñ amblap ak pen, cin kimon God cinop gek warıkkı karip lim tep ne siñak per per mid tep git, agıl, God nop cıg gitlig gi nep midil nop ma kırıg gel, krop tapın gi tımel gil yur mab ñel ñel kımlak. ³⁶ Ognap krop ag juıl, yır di tapın paklak. Ognap sen non gi dam miñ yoklak. ³⁷ Ognap kab ju pak lel kımlak. Ognap krop so dıl nab siñak tıb gi rıkk gi dai dai lıllak. Ognap tu par kıl dıl, krop pis nep piñil lıllak. Ognap krop per nep gi tımel gil, yik gel gel koslam yib midil, bin bi yim gep rek midil, kaj meme sipsip wak dıl walıj rek yımlı gi ajölgipal. ³⁸ Pen bin bi okok bin bi tep yib; bin bi tımel okok nab krop siñak ma midelap.

Cin eip midep rek ma lip, agil, krop gi timel gel gel, pirk g amil midil, kab nep mideb nab okok midil, kab miyan lim miyan okok kin tagoligipal.

³⁹ Bin bi agebin nib okok, God nop niy dil, God minim tari ageb ak minim niyid nep ageb, agil, agip rek nep ginigab, agel, God krop magilsek, git tep yibgil bin bi kominj tep yad midebim, agak. Pen God krop tap tep niygain agak ak, tap tep ak niy nibak ma dilak. ⁴⁰ Tari ginig: God cinop tap tep yib niygain, agil, gos niyak rek, niy kisen nokim nibak nep, kiri bin bi okok abe, cinop bin bi abe cinop magilsek dil gek, kabsek am jem nil bin bi sinj ne midenigabin.

12

¹ Pen bin bi konjai nep agesin nib okok cinop piyil kis kis gilig gi midebal rek, tap gos kib nipiin okok krig gil, tap si tap timel cinop kasek cig ginimij rek lip ak krig gil, kilis gil God kanib cinop ag lip ak pig gi rikid ag amil amnun. ² Jisas agak rek, cin God nop niy dil, God minim tari ageb ak minim niyid nep ageb, agil, kisen God minim ageb ak magilsek misen nep niy tep ginigabin. Jisas nop mab kros bak alanj ntag pak liniq gel, yip bi timel rek ntag pak lel nabij dinigain, agil ma agak. Kisen karip lim seb kab ar i oklaq sijak miy miy yib ginigain, agil, cinop bin bi nen agil kimil, warik am God niyngil yipid pis ken ar ne sijak bisigak. Nib ak, per per nep Jisas nop nep gos niyliq gi midon.

³ Bin bi konjai nep Jisas nop milik kal niyil gi timel gil gel amek, ne ma pirkak ak me gos niyimib. Nibi Jisas gak ar nibak gos niyil, nig aknib rek nep gil, gos sek midil, God ageb rek nep gilig gi midenimib. ⁴ Jisas ne Seten eip pen pen gak ak, bi okok nop mab bak alanj ntag pak lel kimak. Nibi pen, Seten nibep tap si tap timel ginig lip gek, nig ma gin, agil, nop eip pen pen gipim ak, nibep ma ntag pak lipal. ⁵ God nibep niy pai yad, agil, minim tep agek God Minim ak nu kil tklak ak sakol gipim aka? Ne agak,

“Niy pai yad sinj aul!

Bi Kib ak nibep timid uknig miker niyigab ak, gos kib ma niynimib.

Bi Kib nibep ag ginigab ak, cinop pis nep krig gip, agil, gos par ma niynimib.

⁶ Bi Kib bin bi midmagil lip okok krop timid uknigab.

Ni pai ne okok me, krop magilsek miker niyigab,” agak.

⁷ Nib ak, koslam midenigabim ak, gos par ma niynimib; God cinop timid ukeb, agil, gos sek midenimib. Nibi niyim, nap sikop okok niy pai kiri okok magilsek timid ukpal. ⁸ God ne niy pai ne magilsek timid ukip. God nibep timid ma uknigab ak, nibi niy pai ne mer, niy pai nap sek ma midebim ak me, nibep timid ma uknigab.

⁹ Bapi cin lim dai ar wagin aul midebal okok cinop timid ukel, tep ukpal ak, agil niyin. Nib ak rek, Bapi cin seb kab ar alanj mideb ak cinop timid ukek, tep yib niy gip, ag niyil, kominj midon.

¹⁰ Bapi cin lim dai ar wagin aul timid ukpal okok, niy pai sikol midobin won sikol ak nep, gos kiri ke niyil cinop timid ukpal. Pen God cinop nen agil, sinj midebin rek nep midelan, agil, cinop timid ukip. ¹¹ God cinop timid ukeb won ak tep ma gip ak pen timid ukek, nag tep ar nibak niyil, kapkap midil gi tep gilig gi nep midonigabin.

God tap ne okok nep gos niyliq gi midenimib

¹² Nib ak me, niy tob kalau gek owip ak, yokop gip, agil, warik amil apil gem kilis ginimij. ¹³ Kanib yipid gil tep tep ar ak amem, tap ognap tob gol nibep okok pig juonimij, kilis gil amem amem yim nek kominj liniqab.

¹⁴ Bin bi okok eip magilsek kapkap jem niyil midon, agil midenimib ak pen God bin bi sinj ne midenimib. God bin bi sinj ne okok nep Bi Kib nop niyngal.

¹⁵ Nibi niy tep gil, God cinop yimig niyil di tep gip ak ma krig ginimib. Ni y tep ginimib, nab nibi okok bin alap bi alap gos timel niyil, bin bi ognap gos timel nibak agenigab ak, kiri pen ak rek nep gel gel, bin bi konjai nep krop asinj nibak

ulıknımış rek lıp. ¹⁶ Nıñj tep gıl, nab nıbi okok bin alap bı alap bin si bı si ma gınımış. Nıbi magılsek God tap ne okok nep gos nıñlıg gı mıdenımış. Iso bırarık nep gak rek ma gınımış. Iso ne God tap ne okok gos ma nıñjıl, yuan gek, tap nıñjin, agıl, God nap Aisak tap tep nıak ak, Aisak nıñ ne ned ak Iso nap nıñlıg gak ak, Iso nıñ ned mıdıl dıpkop ak, pen tap tep nıbak tap yokop rek lek ne kırıg gıl, tap magıl ak nep dak. ¹⁷ Pen nıbi nıpım, nap Aisak tap tep nıñ ned Iso nap nıñlıg gek tap tep nıbak, Iso ma dak ak me, kısen mapınn gek sıl aglıg gı, kauyan dıñım, agıl, kanıb dıñımış alap ma mıdekk, mapınn yıb gek sıl aglıg gı mıdekk.

God per komıñj mıdeb ak karıp lım ne ak opım

¹⁸ Isrel bin bı karıp lım Sainai Dıñm mıdeb ak amıl dıñm nıbak wagın sıñjak apel, mab kıb yıb yıñıl, kıslım yıb apıl, yıgen kıb dıl gek, udın kırı ke nıñlak. Pen nıbi karıp lım nıbak rek ma opım. ¹⁹ Akıl magıl mıñım kıb ak agıl, mıñım seb kab ar alan nıb alap agek, bin bı okok pırıkkıl Mosı̄s nop aglak, “Ake! Mıñım ageb nıbak rek, mıñım ognap agek ma nıñjin,” aglak. ²⁰ Tari gınıg: God mıñım ned ag lak ak Isrel bin bı okok ag nıñlıg gı Mosı̄s nop agak, “Bin bı, kaj meme, kaj sipsip tap okok dıñm nıbaul apenımel, kab ju pı̄s nep pak lıñımış,” agak. Mıñım nıbak nıñel mıdmagıl kırop pı̄s nep kır gak. ²¹ Tap gak nıbak nıñjıl pırıkkak ak, Mosı̄s ak rek nep nıñjıl agak, “Yad jep jep dıl pırıkebin,” agak.

²² Nıbi pen Sainai Dıñm nıbak ma opım; nıbi Saion Dıñm opım. Saion Dıñm opım ak, God per komıñj mıdeb ak karıp lım ne ak opım, karıp lım Jerusalem seb kab ar alan, ejol konjai yıb nep mıñ mıñ gılgıg gı mıdebal sıñjak, karıp lım nıbak opım.

²³ Bin bı Krais mıñım tep ak nıñ del, God kırop nıñ ned rek dıl, nıñ pai yad, agıl, yıb kırop karıp lım ne seb kab ar alan sıñjak nıñ kıl tıkkıp; kırı mogım gıl mıñ mıñ gılgıg gı mıdebal sıñjak, nıbi karıp lım nıbak amıl, Krais nop nıñ dıpal okok eip jı̄m nıñ mıdebbim. Krais nop nıñ dıpım ak me, God bin bı okok magılsek mıñım kıb agnıgab

God ak eip jı̄m nıñl mıdebbim. Bin bı karıp lım ar wagın aul mıdıl, God nop nıñ dıl, God Mıñım ageb rek gıl, bin bı komıñj tep ne mıdıl kımlı, kaun kırı amıl, God eip bin bı sıñ ne mıdebal bin bı okok eip jı̄m nıñl mıdebbim. ²⁴ Jisas ne God mıñım tep kısen nıb dapıl bı nab nıb mıdeb ak nop nep opım. Ken nımmam Ebol nop nıag pak lek lakañ yowak ak, mıñım kıb yıb dak; pen Jisas cı̄nop nen agıl kımek lakañ ne yowak rek, God eip jı̄m nıñl mıdojın rek lıp.

Nıñj tep gınımış

²⁵ Nıb ak, nıñj tep gınımış. Bin bı Sainai Dıñm wagın sıñjak mıdıl, God mıñım agak ak ma dıłak okok, komıñj amnımel rek ma lak rek ak, God karıp lım seb kab ar alan sıñjak nıb mıñım tep kısen nıb ak agak ak kırıg genıgabın ak, cı̄n ak rek nep komıñj amjın rek ma lıñıgab.

²⁶ Nıñ ned nıbak God kırop mıñım agek nıñlıg gı, monmon rek dak. Pen cı̄nop agak, “Kısen aknıb rek kauyan gen, lım dai wagın aul abe, seb kab ar alan abe magılsek kıkaun gınıgab,” agak. ²⁷ God mıñım magıl “Kauyan” agak nıbak nıñjıl nıpın, tap per ma mıdenıgab agıl gı lak okok magılsek kır gınıgab; tap per per mıdenıgab agak tap okok nep mıdenıgab. ²⁸ Nıb ak, cı̄n karıp lım kıkaun ma gep, karıp lım per per nep kılıs mıdep, karıp lım tep yıb amnıgabın rek, tap aglıg gı mıdıl, God nop nıñ dı kılıs gıl, Bı kılıs ke sek mıdeb ak gos nıñlıg gı, yıb ne agon ar amnañ. ²⁹ God cı̄n mab ke yıneb rek mıdeb.

13

Ai mam ognap kırop mıdmagıl yıb lı̄n

¹ Krais bin bı okok eip ai mam rek pen pen mıdmagıl lı̄lıg gı nep mıdenımış.

² Krais bin bı okok nıb nıbep pı̄s ken apenımel, kırop dı̄ tep gınımış. Bin bı ognap, bin bı okok nıb apel, bin bı yokop okok nıb apebal, agıl, ag wasu dıl, bin bı mer, ejol ognap kırop ag wasu dıpal.

³ Krais bin bı ognap mıñ mıdenımel, cı̄n eip mıñ mıdobın ag gos nıñjıl kırop gı̄l tep gınımış. Krais bin bı ognap koslam mıdenımel, cı̄n eip koslam mıdobın ag gos nıñjıl kırop gı̄l tep gınımış.

⁴ Ber mal dıl, gī tē ḡipir. K̄rop ber mal gī t̄imel ma ḡin̄imel. Pen ber mal dıl, k̄isen bin si b̄i si ḡin̄igair okok abe, b̄i praj bin praj bin si b̄i si ḡin̄igal okok abe, God k̄rop m̄in̄im k̄ib ȳib agn̄igab.

⁵ Tap c̄in̄ d̄ip̄in̄ okok s̄ikol ḡip, aḡil, agon k̄ilnok k̄ibap gol mani tap okok gos k̄ib ak ma n̄ij̄nim̄ib. Tap s̄ikol c̄in̄ m̄ideb ak tē m̄ideb, aḡil gos n̄ibak nep n̄ij̄nim̄ib. God agak,

“N̄ibep ma k̄ir̄ig ḡin̄igain;
n̄ibep eip per per nep m̄iden̄igain,”
agak.

⁶ N̄ib ak, gos sek m̄idil agin,
“B̄i K̄ib ȳip kod m̄ideb rek, ma
p̄ir̄ikn̄igain.

Bin b̄i ognap ȳip gī t̄imel ḡin̄imel rek
ma l̄ip,” agin.

⁷ B̄i k̄ib k̄iri n̄ibep God M̄in̄im̄ tep agel
n̄ipek ak gos n̄ij̄lig gī m̄iden̄im̄ib. K̄iri
God nop n̄ij̄ dıl, m̄in̄im̄ ne ageb rek gel
amek k̄imlak ak gos n̄ij̄lig gī m̄idil, n̄ig
akn̄ib rek nep ḡilīg gī m̄iden̄im̄ib. ⁸ Jisas
Krais ned m̄idoliḡip rek, m̄iñi n̄ib akn̄ib
rek nep m̄ideb; pen m̄iñi m̄ideb rek, k̄isen
per per nep n̄ib akn̄ib rek nep m̄iden̄igab.

⁹ Bin b̄i ognap n̄ibep m̄in̄im̄ esek ke ke
agen̄imel ak n̄ij̄il ma d̄in̄im̄ib. God n̄ibep
ȳim̄ig n̄ij̄il, d̄ī tē ḡil, kod m̄id tē ḡip
ak nep gos n̄ij̄il, m̄idmaḡil nab n̄ibi adan̄
k̄ilis dıl, gos sek m̄iden̄im̄ib. Pen tap
n̄ij̄eb lo okok gos alap ma n̄ij̄nim̄ib. Bin
b̄i tap n̄ij̄eb lo okok k̄isen ḡil m̄id tē ma
ḡin̄igal. ¹⁰ God nop tap sobok gep b̄i okok,
God sobok gep kar̄ip ak m̄idil tap pak b̄id
ar s̄iñak God nop sobok ḡipal b̄i okok, tap
b̄id c̄in̄ ar m̄ideb ak n̄ij̄nim̄el rek ma l̄ip.

¹¹ God nop tap sobok gep b̄i okok kaj kau
kaj meme pak̄il lakañ ak dam God nop tap
sobok gep b̄i k̄ib ȳib ak nop ñel, ne pen
bin b̄i tap si tap t̄imel ḡipal, aḡil, God nop
sobok ḡin̄ig, dam Kar̄ip Ñ̄ilik M̄igan S̄iñ
Ke Ȳib ak soñ ḡip. Non̄im̄ ak pen dam,
m̄idebal söñ ar s̄iñak daḡilel p̄is nep ȳin̄
s̄ibok n̄ib am̄ib.

¹² N̄ib ak rek, Jisas bin b̄i tap si tap
t̄imel ḡipal gac n̄ibak lakañ yad ke l̄ig gī
yokn̄im̄, aḡil, taun k̄ib Jerusalem k̄ijon̄ söñ
ar s̄iñak am̄il, yur k̄ib dıl, lakañ yapek
k̄imak. ¹³ N̄ib ak, c̄in̄ Jisas nop k̄isen ḡil,

bin b̄i yokop okok gel am̄ib nag ar ak k̄ir̄ig
ḡil, söñ ar ak amon, nop ag julak rek c̄in̄op
ak rek nep ag jun̄imel. ¹⁴ Tari ḡin̄ig: l̄im̄
dai ar waḡin̄ aul per per m̄idojin̄ kau alap
ma m̄ideb ak pen k̄isen kar̄ip l̄im̄ seb kab
ar alan̄ s̄iñak am̄il per per m̄idojin̄, aḡil,
kod m̄idobin̄.

¹⁵ N̄ib ak, c̄in̄ per per nep, Jisas B̄i K̄ib
c̄in̄, aḡil, ȳib ne agon ar amnañ. N̄ig gon,
God udin̄ ȳir̄ik ne tap sobok gep tē rek
l̄in̄igab. ¹⁶ Bin b̄i ognap okok k̄rop d̄ī tē
ḡil, gī tē ḡil, tap c̄in̄ ognap k̄rop non̄im̄ l̄ī
ñin̄. N̄ig gon, God n̄ij̄il tap sobok gep tē
rek lek, miñ miñ ḡin̄igab.

¹⁷ B̄i k̄ib n̄ibep kod m̄idebal okok,
m̄in̄im̄ k̄rop d̄ī, agn̄imel rek ḡin̄im̄ib.
God wög ḡip̄in̄ ak God n̄ij̄ek tē ḡin̄im̄in̄,
aḡil gos ak n̄ij̄lig gī n̄ibep per nep n̄ij̄
tē ḡil kod m̄id tē ḡipal. N̄ib ak, k̄iri
tap tari ḡin̄im̄ib agn̄igal ak, ak rek nep
ḡin̄im̄ib. N̄ig gen̄igabim̄ ak, tē gek n̄ij̄lig
gī wög k̄iri ḡin̄igal. Pen agn̄igal rek ma
ḡin̄igabim̄ ak, wög ḡin̄ig ḡin̄igal ak ḡin̄igal
ak pen tē gek n̄ij̄lig gī ma ḡin̄igal. N̄ig
gel, n̄ibep kod m̄id tē ḡin̄im̄el rek ma
l̄in̄igab.

*N̄ibi God nop sobok gem, ne c̄in̄op kod
m̄idon̄im̄in̄*

¹⁸ Pen n̄ibi God nop sobok gem ne c̄in̄op
kod m̄idon̄im̄in̄. C̄in̄ gos omal mer, gos
nok̄im̄ nep n̄ij̄il, tap tari ḡin̄igabim̄, God
M̄in̄im̄ ageb rek nep ḡilīg gī m̄idon̄, aḡil
gos ar ak nep n̄ip̄in̄. ¹⁹ Yad tap k̄ib alap
k̄ilis ḡil n̄ibep ag n̄ij̄ebin̄: God nop sobok
gem, ne gek, n̄ibi m̄idebim̄ s̄iñak kasek
n̄in̄im̄.

²⁰⁻²¹ God m̄in̄im̄ tep per per m̄idep ak, B̄i
K̄ib c̄in̄ Jisas lakañ ne yapı̄l k̄imak m̄in̄im̄
tep n̄ibak m̄idep nep m̄ideb. Lakañ ne
yapı̄l k̄imek God gek ne war̄ik̄il Sipsip
M̄ikep B̄i K̄ib Ȳib m̄ideb. God bin b̄i
d̄ī tē gek kapkap m̄id tē ḡin̄igal ak,
n̄ibep ak rek nep tap tē ñek, tap tari
tari God ḡin̄im̄ib agn̄igab ak, ḡin̄igabim̄.
Pen Jisas Krais m̄idmaḡil nab c̄in̄op adan̄
m̄idil, God ne c̄in̄op bin b̄i tigēp bin b̄i rek
m̄iden̄igabim̄ agn̄igab ak, Jisas Krais c̄in̄op
gek n̄ib akn̄ib rek nep m̄iden̄igabim̄. N̄ib
ak, Jisas Krais ȳib nop per per nep agon ar
amnañ. N̄ib akn̄ib rek tē.

Mìnìm dai ognap

²² Pen ai mam sîkop. Mîj ulep ñu kîl tîkesin nîbaul, mìnîm agebin ak nîj tep gîl dînîmîb.

²³ Mam cîn Timoti nop mîñ lîlak ak, mîñi mîs owîp. Ulep apenîgab ak, eip nînîgabîr.

²⁴ Bî kîb nîbi okok abe, God bin bî ne okok abe, nîbep magîlsek “Mîdebîm?” agebin. Krais bin bî ne karîp lîm Itali nîb okok nîbep “Mîdebîm?” agebal.

²⁵ God nîbep magîlsek yîmîg nîjîl dî tep gîl kod mîdenj.

Jems Jems m̄ij ñu k̄il t̄kak

¹ Yad Jems. God, Bi Kib Jisas Krais, k̄rop apil mal wög ḡi ñibin. N̄ibep bin bi Jisas Krais m̄inim̄ tep ne ak n̄ij d̄l, ju am karip l̄im ke t̄igon t̄igon m̄idebim̄ okok, m̄ij n̄ibaul ñu k̄il t̄kak, "N̄ibi m̄idebim̄?" agebin.

M̄iker tari tari apenigab, nibi gos par ma n̄ijnim̄ib

² Ai mam s̄ikop. M̄iker tari tari onigab, gos par ma n̄ijnim̄ib; m̄iñ m̄iñ ḡilg ḡi nep m̄idenim̄ib. ³ N̄ibi n̄ipim̄, m̄iker apek koslam m̄idenigabim̄ ak, n̄ibi Jisas Krais nop c̄ig tep ḡinigabim̄. N̄ib ak, k̄isen m̄iker tari tari n̄ibep apenigab, n̄ibi ma p̄irikil, Jisas Krais nop n̄ij d̄i k̄ilis ḡil, nop c̄ig tep ḡinim̄ib. ⁴ Koslam m̄idil, Jisas Krais nop c̄ig tep ḡilg ḡi nep m̄idil, ḡi damil me, n̄ibi bin bi k̄ilis, bin bi tep, bin bi asin̄ ma m̄ideb, m̄idenigabim̄. ⁵ Pen n̄ibi bin bi ognap, c̄in tari tari gon tep amnigab, agnigabim̄ ak, God bi c̄inop d̄i tep ȳib ḡip ak nop ag n̄ijem̄, ne n̄ibep gos tep ȳipid ḡil ak n̄inigab. God nop ag n̄ijenigabim̄ ak, ȳip tari ḡinig n̄ib ag n̄ijebim̄, agīl, ma agnigab. ⁶ Pen God nop ag n̄ijnig, gos ar nokim̄ nep n̄ijil ag n̄ijnim̄ib. Pen c̄inop n̄ijnigab aka ma n̄ijnigab, agīl, gos omal n̄ijil ma ag n̄ijnim̄ib. N̄ibi gos omal n̄ijil ag n̄ijnigabim̄ ak, ȳigen apil ñig solwara pagil d̄i okdañ okil ḡip rek ak ḡinigabim̄. ⁷⁻⁸ Bin bi n̄ib okok rek, gos alap alap n̄ijig ḡi gel amīb ak me, Bi Kib nop ag n̄ijnigab ak, tap alap k̄rop ma n̄inigab.

Bin bi tap ma m̄ideb okok; bin bi tap konjai m̄ideb okok

⁹ Krais bin bi ai mam ȳim̄ gep rek okok, God udin̄ ȳirik ne ak, yad ȳib m̄ideb, yad ñī pai ne m̄idebin, agīl, m̄iñ m̄iñ ḡinigab; ¹⁰ pen ai mam tap konjai m̄ideb okok, God udin̄ ȳirik ne ak, yad ai mam tap ma m̄ideb okok rek adip adip m̄idebin, agīl, m̄iñ m̄iñ ḡinigab. Tari ḡinig: tap tep ne ak mab sim̄ rek kasek k̄ir ḡinigab. ¹¹ P̄ib

lim̄ gek, mab sim̄ tep tep n̄ibak p̄ib kal n̄ijil m̄ilep ḡil lulu ḡi yowip. Bin bi tap konjai m̄ideb okok, wög k̄iri ḡi dam amel n̄ijig ḡi, k̄rop aknib rek nep ḡinigab. K̄iri aknib rek nep k̄ir ḡinigal.

Bin bi m̄iker apek God nop ma k̄irig ḡipal

¹² Pen bin bi m̄iker apek God nop ma k̄irig ḡil, c̄ig tep ḡilg ḡi nep m̄idenigal okok, usajil bad per per m̄idep ak d̄inigabim̄, agīl, m̄iñ m̄iñ ḡinigal. Bin bi God nop m̄idmagil l̄ipal okok, God k̄rop usajil bad per per m̄idep ak tol ḡi n̄inigab. Ne m̄inim̄ k̄ilis agīl n̄ib agak.

¹³ Bin bi, ḡi t̄mel ḡin, agīl gos n̄ijenigal ak, God gos ñek n̄ig ḡin, ag gos n̄ijobin, ma agnimeł mer. God ne ke, tap si tap t̄mel ḡinim̄, ag gos ma n̄ijnigab rek, bin bi ognap k̄rop gos n̄ibak rek ma n̄inigab. ¹⁴ Pen gos t̄mel k̄iri ke n̄ipal ar ak, k̄rop l̄ip ḡi dad amek, tap si tap t̄mel ḡin, agīl gos n̄ijnigal. ¹⁵ Gos n̄ijnigal n̄ibak, tap ȳin̄ rek ȳim̄, tanil k̄idil am k̄ilis ḡinigab rek ak, tap si tap t̄mel ḡinigal. Pen tap si tap t̄mel ḡinigal n̄ibak, p̄is nep m̄id k̄ilis gek, k̄imnígal.

¹⁶ Pen ai mam tep yad okok. M̄inim̄ tom agenim̄ ak, ma n̄ijnim̄ib. ¹⁷ Tap tep tari tari ȳipid ḡil d̄ipin̄ okok, ke okok n̄ib apek ma d̄ipin̄. Bapi ne p̄ib, takin̄, gap melik n̄ibal okok ḡi lak ne nep, c̄inop ar alan̄ n̄ib n̄ib. Ne nag ar alap ḡi damil, tap kaunan rek adik ḡil, nag ar alap ke ma ḡinigab. ¹⁸ Gos ne ke n̄ijil gek, c̄in m̄inim̄ n̄ijid ne ak n̄ij d̄l, komij k̄isen n̄ib d̄l, ñī pai ne ke l̄il, tap magil ned n̄ib m̄iñ m̄iñ ḡilg ḡi pag dopal rek m̄idobin̄.

God Minim̄ ak n̄ij tep ḡil, ageb rek nep ḡinim̄ib

¹⁹ Ai mam tep yad okok n̄ijim̄! Bin bi n̄ibep m̄inim̄ agenim̄ ak, kasek n̄ijil; pen m̄inim̄ kasek ma agnimełib; bin bi okok k̄rop kasek milik kal ma n̄ijnim̄ib. ²⁰ Bin bi milik kal n̄ijnigal ak, God ne, k̄iri ḡi tep ḡil m̄id tep ḡilan̄, agīl gos n̄ijip rek ma ḡinigal. ²¹ N̄ib ak, n̄ibi gos t̄mel n̄ijil tap si tap t̄mel ḡipim̄ ak, tari ḡinig n̄ig ḡipin̄, agīl, tap gac ḡip n̄ibak p̄is nep k̄irig ḡil, God m̄idmagil nab n̄ibep adan̄ m̄inim̄ ne

yı̄mib ak, dî tep gìnimb. Mınim nı̄bak nı̄bep dî komı̄n yoknígab.

²² God Mınim nı̄bak tı̄mid ak nep peyig nı̄ñıl, bı̄r nı̄pın, agıl ma agnimb. Nı̄g genigabım ak, nı̄bi ke mınim esek agnigabım. Nı̄bi God Mınim nı̄ñıl, ageb rek genigabım me, bı̄r nı̄pın, agnigabım. ²³ Pen bin bı̄ God Mınim nı̄ñıl, ageb rek ma gı̄pal okok, añañ mılık dai lı̄ nı̄pal rek gı̄pal. ²⁴ Añañ lı̄ nı̄ñıl, mılık dai kırı tari rek mı̄deb, agıl, nı̄ñ tep gı̄pal ak pen kırıg gıl amił, kasek nep saköl gıl, titi gı̄ rek mı̄dosıp, agıl, ma nı̄pal. ²⁵ Pen bin bı̄ an an God Mınim tep bin bı̄ dî komı̄n yokeb mınim tep ak nı̄ñ tep gıl, saköl ma gıl, nı̄ñlıg gı̄ nep gel amnigab bin bı̄ okok, God kırrop kod mı̄dekl, tari tari gìnigal ak am yı̄meb gìnigab. Bin bı̄ nı̄b okok kırı God Mınim tep ak nı̄ñ tep gıl, ageb rek nep gı̄ mı̄debal.

²⁶ Pen bin bı̄, God nop wög gı̄ tep gın, agıl, aleb kırı ke nı̄ñ tep ma gìnigal okok, kırı sı̄dol gıl, kırrop ke mınim esek apal. Kırı wög tari gı̄pal ak, magı̄lse tap yokop rek lı̄p. ²⁷ Nı̄ pai an an, nonım nap kı̄mbal amoñılık koslam mı̄debal okok abe, bin kañıl yım nep rek okok abe, kırrop dî tep gìnimb. Pen bin bı̄ lı̄m dai ar wagın aul gos tı̄mel nı̄pal okok eip mogım gıl, ası̄ñ kırı nı̄bak ma ulık gìnimb. Nı̄g genigabım, God ne nı̄ñıl, nı̄bi bin bı̄ ası̄ñ ma mı̄deb yad, wög gı̄ tep yı̄b gı̄pım, agnigab.

2

Bin bı̄ okok bin bı̄ tep, bin bı̄ okok bin bı̄ tı̄mel, agıl ma agnimb

¹ Ai mam sı̄kop. Nı̄bi Bı̄ Kırı cın Jisas Krais, Bı̄ tep yı̄b aknı̄b ke nop nı̄ñ dı̄pım rek, bin bı̄ okok nı̄ñıl, nonım ke ke lıl, bı̄ ak bı̄ kırı, bı̄ ak bı̄ tam okok, agıl ma agnimb. ²⁻⁴ Nı̄bi God nop sobok gìnig ap mogım gìnigabım. Pen bı̄ tap konı̄ai mı̄deb bı̄ alap, walı̄j tep tep lıl, rı̄ñ gol nı̄ñ gol ne lıl apenigab ak, nı̄bi bı̄ nı̄bak nı̄ñıl agnigabım, “Nak am mab bog ar tep tep okok bı̄sigan,” agnigabım. Pen bı̄ yım nep rek alap, walı̄j tı̄mel lıl apenigab ak, nı̄bi bı̄ nı̄bak nı̄ñıl agnigabım, “Nak gol okok warık mı̄dei,” aka “Nak lı̄m tob wagın yad sı̄jaul bı̄sig mı̄dei,” agenigabım ak, ne nabı̄ñ gek nı̄ñlıg gı̄ bı̄sigigab. Bin bı̄ tap konı̄ai mı̄deb okok nep, Bı̄ Kırı tep nı̄bep dı̄p ak nop ag juıl, nı̄bep ag sı̄kol gıl, dam mınim kırı apal.

sı̄jaul bı̄sig mı̄dei,” agnigabım. Pen nı̄g genigabım ak, yı̄pid gıl ma gìnigab. Nı̄bi ke gos tı̄mel nı̄ñıl, ne bı̄ kırı, ne bı̄ tam okok, agıl, nı̄g gìnigabım.

⁵ Pen ai mam tep yad okok nı̄ñım! Bin bı̄ lı̄m dai ar wagın ar aul, bin bı̄ yım nep rek ognap nı̄ñıl, bin bı̄ sı̄jaul kırı bin bı̄ tam okok, agoligipal. Pen God ne bin bı̄ yım nep rek okok kırrop nı̄g ma gıp. God ne kırrop dî tep gıl, gos tep ūek, kırı God nop nı̄ñ dıl cı̄g tep gıl, kaun kırı nab adan bin bı̄ nep yı̄b ne okok mı̄del nı̄ñlıg gı̄, ne per per nep Kin kırı mı̄denigab. Ne mınim kılı̄s nı̄ñıd agıl, bin bı̄ yı̄p mı̄dmagıl lı̄pal okok kırrop nı̄g gìnigain, agak. ⁶⁻⁷ Kırı pen bin bı̄ yım nep rek okok kırrop agnigabım, “Nak gol okok warık mı̄dei,” aka “Nak lı̄m tob wagın yad sı̄jaul bı̄sig mı̄dei,” agenigabım ak, ne nabı̄ñ gek nı̄ñlıg gı̄ bı̄sigigab. Bin bı̄ tap konı̄ai mı̄deb okok nep, Bı̄ Kırı tep nı̄bep dı̄p ak nop ag juıl, nı̄bep ag sı̄kol gıl, dam mınim kırı apal.

⁸ Pen God Mınim ak nı̄u kıl tı̄kıl aglak, “Nak ke mı̄dmagıl lı̄pan rek, bin bı̄ ke nı̄b okok kırrop ak rek nep mı̄dmagıl lı̄nimin,” aglak. God lo mınim kırı yı̄b agak ak rek genigabım ak, nı̄bi gı̄ rep yı̄b gìnigabım. ⁹ Pen walı̄j tap okok tol gı̄pal rek nı̄ñıl, bin bı̄ nonım lı̄nigabım ak, God lo mınim nı̄bak tı̄b juıl, tap si tap tı̄mel gìnigabım.

¹⁰ Tari gìnig: God lo mınim ne okok magı̄lse tap okok nı̄ñ damıl, pen lo mınim nokım alap nep tı̄b juenigabım ak, God lo mınim magı̄lse tap okok nı̄ñ damıl, pen lo mınim tı̄b junigabım rek lı̄nigab. ¹¹ God ne lo mınim agıl, “Bin si bı̄ si ma gìnimb,” agıl, “Cıp ma nı̄aq paknimb,” agıl, agak. Nı̄b ak, nı̄bi bin si bı̄ si ma gìnigabım pen cıp nı̄aq paknigabım ak, nı̄bi God lo mınim ak tı̄b junigabım.

¹² Nı̄b ak, mınim agnig aka tari tari gìnig, gos ar alap nı̄ñıl agnimb, “God Mınim bin bı̄ dî komı̄n yokıp mınim tep nı̄bak nep nı̄ñıl, cınop mınim kırı agnigab,” agıl gos ak nı̄ñnimb. ¹³ Bin bı̄, bin bı̄ ognap okok yımig ma nı̄ñnigal okok, God kırrop mınim kırı agıl, kırrop ak rek nep yımig ma nı̄ñnigab. Pen bin bı̄, bin bı̄ okok yımig nı̄ñnigal okok, God kırrop ak rek nep yımig nı̄ñıl, mınim kırı ma agnigab.

Minim nep ma agnimib; God minim ageb rek giniimb

14 Ai mam s̄ikop. Bin b̄i ognap, God nop niñ d̄ipin, apal ak pen God ageb rek ma ḡipal. Minim nep agil, God ageb rek ma ḡinigal ak, God k̄rop pen di komiñ ma yoknigab.

15-16 Ai mam ognap walij ma m̄idek, tap magil ma m̄idek ḡinimib okok niñil, pen walij tap magil ognap dam niñig git mer, yokop, "Amil mid tep ḡinimib," agnigabim ak, git tep ma ḡinigabim. **17** Nib ak, nibi God nop niñ dinigabim pen God Minim ageb rek ma ḡinigabim ak, niñ dep magil nibi ak tap yokop rek linigab.

18 Nib ognap agnigabim, "Bin b̄i ognap God nop niñ d̄ipal; pen bin b̄i ognap God Minim ageb rek git, bin b̄i okok git tep ḡipal. Nib ak, minim ma m̄ideb," agnigabim. Pen minim agnigabim nibak, nibep pen ag niñigain, "Bin b̄i God nop niñid nep niñ denigal ak, kiri titi git bin b̄i okok k̄rop git tep ma ḡinigal? Yad God nop niñ d̄ipin ak me, ne ageb rek niñ tep git, bin b̄i okok k̄rop git nibin," agnigain. **19** Nib God nokim nep m̄ideb, agil, gos nippim ak git tep gipim. Pen k̄ijeki okok ak rek nep, gos ar nibak nep niñil, p̄irikil jep jep d̄ipal. **20** Nib bin b̄i sakol rek! Nib, "God nop niñ d̄ipin," apim ak pen ne ageb rek ma gipim. Niñ gipim ak, God nop niñ d̄ipin, apim ak tap yokop rek lip. Minim agebin nibaul bir nippim aka yad minim ognap sek nibep agen niñimib?

21 Nib nippim, based cin Ebrahim ni ne Aisak nop God nop pak sobok git niñig gek, God niñil Ebrahim ne bi tep agak. **22** Nib ak, Ebrahim God nop niñ dak ak me, God nop bi tep ma agak; Ebrahim ne God nop niñ dak ak abe, God agak rek nep gak ak abe, God tap nib omal niñil agak, Ebrahim ne bi tep, agak. **23** Niñ ned nibak me, God Minim dai alap nu kil tikil kiri bir niñlak, minim nu kil tiklak nibak, minim niñid nu kil tiklak: "Ebrahim God minim ne niñ dak ak me, God Ebrahim ne bi komiñ tep yad agak." Ebrahim gak nibak, God Ebrahim nop, bi niñep yad, agak. **24** Nib ak nibi nippim, nibi God nop niñ dinigabim ak nep, God nibep, bin bi

komiñ tep yad, ma agnigab. Nib God nop niñ d̄il, ne agip rek ḡinigabim ak me, God nibep bin bi komiñ tep yad, agnigab.

25 Nib ak rek nep, bin Rehap gak. Ne bi si dep bin midoligip ak pen bi Isrel omal karip lim ne ak kapkap lisim niñig aperek, Rehap k̄rop mal karip ne ak kasin git di we git, kisen kanib ke nib par alap ag yokek, kiri p̄irik git amil, karip kiri adik git amnirek. Rehap gak rek niñil, God Rehap nop bin komiñ tep agak. **26** Pen bin bi mib gon nep midil, kaun sek ma midebal ak, kiri komiñ midep won ak ma mideb. Nib ak rek, bin bi God nop niñ d̄ipin apal ak pen God Minim ageb ar ak ma gipal okok, kiri ak rek nep komiñ midep won ak ma mideb.

3

Aleb cin niñ tep gin

1 Ai mam tep yad. Nib konjai nep minim ag neeb bi midojin, agil, ma niñimib. Tari ḡinig: cin minim ag neeb bi okok, minim kib k̄ilis rek niñigabin. **2** Cin magilsek yipid git ma git ar ak ke ke konjai nep gipin. Pen bin bi aleb kiri kod mid tep git, minim yipid git ḡinigab ar ak nep agenigal okok, mib gon kiri magilsek niñ tep ḡinimel rek linigab. **3** Kaj hos ak kaj kib yib ak pen tap ain s̄ikol alap nag ak sek non git, di meg migan ak lil, amnig gebal pis ken lip gel ambal. **4** Niñ magöb kib okok ak rek nep, yigen apil tap kib nibak dam yokop okok ambkop ak pen bi kapten okok stia s̄ikol ak d̄il, amnig gebal pis ken di yipid git gesal amib. **5** Aleb cin ak rek nep tap s̄ikol yib ak pen minim agon konjai nep lip. Nib nippim, be kib yib nab ak, s̄ikol milip bad alap sip nel, yin damil magilsek yinnimij rek lip. **6** Aleb mab milan rek mideb. Mib gon dai cin ak timel nibak rek alap sek ma mideb; aleb ak nep gek, mib gon cin magilsek acir ḡinigab. Aleb ak nep gek, ameb owep cinop ak magilsek git timel ḡinigab. Pen mab milan nibak, karip lim Hel ak nib apil me, aleb ak niñ git.

7 Kimin yakir, soin sarau, tap be okok mideb okok abe, tap niñ solwara okok mideb okok abe, damil mikkel, gos niñil,

nap kiri agnigal rek gini gal. Kiri kimin yakir tap okok damil mikil nig gipal ak pen ⁸ aleb cin ak agon, gos niñ dinim in rek ma lip. Aleb per per tap si tap timel tari gini m, agil gos niñil, nig silek bin bi ñag pak lep ak ap ran jakil mideb. ⁹ Aleb cin ak, Bi Kib Bapi cin ak yib ne agon ar amni gab, pen bin bi God ne ke rek gi lak okok, tap timel apil krop paknim in, agnigabi n. ¹⁰ Nig gi, aleb nokim nibak nep, minim tep abe agil, minim timel abe agil, gipin. Ai mam sikop. Tari gini nig gipin? Ak tep ma gi. ¹¹ Nig kilam nokim alap juil, nig tep ognap, nig timel ognap ma owip. ¹² Ai mam sikop. Mab ak, nag magil ma pilnigab; nag ak, mab magil ma pilnigab. Pen dek kajon ak, nig komin tep ma linigab.

Milik yapek, asik ke ke ma linimib

¹³ Nibi gos niñ tep gipim aka? Gos niñ tep gipin, agnigan ak, nak niñ tep gi, yib nak ke agek ar ma amnim in. God nop tep gini m ar ak nep gini m. Nak nig genigan ak me, gos niñ tep gipin, agil, agnigan. ¹⁴ Pen gos nab nak eya, tap tep kiri okok yad ke dinim, ag gos niñni gan ak, aka yad nep bi kib midenim, ag gos niñni gan ak, yad gos niñ tep gipin, agil, ma agnimi n. Nib agnigan ak, minim tom agnigan; minim niñid ak kariknigan. ¹⁵ Bin bi gos niñ tep gipin apal ak pen tap timel nibak rek gipal okok, God gos tep nib ar ak ma nipa; bin bi karip lim ar wagin aul nipa rek nep nipa. Gos kiri ak God Kaun ne ma nib; Seten ne nep nib. ¹⁶ Pen bin bi, tap tep okok yad ke dinim, ag gos niñni gal okok, aka yad nep bi kib midenim, ag gos niñni gal okok, kiri per per pen pen gilig gi, tap si tap timel ar ak nep gel amni gab.

¹⁷ Pen bin bi God gos tep nib rek nipa okok, midmagil nab krop adan tap si tap timel acir nibak rek ma mideb. Bin bi kaual maual rek midebal okok eip minim agil, nibi jum nil mid tep gini m, apal. Kiri bin bi okok krop ag pasak dil, di tep gipal. Kiri bin bi okok midmagil yib li, yimig niñil, di tep gi, krop tep ar ak nep gipal. Kiri bi tep ak eip agnigan, bi timel ak eip ma agnigan, agil, gos ar ak nib

ma nipa. Minim esek ma apal. ¹⁸ Bin bi kaual maual rek midebal okok eip minim agil, nibi jum nil mid tep gini m, agel, kiri minim nibak niñil jum nil midenigal ak, tap yin yimbak nibak tanil tap tep pilnigab.

4

God nop cig tep gini mib

¹ Per per milik yapek pen pen gipim ak, gos timel nab nibi adan pen pen gi, mi b gon nibi di lip gini geb ak me, nig gipim. ² Tap tep dinig nipi m okok ma dil, kal yib juil, bin bi ñag pak lin, agil, gipim. Tap tep okok ma dinimib rek lek, pen pen agil, pen pen gin agil nipi m. God nop ag nipek, dipkek. Pen nop ma ag nipi m. ³ Pen God nop ag nipi m niñ ak, gos niñ tep gi ma ag nipi m. Cinop ke tep ga, agil, mi b gon cin ke tep ga, agil, ag nipi m ak me, ag nipi m rek ma gi.

⁴ Nibi bi si dep bin rek midebim! Niñim! Bin bi gos kiri tap lim dai ar wagin aul pis ken nep amib okok, God nop milik yapek, tap nib okok nep gos nipa. Nib ak, nibi tap lim dai ar wagin aul middeb tap okok midmagil linigabim ak, nibi God kaual maual ne midenigabim. ⁵ Ar nibak God Minim nu kil tikil aglak, “God Kaun cinop nab adan li nib ak, cin tap lim dai ar wagin aul middeb tap okok midmagil ma linigabi n, agil, gos niñig gi middeb,” aglak. Pen God Minim dai nibak nipek, tap yokop rek lip ar? ⁶ Pen ne cinop yimig niñil, di tep gi, kod mid tep yib gi. Ar nibak nep, God Minim ak nu kil tikil aglak,

“Bin bi ke nep midil, mid tep gipin, apal okok,

God krop minim kils rek agip; pen bin bi yib kiri ke agel ar ma amni gab okok, ne yimig niñil, di tep gi, kod mid tep gi,” aglak.

⁷ Nib ak, God nop pis ken midil, ne ageb rek nep gini mib. Seten nop mer agem, ne nibep krig gi siskol dil amni gab. ⁸ God nop cig tep gem, ne nibep cig tep gini gab. Nibi tap si tap timel gipim bin bi okok, bin bi tep midon, agil, niñmagil nibi gac

gip ak n̄ig li yok tep ḡinim̄ib. Pen n̄ibi God nop k̄sen ḡipin, agil, esek ap̄im okok, gos omal n̄ip̄im ak k̄irig ḡil, gos tep nok̄im nep n̄ij̄il, God nop nep c̄ig tep ḡilḡi m̄idenim̄ib. ⁹ S̄ik k̄irkir ap̄im ak k̄irig ḡil, c̄ib gek n̄ij̄lig ḡi s̄il aglig ḡi m̄idenim̄ib. ¹⁰ Bi K̄ib n̄ij̄ m̄ideb rek, c̄in bin bi ȳib ma m̄ideb, agil, nop sobok genigab̄im ak me, ne ȳib n̄ibep gek ar alaŋ amn̄igab.

¹¹ Ai mam s̄ikop. Ai mam ognap, k̄iri tari ḡinig n̄ig ḡipal, agil, k̄rop ag dam ma yokn̄im̄ib. Bin bi ai mam ag dam yokpal okok, God lo m̄inim ne ak abe ag dam yokpal. N̄ig genigab̄im ak, bin bi God lo m̄inim sain ḡipal rek ma m̄idenigab̄im; bin bi God lo m̄inim tep m̄ideb aka tari rek m̄ideb, ag gos n̄ij̄il nonim li t̄ig biloŋ n̄ipal bin bi okok rek m̄idenigab̄im. ¹² Pen God ne nep lo m̄inim ag lak. Ne nep lo m̄inim n̄ij̄il, bin bi m̄inim k̄ib n̄ij̄igab. Ne nep c̄inop d̄ komiŋ yokn̄igab aka ŋag pak l̄inigab. N̄ib ak, n̄ibi tari ḡinig, "Bin bi okok bin bi tep, bin bi okok bin bi t̄imel," agil ageb̄im? N̄ibi n̄ig ma ḡinim̄ib.

Ȳib n̄ibi ke agem ar ma amn̄im̄ij

¹³ Pen n̄ij̄im! N̄ibi ognap ap̄im, miñi aka tol rek, taun k̄ib alap amił, n̄ib okok miñi nok̄im alap wög bisnis ḡil, mani k̄ib d̄il, adik ḡi owin, ap̄im. Pen n̄ij̄ tep ḡinim̄ib. ¹⁴ K̄isen tari tari ḡinigab ak n̄ij̄il ma ap̄im. Miñi komiŋ m̄idobin ak pen komiŋ m̄idobin n̄ibak, seb d̄ ȳip̄il yok̄ip rek nep gip. Won ak m̄idil, won ak kapkap k̄ir k̄ir gek amib. ¹⁵ Gip n̄ibak rek, miñim ap̄im n̄ibak k̄irig ḡil agn̄im̄ib, "Bi K̄ib nop tep genigab ak, c̄in komiŋ m̄idil n̄ib n̄ib ḡinigabin," agn̄im̄ib. ¹⁶ Pen bin gep bi gep m̄idobin, agil, ȳib n̄ibi ke gem ar ameb ak, t̄imel ȳib gip.

¹⁷ Ar akn̄ib rek gep ak tep, ag gos n̄ip̄in ak pen n̄ig ma ḡinigabin ak, tap si t̄imel ḡinigabin.

5

Bin bi tap konjai m̄ideb okok

¹ N̄ibi bin bi gep ȳib okok, miñim agn̄ig gebin aul n̄ij̄im! M̄iker k̄ib d̄inig geb̄im rek, c̄ib gek s̄il aglig ḡi m̄idenim̄ib. ² Agon k̄lnok k̄bap mani tap tep n̄ibi konjai

m̄idoligip okok bir ajil ḡi ki ḡi yowip. Walij̄ tep konjai nep n̄ibi m̄idoligip okok, k̄soi s̄ikol s̄ikol n̄ib n̄ib m̄igan m̄igan juip. ³ Gol silpa n̄ibi ki ḡi yowip ak, n̄ibi tap si tap t̄imel ḡip̄im ak n̄ij̄ tep ḡinim̄ib. M̄ib gonj n̄ibi abe mab m̄ilan̄ rek ȳinil s̄ib r̄ik yonigab. N̄in k̄isen ak ulep apeb won aul, n̄ibi agon k̄lnok k̄bap mani tap okok konjai nep d̄ okok we ḡip̄im. ⁴ N̄ij̄im! Bin bi wög dai k̄iri ḡipal okok, k̄rop pe ma n̄ibek, k̄iri koslam m̄idil s̄il agel, Bi K̄ib k̄ilis ke ȳib ak n̄ij̄ip. ⁵ N̄ibi lim dai ar wagin aul m̄idil, wög wari ma ḡil yokop m̄idil, miñi miñ ȳib ḡi ajp̄im. N̄ib ak, kaj okok m̄ik tep ḡil, anen̄ gek pak n̄ibal rek m̄ideb̄im ak, won par ma m̄idenigab̄im. ⁶ Bin bi tep, n̄ibep tap t̄imel alap ma ḡipal okok, k̄rop esek agil ŋag pak l̄ip̄im.

M̄iker ap onim̄ij, c̄in ȳirik marik ḡil yo ma n̄ij̄il, Bi K̄ib onigab, agil, nop kod midon

⁷ N̄ib ak, ai mam s̄ikop. M̄iker alap aponim̄ij, c̄in ȳirik marik ḡil yo ma n̄ij̄in; Bi K̄ib onigab, agil, nop kod midon. Bin bi tap wög ḡi ȳimil kod m̄idel n̄ij̄lig ḡi, miñab pakek, ȳin marip ap ranil magil tep piñigab. N̄ibi ak rek nep Bi K̄ib nop kod m̄idenim̄ib. ⁸ Bi K̄ib onigab n̄in ak yokop ulep m̄ideb, agil, gos sek kod m̄idenim̄ib.

⁹ Pen ai mam s̄ikop. Ai mam ognap k̄rop ma ag junim̄ib. N̄ibi ai mam ag juenigab̄im ak, Bi K̄ib n̄ibep pen miñim k̄ib agn̄igab. Bi miñim k̄ib agn̄igab ak ulep s̄injak m̄ideb; ulep won ak nep onigab. ¹⁰ Ai mam s̄ikop. Bi God miñim agep b̄iarik nep m̄ideligipal okok, Bi K̄ib miñim ne agel, k̄rop ḡi t̄imel gel n̄ij̄lig ḡi, koslam ȳib m̄ideligipal ak pen k̄iri ȳirik marik ḡil yo ma n̄ij̄lak. K̄iri kapkap m̄id tep ḡilak. N̄ibi ak rek nep ar n̄ibak nep ḡinim̄ib. ¹¹ N̄ibi n̄ip̄im, bin bi ḡi tep ḡil, ȳirik marik ḡil yo ma n̄ij̄lak okok, k̄iri miñi miñ miñ ḡilḡi m̄id tep ḡipal, ap̄in. Bi nak Job b̄iarik nep m̄idoligip, kesim ak n̄ip̄im. Nop m̄iker k̄ib apek, koslam m̄idek n̄in ak, Bi K̄ib nop gos n̄ij̄lig ḡi m̄idil m̄id dam amek n̄ij̄lig ḡi, Bi K̄ib Job nop ḡi tep gek, k̄isen m̄id tep gak. Tari ḡinig: Bi K̄ib ne per per bin bi ȳimig ȳib n̄ij̄il, d̄ tep ȳib gip.

¹² Pen ai mam s̄ikop. Tap k̄ib ȳib ak, God ȳib ne ak yokop ma agn̄im̄ib. “God n̄iñ m̄ideb rek, n̄iñid agobin,” aḡil, ma agn̄im̄ib. “Seb kab ar alan m̄ideb rek, n̄iñid agobin,” aḡil, ma agn̄im̄ib. “L̄im wagin aul m̄ideb rek, n̄iñid agobin,” aḡil, ma agn̄im̄ib. “Tap okok tap ognap m̄ideb rek, n̄iñid agobin,” aḡil, ma agn̄im̄ib. Yau, agn̄igabim ak, “Yau” nep, agn̄im̄ib. Mer, agn̄igabim ak, “Mer” nep agn̄im̄ib. Mer ak, m̄in̄im k̄ib d̄in̄igabim.

Sobok ḡin̄im̄ib

¹³ N̄ibep bin b̄i ognap m̄iker gon̄im̄in̄, n̄ibi Bi K̄ib nop sobok ḡin̄im̄ib. N̄ibi bin b̄i ognap miñ miñ ḡin̄im̄ib ak, k̄imep ognap aḡil, Bi K̄ib ȳib ne agem ar amnañ. ¹⁴ N̄ibep bin b̄i ognap tap gon̄im̄in̄, Krais bin b̄i ne okok kod m̄idebal b̄i k̄ib okok agem ap̄il, sobok ḡil, Bi K̄ib ȳib aḡil, wel ognap liñ n̄in̄imel. ¹⁵ Pen Bi K̄ib nop n̄iñ d̄il sobok gen̄igal ak, Bi K̄ib ne gek, tap ḡin̄igab n̄ibak kom̄in̄ l̄in̄igab; tap si tap t̄imel ḡipal ak, Bi K̄ib ne n̄iñil k̄irig ḡin̄igab.

¹⁶ N̄ib ak, tap si tap t̄imel ḡipim ak, pen pen ag ȳikil, nak ke abe, ai mam okok abe, Bi K̄ib nop sobok gem, ne gek n̄ibep kom̄in̄ l̄in̄im̄in̄. Bin b̄i Bi K̄ib ageb rek ḡipal okok, nop sobok gel, Bi K̄ib ne k̄ilis ne ḡil, ke ȳib ḡin̄igab. ¹⁷ Bi God m̄in̄im agep Ilaija, b̄i yokop c̄in rek ak pen miñab ma pakn̄im̄in̄, aḡil, God nop k̄ilis ḡil ag n̄iñek, miñ omal nokim takin akniñ kagol on̄id miñab ma pakak. ¹⁸ Kisən pen ne kauyan God nop ag n̄iñek, seb kab ar alan n̄ib miñab pakek, l̄im dai ar wagin aul tap okok tan ap ranil, tap maḡil piłak.

¹⁹⁻²⁰ Ai mam s̄ikop. Bin b̄i n̄ibi ognap Krais miñim n̄iñid ak k̄irig gen̄imel, k̄rop ag ñiñ tep gem, kauyan Krais nop n̄iñ den̄igal ak tep. Niñ gem me, tap si tap t̄imel tari tari ḡipal okok, God n̄iñil k̄irig gek, k̄isen k̄imil p̄is nep ma k̄imn̄igal.

1 Pita Pita mīj ned ak ū kıl t̄kak

¹ Yad Pita, b̄i Jisas Krais mīnim dad ameb b̄i alap. Yad n̄ibep bin b̄i God b̄irarik ped okok bin b̄i ne ke ag lak okok, mīj aul ū kıl t̄kebin.

N̄ibi ognap Podas mīdebim, ognap Galesia mīdebim, ognap Kapadosia mīdebim, ognap Esia mīdebim, ognap Bitinia mīdebim. N̄ibi bin b̄i karip l̄im par okok n̄ibrek mīdebim. Mīnim n̄ib aul ū kıl t̄k yoken, karip l̄im ke ke mīdebim okok amek n̄in̄igabim.

² Bapi God b̄irarik ped okok n̄ibep gos n̄in̄il, bin b̄i yad mīdenigal, agak. N̄ib ak, God Kaun ne ak gek, n̄ibi bin b̄i ne mīdil, Jisas Krais ageb rek ḡin̄igabim n̄in̄il lakañ ne tap si tap t̄mel ḡipim gac ak lig gi yokn̄igab.

N̄ib ak, God ap̄il mal n̄ibep ȳimig n̄in̄il, d̄i tep gīl, kod mīder, n̄ibi per nep kapkap sain t̄kil mīdenimib.

Mid tep gep magil cin ak mīdeb God karip lim tep ne seb kab ar alan sījak

³ Bī Kib c̄in Jisas Krais God ne nop tep agin! Jisas Krais Nap ne nop tep agin! Ne nep c̄inop ȳimig ȳib n̄in̄il, Nī ne Jisas Krais nop ag yokek ap̄il k̄imil, kauyan warikak ak me, Nī pai ne ȳib mīdil, ne eip per per mīdenigabin, agil, gos sek midobin. ⁴ God Nī pai ne midobin rek, c̄inop karip l̄im tep ne seb kab ar alan sījak d̄i tep ḡin̄igab. L̄im dai ar wagin aul tap okok ajil l̄il ki gī yon̄igab ak pen God karip l̄im seb kab ar alan sījak aknīb ma ḡin̄igab. God tap tep okok n̄ibep ag lak n̄in̄il per per nep mid tep ȳib ḡin̄igab. C̄inop agip rek, amil ne eip per per nep mid tep ḡin̄igabin.

⁵ God ne k̄ilis ȳib. N̄ibi God nop nīn̄il d̄il cīg tep gem, ne n̄ibep kod mid tep gīl, mid damil, Nīn̄ kisen ak, n̄ibep dam karip l̄im tep ne ak dad amn̄igab. ⁶ N̄ib ak, mīn̄ mīn̄ gīlig gī mīdenimib.

Pen mīnī won s̄ikol eñap n̄ibep, bin bī Krais pīs ken mīdebal, agil, gī t̄mel gel koslam mīdenimib rek līp. ⁷ Bin bī gol

taupal okok dagilel ȳinek, magilsek gol nep mīdeb aka tap acip acip sek mīdeb, agil n̄ipal. Gol tap yokop rek ak pen nīg gīpal. Pen God nop cīg gīpim aka ma cīg gīpim ak tap kib ȳib ak me, mīker apek koslam mīdenigabim n̄ibak, nop cīg tep gīpim aka cīg tep ma gīpim ak nīn̄igab. Pen mīker apek, nop cīg tep gīlig gī nep mīdenigabim ak, Jisas Krais adik gī onigab Nīn̄ ak, God ne n̄ibep, gī tep ȳib gīpim, agil, ȳib n̄ibep gek ar alan amek, n̄ibep wasu ag damil, karip l̄im tep ne dad amn̄igab.

⁸⁻⁹ N̄ibi ned Jisas Krais nop udin ma nīpek ak pen nop midmagil līpim. N̄ibi mīnī ak rek nep nop udin ma nīpim ak pen nop nīn̄ d̄il, mīn̄ mīn̄ ȳib gīpim. Jisas Krais nop nīn̄ dem, God ne, kaun n̄ibep per nep komiñ mīdenimib, agil, n̄ibep kod mīdeb. N̄ib ak me, n̄ibi mīn̄ mīn̄ ȳib gī mīdebim. Cin mīn̄ mīn̄ gep won n̄ibak agin, agil, mīnim ulep ḡin̄igab.

¹⁰⁻¹¹ B̄irarik nep Krais Kaun ne bī God mīnim agep okok k̄irob nab adan mīdil gos ñek, k̄iri Krais yur tari tari d̄il, kisen tap tep ȳib tari tari ḡin̄igab mīnim ak agil Nīn̄ kıl t̄klak. Pen Krais yur d̄il k̄imek, God n̄ibep ȳimig n̄in̄il d̄i tep gek, mid tep ḡin̄igabim mīnim aglak n̄ibak, k̄iri ke nīn̄ tep ma gīl, c̄inop mīnī mīdobin ageb aka bin bī kisen okok ke ageb, agil, k̄ilis gī p̄yo nīn̄lig gī mīdeligipal.

¹² Pen Krais Kaun ne gos ñek God mīnim agep bī okok n̄in̄il mīnim agelak n̄ibak, God k̄irob nen agil ma agak; n̄ibi mīnī mīdebim Nīn̄ aul nep agil agak. Mīnim tep agelak n̄ibak me, God ne Kaun Sīn̄ seb kab ar alan n̄ib ag yokek ap̄il bin bī ognap k̄irob gos ñek, k̄iri pen n̄ibep Jisas Krais mīnim tep ak agel nīpim. God gek n̄ibi mīnī tap tep tarri tari nīpim ak, ejol okok, cin abe nīn̄in̄, agil, ma nīpal.

God c̄inop, “Bin bī sīn̄ mīdenimib,” ageb

¹³ N̄ib ak, gos yokop ar ognap ma nīn̄imib; gos won n̄ibi ke mīb goj n̄ibi ke gos gīp rek nep ma ḡin̄imib; Jisas Krais adik gī ap̄il n̄ibep d̄il tap tep nīn̄igab, gos ak nep nīn̄il, tep gek nīn̄lig gī, gos sek mīdenimib.

¹⁴ N̄ibi ned Jisas Krais m̄in̄im tep ak ma n̄iñil, gos t̄imel n̄ibi ke n̄iñil göliḡip̄im rek ma ḡin̄im̄ib; n̄ibi God n̄i pai ne m̄ideb̄im ak me, m̄in̄im ne ageb rek ak nep ḡin̄im̄ib. ¹⁵ Tari tari ḡin̄igab̄im ak, God n̄ibep s̄ik aḡip ak ne s̄iñ m̄ideb rek, n̄ibi ak rek nep s̄iñ nep m̄iden̄im̄ib. ¹⁶ God agak rek God M̄in̄im eyañ ū k̄il t̄ikil aglak, “Yad tap si tap t̄imel gep maḡil ak ke ke s̄iñak n̄ib m̄idil s̄iñ m̄idebin rek, n̄ibi ak rek nep tap si tap t̄imel gep maḡil ak ke ke s̄iñak n̄ib m̄idil s̄iñ m̄iden̄im̄ib,” aglak.

God tap tep ȳib yokil, c̄inop tau adik dak

¹⁷ God ne bin b̄i okok k̄rop non̄im l̄il, abramek ma ḡip; ḡipal ḡipal rek nep n̄iñil non̄im l̄ip. God n̄ig ḡip n̄ibak, Bapi c̄in ap̄im ak, karip ne seb kab ar alan ma amb̄im n̄in aul, ne Bi k̄ib akn̄ib ke, aḡil, ageb ageb rek nep ḡin̄im̄ib. ¹⁸⁻¹⁹ N̄ibi nap̄is nased s̄ikop göliḡipal ar ak ḡi damil komiñ amnīgab̄in, aḡil, ḡi mer n̄iñem, God n̄ibep dak ak, gol silpa k̄ibap k̄ilnok tap ki ḡip tap yokop okok rek tauil ma dak. Pen sipsip n̄ilik kadlai ma m̄ideb gac ma ḡip damil pak God nop sobok ḡi n̄oliḡipal rek ak, Krais damil n̄ag pak lel lakañ ne gol silpa k̄ibap k̄ilnok ma tauep ak yapek k̄imak ak me, God n̄ibep tau adik dak. ²⁰ God l̄im dai wagin aul ma ḡi lak n̄in ak, Krais ne ar n̄ibak ḡin̄igab, aḡil, ag lak ak pen miñi n̄in k̄isen aul nep, n̄ibep ḡi tep ḡin̄ig misen owak. ²¹ God gek, Krais warkek, God Krais nop d̄i ar i alan ȳib dak. N̄ib ak, God nop n̄iñ d̄il, c̄ig tep ḡil, c̄inop ma k̄irig ḡin̄igab, aḡil, gos sek m̄ideb̄im.

Ai mam okok k̄rop midmaḡil lin̄im̄ib

²² N̄ibi God M̄in̄im n̄iñid ȳib ak n̄iñil, ageb rek gem, n̄ibep tap si tap t̄imel gac ak ma m̄ideb. N̄ig ḡil, n̄ibi ai mam God p̄is ken m̄idebal okok k̄rop midmaḡil ȳib l̄ip̄im. N̄ib ak, n̄ibi k̄ilis ḡil pen pen midmaḡil ȳib l̄ilḡi ḡi m̄iden̄im̄ib. ²³ God M̄in̄im nep gek, n̄ibi kauyañ n̄i painjan k̄isen lakañ sek rek l̄ip̄im. Pen komiñ k̄isen n̄ib d̄ip̄im ak, non̄im nap okok ma n̄ibal; non̄im nap n̄i pai t̄ik dapel k̄imbal. Pen God M̄in̄im ak, m̄in̄im per per nep m̄iden̄igab m̄in̄im komiñ n̄ibak nep gek,

God n̄i pai ne m̄idil per per m̄iden̄igab̄im.

²⁴ God M̄in̄im ak ū k̄il t̄ikil aglak, “Bin b̄i okok maḡilsek tap kas kas rek nep m̄idebal; ȳib k̄ib d̄ipal ak mab s̄im s̄im rek nep m̄ideb.”

Tap n̄ib okok kasek m̄ilep ḡil yowip.

²⁵ Pen God M̄in̄im ak per per nep m̄iden̄igab,” aglak.

God M̄in̄im n̄ibak, m̄in̄im tep n̄ibep ag ūel n̄ip̄im ak nep.

2

Bi K̄ib ne Kab Komij rek per m̄iden̄igab

¹ N̄ib ak, ḡi t̄imel ḡip̄im ar ak maḡilsek p̄is nep k̄irig ḡil, m̄in̄im esek ap̄im ar ak p̄is nep k̄irig ḡil, m̄in̄im nep ap̄im ak p̄is nep k̄irig ḡil, tap tep k̄iri okok c̄in d̄ipnop aḡil gos n̄ip̄im ak p̄is nep k̄irig ḡil, bin b̄i ognap ag jup̄im ak p̄is nep k̄irig ḡil, ḡin̄im̄ib.

²⁻³ N̄i painjan k̄isen t̄ik dopal okok ci n̄iñin, aḡil, gos ar nokim ak nep n̄ipal. N̄ib ak rek, n̄ibi Bi K̄ib b̄i tep ȳib n̄ibep d̄i tep ḡip ak b̄ir n̄ip̄im rek, m̄in̄im tep ne ci rek n̄iñin, aḡil, gos ar nokim ak nep n̄iñim̄ib. Ci n̄ibak n̄iñinigab̄im ak, n̄ibi k̄ib ḡil, komiñ m̄idep won n̄ibak wagin ak n̄iñ tep ḡin̄igab̄im.

⁴ Jisas Krais ne kab alap rek. Ne kab yokop alap mer; ne Kab komiñ. Kab komiñ n̄ibak bin b̄i ognap yo n̄iñil k̄irig ḡipal ak pen God ne d̄il, kab n̄ibak kab tep akn̄ib ke agak. N̄ibi Kab komiñ n̄ibak ap̄il, ⁵ n̄ibi ke kab komiñ rek lem, God ne kab n̄ib okok d̄il karip ne ḡin̄igab. Karip n̄ibak, Jisas Krais ne karip nabic m̄iden̄igab n̄iñil n̄ibi God nop sobok gep bin b̄i s̄iñ m̄idil, tap tari tari God nop tep ḡip ak, tap sobok gep rek God nop n̄iñigab̄im. Tap sobok ḡi ūeb n̄ibak sipsip tap okok mer; tap kaun sobok ḡi ūeb nep n̄iñigab̄im.

⁶ God M̄in̄im ak ū k̄il t̄ikil aglak, “N̄iñim! Yad kab alap taun k̄ib Saion len, kab n̄ibak Saion karip nab sap rek p̄iñil ūil m̄iden̄igab.

Kab n̄ibak yad ke ag len, kab n̄ibak kab tep akn̄ib ke m̄iden̄igab.

Bin bi an an nop ninj dil cig ginigal okok,
kisen kiri, cin tari ginig nop ninj
dipin, agil, ma agnigal yib,” aglak.

7 God nib agek, bin bi nop ninj dipim
okok, kab nibak kab tep aknib ke rek
linigab; pen bin bi nop ma ninj dipal okok,
God Minim ak nu kil tikil aglak,
“Kab yo ninjl kiri gilak kab ak nep
mini karip nab sap kilis yib nab alan
dim mideb,” aglak.

8 Pen minim alap aglak,
“Kab nibak nep, bin bi amil tob pinjl
ginigal;
kab nibak nep, bin bi apil, yap
paknigal,” aglak.

Krais minim tep ak ma ninj dipal ak me,
ap yap pakpal. Pen kiri ap yap pakpal ak,
God ginigab agak rek nep gip.

9 Pen God ne ke nibep dil, yakam ne ke
ag lip. Nibi Kin tap sobok gep bin bi ne
midebim. Nibi bin bi sinj ne midebim.
Nibi God yakam ne ke midebim. Nig
gip ak, nibi bin bi okok nib okok nib,
God ne tap tep aknib ke gip ak ag misen
agil, ned kislim nab okok midil, koslam gi
ajoligipim ak pen God ne gek, mini melik
tep ne ninjl tag tep gipim, minim nibak
misen agnigabim. Nib agil, yib ne agem
ar amnigab.

10 Ned God bin bi ne ma mideligipim,
pen mini bin bi ne ke midebim. Ned God
nibep yimig ninjl ma dip, pen mini nibep
yimig ninjl dip.

*God bin bi ne midebim rek, mid tep
ginimib*

11 Nib ak, bin bi ninjep tep yad okok. Lim
dai wagin aul karip lim nibi yipid gil mer,
yokop apil melik kin midebim. Nib ak,
tap si tap timel lim dai ar wagin aul mib
gon gos gip tap okok, midmagil lil gem
ma amniminj. Tap nib okok gos ninjl gem
amek, kaun nibi eip pen pen gek, ap yap
paknimib rek lip.

12 Bin bi God bin bi ne ma midebal okok
eip midebim ak, git tep yib git midenimib.
Nig gem, nin ognap, nibep, git timel gipim,
agil, ag junigal ak pen kiri git tep gipim ak
ninjl, kisen Jisas Krais onigab nin ak, git
tep gipim rek ag yikenigal, God yib ne ak
agel ap rannigab.

13-14 Bi Kib bin bi ne midebim rek, bi kib
nibep lim dai ar wagin aul kod midebal
okok agnimel rek ginimib. Kin nibi bi kib
yib mideb ak me, minim ne ak ninjl, bi
ne ag yokek apil nibep kod midebal okok
minim kiri magilsek ninjl ginimib. Bi
kib nib okok, bin bi git tep ginigal okok
kirop dil tep ginigal; pen bin bi git timel
ginigal okok kirop minim kib agil, yur
pen ninjgal. Tari ginig: God bi nib okok
wog nibak ginimel, agil, ag lak. **15** Pen God
nop tep ginigab ak, nibi git tep gil*ig* git nep
midem, bin bi gos ma mideb okok nibep
minim tom agil ag junimel rek ma linigab.
16 Bin bi ognap, ke nipim rek ginimib,
apal. Nibak tep pen gos nibak ninjl, tap
si tap timel alap ma ginimib. God bin bi
wog gep ne midebim rek, tari tari ginig
ginigabim ak, ne ageb ageb rek nep gin,
agil, ginimib.

17 Bin bi gep okok abe bin bi yokop okok
abe minim kirop ninjnimib. Ai mam Krais
pis ken midebal okok kirop midmagil
linimib. God ne Bi kilis aknib ke, agil,
siskol dil ninjnimib. Kin ne bi kib, agil,
minim ne ak ninjnimib.

*Cin Krais nop kisen gil, miker ap
onimij, ma piriknigabin*

18 Nibi Krais bin bi ne midiil, bi ognap
kirop mini wog rek gipim ak, bi kib nibi
okok dil tep gil, agnimel rek nep ginimib.
Nibep git tep gil kapkap mid tep gipal
bi okok nep mer, kilis yib gipal bi okok
ak rek nep, dil tep gil, agnimel rek nep
ginimib. **19** Pen nibep git timel genigal ak,
God nop gos nipim rek, kirop gos timel ma
ninjenigabim ak, God nibep dil tep ginigab.
20 Pen nibi git timel gem, nibep pakenigal
ak, kirop gos timel ma ninjenigabim ak ma
agebin; nig genigabim ak, God nibep dil
tep ma ginigab. Pen nibi mid tep gem,
nibep git timel genigal ak, kirop gos timel
ma ninjenigabim ak agebin; nig genigabim
ak me, God nibep dil tep ginigab. **21** Nibep
miker nel kapkap nep midenimib, agil,
God nibep dak. Nib ak, Krais cinop nen
agil, yur dak gos ak nep ninjenimib. Nibep
miker nel, gos par ma ninjenimib. Krais ne
gak rek gil gem amniminj.

22 “Ne tap si tap timel alap ma gak;

mìnìm tom alap ma agak.”

²³ Krais nop ag juelak, ne pen krop ma ag juak. Nop gi tìmel gelak, ne yur dìl krop mìnìm pen pen ma agak. Nap ne mìnìm kib yipid gil nep ageb ak, yip kod mìdenigab, agil, gos ar ak nep niñ mìdek. ²⁴ Krais nop mab bak alan ñag pak lel, ne tap si tap tìmel giþin okok magilsek, miþ goj ne ke dìl kìmak. “Yad tap si tap tìmel krop dìl kìmen, tap si tap tìmel gep gos won kiri ak kìmil, kiri komiñ amil, giþ tep giþig gi mìdenimel,” agil, tap si tap tìmel cìn okok, miþ goj ne ke dìl kìmak. Krais ne yur kib dak ak me, nìbep miñak gak ak komiñ lìp. ²⁵ Nìbi kaj sipsip okok ke ke piñil amil apil gil ambal rek mìdeligipim ak pen nìbi miñi Bi Kaj Sipsip Mìkep, Bi kaun nìbep kod mid tep giþ ak, nop bìr adik gi opim.

3

Bi ber gon

¹⁻² Pen nìbi bi sek bin mìdebim okok, nìbep ak rek nep mìnìm agnig gebin. Nagimil sikop agnimel rek niñil, giþ tep giñimib. Nagimil sikop Jisas Krais mìnìm tep ak ma denigal ak, tari giñig mìnìm tep ak ma dipan, agil, ma agnimib. Pen nìbi ke giþ tep gil krop diþ tep gem me, bin yad ak Jisas Krais nop ciþ gil giþ tep yib giþ, agil, nop niñ dinigal. ³ Pen bin kìl tep midon, agil, tap tib kadig kasek nep tìmel giñigab okok lin, agil, ma niñnimib. Kìmkas malikil, walij tep tep yimil, tap tep tep kab gol dìl giþpal okok diþ miþ goj tib kadig gil, ma giñimib. ⁴ Bin sain midil, gos niñ tep gil, kal ma juil, bin bi okok eip kapkap mid tep giñimib. Niñ giþ tep genigabim ak, tap tep nìb okok midmagil nab nìbi adan mìdeb rek, bin bi udin ma niñigal pen God udin ne ak, tap kìl tep akniþ ke rek linigab. Tap kìl tep tep nìb okok ki ma giñigab; per per nep mìdenigab. ⁵ Tap kìl tep nìb okok midmagil nab adan kab gol rek mìdeb ak, apis cìn God nop niñ döligipal okok dìl kiri ke tib kadig göligipal; kiri niñgil sikop krop mìnìm ak niñöligipal. ⁶ Bin Sara niñgil Ebrahim nop, bi kib yad, agil, mìnìm agoligip rek nep dìl goligip.

Nìbi ma pìrikil, Sara goligip ak rek giþ tep genigabim ak, Sara pai ne yib rek mìdenigabim.

⁷ Pen nìbi bin sek bi mìdebim okok, nìbep ak rek nep mìnìm agnig gebin. Bin okok bi rek kìlis ma mìdebal rek, bin nìbi okok diþ tep giñimib. God nìbep bi okok nep dìl, bin okok krop ma kìrig giþ; nìbep bi okok yimig niñil diþ rek, bin okok krop ak rek nep yimig niñil diþ. Bin nìbi okok krop kod mid tep genigabim ak me, God nop sobok gem, mìnìm nìbep ak niñigab.

Jìm ñìl mìdenimib

⁸ Minim ag junig gebin. Nìbi ai mam Krais pis ken mìdebim okok magilsek gos ar nokim nep niñnimib; ai mam ognap yur denimel, krop yimig niñnimib; ai mam ognap miñ miñ genimel, nìbi ak rek nep miñ miñ giñimib; ai mam pen pen midmagil lìl, pen pen yimig niñil diþ tep giñimib; yad bin kib, yad bi kib, agil, gos ak ma niñnimib. ⁹ Bin bi ognap nìbep giþ tìmel genimel, krop pen giþ tìmel ma giñimib. Nìbep ag juenimel, krop pen ma ag junimib. Nìbep tari tari genimel, God nop sobok gil agnimib, krop giþ tep gil kod mìdenimìn, agnimib. Tari giñig: God nìbep diþ ak, nìbi bin bi okok krop giþ tep giñimib, agil, diþ. Niñ genigabim ak, God nìbep ak rek nep giþ tep giñigab. ¹⁰ God Minim ak nu kìl tìkil aglak, “Bin bi mid tep gil, miþlep yib lìl kìmin, agil niþal okok,

miñim tom, miñim tìmel ma agnimel.

¹¹ Pen tap si tap tìmel giþpal ar ak kìrig gil, giþ tep nep gil, gos kìlis niñil, jìm ñìl midon, agil, kapkap sain tìkil nep mìdenimel.

¹² Tari giñig: bin bi God Minim ageb rek nep giþpal okok, Bi kib krop kod mid tep gil, nop sobok genigal miñim krop ak niñigab; pen bin bi giþ tìmel giþpal okok niñek, miñlik yonigab,” aglak.

Mid tep gem, nìbep giþ tìmel genimel, ma pìriknimib

¹³ Giþ tep gin, agil, kìlis gem amek, bin bi ognap nìbep yur ma niñigal. ¹⁴ Pen

n̄ibi gī tep gem n̄ibep gī t̄imel gen̄imel ak, mīñ mīñ ḡin̄imib. Bin bī n̄ibep gī t̄imel gīpal okok k̄rop ma p̄irikil, gos par ma n̄in̄imib. ¹⁵ Pen m̄idmaḡil nab n̄ibi adan ak, Krais ne nep Bī K̄ib, aḡil, ȳib ne agem ar amnañ. Pen n̄ibi per nep gos n̄in̄lig gī mīdenimib, bin bī ognap, tari ḡin̄ig gos sek m̄idebim, aḡil ag n̄ijel, k̄rop dī tep gīl, mīnim sisain aḡil, Krais mīnim tep ak k̄rop ag n̄ī tep ḡin̄imib. ¹⁶ Pen ag n̄in̄igabim ak, c̄in mīnim tari agon God nop tep ḡin̄iminj, aḡil, ag n̄in̄imib. Krais nop c̄ig gīl, gī tep gen̄igabim ak, bī okok n̄ibep ag jun̄ig gebal okok, k̄rop nabij gek k̄irig ḡin̄igal. ¹⁷ N̄ibi gī tep gem n̄in̄lig gī, God k̄rop n̄īnebir k̄irig gek, n̄ibep gī t̄imel gen̄igal ak, mīnim ma m̄ideb. Pen n̄ibi gī t̄imel gem, n̄ibep gī t̄imel gen̄igal ak, God nop tep ma ḡin̄igab.

Krais k̄imil gac c̄inop lig gī yokak

¹⁸ N̄ibi gī tep gem, n̄ibep gī t̄imel gen̄imel ak, mīnim ma m̄ideb, agesin ak, Krais ne Bī tep pen nop gī t̄imel gel k̄imak. Ne gī tep nep goliḡip ak pen n̄ibi bin bī tap si tap t̄imel gīpim okok, God eip t̄ig j̄im n̄in̄gain, aḡil, k̄imak. M̄inek nokim ȳib k̄imak; k̄isen kauyan ma k̄imnigab. Krais mīb gon̄ ñag pak lel k̄imak ak pen Kaun ne ma k̄imak. Kaun ne kom̄ij m̄idil, ne kauyan warikak. ¹⁹ Kaun ne ñig gek ne amil, bin bī ned k̄imil am mīñ m̄idelak okok k̄rop mīnim tep ne ak ag ñak. ²⁰ Bin bī mīñ m̄idelak okok, Noa m̄idek ñin ak, God mīnim ak ma nīñ d̄ilak ak pen God k̄rop mīnim k̄ib ma agak; mīnim ȳip n̄in̄igal aka aḡil, kod m̄idek. God kod m̄idek n̄in̄lig gī, Noa nop ñig magöb ḡin̄imin, agak wög n̄ibak gī damil, bin bī kon̄ai mer, Noa ap̄ilgon akn̄ib j̄il on̄id ak nep ñig magöb karip mīgan adan amil, ñig nab adan am m̄idil m̄id damil, God gek kom̄ij amnilak. ²¹ Pen ñig magöb karip mīgan am m̄idel, ñig ak k̄rop dap ranek, kom̄ij amnilak n̄ibak rek, mīñi c̄in Jisas Krais k̄imil warikak mīnim ak nīñ d̄il, ñig pakil, ak rek nep kom̄ij amnigabim. Pen ñig pakpin ak, mīb gon̄ acir lig gī yokin, aḡil, ma pakpin. Krais c̄inop nen aḡil, k̄imil kauyan warikak rek, God gos m̄idmaḡil c̄inop nab adan n̄in̄il

acir alap ma m̄ideb. Gos n̄ibak nep n̄in̄il, ñig pakpin. God ne mīnim k̄ilis n̄in̄id n̄ib ag lak me ak. ²² Krais ne pen k̄imil warikil, am karip l̄im seb kab ar alan s̄in̄ak amil, God n̄in̄maḡil ȳipid pīs kid ar m̄ideb n̄in̄il ejol okok abe, k̄ijeki tap k̄ilis m̄ideb okok abe, maḡilek mok ne okok m̄idebal.

4

M̄iker dilig gī, nag t̄imel ned n̄ib ar ak k̄irig gīn

¹ Krais mīb gon̄ ne yur k̄ib dak rek, c̄in ak rek nep yur din̄igabin, aḡil, gos n̄ibak nep n̄in̄lig gī mīdenimib. Tari ḡin̄ig: bin bī mīb gon̄ k̄iri yur k̄ib d̄ipal okok, tap si tap t̄imel gīn, aḡil, gos ak ma nīpal.

² N̄in n̄ibak t̄ikil, n̄in titi l̄im dai wagin aul mīb gon̄ mīdenigabin ak, God nop tep ḡin̄imin ar ak nep gīn, aḡil, m̄idmaḡil k̄iri ke wariknigab ar ak ma ḡin̄igal. ³ N̄ibi ned bin bī God Mīnim ma nīñ d̄ipal okok rek gī m̄ideliḡipim. Gos t̄imel n̄in̄il, bin si bī si gīl, ñig k̄ilis n̄ib sakol l̄il, tap kon̄ai ȳib n̄ibil, abramek gīl, tap tom God ma sobok ḡin̄imib ageb tap okok sobok gīlig gī m̄ideliḡipim. ⁴ Mīni pen, bin bī God Mīnim ma nīñ d̄ipal okok, n̄ibi mīd tep gīpim ak n̄in̄il, tari ḡin̄ig c̄in eip moḡim gīl abramek ma gīpim, aḡil, n̄ibep ag jupal. ⁵ Pen ulep m̄ideb, Bī K̄ib bin bī kom̄ij m̄idebal okok abe, bin bī b̄ir k̄imbal okok abe, tari tari gīpal okok, tari ḡin̄ig ñig gīpim, aḡil, mīnim k̄ib agek, k̄iri tari tari gīpal okok maḡilek nop ag misen l̄in̄igal. ⁶ Bin bī maḡilek k̄imbal rek k̄imil, mīb gon̄ k̄iri pīs nep ki gī yowip ak pen kaun amil, God kom̄ij m̄ideb rek ak kom̄ij mīdenigab, aḡil, Krais mīnim tep ne ak bin bī b̄ir k̄imbal okok k̄rop ag ñak.

God wög c̄inop ar ke ke aḡip rek, gī tep gīn

⁷ Ulep m̄ideb, tap tari m̄ideb okok maḡilek k̄ir ḡin̄ig geb. N̄ib ak, gos nīñ tep gīl, kapkap m̄id tep gīl, God nop sobok ḡin̄imib. ⁸ Pen mīnim k̄ib ȳib ak, n̄ibi Krais bin bī per nep pen pen m̄idmaḡil ȳib l̄il lig gī m̄idenimib. N̄ibi pen pen m̄idmaḡil l̄il lig gī m̄idenigabim ak, Krais bin bī ognap tap si tap t̄imel gīl n̄ibep ñin

konai nep gi t̄imel gen̄imel ak, n̄ibi kasek n̄iñil yem ḡinigabim. ⁹ Krais n̄iñ d̄ipal bin bi ognap karip n̄ibep apen̄imel, n̄ibi akal n̄ib m̄idil karip yad apebim, agil, ma agn̄imib; k̄rop ag wasu d̄inimib. ¹⁰ God bin bi ȳimig n̄iñil d̄i tep gił, k̄rop gos tep ke ke n̄ib. God gos tep n̄ibep n̄ib n̄ibak, n̄ibep nep mer, ai mam Krais bin bi ne m̄idebal okok k̄rop magilsek ak rek nep gos n̄iñil n̄ib. N̄ib ak, God n̄ibep gos tep n̄ib n̄ibak n̄iñil, ai mam okok k̄rop gił tep ḡinimib. ¹¹ God n̄ibep gos tep ñek, n̄ibi bin bi okok k̄rop ag n̄inigabim ak, gos n̄iñ tep gił, God M̄inim tep ak ȳipid gił nep ag n̄inimib. God n̄ibep gos tep ñek, n̄ibi bin bi ognap wög gił n̄inigabim ak, God n̄ibep k̄ilis ne n̄ib ak d̄il, bin bi okok k̄rop wög gił n̄inimib. N̄ig genigabim ak, Jisas Krais bin bi ne m̄idebim ak n̄iñil, kiri God ȳib nop ak agel ar amnigab. Jisas Krais, Bi k̄ilis ȳib ak nep, nop tep aglig gił, ȳib ne per per agon ar amnañ. N̄ib akn̄ib rek tep.

Krais bin bi ne m̄idebim rek, n̄ibep m̄iker n̄inigal

¹² N̄ibemmam tep yad okok. Krais nop c̄ig wös ḡinigal aka k̄irig ḡinigal, agil, bin bi ognap c̄inop yur k̄ib mab miñan rek n̄ibal ak, c̄inop tari ḡinig n̄ig geb, agil, gos ak ma n̄iñnimib. ¹³ Krais bin bi ne m̄idobin ak me, nop giłak rek c̄inop gebal, agil, miñ miñ giłig gił m̄idem me, ne melik tep ȳib ne sek onigab n̄in ak, n̄ibi miñ miñ giłig gił m̄idenigabim. ¹⁴ N̄ibi Krais bin bi ne, agil, n̄ibep ag juenimel, miñ miñ giłig gił m̄idenimib. God Kaun melik tep ȳib sek ak c̄inop eip m̄ideb ak n̄iñil me, n̄ig gebal, agil, miñ miñ giłig gił m̄idenimib. ¹⁵ N̄ibi c̄ip ma ñagnimib; tap si ma d̄inimib; bin bi ognap k̄rop gił t̄imel ma ḡinimib; tap n̄ibi rek agil ma agn̄imib. N̄ibi n̄ig gił yur d̄inigabim ak, nabij ḡinigab. Pen gił tep gił yur d̄inigabim ak, nabij ma ḡinigab.

¹⁶ Pen n̄ibi Krais nop n̄iñ d̄il ne ageb rek ḡipim rek, n̄ibep m̄iker ñenimel, nabij ma ḡinigab. Krais bin bi ne m̄idobin rek, c̄inop n̄ig gebal, agil, tep gek n̄iñig gił, God ȳib ne agem ar amnañ. ¹⁷ Ulep m̄ideb, God bin bi minim k̄ib agnigab. Ne wagin gił bin bi ne ke minim k̄ib agnigab. Pen c̄in bin bi ne ke koslam m̄idenigabin ak, bin

bi minim tep ne ma n̄iñ d̄ipal okok kiri titi gił m̄idenigal? ¹⁸ God M̄inim ak ñu k̄il t̄ikil aglak,
“Bin bi God ageb rek giłpal okok
koslam ȳib komiñ amnigal;
n̄ib ak, bin bi God M̄inim ma n̄iñ d̄il,
tap si tap t̄imel giłpal okok, kiri titi gił
komiñ amnigal?” aglak.

¹⁹ N̄ib ak, God m̄iker c̄inop ag lak rek nep d̄in, agil gos par ma n̄ipin. Bi K̄ib c̄inop gił lak ak, abramek ma ḡinigab pen ne ned agak rek nep c̄inop d̄i tep ḡinigab, agil, gos ar ak n̄iñil, gił tep nep giłig gił gon amn̄imij.

5

Bin bi Krais n̄iñ d̄ipal okok bi kodep m̄idil, k̄rop kod mid tep ḡinimib

¹ Bin bi Krais n̄iñ d̄ipal okok k̄rop bi kod midep m̄idebim okok, n̄ibep minim agnig gebin. Wög n̄ibi ḡipim n̄ibak rek, yad ak rek nep bin bi Krais n̄iñ d̄ipal okok k̄rop kod m̄idebin. Krais yur k̄ib dek ak, yad n̄iñ m̄idenek. God ne Krais melik tep ȳib ne bin bi okok magilsek k̄rop yomenigab n̄in ak, yad amil n̄iñ m̄idenigain. N̄ib ak, yad n̄ibep minim n̄ibaul agnig gebin. ² Bi kaj sipsip m̄ikep okok kaj sipsip kiri m̄ik tep giłpal rek, God bin bi ne ke ñinmagił ar n̄ibep l̄ip okok, k̄rop kod mid tep ḡinimib. Bin bi ognap n̄ibep neb neb gił agel, God wög ak ma ḡinimib. Mani tap okok d̄in, agil, God wög ak ma ḡinimib. Miñ miñ giłig gił, tep giłig gił nep God wög ak ḡinimib. N̄ig genigabim ak, God nop tep ḡinigab. ³ C̄in bi k̄ib m̄idobin, agil, God sipsip ne okok k̄rop ma ag ḡinimib. N̄ibi ke gił tep gem, n̄ibep n̄iñil ak rek nep ḡinigal. ⁴ Ar n̄ibak gem, Bi Sipsip M̄ikep Nap ȳipid gił ak apil, usajil bad k̄ilis per per nep m̄imelik gił m̄idenigab ak n̄ibep n̄inigab.

Ȳib c̄in ke ma dap ranin; gos ȳipid gił nep n̄iñin

⁵ Pen n̄ibi bi praj okok, bi pobij n̄ibep kod m̄idebal okok agn̄imel rek n̄iñnimib. N̄ibi magilsek, Krais bin bi ai mam okok n̄iñil, kiri bin bi s̄ikol, c̄in bin bi k̄ib, agil, gos ak ma n̄iñnimib. God M̄inim ak ñu k̄il t̄ikil aglak,

“God bin bi cin bin bi kib midobin apal
okok kirop yo ninjil,
bin bi cin bin bi sikol midobin apal
okok, kirop yimig ninjil, di tep yib
gip,” aglak.

⁶ Nib ak, God Bi kilis aknib ke ak nop
ninjil kaunan dil, ageb rek ginimib. Nig
genigabim ak, ninjen kisen ag lak ak, ne
gek, nibi bi kib rek midenigabim. ⁷ God
ne ke nibep kod mid tep gip rek, miker
midonimin, magilsek di ninmagil ar ne
ak linimib.

⁸ Pen per per gi jin gillig gi midiil, ninj
tep gillig gi midenimib. Kaual maual bi
nibi ak kijeki, kain kib layon minim kib
agip rek tigon tigon amil, bin bi alap su
ninjin, agil, piyo ninjlig gi ap ran ap yap gi
ajeb. ⁹ Kijeki nig gip ak, cinop nep ma gip;
Krais bin bi ai mam cin karip lim tigon
tigon magilsek kirop ak rek nep gip, agil,
kijeki nop mer agil, Krais minim tep ak
ninj di kilis gillig gi midenimib. ¹⁰ God bin
bi yimig ninjil, di tep yib gip rek, nibi per
per Krais bin bi ne midem, agil, karip lim
tep yib nibep ag lak ak me, won aul nibep
gi timel gel yur dipim ak pen won sikol
eñap God ne ke apil kilis ne nibep neek,
nibi Krais nop ninj di kilis gil, nop cig tep
yib gil, bin bi kilis ne midiil, mid tep yib
ginigabim. ¹¹ God per nep per nep Bi kilis
aknib ke yib mideeb! Nib aknib rek tep.

Minim dai won ognap

¹² Mam tep yad Sailas cir mal singaul
midobir. Minim nibep agebin aul ne nu
kil tikeb ninjil yad mij ulep aul nibep
yoknigain. Mam nibak, gos cin nipin rek
ninjip. Nibep minim kilis agil, minim
sikol nu kil tikesin nib aul, God bin
bi mapin ninjep magil yipil yib ak nep
tikesin. Minim nibaul, minim ninjid yib,
agil, ninjlig gi nep midenimib.

¹³ Pen Krais bin bi ne midebal taun kib
Babilon singaul nibep, “Midebiim?” agebal.
God nibep ag lak rek, bin bi nib okok ak
rek nep ag lak. Ni yad Mak nibep ak rek
nep, “Midebiim?” ageb. ¹⁴ Krais bin bi
nanai namam nibi okok, midmagil lil pen
pen ag wasu dil, miker bom silokniimib.
Krais bin bi ne midebiim okok, Krais nibep

magilsek di tep gek, nibi kapkap sain tik
mid tep gillig gi midenimib.

2 Pita

Pita mij kisen n̄ib ak ū kıl t̄kak

¹ Yad Saimon Pita, Jisas Krais m̄inim dad ameb b̄i ne alap. Yad wög gep b̄i ne alap m̄idebin.

God c̄in Jisas Krais c̄inop d̄i komiñ yokak ak, ne Bī tep akn̄ib ke. Jisas Krais c̄inop mapin n̄iñil gos tep ūek, c̄in nop n̄iñ d̄ipin. N̄ibi bin b̄i okok, Jisas Krais n̄ibep gos tep ūek, n̄ibi ak rek nep nop n̄iñ d̄ipim okok, n̄ibep mij n̄ibaul ūu kıl t̄kebin. ² N̄ibi God abe, Bī Kib c̄in Jisas abe, k̄rop gos n̄iñ m̄idem, k̄iri apil mal n̄ibep mapin n̄iñil, d̄i tep ḡil, kod m̄ider, n̄ibi per per kapkap m̄id tep ḡinimib.

God c̄inop d̄ip, agil, nop c̄ig tep ḡin

³ C̄in bin b̄i Jisas Krais p̄is ken m̄idobin okok, tap si tap t̄imel k̄irig ḡil, ne ageb rek nep ḡi m̄idojin rek l̄ip. C̄in Jisas Krais nop n̄iñ d̄ipin ak me, Krais ne ak rek nep God m̄idil, k̄ilis ne nep c̄inop ūek, c̄in God M̄inim ageb rek nep ḡi m̄idojin rek l̄ip. Ne Bī tep akn̄ib ke, Bī melik tep ȳib sek pen ne c̄inop gos n̄iñil, bin b̄i yad ke m̄idenimel, agil, c̄inop ag lak. ⁴ N̄ib ak, Jisas Krais tap tep ȳib ūib okok c̄inop ūib. Tap tep tep ūib ak d̄il, gos t̄imel l̄im dai ar wagin aul n̄iñil yap pakn̄imel rek l̄ip tap okok k̄irig ḡil, God ne ke m̄ideb rek m̄idojin rek l̄ip.

⁵ N̄ibak, Krais n̄ibep gos tep ūek, nop n̄iñ d̄ipim. Pen n̄ibi Jisas Krais n̄iñ d̄ilg ḡi m̄idil, k̄ilis ḡil, bin b̄i okok k̄rop ḡi tep ḡinimib. Pen n̄ibi bin b̄i okok k̄rop ḡi tep nep ḡilg ḡi m̄idil, k̄ilis ḡil, Jisas Krais ne Bī t̄igep Bī rek m̄ideb m̄inim ȳipil ȳib ak n̄iñ tep ḡinimib. ⁶ Pen n̄ibi Jisas Krais ne Bī t̄igep Bī rek m̄ideb m̄inim ȳipil ȳib ak n̄iñ tep nep ḡilg ḡi m̄idil, k̄ilis ḡil, m̄ib gonj n̄ibi gos ḡip rek ma ḡinimib. Pen n̄ibi m̄ib gonj n̄ibi gos ḡip rek ma ḡil, k̄ilis ḡil, Jisas Krais nop n̄iñ d̄i k̄ilis ḡil, c̄ig tep ḡi m̄idil, ne ageb ageb rek nep ḡilg ḡi m̄idenimib. ⁷ Pen Jisas Krais nop nep gos n̄iñil c̄ig tep ḡil, ne ageb ageb rek nep ḡilg ḡi m̄idil, k̄ilis ḡil, ai mam okok pen pen

d̄i tep ḡipal rek, n̄ibi Krais bin b̄i ai mam n̄ibi okok pen pen d̄i tep ḡinimib. Pen n̄ibi Krais bin b̄i ai mam n̄ibi okok pen pen d̄i tep ḡilg ḡi m̄idil, k̄ilis ḡil, Krais bin b̄i ai mam n̄ibi okok pen pen m̄idmagil l̄inimib. ⁸ Pen yad s̄iñaul m̄inim tari tari ūu kıl t̄kebin ak, n̄ibi tap ūibak nep gos n̄iñ tep ḡil, k̄ilis ḡil ḡi m̄idenigabim ak, n̄ibi Bī Kib c̄in Jisas Krais ne Bī t̄igep Bī rek m̄ideb, ag gos n̄iñil, wög nop ḡi tep gem, tap magil tep ognap piln̄igab. ⁹ Pen yad s̄iñaul m̄inim tari tari ūu kıl t̄kebin ak, n̄ibi ognap tap ūibak ma n̄iñenigabim ak, n̄ibi bin b̄i udin kwoi rek. Tap si tap t̄imel ḡoligipim ak, God ne acır ūibak lig ḡi yokip ak, sakol ḡipim.

¹⁰ Ūib ak, ai mam yad okok. God gos ne ke n̄iñil, ȳip kisen ḡil bin b̄i yad m̄idenimel, agil, n̄ibep d̄ip ak, k̄ilis ḡil nop kisen ḡil, bin b̄i ne m̄idenimib. N̄ig ḡil me, Krais m̄inim tep ne ak per nep n̄iñ d̄i wös ḡil, ḡi damil, ma k̄irig ḡinigabim. ¹¹ Pen Bī Kib c̄in Jisas Krais c̄inop t̄ig asik yokip ak apil, n̄ibep ag wasu ag d̄ilg ḡi, bin b̄i ne per per kod m̄idenigab karip ūil m̄igan ūibak dam l̄il kod m̄idenigab.

God minim agep bī okok, Kaun Siñ k̄rop gos ūek n̄iñlig ḡi God minim aglak

¹²⁻¹⁵ Yad s̄iñaul m̄inim tari tari agebin ak, n̄ibi n̄iñil bir n̄iñ d̄i tep ḡipim ak pen yad per nep ūibep m̄inim ūibak aglig ḡi nep m̄idenigain. Bī Kib c̄in Jisas Krais ȳip, k̄imn̄igan, agil, ūin ag lak ak ulep apeb ak me, m̄ib gonj sek m̄idebin ūin aul, yad k̄ilis ḡil, ūibep m̄inim ūibak aglig ḡi nep m̄idenigain ak tep. N̄ig ḡinigain ak, n̄ibi sakol ma ḡinigabim; yad k̄imn̄igan pen ūibi m̄inim ūibak n̄iñlig ḡi m̄idenigabim.

¹⁶ C̄in ūibep ned agil, Bī Kib c̄in Jisas Krais ke ȳib l̄il k̄ilis sek owak, agnok ak, kesim kıl tep d̄ipal rek ma agnok. Ned Bī Kib akn̄ib ke ȳib k̄ilis sek lek, udin c̄in ke n̄iñil, kisen ūibep ag ūinok. ¹⁷⁻¹⁸ Ūin ūibak, c̄in Jisas Krais eip am dim siñ s̄iñak m̄idonok n̄iñlig ḡi, Bapi God melik tep ȳib ne ak apil, Jisas Krais ȳib ne dap ranil agak, "Bī aul ūi m̄idmagil tep yad; nop ūiñen ȳip tep ȳib ḡip," agak. God ne ūib agek, c̄in ke m̄inim ne ak peyiñ ūinok.

¹⁹ CİN ke God mİNİM peyİG nİñnok ak me, cİN nİpİN, bİ God mİNİM agep okok kİRI mİNİM aglak ak, God mİNİM ne nep aglak; mİNİM pİS nep nİñ dep ak nep aglak. MİNİM aglak nİbAK, sİP mİlañ kİslİM eyaN dagIL lel, cİNop melİk yomİB rek ak gİp. Melİk nİbAK, nİ lİlİg gİ damİl, karİp mİñab tİknİg gek nİñlİg gİ, gap poglİN mİseñ onİgab mİdmagİl nab nİbi adan nİñnİgabIM. Mİseñ onİgab ak, karİp mİñab pİS nep tİk da yokİp rek gİNİgab. ²⁰ MİNİM agebin aul nİñ tep gİNİmİB: God mİNİM agep bİ okok God MİNİM ne ūu kİl tİkİl aglak ak, gos kİRI ke nep nİñlİ, mİNİM wagİn ak agnİmel rek ma lİp. ²¹ Tari gİNİg: God mİNİM agep bİ okok, God mİNİM ak agnİg, ke nİñlak rek ma aglak; Kaun Sİñ ne kİrop gos ūek nİñlİg gİ, God mİNİM aglak.

2

Bİ God MİNİM agobİN, agİl, mİNİM esek ag nİbal okok

¹ Bİrarİk nep bİ ognap, God mİNİM agobİN, agİl, bin bİ Isrel kİrop mİNİM esek ag nöliGİpal. GölİGİpal nİbAK rek, bin bİ ognap nab nİbep sİñjAK mİdİl, ak rek nep mİNİM esek agel, bin bİ ognap mİNİM esek kİrop ak nİñ dİNİmİB rek lİp. Bİ KİB kİrop tau adİk dak ak ne Bİ KİB mer agİl, ag junİgal. Pen kİRI mİNİM esek agİl nİg gİNİgal ak, God gek, sİgİj pen yur kİB yİB dİNİgal. ² KİRI gİ tİmel yİB gİNİgal. Krais bin bİ ne mİdebal bin bİ konjAI nep mİNİM esek kİRI ak dİl, ak rek nep gİNİgal. Nİg gİNİgal rek, bin bİ okok nİñlİ, kanİb komİj ameb ak tau acİp acİp gİNİgal. ³ Mani tap okok dİN, agİl, nİbep mİNİM esek yİB agnİgal. Nİg gİNİgal ak pen God ne nİñ nep mİdeb. Ne kİrop mİNİM kİB agİl ūag pak lİnİg geb. ⁴ God ejol tap si tap tİmel gİlak okok kİrop kau mİgan tİmel eyaN yokek, nag kİlİs kİslİM owİp sİñjAK mİdİl, God mİNİM kİB agnİgal ūn ak kod mİdebal. ⁵ Pen bİrarİk ped okok bin bİ nop kİrİg gİlak okok, God kİrop yİmİg ma nİñjAK. Ne gek, mİñab kİB pakİl ūn ulİk tan ap ranek, bin bİ gİ tİmel gİlak okok magİlseK ūn ūnblİ kİm saklak. Pen bİ nak Noa bin bİ okok kİrop, nİbİ God ageb rek nep gİNİmİB, agolİGİp. ūn

ak, God ne Noa abe, bin bİ ne aknİB ar onjİd abe, kİrop nep kod mİdİl dİ komİj yokak. ⁶ Pen bin bİ God MİNİM ageb rek ma gİNİgal okok, kİrop gİNİgain ak bin bİ okok magİlseK ūn tep gİlañ, agİl, mab mİlañ ak seb kab ar alan nİb yokek, apİl Sodom Gomora bin bİ kİrop pİS nep yİn sİbok ūn amnak. ⁷ Lot ne, bin si bİ si gİl, tap tİmel yİB gölİGİpal ak nİñlİ, gos par nİñolİGİp ak, God nop dİ komİj yokak. ⁸ Lot bİ tep, nab kİrop sİñjAK mİdİl, kİRI ūn nokİm nokİm per per God lo mİNİM ne ak tİb juİl, tap si tap tİmel gölİGİpal okok udİN magİl ne ke nİñlİ, mİNİM tİmel agelİGİpal okok ne ke peyİG nİñlİ, nop yİrİk yİB gak. ⁹ Ne ned nİg gak rek, cİN nİpİN, mİker tari tari onİgab, Bİ KİB ne bin bİ God MİNİM ageb rek gİpal okok kİrop kod mİdİl, dİ komİj yoknİmİj rek lİp. Pen bin bİ God MİNİM ageb rek ma gİpal okok nag rek lek, mİker dİlİg gİ, mİNİM kİB agep ūn ak kod mİdenİgal. ¹⁰ Pen bin si bİ si gİpal okok, mİNİM kİB ke yİB dİNİgal. Bin bİ pobİj kİrop kod mİdebal okok, mİNİM kİrop ma nİñlİ, gos kİRI ke owİp rek gİpal bin bİ okok abe, mİNİM kİB ke yİB dİNİgal.

God MİNİM agobİN, agİl, mİNİM esek apal bİ ūn okok, pİrİkİl kaunan ma dİl, bİ melİk tep ke sek seb kab ar alan sİñjAK mİdebal okok kİrop abramek ag jupal. ¹¹ Ejol okok aknİB rek ma gİpal. Ejol kİRI bİ kİlİs yİB mİdebal ak pen kİRI Bİ KİB udİN yİrİk ne sİñjAK bİ ūn okok kİrop ma ag jupal. ¹² Pen bİ God MİNİM agobİN, agİl, mİNİM esek apal bİ ūn okok, kİmİn kobri okok gos ma mİdekl abramek gİpal rek gİpal. KİRI gos ma mİdekl pen kİRI mİNİM tİmel yİB apal. Gİpal nİbAK, kİmİn kobri gon lİpal dİp ak rek, kİrop gİNİgal. KİmNİgal me ak. ¹³ KİRI bin bİ okok yur ūnbal ak pen kİRI ke yur dİNİgal. KİRI gİ tİmel gİlİg gİ, pİB nab tap pobİj ūnblİg gİ, ūn kİlİs ūnblİg gİ, abramek gİ damİl, nabİj ma dİpal. Bin bİ ūn okok kİRI apİl, ūnbeP eip mogİm gİl tap ūnbal ak, kİRI mİdmagİl warİknİgal rek abramek gİ damİl, tap acİr gİp alap rek aka soi sapeb alap rek lİpal. ¹⁴ KİRI per per nep bin si dİN, bİ si dİN, agİl, udİN lİ ūnblİg gİ nep tapal. Bin bİ Krais nop cİg tep ma gİpal

okok k̄rop neb neb gi dapił k̄id k̄iri ak am̄ıl, tap si tap t̄imel ḡipal. Tap okok tap c̄in nep m̄iden, aḡıl, gos ar nep n̄ipal. God ne tap t̄imel ȳib ḡipal okok n̄iñil, k̄rop pen yur k̄ib ȳib n̄iñig geb.

¹⁵ K̄iri kanib ȳipid ḡil ar ak k̄irig ḡil, tap si tap t̄imel ḡin, aḡıl, gos ar ak nep n̄ipal. Bi Beo n̄i ne Belam gak rek nep ḡipal. Belam mani tap okok d̄inim, aḡıl, gi t̄imel gak. ¹⁶ Kaj donki okok minim ma apal ak pen donki ne ak, bi apal rek Belam nop ag gek, tom agnig gek n̄ibak k̄irig gak. N̄ib ak, Belam gi t̄imel gak n̄ibak, God Belam nop ag gak.

¹⁷ Pen minek ognap, n̄ig miñlig am̄ıl n̄ipin, n̄ig k̄lam juil apeb s̄injak miłep ḡip. M̄inek ognap miñab pakniñ gek, ȳigen pobin apil lig dad amek, ma pakip. N̄ib ak rek me, bi minim tom agep bi okok, God Minim ag n̄obin, apal. N̄ig ḡipal ak, God k̄rop k̄isl̄im pobin owip nab okok ag yokniñgab.

¹⁸ Bi n̄ib okok, ȳib k̄iri ke dap ranil apal, "C̄inop k̄isen ḡil, midmagil warik n̄inimij rek abramek ḡinimib," apal. Bin bi ognap ned bi n̄iñep k̄iri okok eip tagil, gi t̄imel ḡil abramek gelak, pen k̄isen gos tep n̄iñil miñ ar n̄ibak k̄irig ḡil, mañ mid tep ḡinig gebal. Pen bi t̄imel n̄ib okok am̄ıl, bin bi miñi mañ mid tep ḡinig gebal okok gos t̄imel nel, k̄iri kanib tep ak k̄irig ḡil, adik ḡil, kauyan tap si tap t̄imel ar ak ḡipal. ¹⁹ Bi t̄imel n̄ib okok apal, "N̄ibi midmagil warik n̄inimij rek abramek ḡinimib," apal ak pen bi t̄imel okok k̄iri ke tap si tap t̄imel gep won ak miñ wög gep bin bi rek m̄idebal. Bi ognap apil, bi ognap eip pen pen ḡil, miñ lenigal ak, k̄iri miñ wög gep bi k̄iri m̄idebal. Tap si tap t̄imel gep won ak, bin bi ognap eip pen pen ḡil miñ lenigab ak, k̄iri tap si tap t̄imel n̄ib okok miñ wög gep bin bi rek m̄idebal. Miñ wög n̄ibak gi damil, yokop m̄idenimel rek ma lip. ²⁰ Ned Bi K̄ib c̄in Jisas Krais c̄inop di komin yokip ak nop niñ dil, bin bi eip tagil tap si tap t̄imel lim dai ar wagin aul gos niñil abramek ḡipal okok k̄irig ḡil, mid tep ḡilak. Pen k̄isen ak, k̄iri adik gi am̄ıl, tap si tap t̄imel ned göligipal kanib n̄ibak kauyan amenigal

ak, ned t̄imel m̄ideligipal rek mer, miñi t̄imel ȳib m̄idenigal. ²¹ Komin m̄idep nag ak ma n̄iplap ak, tep rek ḡipkop. Pen God k̄rop agak minim tep ak niñil, k̄isen k̄irig ḡinigal ak, gi t̄imel ȳib ḡinigal. ²² Bi God Minim k̄irig ḡipal okok, k̄iri minim ar omal birarik nep ageligipal ak rek ḡipal. Minim omal n̄ibak alap aglak, "Kain okok wökił, adik gi apil, tap wök lipal s̄injak kauyan opal," aglak. Minim alap pen aglak, "Kaj okok n̄ig pakil, dai uleb kolkol ḡinigal," aglak.

3

Jisas k̄isen adik gi onigab, aḡıl, gos sek m̄idenimib

¹ Bin bi midmagil yad okok. N̄ibep mij alap ned nu k̄il tik yoknek. Miñi mij k̄isen n̄ib n̄ibep nu k̄il t̄ikebin. M̄ij omal pen wagin nokim nep. Yad n̄ibep mij omal nu k̄il t̄iken, n̄ibi minim ned n̄ipek ak niñ tep ḡil, gos niñlig gi nep m̄idenimib, aḡıl, n̄ibep mij k̄isen n̄ibaul nu k̄il t̄ikebin. ² God ne ke bi minim agep s̄in ne okok ag lek, k̄iri birarik nep minim ne aglak. Di Komin Yocep Bi c̄in, Bi K̄ib c̄in ak, ne ke bi minim dad ameb ne ag lek, minim k̄ilis aḡıl, n̄ig ḡinimib, agak minim ak ag n̄ibin. Minim n̄ibak nep, k̄iri birarik aglak abe, c̄in miñi ag n̄ibin abe, niñ m̄idenimib, aḡıl, n̄ibep mij n̄ibaul nu k̄il t̄ikebin.

³ Pen tap pobin agebin aul niñim. Niñ k̄isen midobin aul rek, bin bi gos t̄imel k̄iri ke n̄ipal rek ḡipal okok, ognap apil Jisas Krais minim tep ne ak ag juil agnigal, ⁴ "Bi onigain, aḡıl, minim ag lak ak, onigab miñan akal n̄ib? Bin bi ned n̄ib okok m̄idel niñlig gi, onigain agak ak pen k̄iri k̄im saklak ak ma owip. Tap magilsek birarik ped okok gi lak niñ ak m̄idek rek nep m̄idebal," agnigal. ⁵ Bi n̄ib okok, God birarik ped okok minim nep agek, seb kab ar alan l̄il, n̄ig ak k̄is k̄is ḡil, lim dai ak nab eyan l̄il gak. God gak n̄ibak, k̄iri niñ tep ḡipal ak pen k̄iri niñebir k̄irig ḡipal. ⁶ K̄isen, God minim nep agek, n̄ig n̄ib okok apil, lim dai tap okok ned midoligip ak tawek yapek gek, pis nep t̄imel gak. ⁷ God minim n̄ibak nep agek, seb kab ar alan abe, lim dai wagin aul abe, miñi mid tep

gip ak pen bin bi God Minim ageb rek ma gipal okok krop minim kib agil yur kib ninigab nin ak, seb kab ala abe, lim dai wagin aul abe, mab dagilek pis nep yinnigab.

⁸ Pen bin bi midmagil yad okok. Minim alap sakol ginimib rek lip. Cin nin nokim alap nep nippin ak pen Bi Kib njek mi konjai yib rek lip. Cin mi konjai yib nep wok pag nippin ak pen Bi Kib njek nin nokim alap nep rek lip. ⁹ Nit ak, Bi Kib ne, ongain, agil, kasek ma owip ak, bin bi ognap minim nep agil kiri gipal rek ma gip; bin bi tap si tap timel gil, mab ke eyan amniq gebal okok, ognap ma kiri ginimel, kiri magilsek yip ken ar apel krop dinim, agil, Bi Kib kod middeb.

¹⁰ Pen Bi Kib onigab ak, bi tap si dep okok kiri niq midele ma opal rek onigab. Nin nibak, gu parsek agek njilig gi, seb kab mik ar ala ke ke amniqab. Gap tap tari tari seb kab ar ala mideb okok yinil, lim dai ar wagin aul tap tari tari mideb okok magilsek yin sibok nit amniqab.

¹¹ Kisen tap okok magilsek nig gil yinnigab, agil, nibi mihi gi tep ginigabim aka abramek ginigabim? Nin kib onig geb nibak gos niqil, God Minim ageb rek nep gil bin bi sin ne midenimib. ¹² Pen God nin kib ne ak kasek onimiq, agil, minim tep ne ak bin bi okok krop ag njilig gi midenimib. Nin nibak, takin, gap, tap seb kab ar ala okok, yin sibok nig bad linigab ak pen ¹³ God seb kab ar ala abe, lim dai wagin aul abe, kisen nit ginigain, agil, minim ag lak ak kod midobin. Karip kisen nit nibak, bin bi God eip midil ne ageb rek nep gel amniqab.

¹⁴ Nit ak, bin bi midmagil yad okok. Ne onigab, agil, kod midebim nin aul, gos kilis niqil, God udin yirik ne bin bi asin ma mideb, bin bi minim ma mideb rek midil, nop eip jitm nill midon, agil, gem amek me, ne apil nibep niqek, tep yib ginimiq. ¹⁵ Pen Bi Kib ne kasek ma owip ak, nibi gos niqimib, Bi Kib nibep bin bi ognap sek yip ken ar apel, yad di komiq yoknim, agil, kod mideb. God ne mam midmagil cin Pol nop gos tep nek niqilig gi, nibep mij nu kil tikil, minim nokim nibak

rek agak. ¹⁶ Pol minim ne nu kil tikak ak, mij ne tikak okok magilsek minim ar nokim nibak nep middeb. Pol mij ne okok minim koslam niqeb rek ognap sek agak. Bin bi God Minim ma niqil, Krais nop cig tep ma gipal okok, Pol minim koslam niqeb nibak niqil, tig adik gil minim tom ar ak apal. God Minim bi ognap nu kil tiklak okok, kiri ak rek nep minim nibak niqil, tig adik gil minim tom ar ak apal. Nit gel, God minim kib agnigab nin ak kanib kiri komiq ameb alap ma midenigab.

¹⁷ Pen bin bi tep yad okok. Nibi minim nibaul bir nippim ak me, niq tep ginimib. Nibi mihi Krais nop cig tep gil midebim. Pen bin bi ognap apil, minim tom agel, nibi ak rek nep gos timel niqil, kiri git timel gipal rek gil, ap yap paknimib rek lip. ¹⁸ Pen Bi Kib cin Jisas Krais cinop di komiq yokip ak, ne bin bi yimiq niqil di tep gip ak nippim rek, Jisas Krais nop niq tep yib gin, agil, gos nibak niqilig gi midem amniqiq. Bi Kib cin yib ne ak per nep per nep agon ar amnaq! Nit aknit rek tep.

1 Jon

Jon m̄ij ned ak ñu k̄il t̄ikak

God Minim Komij ak

¹ Karip l̄im b̄rarik ped okok ma ḡi lak ñin ak, Minim Komij ak midoligip. Pen ne ke kisen ñin aul nep apil minim agek, c̄in minim ne peyig ñijil, nop udin ñijil, ñinmagil li ñijnok. Yad Minim Komij nibak nep agnig gebin. ² Ne per per nep komij midoligip ak, m̄ib goj li l̄iseñ owak ak, c̄in udin ñijnok. Komij per midep Bi ak, Bapi eip midil karip l̄im wagin aul apil l̄iseñ lak ak, nop udin c̄in ke ñijil, minim ñijid nibak nibep agobin. ³ Tap tari tari udin ñijnok ak, minim tari tari peyig ñijnok ak, nibep abe agobin. C̄in Bapi God Ñi ne Jisas Krais apil mal eip j̄im ñil midobin. Pen nibep minim nibak agon, ñijil niñ denigabin, c̄in magilsek God apil mal eip j̄im ñil midonigabin. ⁴ Niñ genigabim ak, c̄in miñ miñ ginigabin. Gos ak ñijil, nibep minim nibaul ñu k̄il tikobin.

God ne Melik

⁵ Jisas Krais c̄inop agek ñijnok minim ak nibep agnig gebin. God ne melik; ne k̄isl̄im sek ma mideb. ⁶ God eip j̄im ñil midobin, agnigabin ak, pen tap si tap timel gi damil, k̄isl̄im s̄ijak ajenigabin ak, minim tom agi, God Minim ñijid ageb rek ma gipin. ⁷ Pen God melik tep per per mideb rek, c̄in melik tep ne piñ ken midenigabin ak, c̄in ai mam Jisas nop niñ dipal okok eip j̄im ñil midon, Ñi ne Jisas lakañ ne ak tap si tap timel gipin gac ak magilsek lig gi yoknigab.

⁸ Pen tap si tap timel ognap ma gipin, agnigabin ak, minim esek agnigabin; God Minim ñijid nep ak midmagil nab c̄inop adan ma mideb. ⁹ Pen c̄in tap si tap timel gipin ak, God nop ag piwak pe ginigabin ak, ne per per ageb rek nep gi, per per yipid gi nep gi gi rek, tap si tap timel gipin okok ñijil k̄irig gi, gac nibak magilsek lig gi yok saknigab.

¹⁰ Pen tap si tap timel ma gipin, agnigabin ak, God minim tom ageb, agnigabin; God Minim tep ne ak midmagil nab c̄inop adan ma mideb.

2

Krais c̄inop nen agil, ne ke Nap nop sobok gi ñak

¹ Nībi yad okok. Nībi tap si tap timel ma ḡinimib, agi, nībep minim nībaul ñu k̄il t̄kebin. Pen tap si tap timel genigabim ak, Jisas Krais per per yipid gi nep gip ak, ne c̄inop gi ñil Nap nop agi, tap si tap timel gipal ak ñijil k̄irig ḡinimin, agip. ² God ne tap si tap timel gipin okok ñijil, c̄inop par ke okok yokpkop. Pen Jisas Krais ne ke tap si tap timel gipin okok mab bak alañ s̄ijak m̄ib goj ar ne ke d̄il kimil, tap si tap timel gipin gac ak magilsek lig gi yokak. Pen tap si tap timel c̄in nep mer; bin bi karip l̄im t̄igon t̄igon magilsek tap si tap timel gipal gac ak lig gi yokak.

³ God Minim ageb rek genigabin ak, c̄in ñijid nep God nop nīpin ak, niñniñgabin.

⁴ Bi alap, God nop nīpin, agnigab pen God ageb rek ma ḡinigab ak, ne minim tom agnigab; minim ñijid ak midmagil nab ne adan ma mideb. ⁵⁻⁶ Pen bin bi God Minim ageb rek gipal okok, k̄iri God nop midmagil yib lipal. God eip j̄im ñil midobin, apal, bin bi okok, Jisas goligip rek nep ginigal. Ne goligip rek ginigabin ak me, c̄in niñniñgabin, God nab adan midobin.

Pen pen midmagil linimib

⁷ Bin bi midmagil yad okok. Minim ñu k̄il t̄kebin nibaul, minim kisen nīb mer; minim b̄rarik ped okok agel midoligip; minim ned nīb nibak nep yad miñi nībep agebin. ⁸ Pen minim nībep ñu k̄il t̄kebin nibaul minim kisen nīb mideb. Jisas Krais goligip ak ñijil, minim kisen nīb nibak minim ñijid nep, apal. Pen k̄iri bin bi okok gipim ak abe ñijil, k̄iri ak rek nep, minim kisen nīb nibak minim ñijid nep, apal. K̄isl̄im ak miñi bir k̄ir geb; melik won niñid ak bir melik geb.

⁹ Bin bi, melik midobin, agi, ai mam k̄iri ognap milik kal nīpal okok, k̄iri k̄isl̄im s̄ijak midebal.

¹⁰ Pen bin bi ai mam kiri okok krop midmagil lipal okok, melik midebal. Melik okok ajil, ap yap ma paknigal. ¹¹ Bin bi ai mam kiri ognap milik kal nipal okok, kiri kislim sinjak midebal. Kiri kislim sinjak midel, udin kiri bir kwoi gip ninjil kislim okok ajil, akal amebal ak ma nipal.

¹² Jisas Krais ne kimak ak me,

God tap si tap timel gipim ak ninjil kirig gip.

Nibak, yad nibep nipai midmagil yad okok
minim nibaul nu kil tikebin.

¹³ Nibi bi kib okok,
Jisas Krais birarik ped okok midil
mini mideb ak,
nop bir nipim ak me,
yad nibep bi kib minim nibaul nu kil tikebin.

Nibi bi praj okok,
Seten, Bi Timel Yib ak, nop
tob nibi mok okok bir lipim ak me,
yad nibep bi praj minim nibaul nu kil tikebin.

Nibi nipai midmagil yad okok
Bapi nop bir nipim ak me,
yad nibep nipai midmagil yad
minim nibaul nu kil tikebin.

¹⁴ Nibi bi kib okok,
Jisas Krais birarik ped okok midil
mini mideb ak,
nop bir nipim ak me,
yad nibep bi kib minim nibaul nu kil tikebin.

Nibi bi praj okok,
God Minim komij ak
midmagil nab nibep adan komij midek,
nibi kilis gil,
Seten, Bi Timel Yib ak,
nop tob nibi mok okok bir lipim ak me,
yad nibep bi praj minim nibaul nu kil tikebin.

Tap lim dai ar wagin aul midmagil ma linimib

¹⁵ Krais bin bi ne ma midebal okok, nag gipal ar ak gin, agil, gos ak ma ninjnimib. Gos kiri tap lim dai ar wagin aul okok amil abab gek, tap okok midmagil linigabim ak, nibi Bapi nop gos ak kirig gil, nop midmagil ma linigabim. ¹⁶ Bin bi tap lim dai ar wagin aul gos nipal okok, mib gon cin tap si tap timel gos gip rek gin, agil, tap

tari tari udin ninjngal okok, si din agil, tap okok konjai nep dil, yib kib din, agil, nipal rek gel amenigab. Bapi krop gos nek nig ma gipal; lim dai ar wagin aul tap okok gos ninjil, nig gipal. ¹⁷ Karip lim wagin aul abe, tap tari tari karip lim ar wagin aul gos lip gip okok abe, kir ginigab; pen bin bi God ageb rek gipal okok per per nep midenigal.

Krais nop milik kal ninjeb bi ak

¹⁸ Ni pai midmagil yad okok. Ni kisen ak ulep mideb. Bi Krais nop milik kal ninjep bi ak onigab, aglak, ak nipim. Minni bin bi Krais nop milik kal nipal okok konjai midebal rek, ni kisen ak ulep mideb ak, nipin.

¹⁹ Bin bi Krais nop milik yapek nipal nib okok, cin eip mogim gil, kisen kirig gil sojn ken amnilak; cin eip mogim gelak pen cin eip jim nil ma midelegipal. Cin eip jim nil mideblap ak, cinop kirig gil ke ke ma amblap. Pen sojn ken amnilak ak, bin bi yad misen nep ninjngal bi okok krop eip jim nil ma midebal, agil, God ne ke gek, kiri sojn ken amnilak.

²⁰ Pen Krais, Kaun Sinj ag yokek nibep ar apil eip mideb rek, nibi magilsek God Minim ninjid ak bir nipim. ²¹ Nibi Jisas Krais minim ninjid ak ma nipim, agil, nibep minim aul nu kil ma tikebin; nibi bir nipim. Pen Jisas Krais minim ninjid ak, minim tom alap ma mideb.

²² "Jisas ne Mesaia mer," agnigab bi nbak nep ne bi tom agep bi. Nig ginigab ak, ne Bapi abe, Ni abe mer agnigab. Bi nbak ne Krais Nop Milik Kal Ninjeb Bi nbak. ²³ Bin bi Jisas ne God Ni mer apal okok, kiri Nap nop ma nipal. Pen bin bi Jisas ne God Ni ne mideb ag misen gipal okok, kiri Nap nop abe nipal.

Kaun Sinj nibep Krais minim ninjid ak ag ninigab

²⁴ Minim ned peyig nipek ak, midmagil nab nibi adan di tep gilig git midenimib. Minim ned nipek ak, midmagil nab nibi adan di tep gilig git midenigabim ak, God Ni eip jim nil midil, God Bapi eip jim nil midil midenigabim. ²⁵ Cinop minim

ninjid ag l̄il agak, “N̄ibi per per nep komiñ m̄idenigabim,” agak.

²⁶ Minim miñi nep agebin aul, bin bi minim tom agil gos n̄ibep lip gi dad amnig gebal okok gos ninjil agebin. ²⁷ Bin bi okok n̄ibep ma ag ninimel. Krais ne Kaun S̄in ag yokek n̄ibep ar apil eip mideb rek, ne ke n̄ibep ag ñeb; pen ne minim tom mer, minim ninjid nep magilsek n̄ibep ag ninigab. N̄ib ak, God Kaun gos n̄ib rek, Krais nop c̄ig ḡil nep m̄idenimib.

²⁸ N̄i pai midmagil yad okok. Krais nop c̄ig ḡil nep midem me, ne adik gi onigab ñin ak, nop n̄ijon nabij ma ginigab; wisibl ak nep ḡil midonigabin. ²⁹ Krais ne nag yipid ḡil ar ak nep gi tep gi p̄i n̄ipim ak me, n̄ibi ak rek nep n̄ipim, bin bi nag yipid ḡil ar ak nep gi pal okok, kiri God n̄i pai ne midil me, n̄ig gi pal.

3

God n̄i pai ne midobin ak ninjil, mid tep gin

¹ Bapi God cinop midmagil yib l̄il, cinop n̄i pai yad ke, agip ak, yad ninjil wal yib apin. Cin God n̄i pai ne nep midobin. N̄ib ak, bin bi karip lim ar wagin aul nep gos ni pal okok cinop ma ni pal. Bapi nop ma ni pal ak me, cinop ak rek nep ma ni pal. ² Bin bi n̄ijep tep yad okok. Miñi cin God n̄i pai ne midobin pen kisen bin bi tige b̄i rek midonigabin ak ma ni pin. Pen cin ni pin, Jisas Krais ne misen linigab ñin ak, ne ke mideb rek ak udin ninjil, ne mideb rek l̄il m̄idenigabin. ³ God cinop Krais rek linigab agil gos ni pal bin bi okok, Krais s̄in mideb rek, cin ak rek nep s̄in midon, agil gos ni pal.

⁴ Bin bi tap si tap timel gi pal okok, kiri magilsek God lo minim tib jupal. Tap si tap timel gi l̄il me, God lo minim tib jupal. ⁵ Pen n̄ibi ni pin, Jisas Krais ne owak ak, cin bin bi lim dai ar wagin aul tap si tap timel gi pin gac ak lig gi yoknig owak. Ne ke tap si tap timel alap ma gi p̄i. ⁶ N̄ib ak, bin bi nop eip j̄im n̄il midebal okok, tap si tap timel ma gi pal. Bin bi tap si tap timel gi pal okok, Jisas Krais nop ma ni pal; ne bi tige b̄i rek mideb ak ma ni pal.

⁷ N̄i pai midmagil tep yad okok. N̄in tep ginimib! Bin bi ognap minim esek agil gos n̄ibep lip gi di amnig gebal okok, minim esek krop ak ma n̄in dinimib. Bin bi gi tep gi pal okok kiri nep bin bi komiñ tep; Krais ne ke komiñ tep mideb rek, kiri ak rek nep bin bi komiñ tep midebal. ⁸ Pen bin bi tap si tap timel gi pal okok, Seten n̄i pai ne midebal; Seten birarik ped okok wagin gi l̄il, gi damil, tap si tap timel gi p̄i rek gi pal. God N̄i ne karip lim wagin aul owak ak, Seten tap timel gi p̄i nag ak tib gi r̄ik ginig owak. ⁹ Bin bi God n̄i pai ne midebal okok, God yij krop nab adan lak ak mideb ak me, tap si tap timel ma ginigal. God ne Nap kiri mideb, kiri God n̄i pai ne midebal ak me, kiri tap si tap timel ginimel rek ma lip. ¹⁰ N̄ib ak cin ni pin, bin bi an an kiri God n̄i pai ne midebal, bin bi an an kiri Seten n̄i pai ne midebal; bin bi gi tep ma gi pal okok, kiri God n̄i pai ne ma midebal; bin bi ai mam okok krop midmagil ma lipal okok, kiri ak rek nep God n̄i pai ne ma midebal.

N̄ibi God n̄i pai ne okok pen pen midmagil linimib

¹¹ Cin pen pen midmagil lin. Minim n̄ibaul birarik ped okok nep aglak ni pin. ¹² Adam n̄i ne Ken gak rek ma ginimib. Ne Seten, Bi Timel Yib ak, n̄i ne midil, nimam kisen nop ñag pak lak. Ne nimam nop ñag pak lak ak, tari ginig ñag pak lak? Ne ke gi timel gak pen nimam Ebol ne gi tep gak ak ninjil nop ñag pak lak. ¹³ N̄ib ak, ai mam yad okok. Bin bi lim dai ar wagin aul n̄ibep milik kal n̄ijenimel ak, wal ma agnimib.

¹⁴ Cin Krais bin bi ai mam okok krop midmagil lipin ak me, cin ni pin, cin bin bi bir kimbal rek midonok ar ak kiri gil, komiñ kisen n̄ib ak bir dipin. Bin bi midmagil ma lipal okok, kiri bin bi bir kimbal rek midebal. ¹⁵ Bin bi an an bin bi ognap milik kal ni pal okok, kiri krop ci p̄i ñopal rek lip. Pen n̄ibi ni pin, bin bi ci p̄i ñopal okok, kiri komiñ per midep won ak ma dipal.

¹⁶ Krais cinop yimig ninjil kimak ak me, cin titi gi l̄il ai mam cin midmagil linigabin ak bir ni pin. Cin ak rek nep, ai mam cin

okok krop nijid yib midmagil lil, kilis gil, krop git tep gin; nig gil kimnigabin ak, minim ma mideb. ¹⁷ Bin bi tap konai midek nijig git, ai mam tap ma mideb okok krop nijil yimig ma nijngal ak, kiri God nop midmagil ma lipal. ¹⁸ Nib ak, ni pai midmagil yad okok. Ai mam okok midmagil lipin, agnigabin ak, minim nep ma agin; krop nijid nep midmagil lil, kilis gil, krop di tep gil, git tep gin. Nig genigabin ak, cin ai mam okok midmagil lipin, agnigabin.

Bin bi God nop cig gipal okok mib wisibil ak nep midebal

¹⁹⁻²⁰ Ai mam krop midmagil lil, krop git tep genigabin ak me, cin nijngabin, Krais minim nijid ne ak nij dipin. Nib ak, gos won cin ke nab adan cinop minim kib agnigab ak pen God udin yirik ar ne ak cin miñ miñ gitlig git kapkap midenigabin. Gos won cin nab adan ak sain, pen God ne kilis yib. Ne gos won cin magisek nij tep git. ²¹ Nib ak, bin bi nijep tep yad okok. Gos won cin ke nab adan cinop minim kib ma agnigab ak, gos sek midil, God mideb sijak ulep amil, udin yirik ar ne ak sis kol ma dinigabin. ²² God minim kilis agip rek gil, tap tari tari nop tep ginigab ak gitlig git damil, nop ag nijenigabin ak, agnigabin rek ginigab. ²³ God minim kilis agil nib agip: cin Ni ne Jisas Krais nop nij dil, ai mam okok pen pen midmagil lin. God cinop minim kilis agil, nig ginimib, agip. ²⁴ Bin bi God minim kilis agil agip rek nep gipal okok, kiri God nab adan midebal; ne krop nab adan mideb. God ne Kaun cinop nib ak me, cin nipi, God ne cinop nab adan mideb.

4

God Kaun aka tap ke alap krop gos nib

¹ Nibemmam tep yad okok. Bin bi God Minim tom ag tagebal okok konai midebal ak me, bin bi ognap God Kaun eip jim nil midobin, agenimel ak, nij tep gil, minim krop ak nij dinimib. God Kaun aka tap ognap ke krop gos nek agebal, agil, nijnimib. ² God Kaun kaun kiri

eip jim nil mideb ma mideb ak, titi gil nijngabim? Jisas Krais ne bi mid gon lil, karip lim wagin aul owak, agenigal ak, God Kaun kiri eip mideb ak, agil nijngabim. ³ Pen Jisas Krais ne God ker ma owak, agenigal ak, God Kaun kiri eip ma mideb, agil nijngabim. Jisas Krais Nop Miliç Kal Nijeb Bi nibak, kaun ne krop nab adan mideb rek, minim nibak rek agenigal. Kaun timel nibak onigab, agel peyig nipi. Pen mitni nin aul nep karip lim wagin aul bir owip.

⁴ Ni pai midmagil yad okok. God ne nibep nab adan mideb; ne Bi kilis yib. Pen Seten ne bin bi karip lim ar wagin aul midebal okok krop nab adan mideb; ne bi kilis yib mer. God Bi kilis yib ak, ne nibep nab adan mideb ak me, bin bi minim tom apal okok gos nibep lip git dad amnimel rek ma lip. ⁵ Bin bi minim tom apal okok, kiri karip lim wagin aul nib ak me, minim apal ak, ak rek nep karip lim wagin aul nib. Minim apal ak karip lim wagin aul nib ak me, bin bi karip lim wagin aul nib okok minim tom kiri apal nij dipal. ⁶ Pen cin God ni pai ne midobin. Bin bi God nop nij dipal okok, minim cinop nij dipal. Pen bin bi God nop ma nij dipal okok, minim cinop ma nij dipal. Ar nibak, Kaun nijid nep krop gos nek agebal aka kaun esek alap gos nek agebal ak, nijngabin.

God cinop midmagil yib lip

⁷ Bin bi midmagil yad okok. Ai mam okok pen pen midmagil lin. God ne gek me, bin bi midmagil lipal. Bin bi an an, bin bi okok krop midmagil lipal okok, kiri God ni pai ne midil God nop nipal ak me, bin bi okok midmagil lipal. ⁸ God ne bin bi krop midmagil lip ak me, bin bi an an, bin bi okok krop midmagil ma lipal okok, kiri God nop ma nipal. ⁹ God Ni ne nokim yib ak ag yokek apil gek, cin bin bi karip lim ar wagin aul midobin per per nep komij midojin rek lip. Nib ak, God cinop midmagil yib lip ak, misen nipi. ¹⁰ Cin God nop midmagil ma linok; God ne ned cinop midmagil lak. God ne tap si tap timel gipin okok nijil, cinop par ke okok

yokpkop. Pen ne c̄inop m̄idmagil l̄il, Ņi ne Jisas Krais ag yokek apil, tap si tap t̄imel ḡipin okok, mab bak alan s̄iñak m̄ib goñ ar ne ke d̄il k̄imil, tap si tap t̄imel ḡipin gac ak l̄ig gi yokak.

¹¹ Ņibemmam tep yad okok. God ne n̄ig gił, c̄inop m̄idmagil ȳib l̄ip rek, c̄in ak rek nep ai mam okok pen pen m̄idmagil l̄in. ¹² Bin bi nokim alap God nop udin ma n̄iñip; pen c̄in ai mam okok pen pen m̄idmagil lenigabin ak, God ne c̄inop nab adan m̄idenigab. Ne c̄inop nab adan m̄idenigab ak me, ne bin bi okok m̄idmagil ȳib l̄ip rek, c̄in ak rek nep bin bi okok m̄idmagil ȳib l̄inigabin. ¹³ C̄inop Kaun ne ke ag yokek apil c̄inop nab adan m̄ideb ak me, c̄in God nab adan m̄idobin, ne c̄inop nab adan m̄ideb ak, n̄iñ tep ḡipin. ¹⁴ Bapi God Ņi ne bin bi k̄rop di komiñ yokn̄im, agil, ag yokak ak, c̄in udin c̄in ke n̄iñil, bin bi okok k̄rop ag n̄ibin. ¹⁵ Bin bi, Jisas ne God Ņi ne ȳib m̄ideb, agil misen apal okok, God k̄rop nab adan m̄ideb; k̄iri God nab adan m̄idebal. ¹⁶ N̄ibak, God ne c̄inop m̄idmagil ȳib l̄ip ak n̄iñ d̄il, gos n̄ibak n̄iñlig gi nep m̄idobin.

God Bi m̄idmagil lep. Bin bi m̄idmagil l̄ipal okok, God nab adan m̄idebal; God k̄rop nab adan m̄ideb. ¹⁷ C̄in God eip j̄im Ņil m̄idenigabin ak, ne bin bi m̄idmagil ȳib l̄ip ak rek, c̄in ak rek nep bin bi m̄idmagil ȳib l̄inigabin. Ņib ak me, God minim k̄ib agnigab Ņin ak, jel gek ma p̄iriknigabin; wiñibil ak nep gił midonigabin. ¹⁸ God c̄inop m̄idmagil ȳib l̄ip ak me, c̄in p̄irikj̄in rek ma l̄ip. C̄inop pen Ņil yur Ņinigal, agnigabin ak me, jel gek p̄iriknigabin. N̄ibak, bin bi p̄irikpal okok, God c̄inop m̄idmagil ȳib l̄ip, agil, ma n̄ipal.

¹⁹ God ne ke ned c̄inop m̄idmagil lak ak me, k̄isen c̄in nop m̄idmagil l̄ipin. ²⁰ Bin bi God nop m̄idmagil l̄ipin, apal ak, pen ai mam okok k̄rop milik kal n̄ipal ak, esek nep apal. Bin bi k̄rop misen n̄ipal okok k̄rop m̄idmagil ma lenigal ak, k̄iri titi gił, God Bi misen ma n̄ipal ak nop m̄idmagil l̄inigal? ²¹ God minim k̄ilis agil agak, "Bin bi ȳip m̄idmagil l̄ipal okok, n̄inai n̄imam

k̄iri okok ak rek nep m̄idmagil l̄inimel," agak.

5

God Ņi ne nop niñ dep won ak

¹ Bin bi, Jisas ne Krais, agil n̄iñ d̄ipal okok, k̄iri magilsek God Ņi pai ne m̄idebal. Pen bin bi nap m̄idmagil l̄ipal okok, Ņi ne ak rek nep m̄idmagil l̄ipal. ² God nop m̄idmagil l̄il, ne minim k̄ilis agil n̄ig ḡinimib agip rek nep ḡinigabin ak, c̄in n̄iñigabin, God Ņi pai ne okok k̄rop m̄idmagil l̄ipin.

³ God minim k̄ilis agil n̄ig ḡinimib agip rek nep ḡinigabin ak me, c̄in God nop m̄idmagil l̄inigabin. God minim k̄ilis ne agip n̄ib okok, m̄iker ma gił. ⁴ Tari ḡinig: God c̄inop dek, Ņi pai ne m̄idobin ak me, bin bi yokop okok nag giłpal ar ak, gos c̄inop l̄ip gił dad amnimel rek ma l̄ip. Jisas ne Krais agil n̄iñ d̄ipin ak me, bin bi yokop okok nag giłpal ar ak, gos c̄inop l̄ip gił dad amnimel rek ma l̄ip. ⁵ Bin bi, Jisas ne God Ņi ne ȳib, agil, n̄iñ d̄ipal okok nep, bin bi God Minim ma n̄ipal okok nag giłpal ar ak, gos k̄rop l̄ip gił dad amnimel rek ma l̄ip.

Jisas God Ņi ne ȳib

⁶ Jisas Krais owak ak, bi yokop ma owak. Ne Ņig pakak; k̄isen lakañ ne yapek k̄imak. Ņig nep pakek, God Ņi ne ak, agil, ma apin; Ņig pakil k̄isen lakañ ne yapek k̄imak ak me, God Ņi ne m̄ideb ak n̄ipin. God Kaun ne ak, ak rek nep c̄inop gos Ņek n̄ipin, Jisas God Ņi ne ȳib ak m̄ideb. Tari ḡinig: God Kaun per per minim n̄iñid nep agip. ⁷ Ņib ak, minim ar omal nokim m̄ideb: ⁸ Kaun ak; Ņig ak; lakañ ak. Minim omal nokim n̄ibak, j̄im Ņil ar nokim agip rek, Jisas ne God Ņi ne m̄ideb ak, n̄iñ tep ḡipin. ⁹ Bin bi okok minim agnigal ak, minim k̄rop n̄iñ d̄inigabin; pen God minim agip n̄ibak, minim n̄ibak minim n̄iñid ȳib, agil, kasek nep n̄iñ din. Tari ḡinig: God ne Ņi ne ak minim n̄ibak ag misen lak.

¹⁰ Bin bi Jisas ne God Ņi ne ȳib, agil, n̄iñ d̄ipal okok, God minim n̄iñid ne ak k̄rop nab adan m̄idek, k̄iri God Ņi ne n̄iñ d̄ipal.

Pen bin bi Jisas ne God ñi ne ma ninj dipal okok, God ne bi esek agep bi, apal. Tari ginig: God ne ke ñi ne minim ninjd agip ak ma ninj dipal. 11 Minim ninjd ak nig gil mideb: God ne komin per midep magil ak cinop ñib; komin per midep magil ak ñi ne eip mideb. 12 God ñi ne kirop eip mideb bin bi okok, per per komin midep magil ak bir dipal; pen God ñi ne kirop eip ma mideb bin bi okok, per per komin midep magil ak ma dipal.

Jisas Krais nop ninj dipim ak me, God ñi pai ne midebebim

13 Nibi Jisas ne God ñi ne ak agil gos nipim bin bi okok, per per midenigabim ak ninj tep ginimib, agil, yad minim nibaul nibep ñu kil tikebin.

14 Cin nipin, God nop amil nop tep ginigab ar ak nep ag ninjenigabin ak, ne ninjenigab. 15 Nibak, cin nipin, tap tari tari ag ninjenigabin, agnigabin rek nep ginigab.

16 Pen ai mam alap, tap si tap timel mab ke eyan ma ameb rek ak genigab ak, nibi God nop sobok gem, God ne ai mam nibak komin midep magil ak kauyan ñinigab. Pen ai mam alap, tap si tap timel mab ke eyan ameb rek ak genigab ak, nibi God nop sobok ginimib, agil, ma agebin. 17 God tap tari tari mer agip okok genigal ak, tap si tap timel ginigal, pen tap si tap timel ar ognap genigal, God ninjil kirig ginigab.

18 Cin nipin, bin bi God ñi pai ne midebal okok, tap si tap timel ma ginigal; God ñi ne kirop kod midek, Seten kirop gitimel ginimin rek ma lip.

19 Cin nipin, cin God ñi pai ne midobin; pen bin bi karip lim ar wagin aul gos nipal okok magilsek Seten ñinimagil ar ne midebal.

20 Cin nipin, God ñi ne apil gos tep cinop ñek, God per yipid gil agip ak nop ninjenigabin. ñi ne Jisas Krais eip jim ñil midobin ak me, Nap God Bi yipid gil ak eip jim ñil midobin. Jisas Krais ne God yipid gil ak me. Ne komin per mideb Bi ak.

21 ñi pai midmagil yad okok. God cin, agil, tap tom sobok gipal tap okok, nibi asik mosik ginimib.

2 Jon

Jon mij nab ak ñu kıl tikak

¹ Yad bin bı Jisas Krais nop nıñ dıpal okok kırop kod midebin.

Nıbep, bin God bırarık nep dıniçgain agak bin nıbak abe, ñı̄t̄ pai ne okok abe, nıbep mij aul ñu kıl tıkebin. Yad nıbep midmagıl yı̄b lı̄pin. Pen yad nep mer, bin bı Jisas Krais mınım nıñıd nıñ dıpal okok magılsek nıbep midmagıl lı̄pal. ² Jisas Krais mınım nıñıd nıñ don, cı̄nop midmagıl nab adañ komıñ midıl, per per nep midenigab. Nıbak, nıbep midmagıl lı̄pin. ³ Nap God abe, Ñı̄t̄ ne Jisas Krais abe, cı̄nop yı̄mig nıñıl dı̄ tep gıl, kod mid̄ tep ger nıñig gī, cı̄n Jisas Krais mınım nıñıd nıñ dı̄lig gī midıl, pen pen midmagıl lı̄lig gī midenigabin.

Jisas Krais mınım nıñıd nıñ dı̄l, pen pen midmagıl lı̄lig gī midenimib

⁴ Ñı̄t̄ pai nı̄bi ognap Jisas Krais mınım nıñıd nıñ dı̄l, ageb rek gīpal ak nıñıl, yad miñ miñ yı̄b gīpin; Bapi cı̄nop, nı̄g gīnimib, agıp. ⁵ Pen bin tep. Yad nep mınım ñu kıl tı̄kıl agebin, cı̄n midmagıl pen pen lı̄ midon. Mınım nı̄baul mınım kı̄sen nı̄b alap mer; God ne bırarık ped okok wagın gıl, mınım kılıs agıl, mınım nı̄baul agak. ⁶ God mınım kılıs agıl, nı̄g gīnimib, agıp rek nep genigabin ak, God nop midmagıl lı̄l, bin bı̄ okok abe kırop midmagıl lı̄nigabin. God ne bırarık ped okok wagın gıl, mınım kılıs agıl, mınım nı̄baul agek bin bı̄ ag ñel per nı̄pim; nı̄bi magılsek pen pen midmagıl lı̄nimib.

Bin bı̄ ognap mınım tom ag ñı̄bal

⁷ Bin bı̄ God Mınım agobin, agıl, mınım tom ag ñı̄ ajpal okok, kırı̄ konjai midebal. Kırı̄ apal, "Jisas Krais ne mı̄b goj lı̄l, karıp lı̄m wagın aul ma owak," apal. Bin bı̄ nı̄g gīpal okok, kırı̄ bı̄ tom agep bı̄, bı̄ Jisas Krais Nop Mı̄lik Kal Nı̄neb Bī. ⁸ Pen nı̄bi nıñ tep gīnimib. Mer ak, wög God nop gīpim ak kırı̄g gīnimij rek lı̄p. Nıñ tep gıl, God nı̄bep tap tep ñı̄nigain agak ak magılsek dı̄nimib.

⁹ Bin bı̄ Krais mınım ag ñı̄ak ak kırı̄g gıl, mınım esek ognap dı̄nigal okok, God nop eip jı̄m ñı̄l ma midebal; bin bı̄ Krais mınım ag ñı̄ak ak nıñ dı̄lig gī nep midebal okok, Bapi Ñı̄ apıl mal eip jı̄m ñı̄l midebal. ¹⁰ Nı̄b ak, bin bı̄ ognap apıl, nı̄bep God Mınım ag ñı̄nig apobin agenimel, nıñ tep gıl kırop dı̄nimib. Kırı̄ mınım yı̄pid gıl nı̄bak kırı̄g gıl, mınım tom ognap agenimel ak, kırop ag wasu ag dıl, dam karıp nı̄bi mı̄gan adañ poñid ma amnímib. ¹¹ Tari gīnig: nı̄bi bin bı̄ nı̄b okok kırop ag wasu dıl, poñ dıl dam karıp nı̄bi dad amenigabim ak, mınım tom kırı̄ agnigal ak, nı̄bi ke abe agebit rek lı̄nigab.

Mınım magıl dai ognap

¹² Yad nı̄bep mınım konjai mideb ak ñu kıl tı̄kpnev ak pen mij ñı̄g yı̄g nep ma tı̄knigain; yad ke amıl, nı̄bep udın nıñıl, eip bı̄síg midıl mınım agıl, miñ miñ yı̄b gīnigabin. ¹³ Bin tep. Nanai midmagıl nak sı̄naul mideb ñı̄ pai ne nep, "Mideban?" agebal.

3 Jon

Jon mij kisen ni**b** ak ū kıl tıkak

1 Yad bin bı Jisas Krais nop ni**n** dıpal okok kırop kod mıdebin.

Nep bı ni**n**tep yad Gaias mij aul ū kıl tıkebin. Yad nep mıdmagıl yıb lıpin.

*Gaias gı tep gak ak ni**n**il, Jon mi**n** mi**n** yıb gak*

2 Ni**b**emmam tep yad. Yad God nop sobok gıl agebin, “Gaias nop kod mıdenimın, nop mi**n**ak tap alap ma gınimın, mıd tep gınimın,” agebin. Yad ni**n**pin, nak kaun nak nab adan mıd tep gıpan. **3** Krais bin bı ai mam ognap sı**n**aul apıl, nak Jisas Krais mınim ni**n**ıd ni**n** dıkılıs gıl, ageb rek nep gılig gı mıdeban, agelak ak, yad ni**n**il mi**n** mi**n** yıb gıpin.

4 Ni**p**ai yad okok, Jisas Krais mınim ni**n**ıd ageb rek nep gıpal, agenigal ak, yad mi**n** mi**n** yıb gıngain.

5 Ni**b**emmam tep yad. Yad ni**n**pin, Jisas Krais ageb rek nep gıl, Krais bin bı ai mam ognap kırop per dı tep yıb gıpan. Ai mam karıp lım par kıb okok ni**b** ma ni**n**pan okok, kırop abramek dıl, kod mıd tep gıpan.

6 Krais bin bı kırop ni**g** gıpan okok ognap apıl, Krais bin bı cöc sı**n**aul mıdebal kırop aglak, “Gaias Krais bin bı ne okok kırop mıdmagıl yıb lıp,” aglak. Bin bı God wög gı ajpal ni**b** okok dı tep gı damıl, kırı karıp lım ke ni**b** alap amnig genımel ak, tap tek dıp ognap kırop ni**n**ımın. Tap kırop ni**n**ıgan ak kırı dıl, okok ajıl, God nop wög gıl, tap magıl tau ni**n**ıgal. **7** Kırı Jisas Krais mınim tep ak ag ni**g** ajlıg gı, bin bı Krais nop ma ni**n** dıpal okok kırop ag ni**n**ı, tap magıl tap okok ma dıpal. **8** Ni**b** ak, cın bin bı tep ni**b**ak rek kırop dı tep gıl, tap ognap ni**ı**, eip jım ni**ı**, Jisas Krais mınim ni**n**ıd wög ak gon, am tep gıngab.

Daiotrepis gı timel gak

9 Yad Krais bin bı mıdebi mı**n**ak ni**b**ep mij alap ū kıl tıknak ak pen bı Daiotrepis, bı kıb mıdenim, agıl, mınim yad apin ak tıb juıl ma ni**n**ıp. **10** Ni**b** ak, yad mıdebi

sı**n**ak ami, ne mınim timel agıl cınop ag juıp mınim ak agnigain. Pen ni**b**ak nep mer; ne Krais bin bı ai mam God Mınim ag ni**g** ajpal okok kırop ma dıl, bin bı ognap ai mam okok kırop dıplap okok, ne mer agıl, ni**b**i ni**g** genigabım ak, kisen cöc aul ma onigabım, agıp.

Demitrias gı tep gak

11 Ni**b**emmam tep yad. Bin bı ognap nag kıbıñ timel ar ak kisen genımel, nak aknib rek ma gınimın. Pen bin bı ognap nag kıbıñ tep ar ak kisen genımel, nak aknib rek gınimın. Bin bı nag kıbıñ tep ar ak kisen gıpal okok, God ni**g** pai ne mıdebal. Bin bı nag kıbıñ timel ar ak kisen gıpal okok, kırı God nop ma ni**p**al.

12 Bin bı magılsek Demitrias nop ni**n**ıl, bı tep, apal. Demitrias ne Jisas Krais mınim ni**n**ıd ak ageb rek gıp ak me, ne bı tep ak mısen lek ni**n**ıpın. Yad ak rek nep Demitrias ne bı tep ak, agebin. Nak ni**n**pan, yad mınim tari apin ak mınim ni**n**ıd nep apin.

Mınim magıl dai ognap

13 Yad nep mınim konıai nep ū kıl tıkpıne ak pen mij ni**g** yıg nep ma tıknıgain. **14-15** Mañ mıdeb, yad ke ami, nep mılik dai ni**n**ıl, eip bısig mıdıl mınim agnigabır.

God nep kod mıdekk, kapkap mıdenim. Ni**b**emmam sı**n**aul mıdobın nep, “Mıdeban?” agobın. Ni**b**emmam nak eip mıdebi mıdebi okok kırop magılsek, “Jon ni**b**ep agıp, ‘Mıdebi?’ agıp,” agınmın.

Jud

Jud m̄ij ū kıl t̄ikak

¹ Yad Jud, Jems n̄mam ne ak. Jisas Krais wög gi ūeb b̄i ne alap m̄idebin.

M̄inim ū kıl t̄ikebin ūbaul, ūbep bin b̄i Bapi God, ūbep d̄inigain, agil d̄il m̄idmagil l̄ip bin b̄i okok, ū kıl t̄ikebin. Jisas Krais ne ūbep kod m̄ideb.

² God apil mal ūbep ȳimig ūn̄jil, d̄i tep gīl, m̄idmagil l̄il, gel amnañ.

B̄i God M̄inim esek agep okok

³ Bin b̄i ūn̄jep tep yad. ūbep m̄ij ū kıl t̄ikil, Jisas Krais c̄inop d̄i komiñ yokak m̄inim tep ak ognap agnigain, agil, gos ak ūn̄jnek. Pen yad miñi gos ūpin, kiri kılıs ȳib gīl, Jisas Krais m̄inim tep c̄inop bin b̄i ne ag ūnak ak, ūn̄j d̄i kılıs giliñ gīl m̄idenimib, m̄inim ūbak miñi nep m̄ij ū kıl t̄ikil ūbep yoknigain, ag gos ūpin. ⁴ B̄i t̄imel God ma ūpal ognap kapkap apil, ūbep eip mogim gīpal. God ne bin b̄i ȳimig ūn̄jil, ūne ag yokek apil k̄imak ak me, bin b̄i tap si tap t̄imel gīpal okok, God nop ag ūn̄jel, ne tap si tap t̄imel gīpal ak ūn̄jil k̄irig ḡinigab. Pen b̄i t̄imel ūbok, m̄inim tep ūbak t̄ig adik gīl apal, "C̄in tap si tap t̄imel abramek genigabin ak, God c̄inop pen tap alap ma ḡinigab," apal. ūg gīpal ūbak, B̄i K̄ib c̄in Jisas Krais nop k̄irig gīl, gī t̄imel ȳib gīpal. B̄irarik ped okok God M̄inim ū kıl t̄ikil, bin b̄i ūg ḡinigal okok yur k̄ib ȳib d̄inigal, aglak.

⁵ B̄irarik nep gak ak ūpim ak pen saköl ḡinimib rek l̄ip ak me, yad ūbep kauyan agnig gebin. God bin b̄i ne Isrel kai, karip l̄im Ijip ūbep t̄ig asik dowak, pen k̄isen nop gos ma ūn̄lak bin b̄i okok k̄rop ūag pak lek k̄imlak.

⁶ Ejol ognap, karip l̄im tep kiri mid tep gīlak okok k̄irig gel, God k̄rop k̄isl̄im gīp mīgan ak nag lek, m̄inim k̄ib agep ūn̄ k̄ib ak kod m̄idebal.

⁷ ūb aknib rek, Sodom Gomora abe, taun ognap karip l̄im yokop ulep ūbok abe, kiri bin si b̄i si gī damil, gī t̄imel ȳib

gelak. Bin b̄i mab ke per per ȳinnigab ūn̄jak amil, yur k̄ib d̄inigal ak, bin b̄i okok magilek ūn̄lan, agil, God ne Sodom Gomora bin b̄i okok k̄rop mab mīlan seb kab alañ ūb yokek, apil k̄rop ȳin ūbok ūb amnak.

⁸ B̄i ūn̄grikep ūn̄jil m̄inim esek apal, agebin ūb okok, kiri ak rek nep mīb goñ kiri ke gī t̄imel gīl, B̄i K̄ib m̄inim ne ag juil, ejol okok k̄rop m̄inim t̄imel agil, gīpal.

⁹ Pen Mosis k̄imek, ejol k̄ib ȳib Maikel eip, Seten eip, Mosis c̄ip se ak d̄inig pen pen agrek ak, Maikel ne Seten nop ma ag juak. Ne yokop agak, "God ne ke nep gos ūn̄n̄mij!" agak. ¹⁰ Maikel gos ūn̄j tep gīl ūb agak ak pen b̄i agebin okok, tap tari ma ūpal okok, m̄inim t̄imel t̄imel nep agil abramek ag jupal. Pen kiri, gos ūn̄j tep ma gīl, kaj kain gīpal rek gīpal ak me, God pen k̄rop yur k̄ib ȳib ūn̄n̄gab.

¹¹ B̄i ūb okok k̄rop ȳimig ūpin. Adam ūne Ken gī t̄imel gak rek gīpal. M̄imig mani tap okok nep gos ūn̄jil, b̄i nak Belam b̄irarik nep gak rek nep gīpal. ūb ak, kiri b̄i nak Kora, God M̄inim t̄ib juil k̄imak rek k̄imnig gebal.

¹² Pen ūbi God nop m̄idmagil l̄il gīl, ai mam pen pen m̄idmagil l̄il gīl, tap j̄im ūn̄ ūn̄n̄g apil, mogim gīpim ūn̄ ak, kiri God nop gos ūn̄jil mer, yokop apil tap k̄injam d̄i ūn̄jeb gī ūbel, gac kiri ūbep ak rek nep cīg gīp. ūb ak, k̄imi apil miñab ma pakil yokop pak pīg gī r̄ik amib rek ak m̄idebal. Mab ūn̄jeb magil ma pīlek wagin sek t̄ig ju d̄i yokel b̄ir pīs nep m̄ilep gīp rek m̄idebal.

¹³ Tap t̄imel ke ȳib gī damil, ūg solwara pag j̄isipik masipik gīl, k̄inik kobkob l̄il pītak ap yowip rek gīpal. Bin b̄i ūb okok, God ne gek, kiri gap ju k̄isl̄im nab okok amil ma adik gī apeb rek ar ak amnigal.

¹⁴ Adam wagin ne t̄ikak ak, t̄ik damil, Inok nop me kagol onjd ak* t̄ik dolak. Inok ne b̄irarik nep God m̄inim ne agil, b̄i God nop esek apal b̄i ūb okok rek ūn̄jil agak, "Ūn̄jim! B̄i K̄ib ejol ūn̄ ne ūn̄ juil konjai ȳib nep damil, ¹⁵ bin b̄i magilek m̄inim k̄ib agnigab. Nop gos ma ūn̄jil, m̄inim ne ageb rek ma gīl, tap si tap t̄imel ar ke ke gīl, nop m̄inim k̄ilis t̄imel ar ke ke

* ^{1:14:} Adam abe wök pagningaun ak, Inok nop ar onjd ak t̄ik dolak

agıl gipal rek, krop yur kib yib nıñigab,” agak. ¹⁶ Bi minim esek apal, krop agebin okok, kiri per ag kar kar gılıg git, minim dilig git, git midebal. Cin ke tep gınigab ar ak gin, agıl, abramek git timel gel ameb. Cin nep bi kib midobin, ag gos nıñil, apal. Pen bin bi ognap cinop tep gınimij ar ak gilan, agıl, krop yib dap raneb minim esek nep agel ameb.

¹⁷ Pen bi nıñep tep yad okok. Bi Kib cin Jisas Krais bi minim ne dad ameb okok ned aglak minim ak gos nıñlig git midenimib. ¹⁸ Nıbep aglak, “Nın kisen ak, bin bi God nop gos ma nıpal okok, gos timel kiri ke nıpal rek gılıg git, nıbep ag junigal,” aglak. ¹⁹ Bi agebin bi nıb okok, God Kaun krop eip ma mideb. Gos kiri ke gos apeb rek nıñil gipal ak me, nıbep bin bi tig asik ke ke lipal. ²⁰ Pen bin bi nıñep tep yad okok. Jisas Krais minim tep ak nıñ dipim ak, nıñ dep won sijn yib nıbak nıñ dit kılıs git, minim tep nıbak yipil ak per nep ognap sek nıñ tep git, git damıl, gem amnimij. Kaun Sijn ak nıbep gos ñek nıñlig git, kılıs ne dit nop sobok gılıg git midenimib. ²¹ Bi Kib cin Jisas Krais nıbep yımig nıñip ak me, ne nıbep dam karip lim seb kab ar alan sjak lek, per per nep komij midenigabim. Pen am ne eip per per midon, agıl, kod midebim nin aul, God cinop midmagıl lılıg git nep mideb, agıl, gos ar nıbak nep nıñ midenimib.

²² Bin bi gos omal nıñil, gos par nıpal okok, krop yımig nıñil, minim sisain agnimib. ²³ Bin bi ognap mab milaj ar ak amnimel rek lip okok, krop di komij yokem, komij amnimel. Bin bi ognap krop ak rek nep yımig nıñil dinimib; pen midmagıl kiri ke gos apeb rek gipal rek, cini ak rek nep git timel gjin rek lip, agıl, nıñ tep gılıg git midenimib. Tap si tap timel kiri gipal okok pırıkit, asik mosık gınimib. Tap si tap timel git midel walij kiri abe gac git, agıl, ma dinimib.

Bi Kib yib dap raneb minim alap

²⁴ Mıñi nıbep God ninmagıl ar ak lebin.

Ne nıbep kod midek nıñlig git, ma ap yap paknigabim.

Kisen nıbep dil, ne ke melik tep ke sek mideb sjak lek,

bin bi asin ma midel ne midil, miñi miñ yib gınigabim.

²⁵ God ne nokim. Ne cinop di komij yokip.

Bi Kib cin Jisas Krais cinop nen agıl, kımil warıkkak ak, birarık ped okok tıkit, mid damıl, miñi, kisen, per per nep midep nep midil,

ne Bi melik tep sek, Bi tep aknib ke, Bi kılıs timel yib, Bi magısek kod midep midel.

Nıbak, yib ne per nep agon ar amnaç.

Nıb aknib rek tep.

Repelesin Jon dai nıñıl ū kıl tıkkak

¹ Yad Jon, God wög gi ñeb bi ne alap midebin. Mınım ū kıl tıkebin nıb aul, ned misen ma nıñlak. Bin bi God nop wög gi nıbal okok, tap tari tari ulep gınigab ak nıñlañ, agıl, God ne Jisas Krais nop agek, ne pen ejol ne ak ag yokek apıl gek, yad dai nıñnek. ² Dai nıñnek nıbak, God mınım ne agak ak abe, Jisas Krais mınım ne agak ak abe nıñnek ak, mij nıbaul ū kıl tıkebin. ³ Ulep mideb, tap tari tari dai nıñnek ak magılseki wagın gił gił dam amniğab. Nıbak, bin bi mınım ū kıl tıkebin nıb aul kırı ke udın li nıñnigal okok abe, bin bi ognap udın li nıñ agel peyig nıñnigal okok abe, God Mınım nıbaul nıñ dıl kisen genigal ak, God gek, miñ miñ gınigal.

Jon bin bi cöc aknib ar onid midebak okok kırop mınım ag ñak

⁴ Yad Jon nıbep bin bi Esia Propins karıp lım sıkol ke ke aknib ar onid Krais cöc ne midebim okok, mij aul ū kıl tıkebin.

God ne miñi mideb, bırarık ped okok midoligip, kisen per per nep midenigab God nıbak, nıbep yımig nıñıl, dı tep gił, kod midek, nıbi kapkap sain tıkkıl mid tep gi midenimib. God nıbak abe, kaun ar onid sea kiñ bisigeper ne ar siñak midebal okok abe, nıbep yımig nıñıl, dı tep gił, kod midek, nıbi kapkap sain tıkkıl mid tep gi midenimib. ⁵ Jisas Krais, mınım tep ak damıl, God agak rek nep gił kımıl, wagın gi warıkıl, karıp lım okok kiñ midebal okok kırop magılseki kod mideb Bı Kıl ak, ne ak rek nep nıbep yımig nıñıl, dı tep gił, kod midek, nıbi kapkap sain tıkkıl mid tep gi midenimib.

Ne cınop midmagıl lıl, lakañ ne yapek kımıl,
tap si tap tımel gıpın gac ak lig gi yokıp.

⁶ Cın Kiñ kıl Jisas Krais karıp ne midil,
Nap God nop sobok gep bin bi ne midobın.
Nıb ak, Jisas Krais, Bı melik tep sek ak, Bı kılis yıb ak,

yıb ne ak per nep per nep agon ar amnañ!

Nıb aknib rek tep.

⁷ Pen nıñım! Ne seb bad sek apek,
bin bi karıp lım okok nıb okok nıb
magılseki nop misen nıñnigal.
Bı nop golıñ dı piñ lılk okok abe
magılseki nop misen nıñnigal.
Nop nıñıl, bin bi karıp lım okok nıb okok
nıb magılseki,
tari gınig nıg gıpın, agıl, molıl gek sıl
kıl agnigal.

Nıñid, nıg gınigab me ak!

Nıb aknib rek tep.

⁸ God Bı Kıl kılıs ke sek tap okok
magılseki gınimıñ rek nep mideb ak, ne
miñi mideb, bırarık ped okok midoligip,
kisen per nep per nep midenigab. Ne
agıp, “Yad nep gen, tap okok magılseki
wagın gił mideb. Yad nep gen, tap okok
magılseki kır gınig gınigab,” agıp.

Jon dai nıñıl Jisas nop nıñak

⁹ Yad namam nıbi Jon, Kiñ cın Jisas
karıp ne midil, nop wög gi ñon, bin bi
okok cınop gi tımel gel, gos par ma nıñıl,
gos sek midil, nop ma kırıg gił, kılıs yıb
gił gon ameb. Yad God Mınım ak ag nıł,
Jisas apıl mınım tep cınop ag misen lak
mınım nıñid nıbak ag ñen, yıp miñ lıl,
dam nıg solwara tıb kıs gak airan Patmos
siñak lılk.

¹⁰ Airan Patmos siñak mideb, Bı Kıl nıñ
ne alap, God Kaun ak yıp bak lek nıñlig
gi, kıl yad okok ar mınım kıl alap, akıl
magıl rek agıl agak, ¹¹ “Nak tap tari tari
nıñnigaban okok, mij ū kıl tıkkıl, bin bi
taun kıl ke ke aknib ar onid Krais cöc ne
midebal okok, kırop mij nıbak yokek
amnañ. Epesas alap, Sımöna alap, Pegamam
alap, Taiataira alap, Sadis alap, Piladelpia
alap, Leodisia alap yokek amnañ,” agak.

¹² Mınım nıb agek nıñlig gi, yad bi
mınım ageb nıbak nıñin, agıl, adık gił
nıñnek, lam kab gol dıl giłak aknib ar onid
siñak midek. ¹³ Pen lam nab nıb siñak,
yad nıñnek, bi ñı rek bi alap midek. Ne
walıj par kıl yıb alap yımek tob gol ne
karıkak; kab gol dıl giłak sıb nag kıl alap
dı pabil nab siñak alan pog lak. ¹⁴ Nabıc
cög kımkas ne ak, kaj sipsip kas tıd mideb

rek, aka seb tıd mıdeb rek, lak. Uđin ne ak, mab mīlañ rek mīdekl. ¹⁵ Tob kīd ne ak, tap kapa kīlis “bras” apal ak dagilel, yīn open dīp rek ak gak. Pen mīnim ne ak, nīg sīj kīb pīñil gu agīp rek ak agak. ¹⁶ Nīnmagīl yīpīd kīd ne ak, gap aknīb ar onjīd ak dīl mīdekl. Pen tu par kīd gol gol gak alap meg mīgan ar alan ap ran jakak. Mīlik jo mīlik ne ak, pīb nab epel apīl, melik kīd yīb agīl gīp rek gak.

¹⁷ Yad nop nīñil, tob wagīn ne sīñak ap yap gon yīmīl, bin bī kīmbal kalaú gīp ak rek mīdenek. Nīg gen, nīn yīpīd kīd pīs ne ak yīp dī nīñil agak, “Ma pīrīknīmīn! Yad ke gen, tap okok magīlsek wagīn gīl mīdeb. Yad ke gen, tap okok magīlsek kīr gīnīg gīnīgab. ¹⁸ Yad me Bī Per Komīn Mīdeb ak. Ned kīmnek ak pen nīñan! Mīñi komīn mīdīl, per nep per nep komīn mīdenīgain. Yad ‘Kīmeb Won’ ak kod mīdebin. Bin bī kīmīl, am ‘Cīp Kaunan Karīp’ mīdebal okok, yad pīyam ur ak dī mīdīl, ‘Cīp Kaunan Karīp’ kau ak abe, bin bī ‘Cīp Kaunan Karīp’ sīñak mīdebal okok abe, kod mīdebin. Yad kījōn yīkenīgain kīri ak rek nep komīn amnīgal.

¹⁹ “Nīb ak, tap tari tari nīpan ak mīj ū kīl tīknīmīn. Mīñi geb rek nīñil, kīsen gīnīgab rek nīñil, magīlsek mīj eyañ ū kīl tīknīmīn. ²⁰ Pen tap nīñesān okok, mīnim wagīn ak nīg gīl mīdeb: lam gol dīl gīlak aknīb ar onjīd nīñesān okok, bin bī karīp līm ke ke aknīb ar onjīd Krais cōc ne mīdebal okok nīñesān. Pen gap aknīb ar onjīd nīnmagīl yīpīd pīs kīd yad ar ak nīñesān okok, ejol cōc aknīb ar onjīd kod mīdebal okok nīñesān,” agak.

2

Krais bin bī ne Epesas mīdeligipal mīnim ag ūeb

¹ “Pen taun kīb Epesas Krais bin bī ne mīdebal okok, ejol kīrop kod mīdeb ak nop mīnim ū kīl tīkīl agnīmīn:

‘Bī gap aknīb ar onjīd nīnmagīl yīpīd pīs kīd ne ar ak dīlīg gīt, lam gol dīl gīlak aknīb ar onjīd nab sīñak ajeb ak, Epesas bin bī kod mīdeban okok kīrop mīnim ūbaul ag yokīp.

² Ne agīp,

“Nag ar nībi gīpīm ak yad bīr nīpin. Nībi wōg kīlis gīl gī damīl koslam mīdīl, ma yo nīpīm ak, nīpin. Bin bī gī tīmel gīpal okok kīrop nīñem, nībep tep ma gīp. Bī Jisas mīnim dad ameb mīdobīn, agīl, mīnim esek apal okok kīrop nīñ tep gīl, asīk mosīk gīpīm. ³ Yīp nīñ dīl mīnim yad agem nībep mīker ūel, ma yo nīñil, yīp eip cīg gīlīg gīt nep mīdebmīm ak, yīp tep gīp.

⁴ “Pen yad mīnim alap mīdeb. Yad eip ned cīg gīl mīdmagīl yīb līl mīdöligipīm mīñ ar ak dam yokpīm akal? ⁵ Ned yīp mīdmagīl līlīg gīt, gīt tep gōlīgipīm mīñ tep nībak, tari gīnīg kīrīg gīpīn agīl kauyañ dīl, ned mīd tep gōlīgipīm rek mīdenīmīb. Mer ak, yad apīl lam nībep ak dī pīlīt gīt dīnīgain.

⁶ “Pen ar alap gīpīm ak, yīp tep gīp. Bin bī kīri bī Nikolas mīnim tom ne ak dīl, nag tīmel ar ak gel yīp tep ma gīp rek, nībep ak rek nep tep ma gīp.

⁷ “Nībi bin bī gos tīmid mīdonīmīn okok, God Kaun ne Krais bin bī ne mīdebal karīp līm ke ke okok kīrop mīnim ageb ak nīñ tep gīnīmīb.

Bin bī mīker apek, gos par ma nīñil, yīp cīg gīlīg gīt nep mīdenīgal okok, nīn kīsen onīgab ak kīrop agen, per komīn mīdep mab magīl God wōg dai tep ne ar alan tanīb ak dīl nīñnīgal,” agīp, agnīmīn.

Krais bin bī ne Sīmōna mīdeligipal mīnim ag ūeb

⁸ “Pen taun kīb Sīmōna Krais bin bī ne mīdebal okok, ejol kīrop kod mīdeb ak nop mīnim ū kīl tīkīl agnīmīn:

‘Bī ne gek, tap okok magīlsek wagīn gīl mīdeb ak; Bī ne gek, tap okok magīlsek kīr gīnīg gīnīgab ak; Bī kīmīl kauyañ warīkak ak, Sīmōna bin bī kod mīdeban okok kīrop mīnim ūbaul ag yokīp.

⁹ Ne agīp,

“Yad nīpin, bin bī ognap, cīn God bin bī yīpīd gīl mīdobīn apal ak pen Seten sobok gep karīp ne mīdīl, nībep mīnim dīlīg gīt mīdebal. Mīker nībi tari tari mīdeb okok, yad ak rek nep nīpin. Nībi bin bī yīm gep rek mīdebmīm ak pen yad

n̄ipin God udin ȳirik ar ne ak n̄ibi bin b̄i gep ȳib m̄idebim. ¹⁰ N̄ibep m̄iker ḡinig geb ak, gos k̄ib ma n̄ijñim̄ib. N̄ijñim! Ulep m̄ideb, Krais nop c̄ig tep ḡipal aka ap yap paknigal, agil, Seten gek, n̄ibep ognap d̄i m̄iñ l̄inigal. N̄ibep n̄in aknib wajrem alan ak rek gi t̄imel ḡilg gi m̄idenigal. Pen n̄ibep tari tari ḡil, piñ nep ñag pak l̄inig genigal ak, gos par n̄ibak ma n̄ijñim̄ib. Ȳip c̄ig ḡilg gi nep m̄idem ñag pak lenigal ak, n̄ibep per komiñ m̄idep usajil bad ak n̄inigain.

¹¹ N̄ibi bin b̄i gos t̄imid m̄idonim̄in okok, God Kaun ne Krais bin b̄i ne m̄idebal karip l̄im ke ke okok k̄rop m̄inim ageb ak n̄ij tep ḡinim̄ib.

Seten n̄ibep neb neb ḡinigab ak pen bin b̄i ȳip c̄ig ḡilg gi nep m̄idenigal okok, yur k̄ib d̄il k̄imbal rek ak kauyan ma k̄imnigal,” agip, agnim̄in.

Krais bin b̄i ne Pegamam m̄ideligipal minim ag ñeb

¹² “Pen taun k̄ib Pegamam Krais bin b̄i ne m̄idebal okok, ejol k̄rop kod m̄ideb ak nop m̄inim ñu k̄il tikil agnim̄in:

‘B̄i tu par k̄id ne gol gol k̄id m̄ideb ak, Pegamam bin b̄i kod m̄ideban okok k̄rop m̄inim n̄ibaul ag yokip.

¹³ Ne agip,

“Yad n̄ipin, n̄ibi koslam ȳib m̄idebim. Bin b̄i karip l̄im n̄ibi m̄idebim nab s̄injak, Seten kij rek kod m̄ideb. Pen n̄ibi m̄inim ȳip ak n̄ij d̄i tep ḡil, ȳip c̄ig gi tep ḡilg gi m̄idebim. Karip l̄im Seten kod m̄ideb n̄ibak, namam Adipas m̄inim tep yad ak bin b̄i okok k̄rop ag n̄i m̄idek, nop ñag pak l̄ilak ak pen ȳip ma k̄irig gipec.

¹⁴ Pen m̄inim ognap m̄ideb. Bin b̄i n̄ibi ognap, Belam m̄inim ag ñoligip rek ag ñibak. Bi Belam n̄ibak, Belak nop t̄imid ukek me, Belak ne am Isrel bin b̄i okok k̄rop l̄ip gi dad amek, k̄iri ȳip k̄irig gi, tap ñijeb tap yokop god esek okok nop pak sobok gi ñoligipal ak ñibölögipal. Belak Isrel bin b̄i k̄rop agek, k̄iri bin si b̄i si göligipal. ¹⁵ Isrel bin b̄i b̄iarik okok göligipal rek, n̄ibi ognap b̄i Nikolas m̄inim esek ne ak d̄il, nag t̄imel ar ne ak k̄isen gi gem ameb.

¹⁶ N̄ib ak, tap si tap t̄imel ḡipim ak, tari ḡinig niñ ḡipin agil, k̄irig ḡinim̄ib. Pen niñ ma ḡinigabim ak, yad ulep kasek apil, tu par k̄id meg m̄igan yad eyan n̄ib apjakeb ak d̄il, bin b̄i niñ ḡipal okok eip pen ḡinigain.

¹⁷ N̄ibi bin b̄i gos t̄imid m̄idonim̄in okok, God Kaun ne Krais bin b̄i ne m̄idebal karip l̄im ke ke okok k̄rop m̄inim ageb ak n̄ij tep ḡinim̄ib.

Seten n̄ibep neb neb ḡinigab ak pen bin b̄i ȳip c̄ig ḡilg gi nep m̄idenigal okok, yad tap ñijeb mana we ḡilak ak ognap ñen ñijngain. Pen k̄rop kab tiñ ke ke n̄inigain. Kab n̄inigain ar n̄ib okok, ȳib k̄isen n̄ib ak tik ke ke nokim nokim n̄inigain, bin b̄i d̄inigal okok nep n̄ijngain,” agip, agnim̄in.

Krais bin b̄i ne Taiataira m̄ideligipal minim ag ñeb

¹⁸ “Pen taun k̄ib Taiataira Krais bin b̄i ne m̄idebal okok, ejol k̄rop kod m̄ideb ak nop m̄inim ñu k̄il tikil agnim̄in:

‘God Ñi ne, udin mab m̄ilan rek m̄idek n̄ijig gi, tob k̄id ne ak, kapa bras apal ak dagilel yin gopen tik dip rek m̄ideb ak, Taiataira bin b̄i kod m̄ideban okok k̄rop m̄inim n̄ibaul ag yokip.

¹⁹ Ne agip,

“Nag ar n̄ibi ḡipim ak yad bir n̄ipin. Ȳip abe, bin b̄i okok k̄rop abe m̄idmagil liñ, k̄ilis gi ȳip wög ḡilg gi nep m̄idebim ak, yad n̄ipin. Ai mam okok pen pen d̄i tep ḡil, gi ñil, m̄iker apek koslam m̄idil gos par ma n̄ipim ak, yad n̄ipin. Ḡipim n̄ibak, ned s̄ikol s̄ikol göligipim ak pen miñi tapin ḡipim ak, yad n̄ipin.

²⁰ Pen m̄inim alap m̄ideb. Bin Jesebel ak ma ag yokpim. M̄inim esek agil, yad God m̄inim agep bin alap m̄idebin agip. Bin b̄i ȳip n̄ij dipal okok k̄rop m̄inim esek ag ñil, l̄ip gi dad amek, k̄iri ȳip k̄irig gi, bin si b̄i si ḡipal. Ne k̄rop agek, tap ñijeb tap yokop god esek okok nop pak sobok gi ñibak ak ñibak. ²¹ Ne nag t̄imel ar n̄ibak k̄irig gi mid tep ḡinim̄in aka agil, n̄ij mid mer n̄ijil k̄irig ḡipin. ²² Niñ giip rek yad nop abañ ar s̄injak yoken, nop miñak

kib gek, yur kib yib dinigab. Bin bi ne eip bin si bi si gipal nib okok, tap si tap timel gipal ak, tari ginig nig gipin agil, ma kirig ginigal ak, kropak rek nep gen, mitnak kib gek, yur kib yib dinigal. ²³ Bin bi nop kisen gipal okok krop pis nep ntag pak lenigain me, bin bi yad karip lim ke ke cec ke ke midebal okok, yip niy tepgil niyngal, yad bin bi gos timid nab nibep eyan niy tepgil, magilsek gipim gipim rek niyil, nibep nokim pen nibak rek niyngain. ²⁴ Pen nibi Taiataira bin bi ognap, bin nibak minim timel ag nib minim ak ma dil, Seten minim timel yipil apal minim ak ma dipim rek, minim miker ognap sek nibep ma agnigain. ²⁵ Pen yip niy dil cig tep gipim nag ar ak di cici lil midem midem, kisen yad niyngain!

²⁶ Bin bi yip cig tep gilig gi nep mid damil, miker apek yip ma kirig ginigal okok, yad krop agen, bin bi karip lim ke ke okok krop kod midenigal. ²⁷ Tari ginig: Bapi minim alap yip agil agak, Yad agen, ne ain yir alap dil,
tin cog okok pak jisipik masipik gipal
rek,
bin bi karip lim ke ke okok
kilis timel yib gil krop kod
midenigab, agak.

²⁸ Pen bin bi yip niy dil cig tep gil nag tep ar ak di cici gilig gi midenigal okok, krop gap poglin tep karip lim jin parkek niyngi gipal rek ak niyngain.

²⁹ Nibi bin bi gos timid midonimij okok, God Kaun ne Krais bin bi ne midebal karip lim ke ke okok krop minim ageb ak niy tep giniimb, agip, agnimin, agak.

3

Krais bin bi ne Sadis mideligipal minim ag neb

¹ “Pen taun kib Sadis Krais bin bi ne midebal okok, ejol krop kod mideb ak nop minim nu kil tikil agnimin:

‘Bi God Kaun tam pak akni ar onid lip ak abe, gap akni ar onid ak abe di mideb ak, Sadis bin bi kod mideban okok krop minim nibaul ag yokip.

Ne agip,

“Nag ar nibi gipim ak yad bir nippin. Bin bi okok niyel, komij midil yip kisen gipim rek lip pen pis nep kimil yip kisen ma gipim. ² God yad minim ageb rek gi damil, nab sinjak kirig gipim ak, God nop tep ma gip. Nibak, udin nibi mimlij mideb ak rek, warikil, komij won nibi kir ginig geb ak niy tep gem, kilis ginimij. ³ Nib ak, Krais minim tep ak ageb rek giniimb. Pen wisin sakol kiniil ma wariknigabim ak, yad bi tap si dep bi okok niy midel ma opal rek ak apen, nibi niyil pak ploplö giniigabim.

⁴ Pen nibi Sadis bin bi midebim okok, bin bi ognap walij kiri gel acir ma gip; minim tep yad niy dil, ageb rek nep gilig gi midebal rek, kiri walij tid lili, yad eip ajenigal. ⁵ Bin bi miker apek, kilis gil, yip niy di wos gil, cig gilig gi nep midel amnigab okok, yad krop ak rek nep walij tid tep nibak li niyngain. Pen yib kiri per midep buk eyan nu kil tik len mideb ak, ma lig gi yoknigain, mer. Bapi abe, ejol ne okok abe niy midel niyngi gipal, bin bi yad midebal, agil, misen agnigain.

⁶ Nibi bin bi gos timid midonimij okok, God Kaun ne Krais bin bi ne midebal karip lim ke ke okok krop minim ageb ak niy tep giniimb,” agip, agnimin.

Krais bin bi ne Piladelpia mideligipal minim ag neb

⁷ “Pen taun kib Piladelpia Krais bin bi ne midebal okok, ejol krop kod mideb ak nop minim nu kil tikil agnimin:

‘Bi Sin ak; Bi minim niyid yib ageb ak; kiij Depid ki ur ne ned kod midoligip ak, Bi ki ur nibak miyi dil mideb ak, kijon yikek, bin bi ognap gi niyngi mel rek ma lip; pen kijon gi nek, bin bi ognap yiknigmel rek ma lip. Bi nibak nep, Piladelpia bin bi kod mideban okok krop minim nibaul ag yokip.

⁸ Ne agip,

“Nag ar n̄bi ḡip̄im ak yad b̄ir n̄ip̄in. N̄bi bin b̄i kon̄ai ma m̄ideb̄im ak pen m̄in̄im ȳip̄ n̄iñ d̄i w̄ös ḡil, n̄bi bin b̄i yad m̄ideb̄im m̄in̄im ak m̄isen̄ ag ñib̄im. N̄bak, n̄bep k̄ijon̄ ȳiken̄, bin b̄i ognap ḡi ñin̄imel rek ma l̄ip̄. ⁹ Bin b̄i ognap, c̄in̄ God bin b̄i ȳip̄d̄ ḡil m̄idob̄in̄ apal ak pen Seten sobok gep kar̄ip̄ ne m̄idebal. Pen yad k̄rop gen, k̄iri maḡilek am tob waḡin̄ n̄bep s̄iñak koḡim ȳim̄il, k̄ibor k̄yan̄ ḡil, yad n̄bep m̄idmaḡil l̄ip̄in̄ ak n̄iñn̄imel. ¹⁰ N̄bep ḡi t̄imel ḡipal ak pen n̄bi yad apin̄ rek nep ḡil, gos par ma n̄iñil, k̄iliñ ḡil, w̄ög ȳip̄ ḡiliñ ḡi m̄ideb̄im rek, bin b̄i l̄im̄ dai ar waḡin̄ aul ke ke okok, ȳip̄ c̄ig ḡi m̄iden̄igal aka ȳip̄ k̄ir̄ig ḡin̄igal aḡil, k̄rop maḡilek m̄iker ñin̄igain̄ ñiñ ak, n̄bep abe ma ñin̄igain̄.

¹¹ Ulep m̄ideb n̄in̄igain̄. M̄in̄im tep yad n̄iñ d̄ip̄im ak, n̄iñ d̄i k̄iliñ ḡil, ȳip̄ c̄ig ḡiliñ ḡi nep m̄idem, per kom̄iñ m̄idep usaj̄il bad n̄bep ñin̄igain̄ apin̄ ak, bin b̄i ognap p̄iliñ ḡi dad amn̄imel rek ma l̄in̄igab. ¹² Bin b̄i an God M̄in̄im ageb rek gek, nop ḡi t̄imel gel, gos par ma n̄iñil, God M̄in̄im ageb rek nep ḡi dam̄il, ȳip̄ c̄ig ḡiliñ ḡi nep m̄iden̄igab ak, yad nop gen, God yad sobok gep kar̄ip̄ ak sap k̄ib alap rek m̄iden̄igab. God sobok gep kar̄ip̄ n̄bak ne per per nep m̄igan nab adan̄ m̄idiñ, m̄is ken ma amn̄igab. Yad wak ar nop, God yad ȳib ne ak abe ñu k̄il t̄ik̄il, God yad taun k̄ib ne Jerusalem k̄isen̄ n̄b seb kab ar alan̄ s̄iñak n̄b on̄igab ak, taun k̄ib n̄bak ȳib ak abe ñu k̄il t̄ik̄il, ȳib yad k̄isen̄ n̄b ak abe ñu k̄il t̄ik̄il ḡin̄igain̄.

¹³ N̄bi bin b̄i gos t̄im̄id m̄idon̄im̄in̄ okok, God Kaun ne Krais bin b̄i ne m̄idebal kar̄ip̄ l̄im̄ ke ke okok k̄rop m̄in̄im ageb ak n̄iñ tep ḡin̄im̄ib,” aḡip̄, agn̄im̄in̄.

Krais bin b̄i ne Leodisia m̄ideliḡipal m̄in̄im ag ñeb

¹⁴ “Pen taun k̄ib Leodisia Krais bin b̄i ne m̄idebal okok, ejol k̄rop kod m̄ideb ak nop m̄in̄im ñu k̄il t̄ik̄il agn̄im̄in̄:

‘B̄i ȳib ne “Ñig Akn̄ib Rek Ḡin̄im̄in̄” ak; B̄i, God ne agek, tap okok maḡilek ḡi lak ak; B̄i ne God ageb rek nep ḡil,

m̄in̄im tep ak dam ȳip̄d̄ ḡil nep ag ñib̄ ak, Leodisia bin b̄i kod m̄ideban okok k̄rop m̄in̄im n̄baul ag yok̄ip̄.

¹⁵⁻¹⁶ Ne aḡip̄,

“Nag ar n̄bi ḡip̄im ak yad b̄ir n̄ip̄in̄. Ȳip̄ p̄is nep ma c̄ig ḡip̄im; ȳip̄ p̄is nep ma k̄ir̄ig ḡip̄im. M̄in̄im tep yad ak p̄is nep n̄iñ d̄il, ageb rek ḡin̄im̄ib aka p̄is nep k̄ir̄ig ḡin̄im̄ib ak tep! Ȳip̄ gos ar ar nep n̄ip̄im rek, n̄bep w̄ök yok̄niñ gebin. ¹⁷ N̄bi ap̄im, ‘C̄in̄ bin b̄i gep m̄id tep ḡip̄in̄; tap c̄in̄ kon̄ai m̄ideb; tap alap ulep ma ḡip̄,’ ap̄im ak pen m̄in̄im ma n̄ip̄im ak, n̄bi bin b̄i tam okok rek m̄ideb̄im; n̄bi bin b̄i ȳim̄ gep rek m̄ideb̄im; n̄bi bin b̄i tap ma m̄ideb rek m̄ideb̄im; n̄bi bin b̄i ud̄in̄ kwoi m̄ideb̄im; n̄bi maḡil nep m̄ideb̄im. ¹⁸ N̄b̄ ak me, n̄bep m̄in̄im agn̄iñ gebin aul n̄iñ tep ḡil, n̄b̄ akn̄ib rek nep ḡin̄im̄ib. Bin b̄i ȳim̄ gep rek m̄ideb̄im rek, ȳip̄ ap̄il kab gol yad daḡilen ȳin̄il dai dai sek ma m̄ideb ak taūil me, bin b̄i gep m̄iden̄igab̄im. Maḡil nep m̄ideb̄im ak, bin b̄i ñiñel nab̄iñ ḡin̄im̄in̄ rek l̄ip̄ rek, ȳip̄ ap̄il wal̄iñ t̄id alap taūil l̄im̄. Ud̄in̄ ma n̄ip̄im rek, ȳip̄ ap̄il ud̄in̄ maras̄in̄ alap taūill̄il, ud̄in̄ kwoi ḡip̄ ak ñiñl̄ ñiñn̄igab̄im.

¹⁹ Bin b̄i k̄rop m̄idmaḡil l̄ip̄in̄ okok ḡi t̄imel gen̄igal ak, yad k̄rop ma k̄ir̄ig ḡin̄igain̄; m̄id tep ḡilañ, aḡil, m̄iker ñiñl̄ ḡi t̄im̄id ukpin̄. N̄b̄ ak, gos k̄iliñ n̄iñil, tap si tap t̄imel ḡip̄im ak, tar̄i ḡin̄ig ñiñ ḡip̄in̄ aḡil, p̄is nep k̄ir̄ig ḡil, m̄id tep ḡin̄im̄ib. ²⁰ Ñiñim̄! Yad ap̄il, söñ ar eyan̄ m̄idl̄ig ḡi, k̄ijon̄ pak gu gu ḡiliñ ḡi kod m̄idebin. Bin b̄i an m̄in̄im yad ak n̄iñil k̄ijon̄ ȳiken̄igab ak, yad kar̄ip̄ ñiñlik m̄igan ne ak am̄il, eip tap ñib̄il j̄im̄ ñiñ m̄idon̄igab̄ir̄.

²¹ Seten ȳip̄ m̄iker k̄ib ñak ñiñ ak, Bapi yad m̄in̄im ne ak ma k̄ir̄ig ḡinek; agak rek nep ḡi dam̄il me, Bapi eip sea kin̄ ne ar ak b̄is̄ig ḡinek. N̄b̄ ak rek, bin b̄i Seten k̄rop m̄iker ñek, m̄in̄im tep yad ak ma k̄ir̄ig ḡil, ȳip̄ c̄ig ḡiliñ ḡi nep m̄iden̄igal okok, k̄rop ag dam yad eip sea kin̄ yad ar ak b̄is̄ig ḡin̄igab̄in̄.

²² N̄bi bin b̄i gos t̄im̄id m̄idon̄im̄in̄ okok, God Kaun ne Krais bin b̄i ne

midebal karip lim ke ke okok kiroq minim ageb ak niñ tep giniñmib,” agip, “agnimin,” agak.

4

¹ Pen minim nu kıl tikesin nibak dai niñ damıl, kauyan ak dai niñil niñnek, God karip lim seb kab ar alan siñak kijon yikil midek. Ned akił magıl rek agek niñnek ak, kauyan ak agıl yip agak, “Ar aul apek, tap kisen giniñgab okok nep yomin,” agak. ² Nib agek niñlig gi, God Kaun ak apıl yip gon lak niñil yad niñnek, seb kab ar alan siñak bi alap sea kinj ar siñak bisig midek. ³ Bi siñak bisig midek ak melik sek midek; kab jaspa abe kab kanilian abe tiđ melik giđ rek melik sek midek. Pen kinj sea bisig midek ak, sibeñ nop kis kis gił, kab emral rek yin rikiñ rikiñ gił, yin rik yaplıg gi midek. ⁴ Sea kinj ne ak nab eyan midek niñlig gi, bi kib bisig gipal sea kinj aknib niñ juıl adık gi dam omal omal (24) okok li kis kis giłlak. Bi kib minim tiđ bilocep okok walij tiđ yimil, kab gol dił giłlak usajil bad okok ke ke lił, bisig midełak. ⁵ Bi sea kinj nab eyan bisig midek siñak nib, anım anım diłig gi, timik aglig gi, kis kis giłig gi amıl par sek amnak. Sea kinj wagin nib siñak sił melik aknib ar onid ak yinil melik gi midek. Sił melik nib okok me, God Kaun aknib ar onid ne ak. ⁶ Bi sea kinj nab eyan bisig midek wagin siñak, kab kılmasık ak glas rek kid yib gił midek. Sea kinj bak siñak, tap komin mideb ke ke omal omal mid kis kis giłlak. Tap nib okok udin konjai nep kid okok midil, pabil okok midil gak. ⁷ Tap komin nib okok, alap layon rek lak, alap kaj kau anjom rek lak, alap bi midik dai rek lak, alap yakir dik auan par lip ak rek lak. ⁸ Pen tap komin omal omal nib okok magilsek auan aknib kagol onid lak. Udin konjai nep, ar okok lił, pabil okok lił magilsek li sakak. Udin auan mok okok abe midek. Pen piñ nab kislím eyan, kiñep ag midlig gi agebal,

“NE BI SHJ “NE BI SHJ “NE BI SHJ GOD BI KIB KILIS AKNIB KE YIB NE TAP MA GEP ALAP MA MDEB TARI TARI GINIÑG, GINIÑGAB NE BIRARK PED OKOK

MIDOLIGIP, NE MIÑI MIDEDEB, NE KISEN PER PER NEP MİDENİGAB” apal.

⁹ Pen tap komin ke ke omal omal nib okok, Bi per nep per nep komin midenigab sea kinj ar bisig mideb ak, ne Bi tep aknib ke mideb agıl, nop tep aglig gi, yib melik sek ne agel ar amek niñlig gi, ¹⁰ bi kib minim tiđ bilocep niñ juıl adık gi dam omal omal (24), Bi sea kinj bisig mideb wagin siñak kogim yimil, Bi per nep per nep komin midenigab ak, nop tep aglig gi, yib nop agel ar ameb. Usajil bad kiri okok tiđ ju ne mideb siñak lił, agebal, ¹¹ “God Bi Kib cın!

Bin bi magilsek okok,
nak Bi kib ke yib, agıl,
yib nep agel ar amnan.

Bin bi magilsek okok,
nak Bi tep ke yib, agıl,
yib nep agel ar amnan.

Bin bi magilsek okok,
nak Bi kılıs ke yib, agıl,
yib nep agel ar amnan.

Nak tap okok magilsek gi lınak.

Nak nep agek,
bin bi midil,
tap okok magilsek mideb,” agebal.

5

Jon mij nag ñon gi kılıs gak alap niñak

¹ Pen dai niñ damıl niñnek, bi sea kinj ar ak bisig midek ak, mij par kib dai dai komlak alap niñmagıl yipid ne pis ar dił midek. Mij nibak, söñ ar okok nu kıl tikił, miğan eyan nu kıl tikił giłlak. Pen dai dai komil, nag ke ke aknib ar onid ak ñon gi tep yib giłlak. ² Pen yad niñnek, God ejol kılıs yib alap gaul kib agıl agak, “Bin bi an rek nag lılk aul wişibil, mij nib aul tiđ ju tiđ pis giniñmij rek lip?” agak. ³ Nib agak ak pen seb kab ar alan siñak abe, lim dai ar wagin aul abe, lim mok eyan abe, bin bi mij nibak nag wişibil tiđ ju tiđ pis giniñmij rek lip bi alap ma piyo niñlak rek, yad yimig yib gek sil aglig gi midełek. ⁴ Seb kab ar alan siñak abe, lim dai ar wagin aul abe, lim mok eyan abe, bin bi mij nibak nag wişibil tiđ ju tiđ pis giniñmij rek lip bi alap ma piyo niñlak rek, yad yimig yib gek sil aglig gi midełek. ⁵ Pen bi kib minim tiđ bilocep midełak okok alap yip agak, “Nak

sıl ma gìnimìn. Niñon! Layon Juda nıb ak kiñ Depid tıkek tık dam dapıl gel, nop tık dolak. Ne kaual maulal ne ak yık gi yokak ak me, miñ nıbak nag wiñibıl tıg ju tıg piñ gìnimìn rek lıp,” agak.

Jon Sipsip Ñılık ak niñak

6 Nıb agek niñlig gi niñnek, Sipsip Ñılık ñag pak lel kımıl warıkak rek alap, sea kiñ nab siñak midek. Tap komiñ mideb ke ke omal omal abe, bı kıb miñim tıg bılokep okok abe, mid kıs kıs gılak. Sipsip Ñılık nıbak kom aknıb ar onıd ak, udın aknıb ar onıd ak lak. Udın aknıb ar onıd lak miñim wagın ak, God ne Kaun ne aknıb ar onıd ak ag yokek, karıp lım okok magılseki kıd kıd amnak. **7** Pen Sipsip Ñılık ak Bi sea kiñ bisig midek wagın siñak amił, miñ ñin yıpıd ne piñ ken ar dıl midek ak dak. **8** Dek niñlig gi, tap komiñ omal omal abe, bı kıb miñim tıg bılokep aknıb ñin juıl adık gi dam omal omal (24) abe apıl, midek siñak kogım yımlak. Bi kıb miñim tıg bılokep nıb okok kiri tap gita rek okok ke ke dıl, kınan kab gol dıl gılak okok ke ke dı midek. Kınan dı midek migan nıb okok, tap dagılel yın sıkiñ gıl ki tep owıp ak, ap ran jakıl midek. Tap God nop dagılel yın ki tep owıp nıbak, God bin bi ne okok nop sobok gıpal ak. **9** Pen kiri kımep kisen nıb alap agıl aglak,

“Nep ñag pak lel,
lakañ nak soñ gi yapek,
bin bi karıp lım ke ke midebal rek,
wagın ke ke midebal rek,
miñim yıb ke ke apal rek,
wak ke ke lıp rek,
nak taunak niñıl
kiri God bin bi ne midebal.
Nıb ak me, nak nep miñ kom ñon gi tep gak
nıbak,
wiñib tıg ju tıg piñ gi niñimìn rek
mideb.

10 Pen nak gınak ak, kiri kiñ karıp rek lıı,
God nop sobok gep bin bi lıı, God cın
nop wög gi ñıbal.
Kiri kisen nak eip bin bi lım dai ar wagın
aul okok,
kırop magılseki kod mideñgal,” aglak.

Sipsip Ñılık ak yıb ne agel ar amnak

11 Pen dai niñ damıl kauyan niñıl niñnek, ejol ñin juıl ñin juıl, tausen tauşen konai yıb nep miñim agelak. Sea kiñ nıbak abe, tap komiñ omal omal okok abe, bı kıb miñim tıg bılokep okok abe, kırop piñıl kıs kıs gi midek. **12** Pen meg miğan dap ranıl kımep aglıg gi aglak,
“Sipsip Ñılık ñag pak lııak ak, ne tep yıb.
Ne tap okok magılseki gi lak, agıl,
yıb ne agon ar amnanj.
Ne tap alap ulep ma giıp, agıl,
yıb ne agon ar amnanj.
Ne gos tep ke yıb mideb, agıl,
yıb ne agon ar amnanj.
Ne kılıs ke yıb mideb, agıl,
yıb ne agon ar amnanj.
Ne tep ke yıb mideb, agıl,
yıb ne agon ar amnanj.
Ne melik tep ke sek mideb, agıl,
yıb ne agon ar amnanj.
Ne yıb ke sek mideb, agıl,
yıb ne agon ar amnanj,” aglak.

13 Pen yad niñnek, tap tari tari God gi lek ake lıpal seb kab ar alan, lım dai ar wagın aul, lım mok epi, ñıg solwara nab okok magılseki kımep agıl aglak,
“Bi sea kiñ bisig gi mideb ak abe,
Sipsip Ñılık ak abe,
kiri yıb ke sek midebir, agıl,
yıb kırop mal agon ar amnanj.
Kiri tep ke yıb midebir, agıl,
yıb kırop mal agon ar amnanj.
Kiri melik tep ke sek midebir, agıl,
yıb kırop mal agon ar amnanj.
Kiri kılıs ke yıb midebir, agıl,
yıb kırop mal agon ar amnanj,” aglak.

14 Nıb agelak, tap komiñ omal omal aglak, “Nıb aknıb rek tep,” aglak. Nıb agelak, bi kıb miñim tıg bılokep okok kogım yımlı, God Sipsip Ñılık kırop mal yıb agel ar amnak.

6

Sipsip Ñılık ak nag aknıb ar onıd ak wiñibak

1 Pen niñ midek niñlig gi, Sipsip Ñılık ak, miñ kom nag ñon kılıs gak dı midek ak, nag dai sabdanj ak tıg ju wiñibek niñlig gi, tap komiñ omal omal, nokım alap miñim kıb timik agıp rek agıl agak, “Owan e!”

agak. ² Agek niñnek, kaj hos tíd alap apjakak. Hos ar níbak bì alap cím díl bísig mìdek. God gek win gìnîmîn rek nep líp rek, God nop usajíl bad win gíl dípal ak lì ñek, karíp lím seb kab ar alan kírig gíl, bin bì karíp lím wagîn eyan eip pen pen gíl, ñag ju yík yokníg amnak.

³ Pen Sipsip Ñílik ak, nag dai yígwu nab níb ak tíg ju wísibek niñlig gi, tap komiñ omal omal, yígwu nab níb ak agak, "Owan e!" agak. ⁴ Agek niñnek, kaj hos lakañ yíb alap apjakak. Bì alap hos ar níbak bísig mìdek. God gek bì níbak kílis ne díl, karíp lím wagîn eyan amíl gek, bin bì karíp lím tígong tígong magílsek kapkap mìdelak ak kírig gíl, pen pen ñag paklíg gi gel amnígab. Níbak God nop tu par kíb tu kíd alap ñak.

⁵ Pen Sipsip Ñílik ak, nag dai yígwu nokím níb ak tíg ju wísibek niñlig gi, tap komiñ omal omal, yígwu nokím níb ak pen agak, "Owan e!" agak. Agek niñnek, kaj hos mosib alap apjakak. Bì kaj hos ar níbak bísig mìdek ak, tap magíl tap síkel lípal rek síkel alap díl mìdek. ⁶ Minim alap, tap komiñ omal omal mìdelak nab sínjak níb agíl, bì kaj hos mosib ar bísig mìdek ak nop agak, "Yuan kíb onígab rek, kab magíl kíd nokím damíl, tap konai tauelígiyal rek ma tauniñgal. Wid magíl lita* nokím alap tauniñ, mani pe ñin nokím alap dípal rek nep tauniñmel; pen bali magíl lita omal nokím tauniñ, ak rek nep mani pe ñin nokím alap dípal rek nep tauniñmel. Pen olip wel ak abe, ñig wain ak abe per taupal rek tauniñgal!" agak.

⁷ Pen Sipsip Ñílik ak, nag dai yígwu par alan ak tíg ju wísibek niñlig gi, tap komiñ omal omal, yígwu par níb ak pen agak, "Owan e!" agak. ⁸ Agek niñnek, kaj hos se pakíp alap apjakak. Bì kaj hos ar níbak bísig mìdek ak, yíb ne Kímeb; pen bì ne eip kísen apek ak, yíb ne Cíp Kaunan Karíp. God gek me, bì níb omal ar ke ke gel, bin bì karíp lím okok konai nep kímel rek lak. Ognap pen pen ñagíl kímnígal, ognap yuan kíb apek kímnígal, ognap miñak tap okok gek kímnígal, ognap kain

sapeb tap saköl okok su lel kímnígal. Ñig gíl kím damíl me, bin bì lím dai ar wagîn aul mìdebal konai nep rek kímnígal, pen konai yíb nep mìdenígal.

⁹ Pen Sipsip Ñílik ak, nag dai mamid alan ak tíg ju wísibek niñlig gi, niñnek, God nop tap sobok gep bìd mok sínjak, bin bì God Minim níñ díl, ma pírikil, bin bì okok kírop ag ñíl, Krais bin bì ne mìdobin misenj agel, kírop ñag pak lìlak kaun kíri okok mìdelak. ¹⁰ Kíri sít kíb agíl aglak, "God Bì Kíb kílis yíb, nak Bì Sín. Nak niñid yíb ar ak nep gípan! Pen ñin titi rek mìdil, bin bì karíp lím wagîn eyan, cínop ñag pak lìlak okok kírop minim kíb agíl, yur ñinígan?" aglak. ¹¹ Níb agel niñlig gi, ejol okok kírop walij tíd par ke ke ñilíg gi aglak, "Ulep mìdeb; kod mìdenimib. Namam nanai níbep eip God nop wög gi ñíbal okok, ognap sek ñag pak lel me, God wök pag lak naba ak amek, agebím rek gíniñgab," aglak.

¹² Pen Sipsip Ñílik ak, nag dai kagol onjìd ak tíg ju wísibek niñlig gi, niñnek, monmon kíb yíb ak dek niñlig gi, píb ak, wad ajíl mab yíníl sìgi gíp rek ak gek, takin ak pís nep lakañ mìdeb rek lakañ yíb lak. ¹³ Gap okok, yígen kílis díl kíyau magíl pok ma gíl kísk nep ju yowíp rek ak ju yowak. ¹⁴ Pen seb kab ar alan, sínai pag lípal ak rek gak. Karíp lím yírik okok abe, karíp lím ñig tib kísk kísk gak okok abe, mìdelígiyal kau ak kírig gíl, lílig gi ke ke amnílak. ¹⁵ Ñig gek niñlig gi, kíñ karíp lím ke ke okok, kíñ ñi síkol kíri okok, bì kíb ami síkop kod mìdelak okok, bin bì gep yíb okok, bin bì yíb mìdek okok, bin bì tau dam lel nag wög gelak okok, bin bì gos ke niñíl wög gelak okok, magílsek, pírik gi amíl kab miñan, lím miñan okok we gi mìdelak. ¹⁶⁻¹⁷ We gi mìdil aglak, "Bì sea kíñ ar bísig mìdeb ak abe, Sipsip Ñílik ak abe cínop yur kíb ñinígair ñin kísen per apin ak miñi bir owíp ak me, cíñ mìdojin rek ma líp. Kab juíl aka karíp lím yírik kíb sín aul pak pag gi apíl, cínop pís nep pab ríkek, Bì sea kíñ bísig mìdeb ak cínop ma niñnímíñ; Sipsip Ñílik cínop minim kíb

* **6:6:** Grik minim koiniks agölígiyal ak, lita nokím alap nep rek mìdeb.

agıl pen yur kib ma niñiminiñ,” aglak.

7

Isrel bin bi koñai nep God kıl ne dıłak

¹ Pen kauyan ak niñnek, ejol omal omal karip lım gol omal omal ke ke warık midil, yigen omal omal di midil, lım dai, niñg solwara, mab okok, timel ma gıniminiñ, agıl, dai kiri ke nokim nokim dılıg git midelak.

² Pen yad niñnek, ejol alap piñb lım geb pis kid okok nib, God Bi Per Komiñ Midelak tap kıl tik lep ne ak damil, ejol omal omal God agek ulep karip lım niñg solwara git timel gınig gelak nib okok krop agak, ³ “Piden güm! Bin bi God cın nop wög git niñbal okok kıl ne ak aun beñ krop alan tikon; kisen yigen yokem, amil karip lım, niñg solwara, mab tap okok git timel gıniminiñ,” agak.

⁴ Pen minim alap aglak niñnek, bin bi God kıl ne aun beñ alan tiklak nib okok, Isrel bin bi wagin ke ke okok jım niñlak ak wan hadred poti po tausan (144,000).

⁵ Bin bi nib okok, Juda wagin ak kiri 12,000;

Ruben wagin ak kiri 12,000;

Gad wagin ak kiri 12,000;

⁶ Asa wagin ak kiri 12,000;

Naptalai wagin ak kiri 12,000;

Manasa wagin ak kiri 12,000;

⁷ Simion wagin ak kiri 12,000;

Lipai wagin ak kiri 12,000;

Isaka wagin ak kiri 12,000;

⁸ Sebyulan wagin ak kiri 12,000;

Josep wagin ak kiri 12,000;

Benjamin wagin ak kiri 12,000,

ak me, jım niñlak ak wan hadred poti po tausan me ak.

⁹ Pen minim nu kıl tikesin nibak dai niñ damil, kauyan ak dai niñil niñnek, Bi sea kin git midel ak abe, Sipsip Niñlik ak abe midel niñlig git, bin bi koñai nep udin yırık ar krop sijak warık midelak. Bin bi nib okok, karip lım ke ke lip rek, wagin ke ke lip rek, wak ke ke lip rek, minim yib ke ke apal rek, okok nib okok nib apil midelak. Bin bi wök pagep rek ma midel nib okok, magilsek walij tid nep ke ke yimil, albad kas di midlig git, ¹⁰ God yib ne agel ar amek niñlig git, sik kib agıl aglak,

“God cın sea kin git midel ak abe, Sipsip Niñlik ak abe cınop nen agıl git tep girek ak me, komiñ amnigabin,” aglak.

¹¹ Ejol okok magilsek Bi sea kin git midel ak abe, bi minim tig bilocep okok abe, tap komiñ omal omal okok abe, krop piñil kis kis git midelak. Kiri ap yap kogim yimil, kibor kyan git, God yib ne ak dap ranlig git, ¹² aglak, “Niñid yib!

God cın yib ke sek midel, agıl, yib ne agon ar amnañ.

Ne melik tep ke sek midel, agıl, yib ne agon ar amnañ.

Ne gos tep ke yib midel, agıl, yib ne agon ar amnañ.

Ne gak ak, nop tep yib, agıl, yib ne agon ar amnañ.

Ne sij ke yib midel, agıl, yib ne agon ar amnañ.

Ne tap tari gınim agnigab ak, ak nep gınigab, agıl, yib ne agon ar amnañ.

Ne kils ke yib midel, agıl, yib ne agon ar amnañ.

God cın yib nop ak per per nep agon ar amnañ.

Niñid yib!” aglak.

Kauyan yur ma dinigal

¹³ Pen bi kib minim tig bilocep nib okok bi alap, yip ag niñil agak, “Bin bi walij tid yibal nib okok bi an? Pen kiri akal nib opal?” agak.

¹⁴ Agek agnek, “Bi kib. Yad ma nipin; pen nak ke nisan,” agnek. Nib agen, yip agak, “Bin bi sij aul krop mider nel, koslam yib midil komiñ opal. Pen kiri Sipsip Niñlik lakañ ne ak dil, walij kiri okok ulik malik gel, tid git. ¹⁵ Nib ak me, “Kiri God sea kin wagin nab sijak midlig git, piñb nab, kislım eyan, sobok gep karip niñlik midgan ne ak wög ne git niñlig git, midebal.

Bi sea kin git midel ak krop kod mid tep yib gınigab.

¹⁶ Krop yuan kauyan ma gınigab, niñg nen kauyan ma gınigab, piñb kal kauyan niñil yur ma gınigab.

¹⁷ Tari ginqig: Sipsip Ņilik sea kiŋ nab sinqak
mideb ak,
sipsip kodep bi kiri midil,
krop pon dil ņig kilm junigab kajon
okok amek,
ňig komiq magil ņeb ak ņinigal.
Pen God ne udin ņig krop ak
magilsek lig gi yoknigab,” agak.

8

Sipsip Ņilik ak nag ar onjed ak wisibak

¹ Pen Sipsip Ņilik ak, nag ar onjed ak
tiq ju wišbek niŋlig gi, seb kab ar alan
sinqak miňim alap ma agek, won ulep alap
nep, minit niň juil nokim alap adik gi dam
wajrem alan (30) rek, magilsek kapkap
asip yikil midek. ² Pen midil, ejol aknib
ar onjed God udin yirik ar sinqak warik
midebal okok niŋnek. Ejol nib okok akil
magil ke ke dilak.

³⁻⁴ Pen ejol alap tin tep kab gol dil gilak
alap dil midek. Ne pen amil, God nōp
sobok gipal bid ar gol sinqak alan warik
midek. Nōp tap dagilel yin ki tep owip
ak konjai nep niłak. God nōp tap sobok
gep bid kab gol dil gilak ak, sea kiŋ ar
sinqak midek niŋil ejol nibak, tap ki tep
nibak di God bin bi ne nōp sobok giyal
miňim ak eip ulik malik gi, bid ar sinqak
di mogim gi dap dagilek niŋlig gi, siķim
nibak God udin yirik ne ar sinqak yin ap
ran jak amnak. ⁵ Pen tin tep nibak dil,
mab milan God nōp tap sobok gep bid
ar alan yinek okok di tin miyan eyan li,
di lim dai wagin eyan yokak niŋil timik
aglig gi, kis kis giliq gi amil par sek amek
niŋlig gi, aňim aňim dilig gi, monmon
dak.

Ejol akil magil okok piqning gelak

⁶ Won nibak, ejol aknib ar onjed akil
magil di midebal okok, di dap ranil piqning
gelak.

⁷ Ejol ned ak, akil magil ne ak piqek,
miňab nogob magil ak abe, mab milan
ak abe, lakañ ulik malik giliq gi, lim
dai wagin eyan son yokak. Niq gek, lim
dai wagin aul dai omal nokim rek agil,
dai omal mideker, dai nokim alap, mab,
tap kas komiq komiq warik midek okok,
magilsek yin sibok nib amnak.

⁸ Pen ejol yigwu nab nib ak, akil magil
ne ak piqek, karip lim yirik kib yib mab
rek yinek alap, ti pan ņig solwara nab
sinqadan di yokak. Niq gek, ņig solwara
sinqak dai omal nokim rek agil, dai omal
mideker, dai nokim alap ņig solwara
magilsek lakañ lak. ⁹ Pen kibsal tap ņig
solwara midebal okok, dai omal nokim
rek agil, dai omal mideker, dai nokim
alap magilsek kim saklak. Niq magob
ňig solwara sinqak midebal okok dai omal
nokim rek agil, dai omal mideker, dai
nokim alap pis nep pak jisipik masipik gi
panil amnak.

¹⁰ Pen ejol yigwu nokim nib ak, akil
magil ne ak piqek, gap poglin kib mab
milan rek apil, seb kab ar alan nib piŋil
juak. Niq gek, ņig par okok abe, ņig kilm
okok abe, dai omal nokim rek agil, dai
omal mideker, gap poglin kib nibak dai
nokim alap ar sinqak ap yowak. ¹¹ Gap
nibak yib ne, “Marasin Silek”. Niq gek,
ňig ar okok abe, ņig kilm okok abe, dai
omal nokim rek agil, dai omal mideker,
dai nokim alap gi timel gak. Bin bi konjai
yib nep, ņig gi timel gak nib okok nibil
kimplak.

¹² Pen ejol yigwu par ak, akil magil ne ak
piqek, piq, takin, gap okok tap alap pakek,
melik tep per giq rek ma gak. Piq ak, dai
omal nokim rek agil, dai omal mideker,
dai nokim alap gi timel gak. Takin ak, dai
omal nokim rek agil, dai omal mideker,
dai nokim alap gi timel gak. Gap okok, dai
omal nokim rek agil, dai omal mideker,
dai nokim alap gi timel gak. Piq melik
magil ak, dai omal nokim rek agil, dai
omal mideker, dai nokim alap piq melik
ma gak. Kislim nab eyan magil ak, dai
omal nokim rek agil, dai omal mideker,
dai nokim alap takin melik ma gak.

¹³ Pen yad niq giq niq midil niŋlig gi
niŋnek, yakir dik alap seb kab nab alan ug
ajlig gi, miňim kib yib aglig gi agak, “Ake!
Ake! Ake! Timel yib giq geb. Ejol ognap
sek akil magil kiri piqning gebal. Ejol omal
nokim nib okok akil magil kiri okok piqel,
bin bi lim dai ar wagin aul midebal okok
krop gi timel yib giq gab!” agak.

9

Ejol mamīd alan̄ ak̄il maḡıl ne ak̄ pigak

¹ Ejol mamīd alan̄, ak̄il maḡıl ne ak̄ p̄igek n̄iñl̄ig gī, yad n̄iñnek, gap seb kab ar alan̄ n̄ib p̄iñl̄ ju l̄im dai waḡın eyan̄ ap yap pak̄ıl m̄idek. Pen gap n̄ibak nop ki ur kau m̄igan k̄ir̄in̄ ma jūp ak̄ ñelak. ² Gap n̄ibak ki ur ak̄ d̄ıl, kau m̄igan k̄ir̄in̄ ma jūp k̄ijon̄ ak̄ ȳikek, s̄ik̄im k̄ib ȳib ap ran̄ıl, p̄ib ak̄ p̄irau ñek, k̄ıslı̄m owak. ³ N̄ig gek, jōn golb̄id okok, s̄ik̄im nab n̄ib okok n̄ib ug gī dam l̄im dai ar eyan̄ l̄ıl, God ne gek, t̄ılabok okok bin b̄i p̄iñl̄ yur ñiñigab rek ḡin̄ig gelak. ⁴ God ne jōn golb̄id n̄ib okok k̄irōp agak, “Tap kas, mab kas, tap tari tari l̄im dai waḡın eyan̄ tan̄ib okok, gī t̄ımel ma ḡin̄imib; bin b̄i k̄il yad ak aun ben̄ k̄iri alan̄ ma m̄ideb okok nep gī t̄ımel ḡin̄imib,” agak. ⁵ God agak n̄ibak, jōn golb̄id okok bin b̄i k̄irōp p̄is nep ñag pak lel k̄ımn̄imel rek ma lak; yokop tak̄in akn̄ib mamīd alan̄ yur t̄ımel akn̄ib ke k̄irōp ñiñimel rek lak. K̄irōp yur ñiñigal n̄ibak, t̄ılabok okok bin b̄i p̄iñl̄ yur n̄ib rek ñiñigab. ⁶ Ñin nab n̄ibak, bin b̄i n̄ib okok k̄ımn̄igabin̄, aḡıl n̄iñigal ak pen k̄imeb k̄ijon̄ tam alap ma m̄idenigab.

⁷ Jōn golb̄id n̄ib okok, b̄i kaj hos dam pen pen ñagn̄ig, tap k̄ılı̄s l̄ıpal rek okok l̄ı m̄idelak. Nabı̄c cög k̄iri ar alan̄ usajıl bad kab gol d̄ıl ḡılkak okok rek tol ḡılkak. M̄ılk jo m̄ılk k̄iri okok bin b̄i rek lak. ⁸ Nabı̄c k̄ımkas k̄iri okok, bin nabı̄c k̄ımkas rek lak. Pen meg k̄iri okok, kain sapeb layon apal ak, meg rek lak. ⁹ Pabil okok, ain sior rek ak l̄ılk. Pen kōjai nep auan pakelak ak me, kaj hos kōjai nep gadal badal okok kōjai nep l̄ıp gī dam pen pen ñagn̄ig am̄ıl, gi gu ḡıp rek agak. ¹⁰ Cı̄mgan dai eim, t̄ılabok am̄ın bin b̄i suek yur ḡıp rek ak lak. God gek, tak̄in akn̄ib mamīd alan̄, bin b̄i okok k̄irōp yur ke t̄ımel ȳib ñiñl̄ig gī m̄idenigal. ¹¹ Jōn golb̄id n̄ib okok k̄ij k̄iri, ejol kau m̄igan k̄ir̄in̄ ma jūp kod m̄ideb ejol n̄ibak me. Hibru m̄ın̄ım aḡıl, ȳib ne Abadon apal pen Grik m̄ın̄ım aḡıl, Apolyon apal.*

¹² N̄ib ak, m̄iker k̄ib ned ak bir k̄ır ḡıp pen m̄iker k̄ib omal m̄ideb.

Ejol kagol oñı̄d ak̄ ak̄il maḡıl ne ak̄ pigak

¹³ Pen ejol kagol oñı̄d ak, ak̄il maḡıl ne p̄igek n̄iñl̄ig gī yad n̄iñnek, m̄ın̄ım alap apek b̄ı̄d kab gol d̄ıl ḡılkak ar s̄ıñak, kom omal omal m̄ideligip nab s̄ıñak n̄ib. B̄ı̄d n̄ibak God udı̄n yırı̄k ar s̄ıñak alan̄ m̄idek.

¹⁴ M̄ın̄ım n̄ibak ejol kagol oñı̄d ak̄il maḡıl d̄i m̄idek ak nop agak, “Ejol omal omal nag ñon gel, ñig k̄ib ȳib Yupretis gol s̄ıñak m̄idebal okok, w̄ı̄sib yokan̄,” agak. ¹⁵ God ejol omal omal n̄ib okok k̄irōp ned ag lek, m̄ı̄ n̄ibak nep, tak̄in n̄ibak nep, ñin n̄ibak nep, won n̄ibak nep kod m̄ideligipal ak me, ñin n̄ibak bir̄ owak rek, bin b̄i l̄im dai ar waḡın aul kōjai nep ñag pak l̄ılan̄, aḡıl, w̄ı̄sib yokak. Bin b̄i l̄im dai ar waḡın aul m̄idebal okok maḡılsekī dai omal nok̄ım rek aḡıl, dai omal m̄iderek, dai nok̄ım alap ñag pak l̄ıñig am̄ılk. ¹⁶ Pen ȳip aglak n̄iñnek, ami b̄i kaj hos ar b̄ı̄sig ḡı̄l bin b̄i pen pen ñag pak l̄ıñig am̄ılk okok tu hadred m̄ı̄ton (200,000,000) m̄idelak.

¹⁷ Pen yad n̄iñnek, kaj hos k̄iri okok abe, b̄i hos ar b̄ı̄siglak okok abe, kapa sior ȳı̄mlak okok, ognap mab m̄ı̄lan̄ lakañ rek gak, ognap kab m̄ı̄k “sapaia” apal ak rek gak, ognap kab w̄ı̄halı̄n “salpa” apal ak rek gak. Kaj hos nabı̄c okok, layon nabı̄c rek lak. Meg m̄igan k̄iri alan̄ n̄ib mab m̄ı̄lan̄ abe, s̄ik̄im abe, tap salpa ki t̄ımel s̄ilek ȳib ak abe owak. ¹⁸ Meg m̄igan k̄iri alan̄ n̄ib mab m̄ı̄lan̄ abe, s̄ik̄im abe, tap salpa ki t̄ımel s̄ilek ȳib ak abe apı̄l gek, bin b̄i kōjai nep k̄ı̄m saklak. Bin b̄i l̄im dai ar waḡın aul m̄idebal okok maḡılsekī dai omal nok̄ım rek aḡıl, dai omal m̄iderek, dai nok̄ım alap k̄ı̄mlak. ¹⁹ Kaj hos n̄ib okok k̄ılı̄s k̄iri ak m̄idek meg m̄igan k̄iri abe, am̄ın dai eim k̄iri abe. Am̄ın k̄iri okok, sōı̄n nabı̄c rek lak ak me, bin b̄i okok k̄irōp gī t̄ımel ḡin̄imel rek lak. ²⁰ Pen tap t̄ımel n̄ib okok gek, bin b̄i kōjai nep k̄ı̄m saklak ak, bin b̄i m̄idelak okok gak n̄ibak n̄iñl̄, tari ḡin̄ig kab mab tap okok d̄ıl ñiñmaḡıl c̄ı̄n ke nep tap tom gī l̄ıp̄ı̄n aḡıl, ma k̄ı̄rig

* ^{9:11:} Hibru m̄ın̄ım Abadon abe, Grik m̄ın̄ım Apolyon abe, m̄ın̄ım waḡın ak “B̄ı̄ bin b̄i ñag pak lep.”

gılak. Tari gınig tap si tap tımel gıpın agıl, ma kırıg gılak. Pen tap yokop okok, tap udın ma nıñıp okok, tap mìnım ma peyig nıñıp okok, tap kanıb ma tagıp okok, tap kab gol, silpa, bras, kab, mab dıl gı lılk okok nep sobok gın agıl, kijeki kiyob nıllık tap tımel okok kırop nep sobok gın agıl, gı mìdelak. ²¹ Pen cıp nıagıl, kij wanam gıl, bin si bı si gıl, tap si dıl, gel amek nıñlıg gı, tari gınig nıg gıpın, agıl, ma kırıg gılak.

10

Ejol alap Jon nop mij ñek nıñjak

¹ Pen dai nıñ damıl nıñnek, ejol kılıs yıb aknıb ke alap seb kab ar alan nıb aposıp. Ejol nıbak nop seb tıd alap kom kam gek nıñlıg gı, sibeñ nabıc ne pag kıs kıs gıl, mılık jo mılık ne ak pıb rek melik gıl, tob kıd ne ak mab yınıl mılan gıp rek ak gak. ² Ne seb kab ar alan nıb apıl, tob yıpid kıd ak nıg solwara ar ak tauıl, tob anıdken kıd ak lım ar ak tauak. Mıj sıkol bad alap tıg pıs dılıg gı mìdek. ³ Pen ne kaj layon mìnım tıgon agıp rek ak agek, tımkı aknıb ar onıd mìnım kıb agıl mìnım aglak. ⁴ Tımkı aknıb ar onıd mìnım agel nıñlıg gı, yad mìnım agesal nıbak nı kıl tıknım, ag gos nıñnek ak pen mìnım alap seb kab ar alan nıb agak, “Tımkı aknıb ar onıd agesal mìnım nıbak sek nı kıl ma tıknımın; mìnım nıbak we gıl mìdeñ,” agak.

⁵ Pen ejol tob pıs kıd ak nıg solwara ar ak tauıl, pıs kıd ak lım ar ak tauıl mìdek nıñnek ak, nıñ yıpid kıd ne ak dap ranıl, God karıp lım ar alan sıñak yomak. ⁶ Nıg gıl, God per nep per nep komıñ mìdeb ak, seb kab ar alan tap okok magılseki gı lak ak, lım dai tap okok magılseki gı lak ak, nıg solwara tap okok magılseki gı lak ak, God nıñek nıbak mìdeb rek nıñid yıb agebin agıl, agak, “God mıñi tapın ma kod mìdenıgab! ⁷ Pen ejol ar onıd ak akıl magıl ne pıgnıg gınıgab nıñ nıbak nep, God ne mìnım agep bı nop wög gılak okok kırop agak rek nep, mìnım ne we gıl mìdeb ak mıñi gınıgab,” agak.

⁸ Pen mìnım seb kab ar alan nıb ned nıñnek ak, yıp kauyan agıl agak, “Ejol tob pıs kıd ak nıg solwara ar tauıl, pıs kıd ak

lım ar tauıl mìdeb ak nop amıl agek, mıj sıkol tıg pıs gı dı mìdeb ak, nep nıñımın,” agak.

⁹ Nıb agek, yad ejol mìdek sıñak amıl, yıp mıj sıkol pıyak ak nıñan, agen, yıp nıllık gı agak, “Dı nıñjan. Nıñek, meg mıgan nak ak bom nıg yıdeck kabiam gıp rek gınıgab ak pen kogi nab eyań amıl silek gınıgab,” agak. ¹⁰ Agek, mıj sıkol nıbak ejol nıñmagıl ar ne ak nıb dıl nıñjen, bom nıg yıdeck kabiam rek gak ak pen nıb kom jal yoken, kogi nab eyań amıl silek gak.

¹¹ Pen yıp agak, “Bin bı karıp lım ke ke okok konıai nep, wak ke ke okok konıai nep, mìnım yıb ke ke okok konıai nep, kıl karıp lım okok kod mìdebal ke ke okok konıai nep, kisen kırop tari tari gınıgab ak, God mìnım ak kauyan ag nıñımın,” agak.

11

Bı God mìnım ag ñeb omal

¹ Pen yıp yır par tap lı nıpal alap nıllık gı aglak, “Am God sobok gep karıp ak lı nıñıl, God nop tap sobok gıpal bıd ar ak lı nıñıl, gınımın. Bin bı God sobok gep karıp nıllık mıgan apıl nop sobok gıpal okok ak rek nep, wök pag nıñımın. ² Pen Juda bin bı mer okok, per apıl wari söŋ nab eyań mìdebal rek, kau nıbak sek ma lı nıñımın. Tari gınıg: kırı nep taun kıb tıd Jerusalem gı tımel gılıg gı mìdel mìdel, takın aknıb nıñ juıl omal adık gı dam yıgwu nab nıb ak (42) amnıgab. ³ Yad pen, bı mìnım yad ag ñeb omal ag yoken, yokop wad ajıl rek okok yımił, mìnım yad ag nı ajer, nıñ aknıb wan tausan tu hadred siksti (1260) amnıgab,” agak.

⁴ Bı God mìnım agep nıb omal, Bı Kıl lım dai wagın aul kod mìdeb ak, udın yırıık ne sıñak mìdebir. Kırı mab olip ur omal, lam omal me. ⁵ Pen bin bı ognap kırop mal gı tımel gınıg genıgal ak, mab mılan meg mıgan kırı sıñak nıb apıl, kırop yın saknıgab. Kırop mal gı tımel genıgal bin bı okok, kırop nıg aknıb rek nep gınıgab. ⁶ God kırop mal kılıs ne nıek, mìnım agep wög ne gı damlıg gı, mıñab ma pakan, ager, ma paknıgab; nıg okok lakañ laj, ager, lakañ lıñıgab; bin bı okok kırop mìker tari tari okok gań, ager,

gınıgab. Nın titi nıg gınımın agnıgair ak, nıg aknıb rek nep gınıgab. ⁷ Pen God mınım ak ag nı damıl, dai ag sakel, tap sapeb kau mıgan kırıŋ ma juıp eyan nıb onıgab ak, kırop mal eip pen pen gı damıl, pıs nep ñag pak lek kımnıgair.

⁸ Cıp se par nıb omal mıdenıgair taun kıb yıb ak tıbep nab sıňak. Taun kıb yıb nıbak me, Bı Kıt ak nop mab kros bak alanj ñag pak lılkak. Pen taun kıb yıb nıbak yıb alap Sodom, yıb alap Ijip, apal.

⁹ Pen bin bı karıp lım okok ke ke mıdebal okok, wagın ke ke mıdebal okok, mınım ke ke apal okok, wak ke ke lıp okok, kırop mal nınlıg gı nep mıdıl, cıp se par nıb omal dam tıgel ma gınımıb, agel, kımnıgair nın dai ak tıklı, nın omal nokım sek kau sıňak nep mıder nınlıg gı, bin bı nıb okok cıp se par nıb omal nıŋ cıcı li mıdenıgal.

¹⁰ Bı God mınım agep nıb omal, bin bı lım dai ar wagın aul mıdebal kırop mıker kıb nı mıdölıgıpir rek, pen paj agıł, tap kıb nıblıg gı, tap tep pen ñek pen ñek gınıgal.

¹¹ Pen nın dai ak abe, nın omal nokım abe, cıp se par nıb omal okok mıderek pen God ne ake bad alap yokek nab kırop eyan amek warıkıl nanıl mıderek. Nıg gak nınlı, bin bı nınelak okok kırop jel yıb gak. ¹² Pen bı God mınım agep nıb omal nınlırek, mınım kıb alap seb kab ar alanj nıb, "Nıri owır!" agak. Bin bı kaual maual kıri mal okok nıŋ mıdel nınlıg gı, seb tıd alap kırop kom kam gı dek, God karıp lım seb kab ar alanj sıňak amnırek.

¹³ Pen won nıbak nep, monmon kıb yıb dıl, taun kıb nıbak dai aknıb wajrem alanj rek agıł, dai aknıb ajıp ak mıdelak nınlı dai nokım alap pag jısıpık masıpık gek, bin bı sepen tausan kım saklak. Pen bin bı mıdelak okok, tap gak nıbak nınlı pırıkkıl, God karıp lım seb kab ar alanj sıňak mıdeb ak nop yıb agel ar amnak.

¹⁴ Pen nınlı! Mıker kıb yıgwu nab nıb ak bı̄r padıkıp, pen mıñi mıker kıb yıgwu nokım nıb ak ulep gınıg geb.

Ejol ar oñıd ak akıl magıl ne pıgak

¹⁵ Won nıbak nep ejol ar oñıd ak, akıl magıl ne ak pıgek nınlıg gı, mınım alap seb kab ar alanj nıb agıł agak,

"Mıñi Bı Kıt cın ak, Krais ne ak eip, karıp lım okok magılsek per nep per nep kod mıdenıgab," agak.

¹⁶ Pen bı kıb mınım tıg bılokep nın juıl nokım alap adık gı dam yıgwu par alanj ak (24), sea kinj ar kiri ak God udın yırıık ne bısig mıdelak okok, kogım yımlı kıbor kıyan gı, God nop sobok gılıg gı aglak, ¹⁷ "God, nak Bı Kıt kılıs ke yıb ak!

Ned mıdeligıpan, mıñi mıdep nep mıdeban!

Bı kılıs aknıb ke yıb per mıdeban rek, mıñi bin bı karıp lım okok magılsek Kinj kiri mıdeban ak rek, nep tep yıb agobın!

¹⁸ Bin bı karıp lım okok nıb nep nınlı, kal yıb julak.

Pen mıñi nak kal juep nın ak bı̄r mıñi owıp.

Mıñi bin bı kımlak okok kırop mınım kıb agep nın ak bı̄r mıñi owıp.

Mıñi bin bı nep wög gı, mınım nak ag nıbal okok abe, bin bı mınım tep nak nıŋ dıl, yıb nak nınlı kaun dıpal okok abe, bin bı yıb sek mıdebal aka tam okok mıdebal okok magılsek, tap tep kırop pen nınlıgan, nın nıbak bı̄r mıñi owıp.

Pen bin bı abramek gı, bin bı ognap kırop ñag pak lıpal okok, kırop pen ak rek nep ñag pak lınlıgan, nın nıbak bı̄r mıñi owıp," aglak.

¹⁹ Nıb agel nınlıg gı, God sobok gep karıp seb kab ar alanj sıňak mıdeb ak mıgan yıkek, God Mıñım mıdek kes won ak mısej lak nınlı. Won nıbak nep añım añım dıl, tımkı agıł, gu kıb yıb ak agıł, monmon dıl, mıñab nogob magıl kıb yıb pakıl, gak.

12

Bin ak abetoi ubıl kıb ak abe

¹ Pen dai nıŋ damıl nınlı, tap ke kısen nıb kıb alap seb kab nab sıň epel gak. Bin alap pıb walıj rek lıl, tob ne takın ar sıňak lıl, gap aknıb umıgan alanj ak, kwin tol gıpal rek usajıł bad ne nabıc ar alanj lek mıdek. ² Pen ne nı painjan tıknıg, nı painjan nıbek nınlıg gı, wög paklıg gı gek.

³ Tap ke kisen n̄ib alap sek, seb kab nab s̄iŋ epel m̄iseŋ lek n̄iŋnek. Toi ub̄il lakañ sek k̄ib ȳib akn̄ib ke alap m̄idek. Nab̄ic cög ne akn̄ib ar on̄id l̄il, kom ne akn̄ib wajrem alan̄ l̄il, kin̄ tol ḡipal usaj̄il bad okok, nab̄ic cög ar ne ke ke l̄il m̄idek. ⁴ Toi ub̄il k̄ib n̄ibak, am̄in ne ak gap seb kab ar alan̄ okok pakek, kon̄ai nep p̄ig ju l̄im dai waḡin aul ju yowak. N̄ib ak, gap maḡilek m̄idelak okok dai omal nok̄im rek aḡil, dai omal m̄iderek, dai nok̄im alap p̄ig l̄i ju yokak. Pen ne bin n̄i pain̄an̄ t̄ik don̄ig gek ak, t̄ik dapek n̄iŋjin, aḡil, ap̄il kod m̄idek.

⁵ Pen bin n̄ibak n̄i alap t̄ik dowak. N̄i n̄ibak ne ain ȳir par d̄il, bin b̄i karip l̄im okok maḡilek kod m̄idenigab. Pen bin ak n̄i n̄ibak nop t̄ik dapek, ejol alap n̄i n̄ibak p̄ili ḡi d̄il, dam God ne sea kin̄ ne seb kab ar alan̄ m̄ideb s̄iŋak dad amnak.

⁶ God bin n̄ibak nop kau alap ḡi lek, p̄ir̄ik ḡi m̄iñ mab kab nep m̄ideb nab n̄ib okok am̄il, n̄ib okok nep m̄idek n̄iŋlig ḡi, God nop tap maḡil n̄iŋlig ḡi kod m̄idenigab n̄iŋ akn̄ib wan tausan tu hadred siksti (1260) amnīgab.

⁷ Pen seb kab ar alan̄ s̄iŋak, ejol k̄ib Maikel ejol ne okok d̄il am̄il, toi ub̄il k̄ib n̄ibak yakam ne okok eip pen pen ḡilḡi ḡi dam̄il me, ⁸⁻⁹ toi ub̄il k̄ib ak yakam ne okok sek, seb kab ar alan̄ n̄ib ūag ȳik yokil p̄is nep l̄im dai waḡin aul yoklak. Toi b̄irar̄ik ped okok m̄idek, toi n̄ibak k̄ijeki aka Seten apal ak, ne nep bin b̄i karip l̄im t̄igoñ t̄igoñ maḡilek k̄rop m̄in̄im esek agek, m̄in̄im esek ne ak n̄iŋlak.

¹⁰ Pen m̄in̄im k̄ib alap seb kab ar alan̄ s̄iŋak n̄ib aḡil agak,

“M̄iñi God ne bin b̄i okok d̄i kom̄iñ yoknīgab.

M̄iñi God ne k̄ilis ne d̄il, bin b̄i karip l̄im t̄igoñ t̄igoñ maḡilek

Kin̄ k̄ib ke ȳib m̄idenigab.

M̄iñi God Krais ne ak nep,

B̄i K̄ib k̄ilis ke ȳib m̄idil, bin b̄i karip l̄im t̄igoñ t̄igoñ maḡilek kod m̄idenigab.

Tari ḡin̄ig: Seten ne God ud̄in ȳirik ne s̄iŋak m̄idil, p̄ib nab, k̄isl̄im eyan̄,

ai mam c̄in̄ okok tap si tap t̄imel tari tari ḡipal okok agoliḡip ak, nop l̄im dai waḡin eyan̄ d̄i yoklak.

¹¹ Pen ai mam c̄in̄ okok, Sipsip Ņiňlik lakañ ne ak abe, Krais m̄in̄im n̄iŋid ne ak m̄iseŋ ag n̄ölitḡipal ak abe gek, Seten nop d̄i mok k̄rop okok l̄ilak.

Bin b̄i ne nep m̄idobin, aḡil, ma p̄ir̄ik ḡil, c̄inop ūag pak l̄in̄ig ūag pak l̄ilan̄, ag gos n̄iŋlak.

¹² N̄ib ak, n̄ibi seb kab ar alan̄ s̄iŋak m̄idebim okok, m̄iñ m̄iñ ḡilḡi ḡi m̄idenimib.

Pen n̄ibi l̄im dai abe, ūig solwara s̄iŋak abe m̄idebim okok, n̄ibep ȳimig n̄ipin.

Tari ḡin̄ig: Seten nop n̄ibi m̄idebim s̄iŋ eyan̄ d̄i yokel, n̄in̄ ne kon̄ai ma m̄ideb rek, kal ȳib juip,” agak.

¹³ Pen toi ub̄il k̄ib n̄ibak, ȳip l̄im dai ar waḡin aul d̄i yokpal, aḡil, gos ak n̄iŋil, bin n̄i t̄ik dowak n̄ibak nop ȳik ḡi yokek pen, ¹⁴ God bin n̄ibak nop yakir d̄ik k̄ib auan k̄ib omal l̄i ūek, ne ug ḡil m̄iñ mab kab nep m̄ideb nab s̄iŋak God kau ne ḡi lak n̄ibak amnak. Am̄il n̄ib okok m̄idek n̄iŋlig ḡi, God ne nop tap maḡil n̄iŋlig ḡi kod m̄idek, m̄i omal nok̄im takin̄ akn̄ib kagol on̄id amnīgab. Toi ub̄il ak bin ak nop tap t̄imel alap ḡin̄im rek ma l̄in̄igab.

¹⁵ Pen toi ub̄il ak, ūig ul̄ik rek wök yoken bin n̄ibak nop un̄id amnañ, aḡil, wökak ak, ¹⁶ pen l̄im ak bin n̄ibak nop ḡi ūek, ūig toi ub̄il ul̄ik rek wök yokak n̄ibak l̄im dai m̄igan okok pak pag ḡi am̄il, k̄ir k̄ir gek amnak. ¹⁷ Ūig gek, toi ub̄il ak bin n̄ibak m̄iňlik kal ȳib yapek, bin ak n̄i pain̄an̄ ne okok, k̄iri God M̄in̄im ageb rek ḡil, Jisas m̄in̄im n̄iŋid ne n̄iŋ d̄il, k̄isen ḡil, bin b̄i ognap k̄rop ag ūibal bin b̄i okok eip k̄rop pen pen ḡin̄ig amnak. ¹⁸ Pen toi ub̄il ak am̄il ūig solwara gol s̄iŋak warik m̄idek.

13

Tap sapeb alap ūig solwara nab okok n̄ib apjacak

¹ M̄idil ūiňnek, tap sapeb rek alap, ūig solwara nab okok n̄ib apek. Nab̄ic cög ne

aknib ar onjd lil, kom aknib wajrem alan lil, kin tol gipal usajil bad okok, kom dai ke ke lil midek. Pen nabic ne aknib ar onjd ak, God nop ag juep yib timel ognap nokim nokim nu kil tik lel midek. ² Tap sapeb nibak, kain sapeb lepad rek lak ak pen tob ne okok kain sapeb bea tob rek lak. Meg migan ne ak, kain sapeb layon meg migan rek lak. Pen toi ubil ak, kilis ne ke abe, kin kib ke yib midek kilis ak abe, tap sapeb nibak nopнак. ³ Pen tap sapeb nibak nabic cog ne alap, ned pis nep nag pak lel bir gak rek lak ak pen kauyan milep gak. Nig gek, bin bi lim dai ar wagin aul tigon tigon magilsek gos gos lil, tap sapeb nibak nop kisen gilak. ⁴ Pen toi ubil nibak kin kib ke yib midek kilis ak tap sapeb nibak nopнак ak me, bin bi okok toi ubil nibak nop yib agel ar amnak. Pen tap sapeb nibak abe kin kib ke yib rek mideb ak, bin bi ognap nop eip pen pen ginenmel rek ma lip, agil, bin bi okok magilsek tap sapeb ak, ak rek nep yib ne agel ar amnak.

⁵ Pen God tap sapeb nibak nop nijebir krig gek, yib ne ke agek ar amek, God yib ne minim timel agil dap yapek, takin aknib nin juil omal adik gi dam aknib yigwu nab nib ak (42) amnak. ⁶ Ne nig gil, God nop ag juil, yib nop minim timel agil, karip lim ne seb kab ar alan sijak ag juil, ar alan sijak ne eip midebal okok kirog ag juil, gak. ⁷ Pen God tap sapeb nibak nop nijebir krig gek, Krais bin bi ne okok eip pen pen gil, nag juil, bin bi okok magilsek, wagin ke ke midebal rek, karip lim ke ke midebal rek, minim yib ke ke apal rek, wak ke ke lip rek, kirog magilsek kodil midek. ⁸ Bin bi lim dai ar wagin aul tigon tigon magilsek rek, tap sapeb nibak yib ne agel ar amnigab. Pen bin bi okok, karip lim birarik ped okok ma gi lak nin ak, God bin bi per komij nep midenigal buk nib eyan yib kiri nu kil tikak okok nep, tap sapeb nibak yib ne agel ar ma amnigab. Buk nibak, Sipsip Nilik nag pak lel kimak ak buk ne me ak.

⁹ Nibi bin bi gos timid midonimij okok minim nib aul nijim!

¹⁰ Bin bi God min amnilan, agil, nijip okok, min amnigal.

Bin bi tu par kid dil pin lel kimlan, agil, nijip okok,
tu par kid dil pin lel kimnigal.

Nig ginigab rek, Krais bin bi ne okok, cin bin bi nokim alap ma yap pakin, agil, Krais minim tep ak nij di kilis gil, ageb rek nep gil, Krais nop cig tep gilig gi nep midenimel.

Tap sapeb alap sek lim dai nab eyan nib apjakak

¹¹ Pen kauyan nijil nijnek, tap sapeb rek alap sek lim dai nab eyan nib bu agil apjakak. Kom ne omal ak, sipsip nilik kom rek lak ak pen minim ne ak, toi ubil rek agak. ¹² Ne tap sapeb ned nib ak nop wog gi nillig gi, bin bi karip lim okok magilsek minim kilis agil gek, tap sapeb ned nib ned pis nep nag pak lel bir gak rek lak ak pen kauyan milep gak nibak nop yib agel ar amnak.

¹³ Tap sapeb kisen nib ak tap ma gep rek gil, tap nijep ma nijep rek gil, gak. Bin bi nij midel nijlig gi, ne gek, mab milan seb kab ar alan nib alap lim dai wagin eyan yowak. ¹⁴ Pen God ne tap sapeb kisen nib nibak nijebir krig gek, tap sapeb ned nib udin yirik ne sijak tap ma gep rek gek ak me, bin bi lim dai tigon tigon magilsek minim tom ne ak nij dilak. Tap sapeb kisen nib ak bin bi okok kirog agek, kiri tap sapeb tu par kid di pis nep nag pak lilkak ak pen kauyan mideb ak yib ne dap rannig, tap nop rek kaunan alap gi lilkak.

¹⁵ Pen God tap sapeb kisen nib ak nop nijebir krig gek, tap kaunan tap sapeb ned nib rek gi lilkak nibak nop ake bad ak pikek amek, komij lil, minim agil agak, "Yad bi kib. Yib yad nep agem ar amnan," agak. Nib agek, bin bi yib ne agel ar ma amnak okok magilsek agek kirog nag pak lilkak. ¹⁶ Ne agek, bin bi yib midek okok, bin bi yib ma midek okok; bin bi mani konjai midek okok, bin bi mani ma midek okok; bin bi nag wog gelak okok, bin bi gos kiri ke wog gelak okok; kiri magilsek kil alap ninmagil yipid kid ak aka aun bej alan dilak. ¹⁷ Pen bin bi kil nibak ma dilak okok, tap taunimel rek aka tap sijim ginenmel rek ma lak. Kil nibak me, tap sapeb ak yib ne aka naba ne me ak.

18 Bin bì gos nìñj tep gipal okok mìnìm wagìn nìbak pìyo nìñjnìmel rek lìp. Nìñj tep gìl me, tap saeb nìbak naba ne wagìn ak nìñjnìgal. Naba nìbak, bì alap yìb ne ak mìdeb. Naba nìbak me kagol kagol kagol (666).

14

Bin bì koñai nep kìmep kìsen nìb alap aglak

1 Pen kauyan nìñjil nìñnek, Sipsip Ñìlik ak Saion Dìm gol alan ranlıg mìdek nìñlıg gi, bin bì wan hadred poti po tausan (144,000) okok nop eip mìdelak. Bin bì ne eip mìdelak nìb okok, aun beñ kìri alan yìb ne ak abe, Nap yìb ak abe ñu kìl tìk lel mìdek. **2** Pen mìnìm alap seb kab ar alan sìñak nìb ñìg sìj kìb pìñjìl gu agìp rek aka tìmìk gu parsek agìp rek ak agek nìñnek. Mìnìm nìbak, tap gita rek pakpal agìp rek ak agak. **3** Pen bin bì wan hadred poti po tausan (144,000) nìb okok kìri sea kinj ar sìñak adan mìdil, tap komiñ omal omal abe, bì mìnìm tìg bìlokep okok abe nìñ mìdel nìñlıg gi, kìri kìmep kìsen nìb alap aglak. Kìmep kìsen nìb nìbak, bin bì lìm dai ar wagìn aul nìb ognap nìñjnìmel rek ma lak; bin bì wan hadred poti po tausan (144,000) God tau adìk dak nìb okok nep kìmep nìbak nìñjnìmel rek lak. **4** Bì nìb okok kìri bin eip ma gi tapal; bì praj rek mìdebal. Sipsip Ñìlik ne akal ameb nìñjìl, nop kìsen gipal. Krais kìrop bin bì nab okok nìb tau adìk dìl, God nop abe, Sipsip Ñìlik nop abe kìrop tap magìl ned pag dopal rek nep ñak. **5** Mìnìm tom ognap ma apal; tap si tap tìmel ognap ma gipal.

Ejol omal nokìm mìnìm ag ñìlak

6 Pen kauyan ak nìñjil nìñnek, ejol alap seb kab ar sìñ epel ug gi ajlıg gi, bin bì lìm dai ar wagìn aul, wak ke ke lìp rek, wagìn ke ke mìdebal rek, mìnìm yìb ke ke apal rek, karìp lìm ke ke mìdebal rek, Krais mìnìm tep per mìdenìgab ak kìrop ag ñìñig gak. **7** Sìk kìb agìl agak, “God ne mìnìm kìb agnìgab ñìñ ak bìr owìp rek, God nop jel gek pìrìknìmìb. Bì Kìb seb kab ar alan, lìm dai wagìn aul, ñìg

solvara, ñìg kìlam okok magìlseki gi lak ak, yìb ne ak agem ar amnañ,” agak.

8 Ejol alap, ejol ned ak nop kìsen gìlìg gi agak, “God gek taun kìb Babilon pìs nep ap yap pakìp o! Bin bì Babilon okok kìri bin si bì si gìl, gi tìmel aknìb ke gel gel, bin bì karìp lìm tìgon tìgon magìlseki nìñjìl nìb aknìb rek nep gìlak. Babilon ne ñìg wain kìlìs ne ke ñìbìl, bin bì karìp lìm ke ognap okok kìrop ñek ñìbel, ne gip rek, kìri ak rek nep saköl ñagek gi tìmel nep gìlak,” agak.

9 Ejol alap pen, ejol ned omal ak kìrop kìsen gìl, sìk kìb agìl agak, “Bin bì tap saeb ak yìb ne dap ranlıg gi, tap kaunan nop rek nìñjìl gi lìlak ak yìb ne dap ranlıg gi, kìl ne ak aun beñ alan aka ñìnmagìl ar sìñak dìnígal bin bì okok, **10** God nop mìlik yìb yapek, ñìg wain sìlek yìb ak, kap kìrop eyan pagek ap ran jakek, ñek ñìñjnìgal. Ejol sìñ okok abe, Sipsip Ñìlik ak abe nìñ mìdel nìñlıg gi, kìrop ag mab ke eyan ak yokek, mab mìlàn salpa sek ak kìrop yìnek nìñlıg gi, wög pak mìdenìgal. **11** Mab mìlàn ak kìrop yìnek nìñlıg gi, mab sìkìm nìbak tanìl, gi damìl, per per nep ap ranlıg gi mìdenìgab. Nìb ak, tap saeb nìbak yìb agel ar amnìgab bin bì okok, tap kaunan nop rek gìlak nìbak yìb agel ar amnìgab bin bì okok, yìb ne kìl nìbak dìnígal bin bì okok, God kìrop pen yur kìb yìb ak pìb nab, kìslìm eyan, per per nep ñìñìgab,” agak. **12** Nìg gìnìgab rek, Krais bin bì ne okok ap yap ma pakìn, agìl, God Mìnìm ageb rek nìñ dì wös gi, ageb rek gi, Jisas nop cìg tep gìlìg gi nep mìdenìmel.

13 Pen mìnìm alap seb kab ar alan nìb yìp agak, “Mìnìm agnìg gebin aul ñu kìl tìknìmìn. Mìñi mìker gip ñìñ aul, bin bì Bì Kìb nop nìñ dìl kìmnìgal okok, mìñ mìñ gìnìgab,” agak. Agek, God Kaun ne agak, “Nìñjìd yìb. Kìri mìker dìlìg gi wög koslam gi mìdebal rek, kìri ake lìl, mìñ mìñ gìlìg gi mìdenìgal,” agak.

Tap magìl wög lìm dai aul pok gi

14 Pen yad nìñnek, bì ñì rek bì alap, seb tìd bad ar sìñak bìsìg mìdek. Nabìc cög ne alan, kab gol dìl usajìl bad gìlak alap tol

gıl, tu agon gılopi rek gogeb gıp tu kıl yıb wid magıl tık dopal rek alap dıl midek.

¹⁵ Pen ejol alap, God sobok gep karıp nıllık mıgan eyan nıb apıl, bı seb tıd bad ar sıňak bısig midek ak nop sık kıl agıl agak, “Lım dai wagın ar eyan wid magıl okok bır pok gıp. Wid tık dowep nın ak owıp rek, tu agon gılopi rek nak nıbak dıl, tık dap mogım gan,” agak. ¹⁶ Agek, bı seb tıd bad ar sıňak bısig midek ak, tu agon gılopi rek ne ak dı tıb gı rık marık gıl, wid magıl lım dai wagın ar okok tanek okok magılsek tıb gı rık marık gı dap mogım gak.

¹⁷ Ejol alap pen God sobok gep karıp nıllık mıgan seb kab ar alan sıňak nıb söy owak. Ne ak rek nep tu agon gılopi rek alap dıl midek.

¹⁸ Won nıbak nep, ejol mab mılañ kod midek ak, God nop tap sobok gep bıd ar sıňak nıb apıl, ejol tu agon gılopi rek dıl midek ak nop sık kıl agıl agak, “Wain magıl lım dai ar eyan nıb okok pok gıp rek, tu agon gılopi rek nak ak dı wain magıl magılsek tık dap mogım gan,” agak.

¹⁹ Nıb agek, ejol nıbak, tu agon gılopi rek ne ak dı tıb gı rık marık gıl, wain magıl okok tık dam, God nop mıllık yapek wain magıl tau cıb jakep kau mıgan ak yokak. Kau nıbak God bin bı gı tımel gıpal okok kırop pen yur nıñımın rek mideb.

²⁰ Wain magıl tau cıb jakep kau mıgan nıbak taun kıl mıs ken midek. Wain magıl mıgan nıbak yokek, tau cıb jakel nıñılgı gı, lakañ ak tan ap ran jakıl, nıg ulık kıl ap yowıp rek, u ag ap yaplıg gı, kilomita aknıb nın juıl ajıp pıs adañ (300)* rek amnak. Lakañ ulık kıl nıbak kaj hos nabıc ar pelok mideb rek ak nep ar pelok amek.

15

Ejol okok genıgal, miker kıl ke ke aknıb ar onıd ak gınıgab

¹ Pen tap ke kisen nıb nıñıl wal agep rek alap sek, seb kab nab sıň epel gak nıñınek. Miker aknıb ar onıd okok gek, God nop mıllık yıb yowıp ak pıs nep dai junıgab, agıl, ejol ne aknıb ar onıd okok kırop agek,

miker kıl nıb okok dapıl lım dai wagın aul onıg gelak.

² Pen wagın nıb sıňak nıñınek, nıg cöb glas rek alap mab mılañ sek ulık malık gıl sıňak midek. Bin bı tap sapeb yıb naba mideb tap ak abe, tap kaunan nop rek gılak ak abe eip pen pen gıl win gılak okok, gol nıb sıňak warık midełak. God kırop tap gita rek ke ke ſek, ³ bı Mosıs God nop wög gı nıligıp mıñım ak abe, Sıpsıp Nıllık mıñım ak abe aglıg gı, kımep aglıg gı aglak,

“God, nak Bı Kıl kılıç aknıb ke sek,
tap tari gınıgain agnıgan, gınıgan.

Nak kin bı kıl karıp lım okok magılsek,
Kin kırı mideban ak,

per per yıpid gıl,
nıñıd rek nep gıpan.

⁴ Bin bı magılsek nep nıñıl kaun dıñıgal.
Nak nokım nep sıň mideban.

Nep, Bı Kıl, agıl,
yıb nep agel ar amnıgab.

Nak nag yıpid gıl ar ak nep
gı tep gıpan ak nıñıl,
bin bı karıp lım okok nıb okok nıb
magılsek apıl
nep sobok gınıgal,” aglak.

⁵ Pen yad kauyan nıñıl nıñınek, God nop sobok gep sel karıp sıňak Karıp Nıllık Mıgan Komıñ Tep Ke Yıb ak kıjon yıkkıl midek. ⁶ Pen ejol aknıb ar onıd ak, bin bı lım dai ar wagın aul okok kırop miker kıl aknıb ar onıd nıñıg, God sobok gep karıp nıllık mıgan eyan nıb söy olak. Ejol nıb okok, walıj tıd tep mımelık gak okok nep lıl, sıb nag kab gol dıl gılak okok pabil nab sıňak pog lıl olak. ⁷ Tap komıñ omal omal nıb okok nokım alap apıl ejol aknıb ar onıd okok kırop kınañ kab gol dıl gılak ke ke ſak. Kınañ mıgan nıb okok, Bı Kıl per per mıdenıgab ak, bin bı gı tımel gel God kırop mıllık kal nıñıl miker nıñıgab ak ap ran jakıl midek. ⁸ God melık tep ke ne ak abe, kılıç tımel ne ak abe gek, sıkım kıl yıb God sobok gep karıp nıbak ap ran jakıl midek. Bin bı alap sobok gep karıp nıbak nıllık mıgan amnımel rek ma lakk. Ejol aknıb ar onıd ak, miker kıl aknıb ar onıd bin bı nıñıg gelak okok nı-

* **14:20:** Grik mıñım agıl 1,600 stadia

saknigal ak nep, kisen karip nillik migan nibak amnimel rek linigab.

16

Ejol miker kib aknib ar onid okok didolak

¹ Pen yad niynek, minim alap God sobok gep karip nillik migan eyan nib ejol aknib ar onid okok krop sik kib agil agak, "Bin bi git timel gel God krop milik kal niyil miker ninigab ak, kinan aknib ar onid kajon alan ap ran jakil midelak okok, dam lim ar eyan son gem amnan," agak.

² Nib agek, ejol ned ak kinan ne dam lim ar eyan son gek, bin bi tap saeb kil ak dil, tap kaunan nop rek gilak sobok gelak okok, krop soi saeb yur kib dep okok lak.

³ Ejol yigwu nab nib ak, kinan ne dam nig solwara ar ak son gek, nig solwara ak, bi kimbal lakan ak rek lili, tap nig solwara nab nib okok midelak okok, magilsek kim saklak.

⁴ Ejol yigwu nokim nib ak, kinan ne dam, nig kilam juip okok abe nig yokop ap yowip ar okok abe son gek, nig okok magilsek lakan lak. ⁵ Pen ejol nig magilsek kod midelak ak agak,

"Nak Bi Siñ.

Nak birarik ped okok mideligipan;
nak minni ak rek nep midelban.

Nak minim tig bilok tep yib gil,
krop niñ yipid gil nig gipan.

⁶ Bin bi nib okok nep me, bin bi nak okok krop ntag pak lili,
bi minim nak agep okok krop ntag pak lili gel,
lakan kiri yowak ak me,
nak krop pen ak rek nep lakan nek
nibebal ak,
kiri ke gil dipal me ak," agak.

⁷ Nib agek, minim alap God nop tap sobok gep bid ar sijak nib agak,
"God Bi Kib kiliis timel ke yib,
nak minim tig bilok tep yib gil,
krop niñ yipid gil nig gipan," agak.

⁸ Ejol yigwu par ak, kinan ne ak dam pib
ak nop son gek, bin bi okok krop pib kal
yib niyminij rek lak. ⁹ Kal yib niyil, krop
tapin yinak ak pen tap si tap timel gelak
ak, tari ginig nig gipin, agil, krig gil, mid

tep gil, God yib ne agel ar ma amnak. God cinop miker neb ak, agil, nop ag julak.

¹⁰⁻¹¹ Ejol mamid alan, kinan ne ak dam tap saeb sea kin ne ar sijak son gek, bin bi ne kod midelk nab sijak dai kislim gak. Soi saeb lili, yur kib gek, aleb su ribik gelak ak pen tap si tap timel gelak ak, tari ginig nig gipin, agil, ma krig gilak; gilg gi nep midil, God seb kab ar alan sijak midelk ak nop ag julak.

¹² Ejol kagol onid ak, bi kin karip lim pib apeb okok nib onigal, agil, kinan ne ak dam nig kib yib Yupretis son gek, nig nibak pis nep milep gak.

¹³ Nig gek niyilg gi, kiyob nillik omal nokim as omal nokim rek lek niynek. Alap toi ubil meg migan ne sijak nib apjakak; alap tap saeb meg migan ne sijak nib apjakak; alap bi God minim agebin agil minim esek nep agip ak meg migan ne sijak nib apjakak. ¹⁴ Kiyob nillik nib okok tap ma gep rek ginimel rek lak. Kiri amil kin karip lim ke ke tigon tigon kod midelbal okok magilsek pon dil dap mogim gil, God Bi kiliis ke sek niñ kib ne ag lak nibak, pen pen ginigal.

¹⁵ "Niñ tep ginimib! Yad onig gebin ak, bi tap si dep okok ma niñ midelbal won ak nep apal rek ak onigain! Nib ak me, bin bi wisin ma kinil, walij yim tep gil midenigal okok min min ginigal; magil nep okok ajel, krop nabij ma ginigab!"

¹⁶ Pen kiyob nillik nib okok, bi kin karip lim ke ke okok nib krop pon dil dap mogim gilak; karip lim dap mogim gilak nibak Hibrus minim agil Amagedon apal.

¹⁷ Ejol ar onid ak, kinan ne ak son gak nab nep ar alan okok. Son gek, minim alap sea kin God sobok gep karip nillik migan eyan nib sik kib agil agak, "Dai juip," agak. ¹⁸ Nib agek niyilg gi, timik agil gu gek amek niyilg gi, amin amin dilig gi kasin magil bol okok ap yap pakil, monmon kib yib bin bi lim dai ar wagin aul ned ma niyelgipal rek alap owak.

¹⁹ Monmon kib yib nibak dil, taun kib yib Babilon ak pok gil, asik lili gil dai omal nokim lili, taun kib karip lim ke ke okok karip tap okok tig ju pag jispik masipik gebin, agil, kosil masil gak. Gak nibak,

God ne milič kal niñil, Babilon bin bi göligipal ak saköl ma gıl, krop nıg silek kap tib alan ap ran jakak ak ñek niñlak. ²⁰ Pen karip lım sikel nıg tib kis kis gak okok abe, karip lım yırık okok abe, pis nep kır gak. ²¹ Miker kib yib ak me, miñab nogob magıl kib yib okok, won nokim nokim ñin juıl omal adık gi dam aknib wajrem alan (50) kilo rek, seb kab ar alan nıb yapıł, bin bi okok krop tapın nep pakak. Krop tapın nep pakek God nop pis nep ag julak.

17

Bi si dep bin ak yur kib dñigab

¹ Ejol aknib ar onid miker ke ke dolak okok, alap apıl yip agak, "Sıñaul apek, nep tap alap yomen niñan! God genigab bi si dep bin timel yib ak pen yur kib dñig geb. Taun kib yib nıg konjai nep ulep sıñak mideb ak nep agebin. ² Bi kin karip lım ke ke midebal okok, bi si dep bin nıbak eip gi ajılıg gi, bin bi lım dai ar wagın aul yokop okok ak rek nep, tap si tap timel ne giıp ak krop nıg wain ne ñek nıbel, krop saköl ñagip," agak.

³ Pen God Kaun ak yip gon lek niñlig gi, ejol ak yip dam miñ mab kab nep mideb nab okok dad amek niñnek, bin alap, tap sapeb lakañ alap ar alan bisig mideb. Tap sapeb nıbak, miñ gon piñbak ne sıñak, yib God nop ag juep konjai yib nep nu kıl tik lel mideb. Nabic cög ne aknib ar onid ak lıl, kom aknib wajrem alan lıl gak. ⁴ Pen bin niñnek nıbak, walij lakañ bin kib lıpal rek lıl, kab gol konjai nep, kab tep tep mani kib tauep konjai nep, magıl kolim sikel kibap midep rek tid giıp "pöl" apal ak konjai nep, miñ gon ne ak magilsek tib kadig lek, melik melik giılıg gi mideb. Kap kab gol dil giłak alap di mideb. Kap miñan nıb eyan, bi eip si gił tap si acır timel yib gek okok kajon alan ap ran jakıl mideb. ⁵ Aun bej ne alan miñim we gił midoligip alap nu kıl tiklak:

TAUN KIB YIB BABILON AK, BIN SI BI SI
GI AJPAL OKOK ABE, BIN BI NAG TİMEL
YIB GİPAL OKOK ABE, BIN NONİM KIRI
ME AK.

⁶ Pen yad niñnek, bin nıbak, bin bi Jisas niñ dil miñim tep ne misen ag ñelak krop

ñag pak lıläk bin bi okok, lakañ krop nıg wain rek nıbel saköl ñagıl mideb.

Gak nıbak niñil, pak ju dil gos par li midebek. ⁷ Pen ejol nıbak yip agak, "Tari gınig pak ju dil gos par rap lipan? Tap sapeb nabic aknib ar onid lıl, kom aknib wajrem alan lıl giıp tap nıbak abe, bi si dep bin tap sapeb ar alan bisig ajeb ak abe, miñim wagın ak nep ag niñigain. ⁸ Tap sapeb niñeban nıbak, ned midoligip, miñi ma mideb, pen ulep mideb, ne kau miğan kiriñ ma juip eyan nıb apenigab, God gek pis nep kır gınigab. God karip lım bırarık ped okok ma giłak ñin ak, bin bi lım dai ar wagın aul midebal krop niñigain agıl gos niñak bin bi okok, yib krop nu kıl tikak buk ne eyan. Pen bin bi yib krop nu kıl ma tikak okok, tap sapeb nıbak kauyañ mideb ak niñil, wal yib agnigal. Tari gınig: ne ned midoligip, miñi ma mideb, pen kisen kauyañ mideb.

⁹ "Miñim nıb okok niñ tep gił nep me, niñigal. Tap sapeb nabic ne aknib ar onid mideb niñesan ak, miñim wagın ar omal mideb. Nabic aknib ar onid nıb okok, diñ aknib ar onid bin nıbak bisig mideb okok me. ¹⁰ Pen nabic aknib ar onid nıb okok, kin aknib ar onid okok me. Kin nıb okok, aknib mamid alan kin midil bir kımlak, pen miñi kagol onid ak ne kin mideb. Kin ar onid ak kisen onig geb. Pen apenigab ak, sikel won alap nep mideb. ¹¹ Pen tap sapeb ned midoligip, miñi ma mideb ak, ne ke kin jıl onid ak onigab. Ne me, kin aknib ar onid okok nıb bi alap. God gek ne pis nep ap yap paknigab. ¹² Pen kom aknib wajrem alan niñesan okok, kin aknib wajrem alan. Kiri miñi kin ma midebal pen kisen God gek kiri aua nokim alap nep kin midil, tap sapeb ak eip wög giılıg gi, bin bi okok kod mideb. ¹³ Kiri gos ar nokim niñil, tap sapeb ak nop agel, ne kau krop ak dil, bin bi okok krop kod mideb.

¹⁴ Kin nıb okok, Sipsip Niñlik ak eip pen pen giñigal ak pen ne bi kib okok magilsek Bi Kib kiri midil, kin okok magilsek Kin kiri mideb rek, nop ñag pak lıñimel rek ma lip. Bin bi ne ke sik agıl dip okok, nop ciğ giılıg gi nep mideb gal rek, ne eip kin nıb

okok gel p̄is nep ap yap paknigal,” agak.

¹⁵ Pen ejol n̄ibak ȳip agak, “Ñig okok b̄i si dep bin b̄isig m̄idosp̄ n̄ingesan ñig n̄ib okok, bin b̄i wak ke ke l̄im, m̄inim ȳib ke ke agil, karip l̄im ke ke m̄idebal okok me. ¹⁶ Kom aknib wajrem alan n̄ingesan okok abe, tap sapeb n̄ingesan ak abe, b̄i si dep bin ak nop m̄ilik kal ȳib n̄ijil, tap ne okok magilsek p̄ili ḡi denigal ak me, magil nep m̄idenigab. Pen m̄ib gon ne ak ñibil, dai dai m̄idenigab okok dagilel ȳin s̄ibok amnigab. ¹⁷ Tari ḡinig: God k̄rop gos ñek, gos ar nokim n̄ijil, tap sapeb ak nop agek, kau kiri ak d̄il gek amek me, God ḡinigab agil ag lak rek nep ḡinigab. ¹⁸ Pen b̄i si dep bin n̄ingesan n̄ibak, ne me taun k̄ib ȳib kin ke ke okok magilsek kod m̄ideb taun k̄ib n̄ibak,” agak.

18

Babilon ap yap paknig geb

¹ Pen dai n̄ijil n̄ijnek, ejol alap sek seb kab ar alan n̄ib aposip. Ejol n̄ibak, God ag lek b̄i k̄ib ȳib m̄idek. Seb kab ar alan n̄ib apil, melik tep ne ak gek, l̄im dai wagin aul magilsek melik gek. ² Ejol n̄ibak apil sik k̄ib agil agak, “God gek taun k̄ib ȳib Babilon p̄is nep ap yap pakip o!

P̄is nep ap yap pakip o!

God gek taun k̄ib n̄ibak, bin b̄i alap ma m̄ideb ȳib; k̄jeki k̄yob ñilik yakir timel okok nep m̄ideb e.

³ Tari ḡinig: bin b̄i Babilon okok kiri bin si b̄i si ḡil, ḡi timel aknib ke gel gel, bin b̄i karip l̄im ke ke okok magilsek n̄ijil, n̄ib aknib rek nep ḡipal.

Babilon ne ñig wain k̄ilis ne ke ñibil, bin b̄i karip l̄im ke ognap okok k̄rop ñek ñibel, ne ḡip rek, kiri ak rek nep sakol ñagil ḡi timel nep ḡipal.

Kin l̄im dai ar wagin aul okok, ne eip ḡi ajil, ḡi timel nep ḡipal. Pen ne tap tep okok dinim agil per gos n̄ijip rek, b̄i l̄im dai ar wagin aul tap s̄ikim ḡipal okok mani k̄ib dipal,” agak.

⁴ Pen yad n̄ijnek, minim alap sek seb kab ar alan n̄ib agak, “Bin b̄i yad Babilon m̄idebim okok, taun n̄ibak mis ar amil, Babilon kai eip ulik ma ḡinimib.

Tap si tap timel kiri ḡipal okok, n̄ibi eip ma ḡinimib.

Yur k̄ib kiri dinig gebal ak, n̄ibi ak rek nep ma dinimib.

⁵ Tap si tap timel ḡipal gac ak, tap asmen k̄ib rek am am k̄ib ȳib ap ran amnak seb kab ar alan. God n̄ijil kiri tap si tap timel ḡipal ak gos n̄ijlig ḡi m̄ideb.

⁶ Babilon ne bin b̄i ognap k̄rop ḡi timel ḡip rek ak, nak pen nop ak rek nep ḡi timel ḡinimin.

Pen Babilon ne bin b̄i ognap k̄rop ḡi timel ḡip rek nep mer; nop pen ḡi timel ke ȳib ḡinimin.

Babilon ne bin b̄i ognap k̄rop ñig s̄ilek n̄ib rek mer; nop pen ñig s̄ilek ke ȳib kap ne son ḡil nop ñek ñijnimin.

⁷ Tap konai nep dinim, agil, ȳib ne ke dap ranib rek ak, nop pen yur mab aknib ke ȳib ñek, ȳimig ȳib ḡinimin.

Gos ne ke n̄ijil agip, ‘Yad bin kwin s̄injaul b̄isig m̄idebin. Yad bin kanjil ma m̄idebin; miker ognap ȳip dinimin rek ma lip, agip.

⁸ N̄ib agip ak pen God Bi Kib nop minim k̄ib agil yur ñinigab ak, b̄i k̄ilis aknib ke ȳib m̄ideb.

God Bi Kib ne gek, ñin nokim alap nep miñak k̄ib ḡinigab; sil k̄ib agnigab; tap magil ma p̄linigab, yuan k̄ib ḡinigab.

Pen God Bi Kib ne gek, Babilon mab m̄ilañ yap ȳin s̄ibok n̄ib amnigab.

⁹ “Babilon mab yinil s̄ikim ap ranek n̄ijlig ḡi, kin karip l̄im ke okok n̄ib bin n̄ibak eip ḡi ajoligipal okok ȳimig gek sil agnigal. ¹⁰ Bin ak nop yur mab ke ȳib ḡinigab n̄ibak, c̄nop ak rek nep ḡinimin

rek l̄ip, aḡıl, ke ke s̄ıŋ adan m̄id̄ıl s̄ıl aḡıl agn̄ıgal,

‘Mer e! Mer e! Taun k̄ib ke ȳib e!

Babilon taun k̄ib k̄ılıs ke ȳib e!

Nak aua nok̄ım alap nep m̄in̄ım k̄ib n̄ıŋıl,
pen yur k̄ib d̄ıl p̄ı̄s nep ap yap pakpan,’ agn̄ıgal.

11 “Pen taun k̄ib n̄ıbak ap yap pakn̄ıgab rek, b̄ı̄ tap s̄ıkim göl̄iḡıpal okok, m̄iñi bin b̄ı̄ okok tap c̄ınop ma taunıgal, aḡıl, ȳı̄m̄ı̄g gek s̄ıl agn̄ıgal. **12** Tap k̄iri n̄ıb okok me, kab gol, kab silpa, kab s̄ıkol tep tep ke ke mani k̄ib tauep, maḡıl kolı̄m s̄ıkol k̄ıbap m̄ilep rek t̄ıd ḡı̄p ‘p̄öl’ apal ak; laplap tep ȳib tap ‘lin̄ın’ apal ak t̄ık dam pak ñag d̄ör göl̄iḡıpal ak, laplap m̄ı̄k, laplap lakañ, laplap kobkaunañ c̄ı̄b nag rek d̄ı̄ ñag d̄ör ḡı̄l ‘silk’ apal ak; mab kī tep owep ke ke okok; kaj elepad meg k̄ib d̄ıl tap ke ke koñai nep göl̄iḡıpal okok; mab bog tep tep mani k̄ib tauep tap ke ke koñai nep göl̄iḡıpal okok; tap ain rek ‘brons’ apal ak, ain ak, kab ‘mabil’ apal ak d̄ıl tap ke ke koñai nep göl̄iḡıpal okok; **13** tap kī tep owep ñı̄g ke ke okok, pauða ke ke okok ‘s̄ınamı̄n’ ak, ‘spais’ ak, ‘ȳı̄nsens’ ak, ‘mö’ ak, ‘praginsens’ ak; ñı̄g wain abe, olip wel abe; wid maḡıl abe, plaua abe; kaj kau abe sipsip abe; kaj hos abe, tap kaj hos ñon gel l̄ip ḡı̄ dad ajpal okok abe; bin b̄ı̄ k̄ırop tau dapel nag wög göl̄iḡıpal okok abe, bin b̄ı̄ eip pen pen ḡı̄l k̄ırop nag l̄ı̄ dapel nag wög göl̄iḡıpal okok abe. Tap k̄iri s̄ıkim göl̄iḡıpal n̄ıb okok me ak.

14 “Pen b̄ı̄ tap s̄ıkim göl̄iḡıpal okok Babilon nop agn̄ıgal, ‘M̄ı̄b gon̄ nak gos ḡı̄p tap tep tep nak okok maḡılsek dai k̄ır ḡı̄p. Kab gol, silpa, mani, tap tep ke ke koñai nep nak ak maḡılsek b̄ı̄r k̄ır ḡı̄p. K̄isen kauyan ma d̄ın̄ıgan,’ agn̄ıgal.

15 “B̄ı̄ Babilon s̄ıñak tap okok s̄ıkim ḡı̄l mani k̄ib d̄öl̄iḡıpal b̄ı̄ okok, Babilon ak nop yur mab ke ȳib ḡı̄n̄ıgal n̄ıbak, c̄ınop ak rek nep ḡı̄n̄ım̄ı̄n̄ rek l̄ip, aḡıl, ke ke s̄ıŋ adan m̄id̄ıl ȳı̄m̄ı̄g gek s̄ıl agl̄ı̄g ḡı̄
16 agn̄ıgal,

‘Mer e! Mer e!

Taun k̄ib ke ȳib e!

Taun k̄ib k̄ılıs tep n̄ıbaul, walı̄j tep tep,

laplap tep ȳib lin̄ın t̄ık dam pak ñag d̄ör göl̄iḡıpal ak,

laplap m̄ı̄k, laplap lakañ d̄ıl, t̄ıb kadı̄g l̄ı̄ m̄idol̄ı̄ḡı̄p;

kab gol, kab s̄ıkol tep tep ke ke mani k̄ib tauep,

maḡıl kolı̄m s̄ıkol k̄ıbap m̄ilep rek t̄ıd ḡı̄p
“p̄öl” apal ak d̄ıl,

t̄ıb kadı̄g l̄ı̄ m̄idol̄ı̄ḡı̄p.

17 Pen m̄iñi aua nok̄ım alap nep tap tep tep ne n̄ıb okok

maḡılsek b̄ı̄r p̄ı̄s nep k̄ır ḡı̄p,’ agn̄ıgal.

“Ñı̄g maḡób kapten okok abe, b̄ı̄ wög gep k̄iri okok abe, bin b̄ı̄ ñı̄g maḡób ar ajpal okok abe, bin b̄ı̄ ñı̄g maḡób tap kako d̄ı̄ s̄ıkim ḡı̄pal okok abe, maḡılsek ke ke s̄ıŋ adan m̄idenıgal. **18** Ke ke s̄ıŋ adan m̄id̄ıl, taun k̄ib n̄ıbak mab ȳı̄n̄ı s̄ıkim k̄ib s̄ılpı̄l amenı̄gab ak n̄ıŋıl agn̄ıgal, ‘Taun k̄ılıs ke ȳib aul rek alap ned ma m̄idol̄ı̄ḡı̄p e!’ agn̄ıgal. **19** K̄iri s̄ılik̄ıl d̄ıl, nabı̄c ar k̄iri alan d̄ı̄ yoklı̄g ḡı̄ yoklı̄g ḡı̄ agn̄ıgal, ‘Mer e! Mer e! Babilon taun k̄ib k̄ılıs ke ȳib e!

Babilon ne m̄idek n̄ıŋlı̄g ḡı̄, kab gol, kab silpa, mani,

tap tep tep mani k̄ib tauep tap okok ke ke koñai nep m̄idek,

ñı̄g maḡób ajlı̄g ḡı̄, mani koñai nep d̄ı̄pın ak,

pen m̄iñi aua nok̄ım alap nep tap tep ne n̄ıb okok

maḡılsek b̄ı̄r p̄ı̄s nep k̄ır ḡı̄p,’ agn̄ıgal.

20 “Pen God ne gek Babilon p̄ı̄s nep pag jı̄sıpı̄k masıpı̄k ḡı̄ yap m̄ideb ak,

n̄ıbi seb kab ar alan m̄idebı̄m okok

paj aḡıl wobi yal yal aḡıl m̄iñ m̄iñ ḡı̄n̄ım̄ı̄b!

God gek, b̄ı̄ si dep bin n̄ıbak p̄ı̄s nep ap yap pakı̄p ak,

n̄ıbi Krais bin b̄ı̄ ne m̄idebı̄m okok abe, Krais m̄in̄ım tep ne dad ameb b̄ı̄ okok abe,

God m̄in̄ım agep b̄ı̄ okok abe, n̄ıbi wobi yal yal aḡıl m̄iñ m̄iñ ḡı̄n̄ım̄ı̄b!

Ne n̄ıbep ḡı̄ t̄ımel ḡı̄p ak n̄ıŋıl, God ne nop m̄in̄ım k̄ib aḡıl,

nop pen yur k̄ib ȳib n̄ıb me ak,” agak.

21 Pen maḡıl n̄ıbak, ejol k̄ılıs ke ȳib alap, kab k̄ib ȳib wid maḡıl pak c̄ı̄b jakı̄l plaua

gipal kab ak rek alap dî ñig solwara nab
sînjak dî yokîl agak,
“Nîg aknîb rek nep taun kîb ke yîb Babilon
tîg wal gi yokel kisen bin bî kauyan
ma nîjnîgal.

²² Babilon bin bî mîñ mîñ gîlig gi, tap gita
rek paklig gi, gaub paklig gi, akîl magîl piçlig gi, ma
mîdenîgal.
Wög ar ke ke gîpal rek ak, ma gînîgal.
Wid magîl pak cîb jakîl plaua gîpal
rek ak, ma gînîgal.

²³ Bin bî lam melîk taun kîb nab nîbak
kauyan ma nîjnîgal.
Bin bî ñel dîl, ber mal mîdîl, mîñ mîñ
gi, ma gînîgal.
Bin bî nak sîkim gîligîpal okok amîl,
karîp lîm ke ke okok bî kîb yîb
mîdelak.
Pen bin bî nak kij wanam gi, mînîm esek
agîl gel,
bin bî karîp lîm ke ke okok
nîjîl magîlsekkisen gi,
nîg aknîb rek nep gi tîmel gîligîpal.

²⁴ “Babilon bin bî okok nep,
God mînîm agep bî ne okok kîrop ñag
pak liî,
bin bî ne okok kîrop ñag pak liî,
gîligîpal.
Bin bî lîm dai ar wagîn aul ñag pak lîpal
bin bî okok magîlsekkisen Babilon wagîn
ne gek nîg gak.
Nîg gîp rek, God nop pen yur kîb yîb
ak ñîb,” agak.

19

¹ Ejol kîlis ke yîb ak mînîm nîbak ag dai
juek nînlîg gi yad gu kîb yîb peyîg nînnek.
Gu nîbak, bin bî konjai nep seb kab ar alan
mîñ mîñ gîlig gi, meg mîgan dap ranîl
aglak,
“God yîb ne agon ar amnañ!
God cîn nep bin bî dî komîn yokeb.
God cîn nep melîk tep ke sek mîdeb.
God cîn nep bî kîlis ke yîb mîdeb.

² God cîn mînîm kîb agîl, mînîm tîg bîlok
tep gi,
bin bî okok kîrop pen yîpîd gi nep
ñîb.
Bî si dep bin tîmel yîb nîbak,
bî si dîl eip gi ajîl gek,

bin bî karîp lîm ke ke okok nîb apîl,
ne gek ak nîjîl, nîg aknîb rek nep gi
tîmel gîligîpal.
Bin nîbak ne God bin bî nop wög gîligîpal
okok ñag pak lak ak me,
God ne nop mînîm kîb agîl pen yur
kîb ñîb,” aglak.
³ Nîb agîl, kauyan meg mîgan dap ranîl
aglak,
“God yîb ne agon ar amnañ!
Taun kîb ke yîb Babilon yîn sîkîm gi,
sîkîm ak per per nep ap rannîgab,”
aglak.
⁴ Nîb agelak, bî mînîm tîg bîlokep ñîn
juîl nokîm alap adîk gi dam yîgwu par
alan (24) okok abe, tap komîn omal omal
okok abe, God sea kinj ar bisig mîdek
wagîn sînjak kogîm yîmîl kîyan gi aglak,
“Nînjîd yîb!”
God yîb ne agon ar amnañ!” aglak.
⁵ Nîb agelak, mînîm alap sea kinj mîdek
sînjak alan nîb agîl agak,
“Nîbi bin bî tam okok abe, bin bî gep okok
abe,
God cîn nop wög gi nop pîrîkpîm
okok
magîlsekkisen yîb ne agem ar amnañ,”
agak.

*Krais bin bî ne okok kîrop dî karîp lîm
ne amek, mîñ mîñ gînîgal*

⁶ Pen won ak yad gu kîb yîb alap, ñîg sîj
piñjîl agîp rek aka tîmîk agek parsek ameb
ak rek, peyîg nînnek. Gu nîbak, bin bî
konjai yîb nep meg mîgan dap ranîl aglak,
“God yîb ne agon ar amnañ!
God Bî Kîb cîn ak Bî kîlis ke yîb.
Ne Kinj mîdîl bin bî okok
kîrop magîlsekkisen kod mîdeb.

⁷ Nîb ak, tep gek nînlîg gi mîñ mîñ gi;
God ne Bî kîlis ke yîb mîdeb ak nîjîl,
yîb ne agon ar amnañ.
Tari gînîg: Sipsip Ñîlîk ak bin ne dînîgab
ñîn ak bîr owîp rek,
bin ak karîp ne amniç, tap gi jîn gîlig
gi mîdeb.

⁸ Linîn dîl walîj sîj tîd mîmelîk gîlig gi
mîdeb alap,
God bin ne nop ñek yîmîb,” aglak.
Linîn walîj tep nîbak wagîn ak, God bin bî
ne gi tep gîpal nîb okok me ak.

⁹ Pen ejol n̄ibak ȳip agak, “God m̄in̄im niñj̄id ȳib ageb ak, m̄in̄im ne ognap agen ū k̄il t̄ikn̄im̄in. Ne ageb, ‘Bin b̄i Sipsip N̄ilik ak s̄ik agek amil ne eip tap k̄ib niñnj̄igal bin b̄i okok m̄iñ m̄iñ ȳib ḡin̄igal,’ ageb” agak.

¹⁰ Pen ejol n̄ibak n̄ib agek, yad tob wagin ne s̄in̄jak kogim ȳim̄il, nop sobok ḡin̄im, agnek ak pen ȳip agak, “Nak niñ ma ḡin̄im̄in! God nop nokim nep sobok ḡin̄im̄in. Nak abe, ai mam nak okok abe, Jisas m̄in̄im tep ne ak niñ d̄il ageb rek ḡip̄im rek ak, yad ak rek nep b̄i God nop wög giñeb b̄i alap m̄idebin. Jisas m̄in̄im niñj̄id ag m̄isen̄ l̄ip m̄in̄im tep ak nep d̄il, God m̄in̄im agep b̄i ne okok m̄in̄im apal,” agak.

Krais kaj hos t̄id ar alan bisig ḡil ajek

¹¹ Pen won ak niñnek, seb kab ar alan m̄igan ȳikak niñj̄il Bi alap kaj hos t̄id alap ar s̄in̄jak bisig m̄idek. Bi kaj hos ar bisig m̄idek Bi n̄ibak, ȳib ne omal: ȳib ne alap C̄ig Ḡip, ȳib alap Ȳip̄id Ḡil. Ne bin b̄i okok k̄rop m̄in̄im k̄ib agil, m̄in̄im t̄ig b̄ilok tep ḡil, pen yur niñb ak, abramek ma niñb, ḡipal ḡipal rek nep niñj̄il niñb. Niñ akn̄ib rek nep ak, bin b̄i okok eip pen pen ḡil niñag ȳik yokip̄ ak, gos niñ tep ḡil, m̄in̄im t̄ig b̄ilok tep ḡil, pen pen ḡil niñag ȳik yokip̄. ¹² Udiñ ne ak mab m̄ilañ rek. Kin̄ tol ḡipal usajil bad kon̄ai nep nabic ar ne alan lek m̄ideb. M̄ib gon̄ ne s̄in̄jak ȳib alap m̄ideb. Pen ȳib n̄ibak, bin b̄i ognap ma niñpal; ne ke nep niñip̄. ¹³ Walij ȳim m̄ideb ak, lakañ t̄im lek lakañ sek m̄ideb. Pen ȳib ne ak, “God M̄in̄im.” ¹⁴ Ami Bi seb kab ar alan s̄in̄jak n̄ib okok, walij t̄id kaig tep ȳib par ke ke liñ, kaj hos t̄id ar okok ke ke bisig ḡil, nop k̄isen̄ ḡilak. ¹⁵ Meg m̄igan ne eyan̄, tu par k̄id ȳib alap apjakak. Tu par k̄id n̄ibak d̄il, bin b̄i karip̄ liñ ke ke okok eip pen pen ḡil niñag pak liñ, ain ȳir par alap d̄il, k̄rop kod m̄idenigab. Pen God ag lak niñ n̄ibak, God Bi K̄ib, Bi k̄ilis ke ȳib ak, bin b̄i gi t̄imel ḡil nop yo niñpal okok k̄rop m̄ilik kal ȳib niñj̄il, wain magil rek d̄il, God wain magil tau c̄ib jakep kau m̄igan ak yokil, Bi kaj hos t̄id ar bisig m̄ideb n̄ibak k̄rop pak c̄ib jakn̄igab. ¹⁶ Pen walij par ne ak abe,

tob male ne ak abe, ȳib alap ū k̄il t̄iklak m̄ideb:

KIN OKOK KIN K̄IRI AK, BI K̄IB OKOK BI
K̄IB K̄IRI AK

¹⁷ Pen yad niñnek, ejol alap p̄ib nab s̄in̄jak alan warik m̄idek niñlig gi, yakir ug gi ajelak okok k̄rop s̄ik k̄ib agil agak, “God n̄ibep tap magil k̄ib niñlig geb ak, magilsek apil mogim ḡim! ¹⁸ Apil, kin̄ okok m̄ib gon̄ k̄rop niñbil, ami b̄i kod m̄idep b̄i k̄ib okok m̄ib gon̄ k̄rop niñbil, ami b̄i k̄ilis okok m̄ib gon̄ k̄rop niñbil, kaj hos okok m̄ib gon̄ niñbil, b̄i kaj hos dad ajpal okok m̄ib gon̄ k̄rop niñbil, ḡin̄im̄ib. Pen bin b̄i nag wög ḡipal okok, bin b̄i gos k̄iri ke wög ḡipal okok, bin b̄i ȳib k̄ib m̄ideb okok, bin b̄i ȳib ma m̄ideb okok magilsek, m̄ib gon̄ k̄rop niñnj̄igabim̄,” agak.

¹⁹ Pen won ak niñnek, tap sapeb ak abe, kin̄ liñ dai wagin aul ke okok n̄ib okok n̄ib abe, Bi kaj hos t̄id d̄i ajip̄ ak eip, ami b̄i ne okok eip pen pen ḡin̄ig, ami b̄i k̄iri okok dap mogim ḡilak. ²⁰ Niñ gelak ak pen Bi hos t̄id d̄i ajek ak, tap sapeb ak abe, b̄i ne bin b̄i okok k̄rop m̄in̄im esek agil tap ma gep rek goligip̄ ak abe, k̄rop mal d̄i c̄ic̄i liñ, mab m̄ilañ salpa sek ȳin m̄ideb c̄ob eyan̄ yokak. Pen tap sapeb b̄i ne ak ne ned bin b̄i kon̄ai nep m̄in̄im esek agek, tap sapeb k̄il ak d̄il, tap kaunan ne rek ḡilak ak, sobok ḡoligipal.

²¹ Pen Bi kaj hos t̄id d̄i ajek ak, tu par k̄id meg m̄igan ne eyan̄ n̄ib apjakak n̄ibak, ami b̄i okok k̄rop magilsek niñag pak lek, yakir okok apil m̄ib gon̄ k̄rop okok n̄ib niñb mer niñj̄il k̄irig ḡilak.

20

Seten nag m̄idek mi akn̄ib wan tausan ȳin̄igab

¹ Pen won ak niñnek, ejol alap kau m̄igan k̄irin̄ ma juip̄ ki ur ak abe, sen k̄ilis ȳib bol ak abe, niñmagil ne ak d̄iliñ gi, seb kab ar alan n̄ib aposip̄. ²⁻³ Dapil, toi ubil ak, toi b̄irarik ped okok n̄ib ak, nop d̄i c̄ic̄i liñ, bin b̄i karip̄ liñ ke ke okok k̄rop kauyan̄ esek ma ḡin̄im̄in̄, agil, nag niñ ḡdam kau m̄igan k̄irin̄ ma juip̄ n̄ib eyan̄ yokil, k̄ijoñ pilin̄ ḡil, k̄ilis gi tep ȳib gak.

Nig gek, ne n̄ib okok nag m̄idek m̄idek, m̄i akn̄ib wan tausan amek, kauyan̄ ak w̄is̄ib yokek ap̄il, s̄ikol won alap yokop gi ajen̄igab. Toi b̄irarîk esek asek agep n̄ibak me, k̄ijeki ak, Seten nep.

⁴ Pen n̄ijnek, bin b̄i ognap kaun k̄iri kin̄ sea b̄is̄igep ar ke ke okok b̄is̄ig m̄idelak. Bin b̄i n̄ib okok, God agek k̄iri bin b̄i okok k̄rop m̄in̄im k̄ib aḡil m̄in̄im t̄ig b̄ilokn̄ig gelak. Pen bin b̄i n̄ib okok, tap sapeb ak nop ke abe, kaunan ne rek ḡilak tap ak abe ma sobok ḡil, k̄il ne auben̄ k̄iri alan̄ aka n̄inmagil k̄iri ak ma d̄il, Jisas m̄in̄im tep ne bin b̄i okok k̄rop m̄isej ag n̄il, God M̄in̄im ageb rek nep ḡil gelak n̄in̄il, k̄rop nab̄ic t̄ib gi r̄iklak. Yad n̄in̄lig gi m̄idenek n̄in̄lig gi, kaun n̄ib okok kom̄in̄ l̄il, Krais eip bin b̄i okok k̄rop kin̄ rek kod m̄idel m̄idel, m̄i akn̄ib wan tausan ak ȳinak. ⁵ (Pen bin b̄i ognap k̄imlak okok, n̄in n̄ibak ma war̄iklak. M̄i wan tausan ak ȳinek, kisen war̄iklak.) M̄in̄im agebin aul, God ne ned gek bin b̄i n̄ib okok war̄iklak ak nep agebin. ⁶ Bin b̄i ned war̄ikn̄igal okok, God bin b̄i ne ke nep m̄idil tep gek n̄in̄lig gi, m̄in̄ m̄in̄ ȳib ḡilg gi m̄iden̄igal. Kauyan̄ ma k̄imn̄igal. K̄iri God Krais k̄rop ap̄il mal sobok gep bin b̄i rek w̄ög gi n̄in̄lig gi m̄idil, Krais eip bin b̄i okok k̄rop kin̄ rek kod m̄idel m̄idel, m̄i akn̄ib wan tausan ak ȳin̄igab.

Seten yur k̄ib din̄igab

⁷ M̄i wan tausan n̄ibak ap amn̄igab n̄in̄lig gi, God ejol ne okok k̄rop agen̄igab, Seten nop nag w̄is̄ib yokel, ⁸ am̄il bin b̄i kar̄ip l̄im ar waḡin aul ke ke okok maḡilsek m̄idebal okok k̄rop m̄in̄im esek agn̄igab. Bin b̄i n̄ib okok me, Gog eip Megog eip. Seten k̄rop maḡilsek l̄ip gi dapek, k̄iri pen pen ḡin̄ig on̄igal. Bin b̄i pen pen ḡin̄igal n̄ib okok, kab k̄ilip n̄ig solwara gol okok kojai nep m̄ideb rek nep m̄idebal. ⁹ K̄iri m̄igan okok m̄igan okok n̄ib ap̄il, taun k̄ib God bin b̄i ne k̄in m̄idelak ak, taun k̄ib God ne m̄idmaḡil l̄ip n̄ibak nep, p̄in̄il k̄is k̄is gelak. Taun p̄in̄il k̄is k̄is ḡilak ak pen dai mab m̄ilañ seb kab ar alan̄ n̄ib ap̄il, k̄rop ȳin s̄ibok n̄ib amnak. ¹⁰ Pen God ejol ne okok, k̄ijeki bin b̄i okok k̄rop m̄in̄im esek aḡil l̄ip

gi dowak ak, nop dam c̄ob mab m̄ilañ salpa sek ȳin open geb m̄igan eyan̄ d̄i yoklak. Tap sapeb ak abe, b̄i ne bin b̄i okok k̄rop m̄in̄im esek agol̄iḡip ak abe, ned c̄ob n̄ib eyan̄ yokel m̄iderek. Mel̄ik abe, k̄isl̄im abe, per per nep yur mab d̄il̄ig gi m̄iden̄igal.

M̄in̄im k̄ib kisen ȳib ak

¹¹ Pen sea kin̄ t̄id k̄ib ȳib alap abe, B̄i ar n̄ibak b̄is̄ig m̄idosip ak abe n̄ijnek. B̄i K̄ib ne s̄in̄ak m̄idek n̄in̄lig gi, l̄im dai waḡin aul abe, seb kab ar alan̄ abe, dai p̄is nep p̄ir̄ikil ke okok amek, kauyan̄ ma n̄ijnek. ¹² Pen yad n̄ijnek, bin b̄i k̄ib m̄idil k̄imlak okok abe, bin b̄i tam okok m̄idil k̄imlak okok abe, maḡilsek ap̄il sea kin̄ waḡin n̄ib s̄in̄ak war̄ik m̄idel n̄in̄lig gi, m̄ij ognap t̄ig p̄is ḡilak. M̄ij alap, bin b̄i k̄iri kom̄in̄ m̄idil ḡilak, ḡilak ḡilak rek n̄in̄il, n̄u k̄il t̄iklak. M̄ij n̄ibak t̄ig p̄is ḡil, m̄ij alap t̄ig p̄is ḡilak. M̄ij kisen n̄ib t̄ig p̄is ḡilak ak, bin b̄i per per kom̄in̄ m̄iden̄igabal ȳib k̄iri n̄u k̄il t̄iklak. T̄ig p̄is ḡilak n̄in̄il God ne bin b̄i k̄imlak okok tap tari tari ḡilak ak n̄in̄il, m̄in̄im t̄ig b̄ilokil, k̄rop non̄im lak. ¹³ Pen bin b̄i n̄ig solwara nab okok k̄imlak okok amel n̄in̄lig gi, God ne k̄rop m̄in̄im k̄ib agak. K̄imeb Won ak abe C̄ip Kaun Kar̄ip ak abe bin b̄i k̄imil am kod m̄idelak okok k̄rop maḡilsek dam n̄el n̄in̄lig gi, k̄iri ke ke tap tari tari ḡilak ak n̄in̄il, God k̄rop m̄in̄im k̄ib agak. ¹⁴ God ne n̄ig gak n̄in̄il, K̄imeb Won ak abe C̄ip Kaun Kar̄ip ak abe, God agek k̄rop mal dam mab m̄ilañ ȳineb c̄ob eyan̄ d̄i yoklak. Mab m̄ilañ ȳineb c̄ob ambir ak, Kauyan̄ K̄imn̄igal, apal. ¹⁵ Pen bin b̄i per per kom̄in̄ m̄iden̄igal okok ȳib k̄iri n̄u k̄il t̄iklak m̄ij n̄ibak, bin b̄i an an ȳib k̄iri m̄ij n̄ibak ma m̄idek, God agek, k̄rop maḡilsek ak rek nep dam mab m̄ilañ ȳineb c̄ob eyan̄ d̄i yoklak.

21

L̄im dai waḡin aul abe, seb kab ar alan̄ abe ke kisen n̄ib lak

¹ M̄idil n̄ijnek, l̄im dai kisen n̄ib abe, seb kab kisen n̄ib abe m̄idek. L̄im dai ned n̄ib ak abe, seb kab ned n̄ib ak abe b̄ir k̄ir ḡil ma m̄idek. N̄ig solwara ned m̄idol̄iḡip ak, ak rek nep b̄ir k̄ir ḡil ma m̄idek. ² Pen

yad nıñıl nıñnek, God gek Taun Kib Sıñ ak, Jerusalem kisen nıb ak, seb kab ar alan sıñak nıb aposıp. Taun Kib Sıñ nıbak, bin okok bı dıníg, walıj kıl tep lıl kod mıdebal rek ak mıdek.

³ Pen yad peyig nıñnek, sea kiñ mıdek nab sıñak nıb, mınım kib sık agıl agak, "Mıñni tıkkıl, God ne ke bin bı okok eip karıp gı lıl mıdenıgab. Ne bin bı okok eip kiñ mıdenıgab nıñıl kiri bin bı ne mıdenıgal. God ne ke kırop eip mıdıl, God kiri mıdenıgab. ⁴ Ne udın nıg udın kiri mıdeb ak magılsek lig gı yoknıgab. Bin bı ma kımnıgal; miker dek, yımag gek sil ma agnıgal; yur ma dınígal. Tari gınig: lım dai ned nıb ak bır kır gıl mıñi ma mıdeb," agak.

⁵ Pen Bı kiñ sea ar bisıgak ak yıp agak, "Yad tap magılsek kisen nıb gı lebin," agak. Nıb agıl yıp agak, "Mınım agebin aul ūu kıl tıknımin. Mınım nıbaul, mınım nıñıd yıb, bin bı okok pıs nep nıñ dıñımel," agak. ⁶ Nıb agıl yıp agak, "Tap mıñi agesin okok magılsek bır gıpın. Yad bırarık ped okok mıdölögipin, kisen per nep per nep mıdenıgain. Yad nep gen, tap okok magılsek wagın gıl mıdeb. Yad nep gen, tap okok magılsek kır gınıgab. Bin bı an nıg nen gonımin, kırop agen, nıg kılam nıb nıg komıñ magıl ūeb ak nıñıgal; ma taunıgal, yokop nep nıñıgal. ⁷ Bin bı miker apek, gos par ma nıñıl, yıp cıg gılıg gı nep mıdenıgal okok, kırop tap agesin aul magılsek nıñıgain. Yad Nap kiri mıden, kiri ūt pai yad mıdenıgal. ⁸ Pen bin bı God nop cıg gon, cınop miker onıgab agıl pırikpal okok; bin bı yıp nıñ dıl kırıg gıpal okok; bin bı tap tımel yıb tap gac yıb gıpal okok; bin bı cıp ūopal okok; bin si bı si gıpal okok; bin bı kij wanam gıpal okok; bin bı god tom tap yokop okok sobok gıpal okok; bin bı mınım esek apal okok; kiri magılsek am mıdenıgal cöb mab mılañ salpa sek yıneb ak. Bin bı mıgan nıbak amnıgal ak, Kauyan Kımnıgal, apın," agak.

Jerusalem kisen nıb

⁹ Ejol aknıb ar onıd ned kınañ kiri dapse sal okok, ejol nokım alap apıl yıp agak,

"Apek, Sipsip Nılik ak, bin ne dıníg geb ak, bin nıbak nep yomen nıñıgan," agak. ¹⁰ Nıb agek, God Kaun ak yıp gon lek nıñlıg gı, ejol ak yıp dıl, dam karıp lım dım yırık kib yıb i ar oklañ alap dad amił, yıp yomek nıñnek, Taun Kib Sıñ ak, Jerusalem ak, God seb kab ar alan mıdeb sıñak nıb aposıp. ¹¹ God Jerusalem kisen nıb ak yokek apek nıñlıg gı nıñnek, God ne melık tep ke sek mımelık gıp rek ak, taun nıbak ak rek nep melık tep ke sek mımelık gosıp. Taun kıl tep nıbak kab tep tep mani konjai tauep rek, kab jaspa mımelık gıp rek ak, mımelık gıl mıdek. ¹² Kab wari par yıb Jerusalem kisen nıb ak kıs kıs gıl, kijoñ tam aknıb umıgan alan okok mıdek. Kijoñ tam aknıb umıgan alan okok kijoñ ke ke mıdek. Pen ejol aknıb umıgan alan kanıb tam kijoñ nıb okok ke ke kod mıdelak. Kanıb tam kijoñ nıb okok, dai ar alan Juda wagın ke ke aknıb umıgan alan mıdebal rek, kijoñ aknıb umıgan alan okok ke ke ūu kıl tıklak. ¹³ Kanıb tam kijoñ nıb okok: pıb apeb omal nokım; pıb ma apeb omal nokım; pıb ma ameb omal nokım; pıb ameb omal nokım. ¹⁴ Pen wari nıbak ned wagın gıl, kab par kib aknıb umıgan alan parsek lı lı dıl, kisen wari gılak ar nıbak. Kab par kib nıb okok, Sipsip Nılik mınım dad ameb bı aknıb umıgan alan okok, yıb kiri okok ūu kıl tıkel mıdek.

¹⁵ Ejol yıp mınım agosıp nıbak yır kab gol dıl gılak alap dıl mıdek. Yır nıbak rek dıl, tap alap yır adıp adıp lıl, tap nıbak par titi gıl rek mıdeb ak wök pag nıpal. Pen ejol yır nıbak dıl taun kib nıbak lı nıñıg gek; kanıb tam kijoñ abe, kab wari ak abe, taun kib magılsek lı nıñıg gek. ¹⁶ Pen ejol ne yır nıbak dıl, taun nonım ak yır ak dı adıp adıp lıl, taun kib nıbak par titi gıl rek mıdek ak wök pag nıhek, yad nıñnek, usıñ ar nıb ain twelp tauson stadia amnak; pıs kıdadañ nıb pıs kıdadañ twelp tauson stadia amnak. Pen kılan gıl adıp adıp ak rek nep twelp tauson stadia amnak.* ¹⁷ Pen ejol nıbak ne yır nıbak dıl, taun kib wari kıs kıs gak ak, bin bı yır lıl wök pag nıpal rek wök pagıl, lım eyan nıb dai ar alan wök pag nıhek, yad nıñnek, kiubit

* **21:16:** Grik mınım agıl 12,000 stadia agak ak, 2,200 kilomita rek.

aknıb ñin juıl ar onıd adık gi dam omal omal (144) amnak.[†] **18** Wari nıbak, kab jaspa apal ak dıl gi lek mıdekl. Taun kıb ak, kab gol tep tep glas rek kıd yıb gılıg gi mıdebl ak nep dıl gi lek mıdekl ak me, kıd yıb gılıg gi mıdekl. **19** Kab par kıb, kab wari kanım eyan mıdekl okok, kab tep tep mani kıb tauep ke ke konjai nep dıl, kab par kıb aknıb umıgan alanı nıb okok gi lek mıdekl. Dai nokım nıb eyan kab jaspa ak gi lek mıdekl; dai yıgwu nab nıb ak kab mık, sapaiak gi lek mıdekl; dai yıgwu nokım nıb ak kab komıñ komıñ sek, aget ak gi lek mıdekl; dai yıgwu par ak kab kıkomıñ sek, emral ak gi lek mıdekl; **20** dai mamıd alanı kab sapai abe tıd abe ulık malık gi mıdekl, sadoniks ak gi lek mıdekl; dai kagol onıd ak kab sapai, kanilian ak gi lek mıdekl; dai ar onıd ak kab wıhalın, krisolait ak gi lek mıdekl; dai jıl onıd ak kab kıkomıñ sek, berıl ak gi lek mıdekl; dai ajıp ak kab wıhalın ke yıb, topas ak gi lek mıdekl; dai wajrem alanı ak kab kıkomıñ sek abe wıhalın abe ulık malık gi mıdekl, krisopres ak gi lek mıdekl; dai agıp alanı ak kab sapai, aiasin ak gi lek mıdekl; dai umıgan alanı ak kab mık, ametis ak gi lek mıdekl. **21** Kanıb tam kıjon aknıb umıgan alanı okok, magıl kolım kıbap mılep rek tıd geb, “pöl” apal ak, kıb ke yıb aknıb umıgan alanı dıl gi lek mıdekl. Taun kıb nıbak, kanıb okok kab gol tep tep glas rek kıd gi mıdekl ak nep dıl gi lek mıdekl ak me, kıd yıb gi mıdekl. **22** Pen taun kıb nıbak yad God sobok gep karıp alap ma niñnek. God Bi Kıb, Bi kılıç ke yıb ak abe, Sipsip Ñılık ak abe mıdebir rek, God sobok gep karıp alap ma mıdekl; kıri apıl mal God sobok gep karıp mıdebir. **23** Pen God melık tep ke yıb ne mımelık gi, Sipsip Ñılık lam melık gi rek ak mımelık gi gipir rek, taun nıb sıñak pıb takın wög alap ma mıdekl. **24** Bin bi karıp lım ke ke okok nıb apıl taun nıbak am mıdenıgal okok, melık tep nıbak niñlıg gi ajenıgal. Kin lım dai wagın aul ke ke okok nıb taun nıbak am mıdenıgal okok, tap tari tari tep, tap tari tari melık sek karıp kıri gılak

okok, sek dam taun kıb ñılık mıgan nıbak am mıdenıgal. **25** Pen taun nıbak, kıjon okok ma giñnígal; kıslım ma onıgal nıñıl kıjon per per yıkil nep mıdenıgal. **26** Bin bi karıp lım ke ke okok nıb apıl taun nıbak am mıdenıgal okok, tap tari tari tep, tap tari tari melık sek karıp kıri gılak okok, sek dam taun kıb ñılık mıgan nıbak am mıdenıgal. **27** God nop asık mosık gi tap ak, taun ñılık mıgan nıbak amnımel rek ma lıñıgal. Bin bi god esek sobok gi gi timel yıb gi pal okok, taun ñılık mıgan nıbak amnımel rek ma lıñıgal. Bin bi per per nep komıñ mıdenıgal miñ nıbak eyan, Sipsip Ñılık yıb kırop nu kıl tıknıgal bin bi okok nep, taun ñılık mıgan nıbak amnıgal.

22

Ñig Komıñ Magıl Ñeb ak

1 Ejol nıbak, ñig komıñ magıl ñeb ak yiıp yomek niñnek. Ñig aposıp nıbak, glas mımelık gi rek mımelık gi aposıp. Ñig nıbak, God eip, Sipsip Ñılık ak eip, sea kiñ kıri apıl mal bısiğpir sıñak alanı nıb kılam juıl, **2** taun kıb kanıb nab sıñak amił amnak. Ñig gol pıs pıs mab nıbıl per per mıdenıgal mab ak tanak. Mab ur nıbak, mi nokım nokım takın ke ke umıgan alanı ak nep, per nep magıl pıleb. Pen mab kas nıbak, bin bi karıp lım ke ke okok nıb kırop gek komıñ lıñımiñ rek nep mıdekl.

3 Taun kıb nıbak, God nop asık mosık gi tap ak ma mıdekl. God eip, Sipsip Ñılık ak eip, sea kiñ kıri apıl mal ak taun kıb nab sıñak mıdenıgal. God bin bi ne okok nop wög gi ñılıg gi mıdenıgal. **4** Taun kıb nıbak, God bin bi ne okok Sipsip Ñılık mılık dai ne ak niñıgal. Sipsip Ñılık yıb ne ak aun beñ kıri alanı nu kıl tık lek mıdenıgal. **5** Kıslım ma onıgal. God Bi Kıb ak melık kırop ak mıdenıgal ak me, sıp mılañ abe, pıb abe wög alap ma mıdenıgal. Kıri per nep per nep kiñ rek mıdenıgal.

Mañ mıdebl Jisas onıgal

[†] **21:17:** Grik mınım agıl kiubit aknıb ñin juıl ar onıd adık gi dam omal omal (144) agak ak, mita aknıb ñin juıl omal nokım adık gi dam mamıd alanı (65) rek.

⁶ Ne yip agil agak, “Minim nibaul minim niñid yib mideb; minim niñ dep nep mideb. Bi Kib, Kaun ne bi minim agep ne okok krop gos ñek minim ne ageligipal God nibak nep, ejol ne ak ag yokek apil, manj mideb ginigab minim ak ag ñosip,” agak.

⁷ “Pen niñim! Ulep mideb niñigain. Tap tari tari kisen ginig geb ak, buk nibaul mideb. Bin bi an an minim nibaul niñ dil, ageb rek ginigal okok, tep gek niñlig git min min ginigal,” agak.

⁸ Yad Jon, ejol minim agosip ak abe, tap tari tari gosiip ak abe magilsek niñnek. Pen ejol minim agosip ak abe, tap tari tari gosiip ak abe magilsek niñ sakil, ap yap ejol nibak tob wagin ne siñak kogim yimil, nop sobok minim, ag niñnek ak pen ⁹ yip agak, “Mer! Yip niñ ma ginimin; God nop nep sobok ginimin. Nak God nop wög git mideban ak, namam God minim agep bi okok abe, bin bi minim mideb buk nab nibaul ageb rek gipal okok abe, nibi God nop wög gitim rek, yad ak rek nep God nop wög gitin,” agak.

¹⁰ Pen ejol nibak yip agak, “Kisen ginigab minim nu kil tikpan piyak ak, tiñ mimoc git okok ma we git linimin; ulep mideb, minim nu kil tikpan rek magilsek ginigab. ¹¹ Nib ak niñil, bin bi git imel gipal okok, kiri ak rek nep nag imel ar ak nep gitil git midenimel; bin si bi si gipal okok, kiri ar nibak nep gitil git midenimel; bin bi git tep gipal okok, kiri ar tep nibak nep gitil git midenimel; bin bi siñ midebal okok, kiri aknib rek nep siñ midenimel,” agak. ¹² “Niñim! Ulep mideb niñigain. Minek nibak, nibi bin bi yad okok tari tari gitim ak niñil, pen ak rek nep tap tep niñigain. ¹³ Yad birarik ped okok midoligipin, kisen per nep per nep midenigain. Yad nep gen, tap okok magilsek wagin git mideb. Yad nep gen, tap okok magilsek kiri ginigab. Wagin ak yad nep, mibil ak yad nep midebin.

¹⁴ “Bin bi walij kiri niñ li tep ginigal okok, miñ miñ ginigal. Mab magil nibil per per midenigal ak ñen, kiri nibil am taun kib ñilik migan nibak amnigal. ¹⁵ Pen kain sapeb okok, taun nibak amnimek rek ma lip. Bin bi kij wanam gipal okok, bin si bi si gipal okok, cip ñopal okok, tap yokop okok god cin agil sobok gipal okok, minim esek apal okok, kiri mis eyaç nep midenigal.

¹⁶ “Yad Jisas, ejol yad ak ag yoken, amil nibep bin bi yad coc karip lim ke ke okok midebitm okok, nibep minim yad nibaul ag nib. Yad me, Depid tikek, tikel tik dam dapil gel, Bi Kib midenigab aglak ak nep, yad midebin. Yad me, gap poglin kib karip tikenig gek niñlig git ap raneb, apal ak yad nep midebin,” agak.

¹⁷ God Kaun ak abe, Bin Bi dinigab Bin nibak abe, kiri mal “Owan e!” agebir.

Bin bi minim nib aul niñenigal okok ak rek nep, “Owan e!” agnimel.

Nibi bin bi niñ nen git okok magilsek owim! Apil, niñ komiñ magil ñeb ak yokop dil niñim.

¹⁸ Bin bi minim buk nibaul mideb udin li niñil agel, nibi niñigabim bin bi okok, tap tari tari kisen ginimin minim ak niñ tep ginimib. Bin bi ognap minim nib aul niñil, minim ognap sek yigog magog genigal ak, God krop pen yur nil gek, miker kib buk nibaul ageb rek sek dinigal. ¹⁹ Pen bin bi an an minim nib aul dai ognap ma din agil kiri genigal ak, God krop pen mab magil nibil per per midenigal agip ak mer agek ma niñigal; Taun Kib Siñ ak am midenigal agip ak abe mer agek ma amnigal.

²⁰ Bi minim nu kil tikpin Bi ak ageb, “Yau! Ulep mideb niñigain,” ageb.

Nib aknib rek tep! Bi Kib Jisas, nak owan e!

²¹ Bi Kib cin Jisas nibep God bin bi ne yimig gek kod mid tep gitil git midonimin. Nib aknib rek tep.